C 401817

Digitized by Google

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

2/4

DOCUMENTE

privitóre la

ISTORIA ROMÂNILOR

1531—1552.

Digitized by Google

DOCUMENTE

privitóre la

ISTORIA ROMÂNILOR

culese de

Ludoxiu de Hurmuzaki.

Publicate sub auspiciile Academiei Române şi ale Ministeriului Cultelor şi Instrucţiunii publice.

VOLUMUL II.

PARTEA 4.

BUCURESCI.
1894.

Digitized by Google

DOCUMENTE

privitóre la

STORIA OMÂNILOR

1531—1552

CULESE, ADNOTATE ŞI PUBLICATE

DE

NIC. DENSUŞIANU.

BUCUREŞCI.
1894.

Digitized by Google

DR
.D44
V.2
pt.4

BUCURESCI
Stabilimentul grafic I. V. SOCECU
59, Strada Berzei, 59.
(37.399).

Digitized by Google

3123-2
884/A

SERIA DOCUMENTELORU.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confirmă vechiulŭ privilegiu alŭ *comunităţii românesci Brescu* din Transilvania, aşa că nime se nu aibă dreptulŭ de a chiema în judecată pe locuitorii acestei comune înaintea vre unui judecătoriŭ străinŭ din Transilvania séu din Ungaria, mai înainte de ce procesulŭ nu se va fi înfăţişatŭ înaintea judecătoriului din Brescu; în casŭ însă dacă procesulŭ va fi de natură bisericéscă, atunci cestiunea sĕ se tracteze mai întâiŭ înaintea decanului din ţéra Bârsei. Nr. 1. pag. 1.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, invită pe capitululŭ din Alba-Julia, se dée *comunităţii Braşovului* o copie autentică, de pe actulŭ, prin care Michaiŭ Forro, canonicŭ din Alba-Julia şi fraţii sĕi, au fostŭ introduşi în posesiunea comunelorŭ de lângă Braşovŭ, numite *Bacĭfalăŭ*, *Cernatiŭ*, *Turcheşiŭ*, *Zizinŭ* şi *Apaţa*, şi cari în timpulŭ acesta se ţineau de castrulŭ Branului. Nr. 2. pag. 2.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă moşiile nobilului *Ladislau Kenderesy* din ţéra Haţegului, din causă, că dênsulŭ trecuse pe partea adversariului sĕu, a regelui Ferdinandŭ, şi apoi dăruesce moşiile aceste credinciosului sĕu *Paulŭ din Bârcia*. Totŭ odată regele Ioanŭ ordónă capitululŭi din Alba-Julia, ca se întroducă pe Paulŭ din Bârcia în posesiunea acestorŭ moşii. Nr. 3. pag. 3.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă comuna românéscă *Ţinţari*, de la boeriulŭ *Ştefanŭ Mailatiŭ* din ţéra Făgăraşului, din causă, că acesta trecuse pe partea regelui Ferdinandŭ de Austria, apoi dênsulŭ dăruesce comuna acésta oraşului Braşovŭ. (Estrasŭ). Nr. 4. pag. 7.

1531. Nobilulŭ *Franciscŭ Fiatiŭ* din Bănatŭ se înfăţişéză înaintea tribunalului din Caransebeşŭ şi protestéză, ca regele Ioanŭ Zapolya sĕ nu dăruéscă dómnelorŭ *Ana* şi *Caterina* moşiile părinţilorŭ sĕi, fiindŭ-că moşiile aceste se cuvinŭ numai sexuluĭ bărbătescŭ. Nr. 5. pag. 7.

1531. Nobilulŭ *Franciscŭ Fiatiŭ* din Caransebeşŭ se înfăţişéză înaintea capitululŭi din Alba-Julia şi protestéză, ca regele Ioanŭ Zapolya se nu dăruéscă altorŭ persóne moşiile sale părinţesci situate în districtulŭ Caransebeşului şi alŭ Mehadici. Nr. 6. pag. 8.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, invită pe castelanii şi pe crainicii din *Caransebeşŭ*, se apere pe cetăţenii de acolo în posesiunea pădurilorŭ sale de lângă oraşulŭ Caransebeşului, ca dênşii se le pótă folosi întogmai cum le-a fostŭ permisŭ Ioanŭ Corvinulŭ, fostulŭ guvernatoriŭ alŭ Ungariei. Nr. 7. pag. 9.

1531. *Papa Clemente VII.* concede regelui din Polonia venitulŭ, ce-lŭ are scaunulŭ apostolicŭ din Polonia, numitŭ denariulŭ S-tului Petru, spre a se puté repara bisericile, fortăreţele şi ca-

Digitized by Google

stelele, ce au fostŭ distruse de *Muscani*, de *Români* şi de alţi inimici ai credinţei catolice, cari facŭ adese ori incursiuni în ţinuturile Poloniei. Nr. 8. pag. 10.

1531. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei *Clemente VII.* că *Românii* au năvălitŭ în tómna trecută asupra Poloniei şi au ocupatŭ provincia cea mai de aprópe a Poloniei, însă după dóue lupte sângeróse Românii au fostŭ siliţi, ca se părăséscă provincia acésta. Nr. 9. pag. 11.

1531. *I. Longolius* scrie preotului *Ionŭ Henckel* din Schweidnicz, că sultanulŭ turcescŭ a trimisŭ o scrisóre plină de ameninţări *voivodului din Moldova*, şi l'a învitatŭ, se restitue Poloniei provincia, pe care i-o luase, ér boierilorŭ sultanulŭ le a datŭ ordinŭ se ucidă pe voivodulŭ şi se-i trimită capulŭ la Constantinopolŭ. Insă voivodulŭ Moldovei despreţuesce ameninţările sultanului. Nr. 10. pag. 12.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă casa şi curtea nobilului românŭ *Petru de Tincova* din Bănatŭ, din causă, că acesta ucisese pe nobilulŭ Gasparŭ Bezerey, şi apoi regele Zapolya dăruesce posesiunea acésta lui Benedictŭ din Becheni şi altorŭ doi nobili. Nr. 11. pag. 13.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, decide procesulŭ dintre comuna *Romosŭ* din Transilvania cu nobilii din comuna *Buituri*, pentru mai multe pămênturi de arătură şi fênaţe. In acestŭ documentŭ românulŭ *Mateiŭ Olah* este amintitŭ ca judeţŭ alŭ Orĕstiei. Nr. 12. pag. 14.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe capitululŭ din Alba-Julia se hotărnicéscă de nou terenulŭ, care a fostŭ de controversă între locuitorii din *Romosŭ* şi între familia nobilă din *Buituri*. Nr. 13. pag. 23.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, sequestrézĕ satulŭ românescŭ *Vaidei*, care se afla în posesiunea oraşului Orĕstie din Transilvania, şi zălogesce apoi satulŭ acesta nobilului Michaiŭ Gyulai pentru suma de 1000 fl. ung. Nr. 14. pag. 24.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe capitululŭ din Alba-Julia se introducă pe nobiluiŭ Michaiŭ Gyulai în posesiunea comunei *Vaidei* din comitatulŭ Hinedórei. Nr. 15. pag. 24.

1532. Regele Ungariei, *Ioanŭ Zapolya*, dăruiesce nobilului Nicolae Cozarŭ, oraşele *Vinţulŭ-de-josŭ* şi *Vulpecrulŭ* din Transilvania dimpreună cu cetăţile lorŭ. Nr. 16. pag. 25.

1532. *Ludovicŭ Gritti*, guvernatoriulŭ Ungariei, învită pe Toma Nadasdi se vină câtŭ mai în grabă la Tĕrgovisce, în *Ţĕra-românéscă*, spre a-i comunica óre-cari lucruri urgente şi de mare importanţă. Nr. 17. pag. 26.

1532. *Marcu Pemflinger*, insciinţézĕ pe *Stefanŭ Mailatŭ*, *Domnulŭ Ţĕrei Făgăraşului*, că împĕratulŭ Carolŭ şi regele Ferdinandŭ au adunatŭ o armată de 250.000 ómeni, ca se atace pe Turci. Nr. 18. pag. 26.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe *nobilii din districtulŭ Caransebeşului* se cerceteze şi decidă procesulŭ dintre Ana, fica lui Ladislau Fiatŭ, cu nobilulŭ Franciscŭ Fiatŭ din Bănatŭ. Nr. 19. pag. 27.

1532. Judecătorii din *districtulŭ românescŭ alŭ (Caran)Sebeşului* din Bănatŭ judecă procesulŭ dintre nobilulŭ *Ioanŭ Mackykassy* (séu de Măcicaşŭ) cu nobilii *Petru* şi *Ladislau de Racoviţă* pentru unŭ pămêntŭ de arătură. Nr. 20. pag. 28.

1532. Diferite *date istorice, cu privire la Români*, din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ judeţului din Braşovŭ. Nr. 21. pag. 31.

1532. *Date istorice cu privire la Români*, după registrulŭ de cheltueli alŭ oraşului Rĕşnovŭ din Transilvania. Nr. 22. pag. 39.

1533. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie lui *Corneliu Scepperus*, oratorului germanŭ, că apanagiulŭ reginei vĕduve Maria din Ungaria consistă din fortăreţele şi băile de aurŭ, şi de argintŭ din comitatulŭ Sol, din fortăreţele *Muncaciŭ şi Hustiŭ* din *Maramureşŭ*, şi din oraşulŭ Buda-vechiă. Nr. 23. pag. 39.

Digitized by Google

1533. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie lui *Cornelius Scepperus*, oratorului germanŭ, că patria sa natală este *Țéra-românéscă*, de unde tatălŭ sĕu a fugitŭ în Transilvania de frica *voivodului Dracula*, care voia se-lŭ ucidă. Nr. 24. pag. 41.

1533. *Cornelius Scepperus*, oratorulŭ germanŭ, scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că în casŭ dacă *Țéra-românéscă* se va alipi de Ungaria, posesiunea Transilvaniei devine multŭ mai sigură și puterea Ungariei prin acésta va cresce. Nr. 25. pag. 42.

1533. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, cumpără satulŭ Bercheșesci de la credinciosulŭ seu Corlatŭ cu 480 fl. tătăresci și apoi dăruesce satulŭ acesta mănăstirei Moldaviței. (Traducere germană din limba slavonă). Nr. 26. pag. 43.

1533. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe capitululŭ din Alba-Julia se hotărnicéscă de nou terenulŭ, ce a fostŭ de controversă între *nobilii din Buituri* și între cetățenii din *Orĕstie*. Nr. 27. pag. 44.

1533. Diferite *date istorice* din registrulŭ de venituri și de cheltuceli alŭ județilorŭ din Brașovŭ. Nr. 28. pag. 45.

1534. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, scutesce pe *locuitorii și pe iobagii din districtulŭ Hinedórei* de ori-ce imposite și taxe pe timpŭ de 6 ani, fiindŭ-că au ajunsŭ în mare lipsă din causa turburărilorŭ întêmplate în părțile aceste. Nr. 29. pag. 52.

1534. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie din Bruxella lui *Nicolae Gerendy*, episcopului catolicŭ din Transilvania, despre rudele, ce le are dênsulŭ în Transilvania. Nr. 30. pag. 53.

1534. *Cornelius Scepperus*, oratorulŭ Germaniei de la Constantinopolŭ, scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că se întórce în *Țéra Românilorŭ*, cum i ĭicŭ la *Țéra-unguréscă*. Nr. 31. pag. 54.

1534. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruiesce mănăstirei *Moldovița* întregŭ teritoriulŭ, care se află în jurulŭ acestei mănăstiri și anume între hotarele descrise în acestŭ chrisovŭ. (Traducere germană din limba slavonă). Nr. 32. pag. 55.

1534. *Tribunalulŭ din Caransebeșŭ* cercetéză și decide procesulŭ dómnei *Ana*, a ficei lui *Ladislau Fiatŭ*, cu nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Bănatŭ, pentru dreptulŭ de succesiune alŭ sexului femeiescŭ în moșiile părințesci. Nr. 33. pag. 56.

1534. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe tribunalulŭi din Caransebeșŭ, se esecute sentența, care s'a pronunțatŭ în procesulŭ lui *Franciscŭ* și *Georgie Moise* cu *Grigorie Voivodulŭ (Wayda)* din Caransebeșŭ pentru plata unei sume de bani. Nr. 34. pag. 59.

1534. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, zălogesce județului din Sibiu, lui *Marcu Pempflinger*, *vămile dela Sibiu*, *dela Brașovŭ*, *dela Bistrița*, *precum și camera de schimbŭ din Sibiu* pentru suma de 20.000 fl. ung.; — de asemenea dă ordinŭ căpitanului sĕu generalului Ioanŭ Koczyaner, că în casŭ dacă va puté se iee din mănile *voivodului din Moldova* cetatea numită Ungurașŭ (Balványos) din Transilvania atunci se-i predée lui Pempflinger și castrulŭ acesta. Nr. 35. pag. 60.

1534. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei dăruesce de nou moșia *Hegyeris* din districtulŭ Lugoșului nobilului *Petru de Timcova* și altorŭ soți ai sei. În documentŭ se face amintire de mai mulți *nobili români* din districtulŭ Lugoșului. Nr. 36. pag. 62.

1534. Nobilii români *Petru Racovița* și *Georgie Vrabiă* se împacă înaintea tribunalului din districtulŭ românescŭ alŭ Lugoșului, că nici o parte se nu excludă pe cealaltă din posesiunea castelului *Bocșa*. În acestŭ tribunalŭ figuréză și *Nicolae Voivodulŭ Lugoșului*. Nr. 37. pag. 63.

1534. *Diferite date istorice cu privire la Români* din registrulŭ de venituri și de cheltueli alŭ județului *Iacobŭ Hyrser* din Brașovŭ. Nr. 38. pag. 64.

1535. *Ferdinandŭ I.*, regele Ungariei, dăruesce de nou voivodului *Petru din Moldova* cetățile din

Digitized by Google

Transilvania numite *Ciceu*, *Cetate-de-baltă*, *Ungurașu și Bistrița*, pe cari le au primitu, parte dênsulu, parte predecesorii sĕi, de la regii de mai inainte ai Ungariei. Nr. 39. pag. 78.

1535. Nobilulu *Ionŭ More* din Bănatu se împacă inaintea castelanilorŭ din (Caran)Sebeșu cu nobilulu *George Voivodulu* și cu frații sĕi în privința moșiilorŭ sale părințesci. Nr. 40. pag. 78.

1535. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, judecă procesulu dómnei *Ana Fiatii* cu nobilulu *Franciscŭ Fiatii* din Bănatu pentru succesiunea sexului femeiescŭ în moșiile părințesci. Nr. 41. pag. 80.

1535. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe capitululu din Aradu, se introducă pe nobilulu *Franciscŭ Fiatii* din Bănatu în posesiunea moșiiloru, ce le a confiscatu dela *Nicolae Nucia* pentru nota de infidelitate. Nr. 42. pag. 81.

1535. Capitululu din Alba-Julia raportéză, că a introdusu pe *Stefanŭ Mailatii*, voivodulu Transilvaniei, în posesiunea *ținutei Făgărașului*, in conformitate cu ordinulu regelui Ioanŭ Zapolya. Nr. 43. pag. 83.

1535. Articulii de lege votați în *adunarea celoru trei națiuni privilegiate din Transilvania*, *ținută in Mureșiŭ-Vașarheiŭ*, și în care se stabilescŭ următórele în privința *obligamentului de resbelŭ*, anume: *că fie-care iobagiŭ*, cate are 6—8 boi, se aibă unŭ arcu, celŭ puținŭ 32 săgeți, și o sabiă, ér' iobagii mai seraci se fie înarmați cu lănci și cu securi. De asemenea se stabilesce prin aceste articule cum trebue sĕ se pregătéscă de resbelu *Nobilii*, *Secuii*, și *Sașii*. Nr. 44. pag. 85.

1535. Diferite *date istorice cu privire la Români* din registrulu de venituri și de cheltueli alu orașului Brașovu. Nr. 45. pag. 87.

1535. *Capitululu din Aradu* adeveresce, că a introdusu pe nobilulu *Petru de Tincova*, castelanulu castrului din Lugoșu, și pe soții sei, în posesiunea moșii *Hegyris* din districtulu Lugoșului. Nr. 46. pag. 97.

1535. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confirmă de nou pe nobilii români *Ionŭ*, *George* și *Petru Peica* în posesiunea moșiiloru sale părințesci din districtulu Carașului în Bănatu, de óre-ce dênșii în timpurile turburate de atunci i-șĭ perduse documentele de posesiune. Nr. 47. pag. 98.

1536. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe *Michaiŭ Somlyay*, *banulŭ Caransebeșului*, se judece procesulu nobililorŭ *Nicolae Gerlisce* și *Andreiŭ Bezere* cu locuitorii din orașulu Lugoșului. Nr. 48. pag. 99.

1536. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, dăruesce nobilului *Valentinŭ Thewrewk castrulŭ Hinedorei* din districtulu Hațegului, dimpreună cu castelele și orașele *Hațegŭ*, *Mănăsturŭ* și *Marginea*. Nr. 49. pag. 100.

1536. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, judecă procesulu nobililorŭ români *Ioanŭ*, *George* și *Petru Peica*, cu *Nicolae*, *Paulŭ* și *Franciscŭ Bocosnițĭ* pentru mai multe moșii situate în districtulu Cărașului din Bănatu. Nr. 50. pag. 101.

1536. *Ioanŭ*, archiepiscopulu din Lyon, aflându-se în Oradea-mare, scrie împĕratului Carolŭ V., că a sositu la dênsulu *vistierulŭ voivodului din Moldova*, și care este unŭ principe fórte puternicŭ, și l'a rugatŭ se nu încheie pace cu voivodulu Transilvaniei, de óre-ce *voivodulŭ Moldovei e gata se vină ori cându cu 40.000 de ómeni, și va da Transilvania in mâna împĕratului germanŭ*. Nr. 51. pag. 103.

1536. Regele *Ioanŭ Zapolya* confirmă privilegiulu regelui Vladislaŭ, ca posesiunile mănăstirilorŭ *Agrișiŭ* și *Cârțiŭ*, precum și *domeniulŭ Amnașului și alu Tălmaciului* se nu mai fie supuse la impositele comitatelorŭ. (Estrasŭ). Nr. 52. pag. 104.

1536. Regele *Ioanŭ Zapolya* învită pe capitululu din Alba-Julia, ca se introducă pe fiĭ lui *Michaiŭ Kendefi* și pe ficele lui *Ladislaŭ Kendefi* în posesiunea moșiiloru Bretea, Măceu și Plopi. Nr. 53. pag. 105.

Digitized by Google

1536. *Ferdinandiĭ*, regele Germaniei şi alŭ Ungariei, scrie lui *Sigismundŭ* regelui Poloniei, se facă pace cu *voivodulŭ Moldovei* pe 4 séu pe 7 ani, şi pentru scopulŭ acesta i ofere mijlocirea sa. Nr. 54. pag. 106.

1536. *Sigismundŭ*, regele Polonici, respunde regelui *Ferdinandŭ*, că dênsulŭ nu póte face pace cu *voivodulŭ Moldovei*, *care a ocupatŭ Pocuţia*, pe când se afla dênsulŭ în resbelŭ cu Ruşii, şi care în timpulŭ din urmă a nĕvălitŭ în Polonia, şi i-a arsŭ mai multe sate. Nr. 55. pag. 107.

1536. *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, invită pe tóte autorităţile din ţĕră, se nu împedece pe *locuitorii din Secuime*, ca se pótă umbla şi face comerciŭ cu *sarea* lorŭ *secuiéscă*, atâtŭ în districtele secuiesci, câtŭ şi în districtulŭ Sigisórei şi alŭ Cohalmului. Nr. 56. pag. 108.

1536. *Diferite date istorice cu privire la Români* din registrulŭ de veniturĭ şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. Nr. 57. pag. 109.

1537. Dómna *Margareta*, vĕduva lui *Iacobŭ Gherlisce* din Bănatŭ, declară înaintea *vice-banilorŭ de Severinŭ*, că dênsa restitue lui *Martinŭ Racoviţă* şi fraţilorŭ sei o parte din moşiile sale din ţinutulŭ Bănatului. Nr. 58. pag. 114.

1537. Dómna *Elena*, vĕduva lui Petru Kis din Bănatŭ, vinde lui *Petru Racoviţă* din Caransebeşŭ unŭ fĕnaţŭ alŭ seŭ de pe teritoriulŭ acestui oraşŭ. Nr. 59. pag. 115.

1537. Nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Bănatŭ protestéză înaintea castelanului din Caransebeşŭ, ca dómna *Catalina*, vĕduva lui *Nicolae Nocia*, se nu ocupe moşiile sale proprii din districtulŭ Caransebeşului. Nr. 60. pag. 116.

1537. Dómna *Dorotea*, vĕduva lui *George Turnea* din Bănatŭ, declară înaintea *vice-banilorŭ de Severinŭ*, că cedéză nobilului Ionŭ de Mutnocŭ (Matthnakky) a treia parte din satulŭ numitŭ Pokol, ce i-lŭ zălogise decedatulŭ seŭ bărbatŭ. Nr. 61. pag. 117.

1537. Nobilii *Michailŭ* şi *Ioanŭ Hunyady* din Bănatŭ declară înaintea juraţilorŭ din Caransebeşŭ, că au vêndutŭ lui *Michailŭ Ivulŭ* şi soţilorŭ sei, o curte şi o casă, situate în oraşulŭ Caransebeşului. Nr. 62. pag. 118.

1537. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, scrie capitulului din Aradŭ, se invite pe dómnele *Margareta*, mama, şi *Eufrosina*, vĕduva decedatului *Nicolae Gherlisce* din Bănatŭ, ca se plătéscă oraşului Caransebeşŭ despăgubirea în bani, la care a fostŭ condemnatŭ reposatulŭ Nicolae Gherlisce. Nr. 63. pag. 119.

1537. *Statutele oraşului Cluşŭ* din Transilvania interdicŭ tuturorŭ locuitorilorŭ, cari nu suntŭ cetăţeni, dreptulŭ de a-şi *pasce vitele* lorŭ pe teritoriulŭ acestui oraşŭ, şi decretéză o pedépsă de mórte asupra tuturorŭ, cari vorŭ mâna vitele sale în fĕnaţele oraşului. Nr. 64. pag. 122.

1537. *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, confiscă moşiile nobilului ungurescŭ *Antonie Pethki*, din causă, că comisese acte de tâlhărie, şi dênsulŭ dăruiesce apoi moşiile aceste fratelui seu bunŭ, lui *Dumitru Mailatŭ*. Nr. 65. pag. 126.

1537. *Ionŭ Floca* şi *Ionŭ Olah*, vice-banii (Caran)Sebeşului, adeverescŭ, că dómna *George Turnea (Thornay)* a iertatŭ lui Ionŭ Matthnaky a treia parte din suma de 100 fl., ce avea se o plătéscă bărbatului seu pentru o faptă ilegale óre-care. Nr. 66. pag. 127.

1537. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie secretariului papalŭ, că *voivodulŭ* şi *ducele Moldovei*, care e unŭ domnitorŭ fórte puternicŭ, a fĭcutŭ câte-va incursiuni în Polonia, şi regele Poloniei a decisŭ se-i facă resboiŭ. Nr. 67. pag. 127.

1537. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie secretariului papalŭ, că *voivodulŭ Moldovei* împăcându-se cu regele Poloniei a începutŭ resbelŭ cu voivodulŭ Transilvaniei. Nr. 68. pag. 128.

Digitized by Google

1537. *Leonardŭ de Vels*, căpitanulŭ gencralŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie de lângă Eperes archiepiscopului de Lundŭ, că *voivodulŭ Moldovei* se pregătesce cu putere mare se năvăléscă asupra Transilvaniei, şi din acésta causă toţi sunt consternaţi în Transilvania. Nr. 69. pag. 129.

1537. Regele *Ferdinandŭ* scrie archiepiscopului de Lundŭ, că după scirile sosite din Cracovia *voivodulŭ Moldovei* a întratŭ în Transilvania, şi a ocupatŭ şepte fortăreţe. Nr. 70. pag. 129.

1527—1537. *Date istorice cu privire la Românі* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ castelanilorŭ dela Branŭ. Nr 71. pag. 130.

1537. *Alte date istorice cu privire la Românі* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli altŭ oraşului Braşovŭ. Nr. 72. pag. 133.

1538. *Antoniu Veranţiu*, prepositŭ în Transilvania, scrie din Turda lui *Nicolae Bogauciu*, episcopului din Dumna, că *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, se grăbesce se vină cu oştire mare, ca se ocupe *Ţéra-românéscă*, *Moldova* şi *Transilvania* şi se le prefacă în sangiacuri turcesci, că regele Ungariei a înduplecatŭ pe voivoţii din Moldova şi din Ţéra-românéscă, ca se trécă cu armatele lorŭ în Transilvania şi acolo cu toţii împreună se se opună Turcilorŭ. Nr. 73. pag. 140.

1538. *Fratele George*, tesaurariulŭ Ungariei, scrie regelui din Polonia, că sultanulŭ turcescŭ a făcutŭ unŭ podŭ peste Dunăre la *Silistria*, şi a trecutŭ Dunărea cu 240.000 ómeni, că dênsulŭ voiesce se atace mai ântâiŭ *Moldova*, apoi se ocupe *Transilvania*, ér de aci se năvăléscă asupra Ungariei. Nr. 74. pag. 142.

1538. *Fratele George*, tesaurariulŭ regelui Ioanŭ Zapolya, scrie archiepiscopului din Strigonŭ, că *Turcii* aŭ trecutŭ Dunărea, ca se devasteze *Moldova* şi *Transilvania*. Nr. 75. pag. 144.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, informéză pe cardinalulŭ *Farnese*, că după scirile sosite, sultanulŭ turcescŭ a plecatŭ cu 110 de mii de ómeni asupra *Transilvaniei*. Nr. 76. pag. 145.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că după nóuele sciri primite dela regele Ferdinandŭ, sultanulŭ turcescŭ vine în persónă cu armata sa asupra *Transilvaniei*. Nr. 77. pag. 147.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, despre periculele, ce amenińţă Ungaria, dacă *Moldova* va fi supusă de Turci; din acésta causă dênsulŭ a trimesŭ scrisori pe la principii vecini, ca se dée ajutoriŭ Ungariei în contra Turcilorŭ, de asemenea a trimisŭ unŭ legatŭ la regele Poloniei invitându-lŭ se renunţe la resbelulŭ începutŭ asupra Moldovenilorŭ şi se facă pace cu dênşii. Nr. 78. pag. 147.

1538. *Antoniu Veranţiu* scrie din Turda lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicŭ din Transilvania, că aŭ sositŭ la regele Transilvaniei *Petru Pitariulŭ* dimpreună cu legatulŭ trimisŭ de voivodulŭ *Terei românesci* şi aŭ făcutŭ cunoscutŭ regelui, că sultanulŭ turcescŭ a trecutŭ Dunărea cu tótă armata sa pe la oraşulŭ Obluciţa şi acum se află în Moldova, ér *Petru voivodulŭ* a începutŭ se ardă tóte pe unde trece sultanulŭ. Nr. 79. pag. 150.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că Turcii aŭ trecutŭ Dunărea. Nr. 80. pag. 151.

1538. *Hieronimŭ Laski*, oratorulŭ regelui Ferdinandŭ la Constantinopolŭ, scrie regelui Sigismundŭ din Polonia, că sultanulŭ turcescŭ se află cu armata sa aprópe de Dunăre, şi că după cum declară însuşi sultanulŭ, dênsulŭ voiesce se mérgă cu resbelŭ asupra *voivodului din Moldova*, ér voivodulŭ din Moldova afirmă din contra, că după scrisorile, ce le a primitŭ dênsulŭ de la Turci, sultanulŭ nu vine cu resbelŭ asupra Moldovei, ci voiesce numai se trécă în Transilvania. Nr. 81. pag. 152.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie lui *Alexe Turzo*, locotenentului seu din Ungaria, că

Digitized by Google

după scirile sigure, ce le are, Turcii voiescŭ, cu o putere mare, se supună *Moldova* şi se facă incursiuni în *Transilvania*, din care causă dénsulŭ a hotărîtŭ se iée mĕsuri pentru apărarea Transilvaniei. Nr. 82. pag. 154.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, esprimă *Fratelui George*, întristarea sa, că sultanulŭ turcescŭ a năvălitŭ cu armele asupra Moldovei; de asemenea i-a causatŭ neplăcere şi scirea, că regele Poloniei devastéză *Moldova* cu ferŭ şi cu focŭ, lucru nedemnŭ şi fórte periculosŭ pentru ţĕrile creştine în unŭ timpŭ cándŭ Turcii se ridică asupra creştinităţii, din care causă dénsulŭ a şi scrisŭ regelui Poloniei în dóue rênduri, ca se facă pace cu Moldovenii. Nr. 83. pag. 156.

1538. *Ştefanŭ Brodericiŭ*, episcopulŭ din Vaţŭ, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ se află cu armata sa în *Moldova*, unde asediéză cetatea *Sucevei*, (reşedinţa Moldovei) cu 200.000 ómeni; că voivodulŭ Moldovei a arsŭ totŭ, numai ca Turcii se nu pótă căpĕta provisiuni, că poporulŭ Moldovei a trecutŭ în Transilvania, ér voivodulŭ s'a retrasŭ cu armata sa în locuri mai sigure. Nr. 84. pag. 158.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că în urma insistenţelorŭ sale regele Poloniei s'a împăcatŭ cu *voivodulŭ Moldovei*. Nr. 85. pag. 159.

1538. *Brodariciu*, episcopulŭ din Vaţŭ, scrie Papei Paulŭ III., că *Petru voivodulŭ Moldovei* a fostŭ scosŭ din domniă şi sultanulŭ turcescŭ a epitŭ din Moldova. Nr. 86. pag. 160.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că *voivodulŭ Moldovei* în locŭ de a se retrage spre Maramureşŭ ar fi făcutŭ mai bine, ca se închidă drumulŭ Turcilorŭ din Moldova; dar cu tóte aceste crede, că trupele Moldovei unite cu ale regelui Ioanŭ şi cu ajutórele Germaniei vorŭ puté se resiste cu succesŭ Turcilorŭ. Nr. 87. pag. 160.

1538. *Cardinalulŭi de Brundusiu*, legatulŭ pontificelui la curtea din Viena, raportézĕ, că *Turcii* voindŭ se trécă *din Moldova in Transilvania*, aŭ fostŭ bătuţi intr'unŭ pasŭ din munţii Carpaţilorŭ, unde au perdutŭ 6000 de ómeni. Nr. 88. pag. 161.

1538. *Nunciulŭ apostolicŭ din Viena* raportézĕ la Roma, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, s'a rĕtrasŭ cu armata sa în munţii Bistriţei şi ai Maramureşului, ér sultanulŭ turcescŭ, a pusŭ domnŭ în Moldova, în loculŭ voivodului Petru, pe fiulŭ repositului *Sandrinŭ*. Nr. 89. pag. 162.

1538. *Cardinalulŭi de Brundusiu*, legatulŭ apostolicŭ la curtea din Viena, raportézĕ la Roma, că sultanulŭ turcescŭ dimpreună cu armata sa a părăsitŭ Moldova, ér *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află în Transilvania la regele Ioanŭ Zapolya. Nr. 90. pag. 163.

1538. *Cardinalulŭi de Brundusiu*, legatulŭ scaunului apostolicŭ la curtea din Viena, scrie la Roma, că *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află prisonieriŭ într'unŭ castelŭ din Transilvania, şi că regele Ioanŭ Zapolya voesce se-lŭ predee în mânile Turcilorŭ. Nr. 91. pag. 164.

1538. *Fratele George*, episcopulŭ din Orade şi tesaurariulŭ Ungariei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ turcescŭ a renunţatŭ la continuarea espediţiunei în anulŭ acesta şi s'a întorsŭ peste Dunăre. Nr. 92. pag. 165.

1538. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ a pusŭ *domnŭ în Moldova* pe fiulŭ decedatului *Sandrinŭ*, care este unŭ omŭ încredutŭ alŭ curţii sale. Nr. 93. pag. 165.

1538. Legatulŭ şi nunciulŭ apostolicŭ din Viena, raportézĕ la Roma, că *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află cu dómna şi cu familia sa în castelulŭ *Cicen* din Transilvania. Nr. 94. pag. 167.

1538. *Amintire despre episcopulŭ românescŭ din comuna Felécŭ în Transilvania*. Judele şi juraţii din Cluşŭ adeverescŭ, că dómna Elena, rudă de aprópe cu *Petru, episcopulŭ românescŭ* din Felécŭ, şi-a vêndutŭ partea sa de moşie preotului românescŭ, Ioanŭ din Felécŭ. Nr. 95. pag. 167.

Digitized by Google

1538. *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, invită pe cetăţenii din Braşovŭ se trimiţă provisiuni pentru trupele, cari păzescŭ *pasulŭ Oituzului*. Nr. 96. pag. 169.

1538. Nobilii români din Bănatŭ *Ioanŭ Ghiurisca* din Caransebeşŭ şi *Laurenţiu Palatici* din Iladia se constitue reciprocŭ de moscenitori unulŭ în averile altuia, pentru casulŭ, dacă unulŭ din ei va muri fără descendenţi. In averea mobiliară a nobilului Ioanŭ Ghiurisca se amintescŭ, aurării, argintării, petrii preţióse şi mătăsării. Nr. 97. pag. 169.

1538. *Mateiŭ Baronyai* scrie lui *Toma de Nadasd*, banului din Dalmaţia, că *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, este numitŭ căpitanŭ generalŭ peste trupele Ungariei, şi că regele Ungariei voiesce se încheie tractate cu voivodii din *Moldova* şi din *Ţéra-românéscă*, spre a precisa atitudinea fie-cărei părţi în casŭ de resbelŭ. Nr. 98. pag. 172.

1538. *Dieta Transilvaniei* întrunită la Cluşŭ decide: se fie supuse contribuţiunei şi fostele posesiuni românesci din Transilvania: *Ciceulŭ*, *Cetate-de-balta şi Făgăraşulŭ*; de asemenea se fie supuşi contribuţiunii toţi libertini, judii comunali, chinezii, românii şi preoţii. Nr. 99. pag. 173.

1538. *Diferite date istorice* cu privire la Români din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. Nr. 100. pag. 174.

1539. *Tractatulŭ de pace* încheiatŭ între *Sigismundŭ*, *regele Poloniei*, cu *Petru*, şi cu *Stefanŭ*, *voivodii Moldovei* sub următórele condiţiuni: *Moldovenii* se se pótă stabili cu locuinţele lorŭ dincolo de Nistru numai cu învoirea căpitanilorŭ şi administratorilorŭ poloni; morile, pe cari le a construitŭ voivodulŭ Moldovei în Polonia, se remână de aci înainte în usufructulŭ voivodului moldovenescŭ; *féra Pocuţiei* se remână a Poloniei; în fine hotarele dintre Moldova şi Polonia se remână după cum sunt descrise în chrisóvele cele vechi. Nr. 101. pag. 187.

1539. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, se află prisonieriŭ în mânile regelui Ioanŭ Zapolya, care voiesce se-lŭ ucidă. Nr. 102. pag. 189.

1539. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că *noulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, este numai în formă Domnŭ, de óre-ce sultanulŭ este adevăratulŭ suveranŭ, şi în consiliulŭ voivodului se află câţi-va ministri turci. Nr. 103. pag. 190.

1539. *Cardinalulŭ Farnese* scrie *cardinalului de Brunduziŭ*, legatului apostolicŭ din Viena, că în *Moldova* se află la 7.000 cavaleriă turcéscă. Nr. 104. pag. 191.

1539. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei Paulŭ III., că Turcii aŭ supusŭ *Moldova* şi acum s'aŭ apropiatŭ de regatulŭ Poloniei, din acéstă causă dênsulŭ rógă pe pontificele, se-i concédă pentru totŭ-de-una venitulŭ din Polonia numitŭ denariulŭ S-tului Petru, ca se pótă purta resbelŭ cu inimicii creştinătăţii. Nr. 105. pag. 191.

1539. *Stefanŭ Mailatŭ*, Domnulŭ ţérei Făgăraşului şi voivodulŭ Transilvaniei, pórtă titululŭ «*de Făgăraşŭ.*» Nr. 106. pag. 192.

1539. *Capitululŭ din Aradŭ* raportéză regelui *Ioanŭ Zapolya*, că nu a pututŭ introduce pe nobilulŭ *Franciscŭ Fodorŭ* în posesiunea comunelorŭ numite Conerova şi Domaşnia din Bănatŭ, din causă, că *Nicolae*, *voivodulŭ din Caransebeşŭ*, adunându o mulţime de călăreţi şi de pedestraşi a făcutŭ opositiune în contra acestei introduceri. Nr. 107. pag. 193.

1539. Comitele *Grigorie Pesthyeny*, judele curiei din Ungaria, citéză înaintea curiei militare a regelui pe nobilulŭ *George voivodulŭ* din Caransebeşŭ, acusatŭ de către nobilulŭ Franciscŭ Fiathŭ pentru ofensă de onóre. Nr. 108. pag. 194.

1539. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, dăruiesce lui *Paulŭ Sebesy* din Lipova tóte moşiile lui *Stefanŭ* şi ale lui *Ladislaŭ Şişmanŭ* din comitatulŭ Timişórei şi alŭ Severinului, moşii devenite vacante din lipsa de succesori legitimi. Nr. 109. pag. 195.

1539. *Capitululŭ din Aradŭ* raportéză regelui *Ioanŭ Zapolya*, că voindŭ se introducă pe nobilulŭ

Digitized by Google

Panlŭ Sebesy în posesiunea moşiilorŭ lui *Stefanŭ* şi ale lui *Ladislaŭ Şişmanŭ* din Bănatŭ, au făcutŭ opositiune în contra acestei introduceri dómna *Ana* vĕduva lui *Nicolaŭ Cicva* şi dómna *Sofia George Literatŭ*. Nr. 110. pag. 197.

1539. *Capitululŭ din Aradŭ* transcrie în formă autentică actulŭ, prin care nobilulŭ *Ladislaŭ Fiatŭ* din Bănatŭ restitue fratelui seu Ludovicŭ moşiile, ce le înstrăinase dênsulŭ, ca se-şi pótă rescumpĕra viéţa, fiindŭ-că ucisese pe nobilulŭ Petru Cainŭ. Nr. 111. pag. 198.

1539. *Stefanŭ, voivodulŭ Moldovei*, confirmă actulŭ prin care boieriulŭ *Totruşanŭ* dăruise o móră mănăstirei Moldoviţa. (Estrasŭ.) Nr. 112. pag. 199.

1539. *Nunciulŭ apostolicŭ* din Viena comunică la Roma, că sultanulŭ turcescŭ începuse se construéscă unŭ castelŭ în *Moldova*, dar în urmă a renunţatŭ de bună voiă la planulŭ acesta. Nr. 113. pag. 199.

1539. *Jeronimŭ Rorariu*, nunciulŭ apostolicŭ din Ungaria şi din Polonia, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ voiesce se restabiléscă în domniă pe *voivodulŭ* alungatŭ din *Moldova*, şi care se află într'unŭ castelŭ din Transilvania. Nr. 114. pag. 200.

1539. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, autorisézĕ pe *Toma Ssobocski*, legatulŭ seu din Constantinopolŭ, se intervină pe lângă sultanulŭ ca se permită Moldovenilorŭ a-şĭ rescumpĕrà cu bani partea ocupată din *ţéra Moldovei*. Nr. 115. pag. 201.

1539. *Diferite date istorice cu privire la Români* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. Nr. 116. pag. 201.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ Veranţiu*, că Solimanŭ, sultanulŭ turcescŭ, este supĕratŭ pe Ioanŭ Zapolya, regele Ungariei, din causă, că a datŭ asiluŭ *voivodului Petru din Moldova*, pe care dênsulŭ l'a scosŭ din domniă. Nr. 117. pag. 210.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ*, că Solimanŭ, sultanulŭ turcescŭ, trimite în continuu nunciĭ la regele Ioanŭ Zapolya din Transilvania, şi cere estradarea *voivodului Petru* din Moldova, ér în casŭ din contră ameninţă cu resbelŭ. Nr. 118. 211.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie din Alba-Iulia fratelui seu *Michaiŭ*, că *Petru, fostulŭ voivodŭ* alŭ Moldovei, a plecatŭ din Transilvania în Turcia. Nr. 119. pag. 212.

1540. *Jeronimŭ Rorario*, nunciulŭ apostolicŭ din Ungaria şi Polonia, raportézĕ despre activitatea sa în Polonia, şi amintesce, că în timpulŭ acesta frontiera dintre *Polonia* şi *Moldova* era fluviulŭ *Nistru*. Nr. 120. pag. 213.

1540. *Jeronimŭ Rorarius*, nunciulŭ apostolicŭ trimisŭ în Polonia, scrie cardinalului *Farnese* despre audienţa sa la regina Poloniei, în care face amintire de fortăreţele, ce voiau Turcii se le construéscă în *Moldova* pe linia Nistrului. Nr. 121. pag. 215.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ*, că *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află totŭ în Transilvania, şi că estradarea sa la Turci a fostŭ amânată, din causă, că mai târdiŭ se fie pusŭ în libertate şi apoi ajungându érăşi Domnŭ în Moldova, dênsulŭ se se arete mulţămitoriŭ regeluĭ Ungariei. Nr. 122. pag. 216.

1540. *Antoniu Veranţiu*, inculpă pe *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei (românŭ de naţionalitate), că dênsulŭ voesce se separeze *Transilvania* de Ţéra-unguréscă, şi apoi se domnéscă aci după sistemulŭ voivodiloru din *Ţéra-românéscă* şi din *Moldova*, plătindŭ tributŭ sultanului turcescŭ. Nr. 123. pag. 217.

1540. *Antoniu Veranţiu*, prepositulŭ catolicŭ din Alba-Iulia, scrie lui *Petru More*, că scie fórte bine, că dênsulŭ este *românŭ*, însĕ trebue se-i declare, că se află în mare retăcire, când dênsulŭ pune mai pe susŭ *cetatea lui Gelu* de către *Alba-Iulia*, de óre-ce Ardelenii recunoscŭ de episcopŭ numai pe celŭ din Alba-Iulia. Nr. 124. pag. 218.

1540. *Antoniu Veranţiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scrie reginei *Bona* din Polonia, că după infor-

Digitized by Google

mațiunile primite, *Stefană Mailatu*, voivodulŭ Transilvaniei, făcuse o conjurațiune cu cățiva nobili în contra regelui Ungariei; ér' *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, a plecatŭ în Turcia trecându prin Alba-Iulia. Nr. 125. pag. 219.

1540. *Asimilarea de dreptŭ a nobilimei române cu nobilimea ungurescă din Transilvania.* Dieta Transilvaniei întrunită la Turda decide, că în casŭ când judecătorii comitatelorŭ vorŭ încheia procese verbale false în contra vre unui nobilŭ unguresc, atunci nobilulŭ acela va puté se probeze cu alți trei nobili falsitatea acestorŭ procese verbale, și acéstă dispositiune se înțelege și despre *nobilii români*. Nr. 126. pag. 221.

1540. *Antoniu Veranțiu*, prepositulŭ din Alba Iulia, scrie unchiului seu, episcopului Ioanŭ Statiliu, din Alba-Iulia, că *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, a trimisŭ unŭ solŭ la regele Ungariei, ca se-lŭ informéze, că dênsulŭ a fostŭ primitŭ forte bine din partea sultanului turcescŭ, și în scurtŭ timpŭ se va întórce érăși la domnia Moldovei. Nr. 127. pag. 223.

1540. *Capitululŭ din Aradŭ* raportéză regelui *Ioanŭ Zapolya*, că voindŭ se introducă pe nobilulŭ *Franciscă Fodorŭ* în posesiunea comunelorŭ Conerova și Domașnia din Bănatŭ, iobagii lui *George Voivodulŭ din Caransebeșŭ* au făcutŭ opositiune cu armele în contra acestei introduceri. Nr. 128. pag. 226.

1540. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă tóte moșiile *familiei Voivodulŭi din Caransebeșŭ*, din causă, că au făcutŭ de dóue orĭ opositiune cu armele în contra introducerei nobilului Franciscŭ Fodorŭ în posesiunea comunelorŭ Conerova și Domașnia. Nr. 129. pag. 227.

1540. Dómna *Barbara* din Bănatŭ constitue ca zestre ficei sale *Caterina*, și ginerului seŭ *Mateiŭ Dorca*, mai multe moșii în districtulŭ Almașului și alŭ Mihadiei din Bănatŭ. Nr. 130. pag. 230.

1540. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicŭ din Transilvania, că regele *Ioanŭ Zapolya* a muritŭ, și că ómenii din jurulŭ regelui ar fi doritŭ se-lŭ înormênteze în Ungaria, unde se află mormintele regilorŭ Ungariei, insă acésta e imposibilŭ din causă, că voivodii Transilvaniei *Mailatu* și *Balassa* s'aŭ revoltatŭ, și o mare mulțime de *haiduci români dela Abrudu* și *din Crișu* aŭ trecutŭ peste Mureșŭ în codrii dela Marginea. Totŭ-o-dată Veranțiu amintesce, că *domeniulŭ Vințului și alŭ Vulperuluĭ* din Transilvania au fostŭ restituite voivodului *Radu din Țéra-românéscă*, care după cum se spune are unŭ dreptŭ vechiŭ asupra acestorŭ domenii. Nr. 131. pag. 232.

1540. *Ferdinandŭ*, regelui Ungariei, confirmă actulŭ de vêndare, prin care nobilulŭ *Franciscŭ Dobra de Lejnică* din Transilvania vinde satulŭ numitŭ Zedekertŭ din comitatulŭ Saroșŭ lui George Werner, consiliariului regalŭ. Nr. 132. pag. 242.

1540. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, zălogesce reginei *Isabella*, soției sale, cetățile din Ungaria și Transilvania numite *Șoimușŭ*, *Lipova*, *Deva*, *Ciceulŭ* și *Cetatea-de-baltă*, pentru asigurarea zestrei sale de 140,000 fl. ung. și declară totŭ-o-dată, că în casŭ dacă dênsulŭ, orĭ succesorii sei, vorŭ trebui se restitue *voivodului din Moldova* cetatea Ciceului și Cetatea-de-baltă, atunci dênșii vorŭ trebui se zălogéscă în loculŭ acestora alte cetăți asemenea. Nr. 133. pag. 243.

1540. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, informéză pe Papa *Paulŭ III.*, despre modulŭ cum s'a împăcatŭ cu regele *Ioanŭ Zapolya*, și anume, ca după mórtea acestuia întrégă domnia Ungariei se trécă la dênsulŭ, insă Fratele George și alți nobili din Transilvania au trimisŭ oratori cu daruri la Turci, ca domnia acestei țĕri se trécă la fiulŭ regelui Ioanŭ Zapolya. Regele Ferdinandŭ rógă pe Papa Paulŭ III. se invite pe toți prelații Ungariei, ca se-lŭ recunóscă pe dênsulŭ de rege legitimŭ alŭ Ungariei întregi. Nr. 134. pag. 245.

1540. *Dieta feudală a Transilvaniei* întrunită la Sighișóra, decide a se trimite o legațiune la *voivodii din Moldova* și *din Țéra-românéscă*, ca se le recomande amiciția regatului transilvanŭ. Nr. 135. pag. 248.

1540. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicŭ din Transilvania, despre

Digitized by Google

intenţiunile voivodului *Ştefanŭ Mailatŭ* de a se face singurŭ Domnŭ în Transilvania, care pentru scopulŭ acesta a trasŭ în parteă sa pe Secui şi o mare parte din nobilime, şi a decisŭ a trimite legaţi la *voivodii din Ţera-românéscă şi din Moldova*, ca se căştige amiciţia şi bunăvoinţa lorŭ. Nr. 136. pag. 248.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie reginei *Isabela*, că în dieta feudală a Transilvaniei ţinută la Ghiertanŭ s'a presentatŭ unŭ oratorŭ trimisŭ din partea sulţanului turcescŭ şi a declaratŭ pe *Ştefanŭ Mailatŭ de voivodă şi domnŭ alŭ Transilvaniei*, făcăndŭ totŭ-o-dată cunoscutŭ, că sultanulŭ a datŭ ordinŭ *voivodilorŭ din Ţera-românéscă şi Moldova*, ca în casŭ de lipsă, se dée ajutoriŭ lui Ştefanŭ Mailatŭ şi se supună pe rebeli. Veranţiu adauge, că acéstă rumpere a Transilvaniei de către Ungaria a causatŭ durere la mulţi din representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate. Nr. 137. pag. 251.

1540. Regele *Ferdinandŭ*, trimite în Transilvania pe *Toma Nadasdy* şi pe alţi nobili cu instrucţiunea: se insiste pe lăngă voivodŭl Transilvaniei şi pe lăngă representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate, ca se nu se supună Turciloră, de óre-ce în casulŭ acesta Transilvania va ajunge în posiţiunea deplorabilă, în care se află *Ţera-românéscă*. Nr. 138. pag. 253.

1540. *Legaţii Transilvaniei trimişi la Constantinopolă* facŭ cunoscutŭ *Fratelui George*, episcopulŭi din Orade, că sultanulŭ *Soliman* s'a învoitŭ, ca domnia Transilvaniei şi a părţilorŭ din Ungaria se trécă la fiulŭ decedatului rege Ioanŭ Zapolya. Nr. 139. pag. 257.

1540. *Petru Gerendi* scrie lui *Ştefanŭ Mailatŭ*, că *voivodulŭ Ţerei-românesci* a trimisŭ în Transilvania pe *Petru Pitarulŭ* ca legatŭ, şi a făcutŭ cunoscutŭ Ardelenilorŭ, că dacă Transilvania se va supune regelui Ferdinandŭ, atunci dinsulŭ din ordinulŭ sultanului va trebui se intre în Transilvania şi s'o prădeze. Nr. 140. pag. 258.

1540. *Regele Poloniei* trimite o legaţiune la *voivodulŭ Moldovei* spre a cere amiciţia şi alianţa Moldovei în contra tuturorŭ inimicilorŭ comuni. Nr. 141. pag. 259.

1540. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, trimite în Transilvania pe *Wolffgang Farkas de Harina*, ca se dojenéscă pe Transilvăneni se nu se supună Turciloră. Nr. 142. pag. 260.

1540. *Diferite date istorice, cu privire la Români*, din registrulŭ de venituri şi cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. Nr. 143. pag. 264.

1541. *Gonfallonero*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că Turcii, după ce au cuprinsŭ *Moldova*, au construitŭ acolo în anii trecuţi o fortăréţă, însă Românii se au revoltatŭ, au cuceritŭ fortăréţa şi au ucisŭ pe căpitanulŭ turcŭ. Nr. 144. pag. 274.

1541. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, promite *celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania*, că va apăra ţéra în contra tuturorŭ inimicilorŭ interni şi esterni şi va respecta drepturile şi libertăţile celorŭ trei naţiuni. (Estrasŭ). Nr. 145. pag. 275.

1541. *Nobilimea transilvană*, întrunită la Zombor, invită pe *cetăţenii din Braşovŭ* se trimită representanţi la dieta Transilvaniei, care se va ţine la Turda, de óră-ce *Turcii şi voivodulŭ din Ţera-românéscă* voiescŭ se intre în Transilvania. Nr. 146. pag. 275.

1541. *Ştefanŭ Verbőczi*, fostulŭ guvernatorŭ alŭ Ungariei, şi *Fratele George*, episcopulŭ catolicŭ din Orade, înscinţéză pe Sécui, că marele vezirŭ Mahometŭ paşa a liberatŭ Buda de asediulŭ regelui Ferdinandŭ, şi că sultanulŭ turcescŭ a predatŭ *domnia Ungariei* fiului lui Ioanŭ Zapolya. Nr. 147. pag. 277.

1541. *Doue rapórte* adresate regelui din Polonia, probabilŭ de comandanţii poloni de la frontiera Moldovei, cu privire la întórcerea *voivodului Petru* de nou la domnia *Moldovei*. (Estrase). Nr. 148. pag. 278.

1541. *Toma de Nadasd*, domnulŭi ţérei Făgăraşului, felicită pe *Petru, voivodulŭ Moldovei*, că a scăpatŭ din captivitatea turcéscă şi a ajunsŭ érăşi pe tronulŭ Moldovei. Totŭ-odată îlŭ rógă se trimită oratoriŭ la dieta imperială din *Ratisbona*. Nr. 149. pag. 280.

Digitized by Google

1541. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, aflându-se în castrele de la Făgăraşŭ, face cunoscutŭ tuturorŭ trupelorŭ sale, cari voru trece către *Mureşiŭ-Oşorheiŭ*, că dênsulŭ a luatŭ oraşulŭ acesta sub protecţiunea sa, şi ordónă se nu-lŭ devasteze. Nr. 150. pag. 282.

1541. *Stefanŭ Mailatŭ*, căpitanulŭ generalŭ alŭ Transilvaniei, ordónă nobilimei şi locuitorilorŭ din Transilvania se se ridice cu armele în contra lui *Petru, voivodului din Moldova*. Nr. 151. pag. 282.

1541. Amintire despre o *uniune*, făcută în anulŭ acesta, între cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania. Nr. 152. pag. 283.

1541. Comuna *Reşinariiŭ* din Transilvania plătesce dişma oilorŭ (quinquagesima) orăşenilorŭ din Sibiiu. (Estrasŭ). Nr. 153. pag. 283.

1542. Cetăţenii *Mateiŭ Lasărŭ*, *Luca Ciorciocŭ* şi alţi soţi ai lorŭ din oraşulŭ Caransebeşŭ vêndŭ lui *Toma Mixa* dóuĕ fênaţe şi dóuĕ grădini cu pomi de pe teritoriulŭ oraşului Caransebeşŭ. Nr. 154. pag. 283.

1542. *Raportŭ despre dieta Transilvaniei ţinută la Mureşiŭ-Oşorheiŭ. Fratele George*, episcopulŭ catolicŭ din Orade, face cunoscutŭ deputaţilorŭ Transilvani întruniţi la Oşorheiŭ, că sultanulŭ turcescŭ a datŭ Ungaria dincóce de Tisa şi regatulŭ Transilvaniei fiului lui Ioanŭ Zapolya, afară de Orade, de Timişóra, Făgăraşŭ şi Cassovia. Totŭ în aceeaşi dietă se presintă şi legaţii *voivodului Petru din Moldova* şi cerŭ se se restitue voivodului din Moldova posesiunile, ce le are dênsulŭ în Transilvania; că Transilvănenii se nu pună nici o credinţă în cuvintele Fratelui George, care a datŭ Buda în mâna Turcilorŭ, ér pe Petru, voivodulŭ Moldovei, l'a trimisŭ legatŭ la Constantinopolŭ, de unde cu ajutoriulŭ lui D ḑeu s'a întorsŭ érăşi în ţéra sa. Nr. 155. pag. 284.

1542. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, ordónă Secuilorŭ din Transilvania se se ridice cu toţii şi se-i repareze drumulŭ până la mijlocŭlŭ paşului Oiturŭ. Nr. 156. pag. 286.

1542. *Nobilimea Ungarici* întrunită în adunarea generală, ţinută în oraşulŭ Baia-Bistriţei din Ungaria de susŭ, rógă pe regele *Ferdinandŭ* se intervină pe lângă regina-vĕduvă *Isabella*, ca se mijlocéscă de la sultanulŭ eliberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitate. Nr. 157. pag. 287.

1542. *Petru Petrovich*, comitele Timişórei, invită pe castelanii şi pe nobilimea din Caransebeşŭ, se esecute o sentenţă a curiei regale pronunţată în favórea nobililorŭ *Franciscŭ Fiatŭ* şi *Franciscŭ Moise* din Bănatŭ. Nr. 158. pag. 288.

1542. *Uniunea făcută între cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania în dieta ţinută la Turda în 25 Martie 1542*. Nr. 159. pag. 289.

1542. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, invită pe capitulŭlŭ din Aradŭ se introducă pe *nobilii români Andreiŭ şi Petru Boşoreanŭ* în posesiunea unorŭ imobile situate în valea Dragomiresci de pe teritoriulŭ oraşului Lugoşŭ. Nr. 160. pag. 292.

1542. *Nobilimea din Transilvania* informéză pe *Fratele George (Martinusiu)*, că *voivoḑii din Moldova şi din Ţéra-românéscă* au intenţiunea se ocupe Transilvania şi s'o încorporeze cu ţĕrile lorŭ; cu deosebire *Petru, voivodulŭ Moldovei*, ar fi declaratŭ, că intenţiunea sa este se mérgă la Alba-regala, acolo se desgrópe cadavrulŭ regelui Ioanŭ Zapolya, alŭ cunoscutului seu trădătoriŭ, şi apoi se-lŭ spênḑure. Nr. 161. pag. 294.

1542. *Episcopulŭ de Caserta*, legatulŭ apostolicŭ din Viena, scrie la Roma, că *Moldova* este aplicată a se alia cu Germania. Nr. 162. pag. 296.

1542. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, intră cu armata sa în Transilvania. Nr. 163. pag. 296.

1542. *Cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania* întrunite în dieta de la Cluşŭ decidŭ a trimite oratori la regele *Ferdinandŭ* cu cererea : ca regele se respecteze vechile drepturi şi libertăţi ale celorŭ trei naţiuni privilegiate şi se le apere în contra tuturorŭ *ini-*

Digitized by Google

micilorŭ interni şi esterni, de asemenea ca în funcţiunile publice se numéscă numai unguri etc. Nr. 164. pag. 297.

1542. *Fratele George*, consiliariulŭ reginei Isabella, scrie lui *Francisciu Kendi*, că după scirile primite de la *voivodulŭ Terei-românesci*, sultanulŭ turcescŭ în anulŭ acesta nu va lua parte în persónă la nici o espediţiune, însă are o mulţime de trupe libere şi uşóre gata de a face escursiuni în diferite părţi, şi astŭ-felŭ e de temutŭ se nu calce cumva Transilvania. Nr. 165. pag. 299.

1542. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că a primitŭ cu bunăvoinţă pe solii *voivodului din Ţéra-românéscă*, şi autori-ćză pe Fratele George se facă cunoscutŭ voivodului românŭ, că în casŭ dacă i va succede se recuceréscă regatulŭ Ungariei din mânile Turcilorŭ, atunci voivodulŭ Terei-românesci şi supuşii sei vorŭ avé se ascepte numai bine din partea împăratului. Nr. 166. pag. 300.

1542. *Fratele George* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ a trimisŭ în Transilvania unŭ ciaşŭ cu poruncă, ca se libereze din *castelulŭ Făgăraşului* pe ómenii, cari au fostŭ daţi ca ostatici în loculŭ voivodului Mailatŭ, ér dacă ómenii aceştia nu se vorŭ libera, sultanulŭ va trimite pe *Turci* şi pe *Români*, că se asedieze castelulŭ Făgăraşului. Nr. 167. pag. 301.

1542. Scrisóre anonimă. Unŭ ciaşŭ turcescŭ sosesce în Alba-Julia şi face cunoscutŭ nobilimei transilvane: că sultanulŭ turcescŭ a decisŭ se încépă o espediţiune în contra regelui Ferdinandŭ şi pentru scopulŭ acesta a datŭ ordinŭ *voivodului din Ţéra românéscă* se trécă cu armata sa în Transilvania şi se înainteze către Buda, ér' pe *voivodulŭ Moldovei* l'a invitatŭ se facă o invasiune în ţérile Poloniei. Nr. 168. pag. 302.

1542. *Veralło*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului Farnese, că *Transilvania* are de gândŭ a se supune Germaniei, ér' *voivodulŭ Moldovei* şi *voivodulŭ Terei-românesci* se află în înţelegeri secrete cu regele Germaniei în contra Turcilorŭ. Nr. 169. pag. 305.

1542. *Fratele George* scrie lui *Toma de Nadasd*, că-şi va da silinţă, ca se obţină de la sultanulŭ turcescŭ liberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitate. Nr. 170. pag. 305.

1542. *Petru Perembsky*, secretariulŭ reginei Isabella, scrie lui *Severinŭ Doner*, că *Petru voivodulŭ Moldovei*, voiesce să năvăléscă în Transilvania, şi că în privinţa acésta este înţelesŭ cu Sécuii. Nr. 171. pag. 306.

1542. *Fratele George* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că intenţiunea *voivodului Petru din Moldova* este se între în Transilvania sub pretestŭ, ca se mérgă în ajutoriulŭ lui Beglerbeg dela Buda, însă dénsulŭ se teme, că scopulŭ voivodului este cu totulŭ altulŭ; din acéstă causă rógă pe regele Ferdinandŭ se se intereseze de sórtea *Transilvaniei*, ca se nu ajungă o ţéră perdută pentru lumea catolică. Nr. 172. pag. 307.

1542. *Fratele George* scrie generalului *Caspar Seredy*, că *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, se află cu armata sa sub munţi; că a datŭ ordine se se repareze drumulŭ Oituzului, şi ascéptă numai venirea Turcilorŭ, ca se între în Transilvania. Nr. 173. pag. 308.

1542. *Joanŭ Fux*, judeţulŭ Braşovului, scrie *Fratelui George*, că după informaţiunile primite, sultanulŭ turcescŭ a trimisŭ 9 soli unulŭ după altulŭ la *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, învitându-lŭ, ca se între în Transilvania; că intenţiunea voivodului Moldovei este, se ocupe oraşulŭ Mediaşului, apoi Cetatea-de baltă şi Făgăraşulŭ, şi se pună împosite asupra Transilvaniei; în fine, că *Radulŭ*, *voivodulŭ Terei-românesci*, a plecatŭ către Ruşava în părţile Severinului, astŭ-felŭ că din partea acestuia nu se va face nici o dificultate Ardelenilorŭ. Nr. 174 pag. 309.

1542. *Joanŭ Fux*, judeţulŭ Braşovului, face cunoscutŭ comunităţii Sibiului, că *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, după cum este informatŭ, are se între cu armata sa în Transilvania. Nr. 175. pag. 310.

1542. Scrisórea nobilului *Mikola* către *Fratele George* despre intenţiunile *voivodului Petru din Moldova*. Nr. 176. pag. 311.

Digitized by Google

1542. Unŭ raportŭ făcutŭ dietei transilvane întrunite la Turda, că *Secuii* au trimisŭ o deputaţiune la *voivodulŭ Moldovei*, şi dacă nu se va trimite o garnisónă la dênşii, ei vorŭ fi pe partea voivodului din Moldova. Nr. 177. pag. 311.

1542. Raportŭ anonimŭ. Generalulŭ armatei turcesci din Ungaria trimite unŭ solŭ la *voivodulŭ Moldovei* făcându-i cunoscutŭ se nu mai trécă cu armata sa în ţinutulŭ Tisei, de óră-ce Germanii au fugitŭ. Nr. 178. pag. 312.

1542. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, propune *Fratelui George*, ca luându titlulŭ de locotenentŭ regalŭ se intre în *Transilvania* şi se îngrijéscă, ca *voivoţii români* se nu intre ca inimici în ţéra acésta. Nr. 179. pag. 312.

1542. *Martinŭ Andrassy* raportézá *Fratelui George* despre legaţiunea sa la *voivodulŭ Petru din Moldova*, trimisŭ anume, ca se róge pe voivodulŭ se nu intre în Transilvania, şi se nu devasteze ţéra acésta. La acéstă rugare Petru voivodulŭ a respunsŭ, că dênsulŭ trebue se intre în Transilvania, fiindŭ-că astŭ-felŭ e ordinulŭ sultanului, dar nu va face nimerui nicĭ unŭ reŭ. Nr. 180. pag. 316.

1542. Secuiulŭ *Michaiŭ Sandor* scrie *Fratelui George*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, voiesce se se înţelégă şi se lucreze în unire cu Fratele George. Nr. 181. pag. 318.

1542. Nobilulŭ *Ladislau Mykola* scrie *Fratelui George*, că Secuiĭ se punŭ în arme şi sunt pe partea *voivodului Petru din Moldova*. Nr. 182. pag. 319.

1542. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George* se restitue comunităţii Sibiului vechiulŭ dreptŭ de a schimba şi verifica aurulŭ culesŭ în Transilvania. Nr. 183. pag. 320.

1542. *Wolffgang Bethlen* scrie *Fratelui George*, că după scirile primite, *voivodulŭ Moldovei*, este silitŭ, ca se intre în Transilvania; că armata Moldovei se va uni cu armata Ţerei-românesci şi cu trupele turcesci la Braşovŭ; că dorinţa voivodului din Moldova este, că cele trei naţiuni privilegiate se nu se ridice cu armele, ci din contra împreună cu Moldovenii şi Muntenii se constitue o dietă, în care se decidă despre afacerile acestei ţeri. Nr. 184. pag. 320.

1542. *Nobilimea* din comitatele *Bihorului*, *Timişórei*, *Zarandului*, *Aradului* etc. întrunită în adunarea particulară dela Orade trimite unŭ deputatŭ la regele Ferdinandŭ spre a-i declara supunere şi fidelitate. Nr. 185. pag. 322.

1542. Regele *Ferdinandŭ* scrie *Fratelui George* se cerce în totŭ modulŭ, ca se nimicéscă planurile voivodului *Petru din Moldova*. Nr. 186. pag. 323.

1542. *Fratele George* scrie căpitanului *Gaspar Seredy*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, a intratŭ în Transilvania, din care causă dênsulŭ încă este silitŭ, ca se intre cu trupele sale în Transilvania. Nr. 187. pag. 324.

1542. *Fratele George*, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că forţa armată de care dispune dênsulŭ nu este suficientă pentru a apăra Transilvania în contra unui inimicŭ aşa puternicŭ, cum este *voivodulŭ Moldovei*, din care causă rógă de nouŭ pe regele Ferdinandŭ se se întreseze de sórtea Transilvaniei, şi se nu o lase, ca se fie o ţéră perdută pentru republica creştină. Nr. 188. pag. 325.

1542. *Fratele George* scrie episcopului din Calocea, că ar fi bine se se termine odată definitivŭ neînţelegerile dintre regele Ferdinandŭ şi regina Isabella, şi regele Ferdinandŭ se ocupe odată Transilvania, de óră-ce *dorinţa Ardelenilorŭ încă din vechime este, ca se fie separaţi de Ţéra-ungurésca*, şi se fie supuşi Turcilorŭ, după cum e Ţéra-românéscă şi Moldova. (Fragmentŭ). Nr. 189. pag. 328.

1542. *Fratele George*, tesaurariulŭ reginei Isabella, informézá pe regele *Ferdinandŭ*, că *voivodulŭ Moldovei* a intratŭ în Transilvania, din care causă dinsulŭ a trimesŭ înaintea voivodului o parte din trupele, ce le are la dispositiune, spre a puté apăra ţéra acésta. Nr. 190. pag. 329.

Digitized by Google

1542. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, invită pe *Fratele George* se stringă armată şi se intre în Transilvania de óră ce starea lucrurilorŭ de acolo se vede turburată din causa atitudinei *voivodului din Moldova*. Nr. 191. pag. 331.

1542. *Representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania* se întrunescŭ de nou la Turda şi încheie unŭ nou *tractatŭ de uniune*, ca se apere regatulŭ Transilvaniei în contra ori cărui inimicŭ. Nr. 192. pag. 333.

1542. *Dieta feudală a Transilvaniei* întrunită la Turda decide a plăti unŭ *tributŭ Turciloru*, şi a rugă pe sultanulŭ, ca se liibereze din captivitate pe nobilii *Valentinŭ Turcu* (Thewrek) şi *Stefanŭ Mailatŭ*. Nr. 193. pag. 334.

1542. *Antoniu Veranţiu* raportézĕ despre *uniunea*, ce au închiat'o în dieta de la Turda cele trei naţiuni privilegiate, spre a se puté apăra mai cu succesŭ, de cum s'aŭ apăratŭ în contra *voivodului din Moldova*. Nr. 194. pag. 335.

1543. Comitatele *Bihorului*, *Zarandului*, *Timişórei*, *Aradului* etc., trimetŭ unŭ deputatŭ la regele Ferdinandŭ spre a-i declara supunere. Nr. 195. pag. 337.

1543. *Nicolae Olachulŭ (Românulŭ)* rógă pe regele *Ferdinandŭ*, ca se fie numitŭ episcopŭ la Agria séu în Transilvania. Nr. 196. pag. 337.

1543. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Cluşŭ* decide a trimite o legaţiune la Constantinopolŭ, ca se ofere tributŭ sultanului, şi altă legaţiune la *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, ca se încheie cu dênsulŭ unŭ tractatŭ de alianţă şi de bună vecinătate. Nr. 197. pag. 338.

1543. *Grigorie Vasarhely* informézĕ pe *Paulŭ Bornemissa*, secretariulŭ regelui Ferdinandŭ, că sultanulŭ turcescŭ a adresatŭ o scrisóre către dieta Transilvaniei întrunită la Cluşŭ, prin care invită pe naţiunile Transilvaniei se iée parte la espediţiune asupra Germaniloru, şi le face cunoscutŭ, că *voivodulŭ din Moldova* şi *voivodulŭ Ţerei-românesci* voru trece prin Transilcătre Buda. Nr. 198. pag. 340.

1543. *Petru Haller*, primariulŭ comunităţii Sibiului, amintesce regelui *Ferdinandŭ* despre devastarea, ce a făcutŭ în Transilvania *voivodulŭ din Moldova*. Nr. 199. pag. 341.

1543. Regele *Ferdinandŭ* zălogesce nobilului *Antoniu din Trăscău* oraşulŭ *Ofenbaia*, precum şi alte trei comune din munţii apuseni ai Transilvaniei, pentru suma de 4000 fl., dreptŭ recompensă pentru pagubele, ce le a suferită dênsulŭ făcându servicii regelui. Nr. 200. pag. 342.

1543. *Fratele George*, episcopulŭ din Orade, rógă pe regele *Ferdinandŭ* se se împace cu regina-vĕduvă *Isabella*, de óră-ce altŭ-cum Transilvania se va da pe partea Turciloru, fiindŭ-că nimeni nu se póte increde în Ungurii şi în Secuii de acolo. Nr. 201. pag. 343.

1543. *Fratele George*, episcopulŭ din Orade, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ turcescŭ vine asupra Ungariei cu o putere estraordinară, că nobilii şi Secuii din Transilvania ar fi trecutŭ de multŭ pe partea *voivodului din Moldova*, dacă dênsulŭ şi regina Isabella nu ar fi fostŭ în Transilvania. Nr. 202. pag. 346.

1543. *Fratele George* scrie regelui Ferdinandŭ, că *voivodulŭ Moldovei*, şi *voivodulŭ Ţerei-românesci* ascéptă numai ordinulŭ sultanului, ca se între în Transilvania. Nr. 203. pag. 348.

1543. *Fratele George*, locotenentulŭ Transilvaniei, informézĕ pe *George Verner*, că *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, a trecutŭ peste munţi în Transilvania, şi din acésta causă este silitŭ se plece şi dênsulŭ în contra voivodului. Nr. 204. pag. 349.

1543. *Paulŭ de Varda*, archiepiscopulŭ Strigonului, informézĕ pe papa *Paulŭ III.* despre progresele, ce le facŭ Turcii în Ungaria. Nr. 205. pag. 350.

1543. *Dieta Ungariei de susŭ întrunită la Baia-Bistriţii* votézĕ mai multe dispositiŭni pentru în-

Digitized by Google

dreptarea stărei anarchice din Ungaria, anume se se restitue celorŭ în dreptŭ tóte moşiile ocupate prin violenţă în ultimii ani; se se demolcze castelele de nou construite, din cari se comitŭ tâlhării şi violenţe; în fine se se restitue iobagii, cari au fostŭ răpiţi cu forţa de pe moşiile domnilorŭ sei. Nr. 206. pag. 354.

1543. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la M. Oşorheiŭ*, decide; a se face în Secuime o investigaţiune asupra reclamaţiunii *voivodului din Ţéra-românéscă*, că mai mulţi Secui au trecutŭ frontiera şi au comisŭ daune pe teritoriulŭ Ţerei-românesci; mai departe dieta decide, că iobagii săraci se fie scutiţi de contribuţiune, dacă *judele* séŭ *chinezulŭ* va depune jurământulŭ, că iobagii acestia afară de semĕnături, de haine şi vii, n'au altă avere mobilă. Nr. 207. pag. 355.

1543. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei Moldoviţa o familie de ţigani. Nr. 208. pag. 358.

1543. *Castelanii districtului românescŭ Caransebeşŭ* supunŭ spre decidere reginei *Isabella* procesulŭ dintre nobilulŭ *Bogdanŭ* de Porecia cu nobilii *Mădĕşă* şi *Fiatŭ* în privinţa unorŭ moşii situate în districtulŭ Mihadiei. Nr. 209. pag. 358.

1543. *Isabella*, regina-veduvă a Ungariei, invită pe castelanii şi judecătorii districtului *Caransebeşŭ* se esecute dóue sentenţe pronunţate de curia regală în favórea nobililorŭ *Franciscŭ Fodorŭ* şi *Petru Sereni* din Bănatŭ. Nr. 210. pag. 360.

1543. *Castelanii districtului Caransebeşŭ* introducŭ pe nobilii *Franciscŭ Fodorŭ* şi *Franciscŭ Moise* în posesiunea unorŭ moşii situate în dictricтulŭ Caransebeşului. Nr. 211. pag. 361.

1544. *Petru Petrowyth*, capitanulŭ generalŭ alŭ Ungariei de josŭ, scrie *chinezilorŭ* şi *crainicilorŭ români* din comitatulŭ Severinului, se nu persecute pe nobilulŭ Nicolae Fodorŭ din Vălcuţa şi nici pe iobagii sei. Nr. 212. pag. 362.

1544. Actŭ autenticŭ de schimbŭ, încheiatŭ între nobilii din Bănatŭ *Nicolae Walkay*, *Gasparŭ Menyhar* şi familia *Simonŭ*, cu privire la mai multe moşii din districtulŭ Comiatului şi alŭ Caransebeşului. Nr. 213. pag. 363.

1544. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda*, la care au participatŭ şi *representanţii părţilorŭ Ungariei anexate la Transilvania*, însărcinézĕ pe *Fratele George (Martinusiu)*, cu administraţiunea afacerilorŭ publice ale Transilvaniei, şi decide: că *darea de oi dela Români* (quinquagesima), şi alte venituri ale visteriei (camerei) regale se se stringă la mâna tesaurariului (George Martinusiu). Nr. 214. pag. 364.

1544. *Antoniu Verenţiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scrie lui *Andreiŭ Surianŭ*, că *Ioanŭ Hontherus*, literatulŭ săsescŭ din Transilvania, retrage din circulaţiune *charta chorografică a Transilvaniei*, elaborată de dênsulŭ, din causă că nu era destulŭ de exactă; că în Transilvania se află peste totŭ loculŭ inscripţiuni, bani şi urme de stabilimente romane, dar în Ţéra-românéscă numai pe lângă Dunăre, ér în Moldova de locŭ. Nr. 215. pag. 366.

1544. *Judecătorii, juraţii şi cetăţenii oraşului Caransebeşŭ* promitŭ în formă solemnă judeţului din Caransebeşŭ, lui *Ladislau Racoviţă*, că în afacerile, ce privescŭ buna starea şi liniscea oraşului, nu-lŭ vorŭ părăsi în nici unŭ felŭ de împrejurări. Nr. 216. pag. 367.

1544. *Optŭ nobili români din Bănatŭ*, chiemaţi ca judecători aleşi, împărţescŭ moşiile decedatului *Nicolae Gherlisce* din Bănatulŭ Severinului între moscenitori sei. Nr. 217. pag. 368.

1544. *Adunarea generală a districtelorŭ săsesci din Transilvania* decide, că în tóte oraşele săsesci, cari au primitŭ *nóua doctrină luterană*, se se foloséscă aceleaşi ceremonii bisericesci; că mai departe aceia, *cari n'aŭ primitŭ încă nóua doctrină, se fie îndemnaţi*, ca s'o priméscă. Nr. 218. pag. 371.

1544. *Nicolae Olahulŭ (Românulŭ)* amintitŭ ca episcopŭ catolicŭ în Agramŭ. Nr. 219. pag. 372.

1545. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide, că *cele trei naţiuni privilegiate*

Digitized by Google

se supórte în mesură egală tóte greutăţile, ce privescu apărarea patriei; ér în ce privesce *reformarea religiunei* se nu se facă nici o înoire; mai departe se se facă investigaţiuni prin tóte comitatele după hoţi, tâlhari şi tăciunari. În satele românesci se amintescu *chinesii* în calitate de juţi. Nr. 220. pag. 372.

1545. Decanii bisericelorŭ săsesci din districtulŭ *Sibiiului* şi alŭ ţĕrei *Bârsei*, cari se ţineau de *episcopia Milcoviei*, se întrunescŭ la Mediaşŭ cu decanii bisericelorŭ săsesci, din episcopia Albei-Iulie, şi se declară de membrii ai unui singurŭ corpŭ şi ai unei singure religiuni (luterane), apoi votézĕ dispositiuni, în ce privesce contribuţiunile credincioşilorŭ pentru cheltuelile generale. Nr. 221. pag. 376.

1545. *Dieta particulară a Ungariei întrunită la Dobriţinŭ* decide, că tóte comitatele representate în acéstă dietă, se plătéscă *tributŭ* Turcilorŭ şi se trimétă daruri sultanului turcescŭ. De asemenea se votézĕ mai multe dispositiuni, în ce privesce scutirea *iobagilorŭ* de contribuţiune şi oblegamentulŭ lorŭ de a luа parte la resbelŭ; în fine dieta decide a întervenі pe lângă sultanulŭ, ca se libereze din captivitate pe *Petru Pereny*, *Valentinŭ Turcu* şi pe *Ştefanŭ Mailatŭ*. Nr. 222. pag. 377.

1545. Regina-vĕduvă *Isabella* invită pe capitululŭ din Alba-Iulia, ca se lase şi mai departe dişmele din *Şibotŭ* în arenda comunităţii Orĕstie. Nr. 223. pag. 379.

1545. *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, confirmă actulŭ de donaţiune alŭ lui *Alesandru voivodulŭ*, prin care dăruiesce mănăstirei Moldoviţa o topliţă din târgulŭ Baia. Nr. 224. pag. 380.

1545. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide o nóuă persecuţiune asupra *făcătorilorŭ de rele* din tóte comitatele; mai departe dieta decide: că de órā-ce *Românii* trăiescŭ în căsătorii făcute cu *răpirea*, dar nu în căsătorii legale, de accea pe viitoriŭ, toţi *Românii*, se fie constrînşi, sub pedépsă de mórte, de a-se căsătorі după *ritulŭ bisericei catolice*. Nr. 225. pag. 380.

1545. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Mureşiu-Ogorheiŭ* decide a se *demola* tóte *castelele şi fortificaţiunile* făcute de Saşi prin diferite sate, ér din ruinele acestorŭ castele se se fortifice oraşele *Sibiiului*, *Braşovului*, *Sighişórei şi altŭ Sebeşului*; în fine dieta decide de nou, a se persecuta şi pedepsі în tóte districtele secuiesci *hoţii*, *tăciunarii şi tâlharii*. Nr. 226. pag. 382.

1545. *Adunarea universităţii săsesci* din Transilvania decide, ca se îndemne pe locuitorii oraşelorŭ şi ai satelorŭ, cari n'aŭ primitŭ încă *religiunea luterană*, s'o accepteze şi dênşii. Nr. 227. pag. 383.

1541—1545. *Diferite date relative la Români* după registrulŭ de cheltueli alŭ economuluі oraşului Braşovŭ. Nr. 228. pag. 384.

(F. a.) *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei *Moldoviţa* jumĕtate din laculŭ domnescŭ de lângă Dunăre numitŭ Covorŭ, şi jumĕtate din taxele, ce le plătescŭ pescarii de acolo. Nr. 229. pag. 385.

1546. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, rógă pe *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, se iée mĕsuri, ca locuitorii Moldovei se nu mai facă incursiuni pe teritoriulŭ Poloniei; de asemenea se facă dreptate unorŭ comercianţi poloni, ale cărorŭ mărfuri s'aŭ confiscatŭ în Moldova. Nr. 230. pag. 385.

1546. *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei *Moldoviţa* satulŭ numitŭ Şăläesci şi jumĕtate din laculŭ Orichow; totŭ-o-datĕ voivodulŭ amintesce, că a mai dăruitŭ acestei mănăstiri şi lacuiŭ Covorŭ şi satulŭ numitŭ Bălăciana. Nr. 231. pag. 386.

1546. *Petru*, *voivodulŭ Moldovei* confirmă mănăstirea *Moldoviţa* în posesiunea satului Berchesesci şi a unei mori de acolo. (Traducţiune din originalulŭ în limba slavonă). Nr. 232. pag. 387.

Digitized by Google

1546. *Martinii Luca*, judeţulŭi Lugoşului, în urma rugărei lui *Grigore Voivodulŭi* din Caransebeşŭ, încheiă unŭ procesŭ verbalŭ despre depositiunile unorŭ marturi din oraşulŭ Lugoşului. Nr. 233. pag. 388.

1546. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *M. Antoniu Mulla* din Veneţia, că *Ungaria* ajunge în decadenţă totŭ mai mare şi se obicinuesce cu domnia Turcilorŭ, ér *Transilvania* vegetézĕ plătindŭ tributŭ Turcilorŭ. Nr. 234. pag. 389.

1546. Regina-vĕduvă *Isabella* dăruesce soţiei voivodului *Stefanŭ Mailatŭ*, şi fiului seu, comunele Téca şi Ida din Transilvania. Nr. 235. pag. 390.

1546. Magistrulŭ *Mateiŭ*, protonotariulŭ Transilvaniei, svătuesce pe *Toma de Nadasd* se predée *cetatea Făgăraşului* în mânile locotenentului regalŭ *George Martinusiu*, şi anume în semnŭ de garanţiă, că dacă *Stefanŭ Mailatŭ* se va întórce din captivitatea turcéscă, dênsulŭ va fi credinciosŭ reginei Isabella şi fiului dênsei. Nr. 236. pag. 390.

1547. *Tribunalulŭi din Caransebeşŭ*, compusŭ din *castelanii*, *judeţulŭ* şi *nobilimea districtului*, judecă procesulŭ lui *George* şi *Grigorie Voivodulŭ* cu *Franciscŭ Fodorŭ* pentru moşiile Domasnia şi Conerova din Bănatŭ. Nr. 237. pag. 391.

1547. *Fratele George*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informézĕ pe cardinalulŭ *Farnese* despre *starea deplorabilă a Transilvaniei* după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya. Nr. 238. pag. 395.

1547. Ascultările unorŭ marturi din Lugoşŭ în procesulŭ lui *Grigore Voivodulŭ* cu *Franciscŭ Todorŭ* din Caransebeşŭ pentru împărţirea moşiilorŭ Domasnia şi Conerova din Bănatŭ. Nr. 239. pag. 397.

1547. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, agraţiézĕ pe nobilii *Ladislau Gămanŭ* şi *Stefanŭ Lunczviţă* din Bănatŭ, cari în calitate de complici participase la uciderea unui ţeranŭ românŭ numitŭ *Fratiţă*. Nr. 240. pag. 398.

1547. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, confiscă moşiile nobilului românŭ *Bogdanŭ Michailo*, din districtulŭ Mihadiei, din causă, că dênsulŭ se lepădase de *religiunea catolică* şi trecuse la *legea românéscă*. Regina dăruiesce apoi moşiilorŭ Ioanŭ Fiatŭ şi Ladislau Băcuţŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce le aŭ făcutŭ regelui şi regatului ungurescŭ. Nr. 241. pag. 399.

1547. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, confirmă pe nobilulŭ românŭ *Michaiŭ Sebessy* din Iablaniţa în posesiunea mai multorŭ moşii din districtulŭ *Mihadiei*. Nr. 242. pag. 400.

1547. *Fratele George*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informézĕ pe împĕratulŭ Carolŭ, că numai cu rugăminte şi cu daruri mari a înduplecatŭ pe *voivodulŭ Moldovei*, ca se promită, a fi aliatŭ cu împĕratulŭ germanŭ, când va veni ca se elibereze Ungaria din mânile Turcilorŭ. Nr. 243. pag. 401.

1547. *Antoniu Veranţiu*, prepositulŭ din Alba-Julia, scrie lui *Ioanŭ Honterus* din Braşovŭ, că după cum este informatŭ, în ruinele unei cetăţi romane din Secuime s'a găsitŭ o *tablă de aramă*, în care se amintescŭ numele împĕraţilorŭ *Iuliŭ* şi *Augustŭ* şi de ór-ce tabla acésta, după cum se aude, s'a trimisŭ în Braşovŭ, dênsulŭ 'lŭ rógă se-i comunice o copie de pe ea. Nr. 244. pag. 403.

1547. *Dieta Ungariei întrunită la Tirnavia* declară în modŭ solemnŭ: că de ór-ce *mânia resbunătórĭă a lui D-deu a căduto adese-ori asupra Ungariei din causa păcatelorŭ grele ale poporului, şi de ór-ce «plângerile iobagilorŭ asupriţi se aŭ ridicatŭ până la cerŭ înaintea feţei lui D-deu, ca se cérĕ resbunare»*, dênsa decide în unanimitate: *se se restitue miserilorŭ iobagi libertatea*, de cari aŭ fostŭ despoiaţi în anii trecuţi, anume se se pótă strămuta de pe moşia unuĭ domnŭ (mai durŭ şi mai severŭ) pe moşia altuĭ nobilŭ. Nr. 245. pag. 404.

1548. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ Ungariei, scrie lui *Toma Nadasdi*, că *George*

Digitized by Google

Martinusiu, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, a promisŭ, că va interveni pentru eliberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitatea Turcilorŭ. Nr. 246. pag. 407.

1548. *Tribunalulŭi din Caransebeşŭ, compusŭ din castelanii şi judeţulŭi districtului*, decidŭ procesulŭ nobilului *George Moise* cu *Grigore Voivodulŭ* din Caransebeşŭ. In acéstă sentenţă se amintescŭ mai mulţi *iobagi şi nobili romăni* din Bănatŭ. Nr. 247. pag. 408.

1548. *Impăciuirea*, încheiată înaintea capitulului din Aradŭ, între nobilii *Nicolae* şi *Michaiŭ Lazarŭ* cu nobilii *Michaiŭ Banffy* şi *Ladislau Becheşŭ* pentru mai multe moşii din districtulŭ *Mihadiei* şi *Lugoşului*. Nr. 248. pag. 410.

1548. *Petru Petrowytth, banulŭ (Caran)Sebeşului*, trimite doi nobili, ca se constate şi deosebéscă hotarele de controversă, între teritoriulŭ *oraşului Caransebeşŭ* şi teritoriulŭ comunei *Prisaca*. Nr. 249. pag. 411.

1548. *Banulŭ (Caran)Sebeşului, Petru Petrovith* pronunţă sentenţa în procesulŭ *Caterinei Fiath* cu *Ana Fiath* pentru restituirea unorŭ documente de posesiune. Nr. 250. pag. 413.

1548. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, confirmă pe nobilulŭ *Nicolae Anoca* şi pe soţia sa în posesiunea moşiei Chzena din districtulŭ Caransebeşului, ér capitululŭ din Aradŭ introduce pe donatari de nou în posesiunea acestei moşii. Nr. 251. pag. 414.

1547—1548. *Pórta otomană* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că mai mulţi *boieri*, cari au făcutŭ pagube în *Ţéra-românéscă*, au fugitŭ în Transilvania, unde unulŭ din aceşti boieri, cu numele *Barbulŭ*, a căpĕtatŭ de la locotenentulŭ regalŭ unŭ castelŭ pentru locuinţă. Pórta invită pe George Martinusiu, sub perderea capului sĕu, ca se prindă pe boierii aceştia şi se-i trimită la Constantinopolŭ. Nr. 252. pag. 417.

1548. *Mahumed*, dragomanulŭ de la Pórta otomană, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că *Rustanŭ-paşa*, consiliarulŭ sultanului, s'a bucuratŭ fórte multŭ pentru arestarea *boierului Barbulŭ* în Transilvania. Nr. 253. pag. 418.

1548. Românulŭ *Stefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ alŭ Transilvaniei, scrie din captivitatea sa de la Constantinopolŭ, fiului seu *Gavrilŭ Mailatŭ*. Dĕnsulŭ consiliéză pe fiulŭ seu se studieze cu diligenţă, şi-lŭ asiguréză, că în curĕndŭ va scăpa din captivitate. Nr. 254. pag. 419.

1548. *Castelanii şi universitatea (totalitatea) nobililorŭ români din districtulŭ Caransebeşului* adeverescŭ, că nobilulŭ *Benedictŭ din Zlatna* s'a împăcatŭ cu nobilulŭ *George* şi *Grigore Voivodulŭi* pentru moşiile Zăguşeni şi Măcĕcaşŭ din Bănatŭ. Nr. 255. pag. 419.

1548. *Petru Petrowytth, banulŭ (Caran)Sebeşului*, face cunoscutŭ *iobagilorŭ* din comuna *Zacli*, că dĕnsulŭ a agraţiatŭ pe nobilii *Muthnoky, Janculŭ*, pe dómna *Musa* etc., cari se revoltase în contra Turcilorŭ, şi invită pe iobagi, se-i recunóscă şi de aci înainte ca domni pământesci şi se le fie supuşi. Nr. 256. pag. 420.

1548. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide, că în ce privesce *religiunea* se nu se mai facă nici o *inoire*, de óră-ce în privinţa acésta se voru începe în curĕndŭ tractări între principii creştini; — se decretéză mai departe o contribuţiune de câte 99 denari asupra *iobagilorŭ*, spre a se plăti *tributulŭ ţĕrei* şi *darurile*, ce trebue trimise la Constantinopolŭ; — se ordónă o investigaţiune în causa boierilorŭ, cari au fugitŭ din *Ţéra-românéscă* în Transilvania; — în ce privesce *dişma oilorŭ de la Românii din Transilvania* (quinquagesima) se se plătéscă de la 25 oi câte o óie cu mielŭ; — în fie care comună românéscă se remână numai unŭ *chinezŭ*, care se fie liberŭ de dişma oilorŭ; — în fine dieta decretéză, că *preoţii românesci se fie scutiţi de dişma oilorŭ*. Nr. 257. pag. 421.

1548. *Ana Bathori*, vĕduva nobilului *Casparŭ Dragfi*, confirmă pe românulŭ *Thoma Lungulŭ* (Hoszu) în *voivodatulŭ comunei Restolţu* din districtulŭ Chioarului în Transilvania. Nr. 258. pag. 423.

1548. Actŭ autenticŭ, făcutŭ în *castelulŭ nobilului românŭ Iacobŭ Becheşŭ din Făgetŭ în Bănatŭ*,

Digitized by Google

prin care nobilulŭ românŭ *Ioanŭ* din comitatulŭ Timişórei, constată, că dênsulŭ a zălogitŭ tóte moşiile sale din comitatulŭ Timişórei sorórei sale Dorothea. Nr. 259. pag. 424.

1548. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, dăruiesce lui *Petru Petrovvyth*, căpitanului generalŭ din părţile de josŭ ale Ungariei, mai multe moşii situate în comitatulŭ *Aradului*, *Timişórei* şi alŭ *Severinului*. Capitululŭ din Aradŭ introduce pe donatarŭ în posesiunea acestorŭ moşii. In documentŭ se face totŭ odată amintire de mai multe *familii nobile române din Bănatŭ*. Nr. 260. pag. 425.

1548. *Mircea*, *voivodulŭ Ţĕrei-românesci* scrie *Anei de Nadasd*, soţiei voivodului *Stefanŭ Mailatŭ* din Transilvania, că oratorii români mergându la Constantinopolŭ au intervenitŭ la înalta Pórtă pentru eliberarea lui Stefanŭ Mailatŭ din captivitate, şi e speranţă, că dênsulŭ se fie liberatŭ. Nr. 261. pag. 429.

1548. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei *Paulŭ III.* că veniturile *archiepiscopiei din Lembergŭ* s'au micşoratŭ fórte multŭ, din causă, că moşiile archiepiscopii se află situate lângă frontieră, şi espuse în continuu la incursiunile *Tătarilorŭ* şi ale *Românilorŭ*. Nr. 262. pag. 429.

1548. *Convenţiunea de păşunitŭ încheiată între Ţĕra-Făgăraşului şi districtele săsesci din Transilvania*, prin care se stipulézĕ că *Românii* din Ţĕra-Făgăraşului se-şi pótă pasce turmele lorŭ pe teritoriulŭ Saşilorŭ numai cu învoirea comunităţilorŭ respective săsesci, şi pe lângă garanţia în scrisŭ dată de castelanulŭ Făgăraşului. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, confirmă la cererea Saşilorŭ, acéstă convenţiune. Nr. 263. pag. 430.

1548. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Cluşiu* decide a se face o investigaţiune în contra *Saşilorŭ*, *Secuilorŭ şi boerilorŭ*, cari fără autorisarea locotenentului regalŭ din Transilvania, au cutezatŭ se trécă cu ómeni armaţi în *Ţĕra-românéscă*. Dieta decide mai departe, că nime se nu primĕscă pe moşiile sale pe *boerii fugiţi* din Ţĕra-românéscă. Nr. 264. pag. 433.

1548. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, rógă pe marele-vezirŭ din Constantinopolŭ se trimită unŭ ciaşŭ înaintea oratorilorŭ ardeleni, cari au plecatŭ cu *tributulŭ* la Constantinopolŭ, de óră-ce dênsulŭ nu are credinţă nici în ómenii de peste Dunăre, nici în *voivodulŭ Ţĕrei-românesci*. Nr. 265. pag. 434.

1548. *Petru Petrovvyth*, căpitanulŭ generalŭ alŭ Ungariei de josŭ, confirmă sentenţa *tribunalului din Caransebeşŭ* pronunţată în procesulŭ dómnei *Caterina Nucia* ca sócră, în contra lui *Ioanŭ Florea*, ca ginere, în ce privesce dreptulŭ de crescere şi educaţiune alŭ fiilorŭ lui Ioanŭ Florea. Nr. 266. pag. 435.

1548. *George Martinusiu*, locotenentuliŭ regalŭ din Transilvania, scrie marelui-vezirŭ, că trimite la Pórtă tributulŭ Transilvaniei, şi-lŭ rógă se dée ordinŭ către *voivoţii din Moldova şi Ţĕra-românéscă*, că la casŭ de necesitate, se fie în ajutoriulŭ Transilvăneniloru. Nr. 267. pag. 436.

1548. Regele *Ferdinandŭ I.* conferesce episcopului *Nicolae Olahulŭ (Românulŭ)*, descendentŭ din familiele domnitóre ale Ţĕrei-românesci, dreptulŭ de nobilitate în imperiulŭ germanŭ şi în regatulŭ ungurescŭ. In acéstă diplomă, regele Ferdinandŭ declară, că *Românii din Ţĕra-românéscă i-şi tragŭ originea lorŭ de la Roma*, *dómna lumei*, de unde au fostŭ aduşi şi colonisaţi în părţile aceste ale Daciei, ca se fie o stavilă în contra incursiuniloru inimicilorŭ în provinciile romane. Nr. 268. pag. 437.

1548. Regele *Ferdinandŭ* învită dieta Ungariei, întrunită la Poşonŭ, se se intereseze de sórtea *salinelorŭ din Maramureşŭ*, din cari regatulŭ Ungariei avea până acŭ veniturŭ considerabile, dar acumŭ au ajunsŭ în deplină decadenţă, din causa turburărilorŭ şi a relei administraţiuni. Nr. 269. pag. 442.

1548. *Dieta Ungariei întrunită la Poşonŭ* acceptézĕ propunerea regelui *Ferdinandŭ* în privinţa *salinelorŭ din Maramureşŭ*, anume dieta decide, se se pótă înfiinţa depósite de sare pe moşiile ori-cărorŭ nobili, ér întrarea *sărei din Transilvania* se fie interdisă în Ungaria. Nr. 270. pag. 443.

Digitized by Google

1648. Articulii de lege ai *dietei din Poşonŭ*, cu privire la reforma administraţiunii *salinelorŭ din Maramureşŭ*; şi prin cari se *suspendédă de nou libertatea iobagilorŭ* de a se puté strămuta de pe moşia unui domnŭ mai dură şi mai severŭ pe moşia altui nobilŭ. Nr. 271. pag. 444.

1648. *Familiele secuiesci* şi *ramurile lorŭ* din Transilvania, cari după vechiulŭ obiceiŭ, aveau se pórte alternativŭ pe fie-care anŭ funcţiunile de locotenenţi militari şi de judecători. Documentŭ importantŭ pentru *organisaţiunea militară şi civilă*, cum şi pentru *vechia onomasticŭ* a triburilorŭ secuiesci din Transilvania. Nr. 272. pag. 448.

(F. a.) Altă listă a *familielorŭ secuiesci* din Transilvania cu ramurile lorŭ. Nr. 273. pag. 449.

1649. *Antoniu Veranţiu*, prepositulŭ din Alba-Julia, rógă pe *Valentinŭ Vogner* din Braşovŭ, se-i comunice o nóuă copie de pe *tabla de aramă aflată în Secuime*, de óră-ce copia trimisă de reposatulŭ Ionŭ Honterus s'a perdutŭ. Nr. 274. pag. 451.

1649. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Christanŭ Pomarius*, că charta districtelorŭ săsesci publicată de Honterus la Basilea e greşită, şi-lŭ autorisédă, că la publicaţiunea, ce o face, se adauge şi «*descrierea Transilvaniei, Ţerei-românesci şi Moldovei*» precum şi colecţiunea sa de *inscripţiuni romane* din Transilvania. Nr. 275. pag. 451.

1649. *Ieronimŭ Camellus*, călugărulŭ franciscanŭ din Galata, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că marele vezirŭ Rustan-paşa a declaratŭ, că sultanulŭ voiesce se libereze din captivitate pe voivodulŭ *Stefanŭ Mailatŭ*, ér pe George Martinusiu, locotenentulŭ regalŭ, se-lŭ prindă şi ducă la Constantinopolŭ, folosindu-se spre scopulŭ acesta de ajutoriulŭ volvodului *Mircea din Ţéra-românéscă*. Nr. 276. pag. 454.

1649. Scrisórea voivodului *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitate, către cumnatulŭ seŭ *Toma de Nadasd*, judele curiei, şi comite ereditarŭ alŭ ţerei Făgăraşului. Nr. 277. pag. 455.

1649, 13 Maiŭ. — *Universitatea naţiunei săsesci din Transilvania decide, că în locurile de păşunatŭ ale districtelorŭ săsesci se nu se priméscă alte vite de câtŭ ale comunităţilorŭ săsesci.* Nr. 278. pag. 456.

1649. *Dieta feudala a Transilvaniei intrunită la Oşorheiŭ* decide: că *boierii fugiţi din Ţéra-românéscă şi din Moldova în Transilvania*, se nu locuiéscă lângă frontiere, ca de aci se turbure pacea ţĕrilorŭ vecine, ci dĕnşii se fie strămutaţi mai în lăuntrulŭ Transilvaniei; de asemenea se se trimită o legaţiune la voivoţii din Ţéra-românéscă şi din Moldova *pentru rectificarea frontieriloru* şi pentru ca *moneta Transilvaniei* se fie primită în Ţéra-românéscă şi în Moldova, etc. Nr. 279. pag. 457.

1649. Nobilulŭ *Petru Şandorŭ* din Bănatŭ rescumpĕră dela alţi doi nobili moşiile sale din *districtulŭ Caransebeşului*, ce i se confiscase pentru nota de infidelitate. Nr. 280. pag. 462.

1650. *Franciscŭ Kendi* şi *George Mackkassy* se obligă a restitui naţiunei săsesci satulŭ românescŭ *Vaidei* din Transilvania, zălogitŭ pentru suma de 1000 fl. Nr. 281. pag. 463.

1650. *Nobilulŭ Sandrinŭ* din comuna Michaiulŭ-mare protestéză: că regele Ungarici *Ferdinandŭ* se nu dăruéscă altora moşiile sale şi ale fratelui seŭ din Bănatŭ. Nr. 282. pag. 464.

1650. *Dieta feudală a Transilvaniei intrunită la Cluşŭ* rógă pe regina Isabella, se invite pe comitele din comitatulŭ Hinedórei şi alŭ Zarandului, ca se persecute şi pedepséscă pe *furii şi făcătorii de rele* din comitatele aceste, etc. Nr. 283. pag. 465.

1650. Dieta Ungariei, intrunită la Poşonŭ, concede, ca *iobagii se se pótă strămuta de la unŭ domnŭ la altulŭ*, pe lângă anumite condiţiuni. Nr. 284. pag. 466.

1650. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie lui *Toma de Nadasd*, comitelui din Făgăraşŭ, că-şi dă tótă silinţa pentru eliberarea voivodului *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitatea Turcilorŭ, şi că *Polonii* aŭ avutŭ o luptă cu *Moldovenii*, în care luptă au perităŭ mai mulţi Moldoveni. Nr. 285. pag. 470.

Digitized by Google

1550. Istoriculŭ *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Michaiŭ Ciacu*, că episcopulŭ din Agria, *Nicolae Olahulŭ*, l'a numitŭ archidiaconŭ în diecesa sa. Nr. 286. pag. 471.

1550. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe *Toma de Nadasd*, comisariulŭ regelui Ferdinandŭ, se vină cătŭ mai în grabă cu armata germană, ca se ocupe Transilvania, încă înainte de ce ar ocupa-o Turcii. Nr. 287. pag. 472.

1550. Dómna *Dorotea*, fica nobilului *George Gorbanŭ* din Almaşŭ în Bănatŭ, vinde sororei sale *Ana* părţile sale de moşie din districtulŭ Caransebeşului. Nr. 288. pag. 473.

1550. Notariulŭ *Nicolae Mykulich* din Oradea-mare scrie lui *Toma de Nadasd*, că voivodulŭ *Stefanŭ Mailatŭ* este greŭ bolnavŭ în captivitatea sa din Constantinopolŭ, şi că sultanulŭ turcescŭ se pregătesce cu resbelŭ asupra regelui Ferdinandŭ, dacă nu-i va restitui cetăţile din Ungaria, ce le ocupase în anulŭ trecutŭ. Nr. 289. pag. 474.

1550. Canonicŭlŭ *Antoniu Veranţiu* scrie profesorului *Ionŭ Hasenberg*, că sultanulŭ turcescŭ cere dela Ardeleni 500 de cai, unŭ nou feliŭ de tributŭ, ce-lŭ plătiau până aci numai *Românii*. Nr. 290. pag. 475.

1550. *Antoniu Veranţiu* rógă pe *Nicolae Olahulŭ*, episcopulŭ din Agria, se-lŭ recomande regelui Ferdinandŭ pentru unŭ nou postŭ în hierarchia bisericéscă. Nr. 291. pag. 476.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie profesorului Ionŭ Hasenberg despre incursiunile, ce le au făcutŭ *Tătarii* şi *Românii* în ţinuturile Poloniei. Nr. 292. pag. 477.

1550. *Isabella*, regina Ungariei, invită pe capitululŭ din Alba-Iulia se separeze de nou hotarele între domeniulŭ regalŭ al *Cârţei*, care e anexatŭ la districtulŭ Sibiiului, şi între *ţéra Făgăraşului* etc. Nr. 293. pag. 478.

1550. Regele *Ferdinandŭ* primesce propunerile lui *George Martinusiu* pentru supunerea *Transilvaniei*, şi-i scrie, că va trimite trupele germane, ca se apere Transilvania în contra Turcilorŭ. Nr. 294. pag. 479.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, cancelariului Ungariei, că în *Transilvania* s'a începutŭ lupta între armata nobilimei transilvane şi între trupele din Bănatŭ comandate de Petru Petrovici. Pe acestŭ din urmă 'lŭ ajută Turcii şi amêndoi *voivoţii din ţérile românesci*. Nr. 295. pag. 481.

1550. *Capitululŭ din Alba Iulia* raportézĕ locotenentului regalŭ din Transilvania, că voindŭ se fixeze nóuele hotare între domeniulŭ *Cârţei* şi între *ţéra Făgăraşului*, castelanulŭ cetăţii Făgăraşului, Mateiŭ Daczo, a protestatŭ în numele Dómnei Ana Nadasdi şi nu a permisŭ se se ridice movile între domeniulŭ Cârţei şi între ţéra Făgăraşului. Nr. 296. pag. 483.

1550. Comitele *Salmis* scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că trupele sêrbesci, cari se află în serviciulŭ Turcilorŭ aŭ ocupatŭ castelulŭ Vinţŭ din Transilvania, reşedinţa locotenentului regalŭ *George Martinusiu*, şi este periculŭ ca *Transilvania* se nu cadă în mânile Turcilorŭ. Nr. 297. pag. 484.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie din Agria comitelui *Toma de Nadasd*, că după faimele sosite *Românii* şi *Turcii* năvălescŭ asupra Transilvaniei, ér Secuii de frica Românilorŭ se înclină şi dênşii pe partea Turcilorŭ. Nr. 298. pag. 485.

1550. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că sultanulŭ turcescŭ, după ce a înţelesŭ, că *George Martinusiu* voiesce se supună *Transilvania* regelui Ferdinandŭ, a adresatŭ unŭ ordinŭ către naţiunile Transilvaniei, invitându-le se se ridice în contra lui Martinusiu şi se-lŭ trimită captivŭ la Constantinopolŭ; ér de altă parte Petru Petrovych, comitele Timişórei, a şi intratŭ în Transilvania, din ordinulŭ sultanului, cu trupele din Bănatŭ, şi a ocupatŭ Vinţulŭ, reşedinţa lui George Martinusiu. Nr. 299. pag. 486.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, cancelariului Ungariei, că *George Mar-*

Digitized by Google

tinusiu s'a înțelesŭ cu *Moldovenii*, ca se nu facă irupțiune in Transilvania, ér *Românii din Țéra-românéscă* vorŭ intra in Transilvania, când vor fi chiemați. Nr. 300. pag. 488.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie comitelui *Toma de Nadasd* despre starea lucrurilorŭ din Transilvania, și amintesce, că *voivodulŭ Țérei-românesci* este pe partea reginei Isabella (séŭ a Turcilorŭ), ér *voivodulŭ Moldovei* este pe partea lui George Martinusiu (séŭ a regelui Ferdinandŭ). Nr. 301. pag. 489.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, că nobilulŭ din Transilvania (de origine românŭ), *Valentinŭ Turcu*, a muritŭ in captivitatea turcéscă, ér *Stefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ al Transilvaniei, trăiesce și speră se fie liberatŭ. Nr. 302. pag. 491.

1550. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ*, cancelariulŭ regelui Ferdinandŭ, scrie istoricului *Antoniu Veranțiu*, că regele Ferdinandŭ i-a conferitŭ postulŭ de canonicŭ-lectorŭ la Strigonŭ. Nr. 303. pag. 491.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie din Agria lui *Toma de Nadasd*, că locotenentulŭ regalŭ, *George Martinusiu*, cu trupele sale asediéză cetatea dela Alba-Iulia, unde se află închisă regina Isabella, și Petrovich comitele Timișórei; ér' in ajutoriulŭ acestora au plecatŭ pașa din Buda și *Românii din Moldova și din Țéra-românéscă*. Nr. 304. pag. 492.

1550. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie lui *Toma de Nadasd*, *că voivodulŭ Moldovei și voivodulŭ Țérei-românesci* aŭ intratŭ amêndoi in Transilvania și aŭ arestatŭ pe câți-va nobili ungaresci etc. Nr. 305. pag. 494.

1550. *Antoniu Veranțiu* mulțămesce episcopului *Nicolae Olahulŭ* «generosului seŭ binefăcătoriŭ» pentru noulŭ postŭ, ce i s'a conferitŭ in hierarchia bisericéscă. Nr. 306. pag. 495.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că *trupele din Moldova* aŭ intratŭ in Transilvania pe la pasulŭ Oituzului, ér trupele *Țérei-românesci* pe la Turnulŭ-roșu, insă atâtŭ Moldovenii câtŭ și Muntenii au fostŭ respinși de trupele lui George Martinusiu. Nr. 307. pag. 496.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, comisariului regelui Ferdinandŭ, că *George Martinusiu* a cuprinsŭ Alba-Iulia, și s'a impăcatŭ cu regina Isabella. Nr. 308. pag. 498.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Paulŭ Gregoriancius*, episcopului catolicŭ din Agramŭ, că trupele *Moldovenilorŭ* și ale *Țérei-românesci* au intratŭ in Transilvania pe diferite pasuri, dar au fostŭ respinse in munți de trupele lui George Martinusiu. Nr. 309. pag. 500.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, că *Ilie*, *voivodulŭ Moldovei*, care intrase in Transilvania, s'a intorsŭ érăși inapoi, liberândŭ pe prisonerii, ce-i făcuse in Transilvania. Veranțiu adauge, că după cum se vorbesce, George Martinusiu a datŭ bani Moldovenilorŭ, ca se se intórcă inapoi. Nr. 310. pag. 502.

1550. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, scrie lui *Andreiŭ de Bathorĭ*, căpitanului generalŭ alŭ trupelorŭ regelui Ferdinandŭ, că *Moldovenii* au eșitŭ din Transilvania, făcândŭ insă mari pagube țerei acesteia; că de asemenea va cerca se scótă din țéră și pe *Turci* și pe *Românii* din Țéra-românéscă. Nr. 311. pag. 504.

1550. Nobilulŭ *Franciscŭ Kendy* restitue națiunei sășesci satulŭ românescŭ *Vaidei* din Transilvania. Nr. 312. pag. 505.

1550. Documentŭ despre *episcopia română din Felécŭ* in Transilvania, in care documentŭ se face amintire de *episcopulŭ Marcu* și de *episcopulŭ Dancio*. Nr. 313. pag. 506.

1550. Actulŭ incheiatŭ intre orășenii din *Cărașŭ* și intre orășenii din *Caransebeșŭ* de a se apăra imprumutatŭ in contra tuturorŭ persecuțiunilorŭ. Nr. 314. pag. 509.

1547—1550. *Date istorice cu privire la Români* după registrulŭ de cheltueli alŭ orașului Bistrița din Transilvania (Liber erogatorum et expensarum civitatis et reipublicae Bistriciensis). Nr. 315. pag. 509.

Digitized by Google

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie Palatinului dela Renŭ, că *voivodulŭ Țĕrei-românesci*, făcându în anulŭ trecutŭ o incursiune în Transilvania, a fostŭ respinsŭ de trupele ardelene conduse de nobilulŭ Ioanŭ Kendy, deasemenea a năvălitŭ asupra Transilvaniei şi *voivodulŭ Moldovei*, care după ce a arsŭ mai multe sate şi a dusŭ în captivitate pe mai mulți Ardeleni, s'a retrasŭ. Nr. 316. pag. 510.

1551. *Andreiŭ de Bathor* scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că *Petru Petrovici*, comitele Timişórei, se află în neînțelegere cu locuitorii din districtulŭ *Caransebeşului* şi alŭ *Lugoşului*, din causă, că acestia voiescŭ se-şi conserve libertățile lorŭ, ér Petrovici nu voiesce se le respectéze. Nr. 317. pag. 512.

1551. *Comisarii regelui Ferdinandŭ* raportézĕ despre tractările dĕnşilorŭ cu *George Martinusiu* pentru supunerea *Transilvaniei*. *George Martinusiu* declară comisarilorŭ, că Românii dela *Lugoşŭ* şi *Caransebeşŭ* ar puté se ţină pieptŭ cu trupele lui Petrovici, dacă li s'ar da unŭ banŭ dintre dĕnşii, şi de asemenea s'ar puté pune *unŭ nou voivodŭ în Țĕra-românéscă*. Nr. 318. pag. 513.

1551. Comitele *Toma de Nadasdŭ* supune regelui Ferdinandŭ opiniunea sa: *că Ungaria se póte cuceri numai din Transilvania*, ér dacă Transilvania va cădé o dată în mănile Turcilorŭ nici Ungaria nu se mai póte recuceri. Nr. 319. pag. 515.

1551. *George Martinusiu*, episcopulŭ catolicŭ dela Orade, şi locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, publică bula Papei Iuliu III. prin care convócă de noŭ conciliulŭ generalŭ de la Tridentŭ. Nr. 320. pag. 517.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, trimite pe *Grigore Bornemisza* la regele *Ferdinandŭ* cu instrucțiunea, se céră cătŭ mai în grabă trimiterea trupelorŭ germane în Transilvania, fiindŭ-că regina *Isabella* se inclină érăşi pe partea Turcilorŭ. Nr. 321. pag. 519.

1551. Unŭ partisanŭ alŭ lui *George Martinusiu*, raportézĕ: că la dieta Transilvaniei întrunită la Alba-Iulia s'a presentatŭ unŭ oratorŭ alŭ sultanului, cerêndŭ ca representanții celorŭ trei națiuni din Transilvania se depună jurămêntulŭ de credință reginei Isabella şi fiului dĕnsei, se plătéscă tributulŭ de 50.000 floreni în aurŭ, şi se predée cetatea *Bece sangiacului din Severinŭ*. Nr. 322. pag. 520.

1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Alba-Iulia* decide, a se trimite o deputațiune la *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, cerêndŭ, ca se nu supună *Transilvania* domniei germane. Nr. 323. pag. 523.

1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Aiudă* decide: se se încaseze de la *iobagi* suma necesară pentru plătirea tributului turcescŭ. La acceaşi dietă se înfățişéză oratorii districtelorŭ românesci *Caransebeşŭ* şi *Lugoşŭ*, şi se plângŭ în contra lui Petru Petrovici, comitelui de la Timişóra, care le prădéză averile, le ocupă moşiile, şi comite asupra dĕnşilorŭ o mulțime de nedreptăți. Nr. 324. pag. 524.

1551. Regina *Isabella*, invită pe comitele comitatului *Hinedóra* se interdică locuitorilorŭ de acolo tăiarea lemnelorŭ din pădurile Saşilorŭ dela Orĕstie. Nr. 325. pag. 526.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că Românii din districtulŭ *Caransebeşului*, cari au avutŭ totŭ-de-una o mare reputațiune la regii Ungariei, fiindŭ-că apărau frontierele de acolo, astăzi se inclină pe partea dĕnsului. Nr. 326. pag. 527.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că *doi voivoți din peninsula balcanică*, voindŭ se scape cu ómenii lorŭ de jugulŭ turcescŭ, sunt gata se emigrеze şi se pună în arme în contra Turcilorŭ 60.000 de ómeni. George Martinusiu i recomandă regelui Ferdinandŭ. (Documentŭ relativŭ la stabilirea aşa numiților *Români* [Vlachi] în frontieră militară croată). Nr. 327. pag. 527.

Digitized by Google

1551. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, comisariului regelui Ferdinandŭ, că sultanulŭ Solimanŭ, ca se impedece trecerea *Transilvaniei* în mănile regelui Ferdinandŭ a învitatŭ pe regina Isabella se înconoreze pe fiulŭ seu ca rege. Nr. 328. pag. 528.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, se-și dee tótă silința, ca se înduplece pe regina *Isabella* se cedeze *Transilvania* în modŭ amicabilŭ. Nr. 329. pag. 529.

1551. Regele *Ferdinandŭ*, trimite trei comisari în Transilvania, ca se tracteze cu regina *Isabella*, și cu representații *Transilvaniei*, pentru trecerea acestei țĕri sub domnia sa. Nr. 330. pag. 531.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie împĕratului *Carolŭ V*, *că Ungaria mai ușorŭ se póte cuceri din Transilvania, decâtŭ Transilvania din Ungaria, că positiunea Transilvaniei este astŭ-felŭ, în câtŭ de la sórtea acestei țĕri depinde sórtea Moldovei, a Țĕrei-românescĭ, a Poloniei, Moraviei și Silesiei.* Nr. 331. pag. 533.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că districtulŭ *Caransebeșului* și alŭ *Lugoșului* potŭ se pună în arme în casŭ de trebuință 16.000 de soldați, de cei mai buni. Nr. 332. pag. 534.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că planulŭ reginei Isabella era se înduplece pe toți representanții Transilvaniei se promită credință sultanului turcescŭ, însă dĕnsulŭ întrândŭ cu trupele sale în Transilvania i-a nimicitŭ planulŭ acesta. Totŭ-o-datŭ Martinusiu comunică regelui Ferdinandŭ, că a trimesŭ la dĕnsulŭ pe *deputatulŭ Bănățenilorŭ, ómeni, cari au o deosebită scință militară, și rógă pe regele Ferdinandŭ se-lŭ primĕscă grațiosŭ, și se asigurese pe Bănățeni, că le va concede érăși dreptulŭ se aibă unŭ banŭ dintre dĕnșii, după cum au avutŭ și mai înainte.* Nr. 333. pag. 535.

1551. Ambasadorulŭ regelui *Ferdinandŭ* din Constantinopolŭ scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că *Stefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ alŭ Transilvaniei, a muritŭ în captivitatea turcéscă. Nr. 334 pag. 538.

1551. *Petru Petrovich*, comitele Timișórei, scrie lui *Mustapha Beg* despre modulŭ cum volesce regele Ferdinandŭ se ocupe *Transilvania*, și-lŭ rógă se adune trupe câtŭ mai multe, ca se impedece trecerea *Transilvaniei* sub domnia regelui Ferdinandŭ. Nr. 335. pag. 538.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, cere ajutoriŭ grabnicŭ de la *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ trupelorŭ din Ungaria, de órĕce regina *Isabella* a convocatŭ pe Ardeleni la o dietă particulară, și amenință cu nota de infidelitate pe cei, ce nu se vorŭ presenta, séu nu vorŭ plăti tributulŭ turcescŭ. Nr. 336. pag. 540.

1551. Nobilulŭ *Emericŭ Pesty* raportézĕ lui *George Martinusiu* despre misiunea sa la regina Isabella: anume regina ar fi declaratŭ, că George Martinusiu voesce se predee *Transilvania* în mănile Germanilorŭ, însă dĕnsa are mai multă credință în Turci, și nu crede, că regatulŭ Transilvaniei se va puté conserva sub domnia germană. Nr. 337. pag. 541.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe generalulŭ *Andreiŭ de Bathor* se-i vină câtŭ mai în grabă în ajutoriŭ, de órĕce Transilvănenii nu sunt statornici în promisiunile lorŭ. Nr. 338. pag. 543.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie lui *Rustan-pașa*, marelui vezirŭ, câtŭ de credincĭosŭ este dĕnsulŭ sultanului turcescŭ, și că acusările reginei Isabella sunt eu totulŭ neîntemeiate. Nr. 339. pag. 544.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că a primitŭ în audiență pe deputații trimiși din partea dĕnsului, cum și pe *deputatulŭ Caransebeșenilorŭ și Lugoșenilorŭ*, pe cari i-a dimisŭ în modŭ grațiosŭ. Totŭ-o-datŭ regele Ferdinandŭ informézĕ pe George Martinusiu despre mĕsurile militari luate pentru *espedițiunea transilvană*. Nr. 340. pag. 546.

1551. *Isabella*, regina Ungariei, conferesce tuturorŭ *Românilorŭ nobili* din orașulŭ Lugoșului, pre-

Digitized by Google

cum şi comunităţii *Lugoşului* dreptulŭ se pórte ca însemne militari figura unui *lupŭ*; acésta în semnulŭ servicieloru militari credincióse, ce le au prestată dêşi la diferite ocasiuni. Nr. 341. pag. 547.

1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide a se pune în arme şi locuitorii din *ţera Făgăraşului*, ca se dée ajutoriŭ lui George Martinusiu. Dieta constată totŭ-odată, că nobilii din comitatulŭ *Hinedórei* sunt terorisiţi în totŭ modulŭ, pentru ca se plătéscă tributŭ Turcilorŭ. Nr. 342. pag. 548.

1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu*, că a datŭ ordine, ca se înainteze *trupele necesari pentru ocuparea Transilvaniei*, şi îndémnă totŭ-o-datŭ pe George Martinusiu, se nu se încrédă în promisiunile turcesci, ci se remână constantŭ pe calea începută pentru binele creştinătăţii. Nr. 343. pag. 550.

1551. *Toma Diaculŭ*, castelanulŭ cetăţii *Hinedóra*, cere ajutoriŭ grabnicŭ de la George Martinusiu, făcându-i în cunoscutŭ, că cetatea Hinedórei este asediată, ér castelele de la *Margine* şi de la *Mănăstirŭ* au căduţŭ în mânile inimiciloru, şi e probabilŭ, că voru trece pe partea inimiculŭi şi districtuluĭ *Lugoşului* şi alŭ *Caransebeşului*. Nr. 344. pag. 551.

1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că a trimisŭ din cetatea Trencinului 4 tunuri mari pentru distrugerea muriloru în *espedifiunea transilvană*. Nr. 345. pag. 552.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, scrie comisariloru regelui *Ferdinandŭ*, că *Lugoşenii* sunt pe partea reginei Isabella, ér *Caransebeşenii* au trimisŭ deputaţi la dênsulŭ, cari promitŭ a fi credincioşi regelui Ferdinandŭ. Nr. 346. pag. 553.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informéză pe comisarii regelui Ferdinandŭ, că *Lugoşenii* se au plecatŭ pe partea comitelui Petru Petrovici (anume, ca se rémână sub suzeranitatea Turciei), ér *Caransebeşenii* sunt desbinaţi (unii sunt pentru suzeranitatea turcéscă, ér alţii pentru regele Ferdinandŭ). Nr 347. pag. 554.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că după cum sperá comisarii regesci voru fi intratŭ în *Transilvania* cu trupele unguresci, germane şi ispane; de asemenea crede, că trupele aceste voru fi suficiente, ca împreună cu trupele transilvane se apere provincia acésta de invasiunea Turcilorŭ. Nr. 348. pag. 555.

1551. *Representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania*, întruniţi în castrele lui *George Martinusiu*, trimetŭ o deputaţiune la comisarii regelui Ferdinandŭ, şi le declară, că Ardelenii constrînşi de trupele *Moldovei* şi ale *Ţĕrei-românesci* au promisŭ credinţă fiuluĭ regelui Ioanŭ. Nr. 349. pag. 557.

1551. Abatele *Martinengo* scrie din Viena secretariului papalŭ, episcopului d'Imola, că lui *George Martinusiu* i-a succesŭ a face se se retragă din Transilvania trupele, ce veniaŭ în ajutoriulŭ reginei Isabella, şi că este speranţă, ca *Transilvania* se ajungă sub domnia regelui Ferdinandŭ. Nr. 350. pag. 559.

1551. Regele *Ferdinandŭ* invită pe *George Martinusiu*, se termine câtŭ mai în grabă tractările cu regina Isabella pentru *cedarea Transilvaniei* şi pentru predarea corónei unguresci. Nr. 351. pag. 559.

1551. *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, esprimă nemulţămirea sa regelui din Polonia, fiindŭ că dênsulŭ permite armatei germane se trécă prin Polonia, ca se ocupe *Transilvania*, ţéra care este supusă sultanului, şi care a pusŭ domnŭ acolo pe *Ştefanŭ*, fiulŭ regelui decedatŭ, *Ioanŭ*. Nr. 352. pag. 562.

1551. *Sultanulŭ turcescŭ*, invită pe *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, se se opună cu armele regelui Ferdinandŭ, ca se nu ocupe Transilvania, şi-i comunică totŭ-o-datŭ, că a datŭ ordine *voivoţilorŭ din Moldova şi din Ţĕra românéscă*, se fie gata a i

Digitized by Google

merge intr'ajutoriŭ. Sultanulŭ mai adaŭge în fine, că *fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei* botezându-se la Pórta otomană (adecă facându-se turcŭ) a primitŭ numele de *Mehmet*, şi a fostŭ trimisŭ ca Bey în sangiaculŭ Silistriei. Nr. 353. pag. 564.

1551. *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, invită pe Ardeleni se apere *Transilvania* în contra Germaniloru, şi le face cunoscutŭ, că a datŭ ordine beglerbegului din Romania, paşei din Buda, sangiacului din Vidinŭ, *voivodului din Ţéra-românéscă*, precum şi *voivodului din Moldova*, (care a primitŭ legea turcéscă), ca se între în Transilvania. Nr. 354. pag. 565.

1551. Cetăţenii din *Caransebeşŭ* chiamă în judecată înaintea locotenentului regalŭ alŭ Transilvaniei pe *George Voivodulŭ*, judeţulŭi din Caransebeşŭ, pentru turburare în posesiune. Nr. 355. pag. 567.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că din partea reginei Isabella şi a representanţiloru Transilvaniei se nu se trimită deputaţi la dênsulŭ, până nu se voru încheia definitivŭ tractările pentru *cedarea Transilvaniei*. Totŭ-o-dată regele Ferdinandŭ rógă pe *Stefană*, *noulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se remână şi de aci înainte în relaţiuni de bună amiciţiă cu dênsulŭ şi se promoveze interesele creştinătăţii. Nr. 356. pag. 568.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui Ferdinandŭ, că după scirile, ce le-a primitŭ, paşa din Buda şi *voivoţii din ţérile românesci* se pregătescŭ ca se între în Transilvania. Nr. 357. pag. 571.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru *cedarea Transilvanici* s'au terminatŭ; ér în ce privesce încursiunea *voivodului din Moldova*, acésta s'ar putea împedeca, dacă regele Ferdinandŭ ar îndupleca pe regele din Polonia se neliniscéscă frontierele Moldovei. Nr. 358. pag. 572.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru *cedarea Transilvanici* terminându-se, regele în interesulŭ consolidării domniei sale în Transilvania ar face bine, se-şi mărite pe o fică a sa după fiulŭ regelui Ioanŭ. Nr. 359. pag. 573.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că în *părţile de susŭ ale Bănatului* au fostŭ confiscate o mulţime de moşii, din diferite motive, pe cari regele Ferdinandŭ se nu le dăruéscă nimerui, până nu se va termina definitivŭ luarea în posesiune a Transilvaniei şi Bănatului. Nr. 360. pag. 575.

1551. Regele *Ferdinandŭ* respunde lui *George Martinusiu*, că a luatŭ tóte disposiţiunile necesari pentru apărarea *Transilvaniei* în contra Turciloru, însă nu crede, că regele Poloniei ar puté se se ridice în contra *voivodului din Moldova*, de óră-ce dênsulŭ a încheiatŭ unŭ tractatŭ de pace cu Turcia. Nr. 361. pag. 576.

1551. Sultanulŭ *Solimanŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că va plăti cu capulŭ seu, dacă dênsulŭ va suferi ca regele Ferdinandŭ se strămute pe regina Isabella şi pe fiulŭ dênsei din Transilvania în altă ţéră. Nr. 362. pag. 578.

1551. Regele *Ferdinandŭ* autoriséză pe margrafulŭ *Castaldo*, ca împreună cu *George Martinusiu* se convóce dieta Transilvaniei şi se promulge tractatulŭ încheiatŭ cu regina Isabella pentru cedarea acestei ţĕri. Nr. 363. pag. 579.

1551. Margrafulŭ *Castaldo* scrie din Transilvania regelui *Ferdinandŭ*, că Turcii au întratŭ în *Moldova* şi în *Ţéra-românéscă*, şi se apropiă cu putere mare de Timişóra. Nr. 364. pag. 581.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru cedarea *Transilvanici* s'aŭ terminatŭ, ér regina *Isabella* a predatŭ în mânile comisariloru regali *corôna regatului unguresc*ă, în care se află întrupată tótă puterea şi tótă libertatea regatului. Nr. 365. pag. 582.

1551. Margrafulŭ *Castaldo* raportéză regelui *Ferdinandŭ*, că regina *Isabella* a predatŭ în mânile sale corôna, sceptrulŭ şi regatulŭ Ungariei. Nr. 366. pag. 584.

Digitized by Google

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandu*, că regina *Isabella* mulţămesce regelui, pentru onorile militari, ce i le au făcutu trupele regale, când dênsa şi fiulu seu s'au depărtatu dela Alba-Iulia. George Martinusiu adauge, că regina Isabella a predatu coróna regatului ungurescu în mânile comisarilorŭ în oraşulŭ *Vinţulŭ-de-susŭ* din Transilvania. Nr. 367. pag. 585.

1551. Regele *Ferdinandu*, sfătuesce pe *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, ca împreună cu Petru Petrovici comitele Timişórei, se trimită o legaţiune la sultanulŭ turcescŭ, şi se-i plătéscă tributulŭ. Nr. 368. pag. 586.

1551. *George Martinusiu* rógă de nou pe regele *Ferdinandu* se înduplece pe regele Poloniei, ca se creeze dificultăţi *voivodului din Moldova*, aşa ca se nu se pótă ocupa cu cestiunea Transilvaniei. Nr. 369. pag. 587.

1551. *Mehmet*, beglerbegulŭ *Romaniei*, invită pe *George Martinusiu* se fie credinciosŭ sultanului turecescŭ, şi-i face cunoscutŭ, că dênsulŭ înaintézá cu trupele turcesci, şi va trece Dunărea pe la Petro-Varadinŭ, ér la Seghedinŭ se va uni cu Tătarii, cu *Moldovenii*, cu trupele dela Vidinŭ şi dela Silistria. Nr. 370. pag. 589.

1551. Regele *Ferdinandu*, face cunoscutŭ papei *Iuliu III.*, că în urma tractatului încheiatŭ cu regele Ioanŭ Zapolya, şi în urma înţelegerilorŭ avute cu regina Isabella, dênsulŭ a luatŭ Transilvania sub ascultarea şi domnia sa. Nr. 371. pag. 590.

1551. *George Martinusiu* raportézá regelui *Ferdinandŭ*, că regina Isabella a liberatŭ pe toţi Ardelenii de oblegamêntulŭ credinţei faţă cu dênsa, şi faţă cu fiulŭ seu; ér margrafulŭ *Castaldo* a amintitŭ, că regele Ferdinandŭ va da pe o fică a sa în căsătorie după fiulŭ reginei Isabella. Nr. 372. pag. 592.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandu*, că prefecţii *cetăţii Solnocului* aŭ chiematŭ pe toţi *iobagii* din comitatele dincóce de Tisa, se vină cu carele lorŭ, ca se repareze cetatea Solnocului, şi fiindŭ-că iobagii din *comitatulŭ Bihorului* de abia s'au întorsŭ din resboiŭ, şi aŭ se îngrijéscă de esistenţa familieloru sale, dênsulŭ rógă pe regele Ferdinandŭ se trimită pentru repararea cetăţii Solnocului vre-o mie de ómeni din Moravia. Nr. 373. pag. 594.

1551. Regele *Ferdinandŭ* respunde lui *George Martinusiu*, că va face demersurile necesari pe lângă regele Poloniei, în ce privesce pe *voivodulŭ din Moldova*. Nr. 374. pag. 595.

1551. *George Martinusiu* face cunoscutŭ regelui *Ferdinandŭ*, că a trimisŭ unŭ legatŭ specialŭ la *voivodulŭ Moldovei* cu scrisórea pe care i-o trimite regele. In urma acestei legaţiuni voivodulŭ a promisŭ, că va face tóte, ér pentru a da unŭ respunsŭ şi mai precisŭ, dênsulŭ a trimisŭ în Transilvania pe mitropolitulŭ şi pe unŭ boierŭ de frunte. Nr. 375. pag. 596.

1551. Regele *Ferdinandŭ* invită pe *George Martinusiu*, se se opună cu tóte fórţele beglerbegului, care vine cu armata turcéscă asupra Transilvaniei, şi se fortifice cetăţile şi pasurile ţerei. Nr. 376. pag. 598.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie margrafului *Castaldo*, că de órá-ce naţiunile privilegiate ale Transilvaniei nu voescŭ se contribuéscă nimicŭ pentru fortificarea ţerei, dênsulŭ se întrebuinţeze pentru scopulŭ acesta veniturile episcopiei catolice din Alba-Iulia. Nr. 377. pag. 600.

1551. Regele *Ferdinandŭ* cere de la *George Martinusiu* se-lŭ informeze despre respunsulŭ, ce-lŭ aducŭ *oratorii Moldovei*, cari aŭ sositŭ la dênsulŭ. Nr. 378. pag. 600.

1551. *M. Mehmet*, beglerbegulŭ Romaniei, invită pe *G. Martinusiu* se-i trimită *tributulŭ Transilvaniei*, şi-i face imputări, că regele minorenŭ alŭ Transilvaniei, fără de vola sultanului a încredinţatŭ pe fica regelui Ferdinandŭ, şi în modulŭ acesta a adusŭ armată străină în ţéra. Nr. 379. pag. 603.

1551. Sultanulŭ *Soliman* invită pe *George Martinusiu* şi pe nobilimea Transilvaniei se scótă pe Germani din ţéra, şi se ţină domnŭ în Transilvania pe fiulŭ reginei Isabella; la casŭ din

Digitized by Google

contră voră intra în Transilvania trupele turcesci, *voivodului Moldovei şi alu Țerei-românesci*, voră tăia pe toți trădătorii şi voră duce poporulu în captivitate. Nr. 380. pag. 604.

1551. *George Martinusiu* informéză pe regele *Ferdinandu*, că Turcii promitu *libertate de iobăgiă* țeranilorŭ din Bănatŭ, şi aceleaşi promisiuni le facŭ şi țeranilorŭ din Transilvania, cari credŭ uşorŭ aceste promisiuni, din causă, că tirănia nobililorŭ este aşa de mare, în cătu afară de femei şi de copii, ei tóte le răpescŭ de la țerani. Nr. 381. pag. 605.

1551. *Stefanŭ Losoncy* informéză pe generalulŭ Castaldo, că a datŭ ordine oraşelorŭ *Caransebeşu* şi *Lugoşu* din Bănatŭ se pună pe iobagi în arme, ca se lupte pentru regele Ferdinandŭ. Nr. 382. pag. 606.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informéză pe papa *Iuliu III.* despre causele, pentru cari dĕnsulŭ a *supusŭ Transilvania regelui germanŭ*, anume, că după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya dĕnsulŭ a rĕmasŭ tutorŭ testamentarŭ alŭ reginei Isabella şi alŭ fiului seu minorenŭ, şi cu tóte că sultanulŭ promitea tótă libertatea pentru Transilvania, însă dĕnsulŭ cunoscĕndŭ caracterulŭ Turcilorŭ, a creduțŭ, că e mai bine se încredințeze Transilvania în mânile acelora, de cari o lĕgă religiunea şi interesele sale politice; în anulŭ trecutŭ sultanulŭ a trimisŭ pe paşa din Buda cu o trupă de 20.000 ostaşi, şi pe *voivodulŭ Moldovei* şi alŭ *Țerei-românesci* cu tótă puterea lorŭ, ca se ocupe Transilvania, ér pe regina Isabella şi pe fiulŭ dĕnsei se-i ducă în Turcia. *Voivodulŭ Țerei-românesci* a şi intratŭ în Transilvania, însă a fostŭ respinsŭ de armata ardeleană condusă de căpitanulŭ Ioan Kendi, ér *Ilie, fratele voivodului din Moldova*, însoțitŭ de Turci şi de Tătari, a devastatŭ ținutulŭ Secuilorŭ din Transilvania; pentru aceste motive dĕnsulŭ a predatŭ Transilvania în mânile regelui Ferdinandŭ, care a şi logoditŭ pe o fică a sa cu fiulŭ regelui Ioanŭ, în semnŭ că va avé aceeaşi iubire şi grijă de dĕnsulŭ ca şi de fii sei. Nr. 383. pag. 608.

1551. *George Martinusiu* informéză pe colegiulŭ cardinalilorŭ din Roma, despre starea lucrurilorŭ din *Transilvania* după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya, şi amintesce că dĕnsulŭ a făcutŭ ca *Ferdinandŭ* se căştige *Transilvania* fără revoluțiune şi fără versare de sânge. Nr. 384. pag. 611.

1551. *George Martinusiu*, respunde lui *Mehmet*, beglerbegului din Romania, că a fostŭ şi va fi totŭ-de-una credinciosŭ sultanului turcescŭ, şi va plăti pe fie-care anŭ tributulŭ *Transilvanici*, până când țéra acésta se va afla în mânile sale. Nr. 385. pag. 613.

1551. *George Martinusiu* informéză pe regele *Ferdinandŭ*, că după scirile primite de la *vice-cancelariulŭ voivodului din Țéra-românéscă*, care s'a întorsŭ de la Constantinopolŭ, *Muntenii şi Moldovenii* trebue să se pună în arme şi se dée ajutoriŭ Turcilorŭ în contra regelui Ferdinandŭ. Nr. 386. pag. 615.

1551. Regele *Ferdinandŭ* ordónă lui *Sfortia Pallavicino* se dée ajutoriŭ margrafului *Castaldo*, indată ce trupele turcesci voră trece dincóce de Tisa. Nr. 387. pag. 616.

1551. Generalulŭ *Andreiŭ Bathori* scrie margrafului *Castaldo*, că a invitatŭ pe tóte comitatele Ungariei se apuce armele în contra Turcilorŭ. Nr. 388. pag. 616.

1551. Regele *Ferdinandŭ* învită pe *George Martinusiu*, ca împreună cu comisarii regali, se iée tóte mĕsurile necesari pentru *apărarea şi conservarea Transilvaniei*, de óre-ce beglerbegulŭ a trecutŭ Dunărea cu trupele turcesci. Nr. 389 pag. 617.

1551. Județulŭ oraşului *Bistrița* din Transilvania informéză pe *George Martinusiu*, că *Stefanŭ, voivodulŭ Moldovei*, stă în corespondență continuă cu fratele seu *Ilie*, care s'a turcitŭ. Nr. 390. pag. 621.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe margrafulŭ *Castaldo* se scrie şi dĕnsulŭ împreună cu contele *Nadasdy* regelui *Ferdinandŭ*, ca se restitue *libertatea iobagilorŭ din Transilvania şi din Ungaria* (pe care o perduse în urma revoluțiunei din 1514). Nr. 391. pag. 621.

Digitized by Google

1551. *Lazarŭ Kun* scrie din Secuime lui *Francisch Kendy*, că *Moldovenii* au reparatŭ drumulŭ *Oituzului*, încâtŭ potŭ se vină pe drumulŭ acesta cu care şi cu tunuri. Nr. 392. pag. 622.

1551. *George Martinusiu* informéză pe comisarii regelui *Ferdinandŭ*, că au sositŭ la Caransebeşŭ unŭ *voivodŭ şi unŭ boieriŭ, fugiţi din Ţéra-românéscă*, unde cércă se se adune trupe, ca se scótă din scaunŭ pe voivodulŭ actualŭ alŭ Ţérei-românesci, insă de óra-ce voivodulŭ actualŭ alŭ Ţérei românesci se află în relaţiuni de bună amiciţiă cu Transilvania, dênsulŭ crede, că ar fi bine, ca acéstă mişcare se fie reprimată. Nr. 393. pag. 623.

1551. Regele *Ferdinandŭ* aprobă planulŭ lui *George Martinusiu*, ca comitele Toma de Nadasd şi Franciscŭ Kendy se ocupe părţile Transilvanici despre *Moldova;* George Martinusiu se iée positiune în Bănatŭ; ér margrafulŭ Castaldo se remână pentru siguranţă la Sibiu, şi de aci se trimită ajutóre, unde va crede a fi necesarŭ. Nr. 394. pag. 623.

1551. *George Martinusiu* rógă pe margrafulŭ *Castaldo*, ca se trimită generalului *Andreiŭ Bathori* o scrisóre a sa în privinţa boerilorŭ din *Ţéra-românéscă*. Nr. 395. pag. 625.

1551. *George Martinusiu* face cunoscutŭ margrafului *Castaldo*, că cvartirulŭ seŭ generalŭ se află la Ludoşulŭ-mare din Transilvania, unde a convocatŭ pe representanţii comitatelorŭ, ai Saşilorŭ şi Secuilorŭ. Nr. 396. pag. 626.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că avêndŭ in vedere mişcările, ce le facŭ cei doi *voivodŭ din Ţéra-românéscă şi Moldova*, dênsulŭ trebue se distribue trupele Transilvaniei. Nr. 397. pag. 627.

1551. *George Martinusiu* scrie margrafului *Castaldo*, că după cum crede *voivodii din Ţéra-românéscă şi din Moldova*, voru intra în Transilvania. Altŭ-cum însă speranţa sa este, că trupele din Transilvania voru fi superióre trupelorŭ turcesci. Nr. 398. pag. 627.

1551. *George Martinusiu* comunică margrafului *Castaldo* scrisórea primită dela judeţulŭ din Bistriţa şi scrisórea nobilului Ladislau Kun cu informaţiuni din părţile *Moldovei*. Nr. 399. pag. 629.

1551. *George Martinusiu* esprimă margrafului *Castaldo* părerea sa de rĕu pentru căderea fortăreţei Beciherecŭ din Bănatŭ în mânile Turcilorŭ. Nr. 400. pag. 629.

1551. *George Martinusiu* învită nobilimea din comitatulŭ *Hunedórei* se confisce averile acelora, cari nu voiescŭ se apuce armele pentru regele Ferdinandŭ. Nr. 401. pag. 630.

1551. *George Martinusiu* scrie margrafului *Castaldo*, că mulţămesce regelui *Ferdinandŭ* pentru numirea sa ca comandantŭ supremŭ peste trupele din Transilvania. Nr. 402. pag. 630.

1551. *Beglerbegulŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că sultanulŭ s'a convinsŭ pe deplinŭ despre credinţa sa, şi-lŭ invită, ca împreună cu trupele turcesci, *se scótă pe Germani din Transilvania*, ţĕră, care este dată ca sangâncŭ fiului regelui Ioanŭ Zapolya. Nr. 403. pag. 631.

1551. *Beglerbegulŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că audîndŭ, că tributulŭ Transilvaniei a fostŭ trimisŭ la Pórta otomană, nu a datŭ permisiune *Românilorŭ din Moldova şi din Ţéra-românéscă*, ca se intre în Transilvania, şi invită pe George Martinusiu, ca se aducă înapoi pe regina Isabella şi pe fiulŭ dênsei. Nr. 404. pag. 632.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie sultanului *Solimanŭ*, că acusările inimiciloru sĕi sunt cu totulŭ lipsite de fundamentŭ; că dênsulŭ este inculpatŭ a fi partisanulŭ Germanilorŭ numai ca se pótă fi depărtatŭ din oficiulŭ, ce-lŭ ocupă, pe când în realitate dênsulŭ este credinciosŭ sultanului. Nr. 405. pag. 634.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe *Hebray paşa* se-lŭ apere înaintea sultanului de acusările inimiciloru sĕi. Nr. 406. pag. 636.

1551. Margrafulŭ *Castaldo* scrie în modŭ confidenţialŭ regelui *Ferdinandŭ*, că secretariulŭ lui *George Martinusiu* venindŭ la dênsulŭ i-a descoperitŭ intenţiunile secrete ale lui George

Digitized by Google

Martinusiu, şi l'a rugatŭ se nu se încrédă de locŭ în dênsulŭ, fiindŭcă Martinusiu voesce se predee armata regelui Ferdinandŭ în mânile Turcilorŭ, şi apoi dênsulŭ singurŭ se se facă rege în Transilvania plătindŭ tribatŭ Turcilorŭ, după cum plătise şi regele Ioanŭ. Nr. 407. pag. 638.

1551. Regele *Ferdinandŭ* invită pe *Secuii din Transilvania* se remână credincioşi pe partea dênsului, şi le promite a le da totŭ ajutoriulŭ necesarŭ în contra inimicilorŭ. Nr. 408. pag. 640.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, aflându-se în castrele dela Oréstie, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că a venitŭ la dênsulŭ unŭ nunciu trimisŭ cu o scrisóre de către beglerbegulŭ Romaniei, şi rógă pe regele Ferdinandŭ se-lŭ informéze, ce se-i respundă. Nr. 409. pag. 642.

1551. *George Martinusiu* aflându-se în castrele dela oraşulŭ Dobra în Transilvania mulţămesce împĕratului germanŭ Carolŭ alŭ V-lea, că în urma intervenţiunei sale dênsulŭ a fostŭ numitŭ cardinalŭ alŭ sceaunului apostolicŭ. Nr. 410. pag. 642.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu* se lucreze cu tóte mijlócele, ca locuitorii dela *Caransebeşŭ* şi *Lugoşŭ* se-i română credincioşi. Nr. 411. pag. 643.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, face cunoscutŭ regelui *Ferdinandŭ*, că a luatŭ *oraşulŭ Lipovei* din mânile Turcilorŭ, ér' cetatea Lipovei o asediéză. Nr. 412. pag. 645.

1551. Regele *Ferdinandŭ* mulţămesce lui *George Martinusiu* pentru zelulŭ, ce l'a arătatŭ la cucerirea oraşului *Lipova* din Bănatŭ. Nr. 413. pag 646.

1551. *George Martinusiu*, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că în trupele sale, cu cari a luatŭ oraşulŭ Lipovei din mânile Turcilorŭ, se aflaŭ şi *ţerani din Transilvania şi din Ungaria:* că aprópe tóte fortăreţele din Bănatŭ sunt acum luate dela Turci; şi în fine că ciaúşulŭ *Aly*, care a fostŭ trimisŭ de Pórta otomană în Transilvania, a venitŭ numai până în *Ţera-românéscă*, şi de aci a scrisŭ se-i se trimétă unŭ salvŭ-conductŭ, ca se póte merge în Transilvania. Nr. 414. pag. 647.

1551. Margrafulŭ *Sforzia Palavicinus* informéză pe regele *Ferdinandŭ*, că *George Martinusiu* se află în relaţiuni secrete cu Turcii, şi după cum crede dênsulŭ, Martinusiu e mai multŭ turcŭ de cătŭ creştinŭ. Nr. 415. pag. 649.

1551. *Mehmed*, beglerbegulŭ Romaniei, scrie lui *George Martinusiu*, că sultanulŭ a datŭ ordinŭ a se retrage armata turcéscă din Transilvania, şi că din causa acésta dênsulŭ a întreruptŭ asedierea fortăreţelorŭ dela *Timişora* şi dela *Cenade*, şi a părăsitŭ celelalte fortăreţe ale Bănatului. Nr. 416. pag. 650.

1551. Cardinalulŭ *Fani* informéză pe cardinalulŭ *Monti* despre succesulŭ, ce-lŭ au trupele regelui Ferdinandŭ în *Transilvania*, şi că Lipova a fostŭ luată din mânile Turcilorŭ. Nr. 417. pag. 651.

1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu* se-şi dée totă silinţa, ca se înduplece pe *nobilii şi pe ţeranii din Transilvania* se remână şi peste iérnă în castre, ér cei cari s'aŭ depărtatŭ pe la casele lorŭ se se întórcă érăşi la trupe. Nr. 418. pag. 652.

1551 *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că din causa timpului nefavorabilŭ nu mai póte continua resbelulŭ cu Turcii în Bănatŭ, şi că din acésta causă nobilii şi ţĕranii din Transilvania s'aŭ întorsŭ pe la casele lorŭ. Nr. 419. pag. 654.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că *Ulymanŭ*, căpitanulŭ turcescŭ din fortăreţa *Lipovei*, a fostŭ lăsatŭ a se retrage liberŭ cu trupa sa, şi în fine, că ciaúşulŭ *Aly* trimisŭ de Pórta otomană încă n'a mai sositŭ în Transilvania, fără se află totŭ în *Ţera-românéscă*. Nr. 420. pag. 655.

1551. Beglerbegulŭ *Mehmed* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania,

Digitized by Google

că în urma ordinului sultanului dênsulŭ a părăsitŭ *Lipova*, *Cinadea* şi cele-lalte fortăreţe din Bănatŭ, şi dacă dênsulŭ doresce, ea se aibă în posesiune şi fortăreţele dela *Pecia* şi *Bectchercecii* din Bănatŭ, atunci se le céră dela sultanulŭ. Nr. 421. pag. 656.

1551. Margrafulŭ *Castaldo* face cunoscutŭ comitelui *Toma de Nadasdŭ*, că episcopulŭ *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, a fostŭ ucisŭ, şi că dênsulŭ în urma acésta, a învitatŭ pe generalulŭi *Andreiŭ Bathory* se ice în posesiune regatulŭ Transilvaniei în numele regelui Ferdinandŭ. Nr. 422 pag. 658.

1551. Comitele *Stefanŭ de Losoncz* face cunoscutŭ margrafului *Castaldo*, că nu a pututŭ merge asupra fortăreţei dela Beclchercecŭ, din causă, că *Românii din districtulŭ Caransebeşului* n'aŭ voitŭ se-lŭ urmézе etc. Nr. 423. pag. 658.

1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la M.-Oşorheiŭ* decide: a) că în ce privesce *religiunea* locuitorilorŭ din Transilvania, fie-care se pótă remâné în credinţa, pe care i-a lăsatŭ D-dĕŭ; b) că regele Ungariei (Ferdinandŭ) se respecteze *drepturile şi consuetudinile vechi ale naţiunilorŭ privilegiate* din Transilvania; c) că regele Ungariei se numéscă *voivodŭ în Transilvania* numai din membrii naţiunei unguresci; d) mai departe se se céră dela *voivodulŭ Moldovei*, ca se libereze din captivitate per Ardelenii luaţi captivi în anii treeuţi; c) că *Românii din Ţéra-românéscă şi din Moldova* se pótă face comerciŭ liberŭ în Transilvania; ér *Grecilorŭ* se fie interdisŭ comerciulŭ în Transilvania etc. Nr. 424. pag. 660.

1551. *Stefanŭ. voivodulŭ Moldovei* trimite la margrafulŭ *Castaldo* pe *Ionŭ Vrânceanulŭ*, prefectulŭ domeniului seu din Ciceu, pentru anumite afaceri. Nr. 425. pag. 668.

1552. Instrucţiunea dată de regele *Ferdinandŭ* comisarilorŭ sei, *Paulŭ Bornemisza*, episcopŭ alŭ Vesprimului, şi lui *George Werner*, trimişi în *Transilvania* spre a cerceta, cari sunt veniturile fiscale ale acestei ţĕri, şi cum ar fi mai bine a se administra aceste veniturі. Nr. 426. pag. 669.

1552. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Oşorheiŭ*, scrie margrafului *Castaldo*, că *George Martinusiu*, fostulŭ locotenentŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, trimisese pe nobilulŭ *Franciscŭ Dobokay* în legaţiune la *voivodulŭ Moldovei*, care întorcându-se, dieta a decisŭ, ca dênsulŭ se refereze mai întâiŭ despre misiunea sa margrafului Castaldo. Nr. 427. pag. 674.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* respunde *dietei feudale din Transilvania*, că va trimite o scrisóre către *voivodulŭ din Moldova*, ca se libereze pe captivii din Transilvania, şi apróbă întru tóte, ca *Grecii* se nu mai fie primiţi în Transilvania. Nr. 428. pag. 675.

1552. Cardinalulŭ *Fani* informéză pe cardinalulŭ *Monti* despre împrejurările morţii lui *George Martinusiu*, a locotenentului regalŭ din Transilvania; anume margrafulŭ *Castaldo* aflase, că intenţiunea lui Martinusiu era de a se face rege peste Ungaria şi Transilvania, de aceea dênsulŭ a trimisŭ în cortŭ la Martinusiu patruómeni, cari l'aŭ ucisŭ. Nr. 429. pag. 676.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* raportéză regelui *Ferdinandŭ* despre decisiunile dietei feudale a Transilvaniei ţinute la Oşorheiŭ, şi adaugе, că în Transilvania se află *mai mulţi boieri din Ţéra-românéscă*, fugiţi aci de tirania voivodului de acolo, care a ucisŭ dintre ei mai multŭ de 1600 persóne; boierii fugiţi voescŭ acum se se întórcă cu armele în mână în ţéra lorŭ; ér în ce privesce pe oratorii voivodului din *Moldova*, dênsulŭ i va concedia cu vorbe góle, precum aŭ venitŭ şi dênşii. Nr. 430. pag. 677.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* raportéză regelui *Ferdinandŭ*, că uciderea lui *George Martinusiu*, n'a fĕcutŭ nici o impresiune durerósă în Transilvania. Nr. 431. pag. 679.

1552. Margrafulŭ *Castaldo*, locotenentulŭ militarŭ alŭ regelui *Ferdinandŭ* în Transilvania, face cunoscutŭ locuitorilorŭ din *Miercurea* şi din *Orĕstie*, că după ordinulŭi regelui Ferdinandŭ, dênsulŭ trebue se fortifice oraşulŭ *Sebeşului* din Transilvania. Nr. 432. pag 680.

1552. Breva papei *Iuliu III.*, prin care absolvă pe regele *Ferdinandŭ*, de ori-ce pedepse biseri-

Digitized by Google

cesci, la cari ar puté se fie supusŭ, din causă, că dĕnsulŭ a datŭ ordinŭ margrafului *Castaldo*, ca se ucidă pe *George Martinusiu*, care voia a se face rege in Transilvania. Nr. 433. pag. 680.

1552. Scrisórea de incredere dată de nobilii români din oraşulŭ şi districtulŭ *Caransebeşului* deputaţilorŭ trimişi la margrafulŭ *Castaldo*, locotenentulŭ militarŭ alŭ regelui Ferdinandŭ in Transilvania. Nr. 434. pag. 682.

1552. Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *de Monte*, că regele *Ferdinandŭ*, i-a declaratŭ, că dĕnsulŭ a consimţitŭ la uciderea lui *Martinusiu*, din causă, fiindŭ-că vedea, că Transilvania are se cadă in mănile Turcilorŭ. Nr. 435. pag. 683.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* scrie comitelui *Hier. Martinengo*, nunciului papalŭ din Viena, că după mórtea lui *G. Martinusiu* s'au aflatŭ la dĕnsulŭ numai fórte puţini bani din tesaurulŭ miraculosŭ (dacicŭ), de care se vorbia. Nr. 436. pag. 683.

1552. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, in urma cererei episcopului *Ladislau*, din mănăstirea de lângă Muncaciŭ, interdice *Rutenilorŭ* de ritulŭ grecescŭ din Ungaria, ca se mai repudieze soţiele lorŭ, şi se despărţéscă căsătoriile, intre dĕnşii singuri, fără intervenirea persónelorŭ bisericesci. Nr. 437. pag. 685.

1552. Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *de Monte*, că după mórtea lui *George Martinusiu* s'au aflatŭ in averea sa numai *o mie de monete de aurŭ*, (mare parte din timpulŭ lui Lisimachŭ) din *tesaurulŭ dacicŭ*, care la inceputŭ fusese mai mare de 30 de mii monete de aurŭ. Nr. 438. pag. 686.

1552. Comitele *Hier. Martinengus* informéză pe cardinalulŭ *de Monte*, că *Seghedinulŭ* a fostŭ luatŭ din mănile Turcilorŭ. Nr. 439. pag. 687.

1552. Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *de Monte*, că au sositŭ la Poşonŭ ambasadorii *voivodului din Moldova*. Nr. 440. pag. 687.

1552. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase regele Andreiŭ II. Saşilorŭ din Transilvania in a. 1224. Nr. 441. pag. 687.

1552. Instrucţiunea dată de margrafulŭ *Castaldo* şi de comisarii regelui Ferdinandŭ in Transilvania, lui Paulŭ Vaczy in cestiunea *monetăriei din Sibiu*. Nr. 442. pag. 688.

1552. Amintire despre fortificarea cu muri a oraşului *Mediesiŭ* din Transilvania. Nr. 443. pag. 690.

1552. *Dieta feudală a Ungariei intrunită la Poşonŭ* mulţămesce regelui *Ferdinandŭ*, că a luatŭ sub domnia sa *Transilvania*, şi in modulŭ acesta a unitŭ érăşi intregŭ regatulŭ Ungariei; ér' in ce privesce *libertatea iobagilorŭ de a se puté strămuta de la unŭ domnŭ la altulŭ*, dieta pe lângă tóte, că ar dori, ca D-ĕeŭ se-şi intórcă mănia sa deasupra Ungariei, totuşi in împrejurările resboinice de faţă nu le póte concede libertatea acésta. In fine dicta votéză mai multe dispositiuni in ce privesce moşiile confiscate in Transilvania şi Ungaria in timpulŭ certelorŭ pentru tronŭ dintre regii Ferdinandŭ şi Zapolya etc. Nr. 444. pag 690.

1552. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, restitue nobililorŭ *Ionŭ de Leva*, *Ionŭ Forgach* şi *Ionŭ Pastoy* fortăreţele *Chalya*, *Lugoşiŭ*, *Fidovinŭ* şi *Recaşiŭ* din Bănatŭ, cari aŭ fostŭ mai inainte ale părinţilorŭ şi strămoşilorŭ sei. Nr. 445. pag. 709.

1552. *Raportulŭ comisarilorŭ financiari* trimişi de regele Ferdinandŭ in *Transilvania*, ca se cerceteze, cari sunt veniturile fiscale ale acestei ţĕri, şi *opiniunea* dĕnşilorŭ in privinţa reformelorŭ administrative financiare din Transilvania. Nr. 446. pag. 710.

Digitized by Google

DOCUMENTE.

Digitized by Google

I.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confirmă vechiulŭ privilegiu alŭ *comunităţii românesci Brescu* din Transilvania, aşa că nime se nu aibă dreptulŭ de a chiema în judecată pe locuitorii acestei comune inaintea vre unui judecătoriŭ străinŭ din Transilvania séu din Ungaria, mai înainte de ce procesulŭ nu se va fi înfăţişatŭ înaintea judecătoriului din Brescu; în casŭ însă dacă procesulŭ va fi de natură bisericéscă, atunci cestiunea să se tracteze mai întâiŭ inaintea decanului din ţéra Bârsei. 1531.

Joannes Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, etc. Fidelibus nostris universis, et singulis Praelatis, Baronibus, Comitibus, Castellanis, Nobilibus, ipsorumque Officialibus, item Civitatibus, oppidis, et Villis, earundemque Rectoribus Judicibus, et Villicis, ac alterius cujusvis Status, et conditionis hominibus ubivis in hoc Regno Nostro constitutis, et existentibus, et quibusvis subditis Nostris, praesentes nostras visuris Salutem et Gratiam. Expositum nobis est in Personis Fidelium nostrorum, Circumspectorum, Judicis, et juratorum Civium, et totius communitatis Possessionis nostrae Bereczk, quod licet iidem exponentes, hac libertatis praerogativa per quondam Divos Reges ipsis concessa gratiose, et per nostram quoque Majestatem confirmata requirente a longinquis Annis semper usi fuerint, et gavisi, ut nullus omnino hominum litigantium, quempiam ex ipsis Populis nostris in praesentiam alicujus extranei judicis, spiritualis, aut secularis convenire possit in causam, nisi tales litigantes, causam suam contra ipsos exponentes motam, vel movendam, coram Judice ipsorum ordinario, hoc est in praesentia Judicis dictorum exponentium ordinarij, legitime, et mediante jure prosecuti fuerint. Quod si causa ipsa spirituale forum tangere et concernere dignoscitur, extunc rursum prius tales causas ipsorum in praesentia Decani de Barcza moverint, et suscitaverint. Tamen quia uti accepimus, essent nonnulli ex vobis, qui non curatis ejuscemodi indultis, et libertatibus, ipsorum exponentium, eosdem aut ipsorum alterum contra antiqua ipsorum jura et Privilegia ratione quorumcunque negotiorum, in praesentiam alterius ludicis Secularis, vel spiritualis convenirent in causam. Isticque ipsos non mediocriter litibus vexare, impedireque, ac expensis, et laboribus defatigare, inquietareque coepissent, nec desistere vellent; Unde supplicatum nobis est in personis ipsorum exponentium per nos eisdem superinde opportune provideri, Et quia nos intellecta supplicatione pro parte ipsorum exponentium nobis superinde porrecta, nolumus ipsos suis justis, et antiquis limitibus, libertatibus destitui. Fidelitati igitur Vestrae, et cuilibet Vestrum harum serie firmiter committimus, et mandamus, quatenus acceptis

Digitized by Google

praesentibus, et rebus ita se habentibus, a modo ipsos exponentes, aut eorum alterum in praesentiam alicujus Judicis spiritualis ut praefertur, aut Secularis, contra ipsorum antiqua jura, et Privilegia, nullus omnino Vestrum citare, ac in causam convenire audeat, sed quilibet vestrum, qui scilicet causas contra ipsos exponentes, aut eorum alterum movere, et suscitare attentaverit, eosdem primum coram dicto Judice ipsorum ordinario, Quodsi causa ipsa spirituale forum concernere videbitur, extunc tales rursum causam suam in praesentia Decani Civitatis nostrae Barcza, juxta jura et Privilegia ipsorum juridice prosequantur, cum eisdemque litigare, ac tandem si judicio ejuscemodi judicis competentis, tales litigantes contentare noluerint, ita demum successive in locum interrogationis, per viam appellationis, causas ipsorum provocare et appellare possint. Quoniam alioquin certi sitis, quod si quispiam Vestrum ipsos exponentes, aut eorum alterum contra praetactas ipsorum libertates, in praesentiam alterius judicis extranei, et non competentis conveniret in causam, extunc serie praesentium tali judici extraneo seriosius committimus, ne in causa hujusmodi contra ipsos exponentes procedere, illamque adjudicare praesummat. Secus igitur non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae, feria sexta proxima post festum Sacratissimi Corporis Christi, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Primo.

Patris Reverendi Magnifici Francisci Bachiensis praepositi Scepusiensis, ac Secretarij Regiae Maiestatis.

Szabó, Székely Oklevéltár. II. pag. 20—22. — După transumptulŭ Impĕratului Leopoldŭ I. din a. 1701, în archiva capitulului din Alba-Iulia. — Benkö, Milkovia. II. 112.

II.

1531. 1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, învită pe capitululŭ din Alba-Julia, se dée *comunităţii Braşovului* o copie autentică, de pe actulŭ, prin care Michaiŭ Forro, canoniculŭ din Alba-Julia şi fraţiĭ sĕi, au fostŭ introduşi în posesiunea comunelorŭ de lângă Braşovŭ, numite *Bacfalău, Cernatŭ, Turcheşiĭ, Zizinŭ* şi *Apaţa*, şi carĭ în timpulŭ acesta se ţineau de castrulŭ Branului.

Joannes dei gracia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etc. Fidelibus nostris honorabili Capitulo ecclesie Albensis salutem et graciam. Exponitur Maiestati nostre in personis fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Judicis et Juratorum Ciuium Ciuitatis nostre Brassouiensis, Quomodo paria quarundam literarum vestrarum statutoriarum, quibus mediantibus honorabilis magister Mathias Forro Canonicus dicte Ecclesie Albensis, necnon Egregij Ladislaus, Franciscus et Thomas similiter Forro fratres ipsius vterini de Haporthon se ipsos in dominium possessionum Bachfalwa, Zenthmihalfalwa[1]),

1) Cernatŭ.

Digitized by Google

Twrkes, Zaizon et Apacza vocatarum, ac aliarum pertinenciarum castri Therch in districtu Barcza existencium habitarum per vos introduci fecissent, in vestra sacristia siue conseruatorio ecclesie vestre more solito haberentur reposita et collocata, quibus nunc ipsi exponentes pro Jurium ipsorum defensione plurimum indigerent, essentque necessarij. Pro eo fidelitati vestre harum serie firmissime mandamus, quatenus acceptis presentibus, paria prescripturum literarum vestrarum statutoriarum in predicta sacristia siue conseruatorio ecclesie vestre diligenter requirere et reinueniri facere, requisitarumque et reinuentarum tenorem in transsumpto literarum vestrarum prefatis exponentibus Juris ipsorum ad defensionem extradare et emanari facere modis omnibus debeatis et teneamini. Cauentes tamen, ne fraus aut dolus in hac parte eueniat aliqualis. Secus non facturi. Datum Albe Julie octaua die festi Sacratissimi Corporis Christi, anno eiusdem Millesimo Quingentesimo Tricesimo primo.

Szabó, Srekel, Okelevéltár II. pag. 23—24. — Originalulŭ în archiva capitulului din Alba-Julia. Cista V. Albensis fasc. 3. Nr. 4. Originalulŭ se află în archiva capitulului din Alba-Julia şi pe dosulŭ sĕu e însemnatŭ, că o copie autentică de pe documentulŭ cerutŭ s'a datŭ comunităţii Braşovului.

III.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă moşiile nobilului *Ladislaŭ Kenderesy* din ţéra Haţegului, din causă, că dênsulŭ trecuse pe partea adversariului sĕu, a regelui Ferdinandŭ, şi apoi dăruesce moşiile aceste credinciosului sĕu *Paulŭ din Bârcia*. Totŭ odată regele Ioanŭ ordónă capitulului din Alba-Julia, ca se introducă pe Paulŭ din Bârcia în posesiunea acestorŭ moşii. 1531.

Spectabili et Magnifico Domino Stephano Bathory de Somlyo Comiti Comitatus de Szabolcs, et Vajvodae Transilvaniae, et Siculorum Comiti Domino et amico ipsorum honorando, Capitulum Ecclesiae Albensis Transilvaniae . . . . . noverit Magnificentia vestra nos literas serenissimi Principis, et Domini Dni Joannis Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Dni nostri naturaliter gratiosissimi introductorias, et statutorias nobis praeceptorie loquentes et directas summa cum reverentia recepisse in haec verba:

«Joannes Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae . . . . noster . . . dum propter . . . agend. . . . dignitat. asse . . . animi, non corporis Laborum . . . interfuit, ac dignam suae fidei, et integritatis . . . ipso delictorum poenas a nobis exigente, tum e . . . . . nostro Hungariae praedicto in hos fines Poloniae migrare coegiss. . . . . quae sunt in rebus humanis omnium charissimae, inter hostiles manus . . . . . non dubitavit, sed in alieno solo extraque patriam tamdiu nobiscum perseveravit, donec idem Deus, qui . . . . . qui feliciorem nobis reditum in Patriam obtulit, quibus tam certis, tamque fidelibus virtutum suarum erga nos argumentis, tametsi in prae-

Digitized by Google

sentia non satis occurrat quondam dignum, ac conveniens praemium a nobis dari posit, tamen ut interim, quo ipsum majori munificentiae nostrae dono cumulabimus, apud omnes appareat aliquod nostri in ipsum favoris indicium, universa in quaelibet bona juraque possessionaria egregii Ladislai Kenderesy de Malomviz tam in dicto Regno nostro Hungariae, quam in partibus Regni nostri Transilv. ubilibet et in quibuscunque Comitatibus exist. habit. quae ex eo, quod idem Ladislaus Kenderessy postposita fidelitate sua, qua nobis veluti vero legitimo Regni Hungariae Regi, omnium ordinum Regni nostri consensu, votoque, post interitum Ludovici Regis, praedecessoris nostri felicis memoriae immediate coronato tenebatur, contra publicam constitutionem totius Regni nostri Hungariae, Ferdinando Regi Bohemiae nostro publico hosti adhaesit, et contra majestatem nostram totis viribus factionem ipsam Ferdinandicam fovit sicque crimen lesae majestatis nostrae incurrisse perhibetur, ad collationem nostram Regiam, juxta antiquam, et approbatam ejusdem Regni nostri consvetudinem, atque legem rite, ac legitime devoluta, et redacta esse dinoscuntur, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet ad eadem de jure, ab antiquo spectantibus, pertinereque debentibus, sub suis veris metis, et antiquis existentibus, vigore aliarum literarum nostrarum Donationalium in profesto inventionis S. Crucis in anno Domini 1528. praeterito, Regnorum vero nostrorum praedictorum anno 2, in Civitate Polonicali Tarno vocata superinde confectarum, memorato magistro Paulo de Barcsa, suisque haeredibus et posteritatibus contulerimus universis; quam quidem nostram collationem, idem magister Paulus certis et rationabilibus de causis, et signanter: ob impacatum tempus, ipso in dicto Regno Poloniae una nobiscum peragrante, et expost quadam captivitate, et incarceratione per infideles nostros Cives Cibinienses, aliosque factionis Germanicae ibidem existentes nobiles praeventus, proximis vero his diebus in obsidione Civitatis Castrique hujus nostri Budensis per alemanos contra personam majestatis nostrae fulminatis, lateri nostro continue adhaeren. ocupatus, lege et consvetudine dicti Regni nostri ad id requiren: usque modo exequi non valuisset, eandem nihilominus nostram collationem pristinam ex gratia, speciali, antefato magistro Paulo per nostram majestatem propterea attributa, ex nunc prout ex tunc, ex tunc prout ex nunc acceptan. et approban. velimus eundem magistrum Paulum, suosque haeredes universos in Dominium praedictorum bonorum, et jurium possessionariorum antefati Ladislai Kenderesy, qui tamen interea temporis, jam ex hac vita discessisse fertur, in dictis partibus Transilvan. existen. et adjacen. per nos eidem modo praemisso collatorum, per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci, quocirca fidelitati vestrae harum serie committimus, et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Stephanus Pogan de Brettye, vel alter Stephanus de Osztro, aut Demetrius sive Paulus de Hadreu, seu Laurentius Bathyz de Bathyzfalva, sive Nicolaus de Tustha. nam Antonius Chygedy de Szent-György, namque Michael de Boldogfalva, aliis absentibus homo noster ad faciem dictorum bonorum et Jurium possessionariorum antefati quondam Ladislai Kenderesy in dictis partibus Transilvanis ubilibet existen. et adjacen. vicinis et commetaneis eo-

Digitized by Google

rundem universis inibi legitime convocatis, et praesentibus acceden. introducat praefatum magistrum Paulum de Barcha suosque haeredes et posteritates universos, in Dominium eorundem, statuatque eadem eisdem simul cum cunctis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet praemissae nostrae Donationis titulo ipsis incumben: perpetuo possidenda si non fuerit contradictum; contradictores vero si qui fuerint, evocet eosdem, juxta constitutionem universorum Dominorum Praelatorum et Baronum, ac Regni nostri praedicti nobilium, in Diaeta seu Conventu eorum generali, pro festo B. Valentini Martiris in anno Domini 1529. transacto praeterito hic Budae nostro Regio mandato celebrata factam, et per majestatem nostram ratificatam contra annotatum magistrum Paulum de Barcha ad 15 diem diei statutionis vestrae hujusmodi ex hinc fien. computan. in praesentiam Vajvodarum sive Vice-Vajvodarum nostrorum in dictis partibus Transilvanicis existen. rationem contradictionis eorundem reddituros. Et post haec hujusmodi introductionis et statutionis vestrae seriem, simul cum contradictorum, et evocatorum, si qui fuerint, vicinorum et commentaneorum, qui praemissae statutioni intererunt nominibus, terminum ad praedictum, ut fuerit expediens praefatis Vajvodis, sive Vice-Vajvodis nostris suo modo fideliter rescribatis. Datum Budae praedicta (sic) in festo B. Pauli Eremitae a. Domini 1531. Regnorum vero nostrorum anno 5-to».

Nos igitur mandatis et commissionibus dicti Domini nostri Regis, in omnibus prouti tenemur, obtemperare cupientes, una cum praefato Laurentio Bathyz de Bathizfalva homine suae majestatis, nostrum hominem, videlicet discretum Ambrosium Praesbiterum Capellanum Archidiacon. Thelegdyen. ad praemissa suo modo fideliter peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum, qui tandem exinde ad nos reversi, concorditer nobis retulerunt eo modo: quomodo ipsi Sabatho proximo post festum apparitionis Beati Michaelis Archangeli noviter praeteriti ad facies possessionis Malomviz in Comitatu Hunyadiensi, ac Districtu Haczek existentis habitae, consequenterque portionum possessionariarum dicti Ladislai Kenderesy in eadem Malomviz, ac pertinentiarum ejusdem universarum, vicinis, et commetaneis ejusdem universis, et signanter nobilibus Nicolao de Tuscse, Ladislao de Brezova, Stephano de Osztro, altero Stephano Ilyes de Pesteny, Nicolao Choch, et Andrea de eadem Pesteny ac aliis inibi legitime convocatis, et praesentibus accedendo, dum idem homo regius, dicto nostro testimonio praesente, annotatum magistrum Paulum haeredesque et posteritates suos universos in Dominium totalium portionum possessionarium dicti Ladislai Kenderesi in eadem Malomviz ac pertinentiis ejusdem universis habitarum introducere, ac ejusdem, idem, et dictis suis haeredibus, et posteritatibus simul cum cunctis earundem utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, praemissae Regiae donationis titulo ipsis incumbente, perpetuo possiden. statuere, et committere voluissent, tunc die in eadem nobiles Kende de Onchok in Generosae Dominae Luciae relictae quondam Joannis Kenderes, et Petri filii ejusdem, et Egregii Ladislai Kendeffi tam tutoris nomine, quam etiam successoris jure praemissa concernere allegantes, nec non Moysze Kenezius Egregii Zigismundi de Karoly, in ejusdem Zigismundi Károly ac Generosae Domine consortis ejusdem, ac alias

Digitized by Google

relictae quondam Ladislai Kenderes nominibus, et in personis contradictionis velamine obviassent, ob quam contradictoriam inhibitionem, idem homo regius nostro testimonio praesente antelatum Ladislaum Kendeffi de portione sua, in eadem Malomviz habita, ad auditum Stephani Moys Jobbagionis sui, ex utroque jure, et dictam Dominam consortem Sigismundi Károly de portione possessionaria quondam Joannis Kenderes in Osztrovel possessione in dicto Comitatu Hunyadien, ac districtu Haczek existen. habit. . . . . dotis suae eandem concernen. ad auditum Opra Kenezii sui, ac deinde quinto die diei executionis praenotatae, quomodo praefatus Sigismundus Karoly portionis et jura possaria. in dicto Comitatu Hunyad in et de quibus videlicet idem ratione praemissae contradictionis evocari potuisset, non habuisset, nobilis Paulus Hadrevy de eadem vigore dictarum Literarum . . . . . requisitus praesente nostro testimonio praefatum eundem Sigismundum Karoly de portione sua possaria. in possessione Zááh in Comitatu Thordensi existente habita ad auditum et intelligentiam providi Petri Kenezii ejusdem Sigismundi in eadem Zááh commorantis vicinis, et commetaneis ejusdem, puta nobile Christophoro Szengyeli, nec non Joanne Kenezio Stephani Bogathi et Thoader similiter Kenezio Martini Gaz inibi legitime convocatis, et praesentibus ad 15. diem a die praefatae introductionis, et statutionis hujusmodi computandum vestrae magnificentiae evocasset in praesentiam, rationem contradictionis eorundem redditurum. Seriem autem executionis praemissorum, prout nobis relatum extitit, et expediens fore videbatur, eidem magnificentiae vestrae fideliter duximus rescribendam. Datum quartodecimo die diei executionis praenotatae anno Domini supradicto.

Lecta.

L. S.

ab extra appensi.

Originale habetur in Archivo Cap. alb. Tran.

In Transumto Capitulari anni 1756. possidet D. Franciscus Kenderes de Felsö-Szálláspataka.

Transilvania, An. 1874. pag. 121—123. — Din colecţiunea de documente istorice a contelui Jos. Kemény.

Digitized by Google

IV.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă comuna românéscă *Ţinţari*, de la boeriulŭ *Ştefanŭ Mailatŭ* din ţéra Făgăraşului, din causă, că acesta trecuse pe partea regelui Ferdinandŭ de Austria, apoi dĕnsulŭ dăruesce comuna acésta oraşului Braşovŭ. (Estrasŭ). 1531.

Joannis I. collationales Brassoviensibus possessionem Szunyogszeg, quam Stephanus Maylad de eadem Szunyogszeg et Joannes Moricz, «qui factioni germanicae adhaesissent» possidebat, donantis.

Habentur per extensum in Joannis Albrich «Palladio Coronensi» sub Nr. 1. p. 134.

Transilvania, An. 1874. pag. 128. — Din colecţiunea de documente a contelui Jos. Kemény.

V.

1531. Nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Bănatŭ se infăţişéză înaintea tribunalului din Caransebeşŭ şi protestéză, ca regele Ioanŭ Zapolya sĕ nu dăruéscă dómnelorŭ *Ana* şi *Caterina* moşiile părinţilorŭ sĕĭ, fiindŭ-că moşiile aceste se cuvinŭ numai sexului bărbătescŭ. 1531.

Nos Joannes Floka ac nicholaus Gaman Castellani Nobilium de Karansebes ac districtus eiusdem, necnon et Dyonisius Floka, Judex Nobilium, Memorie commendamus per presentes, Quod nobiles Franciscus Fyath de Ermenyes, nostram veniens in presenciam, nobis per modum protestacionis et Inibicionis protestari curauit, In huncmodum, Quod licet ipse et predecessores sui, possessiones Infrascriptas, ad semen virile, et nón femineum vsus esset, et vsi fuissent, vt puta Ermenyes, Zadwa, gwro, fenes, ylhowa, Walyssora, Zlathina, Zaraz pathak, galach, bokosnycha, charnech, petrosnycza, bwkyn, Poyenicza, Poyana, Krywa, bolwasnycha, superior et inferior Porecza, Kalwa, Kalwicza, cum omnibus suis pertinencys, et ad se pertinentibus et Tamquam possessiones legitimas possederint, et ipse idem Franciscus Fyath post decessum et obitum parentum suorum possederit Jure hereditario et deinceps quoque possidere curaret, sed quia Intellegerit et perceperit Quod Ludovicus Dei Gracia Rex Hungarie Bohemie Chroacie etc. possessiones prefatas, o...s Francisci sepefati, de Ermenyes, ad semen femineum dedisset et concessisset, donassetque, ac eciam per serenissimum Joannem dei Gracia regem Hungarie, chroacie etc. dari donari et contulli perciperet et intelligeret, vel iam datum concessum et donatum fore intelligeret, Nobili domine Anne filie quondam Ladislai Fyat ac

Digitized by Google

Katerine filie quondam Joannis Fyat de prefata Ermenes, in preiudicium et dampnum eiusdem sepefati Francisci Fyath manifestum, vnde facta huiusmodi protestacione, idem Franciscus Fyath, vt prefertur pro se et in persona filiorum suorum, eundem prefatum dominum Ludovicum, dei gracia regem Hungarie, ac serenissimum principem Joannem dei gracia Regem Hungarie ac quem libet (sic) Capitulum Regni huius Hungariae ab huiusmodi donacione, et collacione, et occupacione predictorum possessionum pro prefatis dominabus Annam ac Katherinam Fyath, factis et fiendis prohibuit contradicendo et contradicendo inhibuit publice et manifeste Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, Datum ex Karansebes In festo diui Marci Ewangeliste anno Domini Millesimo Quingentesimo tricesimo primo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 184—185. — Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fiathĭ. De desuptulŭ textului trei sigile, cele de margine în cĕră verde, celŭ de mijlocŭ în cĕră albă.

VI.

1531. 1531. Nobilulŭ *Francisculŭ Fiatiŭ* din Caransebeşŭ se înfăţişézĕ înaintea capitulului din Alba-Julia şi protestézĕ, ca regele Ioanŭ Zapolya se nu dăruéscă altorŭ persóne moşiile sale părinţesci situate în districtulŭ Caransebeşului şi alŭ Mehadiei.

Nos Capitulum Ecclesie Albensis Transsiluane. Memorie commendamus, Quod Nobilis Franciscus Fyath de Karansebes tum sua, tumque Joannis et Gasparis filiorum suorum Nominibus et in personis, nostram veniendo in presenciam Serenissimum principem, et dominum Dominum Joannem dei gracia Regem Hungarie Dalmacie Croacie etc. a Donacione dacione et Collacione, Nobiles vero dominas Anko Francisci Bakochy de prefata Karansebes, et Elyzabeth Petri Dyenessy de Illye consortes necnon Catharinam Relictam condam Acacy de Barcha et puellam Catherinam filiam quondam Joannis Fyath de Ermynyes, et quoslibet alios Nobiles scilicet et Ignobiles vtriusque sexus homines, ab Impetracione (. . . . .)e habicione conseruacione Item occupacione, vsurpacione, et quauis alienacione (tot)alium possessionum vtrorumque Ermenyes, Also-Gywro, Felsew-Gywro, Alsofenes, felsewfenes, AlsoZadwa, Felsew-Zadwa, Zekas, Zlathyna, Zarazpathak, Galacz, Bokosnycza, Chernecz, Wolyswara, Petrosnycza, Bwkyn, Poyana, Poyanicza et Mazthakon in de dicta Karansebes, necnon Krywa, vtrarumque Bolwasnycza, Hwzarczky, Makowysthe vtrarumque Poryche, et Symonolcz in de Myhald districtibus existencium, habitarum seque quouis quesito Colore in dominium earundem et pertinenciarum suarum Intromissione Statuifaccione et perpetuacione vsuque fructum et quarumlibet vtilitatum earundem et pertinenciarum suarum percepcione sew percipifaccione quomodolibet factis vel fiendis, prohibuit contradi-

Digitized by Google

cendo et contradixit Inhibendo publice et manifeste coram Nobis, Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, Datum Sabbatho proximo ante festum Beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo primo.

Pesty, A Szörényi Bánság III. pag. 185. — Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fisth. Transilvanica fasciculŭ. I.

VII.

1531. *Ioanŭ Zapolya*. regele Ungariei, învită pe castelanii şi pe crainicii din *Caransebeşŭ*, se apere pe cetăţenii de acolo în posesiunea pădurilorŭ sale de lângă oraşulŭ Caransebeşului, ca dênşii se le pótă folosi întogmai cum le-a fostŭ permisŭ Ioanŭ Corvinulŭ, fostulŭ guvernatoriŭ alŭ Ungariei. 1531.

Joannes dei gracia Rex Hungarie, dalmacie, Croacie, etc. Egregys et Nobilibus Castellanis, sew Vicecastellanis nostris, nec non kraynicis, Judicique et Juratis Ciuibus Ciuitatis nostre Karansebes, Salutem et graciam, ex litteris condam Illustris domini Joannis de Hwnyad, Comitis Bistriciensis, etc. per Judicem ac Cives Oppidi nostri Karan nostre Maiestati presentatis, accepimus, eundem condam dominum Joannem de Hwnyad per litteras condam Serenissimi principis domini Sigismundi Regis coram ipso productis didicisse, prefatos Ciues, In vniuersis siluis circumquaque dicto oppido nostro karan adiacentibus, demptis siluis Bothlygethe, et Zaldobos, Nobilium de Mwthnok, et Radpathaka vocatis, ad Nobiles de Machkas eotunc pertinentibus vti consueuisse et eisdem frui, Nos itaque exaudita supplicacione dicto(rum) Ciuium Maiestati nostre propterea facta, volu(mus eosdem) Ciues nostros in hysdem libertatibus suis . . . . . fidelitati igitur vestre harum serie committimus, et mandamus, Quatenus a modo in antea prefatos Ciues de karan, In pretactis vsualibus Siluis que ipsis, ut premittitur, ad vtendum rite et legittime narrantur pertinere, exceptis Siluis prohibitis, ab ylterioribus illicitis inpeticionibus aliquorum Nobilium, si aliquod aliud legittimum non obstat impedimentum, nostre Maiestatis in persona, et Justicia mediante, tueri protegere, et defensare debeatis et teneamini, presentibus perlectis exibenti restitutis, Datum Albe Jwlie feria sexta proxima post festum Beatorum Viti et Modesti martirum Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo primo.

L. S.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 186. — Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási, fasc. 20 Nr. 647.

Digitized by Google

VIII.

1531. 1531. *Papa Clemente VII.* concede regelui din Polonia venitulŭ, ce-lú are scaunulŭ apostolicŭ din Polonia, numitŭ denariulŭ S-tului Petru, spre a se puté repara bisericile, fortăreţele şi castelele, ce au fostŭ distruse de *Muscani*, de *Românĭ* şi de alţi inimici ai credinţei catolice, cari facŭ adese ori incursiuni în ţinuturile Poloniei.

Venerabili fratri Petro Episcopo Cracoviensi fructuum et proventuum Camerae Apostolicae in Regno Poloniae Collectori et Nuncio nostro.

Clemens PP. VII. Venerabilis frater, salutem etc. Ex relatione dilecti filii Ioannis Vilamoroski, pro parte charissimi in Christo fili nostri Sigismundi Poloniae Regis Illustris ad Nos et Sedem Apostolicam Nuncii destinati, accepimus, quemadmodum innumerabilis et fera Moscorum et Valachorum, et aliorum schismaticorum multitudo nomini Christiano semper infesta, compluresque diversarum sectarum, populi acerrimi Catholicae fidei hostes, circumsidentes Lithuaniae, Russiae Podoliaequae terras praefati Regis ditioni subiectas assiduis incursionibus depopulationibusque, nec sexui, nec aetati, (nec) personarum conditioni parcentes, igne et ferro ita devastarunt, ut non solum multi Christi fidelium millia partim crudelissime trucidaverint, partim in miserabilem inde captivitatem abduxerint; verum etiam quamplures ecclesias, in quibus religiose divinus cultus exercebatur, diversasque Arces et Castella quae ad illarum terrarum praesidia fuerunt a maioribus aedificata, violenter everterint, pluribusque solo aequatis, atque in tantum immanes vires suas per Regna et Potentatus illos iam extenderint, ut nisi manus adiutrices praefato Regi illis [iis] calamitatibus remedia quaerenti, eiusque afflictis regionibus pie afferantur, non modo terris ac locis illis, sed etiam christianitati universae periculum immineat manifestum, et praesertim si Turcus potentiam suam contra Regnum Poloniae converteret, et eosdem Tartaros, Valachos et alios Christi nominis hostes, ut dominia et terras praefatas ab alia parte urgerent, sollicitaret, prout quondam fecit, Eapropter nos ex debito pastoralis officii commissi nobis Dnici gregis praesidio, ac tutelae providere, et calamitates huiusmodi quantum cum Deo possumus, nostraeque suppetunt facultates, avertere cupientes, ac fel. rec. Leonis PP. X. praedecessoris nostri, qui propter praemissa ea, quae ex denario sancti Petri in dicto Regno et tota provincia Gneznensi proveniebant, et sibi ac Sedi Apostolicae debebantur, in Ecclesiarum, castrorum et arcium ac fortalitiorum destructorum huiusmodi reparationem ad decennium, quod proximo mense Octobris finire et expirare debet, integre et cum effectu assignari mandavit, vestigiis inhaerere, Regemque et regnum huiusmodi non minori studio charitatis, quam dictus praedecessor, prosequi volentes, fraternitati tuae praesentium tenore committimus et mandamus, ut ea, quae ex denario sancti Petri in dictis Poloniae Regno et tota provincia Gneznensi Camerae Apostolicae proveniunt, nobisque debentur, nomine nostro in Ecclesiarum, arcium et castellorum huiusmodi destructorum reparationem, praesertim Castri

Digitized by Google

Camysnecz, quod Regni illius quoddam propugnaculum semper est habitum, instaurationem in eum usum, in quem praefatus Leo praedecessor ad dictum decennium illa liberaliter tradi commiserat, in manus illius, quem Rex ipse ad talem curam per suas litteras tuae fraternitati praesentandas deputaverit, integre et cum effectu ad aliud decennium a fine dicti decennii computandum tradas, et assignes pro dicti Camynecz et aliorum castrorum, arcium et fortalitiorum diruptorum reparatione, per eundem a praefato Rege deputandum exponenda et dispensanda, quorum omnium, ad hoc officium successive per Regem deputandorum conscientias ex nunc oneramus, ut ad hunc et non alium effectum talia in manus ipsis per te consignata fideliter exponant; proviso tamen quod ipse, qui talium restaurationum curam geret, tibi de biennio ad biennium sub paena regia plenam et sufficientem expensorum rationem reddat, quae calcula fideliter apud se tua fraternitas observet, loco et tempore suo nobis aut successoribus nostris, aut Camerae Apostolicae per eandem praesentanda. Datum Romae etc. die XIX. Iunii 1531. Anno VIII.

Ex Reg. orig. An. VIII. Brev. Tom. LI. ep. 431. pag. 1147.

Theiner, Monumenta historica Poloniae. Tom. II. pag. 473—474.

IX.

1531. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei *Clemente VII.* că *Românii* aŭ năvălitŭ în tómna trecută asupra Poloniei şi au ocupatŭ provincia cea mai de aprópe a Poloniei, însă după dóue lupte sângeróse Românii au fostŭ siliţi, ca se părăséscă provincia acéstă. 1531.

Sanctissimo in Christo patri et domino, dno Clementi septimo divina providentia sacrosancte Romane ac universalis Ecclesie summo Pontifici, Domino Clementissimo.

Sanctissime in Christo pater et domine, dne Clementissime. Post humilem mei Regnique et dominiorum meorum commendationem et oscula pedum beatorum. Credo non ignorare Sanctitatem vestram esse in vicinia mea Valachos populos bellicosos et in militari disciplina exercitatos, quibus semper tiranni Vaywode preesse consueverunt, qui etsi christianorum Principum nomen sibi ab antiquo usurparunt, nichil tamen minus unquam prestiterunt, quam quod ad officium professionis christiane pertineret. Nam et qui predecessorum meorum tempore vixerunt, et qui etate mea gentibus predictis imperarunt, continuas insidias et bella Regno et subditis meis moliebantur. Ita eciam Vaywoda presens maiorum suorum morem imitatus, hyeme proxime preterita ausu temerario et libidine nephanda concitatus, contra fedèra et iusiurandum, quod michi prestitit, provinciam Regni mei sibi propinquiorem hostiliter invasit et indefensam propter

Digitized by Google

non speratam eius perfidiam occupavit. Qua iniuria ego provocatus cum suasu consiliariorum meorum ad eripiendam provinciam ab illo meam paulo ante exercitum meum misissem, factum est ope divina et fortuna mea, quod Capitaneus mei exercitus partim stratagemmate, partim sua militumque bellica virtute primo adventu Valachos hostes meos e sedibus dicte provincie, non parva strage facta, eiecit. Ad quem casum excitatus perfidus hostis etsi valida manu atque pregrandibus copiis comparatis recens denuo adversus milites meos aciem instruxisset, Dei tamen omnipotentis auxilio, cui fraus et iniusticia ipsius probe erat cognita, et ductu Capitanei atque fortitudine militum meorum iterum de illo sum insignem victoriam consequutus; ita quod is ipse hostis meus, vulneribus duobus susceptis et vexillo suo potissimo atque tormentis bellicis magnis circiter quinquaginta amissis, coactus sit cum legionibus suis fuga sibi consulere, de quibus pars magna cesi, pars in captivitatem ducti sunt. Quo optatissimo nuncio cum ego maiorem in modum sim consolatus, leticie eius mee et publici tanti gaudii participem quoque Sanctitatem vestram facere voluī, quam pro sua erga me benignitate et amore paterno in hoc michi congratulaturam esse confido, et favore suo me ita in reliquum tempus adiuturam, ut omnipotens Deus, quam victoriam michi et christiano subiectionis mee populo de perfidis hostibus tribuere incepit, misericorditer prosequi ad gloriam sui nominis dignetur. Dominus Deus servet Vestram Sanctitatem nobis et ecclesie sue diutissime sospitem et felicem, cui me uti patri clementissimo omni studio eciam atque eciam commendo. Datum Cracovie die quarta Septembris Anno domini MDXXXI. Regni mei anno XX.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae

Obsequentissimus filius

Sigismundus Rex Polonie manu pp. subscripsit.

Instrum. Miscell. Poloniae.

Theiner, Monumenta hist. Poloniae. Tom. II. pag. 479—480.

X.

1531. 1531. *I. Longolius* scrie preotului *Ionă Henckel* din Schweidnicz, că sultanulŭ turcescŭ a trimisŭ o scrisóre plină de amenințări *voivodului din Moldova*, și l'a invitatŭ, se restitue Poloniei provincia, pe care i-o luase, ér boierilorŭ sultanului le a datŭ ordinŭ se ucidă pe voivodulŭ și se-i trimită capulŭ la Constantinopolŭ. Insă voivodulŭ Moldovei despreţuesce amenințările sultanului.

J. Longolius Johanni Henckel parocho Schueidnicensi.

. . . . . .

Turcarum Caesar Wayuodae Moldauiensi plenas minarum literas scripsit. Nisi is prouinciam oblatam Poloniae Regi, una cum damnis datis restitueret,

Digitized by Google

mandasse se eiusdem Boiaris, ut eo interempto caput ad se adferrent. Quod ni facerent, se ita vastaturum esse Moldauiam omnem, ut ne aues quidem super uolantes vel locum hospicio commodum, vel cibi quicquam sint reperturae. Has tantas minas contemnere dicitur Barbarus. Quare Poloni vim contra eum parant, et collectis ex omni regno militibus armis hostem aggredientur.

. . . . . .

Ottmuchau ipso die S. Jacobi 1531.

. . . . . .

Monumenta Hungriae historica. Diplomataria. Tom. XXV. pag. 145 — 148.

XI.

1531. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă casa şi curtea nobilului romănŭ *Petru de Tincova* din Banatŭ, din causă, că acesta ucisese pe nobilulŭ Gasparŭ Bezerey, şi apoi regele Zapolya dăruesce posesiunea acésta lui Benedictŭ din Becheni şi altorŭ doi nobili. 1531.

Commissio propria domini Regis.

Nos Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. Memorie comendamus tenore presencium significantes Quibus expedit vniversis. Quod Nos debitum, vt decet, habentes respectum, ad preclaram fidem, et fidelium Seruiciorum gratissima cumulataque merita: fidelium nostrorum Egregiorum: Magistri Benedicti de Beken: personalis presencie nostre locumtenentis: et Emerici Balassa de Gyarmath: ac Mathei kasffono: aulici nostri. Que ipsi Sacre primum huius Regni nostri Hungarie corone: et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate: non parcendo personis, ac Rebus ipsorum; cum summa semper fide: et integerrima animi eorum constancia: exhibuerunt et impenderunt: Totalem porcionem possessionariam: domumque et Curiam Nobilitarem: Nobilis petri de Thynkowa: in eadem possessione Thynkowa: in Comitatu Themesyensi existentes habitas: Simulcum vniuersis pertinencys. ad eandem domum. et Curiam suam Nobilitarem pertinentibus: Necnon alia vniuersa et quelibet Bona, ac iura, porcionesque possessionarias eiusdem: tam scilicet auiticas: quam per Nos tandem quomodocunque sibi collatas, omnino in comitatu Themesyensi existentes et habitas: Que ex eo quod idem petrus Thynkoway: Superioribus diebus: Nobilem condam Gasparem Bezerey, cum ille ex preconcepta indignacione vxorem suam propriam persequeretur: illamque vsque ad domum ipsius petri Thynkoway, insequutus fuisset. Idem petrus Thynkoway: postea casu quodam interemisse dicitur, ad Sacram dicti Regni nostri Hungariae coronam, consequenterque collacionem nostram Regiam: Juxta antiquam et approbatam eius-

Digitized by Google

dem Regni nostri consuetudinem, atque legem. Rite et legittime deuoluta esse perhibentur et redacte: Simulcum cunctis eorundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, ad eandem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus: Terris scilicet Arabilibus cultis et (incultis, agris) pratis pascuis, campis, fenetis Siluis Nemoribus Montibus, vallibus vineis, vinearumque promontorys. Aquis, fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus. Molendinis: et eorundem locis, Generaliter vero quarumlibet vtililitem et pertinenciarum suarum integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis, Sub suis suis veris metis et antiquis existentes, premissis sic, vt prefertur Stantibus et se habentibus. Memoratis, Benedicto Bekeny, personalis presencie nostre locumtenenti: et emerico Balassa, ac Mattheo Kassffono, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, in perpetuum dedimus, donauimus et (contu)limus. Imo damus donamus et conferimus, iure perpetuo et irreuocabiliter, tenendas, possidendas, pariter et habendas. Saluo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Quas in formam privilegy nostri redigi faciemus. Dum nobis in specie reportate fuerint. Datum Waradini. Sabbattho proximo post festum Beati Matthie Apostoli. Anni domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo primo, Regnorum vero nostrorum predictorum etc. Anno quinto.

(L. S.)

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 9—10. — Originalulŭ pe chărtiă în archiva familiei Macskási. Fasc. 20. No. 649.

XII.

1532. 1532. *Ioanĭ Zapolya*, regele Ungariei, decide procesulŭ dintre comuna *Romoșii* din Transilvania cu nobilii din comuna *Buituri*, pentru mai multe pămînturi de arătură și fînațe. In acestŭ documentŭ românulŭ *Matciiŭ Olah* este amintitŭ ca județ alŭ Oreștiei.

Commissio propria domini regis.

Nos Joannes dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., memoriae commendamus per praesentes, quod nobis feria secunda proxima post dominicam Misericordia domini novissime praeteritam unacum nonnullis dominis praelatis et baronibus et harum partium regni nostri Transsilvanarum nobilibus in hoc oppido nostro Dewa constitutis et existentibus, Blasius de Boythor personaliter pro se et pro egregio Nicolao de eadem Boythor, fratre suo carnale, cum procuratoriis literis nostris, ut actores ab una, ac Dauid Kewzegy, jurato cive (sic!) oppidi nostri Zazwaros, in sua ac circumspecti Mathei Olah, judicis nostri regii, nec non juratorum ceterorumque civium et inhabitatorum ejusdem oppidi nostri Zazwaros, villaeque nostrae Raamaz appel-

Digitized by Google

latae, ad idem oppidum nostrum pertinentis, veluti in causam attractis [1]), cum sufficienti procurationis mandato ab alia partibus, juxta continentias literarum venerabilis Adriani de Enyed, artium liberalium et juris utriusque doctoris, archidiaconi Craznensis, canonicique et vicarii ecclesiae Albensis Transsilvanae transmissionalium Albae Transsilvanae die Jovis vigesima prima mensis Marcij proxime praeteriti emanatarum in figura nostri judicii comparentes, easdem literas ipsius vicarii transmissionales patenter in papiro confectas utrinque nobis praesentarunt, inter cetera declarantes, quod cum diebus his novissimis quaedam causa inter ipsos Blasium et Nicolaum de Boythor, ut actores ab una, ac inhabitatores praedictae villae nostrae Raamaz tanquam in causam attractos ab altera partibus, ratione et praetextu quarundam terrarum arabilium nec non pratorum et fenilium prope possessionem ipsorum actorum, Gyalmar vocatam, adjacentium, per ipsos populos et incolas annotatae possessionis nostrae Ramaz contra adjudicationem venerabilis quondam Michaelis de Herczegzantho, plebani oppidi Thasnadiensis, archidiaconi Hwnyadiensis canonicique et surrogati praefatae ecclesiae Albensis Transsilvanae, potentia mediante (ut dicebatur) occupatarum et possessarum, mota suscitataque fuisset, et in qua idem Adrianus doctor prout juris est procedere voluisset, tunc praefati judex et jurati ceterique cives et incolae praedicti oppidi nostri Zazwaros in eorum ac inhabitatorum praenotatae possessionis nostrae Ramaz nominibus et personis, causam praenarratam non spirituale forum, sed saeculare judicium tanquam factum juris haereditarii tangentem concernere allegantes, eandem causam vigore quarundam literarum nostrarum praeceptoriarum ad ipsum vicarium exinde datarum in curiam nostram regiam transmitti postulassent. Idem igitur vicarius mandatis nostris obedire cupiens ut tenetur, causam praenotatam absque omni discussione adjudicationeque sua in ipsam curiam nostram regiam, nostram scilicet in praesentiam, cum tota sua serie in praetactis literis suis transmissionalibus luculenter declarata, ad terminum praesentem transmisisset revidendam discutiendamque, ea lege, ut si causa ipsa non saeculare judicium, sed spirituale forum concernere agnosceretur, rursus in sui praesentiam per nos remitteretur terminanda executionique demandanda. Quibus exhibitis et praesentatis, praelibatus Blasius de Boythor in sua ut praemittitur et dicti Nicolai fratris sui personis, rationem appellationis transmissionisque causae suae praenarratae, cur scilicet illa forum ecclesiasticum non concerneret, assignari postulavit per in causam attractos praenotatos coram nobis. Quo audito memoratus Dauid Kewzegi in sua pariter ac aliorum praenominatorum in causam attractorum nominibus et personis nostram exsurgendo, in praesentiam, respondit tali modo: Quod licet causa praedeclarata coram antefato quondam Michaele de Herczegzantho surrogato ecclesiae Albensis Transsilvanae pretextu ipsarum terrarum arabilium pratorumque et fenilium suscitata fuerit et ad certos etiam actus judiciarios deducta, tamen ipsi in causam attracti judiciariae deliberationi ejusdem surrogati, tanquam non judicis eorum in hac parte ordinarii et tanquam causae non ad forum suum pertinentis, parere obtemperareque noluissent, et propterea

1) »Nominibus et personis« remase afară.

Digitized by Google

literaeque suae sententionales et adjudicatoriae, veluti legitimo fundamento carentes, per magnificum olim Josam de Som, comitem Themesiensem et partium regni nostri Hungariae inferiorum generalem capitaneum, invalidatae cassataeque extitissent. Nam et alioquin hujusmodi terrae prataque et fenilia ad praescriptam possessionem Ramaz optime jure pertinerent, et ipsi in causam attracti literas superinde haberent efficaces, quarum vigore easdem et eadem juri ipsorum pertinere facile possent comprobare. Et in horum verborum suorum verificationem binas quasdam literas, alteras scilicet quondam Jose de Som adjudicatorias in papiro patenter et alteras magnifici olim Stephani de Bathor, judicis curiae invictissimi principis qnondam domini Mathie regis vaywodaeque Transsilvanensis et Siculorum comitis reambulatorias in pergameno privilegialiter confectas, nostro judiciario examini curavit exhibere. Quarum primae continentia verbalis haec est: Nos Josa de Som comes Themesiensis et partium regni Hungariae inferiorum generalis capitaneus etc., memoriae commendamus, quod nobis feria sexta proxima ante Ramispalmarum una cum magnificis et egregiis dominis Emerico de Peren, Joanne Regni Rasciae despoto et Bartholomeo Pathochy nobiscum scilicet per majestatem regiam ad revidendum rectificandumque multas et diversas quaerelas coram majestate regia Bude, ante ingressum majestatis suae ad regnum Bohemiae a trium generum incolis partium Transsilvanarum tum in alterutrum, tum vero contra magnificum dominum Bartholomeum Dragfy waywodam Transsilvanum depositas, deputatis ac nonnullis aliis dominis et nobilibus partium praedictarum in possessione Saxonicali Naghekemezew vocata constitutis et existentibus, egregii et circumspecti judices regii et seniores septem sedium Saxonicalium una cum incolis possessionis regiae Raamaz vocatae, nostram in praesentiam venientes, nobis exponere curaverant in hunc modum, quomodo nobilis Valentinus de Boytor, nescitur quo motus spiritu, praefatos incolas possessionis Raamaz contra consuetudinem regni in sede vicarii ecclesiae Albensis Transilvanae ratione et praetextu quarundam terrarum arabilium et fenilium dictae possessionis Raamaz in pertinentia oppidi Zazwaros adjacentis jam a diuturno tempore per plurimos litium processus inquietaret et ab usu earundem terrarum arabilium et fenilium per excommunicationis minas prohiberet, cum tamen causae factum possessionarium tangentes de consuetudine regni non in foro ecclesiastico, sed saeculari prosequi debeant et judicari. Quibus intellectis nos ad praefatum Valentinum Boythor literas nostras dederamus in eo, ut ipse interim ab excomunicatione praefatorum exponentium abstineret et ad feriam quartam proximam post festum paschae domini, tunc proxime venturum, ad oppidum Thorda, quo ad ipsum diem generalem conventionem incolarum praedictarum partium Transsilvanarum indixissemus, cum toto jure suo, quod super ipsis terris arabilibus et fenilibus litigiosis haberet, nostram et dictorum regnicolarum in praesentiam venire deberet, ubi eisdem partibus superinde judicium et justitiam regia in persona impartiremur, committentes nihilominus etiam praefatis incolis possessionis Raamaz, ut ad diem et locum praedictos ipsique cum jure ipsorum coram nobis compareant. Quo termino adveniente et nobis in praedicto oppido Thorda cum praedictis dominis collegiis (sic!) nostris ac praefato domino Bartholomeo Draffy (sic!) waywoda,

Digitized by Google

nec non egregiis Petro Tharnok de Machkas bano Zewryniensi, Joanne Tharczay comite camerarum Transsilvanarum, Joanne Erdely, Nicolao de Bethleny, Petro Desy de Iklod, Joanne Barrabasy, Francisco Mykola de Zamosfalwa et aliis nonnullis nobilibus eorundem partium Transsilvanarum pro tribunali sedentes prudentes et circumspecti Stephanus Losady, Andreas Ramazy et Thomas Nemes in suis et aliorum seniorum oppidi Zaazwaros, rectorum scilicet praedictae possessionis Raamaz nominibus et personis, praefato etiam Valentino Boythory, coram nobis personaliter astantibus, contra eundem Valentinum praemissam actionem eorum replicarunt suo modo. Quo audito praefatus Valentinus de Boythor exhibuit nobis quasdam literas venerabilis viri Michaelis de Herczegzantho, plebani oppidi Thasnadiensis, archidiaconi Hwnyadiensis ac canonici ecclesiae Albensis Transsilvanae, nec non in officio vicariatus ejusdem ecclesiae judicis in spiritualibus et causarum auditoris generaliter surrogati, in quibus post varios et multimodos processus citationum contra praefatos villicum et incolas villae Raamaz praetextu praedictarum terrarum arabilium et fenilium ad instantiam dicti Valentini Boythorj, nomine et in persona nobilis dominae Elene, relictae condam Benedicti de Boythor, genetricis ipsius Valentini, factarum, et eorundem in causam attractorum multis vicibus contumaciam, aliquando vero comparitionem, ad objectaque responsionem, et tam praecedenter, quam ex post saepissime respondere nulla ratione velle expressam declarationem. Summarie id continebatur, quod annotatus magister Michael de Herczegzantho declarata quadam metali distinctione praedictarum terrarum arabilium et fenilium litigiosarum sibi per executores commissionis suae reportata, propter contumaciam dictorum tunc in causam attractorum et responsionis proterviam, non obstante ipsorum astutia et contumacia, easdem terras arabiles et fenilia semper ab antiquo praedictae dominae actricis praefuisse ac eandem jure haereditario concernere et non ad praefatam Ramaz, sed ad possessionem dictae dominae Elene Gyalmar vocatam metaliter pertinuisse et pertinere etiam de praesenti, ac easdem et eadem praefatos tunc in causam attractos vi et potentialiter ac mala fide possedisse et minus juste et indebite illis usas fuisse, fructusque et utilitates earundem et eorundem percepisse et propterea easdem terras arabiles et fenilia ab eisdem tunc in causam attractis praefatae dominae actrici et ejus juri rejudicandas esse per definitivam sententiam commisisset et ipsis in causam attractis perpetuum in hac parte silentium imposuisset et insuper eosdem in aestimatione fructuum et utilitatum earundem terrarum arabilium et fenilium per eos male perceptorum atque etiam in expensis per actricem in causa ipsa legitime factis condemnasset et quidem hujusmodi aestimationem et expensarum taxationem pro se ipso imposterum reservasset, mandassetque per hujusmodi sententiam suam praefatos in causam attractos medio certorum plebanorum admonere et infra novem dies admonitionis illorum dictas terras arabiles et fenilia sine ulteriori allegatione dictae dominae tunc actrici remittere et manus ipsorum de eisdem excipere deberent, alioquin mox transactis ipsis novem diebus easdem (sic!) specifice et nominatim in ecclesiis eorundem plebanorum coram omni populo accensis candelis publice excommunicari debere decrevisset. Quibus intellectis nos praefa-

Digitized by Google

torum dominorum et coassessorum nostrorum quaesito et assumpto superinde consilio praematuro judicandum commisimus eo modo, ut ex quo factum ipsarum terrarum arabilium et fenilium juxta antiquam et approbatam regni hujus consuetudinem non in praesentiis judicum ecclesiasticorum, sed judicum ordinariorum regni saecularium judicari consueverunt et per hoc praefatus Valentinus nomine genetricis suae praescriptam causam coram praenominato vicario non legitime movisse, et nec literae ipsius vicarii in ea parte locum habere videbantur manifeste, ideo praedictae terrae arabiles et fenilia in manibus regiis et per consequens praefatorum incolarum de Raamaz, in quorum manibus tempore sustentationis ipsius litis habebantur, remaneant, praefatus vero Valentinus et genetrix sua, si quid juris in illis habere cognoscunt, id in octavis transponant primum, vel si ibidem non contentabuntur, in curia regia juris ordine potius contra majestatem regiam quoque incolas dictae possessionis Raamaz prosequantur, immo committimus et decernimus autoritate regia nobis in hac parte attributa et praesentium literarum nostrarum vigore et testimonio mediante. Datum in oppido Thorda praedicto in dominica quasi modo geniti, anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Altera vero earundem hanc verbalem servabat continentiam: Nos comes Stephanus de Bathor judex curiae serenissimi viri domini Mathie dei gratia regis Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc., memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nobis in vigilia festi visitationis virginis gloriosae proxime praeteriti in civitate Coloswariensi constitutis et existentibus, egregii magistri Ladislaus de Doroghaza, personalis praesentiae regiae, et Stephanus de Hassagh noster prothonotarii, idem prudentes et circumspecti Thomas Althemperger Cibiniensis et Michael Polnar Segeswariensis magistri civium, nec non Stephanus Kronar de Zazwaras, Petrus Krych de Zazsebes judices regii, nec non Benedictus Carnifex, Laurencius Sartor, Jacobus Literatus Cibinienses, Stephanus Magyary de dicta Zaazsebes cives, Petrus judex et Martinus juratus civis de Alwyncz, in eorum ac universorum aliorum Saxonum personis nostram venientes in praesentiam, quasdam duas literas praefati domini nostri regis, unam videlicet universis et singulis nobilibus et alterius cujusvis status possessionatis hominibus partium regni Transsilvanarum, et aliam modo simili universis et singulis septem et duarum sedium Saxonicalium Saxonibus earundem partium Transsilvanarum loquentes, ad propriam commissionem praefati domini nostri regis suo secreto sigillo ejusdem patenter editas et confectas, nobis praesentarunt. Quarum unius tenor is est: Mathias dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc., fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cujusvis status possessionatis hominibus partium regni nostri Transsilvanarum, salutem et gratiam. Multi saepenumero jam ex vobis perpluribus terrarum occupationibus, metarum abolitionibus distractionibusque, atque multis aliis injuriis et damnorum illationibus, multorum denique aliorum malorum generibus contra sese suam injuriam et oppressionem expostulantes conquaesti sunt majestati nostrae, pro quarum revisione atque reformatione, prout diebus superioribus vobis hoc ipsum nos promisisse meminerimus, mittimus nunc ad vos et in medium vestri hunc fidelem nostrum egregium ma-

Digitized by Google

gistrum Stephanum de Hassagh, prothonotarium judicis curiae nostrae, cum pleno et sufficienti mandato atque informatione nostra, qualiter ipse una cum fidele nostro egregio magistro Ladislao de Doroghaza, prothonotario nostro, omnia et singula praemissa atque etiam alia, quae forsitan praesentibus non sufficienter essent expressa, de quibus coram easdem (sic!) fiet actio, revidere, judicare et reformare autoritate et in persona majestatis nostrae debeant et teneantur. Quocirca fidelitati universitatis vestrae et cujuslibet vestrum harum serie mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, postque praefati magistri Stephanus et Ladislaus ad vos et in medium vestri pervenerint, protinus in uno apto et convenienti loco, qui eisdem magis accomodatus competensque videbitur, ad eosdem convenire atque unusquisque vestrum quaestionem et actionem suam contra sese agitatam coram eisdem proponere ac eorundem judicio et judicatui per omnia parere et obtemperare atque ea omnia et singula, quae ipsi in medio vestri judicaverint, rectificaverint et concluserint, pro ratio habere, tenere et conservare debeat et teneatur. Plenariam autem habent ipsi magistri Stephanus et Ladislaus autoritatem et informationem, prout superius diximus, qualiter et quemadmodum ipsi revidenda videant, judicanda judicent, remque judicatam executioni demandent, reformanda vero per omnia possint et valeant praemissa autoritate et in persona majestatis nostrae rectificare, omniaque et singula facere et exsequi, quae administratio juris et justitiae videbitur postulare. Secus ergo non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis, Datum Bude feria secunda proxima post dominicam Quasimodogeneti, anno domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Alterius vero continentia verbalis haec est: Mathias dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc., fidelibus nostris universis et singulis septem et duarum sedium Saxonicalium Saxonibus partium nostrarum Transsilvanarum, salutem et gratiam. Multi saepenumero etc. (Conținutulŭ mai departe este din cuvêntŭ în cuvêntŭ asemenea cu textulŭ din Amlacher Urkundenbuch p. 33 No. 50.) Datum Bude feria secunda proxima post dominicam Quasimodogeniti, anno domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Quibus praesentatis annotati magistri Ladislaus et Stephanus prothonotarii nobis retulerunt hoc modo: Quod ipsi sabbato proximo ante festum sacratissimi corporis Christi ad facies possessionum regalium Ramas, Felkenyer et Alkenyer vocatarum, ad oppidum Zazwaras pertinentium, in comitatu Albensi existentium, vicinis et cometaneis earundem universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedentes, praetactas possessiones regales a possessionibus nobilium Petri de Dach, Georgy Kryschor Gyalmar, ac Demetrij Locz Benczencz et Pyskencz vocatarum egregii Petri Tharnok de Machkas in eodem comitatu Albensi existentes, adjacentes, vigore praetactarum literarum regalium a sese et ab invicem his metis et signorum metalium distinctionibus sequestrassent et distinxisset: Quod primo incipientes juxta Marusium prope lacum Laak vocatum, ibi duas metas terreas inter aquilonem et orientem erexissent. Ab hinc venissent ad dictum lacum, et in eodem lacu parvum similiter inter aquilonem et orientem (sic!) plagas ivissent, et eundem girantes, in eodem lacu versus orientem processissent in bono spatio, de quo tandem declinantes ad plagam meridionalem prope eundem lacum duas metas terreas elevassent. Dehinc

Digitized by Google

procedentes in quadam via graminosa inter orientem et meridiem pervenissent ad quandam metam lapideam, in cujus opposito a parte occidentis unam metam terream cumulassent, et adhuc in eadem via non longe procedentes penes eandem viam a parte occidentis unam metam terream de novo erexissent, de qua tandem ad plagam meridionalem pergentes, attigissent ad quosdam duos lapides pro meta positos, quorum quemlibet elevantes, duas metas de eisdem terris circumdatas fecissent. Abinde ascendentes ad orientem pervenissent ad locum Gyalmarhegh vocatum, ubi unam metam cursualem de terra posuissent. Deinde ad eandem plagam orientalem procedentes, venissent ad quoddam pratum, ubi unam metam cursualem de terra posuissent. Adhuc ad eandem plagam orientalem euntes, applicuissent ad quandam metam lapideam, juxta quam duas metas terreas erexissent, qua scilicet meta lapidea possessioni Gyalmar praedictae, terrearum vero metarum una dictae possessioni Ramaz, altera possessioni Demetrij Loz praedicti Benczencz vocatae separarent. Abhinc tendentes modicum inter orientem et meridiem, tenentesque metas cum possessione Benczencz, venissent ad quendam collem, in cujus cacumine metam elevassent, de quo declinassent ad plagam orientalem in parvo spatio procedentes pervenissent ad parvos quosdam vepres, ubi unam metam terream elevassent. Abinde in planitie ad eandem plagam longius procedentes, similiter unam metam cursualem de terra aggregassent, de qua adhuc ad eandem plagam orientalem accedentes, pervenissent ad locum Zylkerek vocatum, ubi duas metas terreas elevassent. Ibique metas possessionum Ramaz et Benczencz terminassent et attigissent metas possessionis annotati Petri Tharnok Pyskencz vocatae, declinantesque ad plagam meridionalem, venissent ad vallem, in cujus medio metam de terra fecissent. De qua adhuc ad eandem plagam eundo, venissent ad antiquam metam terream, illam renovantes, ivissent ad eandem plagam meridionalem et venissent ad quandam metam lapideam, quam pro meta et ipsi relinquissent. Adhinc divertentes, ad plagam inter orientem et meridiem, venissent ad quandam metam terream, juxta viam Felkenyerwth vocatam erectam, quam renovantes descendissent ad quendam rivulum Zenth Marthonpathaka vocatum. In cujus meatu versus plagam meridionalem ascendentes, juxta eundem rivulum versus plagam orientalem, invenissent antiquam metam terream, quam renovassent. Ab indeque declinantes ad eandem plagam meridionalem in ascensu montis Zenthmarthonhegye appellati, ubi in latere cujusdam monticuli metam reperientes, eandem consimiliter renovassent. Ab hinc ascendentes ad eandem plagam in latere ejusdem montis in capite rubeti reperissent aliam antiquam metam bene apparentem, quam pro meta designassent. Adhuc semper ad eandem plagam tendentes, in eodem monte in quadam magna antiqua via in eodem rubeto non longe pergentes, reperissent unam antiquam metam, quam de novo terris circumvallatam pro meta reliquissent. Ab hinc adhuc ulterius scadentes ad meridiem (sic!) eandem plagam penes quandam magnam viam Barczan nuncupatam, reperissent antiquam metam, quam pro meta deputantes commissisent. Adhuc in eadem via ascendentes diutiusque ad dictam plagam meridionalem procedentes, juxta eandem viam, iterum sub arbore ilicis metam terream reperissent, quam pro meta modo simili deputassent. De hinc

Digitized by Google

in eadem via progredientes in parvo spatio et de eadem via declinassent ad plagam orientalem, pervenissent supra vallem quandam Berthalomvelgye vocatam, ubi reperissent unam metam terream. Inde ab ipsa plaga orientali descendentes ad eandem vallem, in profundo cujusdam valliis reperissent quandam metam terream circum arborem ilicis positam. De hinc iterum ascendentes ad quendam montem Magoshegh vocatum versus dictam plagam orientalem, in cujus summitate tres lapides pro metis positos reperissent, quarum una Ramaz, secunda vero Pyskencz praedictis et tertia siquidem Felkenyer possessionibus separarent. Inde revertentes versus plagam aquilonem (sic!) in eodem monte per Bercz non longe venissent ad unam metam antiquam, quam propter ejus antiquitatem renovassent. De hinc procedentes semper in longitudine ejusdem montis per Bercz versus dictam plagam aquilonem (sic!) in descensu cujusdam montis, prope viam, qua de dicta Felkenyer ducit ad oppidum Zazwaras, reperissent unam antiquam metam terream, quam pro cautela majori renovassent. Inde dictam viam ad eandem plagam aquilonalem pertranseuntes et inter terras arabiles procedentes, reperissent unam aliam antiquam metam terream, quam simili modo renovassent. De qua adhuc ad eandem plagam aquilonalem non longe procedentes, iterum ad unam metam terream satis apparentem pervenissent, quam ad futuram rei memoriam renovassent. De hinc ad eandem plagam aquilonalem euntes, pervenissent iterum ad unam metam terream in parte abolitam, quam renovassent. Ab hinc ad eandem plagam aquilonalem adhuc directe euntes, in campo Kenyer pervenissent ad aliam unam metam bene apparentem. Deinde iterum parvum procedentes, venissent ad aliam metam bene perspicuosam et evidentem. Adhuc ad eandem plagam tendentes, iterum venissent in eodem campo Kenyer similiter ad unam metam terream satis notam. De hinc modo simili servata ipsa plaga aquilonali, venissent usque ad quandam magnam viam, qua itur ab Alkenyer ad Zazwaras, juxta quam invenissent unam antiquam metam terream, quam renovassent et alias duas penes erexissent, quarum prima antiqua possessioni Felkenyer a parte meridionali, alia vero ab orientali Alkenyer, tertia denique ab occidentali plagis Pyskencz possessionibus praedictis metae separarent. Ab indeque ultra dictam viam adhuc eandem plagam aquilonalem servantes, in bono spatio euntes, juxta quendam valliculum a parte orientali unam metam de novo elevassent. Et hic metae possessionum antedictarum terminarentur. In quorum omnium fidem et testimonium praemissorum praesentes literas nostras privilegiales pendente authentici sigilli nostri munimine roboratas ad petitionem praefatorum Thome Althemperg Cibiniensis et Michaelis Polnar Segeswariensis magistrorum civium, nec non Stephani Kronar de Zazwaros, Petri Krych de Zazsebes judicum regiorum, et Benedicti Carnificis, Laurency Sartoris et Jacobi Literati Cibiniensium, Stephani Magyary de dicta Zazsebes civium, Petri judicis et Martini jurati civis de Alwyncz, duximus concedendas. Datum in praefata civitate Koloswariensi feria secunda proxima post dictum festum visitationis virginis gloriosae, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Quarum quidem literarum exibitionibus factis continentiisque earundem prespicue intellectis, partes praenotatae sibi ipsis per nos in premissis

Digitized by Google

juris aequitatem, justitiaeque complementum supplicarunt elargiri. Verum quia causae in facto jurium possessionariorum, sive sint corporales villae seu possessiones, sive terrae arabiles, prataque et fenilia, motae et suscitatae, de veteri lege et approbata consuetudine praedicti regni nostri Hungariae partiumque sibi subjectarum non in foro ecclesiastico, neque coram comitibus parochialibus, sed in curia dumtaxat regia coram judicibus ejusdem ordinariis tractari vertique solent et adjudicari, pro eo praetactae literae memorati quondam Michaelis de Herczegzantho sententionales et adjudicatoriae, tanquam modo abusio et contra vetustam regni legem editae ac emanatae, et tanquam bono legitimoque fundamento carentes cassari et invalidari ac viribus per omnia destitui, praenarratae siquidem terrae arabiles, prataque et fenilia sub inclusionibus metarum in praeexhibitis literis antefati comitis Stephani de Bathor reambulatoriis expressarum et denotatarum sitae et adjacentia, saepefatis in causam attractis et per consequens villae Ramaz praenotatae in perpetuum adjudicari relinquique et committi, ac metae ipsae in locis necessariis ex novo reformari debere nobis ac praefatis dominis praelatis baronibusque et harum partium regni nostri Transsilvanarum nobilibus, nobiscum in discussione et examine praesentis causae pariter constitutis, perspicue cognoscebatur. De quorum consilio praematuro rationibusque et causis expraemissis nos praenotatas literas dicti quondam Michaelis de Herczegzantho, surrogati ecclesiae Albensis Transsilvanae, sententionales et cunctos suos processus cassari ac invalidari, praescriptas terras arabiles, prataque et fenilia sub inclusionibus (ut praemissum est) metarum in praeinsertis literis annotati quondam Stephani de Bathor reambulatoriis expressarum sitas et adjacentia, memoratis in causam attractis, subsequenterque villae nostrae Ramaz praenotatae, tanquam merum et sincerum jus eorum proprium, metas praedeclaratas in locis necesariis per alias literas nostras praeceptoriales exinde confectas reformari committendum duximus adjudicandum atque relinquendum in sempiternum tenere et possidere, pariter et habere, authoritate nostra judiciaria, jureque et justitia mediante. Datum in oppido nostro Dewa praedicto, tertio die termini praenotati, anno domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo.

Ambscher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 98—101. — pag. 64—67 — pag. 34—39. Originalulü pe pergamenü. — Estrasü în Transilvania An. 1874. pag. 128—129.

Digitized by Google

XIII.

1532. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, invită pe capitulŭ din Alba-Iulia se hotărnicéscă de nou terenulŭ, care a fostŭ de controversă între locuitorii din *Romosŭ* și între familia nobilă din *Buiturĭ*. 1532.

Joannes dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae etc., fidelibus nostris capitulo ecclesiae Albensis Transsilvanae, salutem et gratiam. Noveritis quod in examine et discussione cujusdam causae alias inter egregios Blasium et Nicolaum de Boythor, ut actores ab una, nec non prudentes et circumspectos Matheum Olah, judicem nostrum regium, ac juratos, ceterosque cives et inhabitatores oppidi nostri Zazwaros, villaeque nostrae Ramaz appellatae, ad idem oppidum nostrum pertinentis, velut attractos ab alia partibus, ratione et praetextu quarundam terrarum arabilium, nec non pratorum et fenilium prope possessionem ipsorum actorum Gyalmar dictam adjacentium, coram venerabile Adriano de Enyed, artium liberalium et utriusque juris doctore, archidiacono Crasnensi, canonicoque et vicario illius ecclesiae Albensis Transsilvanae, primum motae, ac deinde per viam appellationis et per modum transmissionis nostrae majestatis in conspectum deductae, hujusmodi terrae arabiles, prataque et fenilia in lite nunc (ut praefertur) existentia, inclusionibus metarum in literis magnifici condam comitis Stephani de Bathor, judicis curiae serenissimi principis olim domini Mathiae regis etc., ac waywodae Transsilvaniensis, in civitate Coloswariensi feria secunda proxima post festum visitationis virginis gloriosae in anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto transacto, praeteritum, confectis et coram nobis in specie productis . . . . . praefatis judicis ac juratis, ceterisque civibus et inhabitatoribus praedicti oppidi . . . . . que Ramaz praenotatae, ad idem oppidum nostrum (ut praemissum est) . . . . . rum et sincere jus eorum in prop . . . . . relictae, metaeque ipsae de novo reformari . . . . . adjudicator . . . execu . . . . . latius declar . . . . . regius et . . . . . necessario . . . . . *(Restulŭ lipsesce).*

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 102—103. — După transumptulŭ regelui Ioanŭ I. din a. 1533.

Digitized by Google

XIV.

1532. 1532. *Ioanü Zapolya*, regele Ungariei, sequestrézá satulü románescü *Vaidei*, care se afla in posesiunea oraşului Orestie din Transilvania, şi zálogesce apoi satulü acesta nobilului Michaiü Gyulai pentru suma de 1000 fl. ung.

Nos Joannes dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri egregii Michaelis Gywlai aulici nostri, quae idem nobis et sacrae coronae regni nostri Hungariae fideliter exhibuit et impendit, totalem possessionem nostram Wyfalw alias Waydey nominatam, ad oppidum nostrum Zazwaras pertinentem, in comitatu Hwnyadiensi existentem et habitam, de praescripto oppido nostro sequestrantes simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursionibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris et antiquis metis existentibus, memorato Michaeli Gywlai suisque heredibus et posteritatibus universis pro mille florenis Hungaricalibus, quibus eidem in sortem praetactorum servitiorum suorum nobis exhibitorum debemus, infra tempus redemtionis ejusdem dedimus, impignoravimus et inscripsimus. Datum in civitate nostra Lyppa, feria quinta proxima post festum beatorum Viti et Modesti martyrum, anno domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo.

Joannes rex
manu propria.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 103—104. — Originalulü pe chârtie în archiva naţiunei sâsesci şi a magistratului din Sibiü Nr. 346. — În estrasü la Eder in Simigianum. 159.

XV.

1532. 1532 *Ioanü Zapolya*, regele Ungariei, învitá pe capitululü din Alba-Iulia se introducá pe nobilulü Michaiü Gyulai in posesiunea comunei *Vaidei* din comitatulü Hinedórei.

Joannes dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae ect., fidelibus nostris capitulo ecclesiae Albensis Transilvanae, salutem et gratiam. Dicitur nobis in persona fidelis nostri egregii Michaelis Gywlay aulici nostri,

Digitized by Google

qualiter ipse in dominium totalis possessionis nostrae Wyffalw alias Waydey nominatae, ad oppidum nostrum Zazwaras pertinentis, in comitatu Hwnyadiensi existentis et sitae, ipsum exponentem ex impignoratione et inscriptione nostra concernentis, legitime vellet introire, super quo fidelitati vestrae harum serie mandamus firmiter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo praesente egregii Nicolaus Gerlysthey de Arany, aut Bartholomaeus Horwath de Branchyka, vel Michael Erdely de Ilye sive Ladislaus Kendeffy de Malomwyz, aliis absentibus homo noster per nos ad id transmissus ad faciem praescriptae totalis possessionis nostrae Wyfalw alias Waydey, ut praefertur, appellatae, vicinis et commetaneis ejusdem universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedendo introducat praefatum exponentem in dominium ejusdem, statuatque eundem eidem simul cum cunctis suis utilitatibus praemisso titulo pignoris infra tempus redemtionis ejusdem possidendum, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum exponentem ad terminum competentem in praesentiam waywodalem aut vicewaywodalem rationem contradictionis eorundem reddituros. Et post haec hujusmodi introductionis et statutionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui praemissae statutioni intererunt nominibus terminoque assignato, ut fuerit expediendum, dictis waywodae aut vicewaywodis Transsilvaniensibus fideliter rescribatis. Datum in civitate nostra Lyppa, feria quinta proxima post festum beatorum Viti et modesti martyrum, annō domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo.

Joannes rex
manu propria.

Titlulū: Fidelibus nostris capitulo ecclesiae Albensis Transilvanae, pro egregio Michaele Gywlay aulico nostro.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 104 — 105. — Originalulū pe chărtie în archiva națiunei săsesci și a magistratului din Sibiiŭ. Nr. 347. — În estrasū la Eder în Simigianum. 160.

XVI.

1532. Regele Ungariei, *Ioanū Zapolya*, dăruiesce nobilului Nicolae Cozarū, oraşele *Vinţuliŭ-de-josū* şi *Vulperuliŭ* din Transilvania dimpreună cu cetăţile lorū. (Estrasū). 1532.

Sabbato prox. a. dom. Oculi. Joannis I. donationales, vi quarum Nicolao Kozar de Zud Castellano superioris Castri Visegrad, ejusque haeredibus totalia Oppida Regalia Alvincz et Borberek cum castris et fortalitiis, et appertinentibus villis jure perpetuo confert.

Exstant in Archivo Fisci Regii Transilvanici fasc. 12. Comitatus albae Lit. A.

Transilvania. An. 1874. pag. 129. Din colecţiunea contelui Jos. Kemény.

Digitized by Google

XVII.

1532. 1532. *Ludovicŭ Gritti*, guvernătorulŭ Ungariei, invită pe Toma Nadasdi se vină cătŭ mai în grabă la Tîrgovisce, în *Țêra-românéscă*, spre a-i comunica óre cari lucruri urgente şi de mare importanță.

Ludovicus Gritti, Nadasdium, quod gravissimas res cu illo conferre velit, in Valachiam invitat.

Credimus, minime latere vos adventum nostrum (in) Valachiam, licet adversa valetudine invasum, et, quia multa ardua cuperem communichare (sic) medio vestri cum regia Majestate, quae minime scribere valeo, neque debeo ea de re, statim visis praesentibus, et quam citius poteritis, impetrata licentia Suae Serenitatis, accingatis vos itineri versus Tergovistam partium Valachiae amore nostri, ubi me reperietis, ad hoc, ut, tractatis dictis negotiis arduis inter nos, valeam vos statim remictere (sic) regiae Majestati, de quibus omnibus ad hungvem (sic) eandem informare valeatis, cui contine offero me promtum in omnibus complacere juxta posse, nil aliud. Datum in Nova villa sub dominatione invictissimi et potentissimi Caesaris Turcorum, die 22, mensis Martii 1532.

Ludovicus Gritti
regni Ungariae Gubernator.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 12—13.

XVIII.

1532. 1532. *Marcu Femflinger*, însciințéză pe *Stefanŭ Mailatŭ*, *Domnulŭ Țerei Făgăraşului*, că impératulŭi Carolŭ şi regele Ferdinandŭ au adunatŭ o armată de 250,000 ómeni, ca se atace pe Turci.

Ad Stephanum Maylat, Dominum terrae Fogaras.*)

Edocetur, Carolum Caesarem, et Ferdinandum regem exercitum 250,000 quem Turcis opponant, conflasse.

Sciat pro certo, quod Caesarea Majestas cum rege nostro habebit 200 et 50 millia equestrium, et pedestrium, et jam de omnibus partibus Itali, Hispani, Germani, Flandri confluunt, et veniunt. De hoc nullum dubium: saltem in conducendis Hungaris Huzaronibus negligentia committitur, et haec culpa nostra. Tamen in horas responsum a Caesare exspectatur, et scripsit,

*) Hanc communi jure cum D. Thoma de Nadasd dono detinuit. *Pray.*

Digitized by Google

ut ad 12,000. Huzaronum conducantur. Sed vereor tarditatem, quod scilicet Hungari ob Turci adventum non poterunt congregari. Nunciaveram Dominationi vestrae, ut et mihi aliquas gentes ordinaret, et nunc rogo, saltem quot potest. Si certus essem, mitterem pecuniam: in hoc honorem meum commendo, ne sim in toto inferior ceteris, sed ut penes Dominationem vestram etiam servire possim. Relationem suam de hoc exspecto. Scio, et certus sum, quod conflictum dabit Caesar cum rege Turco, sed timeo, ut, si Turca intelliget Caesarem ita contra ipsum esse armatum, quod non dabit conflictum Germanis, sed occupabit id, quod poterit, et abducet gentes, hoc satis sibi commodi videbitur, nostris autem inanis expensa et labor. Deo sunt ista committenda. Ex Posonio die 9 Julii 1532.

Marcus Pemflinger.

Pray, Epistolae procerum Regni Hungariae. Pars II. pag. 16 — 17.

XIX.

1532. *Ioanii Zapolya*, regele Ungariei, invită pe *nobilii din districtulŭ Caransebeşului* se cerceteze şi decidă procesulŭ dintre Ana, fica lui Ladislau Fiatŭ, cu nobilulŭ Franciscŭ Fiatŭ din Banatŭ. 1532.

Joannes dei gratia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. fidelibus nostris Egregys et Nobilibus Nicolao Machoway, Mathie Porkoláb Petro Farkas, Martino Rakowiczay Joanni Margay, Altero Joanni de also Byzere, Nicolao Thinkoway, Benedicto Zlatnay, Petro Lomotha salutem et gratiam Expositum est Maiestati nostre, In persona Nobilis domine Anne filie Egregy quondam Ladislai Fiath Qualiter ipsa domina exponens In quadam Caussa Inter Ipsam ab una. Ac Franciscum Fiath partibus ab alia Racione Certorum Negociorum Inter easdem mota ex parte Annotati francisci fiath per vos tanquam Judices a Nobis deputatos Judicium et Justiciam facere vellent lege Regni Nostri admittente. Cum vero Justa petentibus non sit denegandus assensus. Pro eo fidelitati vestre harum serie mandamus firmissime Quatenus Acceptis presentibus In vno certo et breui Termino per vos partibus ipsis prefixo vocatis Coram vobis partibus predictis Ac earundem legitimis procuratoribus, Auditisque Ambarum propositionibus Allegacionibusque et Responsis admissis etiam Testibus quibusuis et alys probabilibus documentis, partes Inter predictas, verum et Rectum Judicium facere et administrare. Et si forte ipsa domina exponens super Tali vestro Judicio contenta esse Noluerit Extunc vos Causam eandem Cum tota sua serie processibusque exinde qualitercunque Sequutis, Absque omni grauamine Ipsis dictis exponentibus Ad Curiam Nostram

Digitized by Google

Regiam Nostram scilicet In presenciam Maturius Revidendam et fine debito determinandam Transmittere Modis Omnibus debeatis et Teneamini Secus Igitur Nulla Racione facere presumpmatis presentibus perlectis exhibenti Restitutis, Datum In Oppido Nostro Thordensi, Sabbato proximo Ante dominicam Ramispalmarum Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Secundo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 187. După transumptulŭ lui Cristoforŭ Bathori din a. 1579 în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

XX.

1532. 1532. Judecătorii din districtulŭ *românescŭ alŭ* (Caran)*Sebeşului* din Banatŭ judecă procesulŭ dintre nobilulŭ *Ioanŭ Machykassy* (séu de Măcicaşŭ) cu nobilii *Petru* şi *Ladislau de Racoviţă* pentru unŭ pămêntŭ de arătură.

Post seruitiorum nostrorum fidelium humillimam atque perpetuam Commedationem, Serenissime princeps et domine domine noster naturalis gratiosissime, litteras Majestatis vestrae pro parte et Inpersonis nobilis Joannis Machykassy nobis preceptorie Loquentes et directas, honore quo decuit recepimus, et tandem Egregios Nobiles Petrum et Ladislaum Rakowyczay Juxta mandatum eiusdem Maiestatis vestre ad sedem nostram Iudiciariam admoueri fecimus, ubi ambe partes coram nobis comparendo, Nobiles Joannes Machykasy ut Actor ab una, ac Nobilis Ladislaus Rakowyczay Inpersona fratris sui tanquam legittimus procurator in Causam Attractus, parte ab altera, ut Idem Actor coram nobis adversus In causam Attractis proposuit eomodo, quomodo quandam terram arabilem Ipse in causam Attractus Vi et potencia mediante, a me vti proprias meas possessiones occupasset, et in usum suum vsurpasset, Que possessiones ab antiquo iure paternali ad me condescendisse fuissent, et eotum, cum Judice Nobilium In facie terre Inhibere feci, vt terram illam arabilem nequaquam in causam Attractus vellet arare, sed vsque ad aliquod spacium temporis vsque Judicium, et Justicia prius de hoc negocio adJudicaretur, esset absque cultura, et arare nollet, Attamen Ipse In causam Attractus cum talibus Judicis Nobilium Inhibicionibus nihil curando, sed sua propria voluntate, ad terram meam propriam, profectus est, et arauit, absque mea voluntate, cum Istis negocium perferre non potuisse gracia videndi Exivi, ut deberem videre, qua racione et causa arabunt propriam meam terram, sed non ad aliquod malum causa faciendum, nisi visionis gracia, cum Illic pervenissem, super eandem meam terram non bene sed male graui wlnere usque ad effusionem mei sanguinis me affecerunt, et wlnerauerunt, quod ab ipsis non meruissem, Quo auditis In causam attractis adversus proposita ipsius actoris in hunc modum respondere curauerit, liber, Inquit, es quid Loqueris, quia

Digitized by Google

nos ad suam terram arare non exiuimus, sed solummodo ad terram nostram liberalem venimus super quam terram nos gravi wlnere Idem Actor affecit, et cum omnibus Instrumentis armatorum vt puta galeato capite, hasta, et framea hostiliter cum omnibus congregatis suis Jobagionibus lanceis et gremium ipsorum plena lapidibus, vnde neque sciuissemus timere, tum juxta quendam fontem prandium nostrum habuissemus super eandem terram cum maximo Impetu contra nos Irruendo, et cum suis Jobagionibus nobis ambobus mortem In minendo, Ita, vt vix placuit deo omnipotenti, quod non Interfecerunt, vt cum grauis wlneribus, vsque ad effusionem nostri sanguinis amarissimam passionem eo tunc per ipsum actorem sustinuimus, In super germano meo Ladislao Rakowyczay cubitum suum cum Jaciendis lapidibus totum contritum erat, Ideo nunc per ipsum actorem mortui sumus, deo aut nutui et voluntate sumus viui et non mortui, Item ubi hoc proponit et dicit, ut nos ipsum actorem wlnerarimus, hoc nos non denegamus, quia quisquid Illis egimus, nos fecimus cum suis armis Iuxta nostram defensionem nostri capitis et Inpropria nostra terra Impignoratitia, Item, cum dicit possessionem suam uti propriam vi et potencia mediante arare et occupare, liber est quid dicit, quia nos litteris predecessorum nostrorum castellanorum et Judicum Nobilium probamus et probauimus, ut possessionem, In qua terra arabilis est, nos habuimus et possedimus, quod negocium ipsorum Idem Attracti coram nobis cum literis predecessorum castellanorum, et cum alys litteris suis vinculorum et obligaminum mediante, ut terras arabiles, super quas gravis wlneracio et effusio sanguinis contingisset, ad quas terras Idem Actor in centum florenos se obligauerat usque Infra tempus redempcionis habere et possidere, ad quem Idem actor super se assumens partem et porcionem ipsorum Integram In possessione Braadh vocata, preterea decem terras arabiles In porcione similiter eorundem possessionaria In possessione Zegwzen habita In terris scilicet Oboras et Spyn appellatis adiacentes, una cum uno Jobagione Wlaykwl nomine cum sex terris suis ad ipsum antea quoque pertinentibus, ac eorundem vniuersis utilitatibus et pertinentys usque ad tempus redempcionis eidem domine Anne consorti Petri Rakowyczay tenendas, possidendas pariter et habendas dedisset et contulisset, In quibus terris predictis wlneracio et effusio sangvinis contingit, ad ista praedicta Attractorum, Idem Actor respondit, ut grauem wlneracionem et effusionem sanguinis non denegabit, eciam in personali presencia Majestatis Quod ipse non fecisset, sed quicquid feci, ipse feci, uti super propriam meam terram et possessionem, Nos utrasque partes coram nobis (..)quisitos has minus si Istud negocium possent comprobare, an non Actor suum negocium probare non potuit, sed in causam Attractus, cum litteris predecessorum nostrorum Castellanorum, et literis vinculorum et obligaminum coram nobis mediantibus Illis literis probauit et testificauit, ut Illa terra arabilis super quam effusio et wlneracio sanguinis contingit In florenis I^{c} fuit Impignorata Infra videlicet, tempus redempcionis, Nos una cum prefatis nobilibus In ipsa sede nostra Judiciaria ita Ad Judicandum commisimus, Quod In causam Attractus, ubi wlneracio et effusio sanguinis contingisset et possessio in centum florenis sibi impignorata fuisset, et vinculum, II^{c} florenorum per honestorum nobilium Inter ipsas utrasque partes

Digitized by Google

Impositas conuinceretur, quicunque eorum hanc disposicionem disrumperet, comprobaret, et comprobare vellet, Idem ipse predictus, In causam Attractus cum duabus litteris predictis castellanis, et vinculis Istud negocium, quod factum et ordinatum Inter utrasque partes fuerit, coram nobis comprobauit et testificauit, Actor vero nec literis suis mediantibus neque fide dignis testibus potuit comprobare, Nos vero ipsos in causam Attractos, ubi wlneracio et effusio sanguinis se quam (?) terram contigerat, Ad Judicavimus, Quod usque ad tempus Redempcionis Illius terre In dominio et pacifico remaneant post Redempcionem vero Illarum summarum pecuniarum soli teneantur eidem actori remittere, Actorem vero, quod ad terram Impignoraticiam in Curiam Actoris armatis manibus cum suis Jobagionibus contra Ipsos Iruisset In viuo homagio eisdem In causam Atractis convinctum pronunciamus, Actor tandem nos requisitos habuit, wlneracio et effusio sanguinis mei ubi erit, nos diximus, In nihilo foret, quod non debuisses Ad terram alicuius Impignoraticiam armatis manibus adire, sed Jure mediante prius requirere, vel Illis summis pecunys prius depositis, et quicquid post has egisses, fecisses uti Juxta tuam propriam Item Illud vinculum, quod vinculum probi et honesti nobiles Inter utrasque partes Inposuerant, et in causam Attractus super eundem Actorem Idem in eadem sede tunc querere a nobis judicium sibi cupiebat Quodvinculum II^{c} florenorum Idem Actor Infregisset, de quo negocio nos eotunc legem non fecimus, sed distulimus vt vnus alter, alterutrum In sede nostra alia coram nobis acquirere possit, et valeat, Tandem istis factis et finitis negocys que per Actorem contra In causam Attractum aliqua turpia atque illicita verba dicta fuisset, que nostram sedem Judiciariam non concernebat, sed solum secundum Jus canonicum, Ideo nos nullum nostrum negocium volumus in hoc Inserere sed ad apostolicam sedem dissperere Actor super nostram ad Judicacionem, et ipsum in vivo homagio convictum . . . . mus, minime est contentus (In) causam vero Attractus super hoc non fuit contentus ut de vinculo II^{c} florenorum Inter utrasque partes Judicium non fecissemus, sed dixisset, ut placuisset facere, non fuit contentus, sed neque ipsorum adversariorum tam Actor, quam eciam In causam Attractus per viam appellacionis In personali presencia Majestatis transmittere Optauerunt, quamobrem Serenissime princeps hanc causam In curiam Majestatis vestre videndum Juxta consuetudines nostras simulcum vniuersis proposicionibus et allegacionibus Juxta fidelitatem nostram, qua Majestati vestre tenemur ad tricesimum secundum diem a die datorum, Supplicando eidem, ut quid eadem dignetur Ad Judicari facere, Quod ordo Juris ac Equitatis dictauerit, cui nostra perpetua seruitia fidelia Som . . . . Datum ex Karansebes feria quinta In vigilia omnium Sanctorum. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Secundo.

Eiusdem vestre Maiestatis fideles familiares.

Franciscus Fyath, Martinus Rakowyczay, ac Stephanus (Pob)ora Judices Nobilium Districtus de Sebes.

Pe dosu: Serenissimo principi et domino domino Joanni dei gracia Regi Hungarie Dalmacie Croacie etc. domino nostro clementissimo.

Pesty, Krassó Vármegye története. IV. pag 13—15. — Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási de Tincova. Fasc. XXIV Nr. 789.

Digitized by Google

XXI.

1532. Diferite *date istorice, cu privire la Românі*, din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ judeţului din Braşovŭ. 1532.

Anno domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo prudens et circumspectus dominus Jacobus Hyrser electus est in villicum huius inclytae civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et provinciae, de quibus suo tempore plenam daturus est rationem.

Exposita:

Item eodem die Petro Pytayr magnifici domini Wlad partium Transalpinensium waiwodae, tria octoalia veteris vini, et unum cubulum avenae dono data . . . . . asp. 4½ — Dec. 27. 1531.

Item feria tertia proxima post, Yncze ipsi, nostrae civitatis familiari, ad magnificum dominum Wlad waywodam Transalpinensem, pro reposcendis 2000 fl. ex parte damni illati misso expensae . . . . . flor. 3 — Jan. 3. 1532.

Item eodem dedimus commodato Joanni Feckethe regiae maiestatis familiari, ad Wlad waywodam ac deinde ad imperatorem Thurcarum misso, duos equos, quos habuit 15 diebus, possessori equorum in salarium . . . . . flor. 1 asp. 10

Item feria quarta post festum circumcisionis Joanni Pythayr magnifici domini Wlad waywodae familiari tria octoalia vini dono missa pro . . . . . asp. 3 — Jan. 4.

Item feria tertia post trium regum, dominus reverendissimus Joannes Statilius in Moldauiam proficiscens, misit ad dominos senatus suum familiarem wayda Mycklosz, cui misi dono 4 pullos, duos perdices, panem, vinum, et avenam pro . . . . . asp. 16½ — Jan. 9.

Item eodem die duobus boyaronibus, qui pro impetrando salvo conductu (ut nominant) ceteris boyaronibus huc venerant, misi dono unum carpionem, panes primarios, vinum et avenam pro asp. 13

Item dominica ante Antonii Melchiori Literato, regiae maiestatis familiari in legatione ad magnificum dominum Wlad waywodam eunti, ac ad dominum Gritti, pro semelis, vino, et avena duobus vicibus missa . . . . . asp. 13 — Jan. 14.

Item tribus familiaribus cum Melchiore Literato in partes Transalpinas missis expensae . . . . . flor. 1 asp. 10

Item Petro Thereck feria tertia post [1]) Antonii, ad regiam maiestatem in Segeswar existentem ex parte 2000 fl., quos Wlad waywoda ad commissionem serenissimae maiestatis reddere recusavit, misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 30 — Jan. 16.

Item feria quinta post Antonii domino reverendissimo Joanne — Jan. 18.

1) Editorii din Braşovŭ credŭ a fi o eróre în locŭ de «ante».

Digitized by Google

Statilio hic in Siculia existente, ac in Moldauiam eunte dominus Johannes Fwx suae reverendissimae dominationi obviam missus obtulit pro dono tortas panis primarii magnas 4, ac semellas pro flor. 3 asp. 44

Eidem 31 octoalia vini . . . . . asp. 46½

Jan. 22. Item feria secunda post Vincentii, Petro popae Bolgarorum nostrorum in partes Transalpinenses misso, expensae . . . flor. 1

Item Egiptiis vigesima quarta die Januarii 33 canes mactantibus . . . . . asp. 33

Jan. 28. Item dominica post festum conversionis beati Pauli apostoli Ztan Telka boyaroni Transalpinensi, ac Petro Pytayr in legatione ad nos venientibus, ac deinde ad regiam maiestatem profiscentibus, misi dono 5 octoalia vini, albos panes, 4 gallinas, carnes suillas, ac avenam pro . . . . . asp. 28

Jan. 26. Item feria sexta post conversionis beati Pauli apostoli filius Ztoyka Dobromyr ad Segeschwar missus duxit regiae maiestati unum cantaronem piperis ac domino cancellario tapetia ac lecti stragula, duobus equis apposita, emansitque diebus quinque, salarium . . . . . asp. 40

Febr. 2. Cuidam ipsi equum commodanti, ac cum ipso in partes Transalpinenses eunti, expensae . . . . . flor. 1 asp. 10

Famulus emansit penes Wlad waywodam cum duobus equis, diebus septem cui dedi in salarium . . . . . asp. 48

Febr. 3. Item ipso die Blasii Yncze et filius Dobromir Ztoyka secundario missi sunt ad Wlad waywodam pro reposcendis illis 2000 flor. ac deinceps non amplius pro eis mittendo, sed commissioni regiae nos tenentes, ipsis expensae . . . . . flor. 2 asp. 10

Emanserunt decem diebus, ipsis in salarium . . . . flor. 1 asp. 30

Febr. 6. Item ipso die Dorotheae ipsi Ztan Thelka a regia maiestate ad nos reverso, vinum panem et avenam . . . . . asp. 6

Febr. 9. Item ipso die beatae Appoloniae dum Joannes Salanczy regiae maiestatis familiaris, ac Petrus Pythayr waywodae Transalpinensis famulus, ad nos venissent, hinc ad imperatorem Thurcarum ituri, dedi ipsis 2, per dies, panes, costas 2, vini octoalia quinque et avenam . . . . . asp. 23

Febr. 7. Item Egyptiis quendam maleficum postridie beati Valentini merito supplicio afficientibus . . . . . asp. 12

Febr. 28. Item feria secunda post invocavit Joannes Feckethe regiae maiestatis familiaris cum tribus Turcis et uno Wlad waywodae familiari cita acceleratione ad nos venit, ab imperatore Turcarum, cui misi dono tria octoalia vini, 4 pullos, albos panes, vivos pisces, fenum et avenam pro . . . . . asp. 24½

Febr. 28. Item dum Myhaylffy Thomas, Turcis conductum usque ad castrum Thertsch dedisset, ac deinde rursum ad nos rediisset, dedi ei unum familiarem cum tribus equis usque ad Földwar, familiari salarium . . . . . asp. 8

Digitized by Google

Item feria secunda ante laetare dum Jacob Pytayr cum boyarone quodam Paschmag dicto, ut ipsum Dragomyr Armasch, ac ceteros boyarones detineret captivandos, misi eis tria octoalia vini ac 2 libr. avenae . . . . . asp. 4½ Mart. 4.

Item dominica laetare dum familiaris ipsius Radyczsch cum quibusdam boyaronibus ad nos venisset ut ipsum Dragomyr Armasch ad mandatum Wlad waywodae detineretur captivitati mancepandum misi eis tria octoalia vini et avenam . . . . . asp. 4½ Mart. 10.

Item Ztoyka Dobromyr cum famulo magnifici domini Wlad waywodae in Ceculiam missus ad explorandum ubi nam Dragomyr Armasch esset, expensae et salarium . . . . . asp. 18

Item feria quinta proxima post, Petro Zekel, cum literis et mandato sacratissimae maiestatis ad nos venienti, ac deinde in Siculiam properanti, ut boyarones et praecipue Dragomyr Armasch detinerentur vinculis mancipandi, quando a Wlad waywoda istuc profugerant, dedi expensas . . . . . flor. 20 Mart. 14.

Item pro duabus lagenulis lemoniorum medio dominorum Joannis Syrmer ac Joannis Hoch feria sexta ante palmarum regiae maiestati Thordam missis . . . . . flor. 8 Mart. 22.

Item pro vectura eorundem usque ad Sarkan ac etiam expensae vectori datae . . . . . asp. 18

Item Wlaykwl de Neportheen magna quinta feria ad nos in legatione venienti, misi dono albos panes, vinum, cancros et avenam pro asp. 12½ Mart. 28.

Item Ztoyka Dobromyr cum eo ad regiam maiestatem misso, dedi expensas . . . . . flor. 2

Item Ztoyka Dobromyr cum boyarone Wlaykwl de Neportheen ad regiam maiestatem missus, emansit dies octo, cui dedi in salarium . . . . . asp. 32 April. 1.

Item feria tertia paschae Gregorius Literatus regiae maiestatis secretarius ad nos venit, Nicopolim ad dominum Gritti iturus, cui misi tria octoalia vini . . . . . asp. 4½

Item cum eodem Thoma David missus est usque in Thergowystyam ad magnificum dominum Wlad waywodam Thomas Hwssyw, expensae . . . . . asp. 38 April. 2.

Item eidem Gregorio Literato dedimus commodatos quinque equos usque ad Brezen, ac cum eis unum Bolgarum qui equos reduceret, equorum et Bolgari salarium. . . . . asp. 34

Item uni exploratori Nicopolim misso, ad explorandum quali gente dominus Gritti ad nos venturus erat, expensae. flor. 2

Item feria quarta post quasimodogeniti Gregorio Thereck ad regiam maiestatem ratione vigesimae ac novitatum in Transalpina, misso, expensae . . . . . flor. 2 April. 10.

Item feria quarta proxima post, Egyptiis quendam maleficum merito supplicio afficientibus . . . . . asp. 12 April. 10.

Item feria sexta post quasimodogeniti Gawryll Bolgaro cum

Digitized by Google

regiae maiestatis familiari ad dominum Gritti in Thergowystyam misso expensae . . . . . flor. 1
Emanasit dies quinque, salarium . . . . . asp. 20
April. 12. Familiari regiae maiestatis commodavimus unum equum usque in Thergowystyam, salarium equi commodati. . . . . asp. 25
April. 6. Item sabbato quasimodogeniti dominus reverendissimus episcopus Syrmiensis regiae maiestatis consiliarius, domino Gritti in Thergowystyam obviam iturus, ad nos veniens haec subscripta consumpsit: Jacobo pistori pro 2 furnis seu clibanis similarum fl. 2 asp. 31; pro vino 4 diebus fl. 3 asp. 44; pro uno quartali carnis bubale asp. 45; pro uno vitulo lactente vulgo zogling asp. 32; pro caseo et pomis asp. 8; pro butiro, aceto, lardo ac petroselino asp. 14; pro pomis citrinis vulgo lemoniis asp. 4; pro piris ac ovis asp. 8; pro candelis asp. 4; pro decem gallinis asp. 20; piscatoribus penes portam inferiorem piscantibus bibales asp. 20; pro uno plaustro feni asp. 20; ad literas ac mandatum sacratissimae maiestatis dedimus in comitatum suae reverendissimae dominationis equites 25, usque in Thergowystyam, quorum 24 ad 8 dies solvimus singulis per fl. unum, facit. . . . . flor. 24
April. 21. Item dominica iubilate reverendissimus dominus Stephanus doctor episcopus Sirimiensis a domino Gritti ex Thergowystya ad nos rediens, haec subscripta consumpsit: pro uno quartali carnis bubale asp. 40; pro decem gallinis asp. 20; pro 1/4 carnis vituli lactentis asp. 12; pro tribus furnis similarum, domino Gritti in Thergowystyam missis, ac etiam quibusdam domino episcopo datis fl. 3 asp. 45; pro piris domino Gritti missis asp. 5; pro 4 linguis bubalis asp. 4; pro 47 octoalibus vini; singulis den. 3 emptis fl. 1 asp. 20 1/2; piscatoribus circa portam Porticae piscantibus bibales asp. 10 . . . . . .
April. 21. Item dominica iubilate Thomae Hwyssyw cum duobus equis in Thergowystyam misso, ac domino Gritti 150 similas, nec non et pira, ac tecam vinariam vini plenam ducenti, expensae . flor. 1 asp. 25
Item eodem die cuidam familiari regiae maiestatis in Thergowystyam ad dominum Gritti festinanti, dedi equum unum, quem habuit 4 dies, equi diurnum salarium . . . . . asp. 16
April. 18. Item feria quinta post dominicam misericordia domini Petro Thereck cum literis regiae maiestatis, ad reverendum dominum episcopum Sirimiensem eunti in Thergowystyam, expensae . flor. 2
April. 21. Item dominica iubilate capitaneo domini Gritti cum 12 equitibus, ac 3 equis dextrariis ad nos venienti misi dono, vinum, pullos, panes et avenam . . . . . asp. 18
Item eadem dominica Ztan Telka a magnifico domino Wlad waywoda ad dominos senatus venienti, misi dono vinum, albos panes, pisces et avenam . . . . . asp. 4 1/2
Mai 11. Item sabbato post festum ascensionis domini Ztoyka Do-

Digitized by Google

bromyr Bolgaro, cum literis regiae maiestatis in Thergowystyam ad dominum Gritti misso, expensae . . . . . flor. 2

Item eodem die Gerge Lewrda Bolgaro, cum uno famulo ad dominum gubernatorem cum literis domini cancellarii in Walachiam possesionem scilicet Mylko dictam, misso, expensae flor. 4 April. 29.

Item feria tertia ante festum Philippi et Jacobi apostolorum dum Perners Vrsula tamquam venefica comburi debebat, pro 3 plaustris lignorum . . . . . asp. 20 April. 30.

Pro aceto et candelis . . . . . asp. 3

Egyptiis eam comburentibus . . . . . asp. 12

Item feria tertia ante ascensionis domini pro convocatione provincialium, dum dominus Gritti ex partibus Transalpinis venire voluit . . . . . asp. 12 Mai 7.

Item Ztoyka Dobromyr in festo penthecostes ad dominum Gritti misso, expensae . . . . . flor. 2 Mai 19.

Item ipso die ascensionis domini Simon Kys ex Bolgaria nostra cum literis domini cancellarii ad dominum Gritti in Mylko existenti missus exposuit . . . . . flor. 2 asp. 25 Mai 9

Item uni captivo, vulgo Rab, qui ex Turcia venit . . . asp. 12 1/2 Mai 4

Item eodem die familiari Scherban Wornyck tria octoalia vini dono ipsi data . . . . . asp. 4 1/2

Item sabbato post crucis Martyn Bolgaro cum literis regiae maiestatis ad dominum Gritti in partes Transalpinas misso, expensae . . . . . flor. 2 Mai 4.

Item dominica post crucis Martyn Bolgaro ad dominum Gritti in Thergowystyam misso, expensae et salarium . . . flor. 2 Iunie 2.

Item domino Gritti ac bano Transalpinensi, nec non et domino cancellario dedimus dono 235 agnos pro . . . . . flor. 25 asp. 27

Item dominica trinitatis Ztoyka Dobromyr ad Benedictum Sykesd pro alimentis ad Sarkan domino Gritti disponendis misso, expensae . . . . . asp. 25 Mai 26.

Item feria quinta post corporis Christi Joanni Thereck ad Ztoyka Dobromyr cum literis ad dominum Gritti ac dominum cancellarium in Wyzackna existentem missis, expensae . . . flor. 4 Iunie 6.

Item pro duobus tapetis per dominum iudicem nostrum die Viti et Modesti in necessitates civitatis et provinciae a Myhay graeco de Pytescht emptis . . . . . flor. 19 Iunie 15.

Item feria secunda post Viti et Modesti Joanni Thereck ac Ztoyka Dobromyr cum literis domini Gritti ad Wlad waywodam ratione duorum milium florenorum ratione damni illati nobis reddendi missis, expensae . . . . . flor. 3 asp. 30 Iunie 17.

Item Joanni Thereck ac Ztoyka Dobromyr a domino cancellario ex Vyzacknya ratione duarum argentearum cupparum domini episcopi Albensis domum reversis, emanserunt 10 dies salarium . . . . . flor. 1 asp. 30 Iunie 25

Digitized by Google

Mai 19. Item doctori et secretario domini Gritti similiter unam cuppam a domino Georgio Ollach emptam, et marcas duas, minus $2^1/_2$ nehesyg ponderantem, dedere dono domini senatus; marca aestimata fl. 11, facit . . . . . flor. 21 asp. $21^1/_2$

Iidem (inhabitatores Novae civitatis) ratione sex curruum ad Thergowystyam missis, ac ratione domini episcopi Sirimiensis, ac domini Gritti, ac avenae, exposuerunt una summa . . . . flor. 7 asp. 25

Iulie 4 Item feria quinta post visitationis Mariae Ztoyka Dobromyr cum literis ad magnificum dominum Petrum waywodam Moldauiensem misso expensae . . . . . flor. 2 asp. 13

Iulie 7. Item Petro Thereck ad Foragas misso, ut domini castellani certum diem nobis cum ponerent, cum ipsis agendi ac tractandi de omnibus causis nobis necessariis, expensae et salarium . asp. 44

Iulie 18. Item feria quinta post Margaretae familiari domini Demetrii Maylad tria octoalia vini et avenam donant pro . . . . . asp. $4^1/_2$

Iulie 22. Item ipso die Mariae Magdalenae, popae Bolgarorum nostrorum ad Wlad waywodam in Pytescht ratione certarum causarum cum 7 villis misso, expensae . . . . . flor. 2

Febr. 18. Item dominica ante transfigurationem domini Ztoyka Dobromyr ad magnificum dominum Petrum waywodam Moldauiensem ratione 500 fl. nobis condonandorum missus est, medio cuius sua magnifica dominatio optavit, ut 600 ferri laminas sibi mitteremus, quas emimus . . . . . flor. 37 asp. 25

Pro vectione eiusdem ferri usque ad Tattrus . . . . flor. 2 asp. 37

Ztoyka Dobromyr ferrum in Moldauiam ducenti, expensae . . . . . flor. 3

Pro quattuor ligaturis cultellorum domino waywodae ac boyaronibus dono dandis . . . . . flor. 2

Emansit decem et septem dies, salarium . . . . flor. 1 asp. 18

Aug. 3. Item sabbato post vincula Petri Ztan Thelka $^3/_8$ vini et avena . . . . . asp. $4^1/_2$

Aug. 12. Item feria secunda post Laurentii, egiptiis furem Bayle ex Buchor suspendentibus, salarium . . . . . asp. 12

Aug. 28. Item eodem die familiari domini Demetrii Maylad vinum et avenam . . . . . asp. $4^1/_2$

Aug. 27. Item feria tertia post Bartholomei, Ztoyka Dobromyr ad dominum vicewaywodam cum familiari domini Wlad waywodae, ratione conductus seu deductionis boyaronum cum censu Budam usque ipsis concedendum, expensae . . . . . flor. 1 asp. 10

Emanasit diebus novem, salarium . . . . . asp. 36

Item Ztoyka Dobromyr cum ratione 500 fl. nobis per dominum Petrum waywodam Moldauiensem condonandorum seu relaxandorum, ac in ceteris multis civitatis et provinciae fideliter expeditis missus, ex senatus commissione fuisset, ipsi in provisionem aliquot ulnas panni pro . . . . . flor. 2 asp. $37^1/_2$

Digitized by Google

Item feria quarta post nativitatis Mariae Ztan Telka in legatione ad dominos senatus ratione quarundam novitatum venienti, vinum, pisces, panes . . . . . asp. 12 — Sept. 11.

Item dominica post Matthei apostoli et evangelistae Stephano Zazko, ratione detentionis per dominum Nicolaum Sarwary, causae Ztroye Thordae factae misso ad Fogaras, expensae . . . asp. 32 — Sept. 22.

Item rursum eadem de causa ratione videlicet Ztroye misimus ad Fogaras, expensae . . . . . asp. 40

Item famulo Ztan Telka tria octoalia vini . . . . . asp. 6 — Sept. 22.

Item Joanni Mycko tria octoalia vini et duos cubl. avenae misi dono . . . . . asp. 6

Item famulo domini Demetrii Maylad, vinum et avenam . asp. 6 — Sept. 24.

Item feria tertia post Matthei prudentes et circumspecti domini Anthonius Goltschmit, ac dominus Sigismundus Gemmarius electi ac missi in congregationem omnium Saxonum ad Meges ad intelligendam mentem serenissimae maiestatis ac domini gubernatoris ratione croci, expensae . . . . . flor. 7 asp. 2

Item dominica ante festum exaltationis sanctae crucis egregio domino Demetrio Maylad ex Fogaras cum 16 famulis ratione certorum negotiorum huc venienti, ac per triduum hic manenti, exposuimus omnibus in unum computatis . . . . . flor. 7 asp. 2 — Sept. 8.

Item eadem die Radytsch frater portarii ex Walachia ad nos venienti ac dominum Wlad waywodam mortuum esse, nuntianti, tria octoalia vini . . . . . asp. 6 — Oct. 8.

Item eodem die Egiptiis pro mactatione ac eductione 32 canum . . . . . asp. 33½ — Oct. 8.

Item feria sexta ante Martini Egiptiis pro mactatione 30 canum . . . . . asp. 30 — Nov. 8.

Item Egiptiis quendam insignem furem penes castrum Thercz suspendendum, merces . . . . . asp. 12

Item Ztoyka Dobromyr feria quinta post visitationis Mariae primum ad Petrum waywodam Moldauiensem ratione 500 fl. misso, dedimus sex legaturas cultellorum quinque pileos civiles a Johanne Benckner emptos pro . . . . . flor. 4 asp. 34 — Iulie 4.

Item Petrus Thereck ratione mortis Wlad waywodae regiae maiestati referendae Budam missus, habuit equum Ladislai familiaris vigesimae, quem in ea via penitus annihilavit ac destruxit, cui Ladislao dedi ex commissione dominorum, ut aliud equum emere possit . . . . . flor. 5 asp. 12 — Dec. 2.

Item cuidam arcufici duos Turcicos arcus regiae maiestatis melioranti in Tena, quos dominus iudex noster regiae maiestati ad Schegeswar duxit, in salarium arcufici . . . . . flor. 1

Item castellanus Fogarasiensis aliquot literas misit huc domino iudici ac dominis senatus, cui dedi bibales . . . . . asp. 20

Item ipso die beati Clementis Petrus Becker ad Fogaras — Nov. 23.

Digitized by Google

missus est, ad intelligendum a domino castellano, num Cibinienses in hanc terram Barcza irrumpere vellent, expensae . . . . . asp. 20

Emansit dies quattuor cui dedi in salarium . . . . . asp 16

Nov. 29. Item feria sexta ante Andreae duobus boyaronibus a novo Wlad waywoda ex Transalpinis ad dominum iudicem ac dominos senatus venientibus, ac donum nuntii super novo waywoda confirmato poscentibus, dedi unam urnam vini asp. 16, pisces, albos panes pro . . . . . asp. 25

Eisdem duobus boyaronibus pro dono decem ulnas pani Bryckes pro . . . . . flor. 1 1 asp. 10

Eisdem duos pileos civiles, ac duas ligaturas bonorum cultellorum . . . . . flor. 1 asp. 33

Eisdem expensas usque in patriam suam . . . . . flor. 2

Dec. 2 Item feria secunda post Andreae Tryffa Lugofoth ex Transalpina a Wlad waywoda ad nos venienti ac ad regiam maiestatem Budam usque eunti, misi polygrana, vinum panes et avenam . . . . . asp. 21

Dec. 6. Item Stephano Zazko cum literis ratione certarum causarum inter Czaydinenses, Wydembachenses, et Rosnyoienses cum castellanis castri Fogaras, ad Fogaras misso expensae . . . . . asp. 25

Dec. 18. Item uxori relictae quondam Bazzarab, quae cum filia Roxanna feria quarta ante Thomae apostoli huc in civitatem venit, miserunt domini dono unam urnam vini $^{3}/_{5}$ polygrana wzonum, asperis 5, semellas, 3 magnos carpiones, et decem cubl. avenae, facit . . . . . flor. 2 asp. 37

Dec. 24. Item in vigilia nativitatis domini ex commissione senatus Michaeli Fwrka ac sorori eiusdem pro uno carpento, quod dominus Petrus Angyal (bonae memoriae) Scharban Wornisch dono dederat, dum Memhed Beck ac etiam Wlad waywoda Transalpinensis ante civitatem hanc sua fiixissent tentoria, in Transilvaniam erupturi . . . . . flor. 1 5

Dec. 24. Item in vigilia nativitatis domini Mattheo Daczo a Stephano Maylad ad dominum iudicem nostrum dominosque senatus misso, bina vice 6 octoalia vini, semellas pisces, per dies 4 cubl. avenae facit . . . . . asp. 24

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. 247—280. — Originalul în archiva orașului Brașovŭ. III. C. 5.

Digitized by Google

XXII.

1532. *Date istorice cu privire la Români*, după registrulŭ de cheltueli alŭ oraşului Rĕşnovŭ din Transilvania. 1532.

Exposita oppidi Rosis super reverendissimum episcopum et magnificum dominum Franciscum Berbecy superque alios nuncios regiae maiestatis anno domini 1532.

Item feria sexta ante carnisprivium habuit Janosch Diack iter ad Transalpiniam et apud nos hospitavit super quem exposuimus quod computamus simul . . . . . flor. 1 asp. 40 Febr. 9.

Item feria quinta ante palmarum revertebatur antefatus Janosch Diack ex Transalpinia ad nos super quem rursum exposuimus . . . . . asp. 40 Mart. 21.

Item feria quinta proxima post dominicam quasimodogeniti exposuimus super reverendissimum dominum episcopum qui in negotiis regiae maiestatis fuit . . . . . flor. 8 asp. 25 April 11.

Item vectoribus, quod eundem ad Transalpiniam duxerunt et reduxerunt, dedimus . . . . . flor. 4 asp. 25

Item cum illustrissimus dominus Griti ex Transalpinia hic perrexit, sua castra fixit, non remote a nostro oppido, super quem exposuimus . . . . . flor. 2 asp. 44 Mai 22.

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. pag. 285. — Originalulŭ în archiva oraşului Braşovŭ. III. E. Rosenau.

XXIII.

1533. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie lui *Cornelius Scepperus*, oratorulŭi germanŭ, că apanagiulŭ reginei vĕduve Maria din Ungaria consistă din fortăreţele şi băile de aurŭ, şi de argintŭ din comitatulŭ Sol, din fortăreţele *Munceaciŭ şi Hustiŭ* din *Maramureşŭ*, şi din oraşulŭ Buda-vechiă. 1533.

N. Olaus ad Cornelium Scepperum Oratorem R. M.

Accepi nudiustertius litteras tuas ad me datas, ad quas si longiores rescripsero, boni consule, ex amoreque et necessitate profectas iudicato. Tuis his acceptis, quo affectus sim gaudio, vix litteris explicare possum. Nam praeter ea, quae illis erant scripta, mihi gratissima, amorem in me tuum ac

Digitized by Google

beneuolentiam singularem, qua res meas te curaturum suscipis, etsi iam pridem mihi satis perspectam, tamen plane nunc cognosco, utpote quae maxime tunc solita sint amicis, cum absint, innotescere. Utinam daretur occasio, qua meam item in rebus tuis operam me declarare liceret; certe animus et sincerus et ad omnia tua vota expositus non deest, non deeritque unquam, modo non desit occasio et opportunitas. Sed missa haec facio, ne hac te commemoratione detineam, satis uti arbitror, meum in te amorem expertum. Litteris tuis acceptis allocutus sum reginam. Retulit mihi se quoque habuisse a te litteras et res, de quibus scriptae erant recensuit; quas partim ego quoque iam ex tuis ad me datis intelligebam. Post plurimos de seruitiis tuis caesari iam exhibitis et etiam deinceps exhibendis sermones, maiestas sua et hilari et clementi vultu accepit oblationem seruitiorum tuorum, nunc in rebus ipsius factam; quam credit speratque te reipsa comprobaturum, dum tempus erit. Ut tamen intelligas apertius maiestatis suae res et bonorum suorum statum in Hungaria existentium: maiestas sua ex dote habet comitatum Veteris Zoliensem, in quo sunt arces, ciuitates, fodinae aurariae, argentariae et minerarum quoque aliarum, haec omnia utcunque fieri potuit etiam temporibus his omnibus perturbatis per suos officiales, licet non sine magnis expensis suis possedit et possidet; habuit praeterea arcem unam Mownkach in finibus Maromarusii, cuius nunc officiales, qui antea desciuerant a nobis, ad obedientiam serenissimi regis nostri Ferdinandi rediisse, ac Joanni Catzianer capitaneo regis de fidelitate imposterum seruanda iuramentum praestitisse hoc biduo intelleximus; in Maromarusio praeterea arces Hwsch (sic, Huszt) et aliquot alias ciuitates una cum oppidis et montanis salium, qui camera Maromarosiensis uno nomine vocantur. Has quidam officialis reginae, cui nomen erat Paulus Arthandi, dum Ludouicus rex infeliciter occubuit, nomine reginali tenebat; qui, posteaquam venimus in haec turbulenta tempora diuersasque nostrorum factiones et schismata, desciuit cum bonis omnibus reginae ad Joannem; a quo postea captus et nescio ob quam rem, aliqui dicunt ob proditionem, aliqui ob pecunias (multa enim ex bonis reginae congesserat) cum fratre suo suasu et consilio Aloysii Gritti fuerat trucidatus. Post horum necem Thomas Nádasdy, quem scribis nunc cum Catzianer conuenisse, profectus est Maromarusium, ubi tantum effecit apud illius Pauli viduam verbis speciosis, ut et arces illas omnes et cameras salium et alia bona reginae in manus illius resignarit; ab eo tempore bona illa fuerunt a regina alienata. Ex alia parte habuit eadem regina oppidum Vetus-Budam prope Sicambriam situm supra Budam regiam, deinde insulam Czeppel infra Budam ad medium milliare. Haec bona occupata fuere per factionem Joannis iam ab eo tempore, quo Budam Ferdinandus rex amisit; quae omnia praedicta spectant ad dotem reginae. Non paruique sunt momenti bona, quae et etiam alia, quae ad dotem reginae pertinent, si qua concordia futura est, reduci deberent opera tua in ditionem reginalem. Credo autem his de rebus et commissionem et informationem a rege Ferdinando; tamen ut singula bona apertius intelligere reginalia posses, qualia et ubi essent, haec ad te non ignorante ipsa regina

Digitized by Google

scripsi, ut scias commodius rebus his operam tuam praestare, si sit tempus et necessitas futura.

. . . . . .

Bruxellae 14-a Januarii 1533.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XXV. pag. 271—276.

XXIV.

1533. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie lui *Cornelĭu Scepperus*, oratorulŭ germanŭ, că patria sa natală este *Țĕra-Românéscă*, de unde tatălŭ sĕŭ a fugitŭ în Transilvania de frica *voivodului Dracula*, care voia se-lŭ ucidă. 1533.

Nicolai Olai ad Cornelium Scepperum Responsio.

. . . . . .

In Valachis et Moldauis in amicitiam nostrorum et Polonorum adhibendis non magnum iacio fundamentum. Nescis enim tu Valachorum Vayuodarum quam incerta sit conditio. Memini ego patrem meum, qui erat ortus ex sanguine Dracula Vayuodae Valachiae, mihi aliquando narrasse, se maluisse in Transilvania, quo ex Valachia tempore Mathiae regis, ne per ipsum Draculam ob regnum trucidari posset, confugerat, mediocri fortuna esse contentum, quam ampla in patria sua dignitate. Quem Mathias rex saepe monuerat, ut si vellet, ad Vayuodatum Transalpinum cum exercitu remitteret; sed quid illi responderit, non ob pusillanimitatem, aut timiditatem, sed quod maluerit ad senectam usque in pace privatus vivere, quam in magistratu ad annum (solent enim Vayuodae Valachi eos, qui sunt ex Vayuodarum sangvine, ob imperium trucidare), sciunt multi. Audiuit etiam aliquando, si bene recordor Thomas Nádasdy a Joanne Bornemissa mortuo regis Mathiae consiliario, a quo si tecum aliquando constituetur, interogare poteris. Hoc ideo inserui priuatum exemplum, ut partim videre possis me longe huc, ubi nunc sum, aberauise a patria mea paterna; partim, ut scias Valachicum imperium et societatem non esse durabilem. Nam solus Danubius Transalpinam a Turcia diuidit, quem Turcae dum eis placuerit, praesertim occupatis iam arcibus Hungaricis illi vicinis, traiicere possunt, et Vayuodam aut interficere, aut expellere; quod si Turci non faciunt, faciunt soli plerumque Valachi, subditi etiam leuibus affecti contumeliis, quemadmodum id fuerat expertus Myhne Vayuoda Transalpinus, patris mei, si bene memini, patruus, non multo ante mortem regis Vladislai patris Ludouici. Qui post multa praelia cum Turcis et subditis suis in defensionem capitis sui commissa transfugerat Cibinium, ciui-

Digitized by Google

tatem Transsilvaniae, ubi quoque practicas Valachorum euitare non potuit. Nam quidam Jaxisth eum comitatum a patre meo, et aliis nobilibus a sacro ad hospitium, ex insidiis adortus, inter magnam ipsius Myhne multitudinem transfodit; tanta erat temeritate et rabie percitus, quamvis et ipse fuit postea in hospitio suo, quo confugerat interfectus. Quare Valachorum vires nocere quidem Transsilvaniae, dum illa propugnatore vacua est, possunt, sed Hungariae defensioni non valde prodesse.

. . . . . .

Bruxellae 7-a Martii 1533.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XXV. pag. 307—315.

XXV.

1533. 1533. *Cornéliu Scepperus*, oratorulŭ germanŭ, scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că în casŭ dacă *Ţera-Românéscă* se va alipi de Ungaria, posesiunea Transilvaniei devine multŭ mai sigură şi puterea Ungariei prin acésta va cresce.

Cornelius Scepperus Nicolao Olao suo S.

. . . . . .

Iam neque Valachorum subsidio opus est, de quorum infidelitate quae scribis, mihi valde grata fuere, gauisusque sum plurimum illis legendis. Sed quae ego de illis in subsidium vocandis scripsi, ea ex Scinyl Cuna de Constatis hauseram; neque tam mouebar authoritate Wayuodarum praefatae Valachiae, quam incolarum consensu; neque me fugit hoc anno unum ex illis Wayuodis a Ludouico Gritti capite truncatum esse, quae res eorum securitatis est maximum indicium. Neque parte ab altera contemnendum esse in illis, modo velint subsidium, bella a Calepino et Amaruto, postea et a Mahumete aduersum eos dissidentes et minime concordes gesta, dicere possunt. Quamquam autem Hungariae salutem nunquam ego ex Valachis pendere posse sum ratus, accessione autem illius gentis et Transsyluania, uti vere scribis, securior, et vires Hungarorum alias non contemnendae firmiores redderentur; sed de iis nunc satis.

. . . . . .

Datum Viennae die secunda mensis Aprilis anno 1533.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XXV. pag. 330—346.

Digitized by Google

XXVI.

1533. *Petru, voivodulŭ Moldovei* cumpără satulŭ Bercheşesci de la credinciosulŭ seŭ Corlatŭ cu 480 fl. tătăresci şi apoi dăruesce satulŭ acesta mănăstirei Moldaviţa. 1533.

(Traducere germană din limba slavonă).

Von Gottes Gnaden wir Peter, Woewoda, Hospodar des moldauischen Landes, thun kund durch diesen unsern Brief Allen, die solchen sehen oder lesen hören: wienach vor uns und all' unsere moldauischen Bojaren gekommen unser Diener Korlat aus seinem guten Willen, von niemanden genöthiget oder gewungen, und verkaufte sein wahrhaftes Vatergut vermöge seiner wahrhaften Handveste und vermöge der Bestätigungsurkunden, die er vom Vater unserer Herrschaft, dem Woewoden Stefan, hatte, ein Dorf, Namens: Berkischestie an der Moldawa mit einer Kirche, einer Topliza und einer Mühle an der Topliza; dieses verkaufte er unsrer Herrschaft selbst um vierhundert achtzig tatarische Gulden. Und unsere Herrschaft hat all dies Obbeschriebene Geld vierhundert achtzig tatarische Gulden in die Hände unsers Dieners Korlat vor all' unseren moldauischen Bojaren bezahlt. Und hierauf hat es unsere Herrschaft für gut befunden mit all unserm guten Wohlwollen, reinen und erlauchten Herzen, all unserm guten Willen und Gottes Hilfe und unsere Herrschaft haben für die Seelen unsrer Groszältern, unserer Aeltern, für unsere Gesundheit und das Heil unserer Seele und unseres Leibes gemacht, und haben gegeben das vorgenannte Dorf, Namens: Berkischestie an der Moldawa mit der Kirche, einer Topliza und der Mühle an der Topliza unserm heil. Kloster Moldowiza, wo die Kirche der Verkündigung der reinsten Jungfraun unsrer Gottesgebärerin Maria, und wo unser Bether Hr. Priestermönch Stefan Igumen ist, damit es unserm heil. Kloster Moldowiza von uns eine Handveste sei mit allen Einkünften unabänderlich und unverbrüchlich für immer, in Ewigkeit. Und das Gemärke dieses vorbenannten Dorfes, Namens: Berkischestie an der Moldawa mit der Kirche, einer Topliza und der Mühle an der Topliza, soll von allen Seiten nach all' seinem alten Gemärke sein, wie es von Ewigkeit bestanden. Und hierauf ist die Beglaubigung unserer Herrschaft des obgenannten, wir Peter, Woewoda, und die Beglaubigung des vielgeliebten Sohnes unserer Herrschaft, Bogdan's, und die Beglaubigung unsrer Bojaren: d. B. d. Hr. Huru, Hofrichters; d. B. d. Hr. Totruschan; d. B. d. Hr. Skriepek; d. B. d. Hr. Wlad und d. Hr. Toader, Parkalaben von Hotin; d. B. d. Hr. Dancul und d. Hr. Licul, Parkalaben von Nemz; d. B. d. Hr. Sbijara und d. Hr. Kracun, Parkalaben von Neuenburg; d. B. d. Hr. Michul, Thorwardens von Sucawa; d. B. d. Hr. Dragschan, Schwertträgers; d. B. d. Hr. Glawan, Schatzmeisters; d. B. d. Hr. Albot, Kämmerers; d. B. d. Hr. Popeskul, Mundschänks; d. B. d. Hr. Kolun, Truchseszen; d. B. d. Hr. Draxin, Marstallers und die Beglaubigung all' unserer moldauischen groszen und kleinen Bojaren. Und nach unser'm Ableben wer Hospodar unsers Landes sein wird,

Digitized by Google

von unsern Kindern, oder unserm Geschlechte, oder wen immer Gott auserwählen wird, Hospodar zu sein unsers moldauischen Landes, der soll doch unsere Schenknis und Bekräftigung nicht umstoszen, sondern sie unserm heil. Kloster Moldowiza vielmehr bestärken und bekräftigen. Und wer es wagen sollte, diese unsere Schenknis und Bestätigung umzustoszen, ein solcher soll verflucht sein von Gott, dem Herrn, dem Schöpfer Himmels und der Erde, von der reinsten Jungfrau, der Gottesgebärerin Maria, von den heil. vier Evangelisten, von Christus heil. zwölf Oberaposteln Peter und Paul und den übrigen, von den dreihundert achtzehn Gottragenden Vätern von Nikäa und von allen Heiligen, welche Gott von Ewigkeit her wohlgefällig gelebet, und soll seinen Theil haben mit dem verfluchten Arias und Iuda Iskariot, dem Verräther Christi und den übrigen Iuden, die zu Gott Christus geschrien: Sein Blut über uns und unsere Kinder! wie es ist und sein wird in Ewigkeit. Amen. Und zu mehrerer Bestärkung und Bekräftigung all' des Obbeschriebenen haben wir unserm getreuen Hr. Toader, Kanzler, befohlen zu schreiben, und unser Petschaft beizuhängen diesem unsern Briefe.

Geschrieben hat's Gregor Boges in Iassi, im I. 7041/1533, im Monate April, am 11. Tage.

(S. P.)

Wickenhauser, Moldava, I. Heft. pag. 78—79. Din colecţiunea egumenului din Putna Bartolomeiŭ Măsereanu.

XXVII.

1533. 1533. *Ioanŭ Zapo'ya*, regele Ungariei, învită pe capitululŭ din Alba-Julia se hotărnicéscă de noŭ terenulŭ, ce a fostŭ de controversă între *nobilii din Buiturĭ* şi între cetăţenii din *Orĕstie*.

Joannes dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., fidelibus nostris capitulo ecclessiae Albensis Transsilvanae, salutem et gratiam. Noveritis pro parte et in personis fidelium nostrorum prudentum ac circumspectorum judicis et juratorum ceterorumque civium ac inhabitatorum oppidi nostri Zaazwaras, quasdam literas nostras adjudicatorias, pariter et executionales, in oppido nostro Dewa feria quarta proxima post dominicam Misericordia domini, in anno ejusdem millesimo tricesimo secundo novissime transacto, praeteritam, clausae in papyro confectas, fuisse coram nobis exhibitas, subinferentes, quod ipsi judex et jurati, ceterique cives praedicti oppidi nostri Zaazwaros diversis et ar . . . s quidem, tum nostris regalibus, tum vero privatis eorum rebus et negotiis praepediti, hujusmodi literas nostras adjudicatorias debitae executioni demandare non potuissent. Supplicatum itaque

Digitized by Google

extitit nostrae majestati in personis ipsorum, ut easdem ex gratia nostra regia, deque potestatis nostrae plenitudine non obstante eo, quod annalis revolutio ipsarum praeteriisset, per nostrum ac vestrum homines exequi, effectuque mancipare, permittere, annuere et concedere dignaremur. Quarum quidem literarum tenor talis est: Joannes dei gratia rex Hungariae etc. *(Originalulŭ fiindŭ ruptŭ, finele documentului lipsesce* [1]*)*.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 106—107.

XXVIII.

1533. Diferite *date istorice* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ judeţilorŭ din Braşovŭ. 1533.

Anno domini millessimo quingentesimo tricesimo tertio prudens et circumspectus dominus Jacobus Hyrser rursum electus est in villicum huius inclitae civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et provinciae, integram suo tempore daturus rationem.

Exposita.

Item eodem die duobus familiaribus Tatull Porcolab familiaris Wlad waywodae donum nuntii postulantibus quod Wlad in waywodam creatus esset, decem ulnas panni Lang Newremberger, pro . . . . . flor. 4 — Febr. 14.

Item feria tertia ante Valentini famulo Stephani Bathory waywodae Transilvaniensis tria octoalia vini, avenam . . . . . asp. 6 — Febr. 11

Item sabbato post Valentini familiaribus Wlad waywodae rursum donum nunti, postulantibus, dedi dono pullos, semellas, tria octoalia vini, avenam. . . . . asp. 13½ — Febr. 15.

Item feria quinta ante festum cathedrae Petri Ztan Telka Transalpinensi, pisces, vinum, 2 cubl. avenae donantur . . asp. 12 — Febr. 20.

Item sabbato post trium regum, Mattheo Daczo familiari domini Maylad ⅜ vini, 2 cubl. avenae facit . . . . . asp. 6 — Jan. 11.

Item sabbato post trium regum Stephano Zazko cum literis ad dominum Maylad ad Fogaras misso, ex parte quarundam divium per Demetrium Maylad detentarum expensae . . . . . asp. 40

Item feria tertia ante Anthonii pro convocatione provincia- — Jan. 14.

1) Anulŭ documentului 1533 resultă din conţinutulŭ seu.

Digitized by Google

lium ad eligendum castellanum castri Thewrcz ad decem annos continuos . . . . . asp. 12

Jan 16. Item feria quinta ante Anthonii Laczkony de Grytt bina vice sex octoalia vini, unum lucium, 2 cubl. avenae donata . . asp. 17

Jan. 28. Item uni boyaroni ex Marzynen Ventilla nomine, panes, vinum, pisces et avenam facit . . . . . asp. 13½

Jan. 30. Emanserunt diebus 12 hi duo salarium . . . . . flor. 6
Sex equorum in curru salarium . . . . . flor. 5 asp. 38

Febr. 7. Item feria sexta post purificationis Sawa ex Thergovystya, vinum, panes, pisces, avena bina vice dono missa . . . . . asp. 13½

Febr. 23. Item eodem die cuidam Transalpinensi ⅝ vini familiari waywodae, ... asp. 6

Febr. 26. Item ipso die carnisprivii duobus hastiludio ludentes bib. flor. 1

Item prima hebdomada quadragesimae famulo Thomae Bán tria octoalia vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 6

Item Ztan Medentscher familiari Wlad waywodae hastam unam et scutum vulgo Tharcz dono data . . . . . flor. 1 asp. 25

Febr. 26. Item ipso die carnisprivii Pwrwyl familiari Wlad waywodae pro coliridis vulgo klotschen, poligrana uzonum et tria octoalia vini asp. 26

Febr. 24. Item feria secunda carnisprivii Wentelle de Marzyneen unum scutum dono datum . . . . . asp. 35

Febr. 20. Item am donnerstag feria quinta ante carnisprivium Egiptiis furem quendam suspendentibus . . . . . asp. 12

Pro vectione postium ad patibulum . . . . . asp. 3

Pro aceto ut quidam Walachi tormentis afficerentur . . . asp. 2

Mart. 1. Item sabbato ante invocavit Francisco Hodossy ac familiari Wlad waywodae familiar. vinum albos panes avenam . . . . . asp. 19

Mart. 4. Item feria tertia post invocavit Stephano Zazko ratione ovium per Michaelem Donat a Bolgaris nostris ablatarum in sedem Orbay misso, expensae . . . . . asp. 15

Mart. 12. Item Ztoyka Dobromyr feria quarta post reminiscere cum literis Wlad waywodae post dominum Petrum Oppalynsky legati regis Poloniae, misso expensae . . . . . flor. 2

Mart. 14. Item feria sexta ante oculi Gregorio Thewreck ad dominum vicewaywodam ratione detentionis ob dicationem pertinentiarum castri Thewrcz impediendam misso, expensae. . . . . flor. 3

Item boyaronibus Wlad waywodae qui cum legato Poloniae in deductione eiusdem legati huc venerant, 25 octoalia vini, octo cubl. olei lini . . . . . flor. 1 asp. 20

Mart. 15. Item sabatto ante oculi familiari domini Wlad waywodae donum nuntii postulanti, quod imperator Thurcarum vexillum, vulgo Stanttert, mitteret, panni Bruckes ulnas 5 dono datas . . . flor. 5 asp. 30

Mart. 26. Item feria quarta post laetare Petro Thewreck cum literis domini waywodae nostri ad Wlad waywodam misso, expensae flor. 1 asp. 25

April. 4. Item feria sexta ante palmarum Gregorio Koppany et Petro

Digitized by Google

Waczy per dominum Gregorium Pestyeny ex Alba ad numerandum populum tam in civitate quam et terra Barcza huc missis, vinum et tres cubl. avenae . . . . . asp. 6

Item eodem die Gerge Bomback cum literis domini waywodae nostri ad Wlad waywodam misso, expensae. . . . . flor. 1 asp. 25 April. 18.

Item dominica quasimodogeniti Joanni Glesan dicatori ad nos venienti, ex commissione domini iudicis unam urnam vini, 4 pullos, 2 agnos. . . . . asp. 36 April. 20.

Item feria secunda post quasimodogeniti familiari waywodae Transalpinensis Pwrwol $^3/_8$ vini, medium agnum et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 9 April. 21.

Item sabbato post Georgii Pwrwel familiari waywodae Transalpinensis medium agnum coliridas et vinum dono missa . . asp. 11 April. 26.

Item eodem die Petro Thewreck cum nuncio Wlad waywodae Budam misso, expensae . . . . . flor. 5 Mai 8.

Item pro aromatibus vulgo gestyp dum dominus Sigismundus Cibinium, ac dominus iudex cum ceteris dominis ad dominum Maylad ad Fogaras profectus est . . . . . flor. 1 asp. 4

Item sabbato ante iubilate dominus iudex, dominus Joannes Fwx, et dominus Sigismundus ad Fogaras ad dominum Stephanum Maylad, qui tunc domum venerat, profecti sunt manseruntque ibi dies quinque, dederuntque dono, suae dominationi duas cuppas parvas: marcas 4 et nehezyg 22 ponderantes; marca aestimata est flor. 12. den. 50 facit . . . . . flor. 55 asp. 37 Mai 3.

Eidem lagenam lemoniarum . . . . . flor. 3

Eidem 200 haleces, 5 asp. 2 facit (sic!) . . . . . flor. 1 asp. 25

Octoalia vini 35 impleta hic . . . . . flor. 1 asp. 20

Quattuor octoalia aceti . . . . . asp. 8

Pro panibus . . . . . asp. 11

Praescripti domini consumpserunt 5 diebus, et quod dominum Maylad in Scharkan convivam tenuerunt, cum domino Philippo, magistro Luca de Brethalm ac plebano de Schenck flor. 11 asp. 37

Item dominica ante cantate Ztoika Dobromyr ad dominum Wlad waywodam misso, ut percontaretur, an multi essent Thurcae, qui vexillum domino waywoadae adducerent, et an forent Cibinium obsessuri ut ferebatur, expensae . . . . . flor. 2 Mai 4

Item die Servatii Joanni Deack familiari waywodae tria octoalia vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 6 Mai 13.

Item Bartholomeo fabro in curru civitatis melioranti dum dominus iudex ad Fogaras profectus est . . . . . asp. 14 (Mai 9).

Item sabbato post ascensionis Ztoyka Dobromyr in Transalpina circa waywodam 12 diebus mansit, donec vexillum ipsi adduceretur, cui in salarium. . . . . asp. 48 Mai 24.

Item feria secunda post Urbani Pwrwellum famulo domini waywodae Wlad 4 octoalia vini, agnum et panes primarios . . . asp. 17 Mai 26.

Digitized by Google

Iunie 9. Item feria secunda post trinitatis Laczkony de Grytt et Alexio Nemes ad (sic) domino Maylad huc venientibus $^3/_8$ vini, primarios panes, pullos et avenam . . . . . asp. 13

Item eodem die venit huc Westyer domini Wlad waywodae familiaris, ad dominum Maylad profecturus in legatione, cui misi $^3/_8$ vini, panes, pisces, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 13

Iunie 11. Item in vigilia corporis Christi Tryffa Westyer a regia maiestate ex Buda ad nos venienti $^3/_8$ vini et 2 cubl. avenae . . asp. 6

Iunie 14. Item sabbato post corporis Christi Ztan Westyer a domino Maylad ad nos venienti, vinum, cancros et avenam . . . . asp. 6

Iunie 22. Item dominica ante Joannis baptistae Petro Thewreck ex Segeswar ad magnificum dominum waywodam ratione dicationis 7 villarum pertinentiarumque castri Thewrcz, cum Joanne Glesan flor. 200 poscenti, misso, expensae . . . . . flor. 3 asp. 28

Iunie 28. Item sabbato ante Petri et Pauli amico domini Wlad waywodae cum Petro Pytayr, huc venienti ac dominum waywodam nostrum proficiscenti $^3/_8$ vini, panes primarios, et 2 cubl. avenae asp. 9

Iulie 4. Item eodem die Pwrflen familiari Wlad waywodae tribus vicibus dona missa, 9 octoalia vini, octo pullos, panes primarios asp. 37 $^1/_2$

Iulie 15. Item ipso die divisionis apostolorum Roman Bolgaro cum literis domini cancellarii ad Wlad waywodam Transalpinensem misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

Emansit dies septem, salarium . . . . . asp. 28

Iulie 16. Item feria quarta post Margaretae Pwrwyl cum ad huc uno boyarone familiari domini waywodae Transalpinensis, qui aliquot muratores in Transalpinam mitti optavit, unam urnam vini dono missa . . . . . asp. 16

Iulie 21. Item feria secunda ante Mariae Magdalenae Laczkony de Grytt et Petro Mycko familiaribus domini Maylad, a dominos senatus in legationem huc, ac deinde ad Wlad waywodam similiter in legatione missis, bina vice sex octoalia vini, 4 pullos, coliridas 4, cubl. avenae sex, facit . . . . . asp. 22

Iulie 25. Item ipso die Jacobi Gothardo Kwn cum uxore sua, et equis 80 ad nos venienti, ac ad diem usque quartum hic manenti pro victualibus puta piscibus, carnibus, pane, 92 octoalibus vini, facit una summa . . . . . flor. 10 asp. 7

Iulie 27. Item dominica post Annae Ywan Zerkysz Bulgaro cum famulo domini cancellarii ad Wlad waywodam Transalpinensem, misso expensae. . . . . flor. 1 asp. 10

Aug. 6. Item eodem die uni boyaroni Vnsche Schatrayrull ex Transalpina a domino waywoda, ratione Bazzarabin huc venit, 1 $^1/_2$ octoale polygrana uzonum, 15 octoalia vini, semellas et pisces asp. 7, avenae cubl. 4, facit . . . . . flor. 1 asp. 12 $^1/_2$

Sept. 20. Item sabbato ante Matthei Pwrflen famulo domini Wlad waywodae, 3 octoalia vini, colirida, et unum cubl. avenae . . . asp. 8

Digitized by Google

Item sabbato ante assumptionis Mariae Ztoyka Dobromir ad dominum Wlad waywodam cum literis magnifici domini waywodae nostri Stephani Bathor in Transalpinam misso, expensae flor. 2 asp. 30 — Aug. 9.

Item eodem die domino Joanni Hoch ad Rosnyo, ut quendam boyaronem Ztan Telka vinculis manciparet, expense . . . . asp. 16

Item custodibus, qui Ztan Telka captum custodierunt flor. 3 asp. 14

Item feria secundo post assumptionis Mariae missus est Ywan Bulgarus cum famulo domini cancellarii in Transalpinam ad Wlad waywodam, cui in expensas . . . . . flor. 2 asp. 25 — Aug. 18.

Item feria quarta Stephani regis Laczkony de Gritt dono missa asp 6 — Aug. 20.

Item feria quinta post Stephani regis Pwrflen familiari domini Wlad waywodae, munera missa . . . . . asp. 7 — Aug. 21.

Item pistori pro semellis domino cancellario, et aliis omnibus nunciis ad dominum cancellarium venientibus ac etiam aliis in Moldaviam ad Petrum waywodam missis, facit . . . . . flor. 8 asp. 23

Item feria sexta post Bartholomaei Ztoyka Dobromir ad dominum Wlad waywodam misso, ut referret dominum cancellarium Brassoviam venisse, expensae et salar. . . . . flor. 2 — Aug. 29.

Item Ztoyka Dobromyr . . . lavacrum (argenteum) in Transalpinam domino cancellario ducenti expensae et salarium flor. 2 asp. 30 — Aug. 31.

Item feria sexta, sabbato, ac dominica die ante Galli duobus boyaronibus Wlad waywodae qui ad vocandam deducendamque in Transalpinam dominam Predyn venerant, pisces recentes, polygrana uzonum, salitos pisces, pane, feno, $^{13}/_{8}$ vini, 6 cubl. avenae . . . . . flor. 3 asp. 46 — Oct. 10 11. 12.

Item dominica ante Bartholomaei familiari domini Maylad sex octoalia vini, 2 gallinas, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 15 — Aug. 23.

Item custodibus Ztan Thelka captum in carcere custodientibus octo octoalia vini, et candelas pro asp. 2 . . . . . asp. 18

Item feria sexta ante Bartholomaei boyaroni Pwrfel familiari domini Wlad waywodae 12 octoalia vini . . . . . asp. 24 — Aug. 22.

Item die Bartholomaei Wlaykwl Klwtscheyrwl familiari domini Wlad waywodae tria octoalia vini . . . . . asp. 6 — Aug. 24.

Item eodem die familiari domini Maylad $^{3}/_{8}$ vini . . . . . asp. 6

Item feria quarta post Matthei Allexio Nemes ratione quorundam iobagionum ad dominos senatus misso, quos iobagiones dominus Maylad optavit habere tria octoalia vini, 2 pullos, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 8 — Sept. 24.

Item feria sexta ante Michaelis domina Predyn ad nos cum equis 20 venit, ut in Transalpinam proficisceretur, dedimus dono, polygrana uzonum, cancros, urnam vini, 8 cubl. avenae facit flor. 1 asp. 17 $^{1}/_{2}$ — Sept. 26.

Item feria quinta post Bartholomaei dominus cancellarius huc venit; notatum quid in culinam eiusdem ac in alias necessitates exposuimus — Aug. 28.

Uxori domini Sigismundi Gemmarii pro kastraweczen . . asp. 8

Digitized by Google

Pro aceto a Joanne Erasmi Sarctore empto, ac cum domino cancellario in Transalpinam ducto . . . . . flor. 2 asp. 19

Bulgaro qui ea omnia in Transalpinam post dominum cancellarium duxit, expensae et salarium . . . . . asp. 25

Domino Anthonio Aurifabro, cum domino cancellario ad waywodam Transalpinensem profecto expensae . . . . . flor. 10

Aug. 31. Item dominica ante festum nativitatis Mariae dominus iudex noster, dominus Petrus Bawner ac dominus Sigismundus Gemmarius electi sunt in negotiis civitatis et provinciae ad proficiscendum in Transalpinam ad Wlad waywodam. Sumptus et extradata eorundem faciunt, emanserunt dies undecim . . . . . flor. 43 asp. 20

Domini Petro Bawner ac domino Sigismundo undecim diebus, ambobus salarium . . . . . flor. 5 asp. 25

Patri hospitalis, quod currum cum equis 4 cum eis miserit, et 16 babatis, ac bibales . . . . . flor. 5 asp. 7

Uni vectori de Rosnyo, quod eundem currum ultra montana ducere iuvit . . . . . flor. 1 asp. 25

Yncze et Laczkony 2 famulis 11 diebus salarium . . flor. 2 asp. 10

Famulis quindecim dies 11 emanentibus, salarium . flor. 13 asp. 10

Tribus famulis, duodecim diebus: qui pro disponendo hospitio in Tergowystyam missi sunt . . . . . flor. 2 asp. 44

Item famulis domini Maylad qui dominum cancellarium in Transalpinam deduxerunt, et deinde huc reversi sunt tria octoalia vini, unum carpionem, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 15

Item Thewreck Joanni bibales qui defuerunt ipsi, dum waywoda Transalpinensis singulis famulis singulos asp. 25 dividere dedit asp. 25

Sept. 9. Item a domino Joanne Benckner empti sunt boni cultelli domino Wlad waywodae ac boyaronibus dono dandi pro . flor. 27

A Petro et Marco Benckner 4 ligaturas integrorum krem-per, domino waywodae pro munere dandis . . . . . flor. 8

Item pro uno lecti stragulo filio popae nostri ad nuptias pro munere dati . . . . . flor. 2

Item dum legatus regis Poloniae ex Turcia huc venit, misi eidem dono 12 galiinas, ac etiam alias parvas aves seu aviculas pro . . . . . asp. 19

Item Ywan Zerkyssen Bulgaro cum eo legato Polonico deducendo, usque ad Meges misso, expensae et salarium septem dierum . . . . . flor. 1 asp. 28

Oct. 5. Item dominica post Francisci Pwrwul familiari domini Wlad waywodae tribus vicibus $^{6}/_{8}$ vini, 4 pullos, 3 asp. panes, 4 cubl. avenae facit . . . . . asp. 25

Oct. 6 Item feria secunda post Francisci domino Sigismundo in congregationem omnium Saxonum ad Meges eundi electo, propterea quod familiares domini waywodae nostri, quosdam Saxones de Kys Selk, naso, ore seu labris abscissis mutilaverunt, expensae flor. 3 asp. 23½

Digitized by Google

Item feria tertia ante Galli Martino Sekell cum literis unis ad Meges misso, ut referret negotiatoribus nostris Joannem Glesan merces ratione pertinentium Thewrtsch detentas, liberas dixisse, expensas . . . . . flor. 2 — Oct. 14.

Item dominus Joannes Fwx ad Joannem Glesan in Feyerewghaz habitanti ratione mercium nostrorum hominum ibidem detentarum, ob dicationum pertinentium castri Thewrcz, profectus, dedit dono Joanni Glesan tapeta duo, et unum frenum pro flor. 2

Item ipso die Galli Wlaykwl de Neporthen familiari domini Wlad waywodae cum Paulo Literato a regia maiestate reverso, panes, pisces, pullos, $^6/_8$ vini, 2 cubl. avenae pro . . . . . asp. 46 — Oct. 16.

Item feria sexta ante Simonis et Judae domini Jacobo Kyrsch ad dominum Maylad ratione securi conductus ipsi Bazzarabne impetrandi, expensae . . . . . asp. 20 — Oct. 24.

Item feria secunda post omnium sanctorum domino Petro Bawner ex commissione regiae maiestatis ipsam Bazzarabne usque ad Sabesum, vulgo Zazsebes, deducenti, expensae . . . flor. 18 asp. $23^1/_2$ — Nov. 3.

Eodem die super Bazzarabne, ac gentibus eam deducentibus, expensum ad Czeydinum usque . . . . . flor. 1 asp. $46^1/_2$

Domino Petro 13 diebus emanenti salarium . . . . flor. 3 asp. $12^1/_2$

Quindecim famulis cum eo 13 diebus existentibus . flor. 15 asp. 30

Item feria secunda post commodavimus eidem 3 equos usque Wlad waywodam in Transalpinam, ipse vero unum retinuit, secumque Constantinopolim abduxit, quem solvimus uni coriario pro flor. 6 asp. 25 — Nov. 3.

Alii duo equi post dies 20 reducti sunt salarium . flor. 1 asp. 30

Item dominica post omnium sanctorum Stephano Zazko ratione quorumdam porcorum ad Fogaras misso, expensae et salarium . . . . . asp. 36 — Nov. 9.

Item die omnium sanctorum Ztoyka Dobromyr per dominum iudicem nostrum ad Wlad waywodam misso expensae et salarium . . . . . asp. 32 — Nov. 1.

Item sebbato post Martini Pwrwel boyaroni familiari Wlad waywodae bina vice 9 octoalia vini per 4 asp. panes, 2 cubl. avenae asp. 22 — Nov. 15.

Item dominica ante Martini Jwga familiari Petri waywodae Moldauiensis $^3/_8$ vini, tres pullos, 2 cubl. avenae et albos panes, facit asp 9 — Nov. 9.

Item feria secunda post omnium sanctorum Valentino Thoth ad dominum Maylad misso, ut diceret ipsam dominam Bazzarabne hinc istac venire, expensae et salarium . . . . . asp. 16 — Nov. 3.

Item eodem die Stoyka familiari domini Wlad waywodae 3 octoalia vini, panes, 1 cubl. avenae . . . . . asp. $8^1/_2$ — Nov. 18.

Item dum turis in arce Fogaras fulmine disiecta fuisset ad optata domini Maylad misimus suae dominationi 2 cent. plumbi a domini Mattheo Gereb emptis, pro . . . . . flor. 7

Rosnensibus pro praeparatione pontis olim lapidis regis dictae in alpibus, supra castrum Thewrcz existentem . . . . flor. 45 — Nov. 7.

Digitized by Google

Nov. 28. Item feria sexta post Catarinae Jwga Bolgaro ex Moldauia cum literis huc misso, 6 octoalia vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 12

Stoyka Dobromyr eundem Jwga usque ad Fogaras deducenti, ac in aliis negotiis illuc misso expensae et salarium . . . asp. 32

Dec. 2. Item feria tertia ante Barbarae boyaroni Pwrwul familiari domini Wlad waywodae huc misso ut unum currum ac etiam vehiculum in Transalpinam duceret trina vice 9/8 vini, carponem salitum, panes primarios, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 27

Dec. 7. Item dominica post Barbarae familiari Radycz ex Thergowystya huc venienti, tria octoalia vini, tres gallinas, et 2 cubl. avenae dono missa . . . . . asp. 9

Dec. 9. Item feria tertia post Nicolai Gaspari Czemerew Fogarasiensi, ac uni boyaroni domini Wlad waywodae in legatione ad dominum Wlad waywodam proficiscenti, duobus illis dominis misi dono 33 octoalia vini, 12 pullos, 1/8 poligranorum uzonum, panes primarios asp. 16, 8 cubl. avenae usque ad alterum diem flor. 2 asp. 4

Dec. 15. Item feria secunda post Luciae uni boyaroni Transalpinensi familiari domini Wlad waywodae huc venienti, ac unum equum Thurcalem domino Francisco Dobo comiti camerarum ducenti, dedi 3 octoalia vini, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 6

Dec. 25. Item ipso die nativitatis domini familiari domini episcopi Albensis Joannis Statilii, cum duobus Malwaticis e Moldauia a Petro waywoda huc venienti misi dono 7 octoalia vini, unum leporem et 2 cubl. avenae pro, ... asp. 18

. . . . . .

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band, pag. 295—330.

XXIX.

1534. 1534. *Ioanü Zapolya*, regele Ungariei, scutesce pe *locuitorii şi pe vobagii din districtulü Hinedórei* de ori ce imposite şi taxe pe timpü de 6 ani, fiindü-că aü ajunsü in mare lipsă din causa turburărilorü întêmplate în părţile aceste.

Nos Joannes Dei gratia Rex Hungárie, Dalmatiae, Croatiae etc. Memoriae etc. Quod Nos consideratis miseriis et paupertate fidelium Nostrorum universorum, Judicum et Jurator. ac universorum Colonor. et Inhabitatorum Districtus Oppidi et Castri Nostri Hunyadensis, ad quas ipsi propter praeterita disturbiorum — — — litatione nonnullorum Confratrum suorum et morte ac rerum spoliatione devenisse dicuntur; Eosdem igitur et universos Colonos modernos et etiam illos, qui in Districtu dictorum Oppidi et Castri Nostri denuo sibi ipsis facere volunt aedificia et eo venerint moraturi, ab omni so-

Digitized by Google

lutione censuum et taxarum nostrarum ordinariorum et extraordinariarum infra Sex integrorum annorum Spatio a die datarum praesentium et ab eo Anno, quo quisque nova inceperit facere aedificia computan. eximendos duximus et supportandos, eximimusque et supportamus praesentium per vigorem. Quocirca Vobis Fidelibus Nostris Reverendo fratri Georgio moderno ac futuris etiam Thesaurariis nostris item Dicatoribus et Exactoribus quorumcunque Censuum et Taxarum Nostrarum ac etiam Castellanis et provisoribus Castri Nostri Hunyadiensis et illius Comitatus Comitibus, Vice-Comitibus et tenores praesentium inspecturis, harum Serie firmissime committimus et mandamus, quatenus tempus infra — — — praescriptum nostrum — — — — exemtionis praefatis universis Colonis Nostris modernis et in futurum migraturis inviolabiliter observare debeatis, nec eos vel alterum eorum ob non solutionem dictorum Censuum et taxarum nostrarum ac Contributionum in personis aut rebus impedire, molestare, seu quovis modo damnificare praesummatis vel sitis ausi, modo aliquali, Gratiae Nostra sub obtentu. Praesen. perlectis Exhibentibus restitutis. Datum in Civitate Nostra Lippa feria IV. prox. post Festum beatae Luciae Virg. et Martiris Anno Domini 1534. Joannes Rex m. p. (L. S.)

Fejér, Codex. dipl. Hungariae. Tomus XI. pag. 507—508. — După originalulŭ, care se afla pe la a. 1844 în archiva fiscală a Transilvaniei fasc. 88. Libr. I. Tom. I. Litt. G.

XXX.

1534. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ* scrie din Bruxella lui *Nicolae Gerendy*, episcopului catolicŭ din Transilvania, despre rudele, ce le are dênsulŭ în Transilvania. 1534.

Nicolai Olai ad Nicolaum Gerendy Episcopum Transsylvaniensem Thesaurarium regium.

. . . . . .

Quod statum meorum affinium et fratrum in Transsyluania mihi significaris, habeo gratias immortales: fratrem Mathaeum, quin frater sit, negare non posum; si quid contra nos facit, male facit; si meae litterae, quas ad eum per Sidonium dederam, redditae illi fuere, intellexit, quomodo mihi eius facta displiceant; frater tamen est; nihilo minus et unicus, cuius ut salutem, veluti meam cupio, ita detrimentum non libenter audio; ipse modo multum aut prodesse, aut obesse rebus regiis potest; unus est ex aliis; modo rectificentur alia, ipse facile resipiscet; velis igitur eum defendere, ne quid detrimenti paciatur. Auunculi mei Joannis Hwsar filium iuniorem apud me habeo, bonum adolescentem, fidum et quem faciam erudiri; qui ex matre, ut arbitror, tibi quoque, propter familiam Bogatinam, non est alienus. Rogo igitur, ut in-

Digitized by Google

terea dum hinc reuerti potero, velis illius et bonorum praecipuam curam habere, ne damnum aliquod paciatur; reuerterer autem, si non tam durus Valentinus Tewrek in me esset. Reginae seruitia tua, sicut etiam antea mea sponte, non monitus ita et nunc commendaui, et deinceps quoque, dum erit occasio, commendaturus sum, quae libenter, si quae res esset, in qua bonis seruitoribus regiis gratificari posset, suam declararet clementiam. Vale, et me tuum esse puta. Bruxelae 3-a Marcii 1534.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XXV. pag. 461—462.

XXXI.

1534. 1534. *Cornelius Scepperus*, oratorulŭ Germaniei dela Constantinopolŭ, scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că se întórce prin *Țéra Românilorŭ* cum i dicŭ la *Țéra-unguréscă*.

Cornelius Scepperus Nicolao Olao suo S.

Ego hodie valedixi caesari Turcarum, a quo mira cum benignitate sum dimissus. Venio per Vlachos, ut aiunt, per regnum Hungariae. Iussum est capitaneis omnibus, et Sansacho Samandriae, ut me saluum et laetum deducant ad Strigonium. Neque de vita sua securi sint, donec a me litteras habuerint, quibus significem me sanum eo peruenisse. Ipse Turcarum caesar ore proprio dixit: Etiam si mihi esses mortalis hostis, ego te inter brachia seruorum meorum faciam portari laetum et ridentem usque in Strigonium; quia tu es seruitor domini tui, et facis ea, quae tibi sunt commissa. Egi ipsius maiestati gratias. Neque parum est, quod mihi contigit, Deo sit laus et gloria. Illustris dominus Aloysius Gritti valedixit similiter magno caesari, venitque per Transsyluaniam Budam, deinde ad serenissimum regem Ferdinandum. Abiturus est eo, quo ego tempore. Ista, quae anno superiore magnus caesar promisit, de restituenda scilicet dote serenissimae reginae Mariae, iterum nunc me admonente, bis confirmauit. Rei D. V. non oblitus sum, nec obliuiscar. Ampliora habituri estis ex me cum in Germaniam peruenero. Nam haud satis scio per quorum manus hae sunt pertransiturae. Commenda me dominis et amicis omnibus, qui isthic sunt, et maiestati reginali imprimis, Domino Duci Darscoth, archiepiscopo Panormitano, aliisque. Commendo itidem D. V. familiam meam, ut eam consoleris. Et bene vale. Datum Constantinopoli quae et Bizantium. Die 2-a mensis Junii 1534.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XXV. p. 503—504.

Digitized by Google

XXXII.

1534. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruiesce mănăstirei *Moldoviţa* întregŭ teri- 1534
toriulŭ, care se află în jurulŭ acestei mănăstiri şi anume între hotarele descrise în acestŭ chrisovŭ.

(Traducere germană din limba slavonă).

Von Gottes Gnaden wir Peter, Woewoda, Hospodar des moldauischen Landes, thun kund mit diesem unsern Brief Allen, welche solchen sehen oder dessen Vorlesung anhören: wienach unsere Herrschaft mildreichst gemacht haben zum Seelenheil' uns'rer Aeltern, zu unserm Seelenheil und für unsere Gesundheit; und haben unser heil. Kloster Moldowiza, wo die Kirche der Verkündigung der reinsten Jungfrau'n ist, mit der Markung rings um dasselbe begnädiget, anfangend aus der Mündung des Baches Frumosz, aufwärts den Bach bis zum Ursprunge; und vom Ursprunge hinüber den groszen Berg zum Ursprunge der Dragoscha und zu dem der kleinen Putna, und auf dem Wirbel des groszen Berges zur Oglinda; und von dort auf dem Berggrat fort bis in den Wirbel des Berges Rac'ka; von dort immer fort auf dem Berggrat zur Hürde Salasch; dann zur Salasch mare, zum Buchenstauderich und zum hohen Heuschlag; von dort hinab den Berggrat gegen die Moldawa, auf den Wirbel Feredeu's und von dort hinab den trockenen Berggrat; dann weiter auf dem Wirbel des groszen Berges zur Ochsen Măgura, auf den Ursprung der Deja und zulezt abwärts den Bach bis auf die Deja-Mündung und zu jener des Frumosz, wo zuerst begonnen wurde. Dies soll demnach von uns eine Handveste sein für ewige Zeiten unverbrüchlich; und es soll diese Markung dem heil. Kloster zugehören mit allen Einkünften. Und hierauf ist die Beglaubigung (Versicherung) unserer Herrschaft: wir Peter, Woewoda, und die Versicherung unserer Herrschaft allerliebsten Sohnes, Bogdan; die Versicherung unserer Bojaren: d. V. d. Hr. Huru, Hofrichters; d. V. d. Hr. Tutruschan; d. V. d. Hr. Skripek; d. V. d. Hr. Wlad und d. Hr. Toder, Parkalaben in Hotin; d. V. d. Hr. Dancul und d. Hr. Licul, Parkalaben von Nemz; d. V. d. Hr. Sbiara und d. Hr. Kracun, Parkalaben von Neuenburg; d. V. d. Hr. Michul, Sucawaer Thorwardens; d. V. d. Hr. Dragschan, Schwertträgers; d. V. d. Hr. Glawan, Schatzmeisters; d. V. d. Hr. Albot, Kämmerers; d. V. d. Hr. Popeskul, Mundschänks; d. V. d. Hr. Kolun, Truchseszen; d. V. d. Hr. Draxshin, Marstallers; und die Versicherung all' unser moldauischen groszen und kleinen Bojaren. Und nach unserm Ableben, wen es treffen wird, Herrscher zu sein unseres Landes Moldau von unser'n Kindern oder Blutsverwanten, oder wen sonst Gott zum Herrscher unser's Landes auserwählen wird, der soll unsere Schenknis nicht umwerfen, sondern solche unserm heil. Kloster Moldowiza befestigen und bekräftigen. Und wer sich unterstände, unsere Schenknis zu zernichten, der soll von Gott, dem Herrn, dem Schöpfer Himmels und der Erde, von dessen reinster Mutter, von den zwölf heil. Aposteln, von den dreihundert achtzehn heil. Vätern in Nikäa

Digitized by Google

und von allen Heiligen, die von Ewigkeit her Gott gefallen, verflucht sein! Amen. Und zu mehrerer Beglaubigung und Bekräftigung all' des Obgeschriebenen haben wir unser'm getreuen Thodor, Kanzler, befohlen zu schreiben, und unser Petschaft beizuhängen diesem unsern Briefe.

Geschrieben hat's Georg in Herleu, im J. 7042/1534.

(S. P.)

Wickenhauser, Moldawa, I. Heft. pag. 79—81. Nr. 41. Din colecţiunea egumenului de la mănăstirea Putna Bartolomeiŭ Măzereanu.

XXXIII.

1534. 1534. *Tribunalulŭ din Caransebeşŭ* cercetézá şi decide procesulŭ dómnei *Ana*, a ficei lui *Ladislau Fiatiŭ*, cu nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Bánatú, pentru dreptulŭ de succesiune alŭ sexuluí femeiescŭ în moşiile párinţesci.

Serenissime princeps domine domine noster naturalis graciosissime post humilium atque fidelium seruiciorum nostrorum debitam commendacionem, literis eiusdem Maiestatis vestrę precepcionalibus pro parte Nobilis domine Annę filie Egregy quondam Ladislai Fiath vt Actricis ab vna. Ac Egregy Francisci fiatth fily Egregy quondam Ludouici Fiath vt In causam attracti ab alia partibus, Racione Certorum Negociorum (Literas), priuilegia super bonis et Juribus possessionarys tangencia, emanatas, et nobis sonantes honorifice quo decuit, et fidelitate Accepimus, quarum quidem Literarum (*cuvéntulŭ* tenor *a remasŭ afará*) Talis est. *(Urmézá documentulŭ din a. 1532 Nr. XIX din colecţiunea de faţă).*

Quibus vtrisque partibus die per nos praefixo Coram Nobis Conuocatis, quarumque propositiones Allegaciones, et Responsiones Audiendo et Intelligendo Ambarum partium, Inprimis eadem domina Anna Actrix Coram Nobis in hunc modum proponere curauit: quod hoc scias Francisce Fiath Inquit, progenitorem nostrum Ladislaum Fiath A Serenissimo principe condam Ladislao Rege M. . . . .lys filiabus suis impetrasset pro seruicys suis fidelibus in filios perficere . . . . s suis et Juribus possessionarys s . . . . . quod eotunc facultatemque Ipsum genitorem nostrum habuisse, Nam illo Tempore pater suus Ludouicus Fiath ipsa vniuersa Bona sua ob Interfectionem quam fecisset super Petrum Rayn[1]) absque eius processu Amisisse et de novo idem genitor meus, ipsa eadem bona parentis tui ab ipsa Regia Maiestate impetrauit liber fuisset, si patri quoque tuo eadem bona permisisset, Literas quoque ab ipso condam Ladislao Rege super ipsis bonis prefectionalibus et donacionalibus proparte nostri filiarum videlicet suarum obtinuisset et emanatę fuissent quas non dico dubitanter ad manus tuas etiam deuenisse ex Ladula sororis meae maioris

1) In alte documente Kain.

Digitized by Google

Catherine vxoris scilicet quondam Bachiay (sic) Akus, super quibus literis te liberum causa fraternitatis, causa scilicet Aliarum, Tenore investigandi et querendi sed plane et manifeste loquor apud te fuisse, et quo tue voluntati placuisset, eas fecisses, quod et probare super te hoc possum, Ex altera vero parte hoc Audiendo Franciscus Fiath Incausam attractus se Aduersus dominam Annam Respondit, libera es quid dicis Nam apud me Nulle sunt litere prefectionales et donacionales pro parte vestra, filiarum scilicet Ladislai super bonis suis emanate et neque vnquam fuere et neque habuisset genitor tuus, Inquit Auctoritate contra parentem meum Ludouicum Fiath, et contra me id facere Nam bona nostra non in filias sed in filios sunt condescensuri; quibus utrisque partibus coram Nobis et per nos bene examinatis haberet ne superhis eorum propositionibus et Responsionibus Aliquos Testes et Aliqua probabilia documenta, ipsa domina Anna Actrix Respondit se habere sufficientia Juramenta et super(inde) vtrique parti Coram nobis producenda Testimonia diem perfiximus. Quo adueniente eadem domina Anna Actris talem Coram Nobis mediantibus fidedignis hominibus Nobilibus et Ciuibus atque Inhabitatoribus huius Ciuitatis Karansebes fecit fassionem producendam Testimonys, quemadmodum inferius atque in scriptis in Sceda superinde facta denotatum est, quorum quidem testium tam ipsius domine Annae, quam Francisci Fiath fassiones, propterea quod ipse Franciscus Fiath ad Terminum ad predictos Judices Constitutum Nullos Testes suos producere potuisset Ad Cautelam Juris dicte domine Anne presentibus literis nostris ex ordine Inseri et Inscribi iussimus, Item fassiones Testium Francisci Fiath hoc modo sequuntur. Primus Testis Nobilis videlicet Nicolaus Paligrad Juramentum deponendo fassus est in hunc modum Cum enim Barnabas Belai esset Bude ipse erat belliger Armiductorum Ladislai Regis, ego autem eram seruus scio vt expediuit literas A Regia Maiestate Ladislao Fiath propter hanc rem vt Ladislaus Fiath filias faceret liberas in hereditate sua, ego autem literas Illas Oculis vidi et manibus habui et eas tenui donec Redemptionem literarum soluerunt, dederunt autem floren(os . . . .)pro Redemptione literarum Regio Notario, Tandem in domo etiam Ladislai Fiath viuis Auribus Audiui, vt Stephanus Deak exposuit literas que litere dicebant, vt Ladislaus Fiath filias suas, filios filias fecisset in hereditate sua. Ittem secundo venit quidam Stephanus Charmuran filius Stephani Juramento deposito fassus est. Eram enim famulus Stephani Deak et quodam Tempore Ladislaus Fiath portauit literas quam plurimas ad Stephanum deak inter quas vnam Audiui ut exposuit, et litere Ita sonabant, quod Ladislaus Fiath filios suos fecisset liberas et filios in hereditate. Ittem Quartus Testis Nobilis Michael Zederiessy Juramento deposito fassus est, vt quodam tempore contingit, vt Ladislaus fiath venit ad domum meam, Ibi vxor mea Interrogans eum de sanitate et de Itinere quem ambulasset, hec verba dixit, habeo gracias deo, bene et prospere. Nam et filias feci liberas, et filios in hereditate et filius eiusdem Bartholomeus videlicet Idem fassus est. Item Quinto venerunt simul tres Testes, Nobilis videlicet Moyses Peyka de platea barath wchja, et Stephanus Mila, Qui pariter et vno modo fassi sunt. Ita quod Cum essemus in sacristia Clastri de Karansebes quidam monachus legebat literas et Jurabat ad sacer-

Digitized by Google

docium et Conscienciam vt Illę essent litere cum quibus Ladislaus fiath filias suas fecisset heredes, et liberas in hereditate. Tandem Restituit literas Francisci Fiath et dixit ei, ne eas perderet, Item sxtus Petrus Ke—s Jurament u m (sic) deposito fassus et, vt audiui sepissime ab ore vxoris, Nobilis Ladislai fiat, vt dominus suus fecisset heredes et liberas in hereditate. Septimo Joannes Marosy autem propter infirmitatem corporis sui, Coram nos venire non potuit, sed ipsi ad suam domum Accedendo Juramento deposito fassus est, vt cum Ludouicus fiath occidisset Petrum Rayn eotunc propter homicidium omnia sua bona hereditaria et Caput perdidisset, Ladislaus autem hęc audiens festinauit ad dominum venire Cum autem ad domum peruenisset, Redarguit Ludouicum fiath in hec verba. Cur inquit hominem sine lege occidisti Nam te Remque vestram perdidisti Ipse autem Ladislaus Surgens festine abyt ad principes et principibus supplicando et precipue Petro gereb Ita hereditatem denuo obtinuisset, et deinde Ladislaus fiath ad domum veniens: Ita fratri suo dixit. frater ego apud Regem hereditatem obtinui propterea liber sum si te in hereditate teneo An non. Item fassiones pro parte Nobilis dominę Annę primo venit quidam mulier Que Juramentum nullo modo voluit deponere, nec jurauit, sed dixit verbis, quod audisset, vt Ladislaus fiath Rogauit Tempore prandy nobilem Nicolaum Nowtha vt filias faceret liberas in hereditate ipse enim Nicolaus Niowtha (sic) eo tunc noluit, sed post nescio quid et ipsa mulier Relicta videlicet Chaterina, Nicolai Nowcha, de fraternitate heres est in hereditate et ipsam honesta domina Anna instauit ne juramentum deponeret. Ittem secundo uenit quidam Petrus Siwko et Juramento deposito fassus est vt ipse nichil sciret in ea Re item Laurencius Orzagh Petrus dodualuth, Nicolaus Komar in vno modo fassi sunt, quod Recordarentur et scirent, quod Ludouicus fiath, ob interfectionem quod Egregy petri Rayn [1]) ob Adulterium Cum vxore eiusdem Ludouici fiath commissum factam Amisisset, et hinc ex Sebes aufugisset, hinc Inde diuagando ob timorem Magnifici Pauli Kenessy et Bellinosewicz. Atque Tandem Egregius Ladislaus fiat frater eiusdem Ludouici A Ladislao Rege impetrasset solus ipse. Item Thomas Zelistan Michael Files Joannes Franchowa, Ludouicus Thophifica fassi sunt in hunc modum, quod ex ore proprio litigiosi fratris Mathei ordinis Sancti francisci Audiuissent, et intellexissent Coram eodem fratre assistentes, Egregium quondam Ladislaum fiath prefecisse, et impetrasse A Serenissimo condam Ladislao Rege literas donacionales super bonis et Juribus suis possessionarys, tam in filios quam in filias in vtrumque sexum, et insuper literas illas congregasse, Totam Nobilitatem, atque vniuersitatem Nobilium districtus Karansebes in sede eorum Judiciaria, juxtaque omnia ad conscienciam suam, idem frater Mattheus jurauit, vidisse oculis suis in literis Regys, et ex tenore earundem literarum Quas Relectas et visas prius per Franciscum Fiath eidem ad legendum et interpretandum presentatas, Rursum in manibus suis consignasset. Nesciens jam quo eas fecisset, Ittem Stephanus Lwya, eodem modo vt supra fassus est. Item Relicta domina Gywrma fassa est hunc modum, quod audisset in hac Ciuitate Illo tempore, quo Petrus Rayn

1) In alte documente Kain.

Digitized by Google

est interfectus A Ludouico Fiath, quod Egregius Ladislaus Fiath frater eiusdem Ludouici Bona Ludouici fiath, Que Amisisset ob jnterfectionem Petri Rayn Rursum a Ladislao Rege obtinuisset, et ex verbis multorum hic in Ciuitate eo tempore audiuisset, quod et filias suas Ladislaus fiath A Ladislao Rege in ipsis bonis suis constituisset et prefecisset, in filios in vtrumque sexum. Altera vero pars Franciscus Fiath, diem usque prefixum nullos produxit testes et probabilia aliqua documenta, et neque potuit producere et neque hic coram nobis aliquos ex Testibus eiusdem domine Anne Tunc cum Juramentum deposuissent prohibuisset, sed eos libere fateri permisisset. Quibusque Testibus productis et intellectis et Responsionibus Allegacionibusque perceptis tale in hoc negocio vtriusque partis invenimus Judicum (sic) juxta intellectum nostrum et fidelitatem nostram Qua deo et et Maiestati vestre tenemur, vt ipsa domina Anna cum viginti quinque Nobilibus probis et fidedignis juramentum deponat, penes eosdem Testes suas, vt ea omnia que coram nobis quesiuit, super ipsum franciscum fiath Racione harum hujusmodi literarum donacionalium et prefectionalium sic forent, pro vt eadem proposuit. franciscus vero fiath judicio huiusmodi nostro non contentus sed causam hanc Cum tota sua serie in Curiam Maiestatis vestre Regie Apellauit Nosque ea fidelitate qua eidem tenemur, secundum proposiciones suas et Responsiones, Atque probabilia, utriusque partis documenta sine diminucione et Augmento Aliquali Transmisimus. Supplicando eidem in hanc facturum Quod ordo juris et Aequitatis dictauerit. Quam deus semper feliciter conseruare dignetur, Ad multos Annos. Datum in Sebes, feria sexta in vigilia Beati Jacobi Apostoli. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo quarto.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 88—192. — După transumptul lui Christoforŭ Bathori din a. 1579 în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

XXXIV.

1534. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, invită pe tribunalulŭ din Caransebeşŭ, se esecute sentenţa, care s'a pronunţatŭ în procesulŭ lui *Franciscŭ* şi *Georgie Moise* cu *Grigorie Voivodulŭ (Wayda)* din Caransebeşŭ pentru plata unei sume de bani. 1534.

C° propria dni Regis.

Joannes dei gracia Rex Hungariae Dalmacie Croacie etc. fidelibus nostris Prudentibus et circumspectis Judici, Juratisque ciuibus, ciuitatis nostre Karansebes, Salutem et graciam. Exponitur Maiestati nostre in persona fidelium nostrorum Circumspectorum francisci et Georgy Moyses Inhabitatoris istius ciuitatis nostre, Qualiter diebus proxime transactis, quedam causa Inter ipsos Exponentes vt Actores ab vna, ac Gregorium Wayda et Joannem Bertha

Digitized by Google

similiter Inhabitatores dicte ciuitatis nostre Karansebes tamquam in causam Attractos, ab alia partibus. Racione et pretextu cuiusdam summe pecuniarum, coram vobis mota fuisset, In qua vos Judicium et Justiciam administrassetis, Exindeque eosdem Gregorium Wayda, et Joannem Bertha, contra ipsos Exponentes In quadam Summa pecuniarum condempnassetis, Tamen vos eisdem Exponentibus hactenus ex parte prelibatorum Gregory Wayda et Joannis Bertha superinde nullam satisfaccionem Impendere voluissetis, prout nolletis eciam de presenti. In preiudicium et dampnum prefatorum Exponencium manifestum. Et quia frustra f(ierent) Judicia, si de Rebus In Judicys ob(tentis) satis facti . . . . . (fidelitati) igitur vestre harum serie mandamus firmissime, quatenus visis presentibus et premissis suomodo se habentibus, prefatis Exponentibus, Juxta vestram Judiciariam deliberacionem, ex parte prelibatorum Gregory Wayda et Joanne Bertha plenariam et omnimodam satisfaccionem Impendere debeatis et teneamini Secus facere non presumatis, presentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in ciuitate nostra lyppa. In profesto concepcionis Virginis Marie, Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo quarto.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 193. — Originalulŭ pe chărtie se află în archiva familiei Macskási sub Nr. 648. De desuptulŭ textului se află urmele a 4 sigile imprimate în cĕră rŏşie.

XXXV.

1534. 1534. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, zălogesce judeţului din Sibiu, lui *Marcu Pemp-flinger, vămile dela Sibiu, dela Braşovŭ, dela Bistriţa, precum şi camera de schimbŭ din Sibiu* pentru suma de 20,000 fl. ung.; — de asemenea dă ordinŭ căpitanului sĕŭ generalului Ioanŭ Koczyaner, că în casŭ dacă va puté se ice din mănile *voivodului din Moldova* cetatea numită Ungurașŭ (Balványos) din Transilvania atunci se-i predée lui Pempflinger şi castrulŭ acesta.

Nos Ferdinandus etc. Recognoscimus tenore praesentium significantes Quod nos habita ratione servitiorum Magnifici Marci penfflinger Consiliarii et Judicis nostri Regii Cibiniensis, quae nobis et sacrae regni nostri coronae hiis annis in tot rerum et bellicorum tempestatibus summa fide et constantia exhibuit: volentes ipsum, ut dignum est, de solutione omnium pecuniarum, quas ad negotia nostra mutuo dedit, Item de expensis ac damnis et jacturis, quas sub nostra fidelitate fecit et pertulit, Et de debitis nostris omnibus contentum reddere, Vigesimas nostras Brassovienses, Cibinienses, Bistricienses, Item Cementum nostrum Cibiniense pro viginti Millibus flor. Hungaricis, quoad haec summa explebitur, eidem Marco penfflinger, Joanni filio, haeredibusque ipsorum hunc in modum inscribimus et obligamus, ut cementum quidem ipsum in Arendam pro quinque Millibus flor. Hungaricis in singulis

Digitized by Google

annos (sic) habeant: Ita ut principium fiat a primo cemento posthac futuro: Quorum duo Millia quingentos florenos quotanis in Cameram nostram Regiam in termino per Thesaurarium seu Consiliarios camerae nostrae hungariae designando, reddere et administrare debeant: Reliquum vero in deductionem praescripti debiti viginti Millium flor. idem Marcus Penfflinger seu filius et haeredes sui retineant et percipiant, hoc addimus quod si forte aliquibus annis per bella aut Tumultus intestinos in partibus regni nostri Transsilvaniae Auri permutatio libere exerceri non posset, Et per hoc cementi nostri emolumenta consveta minuerentur, Idem Marcus aut filius et haeredes sui praescriptam summam duorum Millium et Quadringentorum (sic) flor., tanquam cementum ipsum, eo quo diximus modo in Arendam haberent, Solvere non sint obligati, sed totius utilitatis et emolumenti, seu proventus cementi, aequalem partem dimidiam, durantibus hujusmodi temporibus turbulentis, in annos singulos, Servata tum per ipsum Marcum et suos, cum per Camerae nostrae Consiliarios recta ratione et computo solvere debebunt et erunt obligati, Universos autem vigesimarum praescriptarum proventus quousque summa haec debiti viginti Millium flor. explebitur, Sibi ipsis retineant, Ita tamen quod per Consiliarios camerae nostrae hungaricae Notarius seu contrascriba aliquis adhibeatur, Qui de proventibus singulis vigesimarum fidelem et rectam rationem teneant. Praeterea quum Castrum Balwanyos in partibus regni nostri Transsilvanici existens, praefato Marco penfflinger pro duodecim Millibus florenorum hungaricis, mutuo ad nostras et regni nostri necessitates ab eo acceptorum inscriptum et impignoratum fuerit, Mandavimus Magnifico Joanni Koczyaner, Capitaneo nostri generali, ut si commode et citra detrimentum publicum e manibus waywodae Moldaviensis recuperari illud possit, Eidem Marco Penfflinger pro summa praescripta duodecim Millium florenorum pignoris titulo possidendum assignet, Alioqui si temporis ratio eundem Capitaneum nostrum a castro praedicto Balwanyos cogeret abstinere, dictusque Marcus Penfflinger eam arcem quovis modo assequi non posset, hanc quoque summam duodecim Millium flor. debitis ipsius Marci Penfflinger adjicimus, Ita ut ex dimidia cimenti nostri pensione et ex vigesimis nostris Triginta duo Millia flor. hungaricorum percipere possint, Et interim tam cementum quam vigesimas, eo quo diximus modo inscriptas et obligatas habeat et filius aut haeredes sui habeant. Quos quidem vigesimis et Cementum ab eo aut suis haeredibus non aufferemus neque aufferi patiemur, donec de omnibus debitis praescriptis ex vigesimis et cemento eidem Marco Penfflinger aut filio et suis haeredibus satisfiet. Id quod eisdem per praesentes literas nostras in verbo nostro Regio promittimus. Datum Viennae in festo Beati Martini Episcopi et Confessionis Anno domini 1534 Regnorum nostrorum Romani quarto, reliquorum vero octavo.

Ex Cancellariae reg. Hung. Aulicae libro
Regio primo a pag. 236 usque 237.

Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. N. F. IV, 3. pag. 132—133.

Digitized by Google

XXXVI.

1534. 1534. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei dăruesce de nou moşia *Hegyeris* din districtulŭ Lugoşului nobilului *Petru de Tincova* şi altorŭ soţi ai sei. In documentŭ se face amintire de mai mulţi *nobili români* din districtulŭ Lugoşului.

Joannes dei gracia Rex Hungariae Dalmacie Croacie etc. fidelibus nostris honorabili Capitulo Ecclesiae Orodiensis Salutem et graciam, Noueritis Quod Nobis in hac Ciuitate lyppa feliciter agentibus feria secunda videlicet in festi Beati Andree apostoli pro parte et in personis Egregy petri de Thynkowa alias Castellani Castri nostri lwgas, ac prudentis et circumspecti Demetry lwka Judicis eiusdem oppidi nostri lwgas et fily eiusdem Martini lwka, per Nobilem Joannem similiter lwka filium ipsius Demetry lwka. Exhibite sunt et producte Coram nobis quedam litere nostre donacionales, Bude in festo Beati Thome episcopi et martiris Anno domini Millesimo Quingentesimo vigesimo nono transacto preteritum Regnorum vero nostrorum Anno quarto, in dupplici papiro patenter confecte Sigilloque nostro ab intra consignate. Quibus mediantibus Nos exigentibus seruicys eorundem Totalem possessionem Heghyerys vocatam in districtº (sic) de lwgas habitam, tum per Notam infidelitatis Gasparis et ladislai de pakos tum eciam per mortem et defectum seminis eorundem ad collacionem nostram Regiam devolutam simulcum cunctis suis utilitatibus, et pertinencys quibuslibet eisdem petro Thynkowa et demetrio lwka ac Martino similiter lwka filio eiusdem, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis Saluo Jure alieno imperpetuum dedisse donasse et contulisse dinoscebamur, Quibus exhibitis declaratum est nobis in personis eorundem in hunc modum quod (quoniam) ipsi tum propter impacacitatem horum temporum in quibus ab . . . orum Jam inde Annis, assidua disturbia in hoc Regno nostro viguerunt, tum vero alias legitimas ob causas vigore (aliarum) literarum nostrarum donacionalium debito tempore infra scilicet reuolucionem vnius Anni a die datarum ipsarum literarum nostrarum donacionalium computando quem (ad modum) predicti Regni nostri . . . . . approbataque consuetudo . . . . . isset . . . . . in dominium predicte possessionis Heghyerys introducere nequissent Ideoque timerent huiusmodi literarum nostrarum donacionalium vigorem expilasse (?) Supplicatum itaque extitit Majestati nostre pro parte Annotatorum exponencium ut nos prescriptas litteras donacionales non obstante eo quod annualis sublacio datarum eiusdem iam preterisset vigorosas et efficaces relinquere dignaremur, vnde nos consideratis presentis temporis statum, et condicionem in disturbio positum esse, et Racione predeclarata et exsuperhabundanti nostre gracie dono, et Regie potestatis plenitudine, qua Jurium fidelium nostrorum huiusmodi defectus solemus reformare, dictas literas nostras donacionales in vigore relinquimus, decernimusque ac reddimus et pronunciamus reput . . . . que debere volumus vigorosas, prescriptamque possessionem Heghyerys eisdem et heredibus ipsorum vniuersis vigore presencium denuo damus, donamus et conferimus decernendo per presentes, quod idem expo-

Digitized by Google

nentes se in domynium dicte Totalis possessionis Heghyerys per nostrum et vestrum homines tam dictarum donacionalium, quam eciam presencium literarum nostrarum vigoribus per totum hunc Annum presentem legittime introduci facere valeant, atque possint, Fidelitati igitur vestre harum serie mandamus firmiter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Nobiles Mathias Zthanissa de Kys Themes, aut Nicolaus, vel Georgius Wayda de lwgas, sew Joannes Cherbyche alys absentibus homo noster ad facies Totalis possessionis Heghyerys vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis inibi legittime conuocatis et presentibus. Accedendo introducat prefatos exponentes In domynium eiusdem possessionis Statuatque eandem eisdem ipsorumque heredibus et posteritatibus uniuersis, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinencys quibuslibet premisse nostre donacionis titulo ipsis incumbente perpetuo possidendam si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint euocet eosdem contra annotatos exponentes ad quintum decimum diem, a die huiusmodi evocacionis exhinc fiende computando in Curiam nostram Regiam, nostram scilicet personalem in presenciam, Racionem contradiccionis eiusdem reddituros Et posthec huiusmodi introduccionis et Statucionis seriem cum contradictorum et Evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse statucioni intererunt nominibus, terminoque assignato, ut fuerit expedienda dicte nostre personale (sic) presencie suomodo rescribatis. Datum in predicta Ciuitate nostra Lyppa in Festo predicto Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo quarto.

Pesty, Krassó Vármegye története. Tom. IV. pag. 15—17. După transumptulŭ capitulului din Aradŭ a. 1535.

XXXVII.

1534. Nobilii români *Petru Racovițĕ* și *Georgie Vrabiĕ* se împacă înaintea tri- 1534.
bunalului din districtulŭ românescŭ alŭ Lugoșului, că nici o parte se nu excludă pe ceea laltă din posesiunea castelului *Borșa*. In acestŭ tribunalŭ figurézĕ și *Nicolae Voivodulŭi Lugoșului*.

Nos Joannes Floka. Mathias Sywko, gabriel de gerliste franciscus ffyat. Nicolaus Vayvoda de Lwgas, franciscus Vlod, Martinus do(cz.) ladislaus, sandor, damus pro memoria vniversis presentibus et futuris presentes inspecturis. Quomodo venientes nostri in presenciam Egregius, petrus rakovychya cum fratribus suis Martino et ladislao ab vna, ab altera partibus Nobilis, georgius vrabia, et coram Nobis talem fassionem et concordiam fecerunt pari et vnanimi voluntate, et consensu Nemine cogente eos sed sua propria voluntate et consensu, fide honore et humanitate, eorum Mediantibus stricta, eorum inter se Manu coram Nobis et fide et sub illo vinculo honoris et fidei,

Digitized by Google

eorum, alter alteri tales faciendo promissiones Quod quoad ipsis vita superesset, Nulla inter eos fieret Nequicia, alter alterum excludiret ex castro bokcha, vel alter, alterum, ex dominio alienaret. Sed vsque, vt p . . . . est, superessset, vita, vtriusque p . . . . is, et in (aduersis) et prosperis rebus, eorum quantum hoc negocium, ca . . . . ex omni parte attingeret vni esse volunt, fieri, et Si quis eorum, hoc tenere Nollet aut non curaret, extunc illa pars, in fidefragio, et absque honore ubique locorum Nulla occasione posita habeatur. In cuius rei Memoriam has literas Nostras vnas alteri alteros similiter alteri parti, Juris eorum et ad robor, duximus dandas, et concedendas vigore et testimonio Mediante, Datum ex Liipa feria sexta ante festum beati Nicolai episcopi anno domino Millesimo quingentesimo trecesimo quarto.

Pesty, Krassó Vármegye története. IV. p. 17—18. — Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási. De desuptulŭ textului se vĕdŭ urmele a 8 sigile mici.

XXXVIII.

1534. 1534. *Diferite date istorice cu privire la Românі* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ judeţului *Jacobŭ Hyrser* din Braşovŭ.

Anno domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto prudens et circumspectus dominus Jacobus Hyrser tertium electus est in villicum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et provinciae, de quibus suo tempore plenam daturus est rationem.

Exposita domini villici.

Jan. 12. Item eodem die dominus Maylad, Byrkesy Myhayl, Zemerew Gaspar, cum omnibus domini Maylad potioribus familiaribus Fogarasiensibus, ac domino magistro Luca Byrthalbensi ac suprascriptis plebanis ad nos venit, quem tribus continuis diebus in liberis expensis tenuimus, ut sequitur: pistori pro similis ac colyridis flor. 1 asp. 33, pro 17 perdicibus asp. 34, pro 2 porcellis asp. 5, pro carnibus bubalis in culinam asp. 47, pro duobus vitulis lactentibus similiter in culinam flor. 1 asp. 7, pro carnibus suillis, farciminibus, pernis ac costis asp. 41½, pro galllinis in culinam asp. 40, pro 3 plaustris lignorum eodem asp. 22, pro 1 libr. uvaepasae, 3 libr. orysz asp. 7½, pro uno lotone gariofilorum, et uno lotone floribus muscati . . . . . asp. 10

Pro 5 lot. zachari et mandell asp. 7, pro carnibus lardi et blado asp. 8, pro uno lepore asp. 4, pro uno octoali mellis

Digitized by Google

in culinam asp. 6, pro pomis, piris ac caseo asp. 10, Gromanen similiter exposuit in culinam illam acetum, candelas, petrosilium, cepe, et alia necessaria asp. 27½, pro sinapi ac magnis rapis Transalpinis vulgo gambuessin, flacice *(sic!)* vero zwyckle asp. 8, pro 153 octoalibus novi vini octoale 3 denariis, flor. 4 asp. 29½, pro 18 octoalibus veteris vini, octoale 2 asp. asp. 36, pro 4 plaustris feni asp 40; de consistorio circiter 25 cubl. avenae; domino Stephano Maylad unum magnum tapete nomine civitatis et provinciae donavimus . . . . . flor. 20

Item dum dominus iudex noster dominum Maylad usque ad Feckethehallm cum quibusdam e nostro senatu iuratis ac etiam communi plebe deduceret, dominus Laurentius Schuler ibidem exposuit pro victualibus . . . . . asp. 19

Item sabbato post conversionis beati Pauli Stephano Thot ad waywodam Transalpinensem misso, ut sua magnificentia nos de adventu gubernatoris cerciores redderet expensae . . . . flor. 2 Jan 31.

Emansit dies 16, salarium ipsi datum . . . . . flor. 1 asp. 14

Item dominica conversionis beati Pauli Kyrstyen Lwgofoth a domino waywoda Stephano Bathory huc venienti misi dono 12 octoalia vini, pro asp. 10 carnes et panes, 4 gallinas 4 cubl. avenae facit. . . . . asp. 34 Jan. 25.

Item feria sexta post purificationis Mariae Joanni Zeen ex Blommenaw ad Fogaras ad dominum Maylad ratione interdicti tritici misso, expensae . . . . . asp. 32 Febr. 6.

Item die beati Valentini misimus dono regiae maiestati ac domino cancellario Budam usque 118 magnos carpiones de Barylla (sic[1]) vulgo Kazalnyck a Joanne Krell et Joanne Kygning emptor . . . . . flor. 50 Febr. 14.

Vectura eorundem piscium Budam usque hinc a nobis flor. 26 asp. 25

Item dominica invocavit Tranquillus a regia maiestate Constantinopolim versus ad dominum gubernatorem missus, ad nos venit, super quo dominus Georgius Pellio exposuit . . . . . flor. 3 asp. 47½ Febr. 22.

Petro Thewreck met tertio ad eundem usque ad waywodam Transalpinensem deducendum. Dedimus insuper et ipsi Tranquillo ac suis comitibus tres equos, expensae . . . . . flor. 4

Item feria tertia post Gregorii 2 familiaribus, qui duos equos ex Bwze marckt[2] ad nos reduxerunt, emanserunt 12 dies salarium flor. 1 asp. 46 Mart. 17.

Item uxori relictae condam Thomae Kemmel in Portica unum equum nimio equitatum annihilarunt ac in Breze Walachali stare dimiserunt, cui feminae pro damno eius equi dedimus flor. 2

Idem Tranquillus reliquit hic 5 equos alendos donec ex Turcia a gubernatore reverteretur, in quos equos alendos dedit 24 hebdomadibus pro feno . . . . . flor. 7 asp. 15½

1) in loco de Brăila.
2) Târgulŭi Buzeului.

Digitized by Google

Febr. 25. Item feria quarta post invocavit domino iudici nostro met septimo ad dominum Maylad profecto, pro mutua intelligentia in quibusdam certis causis habenda, exp. . . . . flor. 2 asp. 18

Item familiari domini Wlad waywodae dum Tranquillus hinc debebat in Turciam intrare $^{9}/_{8}$ vini et 4 cubulos avenae . . asp. 13 1/2

Febr. 25. Item feria quarta ante reminiscere uni familiari nostro qui post Tranquillum unas literas usque in Thergowysthyam duxit expensae . . . . . flor. 1 asp. 12

Item rursum unas literas per Tranquillum e Thergowysthya ad dominum Maylad missas, famulo expensae . . . . . asp. 32

Febr. 28. Item sabbato ante reminiscere pro uno vase vini a domino Jacobo Clementis empto, ac domino Petro waywodae Moldauiensi dono misso . . . . . flor. 25

Mart. 5. Item Ztoyka Dobromyr, qui praescriptum vas vini Petro waywodae Moldauiensi nomine civitatis et provinciae obtulit, expensae, et 19 dierum salarium . . . . . flor. 4 asp. 26

Mart. 7. Item sabbato ante oculi Ztanschul Beelsche Transalpinensi ac etiam Oczoel Moldauiensi boiaroni, pisces, polygrana uzonum, et panes dono missa . . . . . asp. 34

Postera die rursum pro polygranis . . . . . asp. 9

Rursum pro 9 octoalibus vini . . . . . asp. 13 1/2

Item eodem die domino Georgio Pellioni ad Kynyngdorf misso, ut quendam furem judicio convictum suspendi faceret, qui a Foeldwariensibus equos furatus fuerat, expensae . . . . . flor. 1 asp. 11

Mart. 8. Item Joanni Thewreck in Transsiluaniam dominica oculi domini Wlad waywodae lapicidas et muratores conducendum, misso, expensae . . . . . flor. 4

Mart. 13. Item feria sexta ante laetare dominus Joannes Hock ac dominus Georgius Pellio, ad dominum Stephanum Maylad ad Fogaras, ac deinde ad Rupes causa unius furis suspendio afficiendi missi, consumpserunt . . . . . flor. 3 asp. 7

Dederunt dono domino Stephano Maylad magnos salitos carpones hinc secum ductos . . . . . flor. 4

Bulgaro[1] qui illos pisces illuc duxit . . . . . asp. 11

Mart. 11. Item feria quarta ante laetare dominus Georgius Blesch castri Thewrtsch castellanus, misit Paulum Literatum Budam ad regiam maiestatem ratione debiti in Racz Rywy penes Georgium Bogdan habiti, cui Paulo domini senatus commiserunt ut quasdam literas a sua maiestate exciperet, cui dedi . . . . . flor. 10

Mart. 16. Item dominica ante iudica ipsi Sawe Transalpinensi qui in certis suis negociis Wlad waywodae ad nos venit misi dono tribus vicibus 15 octoalia vini, cancros pro asp. 8, 1/8 poligrana uzonum, 2 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 10

1) In registrele de venituri şi de cheltueli ale oraşului Braşovŭ sub numele de *Bulgari* se înţelegŭ de regulă locuitorii români din suburbia Braşovului numită Schei.

Digitized by Google

Item Ztoyka Dobromyr cum eo nuntio in Tergowysthyam ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 14

Item dominica iudica domino Anthonio Auri ad Fogaras ut furem quendam misit suspendi, expensae . . . . . flor. 2 — Mart. 22.

Emansit diebus 5 salarium . . . . . flor. 1 asp. 12

Duxit secum 4 carpiones salitos domino Maylad dono dandos asp. 40

Item magna feria quinta familiari domini Stephani Maylad ad dominum Wlad waywodam in Thergowystyam in legatione proficiscenti, misi sex octoalia vini, recentes pisces, albos panes, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 15 — April. 2.

Item die pascae Dragul Postelnyck a domino Wlad waywoda ad magnificum dominum dominum Stephanum Bathory waywodam Transsiluanum misso in legatione 12 octoalia vini, 3 gallinas, albos panes, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 27 — April. 5.

Item feria quarta post pascae festum, Ztansul Beelse, qui post muratores venit, hinc ad dominum Wlad waywodam ducendos, misi $^{3}/_{8}$ vini, 2 pullos et 1 $^{1}/_{2}$ cubl. avenae . . . . . asp. 8 $^{1}/_{2}$ — April. 8.

Item Martin Bulgaro ad optata domini Wlad waywodae domino iudici nostro porrecta, in Thergowysthyam misso, ad referendum Bartus Fwx e Vienna domum rediisse, expensae flor. 1

Emansit diebus 5 salarium . . . . . asp. 20

Item Kathána Bulgaro, ex parte unius detentionis causa domini Joannis Syrmers ad Moroswasarheyl misso, expensae flor. 1

Item feria sexta post festum pascae Petro Thewrech ad dominum Maylad misso, quod videlicet iobagiones domini Maylad quosdam porcos in Transalpinam pertinentes furto abstulerant, expensae . . . . . asp. 25 — April. 10.

Item sabbato ante quasimodogeniti dominus Anthonius Aurifaber ac dominus villicus noster ad petita domini Stephani Maylad, ad dominum Wlad waywodam ratione unius aureae catenae, quae circa Ztan Porkolab est de Rymneck. Dominus autem villicus noster ex commissione regiae maiestatis per dominum iudicem nostrum similiter istuc missus est, ut adiuvante domino Wlad waywoda equum unum a Sorban Wornyck regiae maiestati emeret, expensae . . . . . flor. 16 asp. 10 — April. 11.

Emanserunt ii duo domini 14 diebus, salarium . . flor. 7

Habuerunt secum 4 famulos, salarium . . . . . flor. 3 asp. 18

Item feria sexta ante misericordias domini Gawryl Bulgaro cum famulo domini Joannis Doczy ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 2 — April. 17.

Emansit 8 diebus cum duobus equis, salarium . . . flor. 1 asp. 7

Item Jancko Barthock cum famulo regiae maiestatis ad dominum gubernatorem ituro ac primum ad Wlad waywodam proficiscenti, cum eo inquam famulo in Transalpinam eunti, expensae flor. 2

Emansit cum duobus equis, 6 diebus, salarium . . . . . asp. 48

Digitized by Google

April. 20. Item feria secunda post misericordias domini Gregorio tonsori et Nicolao balneatori in Transalpinam missis ut venam suae magnificentiae inscinderent ac ventosas ponerent, expensae flor. 1

April. 22. Item feria quarta post misericordias domini dominus Joannes Doczy misit unum familiarem ad dominum gubernatorem, eundem ego misi cum Joanne Zeen ex Blommenqw ad dominum Wlad waywodam in Transalpinam, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

April. 24. Item dominus iudex dedit Fracillae ex Campo longo super magnis tapetis emendis . . . . . flor. 37 asp. 25

Item solvi eidem Fracillae 4 paria czysma, quae domino Francisco Dobo ex Turcia adducta fuerant . . . . . flor. 2 asp. 35

April. 24. Item feria sexta ante iubilitate Ztoyka Dobromyr cum quibusdam literis domini thesaurarii in Turciam missus est, et emansit diebus 32, salarium . . . . . flor. 3 asp. 18

Item eodem die famulo Dragomyr Zspatayr 4 vicibus 17 octoalia vini et 4 cubl. avenae dono missa . . . . . asp. 26½

Eodem die Dragwl Postelnyck, qui a domino Maylad huc venit, 12 octoalia vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 11½

Mai 7. Item feria quinta post Philippi et Jacobi domino Anthonio Aurifabro ad Fogaras ad dominum Maylad misso, ut domino Maylad referret, quid in Transalpina coram domino waywoda ratione catenae expedierit, expensae . . . . . flor. 2

April. 28. Item feria tertia ante Philippi et Jacobi, pro uno pari cultellorum et uno pari chyrothecarum, dum duo Walachi malefici in 4 partes secti et unus Hungarus suspensus est . . . . . asp. 10

Mai 10. Item dominica ante Servatii Petro Thewreck cum Francisco Ollaz ad dominum Wlad waywodam, per dominum thesaurarium misso, expensae . . . . . flor. 2

Mai 11. Item feria secunda ante Servatii Joanni Droboly ad dominum Maylad ad Fogaras misso expensae . . . . . asp. 25

Item Ladislao Hoffgreff qui ei comes itineris usque ad dominum Wlad waywodam datus est, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

Mai 26. Item sabbato post ascensionis domini ipsi Radycz Portayr qui a domino Wlad waywoda ad dominum thesaurarium ac dominos senatus nostri in legatione venit, 2 agnos, recentes pisces, unam urnam vini, 4 cubl. avenae, et panes primarios . . . . asp. 25

Item dedimus dono Dragycz Spatayr cum ceteris boiaronibus unum vas vini a domino Jacobo Clementis emptum . flor. 2

Mai 18. Item feria secunda post, ipsi Jwga qui a Petro waywoda Moldauiensi huc venerat misi dono tria octoalia vini ½ agnum, pro asp. 4 panes et avenam . . . . . asp. 11½

Mai 19. Item feria tertia ante pentecostes uni Bulgaro qui unum episcopum Valachalem usque ad Emericum Balassa deduxit, expensae . . . . . flor. 1

Mai 23. Item Egiptiis lictoribus qui ad optata domini Vrbani Ba-

Digitized by Google

thyani duos ipsius famulos in castris decollarunt, et uni manum amputarunt . . . . . asp. 25

Item eodem die Benedicto Domozy cum Vrbano Bathiani in comitiva ad dominum Wlad waywodam misso, expensae flor. 2

Item feria tertia post pentecostes Thomae David, qui post Vrbanum Bathiani et Franciscum Ollaz usque in Turciam cum literis missus est, expensae . . . . . flor. 4 Mai 26.

Item eodem die Myckle familiaris domini Wlad waywodae venit de Buda, cui misi $^3/_8$ vini, 2 pullos, panes et avenam . . asp. $8^1/_2$ Mai 27.

Item popae domino Petro . . . . . flor. 2

Item eodem die Melchior Deack e Buda a regia maiestate huc venit, ad dominum gubernatorem in Turciam profecturus cui misi bina vice 6 octoalia vini, 11 gallinas, carnes vituli lactentis, et panes primarios . . . . . asp. 45 Jun. 8.

Uni famulo cum eo usque ad Wlad waywodam misso expensae . . . . . flor. 1 asp. 33

Item dominica trinitatis domino Anthonio Aurifabro ad dominum Maylad ad Fogaras ratione panni domini Joannis Syrmers misso, met tertio ac 5 diebus emanenti, expensae et salarium flor. 3 asp. $12^1/_2$ Mai 31.

Item die corporis Christi Petro Waska ad dominum Maylad misso, ut sibi caveret, et ne nimium consideret expensae et salarium 3 dierum . . . . . asp. 44 Jun. 4.

Item postera die Joanni Thewreck in eodem negotio ad dominum Maylad misso, expensae . . . . . asp. 32

Item feria tertia post corporis Christi Joanni Feckethe qui cum uno Turca Mwmnyn waywoda e Buda a regiae maiestate venit ad imperatorem Turcarum profecturus misi dono 8 octoalia vini, anseres, gallinas, carnes bubales asp. 12, panes asp. 8, agnum unum asp. 8, 4 cubl. avenae . . . . . asp. 40 Jun. 9.

Item Joanni Belleny cum eo usque ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 29

Item eodem die Joanni Pytayr misi dono 3 octoalia vini et unum modium avenae . . . . . asp. $4^1/_2$ Jun. 11.

Item feria quarta ante Joannis baptistae Valentino Thot ad dominum Maylad ad Fogaras misso, expensae . . . . . asp. 32 Jun. 17.

Item sabbato post famulis domini Wlad waywodae, qui plumbum emerant, misi dono 4 octoalia vini, 4 panes, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 10 Jul. 4.

Item dominica post visitationis Mariae Paulus Literatus ad reverendissimum dominum Czyback missus duxit suae reverendissimae dominationi in sortem nostram, ex summa 1000 flor. super omnes Saxones impositorum. . . . . flor. 200 Jul. 5.

Item feria secunda post visitationis Mariae Thomae David cum famulo domini episcopi in Transalpinam ad dominum Wlad waywodam deducenti gratia misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25 Jul. 6.

Digitized by Google

Jul. 18. Item feria quarta post Margaretha Benedicto Domozy cum literis domini episcopi Statilii ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 2

Item Joanni Dromboli versus castrum Thewrtsch misso, ut unas literas domini thesaurarii a Nicolao Kezzy reduceret huc in civitatem ad thesaurarium, expensae . . . . . asp. 4

Jul. 11. Item sabbato ante Margarethae Martyn Bulgaro in Turciam ad dominum gubernatorem cum literis misso exp. . . . . flor. 4

Jul. 12. Item eodem die antiquo Radytsch ex Thergowysthya $^{3}/_{8}$ vini, 4 pullos, 1 cubl. avenae. . . . . asp. $8^{1}/_{2}$

Jul. 17. Item die beati Allexii dominus episcopus Albensis venit in hanc terram Barcza ad Rosnyo, cui misi dono medio domini Joannis Hoch similas pro flor. 1 asp. $10^{1}/_{2}$, 19 octoalia veteris vini, 8 octoalia novi vini, unum bovem flor. 2 asp. 15, gallinas 40 facit . . . . . flor. 5 asp. $14^{1}/_{2}$

Jul. 18. Item Stoyka Posteylnyck qui magistrum Matheum plebanum Apoldie superioris ex Turcia et Transalpina huc duxit misi dono sex octoalia vini, polygrana uzonum asp. 8, panes, carpiones, cancros, 4 cubl. avenae. . . . . asp 37

Jul. 20. Item ipso die beati Eliae prophetae Vrbanus Bathyany cum equis 100 in Transalpinam domino gubernatori in occursum profectus est, cui dedimus unum currum commeatus vulgo speuszwagen, Kelemen ex Bulgaria cum sex equis, cui dedi . . . . flor. 2 asp. 32

Benedicto Domozy, qui cum eo usque ad dominum Wlad waywodam missus est, expensae . . . . . flor. 1

Jul. 21. Item Joanni Dromboly feria tertia ante Magdalenae ad Fogaras ad dominum Maylad misso, expensae et salarium, 4 dies asp. 41

Jul. 22. Item die Magdalenae Ztoyka Dobromyr Bulgarus missus est in Transalpinam ad dominum gubernatorem ac dominum Wlad waywodam cum literis usque ad Pytest, expensae . . . . flor. 2

Jul. 27. Item feria secunda post Annae Valentino Thot cum Vrbano Bathyany in Transalpinam misso, expensae . . . . . flor. 1

Item Jacobo Mote donavimus unum tentorium emptum flor. 12

Jul. 22. Item die Magdalenae et feria secunda post Anne, Ztoyka

Jul. 27. Dobromyr bis in Transalpinam ad dominum waywodam in Pytest ad deinde cum literis domini thesaurarii ad dominum gubernatorem misso, istis duobus vicibus expensae . . . . . flor. 4

Item ex commissione domini iudicis ac dominorum senatus misi in castra domino Radycz Portayr 16 octoalia vini, et aliquot similas facit . . . . . asp. 39

Aug. 14. Item in vigilia assumptionis Mariae Ztoyka Dobromyr cum vervecium custodibus vulgo berbekayren, domini Wlad waywodae, ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 2

Emansit dies sex, salarium . . . . . asp. 24

Jul. 23. Item feria quinta ante Jacobi apostoli dominus villicus noster

Digitized by Google

et Paulus Literatus missi sunt in Transalpinam usque ad Pytest domino gubernatori obviam, obtuleruntque suae magnificentiae dono, similas . . . . . flor. 4 asp. 27

Pro 45 octoalibus veteris vini . . . . . flor. 1 asp. 40

Consumpserunt met octavi . . . . . flor. 3 asp. 40

Domino villico 7 dierum salarium . . . . . flor. 1 asp. 37 1/2

Habuerunt 3 famulos, 7 diebus, salarium . . . . . flor. 1 asp. 34

Kelemen ex Bulgaria duxit ea victualia cum sex equis, 7 diebus in salarium . . . . . flor. 3 asp. 18

Item sabbato ad vincula Petri dominus Sigismundus Gemmarius et Paulus Deack secunda vice in Transalpinam obviam domino gubernatori misi, duxerunt suae magnificentiae in 2 scriniis vulgo Thwnnen [1]), similas, quae una cum scriniis constant flor. 2 asp. 33 Aug. 1.

Vinum in duobus cellariis etiam duxerunt 18/8 vini facit . asp. 36

Consumpsit cum Paulo Deack 3 diebus . . . . . asp. 18

Domino Sigismundo trium dierum salarium . . . . . asp. 37 1/2

Uni Bulgaro in salarium qui similas ac vinum duxit . . . asp. 25

Item dominus iudex noster misit Barbul Bulgarum pro 600 vervecibus, qui domino gubernatori dono dati sunt, constant flor. 155

Ipsi Barbul expensas . . . . . flor. 3

Pastoribus, diebus 29, eos castratos custodientibus salarium et pro victualibus . . . . . flor. 2 asp. 11 1/2

Pro 600 panibus dono dandis . . . . . flor. 12

Item villicus de Rosnyo solvit Bernardo vectori, qui cum Vrbano Bothyany in Transalpinam ad Pytest, ac rursum ad Rosnyo cum curru profectus fuerat . . . . . flor. 9 asp. 32

Item feria sexta ante Bartholomei Stephano Thot in Transalpinam ad dominum Wlad waywodam misso, ad referendum, quo modo tres nationes in tota Transsiluania contra gubernatorem insurrexissent, expensae . . . . . flor. 2 Aug. 21.

Item Ztoyka Dobromyr ad dominum Wlad waywodam in Transalpinam misso, ut referret in Megges gubernatorem esse obsessum, expensae et salarium . . . . . flor. 1 asp. 24

Item dominica ante Bartholomei Jacobo Herczeg cum literis ad dominum Maylad misso, expensae et salarium, 3 dierum asp. 32 Aug. 23.

Item postera die Zoeld Mathe cum literis ad dominum Maylad ratione insurrectionis trium nationum misso, expensae . flor. 1

Item dominica ante Egidii Balika pro una sella ad Fogaras . . . . . flor. 2 asp. 40 Aug. 30.

Item feria sexta ante Egidii Potrw Mardzee Bulgarus missus est in Moldauiam, ad intelligendum an waywoda Moldauiensis vellet erumpere in nos, expensae . . . . . flor. 2 Aug. 28.

Item eodem die uni boyaroni qui a domino Wlad way- Sept. 1.

1) *Wahrscheinlich* turwnnen, *Trubchen.* (Quellen, II. pag. 361.)

Digitized by Google

woda ex Transalpina venit ad dominum Maylad in castra circa Megges profecturo, $^3/_8$ vini, carnes, similas, 2 cubl. avenae . . asp. 13

Aug. 30. Item dominica die ante Egidii capitaneus domini waywodae Moldauiensis cum aliquot millibus e Moldauia venit in auxillium Transsiluaniae contra gubernatorem circa Megges proficiscens, cui misi dono ad Foeldwar panes, et etiam uni boyaroni in civitate flor. 1 asp. $6^1/_2$

Sept. 1. Item die Egidii Ztoyka Dobromyr cum Padwere Lwgofoth ad dominum Maylad in castra circa Megges proficiscenti, expensae flor. 1 asp. 25

Sept. 3. Item feria quinta post Egidii Benedicto Domozy qui cum pulveribus ac plumbo ad dominum Maylad ac Gothardum Kwn in castra circa Megges missus fuit, expensae . . . . . flor. 2 asp. 5

Duobus Bulgaris, qui pulveres ac plumbum et similas equis 4 illuc duxerunt, expensae . . . . . flor. 2

Emanserunt 6 diebus cum illis 4 equis salarium . . flor. 1 asp. 46

Jacobo pistori pro similis domino Maylad ac domino Gothardo Kwn in castra circa Megges ductis . . . . . flor. 3 asp. 46

Sept. 8. Item die nativitatis Mariae Lucae Thereck ad dominum Maylad in castra circa Medges misso, ac decem barbatas pixides, vulgo hocken, pulveresque bombardicos, ac stray, in equis 6 vulgo Zoemer ducenti, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

Emansit diebus septem, cui dedi in salarium . . . . . asp. 28

Item Bulgaris cum sex equis expensas . . . . . flor. 2

Sept. 11. Item Ztoyka Dobromyr feria sexta ante crucis ad dominum Wlad waywodam misso, ut referret Padwere Lwgofoth esse captum, expensae . . . . . flor. 1 asp. 26

Sept. 11. Item feria sexta ante crucis venit Danschwl Komysz boyaro a domino Wlad waywoda, nobisque retulit, quomodo Wlad waywoda vellet super nos erumpere in auxilium Gritty nisi dono $^3/_8$ vini, pisces, cancros albos panes et avenam . . . . . asp. $13^1/_2$

Sept. 20. Item dominica post crucis Zachariae familiari domini waywodae Moldauiensis, qui retulit dominum waywodam Moldauiensem plus auxilii circa Megges contra Gritti mittere misi 3 octoalia vini, 3 gallinas, et avenam . . . . . asp. 9

Item eodem die pro certiore reddenda provincia, quod dominus Wlad waywoda vellet erumpere . . . . . asp. 12

Sept. 13. Item dominica ante crucis Paulus Literatus missus est ad regiam maiestatem, ut suae maiestati diceret, quod dominus Wlad waywoda vellet venire in Gritty, et etiam aliis multis de causis ad suam maiestatem missus consumpsit, et quod Moldauiensis etiam eius esset mentis . . . . . flor. 17 asp. 35

Item Petrus Thewreck cum panibus 2947 drabantis vendendis in castra missus, duxit dono domino Maylad et Gothardo Kwn similas pro . . . . . flor. 3 asp. 23

Consumpsit, et dedit dono domino Maylad panes 600 flor. 2 asp. 25

Sept. 14. Item feria secunda post crucis Domswl Komysz a domino

Digitized by Google

Wlad waywoda missus, huc venit, ad dominum Maylad et Gothardum Kwn profecturus, cui misi dono 15 octoalia vini, gallinas carnes asp. 8 panes 2 cubl. avene . . . . . asp. 44½

Item feria tertia post crucis Marthwn famulus vigesimae Sept. 15.
missus est cum literis post Paulum Literatum, ut is referret regiae maiestati quomodo Wlad waywoda circa hanc provinciam Transsiluaniam stare vellet . . . . . flor. 3 asp. 25

Item eodem die domino Joanni Hoch cum boiarone Danswl Komysz familiari domini Wlad waywodae, ad dominum Maylad et ad dominum Gothardum Kwn misso, ut referret dominum Wlad waywodam circa hanc Transsiluaniam stare velle, et ut gentes domini Wlad waywodae ex Megges evocaret, expensae flor. 5 asp. 35

Emansit dies 9, salarium . . . . . flor. 2 asp. 12½

Habuit secum 2 famulos cum Stoyka 9 tag, et Ztoyka etiam ante hac bina vice 15 dies . . . . . flor. 1 asp. 46

Eodem die dominus Joannes Hoch duxit secum stipendiam ad 134 drabantos, in medium mensem . . . . . flor. 201

Capitaneo Joanni Fechter expensas . . . . . flor. 6 asp. 25

Item eodem die Benedicto Domozy in tres sedes Siculorum misso, ut ipsis diceret dominum Wlad waywodam non fore erupturum, sed a nostra parte staturum . . . . . asp. 20

Item feria tertia post crucis uni nuncio Moldauico a mag- Sept. 15.
nifico domino domino waywoda Moldauiensi huc misso ad intelligendum num Transalpinensis Wlad waywoda vellet erumpere, 3 octoalia vini, panes, carnes et ½ cubl. avenae . . . . . asp. 10½

Item feria quarta post, Kamarasz de Tattrwsch a suo do- Sept. 16.
mino Petro waywoda Moldauiensi, ut certo intelligeret de eruptione Wlad waywodae, huc venit, manitque hic 9 dies, super quo exposuimus pro vino, pane, carne, gallinis, avena, feno, facit flor. 4 asp. 40

Item feria quinta post crucis dominus Martinus Drwd cum Sept. 17.
popa nostro in legatione ad dominum waywodam Moldauiensem missus est, ad referendum quomodo negotium gentium circa Megges se haberet, ac etiam ad referendum de eruptione Wlad waywodae, ipsis in expensas . . . . . flor. 2 asp. 45

Domino waywodae similas in 2 thonnis vulgo scriniis flor. 3 asp. 47

Eidem 19 octoalia veteris vini in 2 cellariis . . . . . asp. 38

Eidem cultellos et pilea dono missa . . . . . flor. 8

Pro 2 scriniis ad panes . . . . . asp. 8

Emansit dies quinque, salarium . . . . . flor. 1 asp. 12½

Duobus famulis 5 dierum salarium . . . . . asp. 40

Cui vectori curruum Koczy 5 diebus ducenti . . . . flor. 1 asp. 20

Item eodem die Petrus Thewrech duxit unius fornacis pisturam similarum domino Stephano Maylad ac Gothardo Kwn, deditque eis dono pro . . . . . flor. 4 asp. 8

Digitized by Google

Item eodem die Benedicto Domozy cum quibusdam literis ad dominum Wlad waywodam misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

Sept. 19. Item sabbato ante Matthei apostoli Thomae David ad dominum Maylad ac Gothardum Kwn misso, expensae . . . . flor. 1 asp. 25

Sept. 25. Item feria sexta proxima praecedente Danswl Komysz, qui ex castris de Meges huc venit misi dono trutas, cancros, pograna uzonum, panes $^9/_8$ vini . . . . . asp. 34 $^1/_2$

Sept. 21. Item die beati Matthei Benedicto Domozy in castra misso ratione Petri waywodae, qui huc venire volebat, exp. . . . flor. 1 asp. 25

Item eodem die Gregorius Czontfoggo missus est ad dominum Maylad et Gothardum Kwn in castra ad referendum quod waywoda Moldauiensis domi maneret, et magnus iudex curiae ipsius waywodae cum 6000 hominibus veniret, expensae . . flor. 1 asp. 25

Sept. 22. Item feria tertia post, eidem iudici curiae Moldauiensi medio domini Joannis Kemmel misi obviam usque ad Rakws dono 203 panes den. 3, et coliridas vulgo kotschyn 203 den. 2; et apud Joannem Owen impleta sunt in lagenas 42 octoalia vini octoale den. 3, facit . . . . . flor. 9 asp. 20 $^1/_2$

Sept. 24. Item feria quinta post Matthei quibusdam Valachis qui ex Megges clam aufugerant, pro pane . . . . . asp. 10

Sept. 23. Item feria quarta post Matthei domino Joanni Hoch qui domino Maylad et Gothardo Kwn 10 centis pulveris in castra penes Megges duxit, expensae . . . . . flor. 7

Sept. 25. Item feria sexta post venit ad nos Marcze Lwgofoth ad regiam maiestatem profecturus, cui misi dono 12 octoalia vini, $^1/_2$ castratum, panes asp. 10, anseres 3 asp. 9, fenum asp. 8, facit asp. 46

Eodem die capitaneus domini waywodae Moldauiensis causa captivorum e turre eliberandorum huc venit, cui misi dono 8 octoalia vini; sabbato post carnes castrati, 8 coliridas, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 25

Uni Bulgaro, qui eundem 2 equis usque ad Brecz conduxit, emansit 4 diebus, expensae et salarium . . . . . flor. 1 asp. 7

Item dominica ante Michaelis Thomae David cum Marche Lwgofoth familiari domini Wlad waywodae in conductu usque ad dominum Maylat in castra misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25

Sept. 29. Item beati Michaelis Danswl Komysz et Radwl, qui cum Ztoykanen a domino Maylad et Gothardo Kwn ex castris huc venerunt, $^3/_8$ vini, panes, carnes, avenam, dono . . . . . asp. 28

Oct. 2. Item feria sexta post Michaelis ipse Iwga a Megges a capitaneo ac magno iudice curiae waywodae Moldauiensis huc venit, retulitque quomodo boiarones unacum populo ad Foeldwar fore ut venturi, victualia dispositura, cui misi vinum, panes, pisces, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 19

Item Danswl Komysz qui a Megges capta huc venit, pro dono nuncii vulgo Erem Kalatsch, 4 ligaturas cultellorum . flor. 2

Digitized by Google

Item feria sexta post Michaelis domini Joannes Kemmel ac Jacobus Kyrsch ad Foeldwar missi, ut duobus domini Petri waywodae capitaneis a Megges reversis cum gentibus dederunt eis dono unum vas vini, pro . . . . . flor. 1 2 asp. 2 Oct. 2

Duo quartalia carnis bubale, et octo castratos . . . flor. 2 asp. 22

Pro panibus et coloridis vulgo Kalacz . . . . . flor. 3 asp. 26

25 cubl. avenae de consistorio consumpserunt ii 2 domini cum 4 famulis . . . . . asp. 12

4 famulis in salarium . . . . . asp. 16

Vectoribus, qui vinum, panes, avenam tribus curribus 2 diebus usque ad Zenth Gewrdch duxerunt, salarium . . . . flor. 2 asp. 40

Item sabbato ante Francisci Radycz Portayr dum a Megges venit misi dono 3 octoalia vini recentes pisces, unum salitum lucium, 2 cubl. avenae, facit . . . . . asp. 20 Oct. 3.

Eodem die duo boiarones Moldauienses cum decem famulis cum domino Joanne Kemmel venerunt, quibus misi dono 8 octoalia vini, unum castratum, albos panes, fenum et avenam . asp. 36

Item eodem die boiarones domini Wlad waywodae qui in Megges inclusi fuerunt utpote Dragycz Spatayr Paschydie, Radicz Porkolab cum ceteris ad octo boiaronibus misi dono $^{8}/_{8}$ vini, 8 gallinas, unum castratum, 8 asp. panes, 2 cubl. avenae . . . asp. 36

Item eisdem boiaronibus dono dum eos in vigesima invitatos habuimus, 12 ligaturas bonorum cultellorum . . . flor. 6

Item sabbato ante Lucae Petro Pytar, qui a domino Wlad waywoda domino iudici nostro unum equum Turcalem attulit, misi dono $^{8}/_{8}$ vini, pisces, 12 kolacz, 2 cubl. av. . . . . asp. 36 Oct. 17.

Item feria sexta ante Simonis et Judae Petro Pythayr, qui a domino Wlad waywoda huc venit, in congregationem ad Thordam profecturum $^{3}/_{8}$ vini, panes, pisces, 1 cubl. avenae. . . . . asp. 16 Oct. 23

Item eodem die Petro Thewreck ad spectabilem ac magnificum dominum dominum Stephanum Maylad woywodam Transsiluanensem, tum primum Thordae creatum, cum literis misso, expensae, ratione octavae . . . . . flor. 1 Nov. 10.

Item Jacobo Weg et Mattheo Zoeld cum Simone Deack regiae maiestatis legato in Moldauiam ad dominum Petrum waywodam, expensas . . . . . flor. 7 asp. 7 Nov. 8.

Jacobo Weg cum equis 4 et uno curru 27 dies emanenti, salarium. . . . . flor. 7 asp. 1

Mattheo Zoeld cum uno equo similiter 27 emanenti salarium. . . . . flor. 2 asp. 8

Item pridie Galli Simoni Literato qui a regia maiestate in legatione ad dominum Petrum waywodam Moldauiensem mittebatur, misi dono panes, vinum, pisces, gallinas, carnes bubales, candelas, acetum, avenam, omnibus in unam summam computatis, facit . . . . . flor. 3 asp. 31 Oct. 15.

Digitized by Google

Item post dominum iudicem in congregationem proficiscentem, misi pisces salsos cum uno Bulgaro vulgo Zoemer usque ad Alutam fluvium pro . . . . . flor. 2 asp. 18

Eidem Bulgaro expensae et salarium . . . . . asp. 24

Item Stoyka Dobromyr in Transalpinam misso, ut equum, qui fuit Wolzan Lwgofoth, domino waywodae Stephano Maylad emeret, expensae . . . . . flor. 3

Emansit 9 diebus, salarium et bibales . . . . flor. 1 asp. 34

Nov. 12. Item feria quinta post Martini Simoni Deack, qui ex Moldauia a domino Petro waywoda huc venit, misi dono usque in secundum diem, carnes, octo octoalia vini, anseres, gallinas, panes, recentes pisces, carnes suillas, 8 cubl. avenae facit . flor. 1 asp. 9

Nov. 16. Item feria secunda ante Elizabeth dominus Martinus Drwd in legatum electus, ut cum ceteris trium nationum legatis ad dominum Petrum waywodam Moldauiensem in legationem proficisceretur, consumpsit . . . . . flor. 13 asp. 32

Nov. 20. Item feria sexta post Elizabeth Martino Caspers Hans et Clementi ex Bulgaria ad Fogaras pro adducenda bombarda magna secundum promissionem et addictionem domini waywodae expensae flor. 1 asp. 25

Item cuidam, qui currum domini Jacobi Clementis a Ladislao Appor reduxit, in quo quidam Turci per Ludovicum Gritti, in legationem in Moldauiam e castris hinc mittebantur, expensae et salarium . . . . . flor. 1 asp. 35

Dec. 6. Item ipso die beati Nicolai, Joanni Nagdch regiae maiestatis familiari in legatione ad dominum Wlad waywodam in Transalpinam proficiscenti, misi dono bina vice, $^{8}/_{8}$ vini, carnes suillas, vivas truttas, 2 cubl. avenae facit . . . . . asp. 25

Eidem dedi ad commissionem regiae maiestatis . . . flor. 25

Petro Thewreck, ut eundem usque ad dominum Wlad waywodam deduceret, expensae . . . . . flor. 2

Dec. 12. Item sabbato ante Luciae Stephano Seratori, qui 4 paria vulgo stech roeff, et 12 paria calcarium ex puro orichalco paravit, nomine civitatis et provinciae necessitate exigendis, in Moldauiam ac Transalpinam dono dandis . . . . . flor. 10

Item Wentylla boyaroni Transalpinensi qui hic in civitate infirmitate gravatus decubuit, misi dono tria octoalia vini, quatuor asp. panes, et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 12

Dec. 19. Item domino Sigismundo Gemmario, qui anno domini 1528 cum prudentibus ac circumspectis dominis domino iudice nostro Luca Hyrser, domino Joanne Benckner bonae memoriae, ac domino Joanne Fwx in legatione ad Ferdinandum regem Pragam usque missis, profectus fuerat, et redeundo circa Kewreszbayna sua bona amisit, vitam vix salvam reddendam, cui domini senatus et provinciales promiserunt sub literis suae dominationis, donec solvit dominus villicus . . . . . flor. 25

Digitized by Google

Ad petita eiusdem domini Maylad, dominus iudex noster misit emere in Transalpina unum equum Turcalem qui fuit Wolsan Lwgoſoth . . . . . flor. 140

Quos flor. 140 domini senatus et provinciae addixerunt domino indici ratione solutiouis damni ex depraedatione circa Kewresbayna percepti, ut videlicet dominus iudex eosdem a domino Maylad accipiat. . . . . .

Rursum magnifico domino Stephano Maylad waywodae unam optimam penulam a domino Joanne Benckner . . . . flor. 5

Ad rationem eiusdem domini waywodae, dati sunt Petro Gerendi ex Moldauia huc reverso, in expensae . . . . . flor. 12

Item dominus Joannes Fwx ac dominus Laurentius Schuler iudices Zernescht et Thohan exposuerunt super 24 walachis de Zernescht et Thohan, qui tempori Doczy et Anthony Gritty huc in civitate ante domum domini iudicis noctu 79 diebus custodire iuverunt, expositi sunt super eos singulos diebus asp. 18 facit flor. 28 asp. 22

Item quatuor custodibus qui in omnibus viis ac semitis Alpium iubentibus dominis iudicibus de Zernyest et Thohan tam diu custodierunt, quam diu Gritty cum omnibus suis gentibus in Megges inclusus fuit. Id factum ex commissione omnium 3 nationum super quibus custodibus tam in expensas quam et salarium expositi sunt . . . . . flor. 11 asp. 11

Item domino iudici Lucae Hyrser ratione damni circa Kew reschbayna percepti, cui etiam anno proximo superiore 1533 solvimus flor. 250. Et hoc anno praesente flor. 140 ratione debiti domini Maylad, eidem solvimus. . . . . Dec. 21.

Iam vero ultimatim in sortem plenae et integrae solutionis dedit dominus villicus . . . . . flor. 110

Item domino Laurentio Schuler, quod 24 Valachos de Zernyest et Thohan 14 hebdomadis in domo sua tempore Joannis Doczy fovit coxitque ac ligna administravit, et pro fatigiis addixerunt domini senatus . . . . . flor. 5 Dec. 24

. . . . . .

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. pag. 335—382.

Digitized by Google

XXXIX.

1535. 1535. *Ferdinandŭ I.*, regele Ungariei, dăruesce de nou voivodului *Petru din Moldova* cetăţile din Transilvania numite *Ciceu*, *Cetate-de-baltă*, *Ungurașŭ și Bistrița*, pe cari le au primitŭ, parte dênsulŭ, parte predecessorii sĕi, de la regii de mai înainte ai Ungariei.

Nos Ferdinandus — memoriae commendamus — quod, quum nos fidelis noster, spectabilis magnificus Petrus, vaiuoda Moldaviensis, per nuncios et litteras suas his superioribus annis de sua erga nos fidelitate certiores fecerit ac spem dederit optimam, quod nobis tum contra nostros peculiares aemulos atque inimicos, tum adversus christianae reip. communes hostes, vsque ad extremum vitae suae tempus, fideliter et constanter cum suis subditis seruiret; vt eum nostra liberalitate non solum in huiusmodi bono et fideli proposito retineremus, sed ad maximos quoque conatus, pro nobis regnoque nostro Hungariae ac nomine Christiano suscipiendos, magis ac magis incitaremus, crebrius etiam ac humillimis eiusdem vaiuodae supplicationibus inducti, arces Czicsó, Küküllö Báluányos ac ciuitatem Bistriciensem, in partibus regni nostri Transiluanis existentes, quas partim a serenissimis praedecessoribus nostris, Hungariae regibus, maiores sui obtinuerunt, partim ipse Petrus vaiuoda his temporibus est adeptus, cum omnibus illis utilitatibus et prouentibus, quibus nunc possidet, in manibus eiusdem Petri vaiuodae de gratia nostra speciali relinquimus absque omni impedimento possidendas, harum nostrarum vigore et testimonio literarum. Dat. Viennae in Festo beati Antonii abbatis anno dom. MDXXXV. regnorum nostrorum Romanii V. reliquorum vero IX.

Katona, Historia critica regum Hungariae. Tomulus I. Ordine XX. pag. 940—941. — Estrasŭ în Transilvania, An. 1874. pag. 129.

XL.

1535. 1535. Nobilulŭ *Ionŭ More* din Bănatŭ se împacă înaintea castelanilorŭ din (Caran)Sebeşŭ cu nobilulŭ *George Voivodulŭ* și cu fraţii sĕi în privinţa moşiilorŭ sale părinţesci.

Nos Franciscus Fyath de Ermines Castellanus ac Stephanus Pobora Judex nobilium districtus de Sebes, Joannes Vaydaffy de Nag gyarmat, Georgius Simon alias Judex de Sebes. Joannes Olah, Matthias Porkolab, Petrus Lamotha, Joannes Barla, Andreas Bertha, Jacobus Dorka, Georgius Thaar de Zlatina, Nicolaus, Stephanus de Kalnik Damus pro Memoria vniuersis et singulis, Cuiuscunque status et conditionis hominibus quorum Interest et in-

Digitized by Google

tererit, praesentes visuris. Quemadmodum Egregius Joannes More In personis, tam suae quam filiorum et filiarum suarum procreatorum et procreandorum fratrumque et Consanguineorum vniuersorum quem Jura et bona possessionaria ac predia vt puta domasnya, Krywa, Gardony, Pattak, Thodorowycza, Zlobodsag, Dowarach, Kanych, vtrumque Kanych, Komerowa, praedicto Ohaba, Polana Item in aequali dimidietate parte aeque concerneret omnia onera in se Assummendo venientes nostri in praesentiam ab vna partibus vero ex altera Egregy Nobiles Georgius Gregorius Nicolaus et domina Elena soror vaiuoda omnia onera quorumcunque filiorum et fratrum suorum in se Assummendo volentes omnibus litibus et Controuersys Inter sese finem Imponere Ipsique perpetuae pacis Consuetudine gratulari Quae vtraque pars Coram nobis praeannotatis Egregys Nobilibus ad Id electis talem pacis Concordiae dispositionem atque vnionem et fassionem spontaneo eorum voluntate facere curaverunt In hunc modum Quod Johannes More, Georgius, Gregorius, Nicolaus ac domina Elena soror, Vaiwoda zelo amoris et fraternitatis ne scillcet amplius inter sese litigarent aut alter alterum aliquo Juris ordine de aliquibus negocys ob rationem bonorum Jurium possessionariorum, villarum seu prediorum Domasnya, Krywa, Gardony, Pattak, Thodorouicza, Zlobodssag, Dowarach, Kanych, vtrumque Kanych, Konerowa praedicto Ohaba, Polona requireret Quam possessionem, villas seu predia pari et aequalimodo in dimidia parte inter sese sequestrarent et Condiuiderent et quidem ita sub amissione fidei, honoris et humanitatis verborumque statutorum et sub vinculo Mille florenorum quos ambae partes Coram nobis susceperunt deponendos, si hanc ordinationem aliqua pars Infringeret vel sui haeredes et posteritates vel eorum aliqui Consanguinei vtrumque non obseruaret prius autem omnem litis processum que forsitan temporum processu Excludere alteram partem ex huiusmodi aeque et dimidietatis partis porcionis, possessionis villarum et prediorum vi vellet alter contra alteram partem in praenotatis Mille florenis in praemissis persistentem Conuincetur et quitta habeatur, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante In cuius rei Memoriam has nostras literas patentes sigillis nostris roboratas et Consignatas vnas vni parti alteras vero alteri parti de verbo ad verbum sub vna eadem forma jurium suorum ad Cautelam duximus concedendas. Datum in Sebes feria quinta post dominicam Quasimodo proxima Anno domini Millesimo-Quingentesimo Tricesimo Quinto.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 194—195. După transumptulŭ regelui Ionŭ II. din a. 1568 în archiva familiei Fáth.

Digitized by Google

XLI.

1535. 1535. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, judecă procesulŭ dómnei *Ana Fiatŭ* cu nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Banatŭ pentru succesiunea sexului femeiescŭ în moşiile părinţesci.

Nos Joannes dei gracia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Damus pro memoria, Quod nobis feria secunda proxima post festum Beati francisci Confessoris nunc proxime preteritum vna cum nonnullis dominis prelatis et Baronibus alysque huius Regni nostri Hungarie Nobilibus Waradini constitutis et existentibus Discretus franciscus presbiter Bwzgo dictus Nomine procuratorio pro parte Nobilis domine, Anne, Consortis Nobilis Francisci Bakochy de Sebes, filie videlicet Egregy quondam Ladislai Fiath, vt incausamattracte exquo Actor cui id magis competebat Literas Transmissionales coram Nobis in judicio exhibere minime potuisset Nostre Maiestatis Accedens in Conspectum contra Nobilem Franciscum Fiath de dicta Sebes vt Actorem exhibuit et presentauit nobis quasdam literas Nobilium Martini et Petri Rakowichay, Matthie Porkolab Joannis Byzerey, Nicolai Gaman, Petri Farkas, georgj Vaida, Petri Lamocha, Joannis Margai et Benedicti Zlatnay, Tanquam Judicum per Nos ad Reuisionem premisse Cause de voluntate Ambarum partium delegatorum Transmissionales in papiro clause confectas quarum suprascriptio ab extra Talis erat: serenissimo principi domino et domino Joanni dei gracia Regi Hungarie Dalmacie Croacie domino nostro naturali graciossimo, Infrascriptio vero ab intra hec est Eiusdem vestre Sacre Maiestatis fideles Egregy et Nobiles Martinus et Petrus Rakouichay Matthias Porkolab Joannes Bizerey Nicolaus gaman Petrus Farkas gregorius (sic) Vaida, Petrus Lomocha, Joannes Margay et Benedictus Zlatnaj per maiestatem vestram Ad id et per vtramque partem electi Causa in premissa Judices licet, ex Nobis Nonnulli in literis preceptionalibus Regiae maiestatis superius specificatis defuncti sint Continentia vero verbalis hoc modo sequitur. *(Urmézá documentulŭ Nr. XXXIII a. 1534 din volumulŭ de faţă).*

Quibus exhibitis et presentatis prenotatus procurator dictae domine Anne Nomine et in persona eiusdem ex parte memorati Francisci Fyath per Nos in premissis juris Aequitatem suplicauit elargiri Verumque Nos dictam dominam Annam suas Responsiones Allegacionesque se in bonis paternis in heredem masculinum prefectam esse et quod literas prefectionales ad manus ipsius francisci fiath pure et simpliciter dedisset et Assignasset. Coram dictis Judicibus Arbitrys satis firmis et honestis Testibus verificasse ex fassionibus dictorum Testium Reperiebatur manifeste. Ideo ipsa domina ab illa depositione Juramenti. Quod sibi Cum vigintiquinquemet personis superinde Adiudicatum fuisset libera Ac Immunis esse Nobis ac praefatis dominis prelatis Baronibus et Regni Nostri Nobilibus Nobis cum in judicio et examine presentis Causae constitutis et existentibus Cernebatur manifeste. de quorum Consilio prematuro Nos Judicium dictorum Judicum in ea parte emendandum, dictam dominam Annam in pacifica possessione dictorum bonorum

Digitized by Google

et jurium possessionnariorum relinquere duximus prout Relinquimus, Ita tamen vt ipse franciscus fiath si quicquam Juris se extra premissas Raciones In dictis bonis quoquomodo se habere posse speraret Id Jure mediante prosequatur harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante Datum secundo die Termini praenotati. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo quinto.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. 195. După transumptulă lui Christophoră Bathory din 1579, în archiva familiei Macskási.

XLII.

1535. *Ioanü Zapolya*, regele Ungariei, invită pe capitululü din Aradü, se introducă pe nobilulü *Franciscü Fiatü* din Bănatü în posesiunea moşiilorü, ce le a confiscatü dela *Nicolae Nucia* pentru nota de infidelitate. 1535.

Serenissimo principi et domino domino Joanni Dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. domino ipsorum Naturali graciosissimo Capitulum Ecclesie orodiensis oracionum Suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra Nouerit Serenitas nos literas Eiusdem introductorias pariter et Statutorias pro parte egregy francisci fyath de Ermenes confectas Et Emanatas Nobisque preceptorie loquentes et directas Summocum honore recepisse In hec Verba, Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. fidelibus nostris Capitulo Ecclesie orodiensis Salutem et graciam, Noueritis Quod fidelis et egregius franciscus fyath de Ermenes nostram veniendo in presenciam, exhibuit et presentauit Nobis Quasdam literas nostras Donacionales, Bwde In festo diui laurency martyris Anno Domini millesimo Quingentesimo tricesimo Quarto. Regnorum vero nostrorum octauo In duplici papiro patenter confectas Sigilloque nostro Secreto Ab intra In inferiori Margine impressiue communitas, Quibus mediantibus Nos Totalem possessionem dalch vacatam, Ac porciones possessionarias in Ermenes predicta Zadowa, Gywro, fenes, gropyle, Walemara, Zekas, Zlathyna, Zarazpathak et mazthakan, possessionibus appellatis omnino In districtu de Karansebes existentibus adiacentes et habitas Que Nobilis nicolai Nowcha de prenarrata Ermenes prefuissent pro fidelibus Seruicys Eiusdem francisci pernotam Infidelitatis dicti Nicolai Nowcha Simulcum cunctis Eiusdem Et earundem vtilitatibus et pertinencys Quibuslibet Memorato francisco fyath Suisque heredibus et posteritatibus vniuersis in perpetuum dedisse donasse et contulisse dinoscebatur, Quibus exhibitis et presentatis prefatus franciscus, Retulit nobis Eomodo, quapropter ipsis . . . is in . . . . . tem Se ipsum vigore antedictarum literarum nostrarum donacionalium in dominium prescripte possessionis ac dictarum porcionum possessionariarum antefati nicolai Nowcha, debito tempore, provt de iure et consuetudine huius Regni nostri debuisset

Digitized by Google

per nostrum et vestrum homines introduci et statuifacere minime potuisset Ideo formidaret huiusmodi literarum nostrarum donacionalium vigorem expirasse. Supplicauit itaque Maiestati nostre vt eundem de opportuno Remedio exinde prouidere dignaremur. Nos igitur consideratis fidelibus Seruicys antefati francisci fyath per Eundem Nobis exhibitis et ex Superhabundante nostre gracie dono in Regie potestatis plenitudinem, prescriptas literas nostras donacionales Non obstante Eo Quod Reuolucio Anni Datarum Earundem infra Quam premissa statucio fieri debuisset Neglecta est In vigore relinquimus vigorosasque reputari debent volumus decernendo premissam statucionem In dominium prescripte possessionis, dictarumque porcionum possessionariarum per totum hoc Annum a die datarum presencium computare legittime fi(. . .)losse, pro eo fidelitati vestre harum Serie firmiter committimus et mandamus, Quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum Quo presente Ioannes Floka neue Ladislaus de Rakowycza uel stephanus Pobora, et Georgius Peyka de . . . . . ad facies antedicte possessionis dalch consequenterque dictarum porcionum possessionariarum in dictis Ermenes Zadowa, Gywro, Fenes, gropyle, Valemara, Zekas, Zlatyna, Zarazpathak, et mazthakan possessionibus vocatis In eisdem habitarum omnino in dicto districtu Karansebes existentibus vicinis et commetaneis Eiusdem et Earundem vniuersis inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo, prelibatum franciscum fyath in dominium Earundem statuatque Eandem, Et Easdem Eidem Suisque heredibus et posteritatibus vniuersis premisso Jure ipsi Incumbente perpetuo per Eundem possidendam Si non fuerit contradictum, contradictores vero Si qui fuerint Euocet Eosdem contra annotatum franciscum fyath ad tricesimum Secundum diem a die huiusmodi contradictionis computando Juxta consuetudinem Nobilium illius districtus, In curiam nostram Regiam, nostram scilicet personalem in presenciam, Racionem contradictionis Eorundem Reddituros Et post hec huiusmodi Introductionis et statucionis Seriem, cum contradictorum et Euocatorum Si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum Qui premisse statucioni intererunt Nominibus terminoque assignato vt fuerit expedienda, dicte nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum Waradini feria tercia proxima post festum diui francisci confessoris, Anno domini Millesimo Quingentesimo tricesimo Quinto. Vnde nos mandatis Eiusdem vestre Serenitatis, In omnibus Semper obtemperare volentes vt tenemur, vnacum Egregio Joanne Floka homine uestre Serenitatis in prefatis literis Eiusdem inter Alios Nominatim conscriptos specificato, Nostrum hominem videlicet honorabilem magistrum lucam de Zathmar Socium et concanonicum nostrum ad premissa fideliter exequenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum Qui tandem ad nos exinde Reuersi Nobis pariformiter Retulerunt Eomodo, Quomodo ipsi Sabbato in festo Translacionis Beati Adalberti Episcopi et Martyris Nouiter transacto Ad facies dicte possessionis dalch vocate consequenterque porciones possessionarias in possessionibus Ermenes, Zadowa, gywro, fenes, gropyla, Walemara, Zekas Zlathyna Zarazpathak Mazthakan vocatis omnino in districtu de Karansebes existentibus et habitis vicinis et commetaneis Eiusdem et Earundem universis inibi legittime conuocatis et presentibus ac-

Digitized by Google

cessissent, ac dum Idem homo vestre Serenitatis memorato testimonio nostro Ib . . . m Adherendo prenominatum franciscum fyath In dominium Earundem introducere ac Eandem et Easdem eidem Suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, Simulcum cunctis Eiusdem Et Earundem vtilitatibus Et pertinencys Quibuslibet premisso iure ipsi incumbente perpetuo possidendas statuere voluisset, Tunc Egregius franciscus orzagh In Sua, ac Nobilium Georgy, Siniliter Orzag fratris sui vterini et domine vrsule Sororis, consortis videlicet Nobilis Joannis Olah de eadem Sebes Necnon Joannis Prezaka, Petri et Stephani Siniliter Prezaka, ac domine Anne consortis Nobilis Stephani Nyakazo: Quidam autem Jacobus Kenezius in domine catherine Relicte condam Nicolai Nowcha, et Anne filie Eiusdem Nicolai Nowcha de prenominata Karansebes, Nominibus et personis huiusmodi introductioni et statucioni contradictionis velamine obuiauerunt, ob hoc idem homo uestre serenitatis prefato testimonio nostro presente, prefatos franciscum orzag, georgium orzag, dominam vrsulam, necnon Joannem, Petrum et Stephanum Prezaka ac dominam Annam, et catherinam Relictam dicti Nicolai Nowcha Et Annam filiam Eiusdem, Eodem die contradictionis facte computando, In curiam uestram Regiam, uestram Scilicet personalem Euocauit in presenciam Racionem Contradiccionis Eorum Reddituros. Datum vigesimo Secundo die, diei huiusmodi contradictionis premissarum Anno Domini Supradicto.

(*Pe dosă:* Personali presencie Regie Maiestatis pro Egregio francisco fyath de Ermenes Contra Georgium et franciscum orzagh et Alios Intra nominatos ad terminum Intrascriptum Introductionis et (Contradicti)onis Relacio.)

(*Pe margine:* 1535. A. comparauit personaliter termino intrascripto sed causa hec ob absenciam Judicum ordinariorum Regie Maiestatis per suam Maiestatem prolongata est ad primam Judiciorum Celebracionem.)

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 197—200. — Originalulŭ pe chărtiă rupță în archiva familiară a baronilorŭ Fiath de Ormeniș.

XLIII.

1535. Capitulŭlŭ din Alba-Julia raportézăă, că a introdusŭ pe *Stefanŭ Maitatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, în posesiunea *ţĕrei Făgăraşului*, în conformitate cu ordinulŭ regelui Ioanŭ Zapolya. 1535.

Capitulum Ecclesiae Albensis Transilvaniae, omnibus Christi fidelibus, praesentibus, et futuris, praesens scriptum visuris, salutem in omnium salvatore. Ut perennis Testimonii virtus fortuitis non corruat casibus, sagax humanae conditionis industria adinveniendo statuit, ut ea quae aguntur in

Digitized by Google

tempore, ne simul dilabantur, cum eodem Ltrum. patrocinio solidentur. Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos Ltras. serenis. Ppis. et Domini Domini Joannis Dei Gratia Regis Hungariae, Dalmatiae, et Croatiae etc. Nobis praeceptoriae loquentes et directas, summa cum reverentia recepimus in haec verba:

«Joannes Dei Gratia etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae albensis Transilvaniae salutem et Gratiam! quod cum nos illi super Castro Fogaras nominato in Comitatu Albensi partium Regni nostri Transilvanar. adjacen. nec non totalibus oppido similiter Fogaras appelato, caeterisque Oppidis, Possessionibus, villis, praediis, et portionibus, quibuslibetque juribus possessionariis ad idem castrum de jure, et ab antiquo spectan. et pertinere deben. quocunque nomine vocitatis, tam in eodem alben. quam etiam alias ubilibet, et in quibuscunque Comitatibus praedictarum partium ipsius Regni nostri Trann. existen. adjacentibusque, et habitis, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet quovis nomine nuncupatis, fideli nostro Spectabili et magnifico Stephano Maylad de Szunyogszeg Vajvodae nostro Transilvaniae, et siculorum nostro Comiti, suisque haeredibus universis modo et ordine, ac ex causis et rationibus, et in tenore earundem Ltrum. fassionalium expressis, mediantibus aliis Ltris. suis fassionalibus, sub sigillo ipsius Thomae Nádasdi in papiro patenter confectis, et infrascriptione manus ejusdem propriae signatis fecisse dignoscitur. Nostrum Regium consensum praebuerimus benevolum pariter et assensum. Et nihilominus debitum habentes respectum ad praeclara fideliaque, ac gratissima servitiorum merita ipsius Vajvodae, quae ipse sacrae primum hujus Regni nostri Hungariae Coronae, et deinde nostrae pro locorum et temporum diversitate fideliter, integerrimaque constantia exhibuit et impendit, totum et omne jus nostrum Regium, si quod in praescripto Castro Fogaras, nec non totalibus Oppido Fogaras caeterisque oppidis, possessionibus etc. ad idem Castrum de jure, ut praefertur, et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, qualitercunque haberemus etc. simul cum cunctis utilitatibus etc. memorato Domino Vajvodae suisque haeredibus et posteritatibus universis, vigore aliarum Literarum nostrarum Donationalium superinde confectarum, contulerimus, velimusque eundem in Dominium eorundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Fidelitati igitur uestrae etc. (mandat ut dictus Vajvoda medio unius hominis capitularis, ac Mathaei de Dempsed, vel Michaelis Nemes de Hidvég, aut Benedicti Sykesd de Teremi in Fogaras statuatur) Datum Váradini in Festo B. Bartholomaei apost. anno Domini 1535. Regnorum vero nostrorum 9°»

Nos igitur mandatis Domini nostri Regis Grat. per omnia, ut tenemur, obedire cupientes etc. (refert Capitulum stilo consveto, quod Stephanus Maylad in Dominium Terrae Fogaras et appertinentiarum, nec non juris Regii per Benedictum Sykesd de Teremi hominem Regium, ac honorabilem magistrum Georgium Rectorem capellae fidelium animarum, alias S. Spiritus dictae in porticu Ecclesiae albensis fundatae, nemine contradicente introductus et statutus fuerit, anno Domini supradicto 1535.) Venerabilibus Dominis Antonio Wrancio Praeposito absente, Ioanne Cantore Gregorio Custode, et Joanne

Digitized by Google

de Mindszent Decano aliisque Ecclesiae nostrae canonicis existent. in Dei Ecclesia jugiter et devote famulantibus.

Hae statutorio Relatoriae continentur in Transumto Capituli albensis anno 1540. ad requisitionem Stephani de Ibrau causarum Regalium Directoris expedito ex originali.

Hoc Transumtum anni 1540. exstat in Archivo Capit. alben. in Cista 5. Comitatus Albae fasc. 2. Nr. 21.

Transumtum vero hujus Transumti exstat in Archivo Fisci Regii Transilvanici fasc. 49. Lit. X serie 29.

Transilvania, An. 1874. pag. 129—130. Din colecţiunea contelui Jos. Kemény.

XLIV.

1535. Articulii de lege votaţi în *adunarea celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania, ţinută în Mureşiŭ-Vasarheiŭ*, şi în care se stabilescŭ următórele în privinţa *obligamentului de resbelŭ*, anume: *că fie-care iobagiŭ*, care are 6—8 boi, se aibă un arcŭ, celŭ puţinŭ 32 săgeţi, şi o sabiă, ér' iobagii mai seraci se fie inarmaţi cu lănci şi cu securi. De asemenea se stabilesce prin aceste articule cum trebue să se pregătéscă de resbelŭ *Nobilii*, *Secuii*, *şi Saşii*. 1535.

Articuli in dieta Zekelywasarheliensi per dominos regnicolas facti, Sabbatho post festum circumcisionis domini 1535.

Pro dominis Nobilibus.

Singuli nobiles etiam unius sessionis, dummodo aliquid rerum habuerint, servent equum unum cum omnibus attinentiis, et habeant galeam, loricam, clipeum, cum bono apparatu.

Singuli nobiles, habentes sedecim jobagiones, praeter se ipsos, teneant equitem unum clipeatum cum hasta, gladio et omni bono apparatu militari, non rustico more. Illum autem equitem constituant et locent inter gentes illius comitatus, in quo habent primam residentiam nobiliorem et meliorem.

Si qui nobiles alicujus domini servitio fuerint addicti, possint ipsi quidem esse ad latus sui domini, tamen equitem sive equites de singulis sedecim jobagionibus in eo comitatu collocent, ubi residentiam habuerint, et ratione personae suae habeant aliquem alium equitem bene instructum, cum tali apparatu, sicut fuerint caeteri nobiles.

Singuli Jobagiones habentes sex aut octo boves arabiles habeant arcum, sagittas trigintaduas adminus et gladium.

Si qui autem jobagiones ditiores fuerint et plura armenta, majoremque

Digitized by Google

rerum abundantiam habuerint, tales singuli habeant arcum, sagittas sufficientes, gladium, clipeum et securim.

Pauperiores vero habeant cuspidem sive lanceam et securim.

Articuli pro dominis Siculis.

Singuli potiores Siculi habeant equum, hastam, clipeum, galeam, loricam et sint omni bono apparatu militari instructi.

Primipili singuli sint cum duobus equis, habentes facultatem duos equos.

Si aliqui Siculi inferiores fuerint, habentes armenta, boves et bona mobilia in valore florenorum duodecim, tales habeant equum, clipeum, hastam et gladium, sintque bono apparatu instructi.

Pauperiores autem Siculi singuli habeant lanceam, gladium et securim.

Singuli oppressi, qui aliquas causas habent, audiantur in prima sede judiciaria eisque justitia administretur, alias mox in praesentiam domini Wayvodae causae hujusmodi deducantur discutiendae. Qui vero repugnarent constitutioni huic factae, aliqua factione, sint exules et puniantur per regnicolas. Qui vero siculi liberi existentes fecissent se ipsos jobagiones sessionales, qui vulgo feldemlako vocantur, tales homines dimittantur a nobilibus in pristinam reverti libertatem, ut sint liberi servientes regiae Majestati et regno, infra dies quindecim et sint liberi Siculi. Qui autem nobiles nollent dimittere tales siculos, sint exules et infideles regni, et talibus neque magnificus dominus Wayvoda possit gratiam facere, sine voluntate dominorum regnicolarum.

Articuli pro dominis Saxonibus.

Singuli Saxones habentes res et bona mobilia in valore florenorum duodecim vel amplius, habeant pixidem manualem, gladium.

Singuli judices regii et villici civitatum, oppidorum et villarum curam agant de hujusmodi pixidibus, et quum regni necessitas fuerit, juxta commissionem dominorum regnicolarum assignent istuc, quo necesse fuerit. Qui vero non habuerint res valentes florenos duodecim, tales habeant gladium aut lanceam, securim, arcum et sagittas.

Monetae omnes divorum Mathiae, Wladislai et Ludovici regum, in quibus circumscriptio apparuerit, ab omnibus trium nationum hominibus pro quibuscunque rebus et mercibus recipiantur, saltem non sint monetae falsae et adulterinae. Si qui vero recipere nollent et recusarent, accusentur apud judicem loci illius, qui, cognita re, puniat venditorem in rebus, quas vendere voluit, et rerum ipsarum medietatem ipsi emptori det, aliam pro se ipso reservet.

Si vero judex recusaret hoc facere, evocetur per emptorem in praesentiam magnifici domini Wayvodae, qui ipsum judicem puniat valore rerum illarum, quas emptor emere voluit et tantum etiam de rebus judicis dominus Wayvoda pro se recipiat.

In casu vero, qui emptores quaererent calumnias cum malis et falsis

Digitized by Google

monetis, tales capiantur a judice et ab eisdem pecuniae illae aufferantur, tradanturque capti magnifico domino Waywodae, qui sciet tales calumniatores punire, tamen, si fidejussores dederint sufficientes, dimittantur.

Si qui finxerint et divulgaverint novitates germanicas... *(Restulŭ lipsesce).*

Monumenta comitialia Regni Hungariae. Tom. I. p. 613—615. Dupĭ o copie contemporanĕ din colecţiunea lui Ios. Trausch «Articuli disetales plerumque originales a statibus et ordinibus Transilvaniae conditi» în archiva oraşului Braşovŭ.

XLV.

1535. Diferite *date istorice cu privire la Românĭ* din registrulŭ de venitурĭ şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. 1535.

Anno domini 1535 prudens et circumspectus dominus Vincentius Sartor electus est in villicum huius inclitae civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et terrae Barcza, de quibus suo tempore plenam dabit rationem.

Exposita:

Item eodem die Jwga ex sibi iniuncta legatione waywodae Moldauiensis bona consortis olim Michne waywodae reposcenti misi tria octoalia vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 6 (Dec. 29. 1534)

Item in vigilia trium regum Joanni Nagh, regiae maiestatis familiari a Wlad waywoda huc reverso 3 oct. vini, panes, gallinas et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 23 Jan. 5.

Item ipsi Jwga secunda vice $^3/_8$ vini, pisces, panes albos et 2 cub. av. . . . . asp. 15

Item Petro Thewreck cum Joanne Nadch regiae maiestatis familiari 28 diebus apud Wlad waywodam fuit, salarium . . flor. 2 asp. 12 Jan. 8.

Item Paulo Deack feria sexta ante Antonii ad Coloswar in octavam ratione septem villarum misso expensae . . . . . flor. 17 asp. 38 Jan. 15.

Accepit secum a Kray Bolgaro tres carpones . . . . flor. 1

Item feria sexta ante Antonii domino Joanni Hoch cum legatis aliarum duarum nationum in legatione ad waywodam Moldauiensem misso expensae . . . . . flor. 12 asp. 48 Jan. 15.

Item ipso die beati Antonii dominus Jacobus Hyrser cum popa nostro ad waywodam Transalpinensem profectus, si forte impetrare valeret, ut triticum libere huc emitteretur, expensae datae. . . . . flor. 17 asp. 30 Jan. 17.

Acceperunt secum a Jacobo pistore 4 magnas tortas illic dono dandas . . . . . flor. 2

Digitized by Google

Rursum a Stephano seratore unum par stech roeff et duo paria calcarium . . . . . flor. 1 asp. 12 1/2

Iterum acceperunt a domino Jacobo Clementis unam cuppam 2 1/2 marcas minus quinque nehesig ponderantem, marca vendita flor. 13, facit . . . . . flor. 31 asp. 7 1/2

A domino Jacobo Hyrser 12 ligaturas cultellorum . . flor. 6

Dominus Jacobus Hyrser emansit 13 dies salarium. . flor. 3 asp. 12

Habuit secum 4 famulos, cocum et unum equum dextrarium 13 diebus facit . . . . . flor. 6 asp. 12

Febr. 18. Item eodem die Martino Caspers Hans ac Clementi Fogarasy, quod magnam bombardam ex Fogaras reduxerunt, ex salario . . . . . flor. 6

Febr. 18. Item feria quinta ante reminiscere 66 stipendiariis quos magnificus dominus waywoda super nos imposuit in unum mensem dedi stipendium . . . . . flor. 198

Item eorundem stipendiariorum capitaneo Simoni Vurwe dedi ex commissione dominorum in expensas . . . . . flor. 10

Febr. 24. Item quatuor stipendiariis in hac terra Barcza ratione furum custodiendorum dedi die beati Matthiae apostoli . . . . flor. 12

Febr. 27. Item sabbato ante oculi Benedicto Domozy cum literis ad dominum waywodam misso, ut referret, quando legati Moldauienses venirent, expensae . . . . . flor. 1 asp. 11

Item eodem die Thodor Lwgofoth waywodae Moldauiensis legato iuxta civitatem hanc praeterienti ac ad regiam maiestatem proficiscenti domini senatus miserunt dono 33 octoalia vini pro flor. 1 asp. 16

Pro colyridis Hermaniensibus eidem datis . . . . . asp. 25

Pro pane. . . . . asp. 37

Pro 2/8 poligranorum uzonum . . . . . asp. 16

Cuidam homini, qui haec duobus equis ad Fekete hallm duxit. asp. 8

Ad eundem Moldauiensem legatum in Fecketehallum ac etiam super familia domini Joannis Hoch illuc misso expositum ratione piscium, foeni, avenae vini una summa. . . . . flor. 3 asp. 25

Mart. 2. Famulo cum domino Joanne Hoch 2 diebus existenti . . . asp. 8

Item eodem die misi dono Danschwl Comis boyaroni Transalpinensi ex Fogaras huc reverso, tribus vicibus 1 1/2 octoale polygrana uzonum, 12 panes, 2 oct. olei, pruna, olus, 18 oct. vini, fenum et 3 cubl. avenae. . . . . flor. 1 asp. 35

Mart. 5. Item feria sexta ante laetare Valachae cuidam Nagso dictae ad Wlad waywodam proficiscenti ratione divitiarum, quae ab ea propter virum eius poscebantur, dedi expensas . . . . . flor. 1

Item eodem die Marcza Lwgofoth boiaroni Transalpinensi a regia maiestate cum Petro Horvath suae maiestatis familiari huc reverso misi dono bina vice panes, poligrana uzonum, pruna oleum, olus, unum lucium, 1 portionem ceti, 2 urnas vini, fenum et 3 cubl. avenae facit . . . . . flor. 1 asp. 22

Digitized by Google

Item eidem boiaroni duae ligaturae cultellorum dono datae sunt, a domino Joanne Benckner emptae . . . . . flor. 1

Item Valentino Thot quod eundem Petrum Horwath regiae maiestatis familiarem duobus equis ad Wlad waywodam deduxit expensae . . . . . flor. 1 asp. 42

Item sabbato ante laetare Aylda Thompa, quod cum hominibus de Barankwth in Transalpinia pro reducendis equis furto ablatis profectus est, dedi ex commissione dominorum: expensas flor. 1 Mart. 6.

Item sabbato ante iudica cuidam Valacho, qui domino waywodae unum centenarium uzonum et unum kanthuarum poligranorum usque ad Sarkan duxit, salarium . . . . . asp. 16

Item feria quarta post iudica Nicolao balneatori dum per Wlad waywodam vocatus fuerat, ex commissione dominorum dedi expensas . . . . . asp. 25 Mart. 17.

Item eodem die Dragytsch Dwornyck boyaro Wlad waywodae huc venit, hinc ad regiam maiestatem profecturus; cui bina vice misi dono vinum, panes, colyridas, poligrana luceorum, poligrana uzonum, pisces recentes, cancros, pruna, oleum, tres salsos carpones, fenum et 4 cubl. avenae facit. . . . . flor. 3 asp. 47

Item quod Stoyka eundem boiaronem ad Fogaras deduxit, expensae . . . . . asp. 25

Item feria quarta ante festum pascae Valentino famulo domini iudicis pro una veste curiali . . . . . flor. 2 Mart. 24.

Item magna sexta feria Ywan Bwzogayn quod domini waywodae nostri familiarem in Transalpinam deduxit, expensae et salarium. . . . . flor. 1 Mart. 26.

Item feria secunda pascae Ztoyka Dobromyr ex commissione domini waywodae nostri ad Wlad waywodam misso expensas . . . . . flor. 2 Mart. 29.

Item feria secunda ante misericordia boiaroni Danschwl Komis hinc ad magnif. dom. waywodam proficiscenti misi dono panes, carnes, $^3/_8$ vini, fenum et 1 $^1/_2$ cubl. avenae . . . . . asp. 24 April. 5.

Item eodem die dominus Joannes Hoch ad Brengdorff missus, dum Fogarasienses Valachi ibi fuerunt, consumpsit . . . . . asp. 6 April. 11.

Item sabbato ante iubilate quibusdam civibus Meggesiensibus, qui cum literis huc venerant, ratione iobagionis Georgii Bogdan quem decollari fecerant, hinc assistentiam sibi fieri coram waywoda cupientibus, misi eis tria octoalia vini et 1 cubl. avenae . . asp. 6 April. 17.

Item dominica iubilate ipsi Zawa, qui a waywoda Transalpinensi huc venerat, misi 4 vicibus kalacz, duos agnos, gallinas, 13 octoalia vini et 3 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 12 April. 18.

Item feria quinta ante Georgii Danswl Komyss boiaroni Wlad waywodae a regia maiestate reverso misi dono panes, unum agnum, 3 octolia vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 20 April. 22.

Item eodem die boiaroni Dragytsch Dwornyck a regia ma- Mai 1.

Digitized by Google

iestate reverso misi panes, coliridas, 2 agnos, assaturas, pisces recentes, 3 urnas vini et 2 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 47

Mai 1. Item die Philippi et Jacobi dominus Joannes Hoch ac Sigismundus Gemmarius ad Rosnyo ratione eiusdem litis innter Siculos et Transalpinenses agitatae profecti consumpserunt . . . . . asp. 35

Habuerunt secum tres famulos duobus diebus salarium . . asp. 24

Mai 4. Item feria tertia post crucis boiaroni Ztanswl Armasch, qui a Wlad waywoda huc venit, misi tribus vicibus dona panes, 1 carponem, 2 agnos, 9 oct. vini et 3 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 12

Mai 5. Item in vigilia ascensionis domini Egiptiis quod tres fures suspenderunt. . . . . asp. 36

Mai 7. Item feria sexta post ascensionis Ztoyka Dobromyr ad Wlad waywodam ratione nostrae magnae campanae vendendae ac aliorum negotiorum causa misso, expensae . . . . . flor. 2 asp. 20

Mai 8. Item sabbato post ascensionis domini Egiptiis unum furem suspendentibus . . . . . asp. 12

Mai 11. Item feria tertia ante pentecostes boiaro Dragusch Petri waywodae Moldauiensis huc venit, cui misi dona 4 vicibus panes, coliridas, pullos, 2 agnos, recentes pisces, cancros, 3 urnas vini et 4 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 48

Eidem boiaroni dedimus dono unam lanceam, vulgo copiam, a Gregorio pictore emptam . . . . . asp. 25

Item eodem die venerabilis dominus Sigismundus Thomory, ecclesiae Albensis custos, a regia maiestate huc venit, in Transalpinam ad Wlad waywodam profecturus, cui bis misi dona, coliridas, 15 gallinas, 3 agnos et duas urnas vini et 3 cubl. avenae facit . . . . . flor. 1 asp. 47

Mai 13. Item feria quinta ante pentecostes Yncze deduxit in Transalpinam Sigismundum Tomory, expensae . . . . . flor. 2 asp. 38

Mai 16. Item feria secunda pentecostes magnif. domini waywodae Muto misi tria octoalia vini . . . . . asp. 6

Mai 17. Item feria secunda pentecostes Ztoyka ad magnificum dom. waywodam nostrum misso, ut nunciata Wlad waywodae referret, expensae . . . . . flor. 1 asp. 16

Mai 22. Item sabbato ante corporis Christi Gawrillae Camarasch, Petri waywodae Moldauiensis misi calatsch, 1 agnum, 8 gallinas et unam urnam vini 2 cubl. avenae . . . . . asp. 42

Item eodem die Ztoyka missus est ad dom. Wlad waywodam ratione maioris campanae vendendae, expensae . . . flor. 2

Mai 24. Item feria secunda ante corporis Christi Paulo Deack ad magnificum dom. waywodam misso pro informatione accipienda super eruptionem waywodae Moldauiensis expensae . . . . flor. 1 asp. 23

Mai 28. Item feria sexta post corporis Chrisri venerabili domino Sigismundo Thomory regiae maiestatis legato ex Transalpina a

Digitized by Google

Wlad waywoda reverso misi dono coliridas, pisces recentes, urnam vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 41

Item pro duabus tonellis ad cuppas regiae maiestatis abducendas . . . . . Mai 29. asp. 7

Item Bulgaris Goylan et Myerkan dedi ratione arcuum, quos dominus iudex ab [eis] auferri iusserat. . . . . flor. 10

Item quibusdam piscatoribus fossas civitatis piscantibus dum Dragytsch Dwornyck a Wlad waywoda venit dominica post corporis Christi . . . . . asp. 12

Item eidem Dragytsch Dwornyck dominica post corporis Christi misi dono kalatsch, cancros, 1/8 poligranorum uzonum, 3 urnas vini et 4 cubl. avenae facit . . . . . Mai 30. flor 1 asp. 33

Item Gregorio tutori campi quod Czaydinenses super adventu Dragytsch Dwornyck certos reddidit, salarium . . . . . asp. 4

Item Petro Thewrech eundem Dragytsch ad Fogorasch deducenti expensae datae. . . . . flor. 3

Item dum Dragytsch a domino waywoda nostro reversus est, dedi quibusdam piscatoribus fossas civitatis piscantibus bibales. . . . . Jun. 1. asp. 21

Item feria quinta ante Barnabae Dragytsch Dwornyck a domino waywoda nostro huc reverso misi trina vice panes, recentes pisces, cancros, gramen, salitas trutas, 3 urnas vini et 4 cubl. avenae . . . . . Jun. 10. flor. 2 asp. 19

Item sabbato post Barnabae ipse Ztoyka Dobromyr missus est in Transalpinam ad Wlad waywodam cum egregio dom. Mattheo Dempsedy expensae . . . . . Jun. 12. flor. 3 asp. 29

Item eodem die uni familiari ad Fogaras misso, ut magnificum dom. waywodae referret, Wlad waywodam Transalpinensem esse intereptum, expensae et salarium . . . . . flor. 1 asp. 8

Item ipso die Viti et Modesti ex commissione magnifici dom. waywodae Petrus Thewreck in Transalpinam ad boiarones missus est, cui dedi expensas . . . . . Jun. 15. flor. 8

Item eodem die uni familiari, qui a Dragytsch Dwornyck ex Transalpina huc venit, dum Wlad waywoda interemptus erat, cui misi dono panes, polygrana uzonum et tria oct. vini . . . . Jun. 16. asp. 15

Item dominica ante Joannis baptistae Petrus popa missus est ad Petrum waywodam Moldauiensem ratione literarum, quas idem waywoda domino iudici nostro miserat. Dedi expensas flor. 12 Jun. 20.

Accepit secum civilia pilea illic dono danda (duo a Joanne Fwx et 2 a Marco Benckner) pro . . . . . flor. 1 asp. 54

Popa emansit 14 diebus, salarium . . . . . flor. 2 asp. 12

Uni famulo cum eo 14 diebus existenti salarium . . . flor. 1 asp. 6

Item dum venerab. dom. Sigismundus Thomory a Wlad waywoda ex Transalpina reversus fuisset, domini senatus dederunt ei pro munere unum tapete a domino Jacobo Hyrser empto. flor. 20

Digitized by Google

Jun. 27. Item eodem die cuidam Valacho de Rwckor, qui literas a boiaronibus Transalpinensibus dom. iudici nostro attulit, bibales asp. 4

Jul. 1. Item in vigilia visitationis Mariae Marcze Lwgofoth qui a novo waywoda Radwl et boiaronibus Transalpinensibus huc venit, hinc ad regiam maiestatem profecturus misi dono bina vice panes, pisces, cancros, fenum et sex octoalia vini facit . . . . . asp. 41

Jul. 3. Item sabbato post visit. Mariae, quod Yncze Marcze Lwgofoth usque et dom. waywodam nostrum deduxit expensae flor. 1 asp. 46

Item eodem die Petro Waska in congregationem Siculorum ad Wdwarheyl misso ad perscrutandum, quidnam Siculi expedirent, expensae . . . . . flor. 1 asp. 5

Jul. 5. Item feria secunda post festum visitationis Mariae Petro popae nostro ad dominum waywodam nostrum misso ut referret quonam in Moldauia ei successisset, expesae . . . . . flor. 3

Item eodem die Egiptiis, quod furem suspenderunt, qui testudines in civitate nocte effregerat . . . . . asp. 12

Item pro aceto et candelis ad eundem furem tormentis afficiendum . . . . . asp. 4½

Jul. 8. Item eodem die Egiptiorum waywodae dedi ex commissione domini iudicis . . . . . flor. 2

Jul. 11. Item dominica ante Margarethae dum magnificus dominus waywoda cum sua consorte huc in civitatem venit emi in culinam eius piper, zinziber et crocum . . . . . flor. 4 asp. 25

Pro lemoniis a Dwssa Bulgaro in culinam emptis . . . . asp. 42

Item quum Ztoyka ad Fekethehallam profectus est pro adducenda catena aurea, quam consors magnifici dom. waywodae ibi dimiserat, expensae et salarium . . . . . asp. 6

Jul. 13. Item ipso die Margarethae duobus Valachis a Tattrws misis ad explorandum, qua de causa Moldauus gentes suas congreget, expensae et salarium . . . . . flor. 2 asp. 32

Item ipso die Margarethae Ztoyka Dobromyr missus est in Moldauiam ad virum Westernyck, cui dedi in expensas et pro salario . . . . . flor. 3

Idem accepit a Jacobo Benkner tres ligaturas cultellorum eidem Westernick dono dandas pro . . . . . flor. 1 asp. 25

Jul. 14. Item feria quarta post Margarethae Joanni Lang pro 4 vitulis lactentibus in culinam dom. waywodae . . . . . flor. 3

Jul. 22. Item in vespera Mariae Magdalenae uni Valacho qui cum literis a Radul waywoda ex parte bonorum Joannis Dylansy Itali huc venit misi tribus vicibus, panes, cancros et novem octoalia vini facit . . . . . asp. 34 dr. 1

Jul. 23. Item feria sexta ante Jacobi duobus Valachis in Moldauiam missis ad intelligendum num waywoda erumpere vellet in nos ne expensae . . . . . flor. 4

Jul. 24. Item in vigilia Jacobi Marcze Lwgofoth waywodae Trans-

Digitized by Google

alpinensis boiaro venit a regia maiestate cum Nicolao Horwath suae maiestati familiari, quibus misi dono panes, 4 gallinas, 4 octoalia vini, fenum 2 cubl. avenae facit . . . . . asp. 26

Item ipso die Jacobi Servatius de Nayerstat duobus equis deduxit Petrum Horwath regiae maiestatis familiarem ad Radwl waywodam, expensae et salarium . . . . . flor. 1 asp. 46

Item sabbato post misi dono Farkas familiari Bazzarabne tria octoalia vini . . . . . asp. 6 Jul. 31.

Item feria tertia ante Mariae nivis uni Valacho ad dom. waywodam misso ad referendum, quid in Moldauia de eruptione waywodae intellexerit, expensae . . . . . flor. 1 Aug. 3.

Item in vespera Mariae nivis waywodae Transalpinensi Dansul Poharnyck a magnif. dom. waywoda nostro huc reverso, misi dono bis panes, 12 pisces recentes, trutas salsas, unum octoale poligranorum uzonum et duas urnas vini facit . . . . . flor. 1 asp. 19 Aug. 5.

Item dum idem boiaro ad dom. waywodam profectus est accepit in Czaydino unam rotam ad currum suum, quae fuit Matthei Gereb, pro qua solvi . . . . . flor. 1 asp. 25

Item in vigilia Laurentii Petro Waska misso ut messores seu defalcatores in pratum nostrum vocaret, expensae . . . . . asp. 16 Aug. 9.

Item eodem die uno Valacho popam magnif. dom. waywodae in Moldauiam conducenti, dedi ex commissione domini iudicis expensas et salarium . . . . . flor. 2 asp. 25

Item waywodae Pharaonum ratione Egiptiorum ad civitatem pertinentium domini dederunt dono unum tapete, unam peciam bogasiae et unum par czisma facit . . . . . flor. 5 asp. 7

Item feria sexta post Laurentii dom. doctori Paulo ac apothecario in Fogaras ad venerabilem dom. Sigismundum Thomory ibidem morbo correptum dum ex commissione regia ad Radwll waywodam proficisci debuerat, doctori et apothecario expensae et vectori salarium . . . . . flor. 3 asp. 7½ Aug. 13.

Uni famulo cum eis 7 diebus existenti salarium . . . flor. asp. 28

Item eodem die uno Valacho qui secundario a Radwll waywoda venit ratione bonorum parvi Itali Joannis Dylansy, quae apud Gregorium pictorem fuerunt, ei misi bina vice dono panes, poligrana uzonum et sex octoalia vini facit . . . . . asp. 20

Item feria secunda post assumptionis Mariae dom. Georgio Pellioni ac Petro popae ad waywodam Moldauiensem ratione pacis missis dedi expensas . . . . . flor. 12 asp. 15 Aug. 16.

Datae sunt eis duae cuppae Petro waywodae dono dandae, una a relicta dom. Jacobi Clementis et altera a Joanne Krell accepta, habent in pondere marcas 4½ et nehesyg quinque, marca aestimata flor. duodecim facit . . . . . flor. 55 asp. 12

Rursum habuerunt secum 16 ligaturas bonorum cultellorum et 4 ligaturas halb krymper a dom. Joanne Benckner emptas pro flor. 12

Digitized by Google

Dominus Georgius ac popa emanserunt diebus sedecim, salarium . . . . . flor. 6 asp. 28

Trium famulorum et unius equi dextrarii salarium flor. 4 asp. 40

Aug. 16. Item feria secunda ante Stephani regis uni Valacho, qui cum literis ad dom. iudicem nostrum a Radwl waywoda huc venit, misi dono panes, assaturas et 3/8 vini . . . . . asp. 11 1/2

Item eodem die Opra Poharnyck Radwl waywodae boiaroni ad dom. waywodam nostrum proficiscenti misi panes, assaturas et tria oct. vini . . . . . asp. 11

Item Gawrillae Bulgaro quod eundem boiaronem usque ad dom. waywodam in Fogaras deduxit expensae . . . . . flor. 1

Item pro stupa in quem stech roeff et calcaria involuta fuerunt, quae Petro waywodae Moldauiensi ducta sunt et dono data. asp. 6

Item quibusdam piscatoribus in parva Wydembach piscantibus dum dom. Gothardus Kwn huc venit ad Radwl waywodam profecturus . . . . . asp. 35

Aug. 20. Item feria sexta Stephani regis magnif. dom. Gothardo Kwn in legatione regiae maiestatis ad Radwl waywodam Transalpinensem misso, misi eo die dono bis et etiam vinum ad prandium, panes, coliridas, cancros, 40 oct. vini et 4 cubl. avenae facit . . . . . flor. 2 asp. 21

Aug. 25. Item feria quarta post Bartholomaei Jwga, Petri waywodae Moldauiensis boiaroni, ad magnificum dominum waywodam nostrum proficiscenti, misi bis coliridas, sex octoalia vini et 3 cubl. avenae facit . . . . . asp. 16

Item eodem die Lucae Thewreck cum literis ad dom. vicewaywodam ex parte negotiorum Petri waywodae Moldauiensis misso exp. . . . . flor. 2

Aug. 26. Item feria quinta post Bartholomaei uni familiari Radwll waywodae, qui ex parte lateratorum huc venit, misi coliridas, assaturas, et tria octoalia vini . . . . . asp. 14

Aug. 29. Item dom. waywoda hic existens misit hinc suum popam ad Petrum waywodam Moldauiensem qui secum accepit 3 ligaturas cultellorum a Joanne Benckner . . . . . flor. 1 asp. 25

Item cuidam Valacho ex commissione dom. iudicis unum cultellorum halb krymper et unum pileum exemplar a Joanne Benckner . . . . . asp. 17

Item cuidam popae Moldauiensi datae sunt dono 4 ligaturae halb krymper et sex ligaturae bonorum cultellorum ex commissione dom. iudicis. Cultelli empti sunt a dom. Joanne Benckner pro . . . . . flor. 7

Aug. 31. Item dum dom. Gothardus Kwn ex Transalpinis a Radwl waywoda reversus est, tutores campi nostri mundaverunt scaturiginem ut suae dominationi ibidem piscaretur . . . . . asp. 16

Item dum Wlad waywoda interemptus fuerat, domini se-

Digitized by Google

natus miserunt boiaronibus octo ligaturas bonorum cultellorum donandorum et 4 ligaturas halb krymper a dom. Joanne Benckner acceptorum . . . . . flor. 8

Item eodem die uni familiari ad Meges ad dom. vicewaywodam misso ut referret cuius intentionis esset waywoda Moldauiensis, expensae . . . . . flor. 2 — Sept. 2.

Item feria sexta post Egidii ex commissione magnif. dom. waywodae nostri Ztoyka Dobromyr missus est ad Radwl waywodam ut referret rumores, qui tum prae manibus erant, expensae flor. 2 asp. 44 — Sept. 3.

Item feria quinta ante crucis uni familiari dom. Radwl waywodae, qui candelabrae a Bartus Fwx in Transalpinam duxit misi dono panes, assaturas et tria octoalia vini facit . . . . . asp. 11 — Sept. 9.

Item dominica ante crucis magnif. dom. Gothardo Kwn a Radwl waywoda Transmontano huc reverso, misi dono vinum ad prandium, coliridas, bubales carnes, octo gallinas, recentes pisces, duas urnas vini et sex cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 26 — Sept. 12.

Item eodem die praedicator regiae maiestatis huc venit hinc ad Radwl waywodam Transalpinensem proficiscens, cui misi dono coliridas, quatuor gallinas et unam urnam vini, facit . . . asp. 29

Item eodem die Joanni Pytayr a Radwul waywoda huc ad dominos senatus venienti misi tres gallinas et tria octoalia vini . asp. 12

Item sabbato post crucis scutariis in alodio civitatis habitantibus pro centum scutis . . . . . flor. 70 — Sept. 18.

Item vectori, qui magnif. dom. Gothardum Kwn in Transalpinam dexit, dedi in subsidium ex commissione dominorum flor. 2 — Oct. 4.

Item eodem die familiari Bazzarabne misi dono panes, salsas trutas et tria octoalia vini facit . . . . . asp. 12 — Oct. 9.

Item feria quarta ante Galli quod Egyptii septuaginta quinque canes trucidaverunt . . . . . flor. 1 asp. 25 — Oct. 13.

Item die Lucae Bulgaro Martin in Moldauiam misso ad explorandum qui rumores illic vigerent, expensae. . . . . flor. 2 — Oct. 18.

Item eodem die uni familiari Francisci Myhalczy referenti waywodam Moldauiensem viam per fluvium Oythoz purgare, misi dono tria octoalia vini . . . . . asp. 6

Item eodem die Petro Pythayr ad magnif. dom. waywodam nostrum proficiscenti misi dono bina vice panes, assaturas et sex octoalia vini . . . . . asp. 25 1/2 — Oct. 20.

Item Petro Thewreck, quod Petrum Pythayr usque ad magnif. dom. waywodam conduxit, expensae . . . . . flor. 4 asp. 13

Item quum Egyptii praescripta hebdomada 44 canes mactaverunt, dedi . . . . . asp. 44 — Oct. 21.

Item eodem die Ztoyka Dobromyr in Moldauiam ad Petrum waywodam misso causa Joannis Epesth, qui quendam famulum de Lebling ad se invitatum in propria domo decollavit, expensae . . . . . flor. 6 — Oct. 25.

Digitized by Google

Emansit dies 51, salarium ipsius facit . . . . . flor. 4 asp. 4

Oct. 26. Item Demitro Dsthwpra, quod pelles vulpinas ex Transalpina domino waywodae nostro adduxit ad rationem suae magnificentiae dedi eidem Valacho . . . . . flor. 2

Oct. 27. Item eodem die Martin Bulgaro ad magnif. dom. waywodam nostrum misso, ut referret, quid in Moldauia intellexisset, expensae . . . . . flor. 3

Oct. 29. Item Gregorio pictori, quod vexillum Joanni Maylath defuncto supra sepulchrum affigendum ex voluntate et ad rationem magnif. domini domini waywodae nostri fecit, solvi . . . . flor. 16

Nov. 5. Item feria sexta ante Martini Joanni Glesan, qui ad uxorem suam aegrotam huc venerat, misi bina vice coliridas, recentes pisces, sex octoalia vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 37

Nov. 13. Item sabbato post Martini Petro Pytayr a magnif. dom. waywoda nostro huc reverso, cui misi coliridas, recentes pisces et sex octoalia vini . . . . . asp. 21

Item eodem die Petro Pytayr sex ulnae panni stamet datae sunt pro dono nuntii propterea, quod imperator Turcarum dominium regni Transalpinensis novo Radwl waywodae addixit flor. 6

Item Gregorio pictori, quod vexillum drabantorum nostrorum dum emittebantur hinc, melioravit . . . . . asp. 4

Nov. 20. Item sabbato post Elisabeth filius ipsius Jwga ex Moldauia a Petro waywoda cum literis ad dominos senatus missus est, cui misi dono tribus vicibus coliridas, recentes pisces, 9 octoalia vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 47

Nov. 28. Item pro 3 ladicibus ad munera involvenda dum dominus Fux in Moldauiam in legationem missus est . . . . . flor. 2 asp. 15

Nov. 28. Item dominica ante Andreae dom. Joanni Fwx ac dom. Sigismundo Gemmario in Moldauiam ad Petrum waywodam ratione pacis faciundae missis, expensae . . . . . flor. 23 asp. 45

Emanserunt diebus 17, salarium ipsorum . . . . . flor. 8 asp. 25

Quinque famulorum cum ipsis existentium salarium flor. 6 asp. 40

Habuerunt secum unum equum dextrarium vulgo Leyd Ross . . . . . flor. 1 asp. 1

Martyn et Bostha Bulgaris, quod 4 equis munera illa in Moldauiam duxerunt et emanserunt diebus decem et novem, salarium flor. 5 asp. 16

Dec. 3. Item dum Jwga waywodae Moldauiensi unum vas vini a Joanne Myess emit, superaditi sunt, vulgo czw geprest worden, flor. 2

Item die beatae Luciae dominus iudex cum quibusdam iuratis ad Wydembach ratione Valachi in Hoeltwyn interempti missus est, expensae . . . . . flor. 4 asp. 13 1/2

Dec. 15. Item dum magnif. dom. waywoda globos ignivomites, vulgo Feyr Kwglen, et sagittas similiter ignitas a nobis optavit contra Cibinienses utendas dedit dominus villicus pro uno sublimato, oleo lini, tela et ferro et Egiptiis pro mercede praeparationis vulgo

Digitized by Google

Ztralen, Rincken et magistro Baltasaro pro mercede praeparationis flor. 1 facit omnibus in unum computatis . . . . . flor. 3 asp. 17

Item feria sexta ante Thomae dom. Sigismundo Gemmario ad magnificum dom. waywodam nostrum misso, ut referret quomodo legatis nostris in Moldauia successerit, expensae . flor. 10 Dec. 17.

Item dum dom. Joannes Fwx et dom. Sigismundus Gemmarius in Moldauiam ad Petrum waywodam missi fuerant, una parva cuppa marcam 1 et 1/4 ponderans data est dono Joanni Deack. Marca empta a Simone aurifabro flor. 12 facit flor. 15 Dec. 18.

Item ratione munerum Pharaonum waywodae datorum ut praesens registrum continet, restituit mihi Egyptiorum Gereb flor. 6 Dec. 21.

Item dominus Sigismundus Gemmarius ad dom. waywodam nostrum missus, ut referret, quidnam in Moldauia effecissent, restituit in expensas . . . . . flor. 7 asp. 27

Item dom. Sigismundus ad dom. waywodam nostrum profectus, ut referret legationis suae in Moldauiam expeditionem, emansit dies 4, salarium . . . . . flor. 1

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. pag. 391—431.

XLVI.

1535. *Capitululŭ din Aradŭ* adeverescе, că a introdusŭ pe nobilulŭ *Petru* de *Tincova*, castelanulŭ castrului din Lugoşŭ, şi pe soţii sei in posesiunea moşii *Hegyeris* din districtulŭ Lugoşului. 1535.

Capitulum ecclesie Orodiensis Omnibus Christifidelibus presentibus pariter et futuris presencium Noticiam habituris, Salutem in vera salutis largitore, ad vniuersorum Noticiam harum serie volumus peruenire Quod nos literas Serenissimi principis et domini, domini Joannis dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Regis, domini nostri graciosissimi Introductorias et statutorias pro parte Egregy petri de Thynkowa alias Castellani Castri Lwgas ac Circumspectorum et prudentum ac Nobilium Demetry lwka Judicis eiusdem oppidi lwgas, et Martini lwka, necnon Johannis similiter lwka filiorum eiusdem demetry lwka confectas et emanatas Nobisque preceptorie loquentes et directas summacum Reuerencia recepimus in hec verba. Vnde Nos Mandatis pref(ati) domini Regis semper et in omnibus obedire volentes, vt tenemur vnacum Nobili Nicolao wayda de lwgas homine eiusdem domini Regis in dictis literis eiusdem inter alios nominatim conscriptos specificato, nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum dionisium de Hrazthowycza socium et concanonicum nostrum ad premissa suomodo fideliter exequenda nostro pro testimonio

Digitized by Google

fidedignum transmiseramus, Qui tandem ad nos exinde reuersi nobis concorditer retulerunt, Quod ipsi Feria tercia in festo Beati Thome episcopi et martiris proxime transacto, ac alijs diebus ad id aptis et sufficientibus ad Facies totalis possessionis Heghyerys in districtu de Iwgas existentis habite vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis, et Signanter Nobilibus petro gala de Haramadya, Stephano similiter gala de eadem Haramadya, Mathia Zthanyssa de Kys Themes, Gregorio literato de lypa Marco Horwath de eadem lyppa, Mathia Iwcachi de predicta lyppa in ipsorum nominibus et personis ac alys quampluribus inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo Ibique Idem homine prefati domini Regis (dictoque) nostro testimonio presente introduxisset prefatum exponentem In dominyum eiusdem possessionis Heghyerys Statuissetque et commisisset eandem eidem ipsorumque heredibus et posteritatibus uniuersis, Simulcum Cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet premisse donacionis titulo ipsis incumbente, perpetuo possidendam In Facieque eiusdem ac Tandem nostri in presencia legittimis diebus et horis congruis Juxta Regni consuetudinem commorando, Nullo penitus contradictore apparente. In Cuius rei Memoriam firmitatemque perpetuam literas nostras priuilegiales pendentis et autentici Sigilli nostri munimine roboratas eisdem Duximus concedendas. Datum vacante officio lectoratus per Manus Magistri Andree de M(onozlo) fratris et concanonici nostri. Sedecimo die diei huiusmodi Introduccionis et Statucionis premissarum, Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo quinto, presentibus Ibidem honorabilibus dominis Blasio de Zabooch Cantore, paulo de Ezcek Custode, predicto Andrea de Monozlo, Memorato dionisio de Hrazthowycza, Ladislao de Kenderes, Gregorio de Fwthagh, Ceterisque dominis et fratribus nostris Inprefata dei Ecclesia Regi sempiterno Jugiter Famulantibus et deuote.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 18—19. — Originalulŭ pe chărtie.

XLVII.

1535. 1535. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confirmă de nou pe nobilii români *Ionŭ*, *George* şi *Petru Peica* în posesiunea moşiilorŭ sale părinţesci din districtulŭ Caraşului în Bănatŭ, de óre-ce dênşii în timpurile turburate de atunci i-şi perdusĕră documentele de posesiune.

Nos Joannes dei gracia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes Quibus expedit uniuersis. Quod nos cum ad humilime supplicacionis instanciam. Nonnullorum fidelium nostrorum, per eos pro parte nobilium Joannis Georgy et petri peyka de Karansebes, Maiestati nostre factam, tum vero attentis et consideratis fideli-

Digitized by Google

tate et fidelibus servicijs dictorum Joannis et Georgy, ac petri. Que ydem sacre primum huius Regni nostri Hungarie corone, et deinde Maiestati nostre pro locorum et temporum diuersitate, Juxta possibilitatis eorundem exigenciam, exhibuerunt, et impenderunt totalia predia ipsorum Gerlysthe, Karassowcz, chwdanowycza, Kethezwthwztha, Bwdinach, Hewes Izwar, felsew et also Zythyn, Jamsorowyth, et Marowyth, vocata in districtu de crasso, existencia, in quorum pacifico dominio predecessores eorundem a multis iam temporibus perstitissent seque ipsos persistere asserunt eciam de presenti, sed litere et literalia Instrumenta serenissimi principis, condam domini Lodouici Regis predecessoris nostri, felicis reminiscencie, factum huiusmodi Bonorum tangencia et concernencia, ab eisdem per hec disturbiorum tempora, deperdite, et alienata esse dicuntur, simul cum omni Jure nostro Regio, si quod in eisdem predijs, eciam alias qualitercumque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, vijs, modis, racionibus, concernerent Maiestatem, ac pariter cum cunctis eorundem vtillitatibus, et pertinencijs quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis agris, pratis, siluis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, vineis, vinearumque promontorys, aquis, fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem Locis, Generaliter vero quarumlibet vtillitatum et pertinenciarum suarum, Integritatibus Quouis nominis vocabulo vocitatis sub suis versis metis et antiquis existentibus premissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, memoratis Joanni ac Georgio et petro peyka, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, noue nostre donacionis titulo dedimus, donauimus, et et contulimus, Imno damus, donamus et conferimus. Jure perpetuo et Irreuocabiliter tenenda possidenda, pariter et habenda saluo Jure alieno, harum nostrarum vigore, et testimonio Literarum mediante. Quas in formam nostri priuilegy redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Waradini secundo die festi Beati Mathei apostoli. Anno domini Millesimo Quingentesimo tricesimoquinto Regnorum vero nostrorum nono.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 19—21. — După transumptulă regelui Ioană din 10 Octomvrie 1536.

XLVIII.

1536. *Ioană Zapolya*, regele Ungariei, invită pe *Michaiă Somlyay, banulă Caraniebeşului*, se judece procesulă nobililorŭ *Nicolae Gerlisce* şi *Andreiă Bezere* cu locuitorii din oraşulă Lugoşului. 1536.

Commissio propria domini Regis.

Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. Fidelibus nostris Egregys, Michaeli Somlyay Bano necnon Castellanis ciuitatis nostri

Digitized by Google

Sebesiensis, Salutem et graciam. Expositum est nobis in personis fidelium nostrorum Egregiorum Nicolai de Gerlysthye, et Andree de Bezere, Qualiter ipsi prudentes et circumspectos Judicem et Juratos ciues, ac alios vniuersos inhabitatores Ciuitatis nostre Lwgas racione occupacionis quarundam Terrarum ad possessionem Gowosgya vocatam in districtu de Sebes habitam pertinencium coram vobis iuri conuenire et ex parte eorundem iudicium et iusticiam per vos eisdem administrari facere vellent Lege Regni nostri requirente. Cum autem is qui iudicium petit, Rem plane instane que nulli vnquam neganda est postulare videatur. Fidelitati igitur vestre harum serie Mandamus firmissime Quatinus acceptis presentibus in prima statim sede vestra Judiciaria primitus post harum exhibicionem celebranda vocatis coram vobis partibus predictis aut earundem legittimis procuratoribus, auditisque ambarum parcium proposicionibus allegacionibusque et responsis admissis eciam Testibus quibusuis ac alys probabilibus documentis partes inter predictas iuxta allegaciones ipsarum parcium semota qualibet occasione secundum deum et eius iusticiam verum et rectum iudicium et iusticiam facere et administrare modis omnibus debeatis, et teneamini. Nec secus vlla racione facere presummatis presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Themesiensi Secundo die festi beati Blasy martiris Anno domini Milesimo Quingentesimo Tricesimo Sexto.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 21. — Originalulŭ pe chărtie în archiva lui Ludovicŭ Sombory din Zomboriulŭ mare.

XLIX.

1536. 1536. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, dăruesce nobilului *Valentinŭ Thewrewk castrulŭi Hinedorei* din districtulŭ Haţegului, dimpreună cu castelele şi oraşele *Haţegŭ*, *Mănăsturŭ* şi *Marginea*.

Nos Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis Quod quia fidelis noster Magnificus Valentinus Thewrewk de Ennyng, in sinum clemencie nostre redyt, vitaque sua durante nobis fideliter, ac constanter seruire promisit. Ideo nos quoque gracia, ac liberalitate nostra Regia ipsum prosequi cupientes, vt eo fervencius decetero nobis studeat famulari. Totale castrum nostrum Hwnyad nominatum in districtu de Haczak situm et habitum, simulcum castellis, ac oppidis, Haczak, Monosthor, et Morsina nominatis, alysque oppidis, villis, possessionibus, predys, porcionibusque, et Juribus possessionarys, tam in dicto Hwnyadiensi, vbiuis, et in quibuscunque comitatibus dicti Regni nostri, et parcium Transyluanarum adiacentibus, et quocunque nomine nuncupatis, ad predictum castrum, ac ipsa castella, de

Digitized by Google

iure, et ab antiquo spectantibus: pertinerequе debentibus, ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus, et pertinencys quibuslibet Terris scilicet arabilibus, cultis, et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, siluis, Nemoribus, Montibus, vallibus, vineis, vinearumque promonthorys, Aquis, fluuys, Tributis, vadis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, Molendinis, et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum, et pertinenciarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris, et antiquis metis existentibus, Memorato valentino Thewrewk, suisque heredibus, et posteritatibus vniuersis dedimus, donauimus, et contulimus, Immo damus. donamus, et conferimus iure perpetuo, et irreuocabiliter tenendum, possidendum, pariter et habendum, saluo Jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quas nos in formam nostri priuilegy redigifaciemus, dum Nobis in specie fuerint reportate, Datum Waradini Secundo die festi Beati Michaelis Archangeli. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo sexto Regnorum vero nostrorum decimo.

Joannes rex
manu propria.

Pesty, Krassó vármegye története. Tom. IV. pag. 22. — Originalulŭ pe chărtie în archiva comtelui Keglevich.

L.

1536. *Ioanii Zapolya*, regele Ungariei, judecă procesulŭ nobililorŭ români *Ioanii*, *George* şi *Petru Peica* cu *Nicolae, Paulŭ* şi *Franciscŭ Bocosniţă* pentru mai multe moşii situate în districtulŭ Caraşului din Bănatŭ. 1536.

Nos Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. damus pro memoria, Quod cum ob contradictoriam Inhibicionem statucionis totalium prediorum Gerlysthe, Karassocz, chwdanowycza, Kethezwthezka, Bwdynach, hewes Izwar, felsew et also Sythyn, Jamsorowyth, Maronyth vocata, omnino In districtu de crasso existencia, fideles nostros Joannem Georgium et Petrum Peyka, de Karansebes, noue nostre donacionis titulo concernencia ydem Joannes, Georgius et Petrus Peyka, legittime euocacionis modum obseruando Nobiles Nicolaum Paulum et franciscum Bokosnycza de eadem Karansebes ac Sebastianum chomay de Lyppa, Stephanum Nyakazo, et Gabrielem Gerlysthyey, de dicta Karansebes contra se ipsos ad tricesimum secundum diem festy beati dionisy et sociorum eius in anno proxime transacto preteriti (nostram) personalem in presenciam traxissent in causam, a quo quidem: tricesimo secundo die causa parcium prescripta partes inter easdem, seriebus literarum nostrarum prorogatoriarum ventillando presentem feriam secundam proximam,

Digitized by Google

post festum diui francisci confessoris nunc transactum, dilatiue attigisset. Quo quidem termino Instante nobisque vnacum nonnullis dominis prelatis, Baronibus, Magistroque prothonotario, ceterisque Regni nostri nobilibus, sedis vtputa nostre Judiciarie assessoribus hic Waradini in eadem sede nostra Judiciaria, pro tribunali sedentibus Benedictus literatus de Nagheech, pro prefatis Joanne Georgio et Petro Peyka. Eandem nostram personalem veniens in presenciam, presente Ibidem, et modo simili personaliter adherente, Gregorio Anyos de Bewd, qui pro prefato Nicolao Bokosnicza, cum procuratorys literis nostris, coram nostra personali presensia astabat, prefati vero Paulus, franciscus Bokosnycha, Sebastianus chomay, Stephanus Nyakazo, et Gabriel Gerlysthyey, in causam attracti, per annotatum Benedictum Literatum de Nagheech, legittimum procuratorem dictorum actorum congruis diebus prescripti termini, coram eadem nostra personali presencia legittime expectati. Eiusdem in presenciam non venerunt, neque miserunt, se ipsos mediantibus alys literis nostris Judicialibus exinde confectis, In iudicys convinci et aggravari permittendo, dehinc volens Idem procurator, dictorum actorum pretacta predia eisdem actoribus premisse noue nostre donacionis titulo pertinere debere declarare, quasdam literas nostras donacionales, in pergameno patenter confectas, secretoque sigillo nostro ab intra in inferiori margine Impressiue consignatas, dicte nostre personali presencie exhibuit et presentauit, hunc tenorem continentes. *(Urmézá documentulú de mai susú Nr. XLVII)* Quibus exhibitis et presentatis prefatus procurator dictorum actorum racionem contradictorie inhibicionis assignari postulauit per prefatum Nicolaum Bokosnycza in causam attractum prenotatum. Quo audito prefatus Gregorius Anyos legittimus procurator eiusdem in causam attracti in persona eiusdem respondit tali modo Quod tempore premisse statucionis predictorum prediorum eisdem actorum, modo premisso facte, in persona prefati Nicolai Bokosnycza, in causam attracti pro eo facta fuisset contradiccio, Quia alias prescripta predia, Gerlysthye, Zwthezka, et crassowcz vocata nobilis condam Joannis Bokosnycza Genitoris dicti Nicolai actoris prefuissent, ac per eum, et Joannem fratrem eiusdem carnalem a serenissimo principe condam domino Lodovico predecessore nostro, Grate recordacionis pro fidelibus seruicys ejusdem, cum alys nonnullis predys, per mortem et defectum seminis Egregy condam Gregory Nagh, de Kyssyth, cum omni et totali Jure suo Regio, si quod ipse condam dominus Ludouicus Rex in eisdem predys habuisset, aut eiusdem ex quibuscunque causis, vys, modis et racionibus concernisset Maiestatem Impetrata extitissent, ac se in dominium eorundem Introduci ac sibi ipsi statui fecissent, et vigore huiusmodi statucionis, defuncto prefato condam Johanne fratre suo carnali, realem eciam possessionem dictorum trium prediorum consequutus fuisset, Nobilem petrum peyka Genitorem prefatorum actorum certis de causis, penes se adoptasset et participem prescriptorum prediorum effecisset, eademque cum eodem equaliter possedisset, prefatique actores eadem predia absque scitu eiusdem in causam attracti a maiestate nostra tamen modis prescriptis impetrassent et optinuissent, sicque eundem in causam attractum de predictis predys exclusissent et sibi ipsis, minus iuste et indebite appropriassent. Quo percepto ipse tandem in causam attractus

Digitized by Google

ad dictum capitulum Ecclesie Orodiensis recurrendo premisse statucioni contradixisset et superinde certe eciam litere puta donacionales, statutorie, et adopcionales forent confecte, et emanate, quas non ad presens, sed in termino vlteriori per nos eidem dando, coram dicta nostra personali presencia producere presto esset et paratus, et quia absque debita reuisione et Inuestigacione pretactarum literarum causa parcium in prescripta partes inter easdem ad presens congruens iudicium facere non poteramus, pro eo nos hys perceptis prefatis actoribus, Ex parte prenominatorum pauli francisci Bokosnycza, Sebestiani chomay, Stephani Nyakazo et Gabrielis Gerlysthyey in causam attractis per alias literas nostras adiudicatorias superinde confectas, aliud Judicium et Justiciam faciendo, Judicantes comisimus eo modo, vt prelibatus Nicolaus Bokosnycza in causam attractus, vel procurator suus legittimus prescriptas literas puta donacionales, statutorias et adopcionales, Quas videlicet super facto dictorum prediorum, confectas et emannatas fore (refer)ebat secundo die festi Beati Martini Episcopi confessoris (prox)ime venturi absque vlterioris prorogacionis confidencia coram dic(ta nostra) personali presencia producere et exhibere debeat et teneatur, contra actorem prenotatum, vt eisdem visis et Intellectis Judicium et Justiciam facere valeamus inter partes in premissis, dictante Juris equitate, Datum Waradini secundo die termini prenotati Anno domini Millesimo Quingentesimo tricesimo sexto.

(Pe dosă: Super exhibendis literis Intrascriptis absque vlterioris prorogacionis confidencia.

Pro nobili Nicolao Bokosnycza contra Nobiles Joannem Georgium et petrum peyka, ad terminum intrascriptum. Prorogatoria. Lecta per me magistrum Georgium Posa prothonotarium personalis presencie Regie Maiestatis.)

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 23—25. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási.

LI.

1536. *Ioannŭ*, archiepiscopulŭ din Lyon, aflându-se în Oradea-mare, scrie împĕratului Carolŭ V., că a sositŭ la dênsulŭ *vistierulŭ voivodului din Moldova*, şi care este unŭ principe forte puternicŭ, şi l'a rugatŭ se nu închiee pace cu voivodulŭ Transilvaniei, de óre-ce *voivodulŭ Moldovei e gata se vină ori cându cu 40,000 de ómeni, şi va da Transilvania în mâna împĕratului germanŭ.* 1536.

Sacratissima caesarea et catholica maiestas, domine clementissime.

. . . . . .

Preterea hic adest thesaurarius vayvode Moldavie, principis certe potentissimi, qui dominium suum habet inter Transilvaniam et confinia Tur-

Digitized by Google

carum imperatori subiecta. Hic idem thesaurarius secreto me sepius convenit et rogat, ne pacem cum isto Ioanne vayvoda concludam. Dominum suum ad quamcumque meam requisitionem venturum cum triginta aut quadraginta mila (sic) militum optimorum, et Transilvaniam dabit in manus Romanorum regis, et quando maiestas vestra contra Turcam terrestri itinere aliquid incipere velit, obtulit, dominum suum maiestati vestrae inserviturum cum sexaginta aut octuaginta milibus militum optime instructorum. Contraxi cum homine isto magnam amicitiam (?) et dedi ordinem, ut unus alteri continue scribere posset. Est in veritate homo modestissimum optimorum, preterea prudens et satis circumspectus in rebus agendis, ita ut sibi similem in hoc regno non invenerim. Nichil studet, quam ut hic abeat (?) sive expediat. Ideo, quod venit, sive non, illi indifferens est: venerat enim pro recuperatione cuiusdam castri, quod unus ex subditis istius vayvodae hiis diebus proximis a suo domino intertexerat.

Moldaviae dominus prefatus cristianus est, sed fidei grece, sive sancti Paulli.

. . . . . .

Datum Waradini die sexta mensis septembris anno domini MDXXXVI.

E. v. sacratissimae cesareae et catholicae maiestatis

humillimus servus et sacellanus

Ioannes E. Archiepiscopus Lundensis.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium, I. pag. 635—636.

LII.

1536. 1536. Regele *Ioanŭ Zapolya* confirmă privilegiulŭ regelui Vladislaŭ, ca posesiunile mănăstirilorŭ *Agrişŭ* şi *Cârţia*, precum şi *dominiulŭ Amnaşului şi alŭ Tălmăcinlui* se nu mai fie supuse la impositele comitatelorŭ. (Estrasŭ).

Feria 2. prox p. Dnicam. Invoc. Joannis I. confirmationales Privilegii per Uladislaum Regem super exemtione possessionum ad abbatias Egres et Kercz, praeterea ad Ecclesias Cibiniensem et Segesvăriensem, ac Civitatem Brassoviensem pertinentium, nec non Possessionum Omlás et Talmács cum pertinentiis a dicatione, et connumeratione Cottensi exarati.

Orig. in Tabul. Natio. Saxonicae.

Transilvania. An. 1874. pag. 130. Din colecţiunea contelui Jos. Kemény.

Digitized by Google

LIII.

1536. Regele *Ioanŭ Zapolya* invită pe capitululŭ din Alba Julia, ca se introducă pe fiĭ lui *Michaŭ Kendefi* şi pe ficele lui *Ladislaŭ Kendefi* în posesiunea moşielorŭ Bretea, Măceu şi Plopi. 1536.

Joannes Dei Gratia Rex Hungariae, Croatiae, Dalmatiae etc. fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae albensis Transilvaniae, salutem et gratiam. Dicitur nobis in personis fidelium nostrorum Egregiorum Gasparis, Balthasaris, Nicolai, Francisci, Joannis, et Michaelis Kendeffi filiorum, nec non Annae, Frasinae, et Barbarae filiarum egregii quondam Ladislai Kendeffi, qualiter ipsi in Dominium totalium portionum possesionariarum in possessionibus Berekthe [1], Macho [2], et Plop [3], vocatarum in Comitatu Hunyadiensi, districtu videlicet de Háczek existen. habitarum, aequalium et directarum medietatum earundem possessionum, per nostrum et vestrum homines legitime vele introire. Super quo fidelitati vestrae harum serie firmiter committimus, et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Joannes Borbatvizi de eadem Borbatviz [4], sive Franciscus Marsina de Reketye [5], vel Caspar Marsina de eadem, aliis absentibus homo noster ad facies praedictarum portionum possessionariarum etc. (reliqua juxta stilum solitum mandati statutorii) Datum Varadini in festo B. Elisabethae viduae anno Domini 1536.

L. S. Lecta.
appressi.

In dorso harum literarum de peracta statutione haec consignata leguntur. Executio facta est feria 3. ante festum Nicolai Eppi, Homo Regius Joannes de Borbátviz, Capitularis, altaris sti. Martini Eppi. Vicini et commetanei homines nobiles: Stephanus de Alsó-Szilvás [6], Náán de eadem, item providi Juon Rugyán in Brettye, Simeon Pythyka in eadem Brettye commorantes, ac alii et tribus diebus nullus contradictor apparuit.

Originale exstat in Arch. Capit. alb. Transilvanae.

In Transumto Capitul. anni 1756. possidet Dominus Franciscus Kenderesy de Felsö-Szálláspataka [7].

Transilvania, An. 1874. pag. 130. Din colecţiunea conteluí Jos. Kemény.

1) Bretea.
2) Măceu.
3) Plopi.
4) Rîu-Bărbatŭ.
5) Rechitova.
6) Silvaşulŭ-de-josŭ.
7) Sălaşulŭ-de-susŭ.

Digitized by Google

LIV.

1536. 1536. *Ferdinandŭ*, regele Germaniei şi alŭ Ungariei, scrie luĭ *Sigismundŭ* regelui Poloniei, se facă pace cu *voivodulŭ Moldovei* pe 4 séu pe 7 ani, şi pentru scopulŭ acesta i ofere mijlocirea sa.

Ferdinandus Rex Romanorum ac Hungariae et Boh. etc. Sigismundo I. etc.

Serenissime Princeps, Frater et Sororie noster carissime! Perlatum est ad nos, caussam dissensionis, quam inter Serenitatem Vestram et Magnificum fidelem nobis dilectum Vajvodam Moldaviensem vigere audivimus, non postremam esse, quod licet terra Moldaviensis et territorium Pokucense a divis quondam Ungariae regibus praedecessoribus dominorum Moldaviensium antecessoribus tali conditione donata fuerit, ut idem Moldavi primum Sacrae Coronae Hungariae sint fideles, et ille quoque sub protectione et tutela ejusdem coronae esse debeant, nihilominus Serenitatem Vestram aut homines suos transcendisse fluvium Nester, qui sit vera meta et terminus regni Serenitatis Vestrae et terrae Moldaviensis et quaedam loca in eadem terra occupasse, et habitationes in ea construxisse, quae ab ipso Vojewoda, posteaquam a Serenitate Vestra nullum super petitis suis saepius ad eam, ut asserit deductis, responsum habere potuit, fuerint devastatae et combustae. Cum autem mens nostra non alia fuerit unquam, neque sit, quam in bona pace et vicinia cum Serenitate Vestra suisque omnibus vivere et agere, nobisque bonae pacis et viciniae caussa non parum displicent haec inter Serenitatem Vestram et dictum Vojevodam successisse; ideoque cupimus ea complanari et sopiri, ne quid aliud cum tempore sequatur; sicut pro nostra in Serenitatem Vestram affectione mutua convenit, ac pro ea cura, quam de terra Moldaviensi ratione regni praedicti habemus, nonnihil etiam facere tenemur: Eandem itaque Serenitatem Vestram affectuose hortamur et rogamus etiam, ut nostri ac necessitudinis et unionis nostrae, bonaeque vicinitatis intuitu cum praefato Vojvoda Moldaviae inducias aliqvas quadriennes aut septennales pro bono utriusque inire, et vel hoc modo differentiis istis componendis locum dare velit; quibus sic stantibus non ad faciendam inter Vos concordiam, et quidquid per nos pro bono pacis tranquillitatis communis fieri poterit, offerimus, idque mutuae benevolentiae conjunctionis et viciniae respectu, cujus ante omnia potissimam semper duximus in omnibus habendam esse rationem; commisimus autem egregio fideli dilecto Stephano Cliuschich nuncio nostro specialiter ad hoc misso, ut hanc rem apud Serenitatem Vestram instanter agat, ac obtinere et exequi etiam contendat habitoque Serenitatis Vestrae ad hoc assensu, se ad dictum Moldavum conferat, cum eoque etiam nostro nomine et vice agat qui inducias prout inter Vos conventum fuerit, obfirmet. Velit ergo Serenitas Vestra nuncium nostrum cum votivo super his responso remittere et expedire. In quo Serenitas Vestra rem se suisque dignam et aequam nobisque gratum faciet, nostro in

Digitized by Google

eam amore et affectione fraterna compensandam. Dat. in Oppido nostro Vinklapnik die XX mensis Jan. Anno D. 1536.

Engel, Geschichte der Moldau u. Walachey. II. pag. 176—177.

LV.

1536. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, respunde regelui *Ferdinandŭ*, că dĕnsulŭ nu póte face pace cu *voivodulŭ Moldovei*, *care a ocupatŭ Pocuția*, pe când se afla dĕnsulŭ în resbelŭ cu Rușii, și care în timpulŭ din urmă a năvălitŭ în Polonia, și i-a arsŭ mai multe sate. 1536.

Sigismundus etc. Ferdinando etc.

Serenissime Princeps, amice et consanguinee noster carissime. Reddidit nobis generosus Stephanus Kliutschich Majestatis Vestrae literas de Valachia et ditione nostra Pokuciensi, Valachi ipsius instructu veroque dissentanea relatione scriptas, quibus postulat, hortaturque nos Vestra Majestas, ut cum eo inducias in triennium vel quadriennium faceremus. Verum quando Majestas Vestra non recte rem hanc, ut se habet, accepit, paucis docebimus. Principio territorium istud nunquam vel is, qui nunc est, Palatinus Valachiae, vel Majores ejus habuerunt, denique neque reges Ungariae donare id cuiquam potuerunt, ut qui nil ibi juris unquam habuissent, quinimo majores nostri divi reges Poloniae semper in ejus possessione fuissent. Ad haec autem fuit quidem Regno Ungariae aliquando tributaria sive feudalis Moldavia: sed fuit, ac multo prius, etiam regno Poloniae. Nunc vero utrisque erepta, Turcis paret, illorumque voluntate ac defensione freta, Ethnicis amica, Christianisque fere infesta; itaque non est, quamobrem Vestra Majestas ab illius stet partibus, atque ea a nobis contendat, quae non sunt nobis factu integra neque convenientia; nam in aliis, quae accommode et cum dignitate possumus, libenter gratificamur et obsecundamus M-ti Vestrae pro necessitudine nostra mutua.

Quod attinet ad inducias cum ipso isto Valacho paciscendas, non videmus, quomodo id honeste a nobis fieri possit, ut qui neutiquam a nobis lacessitus, nobis absentibus et bello cum Moschis gerendo, cui adhuc operam damus, occupatis provinciam Nostram infesto exercitu ingressus ferro incendiisque vastavisset, cum eo nos nunc foedus iniremus, quod quid esset aliud, quam quod gravi accepto damno ridendos nos procuraremus, maxime si in ejus leges foedus feriremus, nempe, et, quod ille vult, territorium Pokuciense per tempus induciarum desertum esse pateremur, quo facto magnum nos ipsi nobis faceremus praejudicium. Jam vero Majestas Vestra nullus nobis obtulit paciscendarum induciarum conditiones et legatus Vestrae Majestatis negavisse ulla habere mandata ea de re a Majestate Vestra, unde non videmus, cur opus esset, eum a nobis ad Valachum sine ullis mandatis proficisci, nisi nos

Digitized by Google

ipsi mandata daremus et videremur, pacem supplices petere. Postremo ut maxime vellemus nobis cum eo fieri inducias et conditiones honestae nobis proponerentur, tamen nihil est, quod ullis pactis et induciis fidere debeamus praesertim cum sit nobis res cum eo homine, apud quem nihil est loci fidei, nihil religioni. Nuper enim, ut alia ejus egregia facta praetermittamus, quum a nobis per legatum suum contendisset, ut designatis utrinque arbitris atque Commissariis, pacis vel saltem induciarum conditiones constituerentur, et locus atque tempus ad Dominicam Laetare condictum esset: ille interim, dum hic esset legatus Vestrae Maiestatis, coacta valida manu nostris securis ac nihil tale suspicantibus ditiones nostras invasit, ac pagos aliquot exussit. Quare accipiet M. V-ra aequo animo excusationem nostram, si id, quod absque gravi damno ac incommodo ignominiaeque nota facere non possumus, Majestatis Vestrae caussa facere recusamus; nam bellum neque intulimus ei ullum, neque unquam inferemus, si per eum integrum esset, nostras vero ditiones non defendere non possumus. Quod reliquum est, cupimus M. V-ram longum validam incolumem et fortunatam esse. Vilnae die 6 Mart. a. D. 1536.

Engel, Geschichte d. Moldau u. Walachey. II. pag. 177—178.

LVI.

1536. 1536. *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, invită pe tóte autoritățile din țéră, se nu impedece pe *locuitorii din Secuime*, ca se pótă umbla și face comerciŭ cu *sarea* lorŭ *secuiéscă*, atâtŭ in districtele secuiesci, câtŭ și in districtulŭ Sigisórei și alŭ Cohalmului.

Stephanus Maylad Waywoda Transsiluanus et Siculorum Comes etc. Vniuersis et singulis Egregijs et Nobilibus comitibus Vicecomitibus et Judicibusnobilium quorumlibet comitatuum Officialibus, Castellanis, Camerarijs, Vicecamerarijs, Tributarijs ipsorumque Vices gerentibus item Prudentibus et Circumspectis Judicibus et Villicis omnium oppidorum et Villarum ipsorumque Rectoribus, Necnon Alterius cuiusuis Status condicionis et preeminencie hominibus harum Parcium Transsiluanarum vbiuis constitutis et existentibus, presentes visuris salutem et fauorem. Quia Nos Egregios et Agiles Siculos, Totamque Sedem Wdwarhely [1], de vetusta et approbata consuetudine Salibus ipsorum Siculicalibus vbilibet in Sedibus Siculicalibus [2] Segeswar [3] et kewhalom [4], gracia questus ambulare, Salesque huiusmodi libere vendidisse alias semper intelligamus, Ideo Vos et Vestrum quemlibet hortamur, Regiaque in persona vobis harum serie

1) In originalŭ a fostŭ scrisŭ astă-felŭ, însă, după cum se vede, aceeași mână, care a scrisŭ documentulŭ a corectatŭ cuvêntulŭ *Sedem* în *Sedes*, ér' după cuvêntulŭ Wdwarhely a adausŭ între rêndurĭ *et Kerestthwrs*. *(Szabó)*.

2) Erôre în locŭ de *Saxonicalibus*. *(Sz.)*

3) Sighișóra.

4) Cohalmŭ.

Digitized by Google

firmissime committimus. Quatinus, ipsos prefatos dominos Siculos totamque Sedem prefatam Wdwarhely a modo imposterum in dictis duabus Sedibus Saxonicalibus vbilibet libere cum Salibus ipsorum Siculicalibus, absque aliquo personarum et Rerum impedimento Ire ambulare peragrareque, illis eciam Salibus prout hactenus viuere semper solitj existant, Sic et decetero vtj permittere permittique facere debeatis, ipsos propterea vel eorum alterum In persona vel rebus impedire turbare siue dampnificare nullommodo presumatis. Nec Sitis ausi Modo aliqualj. Nec Secus facere presumatis, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum ex oppido Enijed Sabato ante dominicam Rogacionum Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Sexto.

(L. S.)

Szalò, Székely Oklevéltár. II. pag. 40—41. Originalulŭ pe chărtiă în archiva Capitulului din Alba-Julia (Cista Ugocíensis Fasc. II. Nr. 21).

LVII.

1536. *Diferite date istorice cu privire la Românî* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. 1536.

Anno domini 1536 idem dominus Vincentius praescriptus rursum electus est in villicum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et terrae Barcza, de quibus suo tempore plenam daturus est rationem.

Exposita domini villici Vincentii Sartoris:

Item feria quarta ante circumcisionis misi dono Lodouico Muthnaky familiari magnif. dom. waywodae nostri ac Radwl Portayr, boyaroni Radwl waywodae, coliridas, costas, 4 pullos, unam urnam vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 26 — Dec. 29.

Item dominica post circumcisionis domino doctori ac Gregorio tonsori in Moldauiam ad Petrum waywodam missis, expensae flor. 11 asp. 14 — Jan. 2.

Item dum dominus Joannes Fwx anno 1535 in Moldauiam missus fuerat, domini senatus manserunt eidem uno lodice, quem solvi . . . . . flor. 1 — Jan. 15.

Item eodem die Petro Pytayr familiari magnif. dom. Radwl misi dono bina vice panes, carnes, gallinas, $^6/_8$ vini et 1 $^1/_2$ cubl. avenae . . . . . asp. 23 — Jan. 24.

Item feria quinta post festum beati Pauli Petro Thewreck cum literis regiae maiestatis ad dom. Radwl waywodam ratione prohibitarum viarum misso expensae . . . . . flor. 2 asp. 48 — Jan. 26.

Item sabbato post Valentini Lucae Thewreck post dominum iudicem nostrum Bistricium cum literis magnif. dom. Radwl waywodae ex parte prohibitarum viarum misso expensae . . . . . asp. 24 — Febr. 19.

Digitized by Google

Item eodem die Joanni Nagy regiae maiestatis familiari cum Petro Pytayr ad Radwl waywodam profecturo misi bina vice kalatsh etc. . . . . flor. 1 asp. 7 1/2

Febr. 20. Item dominica ante festum catedrae divi Petri Ztoyka Dobromyr eundem Joannem Nagy praescriptum ad Radwl waywodam deduxit, expensae . . . . . flor. 3

Ztoyka emansit diebus 15, salarium . . . . . flor. 1 asp. 10

Mart. 5. Item dominica invocavit Francisco Pellioni ad Petrum waywodam in Moldauiam ratione detentionis ac telonii misso exp. flor. 5 asp. 23 1/2

Item quibusdam Valachis de Rosnyo [1], quod unum lupum mactarunt bibales . . . . . asp. 14

Mart. 7. Item eodem die (feria tertia ante reminiscere) venit huc Danshul Beelsche, Radwl waywodae familiaris, cui misi dono kalatsh, pisces . . . . . asp. 11 1/2

Item feria tertia ante reminiscere Gracco boyaro Petri waywodae huc venit e Moldauia, cui misi dono panes, kalatsh, salsos pisces . . . . . flor. 1 asp. 5

Item pro uno plaustro lignorum eidem boyaroni ad Martinum Pellionem in hospitium ducto . . . . . asp. 9

Mart. 19. Item dominica oculi Ztoyka Dobromyr missus in Transalpinam ut Simoni Deack de Athyna unum equum Turcalem adduceret, expensae . . . . . flor. 1 asp. 20

Ztoyka emansit dies 5, salarium . . . . . asp. 20

Eidem Ztoyka data est una ligatura cultellorum ut eandem illic dono daret . . . . . asp. 25

Mart. 28. Item feria tertia post laetare Francisco Pellioni in Moldauiam misso, ut magnif. domino waywodae nostro ac reverendissimo dom. Albensi Maluatica emeret, expensae . . . . . flor. 4

Emansit cum uno famulo diebus 14, salarium . . . flor. 3 asp. 18

Datae sunt eidem duas ligaturas cultellorum, ut eas illic dono daret . . . . . flor. 1

Mart. 31. Item feria sexta ante iudica Petro Pythayr a regia maiestate reverso cui misi bina vice dono kalatsh, recentes pisces, 6/8 vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 7 1/2

April. 2. Item eodem dominica Matthaeo Demsedy in Transalpinam profecturo misi dono bina vice coliridas, recentes pisces, panes, vini octoalia 12, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 4

Item eodem die Radwl Portayr, waywodae Transalpinensis boyaro, huc venit, cui misi dono coliridas, pisces recentes, 3 octoalia vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 31

April. 18. Item feria tertia post pascae Ztoyka Dobromyr secundario

1) Rèsnovii.

Digitized by Google

missus est in Transalpinam ut unum equum Turcalem Simoni Deack de Athyna adduceret . . . . . flor. 1 asp. 21

Item feria secunda post Georgii Ztoyka Dobromyr missus est cum literis ad dom. iudicem nostrum ad Fogaras . . . . . asp. 10 April. 24.

Item feria sexta ante Servatii pecunia mutuo data est Simoni Deack de Athyna, quam pecuniam percepit Valentinus Deack eius familiaris, Lörincz Antal Dalnyckban . . . . . flor. 40 Mai 12.

Item dominica post Servatii Francisco Pellioni secundario in Moldauiam ad emenda Maluatica dom. waywodae nostro ac dom. reverendissimo, misso expensae . . . . . flor. 7 Mai 14.

Idem emit duo Maluatica, quae constant cum vectura et shrot lon vulgo . . . . . flor. 65 asp. 2

Idem habet secum duas legaturas cultellorum edonandas flor. 1

Idem emansit dies 16 cum uno famulo, salarium amborum facit . . . . . flor. 4 asp. 22

Eidem homini datae sunt 4 ventosae in Transalpinam ducendae . . . . . flor. asp. 4 Mai 27.

Item feria quarta ante pentecostes uni familiari cum literis post dom. iudicem nostrum Cibinium versus misso dum fama vigeret Petrum Moldauiensem waywodam velle erumpere, expensae et salarium . . . . . asp. 37 Mai 31.

Item eodem die Lucae Thewreck in Siculiam ad Lazarum Kwn misso ut certo indagaret, quae nam fama esset in Moldauia, expensae et salarium . . . . . asp. 29

Item eodem die pro convocatione provinciae ut domini eos avisarent de eruptione Moldaui . . . . . —

Item feria sexta ante pentecostes Lucae Thewreck post dominum iudicem nostrum misso Cibinium versus, ut referret, quid apud Franciscum Myhalczy ex parte Moldaui intellexisset exp. et sal. . . . . asp. 29 Jun. 2.

Item eodem die Joanni Thewreck in Berecz misso ad perscrutandum an Moldauus erumpere vellet expensae . . . . . asp. 37

Item eodem die pro convocatione provinciae pro denua avisatione ob eruptionem waywodae Moldauiensis . . . . . asp. 12

Item pro uno carpione per dom. Sigismundum Gemmarium magnif. dom. cancellario Varadini dono dato . . . . . asp. 30

Item feria tertia pentecostes Joanni Thewreck ad dom. waywodam nostrum misso, ut referret, quae in Siculia intellexisset exp. . . . . flor. 1 Jun. 6.

Item eodem die Francisco Pellioni ad waywodam Moldauiensem ratione pacis misso, expensae . . . . . flor. 6 asp. 34½

Duxit secum unam ligaturam cultellorum krymper, 2 ligaturas halbkrymper, 8 ligaturas bonorum cultellorum et unam avem cum sporta facit . . . . . flor. 9

Emansit dies duodecim, salarium . . . . . flor. 2 asp. 20

Digitized by Google

Duobus famulis 12 diebus cum eo existentibus . . . flor. 1 asp. 46

Item eodem die Joannes Thewreck duxit magnif. dom. waywodae ratione centum drabantorum, quos universitas Saxonum Engedini susceperat suae magnificentiae expediendos . . . . flor. 66

Jun. 15. Item ipso die corporis Christi Ztoyka Dobromyr ex commissione magnif. dom. waywodae nostri cum literis ad Radwl waywodam missus est expensae . . . . . flor. 2

Jun. 19. Item feria secunda ante Joannis baptistae pro convocatione provinciae ratione impraesentationis pecuniarum . . . . . asp. 12

Jun. 21. Item feria quarta ante Joannis baptistae Petro Thewreck ad Coloswar ad vice thesaurarium ratione auri et argenti ad cupas ac panarium regiae maiestati parandum misso, expensae flor. 4

Jul. 21. Item feria sexta post Margaretae Ztoyka post dom. iudicem nostrum ad Fogaras misso cum literis ratione clausionis viae Oythos, exp. . . . . asp 26

Jul. 24 Item sabbato Jacobi venit waywoda Egiptiorum, cui domini dederunt propter Egiptos unum tapete et unam pecem bogasiae et tria paria czyzma, facit . . . . . flor. 6 asp. 30

Aug. 7. Item eodem die Hieremiae apothecario ratione cuiusdam medicinae Joanni Deack Fogarasiensi datae . . . . . asp. 34

Sept. 1. Item uni Valacho, qui magnif. dom. waywodae sex cent. cupri duobus equis duxit, expensae et salarium ad 3 dies . . . asp. 37

Sept. 5. Item feria tertia post Egidii, quod Egiptii duos fures suspenderunt . . . . . asp. 24

Item pro aceto et candelis per totam noctem dum iidem Egiptii tormentis affecti sunt . . . . . asp. 6½

Sept. 10. Item dum dom. iudex noster ratione territorii Sarkaniensis in Fogaras fuit, misit dom. Joannem Hoch ad Medges et illinc Cibinium ex parte libertatum nostrarum in vindemia per totam Transsiluaniam libere emendi ac vendendi facultatem continentium, expensae . . . . . flor. 2 asp. 4½

Emansit dies 9, salarium . . . . . flor. 2 asp. 12½

Duobus famulis cum eo diebus 9 existentibus salar. flor. 1 asp. 22

Sept. 16. Item dum dom. iudex noster, circiter festum beatae Margaretae in Fogaras cum dom. waywoda fuit, nostri homines legaverunt ex Medges Stephanum domini Joannis Fwx famulum ad dom. iudicem nostrum, ut referret, quomodo Transalpinenses in Medges merces suas venum exposuissent, essentque per Cibinium missi, expensae et salarium ad 2 dies . . . . . asp. 14

Item Egiptiis, quod 108 canes mactaverunt . . . . flor. 2 asp. 8

Sept. 24. Item ratione Valachi in Höltwyn occisi solvi . . . . flor. 20

Oct. 2. Item feria quarta post Michaelis Thomae David cum unis literis ad Tattrus ad ipsum Juga ratione viae Oythoz purgandae misso, exp. . . . . flor. 2

Digitized by Google

Item sabbato post Francisci Petro popae nostrorum Bulgarorum, et est solutus in annum, dedi . . . . . flor. 6 — Oct. 7.

Item die omnium sanctorum dom. doctori Paulo in Transalpinam misso ad medendum aliquot boyaronibus expensae flor. 1 asp. 5 — Nov. 1.

Item feria quinta post omnium sanctorum Joanni Belleny ad Berecz misso, ut perscrutaretur, qui rumores essent in Moldauia, expensae . . . . . asp. 20. — Nov. 5.

Item feria sexta post omnium sanctorum cum ipse Juga Moldauiensis a magnif. dom. waywoda nostro reversus fuisset ad nos, misi bina vice eidem dono pisces recentes, coliridas, 4 pullos, duas urnas vini. 4 cubl. avenae, facit una summa . . . . . asp. 40 1/2 — Nov. 6.

Item dominica ante Martini Ztoyka Dobromyr missus est ad Radwl waywodam Transmontanum propter causam Pauli Beldi, expensae . . . . . flor. 1 asp. 10 — Nov. 8.

Item dominica post Martini Petro, popae nostro in Transalpinam misso, expensae . . . . . flor. 2 — Nov. 15.

Item feria tertia post Martini venit Pwrwul Postoelnyk boyaro Radwl waywodae, cui misi dono 2 vicibus panes, recentes pisces, assaturas, 15/8 vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 30

Item eodem die misi dono Opre gramaticul familiari waywodae Transalpinensis, cui misi dono panes, assaturas 3/8 vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 9 1/2

Eidem nuntio datae sunt dono duo ulnae panni longi Nermbergensis et pileum hussaricum . . . . . asp. 47

Item feria sexta ante Elizabeth Thomae David cum unis literis ad dom. waywodam nostrum ratione causae Pauli Beldi, quam cum Transalpinensibus habet, misso, expensae . . . flor. 3

Item eodem die Ztoyka misso, ut referret Paulo Beldi, quid in Transalpina coram waywoda expedivisset, expensae et salarium . . . . . asp. 10

Item feria sexta ante Elizabeth Emerico Racz, familiari Petri waywodae Moldauiensis misi dono panes, pisces recentes, 3/8 vini, 1 1/2 cubl. avenae . . . . . asp. 9 1/2 — Nov. 13.

Item dominica Elizabeth pro convocatione provinciae ut censum sancti Martini impraesentarent . . . . . asp. 12 — Nov. 15.

Eisdem datus est pannus domino waywodae ac boyaronibus dono dandos . . . . . flor. 97 asp. 15

Iidem duxerunt secum 16 ligaturas bonorum cultellorum pro . . . . . flor. 8

Rursum acceperunt secum 6 ligaturas cultellorum halb krymper, ac 2 ligaturas integrorum krymper . . . . . flor. 9

Iterum 4 pepla et pilea hussarica pro . . . . . flor. 7 asp. 4

Emanserunt dies 11, salarium . . . . . flor. 5 asp. 25

Quinque famulis et coco cum eis existentibus . . . . flor. 5 asp. 25

Digitized by Google

Nov. 26. Item feria quinta post Caeciliae cuidam famulo cum literis post dom. iudicem nostrum in Cibinium misso, expensae . . . . asp. 20

Nov. 19. Item feria quinta ante Catarinae quod Egiptii 36 canes mactaverunt . . . . . asp. 36

Nov. 25. Item die Catarinae eidem exploratori per Transalpinam in Moldauiam misso ad explorandum, quae fama illic vigeret, expensae . . . . . flor. 3

Nov. 28. Item feria tertia ante Andreae ipse Pwrwul Postelnyck boyaro waywodae Transalpinensis est reversus ad nos a magnif. dom. waywoda nostro, cui misi dono coliridas, $^3/_8$ vini et 2 cubl. avenae, facit . . . . . asp. $7^1/_2$

Dec. 24. Item dominica in vigilia nativitatis domini dominus villicus Vincentius Sartor percepit a Bayda Egiptio ratione munerum, quae quotannis per dominos senatus (sicuti et hoc anno) Czyganorum waywodae dari consueverunt, quae munera ipsi Czygani semper solvere tenentur . . . . . flor. 5 asp. 45

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. pag. 442—466.

LVIII.

1537. 1537. Dómna *Margareta*, vĕduva lui *Iacobŭ Gherlissce* din Bănatŭ, declară în aintea *vice-banilorŭ de Severinŭ*, că dênsa restitue lui *Martinŭ Racoviță* şi fraţilorŭ sei o parte din moşiile sale din ţinutulŭ Bănatului.

Nos Joannes Floka de alsobyzered Joannes Olah de Wlpar vicebani, franciscus fyath de Ermenes Castellanus, Stephanus Pobora Judex nobilium, pertinenciarum et districtus Karansebes, ceterique Nobiles uniuersi damus pro memoria tenore presencium quibus expedit omnibus Quod cum nos feria quarta cinerum capite scilicet Jeiuny pro faciendo moderatiuo Judicio, tribunali Consedissemus, Tunc generosa domina Margaretha Relicta quondam Nobilis Jacobi gyrlysthey, ab vna, partibus partibus (de dóue ori) vero ab altera Martinus, Petrus et Ladislaus Rakowychaensis, coram nobis personaliter comparuerunt, Que quidem domina Margaretha, propria sua voluntate, Oraculo viue vocis fatendum dicendumque In hunc modum curauit, Qualiter adhuc viuo domino marito suo, possessionibus quibusdam medietatibus felse also pteyzam et Bezna vocatis, omnibus colonis de iure, ab antiquo pertinentibus, Cum Ladislao quondam Rakowyczay, Inter sese Cum eisdem medietatibus possessionum, deliberando concordassent, prout superinde litere Capituli veteris Budensis, sunt emanate, Ipsam eciam dominam catharina preuidens et cogitans vtilitatem et fructus earundem porcionum possessionariarum quos

Digitized by Google

adhuc viuo Marito suo excepissent, ex eisdem possessionibus et consimiliter post mortem Ipsius habuisset prouenissetque, Ne ob Id medietates possidendarum possessionum antea sue, et quondam mariti sui filysque suis, detrimentum, Nobilibus Martino, Petro, ladislao Rakowyczay, filys condam Ladislai Rakowyczay, eorundemque heredibus et posteritatibus vniuersis, natis et nascendis, eiusdem possessionum Medietates remittedas relaxandasque duxit Imo reddidit et imperpetuum relaxauit Irreuocabiliter tenendas possidendas pariter et habendas In filios filiorum heredumque per heredes, nullo penitus contradictore apparente Ipsam eciam dominam Margarita, onera et quelibet grauamina fily sui, filiarumque suarum vniuersarum, aliorumque quorumcunque fratrum et consanguineorum suorum qui super sunt, et erunt, filiorumque ac filiarum eorundem et sue assummendo In se, contra quoslibet eosdem Rakowychenses, In pacifico dominio parcium possessionariarium defendendas tenere, viuo adhuc domino suo Nicolao Gerlystey, Remittendas, Relaxandas que duxerat, Nuncautem denuo vnanimi voluntate, et pari consensu, easdem possessionarias medietates, eisdem Rakowyayensibus (sic) annuendas et concedendas coram nobis duxit, Tali tamen vinculo Interserto, ut ipsam, a. . . . . vitaque ipsius suppeditur omnibus suis In necessitatibus, alysque quibusuis causis Justis et legitimis occasionibusque contra quoslibet protegere defendereque velint, et pacifice tractare, In cuius Memoriam, presentes literas nostras, sigillis nostris munimine obsignatas, dandas duximus et concedendas, Datum ex Karansebes die quo supra, Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo septimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 200—202. — Originalulŭ pe chártiă în archiva familiei Macskási.

LIX.

1537. Dómna *Elena*, vĕduva lui Petru Kis din Bănatŭ, vinde lui *Petru Racoviță* din Caransebeşŭ unŭ fĕnaţŭ alŭ seŭ de pe teritoriulŭ acestui oraşŭ. 1537.

Nos Joannes Olah, Mathias Sywko Joannes Thot, Petrus et Ladislaus Kenesa, Lucas Brathovan, Jurati ciues, ceterique consules ciuitatis Karansebes, Memorie commendamus Tenore presenciam quibus expedit vniuersis, et singulis. Quod veniens nostri In presenciam honesta Domina Ilona Relicta quondam Petri Kys, ac filius ejusdem Ladislaus Kys, vnacum uxore sua Martha, filia Luce Brathovan ab vna, partibus vero exaltera, Petrus Rakowyczay Judex, cum Ladislao fratre suo, Que quidem domina et Ladislaus Kys coram nobis sponte et libere oraculo vive vocis fasse et relate In hunc modum extiterunt Quod ipsi quadam Inevitabili necessitate vrgente, Quoddam fenetum eorum, Jure hereditario eos concernentes, penes domos et mansiones

Digitized by Google

pharaonum, In platea Alswcza habitum, cui a plaga orientali fenetum Marci Irnezew, et Joannes Dorka, Meridionali ipsius Petri et Ladislai Rakowyczay, occidentali vicus civitatis, aquilone seu septemtrionali Michaelis Magyar Vicmaňy adjacere dinoscuntur, hinc parte annotato Petro Rakowyczay et Ladislao germano suo pro florenis XII. auri puri hungaricalibus et Justiponderis, plene, ut dixerunt receptis et leuatis, dedissent, vendidissent et prorsus a se ipsis alienassent, Imo coram nobis in filios filiorum heredumque per heredes et successores dederunt vendiderunt et appropriaverunt Jure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, nullo penitus contradictore apparente, Assumentes Itaque onera, et quelibet gravamina vniuersorum fratrum suorum et consangvineorum, Ipsum Petrum et Ladislaum Rakowyczay, et suos posteros successoresque, contra quoslibet illegitimos competitores, perturbatores istorumque successu racione huius feneti quoquomodo molestatores proprys suis laboris (sic) et expensis defendere, manutenere, atque Inpacifico dominio dicti feneti conservare. Incuius Memoriam firmitatemque perpetuo duraturam presentes literas nostras Sigillo Civitatis attentico obsignatas roboratasque dandas duximus et concedendas. Datum in Sebes feria tertia proxima post dominicam letare, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Trecesimo septimo.

(L. S.)

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 202—203. Originalulŭ je chărtiă în archiva familiei Macskasi de Tincova.

LX.

1537. 1537. Nobilulŭ *Franciscŭ Fiatŭ* din Bănatŭ protestézĕ înaintea castelanului din Caransebeşŭ, ca dómna *Catalina*, vĕduva lui *Nicolae Nocia*, se nu ocupe moşiile sale proprii din districtulŭ Caransebeşului.

Nos Martinus Rakowyczay Castellanus, Stephanus Pobora Judex nobilium, ceterique vniuersis (sic) Nobiles In Karansebes districtu, pertinenciarumque eiusdem existentes, damus pro Memoria, tenore presencium quibuslibet uniuersis, Quod cum nos feria quinta proxima post festum Sancti Georgy Martiris, secundum consuetudinem pro faciendo Judicio pariter consedissemus, tribunali, Tunc E Medio nostri Nobilis Franciscus Fyath de Ermenes consurgens, Contra et aduersus honestam dominam Catalinam Relictam condam Nicolai Nocha de Ermenes, Inhibicionem Interdicti Tali modo fecit, vt filiam Jam suam nuptam Traditam, ne possessiones ipsius Scirelicet Ermenes, Zadowa, Zlatyna, Zarazpathak, Dalch contradiccionis matrimony vsu, excubare faciat, Sin autem Id fecerit, contra Inhibicionem voluntatemque

Digitized by Google

ipsius, voto ipsorum omnium exequitur, In cuius Memoriam firmitatemque perpetuam literas sigillis nostris munimine obsignatas dedimus, Datum die quo Supra. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo septimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 203. Originalulŭ pe chărtiă în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

LXI.

1537. Dómna *Dorotea*, vĕduva lui *George Turnea* din Bănatŭ, declară înaintea *vice-banilorŭ de Severinŭ*, că cedézĕ nobilului Ionŭ de Mutnocŭ (Matthnakky) a treia parte din satulŭ numitŭ Pokol, ce i-lŭ zalogise decedatulŭ sĕu bărbatŭ. 1537.

Nos Joannes Floka de felse Byzere, Joannes Olah de Wlpar Vice Bani, Franciscus Fyath de Ermenes, Martinus Rakowiczay Castellani, pertinenciarum Sebes, damus pro memoria, Quomodo die certo legis nostri Administracionis dum Assessoribus nostris Tribunali consedissemus, eotum extunc Dorothea Relicta Georgy Thornyay ab vna, partibus vero exaltera Joannes Matthnaky personaliter compariuerunt, Que quidem honesta domina Dorothea spontanea voluntate vivevocis In hunc modum verba protullit, Quod ob quoddam facinus Michaelis Ban, Petrum Matthnaky Juridice, Georgius Thornay, maritus quondam suus, executus fuisset, deuictusque florenis centum extitisset, pro quo villam vnam suam Pokol nomine Impignorasset, nunc autem post obitum eiusdem mariti mei meam partem que exhis me concernit videlicet terciam, eidem Joanni Matthnaky Totalem Relaxo, nequis deinceps successu Temporum ex meis pertinencys, eum aut suos h(eredes vel) posteritates hac in parte Impetere valeat, sed in hac tercia (parte quittum expeditum) et modis omnibus absolutum reddo, Imo coram nobis .... nauit, reddidit et relaxauit In filios filiorum harum serie literarum In cuius Memoriam firmitatemque perpetuam has literas nostras, sigillis nostris obsignatas dedimus, dandasque duximus et concedendas, Datum in Karansebes feria quinta in Octauis Sacratissimi Corporis christi, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo septimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 203—204. Originalulŭ pe chărtiă în archiva familiei Maczkási de Tincova.

Digitized by Google

LXII.

1537. 1537. Nobilii *Michaiŭ* şi *Ioanŭ Hunyady* din Bănatŭ declară înaintea juraţilorŭ din Caransebeşŭ, că aŭ vêndutŭ lui *Michaiŭ Ivulŭ* şi soţilorŭ sci o curte şi o casă, situate în oraşulŭ Caransebeşului.

Nos Gregorius Wayda Judex, Nec non Mathias Sywko, Joannes Batla, Ladislaus Kenesa, Petrus Belos, Gregorius Nagh, Michael Swppa Jurati, ceterique ciues et consules ciuitatis Karansebes, damus promemoria tenore presencium, quibus expedit vniuersis, Quod veniens nostri In presenciam Michael et Joannes Hwnyady, Ab vna, partibus vero ex altera Joannes Nicolaus Michael Iwol, Nicolaus Mezaros Elena Relicta Emerici Mezaros, per eosdem Michael et Joannem Hwnyady coram nobis libere voluntate spontanea, et oraculo viue uocis fassum et Relatum, In hunc Modum extitit, Quod ipsi quadam Ineuitabili necessitate vrgente, quendam fundum domus et curie, Empcionis titulo perpetuo tangentem et concernentem, cuius a plaga orientali vicus ciuitatis a meridionali fundus Georgy Aranyas, occidentali vallum ciuitatis ab aquilonari seu septemtrionali Iterum vicus ciuitatis vicinando adiacere dinoscuntur, his prenotatis Joanni, Nicolao, Michaeli Iwol, et Nicolao Mezaros, ac Elene Relicte Emerici Mezaros florenis 32.[1] Auri puri Hungaricalibus, et Justiponderis plene ab eisdem, vt dixerunt, Receptis et (le)uatis, dedisset, vendidisset et apropriasset . . . . s coram nobis dedit vendidit, (et) a se penitus Alienauit, In filios filiorum, heredumque per heredes et successores vniuersos nullo penitus contradictore apparente. Assumens Nihilominus Michael et Joannes Hwnyady, onera et quelibet grauamina, fratrum et consanguineorum ipsorum, Et Joannem, Nicolaum, Michaelem Iwol, Nicolaum Mezaros, Elenam Relictam Emerici Mezaros, Ipsorumque heredes et posteritates vniuersos contra quoslibet Illegittimos competitores, perturbatores, Temporumque In successu, Racione huius fundi domus, quoquomodo Molestatores, proprys suis laboribus et expensis deffendere Manutenere, et In pacifico dominio dicti fundi conseruare, In cuius Memoriam firmitatemque perpetuo duraturam presentes literas nostras, sigillo Attentico (sic) ciuitatis nostre Roboratas, dandas duximus et concedendas, datum In Karansebes feria tercia proxima ante festum Joanis Baptiste. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo septimo.

(Pe dosŭ cu altă scrisóre contemporană: Superfundo domorum in platea Czermurany existente.)

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 204—205. Originalulŭ pe chârtiă în archiva familiei Ivulŭ din Hinedóra. Sub textă fragmentulŭ unui sigiliŭ.

1) + + + 1).

Digitized by Google

LXIII.

1537. *Ioanñ Zapolya*, regele Ungariei, scrie capitulului din Aradŭ, se invite pe dómnele *Margareta*, mama, şi *Eufrosina*, vĕduva decedatului *Nicolae Gherlisce* din Bănatŭ, ca se plătéscă oraşului Caransebeşŭ despăgubirea in bani, la care a fostŭ condemnatŭ reposatulŭ Nicolae Gherlisce. 1537.

Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie croacie etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclessie Orodiensis Salutem et graciam Noueritis quod Nobis in crastino festi Natiuitatis beati Joannis Baptiste in Anno proxime transacto preteriti vnacum nonnullis dominis prelatis Baronibus, magistroque prothonotario personalis presencie nostre et ceteris Regni nostri Nobilibus hic Waradini constitutis, et existentibus Nobiles et circumspecti Josa Wyn(cz)y ac Joannes Berla ciues in ipsorum, et ceterorum ciuium ciuitatis nostre Kar(an)sebes eandem nostram personalem veniendo in presenciam, exhibuerant Nobis et presentarant quasdam litteras Serenissimi principis condam domini Ludouici Regis domini predecessoris nostri grate recordacionis adiudicatorias, In simplici papiro patenter confectas, Sigilloque suo Secrecto quo viuens vtebatur ab intra (in) inferiori Margine impressiue consignatas. Quarum tenor talis est. Nos (L)udouicus dei gracia Rex Hungarie etc. *(Urméză documentulŭ din a. 1521 publicatŭ in colecţiunea de faţă Vol. II. Partea 3. pag. 377—378.)* Quibus exhibitis et per(lec)tis Idem Josa Wynczy et Johannes Berla, In ipsorum vt prefertur, ac ceterorum conciuium suorum Nominibus et personis nostre (su)pplicarant Maiestati. Vt Nos eisdem super premissa pecuniarum Summa, In pretactis litteris adiudicatorys specificata, ex parte No(bilium) dominarum Margarethe Matris, ac Eufrosine Relicte eiusdem quondam Nicolai Gerlysthey, ad quas videlicet tam causa presens quam eciam solucio pretacte pecuniarum summe, Exeo quia vniuersa Bona Juraque possessionaria, sicut et res Mobiles prelibati quondam Nicolai Gerlysthey ipse domine possiderent condescensa foret, vigore prescriptarum litterarum prefati quondam domini Ludouici Regis adiudicatoriarum plenariam ac omnimodam satisfaccionem impendere dignaremur, cum autem frustra fierent Judicia in causis, legesque, et statuta, nisi ea que in eisdem decernuntur, debitamquoque exequucionem sortirentur, ac de rebus In Judicys obtentis, debita satisfaccio Impenderetŭr, fidelitati igitur vestre litterarum nostrarum serie Mandaramus, quatinus, vestrum mitteretis hominem pro testimonio fidelignum, qui erga prefatas dominas accedendo, quas si personaliter reperire posset, Easdem ibidem personaliter, alioquin de domo habitacionis siue solite Residencie earundem admoneret, diceretque, et committeret, Eisdem verbo nostro Regio, vt ipse prefatis Ciuibus nostris super prescripta pecuniarum Summa per antefatum quondam Nicolaum de Gerlysthye in Judicio obtenta, et pl(en)arie nondum soluta plenariam et omnimodam satisfaccionem impendere Qu(ia) si id facerent bene quidem alioquin decimo quinto die, a die Admonicionis huiusdem ipsis fiende computando, coram dicta nostra personali presencia personaliter, vel per legittimos ipsarum procuratores comparere deberent, et tenerentur, Racionem superinde redditure efficacem, certi-

Digitized by Google

ficando ibidem easdem, vt siue ipse termino in prescripto coram dicta nostra personali presencia comparerent siue Non, Eadem ad par(tis) comparentis instanciam id faciet in premissis, quod dictaret ordo Juris. Et post hec huiusmodi ad Monicionis, et certificacionis seriem, cum admonitorum Nominibus, terminum ad prescriptum, vt fieret expediens, predicte personali presencie nostre fideliter rescriberetis. Vnde vos Mandatis nostris In omnibus obedire et satisfacere (cupientes) vt tenemi(ni), vestrum hominem videlicet Honorabilem Magistrum Iucam de Zathmar Socium (et Concanocum vestru)m ad p(remissas) (adm)onicio(nem et c)ertificacionem . . . . fideliter exequendas vestro pro testimonio fidedignum duxissetis transmittendum Qui tandem ad vos exinde Reuersus retulisset, quomodo dominico die post festum diuisionis Apostolorum in ciuitatem nostram Karansebes, consequenterque curiam ac d(om)um prefatarum Nobilium dominarum Margarethe Matris ac (Eu)frosine Relicte quondam Nicolai Gerlysthey in eadem ciuitate nostra karansebes, tandem feria Tercia Immediate sequenti ad possessionem Aran(et) consimiliter domum et habitacionem prefate domine Eufrosine Relicte quondam Nikolai Gerlysthey, In eadem possessionem existentes et habitas accessisset, ibique prefatam Nobilem dominam Margaretham In preallegata ciuitate nostra karansebes, Memoratamque dominam Eufrosinam in iamfata possessione Aran[1] personaliter reperysset, Memoratasque litteras nostras Amonitorias eisdem exhibuisset, et presentasset, ac admonuisset easdem, dixissetque, et commisisset eisdem verbo nostro Regio, vt ipse prefatis ciuibus nostris, super prescripta pecuniarum Summa per antefatum quondam Nicolaum de Gerlysthye, in Judicio obtenta et plenarie nondum soluta, plenariam atque omnimodam satisfaccionem Impenderent, Que si Id facerent bene quidem, alioquin decimo quinto die, a die admonicionis huiusmodi ipsis fiende computando coram dicta nostra personali presencia, personaliter vel per procuratores ipsorum legittimos comparere deberent et tenerentur, Racionem superinde redditure efficacem, certificando ibidem easdem vt siue ipse termino In prescripto coram dicta nostra personali presencia compareret siue non Eadem ad partis comparentis instanciam, id faceret in premissis quod dictaret ordo Juris. Quo quidem termino Quintidecimi diei aduenientе, et prenominatis partibus coram ipsa nostra personali presencia, per Legittimos procuratores suos comparentibus, Quia in personis prenomina(t)arum dominarum Margarethe Matris et Eufrosine Relicte memorati quondam Nicolai Gerlysthey quedam littere nostre gracia super eo date, Vt cum eisdem dominabus infra Reuolucionem Anni integri Nemo quispiam lites agere, in Judicioque contendere posset, producta fuerat, Ideo causa premissa, partes inter prenotatas, occassione prescripti debiti per prelibatum condam Nicolaum de Gerlysthye modo antelato coram ipso condam domino Ludouico Rege, in Judicio reoptenti mota suscitataque, statu in eodem, quo tunc pendere dinoscebatur, per ipsam personalem presenciam nostram, ad Anni ipsius Reuolucionem fuerat prorogata, Qua quidem Annuali Reuolucione transcacta, et causa prescripta ad presentem terminum festi ad vincula beati

[1] Uroili, In comitatuli Hinedóra.

Digitized by Google

Petri Apostoli proxime preteriti deueniente, prenominatus Josa Wynczy de Karansebes Actor, tam in sua quam aliorum conciuium et Litisconsortum suorum Nominibus nostre Maiestatis accedendo in presenciam ex parte antefatarum, dominarum Margarethe, et Eufrosine in causam attractarum, per nos in premissis Juris equitatem supplicauit elargiri. Verum quia de vetusta lege et approbata consuetudine huius Regnj nostri, de Rebus ac debitis Judiciario processu reoptentis non solum Rerum et Bonorum Mobilium et Immobilium occupacione, verumeciam communi consuetudine Rerum ac personarum arestacione Actoribus satisfaccio impendi solet atque debet constat Aut(em) et ex tenoribus pretactarum litterarum, prefati quondam domini Ludouici Regis adiudicatoriarum, manifeste intelligitur, Memoratum quondam Nicolaum Gerlysthey prenominatis Jose Wynczy ac Joanni Barla alysque conciuibus ipsorum actoribus, ex causis et Racionibus in huiusmodi litteris adiudicatorys expresse declaratis, prescripta octingentorum florenorum Summa debitorem remansisse, Bonaque, ac Jura possessionaria ipsius Nicolai Gerlysthey, (eo ab hac luce decedente) Simulcum cunctis Rebus suis Mobilibus ad manus prefatarum dominarum Margarethe Matris, ac Eufrosine Relicte eiusdem Nicolai liberorumque suorum deuenisse, Eedem tamen domine per predictum testimonium Capituli ecclesie (Or)od(iensis) legittime Amonite pariter et Euocate, post Anni Reuolucionem . . . . . Nos eis . . . . . cum ipsis Racione aliquorum . . . . . in diem hodiernum . . . . . super prescriptis debitis exhibiture vel aliam R . . . . . vel mittere non curasse ex premissis reperiebantur manifeste, cum itaque Res cum onere transire sole(ant) . . . . . annotati quondam Nicolai Gerlysthey prenominatis Actoribus plenaria satisfaccio Impendi deber(et) . . . . . prelatis Baronibus, et Regni nostri Nobilibus, Nobiscum in discussione exanineque presentis cause pariter . . . . . (vide)batur, de quorum consilio prematuro, Racionibusque et causis ex premissis, Nos antefatis Actoribus de . . . . . Bonis sepefati quondam Nicolai de Gerlysthye satisfaccionem impendendam esse decernendo, atque committendo, fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatinus, vestrum mittatis hominem, pro testimonio fidedignum quo presente Magistri Martinus Was de Wasdinnye, aut Stephanus de Ewlweth, vel Gallus de Kechkemeth, sew Gaspar Petes de Horwath Maioris Cancellarie nostre Notary, aut Gregorius Wayda siue franciscus Moyses de Sebes, siue Nicolaus similiter Wayda de eadem Sebes, Alys absentibus homo noster Regius de curia nostra Regia per nos ad id specialiter transmissus ad facies vniuersorum Bonorum et quorumlibet Jurium possessionariorum Memoratj condam Nicolai de Gerlysthye, intra ambitum huius Regni nostri vbilibet adiacencium ac habitorum; vicinis et commetancis eorundem vniuersis Inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo, Et primo de Rebus ac Bonis Mobilibus eiusdem Nicolai si Reperiri poterunt, et tandem (si)necesse fuerit, de eisdem Bonis, ac Juribus possessionarys suis tot (et t)antum quod videlicet et quantum se ad valorem prescripte Summe octingentorum florenorum extendere videbitur separando et excidendo Manibus se-

Digitized by Google

pedictorum Jose Wynczy ac Joannis Barla aliorumque conciuium suorum Actorum det statuet et applicet titulo pignoris infra tempus redempcionis eorundem possidendum, Res vero Mobiles in vsum eorum conuertendas, contradiccione prenominatarum dominarum Margarethe et frusine, in causam attractarum, et aliorum quorumlibet, preuia Racione non obstante, Et post hec huiusmodi exequucionis et satisfaccionis seriem, vt fuerit expediens, ad Quintum decimum diem, a die vltime Exequucionis exhinc computandum Nobis fideliter rescribatis Datum Waradini Sexto die termini prenotati Anno domini Millesimo (Qu)ingentesimo Tricesimo septimo.

(Pe dosă: Fidelibus nostris capitulo Ecclesie Orodiensis pro Nobilibus et circumspectis Josa Wynczy ac Joanne Barla de Sebes et alys conciuibus eorum contra Nobiles dominas Margaretham Matre(m) et Ewfrosinam Relictam Egregy quondam Nicol(ai) de Gerlysthye, Super quadam possessionaria Statucione dampnorumque et debitorum refusione per nostrum ac vestrum homines modo intrascript(o) fienda, cuius series vt fuerit expediens, (ad) Terminum Intronominatum est reportanda.)

Ad Judicem.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. 206 - 210. Originalulŭ pe chărtiă în archiva familiei Macskási de Tincova.

LXIV.

1537. 1537. *Statutele oraşului Cluşŭ* din Transilvania interdicŭ tuturorŭ locuitorilorŭ, cari nu sunt cetăţeni, dreptulŭ de a-şi *pasce vitele* lorŭ pe teritoriulŭ acestui oraşŭ, şi decretézá o pedépsă de mórte asupra tuturorŭ, cari vorŭ mâna vitele sale în fênaţele oraşului.

Nos Centum Electi Tota Comunitas Ciuitatis Coloswariensis Memoriae Comendamus Per Praesentes Vniuersis Et Singulis quibus Incumbit, Quod Quum nos infra Octauas festi Natalis Domini [dec. 30.] Juxta Consuetudinem Ciuitatis nostre, Quottannis obseruatam pro Nouo Consulatu eligendo in Domo consistory congregati fuissemus, condicionem et Statum huius Ciuitatis nostre in melius reformare intendentes, Quo Eradicatis singulis Controversys, Inimicicys, ac Simultatibus, Comodum, atque Incrementum susciperet et suo singula ordine dirigerentur, Singulos post sese Sequentes Judices et Ciues perpetuis futuris temporibus hys infrascriptis articulis onerare decreuimus sub pena in Vltimo articulo explicata. Quorum primus Talis est, Quod Domini Judex, et Jurati in Vigilia Natiuitatis domini, dunc A se ipsis separabuntur, mox numerum Centum electorum ordinent loco illorum, qui Eo anno decesserunt E Viuis, et tandem in festo Beati Stephani prothomartiris,

Digitized by Google

dum Dominus Judex officium suum in Cimiterio resignabit, mox Campana pulsetur, et domini Centum Electi congregentur in unum, et postquam Dominus Judex Sigillum deposuerit Mox Domini Centum Electi eodem die interim non exeant, et ne Separentur Ab Inuicem quousque Nouum Elegerint consulatum, Videlicet Judicem et Juratos, Et Siquis tempore, et die Illa in Electione noui Consulatus presens non fuerit, talis in decem florenis convincatur. Si Se Racionabiliter excusare non poterit, Illi floreni autem ad Necessitatem Ciuitatis exponantur, Secundus Articulus, Domini Centum Electi in ipsorum domo Consulatus, Secundum ordinem Sedeant, videlicet unus Saxo penes Hungarum, et Sic consequenter Secundumque Consulatus sedet, Tertius Articulus Vt omnes pecunie ex Censu colligende in Consulatum inducatur, et ad Manus Ciuium Dispensatorum assignentur, Vt nullus alter nisi dispensatores ciues dispensent, Quartus Articulus Quod Domini Jurati semper Ambo deambulent in censu, Quod Si Socium habere non posset, [sic] extunc Notarius Juratus deambulet cum altero eorum Socio carente, postquam vero pecunias reportauerint, Semper Vnus eorum Sigillum suum ad pecunias apponat, deficiente vero Vno ciue, dum Notarius deambulauerit ipse quoque Similiter Sigillum Suum apponat, apud vero Vnum Ciuem pecunie stent sub sigillo, apud alterum vero Regestrum sub Sigillo. Quintus Articulus Si contingeret Quod ciuis dispensator Socio careret ut scilicet Socius suus in Aliquibus alys negocys ciuitatis occupatus esset, extunc domini Judex et Jurati illico alium Socium tribuant Juratum carenti, Vt Vnus Ciuis Solitarius per se nil dispensare, et exponere valeat, sed duo sint semper, Sextus Articulus Quod si Quispiam ex nostris conmansoribus aliqua nota infamie seu adultery crimine reperiretur conuictus, quicquid Judex ab inde ultra decem Marcas exigeret, pro Structura Ciuitatis exponere tenebitur. Septimus Articulus Pratum Seu fenetum Ciuitatis Secundum Quinque Quartalia in quinque diuidatur, Singulis conmansoribus Suas partes iuxta dicas distribuendo, Octauus Articulus Neuter ex conmansoribus nostris Hereditates Homagy Vnius possidens: nisi prius Jure conuicatur, aut Capitali crimine, Seu publica Sanguinis effusione repertus fuerit, aut Minatus, detineri debeat. Nonus Articulus De Medio Centum Electorum nemo exscribi debeat nisi Criminis delicto, Vel nimia paupertate vel Rebus omnibus spoliatus Inueniatur, Decimus Articulus Neuter extraneorum pecora seu pecudes in territorio Ciuitatis pabulare valeat, Undecimus Articulus Quod Judex et Singuli ciues Jurati de domibus habitacionum proprys, tam Regalibus, quam extraordinarys Censibus liberi Sint, et exempti, de Alys vero domibus Si Quas habeant Soluere teneantur, Duodecimus Articulus Quicquid per Centum Electos decretum fuerit, consulatus Id Omne illibate conseruare, Ac exequi tenebitur, Tredecimus Articulus Singule Cehe in suis Juribus conseruentur, Decimus Quartus Articulus Neuter Judicum de cetero, Ac per amplius, procuratores Sew advocatos quacunque Racione tenere debeat, atque possit Decimus Quintus Articulus, Quod Domini Judex et Ciues Jurati ante omnia curam ecclesiasticam gerant, et defectum diuinorum officiorum agnoscentes redarguent Insuper Dominum plebanum ad Seruandos Sacellanos ad Numerum Susceptum ac predicatorem Hungarorum cohortent, Sedecimus Articulus Dominicis Diebus glo-

Digitized by Google

riose Virginis simul alysque Summis festiuitatibus nulla feratur Sentencia demptis hominibus extraneis Decimus Septimus Articulus Judex fori semper ex Centum electis eligatur, Decimus Octauus Articulus Diebus Judiciarys Domini Judex et Jurati post maturam cito congregentur Dominus Nonus Articulus Domini Judex et Jurati eligant Diem vnam Vltra Judiciorum videlicet Terciam, aut quartam feriam singulis Septimanis in qua Rempublicam, et omnia Negocia alia Ciuitatis necessaria tantum tractent, nullamque aliam Causam assummant Vigesimus Articulus Omni Anno Semel Metas in omnibus Vicinitatibus reambulent, adiunctis sibi eciam junioribus ut et ipsi Metas terraneas Scire addiscant, Vigesimus primus Articulus Porcos in vineis Segetibus, aut hortis repertos, si Impelli non possunt, desecare debeant, Alia autem pecudes, et pecora maiora Impellantur, de quorum dampno facto Dominus Judex satis faciat Dampna passis Vigesimus Secundus Articulus Duo Ciues eligentur ad Molendina et in presencia eorum excipiatur triticum, Illi pro fatiga eorum Ambo habeant florenos duos, Vigesimus tercius Articulus Officium Judicum distributorum, et Molendinatorum vsque ad festum Beati Joannis Baptiste dare debeat consulatus, quo Adueniente mox Racionem dare debeant, deinde ad anni Spacium videlicet ad aliud festum Beati Joannis Baptiste eisdem possidendum tradant quemcunque eligere Voluerint liberi sint Vigesimus Quartus Articulus Nullus Judicum aut Juratorum Dominos Waywodam, hominem Regium aut quoscunque Magnates in Negocys Ciuitatis Solus, sed Secundus, Tertius aut quartusmet visitare audeat, Vigesimus Quintus Articulus Domini Judex et Jurati Vnum quemque huius ciuitatis incolam in suis Negocys iuxta Sonanciam priuilegiorum defendere teneantur, ne Minus Juste opprimantur, Vigesimus Sextus Articulus, Quicunque ex Centum Electis extraneus literas sue honeste parentele non habuerit, exscribatur, Vigesimus Septimus Articulus Nullus presbiterorum aut Religiosorum, et Nobilium, Hereditates quascunque puta, domos, vineas, hortos in medio nostri observare sew Emere debeant, Si qui habuerint vendere debeant et teneantur, demptis ab antiquis fundatis. Et si qwis conmansorum nostrorum ipsis vendiderit pena debita, iuxta antiquam consuetudinem, puniatur, videlicet Bona Aufferantur, et ad necessitatem Ciuitatis exponantur, Vigesimus Octauus Articulus Magistri Lany foris Ciuitatem Super flumine pontem Mactandi Boues erigere, et Cameras Macellarum facere teneantur, Vigesimus Nonus Articulus Nullus Judicum aut Juratorum in Medio Centum electorum quemquam ex illis quocunque modo scandalizare audeat. Tricesimus Articulus Ab Incolis huius Ciuitatis propter arestaciones indebite peractas foris vel dampna passis literas poscentibus nullum Obulum extorquere valeat notarius, demptis literis appelacionalibus Creditorys, testimonialibus, patentibus et alys etc. Tricesimus primus Articulus Nullus Centum Electorum ad Aggeres replendas, hominem dare teneatur, demptis laboribus Ciuitatis maioribus, Tricesimus Secundus Articulus, Quod Domini Judex, Ac Jurati talem de cetero eligant in Numerum Centum Electorum, Sicut litere priuilegiales sonant, et Idoneum, vt deinceps controuersie, de hys inter centum electos ne oriantur, Tricesimus Tercius Articulus, Vt Nullus Cuius pater, aut frater Siue Germanus hoc est Minor Natu, in Consulatu, Vel in medio Dominorum Centum

Digitized by Google

electorum, consistit, et sedet, vita illorum Comite, simul, et semel, in Consulatu, Siue in Medio Dominorum centum electorum sedere valeant, neque illuc eligantur tales, Sed Saltem alter illorum, Videlicet vel pater, vel filius, vel frater, vel germanus, Ambo tamen simul in Consulatum, Siue in medium Dominorum centum electorum, ne assumantur, Tricesimus Quartus Articulus. Quod Domini Ciues exactionem Census terna Vice perambulent, tandem Congregentur in domum Consulatus, et Vnum quartale praeassummant, et illos qui tenentur, inuocari faciant, Quibus terminum Solucionis Breuem statuant. Adueniente termino si reddere noluerit, extunc Nullo excepto, captiuetur quicunque Sit. Tricesimus Quintus Articulus, Quod Nullus extraneorum questum faciens in libro ciuitatis intituletur, et unus conciuium fiat, nisi Domum et Hereditates emerit, Tricesimus Sextus Articulus Quod Domini Judex et Jurati perscrutentur omnes extraneos, qui in Ciuitate degunt, et Censum non soluunt, illorumque Bona deprehendant, et occupent Tricesimus Septimus Articulus Quod Illis qui conciues ciuitatis Sunt vxore carentes renuncietur Vt usque Carnisprimium Vxores ducant, Si duxerint Bene quidem, si vero non, extunc omni mora postposita de libro ciuitatis exscribantur, hicque in Ciuitate questum facere non valeant sub Amissione capitum et omnium bonorum suorum, Tricesimus Octauus Articulus, Nullus conciuis ciuitatis audeat cum aliquo extraneo questum facere sub Amissione capitis et omnium Bonorum Tricesimus Nonus Articulus Quod Tempore diuisionis feneti, nullus Dominorum Judicum et Juratorum priuatim fena Sibi ipsi Vsurpare valeat. Sed dum Tempore connumeracionis Regesti, ad Domum Suam ventum fuerit, extunc Ibidem et non in alio loco porcio sua ad dicam scilicet propriam Simul extradetur ad hec ibidem in loco Domino Judici pro tempore constituto dentur dice sedecim, dominis vero Juratis cuilibet eorum decem, Vltra dicas proprias Quadragesimus Articulus Si in fenetum Ciuitatis aliquis pecora impullerit, illumque famulum illic apprehendere poterint tales capite priventur. Si vero tales famuli A pecoribus auffugerint, Extunc Dominus suus cuius scilicet pecora sunt in Vigintiquinque florenis convincatur ciuitati proueniendis. Quadragesimus Primus Articulus. Collectio Salicis primum proclametur manifeste, deinde Secunda die proclamationis circa celebracionem Summe misse campana pulsetur et sic omnis habeat libertatem salices colligendi, Ante istud tempus Vero nullus conciuium, nec eorum dominorum Judicis et Juratorum salices colligi facere debeat. Qui vero ante pulsum Salicem Subtraxerit et Ibidem inuentus fuerit, extunc nullo concivium nostrorum excepto in Amputacionem medie Manus convincatur, Quadragesimus Secundus Articulus. Si quis Alterius fenum in campo in gelimis siue cumulo locatum ante festum Beati nicolai impediuerit, vel asportauerit, extunc talis in Amputacionem medie manus convincatur Quadragesimus Tercius Articulus Omni Anno Dominus Judex cum dominis Juratis Singulorum dicas censcienciose reuideat, et reformet. Quadragesimus Quartus Articulus Quod quicunque concivium nostrorum censum ad eum impositum reddere noluerit, vel non poterit, extunc omnia Bona talium et eciam domus Vendatur et de libro ciuitatis exscribatur, vt sine Solucione census hic manere non valeat, Quadragesimus Quintus Articulus Quicunque conciuium nostro-

Digitized by Google

rum, decimam huius ciuitatis precio emerit, in capite, et Rebus omnibus puniatur: Quadragesimus Sextus Articulus Quicunque dominorum Judicum et Juratorum contra prefatos articulos egerit, vel non obseruauerit, extunc tales vel talis Communittati in florenis ducentis convincatur. In cuius firmitatem perpetuam has nostras ordinaciones Renouari Sigilloque Ciuitatis nostre Maiori et Authentico subappenso communiri fecimus. Anno A Natiuitate Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Septimo.

Jakab, Oklevéltár Kolozsvár története első kötetéhez. I. pag. 379—383. Originalulŭ pe chărtie în archiva orașului Cluș.

LXV.

1537. *Ștefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, confiscă moșiile nobilului unguresc *Antonie Pethki*, din causă, că comisese acte de tâlhărie, și dĕnsulŭ dăruiesce apoi moșiile aceste fratelui seu bunŭ, lui *Dumitru Mailatŭ*.

Stephanus Maylad Wajvoda Transilvanus, et Siculorum Comes, nobilibus Ludovico et Paulo de Moha, Ladislao Rethen, Laurentio de Sárpatak, et Vitalio de Hejasfalva salutem et favorem! Cum nos debitum, ut decet respectum habentes ad praeclara Egregii Fratris germani nostri Demetrii Maylad servitiorum merita, quae ipse sacrae imprimis Regni Hungariae Coronae, ac deinde Matti. Regiae, Domino nostro Clementissimo, et post suam Mattem nobis quoque et huic Regno, cum omni fidelitate, et animi integerrima constantia, pro locorum, et temporum varietate exhibuit, et impedit.— Universa bona, et quaelibet jura possessionaria Antonii Pethk in his partibus Regni Transilvanis, ubivis, et in quibuscunque Comitatibus exist. habit. quae ex eo, quod ipse Antonius Pethki immemor honoris nobilitatis suae, his praedictis diebus factum furti palam comisisse, et per hoc praedicta universa bona et jura possessionaria, ad eandem sacram Regni Hungariae Coronam, et consequenter Donationem jam fati Domini nostri Regis, et ex gratiosa annuentia suae Mattis in his partibus Regni Transilvaniae nobis usque certum numerum concessa, collationem nostram Vajvodalem, scite et legitime esse devoluta perhibentur, et redacta simul cum cunctis earum utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, sub suis veris metis, et antiquis exist. praemissis sic ut praefertur stantibus et se habentibus dederimus, donaverimus, et contulerimus etc. (mandat proinde juxta stilum consvetum, ut Demetrius Maylad in praemissis statuatur.) Datum in Bethlen tertio die festi circumcisionis Domini anno ejusdem 1537.

L. S.

appensi.

Originale exstat in Arch. Capit. alb. Transilvaniae.

Transumtum habetur in Arch. f. Reg. Trans. fasc. 49. Lit. X serie 53.

Transilvania, An. 1874. pag. 131. Din colecțiunea contelui Jos. Kemény.

Digitized by Google

LXVI.

1537. *Ionü Floca* şi *Ionü Olah*, vice-banii (Caran)Sebeşului, adeverescü, că dómna *George Turnea (Thornay)* a iertatü lui Ionü Matthnaky a treia parte din suma de 100 fl., ce avea se o plătéscă bărbatului seü pentru o faptă ilegale óre-care. 1537.

Nos Joannes Floka de felse Byzere, Joannes Olah de Wlpar Vice Bani, Franciscus Fyath de Ermenes, Martinus Rakowiczay Castellani pertinencium Sebes, damus pro memoria, Quomodo die quodam certo legis nostre Administracionis, dum Assessoribus nostris Tribunali consedissemus eotum extunc Dorothea Relicta Georgy Thornyay, ab vna, partibus vero ex altera Joannes Matthnaky personaliter comparuerunt, Que quidem honesta domina Dorothea spontanea voluntate viueuocis In hunc modum verba protulit Quod ob quoddam facinus Michaelis Ban, Petrum Matthnaky Juridice, Georgius Thornay, maritus quondam suus, Executus fuisset, deuictusque florenis centum extitisset pro quo villam vnam suam Pokol nomine Impignorasset, nunc autem post obitum Ipsius mariti mei meam partem que ex his me concernit videlicet terciam, Eidem Joanni Matthnaky Totaliter Relaxo, nequis deinceps successu Temporum ex meis pertinencys, eum, aut suos heredes vel posteritates, hac exparte Impetere valeret, Sed In hac tercia parte . . . . . et modis omnibus absoluendum reddo, Imo totam Nobis . . . uavit, reddidit et relaxauit, In filios (filiorum) harum serie literarum. In cuius memoriam firmitatemque perpetuam has literas nostras sigillis nostris obsignatas dedimus dandasque duximus et concedendas, Datum in Karansebes feria quinta In octauis Sacratissimi corporis christi Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo septimo.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 26. Originalulü pe chărtie în archiva familiei Macskási de Tincova.

LXVII.

1537. *Episcopulü de Modena*, nunciulü apostolicü din Viena, scrie secretariului papalü, că *voivodulü* şi *ducele Moldovei*, care e unü domnitoriü fórte puternicü, a făcutü câte-va incursiuni în Polonia, şi regele Poloniei a decisü se-l facă resboiü. 1537.

Molto Reuerendo Monsignor mio honorandissimo.

Il Vaiuoda e duca di Moldauia qual per altri tempi era feudatario d'Ungaria et è potentisssimo, ali giorni passati fece alcune corerie uerso la

Digitized by Google

la Polonia: et il Re di Polonia prouocato ha deliberato fargli guerra: De la qual cosa essendo auisato questo Re, per esser il prefato Moldauo nemico del Vaiuoda d'Ungaria, Sua Maestà per suoi ambassatori ha cercato diuertir il prefato Re di Polonia da questa impresa: ma non hauendo possuto fare effeto alcuno, è uenuto qui un ambassatore Polono a far l'escusatione del suo Re: la qual è stata accettata per buona, et cosi la guerra gagliarda si farà, perche cadauno di questi potrà far exercito di 40 mila a 50 mila caualli, usandosi poche o nulle fantarie.

. . . . . .

Da Praga alli 16 d'aprile 1537.

A Vostra Signoria molto Reverenda

Seruitor

Il Vescouo di Modena Nuncio.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 11—12.

LXVIII.

1537. 1537. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie secretariului papalŭ, că *voivodulŭ Moldovei* impăcându-se cu regele Polonici a începutŭ resbelŭ cu voivodulŭ Transilvaniei.

. . . . . .

L'exercito del Vayuoda se dissolse all'improuisa et furno liberate le gente di questo Serenissimo Re, la causa anchora non si sa, ma alcuni dicono, esser stato per mancamento di denari, alcuni perche il Moldauo, qual si crede sera d'accordo con il Re di Polonia mediante l'intercessione di questo Re ha mosso guerra al Vayuoda in Transilvania, et l'una et l'altra potrebbono esser uere, et si spera che il trattato della pace sara più facile . .

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 17.

Digitized by Google

LXIX.

1537. *Leonardă de Vels*, căpitanulŭ generalŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie de lângă Eperes archiepiscopului de Lundŭ, că *voivodulă Moldovei* se pregătesce cu putere mare se năvăléscă asupra Transilvaniei, şi din acéstă causă toţi sunt consternaţi în Transilvania. 1537.

Reverendissime in Christo pater et domine, domine observandissime. Salutem etc.

. . . . . .

Nova non sunt alia, nisi quod accepi Moldavum ingenti manu in Transsilvaniam irruere velle, omnes ibi in magna trepidatione versari, Mayladt revocatum esse eumque nunc reditum parare. Petrum Perenny cras ad vaivodam proficisci et ut ego intelligo instaturum ut pacem faciat, videt enim res suas frivole procedere. Breviter hoc addam adversarios inter se mirifice tumultuari, dissentire, exercitumque eorum in dies debilitari minuique. Unde plane confido cum vires nostrae brevi sunt firmandae, magnum illis incommodum afferri posse. Spectabilis etiam dominus a Lasko cras in Kesmark veniet, unde omnino in biduo simul constituimur.— — — — — — — — —

Ex castris prope Eperyes 7ma iulii anno 1537.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 744—746. Din archiva imperială secretă din Viena.

LXX.

1537. Regele *Ferdinandă* scrie archiepiscopului de Lundŭ, că după scirile sosite din Cracovia *voivodulă Moldovei* a întratŭ în Transilvania, şi a ocupatŭ şepte fortăreţe. 1537.

Ferdinandus etc.

Reverende pater etc. — — — — — — —

D^no V. nobis id gratissimum fore, si modo ad hoc induci posset vaivoda. Nos enim libenter concederemus quandoquidem nihil ex eo amittere videremur. Datum Pragae 27. iulii 1537.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 761—762. Din archiva imp. secretă din Viena.

LXXI.

1527—1537. 1527—1537. *Date istorice cu privire la Românî* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ castelanilorŭ dela Branŭ.

Törzburger Castellane von 1527—1537.

1527. Anthonius Aurifaber et Joannes Krell.
1528. Jacobus Clementis et Martinus Drud. Johannes Benckner.
1529. » » et Johannes Gold.
1530. Johannes Fwx et Johannes Hoch.
1531. » » » » »
1532. Johannes Schyrmer et Johannes Hoch.
1533—1537. Georgius Olach seu Blesch.

Anno millesimo quingentesimo tricesimo tertio prudens ac circumspectus dominus Georgius Blesch pari voto unanimique voluntate domini iudicis consulumque utriusque senatus ac totius communitatis huius civitatis Brassouiensis, nec non et iudicum villicorumque ac seniorum terrae Barcza, electus ac creatus est in castellanum castri Thewrcz, ut illud castrum continuo decennio moderetur, regat ac gubernet, rationem tam perceptorum quam et expositorum semper suo tempore daturus.

Item tempore quo illi de Zerne et Thwhan fenum messuerunt biberunt vinum pro . . . . . flor. 1 asp. 40

Item tempore illo quo carpentarii praeparaverunt Schranken cum 35 personis biberunt vinum pro . . . . . flor. 2 asp. 25

Item auriquestores sub arce laborantes, tenentur 77 octoalia vini pro . . . . . flor. 2 asp. 15½

Item ratione vini Transalpinensis urnas centum continentis quod vinum ex arce huc in civitatem duci fecit percepit dominus Georgius . . . . . flor. 29

Item ex uno vino Transalpinensi ac etiam uno Transsiluaniensi huc in civitatem ex arce ductis, percepit . . . . . flor. 36

Percepta de Byrsagys iudicum etc. (Percepta de Byrsagiis. — Byrsagia iudicum. — Birsagia.)

1531. Summa facit flor. 65 asp. 15 *şi anume:* Ab inhabitatoribus possessionis Apacza, qui ad simplicem donationem regiae maie-

Digitized by Google

statis, Bartholomeo Hungaro, et Joanni de Bellyem scribis waywodae Moldauiensis factam, sese a nobis alienatos, ipsis scribis dedidere, nullisque persuasionibus, nec etiam minis ad nos redire volentibus, ex communi utriusque nostri senatus ac etiam totius communitatis commissione pro mulcta capitum accepimus flor. 54 asp. 25

Percepta de salibus in Foeldwar. (De ratione salis. — De salibus. — Sal de Foeldwar et Bothfalwa. — Vectigal salis. — De sale.)

Item imprimis praesentavit theloniator in Foeldwar de salibus, qui ex Siculia ad Brassouiam advehuntur . . . . . flor. 4

Percepta de decimis maioribus. (De decimis ex septem villis. — Decimae maiores.)

De aliis quinque villis, quando per Moldauos combustae fuerant . . . . . flor. 4

Ex Krysbach, ex Apaczya nihil provenit, quod eae duae villae omnino combustae erant. Kryszbach quidem per Turcos combusta erat, sed Apaczya defecerat ad Bartholomeum scribam waywodae Moldauiensis, et Johannem Fosokas similiter suae magnificentiae scribam.

1527. Percepta de Zerne et Thwhan etc. . . . . flor. 20

1528. De Zerne et Thohan . . . . . flor. 20

1529. A dominis Johanne Hoch et Laurentio Schwler iudicibus de Zernesch et Thohan . . . . . flor. 20

1530. A dominis Antonio Aurifabro et Laurentio Schuler iudicibus de Zernesch et Thohan . . . . . flor. 20

1531. A dominis Joanne Kemmel et Laurentio Schuler iudicibus in Zernescht . . . . . flor. 20

1532. De Zernescht et Thohan . . . . . flor. 20

Percepta: Census ordinarius pertinens castri circa festum beati Martini episcopi:

1529. Ex septem villis nihil provenit, quod per Moldauos totaliter combustae fuerant circa festum omnium sanctorum, et ante eodem hoc anno dominica ante nativitatem domini Johannis baptistae despoliatae.

Ex vecturis in Transalpinam. A Mihele ex Ruckor ratione unius currus in Transalpinam ducti . . . . . asp. 40

De duobus curribus in Transalpinam ductis . . . . . flor. 1 asp. 10

Proventus ovium *in totalü* . . . . . flor. 15 asp. $5^1/_2$

De remarcatü in acestü venitü: «Centum et quadraginta duas libras lanae, quae prima tonsura circa festum pentecostes habita provenerunt, vendidi pro . . . . . flor. 4 asp. 13»

Vendidi caseos, vulgo klocz keesz 70, ... flor. 2 asp. $22^1/_2$

Digitized by Google

Proventus ovium una summa facit . . . . . flor. 50 asp. 1 1/2

Sub titulũ acesta se amintescũ: Johannes Onch, Georgius Fesz, Nagschul et Fracilla de Compolung.

Percepta de porcis, facit una summa . . . . . flor. 32 asp. 31 1/2

Percepta de ovibus castri, facit una summa . . . flor. 154 asp. 8

Aici se amintescũ: Nagsul, Ztan Mayra, Priese Mechel, Nellin Czins, Filcus Hegeren, Ztoyka Dobromir, Thwrde, Johannes Lang, Joannes Laurentius Lany. *Cuvinte:* caseus vulgo klocs kesz, vteri Brynze, vteri vrda, wogen woll = libras lanae; lana agnorum vulgo Schep; hedus.

Percepta de ovibus castri . . . . . flor. 99 asp. 42

Aici se amintescũ: Ztan Mayra, Georgius Pellio, Michael Furka, Stoyka Dobromyr, Petrus Bawner, Borha, Maryne, Simon Krell. *Cuvinte:* pelles kropp feel, agnus et hedus.

Exposita.

Item Czyganis, quando quidem fur debebat suspendi . . asp. 10

Item quando castellanus ivit ad Krysbach, ibidem unum furem facere suspendere, Czyganis expensas et salarium . . . . asp. 18

Febr. 4. 1529. Item pro uno carpione salito et 2 portionibus cete feria quinta ante Agathae dum dominus Johannes Gold ad castrum missus fuerat, waywoda Moldauiensi in Siculia tunc grassanti . . . . . asp. 14

Jun. 2. Item feria quarta post corporis Christi festum, in provisione et municione, victualiumque procuratione castri, ob metum Moldauorum erumpere apparante expositum et consumptum est cum mercede famulorum . . . . . asp. 32

Item uni famulo ad avisandos famulos castri ratione Moldauorum erupentium, eo tunc ad castrum misso . . . . . asp. 6

Item Barthokyn, quando nostros homines in castro avisavit ratione Moldauorum . . . . . asp. 8

Item Andoryaschyn villico de Hwsswfallw cum uno sodali in Valachiam exploratum misso et ad waywodam ductis; 14 dierum expensae et salarium ambobus . . . . . flor. 1 asp. 20

Item Vince famulo, qui in arce 14 dierum spatio fuit, dum Moldaui hic circa Foeldwar conflictum habuerunt . . . . . asp. 25

Dum Bazzarabne in Ruckor esset, dominus Johannes Hoch in arcem profectus, consumpsit . . . . . asp. 14

Mai 23. Exposita domini Jacobi Clementis, qui in locum prudentis et circumspecti domini Johannis Fwx substitutus fuerat. Nam idem dominus Johannes Fwx feria secunda proxima ante festum divi Vrbani per Moldauiam et Poloniam in legatione ad regem Ferdinandum missus, integrum annum et mensem unum emansit, tandemque bona prosperitate ad nos rediit.

Dum Stephanus Maylat cum Mossy waywoda in regnum Transalpinensem restituendo in Transalpinam intraret, pro medio bove flor. 1

Digitized by Google

Pro avena dum Maylat in Transalpinam ingressus est, non ad modum bono suspicio . . . . . asp. 40

Item Petro carpentario sex diebus in gradu castri secundario parando laboranti, dum Transalpinenses erumperant . . . asp. 36

Item in septem villas ratione interfecti Valachi, a quo et pecunia ablata fuit, expensae et salarium equorum . . . . . asp. 26

Item pro uno fune vulgo strang et zona pro fure suspen(den)do . . . . . asp. 1

Botsch, Mykle, Thwrda, Bubulco, Thurde Valachus. (1534).

Item emi domum ab uxore relicta Joannis Bortscha, ut uno anno tam a censu quam et stipendio exempta sit . . . . . flor. 12

Item tribus custodibus ovium medio anno usque ad festum beati Georgii oves custodientibus, salarium, et pro una vellosa veste, et uni unum indusium . . . . . flor. 3 asp. 43

Item pro tribus ulnis telae Valacho caseos praeparanti, vulgo Bootsch . . . . . asp. 4

Item pro zonis ac uno intergro fyltro, quo casei ac Brense ab alpibus eo commodius deduci possent . . . . . asp. 8

Item dedi Egiptiis ferrum, ut clavos lacz et deck, ac domum regiae maiestatis in Tattrang fabricarent . . . . . flor. 2 asp. 45

Item Thwrde pastori, qui 29 pixides de arce in civitatem (1535).
duxit . . . . . asp. 6

Item feria sexta post Mathiae dominus Georgius emit a Febr. 26.
Wlad allo Lazar oves 53 cum lacte, et 20 sterpae, et 15 capras, et tres canes pro . . . . . flor. 19 asp. 39

Item Georgio Zaaz, das er dy stub in den Bleschen doerffern verleist hot . . . . . asp. 16

Item pro 70 postibus abiegnis in domum regiae maiestatis (1536).
in 7 villis, a domino Georgio Pellione emptis . . . . . flor. asp. 48

Item sabbato ante festum purificationis Mariae pro carnibus, 1537
et decem gallinis, quo tempore drabanti ad arcem missi sunt, Jan. 27.
dum Moldauienses erumpere volebant.

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band p. 467—490.

LXXII.

1537. *Alte date istorice cu privire la Români* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. 1537.

Anno domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo prudens et circumspectus dominus Joannes Kemmel corriarius electus est in villicum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et terrae

Digitized by Google

Barcza (ut in hoc indice continetur) de qua pecunia tempore quottanis observari solito, plenam dabit rationem.

Percepta civitatis et provinciae.

Nov. 11. Item a domino Ioanne Fwx percepi de Zernyest et Tohan . . . . . flor. 150

Exposita domini villici Ioannis Kemmels.

Jan. 11. Item feria quinta post trium regum cuidam Roman familiari waywodae Transalpinensis misi panes, vinum, carnes et unum cubl. avenae . . . . . asp. 7 m.

Jan. 12. Eodem die misi dono popae Grama de Fogaras unam urnam vini, carnes, gallinas, perdices et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 23

Jan. 14. Item dominica post octavas epiphaniae pro convocatione provinciae, ut ad petita magnifici domini waywodae lapides ad aedificandam arcem Fogaras ducere faceremus . . . . . asp. 12

Jan. 17. Item die Anthonii domino Joanni Hoch ad nuptias ad magnificum dominum waywodam ad Gergyn misso, sumptus flor. 6 asp. 42

Febr. 3. Item sabbato ante Agathae pro duobus tapetis a dom. Georgio Blesch, ad nuptias amicae dom. iudicis nostri, Joanni Kylhaw acceptis . . . . . flor. 18

Item eodem die domino Martino Drwd cum Gregorio Thereck ad Zwnywgzeg ad iudicandum furem, vulgo czw richten, missis, expensae . . . . . asp. 12

Egiptiis eundem furem suspendentibus, bibales. . . . . asp. 12

Jan. 21. Item dominica Agnetis uni familiari waywodae Transalpinensis in legatione ad dominum iudicem nostrum misso, misi dono panes, vinum, carnes et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 8

Jan. 22. Item feria secunda post Agnetis Gregorio Thereck ad Philippum Porcolab misso, expensae . . . . . asp. 20

Jan. 22. Item feria secunda post Agnetis Thomae David bis ad Berecz ad exploratorem waywodae Moldauiensis misso, expensae asp. 45. Emansit dies 9, salarium . . . . . asp. 36

Jan. 23. Item feria tertia post Agnetis Joannes Bölleny quendam hominem, qui e Moldauia venit, duxit ad Sarkan post dominum Martinum Drwd, expensae . . . . . asp. 11

Item eodem die Georgio Borczyny ex 7 villis e Moldauia reverso, ac ad magnificum dominum waywodam nostrum misso, salarium ad dies decem . . . . . asp. 20

Jan. 24. Feria quarta ante festum conversionis beati Pauli Hanges Gyrko cum literis ad Philippum Porkolab misso, expensae flor. 1

Eodem die Philippo Porcolab crocum et piper . . . flor. 1

ao. 29. Item eodem die Ztoyka Dobromyr cum literis ad magnif. dom. waywodam misso, expensae . . . . . asp. 35

Digitized by Google

Item feria quarta ante purificationis, Ywan al popae in Moldauiam ad Juga ratione pacis misso, expensae . . . . . flor. 1 — Jan. 31.

Item eodem die Thomae David cum literis in Siculiam ratione Moldauiensium misso expensae . . . . . asp. 34

Item feria secunda Agathae familiari Joannis Glesan waywodae Czyganorum, census iusticiam ab Egiptiis poscenti, misi dono panem, vinum, gallinas, carnes et unum cubl. avenae . . asp. 11½ — Febr. 5.

Item Joanni Glesan waywodae Pharaonum ob censum Egyptiorum unum tapete . . . . . flor. 3 asp. 25

Item Wlaykul de Rosnyo quod unum lupum interfecit . asp. 25

Item quidquid ad nuncios Transalpinenses ex dono missis rebus impositum est, facit una summa . . . . . flor. 25 asp. 6½

Item eodem die domino Petro Bawner cum legatis Transalpinensibus ad Feckethehallm misso expensae et vectura facit una summa . . . . . asp. 15 — Febr. 9.

Pro uno tapete a Ztefful de Thergowystya dum dominus iudex ad regiam maiestatem iturus erat . . . . . flor. 28

Item pro uno plaustro lignorum ad vigesimam dum nuncii Transalpinenses hic fuerunt, eiusdemque sectione et apportatione asp. 11½

Item feria sexta post Appolloniae familiaribus magnifici domini waywodae, qui nobis in honorem venerunt, dum nuncii Transalpinenses hic fuerunt, bibales decem ulnas panni purgamal flor. 5 — Febr. 9.

Item uni Valacho de Ruckor, qui duos globos unum ferreum alterum lapideum ad bombardas portavit bibales . . . . . asp. 4 — Febr. 14.

Item pro duobus scriniis ad carnes pro dominis ad viam utendis . . . . . asp. 6

Item die cinerum Bosza Bulgaro cum literis post dominum iudicem nostrum ad Fogaras misso, expensae asp. 16. Emansit dies tres, salarium . . . . . asp. 12 — Febr. 14.

Item sabbato ante invocavit, idem Bosza cum literis post dominum iudicem usque Cibinium missus est, expensae asp. 43. Emansit dies 6 salarium . . . . . asp. 24 — Febr. 17.

Feria quinta post oculi Wlaykwl de Rosnyo, quod unum lupum interfecit, bibales . . . . . asp. 25

Item dominica laetare Joanni Zalanczy regiae maiestatis familiari et Petro Pythayr in legatione regiae maiestatis ad waywodam Transalpinensem proficiscentibus, misi dono panem, vinum, recentes pisces, salsos pisces et hospiti pro lignis, speciebus ac aceto et 6 libr. avenae flor. 1 asp. 25; Bulgaris nostris, qui eisdem 4 equos ultra montana ad 3 dies commodato dederunt asp. 36; uni famulo qui circa equos fuit asp. 15; habuit secum duos famulos, expensae flor. 1 asp. 42½; emanserunt dies decem, salarium flor. 1 asp. 30; Joanni Zalanczy unum par calcarium asp. 4; pro antilena postilena, et 2 cingulis asp. 10; pro — Mart. 11.

Digitized by Google

una sella quam Joannes Zalanczy accepit asp. 28; pro uno freno, ac una postilena . . . . . asp. 19

Mart. 21. Feria quarta post iudica Joanni Zalanczy regiae maiestatis familiari 4 corrigias piscium Batoch . . . . . asp. 8

Mart. 26. Item feria secunda post palmarum Wlad de Rosnyo quod unum lupum mactavit . . . . . asp. 25

Mart. 27. Eodem die castellano de Fogaras unum par chyzma dono datum . . . . . asp. 32

April. 2. Feria secunda pascae Wlad de Rosnyo, quod unum lupum portavit . . . . . asp. 25

April. 6. Feria sexta post pascae domino doctori Paulo in Moldauiam ad vocationem waywodae Moldauiensis profecto, dedi expensas flor. 4 asp. 40

April. 7. Sabbato post pascae dum legati Transalpini a regia maiestate reversi fuerant, emi duo plaustra foeni pro . . . . . asp. 30½

April. 11. Item feria quarta post quasimodogeniti uni familiari magnifici domini waywodae, qui ex parte Egiptiorum huc venerat misi dono duos cantaros vini . . . . . asp. 4½

Eodem die Andreae famulo, qui in terra Barcza obequitavit Egiptios ad civitatem vocandos expensae et salarium . . . . . asp. 16

April. 14. Item sabbato post quasimodogeniti Koman familiari waywodae Transalpinensis misi dono 2 cantaros vini . . . . . asp. 4½

April. 18. Item feria quarta post misericordias solvi Czaydinensibus, ratione rerum quas super Lugofot a regia maiestatete revertenti, exposuerunt . . . . . flor. 4

April. 22. Eodem die misi dono Ywan Rwssor, qui causa Egiptiorum huc venerat, panem, vinum, pisces et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 8½

April. 23. Feria secunda Georgii, Georgio Sypos cum literis ad waywodam Transalpinensem misso, expensae . . . . . flor. 1

Emansit dies 9 salarium . . . . . asp. 36

April. 30. Item eodem die domino Michaeli Rufo in legatione nomine omnium dominorum Saxonum ad waywodam Moldauiensem misso, expensae flor. 12 asp. 20; emansit dies 18 salarium flor. 4 asp. 25; duobus famulis 28 diebus cum eo existentibus . . . . . flor. 2 asp. 44

Mai 9. Item feria quarta rogationum pro uno vase vini waywodae Moldauiensi misso flor. 15; pro vini repletione decem et octo octoalibus asp. 18; pro appositione eiusdem vini in currum asp. 8; vectori in vectura duorum vinorum flor. 4; uni familiari qui circa illa vina fuit, expensae flor. 3; quod eadem vina per Vythoz ducta sunt flor. 4; emansit famulus dies 10, salarium . . . . . flor. 1 asp. 30

Mai 15. Item feria tertia post exaudi misi dono Dragomyr Postelnyck Transalpinensi, panem, vinum, agnum, gallinas et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 17½

Ipsi Dragomyr Postelnyck secundarium misi dono vinum et pisces . . . . . asp. 8½

Digitized by Google

Eodem die Stephano Zazko in Fogaras ratione furum misso, expensae . . . . . asp. 25 — Mai 17.

Eodem die misi dono popae Grama de Fogaras panem, vinum, gallinas, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 10½

Feria quarta post pentecostes Salomoni de Fogaras misi dono panem, vinum, pisces . . . . . asp. 9 — Mai 23.

Feria quarta post pentecostes Stephano Zazko ad Zwnywgzeg misso ratione eorum hominum, qui in Eremita occisi fuerant, expensae et salarium unius diei . . . . . asp. 8 — Mai 23.

Item eodem die domino Michaeli Rufo ad Fogaras misso ex parte unius furis expensae . . . . . asp. 33

Feria quinta post pentecostes Stephano Zazko ad Fogaras misso, ratione homicidarum, qui homines in Eremita trucidarunt, expensae . . . . . asp. 25 — Mai 24.

Item Ztoyka Dobromyr causa eorundem homicidarum in Transalpinam misso, expensae flor. 1; emansit dies 5, salarium asp. 20

Item Valachis Transalpinensibus quibus boves fuerant furto ablati, dedi in expensas . . . . . asp. 25

Feria quinta post pentecostes Ywan Bulgaro in Transalpinam misso ad perquirendas homicidas, qui homines in Eremita occiderunt, expensas flor. 1; emansit dies quinque, salarium . . asp. 20 — Mai 24.

Item eodem die Ztoyka Dobromyr in Transalpinam misso ratione homicidarum qui eremitam trucidarunt, cui dedi in expensas flor. 2; emansit dies decem salarium . . . . . asp. 40 — Mai 26.

Item eodem die Petro Pythayr in subsidium suae inopiae sublevandae . . . . . flor. 5 — Mai 27.

Feria tertia post corporis Christi Paduere Logofoth misi dono, panem, vinum, polygrana uzonum, pruna, et 2 cubl. avenae asp. 16½ — Jun. 5.

Item eodem die Ywan Bulgaro cum literis post dominum Joannem Hoch Cibinium misso, expensae . . . . . asp. 25 — Jun. 6.

Feria quinta post corporis Christi Andreae famulo in Bulgaria habitanti cum literis post dominum Joannem Hoch Cibinium misso expensae . . . . . asp. 15 — Jun. 7.

Feria sexta post octavas corporis Christi dedi pro villico Hermanniensi, Nago filii causa . . . . . flor. 2 asp. 35 — Jun. 8.

Item uni Valacho de Thohan, qui 14 iuvenos lupos huc portavit, bibales . . . . . asp. 2

Sabbato post Viti popae nostro in legatione ad waywodam Transalpinensem misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 25 — Jun. 16.

Item eodem die Petro Waska ad Barot misso ad nobiles pro revidenda causa homicidii in Eremita patrati, expensae flor. 1; emansit dies 4, salarium . . . . . asp. 16

Item Stephano Zazko, qui causa eorundem homicidarum ex Chyck venerat, expensas asp. 25; emansit dies 4, salarium . . asp. 16

Dominica post Viti cuidam boiaroni Transalpinensi qui ra- — Jun. 17.

Digitized by Google

tione muratorum in Transalpinam ducendorum huc venit, misi dono panem, vinum, pisces recentes, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 8den.1

Jun. 18. Feria secunda ante Joannis baptistae domino Joanni Hoch et Paulo Literato in Chyck missis ratione homicidarum, qui eremitam cum uxore, liberis ac hospitibus trucidarunt, sed reperti non sunt, expensae flor. 6; domino Joanni Hoch salarium quinque dierum flor. 1 asp. $12\frac{1}{2}$; septem famulis cum eisdem existentibus, 5 diebus flor. 2 asp. 40; in curru fuerunt equi sex, diebus 5, flor. 2; Egiptiis lictoribus duo paria calciamentorum asp. 22; pro uno pari cultellorum asp. 10; pro duobus paribus chyrotecis asp. 10; Egiptiis eisdem, bibales . . . . . asp. 25

Jul. 2 Item eodem die familiari Radycz Porthayr de Thergowystya panem, vinum, carnes et $1\frac{1}{2}$ cubl. avenae . . . . . asp. $9\frac{1}{2}$

Jul. 5. Feria quinta post visitationis Mariae Ztoyka Dobromyr cum Joanne Zalanczy in Transalpinam misso, expensae flor. 1; emansit dies 28, salarium . . . . . flor. 2 asp. 12

Idem Ztoyka missus est deinde ad Ruckor et post hoc ad Fogaras, emansit dies 7, salarium . . . . . asp. 28

Jul. 13. Item die Margarethae misi dono popae Grama de Fogaras panem, vinum, pisces recentes, cancros, avenae $1\frac{1}{2}$ cubl . . asp. 14den.1

Eodem die Salamoni de Fogaras misi dono panem, vinum, pisces, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 7

Jul. 26. Feria quinta post Jacobi dominis Mattheo Gereb et Jacobo Kyrsch ad Prasmar ratione Joannis Eppesch misso, expensae . asp. 21

Egiptiis qui Joannem Eppesch custodierunt, dedi bibales. . asp. $9\frac{1}{2}$

Jul. 27. Feria sexta post Annae Egiptiis lictoribus, qui Joannem Eppesch in 4 partes dissecuerunt flor. 1; pro candelis et aceto ad torturam . . . . . asp. 6

Aug. 3. Feria sexta post vincula Petri dum dominus iudex noster ad arcem Therch proficiscebatur, dum Valachi Transalpinenses cum Joanne Zalanczy regiae maiestati in auxilium venerunt, expensae . . . . . flor. 16 asp. $17\frac{1}{2}$

Pro uno equo cum sella, a Joanne Benckner empto ac eidem Joanni Zalanczy dono dato flor. 15. Czaydinensibus avenae cubl. 20 super civitate et provincia dum iidem Valachi venerunt flor. 1 asp. 30

Aug. 3. Feria sexta post Petri vincula domino Joanni Hoch ad Sarkan misso, ut Valachos ibidem expectaret, cui dedi expensas flor. 5 asp. 7; emansit dies 7, salarium flor. 1 asp. $37\frac{1}{2}$; duos famulos habuit secum 7 diebus . . . . . flor. 1 asp. 6

Aug. 10. Feria Sexta Laurentii Kyrstien familiari waywodae Transalpinensis misi dono panem, vinum, cancros, 1 cubl. avenae asp. $8\frac{1}{2}$

Aug. 12. Dominica post Laurentii Ztoyka Dobromyr in Transalpinam misso ratione ovium, quae in Montanis per Transalpinenses fuerant oblatae, expensae flor. 1 asp. 25; emansit dies 7 salarium asp. 28; habuit secum 4 legaturas cultellorum pro . . . . flor. 2

Digitized by Google

Feria quarta ante Bartholomaei misi dono Tatul Dwornyck duos cantaros vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 4 1/2 — Aug. 22.

Sabbato post Bartholomaei famulo ipsius Lugofoth misi dono panem, vinum, pisces, 1 1/2 cubl. avenae . . . . . asp. 8 1/2 — Aug. 25.

Dominica ante Michaelis Francisco Pellioni in Moldauiam misso, ut dominum doctorem evocaret, ac domino reverendissimo Maluatica emeret, expensae flor. 8 asp. 25; emansit dies 15 salarium flor. 2 asp. 25; dedit dono domino waywodae unam parvam horam seu campascam (sic) pro flor. 12; pro 6 ligaturis cultellorum dono datis flor. 3; uni famulo cum 2 equis, dies 15 flor. 2 asp. 5 — Sept. 23.

Feria secunda ante Michaelis solvi Czaydinensibus ratione earum rerum quas super Valachos exposuerunt, qui regiae maiestati in auxilium proficiscebantur . . . . . flor. 24 — Sept. 24.

Feria tertia ante Michaelis pro sex plaustris lignorum ad comburendum hominem, qui Foeldwar suscendit flor. 1 asp. 9; Egiptiis lictoribus qui eundem combusserunt . . . . . asp. 12 — Sept. 25.

Feria secunda post Michaelis Gregorio Chontfoggo in Cibinium cum literis misso, expensae . . . . . flor. 1 — Oct. 1.

Eodem die domino doctori Paulo pro tertia angaria flor. 20; Luca e notario flor. 15; tubicini flor. 8; Petro popae flor. 3; famulis domini villici . . . . . flor. 10

Feria secunda post Michaelis solvi Rosnyoiensibus unum vas vini, quod dederunt Valachis, qui regiae maiestati in auxilium missi fuerant . . . . . flor. 10 — Oct. 1.

Feria tertia post Vrsulae Christophoro famulo ex Bulgaria ad Coloswar cum literis ratione Valachorum, qui ex bello regiae maiestatis revertebantur, misso, expensae . . . . . flor. 3 asp. 20 — Oct. 28.

Item Egiptio lictori, quod unum furem in Sarkan suspendit asp. 25 — Oct. 28.

Feria quarta ante omnium sanctorum Joanni Kys Valachis Transalpinensibus e bello venientibus obviam misso, exp. flor. 1; emansit dies quinque, salarium . . . . . asp. 20 — Oct. 31.

Eodem die pro convocatione provinciae, dum Valachi a sacratissima maiestate ex bello redierunt . . . . . asp. 12 — Nov. 1.

Feria sexta post omnium sanctorum domino Michaeli Rufo Valachis Transalpinensibus e bello venientibus obviam misso, expensae, et unius famuli salarium . . . . . asp. 30 — Nov. 2.

Dominica post omnium sanctorum pro convocatione provinciae, quod Valachi Transalpinenses circa Cibinium in Transalpinam intrassent seu domum profecti fuissent . . . . . asp. 12 — Nov. 4.

Feria secunda post omnium sanctorum dedi Rosnyoiensibus, quod pontes superius castrum Thertch versus Transalpinam paraverunt . . . . . flor. 70 — Nov. 5.

Feria secunda post omnium sanctorum Joanni Mycko et Petro Kalnacky misi dono panem, mediam urnam vini, duos anseres, et 2, cubl. avenae . . . . . asp. 14 1/2 — Nov. 5.

Digitized by Google

Nov. 9. Feria sexta ante Martini misi dono Bano, ac Dwornyck, qui a regia maiestate ex bello redierant, carnes . . . . . asp. 8

Nov. 10. Item sabbato ante Martini misi dono popae Grama de Fogaras panem, pisces, 1 ½ cubl. avenae . . . . . asp. 9 den. 1

Nov. 29. Egiptiis, qui sordes fori expurgaverunt . . . . . asp. 8

Nov. 30. Die beati Andreae misi dono familiari regiae maiestatis, qui cum Pwrwl ex Transalpina venit . . . . . asp. 1 3 den. 1

Dec. 1. Sabbato post Andreae Czona Bulgaro in Transalpinam ratione detentionis illic factae misso, expensae . . . . . flor. 1 asp. 1 2 den. 1

Dec. 6. Die beati Nicolai Wlad de Rosnyo, quod unum lupum mactavit, bibales . . . . . asp. 25

Dec. 14. Feria sexta post Luciae Egiptiis quod 56 canes mactarunt flor. 1 asp. 6

Exposita post rationem.

Dec. 19. Feria quarta ante Thomae dominus Joannes Hoch est missus ad Fogaras ad dominum castellanum, pro mutua intelligentia cum eodem ratione boyaronum de Synka, ac incolarum de Zyrnyest habenda ac pace componenda, cui dedi expensas flor. 1 asp. 42; emansit dies 4 salarium flor. 1; habuit secum duos famulos cum uno vehiculo quibus dedi salarium . . . . . asp. 44

Domino doctori ad ultimam angariam flor. 2; Lucae notario flor. 15. Petro popae flor. 3; tubicini flor. 8; duobus famulis domini villici flor. 10; domino Georgio Blesch ratione census dominorum domini doctoris, apothecarii, ac currificis . . . . . flor. 20

Item quod Egiptii 62 canes mactarunt . . . . . flor. 1 asp. 12

Quellen zur Geschichte der Stadt und Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. p. 503—531.

LXXIII.

1538. 1538. *Antoniu Veranţiu*, prepositŭ în Transilvania, scrie din Turda lui *Nicolae Bogaciu*, episcopului din Dumna, că *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, se grăbesce se vină cu oştire mare, ca se ocupe *Ţéra-românéscă*, *Moldova* şi *Transilvania* şi se le prefacă în sangiacuri turcesci, că regele Ungariei a înduplecatŭ pe voivoḑii din Moldova şi din Ţéra-românéscă, ca se trécă cu armatele lorŭ în Transilvania şi acolo cu toţii împreună se se opună Turcilorŭ.

Antonius Wrancius Nicolao Bogaciò episcopo Dumnensi S.

Quoniam soleo ad amicos meos charissimos eo longiores dare litteras, quo rariores, nostra hujus temporis nova largius prescripta accipe,

Digitized by Google

quae quidem non existimo nova esse, quum jam inde a conciliata Turcae amicitia semper nobis et timenda et exspectanda fuere. Solimanum imperatorem Turcarum omnino irati animi erga nos esse, non dubiis argumentis percipimus, nec alia causa est, quam quod in mutuam concordiam principum christianorum proxime factam, Joannem quoque regem nostrum ivisse et sanctissimae eorum unitati nomen dedisse, cumque Romanorum rege Ferdinando pacem composuisse intelligat. Quare potiri hoc regno festinat, quo privati, Christiani debiliores reddantur, ipse vero commodius arma ipsorum sustinere atque arcere possit, sciens Hungariae regnum semper christianae reipublicae fortissimum ac indefessum exstitisse propugnaculum. Venire itaque maturat cum ingenti exercitu et bombardarum apparatu, nec tamen, ut ab exploratoribus affertur, habet ultra quam centum quinquaginta millia equitum, janizariorum ad summum octo. Iter per Transalpinos instituit, Moldaviam prius subacturus, deinde in Transsylvaniam cogitat. Una omnium vox est, ibi personaliter hiematurum, utinam non cum maximo nostro malo. Dicitur etiam jam et sanzachatus ex his provinciis decrevisse, ac alteri duorum filiorum, quos secum in castris duxit, Transsylvaniam, Moldaviam alteri, alias demum aliis simili ratione praecipuis viris dudum subscripsit. Rex noster, qui semper gessit christianum animum, nunc profecto, nec enim ulterius arte hostis duci potest, re ipsa, Deo favente, declarabit, quam male multi Christiani superioribus annis de se senserunt, eique falso conviciati sunt. Omnem ex Hungaria militem, omnes proceres, omnem nobilitatem ad se accivit, relictis Budae, aliisque in locis, exactiore cura conservandis, firmis atque opportunis praesidiis; Transsylvanos ad unum in arma domibus evocavit, et in aciem unam cum eis concessit; Stephano Maylad et Emerico Balassa vaivodis Transsylvanis obstruendi, impediendique materia semitas alpium provinciam injunxit; Brassoviam et Cibinium validas huius regni civitates externis praesidiis communivit, deffisus Saxonibus; senes, impuberes ac omnem reliquam plebem imbellem atque imbecillem intra urbium, fortalitiorumque munitiones inclusit; fruges et quicquid cujusque generis annonae in campis colligendum reponendumque superfuerat, cujus hic praesens annus tantam copiam attulit, ut nulli pene admirationi locus sit, exuri jussit, et pabula corrumpere; Moldavum et Transalpinum vajvodam per nuncios induxit, ut illi sese in Transsylvania cum totis copiis suis adjungerent, et ibi Turcam unanimes operirentur, quandoquidem neuter ipsorum per se sufficeret cum eo sine summo discrimine confligere, comprobans id consilii exemplo de jaculorum fasciculo, quo Scylurum quendam virum Scytham ad octoginta liberos usum fuisse accepimus, quippe quod jacula omnia uno conatu minime possent confringi, singillatim vero nihil facilius; nimirum admonens, communibus viribus cum communi hoste tam potenti ac valido esse congrediendum. Neque dubito, eos conditiones adeo salubres accepturos. Caeterum dicunt Moldavum jam in castris esse cum octoginta millibus hominum, Transalpinum cum totidem. Nos Hungari cum Transsylvanis, si modo Hispanus et Alemanus miles, promissus a Romanorum rege Ferdinando, veniet, cujus adventus jam in quotidiana est exspectatione, ad centum millia armatorum accedemus, quoniam nemo, qui gladium gestare valeant, relictus est domi. In armis igitur

Digitized by Google

omnes sumus, tamquam ultimam fortunam pro fide ac patria subituri. Deus autem, qui jam, ut speramus, Christianorum miserebitur, adjunget dexteram suam, et procul dubio cum Solimano pugnabimus. Istic, ut confidimus, in urbe Roma orabitur ab ecclesia pro fratribus, reddetisque Hungaris saltem hoc genere officii vices gratitudinis, qui a tot saeculis pro Christianitate belligerant et certe belligerabunt, ferroque infidelium, una cum Joanne rege suo malunt interire, quam perpetuo servire tanto tyranno.

Habes publicarum rerum omnium faciem, in his nunc sumus; quae succedent, Deus scit. Ennio Verulano, cardinali inquam, nostro dignissimo, cui tota nostra familia aeternum inserviet, diligenter me commendare, eidemque quicquid servitute mea praestare possim, oro velis offerre. Eum ita videre desidero, ut neminem mortalium ejus ordinis et sacerdotii desideravi, tanta illius integritas, tantus recti amor et magnitudo animi apud nos percrebuit. Vale. Thordae IIII. id. Augusti MDXXXVIII.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. p. 22—24.

LXXIV.

1538. 1538. *Fratele George*, tesaurariulŭ Ungariei, scrie regelui din Polonia, că sultanulŭ turcescŭ a făcutŭ unŭ podŭ peste Dunăre la *Silistria*, şi a trecutŭ Dunărea cu 240.000 ómeni, că dênsulŭ voiesce se atace mai întâiŭ *Moldova*, apoi se ocupe *Transilvania*, ér de aci se năvăléscă asupra Ungariei.

Frater Georgius, thesaurarius regis Hungariae, regem Poloniae de molitionibus Caesaris Turcarum in Hungariam certiorem reddit, petitque, ut eidem regno armis subveniat. Ex originali in secretioribus Farnesiis tobulariis Neapoli asservato.

Hodie quidam certissimus explorator meus, qui etiam in castris Cesaris Turcharum diutius substitit, reversus est, ac de Cesaris conatibus hec sequentia refert.

Cesar a Constantinopoli exivit, secuti sunt eum ad Adrianopolim 20000 equitum, sulaconum 600, inter quos duo filii Cesaris minores natu, laniicherorum opinione omnium non amplius quam 400. Beglerbeg transmarinus h. e. summus Capitaneus, qui Passis, Zanchachis et cunctis Prefectis universeque dicioni trans mare in levandis et comparandis viribus preest, magnusque ille Bassa de Natulia cum aliis Bassis et Zanchachis non advenerunt, nec advenire poterunt propter timorem Kazul Basse, qui contra Cesarem magna molitur.

Antea inter Kazul Bassam et duos Bassas Kysyr et Kichy male conveniebatur, in presentiarum tamen isti cum Kazul concordarunt, fedusque pepigerunt, ita ut coadunatis viribus Cesaris vires ac dicionem adoriuntur. Cesar ad sustinendum impetum horum Bassarum filium suum minorem natu

Digitized by Google

cum Begleerbeg Bassa de Natulia et aliis reliquit, periculumque capitis filio comminatus est, ni dicionem suam ab impetu illorum Bassarum defendat: nam Kazul intendit civitatem Bagdath, que Babilonia est, et cunctas illas partes superioribus annis per Turcam occupatas recuperare, ac item Cesaris dicionem devastare.

Turca timet Cesarem Carolum et Venetos in mari, et huius rei causa Constantinopoli reliquit unum Bassam cum duobus millibus Ianicherorum et 20000 equitum.

Cesar ultra 6000 Ianicherorum in presenti expeditione, ut fertur, non poterit habere, propterea quod per Kazul et Arnautas multi intercepti ac cesi sunt, plurimi etiam pro custodia civitatum et arcium relicti. Ut igitur Ianicherorum nummerus suppleretur, in universo Cesaris Imperio facta est puerorum conscriptio, inter Grecos, Bulgaros, Sorbitas, Rascianos, Valachos cunctosque alios: que conscriptio licet alias decimalis fuerit, non tamen pro medietate facta est, ita ut ab illis, qui duos habebant, ablatus est unus, qui quatuor bini, qui octo quaterni sunt ablati, et sic consequenter. Isti pileis Ianicheris investiti dispartiti sunt in loca eruditionis, ut more Turcharum pro consuetudine Ianicherorum erudiantur.

Cesar adduxit secum 300 ingenia simul cum illis, que anno superiori Memhetbeg obtinuerat, ex quibus 50 muralia, cetera campestria sunt. Ad horum conductum ex custodia 5000 equitum delegata sunt. Camelorum apud Cesarem tantus numerus, quo maior antea fuit nunquam: plurimos enim a Kazul obtinuerat.

Per Beeglerbegum, qui citra mare est, pons ad Sylester, alio nomine Kylye vocatum, erectus fuit, illic Cesar traiecit, quem Beeglerberg cum 40000 equitum duabus hebdomadis precessit. Cesaris exercitus extimatus est in summa 240000 hominum, ita ut vix amplius habere poterit. Cesaris intentio est, ut in primis Moldaviam aggrediatur, cuius incole si Imperium acceperint, Memhetbegum illis in Zanzachum preficiet: deinde Transilvaniam adorietur, ita ut in primis Cibinium et Brassoviam, totum denique Regnum Transilvanie expugnatum filio tradat: indeque ad impugnandum Regnum Hungarie bipartito agmine veniat, quorum unum ad partes Cassovie montana, qua videlicet fodine minerarum sunt, ex Zylagh mittat, alterum vero a partibus Themesvar ad impugnandam Budam, indeque ad devastandam Germaniam secum deducat.

Cesar quod Regnum Hungarie invadat, causatur Maiestatem Regiam h. e. Regem Iohannem sine ipsius scitu, et non sui causa cum Rege Romanorum concordasse et pactum fecisse. Turce spargunt, ex omnibus Christianis principibus preter Regem Iohannem paratos ac instructos exercitus nusquam et neminem habere, et quod istum facile debellare possunt.

Hec ille. Quare Maiestati Vestre obnixe supplico, dignetur de conferendo subsidio mature providere: nisi enim conatus tanti hostis antevertatur, timendum est, ne instantem hyemem in medio Hungarie transigat, sicque brevi totum hoc Regnum Turce subiaceat. Sic autem Maiestati domini mei clementissimi et regno huic tempestiva aderunt subsidia, negocium Christianorum tanto felicius succedet, quod Moldavus et Transilvanus visis viribus

Digitized by Google

pro nobis erunt, paratique sunt, relictis suis regnis cum omni familia in Transilvania adminus cum 150000 hominum exire: ita etiam Rasciani, qui fere medietatem Hungarie equant, in officio erunt. Si ergo subsidiorum emissio maturabitur, quanta commoditate fiat, Maiestas Vestra videt, quam, ut Deus optimus felicissimam conservare dignetur, exopto.

Datum Varadini 16. mensis Augusti Anno domini 1538.

Maiestatis Vre Serenissime

addictissimus servitor

Fr. Georgius Serenissimi Regis Hungarie Thesaurarius etc.

Theiner, Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. I. pag. 642—643.

LXXV.

1538. 1538. *Fratele George*, tesaurariulŭ regelui Ioanŭ Zapolya, scrie archiepiscopului din Strigonĭu, că *Turcii* aŭ trecutŭ Dunărea, ca se devasteze *Moldova* şi *Transilvania*.

Reverendissime in Cristo pater et domine domine observandissime. Salutem ac servitiorum meorum commendationem. Arbitror D^nem^ V. reverendissimam iampridem intellexisse, Turcam contra nos in Moldaviam et Transsylvaniam venire, qui iam per Danubium traicit, licet eius transitus in loco adeo ambiguo sit ut in Moldaviam vel Transsylvaniam malit, deflectere possit. D^tio^ V. reverendissima videt universos patriae adflictae amantes expeditionem contra Turcam parare. Qua in re convenit sane, ut domini qui praeminentiores sunt, maiorem in apparatu conatum exhibeant. Quamvis autem non ignorem in alendis gentibus D^tio^ V. reverendissima pro commodo huius regni quantopere fuerit sollicita semper, cum tamen D^tio^ V. reverendissima inter dominos et proceres regni huius primum locum obtineat, convenit ut in gentium quoque missione appareat vere primatem regni esse eandem. Cohortetur autem D^tio^ V. reverendissima pro re tam sancta alios etiam amicos et fratres suos. Agitur enim de salute communis patriae. Praecor ut deus optimus D^nem^ V. reverendissimam foelicissimam conservet. Datum Varadini 13. augusti anno domini 1538.

Eiusdem Dominationis Vestrae reverendissimae

deditissimus servus

Frater Georgius electus Varadiensis thesaurarius regiae Maistatis etc.

Titlulu: Reverendissimo in Cristo patri et domino domino Paulo de Varda archiepiscopo Strigoniensi etc. (Sig. impr.)

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 222. Dupĭ originalulŭ din archiva imp. şi reg. din Viena.

Digitized by Google

LXXVI.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, informézĕ pe cardinalulŭi *Farnese*, că dupĕ scirile sosite, sultanulŭ turcescŭ a plecatŭ cu 110 de mii de ómeni asupra *Transilvaniei*. 1538.

Reuerendissimo et Illustrissimo Monsignor Signor mio osseruandissimo.

Qui alligate sono lettere credentiali a me del Re Giouanni d'Hungaria, come Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima uedara, nel Signor Hieronymo Laszko qual per uigore di quelle hauendomi in nome del suo Re come segno di Sua Santità uisitato, mi ha fatto intendere, ch'el Turco alli 26 del passato era in Andrinopoli, et hauea mandato auanti a Nicopoli Biglierbeg Bassa della Romania, et a Silistria hauea mandato Ludffi Bassa, quali faceuano passare in quelli duoi lochi sopra el Danubio l'exercito uerso Transiluania, et che lui seguiua in persona con 10 mila Janitzeri, et dice che questo exercito sara de 100 mila caualli 10 mila Janitzeri eletti, per la qual uenuta cosi gagliarda il prefato Re Giouanni l'hauea mandato a questo Serenissimo Re per hauer soccorso, acciò che la Transiluania et la Valachia si potesse conseruare. Però mi pregaua come nuntio di Sua Sanctità uolesse far caldo officio con questa Maestà accio che questo soccorso gli fusse mandato. Questa matina parendomi expediente et offitio honesto, ho parlato a Sua Maestà di questa materia significandoli però, che di ciò, come Sua Maestà potea pensare, non hauea commissione alcuna da Nostro Signore, et ho exhortato Sua Maestà a non uolerli mancare de ditto soccorso prima per il beneficio vniuersale de Christiani, essendo quelli lochi richi, fertili, et numerosi de populi, quali potrano melio seruire all' Impresa contra il Turco del anno sequente, se sarano conseruati, con vittuaglie et genti soliti a fare guerra col Turco, che nissun altra prouincia vicina. Doppo perchè vi sono alcuni lochi assai muniti, quali con poca spesa si potranno conseruare et perdendosi con grandissima et con longo tempo non si potrebbero recuperare. Vltimamente per l'interesse, vtile, et honor proprio di Sua Maestà qual ha ad esser possessore una volta di quel Regno, et mostrara la grandezza et benignità del animo suo, adiutando lealmente il prefato Re Giouanni, qual li è stato continuo aduersario, oltra che Sua Maestà con molta facilità potra farlo, mandando in Transiluania li 5 mila fanti già destinati a Buda. Sua Maestà mi respose, che con gratissimo animo accettaua li miei raccordi, et era resoluto procedere con ogni realtà, con ditto Re Giouanni, conoscendo che tutte le cause addutte da me erano verissime, et che hauea deliberato mandare al presente li ditti 5 mila fanti a Buda, ma se il Turco venera a quella Città (come per aduiso de 3 di questo era certificato, che molte naui piene di uettuaglie erano inuiate uerso Buda) non possendo supplire a tanti lochi, sarà sforzato lasciare il presidio in quel loco essendo antemurale de tutte le sue prouincie. Non venendo ancora, darà ordine, che vadino secondo la richiesta

Digitized by Google

del prefato Re Giouanni, et in questo ragionamento mostrò tanta candidezza et sincerità d'animo uerso il prefato Re quanto dir si possa, replicando più uolte, che ognuno conoscera con quanta lealtà et fede procedera uerso ditto Re Giouanni.

Per vigore della medesima credentiale il prefato Lasko mi ha fatto vedere, che esso Re Giouanni considerando la grandezza del Turco, et sapendo li disegni suoi d'Italia, non sol si offeriua, ma pregaua Nostro Signore come capo della Liga et principio di tanti beni de Christianità, volesse considerar, che semper li Re passati d'Hungaria hanno hauuto continue guerre contra il Turco, et mentre è stato occupato in quelle, non ha hauuto mai pensiere di voltarsi alle cose d'Italia, et che lui essendo de quel animo Christiano che deue essere, et seguendo li vestigii delli predecessori soi desideraua continuare in guerra contra quel nemico del nome Christiano, ma pregaua Sua Santità insieme con tutta la Liga volessero dargli adiuto, qual adiuto sarebbe stato bisogno fusse fino alla summa de 10 mila fanti et 1000 homini d'arme, con li quali se offeriua, et volea obligarsi talmente, che il Turco con exercito terrestre mai potesse passare in Italia, et pregaua Sua Santità, volesse admettere et exaudire questo Consilio, dil che quando ne li fusse dato qualche speranza de Sua Beatitudine, haueria mandato homo a posta per trattare questo negotio et per concluderlo, et mi prego instantemente vollesse procurarne la riposta, et significarla al prefato Re Giouanni.

Mi soggionse ancora con affermatione che lui particolarmente ha molte pratiche in le prouincie del Turco con Christiani, et maxime con alcuni patriarchi, quali altro non espettano che exercito Christiano etiam mediocre, et che al segno et juramento hanno insieme si leuarano con tutti li populi oppressi et tyrannezzati intolerabilmente.

In bona gratia di Vostra Signoria Reuerendissima et humilmente basciando li piedi a Nostro Signore di continuo mi raccomando. Da Lince alli 10 agosto 1538.

De Vostra Signoria Illustrissima et Reuerendissima

Humilliimo seruitor

Il Vescouo di Modena Nuntio.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 45 — 46.

Digitized by Google

LXXVII.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că după nóuele sciri primite dela regele Ferdinandŭ, sultanulŭ turcescŭ vine în persónă cu armata sa asupra *Transilvaniei*. 1538.

Reverendissimo et Illustrissimo Monsig. Signor mio Osservandissimo.

E uenuto a questa Maestà altro aduiso d'Vngaria de 9 di questo da frate Georgio elletto de Varadino et administratore de tutt'il Regno d'Hungaria, chel Turco in propria persona vene in Transiluania con animo de inuernarse in quella prouincia et ricerca adiuto da questa Maestà, come Vostra Signoria Reuerendissima vederà per l'incluse copie delle sue lettere quale mando qui allegate.

Questa Maestà mi ha ancora detto di hauer mandato cinque millia fanti al presente al Re Giouanni, et uolerlo adiutare quanto potra, et con questa occasione ho detto a Sua Maestà l'humiliatione del prefato Re verso Nostro Signore et che speraua che Nostro Signore l'abbracciarebbe come bon figliolo, dil che Sua Maestà si e allegrato, et mi ha detto, che hauera gratissimo ogni bene, che Sua Santità collocara nel prefato Re, con tanta sincerità d'animo che io sono restato totalmente marauigliato, soggiongendo io che forsi Nostro Signore lo chiamaria Re, mi rispose, che era conueniente, et che Sua Maestà non lo nominaua altrimenti, anzi nel ragionamento sempre diceua il Re Giouanni, et alcuna uolta aggiongea Serenissimo, di che me parso darne aduiso a Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima alla cui bona gratia etc. Da Ens in Austria alli 20 agosto 1538.

Di V. S. Rev. et Illust.

Hum.

Il Vescono di Modena Nuntio.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria Tom. XVI. pag. 47.

LXXVIII.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, despre periculele ce amenință Ungaria, dacă *Moldova* va fi supusă de Turci; din acéstă causă dênsulŭ a trimesŭ scrisori pe la principii vecini, ca se dée ajutoriŭ Ungariei în contra Turcilorŭ, de asemenea a trimisŭ unŭ legatŭ la regele Poloniei invitându-lŭ se renunțe la resbelulŭi începutŭ asupra Moldovenilorŭ și se facă pace cu dênșii. 1538.

Ferdinandus etc.

Reverende devote etc. Allatae sunt nobis Devotionis V. litterae Waradino in vigilia sancti Laurentii martyris ad nos datae, in quibus nobis

Digitized by Google

significat waywodam Transalpinensem simul et Moldavum serenissimo regi Joanni nunciasse caesarem Turcarum ab Adrianopoli Moldaviam versus duorum dierum itineris spatio venisse et a Danubio ubi gentes suas habuisset decem dierum iter abfuisse rectaque ad Moldaviam aggredendam processurum, rogando nos serenissimi regis sui nomine ut quicquid virium in subsidium mittere possimus requisitis etiam amicis nostris dies et noctes mittere festinemus. etc. Ea nova cum non sine animi dolore audivimus tum vero quanta pericula immineant regno Hungariae, si Turca occupata Moldavia in Transsylvaniam subinde incurrat, facile consideramus. Quamobrem nuncios illos statim ad vicinos principes litteris nostris perferendos duximus requirentes ipsos, ut cum auxiliis suis in tanti periculi magnitudine praesto esse velint; quod vero ad nos attinet, iam ordinem dedimus ut pro praesidio arcis et civitatis Budensis promissa quinque millia peditum versus Budam una cum tormentis deducantur, quae si fuerit extra periculum, serenissimum regem Joannem quibuscunque possumus auxiliis atque viribus etiam in Transsylvania et ubi opus fuerit adiuvare eumque nullo modo in tali periculo derelinquere statuimus; sicuti Serenitati suae magnificum Hieronymum a Lasco verbis nostris coram iam declarasse arbitramur. Renunciatum autem est nobis fidedignis exploratoribus Turcas in Sclavoniam et Croatiam validam impressionem facere decrevisse, cui ut obviam eamus, magno militum numero opus habemus; nihilominus pro possibilitate nostra dicto serenissimo regi Joanni succurrum dare non pretermittemus et externorum etiam principum subsidia omni studio sollicitabimus, ne communi necessitati propulsandae defuisse videamur.

Caeterum cum serenissimo regi Poloniae fratre et affine nostro charissimo per litteras cum proprio nuncio multis ante diebus ad se missas diligenter egimus ut susceptam contra Moldavum expeditionem hoc tempore deponat et ad concordiam ineundam animum inducat et eundem rursus hac de re vehementissime interpellarimus hortatique sumus sicuti D^tio V. ex incluso litterarum exemplo videbit et quicquid circa hoc negocium una vel alia via agero poterimus non nisi summa cura agemus.

Quod ad castrum Tockay attinet, cum Caspare Seredy ultra priora mandata denuo quam diligentissime et serio quidem tractari faciemus pro restitutione illius ut tandem iuxta voluntatem et desiderium nostrum D^nis V. voto in hac re satisfieri queat.

Circa eliberationem Gregory Lonyay rursus strictissima mandata ad magnificum Thomam Nadasdy Michaelem Bydy et Christophorum Kawassy dedimus, ut illum dimittere debeant, idque ut apud illos nomine nostro curet, Thomae Lascano firmiter iniunximus, sed ita tamen ut vicissim fideles nostri qui capti sunt, reddantur.

Nolumus enim D^nem V. latere nos in dies magis magisque ex omni parte gravissimis fidelium regnicolarum nostrorum querelis interpellari de iniuriis et violentiis quas Valentinus Tereck cum sociis suis nec non Melchior Balassa, Joannes et Raphaël Podmanyczky et alii nonnulli adversae partis sub istis induciis annalibus non sine iurisdictionis nostrae diminutione exercere audent et conantur; conqueritur episcopus Vesprimiensis illiusque ecclesie ca-

Digitized by Google

pitulum [1]) Valentinum Tereck omnes decimas frugum obstulisse conarique et decimas vinorum aufferre minitarique sese omnes illorum proventus usurpaturum ac bona occupaturum eo praetextu, quod aliquando ante inducias ea tenuerit et proventus anno superiori diripuerit, quasi liceat ea quae ante inducias male occupata bene amiserat, nunc rursum sub induciis occupare.

Queruntur nobiles comitatus Jauriensis se ad congregationem quandam per Valentinum Tereck vocatos esse inauditaque connumeratione taxarum vexari, eundemque nobilibus in comitatu Somproniensi et vicinis locis mandasse ut tributum una cum certis victualibus conferant; ex multis autem plurimorum querelis intelleximus plerosque esse in quos potestatem ante praesentes inducias serenissimus rex Joannes vel Valentinus nunquam habuit. Queruntur miseri et deplorandi exules Cassovienses se nullibi in istis induciis refugium habere neque ab iis qui in Cassovia sunt, tutos esse, quippe qui eos capitaliter persequi, capere divexareque non cessent, illisque ne in hunc quidem diem permitti ut agros et bona sua circum et extra Cassoviam, sicuti serenissimus rex Joannes consensit, colere possint. Lamentatur fidelis noster Hieronymus Horwath Valentinum Tereck sub generalibus induciis bona sua et fratris depopulatum esse, in quibus plus quam trium millium florenorum damnum intulerit, insuper sex possessiones eorum occuparit occupatasque teneat, variis et intolerabilibus eosdem vexationibus vexet. Deplorant et indignantur regnicolarum nostrorum status exponentes adversam partem conari fideles subditos nostros in comitatibus Castri Ferrei, Jauriensi, Soproniensi, Trinchiniensi, Vesprimiensi, Zaladiensi et Honthensi fere in totum subiicere, dicas violenter exigere et omnem tyrannidem in eisdem comitatibus exercere.

Delatum est praeterea ad nos Anthonium Lossonczy fratrem suum qui sub nostra fidelitate, est ex ance Zalánez contra leges induciarum violenter eiecisse deturbasseque et multis in locis fidelium nostrorum bona ab adversa parte vexari diripique audimus, perinde ac si nullae essent induciae. Quae res et sunt nobis graves et permolestae, ita nisi statim rectificentur et tollantur, prout rectificari et tolli debent, expeditis iuxta induciarum contenta commissariis, necessario nos commovebunt et compellent ad ineundas rationes opportunaque remedia adhibenda quibus et iurisdictionem nostram contra eiusmodi gravamina et inconvenientia manuteneamus et subditos nostros a talibus iniuriis minime ferendis protegamus. Hortamur itaque Dnem V. agat nomine nostro apud serenissimum regem Joannem ut induciae integre observentur a a suis, bona ecclesiae Wesprimiensis remittantur, ablataeque decimae restituantur per Valentinum Tereck, ditioni nostre nihil detrahatur, subditis nostris nulla tributa imperentur, exules Cassovienses iuxta promissum a rege Joanne factum permittantur agros et bona sua circum et extra Cassoviam colere; Hieronymo Horwath et fratri suo possessiones per Valentinum occupatae restituantur cum illatorum damnorum satisfactione; fratri Antonii Lossonczy fideli nostro castrum Zalancz a quo sub induciis delectus est, reddatur, commissarii sine mora expedientur; alioquin non videmus cur vel Gregorium Lonyay vel

1) Aici conceptului incetézá, insá scriitoriulú a insemnatú: prout in litteris ad Brodericum.

Digitized by Google

alios liberari jubeamus, quin potius causa erit, quamobrem salvis etiam induciis nostros fideles contra tot iniurias tuendos suscipiamus. Sed haec omnia medio commissariorum utrinque recte rectificari poterunt ut istiusmodi iam tandem controversiae direptionesque sub ipsis principiis decidantur auferanturque, ne maiora forsan mala et inconvenientia sequantur et invalescant.

Reliquum est ut D^nem^ V. hortemur, velit nobis singula, quae istic de progressu et conatibus Turcarum occurrent, continue celeriterque perscribere, in quo rem nobis gratam, regique suo non inutilem faciet. Datum in oppido nostro Steyr 22. augusti 1538.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878 pag. 225—228.

LXXIX.

1538. 1538. *Antoniu Veranţiu* scrie din Turda lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicu din Transilvania, că au sositŭ la regele Transilvaniei *Petru Ptariulŭ* dimpreună cu legatulŭ trimisŭ de voivodulŭ *Terei-românescĭ* şi au făcutŭ cunoscutŭ regelui, că sultanulŭ turcescŭ a trecutŭ Dunărea cu tótă armata sa pe la oraşulŭ Obluciţa şi acum se află în Moldova, ér *Petru voivodulŭ* a începutŭ se ardă tóte pe unde trece sultanulŭ.

Antonius Wrancius Joanni Statilio, episcopo Transsylvano, avunculo suo S.

Mox heri a prandio equitaturus rex, et jam alligatis calcaribus, venit Petrus Pythar cum Valaccho legato a Transalpinorum vaivoda, qui subito auditos, pro re certissima affirmavit, caesarem Turcarum X. kal. Octobris[1] cum toto exercitu Danubium trajecisse ad opidum Obluciza, et pontem, ne cuipiam aut sequi aut abscedere fas sit, dissolvisse, jamque eum in Moldavia esse, et Petrum vaivodam passim omnia, qua transitum caesar est habiturus, inundio (incendio) conflagrare incepisse. Haec ab ipso rege accepi. Reliqua, si quae sunt graviora, intra consilium supprimuntur. Petrus ipse Pythar ea ipsa hora, qua est auditus, absolutus est et demissus una cum oratore. De Petro autem Perenny, quae ut vulgaria, nudius tertius scripseram, hodie certo nuncio fuere confirmata. Porro haec fato quodam aut regni hujus, aut regis Joannis fiunt, ut nunquam, praesertim vero tunc, quum externa bella patiatur, internis turbis careat Hungaria. Nos, ut vetus mos est nationis hujus

1) Scăpare de condeiŭ în locŭ de «Septembris».

Digitized by Google

adversus praepotentes et subitos hostes, jam veru sanguineo passim circumlato, viritim ad insurgendum excitamur, et ad decretum locum armati evocamur, quo Solymano numerosiores et validiore manu, utpote pro salute communi pugnaturi, occurramus. Vale. Thordae XXVI. die Augusti MDXXXVIII.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 27—28.

LXXX.

1538. *Episcopulŭ de Modena*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că Turcii aŭ trecutŭ Dunărea. 1538.

Reverendissimo et Illustrissimo Monsignor.

L'ultime mie a Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima furno da Ens de Vinti di questo con le quali gli mandai li aduisi che ui erano del' opinione del progresso del Turco. Doppo questo Serenissimo Re mi ha significato esser advisato da Frate Georgio Vescouo di Varadino et Thesoriero d'Hungaria, chel Turco già era passato il Danubio, et in conformità di questo aduiso ha receuuto le alligate dal Broderico Vescouo Vaciense, come Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima potra uedere.

Il Reuerendissimo Brundusino alli 21 di questo douea partir di Trento oue credo habbia tardato alquanto per lasciar passare li spagnoli quali andaranno in Vngaria, et sono circa duoi millia, et si dice hano seco piu de 3000 bagaggi . . . . . .

Da Stira alli 27 agosto 1538.

Di V. S. Reuerendis.

Hum.

Il Vescouo di Modena.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 47—48.

Digitized by Google

LXXXI.

1538. 1538. *Hieronimŭ Laski*, oratorulŭ regelui Ferdinandŭ la Constantinopolĭ, scrie regelui Sigismundŭ din Polonia, că sultanulŭ turcescŭ se află cu armata sa aprópe de Dunăre, şi că după cum declară însuşi sultanulŭ, dĕnsulŭ voiesce se mérgă cu resbĕlŭ asupra *voivodului din Moldova*, ér' voivodulŭ din Moldova afirmă din contra, că după scrisorile, ce le a primitŭ dĕnsulŭ dela Turci, sultanulŭ nu vine cu resbĕlŭ asupra Moldovei, ci voiesce numai se trécă în Transilvania.

Exemplar litterarum Hieronymi Laski oratoris regii Constantinopoli, quibus regem Poloniae certiorem de rebus Turcicis et Hungaricis etc. reddidit.

Sacratissima Maiestas Regia et Domine, Domine Clementissime.

Humilem ac perpetuam servitutis obedientiaeque meae commendationem. Quo pacto Sermus Dūs Ioannes Rex acceptum hoc V. Sacratissimae Maiestati referat, quod se illi pro communi necessitate praestiturum obtulit, cognoscet V. Maiestas ex litteris suis, quas ad illam mitto: cuius Celsitudo imposuit mihi, ut suo nomine haec V. Maiestati declararem.

In primis quod Imperator Turcarum cum duobus suis filiis et his iunioribus castra sua una a Danubio dieta posuit, ponsque in alium locum demissus, oppidum videlicet Obluczycza, quo in loco Danubius ita magnus est, ut affirment eas naves, quas pro ponte conduxerat, insufficientes fuisse: qua in re Maiestas V. non opus habet haerere, quandoquidem aliae naves magna furia iam afferebantur ex locis superioribus in Obluczycza. Ludffi Bassa et Begleerbegi Romaniae cum Zanzaco Henderalbensi fuerunt, qui praecedent et praecedebant copias Imperatoris sui. Sciat etiam V. Sacratissima Maiestas, Turcam in praesentia mei unum ex suis Gausis apud Sermum Dnum Ioannem Regem habuisse, litterasque misisse, quibus declarat venire se contra Moldavum, ut eum in toto demoliatur, qui cum non habeat alibi quo se recipiat praeter castra, quae in Transilvania habet. Nam Sermus Rex Poloniae cum valido exercitu ab una, Tartari ab altera, Turca vero ab tertia partibus communicato consilio veniant, et ob id rogare, ut Sermus D. Ioannes Rex copias suas colligat, et modum querat intercipiendi Moldavum et deinde Turcae tradendi, cui ille Rex respondit obtemperaturum se desiderio Turcae, et collecturum ex omnibus locis, etiam [et] ab amicis quos in Germania habet, copias suas, sed quia Moldavus habeat multa confinia cum V. M. Sacratissima, timere se dixit Sermus D. Ioannes Rex, ne se eo Moldavus conferat, addidit etiam non timere se adventum Imperatoris, quum nihil in eum peccaret, sed Transilvanos ob necem Gritti habere suspectum adventum Turcae, et ob id voluisse omnia victualia exurere, relinquereque loca debiliora deserta, vixque et cum labore Sermum D. Ioannem Regem ab ea intentione reduxisse Transilvanos, addidi etiam ipse quendam ex voluntate suae Celsitudinis, egimusque cum Turca Turcice et eorum arte etc. quia cognovi diu istum nuntium, quem quatuor dumtaxat diebus tenuit, et alioqui sua Celsitudo

Digitized by Google

dimisisset eum ocius, sed volebat aliquas in Alpibus praeparationes etc. facere illique ostendere.

Praeterea orator Sermi Dni mei Poloniae Regis, qui apud Turcam fuit, noluit permitti, ut per Hungariam rediret, coactusque est ire Tauricam, et demum per Tartarorum campos, misit tamen ad Sermum illum Regem et ad me suum unum servitorem, per quem haec nunciavit, rogavitque, ut Sermus D. Ioannes Rex sibi consulat, Turcam contra illum et neminem alium venire, illique esse infensissimum propter pacem cum V. Maiestate initam, admonuitque, ne ullis literis aut verbis credat, sed ut sibi quam maxime provideat, Antonium Rinconem Haragusam esse expeditum et demissum, neque Turcam in suo ex Andrinopoli egressu scivisse se quidpiam de pace inter Caesaream et Christianissimam Maiestates facta, de qua Turca ore suo oratorem eundem interrogavit. Retulit etiam eo consilio Turcam filios suos secum ducere, ut unum in Moldaviam, alium in Transilvaniam cum Sanzaco Henderalbae instituat, maiorem vero natu misit in Mesopotamiam cum omnibus Asiaticis viribus et aliquibus Ianitzeris, affirmavitque idem servitor non habere apud se Turcam ultra et ad extremum 5000 Ianitzerorum et Georgium Gritti fuisse Andrinopoli, nescire tamen si veniat.

Moldavus etiam praesente me suum nuncium apud Sermum illum Regem habuit, qui magna instantia petiit, mitterentur sibi 3000 aut 2000 peditum Pixidariarum et Siculorum copiae; vellet enim his viribus adiutus Turco copiam pugnae facere, ad quem misit illius Celsitudo et eius voluntate, ipse etiam misi subditum V. Maiestatis Sacratissimae Iacobum Fischer rogatum ne ante tempus se et suos in discrimine ponat, sed ut paulisper expectet, ut V. Maiestatis auxilia adveniant etc. Significavit etiam habuisse se a Turca nuncium et literas, quibus iubet eum esse bono animo, et ut ad se cum exercitu veniat: Turcam enim propterea in Moldaviam venire, quod inde in Transilvaniam commodiorem aditum habeat, quam ex alio quopiam loco, et certe nunc facile dinoscitur Ibraym Bassam succubuisse et apud Turcas fidem et pudorem una cum Ibraym periisse, qui non verentur tam anilibus technis christianos velle Principes decipere.

Sacratissima Maiestas Regia, cognoscit V. Celsitudo ex literis Sermi D. Ioannis Regis quam expectationem habeat militis Hispanici, ita ut sibi nihil defuturum existimet, modo eos habeat, qui personam suam pro honore Domini Dei et V. Sacratiss. Maiestatis suoque vitare nollet discrimini exhibere: quare et ipse humillime V. Maiestatem precor, illique pro fide mea consulo, nolit suae ipsius eiusque Maiestati nunc deesse, sed mittere qua potest celeritate dignetur dictum militem, ut ad manum habeamus: credat enim mihi V. Sacrat. Maiest. Sermum D. Ioannem Regem habiturum 35000 equitum, 500 peditum Hungarorum, neque adeo vilium, ut bonis assistere aut bonam operam facere nesciant vel nolint. Taceo autem de alia multitudine, quam vel ex sola Transilvania illius Celsitudo habebit, ubi omnes tres nationes capitatim arma capient, Moldavus etiam aderit nobis cum 25000, licet ipse 10000 promittat, veniet etiam et Transalpinus, quas vires is exercitus V. Sacratiss. Maiestatis in officio retinebit, et profecto plus V. M. sibi animos

Digitized by Google

omnium Hungarorum conciliavit mittendo istum Germanicum peditum, quam unquam ulla re alia, quibus si V. M. Hispanos mittet, plus sibi amoris fideique parabit, plusque illis credere poterit quam omnibus aliis literis et obligationibus etc. si quibus vel eget Vestra Maiestas sola, vel liberi sui.

Bombardarum contraximus bonum numerum, nam et ipse aliquas meas contuli; sed penuriam habemus magistrorum iaculandi, sine quibus tormenta inutilia sunt cadavera: rogat itaque Sermus Rex Ioannes V. Sacratiss. M. mittat sibi eius generis magistros.

Postremo commiserat Sermus D. Ioannes Rex Dno Seredi percuniam pro Tockay dari, ad quem Thesaurarius suae Cels. cum V. Maiestatis misit: sed tamen Dnus Seredy obaudit V. Maiestatis scripta, et nunc maxime iniuriam Sermi illius Regis homines depactat, unicas naturas colligit, ubi rogat eius Celsitudo V. Maiestatem, docere illam velit, quid cum Seredi sit facturus, aut quo pacto castrum Tockay et pactationem post literas Maiestatis V. illi exhibitas factam repetere ab ipso debeat. Scit enim sua Celsitudo, quid hic opus facto esset, propterea ut scripta V. Maiestatis reputentur, sed nihil vult inscia V. Maiest. facere, et haec sunt, quae Sermus ille Rex mihi iniunxit, ut V. Maiestati Sermae significarem, qui diligenter V. Maiest. rogat, ut generoso Dno Alberto Stembergk de Zelenahora salvum conductum ad sex menses prolonget, et cito mittat: alia V. Maiestas Serma de rebus meis ex annexis praesentibus. Datum Budae penultima Augusti MDXXXVIII.

Maximus servitor

Hier. Laski etc. mpp.

Litt. Principum Tom. IX. fol. 521.

Theiner, Monumenta historica Poloniae Tom. II. pag. 524—525.

LXXXII.

1538. 1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie lui *Alexe Turzo*, locotenentului seŭ din Ungaria, că după scirile sigure, ce le are, Turcii voiescŭ, cu o putere mare, se supună *Moldova* şi se facă incursiuni in *Transilvania*, din care causă dênsulŭ a hotărîtŭ se iée mesuri pentru apărarea Transilvaniei.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte. Ex transmissa ad nos, per nobilem fidelem nobis dilectum Sigismundum Liberum Baronem ab Herberstein, consiliarum et comisarium nostrum, relatione, responsioneque in Conuentu de Sellye ad Legationem nostram, per te, ceterosque consiliarios nostros data, gratiose intelleximus ea, que circa pecuniarium subsidium contribuendum, gen-

Digitized by Google

tesque expediendas et alia petita nostra conclusistis. Et, quamuis omnino speraueramus, regnicolas illos nostros, consyderata presentium necessitatum et periculorum magnitudine, que ipsis, patrieque sue omnium maxime incumbere videntur, cum promissum dimidij florinj subsidium aucturos, tum gentium quoque numero, ad petitionem nostram, aliquid amplius addituros, accumulaturosque fore, presertim cum temporis huius ratio longe maiores, ad defensionem regnj istius contra Turchas, vires exposcat; tamen, cum ad hoc adduci noluerint, aequo id animo feramus oportet, confidentes se nihilominus totis viribus succinctos, paratosque futuros, vt afflicto regno suppetias ferant. Ex quo autem certissimis pene explorationibus constare videtur Turchas ad subjugandam Moldauiam, inuadendamque Transsylvaniam magna vi, potentiaque contendere, nosque prorsus statuerimus pro defensione dicte Transsyluanie, vt que haud postremum regni nostri Hungarie membrum merito habeatur, Joanni, primo quoque tempore auxilium, succursumque dare: visum est nobis consultum fore, quingentos illos equites leuis Armature, quos circa Epperyes hactenus sustinuimus, subito versus Transsyluaniam, cum alijs auxilijs nostris expedire, vtpote quibus amplius in partibus istis non admodum necesse habeamus, et cum sint iam instructi et ad manum, ac simul coniuncti, ipsaque necessitas efflagitet, vt eiusmodi auxilium sine omni mora fiat, in mentem nobis venit expediens, accomodumque fore, vt ad celerem et repentinam expeditionem jntertentionemque illorum quingentorum equitum promissum auxilium, videlicet quatuor equitum, pro centum quibusque colonis prestandum, in numerata pecunia porrigatur, et de reliqua summa, que supererit ad jntegrale complementum promissi equitum subsidij Magnificorum Francisci Nyari et Balthasaris Bamffy, aliorumque equites suscipiantur, interteneanturque, vt tanto commodius festinantiusque auxilia nostra in Transsyluaniam mitti possint; ita enim constitutum a nobis est, quod prefati quingenti equites circa Epperyes necnon aliorum, qui de residuo ad complendum numerum dicti auxilij, vt prefertur, conducendi sunt, gentes, cum ceteris copijs nostris, tam Hispanicis, quam Germanicis, quas conduximus, conjungi, et in auxilium Joannis ad Transsyluaniam quantocyus transmitti debeant; quapropter tibi, maiori quo possumus studio, iniungimus et committimus, vt nomine nostro quam diligentissime cures et efficias, quo dictum gentium subsidium de singulis centum portis, in numerata pecunia, ad expeditionem scilicet et jntertentionem prescriptorum equitum, absque omni dilatione, nunc prestetur, vt, sicuti a vobismet ipsis petitum est, in tempore prefato Joanni suppetias ferre possimus; presertim, cum tantum in mora vel minima periculum existat, quantum si longius differatur, tardeturque, recuperari, haude facile queat.

Quod vero ad pecuniarium subsidium attinet, mandamus tibi, vt illud quantocyus ab omnibus exigi, et in cameram nostram importari cures, quandoquidem mens nostra est, vt in ea exactione nemini parcatur; Nam etsi nonnullis, propter vrgentissimas rationes aliquam solutionem stipendiorum suorum ex presenti dica fieri ordinauerimus, et presertim comitatum Comaromiensem ab ea exemerimus, vt pro munitione scilicet Arcis illius postulatum a nobis subsidium impendere debeat; tamen cure nobis erit, vt pecuniam illam

Digitized by Google

tantum in defensionem regni istius nostri necessariam dispensemus et conuertamus.

Nassadistarum opera quamuis vti decreueramus, cum Turcas versus Budam progressuros audiuissemus, tamen quia omnis belli moles in Transyluaniam declinat, seruitijs eorum nunc minus opus esse videmus; sed cum primus vsus veniet, non omittemus eos, pro rerum temporisque exigentia, adhibere.

Ceterum legimus literas tuas, de 20, et 21 Augustj iam preteriti ad nos datas, de quarum receptione te obiter admonendum putauimus. Datum in oppido nostro Gmonden die prima Septembris 1538.

La inceputulŭ scrisorei: Turzoni.

Monumenta comitialia Regni Hungariae. Tom. II, p. 110—112. După conceptulŭ originalŭ din archiva secretă din Viena.

LXXXIII.

1538. 1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, esprimă *Fratelui George*, intristarea sa, că sultanulŭ turcescŭ a năvălitŭ cu armele asupra Moldovei; de asemenea i-a causatŭ neplăcere şi scirea, că regele Poloniei devastéză *Moldova* cu feriı şi cu focŭ, lucru nedemnŭ şi fórte periculosŭ pentru ţĕrile creştine in unŭ timpŭ cándŭ Turcii se ridică asupra creştinătăţii, din care causă dênsulŭ a şi scrisŭ regelui Poloniei in dóue rênduri, ca se facă pace cu Moldovenii.

Ferdinandus etc.

Reverende devote etc. Tantum binis Devotionis V. litteris responderamus cum aliae nobis ab ea per proprium ipsius servitorem ad nos missum redditae sunt in quibus nos primum rogat, ut quia Joannes Catzianer ad servitia serenissimi regis Joannis domini vestri venire in Transsylvaniam cuperet, illudque Serenitas sua respectu initae pacis et confoederationis absque scitu et voluntate nostra facere nolit, pateremur illum ipsum hoc tempore pernecessario consensu nostro accedente ad servitia praefati serenissimi regis Joannis ire. In quare etsi Serenitatis suae atque Dnis V. voto desiderioque libenter gratificaremus, tamen officii nostri partes rationesque in eiusmodi causa, quae variam et diversam nimirum conditionem statumque obtinuit, eiusmodi sunt et in iis plane finibus versantur ut neque liceat nobis in hoc consentire, neque praecise recusare possimus, sed penitus arbitrio ipsius serenissimi regis relinquendum putavimus.

Turcarum tyrannum in Moldavia iam esse non sine dolore audivimus, atqui non dubium est nobis Dnem V. iam de auxiliis copiarum nostrarum statum omnem accepisse, id quod per annexas etiam sibi significavimus, nempe quod viam ingressi versus Transsylvaniam propere contendunt. Nam quicquid ul-

Digitized by Google

terius pro bono et commodo tam regis et D^nis V. quam universae reipublicae christianae et communis istius regni salute conservationeque facere poterimus in eo omnem curam et operam nostram summo studio posituri sumus, ne christiani principis officio alicubi desimus, sperantes et confidentes serenissimum regem Joannem omnes possibiles hactenus provisiones adhibuisse et deinceps adhibiturum ad coërcendos Turcarum conatus quo minus vel Moldaviam occupent vel in Transsylvaniam perrumpant. In quo tam pio et christiano opere ut alacriter nobis coadiuvantibus pergat, non est quod Serenitatem suam impensius cohortemur, utpote qui suapte sponte cum id facit, se et rebus suis et toti christianitati operam navare et consulere non ignorat.

Circa castrum Tockay aliquoties Caspari Seredy seriose mandavimus ut illud sine longiori mora remittere et restituere debeat, displicetque nobis maiorem in modum ipsum nondum commissioni nostrae saepius repetitae obtemperasse, exquo autem ob temporis huius difficultatem et pericula, ex Turcarum adventu exorta non admodum convenire videamus arcem istam severioribus litteris a se efflagitare, praesertim cum eum ad ferendum auxilium cum equitibus suis evocaverimus, aequo animo moram hanc D^tio V. toleret, oportet; quoad bellum istud crudele depulsum, resque in tranquilliorem statum perductae fuerint, ne gravius scandalum inde oriatur; tunc enim ita cum eodem Seredy agemus omnia quae ad satisfaciendum voluntati et promissioni D^ni V. super castro iam dicto factae necessaria idoneaque fuerint.

Caeterum quod D^tio V. scribit se ad nullas litteras suas quas tamen plures ad nos dedisset a nobis hactenus responsum habuisse, id non possumus nisi magnopere admirari ut qui ad omnes suas nos semper rescripsisse optime meminimus et non tam verbis quam factis et opere etiam a nobis responsum esse arbitramur, quandoquidem etiam atque etiam solicitavimus ut auxilia nostra quam citissime eo destinaremus. Litteras vero nostras quibus D^ni V. singulo quoque tempore respondimus, ad spectabilem et magnificum comitem Alexium Thurzo etc. locumtenentem nostrum direximus ad D^nem V. deinde perferendas, id quod eum pro solita sua dilegentia fideliter curasse non ambigimus.

Porro, quod D^ni V. renunciatum sit per serenissimum regem Poloniae Moldaviam igne ferroque vastari ac insuper quoddam castrum ipsius Moldavi impugnari, non libenter certe audivimus, quandoquidem facile consideramus et animadvertimus id indigne et perniciose imo vero cum maximo damno et periculo reipublicae christianae fieri iam nunc, cum Turca nos premat. Equidem his Serenitatem suam litteris nostris per proprios nuncios ad se missos accuratissime admonuimus, ut ab eiusmodi belli contra Moldavum expeditione suscepta supersederet, pro communi nimirum bono, postquam cum Turcis res nobis esset; ad quas priores litteras nobis paucis ante diebus responsum a se allatum est, sicuti D^tio V. ab incluso earundem exemplo videbit, quod quidem responsum tale est, ut minime suspicati fuissemus, cum contra Moldavum tali modo prout D^tio V. sibi relatum esse confirmat progressurum in incepta expeditione sua; ad alteras posteriores, quarum similiter copiam ad D^nem V. cum litteris nostris transmisimus in horas responsum expectamus. Et haec sunt

Digitized by Google

quae ad D^nis V. litteras respondere opere pretium existimavimus. Datum Lintii 15. septembris 1538.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 235–236.

LXXXIV.

1538. 1538. *Stefanŭ Brodericiĭ*, episcopulŭ din Vaţŭ, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ se află cu armata sa în *Moldova*, unde asediéză cetatea *Sucevei*, (reşedinţa Moldovei) cu 200,000 ómeni; că voivodulŭ Moldovei a arsŭ totŭ, numai ca Turcii se nu pótă căpĕta provisiuni, că poporulŭ Moldovei a trecutŭ în Transilvania, ér voivodulŭ s'a retrasŭ cu armata sa în locuri mai sigure.

Stephanus Brodericus Alexandrum cardinalem Farnesium de progressibus Turcarum in Moldavia certiorem reddit. Ex originali in archivo generali Florentino asservato — Carte Cervini Filza XXIV. fol. 34.

Rmo et Illmo Dno, D. Cardinali Farnesio S. Romane Ecclesie Vicecancellario Meritissimo, Domino semper Colendissimo.

Rme et Illme Dne, D. semper Collme, salutem et obsequiorum meorum commendationem. Accepi litteras Rme et Illme Dom. V. una cum brevi Sanctissimi Domini nostri, quod statim per proprium hominem missi ad Serñum Regem meum, qui certe semper fuit obedientissimus et devotissimus filius Sanctitatis sue. Hocque Dom. V. Rma et Illma certo sibi persuadeat atque Sanctitati sue dicat: nam rerum quotidianus eventus hoc apertissime demonstrabit.

Nova superioribus litteris meis ad Santitatem suam scripsi: hodie tamen venit nuntius ad me, qui eadem ferme nuntiavit, scilicet Turcarum Imperatorem personaliter in Moldavia esse, et castrum in Moldavia nomine Zuchiava, locum proprium residentie ipsius Vaivode obsedisse, et ut fertur cum ducentis millibus hominum. Locus ille non admodum munitus est iuxta morem illarum regionum. Vaivoda autem omnibus prius combustis, ut commeatus hosti desit, populum suum in Transilvaniam reduxit: se autem cum suo exercitu ad loca tuta recepit, ubi expectat, quod Serñus Rex meus possit esse paratus, qui nihil eorum, que necessaria sunt, in tanto negotio postponit: omnes enim ad Maiestatem suam cinduut. Et hesterna die hinc discessit M. D. Hieronymus Laschy Capitaneus Generalis Serñi Regis Romanorum cum optimis peditibus numero circiter 4000: non multo autem pauciores

Digitized by Google

equites Maiestatis suae alio scimus ad Serīmum Regem meum vadunt. Unde nobis de victoria Dei optimi auxilio maxime speranda est. Voi insieme cum la Santità del nostro Signore pregati Iddio, che le cosse vadano bene, et di bon core sempre me offero et arecommando a la Rīma et Illīma Signoria Vostra, la quale Iddio felicimente conservi.

Vacie die 20. Septembris 1538.

Servitor Vestre Rīme et Illīme Dominationis
Steph. Brodericus E. Vaciensis.

Theiner, Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. I. pag. 643–644.

LXXXV.

1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că în urma insis- 1538.
tenţelorŭ sale regele Poloniei s'a împăcatŭ cu *voivodulŭ Moldovei*.

Ferdinandus etc.

Reverende devote etc. Magna nos laetitia affecerunt serenissimi regis Poloniae etc. affinis et fratris nostri charissimi literae hodie ad nos allatae, in quibus nobis significat inter Serenitatem suam et Moldaviae wayvodam perpetuam concordiam pacemque compositam et constitutam essse, sicuti D^tio V. ex earundem exemplo quod impraesentiarum ad se transmittimus latius cognoscet. Et quamvis illa ipsa et serenissimo regi Joanni et D^ni V. iam nunc nunciata esse existimemus, tamen id quoque quod nobis a serenissimo rege Polonie litteris suis ea de re perscriptum est, ad D^nem V. propterea dare voluimus ut intelligeret tum nos apud regem Poloniae illius negocii causa vehementer laborasse, quo sese ad concordiam daret, tum eam in nostri gratiam et publici commodi causa potissimum fecisse. Quo nomine deo optimo maximo gratias habemus immortales, sperantes omnino pacem istam toti reipublicae christianae profuturam. Datum Lintii 20. sept. 1538.

La inceputulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 237.

Digitized by Google

LXXXVI.

1538. 1538. *Brodariciĭ*, episcopulŭ din Vaţŭ, scrie Papei Paulŭ III., că *Petru voivodulŭ Moldovei* a fostŭ scosŭ din Domniă şi sultanulŭ turcescŭ a eşitŭ din Moldova.

Beatissime Pater et Domine Domine Clementissime Post humilimam seruitutis meae commedationem.

Per hanc noctem uenit ad me famulus Cancellary nostri D. Werbewczy, per quem mihi nunciauit, uenisse heri tarde hominem fide dignum ex Transsiluania affirmantem Thurcarum Cesarem ex Moldauia discessisse. Expulso Petro Wayuoda, Imposito ibi nouo Wayuoda filio Petri, non facto magno damno quippe qui (de quo et a Domino Maylad Wayuoda Transsiluaniae literas habui) comiserat suis, ne vel incendys, uel hominum preda illud Regnum uastarent. Illud etiam scripserat D. Maylad, nouum Wayuodam uelle instituere, sed non nominabat quem. Ego crediderim potius esse constitutum alium quam filium Petri expulsi, Intelligo etiam quod Rex Dominus meus Clementissimus Dominum Lasky et gentes Serenissimi Romanorum Regis cum alys gentibus remisit ad propria. Duxi statim Vestrae Sanctitati haec tanta noua significanda. Quae ego ob certas alias causas credo esse uera. Tamen quicquid habere potero, statim rursus significabo Vestrae Sanctitati Quam Deus conseruet semper felicem et incolumem. Vaciae octaua die Mensis Octobris 1538.

Clementissimae Vestrae Sanctitatis

humillimus seruulus

Vaciensis episcopus.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 48.

LXXXVII.

1538. 1538. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că *voivodulŭ Moldovei* în locŭ de a se retrage spre Maramureşŭ ar fi făcutŭ mai bine, ca se închidă drumulŭ Turcilorŭ din Moldova; dar cu tóte aceste crede, că trupele Moldovei unite cu ale regelui Ioanŭ şi cu ajutórele Germaniei vorŭ puté se resiste cu succesŭ Turcilorŭ.

Ferdinandus etc.

Reverende devote sincere dilecte. Redditae sunt nobis Devotionis V. litterae quibus praeter alia scribit Moldavum se cum copiis suis versus Maromorusium recepisse, uti praepotentes Turcarum vires eo melius evitaret. Id quod etsi eiusmodi est et optandum fuisset, uti potius in terris ipsius Moldavi Turcis omnis aditus quoquomodo intercludi potuisset, quam illis latius perrum-

Digitized by Google

pendi locus daretur, tamen optima nos spes habet, fore si ipse Moldavus nunc suas gentes cum serenissimi regis Joannis exercitu et auxiliis nostris coniunxerit ut aliquod egregium facinus contra Turcas edant, quo minus id quod in christianitatis perniciem animo conceperunt, pio desiderio suo efficere queant. Procul dubio deum optimum maximum auxiliatorem et protectorem suorum fidelium habituri sumus, cum videat christianorum non parvam manum istic totis viribus in tuenda fide religioneque nostra adversus christiani nominis hostes elaborare.

Caeterum in negotio commissariorum et violentiarum ultro citroque sub praesentibus induciis illatorum nos ad secretarii nostri Pauli Bornemyza, quem ante aliquot dies hinc ad serenissimum regem Joannem expedivimus, relationem referimus, a quo D^tio V. omnem mentem et voluntatem nostram cognoscet. Impraesentiarum vero ea quae de expeditione confoederatorum contra Turcas ex Italia accepimus D^ni V. transmittenda duximus, etiamsi non dubitemus dominum suum aliunde quoque istis de rebus certiorem fieri. Datum Lintii 9. octobris 1538.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 238.

LXXXVIII.

1538. *Cardinalulŭ de Brundusiu*, legatulŭ pontificelui la curtea din Viena, ra- 1538.
portézĕ, că *Turcii* voindŭ se trécă *din Moldova în Transilvania*, aŭ fostŭ bătuţi într'unŭ pasŭ din munţii Carpaţilorŭ, unde au perdutŭ 6000 de ómeni.

Illustrissimo et Reuerendissimo Signor.

. . . . . .

L'altr'hieri arriuo qua un seruitor del Laski, il qual publice dice hauer portato lettere a questa Maestà cum nuoue, che uolendo Turchi passar di Moldauia in Transiluania in un passo stretto furno rebuttati cum perdita di sei mila di loro, et poco danni de Christiani: Soa Maestà mi dice non esser cosa uera di detta nuoua, et tamen io ho letto una lettera di uno intimo del laski, a certo mio amico qui, persona di conto, che detta nuoua è uerissima, et che laski cum la gente di questa Maestà se ne andaua in diligentia in transiluania, et è la lettera di XXII del passato data in un luoco appresso il fiume Tyssa, il qual parte la Hungaria dalla Transyluania: Varie sone le opinioni di alcuni, per qual causa questa Maestà celi tal nuoua,

Digitized by Google

la quale è tenuta hormai per uerissima, ne uoglio in ciò interponer il mio giuditio . . . . . .

. . . . . .

Di Lince (Linz) XII ottobre MDXXXVIII.

Di V.ra S.ria R.ma et Illustrissima

Hum.

Il Cardinal Brundusino.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 49.

LXXXIX.

1538. 1538. *Nunciulŭ apostolicŭ din Viena* raportézá la Roma, cá *Petru, voivodulŭ Moldovei*, s'a retrasŭ cu armata sa in munţii Bistriţei şi ai Maramureşului, ér sultanulŭ turcescŭ, a pusŭ domnŭ in Moldova, in locŭlŭ voivodului Petru, pe fiulŭ reposatului *Sandrinŭ*.

Adolescens magnifici domini Maylad hodie ad nos appulit cum literis domini sui in quibus scribit D. Maylad qualiter petrus Vayvoda Moldaviensis admonitus fuisset tam a Joanne Rege quam ab ipso ut arces suas tam victualibus, quam hominibus bene muniret et cum copiis suis Transilvaniam veniret, sed capitaneus Moldauus non acquievit consilio ipsius Joannis Regis et dicti Maylad, sed se recepit ad alpes bistricienses aut versus maramorusium Nunc Boyarones ab ipso defecerunt, aliqui venerunt ad dominum Maylad, aliqui vero iverunt ad gratiam Caesaris Turcarum, Turcus illos benivole suscepit et novum Vayuodam Caesar constituit inter eos, filium videlicet quondam Sandrini. Boyarones nunc qui apud dominum Maylad sunt rogant plurimum ut apud novum Vayuodam pro gratia laboraret. Nam Boyarones Vayuodam novum diligunt, eo quod est Walachus, petrum autem propter tirranidem suam odio prosequuntur. Turcus nec comburit nec aliquem mittit occidere, sed firmiter committit ut ita vivant in Moldavia sicuti in Regno suo, hoc etiam scribit Dominus Maylad ut si Petrus Vayvoda Moldaviensis pro nunc ad ipsum veniret, parum comodi ferret, eo quod Boyarones ab ipso defecerunt, Nam Turcus Moldavie personaliter est, sed cum paucis, quia vires suas distribuisset ad partes quatuor, una pars est Syrimnio cum Itribegh alia vero cum filio ultra mare, Tertia in mari, quarta vero in Moldavia Bombardas magnas nullas secum habet, Campestrales autem habet ducentum et triginta. Preterea dominus Maylad plurimum de hoc timet ut in Moldavia et Transalpinis Turcus relinquet Zaucatuum aut Bassam, et si hoc fieret (quod dominus advertat) periculum magnum inferret Transilvanis.

Adolescens qui has literas adduxit expeditus erat a domino Maylad

Digitized by Google

feria quarta post exaltationem Sancte Crucis, sed in Colosuar tardavit propter aliquam relationem quam debuisset habere a Joanne Rege. Cumque illic adolescens pausaret, supervenit alius servitor D. Maylad a quo adolescens intellexit ut arx Zauchuna data esset manibus Turcorum. In aliis arcibus etiam petrus Vayvoda aliquos latrunculos reliquit et timerent plurimum ne arces omnes venirent ad manus Turcorum die XV. octobris 1538.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 49—50.

XC.

1538. *Cardinalulŭ de Brundusiu*, legatulŭ apostolicŭ la curtea din Viena, raportézā la Roma, că sultanulŭ turcescŭ dimpreună cu armata sa a părăsitŭ Moldova, ér *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află în Transilvania la regele Ioanŭ Zapolya. 1538.

Reuerendissimo et Illustrissimo nostro sempre osseruandissimo.

Heri al tardo cum l'aduto di Nostro Signor Dio aggiongessemo qui in Vienna, oue intendemo da persone degne di fede, chel Turco ritornaua abandonata la Moldauia, et questo per esser rimasto d'accordo col Re Giouanni, quale gli daua certo tributo, et quelli che qui spargeuano questa fama che sono certi capitanij spagnuoli arriuati qui in Corte, delli quali uno precipuo è il capitaneo Salamanca dicono esser stati licentiati dal Re Giouanni, et hauer ueduti alcuni vasi dorati pieni di dinari, li quali detto Re Giouanni mandaua al Turco per tributo, che sarrebbe segno di una perpetua pace tra di loro: Similmente referiscono, che 20 milla caualli turchi di quelli che erano in Moldauia, andauano uerso Dalmatia, a danno di Christiani Et che Pietro Moldauo uecchio scazzato dal Turco se tronaua alhora col Re Giouanni, quando uenne la nuoua del sopradetto accordo, et che però partitose, se haueua retirato in una certa fortezza, oue il Re Giouanni haueua mandato certa gente a pigliarlo, il che è conforme cum quello, che scrisse il laski dal principio di questi moti, che il Turco domandaua dal Re Giouanni che non adiutasse il Moldauo, anci se se riducesse in le terre di esso Re, chel lo pigliasse et gelo mandasse. Et perche questa nuoua ci è parsa di grand' importantia, hauemo uoluto intender dal Reuerendissimo Tridentino, il qual dice primo, che non sanno certo di l'accordo, ma chel Re Gioaanni haueua posto una impositione di trecento milla ducati alla transyluania, et parte di Hungaria, che possede, cum fama di uoler cum questi danari, o parte di essi accordar, chel Turco ritornasse ma che Sua Signoria Reuerendissima pensa, sii più presto per tirar questi dinari per se sotto questo pretexto, et che l'hauer mandato gente, a persequitar Pietro Moldauo sii più presto per particulari inimicitie dil Re Giouanni contra di lui.

Digitized by Google

Dice ancor detto Reuerendissimo Tridentino, che quanto alli Spagnuoli, quali se ne ritornano cum gran diligentia, è stato dato ordine da questa Maestà, che se fermino in Strigonia, fintanto, che si uerifica la nuoua dil camino che teneranno detti caualli turcheschi, et se andaranno uerso dalmatia, remediaranno subito mandando l'adiuto doue piu sarra bisogno; et ne disse anche che di hora in hora se aspetta un ambassiatore dil Re Giouanni a questa Maestà dal qual se intendera il uero . . . . . basamo li santissimi piedi di Nostro Signore reuerentemente, e di Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima le mani. Di Vienna alli 20 di Ottobre MDXXXVIII.

Di Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima

Humillimo Seruitore

Il Cardinal Brundusino.

Humillimo Seruitore

Fabius Mignanellus nuntius.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 50–51.

XCI.

1538. 1538. *Cardinalulŭ de Brundusiu*, legatulŭ scaunului apostolicŭ la curtea din Viena, scrie la Roma, că *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se află prisoneriŭ intr'unŭ castelŭ din Transilvania, şi că regele Ioanŭ Zapolya voiesce se-lŭ predee în mănile Turcilorŭ.

Reuerendissimo et Illustrissimo Signor mio Signor Osseruandissimo.

. . . . . .

Scriuesssemo che Pietro Vaiuoda di Moldauia scazzato, si era ridotto in vn castello, et che il Re Giouanni hauea mandato per pigliarlo, questa Maestà dice, che detto Moldauo non se ne ha lassato prendere, ma sponte ha uoluto uenir in mani del Re Giouanni, il qual il tiene ben custodito, dicono alcuni, che uole hauer da lui certi doi castelli, se pur non è quella causa, che gia accegnassemo per le ultime, per darlo in man dil Turco se fussero d'accordo.

. . . . . .

Di Vienna, 22. Octobris 1538.

Di V. R.ma et Ill.ma Signoria

Humillimo seruitore

Il Cardinal Brundusino.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 52–53.

Digitized by Google

XCII.

1538. *Fratele Georgie*, episcopulŭ din Orade şi tesaurariulŭ Ungariei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ turcescŭ a renunţatŭ la continuarea espediţiunei în anulŭ acesta şi s'a întorsŭ peste Dunăre. 1538.

Serenissime princeps et domine domine gratiosissime. Servitutis meae debitam commendationem. Quod iampridem ad M^tem^ V. scripserim nihil, M^tas^ V. negligentiae meae attribuere ne dignetur. Non enim alia inerat causa, nisi quod sciebam ea omnia quae agerentur, per capitaneos M^tis^ V. qui tunc aderant et praesertim per dominum Laczky, qui unacum illis aderat, M^ti^ V. abunde perscribi et renunciari; ego vero studiose devitavi ne M^tem^ V. superfluis et inanibus scriptis obtunderem. Caesarem Turcarum in praesenti anno, deo optimo sic favente, et M^te^ domini mei clementissimi pro sua innata prudentia adnitente, ab hoc regno avertisse, arbitror M^tem^ V. diu intellexisse; certum autem est ut quarta huius mensis traiecit Danubium. Si quid imposterum emerget, quod M^tem^ V. scire intererit, sedulo ad M^tem^ V. perscribere curabo. Cupio autem ut deus optimus maximus M^tem^ V. foelicissimam conservare dignetur. Datum ex possessione Vaarfalva 23. octobris anno domini 1538.

Maiestatis Vestrae

addictissimus servitor

Frater Georgius electus Waradiensis.

Titlulŭ esternŭ: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 239.

XCIII.

1538. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ a pusŭ *domnŭ în Moldova* pe fiulŭ decedatului *Sandrinŭ*, care este unŭ omŭ încrĕdutŭ alŭ curţii sale. 1538.

Reuerendissimo et Illustrissimo Signor mio Benefattore Colendissimo.

Il Turco in Moldauia ha messo in stato un figliol del Sandrino già Moldauo morto, del quale si può fidare per esser huomo della sua Corte, et ancor ch' in Moldauia siano pochissime fortezze, si fa iudicio che quelle poche che ui sono si sforzara tenerle il Turco.

L'importantia della guerra non è stata piccola, perchè con essa Moldauia, et Belgrado si ua cingendo et confinando tutta la Transyluania et

Digitized by Google

parte del Regno di Ongheria, et confina ancor la Moldauia col Regno di Polonia, di modo che quel Serenissimo, et Catholico Re è in mezzo tra lutherani da una banda, el Turco dal' altra, con Moscouiti et Tartari dali altri luochi.

E stata ancor d'importantia rispetto al Re Giouanni, che con questa occasione par che pigli nuoue intelligentie col Turco, come io dirò da basso, et in tal caso oltre all' alienatione di quel Regno ab ecclesia Catholica ne seguitano due inconuenienti, il primo ch' alla Christianita manca il passo et le forze di quei luochi che tiene il Re Giouanni, el secondo che al Turco patent omnes aditus de luochi de settentrione.

Duo giorni sono fui a longo da Monsignor Reuerendissimo di Trento, e quanto ne ho possuto ritrarre, è ch' il Re Giouanni ha dato ordine alli trecento millia Ducati che scriuemo, ma in questo modo, Cento millia dalla Transyluania, cento millia da quella parte del Ongaria che possede, et cento millia dalla Camera sua Regia, et la exactione se impone per dare al Turco, ma se è Tributo, o se si pagara tutta la somma, o pur se ne riterra parte per star nel denaro, come è uerosimile, non se intende il uero, Basta che danarj si pagano, el Turco è partito.

Si pensa che questo Re Giouanni si sia sempre intertenuto con buone intelligentie et che uedendo le forze del turco, con occasione di non hauer quel soccorso gagliardo et pronto che hauarebbe uoluto, habbi preso qualche appontamento per andar godendo il benefitio del tempo, et in questo mezzo veder li progressi della uenuta del Imperatore, delle cose di Germania, della pace, e delle lega, et con tutti questi intertenimenti credo non si dislegerà in tutto da questa Maestà, per non si poter veramente fidar del Turco, et perche la Cesarea et questa Maestà in molte occasioni li potrebbono far assai danno.

Monsignor Reuerendissimo Tridentino mi disse che'l medesimo Re Giouanni licentiando li spagnuoli, fece auuertito il Capitano Salamanca che il Turco uoleua assaltar la Schiauonia, et però che dicesse a questa Maestà che prouedesse a quei luochi, il che è segno di non si uoler dislegar in tutto, come dicono, se aspettà l'Imbasciator suo, dal quale se haura qualque notitia, et se ne dara auiso.

Mi è parso non poter errare a dar questi auuisi a Vostra Signoria Reuerendissima et Illustrissima accioche in ogni euento la sia ben informata de successi dele cose di qua, Basso li santissimi piedi a Nostro Signor et le mani humilmente a Vostro Signoria Reuerendissima et Illustrissima. Di Vienna alli XXIII di ottobre nel XXXVIII.

Di V. S. R. et Ill.

Humil.

Fabio Mignanelli nuntio.

Digitized by Google

XCIV.

1538. Legatulŭ şi nunciulŭ apostolicŭ din Viena, raportézá la Roma, cá *Petru, fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se aflá cu Dómna şi cu familia sa în castelulŭ *Cicеu* din Transilvania. 1538

Reuerendissimo et Illustrissimo Signore . . . . . .

. . . . . .

L'homo del Re Christianissimo ha detto a me Fabio in casa di Monsignor Reurendissimo Tridentino, che il Re Giouanni haueua fuggito il pericolo di le cose del Turco solamente cum ingegno, col presentar li Bassa, et prometter al Turco li 300 milla ducati a certi tempi, ma che pensaua che potendo far altro non li pagarebbe: Mi disse chel matrimonio cum la figlia del Re di Polonia ua inanti: Che Pietro Moldauo è in custodia del Re Gioanni cum la moglie et sua famiglia in Cizzo: che esso Re fortifica alcuni luoghi in Transylvania, et che ha fatto il castel di Buda inexpugnabile per battaglia di turchi et che la terra è assai fortificata: Dimandai, che se diceua del turco, mi disse hauer inteso, che se fermaua questo inuerno in Andrinopoli luogo commodo, et all' impresa di queste bande, et al soccorrer l'armata sua di mare.

. . . . . .

Di Vienna alli 25 di Nouembre 1538.

Di Vostra Reuerendissima et Illustrissima Signoria.

Humillimo Seruitor

Il Cardinale Brundusino.

Humillimo Seruitor

Fabio nuntio.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 56—57.

XCV.

1538. *Amintire despre episcopulŭ românescŭ din comuna Felécŭ în Transilvania.* Judele şi juraţii din Cluşŭ adeverescŭ, cá dómna Elena, rudá de aprópe cu *Petru, episcopulŭ românescŭ* din Felécŭ, şi-a vêndutŭ partea sa de moşie preotului românescŭ, Ioanŭ din Felécŭ. 1538.

Nos Stephanus Ewtwes Judex ceterique Jurati Consules Civitatis Colosswarien. Significamus tenore presencium quibus expedit universis. Quod domina Anna consanguinea existens petri Episcopi Volachalis de Felek possessione ciuitatis nostre, consors scilicet Joannis demether in possessione nagiszelesthe

Digitized by Google

in pertint. civitatis Cibinien. residen. coram nobis personaliter constituta sponte et libere confessa est Retulitque in hunc modum Quomodo ipsa Matura intra se deliberatione praehabita, Totalem portionem Suam possessonar. in possessione Felek nimirum habitam A matreque Sua in eam Jure hereditar. devolutam. videlicet unam domum, unum hortum pomiferum et fenetum, cum universis utilitatibus et pertinen. quibuslibet, verisque metis, ad eandem de Jure, et ab antiquo Spectant., pertinereque deben., honorabili Joanni prebitero volachali et plebano eiusdem possession. Felek heredibusque suis, et posteritatibus universis pro florenis undecim Bone Monetae hungaricalibus (plene ut dixit) ab eodem Receptis, iam et leuatis, dedisset, vendidisset, inscripsisset, et perpetuasset Jure perpetuo, et Irrevocabili, in filios filiorum heredumque per heredes tenen. possidendum, parirer et habendum, nullum Jus nullamque Juris et dominii proprietatem, eadem domina Anna et Maritus suus Joannes demether, heredumque heredes, et posteritates universi (sic) in prefata porcione vendita Sibi ipsis per amplius reseruan., Sed totum, et omne Jus, omnimodamque Juris et dominii proprietatem, in prefatum Joannem presbiterum heredesque Suos, et posteritates universos, transtulissent, Jurique ips. ascripsissent, prout ipsa transtulit, dedit, vendidit, ascripsit, et perpetuavit, coram nobis pleno cum effectu, assumens nimirum in se eadem domina Anna in personis mariti sui heredumque suorum memoratum Joannem presbiterum, heredesque Suos, et legittimos successores in pacifico dominio prescripte portionis eidem venditae, contra quoslibet legittimos Impetitores, et turbatores, tueri, protegere, et conseruare propriis Suis labor., et expens., hoc tamen non pretermisso, Quod dum quidam Joannes Pozpap in possessione Kethele residens, cum eadem domina Anna divisionem Bonorum optasset, asserens se in Bonis et portionibus illis consanguineum fore, coramque Kenezio et ciuibus possessionis Felek, Juridice cum ea processisset, Secundum Judicium Kenezii, et ciuium suorum, ille Joannes Pozpap, A divisione aliqua portionis prefate omnino exclusus est, ex eo quod ille filius cuiusdam consanguinei predicti Petri episcopi foret, et extra thorum legittimum genitus fuisset. Que quidem causa dum per appellationem in conspectum nostrum perducta fuisset, nos quoque eam sententiam aprobavimus, et Roborauimus, In quorum premissorum. testimonium presentes literas nostras, Sigilli ciuitatis nostre Maioris et autentici munimine impenden. Roboratas, eidem Joanni presbitero et plebano possessionis Felek, heredibusque suis, et posteritatibus universis perpetuo valituras duximus conceden., Datum ex Consistorio nostro Coloswarien. feria sexta proxima post Invocavit. Anno domini Millesimo Quigentesimo Tricesimo Octavo: (L. S.)

Lucas Nyrewo notarius
in premiss. manu propria.

Cipariu, Archivu pentru filologiă şi istoriă, Nr. 39 (An. 1870—71) pag. 776. De pe originalulă latinŭ scrisŭ pe pergamenŭ în formă patentă.

Digitized by Google

XCVI.

1538. *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, invită pe cetăţenii din Braşovŭ se trimiţă provisiuni pentru trupele, cari păzescŭ *pasulŭ Oituzului*. 1538.

Prudentes, et Circumspecti, Amici charissimi, Salutem. Cum gentes iste, que ad custodiam Oijthoz in castris constitute sunt, vino alijsque rebus ad victum necessarijs carere non possint, Volumus et vobis Auctoritate Regia firmiter committimus, vt tria vasa vini, et alia victualia venalia, huc ad oppidum Wasarhel [1], mittere debeatis, Ne gentes iste rebus Necessarijs deficiant. Ex oppido Thoria wasara, Tercio die festi Exaltacionis Sancte Crucis, Anno domini Millesimo, Quingentesimo. Tricesimo octauo.

Stephanus Maijlad comes et Waijwoda Transsiluanus etc.

Titlulŭ esternŭ: Prudentibus, et Circumspectis Juratis consulibus ciuitatis Brassouiensis, Amicis charissimis.

Szabó, Székely Oklevéltár. II. pag. 51. Originalulŭ în archiva oraşului Braşovŭ.

XCVII.

1538. Nobilii români din Bănatŭ *Ioanŭ Ghiurisca* din Caransebeşŭ şi *Laurenţiu Palatici* din Iladia se constitue reciprocŭ de moscenitori unulŭ în averile altuia, pentru casulŭ, dacă unulŭ din ei va muri fără descendenţi. În averea mobiliară a nobilului Ioanŭ Ghiurisca se amintescŭ, aurării, argintării, petrii preţióse şi mătăsării. 1538.

Nos Johannes Dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis. Quod fidelis noster Egregius Joannes gywryczka, de karansebes, Nostram personalem veniens in presenciam, Exhibuit Nobis et presentauit quasdam literas Conuentus Ecclesie Sancti Saluatoris de Kapornak in pergameno patenter confectas, sigilloque suo quo vtitur in pendenti communitas, quibus mediantibus, ipse Joannes gywryczka, cum Laurencio Palathycz de Illadya, fratre suo germano, certam fassionem sew contractum, in alterutrum eorumqe heredes et posteritates vniuersos quem primum eorum ab hac luce deo ita volente, sine heredum solacio decedere contingeret, deuoluendis, sub certis

1) Astăzi Kézdi-Vásárhely.

Digitized by Google

condicionibus, inferius in tenore earundem literarum contentis fecisse dinoscebantur, tenoris infrascripti. Supplicans nobis humiliter, idem Joannes Gywryczka, vt easdem literas, ratas, gratas et acceptas habentes literisque Nostris priuilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali inseri et inscribifacientes premisse fassioni, alysque omnibus et singulis inferius in tenore prescriptarum literarum contentis, Nostrum Regium consensum prebere dignaremur Beniuolum pariter et assensum, quarum quidem literarum tenor talis est. Nos Conuentus Ecclesie Sancti Saluatoris de Kapornak: Salutem in salutis largitore, ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire. Quod Egregius Joannes Gywryczka de Karansebes ab vna, onera et quelibet grauamina, Georgy fily, et generose Barbare puelle filie suorum super se assumendo et leuando. Item Egregius Laurencius Palathycz de Illadya partibus ab altera coram Nobis personaliter constituti, sponte et libere sunt confessi et retulerunt in hunc modum. Quomodo ipsi matura inprimis intra se deliberacione prehabita, sanoque consilio inter ipsos prehabito, amore fraternali inducti, Talem inter se in ipsorum Bonis et Rebus ac Juribus possessionarys eorundem vbique habitis de facto acquisitis aut in futurum acquirendis et habendis omnibus, talem celebrassent disposicionem et fecissent contractum in ewm futuris temporibus duraturam. Quod si nutu diuino aliquem eorundem quod deus auertat, absque liberis et heredum solacio ab hac decedere luce contingeret, vt pote si ipsum Joannem Gyryczka et liberos suos prescriptos premori acciderit, extunc vniuersa et singula Bona et Res eiusdem iam de facto habita aquisita ac habitura et in futurum acquirenda: Aurea, argentea, Gemmata Sericea pecunie aliaque quelibet Bona, Resque vniuerse Jura ve possessionaria vbiuis et in quibuscunque Comitatibus, intra ambitum huius Regni Hungarie existencia habita cum omnibus earundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, quoquomodo ad easdem spectantibus et pertinere debentibus, quocunque nomine censeantur prefato Laurencio Palathycz, heredibusque eiusdem vtriusque sexus vniuersis effective remanere deriuari et condescendere deberent et tenerentur. E conuerso prefatus Laurencius Palathycz, personali sua astancia, vt premissum est coram Nobis personaliter constitutus sponte et libere est confessus eo modo, Quod prefatus Egregius Joannes Gywryczka et alioqui in diuersis suis necessitatibus presidys gratuitis, Rebus fatigys et laboribus suis hactenus nusquam parcendo, ipsi Laurencio palathycz subuenisset et complacuisset, Et in paratis tantum pecunys eciam plus quam Mille florenos hungaricales ad varia facta et necessitates, ab ipso Joanne Gywryczka fratre suo carnali, assumpsisset et leuasset, perampliusque speraret indubie amplioribus fauoribus sibi adesse, et Beneficys fraternalibus subsidysque occurrere et affore. Ideo et ipse Laurencius palathycz, tum propter tantorum, prefati Joannis Gywryczka Bonorum et subsidiorum recompensam, tum ob fraternalis amoris dilectionem, cum ipso Joanne Gywryczka perpetue fraternitatis vinculo, et nexu vniuisset, et confederasset, Immo vniuit et confederauit coram Nobis talimodo. Quod si prefatum Laurencium palathycz sic vt prefertur sine semine prolis se decedere contingerit, extunc Totales suas possessionarias porciones in possessione Chyglowa, et in pertinencys Illadya vo-

Digitized by Google

catis, in comitatu Zewreniensi: Ac alia vniuersa Bona, Res eciam Mobiles et immobiles, et quelibet Jura possessionaria, intra ambitum huius Regni Hungarie, vbiuis et in quibuscunque Comitatibus habita existencia, per mortem parentum suorum ad eum redacta et deuoluta, Nec non seruicys acquisita iam de facto pre manibus habenda, et in futurum habitura, cum omnibus earundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, quoquomodo ad easdem spectantibus et pertinere debentibus: Memorato Joanni Gywryczka, fratri suo carnali, et per eum Georgio filio, et generose puelle Barbare filie eiusdem, heredibusque ipsorum vtriusque sexus vniuersis, Jure perpetuo et irreuocabiliter tenenda possidenda pariter et habenda, remanere deriuari atque condescendi, cum omni plenitudine Juris et dominy effective deberent et tenerentur eo facto, Tali quidem vinculo mediante. Quod si quis temporum in Eventu ipsum Joannem Gywryczka, racione premissorum Bonorum vniuersorum et porcionum possessionariarum dicti Laurency palathycz infestare vel inquetare, intra vel extra Judicium niteretur, ex tunc prescriptam summam pecunie, florenos videlicet Mille ante litis ingressum deponere debeat et teneatur, ad que premissa, et queuis premissorum singula personalibus eorum astancys se parcium vtraque sponte obligauerunt coram Nobis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes literas nostras priuilegiales pendentis et Autentici sigilli nostri munimine roboratas, vtrisque partibus duximus concedendas. Datum feria tercia proxima post festum pasce. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo octauo. Nos igitur humillima supplicacione annotati Joannis Gywryczka per eum nostre modo, quo supra porrecta Maiestati Regia benignitate exaudita et clementer admissa, prescriptas literas, prefati Conuentus Ecclesie Sancti saluatoris, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, presentibusque literis nostris priuilegialibus verbotenus sine diminucione et augmento aliquali insertas, quoad omnes earum continencias, clausulasque et articulos, eatenus quatenus eedem rite et legittime existunt emanate, viribusque earum veritas suffragatur, Ratas gratas et acceptas habendo, premisse fassioni, alysque omnibus et singulis superius in tenore earundem literarum expressatis, Nostrum Regium consensum prebuimus, Immo prebemus Benivolum pariter et assensum. Nihilominusque attentis et consideratis fidelitate fideliumque seruiciorum gratuitis meritis, eiusdem Joannis Gywryczka, que ipse Maiestati nostre pro locorum et temporum varietate fideliter exhibuit et impendit, Totum et omne Jus nostrum Regium si quid in dictis Bonis et Juribus possessionarys dicti Laurency palathycz, porcioneque possessionaria, in prefata possessione Chyglowa existente, et in pertinencys Illadya vocatis, in dicto Comitatu Zewreniensi existentibus, qualiter cunque haberemus aut eedem nostram ex quibuscunque causis vys modis et racionibus concernerent Maiestatem, Ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, ad Easdem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, Memorato Joanni Gywryczka, suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, dedimus donauimus et contulimus, Immo damus donamus et conferimus, Jure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum: saluo Jure alieno. Harum nostrarum quibus secretum Sigillum nostrum est appensum, vigore et

Digitized by Google

testimonio literarum mediante: Datum Waradini feria sexta proxima post festum Beati Mathie Apostoli. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo octauo. Regnorum vero nostrorum duodecimo.

R^a venerabilis Joannis de Ezek episcopi Agriensis ac Secretary Regie maiestatis.

(Pe dosŭ, scrisóre posteriór̆a: Confirmatio Joannis Regis super contractu Joannis Gjvritska et Laurency Palaticz Ratione universorum suorum Bonorum in alterutrum condescensium.)

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 26—30. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camerei fiscale din Buda.

XCVIII.

1538. 1538. *Mateiŭ Baronyai* scrie lui *Toma de Nadasd*, banului din Dalmaţia, că *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, este numitŭ căpitanŭ generalŭ peste trupele Ungariei, şi că regele Ungariei voiesce se încheie tractate cu voivodii din *Moldova* şi din *Ţéra-românéscă*, spre a precisa atitudinea fie-cărei părţi în casŭ de resbelŭ.

Quae ob confectam inter Ferdinandum et Joannem, pacem, inter Turcas sit opinio, qui apparatus. Transsilvania duos Vojvodas obtinet.

His diebus praeteritis Reverendissimus Frater Georgius Thesaurarius regiae Majestatis Domini nostri clementissimi ad Turciam quemdam suum familiarem pro emendis equis nomine Clementem Nagy expediverat ad Zanziacum Istrambeg, cui in Turcia dederunt dono 4. equos Turcales, duos vero ibidem pecuniis emit. Qui Clemens Nagy refert hoc, quod eum sub maxima custodia tenuerunt illic ita, ut die extra ambulare eum non permiserint, sed quae sibi necessaria fuerunt, ad hospitium suum adduxerunt. Retulerunt sibi Turcae, quod rex Joannes eum rege Ferdinando in Vissegrad interfuissent, ac inter se concordiam fecissent; ipse vero Clemens Nagy ad haec Turcis tale fecisset responsum, quod dum regia Majestas in Wissegrad fuisset, et ipse Clemens tunc illic adfuisset, sed regem Ferdinandum illic non vidisset, nisi si angelus Dei fuisset, ut per muros penetrasset, ita eum videre non potuisset. Praeterea dicit, quod Turci Budam nimium nominant, ac optant etiam, hocque retulerunt Turci eidem Clementi Nagy, quod si Joannes rex cum rege Ferdinando ad invicem concordati sunt, ipse Joannes rex super Caesare Turcorum maximam fecisset proditionem, ex quo jam bis dedisset Budam in manibus regiae Majestatis. Dicit et hoc idem Clemens, quod, dum eŭm de Turcia exportarunt,

Digitized by Google

die non portarunt, nisi tempore noctis, ut hic in Hungaria nihil dicere sciret: equitarunt eum usque ad Barka. Qui Clemens refert, inter Zemlin, et Zabach 25000 hominum sub Mehmet in Castris esse, quia fama inter Turcos viget, quod Alemanni descensuri essent. Nunc regia Majestas Domino Stephano Maylath Vayvodae Transsilvaniensi socium addidit in Vayvodatu Emericum Balassa, ita, ut ultra Danubium ipse Dominus Maylath fiat Capitaneus regiae Majestatis, Emericus autem Balassa in Transsilvania permaneat. Referunt etiam regiam Majestatem brevi ad Lippam venire, solum cum Vayvodis Moldaviensi, et Transalpinensi vult constituere, et cum illis in omnibus negotiis concludere, qualiter se se ad bella tenere debeant. Ex arce Tata feria 6. proxima ante Dominicam Pentecostes 1538.

Mathias Baronyay.

Pray, Epistolae Procerum Regni Hungariae. Pars II. pag. 73—75.

XCIX.

1538. *Dieta Transilvaniei* întrunită la Cluşü decide: se fie supuse contribuţiunei şi fostele posesiuni românesci din Transilvania: *Ciceulü, Cetate-de-baltă şi Făgăraşulü;* de asemenea se fie supuşi contribuţiunii toţi libertini, judii comunali, chinezii, românii şi preoţii. 1538

Constitutiones dominorum Nobilium Regnicolarum Transyluanensium, in dieta feria quarta ante festum Beati Mathei Apostoli et Ewangeliste, de mandato Regio, in Coloswar celebra 1538. formate.

In primis, Quod connumerentur omnia oppida, ville et possesiones et pertinencie castrorum, que hucusque non fuerunt connumerate ad solucionem vnius floreni, quo imperator Thurcarum condescendi faciatur per Maiestatem Regiam, si fieri poterit.

Eodem modo connumerentur eciam pertinencie castrorum Chycho et Kykellewar.

Item omnes ville et oppida, que, qualitercumque et quacumque de causa, habuerunt, vel habent aliquam exempcionem, eodem modo soluant.

Item scribatur domino Wayuode, vel per nuncium significetur, vt pertinentia quoque castri Fogaras connumeretur et soluat vt supra, ex quo ista solucio est pro communi salute patrie et illius prouincie.

Eodem modo eciam Regie Maiestati supplicetur, vt et sua Maiestas scribat ad ipsum dominum Vayuodam.

Item, vt omne genus hominum, libertini scilicet, ac Seruitores, Judices, Gereby, Villici, kenezy, Valachy, presbiteri, Molendinatores et allodia-

Digitized by Google

tores, soluant, vt supra, et in hoc nemini seruetur libertas, exceptis mercenarijs, qui scilicet res trium florenorum non habent.

Item, supplicetur Maiestati Regie, vt sua Maiestas mittat speciales oratores, per quos laboret, vt filius domini Petri Peryny remittatur, Et bona fidelium sue Maiestatis per Turcas occupata similiter restituantur, et vt decetero Thurcj ad depredanda bona fidelium sue Maiestatis, vltra terminos iam constituendos, ne veniant.

Et quod sua Maiestas prefigat certum terminum pro supradicta solucione fienda, postquam de premissis certificata fuerit.

Item, vt sua Maiestas, Jobagiones fugitiuos, qui sub hoc disturbio ad bona potencium migrarunt, restitui faciat.

Supplicetur eciam sue Maiestati, vt dimittat ad propria pauperes colonos, Ita tamen, vt sint parati, cum victualibus et ceteris Rebus bellicis, vt quandocunque cruentatus gladius circumductus fuerit, mox proficiscantur ad locum deputatum, sub pena capitis.

Nobilitas autem non dissoluatur, sed Illuc vadat, quo sua Maiestas Jusserit.

Interim autem, donec necesse fuerit, vt omnes coloni insurgant, Jubeat sua Maiestas, vt comitatus hwnyadiensis et aliqua pars Saxonum, qui adhuc nullum onus insurrectionis senserant, sint in armis in eo loco, vbi necesse est.

Item, vt sua Maiestas velit exteras quoque gentes ad loca pro custodia Regni magis necessaria mittere.

Et vt gentes ad domos et curias Nobilium descendere ne audeant.

Et vt de damnis, que quibuscunque querulantibus illata sunt, vel inferrentur, sua Maiestas statim Judicium et satisfactionem administrari faciat.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. II. pag. 154 — 155. După originalulŭ din archiva conventului din mănăstirea Clușului.

C.

1538. 1538. *Diferite date istorice* cu privire la Români din registrulŭ de venituri și de cheltueli alŭ orașului Brașovŭ.

Anno domini millesimo quingentesimo tricesimo octavo prudens ac circumspectus dominus Sigismundus Gemmarius electus est in villicum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit et exposuit pecunias civitatis et terrae Barcza (quem ad modum hic index continet) de qua pecunia suo tempore plenam daturus est rationem.

Digitized by Google

Notatum quid et quantum dominus villicus ex pecunia civitatis percepit.

Feria sexta ante Margaretae dominus Vicentius Sartor accepit mutuo a prudente ac circumspecto domino Georgio Olah, quae pecunia in taxam regiae maiestatis data est . . . flor. 800 — Jul. 12

In vigilia assumptionis Mariae dominus villicus percepit a prud. et circumspecto domino iudice nostro, quos Simon Deak regiae maiestatis familiaris a sua maiestate in Moldauiam missus debitor obligatus permansit . . . . . flor. 20 — Aug. 14.

Exposita domini villici.

Item eodem die misi dono ipsi Farkas familiari Bassarabnae duos cantaros vini, duas gallinas, et unum cubl. avenae . . . . asp. 7 den. — Jan. 2.

Item Radwl Waratschwl portario feria secunda iurata a magnif. domino Stephano Maylad waywoda Transsiluaniensi huc reverso misi dono 4 perdices, cantaros vini et 2 cubl. avenae . asp. 12 den. — Jan. 7.

Item Radwl portario etiam iterum misi dono coliridas, carnes bubales, 4 pullos, urnam vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 26 — Jan. 8.

Item eidem Radul portayr praescripto feria quinta post trium regum denuo misi dono coliridas, carnes bubales, 3 gallinas, unam urnam vini et 3 cubl. avenae . . . . . asp. 23 den. — Jan. 10.

Item feria sexta post trium regum dedi bibales Wlad Walacho de Rosnyo, qui domino iudici nostro unam pellem lupinam portavit . . . . . asp. 25 — Jan. 11.

Item eodem die misi dono Salomoni de Venecye medium octoale polygranorum uzonis, 2 cantaros vini, 1 cubl. avenae asp. 11 den.

Item sabbato post trium regum rursum misi dono ipsi Radul portayr pisces recentes, duos cantaros vini et duos cubl. avenae asp. 4 den. — Jan. 12.

Item eodem die Solomoni de Venecye misi dono coliridas, pisces et duos cantaros vini . . . . . asp. 7 den.

Item eodem die misi dono popae Grama de Komana unam costam farcimina, coliridas, duos cantaros vini et 2 cubl. avenae asp. 8 den.

Item eodem die domino iudice nostro ad Fogaras proficiscente dedi Michaeli Lecz pro una copula ad currum parata . . . asp. 20 den.

Item Francisco Partas per dominum Joannem Fwx domum misso ad avisandum dominum iudicem nostrum, qui Transalpinensi ex bello domum veniret, salarium 5 dierum dedi feria sexta ante Sebastiani . . . . . asp. 20 — Jan. 18.

Item feria quinta ante festum conversionis beati Pauli dedi Wlad Walacho de Rosnyo, qui unam pellem lupinam domino iudici attulit . . . . . asp 25. — Jan. 24.

Item sabbato post conversionis domini Pauli Petro popae in Transalpinam eunti, dedi expensas ex commissione domini iudicis . . . . . flor. 1 — Jan. 26.

Digitized by Google

Item eodem die dedi pixidariis pannum pro . . . . flor. 1

Jan. 21. Item eodem die misi dono cuidam Ztansul familiari waywodae Transalpinensis 2 pullos et 2 cantaros vini . . . . . asp. 7 den. 1

Febr. 1. Item feria sexta ante Blasii misi dono Solomoni de Venecye coliridas, salitum lucium, 2 cantaros vini, 1 cubl. avenae . asp. 8

Febr. 4. Item Egiptiis, qui unum Valachum suspendit *(sic)* ex Thelessen nomine Danschul, qui confessus est, et insuper etiam tres equi in manibus ipsius reperti sunt, dedi feria secunda post Blasii asp. 12

Febr. 8. Item eodem die cuidam familiari waywodae Transalpinensis, dum iudicem nostrum illuc intro vocarent, misi dono coliridas, polygrana uzonum, 2 cantaros vini, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 9 den. 1

Febr. 8. Iidem duxerunt secum unum tapetum Demetrio Maylad pro munere dandum, quod idem silvas liberas dedit nostris hominibus flor. 3 asp. 25. Eidem unam peciam bogasii flor. 1. Eidem unum par cothurnorum . . . . . asp. 33

Febr. 17. Item dominus iudex noster emit 6 carpones a Zawa Fyczor allu Mayne regiae maiestati siccandos, dedi pro piscibus et vase, in quo abducti sunt . . . . . flor. 1 asp. 34

Febr. 18. Item feria secunda post Valentini misi Juga de Tattrus tres perdices, unam costam, urnam vini, 2 cubl. avenae asp. 17. Eidem postera die misi dono coliridas 1, costam 1, 3 gallinas, urnam vini, 12 cubl. avenae asp. 20 den. 1. Eidem tertio, qui legationem a waywoda Moldauiensi dominis senatus duxit, quinque ulnas panni Bruckes, ulna pro flor. 1 asp. 4 et filio ipsius Nagoe quinque ulnas Berkammer, ulna pro asp. 25, facit . . . . . flor. 7 asp. 45

Febr. 20. Item dum provincia feria quarta ante Matthiae ad flor. 20 ultimam impraesentationem fecit, restitui curribus, qui in Fogaras lapides ad arcem duxerunt, ad unum currum flor. 4, facit flor. 228

Febr. 28. Item eodem die Solomoni de Venecye misi dono polygrana uzonum, 2 cantaros vini, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 9 den. 1

Mart. 3. Item uni mancipio (vulgo Robb), qui ex Turcia venit, sed ipse captus fuit anno praeterito dum Turcae ipsum Koczian circa Ezzek profligaverant; dom. iudex una cum dominis misit eisdem dari in exp. feria secunda carnisprivii vocatus Joannes de Czeybycz, et est de Dachan ex regno Bohemiae . . . . . flor. 3

Mart. 8. Item Ioanni Glesan Egyptiorum waywodae misi ex consuetudine antehac super observata medio sui familiaris, unum tapete, unam peciam bogasiae et unum par czysma sabbato post cinerum . . . . . flor. 5 asp. 34

Mart. 15. Item eodem die misi dono Tatul Lugofoth a magnif. dom. waywoda nostro ex Fogaras huc reverso coliridas, $^{2}/_{8}$ uzonum polygrana, $^{3}/_{8}$ prunorum, oleum, bladum, unam urnam vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 41

Mart. 21. Item Solomoni boyaroni de Venecye misi dono feria quinta ante reminiscere kalasch, polygrana uzonum, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae . asp. 10

Digitized by Google

Item eodem die misi famulo ipsius Radycz Porkolab Transalpinensis coliridas, pisces, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae . . . asp. 10½ Mart. 23.

Item dominica oculi pro convocatione provinciae dum Fogarasienses nostros Bulgaros hic in civitate ligaverant ob quam violentiam etiam captivitati mancipati fuerant . . . . . asp. 12 Mart. 24.

Item Thereck Gregorio in eo negotio ad Fogaras misso, ut referret magnif. dom. waywodae, quomodo zpani suae magnificentiae contra libertates civitatis et terrae Barcza nostros homines in civitate ligatos abducere voluissent, expensae . . . . . asp. 25

Item eadem feria quinta Egyptiis bibales, qui circa turrim consistorii custodiebant . . . . . asp. 2½ April. 4.

Item rursus Egyptiis custodientibus bibales pro feria sexta et sabbato . . . . . asp. 4 April. 5.

Item Egyptiis custodientibus pro dominica ac feria secunda dedi bibales . . . . . asp. 5 April. 7.

Eodem die Egyptiis custodientibus bibales . . . . . asp. 2 April. 9.

Item Georgio Therek, qui in 4 diebus hinc a Brassouia cum literis ad regiam maiestatem Waradinum equitavit et iuxta regiam maiestatem penes Halmag captus, verberatus ac cum literis regiae maiestatis ad Fogaras ductus est, cui dedi bibales 8 ulnas panni Berkammer pro . . . . . flor. 4 April. 10.

Item feria quinta ante palmarum misi dono popae Grama de Comana coliridas, polygrana, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae asp. 15½ April. 14.

Item feria quarta maioris hebdomadae misi dono Padwyre Lugofot et Petro Pythayr coliridas, poligrana, 2 cantaros vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 26½

Item magna feria sexta misi dono ipsi Jwga de Tattrus coliridas, poligrana uzonum, mediam urnam vini et 2 cubl. avenae asp. 17 April. 19.

Item pro granatis dum Joannes Zalanczy anno praeterito cum Transalpinensibus, qui regiae maiestati in auxilium iverunt, hic fuit . . . . . asp. 25

Item dominica iubilate quidam Walachus de Zwnyogzeg cum literis a Demetrio Mayladt ratione Bosthar ex Bulgaria et Tatul de Rosnyo huc venit, domini autem existimantes ipsum esse exploratorem una nocte retinuerunt eum in civitate, super quo exposui . . . . . asp. 3 Mai 12.

Item Ratha Lwgofoth post Tatul Lwgofoth misso, literasque ad dominos nostros perferenti ut unum hominem cum eo dent, misi dono dominica cantate, duos cant. vini et 1½ cubl. avenae . . . . . asp. 4½ Mai 18.

Item Iwan Bwzdogan ad arcem Thertsch feria secunda post cantate misso, ut vice castellani pisces captivare seu potius apprehendere faciat, ut si regia maiestas huc veniret, praesto essent, salarium . . . . . asp. 6 Mai 19.

Item feria secunda post cantate misi dono Petro Pythayr

Digitized by Google

cum uno Greco coliridas, gallinas, 2 cant. vini et 2 cubl. avenae. Apportaverunt famam quomodo imperator Turcarum gentes suas abscedere permisisset . . . . . asp. $10^1/_2$

Item Boscha in Transalpinam pro conspiciendo equo uno Turcali ex commissione regiae maiestatis ac etiam pro perscrutandis rumoribus istic vigentibus. Qui deinde post dom. iudicem nostrum ad Wassarheil missus est, cui dedit dom. iudex in expensas flor. 3 et cultellos pro flor. 2. Ego vero dedi eidem expensas ad Wasserheil flor. 1. Superfuerunt eidem asp. 20. Manent expensae cum cultellis flor. 5 asp. 30. Emansit dies 32, salarium flor. 2 asp. 28

Jun. 10. Item eodem die pro 10 falconibus ex 7 villis, quos regia maiestas optavit, dedi ex commissione dom. iudicis . . . . flor. 4

Jun. 13. Item feria quinta ante trinitatis misi dono ipsi Zawa de Thergowysthya ad dom. iudicem nostrum misso coliridas, 4 pullos, carnes agnias, urnam vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 20

Item Egiptiis ad consistorium candelas singulis noctibus pro asp. 1 custodierunt, 68 diebus . . . . . flor. 1 asp. 18

Jun. 23. Item Egyptiis, qui pastorem de Földwar in 4 partes secuerunt, qui pastor uxorem suam in campo interemerat, pro cultellis et mercede feria tertia post trinitatis . . . . . asp. 28

Jun. 15. Item eodem die Egyptio, qui auriquestorem decollavit, qui muratores de Herman adorsus vulneraverat in vigilia trinitatis . asp. 12

Jun. 15. Item pro emundatione gladii iudicii . . . . . asp. 4

Jun. 21. Item Bossa Bulgarus rursum missus est in Transalpinam pro uno equo Turcali, cui dedit dominus iudex ex commissione regiae maiestatis expensas flor. 3. Eidem dedi ego expensas feria sexta post corporis Christi flor. 1. Emansit dies 34, salarium flor. 2 asp. 40

Jun. 22. Item Thomae David sabbato ante Joannis baptistae ad dominum iudicem nostrum misso ex de causa, quod Fracilla domino Georgio Olah nuntiaverat, quomodo imperator Turcarum ingentem populum emoveret, super Transiluaniam venturus et etiam pontem ultra Danubium parari faceret, emoveretque eas gentes, quas antehac nunquam levasset, expensae asp. 25. Emansit dies 12, salarium . . . . . asp. 48

Jun. 29. Item die Petri et Pauli Staphanus Matychnay et Joannes Zalanczy ex Transalpina venerunt, quibus misi dono coliridas, pisces, cancros, urnam vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 28

Jul. 10. Item eodem die misi dono Simoni Deak de Athyna ex Moldauia huc reverso panem, carnes, gallinas, urnam vini, grameum et 4 cubl. avenae flor. 1 asp. 2. Eidem postera die mane misi dono carnes, pullos, 7 octoalia vini et pro lignis . . . . . asp. 3 den. 1

Jul. 13. Item die Margaretae Floyre Walacho in Transalpinam misso ad intelligendum, an Turcae pro manibus essent an secus, expensae flor. 1. Emansit dies 6 salarium . . . . . asp. 24

Jul. 15. Item Joanni Zalanczy per regiam maiestatem in Transal-

Digitized by Google

pinam misso misi dono feria secunda post Margaretae panem, carnes, gallinas, unam scapulam, decem octoalia vini, grameum, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 31

Item feria quinta post Margaretae Floyre Walacho cum domino Jacobo Hyrser in Transalpinam pro perscrutandis rumoribus Turcicis misso expensae asp. 25. Emansit dies 4 salarium . . . asp. 16 — Jul. 18.

Item Ztanislaf Bulgaro ad Hewltwyn, Foeldwar et Weresmorth misso, ut etiam unaquaeque pars duo plaustra feni huc adduceret, salarium . . . . . asp. 8

Item uni cuidam exploratori bina vice ex Transalpina huc misso expensae . . . . . asp. 30

Item eodem die Michaeli Koach ex Transalpina huc venienti misi dono panem, 2 cant. vini, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 5½ — Jul. 22.

Item die beati Jacobi Ztoyka Dobromyr missus est in Transalpinam ad Joannem Zalanczy ad perscrutandos rumores Turcales ibi vigentes expensae . . . . . flor. 2 — Jul. 25.

Item Bossa cum literis regiae maiestatis in Transalpinam ad Joannem Zalanczy festinanter misso, dominica post Jacobi expensae flor. 1 asp. 10. Idem emansit dies 7 salarium . . . . . asp. 28 — Jul. 28.

Item septem viris ex villis valachalibus, qui depraedatores superius castrum Therch quaesiverunt, dum dictum est, quod praedones illi abstulissent monilia a puellis emanserunt dies 4 sed nihil invenerant, est factum tempore penthecostes . . . . . flor. 1

Item Ztoyka Mychnae Bulgaro cum duobus equis cum Christophoro Pardassy regiae maiestatis familiari in Transalpinam misso et dies quinque emanenti, expensae et salarium . . . . . asp. 40 — Aug. 5.

Item feria tertia ante Laurentii dominus Joannes Hoch missus est ad regiam maiestatem ea de causa, ne Fogarasienses et Siculi in civitatem reciperentur, nisi necessitas ita postularet, fortassis enim infortunio emergente civitas suae maiestati amitteretur, expensae flor. 2 asp. 14. Idem emansit dies 7 salarium flor. 1 asp. 37 den. 1. Habuit secum duos famulos 7 diebus salarium flor. 1 asp. 6 — Aug. 6.

Item feria tertia ante Laurentii pro convocatione provinciae ratione eius rumoris, quem idem Marcus Horvath attulerat, quomodo videlicet imperator Turcarum in propria persona in Moldauiam foret profecturus, ac deinde super nos erupturus, quod deus avertat . . . . . asp. 12 — Aug. 6.

Item Kozta Bulgaro feria quarta ante Laurentii ad Sarkan misso ad videndum, quando illuc veniret, ut cito id hic nobis diceret, expensae asp. 12. Idem emansit dies 3 salarium . . . . . asp. 12 — Aug. 7.

Item Thomae David in Cibinium misso feria quarta ante Laurentii cum literis, ut diceret domino magistrocivium famam, quomodo imperator Turcarum in Moldauiam irrueret, deinde super nos et Cibinienses venturus et cum tota Transsiluania sibi subiugaturus, expensae asp. 40. Emansit dies 5 salarium . . . . . asp. 20 — Aug. 7.

Digitized by Google

Aug. 7. Item uni exploratori, qui in Turcia fuit explorandum, quorsumnam imperator Turcarum ire intenderet, qui dixit, eum velle in Moldauiam et deinde super nos et super Cibinienses, dedi bibales feria quarta ante Laurentii . . . . . flor. 2

Aug. 7. Item Bossa in Moldauiam ad Petrum waywodam misso ad perscrutandos rumores Turcales et quomodo res Moldauicae se habeant, quone statu sint, eodem die expensae flor. 2 asp. 25. Emansit dies 12 salarium . . . . . asp. 48

Aug. 8. Item feria quinta ante Laurentii Gregorio Thewrek qui legationem Turcam usque ad Fogaras duxit cum uno Lugofot Transalpinensi, expensae flor. 1. Emansit dies quinque et super arce Therch sal. . . . . asp. 20

Aug. 8. Item feria quinta ante Laurentii misi dono Lazaro Besteschy regiae maiestatis familiari qui ex Moldauia venerat, coliridas, pullos, 2 cant. vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 8

Item Poyro Bulgaro, quem dominus Vincentius misit ad Sarkan ad videndum, an dominus waywoda veniat, salarium . . asp. 4

Aug. 10. Uni Bulgaro Ztan, qui quinque equis Joannem Nagh in Thergowystyam duxit die Laurentii expensae asp. 30. Idem emansit dies 9, duxit etiam Marcum Horwath ad Fekethe hallm salarium asp. 36

Item die Laurentii Demetro Tschupra cum Joanne Nagh misso ad perscrutandos novos rumores expensae flor. 1. Idem emansit dies octo salarium . . . . . asp. 32

Item dominus Joannes Fwx misit medio Poiro Bulgari domino iudici nostro domum redire volenti literas a Joanne Zalanczy missas, expensae Bulgaro . . . . . asp. 20

Aug. 13. Item feria tertia post Laurentii Joanni Glesan cum suo sodalicio, dum in Czaydino descendentes damna intulerunt et huc ad dominum iudicem nostrum venerunt pro mutua intelligentia cum eo habenda, misi dono panem, pullos, carnes, urnam vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 26

Item Joanni Glesan cum sua sodalitate ac Christophoro Pordaschy regiae maiestatis familiari, qui apud imperatorem Turcarum fuit, misi dono coliridas, polygrana uzonum, urnam vini, 2 cubl. avenae in vigilia assumptionis . . . . . asp. 27

Aug. 15. Item die assumptionis Mariae misi dono popae Marco legato waywodae Transalpinensis ac Petro Pythayr coliridas, pullos, $^1/_2$ urnam vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 13

Item Joanni Por, qui eodem die Simonem de Thergowystya waywodae Transalpinensis famulum cum duobus equis ad Rosnyo duxit salarium . . . . . asp. 6

Aug. 17. Item sabbato post assumptionis Tschoyna filius Woyka nigro missus est in Moldauiam ad audiendum, quomodo res Moldauicae stent cum Turcis expensae flor. 1 asp. 25. Idem emansit dies octo salarium . . . . . asp. 32

Digitized by Google

Item eodem die ad nuntiata domini waywodae in Zwnyogzeg existentis medio Olach Istwan facta misi Piro suae magnificentiae pro . . . . . asp. 29 — Aug. 17.

Item feria secunda ante Stephani regis dedi Joanni Glesan partem nostram ex flor. 1000 ad nos cedentem, quam pecuniam dominus magistercivium nomine universitatis Saxonum suae magnificentiae post natalem domini addixerat . . . . . flor. 190 — Aug. 19.

Item eodem die misi dono ipsi Juga de Tattrus, dum debebat proficisci ad dom. waywodam nostrum et referre, quomodo Turcae super Moldauiam veniunt, coliridas, pullos, assaturas, 1/2 urnam vini et 2 cubl. avenae asp. 16. Eidem feria quinta ante Bartholomaei a dom. waywoda reverso misi dono coliridas, pullos, assaturas et 1/2 urnam vini . . . . . asp. 14 — Aug. 22.

Item feria quinta ante Bartholomaei Demetro Tschwpra in explorationem usque ad Barylla et remotius missus expensae flor. 3. Idem emansit dies 9, salarium asp. 36. Eidem dedi ex commissione domini iudicis dominica Egidii . . . . . flor. 1 — Aug. 22.

Item eodem die fratri Ztoyka Demitro in explorationem, qualesnam sint rumores Turcici in Moldauia, emisso expensae flor. 1. Idem emansit dies decem salarium . . . . . asp. 40 — Sept. 1.

Item Ztan filius Ztoyka Zyrbul in vigilia Bartholomaei missus est in Moldauiam ad Petrum waywodam, dum Italus captivitati mancipatus fuit, expensae flor. 2 asp. 5. Idem emansit dies 16 salarium . . . . . flor. 1 asp. 14 — Aug. 23.

Item Petro popa de Komana, dum in Moldauiam missus fuerat, dedi ex commissione domini iudicis unam ligaturam cultellorum . . . . . asp. 25 — Aug. 24.

Item fratri Fraczilla in Transalpinam ac Turciam misso die Bartholomaei ad perscrutandum, quid Turci agant et quorsum versum se vertant commissione domini iudicis . . . . . flor. 3 — Aug. 24.

Item dominus Vincentius et dom. Joannes Hoch missi sunt ad Herman ad dom. waywodam causa captivorum Valachorum, qui cum famulis Francisci Hwzzyw Theleky mutuis verberibus sese affecerant ad iudicium sedendum expensae *(suma lipsesce)* . . . .

Item eodem die Michaeli Horwath regiae maestatis familiari missus est per suam maiestatem ad waywodam Transalpinensem, cui misi dono coliridas etc. asp. 16. Idem peremit (vulgo hat hyn pracht unum equum Demitri Bulgari, pro quo solvi ex commissione domini iudicis flor. 4. Idem abduxit Kyray unam sellam. Ztoyka Dobromyr cum quinque equis est profectus ad dom. waywodam Transalpinensem cum Michaele Horwath feria sexta ante Egidii cui dedi expensas flor. 2. Emansit dies 14 salarium flor. 1 asp. 6 — Aug. 29. — Aug. 30.

Item dom. iudici dominica Egidii, quod sua prudentia in Transalpinam misit ratione explorationis . . . . . flor. 2 — Sept. 1.

Item eodem die frater Demetri Ztoyka met secundus missus — Sept. 2.

Digitized by Google

est in Moldauiam ad revidendum, quidnam Turca agat ibidem, expensae flor. 2 asp. 25. Datae sunt eidem 4 ligaturae cultellorum flor. 2. Unus eorum emansit dies 9 salarium asp. 36, Foythul emansit dies 5, salarium . . . . . asp. 26

Sept. 3. Item feria tertia post Egidii misi dono uxori ipsius Juga teloniatoris de Tattrus coliridas, carnes vituli lactentis, assaturas, gallinas, urnam vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 29

Sept. 5. Item feria quinta post Egidii solvi Jacobo coriario unum equum, super quo Thamas Reytsch in Moldauiam equitavit ad revidendos Turcas flor. 7. Pro babatisatione eiusdem equi . . . asp. 8

Sept. 6. Item feria sexta ante nativitatis Mariae Thomae Reytsch et Bossa cum literis ad Petrum waywodam missis et etiam ad perscrutandum quid Turcae in Moldauia agant, expensae flor. 7. Bossa emansit dies sex salarium . . . . . asp. 24

Sept. 7. Item in vigilia nativitatis Mariae Ztansul Valacho Transalpinensi, qui exploravit annunciavitque quomodo negotia Turcarum imperatoris stent, dedi expensas ex commissione domini iudicis flor. 2.

Item pro convocatione provinciae ad avisandos eos, quod imperator Turcarum esset in Moldauia, vellet super nos erumpere asp. 12

Sept. 12. Item feria quinta ante crucis misi dono Michaeli Horwath, regiae maiestatis familiari, qui cum uno boiarone ex Transalpina huc venerat, coliridas, gallinas, assaturas, urnam vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 22

Sept. 14. Item die exaltationis s. crucis misi dono Gawrillae Wysternyk dum ex Moldauia venerat dicenti, qui boiarones a Petro waywodae abscederent, coliridas, 1/4 carnis bubalae, unam urnam vini et 2 cubl. avenae asp. 32. Eidem die misi dono ipsi Juga, qui cum eo venerat, coliridas, 1/4 carnis, urnam vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 31

Sept. 14. Item die exaltationis s. crucis Ztoyka Dobromyr missus est Bistricium met secundus ad videndum, an Petrus waywoda Moldauiensis illac e Moldauia exivisset, expensae flor. 3. Emansit dies 11, salarium asp. 44. Ztan Paitra, qui 11 diebus cum eo fuit asp. 44

Sept. 15. Item dominica post crucis Ztansul Walacho iterum in Transalpinam ad explorandos Turcas misso dedi ex commissione dom. iudicis . . . . . flor. 2

Item dominica post crucis pro convocatione provinciae ut quisque iudex ac villicus met secundus veniat, quando Petrus waywoda ob metum Turcorum ex Moldauia cessit . . . . . asp. 12

Sept. 16. Item Ztan filius Zyrbul missus est in Moldauiam cum Gawrilla Wyzternyk et cum Juga feria secunda post crucis, expensae flor. 1 asp. 25. Emansit dies 10, salarium . . . . . asp. 40

Sept. 19. Item feria quinta ante Matthaei Kosta Bulgaro ratione navis Sarkaniensis per dom. waywodam ablatae de Fogaras ad Sarkan

Digitized by Google

reducendae, exp. asp. 20. Idem emansit dies 4 reportavitque cellarium civitatis, in quo defuerunt duo vascula, salarium . . . . . asp. 16

Item in virgilia Matthaei evangelistae misi dom. iudici nostro medio sui pueri hortum custodientis quam pecuniam dedit Ztansul Valacho flor. 1. Eidem dedi unum pileum asp. 8. Eidem 6 ulnas panni Pwrgamal ut fideliter serviat, pro . . . . . flor. 3 asp. 12 Sept. 20.

Item feria tertia post Matthaei misi dono Dansul Porkolab coliridas, gallinas, assaturas, urnam vini et 2 saccos avenae asp. 22 Sept. 24.

Item Jacobo Herczeg ad Coloswar ad regiam maiestatem misso ad referendum, quomodo nam res Petri waywodae Moldauiensis se habeant, expensae flor. 2 asp. 25. Emansit dies 10, salarium . . . . . asp. 40 Sept. 25.

Item eodem die misi dono Gawril Wysternyk gallinas, carnes, et urnam vini ac 2 cubl. avenae . . . . . asp. 22 Sept. 26.

Item Matthaeo Daczo familiari dom. waywodae, qui famam attulit, quod imperator Turcarum eadem via, qua venerat, in Moldauiam reversus fuit, misi dono coliridas, pullos, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. $9^1/_2$ Sept. 28.

Item sabbato ante Michaelis Demitro Chupra cum suo fratre uni in Moldauiam alteri in Transalpinam misso, expensae flor. 3. Emanserunt dies 14, salarium . . . . . flor. 1 asp. 6

Item pridie Michaelis misi dono Gawrilae Wysternik panes, pullos, $^1/_2$ urnam vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 13 Sept. 28.

Item Stan fychor allu Zyrbul cum Gawrilla Wyzternik missus est in Moldauiam die Michaelis ad explorandas novitates, expensae flor. 2. Idem abfuit dies 20, salarium . . . . . flor. 1 asp. 30 Sept. 29.

Item eodem die Nicolaus Kornys et Petrus Gereb miserunt huc 1 famulum ut diceret, quod Petrus waywoda adhuc viveret, cui famulo misi dono panem, carnes, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. $8^1/_2$ Sept. 30.

Item Petro Thewrek in Transalpinam ad dom. waywodam misso causa Michaelis Horwath, qui quaedam verba infamia super dom. Georgio Olah loquutus fuerat, dedi Petro expensas flor. 3

Item feria sexta post Michaelis Petro Thewrek et Ztoyka Dobromyr cum Joanni Nagh ad waywodam Transalpinensem missis, expensae flor. 5. Emanserunt dies 21 et cum Bayda Postelnyk ad Emericum Balassa flor. 1 asp. 34. Stoika emansit dies 6, salarium facit . . . . . asp. 24 Oct. 4.

Item sabbato post Michaelis misi dono ipsi Ingaman de novo monasterio per Wlad waywodam aedificato, coliridas, pisces, 2 cant. vini, 1 cubl. avenae . . . . . asp. $8^1/_2$ Oct. 5.

Item sabbato post Michaelis rursum dati sunt *(sic!)* Ztansul Walacho causa explorationis . . . . . flor. 1. Oct. 6.

Item dominica post Francisci misi dono Joanni Pythar ac

Digitized by Google

uni boiaroni coliridas, pullos, 2 cant. vini, 1 1/2 cubl. avenae ad waywodam proficiscenti . . . . . asp. 9 1/2

Oct. 8. Item Momiele Wysternyk Transalpinensi, qui cum 7 Turcis al regiam maiestatem proficiscebatur, misi dono feria tertia post Francisci panem, carnes castrati, 2 cant. vini asp. 8. Dom. Petro Sartori, qui cum 1 famulo easdem Turcas deduxit, expensas et salarium . . . . . asp. 8

Oct. 8. Item feria tertia post Francisci dedi expensas Antonio ex Bulgaria, qui Turcas usque ad Coloswar deduxit flor. 2. Emansit dies 22, salarium . . . . . flor. 1 asp. 38

Oct. 9. Item Bayda Postelnyk a waywoda Transalpinensi ad regiam maiestatem misso misi dono feria quarta post Francisci panem, kalach, pisces, 1 urnam vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 24

Rursum misi dono uni boiaroni penes Bartus Fwx hospitanti et post Bayda Postelnyk misso ad referendum, quod Turcarum imperator cito domum reverti deberet propter alios hostes terram ipsius invadere conantes, panem, mediam octavam polygranorum, 2 cant. vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 12 1/2

Oct. 10. Item Tatul Wornyk misi dono kalach, polygrana, mediam urnam vini et 1 1/2 cubl. avenae . . . . . asp. 14

Oct. 27. Item dominica ante Simonis et Judae ipse Bosza missus est ad waywodam Transalpinensem, ne homines nostri ibidem propter damna per Paulum Beldi illata molestarentur. Si enim nostri homines per quempiam in Transalpina molestiis afficerentur, extunc dom. iudex noster decem Transalpinenses pro uno nostrate vellet molestare, quia Paulus Beldy non esset nostrae iurisdictionis, expensae flor. 2 asp. 10. Emansit dies 19, detrahuntur ex debito.

Oct. 27. Item dominica ante Simonis et Judae dom. Petrus Sartor misus est, ut Turcas a regia maiestate venientes usque in Transalpinam deduceret, expensae asp. 24. Habuit secum 5 famulos 2 dies, ipsorum salarium . . . . . flor. 1 asp. 6

Oct. 28. Item die Simonis et Judae Petro Thewrek ad Fogaras misso causa ovium et porcorum per comitem Fogarasiensem in Porro ablatorum, exp. asp. 25. Emansit dies 12, salarium asp. 48. Idem de illinc profectus est ad regiam maiestatem, cui dedi in expensas . . . . . flor. 2.

Oct. 30. Item feria quarta ante omnium sanctorum misi dom. Joanni Pythayr et uni boiaroni coliridas, pisces, mediam urnam vini, 1 cubl. avenae . . . . . asp. 11

Nov. 1. Item dom. iudici cum Gregorio Thewrek die omnium sanctorum in Transalpinam mittendo . . . . . asp. 16

Item pro uno et dimidio centenario cerae ad funalia facienda ac in necessitates regiae maiestatis utenda dum Turca fuit in Moldauia. Cent. emptus flor. 14, facit flor. 21 Hieremiae et Gregorio, qui ea funalia paraverunt flor. 2. Pro viridi colore vulgo

Digitized by Google

grien spon asp. 25. Hieremiae propter 200 cereas candelas regiae maiestati praeparatas, merces praeparationis . . . . . asp. 25

Item die omnium sanctorum Gregorius Thewrek missus est ad Paulum Beldy causa omnium de Zernyeste, expensae asp. 10. Nov. 1.

Emansit dies duos, salarium . . . . . asp. 8

Item dominica post omnium sanctorum pro convocatione provinciae, ut quilibet iudex ac villicus met secundus veniat ac pecuniam impraesentet . . . . . asp. 12 Nov. 3.

Item eodem die misi dono Fracilla de Compolong et Demetro 4 gallinas. 2. cant. vini et $1\frac{1}{2}$ cubl. avenae . . . . . asp. $8\frac{1}{2}$ Nov. 3.

Item filius Gerge Lewrda Costa missus est in Transalpinam ad ipsum Dragytsch boyaronem causa undecim equorum furto ablatorum, feria quarta ante Martini expensae . . . . . flor. 1 Nov. 6.

Item domino Joanni Ab ad Rosnyo cum uno famulo ad Joannem Fekethe Turcas in Transalpinam deducenti, die beati Martini Misso, expensae asp. 6, famuli salarium asp. 4, facit . . asp. 10 Nov. 11.

Item dominica ante Elisabet Demitro Furka cum literis domini episcopi Quinque Ecclesiensibus ad waywodam Transalpinensem misso expensae flor. 1. Emansit dies octo salarium . . . asp. 32 Nov. 17.

Item Paulo Bene dominica ante Elisabet misi dono bina vice, qui attulit literas a novo waywoda Moldauiensi ad dominum iudicem nostrum 4 cant. vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 9 Nov. 17.

Item dominica post Elisabet Bossa et Costa missi sunt in Transalpinam ad Radul waywodam causa equorum a Prasmariensibus furto ablatorum expensae flor. 1. asp. 25. Costa emansit dies decem salarium . . . . . asp. 40 Nov. 24.

Item feria quarta post Elisabet uni cuidam Valacho in Thergowystyam pro saccaro adducendo ad Alexium Gretum misso expensae . . . . . asp. 25 Nov. 20.

Item dominica ante Catarinae Joannes Por missus est cum literis e Transalpina allatis domino episcopo Quinque Ecclesiensi sonantibus ad dominum iudicem nostrum Cibinii existentem expensae asp. 32 Nov. 24.

Item Demitro Chuppra cum literis in Transalpinam ad waywodam misso feria quarta post Catarinae expensae flor. 2. Emansit dies octo salarium . . . . . asp. 32 Nov. 27.

Item tertia, quarta et quinta feriis ante Andreae, quod Egiptii canes 46 mactaverunt . . . . . asp. 46 Nov. 26—28.

Item eodem die misi dono ipsi Bassarabne coliridas etc. asp. 25. *(Acésta trimitere se repetéză.)*

Item ipsi Tatul Lugofott qui cum Bassarabne huc venerat misi dono coliridas etc. . . . . asp. 1 1 den.

Item feria sexta ante Andreae dedi domino Joanni Kemmel regiae maiestati usque ad Fekethe hallom obviam misso 50 pisces carpones pro flor. 9. Eidem dedi 5 luceos regiae maiestati ducendos asp. 20 Nov. 29.

Item pro 30 luciis a quodam Transalpinensi emptis flor. 1

Digitized by Google

asp. 45, pro 7 carponibus flor. 1 asp. 27, rursum pro 76 carponibus a Bwzta flor. 14 asp. 34, pro 138 portionibus ceti 100 pro flor. 4 et den. 25, flor. 5 asp. 42, pro 40 luciis flor. 2 asp. 40, pro 50 portionibus ceti a Goylan flor. 2 asp. 6, pro 4 cent. uzonum a Michaele Furka flor. 8 asp. 30, pro 6 carponibus a Goylan pro asp. 9, facit . . . . . flor. 10 asp. 40

Dec. 3. Item feria tertia post Andreae Ztoyka Dobromyr missus est ad waywodam Transalpinensem causa unius equi Turcalis suae maiestati emendi, cui dedi expensas flor. 2. Idem emansit dies 11 salarium asp. 44. Habuit unum equum dextrarium cum Petro Marcussy dies undecim . . . . . asp. 33

Dec. 4. Item feria quarta Barbarae misi dono Dragws Moldauiensi similas, pisces, poligrana, duos cant. vini et 2 cubl. avenae . asp. 9 den. 1

Dec. 6. Item die beati Nicolai Bosa missus est in Transalpinam cum literis domini waywodae Maylad expensae flor. 2; 4 dierum salarium ex debito ipsius detrahitur.

Dec. 6. Item pro 40 luciis die beati Nicolai a Thwdoran per asp. 5 emptis . . . . . flor. 4

Item a Kozta Hoczwl emi 35 carpones per asp. 9, facit flor. 6 asp. 15. Pro uno cent. uzonum . . . . . flor. 2 asp. 30

Dec. 8. Item Blasio cuidam ex Bulgaro, qui tres famulos coci regiae maiestatis ad Leyzt falwa ac Bykfalwa pro equis regiae maiestatis querendis duxit et 2 dies emanenti dedi salarium . . . . . asp. 12

Dec. 7. Item sabbato post Nicolai dedi camerariis regiae maiestatis vulgo komornyk ex commissione prudentis et circumspecti domini iudicis nostri . . . . . flor. 12

Dec. 10. Item feria tertia post conceptionis Mariae Bossa Bulgarus missus est in Transalpinam cum famulo magnif. dom. Emerici Balassa waywodae Transilvani cui dedi expensas flor. 1. Idem emansit dies 9, salar. computatur in debitum eiusdem.

Dec. 13. Item Petro Marcussy misi dono, dum die Luciae iterum huc ad nos venit, coliridas etc. asp. 39 den. 1. *Mai primesch daruri* Salomon de Veneczye, Petrus Pythayr, Petrus Marcus, Bayla de Fogaras.

Dec. 14. Item sabbato post Luciae idem Petrus Thewrek missus est ad Fogaras ratione territorii ac etiam hominis nostri in Porro in sua propia domo vulnerati expensae . . . . . flor. 2

Item eodem die misi dono popae Marco Transalpinensi czypo, duos cant. vini, 1 1/2 cubl. avenae . . . . . asp. 4 den. 1

Item pro sedecim ulnis rubrae taffotae a Stephano Onch ad vexillum parandum, quo suae maiestati huc venienti obviam itum est flor. 3 asp. 10. Pro 16 ulnis viridis taffotae ad idem vexillum ab uxore domini iudicis nostri flor. 2 asp. 29. Sartori qui vexillum illud paravit et pro serico . . . . . asp. 29

Item Gerge Graeco dedi pro tapeto, quod reverendissimo

Digitized by Google

domino Joanni Ezeky episcopo Quinque Ecclesiensi pro munere datum est . . . . . flor. 9

Item die beati Thomae misi dono cuidam familiari bani Transalpinensis qui nuntiavit, quomodo imperator Turcarum multum populum ablegasset, misi unquam dono unum pileum, 2 par cultellorum, coliridas, poligrana uzonum, 2 cant. vini, 2 cubl. avenae asp. 24fm.l Dec. 21.

Item dominica post Thomae Demitro Thwpra cum Nicolao Horwath regiae maiestatis familiari in Transalpinam cum duobus equis misso expensae flor. 1 asp. 28. Idem emansit dies 7, cui dedi singulis diebus asp. 7, facit . . . . . asp. 49 Dec. 22.

Lefile anuale se plătescŭ în rate pe căte trei luni:

domino doctori Paulo . . . . . flor. 80
Lucae notario . . . . . flor. 60
tubicini . . . . . flor. 32
Petro popae . . . . . flor. 12
famulis domini villici . . . . . flor. 40

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. p. 546—598.

CI.

1539. *Tractatulŭ de pace* încheiatŭ între *Sigismundŭ*, *regele Poloniei*, cu *Petru*, şi cu *Ştefanŭ*, *voivodii Moldovei* sub următórele condiţiuni: *Moldovenii* se se pótă stabili cu locuinţele lorŭ dincolo de Nistru numai cu învoirea căpitanilorŭ şi administratorilorŭ poloni; morile pe cari le a construitŭ voivodulŭ Moldovei în Polonia, se remână de aci înainte în usufructulŭ voivodului moldovenescŭ; *ţéra Pocuţiei* se remână a Poloniei; în fine hotarele dintre Moldova şi Polonia se remână după cum sunt descrise în chrisóvele cele vechi. 1539.

Universis et singulis quorum interest manifestum facimus, quod Nos adducti precibus Serenissimorum Romanorum et Hungariae Regum, Domini Ferdinandi et Ioannis, alterius consanguinei, alterius affinis nostri charissimi, Magnifico Ioanni Comiti in Tarnow castellano Cracoviensi, Sandomiriensi et exercituum Regni nostri Capitaneo, plenam potestatem dedimus de pace transigendi cum Magnifico Domino Petro Woywoda Valachiae qui quidem pacem his conditionibus inter Nos et illum confecit.

Ut serventur quae pace confoederationeque facta inter Serenissimos Dominos Wladislaum Avum et Casimirum Patrem nostrum, Reges Poloniae, et Magnificos Stephanum et Bogdanum Woywodas Valachiae inter terras utrinque fuerunt constituta.

Digitized by Google

Ut coloni omnes tam nostri, quam subditorum nostrorum, belli tempore capti, una cum pecoribus atque omnibus facultatibus similiter restituantur.

Ut in Ditione nostra Ultra Dniestr fluvium in Terra Maiestatis regiae nemo Valachorum stationes habeat, nisi de consensu Capitaneorum, aut Tenutariorum nostrorum, vel fundi Dominorum.

Ut Molendinorum, quae in terra nostra extruxit Waywoda, usumfructum tantum habeat ad nostrum, aut successorum nostrorum beneplacitum.

Ut conventus, in quibus ius administretur, iuxta morem antiquum celebrentur.

Ut malefactores, pacis turbatores, qui damnum dederint, qui furtum fecerint, poenas legibus dent.

Ut profugi neutrobi receptum habeant, sed iis a quibus fugerint, restituantur.

Ut terra Pokucie ita, ut semper fuit propria, sit nostra, successorumque nostrorum, et haereditaria.

Ut serventur utrinque ea, quae de iustitia administranda aliis literis scripta sunt.

Ut in Ditione nostra, Camenecensis et Haliciensis Capitanei, in Valachia vero Choczimensis et Czarnoviensis iuri dicendo praesint, atque secundum ea quae aliis in literis constituentur, iustitiam administrent.

Ut mercatoribus utrinque libera sit mercandi facultas.

Ut quibus antiquitus solebant itineribus uti, iis nunc quoque libere uti liceat.

Ut non alia quam prisca vectigalia nostri mercatores dare necesse habeant.

Ut non alii fines, limitesque terminentur, quam qui fuerunt priscis temporibus inter Regnum et Valachiam terminati, et privilegiis sunt descripti.

Ut caetera omnia inter Regnum et ditionem nostram, Terramque Valachiae contracta, quamvis hic expressa non sint, utrinque tamen inviolata serventur.

Has conditiones Petrus Waywoda cum consiliariis suis, cunctoque ordine equestri se, successoresque suos sancte, inviolateque observaturum iureiurando interposito promisit, etc.

Nos itaque, qui ab effundendo Christiano sanguine multum abhorremus, in gratiam serenissimorum Principum, de quibus initio fecimus mentionem, pacem, quam tanto studio Petrus Waywoda a Nobis petebat, per Magnificum Ioannem Comitem in Tarnow Castellanum Cracoviensem, Sandomiriensem et exercituum regni nostri Capitaneum, praescriptis conditionibus ei concessimus, quaeque ille nomine nostro cum Waywoda egit, ea rata et grata habuimus. Quoniam vero fato quodam evenit, ut non ita multo post in Petri locum sufficeretur Magnificus Dominus Stephanus Waywoda Valachiae, quando quidem et is a nobis petiit, ut his ipsis conditionibus pacem cum eo firmaremus, pro eo animo quo sumus ergo illos, qui Nobiscum una Christum Crucifixum adorant, quos amicitia potius coniunctos, quum aliqua re a Nobis disiunctos et alienatos volumus, ferimus non inviti, ut dato iure iurando, Nos successoresque nostros has ipsas pacis conditiones cum Magnifico D. Stephano

Digitized by Google

Waywoda Valachiae, et successoribus eius sancte, inviolateque observaturos promitteremus, quod ipsum praesenti diplomate nostro promittimus, cui ut fides tanto maior habeatur, manu nostra subscripsimus, signumque nostrum apponi iussimus. Dat. Cracoviae Anno 1539. die 20 Febr.

Sigismundus Rex.

Dogiel. Codex diplomaticus Regni Poloniae. Tom. I. 2. pag. 617.

CII.

1539. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, se află prisonieriŭ în mânile regelui Ioanŭ Zapolya, care voiesce se-lŭ ucidă. 1539.

1539. Februarie 21.

Reuerendissimo et Illustrissimo Signor . . . . . .

. . . . . .

Mi disse (Monsignor Lundense) che l'huomo del Turco in Buda era continoamente appresso il Re Giouanni, et che Petro Moldauo era uio in mano del suddetto Re, il quale ne trarria ducento millia ducatj, et che poi secondo il suo juditio lo faria morire.

. . . . . .

Et è cosa ben da considerar per hauer notitia della natura di quel Principe, perche il Moldauo pareua suo Confederato, et cosi lo prese prigione, et hora continoamente li dice che lo tiene per il suo meglio.

. . . . . .

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 65—66.

Digitized by Google

CIII.

1539. 1539. *Fabiu Mignanelli*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că *noulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, este numai in formă Domnŭ, de óre-ce sultanulŭ este adevĕratulŭ suveranŭ, şi in consiliulŭ voivodului se află câţi-va ministri turci.

Reuerendissimo et Illustrissimo Signor et Benefattor mio Colendissimo.

. . . . . .

Che ha uera notitia de l'ultimo tractato dell' anno passato, quando il Turco parti da Moldauia, et che il Re Giouanni non resta Tributario, ma che pagando al Turco li Trecento millia Ducati, restano buoni amici come erano prima, cioè innanzi la morte di Luigi Gritti.

. . . . . .

Come altre uolte si è scritto il Moldauo nuouo sta in stato pro forma, et il Turco ueramente è patrone, Hora ho intenso particolarmente che ha aggionto alcuni Ministri Turchi che lo gouernano del tutto, con il conseglio de quali a mesi passati sono stati decapitati de principali di Moldauia, Et che detto Moldauo et suoi Conseglieri per lettere già hanno cominciato a sollecitar la Transyluania che uenga in deditione del Turco, et si faccia tributaria, perchè in questo modo li Transyluani defenderanno se et li suoi beni, che altrimenti saranno ruinati et desolato il paese. Et par che la Transyluania ne habbi dato notitia al Re Giouanni, del quale se io intendaro la risposta, o altro in questo negotio ne daro auuiso a Vostra Signora Reuerendissima et Illustrissima alla cui benigna gratia quanto posso humilmente mi raccommando.

Di Vienna alli XIX di Marzo MDXXXIX.

Di V. S. R. et Ill.

hum. et deuot. seruitor

Fabio Mignanelli.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 67—68.

Digitized by Google

CIV.

1539. *Cardinalulŭ Farnese* scrie *cardinalului de Brundusiŭ*, legatului apostolicŭ din Viena, că în *Moldova* se află la 7,000 cavaleria turcéscă. 1539.

Reuerendissimo Signor mio osseruandissimo.

. . . . . .

Li settemila caualli Turchi che si trouano in Moldauia, et la fortezza che si fa è pessima nuova et tanto più bisogna intertenere et aiutare il Re Giouanni et il Re di Pollonia.

. . . . . .

Di Roma, alli 22 di Marzo 1539.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 69.

CV.

1539. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei Paulŭ III., că Turcii aŭ supusŭ *Moldova* şi acum s'aŭ apropiatŭ de regatulŭ Poloniei, din acéstă causă dênsulŭ rógă pe pontificele, se-i concédă pentru totŭ-de-una venitulŭ din Polonia numitŭ denariulŭ S-tului Petru, ca se pótă purta resbelŭ cu inimicii creştinătăţii. 1539.

Sanctissimo ac Beatissimo in Christo patri et dño, dño
Paulo tercio divina providentia SS. Romanae ac universalis Ecclesiae Summo
Pontifici, dño clementissimo.

Sanctissime in Christo pater et domine, domine clementssime. Post humilem mei Regnique et dominiorum meorum commendationem et oscula pedum beatorum. Eae nunc sunt Regni mei rationes omnium, ut opibus adiutum id opporteat potius, ne in christiani nominis hostium potestatem cadat, quam ut velle quisquam debeat ex inopi Regno aliquid sibi emolumenti querere. Etenim praeter graves vicinos Tartaros, quibus iam pridem septum est, accessit proxima superiore estate vicinus alius multo formidolosior non mihi solum, verum eciam cuncto christiano orbi, truculentus ille Turcarum Tyrannus, quem omnes a finibus suis quam longissime abesse cupiunt. Is Valachiam meae ditioni contiguam suae iam ditionis fecit: ita quae fuit olim Romanorum, ea nunc facta est Turcarum colonia. In singulos namque dies migrare eo Turcae et suas ibi sedes figere dicuntur. Quae res metuo, ne quid Regno meo adferat detrimenti: quare supplico Sanctitati vestrae, ut pro paterna sua benignitate, qua periclitantibus christianorum Regnis subvenire tenetur, hoc quoque meum respicere dignetur tanto aequioribus oculis, quanto maiore diligentia provisum est a me, ut cum aliorum quorundam fides vehementer sit

Digitized by Google

labefacta, id in fide, officio protestateque sanctae Sedis Apostolicae semper in hunc usque diem remanserit. Non hoc peroro, quod ultro aliis Regibus offerre soliti sunt ii, qui ante Sanctitatem vestram Ecclesiae gubernacula tenebant, ut ex arca sua benigne Regno meo faciat, ut belli contra contra crucis hostes gerendi nervos mihi suppeditet: sed cum certum exile vectigal ex regno meo Sanctitati vestrae debeatur, quem S. Petri denarium vocant, queso illam magnopere, quod iam alias quoque feci, quandoquidem non ignorat, quot proelia, quot dimicationes quotannis contra crucis hostes sustineam maiore meo sumptu, quam cui ferendo iam esse possem, ut vectigal hoc satis tenue sempiternis temporibus regni mei necesitatibus condonet. Et vere sancti Pontificis officio fungetur, et cunctae reipublicae christianae plurimum commodabit. Commendo Sanctitati vestrae interpretem isthic meum Venerabilem Andream Czarnkowski, Scholasticum Wladislaviensem et Canonicum Gnesnensem, atque rogo, ut quaecumque potest in eum ornamenta conferre, iis eum liberaliter auctum velit et honestatum, ne quis in sacerdotiis in Regno meo beneficio Sanctitatis vestrae obtinendis potiore quam ipse iure, sed unus omnibus aliis anteponatur, quemadmodum aequum est, eum qui et cubicularium Sanctitatis vestrae et meum apud illam agit interpretem: Cui me quoque et Regnum meum, qua summa possum, animi mei demissione commendo, ac Deum praecor, ut illam in multos annos incolumen et foelicem conservet. Datum Cracoviae die XXXIX. mensis Aprilis Anno Dñi MDXXXIX. Regni vero mei XXXIII.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae

Obsequentissimus filius

Sigismundus Rex Polonie manu pp. subscripsit.

Ex archivio Florent. carte Cervini filza XXVIII. fog. 50.

Theiner, Monumenta historica Poloniae. Tom. II. pag. 527.

CVI.

1539. 1539. *Ștefanŭ Mailatŭ*, Domnulŭ ţĕrei Făgăraşului şi voivodulŭ Transilvaniei pórtă titululŭ «*de Făgăraşŭ.*»

Stephanus Maylad de fogaras, Vayuoda Transsilvanus et Siculorum Comes etc. ... Datum in Oppido nostro Fogaras predicto feria secundo proxima post festum Beatae Lucie Virginis et Martiris Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Nono.

Szabó, Székely Oklevéltár. II p. 55—56.

Digitized by Google

CVII.

1539. *Capitululŭ din Aradŭ* raportézĕ regelui *Ioanŭ Zapolya*, că nu a pututŭ introduce pe nobilulŭ *Franciscŭ Fodorĭ* în posesiunea comunelorŭ numite Conerova şi Domaşnia din Bănatŭ, din causă, că *Nicolae voivodulŭ din Caransebeşŭ* adunându o mulţime de călăreţi şi de pedestraşi a făcutŭ opoziţiune în contra acestei introduceri. 1539.

Serenissimo principi et domino domino Joanni dei gracia Regj Hungarie Dalmacie Croacie etc. domino ipsorum naturalj graciosissimo, Capitulum Ecclesie Orodiensis, Oracionum Suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra nouerit Serenitas, nos litteras eiusdem adiudicatorias et Sentencionales, pro parte Nobilis francisci fodor de Welkfalwa vt actorem ab vna, contra Nobiles Gregorium, Georgium, Nicolaum, et Simonem Wayda de Karansebes vt in causam attractos ab altera partibus, Super quadam possessionaria restatucione necnon Reambulacione, estimacione, occupacione, Rerumque et Bonorum ablacione, necnon Titulo pignoris Statucione, Bude Tricesimo secundo die festi pasce proxime preteriti, In papiro clause confectas, et Sigillo Vestre Serenitatis a parte superiori communitas, nobisque preceptorie loquentes et directas, summa cum Reuerencia qua tenemur recepisse, et Juxta earundem continenciam vnacum Nobili petro peryzaka homine eiusdem Vestre Serenitatis, in dictis litteris vestris Inter alios nominatim conscriptos specificato, ac ad ea que in eisdem litteris continentur, de curia vestra Regia specialiter transmisso, vnum ex nobis videlicet honorabilem Magistrum Lucam de Zathmar socium et concanonicum nostrum, nostro pro testimonio fidedignum duxeramus destinandum, qui tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt eomodo, Quod ipsi Sabbato proximo post octauas Corporis Christi, In profesto videlicet Viti et Modesti martirum, vicinis et commetaneis et signanter Nobilibus Gabriele de Gerlysthe, Michaele Machoy, Nicolao Modlyna de Iwgas, ... de Zamoskewz, vrbano Nagh et Joanne Buda inibi legittime conuocatis et presentibus, ad facies possessionum konyerowa et Damas(nya in districtu de Karanseb)es existencium accessissent, et . . . . . ipso nostro testimonio presente, Memorato francisco fodor Jux(ta conti)nenciam litterarum vestrarum, Memoratas possessiones Konyerowa et Dam(as)nya, ac alia que in eisdem litteris vestris continentur Restatuere et per(fic)ere voluisset, dum adhuc fuissent constituti, solummodo Intra terminos et metas earundem possessionum, Nobilis Nicolaus Wayda de prefata Karansebes congregata multitudine familiarium, ac aliarum personarum sibi coherencium, tam equitum, tam eciam peditum, Armatis Manibus euaginato et denudato gladio, In personis fratrum suorum superius narratorum, in eosdem vestre Serenitatis et nostrum homines, necnon vicinos et commetaneos, qui modo prenarrato, ad premissam restatucionem faciendam, et ad cetera que in eisdem litteris vestris continentur exequenda, fuissent convocati et congregati, more hostilj veniendo, stare ipsos fecisset, eosdemque ab huiusmodi restatucione facienda et cetera fideliter exequenda violenter repulisset, et pre-

Digitized by Google

missam Judiciariam commissionem vestre Serenitatis debite exequucioni demandari facere non permisisset, et non pertulisset, potencia mediante, In preiudicium et dampnum annotati actoris valdemagnum, quem illico ac ibidem idem testimonium nostrum personaliter, ac alios fratres suos prenarratos, medio eiusdem, ad instanciam prefati francisci fodor ad quintumdecimum diem a die talis exequucionis facte computandum, In curiam vestram Regiam vestram scilicet personalem in presenciam euocasset et amonuisset, Racionem de premissis reddituros efficacem, dixissetque et commisisset eisdem verbo vestro Regio vt siue ipsj prefato quintodecimo die In termino scilicet euocacionis, coram vestra personali presencia, compareant siue non, eadem ad partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod Juri videbitur expediri, Seriem itaque huiusmodi nostre exequucionis, per vestre Serenitatis et nostri testimony homines, factis remissis eciam in specie pretactis litteris vestre eiusdem Serenitatis adiudicatorys, Capiteque Sigillj nostri ab extra In margine more solito consignatis, eidem suomodo fideliter duximus rescribendum. Datum vndecimo die a die huiusmodi exequucionis premisse, Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Nono.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 210–212. După ordinulŭ de esecuțiune alŭ regelui Ioanŭ din a. 1546 în archiva familiei Macskási.

CVIII.

1539. 1539. Comitele *Grigorie Pesthyeny*, judele curiei din Ungaria, citézĕ înaintea curiei militare a regelui pe nobilulŭ *George voivodulŭ* din Caransebeșŭ, acusatŭ de către nobilulŭ Franciscŭ Fiathŭ pentru ofensă de onóre.

Comes Gregorius Pesthyeny de Marthonos Judex curie Serenissimi Principis Domini Joannis dei Gracia Regis Hungarie dalmacie Croacie etc. Egregys et Nobilibus, Martino de Rakowycza, Comiti districtus Karansebes, et Georgio Thar, de Zlathyna Judici nobilium eiusdem districtus Karansebes, Salutem et Amiciciam paratam, Exponitur Nobis In persona Egregy Francisci Fyath, de Ermenyes, Consimiliter Comitis predicti districtus Karansebes, Quod cum circa festum Beate Margarethe virginis, proxime preteritum, Idem exponens, tempore discussionis, Cuiusdam Cause, Coram personali presencia prefati domini nostri Regis vertentis, vnacum alys Causantibus, Bude in domo Reuerendi domini Stanislai prepositi albensis, personalis presencie Regie Maiestatis, In Judicys locumtenentis, Interfuisset, Tunc Egregius Gregorius Wayda, de prefata Karansebes, Nescitur quibus Respectibus, laxatis lingue sue habenis. Animo suo Sthomachatho. Ipsum Exponentem, Nullis Suis Culpis exigentibus, verbis Ignominiosis, et diffamatorys, afficiendo, Ipsum Exponentem

Digitized by Google

honori indignum, propterea, Quod Cum Socru sua concubuisse, et prolem Ipsi, Socrui parasse, palam et Manifeste, dixisset et Nominasset, In Ipsius Exponentis preJudicium valde Ingens, honorisque sui Jacturam manifestam Nos Itaque, Cause factum honoris concernentes, Extra terminos Judiciorum, per Maiestatem Regiam More Curie sue Militaris, discuti debeant et terminari, Amicicias vestras, presentibus, Requirimus, diligenter, quatinus acceptis eisdem, presentes literas nostras, prefato Gregorio Wayda, Exhiberi et presentari faciatis, Qui si personaliter Reperiri poterit, Ibidem personaliter alioquin de domo Habitacionis, siue solite Residencie Sue, Amoneatis Eundem, dicatisque et Committatis Eidem verbo prefati domini Nostri Regis, vt ipse decimo quinto die, Festi Beati Michaelis archangeli, proxime venturi, Coram prefato domino nostro Rege personaliter, et non per procuratorem, Modis omnibus Comparere debeat, et teneatur, Judicium in premissis, a sua Maiestate, More Curie Sue Militaris Recepturus, Certificando Ibidem eidem, vt siue Ipse termino in prescripto, coram prefato domino nostro Rege, Compareat, Siue non, Idem dominus Noster Rex ad partis comparentis instanciam Id faciet in promissis, Quod dictauerit ordo Juris Curie Sue Regie Militaris, Et posthec huiusmodi exhibicionis, amonicionis, et Certificacionis, seriem Cum amoniti Nomine, vt fuerit expedienda terminum ad predictum, prefato domino nostro Regi fideliter Rescribatis, Datum In Wyssegrad, feria quinta proxima post festum diuisionis apostolorum. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Nono.

(L. S.) Lecta.

Festy, A Szörényi Bánság. III. pag. 212—214. Originalulŭ pe chărtie în archiva baroniloră Fiath de Ormeniş. Acta Transilvanica fasc. V. E.

CIX.

1539. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, dăruiesce lui *Paulŭ Sebesy* din Lipova tóte moşiile lui *Stefanŭ* şi ale lui *Ladislaŭ Şişmanŭ* din comitatulŭ Timişórei şi alŭ Severinului, moşii devenite vacante din lipsa de succesori legitimi. 1539.

Joannes dei gracia Rex Hungarie Dalmacie Croacie etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Orodiensis, Salutem et graciam. Quia Nos Attentis et consideratis fidelitate et fidelibus seruicys, fidelis nostri, Egregy Pauli Sebessy de Iyppa, Aule nostre Regie familiaris, Que Idem Sacre primum huius Regni nostri Hungarie Corone, et deinde Maiestati nostre, pro locorum et temporum diuersitate, cum summa semper fidelitatis constancia exhibuit et Impendit Totales possessiones Welchych, Lewrynche, Chwra, chaba, Lygechys, vocatas, ac al(ia vniue)rsa bona et quelibet Jura possessionaria, No-

Digitized by Google

bilium condam Stephani et ladislaj Sysman, vbiuis In Comitatibus Themesiensi (et) Zewerinensi existencia habita, Que per mortem et defectum seminis eorundem, ad sacram dicti Regni Nostri Coronam, consequenterque collacionem Nostram Regiam, Juxta antiquam legem, et approbatam consuetudinem huius Regni nostri rite, et legittime deuolute esse perhibentur, et redacta, simulcum omni Jure nostro Regio, si quod in eisdem possessionibus, Bonisque et Juribus possesionarys eciam alias qualitercunque haberemus, aut eedem nostram ex quibuscunque causis, vys, Modis et Racionibus, concernerent Maiestatem, ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys, quibuslibet, premissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, Memorato Paulo Sebessy suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, vigore aliarum litterarum nostrarum donacionalium exinde confectarum, saluo Jure alieno, in perpetuum dederimus, donauerimus et contulerimus, velimusque eundem in dominium e(iusd)em et earundem per Nostrum et vestrum homines legittime introducifacere, Super quo fidelitati vestre, harum serie firmiter mandamus, Quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, Quo presente Georgius siue ladislaus Bekes de Kornyad, vel Gabriel similiter Bekes de eadem, Aut Joannes Waydaffy de Gyarmath, Necnon Andreas Nagh de Themeswar, et Joannes Cherbyche, alys absentibus homo noster, ad facies predictarum possessionum Welchych, Lewrinche, Chwra, Chaba, Lygethys, vocatarum, ac aliorum vniuersorum bonorum et quorumlibet Jurium possessionariorum prelibatorum condam Stephani et Ladislaj Sysman, In prememoratis Themesiensi et Zewerinensi Comitatibus existencium, Jurisque nostri Regy In eisdem habiti, vicinis et commetaneis earundem Inibi vniuersis legittime conuocatis, et presentibus accedendo, Introducat prefatum Paulum Sebessy in dominium earundem Statuatque easdem ac eadem, et Idem, eidem suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, premisso Jure Ipsi incumbente perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum, contradictores vero, si qui fuerint, euocet eosdam contra memoratum Paulum nostram in presenciam ad terminum competentem, Racionem Contradiccionis eorundem redditurj (sic) et posthec huiusmodi Introduccionis et Statucionis seriem cum contradictorum et Euocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse statucioni intererunt, ac predictorum bonorum statuendorum Nominibus, terminoque assignato, vt fuerit expediens, dicte personali presencie nostre, fideliter rescribatis. Datum Bude, feria tercia proxima ante festum transfiguracionis Dominj, Anno Eiusdem Millesimo Quingentesimo Tricesimo Nono, Regnorum nostrorum etc. Tredecimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 214—215. După raportulŭ capitululŭi din Aradŭ din a. 1539 in archiva familiei Macskási.

Digitized by Google

CX.

1539. *Capitululŭ din Aradŭ* raportézĕ regelui *Ioanŭ Zapolya*, că voindŭ se introducă pe nobilulŭ *Paulŭ Sebesy* in posesiunea mosiilorŭ lui *Stefanŭ* şi ale lui *Ladislaŭ Şişmanŭ* din Bănatŭ, au făcutŭ opositiune în contra acestei introduceri dómna *Ana* vĕduva lui *Nicolaŭ Cicva* şi dómna *Sofia George Litratŭ*. 1539.

Serenissimo principi et domino domino Joanni dei gracia Regi Hungarie Dalmacie Croacie etc. Domino Ipsorum Naturalj graciosissimo Capitulum Ecclesie Orodiensis, Oracionum sufragia deuotarum perpetuacum fidelitate, Vestra nouerit Serenitas, Nos litteras Eiusdem introductorias et Statutorias, pro parte egregy Pauli Sebessy de lyppa Aule vestre Regie familiaris confectas et emanatas, Nobisque preceptorie loquentes et directas, summocum honore Recepisse in hec verba.

(Urmézĕ documentulŭ de mai susŭ Nr. CIX.)

Vnde nos mandatis Eiusdem Vestre Serenitatis in omnibus semper obedire volentes vt tenemur, vnacum Nobilj ladislao Bekes de kornyad homine Vestre Serenitatis, In prefatis litteris eiusdem inter alios Nominatim conscriptos specificato, Nostrum hominem videlicet Honorabilem Magistrum Demetrium de Kerekeghaz Socium et concanonicum nostrum, ad premissa fideliter exequenda nostro pro testimonio (transmisimus fidedignum, Qui tandem exinde ad nos) Reuersi, Retulerunt nobis pariformiter eo modo, Quod ipsi decimo die proximo ante festum Beati Egidy Abbatis, nouiter et transactim ad facies predictarum possessionum Welchych, lewrynche Chwra Chaba et Lygethys vocatarum, Ac aliorum vniuersorum Bonorum, et quorumlibet Jurium possessionariorum condam Stephani et ladislai Sysman, in prenarratis Themesiensi et Zewerinensi Comitatibus existencium, Jurisque vestri Regy in eisdem habiti, vicinis et commetaneis eorundem vniuersis Inibj legittime conuocatis et presentibus Accessissent, Ac dum Idem homo vestre Serenitatis Memorato testimonio nostro Ibidem adherente, Memoratum Paulum Sebessy, In dominium eorundem possessionum introducere ac eosdem, et Idem, eidem, suis heredibus et posteritatibus vniuersis, premisso Jure Ipsi Incumbente perpetuo possidendos statuere voluisset, tunc quidam Joannes Kwrtha de Thothwaragya, possessionibus predictis Chwra et Lygethys in persona Nobilis domine Anne Relicte Egregy condam Nicolaj Chykua de Lyppa, Necnon quidam Petrus et Michael Zthoyan, possesionibus lewry(nch)e, Welchych et Chaba prenominatis, In personis Nobilium domine Sophie consortis Nobilis Gregory litterati de Zalonkemen (necnon) Francisci et Gabrielis desy fratrum eiusdem domine Sophie, contradiccionis velamine obuiauerunt, obhoc Idem homo Vestre Serenitatis, predicto nostro testimonio presente, prefatas dominas Annam Relictam Egregy condam Nicolaj Chykua de lyppa, et Sophiam consortem prenominati Gregory litterati, Ac Franciscum et Gabrielem deesy, fratres eiusdem domine Sophie Ad octauas festi Beatj Michaelis Archangelj, proxime venturas, contra Memoratum Paulum Vestram personalem Euocasset

Digitized by Google

In presenciam Racionem contradictionis eorundem redduntur, Datum decimo quinto die, diej huiusmodi contradiccionis premissorum Anno domini Supra dicto.

Pe dosŭ: Personali presencie Regie Maiestatis

Pro parte Nobilium dominarum Anne Relicte Egregy condam Nicolaj Chykua de lyppa Ac Sophie consortis Gregory litterati de Zalonkemen, Nec non Francisci et Gabrielis desy fratrum eiusdem domine Sophie C(ontra) Paulum Sebessy de lyppa ad terminum Intra Nominatum.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 215—217. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási.

CXI.

1539. 1539. *Capitululŭ din Aradŭ* transcrie în formă autentică actulŭ, prin care nobilulŭ *Ladislau Fiatŭ* din Bănatŭ restitue fratelui seu Ludovicŭ moşiile, ce le înstrăinase dênsulŭ, ca se-şi pótă rescumpĕra viéţa, fiindŭ-că ucisese pe nobilulŭ Petru Cainŭ.

(Capitulum) Ecclesie Orodiensis omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens scriptum inspecturis Salutem in Omnium . . . . industriosa prouisio adinuenit vt ea que aguntur in tempore ne simul labantur cum eodem, literarum patroc(inio . . . . .)ersorum Noticiam harum serie volumus peruenire. Quod nobilis domina Anna Fyath consors francisci Bakocz de Karansebes (filia Ladislai) fyath de Jarmenes, veniendo in presenciam exhibuit et presentauit nobis quasdam literas fassionales Nobilium Ladislai f(iath . . . . .) Anno domini Millesimo Quingentesimo, primo, feria quinta post festum Helie prophete proxima coram Jacobo de (Gerlisthe et Barnaba Bellai de) Bella banis, patenter in pergamena confectas emanatas sigillisque eorum consignatas, Petens nos debita cum instancia . . . . . m transumi et transcribi facere transumptumque earundem eidem Anne fyath concedere dignaremur Juris sui ad cautelam (Cuius teno)r est talis.

(Urméză documentulŭ din 1500 Nr. CCCLXXV in Vol. II. Partea 2.)

Nos igitur iustis ac legitimis peticionibus annotate domine Anne fyath, gratum prebentes assensum . . . . . nobis exhibitas et presentatas non abrasas non cancellatas nec in aliqua earum parte suspectas, sed omni prorsus vicio et . . . . quate)nus antea emanate fuerant de verbo ad verbum sine diminucione et augmento ac variacione aliquali presentibus literis . . . . . In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras autentici sigilli nostri munimine roboratas dicte domine . . . . . ionem ad cautelam duximus concedendas, communi iusticia et equitate suadente. Datum feria quarta post festum francisci . . . . . Quingentesimo Tricesimo Nono. Presentibus honorabilibus dominis et magistris . . . . . re My-

Digitized by Google

chaele de Kys Tholl Custode, Andrea de Monozlo, Matheo de Lews, Stephano de Bylak, Luca de Zatthmar . . . . . nicis nostris in prefata ecclesia Dei Regi sempiterno iugiter famulantibus et deuote.

(Pe dosŭ: Datum per manus honorabilis Matthie Lectoris et Concanonici nostri decimo sexto die diei introductionis et Statucionis prenotatarum, Anno supradicto, praesentibus ibidem honorabilibus dominis, Martino Chapo Cantore Thoma Custode, ac Magistris Mattheo de Chanat, diuo Michaele de Somlio, Joanne et Benedicto de Pankota, Paulo de Kenderes: ceterisque fratribus.)

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 217—218. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baroniloră Fiath de Ormeniyŭ.

CXII.

1539. *Stefanŭ, voivodulŭ Moldovei*, confirmă actulŭ prin care boierulŭ *Totruşanŭ* dăruise o moră mănăstirei Moldoviţa. (Estrasŭ.) 1539.

(Traducţiune din limba slavonă.)

Stefan Woewoda, bestätiget dem heil. Kloster Moldowiza die Schenkung einer Mühle, gegeben von Bojar'n Totruschan, Kanzler, und die Herschaft über diese Mühle.

V. J. 7047/1539 Mai 24.

Wickenhauser, Moldawa. 1 Heft. pag. 81.

CXIII.

1539. *Nunciulŭ apostolicŭ* din Viena comunică la Roma, că sultanulŭ turcescŭ începuse se construéscă unŭ castelŭ în *Moldova*, dar în urmă a renunţatŭ de bună voiă la planulŭ acesta. 1539.

1539. Sept. 30.

. . . . . .

Aliud quoque accidit apud nos grande miraculum, Turca inchoauerat quoddam castellum munire in Moldauia quo munito, actum erat de tota Mol-

Digitized by Google

dauia et Transyluania, et tamen sua sponte desijt a loci illius munitione quod mihi uidetur mirum, et opus solius dei, qui non permittit illum ultra procedere, et sicut mari dicit, hic confringantur fluctus tui etc.

. . . . . .

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 76—77.

CXIV.

1539. 1539. *Ieronimŭ Rorario*, nunciulŭ apostolicŭ din Ungaria şi din Polonia, scrie cardinalului *Farnese*, că sultanulŭ turcescŭ voiesce se restabilésc㠈n domniă pe *voivodulŭ* alungatŭ din *Moldova*, şi care se află într'unŭ castelŭ din Transilvania.

Reuerendissimo et Illustrissimo Monsignore Signor mio Colendissimo.

. . . . . .

Monsignor di Transyluania me dice el Turco hauer mandato a chiamar el Walacho di Moldauia: quale lanno passato priuo del stato facendo il fratello Duca de Walachia et hora se ritroua in un Castello de Transyluania, et crede di chiamarlo per rimetterlo in stado, li dimandai qual causa mouea il Turco a uoler rimettere questo che li era nemico, respose el fratello esser tanto da poco, che non poria esser da manco, et questo se lo obligaria con el benefitio di rimetterlo in stato, qual era un gran ribaldo, et gran traditor, et fu quello fece decollar li filij del Gritti poi la morte del Padre.

. . . . . .

Intendo questa matina prima che fusse da Sua Maestà hauer hauuto audientia un Orator del Vaiuoda de Valachia, fratello del expulso: qual ricerca la intercession di questo Re appresso il Turco, la qual cosa non fara, hauendo prima intercesso per lo expulso.

. . . . . .

Di V-ra S-ra R-ma et Ill-ma.

Humile et obedientissimo

Seruitore Hieronymo Rorario.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 86—91.

Digitized by Google

CXV.

1539. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, autorisézĕ pe *Toma Szoboczki*, legatulŭ seu din Constantinopolŭ, se intervină pe lîngă sultanulŭ, ca se permită Moldovenilorŭ a-şĭ rescumpĕră cu bani partea ocupată din *ţĕra Moldovei*. 1539.

Cum venerit Fidelitas Tua ad Vojewodam Valachiae, explorabit, qui sit status terrae illius, quod sit ita ut nobis nuper nunciatum est, offendit aliqua re Majestatem (Turc. Imperat.) rogabis Eam nostro nomine, ut eum gratia sua prosequatur, ac ut quae terrae pars ademta est, eam certa pecunia redimi patiatur, ita ut ei cum Majestate convenerit. Quodsi non dabitur ea de re facultas apud ipsum Caesarem verba faciendi cum Bassis Fidelitas Tua aget, quibus significabit, nos bene velle Vojevodae, sed quoad id bona cum gratia Caesaris fieri potest, quam sine ulla offensione retentam ante omnia cupimus.

Engel, Geschichte der Moldau u. Walachey. II. pag. 183.

CXVI.

1539. *Diferite date istorice cu privire la Românĭ* din registrulŭ de venituri şi de cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ. 1539.

Anno dom. 1539 pr. et circumsp. dominus Vicentius Sartor tertium electus est in villicatum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit ac extradedit pecunias civitatis huius et terrae Barcza suo tempore plenam rationem daturus.

Exposita:

Item feria sexta p. circumc. pro 9 plaustris lignorum ad comburendum unum Valachum, qui cum sua propria filia concubuit ac rem habuit flor. 1 asp. 11; Egyptiis, qui eundem combusserunt . . . . . asp. 12 — Jan. 3.

Item die trium regum Petro Pythayr waywodae Transalpinensis familiari a reg. maiest. reverso misi dono carnes, colliridas, $^3/_8$ vini et 2 cubl. avenae . . . . . asp. 10 — Jan. 6.

Item eodem die Demitro Tschwpra cum unis literis ratione territorii ad Sarkan misso salar. et bibales . . . . . asp. 16

Item eodem die Chrytophoro Dobromyr regiae maiestatis familiari in Turciam proficiscenti dedi in asp. flor. 28 et in moneta

Digitized by Google

flor. 4 ad rationem reg. maiestatis flor. 32; pecunia additia super asp. facit . . . . . flor. 1 asp. 20

Jan. 8. Item feria quarta p. 3 regum Bossa missus est in Transalpinam, cum Stephano Horvath reg. maiest. familiari ad hunc deducendum, cui dedi exp. flor. 1; Bossa et duo equi emanserunt dies 6, et cocus, emansit dies 20 salar. . . . . flor. 3 asp. 4

Jan. 10. Item Koman de Thohan, quod unum lupum mactavit dedi asp. 25

Jan. 11. Item sabbato post trium regum Ztansul Porcolab boyaroni waywodae Moldauiensi ad reg. maiestatem eunti misi dono coliridas, 1/4 carnis, decem gallinas, 8/8 vini veteris et novi, 4 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 1

Jan. 12. Item dedi ipsi Dragws Moldauiensi de Tattrus ex commissione regiae maiestatis ex censu sancti Martini . . . . . flor. 100

Jan. 14. Item eodem die (feria tertia a. Antonii) Costa Graeco pro uno tapeto ad consistorium accepto . . . . . flor. 20

Jan. 15. Item feria quarta a. Antonii Gregorio Gecze cum literis ad dom. waywodam ad Fogaras misso exp. ex parte territorii Sarkan asp. 12 den. 1; emansit duos dies salarium . . . . . asp. 8

Jan. 17. Item eodem die (B. Antonii) Tschwpra Valachus missus est in Transalpinam ad explorandum, qualesnam rumores Turcici ibidem vigeant exp. flor. 1 asp. 25; emansit dies 12, salar. . . . . asp. 48

Jan. 24. Item ipsi Wlad de Zernyest, quod 1 lupum mactavit . . asp. 25

Jan. 27. Item feria secunda p. Pauli popa noster profectus est Transalpinam cui addicti sunt causa quorundam nunciandorum in expensas . . . . . asp. 40

Jan. 30. Item Sima Graeco de Thergowystya pro uno tapeto reg. maiestati pro munere dato, dum sua maiestas a fest. nativ. dom. hic Brassouiae fuit . . . . . flor. 20

Febr. 7. Item feria sexta p. Blassii Joanni Belleny cum literis ad Fogaras misso, ratione differentiarum, quae inter nos ac Fogarasienses iure mediante in Halmagh revideri debebant exp. asp. 12; emansit dies 3 salar . . . . . asp. 12

Item dum Stephanus Zakach ex Scharkan ad reg. maiestatem missus est, emptus est ipsi unus equus a Stephano Racz ut pretium equi servitiis suis solvere debeat . . . . . flor. 7

Febr. 10. Item eodem die Egiptiis quod 44 canes mactaverunt . . asp. 44

Item Francisco Herczeg ad Nicolaum Thomasfi ac Andream Kalnay misso, ut ipsos ad Halmagh vocaret, causa differentiarum inter nos et Fogarasienses exp. flor. 1; emansit 6 dies . . . . . asp. 24

Febr. 13. Item feria quinta a. Valentini Gregorio ad Getzew ad castrum Therch misso, ut castellani nullum hominem hinc e Brassouia sive vir sit sive femina in Transalpinam intromittant, salarium. asp. 4

Febr. 17. Item feria secunda ante carnisp. Simoni Ewrdek ad dom. Nicolaum Thomory misso causa revisionis differentiarum in Halmagh

Digitized by Google

inter Sarkanyenses et Porroienses ac etiam Fogarasienses exp. asp. 25; emansit dies 4 . . . . . asp. 16

Item eodem die misi dono Michaeli Boe familiari waydae Moldauiensis bina vice coliridas, veteris ac novi vini $^6/_8$, cubl. avenae . . . . . asp. 13 Febr. 19.

Item feria sexta ante invocavit dom. Jacobo Kyrsch Cibinium misso ut dom. magistrum civium rogaret, ut ad Halmagh venirent gratia dissidiorum inter nos et Fogarasienses revidendorum. (*Cheltueli pentru 6 dile*) . . . . . flor. 4 asp. 20 Febr. 22.

Item eodem die Demitro Tschwpra missus est infra Barylla ad Danubium ad explorandum an Turca pontem paret nec ne; exp. flor. 3; emansit dies 18, salar . . . . . flor. 1 asp. 22

Item dominica invoc. Joanni Por cum Földwariensibus ad Lwpsa misso causa equorum Földwariensium depraedatorum exp. asp. 20; emansit dies 4, salar. . . . . asp. 16 Febr. 23.

Item feria tertia ante oculi dom. Martino Drwd et dom. Joanni Kemmel ac dom. Jacobo Kyrsch ad Halmagy missis ad revidendum ac rectificandum dissentiones ac differentias inter Fogarasienses et Sarkanienses ac Porroienses exp. flor. 6 asp. 28. Praescriptis dominis dedimus ad viam $^1/_4$ cent. piscium uzonum, 6 carpiones, 10 portiones cetae 26 octoalia veteris vini, facit una summa flor. 3 asp. 42; iisdem ad viam $^1/_8$ poligranorum uzonis, $^3/_8$ prunorum, 3 libr. olei olivae, 3 libr. uvarum passarum, $^1/_8$ aceti, candelae, poma, 2 thanistra et una octava mellis facit flor. 1 asp. 7; habuerunt secum unum currum cum equis 4, qui pisces ac vinum duxerunt, emansit dies 3, salar. asp. 39; emanserunt dies 3 salar. flor. 2 asp. 12 den. 1; habuerunt secum 6 famulos et cocum 3 dies . . . . . flor. 1 asp. 37 Mart. 4.

Item feria quarta a. oculi familiari ipsius Zpathayr Transalpinensis misi dono coliridas, $^3/_8$ vini et 1 cubl. avenae . . . . asp. 5 Mart. 5.

Item dominica laetare Gregorius Therek cum Kozta Furka ad Fogarasch missi sunt, dum Fogarasienses introduxerant pauperes de Wolkan causa loricae, quae apud Kozta deperdita esse dixit Gallus Magyar exp. flor. 1; Gregorius Therek emansit 3 dies salar . . . . . asp. 12 Mart. 16.

Item feria secunda p. laetare dom. Jacobus Kyrsch missus est Cibinium ut referat dom. magistrocivium, quod Fogarasienses inducunt nostros homines contra iustitiam et magnam violentiam in nobis faciunt exp . . . . . flor. 2 asp. 5 Mart. 17.

Item feria quinta p. laetare quod Egiptii antehac et iam 77 canes mactaverunt . . . . . flor. 1 asp. 27 Mart. 20.

Item Bazan Bulgaro pro 4 castratis anno proximo superiore dum. reg. maiestas hic fuit, ab eo emptis . . . . . asp. 28

Item feria secunda p. dominicam iudica dom. Michael Rwd missus est Cibinium ad dom. magistrumcivium ut ipsi dicat, quod Mart. 24.

Digitized by Google

Fogarasienses emiserunt depraedatum, exp. flor. 2 asp. 21; emansit dies, salar. flor. 1 asp. 25; 2 famulis cum es existentibus. asp. 48

Mart. 27. Item feria quinta ante palmarum Francisco Kys curribus nostris de Moros Wasarheyl venientibus obviam misso ad certificandos ipsos ut per Siculiam veniant propter Fogarasienses, dedi ipsi Francisco et cuidam homini de Sarkan pedestri dedi inquam expensas asp. 30. Franciscus Kys emansit dies 5, salar. . . . . asp. 20

Mart. 31. Item feria secunda p. palmarum Petro Waska ad Benedictum Sykesd misso causa Valachorum, quod Joannes Frwenyn in valle Felmer verberaverat, exp. asp. 25; emansit dies 4, salar. asp 16

April. 1. Item feria tertia p. palmarum Petro Sypos ad Rosnyo ac Nayerstat misso, ut ipsi Vdryst thesaurario waywodae Transalpinensi a nuptiis reg. maiestatis venienti aliquot equos apponant. asp. 4

Eidem Vdryst huc in civitatem venienti, misi dono coliridas, panes, poligrana uzonum, pruna, pisa, oleum, bladum, 1 urnam veteris vini et 1 mediam urnam novi vini et 4 cubl. avenae. flor. 1 asp. 21

April. 14. Item feria secunda p. quasimodogeniti Michaeli Saros, waywodae Moldauiensis familiari, cui misi dono 4 vicibus coliridas, agnos 2 1/2, 2 gallinas, 12/8 vini, 4 cubl. avenae . . . . . asp. 42

April. 22. Item feria tertia a. Georgii Petrus Waska missus est ad Simonem Borosnyoy causa unius Egiptii, qui ex Transalpina venire debuisset exp. asp. 20; emansit dies 3, salar. . . . . asp. 12

April. 24. Item dum Stephanus Thot ad dom. waywodam Transalpinensem causa cerdonis in Transalpina occisi et causa Georgii Medwes, qui deperditus est, missus fuit; datae sunt eidem 4 ligaturae cultellorum a dom. Joanne Benckner acceptae, ut illic dono dari debeant . . . . . flor. 2

April. 29. Item feria tertia p. Georgii domini Jacobus Kyrsch ac Joannes Awen missi sunt ad Kewhallom ad Benedictum Sykesd causa compositionis inter Thyzen Thyss et Frwenyn Hannes ac Valachos de Sona faciendae exp. flor. 2 asp. 5 den. 1; emanserunt dies 4, salar. flor. 2; habuerunt secum 3 famulos, 4 dies, salar. asp. 48. Ob eam compositionem factam cum Valachis solvi Valachis. flor. 4

Mai 5. Item feria secunda p. crucis Petro Therek et Joanni Zekel Budam ad reg. maiestatem cum literis missis causa depraedationum ac violentiarum, quas Fogarasienses faciunt exp. flor. 15; emanserunt dies 112, salar. . . . . flor. 17 asp. 46

Mai 24. Item in vigilia pentecostes Schona Valacho ad waywodam Transalpinensem misso causa ovium, quae nostri Valachi in montana abigebant, ne molestarentur, exp. flor. 1; emansit dies 8 salar. asp. 32

Item dum Egiptiorum waywoda hic fuit, data sunt eidem pro munere propter Egiptios huius civitatis unum tapete, una pecia bogasiae et unum par czysma, facit . . . . . flor. 4 asp. 7

Item feria quarta p. pentec. Petro popae nostro in suo annuo salario . . . . . flor. 6

Digitized by Google

Item sabbato p. pent. Demitro Chwpra cum literis in Transalpinam misso propter quosdam rumores Turcales exp. flor. 3; emansit dies 10, salar. . . . . asp. 40 — Mai 28.

Item feria quarta p. corp. Chr. Demitro Chwpra et Stoyka Dobromyr in Transalpinam missis ad explorandum, an alium waywodam habeant necne, exp. flor. 3; emanserunt ambo dies 11, salar. amborum . . . . . flor. 1 asp. 34 — Jun. 11.

Feria quinta p. corp. Chr. venerunt aliquot boyarones, Koda ac Ztroya et alii boyarones, qui propter Banum huc fugerunt; quibus misi dono vesperi et mane vetus et novum et Transalpinense vinum, recentes pisces, salsos carpones, coliridas, prima cerasa, poligrana uzonum, gramen, cancros, ac 1 urnam cerevisiae facit . . . . . flor. 3 asp. 25 — Jun. 12.

Sabbato ante Viti ipsi Kwtscher Transalpinensi misi dono vetus ac novum vinum, pisces recentes, coliridas, et 2 cubl. avenae asp. 21 — Jun. 14.

Item feria secunda p. Viti praescriptis boyaronibus misi in 7 villas 4 urnas veteris vini et coliridas unius fornacis seu furni et 40 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 33

Item feria quinta a. Joannis baptistae Gregorio Therek et Bossa ad Fogaras missis causa equi, quem Czaydinenses ibidem accaptarant, exp. flor. 1; emanserunt dies 5, salar. . . . . asp. 40 — Jun. 19.

Item eodem die venerunt 3 boyaronissae, quibus misi dono bina vice coliridas, pisces, 1 urnam novi ac veteris vini, gramen et 6 cubl. avenae . . . . . asp. 47

Item dum magnus Dwornyk huc debebat venire iussi domum Huprichen a fimo gallinarum purgare et fornacem meliorare salar. ipsorum facit una summa . . . . . asp. 9

Item eodem die venit iudex curiae Transalpinensis cum aliquot aliis boyaronibus, cui misi dono coliridas, recentes pisces, salsas trutas, cancros, 2 urnas novi et veteris vini, gramen et 12 cubl. avenae facit . . . . . flor. 1 asp. 35 — Jun. 21.

Item eodem die venit filius popae nostri ex Transalpina a Bano cum literis ad dominum iudicem nostrum, cui misi dono coliridas, cancros, mediam urnam vini et $1^1/_2$ cubl. avenae . . . . asp. 9

Item uni Graeco, qui in Turciam profectus est, ut species huc in apothecam adducat, dedi ad rationem apothecarii . . flor. 10

Item die Joannis baptistae famulo Petri waywodae in exp. flor. 1 — Jun. 24.

Item filio popae nostri, qui a Bano venit, misi secunda vice dono coliridas, pisces, $^3/_8$ vini facit asp. 9. Huic memorato Banii famulo bibales . . . . . flor. 2

Item Ztoyka Dobromyr et Demytro Tschwpra in Transalpinam ad Banum cum literis missis expensae . . . . . flor. 3

Item feria quinta p. Joannis baptistae Michaeli Vatali waywodae Moldauiensi boyaroni misi dono tribus vicibus coliridas, — Jun. 26.

Digitized by Google

salsas trutas, 10/8 novi et veteris vini, gramen et cancros, 4 cubl. avenae . . . . . asp. 38

Jun. 28. Item sabbato a. Petri et Pauli ipsi Dragycz Zpathayr misi dono in Thymesz coliridas, cancros, 26/8 veteris vini, 10 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 18

Item dominica Petri et Pauli dom. iudex. equitavit in Thymesz ad Dragycz Zspathayr, accepit secum 10/8 veteris vini, coliridas et medium octoale Maluatici facit . . . . . asp. 29

Jun. 30. Item feria secunda p. Petri et Pauli quod Antonius Bachfleysch uxorem Dragycz Zspatayr 4 equis in 7 villas duxit, salar. asp. 8

Jul. 4. Item feria sexta p. Petri et Pauli misi dono sorori waywodae Transalpinensis coliridas, pisces, cancros, 3/8 vini, 2 cubl. avenae . . . . . asp. 12

Eodem die misi dono Dragycz Zpathayr coliridas, pisces, recentes, trutas, cancros, unam urnam veteris et novi vini 4 cubl avenae . . . . . asp. 37

Jul. 5. Item sabbato post Petri et Pauli Petro Pythayr quod quosdam literas nostras ad reg. maiestatem duxit, dedi bibales . flor. 4

Item quod Egiptii canes 35 mactaverunt . . . . . asp. 35

Item eodem die venit Ztansul frater Fracillae causa cuiusdam nunciationis seu intimationis, cui misi dono coliridas et 3/8 vini asp. 5

Item eodem die Ztoyka Dobromyr et Demitro Tchwpra ad Banum in Transalpinam ad experiendum an alter wayda veniret an non, exp. . . . . asp. 36

Jul. 7. Item feria secunda a. Margarethae Iwan Zarbatoyra cum hominibus de Rosnyo missus est ad iudicem curiae in Moldauiam propter Franciscum Sutorem de Rosnyo, qui in Oythosz occisus fuit expensae flor. 2, emansit idem Iwan dies 8, salarium . . . . asp. 32

Jul. 7. Item feria secunda a. Marg. Gregorio Therek ad dom. waywodam Emericum Balassa cum famulis boyaronum misso exp. flor. 2. Emansit dies 10, salar . . . . . asp. 40

Jul. 18. Item feria sexta p. Marg. Demitro Chupra in Transalpinam misso ad experiendum an wayda revertatur nec ne, exp. flor. 2; emansit dies 9, salar . . . . . asp. 36

Item eodem die Georgio Bencze in Campumlongum in Transalpinam misso causa equorum furto ablatorum, exp. . . asp. 12

Jul. 19. Item sabbato ante Jacobi Bossa cum literis in Transalpinam ad Radul waywodam misso exp. flor. 2; emansit dies 11, salar. . . . . asp. 44

Item eodem die misi dono Sarban familiari Radul waywodae Transalpinensi coliridas, poligrana uzonum, 3/8 vini et 2 cubl. avena . . . . . asp. 8

Jul. 20. Item misi quinquies dono Michaeli familiari waywodae Moldauiensi coliridas, pisces, recentes, gallinas, assaturas, 17/8 veteris ac novi vini et 6 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 2

Digitized by Google

Item sabbato p. Jacobi venit Nyago famulus ipsius Wyzter cum Demitro Chupra, ut rogarent donum nuntii (vulgo Boden Brott), quod Radul waywoda ab imperatore venisset; misi dono eidem tribus vicibus coliridas, pisces recentes, cancros, gallinas, poligrana uzonum, $^{9}/_{8}$ vini 2 cubl. avenae et pro eo, quod apud Demitro consumpsit facit . . . . . asp. 36 Jul. 26.

Huic praescripto familiari et Demitro Chupra datus est pannus pro dono nuntii pro . . . . . flor. 6 asp. 7

Eo tunc ipsi Wdryste Wyzter, quod famulum suum huc misit ad rogandum donum nuntii missa est pro dono nuntii una pecia panni Ztamoth, unum flamen muliebre vulgo Schlager et 4 ligaturae cultellorum ac unus saccus ad pannum facit . . . . flor. 34 asp. 7

Item feria secunda p. Jac. Demitro Chupra ad dom. waydam Emericum Balassa misso, ut referret suae magnificentiae quod Radul wayda ab imperatore esset reversus essetque in Transalpina exp. flor. 2; emansit dies 11, salar . . . . . asp. 44 Jul. 28.

Item eodem die Joanni Pythayr a Radul waywoda venienti misi dono tribus vicibus coliridas, assaturas, $^{9}/_{8}$ vini 3 cubl. avenae . . . . . asp. 22

Item feria quinta a. Laurentii Petro Pythayr a reg. maiestate reverso misi dono coliridas, gallinas, $^{3}/_{8}$ vini, 2 cubl. avenae. asp. 11 Aug. 7.

Item quod Ztan Valachus eundem Petrum Pythayr cum tribus equis usque ad Rosnyo deduxit salarium . . . . . asp. 9

Item sabbato a Laurentii Ztoyka Walachus est missus ad reg. maiest. Budam cum literis exp. flor. 11; emansit dies 17, sal. flor. 1 asp. 18 Aug. 8.

Item Demitro Chupra ad Radul waywodam in Transalpinam cum literis misso causa ovium, quae a Barbul furto ablatae sunt, exp. flor. 1 asp. 35; emansit dies 7 salar . . . . . asp. 28 Aug. 9.

Item feria tertia p. Laurentii Gregorio Therek ad Komana misso causa minarum, quibus famulus Galli Magyar Kryspachiensis minatus est, exp. asp. 25; Gregorius Therek emansit dies 2, salar. asp. 8 Aug. 12.

Item sabbato p. assumptionis Mariae venit Petrus Pythayr ad regiam maiestatem iturus, cui misi coliridas, cancros, $^{3}/_{8}$ vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 7 Aug. 16.

Item feria sexta p. Stephani regis venit Joanni Pythayr familiaris waywodae Transalpinensis, cui misi dono coliridas, cancros, $^{3}/_{8}$ vini et 1 $^{1}/_{2}$ cubl. avenae . . . . . asp. 7 Aug. 22.

Item feria quarta a. crucis dom. Matthaeus Gereb et dom. Michael Rodt missi sunt ad Simonem Borosnyo ad iudicium postulandum super uno praedone et homicida, qui Transalpinenses circa Langendorff iuvit depraedari ac trucidare; exp. . . . . flor. 1 asp. 48 Sept. 10.

Item Paulo ac Thomae fabris quod Petro Pythayr unum kochy ferro muniverunt, vulgo haben beschlagen, dum ad reg. maiestatem proficiscebatur, gratia cuiusdam intimationis, solvi. flor. 1 asp. 16

Item dominica crucis Gregorius Therek et Petrus Waska Sept. 14.

Digitized by Google

missi sunt ad Simonem Borosnyo ut ipsi Simonem vigore literarum regiae maiestatis mandent, ut praedonem ac homicidam illum, qui Transalpinenses trucidaverat, in iudicium det in sedem Senthgewrgh exp. asp. 25; emanserunt dies 4, salar. amborum . . . . . asp. 32

Sept. 14. Item feria secunda p. crucis Demetro Chupra missus est ad Radul waywodam causa ovium ipsius Barbul, exp. flor. 1 asp. 25; emansit dies 4, salar . . . . . asp. 16

Sept. 17. Item dom. Sigismundus et dom. Michael Weres missi sunt in sedem Zenthgewrgh ad iudicium postulandum super illo Siculo, qui Transalpinenses circa Langendorff spoliavit ac trucidavit, exp. flor. 3 asp. 39 den. 1; emanserunt 3 dies, salar. flor. 1 asp. 25; habuerunt secum 2 famulos salar. asp. 24; vectori qui lictores 3 equis ad Zenthgewrgh duxit ac dies 3 emansit . . . . asp. 30

Item feria quarta p. crucis venit Radul Lugofoth familiaris waywodae Transalpinensis, cui misi dono tribus vicibus assaturas, coliridas, pisces recentes, gallinas, $^{9}/_{8}$ vini et 4 cubl. avenae. asp. 33 den. 1

Sept. 21. Item dum Stephanus Thot post malefactores illos, qui Transalpinenses circa Langendorff depraedati fuerant ac trucidaverant in Siculiam equitasset, emansit 6 dies, salar . . . . . asp. 24

Sept. 21. Item dom. Jacobus Hyrser et dom. Michael Rodt missi sunt in Moldauiam ad Stephanum novum waywodam exp flor. 21 asp. 29

Ii duo domini duxerunt secum ad remunerandum dominum Stephanum novum waywodam ac boyarones duas pecias panni Ztameth ac ulnas 42 $^{1}/_{2}$ similiter Ztameth, facit una summa cum parvo vase, in quo pannus ductus est ac sera una flor. 96 asp. 27; iidem duxerunt secum 6 pecias vulgo steck peplorum magnorum, 6 pilea civilia, unam hastam vulgo kopya, 2 pecias telae Galler, 20 pilea hussarica, 32 ligaturas bonorum cultellorum facit una summa flor. 62 asp. 36; emanserunt dies 18; salarium amborum flor. 9; habuerunt in curru 4 equos 18 dies flor. 4 asp. 34; merces de curru in Moldauiam ac rursum domum ducto asp. 40; habuerunt secum cocum et 6 famulos dies 18, salar. flor. 10 asp. 22

Sept. 25. Item feria quinta a. Michaelis uni famulo in Transalpinam ad Fraçilla misso ut domino cancellario Stephano Werbewczy pepones ex Turcia adduci faciat, exp. . . . . asp. 26

Oct. 5. Item dom. p. Francisci dedi 7 villanis quod insidias tetenderunt vulgo haben gelawert Valachis, qui Georgium Gal Schmyts in silva carbonaria percusserant graviterque vulneraverant, bibales. asp. 25

Oct. 14. Item feria tertia a. Galli venit Schukyr Porkolab et Michael Hwzar, familiares waywodae Moldauiensis in legationem ad dominos senatus, super quos expositum est diebus 8 flor. 7 asp. 32 den. 1. — Eo tunc 133 octoalia veteris vini et 100 octoalia novi vini super ipsos consumpta sunt flor. 7 asp. 16. Eodem tempore eisdem Schukyr ac Michaeli Hwzar data sunt dona causa way-

Digitized by Google

wodae Moldauiensis 11 ulnae Brykes pro flor. 11.—Eisdem dati sunt in exp. flor. 15. Famulis eorundem dati sunt dono pilea 4 et pecunia flor. 3 asp. 25 facit flor. 4 asp. 7.

Item Egiptiis quod unum malefactorem in Zenthgewrgh in veru traxerunt, ac in Prasmar etiam unum furem suspenderunt, bibales . . . . . flor. 1

Item feria secunda p. Galli venit Petrus Pythayr, cui misi dono coliridas, $^3/_8$ vini et 1 cubl. avenae . . . . . asp. 5 — Oct. 20.

Item uni Walacho, qui falso accusatus fuit ac etiam tormenta passus fuit, dedi bibales . . . . . flor. 5 — Oct. 29.

Item Ioanni Hesso causa Walachorum Transalpinensium penes Langendorff depraedatorum ac trucidatorum dedi ob mercedem sanationis . . . . . flor. 1

Item feria tertia a. Martini venit huc Forys Stephani waywodae Moldauiensis familiaris, cui misi dono 4 vicibus coliridas, gallinas, pisces recentes, assaturas, $^{12}/_8$ veteris vini et 4 cubl. avenae . . . . . flor. 1 asp. 1

Item feria tertia a. Catarinae venit popa Grama dom. waywodae popa Valachalis, cui misi dono coliridas, 3 gallinas, $^3/_8$ vini et $^1/_2$ cubl. avenae . . . . . asp. 8 — Nov. 18.

Item Valacho Koman qui 2 equis duxit domino waywodae ad Fogaras unum canthnaronem oriziae et 1 canthnaronem uvarum passarum ac dies 3; emansit dedi salar. . . . . asp. 16

Item eodem die venit camerarius ex Moldauia ad dom. waywodam nostrum profecturus, cui donatum est ac super eo impensum est una summa . . . . . flor. 2 asp. 4 — Nov. 23.

Item venit Mich. Vatalis Stephani waywodae Moldauiensis famulus, cui misi dono 3 vicibus coliridas, poligrana uzonum, pisces recentes, $^6/_8$ veteris vini et 4 cubl. avenae . . . . . asp. 2 — Nov. 24.

Item camerarius ex Moldauia rediit a dom. waywoda domino Mayladt, cui datum est dono ac super ipso expositum est coliridae, pisces recentes, 2 assaturae, 2 carpones, cetae, lucii, poligrana uzonum, vinum, oleum, olus, et 10 cubl. avenae . flor. 2 asp. 13 — Nov. 29.

Item feria quinta p. Andr. venit Stephanus Olah familiaris dom. waywodae Moldauiensis, cui misi dono bina vice coliridas, 2 lucios, $^6/_8$ vini et 5 cubl. avenae . . . . . asp. 22 — Dec. 4.

Item quod dom. Petrus Sartor 3 equis organistam Hieronymum ad waywodam Transalpinensem duci fecit dies 17, ac etiam merces de kwchy facit . . . . . flor. 4 — Dec. 6.

Item dum camerarius ex Moldauia bina vice fuit apud Joannem Kemmel dedi pro lignis . . . . . asp. 12 — Dec. 6.

Item venit Benedictus Literatus familiaris dom. waywodae Emerici Balassa ex Moldauia, cui misi dono coliridas, pisces, $^3/_8$ vini et 1 $^1/_2$ cubl. avenae . . . . . asp. 10 — Dec. 14.

Item Demitro Chwpra missus est ad Radul waywodam

Digitized by Google

Transalpinensem cum literis dom. waywodae nostri causa pestilentiae vulgo des sterffs exp. . . . . flor. 2

Dec. 22. Feria secunda p. Thomae percepit a Paulo Czygano ratione munerum, quae waywodae Czyganorum data sunt . . . . asp. 6

Dec. 18. Item Michaeli Schmelczer de Brendorff ratione unius vini, quod tempore Modauici conflictus ab eo acceptum fuit . . . flor. 8

Item Prasmariensibus dati sunt ratione sumptuum super domino Nicolao Thomory ac Camaras Moldauiensi factorum flor. 4

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II Band. pag. 598—639.

CXVII.

1540. 1540. *Antoniu Veranţiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ Veranţiu*, că Solimanŭ, sultanulŭ turcescŭ, este supĕratŭ pe Ioanŭ Zapolya, regele Ungariei, din causă, că a datŭ asilŭ *voivodului Petru din Moldova*, pe care dĕnsulŭ l'a scosŭ din domniă.

Antonius Wrancius Michaeli Wrancio fratri S.

Solimanum, Turcarum caesarem, regi nostro Joanni indignatum esse, citra omne dubium scito. Hanc ejus indignationem tria suscitarunt. Imprimis amicitia, quam cum Carolo imperatore et Ferdinando Romanorum rege, hujus fratre, nuper Varadini medio legati, Joannis archiepiscopi Lundensis, in privato duntaxat et secretissimo consilio, cum spe maxima futurae et perpetuae pacis, iniverat. Dein perfugium quod Petro Moldavorum vaivodae, quem ipse Solymanus ut hostem dominio ejicerat, in suo regno concesserit, neque aliquoties petitum, hominem, ut ajebat, captivum suum, illi dimiserit. Postremo, quod pecuniam, qua superiore anno, quo Moldaviam obtinuerat, in Transylvaniam quoque ne invaderet, gratiam coemerat, non persolvisset. Nunc pro his objectis diluendis, immo pro reconciliando caesare Georgius Utissenius Herenita legatus mittitur. Ingentia fert secum munera ac pecuniam pactam; et si fortasse non totam, non mediocrem tamen, de cujus summa mihi non constat. Verum ne credas illa trecenta millia aureorum, proximo anno in comitiis Colosvariensibus, a Transsylvanis centum, ab Hungaris centum, ab se vero centum sub hujus commodi praetextu collata, esse missa, quae postquam fuere numerata et lucis subtracta, nunquam sunt visa. At, quid sperem de hac reconciliatione, quaeris? nihil sane quod optamus. Praesertim si is noster ab amicitia horum fratrum non discesserit, a qua discedere, et turcicae accedere, sicut jam sero est, ita juxta periculosum. Nam a Turca quicquid amicitiae aut pacis recuperabimus, precario et magno redimemus, utpote jam suspecti. Carolus vero, qui nunc in Germaniam venire dicitur, si paratis principum christianorum animis ac sibi conjunctis, ad optatum finem instanti anno, quae

Digitized by Google

concepit, perducet, quo rem nostram evasuram putes? Vereor ne hunc amittamus, illum non assequamur, et ab utroque petamur et oppugnemur. Vale. Budae. XIII. kal. Februarii MDXXXX.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 58—59.

CXVIII.

1540. *Antoniu Veranțiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ*, că Solimanŭ, sultanulŭ turcescŭ, trimite în continuu nuncii la regele Ioanŭ Zapolya din Transilvania, și cere estradarea *voivodului Petru* din Moldova, ér în casŭ din contra amenință cu resbelŭ. 1540.

Antonius Wrancius Michaeli Wrancio fratri S.

Solimanus pro Petro vaivoda jam tandem ad se mittendo assiduis nunciis instat, urget, sollicitat, et nisi dimittatur, inimicitias etiam denunciat. Veritus rex, ne, si regnum ob id quippiam damni perciperet, illi imputaretur, toto igitur assentiente consilio, XII. kal. Februarii eum misit, satis quidem aegre, magnam enim eo fenestram obturaturum se sperabat; sed citra ingens et sui et Hungariae ac Transsylvaniae perniciem [1]), desiderio tanti tyranni refragari non licuit. Uxor ejus et liberi in arce Chicho tenentur sub custodia, nec dubium est, quin et ipsi reposcantur. Id quanti sit ponderis, tute scis. Veremur, ne restitutus in dominium molestior tum nobis, tum Polonis evadat. Quod facile creditu est, si considerabimus quam dulce sit ad fortunam redire, a qua exciderat, et ulcisci posse de iis, quibus fueris semper insidiatus. Nemo ambigit, operam daturum, ut regi Joanni apud caesarem negotium facessat, partim quantum conjectura assequimur, propter veteres simultates, quas mutuo aluerunt, partim ut se alienis criminationibus apud Turcam purgando, pristinam gratiam recuperet. Nam Turcarum is mos est, ut occasiones nocendi et potiundi iis, quibus inhiant, semper venentur. At Petrus dum per Transsylvaniam duceretur, palam, quibuscum loquebatur, (licebat autem cum omnibus) de cunctis quae anno superiore pro conservatione Transsylvaniae et Moldaviae acta sunt, illum unum duntaxat authorem insimulabat, tamquam alienatum a Solymano et adjunctum Carolo et Ferdinando, seque facile rebus suis consulere potuisse dicebat, ne ipsum caesarem hostem habuisset, si ejus consiliis ac monitis non acquiescebat. Ad haec et litteras mutuorum contractuum conspirationumque in caesarem consilia secum ferre, et omnium horum habere vivos testes, aliaque id genus, ut barbaricos mores et intemperantiam hominis nosti, passim effutiebat. Nonnullorum sententia dandum erat illi venenum ad mortem accelerandam, sed nec repentinam, nec tardam nimis, ut casu videretur decessisse, non consilio, verum ut prius moreretur, quam sentina tam

1) Pôte: periculum.

Digitized by Google

lurida seriem rerum nostrarum ei patefaceret, cum quo non, ut volumus, sed ut possumus, arte scilicet atque astu agimus. Quid factum sit, me latet. Utinam non audiretur et pro necessario voto nostro etiam interiret. Vale. Albae Juliae Transsylvanae IIII. non. Februarii MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 60—61.

CXIX.

1540. 1540. *Antoniu Veranţiu* scrie din Alba-Iulia fratelui seu *Michaiŭ*, că *Petru, fostulŭ voivodŭ* alŭ Moldovei, a plecatŭ din Transilvania în Turcia.

Antonius Wrancius Michaeli Wrancio fratri S.

Saepe audivi a majoribus, eam adversantis fortunae naturam esse, ut nunquam miseros unico teli genere affligat, sed pluribus et variis, quo aut citius, quos petit, opprimat, aut una saltem victoria potiatur, si caeteris frustraretur. Habes ex aliis litteris meis Petrum vaivodam profectum jam in Turciam, eodem Georgium Utissenium Heremitam nostrum brevi profecturum. Accipe his et Hieronymum Lasky cum Tranquillo Andronico, nomine, ut dicunt, Romanorum regis, dudum ibidem esse, qui quo pacto eo sese propiuerit, scribere non praetermittam. Proxime quum ego apud Poloniae regem legatum agerem, Tranquillum Crácoviae reperi, toti, ut persensi, aulae suspectum, et ob id etiam nonnihil latitantem, ita ut me quoque dubius conveniret, quandoquidem et otiosus esset, et se a Romanorum rege in secretarium assumptum gloriaretur. Illuc haud diu post adventum meum venit et Lasky Vienna, praemisso, ut solet, ingenti fastu et itineris sui festinatione, deditque operam, ut omnibus persuasum foret, in Franciam se Romanorum regis mandato oratorem missum, Tranquillum vero in Moldaviam, quem ego triduo quam inde movissem, vidi discedentem. Verum conjectura eos non fefellit, quorum scire intererat, quid moliretur, quo animum intendisset Lasky, quum mox ab insigni viro, et magistratum in eo regno gerente fui admonitus, hunc nec in Franciam, nec illum in Moldaviam tantum, sed utrumque ad Solymanum caesarem, anteambulone Tranquillo profecturum, quod paulo post ipsa veritas consequuta est. Nam prope Hadrianopolim civitatem utrumque visum certissimi authores domino meo regi retulerunt. Sed vide, mi frater, in quas difficultates nunc decidimus. Durante hieme videmur nobis semper in tranquillo esse et nonnihil vivere, ineunte vere veteres curae atque angustiae nobis renascuntur, nova vero damna doloresque cumulantur; nec pudet saepius dicere: non putaveramus. Jam dudum apud nos percrebuit, caesaris apparatum tam terra, quam Danubio expeditum esse, et nisi reconciliandum erga nos mature curaverimus, nempe, ut suboleo, pecunia et fide pristina, sub qua regnum nobis restituerat et crediderat, in Hungariam primo quoque tempore invasurum, ab

Digitized by Google

hominibus ejus consilii recto commonemur. Nos ad hoc tardi, cunctantes, negligentes, alioqui etiam dubii ab alterutro scilicet ad alterum caesarem discedere, ne horribiliora incurramus. Ibi autem quum ii tres coram quasi Rhadamante aut Minoe quodam constituentur, quid putes, Petrum vaivodam, getica illa improbitae actum, sponte sua de nobis dicturum? Quid Lasky ab adversariis instructus, ambitionis et confidentiae homo plenus, evomet? Quid is demum Heremita, qui omnium consiliorum regis nostri mens est et animus, omniumque gerendarum rerum suarum dextera atque instrumentum, fatebitur, vel coacte, si secus noluerit? Nam credibile est, Turcam, qui omnes Christianos habet suspectos, sedulo scisciturum, an in Hungaria omnia illi sint integra, quidve animi erga se haec natio gerat, quam, quum facile poterat, non deleverat. De aliis rebus nostris ne quaeras, omnia indies magis vacillant et infirmiora redduntur, nec adhuc Hungarorum Transsylvanorumque eadem voluntas in regem; utrique haesitabundi adhuc et male affecti, ob assiduas, ut ajunt, censuum exactiones. Is noster, ut coepit, etiam nunc discurrit, modo hunc, modo illum ex proceribus, et quemque, prout morbus postulat, consueta facilitate aut blande captat, aut clementer extollit, nec aliud proficit, quam quod tot dominos, vel, ut ita dicam, reges sibi ipsi creat, eosque, ne unquam correptionem disciplinamque accipiant, armat et erudit. Haec me quam vehementer excruciant, cogita. Miror equidem quod tam diuturnis calamitatibus jam pridem non exaruerim. Tribus his epistolis omnem horum dierum historiam accepisti. Vale. Albae Juliae Transsylvanae. Quinto non. Februarii MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX pag. 62—64.

CXX.

1540. *Jeronimŭ Rorario*, nunciulŭ apostolicŭ din Ungaria şi Polonia, raportézĕ despre activitatea sa în Polonia, şi amintesce, că în timpulŭ acesta frontiera dintre *Polonia* şi *Moldova* era fluviulŭ *Nistru*. 1540.

Rm̄o ac Illm̄o Dn̄o meo Colm̄o Alexandro Cardinali Farnesio S. Rom. E. Vicecancellario, Sedis Apost. Legato.

Rm̄o et Illm̄o Monsig. Sig. mio Colm̄o.

. . . . . .

Ne la seconda audientia de la Serma Regina toccai la cosa din Roxano et di la casa: . . . . . .

. . . . . .

Li parlai etiam circa le cose publiche, prima per voler lei intendere et intervenire al tutto, et poi per aquietarla dimostrando che N. S. me havea

Digitized by Google

expressamente imposto che in tutto el negociar mio facesse capo a Sua Maesta, et mi governasse secundo el suo conselio, confidandose Sua Sanctita nela prudentia de Sua Maesta, et nelamore havea portato a la Illma sua madre, mentre era in minoribus, et qui me slongai circa la expeditione generale ogni volta se facia, ricercando el parere di questo Sermo Re et per età et altre qualità prudentissimo del modo et qualità de le gente, et qual subsidio possesse dar per defension del suo Regno et dil resto de la christianità. Se risolse in una parolla che loro haveano bona pace con el Turcho, nè erano per mancarli la fede et intrar in tal ballo con exponer a certo periculo el suo Regno, sapendo molto ben le discordie de li Principi christiani, et avidità insatiabile de occupar quel del compagno, et non di conservarglelo, alche anchor che con diverse ragione respondesse, monstrandoli etiam qual animo havea il Turcho verso di loro, havendo da quatro mesi in qua fabricata una forteza sopra el fiume Nestor, qual divide la Vallachia dala Polonia, et havendola edificata parte su quello di Pollonia, et piliata la materia per la fabrica su quello di sua Maesta contra la confederatione hanno insieme; et piu havendo di novo mandato un numero de cavalli a veder un altro loco piu verso il Septentrione per fabricare un'altra forteza, et serare questo Regno da ogni canto, per posserlo a suo bon piacere opprimere. Respose che di questa ultima partita non haveano ferma certeza, ma ben che'l Turco preparava tre grossi exerciti, uno contra el Sophi, el secondo contra Christiani, el terzo contra Moschobiti, et che non vedeano alincontro apparati de Christiani di possarsi defendere, non che loro havessen causa de metter il suo in compromesso, che ben ne possa parlare con el Sermo Re, ma che non ne cavaria altra risposta, che'l Turco se laudaria de lui, dicendo che 'l non era Re Christiano qual piu li servasse la fede.

. . . . . .

Da Cracovia a li XXIIII. de Febraro 1540.

Di V. Rma. et Illma. Sig.

Humile et obedientissimo Servitore
Hieronimo Rorario.

Theiner, Monumenta historica Poloniae. Tom. II. pag. 528—530.

Digitized by Google

CXXI.

1540. *Ieronimŭ Rorarius*, nunciulŭ apostolicŭ trimisŭ in Polonia, scrie cardinalului *Farnese* despre audiența sa la regina Poloniei, in care face amintire de fortăreţele, ce voiau Turcii se le construéscă in *Moldova* pe linia Nistrului. 1540.

All' Illustrissimo et Reverendissimo Sig. Cardinale.

. . . . . .

Poi el terzo giorno fui chiamato de la Serma Regina, dove per esser stato advertito de molte cose, quale saria longo a scriverle, mostrai haver expressa commissione da N. S. in tutto el negociare mio far capo a Sua Maestà, et con lei communicare il tutto, secondo il parer et consilio suo governarmi, confidandosi Sua Santità nela prudentia sua et observantia verso la Sede Apostolica, et poi nel amor se ricordava haver portato, mentre era in minoribus, a la bona mem. de la Illma sua madre. Primamente tocai circa la generale expeditione se havesse a fare per la commune salute de Christianità, et particularmente del suo Regno et dil Sermo genero suo, quali erano li più vicini al periculo, et che speranza de aiuto si potesse haver dal suo Regno. Secundariamente tocai la sinistra informatione data a N. S. ch' el ci fusse alcuni, quali se sforzasseno infectare el Sermo filio suo de la heresi Lutherana; la quale cosa perho Sua Santità non potesse persuaderse, considerando ch' el era stato educato de Sua Maestà, et fin al presente giorno perseverava sotto la tutella sua, nè io per quanto havea possuto comprendere, trovava che Sua Santità se fusse de la concepta speranza inganata. A la prima parte rispose molto ben cognoscere le discordie de Pricipi Christiani, et avidità di levar al compagno el stato et non di conservarcelo; et che loro haveano bona pace con il Turcho, nè erano per violare la fede data con ponere in expresso periculo il Regno suo, et che il Turco medemo dava questa gloria al suo Re di mantenere più la sua fede che alcun altro Principe Christiano. Et benche li facesse veder el bon animo havea il Turco verso di loro, havendo gia quatro mesi edificata una forteza sul fiume Nestor, qual divide la Polonia da la Valachia su quello di Sua Maestà, et piliata etiam la materia per la fabrica contra la forma de lor confederatione, secondo ho etiam scripto a V. S. Rma, et poi novamente mandato un numero de Cavalli a vedere un altro loco più al Septemtrione et verso la parte de Moschobiti per fabricare un'altra forteza, et serare questo Regno da ogni canto, per posserlo a suo bon piacere opprimere. Et benche etiam andasse moderando la proposta mia con dire che N. S. non ricercava se rompesseno con el Turco et mettessero il Regno suo in periculo, ma solo dicesseno el consilio et parere suo, et quando poi vedesseno li Principi Christiani esser talmente uniti et potenti, che possesseno resistere al nemico, et la impresa in essere, che alhora facesseno da boni Principi Christiani, et da quelli sono, agiongendo che'l suo Sermo genero Re Gioanne non obstante ch'el è più vicino al periculo, non havea mancato dal

Digitized by Google

debito suo in tal cosa, et facto lo officio di bon et vero Principe Christiano; non per questo ne posse cavare altra risposta ch'a esser vero de la prima forteza, et che haveano mandato a dolerse con il Turco, de la seconda non haver anchor ferma certeza, et che ben possen parlarne con la Maestà del Re, ma che non caveria altra risposta.

. . . . . .

Da Cracovia a li XXIIII. de Febraro MDXXXX.

Reverendissimae et Illustrissimae D. V.

Humilis et obedientissimus servitor
Hieronymus Rorarius.

Ex archivio Farnesiano Neapolitano.

Theiner, Monumenta historica Poloniae. Tom. II. pag. 532—533.

CXXII.

1540. 1540. *Antoniu Veranțiu* scrie fratelui seu *Michaiŭ*, că *Petru, fostulŭ voivodŭ ală Moldovei*, se află totŭ în Transilvania, şi că estradarea sa la Turci a fostŭ amânată, din causă, că mai târdiŭ se fie pusŭ în libertate şi apoi ajungându érăşi Domnŭ în Moldova, dénsulŭ sĕ se arete mulţămitoriŭ regelui Ungariei.

Antonius Wrancius Michaeli fratri suo S.

Jam binis a me litteris habuisti, Petrum vaivodam in Turciam dudum dimissum, et Georgium Heremitam, thesaurarium, eodem legatum cum muneribus profectum. Nunc habeto his: utrumque adhuc hic immorari, moramque, puto, utriusque consulto fieri. Nam regi Poloniae missio Petri nullo pacto probatur, nec nostro quidem, sed negare fuit periculosum, ne unius hominis servandi gratia, toti regno indignatio atque exitium a Turca oriretur. Differri itaque decretum est, ut meliore aliqua occasione dimitti possit, ex qua etiam si restitueretur in dominium, et regi nostro acceptum referret et Polono infensus esse desineret, quod facile speratur, si ingenium hujus nostri perspicias, qui id solum non potest a Solimano obtinere, quod non vult posse. De tarditatione vero expeditionis Heremitae alia ratio est, sed non valde dissimilis. Dona, quae secum fert, maxima sunt, ducentorum milliuni aureorum dicuntur summam facere, dein ex afflictissimo et despoliatissimo regno efferuntur, infidelique et christiano nomini infensissimo mituntur tyranno. Quod credis non dolere Joanni? qui quid animi habeat in conservando hoc regno, labores ejus indefessi, et per Hungariam ac Transsylvaniam assidua peregrinatio, et isthaec annua dona testantur. Etenim semper nititur, ut in omnes

Digitized by Google

partes integer appareat, praesertim dum et cum Turca in officio persistit, et Caroli ac Ferdinandi spe injecta validi futuri belli in Turcas jam a triennio frustra ducitur. Nihilominus praesentis quoque aestatis summo artificio exitum opperitur, atque etiam quamquam ob id suspectum se esse Solymano non nesciat; quid tamen ii duo fratres jam tandem velint movere, magnopere videre desiderat, eaque munera usui Hungariae et beneficio conservare satagit, ac eo tempore mittenda differt, nempe sub ipsa hieme, si retineri non poterunt, quando expeditio, qua diu jam nobis minitatur, non timebitur, utpote in insequentem annum distracta; sperans utique interim bonam aliquam mutationem eventuram. Habes a me, quae apud nos in dies fiunt. Utinam meliora daretur scribere. Ubi sis, quid rerum agas, quove es statu ac fortuna, scire cupio. Vale. Albae V. kal. Martii MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 65—66.

CXXIII.

1540. *Antoniu Veranțiu*, inculpă pe *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei (românŭ de naționalitate), că dĕnsulŭ voesce se separeze *Transilvania* de *Țéra-ungurĕscă*, și apoi se domnéscă aci după sistemulŭ voivodilorŭ din *Țéra-românĕscă* și *Moldova* plătindŭ tributŭ sultanului turcescŭ. 1540.

Antonius Wrancius Ioanni Statilio avunculo S.

Motus hi, quibus regnum hoc coepit intumescere, adhuc turgent, neque eos ulla ratione video sedari posse, quum in dies novis et quidem validioribus in omni parte obruitur, ac pestiferis factionibus totum disjicitur adeo, ut judicatu non est difficile, quin in gravissimas aerumnas atque calamitates brevi sit casurum, nisi mature et authores puniantur, et qui tanto sceleri assensere, consilium immutent. Porro et Seculi et nobiles falsis ejusmodi persuasionibus a mente sana et quietis studio abducti, alienae ac certe duorum ambitioni cupiditatique inservientes, procul dubio ad extremum exitium tum se, tum patriam dudum inclinatam, praecepitem dant. Amicus quidam ad me scribit in hanc sententiam: Nunc, inquit, in tota Seculia motus et conjurationes intestinae, authore eo, (Stephanum Mayladum vaivodam innuit), qui me aliquando Sclavum hominem solitus est appellitare, scaturiunt, roboratae quidem subscriptionibus omnium, qui litteras didicerunt, qui non, signo crucis. Recusantes vero id facere, (ita enim sese mutuo devinxerunt) vi coguntur tam nefario sceleri dare nomina. — Nec adhuc penitus exploratum aut perspectum habemus, in quem finem ista miscentur. Fertur tamen vulgo, ut intercipiant regia munera caesari Turcarum decreta, quae proxime Joannes Kallay in-

Digitized by Google

vexit, et in oppido Segesvario metu horum conservavit. Alii, ut arcem Balvanos Novum, quam recens Georgius Heremita, thesaurarius, jussu regis erigi fecit, disturbent, metuentes, ne, si in Turcarum aut Valachorum potestatem veniret, periculum Transsylvaniae afferret, quum in loco natura ipsa munitissimo, proximitate fluminis Samosi, alioqui etiam opere fortissimo exstruatur. Nonnulli dicunt contra ecclesiasticos et praesertim contra te aculeos intensuros; non oportere, inquientes, nos tantis opibus affluere, non deliciis difluere, sufficereque clerico victum ac vestitum. Verum quamplurimi affirmant Maylatum cum collega suo Balassa tyrannide Transilvaniam invasurum, divisurumque ab Hungaria, et in ea, instar vaivodae Moldavi et Transalpini, quotannis pendendo tributum, Turcae auxilio et consensu dominaturum. Hincque eos moliri arcis Balvanos Novi ruinam, ne ex ea impediri possent, ecclesiae vero bonorum occupationem, ut fiscum dominii sui augerent, arbitrantur. Sed haec omnia nobis proxima comitia plane indicabunt, quae ut quamprimum intellexero, ita celerrime perscribenda curabo. Hoc dumtaxat interim volui te habere, ut singulorum dierum acta et successus harum turbarum non ignores, meque scias, ubivis gentium malle id temporis esse, quam in Transsylvania. Tam mihi adversi sunt moderni ejus mores, per nimiam cum suam ipsorum licentiam, tum per summam Joannis regis indulgentiam corrupti. Vale. Albae Juliae Transsylvanae IV. id. Martii MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 82—84.

CXXIV.

1540. 1540. *Antoniu Veranțiu*, prepositulŭ catolicŭ din Alba-Iulia, scrie lui *Petru More*, că scie fórte bine, că dênsulŭ este *românŭ*, insă trebue se-i declare, că se află în mare retăcire, când dênsulŭ pune mai pe susŭ *cetatea lui Gelu* de câtŭ *Alba-Iulia*, de óre-ce Ardelenii recunoscŭ de episcopŭ numai pe celŭ din Alba-Iulia. 1)

Antonius Wrancius Petro More S.

Jam pridem scio, quod te amicum ex animi mei sententia habere non possum, tametsi omnes officiorum ac benevolentiae numeros in te experiar et effundam, idque non quod ego nolim, sed quod tu. Nam ipse manibus ac pedibus, immo totus in tuam amicitiam propensissime feror, sed abs te illudor, abjicior, contemnor, neque mea, sed tua solius causa, et falso quidem atque iniquo judicio tuo. Per Posgainum adolescentem meum renunciasti, quod Albae hic mihi ab arcis hujus praefecto Emerico Kewendy red-

1) Despre Veranțiu ca istoricŭ, în ce privesce pe Românĭ, a se vedé scrierea nóstră Monumente pentru istoria Terei Făgărașului. Bucuresci 1885.

Digitized by Google

dentur illi pauci nuni, quibus debes; litteris vero tuis venturum te et debito satisfacturum polliceris, quod quando futurum sit, vix calendae Graecorum norint. Hortaris ad haec, ut libere et tibi et tuis hic omnibus praecipiam, cum quibus obtemperaturum te mihi in omnibus quae imperarim, nimis jactitas. Scito tamen, quod me non fallis, quodque Valachus es, me non ignorare! Verum, cedo, qua ratione jussis meis parebis, si preces respuis? Atqui differs dumtaxat et nugaris, variasque interim occasiones et momenta rerum opperiris, quibus multa immutari speras, dum comitia, quae nunc habentur, jam pariant, quod conceperunt, eoque procul dubio animum intendisti, sine fuco loquor, ut per praetextum novarum rerum hujus regni, meum, quod apud te est, injuria in crumenam tuam recondas, non inscius proverbii illius: saepe multa inter os et offam. De vigilantia nostra et praesertim mea huic loco necessaria, omnia polliceor et regi et avunculo meo, quae per fidem ac diligentiam meam exhiberi possunt. Sed nisi muri Albae Gyulae vigiles ac excubitores suos habuerint, frustra certe tantae huic moli ac laxitati ab iis paucis mystis, et inermibus, ne dicam, delicatis clericis invigilabitur. Sat una nox erit, quum omnes negligentissime edormiuntur, quae ne somniantes quid tale facile nos opprimet, tanta solitudine ac desolatione tenentur haec moenia. Quod si Gelam Albae proponis, toto coelo ac terra erras. Hinc enim episcopatus cognomen, hinc titulus est. Hic episcopi sedes, hic jus ecclesiasticum, hic authoritas geritur eumque semper praesulem suum Transsylvani agnoscunt, vocant, venerantur, quem Alba tenet. Vale. Albae XII. kal. Aprilis 1540.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 90—91.

CXXV.

1540. *Antoniu Veranțiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scrie reginei *Bona* din Polonia, că după informațiunile primite, *Stefanŭ Mailatŭ*, voivodulŭ Transilvaniei, făcuse o conjurațiune cu cățiva nobili in contra regelui Ungariei; ér' *Petru*, *fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, a plecatŭ in Turcia trecându prin Alba-Iulia. 1540.

Serenissimae reginae Bonae Antonius Wrancius felicitatem.

Etsi haec nova studia Transsylvanorum nota esse majestati tuae non ambigam, tamen ut solenne illud, quod ei pollicitus sim, fideliter observem, ne aliqua in parte unquam officium meum atque obsequium majestati tuae deesse videatur, perscribam ipse quoque. Verum cur nova dixerim, nescio, quippe quum semper Hungari ac Transsylvani hisdem inhaerent moribus, summum habentes solatium, communem quietem cum turbis, mutuam charitatem cum odio, et pacem cum bello commutare, principi praeterea non pa-

Digitized by Google

rere, et in hunc ipsum novas machinationes intendere, ut quod etiam hostis acerrimus et potentissimus huic afflictissimae patriae salvum reliquerat, perniciosis factionibus, intestinisque conflictibus praecipites in extremum exitium dent. Vulgatum erat apud nos, vaivodas hos nostros Transsylvanos, Mailadum et Balassam, conjurationem quandam cum potioribus nonnullis viris Seculis et nobilibus occultam inivisse, at potissimum in quem, plane non constabat, quia varii rumores variis et multis causis, ut in re tali fieri assolet, omnia complerant. Ingens trepidatio cunctos occupaverat, arces jam, civitates et oppida custodiebantur, et qui possidebant, quod amitti posset, ad praesidiorum curam, cogitationemque conferebantur. Ad haec omnibus his tribus nationibus: Seculis, Nobilibus et Saxonibus indicto conventu, major metus universos pervasit et sollicitudo hausit, quod omnino magni cujuspiam ac nefasti sceleris partus ex eo exspectabatur. Nam quidam in regem, multi in episcopum Transsylvanum, meum avunculum, et in Heremitam, regni thesaurarium, aliique in alios hujusmodi motus conjectabant erupturos. Verum habitis et absolutis comitiis in oppido Vasarhel VII. non. Martii, longe mitiora, et quae haud quaquam, ut ipsi dicebant, reprehendi possent, caeterum omnia languida et tumultuaria celeritate perfecerunt. Opinamur eam ob causam, quod praestigia ipsorum mature fuissent detecta, et ad aures regis delata, percipioque authores, eorumque complices ita esse consternatos implicatosque, ut explicare se sine magno malo non putent posse. Nam ipsum regem indignatum esse, et magnis itineribus in Transsylvaniam festinare jam certo habent. Miserunt ad ejus majestatem oratores ex unaquaque natione quaternos, qui suspiciones de se exortas indicent falsas esse, et quid decreverint, exponant. Petunt autem imprimis, ut rex illis declaret, quid pacis, quid hostilitatis habeat cum Turca. Etenim vereri se, ne ut Hungaris et Sclavis ferme jam alteris subactis, alteris de pilo pendentibus, idem, ipsis quoque insciis et oscitantibus eveniat. Praeterea census se quotannis assiduos et grandes persolvere, ignorareque in in quem finem, quum ipse Turca bellum illis et extremam occidionem minitetur, tempusque belli gerendi jam aptum adesse, neque de sua securitate spem ullam videre. Caeterum ut ejus majestas pecuniam in Transsylvania cudi faciat, cujus maximam inopiam apud se esse nemo nesciret, eoque res ipsorum esset deducta, ut jam merces permutare cogerentur, quum nequirent vendere. Et quaedam alia ad fidelitatem attinentia, non magni pensi habita. Sed adveniente rege, non ambigo ulturum malorum malefacta, resque hujus regni in vado collocaturum, et sedaturum omnes fluctus. Discessum Petri vaivodae Moldaviae in Turciam, puto majestatem tuam accepisse. Transivit hac V. kal. Februarii, ut dicunt, qui viderunt, sine motu, constans, hilaris et cum spe magna redeundi ad dominium, nihilque dejecti nihil impulsi ab adversa fortuna hominis prae se ferens. Sola uxoris ac liberorum recordatio vultum barbari immutabat, interdum etiam lachrymas excussit. Utinam scelestus et fidefragus Valachus, dum in sylva profugus erraret, ferarum morsibus concidisset. Tot certe curae nunc nobis fortasse non cumularentur nec geminaretur apud Solymanum malleus, quum et Hieronymum Lazkum illic esse, et egregie atque accurate in Joannem instructum aculeis intelligimus.

Digitized by Google

Sed speratur, quod Deus Optimus Maximus ulciscetur malos, nec eorum pravis consiliis respondebit optato successu. Majestas tua felix valeat. Albae. IX. kal. Aprilis MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 94—96.

CXXVI.

1540. *Asimilarea de dreptă a nobilimei române cu nobilimea ungurească din Transilvania.* Dieta Transilvaniei întrunită la Turda decide, că în casü cându judecătorii comitatelorü vorü încheia procese verbale false în contra vre unui nobilü ungurescü, atunci nobilulü acela va puté se probeze cu alţi trei nobili falsitatea acestorü procese verbale, şi acéstă dispositiune se înţelege şi despre *nobilii români.* 1540.

Anno domini 1.5.4.0.

Articuli Reformacionis ac Rectificacionis Jurium et consuetudinum Dominorum ac Nobilium, harum parcium Regni Transsyluanarum, in dieta, sew conuentu eorum generali, profesto Beati Adalberti Episcopi et Martiris nouissime transacto, de Regio mandato Thorde celebrato, confecti, ac per Regiam Maiestatem, Dominum nostrum clementissimum approbati atque ratificati.

Primo, Quod in singulis harum parcium Transsyluanarum principales comites, per dominum Wayuodam, vicecomites vero ac Judices Nobilium per vniuersitatem eorumdem Nobilium eligantur; in Comitatu siquidem Albensi propter eius magnitudinem tres, in alijs autem singulis comitatibus duo Judices Nobilium, per eandem vniuersitatem semper erunt eligendi. Vice Judices tamen Nobilium, per principales Judices eligi non possunt, neque debent; sed in casibus, factum minoris potencie concernentibus, ac vestigiorum animalium, et hijs similibus, per hominem lesum, eligatur Nobilis vnus, honeste condicionis, qui propter Judicis Nobilium remotam forsitan residenciam, vel aliter ob eius absenciam, in eiuscemodi casibus et factis, loco Judicis Nobilium procedat, et tandem coram Vicecomite ac Judicibus Nobilium, in Sede Judiciaria Comitatus, fassionem sub Juramento faciat, et sic litere super huiusmodi negocio necessarie conficiantur. Isti tamen Nobiles in negocijs, que ad capitalem Sentenciam tendunt, Juramentum dare, prestareque, et Jobagiones reducere non possunt, sed tam in eiuscemodi negocijs, quam eciam in facto reductionis Jobagionum, solus Judex Nobilium procedere debet.

. . . . . .

Ceterum, Quod Vicecomites et Judices Nobilium ad exequucionem ali-

Digitized by Google

quorum onerum Judicialium, que communiter Birsagia nuncupantur, in causis Jure determinatis cumulatorum exeuntes, aut propter negligenciam administracionis subsidiorum, sew contribucionum Regie Maiestatis exmissi, primum ad facies possessionis contumacis accedere. Ibique satisfactionem super huiusmodi Birsagio, aut neglecta solucione subsidij, sew contribucionis Regie, postulare debet (sic), que quidem possessio, si integra fuerit, duodecim marcas, media vero sex, porcio autem possessionaria tres soluere tenebitur, singulas tres marcas totidem florenos facientes, cum vno Juuenco trimo, sew trienne, harmadffy thwlok appellato, (in cuius cornibus funis persistere potest), reddere persolueregue poterit. Verum, si Judex, possessionis satisfactionem impendere noluerit, extunc ipse, ad Requisicionem Judicis Nobilium, vniuersum gregem Jumentorum possessionis illius in presenciam ipsius Judicis Nobilium ad eandem possessionem impellere teneatur, vbi Judex Nobilium tale Birsagium per semet-ipsum exigat, et non Boues aratro aptos, sed Juuencos tollat. Si vero Judex ipse, contumacia ductus, gregem impellere recusauerit, extunc Judex Nobilium eciam in Campo exigere possit, modo tamen prenotato; Verum si Juuencos in grege non repererit, eciam Boues pro tribus marcis, totidem florenos (vt prefertur) facientibus auferendi habebit facultatem. Vicecomites tamen et Judices Nobilium, tam in eiuscemodi onerum Judicialium exactione, quam eciam subsidiorum, sew contribucionum Regie Maiestatis administracione, absque literis Comitatus exmissionalibus procedere non audeant. Et quod ijdem Vicecomites ac Judices Nobilium ad exequucionem quorumcumque Nobilium, absque omni solucione pecuniaria, exire debent, victualia tamen Nobilis ipse, cuius negocium agitur, illis administrare tenebitur.

. . . . . .

Item, Quoniam hactenus ex fassione nonnullorum Judicum Nobilium multa Birsagia perhibentur fuisse accumulata, licet indebite, eo, quod ipsi Judices Nobilium, tamquam homines simplices, vel ignorancia ducti, vel interdum animi passione, odio scilicet vel fauore moti, iniustas fecissent fassiones et attestaciones, vt igitur decetero huiusmodi incomoditates et Birsagia cessent, e medioque tollantur, conclusum est Quod si quis Dominorum, aut Nobilium, contra se aut familiares, vel Jobagiones suos, quempiam Judicum Nobilium iniquam fassionem, sew attestacionem fecisse intellexerit, et eam inualidare, infringereque voluerit, extunc Idem dominus, aut Nobilis, cum tribus bone fame et honeste condicionis Nobilibus, huiusmodi fassionem seu attestacionem, inique per Judicem Nobilium factam esse, scitu debeat, teneaturque verificare et comprobare. Quod si facere poterit, teneatur Insuper ad caput ipsius Judicis Nobilium, vigesimo quarto se Nobilibus, bone similiter fame, et honeste condicionis Juramentum prestare, quo deposito Judicem Nobilium non solum ab officio deponere, sed eciam in facto, penaque periurij condemnare poterit. Si tamem Id nequibit, in homagio eiusdem Judicis, Sexaginta et Sex florenos faciente, eidem solummodo Judici Nobilium persoluendo, conuincentur eo facto. Et hoc Idem eciam de Valachis Nobilibus est intelligendum atque tenendum, ita tamen, vt Volachus ipse Nobilis cum Hungaris Nobilibus et verificacionem et Juramenti deposicionem premissam facere, peragereque teneatur.

Digitized by Google

. . . . . .

Item, Quod Adolescentes vel seruitores Ignobiles sew Rustici, qui de bonis dominorum terrestrium ad bona aliorum profecti fuerint, et Ibi uxores duxerint, viduas locupletes liberis carentes, mariti vero earum inopes extiterint, Tunc Nobiles sew domini terrestres, quando tales Jure mediante ad propria reducere voluerint, non cum omnibus rebus, (vt hactenus abusiuo modo solebant), sed cum tercia dumtaxat parte rerum Mobilium Mulieris reducantur. Si vero huiusmodi femine a primo Marito liberos habuerint, tunc diuisis et sequestratis huiusmodi rebus, ad singulos filios vel filias, colonus reducendus cum muliere, illa vnam solummodo partem accipiat; si vero vnicam prolem habuerit a primo marito, extunc sola tercia parte rerum mulier ipsa contentetur.

. . . . . .

Stephanus de Werbewcz,
Cancellarius Regius.
In testimonium premissorum
manu propria subscripsit.

Monumenta Comitialia Regni Hungariae, II. pag. 161—168. Originalulŭ pe chărtie în colecțiunea de manuscripte a museului transilvanŭ.

CXXVII.

1540. *Antoniu Veranțiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scric unchiului seu, episcopului Ioanŭ Statiliu, din Alba-Iulia, că *Petru, fostulŭ voivodu alŭ Moldovei*, a trimisŭ unŭ solŭ la regele Ungariei, ca se-lŭ informeze, că dĕnsulŭ a fostŭ primitŭ forte bine din partea sultanului turcescŭ, şi in scurtŭ timpŭ se va întórce érăşi la domnia Moldovei. 1540.

Antonius Vrancius Joanni Statilio avunculo suo S.

Discedenti tibi Buda initia dumtaxat regis actorum in Transsylvania perscripseram, nunc ut prosequar, quae successerit, sic habeto. Quum et Mailadus, diffisus innocentiae suae, ad praesentiam regis venire noluerit, et Balassa, qui venerat, causam suam iniquam esse non ignorans, juri stare ausus non fuisset; rex ipse Thordae adhuc existens, in conventum advocatis judicibus, quid illi causae litisque cum utroque intercederet, cognoscendum judicadumque, praesente toto regno, exposuit. Insumpto tandem circa hanc quatriduo, nemo fuit, qui ipsos vaivodas manifesto crimini laesae majestatis obnoxios esse non judicaverit. Damnati itaque sunt et proscripti quaerunturque ad necem omni diligentia ac studio. His peractis et conventu dimisso, mox ad oppugnandas arces Balassae missae copiae ac tormenta. Michael a Sombor praeerat arci Almas, quam, vix conspecto milite, intra brevissimum temporis spatium ad verba dedidit. Leeta similiter unico ictu bombardae in-

Digitized by Google

cusso, quo portae ejus corruere, eadem facilitate accepta est. Diod postmodum obsessa et biduum tormentis acerrime petita, tertio, dejectis duabus turribus, ad conditiones dedendi se, qui eam tuebantur, venere. Concessa itaque iis vita ac rebus, haec quoque in potestatem regiam cessit. Solus Petrus Gerendinus, qui ei praeerat, propter quartam jam rebellionem, ademptis rebus omnibus, interdicta patria, sempiterno exilio est damnatus. Fogaras obsidet Valentinus, cognomento Turcus, et Andreas Bathoraeus cum quinque circiter millibus Hungarorum, Saxonum peditatus non exiguus juxta est, et Seculorum omnes praecepui, exceptis nonnullis; ipsa plebes tota cum rastris, ligonibus et id genus instrumentis undique jussa est eo confluere. In hac arce ambo sunt vaivodae cum uxoribus et liberis, computatisque militibus, mulieribus, servitiis, et qui aetate sunt invalida, numerum trecentorum hominum excedunt, satisque jam anguste sedent, ut perfugae nunciant, et annonam tenuiter dilargiuntur. Rex ab uno mense, accepto Diod, hic Albae sese continet propter aegritudinem, quae sola eum ab oppugnatione Fogaras hactenus impedivit, sed jam admoventur bombardae, et reliquus exercitus eodem contendit, expeditoque oratore Caroli, Cornelio Dupplicio Sepero, et suo in Turciam dimisso, ipse quoque se hinc movebit. Quicquid autem difficultatis sumus habituri in hac expeditione, id Fogaras, judicio omnium exhibebit, verum nihil eorum praetermittitur, quod ad citam et facilem ejus expugnationem attinere videatur. Illud tantum obest, quod solito more mora ab incepto lacessimus, dum gratis omnia, et conditionibus, ut dicunt, qui impensis parcunt, honestis obtinere studemus. Proxime diu institit Mailadus apud Valentinum, ut se ad colloquium suum admitteret, aut nunciis saltem, seu litteris quaedem transigi secum pateretur. Sed Valentinum per multos dies vetuit princeps, quorundam tamen consilio inductus, tribuit ei facultatem, ut solis nunciis ageret. Caeterum edocuerat, ut offerret illi nomine suo arcem Galaad cum quingentis colonis, et reddita arce Fogaras, Transsylvania perpetuo careret. Ille ad haec Beche quoque et Bechkerek poposcit, utque collegae ejus ac Martino Gerendino vitae, bonorumque omnium gratiam faceret, quod minime obtinuit. Rex itaque in hoc nunc est, ut eos vi expugnet et puniat. Francisco Kendy satis aegre et cum dedecore vita, abjectissime summisso genu et muliebribus lachrymis petita, ac si quid pecuniarum habuit, permissum est, reliquis omnibus bonis et arce Weech amissa, pulsusque e Transsylvania, pro exilio irrevocabili Hungaria data. De conjuratis adhuc nihil actum, dictum tamen est, postea eos intellecturos, qui regis esset animus. Dilata igitur eorum est res, donec authores comprimantur. Unde tota Transsylvania vehementer timet, et in officio est, ut nunquam alias. Quod ad valetudinem regis pertinet, licet febres et stomachus male affectus causetur, neque veritatem ipsam morbi sciri volunt qui eum curant, propter vulgi inconstantiam, scito tamen a sinistra parte corporis, etsi non omnino ictum, perstrictum tamen nonnihil apoplexia. Nam Deus qui huic miserrimo regno illum tam cito non vult exstinctum, signis quibusdam praemonuit venturi morbi periculum. Mox igitur adhibitis purgationibus, quiete, cibi abstinentia, sanguinis emissione, et aliis hujuscemodi antidotis, non occupavit, sed tantum

Digitized by Google

obstupefecit aliquantulum ejus membra. Nunc jam exit aliquantum in publicum, et convalescentis ac viventis hominis speciem praebet, ut iis, qui se mortuum disseminaverant, occurrat. Sed proculdubio infirmus est, et interdum, ut a Ludovico Thomoreo ejus cubiculario intelligo, et pede et oculo titubat, molestissimeque omnia, nec illa solita hilaritate ac solertia agit, adeo ut non mediocriter reddimur omnes solliciti. Quod te quam primum scire volui, utpote scitu tibi pernecessarium, quum et hic omnes rebus suis magnas difficultates ominentur, si decesserit, hoc praesertim tempore, quo ad maximum in hoc regno incendium conjuratione Mailadi et Balassae patefacta est via. Heremita thesaurarius dudum abire in Turciam debuit, sed nullo pacto expelli potest, trahitque moras usque ad indignationem etiam regis, quum et chaus caesaris nuncius pro eo jam venit, et adhuc profectionem differt. Litterae tamen jam scribuntur, nec dubium est, quin intra septem dies movebit. De nostra mora aggrediendi Fogaras si quaeris, valetudinem regiam in causa esse quidam dicunt; multi existimant, quod conditiones, si quae ab obsessis porrigerentur, opperiuntur, ne saltem impendatur, quandoquidem indies noster exercitus sensim dilabitur. Sed de hoc parcius, quod per te largius conjicies, qui novisti hujus nostri genium. Huc accedit, quod et Valentinus Turcus gravissima et plena periculi aegritudine laboret, cujus curandae gratia, relictis castris, Albam concessit. Mailadus vero nihil territi, nihil dejecti hominis prae se fert, immo nisi gratiam optatam et honore suo dignam, nullo adhuc, ut jactanter gloriatur, scelere temerato, obtinuerit, nunquam se Fogarasium vita superstite amissurum denunciat. Omnes illi compatiuntur. De Balassa, ut de homine parvi pensi, aut nunquam nato, nulla mentio, nulla illius miseratio. Collegae etiam suspectum est ingenium, ob rei bellicae peritiam et morum vafriciem, nec quispiam est, qui omnem lapidem, si evaserit, non moturum putet, ut injuriarum recordetur. Ex Turcia a Petro Moldaviae vajvoda venit ad regem nuncius; ait illum honestissime a caesare haberi, et omnino in dominium suum pristinum brevi dominum rediturum, substitutum vero illi in Moldavia revocari ad Portam. Sed haec differentur, ut accepi, ad adventum oratoris nostri. Petit regem, velit aut arcem Chycho ei restituere, ut uxor liberius ageret, aut eadem dimissa, juberet Bistriciae dari mansionem. Responsum adhuc non est, nec respondebitur ad vota. Ejus nuncius cum Heremita expedietur. Stephanus Druget a Homonna et Bernardus Thamasy decesserunt. Gaspar Dragffy ab ipso sepulchro revocatus est, et ductus Lutheranismi poenitentia, quo deflagrabat ad libertatem carnis sine spiritu, juravit se in posterum catholicum Christianum acturum et more patrio ecclesiam culturum. Petrus Perenneus idem fecit de sacerdotibus, quos ad conjugia compulerat. Magna mutatio dexterae Excelsi, si non coecutirent. Is praesens annus magna siccitate affecit omnes fructus et sata terrae, pollicetur ingentem omnium rerum caritatem, et jam tritico ad LXX. denarios crevit pretium. Cancellarius tuus Werbewzy, et Quinqueecclesiensis episcopus, caeterique consiliarii regii recte valent, seque tibi commendant. Vale. Albae Transsylvanae VIII. kal. Jul. MDXL.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 104—108.

Digitized by Google

CXXVIII.

1540. 1540. *Capitululŭ din Aradŭ* raportézĕ regelui *Ioanŭ Zapolya*, că voindŭ se introducă pe nobilulŭ *Franciscŭ Fodorŭ* în posesiunea comunelorŭ Conerova şi Domaşnia din Bănatŭ, iobagii lui *George Voivodulŭ din Caransebeşŭ* au făcutŭ opositiune cu armele în contra acestei introduceri.

Serenissimo principi et domino domino Joanni dei gracia Hungarie Dalmacie Croacie etc. Regi domino ipsorum naturalj graciosissimo Capitulum Ecclesie Orodiensis, Oracionum suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra nouerit Serenitas nos litteras eiusdem adiudicatorias Sentencionales, pro parte Nobilis francisci fodor de Welkffalwa, Contra Nobiles, Gregorium, Georgium, Nicolaum et Simonem Wayda, de Karansebes super quadam possessionaria restatucione necnon Reambulacione, estimacione, occupacione, Rerumque et Bonorum ablacione, necnon Titulo pignoris Statucione, Bude feria Sexta proxima post festum beati Emericj ducis et confessoris proxime preteritum In papiro clause confectas, ac Sigillo vestre Serenitatis Judicialj ab extra in margine Impressiue consignatas nobisque preceptorie loquentes et directas summa cum reuerencia qua tenemur recepisse et Juxta earundem continenciam vnacum Nobili Joanne letha de Naghbessenyew, curie eiusdem vestre Maiestatis Notario, homine videlicet eiusdem vestre Maiestatis in dictis litteris vestris inter alios nominatim conscriptos specificato, ad ea que in eisdem litteris continebantur, de eadem Curia vestra Regia specialiter transmisso, vnum (ex) nobis videlicet honorabilem Magistrum Lucam de Zathmar, socium et Concanonicum nostrum, nostro pro testimonio fidedignum duxeramus (exmittendum remasŭ afară din textŭ), (Qu)i tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retuleru(nt) eomodo, Quomodo ipsi die dominico proximo post (festum) . . . . . lucie virginis et martiris proxime preteritum vicin(is) et commetaneis et signanter Nobilibus Georg(io) orzag . . . . . Joanne de Machkas Stephano de oztro Nicolao Bokosnic . . et altero Nicolao Tooth de dicta Karansebes, ...

. . . . . .

nominibus et personis, ac alys quam plurimis inibi legittime conuocatis et presentibus accessis(ent) . . . . . Idem homo V(estre) Serenitatis ipso n(ostro) testimonio presente Juxta continenciam litterarum vestrarum ipsas porciones possessionarias in possessionibus . . . . . konyerowa et Damasnya habitas Simulcum cunctis earum (v)tilitatibus et pertinencys quibuslibet Contradiccione Inhibicione (et) Repulsione prefatorum conuictorum ac aliorum quorumlibet preuia racione non obstante, Memorato francisco fodor restatuere ac alia (ec)iam que in eisdem litteris vestris continentur perficere voluisset, dum adh(uc) fuissent constituti in territorio ac Intra metas dicti possessionis D(am)asnya, Tunc quam plurimi Seruitores et Jobagiones dictorum Georgy, Gregory et Nicolai Wayda necnon alterius Nicolai . . . . . Q(uibus) resistere non valuissent manibus armatis more hostili eisdem (ob)uiassent ac eosdem

Digitized by Google

nostri et Vestre Serenitatis homines in personis eorundem dominorum suorum temeraria violentaque Repulsione ab exequucione earundem ense euaginato et extracto Repulissent et premissam Judiciarum commissionem Vestre Serenitatis debito exequucioni demandarifacere non permisissent potencia mediante Seriem itaque huiusmodi exequucionis per Vestre Serenitatis et et (sic) nostri testimony homines facte, Remissis eciam in specie, pretactis litteris eiusdem Vestre Serenitatis adiudicatorys Sentencionalibus Capiteque Sigilli nostri ab extra in margine more solito consignatis eidem Suomodo fideliter duximus rescribendam Datum Tricesimo secundo die diei exequucionis premisse, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 218—219. După ordinulŭ de esecuţiune alŭ regelui Ioanŭ Zapolya din a. 1540 în archiva familiei Macskásy.

CXXIX.

1540. *Ioanŭ Zapolya*, regele Ungariei, confiscă tóte moşiile *familiei Voivodului din Caransebeşiŭ*, din causă, că au făcutŭ de dóue ori opositiune cu armele în contra introducerei nobilului Franciscŭ Fodorŭ în posesiunea comunelorŭ Conerova şi Domaşnia. 1540.

Joannes dei gracia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Orodiensis, Salutem et graciam Noueritis Quod cum Juxta Judiciariam commissionem nostram litterarumque nostrarum adiudicatoriarum Bude feria Sexta proxima post festum beati Emerici ducis et confessoris proxime preteritum transacta pro parte Nobilis francisci fodor de Welkffalwa Contra Nobiles Gregorium Georgium Nicolaum et Simonem Vayda de Karansebes exinde confectarum continenciam, homo noster Regius infra declarandus presente testimonio vestro ad facies possessionum Konyerowa et Damasnya nominatatum, In districtu de Karansebes ad(iac)encium consequenterque porcionum possessionariarum prenotati francisci fodor actoris in eisdem possessionibus habitarum vicinis et commetaneis (ea)rundem vniuersis inibi legittime conuocatis et presentibus accedere, ibique easdam porciones possessionarias ipsi actori restatuere, deinde ver(o) ad facies vniuersorum Bonorum, ac Jurium possessionariorum predictorum Gregory, Georgy, Nicolai et Simonis Wayda vbilibet habitorum, (vicino)rum pariter et commetaneorum eorundem legittimis inibi conuocacionibus factis, venire ibique habita eorundem legittima reambulacione et condigna estimacione exclusisque porcionibus aliorum quorumcu(mqu)e, de eisdem occupare, Res eciam et queuis Bona mobilia eorundem conuictorum, si que reperiri possent, auferre ablataque in duabus nostris Judiciarys, In Tercia vero partibus prefati actoris partis scilicet aduerse manibus tam diu per nos et ipsam partem aduersam, donec

Digitized by Google

eadem a nobis et ipsa parte aduersa, per hos quorum redempcioni magis competunt in condigna eorundem estimacione redimerentur dare applicareque et titulo pignoris possidenda statuere debuisset, contradiccione Inhibicioneque et Repulsione prelibatorum conuictorum et aliorum quorumlibet non obstante, vosque harum seriem ad quintum decimum diem diei exequucionis premissorum personali presencie nostre fideliter rescribere debuissetis, Tandem huiusmodi termino, quinti decimi diei aduenciente, et ab eodem termino ad vigesimum diem Immediate sequentem, certis de causis huiusmodi causa, fuisset, per nos prorogata, Quo tandem instante et nobis in profesto beati Anthony Confessoris nouissime preterito, vnacum Nonnullis dominis prelatis ac Baronibus, et Regni nostri Nobilibus hic Waradini constitutis et existentibus prenominatus franciscus fodor personaliter nostram veniens in presenciam, Litteras vestras super premissa exequucione Relatorias clause in papiro confectas, Contra prememoratos Gregorium, Georgium, Nicolaum et Simonem Wayda, nobis presentauit hunc tenorum continentes.

(Urmézã documentulũ precedentũ Nr. CXXVIII.)

Quibus exhibitis et presentatis Memoratus franciscus volens prenominatos Gregorium Georgium Nicolaum et Simonem Wayda, In hac eadem causa eciam perprius violentam similem Repulsionem fecisse et eam Secundario contra contenta generalis decreti Regni huius nostri facere nusquam potuisse comprobare, Quasdam litteras vestras Repulsorias, prout ex earum serie liquet in premissa causa, et super eisdem porcionibus possesionarys confectas, nobis presentare curauit huiusmodj sub tenore.

(Urmézã documentulũ de mai susũ Nr. CVIII.)

Post quarum quidem litterarum exhibicionem, Idem franciscus fodor ex parte prenominatorum in causam attractorum, Qui videlicet nec in primo neque in secundo termino discussionis cause prenotate, per ipsum actorem expectati, Racionem prenarrate Repulsionis redditurj, nostram in presenciam venire vel mittere curarunt, sed sese oneribus Judiciorum conuinci et aggrauarj permiserunt, per nos in premissis Juris equitatem Justicieque complementum supplicauit elargiri, Verum quia prenominati noster Regius ac vester homines, Juxta premissam deliberacionem nostram Judiciariam, contentaque preattactarum litterarum nostrarum adiudicatoriarum, ad facies prescripte possessionis Damasnya, vicinorumque et commetaneorum legittimis inibi conuocacionibus, factis, personaliter aggressisse, ibique huiusmodi commissionem nostram Judiciariam exequi voluisse, et in personis prenominatorum In causam attractorum ense euaginato predictos nostrum Regium ac vestrum homines abinde expulisse, nec eandem possessionariam restatucionem, Bonorumque occupacionem exequi permisisse, Sed Repulsione secundaria perturbasse ex premissis reperiebatur manifeste, propter quod sepefati Gregorius, Georgius, Nicolaus, ac Simon Wayda pro prenarrata violenta temerariaque Repulsione in h(ac) vna eademque causa contra contenta generalis decreti Regni no(stri secun)dario iam facta atque patrata in nota perpetue Infidelitatis (ex eoque in) sentencys capitalibus, ac amissi(one proprietatis et hereditatis) vniuersorum bonorum Ju-

Digitized by Google

riumque possessionariorum necnon Rerum Mobilium eorundem conuictorum vbilibet habitorum ipsos solos proprie et precise concernencium, quantum ad hereditatem eorum, fisco nostro Regio totaliter applicandorum, In tercia tamen eorum parte prenominati actoris, partis scilicet aduerse manibus titulo, Titulo deuoluendorum convinci et Tamquam legis constitucionisque publice Regni nostri turbatores ac violatores condempnari debere nobis et prefatis Baronibus Regnique nostri Nobilibus, Nobiscum In Judicio et examine presentis cause pariter constitutis et existentibus perspicue agnoscebatur, de quorum consilio prematuro Racionibusque et causis ex premissis nos sepedictos Gregorium, Georgium, Nicolaum et Simonem Wayda, pro prenarrata temeraria violenta que repulsione, In hac vna eademque (vt prefertur) causa Numero iam binario contra contenta generalis decretj Regni nostri patrata, Tamquam legis Statutique et generalis constitucionis eiusdem Regni nostri publicos turbatores atque violatores, In premissa perpetue Infidelitatis nota, ex eoque in sentencys Capitalibus ac amissione proprietatis et hereditatis vniuersorum Bonorum Juriumque possessionariorum, ac Rerum Mobilium eorundem quarumlibet, vbilibet intra ambitum huius Regni nostri adiacencium et habitarum, quocunque nomine censeatur ipsos solos proprie et precise concernencium, eadem Jura possessionaria totaliter fisco nostro Regio aplicando, Res vero Mobiles In duabus nostris Judiciarys, In tercia vero partibus antefati actoris partis scilicet aduerse manibus, simulcum tercia parte huiusmodj Jurium possessionariorum Titulo pignoris, infra tempus redempcionis eiusdem assignando, Resque mobiles in vsum suum conuertendo convictos et condempnatos esse decernentes, atque committentes, fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Gabriel de Gerlysthe, aut Nicolaus de Wokosnycza, vel Benedictus de Zlathna, sew Stephanus de Iwanch, maioris Cancellarie nostre Notarius, Sin Petrus de prezeka, alys absentibus homo noster Regius de curia nostra Regia per nos ad id specialiter transmissus primo, et principaliter ad facies prescriptarum possessionum konyerowa et Damasnya, consequenterque pretactarum porcionum possessionariarum sepedicti francisci fodor actoris in eisdem habitarum vicinis et commetancis earundem vniuersis inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo restatuat easdem porciones possessionarias, simulcum cunctis suis vtilitatibus, ac pertinencys quibuslibet, Memorato francisco fodor actorj, suisque heredibus et posteritatibus vniuersis pristino Jure ipsi incumbenti perpetuo possidendas, contradiccione, Inhibicioneque, et Repulsione prelibatorum conuictorum et aliorum quorumlibet preuia Racione non obstante, Tandem vero ad facies vniuersorum Bonorum, Juriumque possessionariorum eorundem Gregory Georgy, Nicolai, et Simonis Wayda conuictorum, vbilibet intra ambitum predicti Regni nostri Hungarie existencium et habitarum, ipsos solos proprie et precise concernencium, consimiliter vicinis et commetancis eorundem, necnon filys filiabus fratribus et quibusuis generacionis eorundem conuictorum hominibus vniuersis inibi legittime conuocatis, et presentibus accedendo, habita prius eorundem Jurium possessionariorum legittima Reambulacione et condigna estimacione, exclusis eciam porcionibus

Digitized by Google

aliorum quorumlibet occupet eadem Bona, Juraque possessionaria Totaliter fisco nostro Regio aplicanda, Res eciam et queuis Bona Mobilia eorundem conuictorum, que reperiri poterunt, (simil)iter auferat ablataque In duabus nostris Judiciarys, In tercia vero partibus prefati actoris partis scilicet aduerse manibus simulcum tertia parte huiusmodi Jurium possessionariorum, Titulo pignoris Infra tempus redempcionis eiusdem det applicet ac statuat modo simili contradiccione Inhibicioneque pariter et Repulsione prelibatorum convictorum et aliorum quorumlibet, preuia racione non obstante, occultatores vero predictarum Rerum et bonorum Mobilium si qui fuerint ac easdem et eadem ad amonicionem dictorum nostri et vestri hominum reddere recusauerint Euocet eosdem contra annotatum actorem ad quintum decimum diem, nostram in presenciam, Racionem occultacionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodj possessionarie Restatucionis, Reambulacionis, necnon estimacionis occupacionis, Rerumque et Bonorum ablacionis seriem, cum occultatorum et euocatorum si qui fuerint, nominibus, vt fuerit expediens ad prescriptum decimum quintum diem diei vltime exequucionis premissorum nostre Maiestati fideliter rescribatis. Datum Waradini Quarto die termini prenotati, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo.

Lecta et Correcta, In Nominibus hominum Regiorum, per Me Cancellarium Regium.

Pe dosu: Fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Orodiensis, pro Nobile francisco fodor de Welkffalwa, Contra Nobiles Gregorium, Georgium, Nicolaum et Simonem Wayda de Karansebes, Super quadam possessionaria restatucione, Reambulacione, estimacione, In fiscum nostrum Regium applicacione, Rerumque ac Bonorum ablacione, per nostrum Regium et vestrum homines modo intrascripto fienda, Cuius series vt fuerit expediens, ad terminum Intranominatum est reportanda.

Ad Judicem.

Pesty, A Szörényi Bánság III. pag. 220—224. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási de Tincova.

CXXX.

1540. 1540. Dómna *Barbara* din Bănatŭ constitue ca zestre ficei sale *Caterina*, şi ginerelui seŭ *Mateiŭ Dorca*, mai multe moşii in districtulŭ Almaşului şi alŭ Mihadiei din Bănatŭ.

Nos Franciscus Fiath de Ermenyes ac Martinus Rakoviczay Castellani et Georgius Thar de Zlatina Judex nobilium districtus Karansebes,

Digitized by Google

Damus pro memoria tenore presencium uniuersis et singulis quibus expedit presentibus et futuris significantes, Quod nobilis ac honesta domina Barbara haeres quondam nobilis Michaelis de Thorna[1]) (cum procuratorys?) consors nobilis domini Stephani Symonfy ab una, parte vero ab altera Nobilis Mathias Dorka de Karansebes personaliter coram nobis constituti, ac praeannotata nobilis domina Barbara coram nobis libera spontaneaque ejusdem voluntate fassa et relata in hunc modum extitit, constat, inest eidem t. d. (sic) ex prouidentia Dei generosa domina Catharinam filiam meam vocasse in verum et legittimum matrimonium nobili Mathei Dorka de Karansebes, eundemque generum meum esse, ob hoc secundum Jus et consuetudinem dominorum nobilium istius districtus et bonis possessionarys et porcionibus in possessionibus Veredin, Lapusnyk, Kraloposvicza, Kalvicza, Pechenezka, Cherna, Pluxova, Belibuk, Belybukteleke, vocatis, omnino in districtibus Almás et Miháld habitis et existentibus proprie et precise ad me pertinentibus, et spectantibus, que porcio praefatum nobilem Mathiam Dorka generum meum, unacum domina consorte eiusdem filia nobis dilectissima concerneret, praehabitis possessionibus eandem porcionem dedi, donaui et contuli perpetuo eidem possidendam, pariter habendam, Immo coram nobis prehabita nobilis ac honesta Barbara haeres condam nobilis Michaelis de Cherna praedictam possessionem in possessionibus praehabitis, eidem unacum domina consorte ejusdem dedit, donauit, et contulit, cum uniuersis pertinencys et quarumlibet utilitatum perceptionibus quouis nominis vocabulo vocitatis, de jure et praecise ad eandem portionem pertinentibus et spectantibus in filios filiorum haeredumque per haeredes et successores vniuersos perpetue possidendam pariter et habendam. Nullo contradictore apparente. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras munimine propriorum sigillorum nostrorum duximus praefatis nobili Mathiae Dorka vna cum domina consorte ejusdem Catharina vocata dandas et concedendas. In Kalova feria quinta in festo Beati Vincenty martiris, die et termino sedis nostrae Judiciariae Anno domini Millessimo quingentesimo quadragesimo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. 225—226. Copiă simplă de pe transumptulă principelui G. Racoți din a. 1649, în archiva camerei fiscale din Buda.

1) Mai josă: de Cherna.

Digitized by Google

CXXXI.

1540. 1540. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicŭ din Transilvania, că regele *Ioanŭ Zapolya* a muritŭ, şi că ómenii din jurulŭ regelui ar fi doritŭ se-lŭ îmorménteze în Ungaria, unde se află mormintele regilorŭ Ungariei, însă acésta e imposibilă din causă, că voivodii Transilvaniei *Mailatŭ* şi *Balassa* s'aŭ revoltatŭ, şi o mare mulţime de *haiduci români dela Alŗudŭ* şi *din Crişŭ* aŭ trecutŭ peste Mureşŭ în codrii dela Marginea. Totŭ-o-dată Veranţiu amintesce, că *domeniulŭ Vinţului şi alŭ Vulpeşului* din Transilvania aŭ fostŭ restituite voivodului *Radu din Ţéra-românéscă*, care după cum se spune are unŭ dreptŭ vechiŭ asupra acestorŭ domenii.

Antonius Wrancius Joanni Statilio avunculo suo S. D.

Binas ad te non ita pridem, et utrasque parvo tempore dederam litteras. Alteras Cornelio Seppero legato caesareo, alteras Hieronymo Jacuino civi Venetensi. Ex quibus Joannis regis nostri summum, vel potius inevitabile vitae periculum facile intelligere potuisti. Nam primis, simulac Albam Giulam pervenerat, apoplexia gravissime fuisse correptum, postremis, ad ultima redactum fata et vivendi spe omnino destitutum accuratissime descripseram, ne incrementis quidem morbi praetermissis. Habeas his ejusdem obitum, toti certe reipublicae christianae summo dolore deplorandum. Porro quum ei coeli mutationem scioli quidam persuasissent, quae vel omnium physicorum sententia, crescente adhuc morbo, indicatur esse plurimum metuenda propter vertiginem, quae ex intempestiva jactatione et lucis splendore causari consuevit, Saxosabesum sese contulit, ubi denuo apoplexia, postea etiam epilepsia per plures dies conflictatus, tandem solutis omnibus in languorem nervis corporis, officioque linguae consopito, decubuit, nonoque dehinc die, nullo interim sermone edito aut motu facto, nec sumpto epulo, sed perinde ac saxum jacens et interdum admodum torve intuens, acie oculorum in obliquum intenta, cum summa patientia et constantia, quam semper sanus prae se tulerat, citra omnem molestiam atque horrorem, quo homines in agone vitae constituti solent cruciari, hora VIII. ante meridiem decessit. Eotum et motum terrae sensit tota Transsylvania, ut magni momenti regem obiisse mundus intelligeret, cujus mortem ne natura quidem signis carere voluerit. Verum ut ejus omnem transitum ex ordine intelligas, quidque postea actum in rebus publicis, quove pacto ubique tumultuatum inter proceres: longiore opus erit et quidem tali epistola, quales tu, dum abes, a me semper exigis, ut quanto tardius propter locorum distantiam perferantur, tanto uberiores veniant, nihilque, etiam quod in vulgi turba jactari intelligam, non exarandum curem, ut veritatem rerum ex multis multorum opinionibus, velut aurum ex montium ruderibus erutum ac repurgatum, facilius colligere possis. Itaque principio, uti jam habes, quum Saxosabesi morbus ex omni parte fortius illum occupasset, urgereque videretur ad extrema praesertim lue comitiali valde confectum, triduo ante quam ambulare desiisset, caeperant eum vires solito celerius destituere, advocatisque consiliariis, Stephano Verbucio, Petro Petrovio,

Digitized by Google

Valentino Turco, Georgio Utissenio Heremita et Joanne Ezechio, (neque enim alios admitti patiebatur, quod aegritudo nimis eum deformaverat), quantum in horas deficeret, admonuit. Quaedam etiam de statu rerum, ne tum quidem officii curaeque regiae oblitus, contulit. Interim advolat nuncius de nativitate filii, fit publica ubique laetitia et mutuae omnium gratulationes. Pater etiam resumpto nonnihil spiritu, factus hilaris, petit equum; adducitur, satis aegre inscendit, prodit in campum, quod vel ex instituto quodam pene quotidie faciebat, confirmaturus populos, eoque protractis bombardis duabus, quae vix bicubitali longitudine, pauloque dispari laxitate in altum diriguntur, indeque velut fulgura superne urbes casu, non impetu feriunt, vulgo mortaria appellatae, diu jaculatum, neque id feliciter, ut omnia ejus fausta infaustis miscerentur in finem usque, quemadmodum scis hominis fatum. Ubi immenso illo sonitu ac boatu offensus aures, semianimis rediit domum, questus assidue, stridore quodam valido adeo sibi repleri caput, ut armatorum acies in eo praeliari putaret. Postridie tandem in lectum corruit, tabulas testamenti condidit, factaque confessione ritu catholico, comedit sacrum panem et calicem bibit. Consiliarios deinde hortatus, ut curam tam sui quam regni sedulo gererent, ne, quod ipse sua industria, magno labore et multorum conviciis exercitus, Christianis reposuerat, eorum incuria in priorem fortunam periculaque recideret; uxorem ac filium suum non destituerent, et si e re publica fore judicabunt, etiam coronent; ex Austriae domo principem non peterent, neque unquam ejus generis cuiquam studerent, ne in posterum quoque graviora sustinere cogerentur, quam hac mea, inquiens, ut superiores reges vestros non commemorem, cum Ferdinando rege nondum sopita contentione sustinueritis, quippe quum et me vel ab ipsis incunabilis semper ea familia acerbissime est persecuta, et conata Hungarorum dominationem quoquo modo usurpare. Solymano caesari parata jam ab se munera tempori mitterent, ut morientis etiam meam erga se fidem agnosceret, vosque vestram, qui supereritis, apud eum probetis. Nec ludetis, domini, operam. Hoc enim vobis proderit, hoc misera stabit Hungaria, hoc collisi ordines revalebunt, hoc uxorem meam servabitis, et liberos meos promovebitis; neque aliunde mea quidem sententia, vobis vestri tum regni tum vestrum omnium incolumitas speranda est, quam a solo Solymano. Quod equidem (sic se excusans, quasi dixisset impie) non suaderem, si inter christianos principes christianum amorem nodumque verae concordiae cognovissem, et in quibusdam plus pietatis aequitatisque, quam ambitionis cupiditatisque, quorundam etiam incuriae atque contemptus rerum nostrarum reperissem, quando vos, qui tranquillitati, aequoque semper studuistis, periclitabamini, ego exilio premebar, et cum domisticis meis, magno insidiarum ac proditionum astu, grave haberem negotium, Turcumque incredibili arte, admirandis officiis et subjectione plus quam privati hominis continebam, ne ad subjugandum totum, quod regni erat reliquum, raperetur. Sed haec vos melius, quod mihi semper a consilio exstitistis. Itaque ad eum, meo judicio, recurretis, illi vos tutandos exponetis, postquam sic ferunt tempora, sic volunt Superi. Tu Georgi Utisseni, quem ego ab exiguo statu mihi ipsi velut pro arbitratu meo hominem formans, ad summum

Digitized by Google

rerum fastigium promovi, et multis viris praeclaris atque illustribus genere praetermissis, qui et ingenio et potentia pollerent, in locum pene germani fratris, quem unicum habebam, mihi adjunxeram, uxori meae ac filio charissimo peculiariter tutor et procurator esto. Vos caeteri domini fratres mei, (sic enim ex usu omnes, quibuscum loquebatur, blande in omni vita compellabat, summa studens homines humanitate demereri; hungarice effertur: urak domini, athyamfiay patris mei filii, hoc est fratres,) quos pariter et amavi et supra multos evexi, si quid exstincto mihi gratitudinis, si quid soliti officii ex fide, quam semper erga me constantissime probavistis, adhuc exhibere non pigebit, parentis munus tam in filium, quam in uxorem meam suscipite, ipsique Georgio vestra concordia, vestris studiis, vestris consiliis opeque, oro, adeste semper et auxilio sitis, quo melius provincia sua fungi possit. Odiis vero intestinis, pro vestra prudentia, pro modestia, proque animi candore omni conatu occurrite, ne si fortasse illa neglexeritis aut etiam fovebitis, praesertim rectore spoliati, celerius et invicem collidamini, et filioli mei successionem perturbetis, uxorem in tristiorem luctum atque in ultimas difficultates conjiciatis. Postea vix verbum per totos eos VIIII. dies, quibus, uti jam diximus, cum morte luctatus est, edidit, nisi quod miserabili quadam specie defixo saepius aspecto in consiliarios, acclinatoque etiam, quantum poterat, ad eos capite, diu respiciebat, tamquam si loqui vellet, deinde, quum nequiret, demissis sensim palpebris, doloris utique significationem in vultu relinquebat, quo eorum animi magis dolore feriebantur, indeque non sine lacrymis, ejulatum gemitibus comprimentes, abscedebant, donec iterum velut a somno experrectum cubicularii nunciabant oculos aperuisse; sicque per haec momenta subinde ad eum regressi, invitantes ad dicendum si quid restaret, quod eos vellet, exanimatus est. Decessum ejus iidem consiliarii per dies de industria suppresserunt, quotidie ter et quater cum medico de more ad illum ventitantes, donec mutuis sese foederibus devincirent, Mailadumque ac Balassam vaivodas in sententiam suam adducerent. Quae res inprimis per Valentinum Turcum, dehinc per Nicolaum Telegdinum diu et frustra tractata, cognitaque tandem ipsorum pertinacia, nihil cunctati, quum perturbata ratio status regni ad reparationem aliquam maturare hortabatur, mox una omnes, data primum atque accepta inter sese securitatis societate, fidem ac studia magnis juramentis reginae ac Joannis filio obstrinxere. Valentinus ipse, quod vix credebatur, cujus fides inter Joannem et Ferdinandum semper fluctuaverat, caput etiam ad hoc devovit, totusque in eo est ferventissimo spiritu, ut Ferdinandus in regnum nullo pacto admittatur. Hinc ad res gerendas, quas lugubre tempus attulerat, animum curamque adjecere. Et initio statutum, ut perfidia vaivodarum vi etiam expugnetur, si sponte illorum partibus non accesserint. Secundo loco Stephanum Verbucium cancellarium cum Joanne Ezechio Quinqueecclesiarum episcopo ad imperatorem Turcarum cum muneribus et pensione diu jam promissa et pactis sancita, neque adhuc vel semel persoluta, miserunt, Georgio Utissenio, regni quaestore, cui per regem ea legatio erat delegata, retento, quo ille potissimum, cui rex tum uxorem tum liberos caeteraque omnia sua crediderat, domi esset et militum ac regni curam

Digitized by Google

gereret, qua alioqui diu jam fungebatur, opesque et pecunias regias, quas in manu habebat, conservet. Summa autem legationes haec fuit. Ut mora de legatorum expeditione imprimis commissa ob periculosam conjurationem vaivodarum, quae armis erat sopienda, deinde ob gravem atque diuturnam valetudinem regis, cujus causa omnes relique actiones cessaverant, excusetur. Postea sciret caesar, Joannem regem humanis rebus exemptum, quique dum adhuc viveret, ac sensu et ratione uteretur, haec ad ipsum mandata dari praecepisset. Se scilicet memoria semper tenuisse, quod Hungariae regnum sua ipse virtute ac ferro a Romanorum rege accepisset, sibique Dei beneficio dono contulisset, nunceque pro hac in se tum munificentia tum amore singulari agere gratias immortales, quas alioqui semper alias egerat, quotiescunque tanti benefactoris mentem subibat recordatio. Caeterum quum Deo Optimo Maximo ita complacuisset, ut id temporis morereturr, illud ipsum regnum ea fide, qua moderandum acceperat, filio obtinendum possidendumque reliquisse, atque obnixe orasse caesarem, vellet hujusmodi successioni annuere, et ipsius filii ejus, paulo ante suscepti nec adhuc visi, uxorisque infelicissimae et Hungarorum orbitatis tutelam pro sua magnitudine et bonitate assumere. Se demum nunquam, ne tum quidem, quum decederet, dubitasse, caesaream illius majestatem ea clementia ac liberalitate, qua in patrem cum universi orbis terrarum admiratione usus est, in filium quoque usurum, solaturumque pietatis muneribus uxoris calamitates. Alia quaedam ad communem populi usum pertinentia, ab ipsis consiliariis adjuncta, praetermitto. Haec duntaxat inserui, quae Joannes filio consulturus, nuncianda curaverat. Valentino postea et Andreae Bathoreo data provincia obsidendae arcis Fogarasii, cum toto exercitu mercenario, nobilitatisque ordinibus, quos rex ex Hungaria adduxerat. Idque vel ea sola ratione, ut utrumque vaivodarum in ea, in qua esse ferebantur, intercluderent saltem, si obtinere non possent, ne cum conjuratis versarentur. Et quum illa arx, ut scis, et natura ipsa et Mailadi industria validis operibus instructa est, et cuivis etiam principis potentiae expugnatu difficilis: injunctum tria circum eam castella erigi et praesidiis compleri, ne tanquam pestes egredi possint, quoque aut fame aut diuturnae obsidionis affecti molestia, ad deditionem compellantur. Neque has copias e Transsylvania interim sunt dimissuri, aut mutaturi consilium, donec in obsessos omnem vim, fortunam atque ingenium experiantur, esto quod et Turcorum auxilia erunt advocanda; nam adhuc iis tuto terremus adversarios, nihil tamen his terriculis permoventur, quippe qui indies magis ac magis Saxonum civitates et reliquas duas nationes in studia regis Romanorum, tum nunciis tum litteris sollicitare non cessant. Sed nondum quicquam videntur proficere, quum omnia sileant ob externarum copiarum praesentiam. Sicque ad fucum, ut putamus, conversi, ne nihil interim velle videantur, quod honeste dici non posset, honorem nempe in proscriptione ademptum et bona omnia sine dilatione et sibi et caeteris conjurationis authoribus reddi postulant, quandoquidem conjuratorum adhuc res non sunt in fiscum relatae, neque causae actio requisita. Se vero vicissim omnium injuriarum, quas a quibuscunque perceperunt, nunquam recordaturos, immo daturos etiam ultro veniam omnibus, quos aut accusatores aut su-

Digitized by Google

spectos hujusmodi inimicitiarum habuerint, demumque in ipsorum sententiam ac societatem foederis ituros offerunt et pollicentur. Responsum est: Omnia, quae postularunt, fore illis integra, si prius et statim, ut ipsi quoque fecerunt, reginae ac Joannis filio fidem juramento addixerint, deinde ad eam profecti, supplices admissi veniam fuerint deprecati, data insuper utrique quum salutis securitate, tum obtinendorum bonorum arciumque firma spe atque fiducia. De honore reddendo, quem adeo temerarunt, ut obluendo ne Marisus quidem insignis Transsylvaniae fluvius sufficeret, admodum languide transigitur. Tamen hoc quoque rejectum in reginae gratiam Illi ad reginam proficisci, veniam petituri paratos sese receperunt, verum jurejurando fidem cuipiam obstringere, nequaquam velle, nisi cum toto regno, eodemque inclinaturos quo omnes Transsylvani. Praeterea indicerentur publica comitia, liceret omnibus ordinibus tuto convenire, et quod quemque deceret ac toti Hungariae conduceret, decerneretur. Nemo suis rebus studeret, publicis consuleretur, fortiores melioresque et qui prudentes essent, caeteris anteponerentur, donec meliorem viam instaurando regno fata demonstrarent. Se nec a consensu procerum discessuros, nec novi quippiam molituros, quod communi saluti obesset, aut non ab omnibus probaretur. Haec omnia a Mailado, veteris odii memore, ad Eperiensem civitatem in castris, quum amor et imperium non ferat socium, contracti, potissimum in invidiam Utissenii jactabantur, quem videbat primatum inter magnates habiturum, publicaque potiturum potestate, quum regis testamento, tum potentia et authoritate summa, quam dudum sibi fortunae cujusdam beneficio, non tam quaesitae quam a Deo quodam injectae, (vidimus enim valde aliquando tenuem et refugiente aulam) supra omnium vires comparaverat. Porro omnes ejus felicitate, tametsi officiosissime universos demereri studebat, offendebantur, fuereque haud pauci, qui ejus fortunae infensi, et Joannem deseruerant et aversabantur filium, facileque et Mailadus et Balassa, nisi forte hoc praetextu sceleris opinionem minuebant, ad officium reduci poterant, si Utissenius cum republica nihil commercii habuisset. Verum praeviderat Utissenius, quo Megaerae istae colubros inteudebant, quique patri insidias struxerant, facile omnes mortales cognoverant, eos ne filio quoque patrocinaturos a quo opprimendo solius Utissenii magnitudine arcebantur. Itaque consiliarii non fidentes vaivodis injuratis, quod in se facilius injurios fore dubitent, qui ne regi quidem suo tam nefario scelere appetito pepercerant, neque conventum adhuc indicunt, neque eos libere sinunt agere, et tum omnia experiuntur, ut ad jurandum inducant, antequam de comitiis statuatur; et quum nullos conatuum eventus, quibus tantopere insudant, verbis assequuntur, vim et arma jam tandem aggredi meditantur. Nec sane dubitant, quin brevi illis potientur vel duabus de causis. Oblata scilicet imprimis Saxonum insperata nunc primum declaratione studiorum, qui quum certo certius vaivodarum intemperiis consilia sua adjunxisse noscerentur, tametsi Turcarum metu multum caute et cum lance omnia, intendentes sagaciter, quorsum tum ipsorum vaivodarum audacia, tum pueri res esset evasura: nudius quartus delectis duobus viris ex singulis sedibus, miserunt ad consiliarios, qui totius gentis errorem, ut dicebant, potius quam delictum, excu-

Digitized by Google

santes, quod in tanto rerum turbine, non in utramque partem modo, inter quas agitabatur controversia, sed in mille nutare fuissent coacti, donec certo consilio cognovissent in quam tuto et sine honoris detrimento declinare debuissent, quique sequendi non erant, superiores nonnihil esse videbantur, dum maximam et meliorem partem regni conjuratione sua complectebantur: reginae ac filio per manus ipsorum consiliariorum in urbe Saxosabesiana frequenti procerum conventu fidem obligarunt nil aliud postulantes, quam ut a Turcis et a primatum rapinis defenderentur. Alia causa est, quod omnes fere arces, illaeque potiores Transsylvaniae cum Saxosabeso ipsi habeant in potestate, hisque omnibus praesint Croatae, veterani regis milites cum opportunis praesidiis, ne quid provinciales novis studiis obturbent, ad quod natura ipsa facile proni sunt, dato authore, etiam vili de causa. Arcium haec nomina: Deva, Dyodum, Chiculium, Gurginium, Vecium, Czyczoum, Balvanum, Laeta, Almasium et Hunyadium, tuae postremo Alba Giula, Gela et Petra Michaelis, que quidem ut salubrius et prudentius possunt, pro instabilitate temporum artificio quodam sese in ambas partes gerunt, et utrisque conantur probari, (cum regno interim sentientes exemplo illorum, qui malis adhaerere nolunt,) ne furorem conjuratorum experiantur, donec voluntatem et jussa domini acceperint. Sed ne etiam hoc ignores. Francisci Kendii utraque arx Vecium ac Zentivanium cum colonis, salis fodinis Colosiensibus et bona parte supellectilis occupata. Ipse Varadini non sine custodia exulare jussus, quamdiu summa conjuratorum capita opprimantur. Gerendium castellum a Martino, qui Mailado perpetuo assidet, receptum, et Gaspari Perussio, Franciscoque cognomento Croatae per ipsum regem, paulo prius quam decederat, collatum, ut vel ex hoc consideretur, quid de aliorum, qui in se conspiraverant, facultatibus sit futurum. Vincium et Borberechum vicina tibi oppida, quae Mailadi erant, Radulo Transalpinensi vaivodae restituta, cujus vetusto jure fuisse perhibentur, ut ipsum a Mailadi amicitia dimoveret, in qua plurimum ille sceleri suo reponere adjumenti ferebatur. Quod ad alia attinet: maximam omnium invidiam conflavit rex Georgio Utissenio, quod ei tutelam filii commiserit, jamque videntur quidam reluctari ejus administrationis auspiciis, ipsique ad gubernationis gradum aspirare, nec id tamen plane, quod ejus potentiam timeant irritare. Verum ille non dejecto animo regiam munificentiam metitus, egregie utitur fortuna sua, inque tum matris tum filii negotio et est, et videri vult summus. Neque id inprospere. Omnium enim in illum conjecti oculi, omnium in ipso rerum consiliorumque sita deliberatio. Sed expeditis multis, regium corpus tumulandum restabat, eratque in Hungariam efferendum, ut de more patrio Albae Regali cum caeteris regibus conderetur, sed vaivodarum oppugnatio prohibebat. Itaque Albae Giulae reponendum decreverant, donec repressis Transsylvanis dissidiis, sedatiore animo egredi, et securi a novis tumultibus funeri peragendo vacare potuissent, datoque de his ad nos mandato adjecerant, thesauros quoque regios una cum cadavere affuturos, quibus custodiendis ne nos omni sollicitudine atque impendio gravaremur, curaturos sese diligenter significarunt. Nos, etsi de suscipiendo corpore principis optimi nulla renitentia usi fuissemus, utpote subditi,

Digitized by Google

et alioqui etiam cupidi, ut haec nostra basilica tanti regis sepultura redderetur insignior, audita tamen thesaurorum mentione, quid dicam? timuimus nescio quid, quum alia loca munitiora et servandis thesauris aptiora, quorum jam memini, eis non deerant. Itaque causati primum, Albam munitiones nullas habere, locum deinde laxum et muris infirmum esse, nec nobis sumptus viresque ad tutandum tantos thesauros satis suppetere, et cujuspiam militem, absente nostro praesule, admittere nequaquam audere, vereri insuper, ne si quae regis filii partium praeter opinionem contingeret inclinatio, aut ab adversariis domesticis, qui in nos solos et in reditus nostros rugiunt, aut ab externo quopiam principe, quemadmodum jam de Ferdinando rege multi somniant, et nos et thesauri juxta periclitemur : quanto modestius potuimus, removendos ab hac sententia nixi sumus, thesauros omnino, non corpus, suscipere recusantes. Visum hoc initio sane quam difficile, lateque in curia contra nos summa indignatione declamatum, neque a minis, neque ab injuriis satis amarulentis temperatum, parumque abfuit, quin in nos severissime animadverteretur. Nec deerit aliqua mulcta numaria, qua hic apud nos omne crimen expiatur, omnis poena redimitur. Verum quorundam amicorum tuorum suasu, verso in aliam partem, ut fit, consilio, quod absentia tua difficillimo tempore plurimum reipublicae inserviret, evasimus et nos, et ab Alba tua declinatum, Devamque tum corpus tum thesauros deportavere. Ibique expenso mense uno, dum Balthasarem Bornemyzam praeficiunt Transsylvaniae, illique sedem Saxosabesi addicunt, designatis ad hoc aliis quoque hic illic pro locorum opportunitate praesidiis, quibus vaivodarum interim temeritas cohiberetur saltem, donec ea in re alia ratio iniretur, quoniam eorum factio parvo tempore atque negotio sopiri non poterat, et ad sepeliendum regem magno Austriae apparatu urgebantur, quem jam tum in procinctu esse, fierique Petri Perennii et Francisci Fregepani archiepiscopi Collocensis instigatione afferebatur, Budam discessere. Hic, si quaeris, quo affectu a populis, per quos deferebatur Joannes, occurebatur? certe omnes cum ingenti fletu ac moerore, infelicissimi saeculi sui conditionem queribunda oratione praeficarum more lamentantes, testantesque imperii gentis suae ultima adesse tempora, et in posterum etiam triste nescio quid ominantes, quod jam Hungaria nunquam reges christianos esset habitura. Verum avertat Deus sinistrum omen. Ubique tamen imago veri luctus dolorisque apparebat, tamquam alium Mathiam amisissent, resque erat oppido miserabilis, prostratum videre, quo stabat Hungaria, intueri exstinctum et occupatum tenebris, quo ea gens lumen quoddam et pristinum decorem existimationemque recuperatura videbatur. Referatur et illud, quod indigne accidit illi in itinere, ne etiam mortuo defuisset aliunde hostilitas. Sparsum erat in vulgus, quod una cum corpore thesauri quoque exportarentur. Quare magna latronum colluvies, partim ex Valachis, partim ex Rascianis in Alpium Aurariarum recessibus Offon, Cheressii et Abrugii, spe perinde conflata, trajectoque Mariso, in Morsenam silvam perexerant, quae quam vasta atque horrida sit, quamque immani hominum genere incolitur, tute diu nosti, quippe quam nullus viator sine pallore transmittit. Ubi ingenti arborum materia, pro viarum angustiis (quod saepe apud nos fit contra hostes) impedito transitu,

Digitized by Google

opportunis in latebris sese abdunt, ut in praetereuntes facerent impetum. Erant ii, uti accepimus, prope quadringenti pedites, raro gladio, omnes tamen sagittis instructi. Illi equites mille excedebant, bene armati. Itaque non ausi primum agmen, neque secundum, intra quod corpus vehebatur, attingere, in postremos, qui lento gradu et incomposite cum impedimentis sequebantur, prosiliunt. Exoritur clamor, coeunt omnes, ac certamen non omnino incruentum committitur. Verum dum et latrones magis praedae quam pugnae intendunt, quod superiores iis se esse viderant, et consiliarii non longe progressi, quandoquidem explicandae viae, jubentes arborum moles ammoliri, curam impendunt, audivere stridorem, cognitoque quod impedimenta vim paterentur, subito magna pars eo recurrunt, impedimenta quae jam convolvebantur, eripiunt, latrones plurimos confodiunt, reliqui fuga sese huc illuc per invia in silvam proripiunt, neque insequendi fuit consilium alias insidias ulterius metuentibus. At jam ut finiam epistolam, tibique et consiliariorum animus et consilium nostrum constet. Erant quidem ipsi ea mente, ut hoc praetextu corporis ac thesauri regii custodiendi, quemadmodum ab amicis tuis monebamur, Albam intra manus suas acciperent, dubitantes, ne sicut aliqui in hoc nostro collegio canonicali alias semper amici Mailado et Balassae fuerant, tu vero nimis longe aberas, ita omnes ad eorum partes, relicto Joannis filio, transissemus. Cujus tempestatis magnitudinem vel ex hoc licebit tibi conjicere, quod de nostra quoque fide jam in dubium venerant, qui toto ferme regno sequente ipsorum vaivodarum insaniam, illisque pecuniam conferente ad vires augendas, semper et accusatores eorum apud regem ipsosque consiliarios fuimus, et nunquam nec in comitiis favimus, nec numum contulimus, nec verbum dedimus, quo nos in suis vel per horam reputare potuerint. Itaque collato consilio cum Petro Moro, tuo hujus loci praefecto, placuit in omnem eventum, ne, hoc mutato in deterius tempore, reque publica sic mille furiis exagitata, domum ac fortunas tuas cum nostris una regendas alicui incautius traderemus, summoventes omnes ejusmodi voluntate affectos dexteritate et modestia. Alioqui relicta hic apud nos sola opinione thesaurorum, quorum jam dudum consiliarii, altis quibusdam venis reconditis, curam habuerant, magno discrimini, quamvis nullum externum militem admisissemus, et nos et episcopatum tuum objecissemus, quandoquidem nunquam a vaivodarum licentia quievissemus. Verum isthaec omnia Dei benignitate commode et cum dignitate tua transacta sunt. In Hungaria adhuc nulli sunt motus, congregari tantummodo optimates feruntur, quique domi suae, ut morem habent in obitu principum, ne quid molestiae a quopiam vel hoste vel etiam vicino acciperent, donec novus crearetur. Mailadus et Balassa, audito consiliariorum discessu, litteras dederunt ad Petrum Morum, quibus eum hortantur, ut arcibus tuis diligenter invigilet, ne et tuo et regni damno quis in eas irreperet. Caeterum acerrime caverunt, ne a regno dissentiat, abeatque post Georgii Utissenii, collegarumque ipsius naenias. Hungaros jam pridem coronatum regem habere Ferdinandum, cui etiam te in compositione Varadiensi pacis nomen dedisse, ac fidem cum caeteris, qui in eo comitio fuerunt, interveniente Joannis morte, scribebant, juramento obligasse. Vellet igitur horum meminisse et arcibus custodiendis magna solertia

Digitized by Google

prospicere, ne et hic, quod habes, amittas, et istic, ubi pro regno laboras, cogaris fortasse frustra novas spes auspicari. Omnino captabant dolis hominem ob idque ab honesto machinam ordiebantur. Sed Petrus, utpote Valacchus, vafricie non inferior, et alioqui totus consutus dolis, cognovit palpones, et litteras in sacrario toti collegio nostro legendas exhibuit, deque communi consilio ad consiliarios transmittendas duximus, nullo interim vaivodis facto responso, ut ab omni prorsus suspicione tuti permaneremus. De valetudine nostra quid opus? Salutis quidem igens copia, quietis pacisque nulla. Tuis proventibus avari et unitatis turbatores plurimum inhiant, immo Thasnadienses jam haud mediocriter carpunt, nec nos satis animi, nec audaciae, consilii etiam satis parum habemus propter absentiam tuam. Dies igitur et noctes festina prius quam concutiatur regnum. Nam alioqui omnia jam videntur ab imo sensim commoveri, ut mare, quum proximam minatur Aquilo aut Africus tempestatem. Tempus erat hic desinere sed propter novam faciem praesentium rerum nostrarum, minime laetam, adhuc addam, quod nunc maxime necessarium duco. Legationem cum qua profectus es in Gallias, omnino irritam fore ob regis mortem, tibi persuadeas. Novis etenim temporum rationibus nova consilia novaeque hominum voluntates in republica solent accommodari. Mihi crede, multi, quicquid istinc retuleris, secus te sunt audituri, quam audivissent, si is infelix supervixisset. Audient tamen, sed utcunque dimidiatis auribus. Perspecta scribo. Nam pendebunt animis, donec videant, quid sub hac occasione, quam Joannis mors obtulit, poterit tum vis tum fortuna Ferdinandi. Neque alia causa, nisi si Turci metu, filium Joannis complectentur, utpote cujus virtus ne in segete quidem adhuc est. Ferdinandum procul dubio major pars meditantur. Cui rei ni mature occurratur, ultra quod Turco dabitur ansa celerius gentem hanc evertendi, facile innocentissimus infans excludetur, qui etsi amorem hostium parentis causa non meretur, Christi tamen contemplatione, et orbitatis gratia pietate saltem sustentari deberet. Quamquam itaque monere te, qui et providentia et ingenio sine cujuspiam suggestione plurimum praestas, supervacaneum sit, tamen quum semper visus sum tibi magis placuisse quum me de honore commodoque principum meorum animadvertisti esse sollicitum, ad quod etiam tuo exemplo pene quotidiano ab ipsis unguiculis hortari atque animare solitus es: non praetermittam filium jam pro patre tibi commendare, rogareque ad ipsius curam capessendam. Cujus mater summum et peculiare auxilium, quo in hac viduitate sua filiique charissimi orbitate indiget, in te uno habet repositum, praesertim donec apud istum et pium et magnanimum, bonitateque ac munificentia celebratissimum regem perdurabis, cujus ope sicut maritus ejus magna ex parte ab exilio ad regnum rediit, et in amicitia Turci diutius permansit, ita nunc orbitatis filii singulare patrocinium in illius majestate collocavit. Et ne te pluribus morer. En sublato optimo principe, vides quam late regni statum magna labes occupavit. Fluctuant siquidem proceres, tyranni insurgunt, tumultuantur plebei, et pueri scitissimi raraeque indolis fortuna periclitatur. Quid jam et Ferdinandus ad hanc novam occasionem moliatur habes, quid et Turcus interim cogitet, facile scio consideras, et meo quidem certe, immo omnium, qui res nostras propius noverunt, judicio, nisi huic

Digitized by Google

puero Galliarum rex affuerit, non video quomodo poterit per has pestes subsistere, cujus et vitam haurire, nedum principatum intercipere adniuntur. Igitur cura, mi avuncule, quam maturrime et incumbe quam acerrime, ut istius amplissimi regis patrocinium apud Turcam tua opera consequatur in obtinendo paterno regno. Erit hoc quum ipsi regi Francisco summe gloriosum et nobis utile, tum tibi apud hanc gentem celeberrimus ad primarios honores et immortalitatem gradus. Neque frustra laborabis. Sunt hic primi ordinis non pauci viri, inter populum quam plurimi, qui hoc abs te non optant modo, sed etiam magnis votis efflagitant, quorum nomina non exprimo, causa est, supprimi volunt, nosces tamen suo tempore, et nosti partem. Et, ne quid quod huc facit, videar omisisse. Si forte pueri hujus, quem Deus sospitet, aut fortunam labi contingeret, aut necessitatis magnitudo virum principem postularet, hunc sibi, quicunque ille esset, modo regio non sanguine solum, sed etiam animo commendaretur, malunt istinc accersere, quam iis perditis et facinorosis portentis domesticis subesse, Germanum, Hispanumque dudum jam adulta nausea respuentes. Caeterum rege sibi opus esse, reginam non deesse dicunt. Quam ego tibi, ut quam parcissime atque obiter laudem, omisso aetatis, formae, facundiae, ingenii, prudentiae comitatisque praeconio, cujus pene vivam imaginem in vultu, in ore, in toto demum homine decentisime prae se fert, omnium virtutum et gratiarum domicilium appellabo, adeo de se admirandae cujusdam probitatis, et modestiae specimen nunquam non praebet, et omnes homines benevolentia, studio, humanitate demeretur. Ejus te curam penes filium suscipere, quum propter mariti beneficia et tuum decorum, ne integritati solitae desis, tum ob regni salutem, et quod digna sit, quae multarum principum foeminarum nostrae memoriae aetatisque celebritati praeferatur, inprimis convenit, avuncule, qui quidem virtute praeditis semper suffragaris, eosque promovere studes, quos cum laude vitam agere cognoscis. Huic certe reginae, ne alias multas et eximias ejus animi dotes commemorem, quum epistola poscit jam catastrophen, tanta est in his angustiis suis tolerantia, tanta fortitudo, ut si singula recensere vacaret, virum, non foeminam, divinum quiddam, non humanum esse diceres. Et quia nostra gens, quae summis etiam regibus sine vigore, clavaque (sic enim dicere consuevit) parere nesciit, huic, velut ad avos suos Scythas relegata ferocia, caput summisit. Unde cuique licet facile conjicere, qualis et quanta mulier haec futura erat princeps, si felicius ei conjugium contigisset, posteaquam in hoc solitudinis, extremoque miseriarum statu tam praeclare gerit majestatem. Sed de his fortasse fusius, non tamen sine judicio. Si enim festinans in Gallias, vix eam a nuptiis ter conspexeris, idque tum, cum adhuc intra nuptarum respectus contineretur, quantum abest, ut absens penitus cognoscere potueris, quum postea in matronali cursu jam constituta, fungereturque terna dominationis authoritate: mariti, filii, sua, ipsa libertate virtutes suas, quas tunc simulare nonnihil forte poterat, veras, non fictas, perpetuas, non temporarias, nec simulationi sed ingenuitati ascribendas esse declaravit. Verum haec sic se habere cognosce, ac matura rem hujus pueri matrisque prius bene constituere,

Digitized by Google

quam Austria in quorundam pectora novos hamos, nova philtra conjiciat, quum non ignores, quod homines simus. Vale. VII. kal. Sextil. MDXL. Albae Giulae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 111—130.

CXXXII.

1540. 1540. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, confirmă actulŭ de vêndare, prin care nobilulŭ *Franciscŭ Dobra de Leznică* din Transilvania vinde satulŭ numitŭ Zedekertŭ din comitatulŭ Saroşŭ lui George Werner, consiliariului regalŭ.

Nos Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Rex semper Augustus, Infans Hispaniarum, Archidux Austriae etc. recognoscimus per praesentes, quod nos fassioni illi, quam fidelis noster Egregius Franciscus Dobra de Leznek super translatione totius juris sui, quod idem vigore legitimae inscriptionis a Magnifico Leonardo de Vels Consiliario, et Magistro Curiae nostrae, ac in Regno nostro Hungariae Capitaneo nostro Generali nomine nostro factae in possessione Zedekerth in Comitatu Sáros existente habuisset, in fidelem nostrum Egregium Georgium Wernherum Consiliarium nostrum, et Arcis nostrae Sáros Praefectum, Consortemque ejus Sophiam, et Joannem, ac Paulum Filios, nec non Sabinam, Agnetem et Euphrosinam Filias coram personali praesentia nostra, mediantibus aliis literis nostris fecisse dignoscitur, Regium nostrum consensum praebuimus, imo praebemus benevolum pariter, et assensum. Et nihilominus attentis ejusdem Georgii Wernheri fidelibus servitiis, quae nobis, ac sacrae Regni nostri Hungariae coronae indefesso studio exhibere solet, eam inscriptionem, qua possessionem praefatam eidem Wernhero, heredibusque, et posteris ejus universis — — inscripsimus, ratificandam, et approbandam esse duximus, prout ratificamus; et approbamus harum vigore, et testimonio literarum. Datum Hagenoae die 14. Julii Anno Domini 1540. Regnorum nostrorum Romani 10. reliquorum 14.

Wagner, Diplomatarium comitatus Sarosiensis. pag. 554.

Digitized by Google

CXXXIII.

1540. *Ioanü Zapolya*, regele Ungariei, zălogesce reginei *Isabella*, soției sale, cetățile din Ungaria și Transilvania numite *Șimușă*, *Lipova*, *Deva*, *Ciceului* și *Cetatea-de-baltă*, pentru asigurarea zestrei sale de 140,000 fl. ung. și declară totii-o-dată, că în casii dacă dênsulü, ori succesorii sei, vorü trebui se restitue *voivedului din Moldova* cetatea Ciceului și Cetatea de-baltă, atunci dênșii vorü trebui se zălogescă în locului acestora alte cetăți asemenea. 1540.

Nos Joannes, Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. . . . . Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod, quia serenissimi Principes DD. Sigismundus Pater, et alter Sigismundus Augustus Filius, ac serenissima Domina Bona Dei Gratia Reges, et Regina Poloniae . . . . . serenissimam Dominam Isabellam Hungariae . . . . . Reginam earundem Majestatum, Filiam, et Sororem, Conjugem vero nostram charissimam cum summa dotis, et paraphernorum 70. millium floren. Hung. auri puri, veri, et justi ponderis in gemmis, auro, et argento aestimatorum, et ponderatorum nobis in matrimonium dederunt, ideo nos quoque super obligatione dotis. et contradotis eidem Reginali Majestati Conjugi nostrae charissimae ad plenum respondere volentes, ita cum spectabili, et magnifico D. Petro Kmitta Comite a Wysnice Palatino et Capitaneo Cracoviensi, Regni Poloniae supremo Marsalco, ac Scepusiensi, Premisl. et Colens. Capitaneo praedictarum Majestatum Oratore, vigore pleni mandati, ipsi per praefatum Dominum Sigismundum Seniorem Poloniae Regem dati, egimus, tractavimus, et conclusimus, cujus quidem mandati tenor est talis:

Sigismundus, Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Massoviae etc. Dominus et Haeres Universis et Singulis, quorum interest, planum, testatumque facimus: Quod, cum miserimus ad Serenissimum Dominum Joanem, Hungariae Regem, Filium nostrum charissimum, Magnificum Petrum Kmitta Comitem a Wysnice, Palatinum et Capitaneum Cracoviensem, Regni nostri magnum Marsalcum, ac Scepus. Premisl. et Colens. Capitaneum, sincere nobis dilectum, ut curaret, quo serenissimae Dominae Hungariae Reginae Isabellae, Filiae nostrae charissimae dotis, et contradotis nomine caveretur a Serenissimo Conjuge ejus; perspectam habentes virtutem ejus, et in rebus nostris conficiendis fidem, diligentiam, dexteritatemque, plenam ei potestatem dedimus, ita et praesentibus damus, et de rebus omnibus trasigendi haut aliter, quam si nos ipsi praesentibus adessemus. Itaque quaecunque per illum in hoc negotio facta, pacta, et transacta fuerint, ea nos perinde rata, firmaque habituros verbo nostro regio promittimus, ac si per nos ipsos facta, pacta, et transacta essent. In cujus rei testimonium haec scribi, signoque communiri fecimus. Datum in Civitate nostra Krakov. die S. Dorotheae V. Anno Domini MDXL. Regni nostri Anno XXXIV.

Inprimis quod arces, seu castra bonaque inferius declaranda sub modis, et conditionibus, in serie harum nostrarum expressis, Dotis, et contradotis nomine pro Summa 100. et 40 mill. fl. aureorum Hung. auri puri, veri et

Digitized by Google

justi ponderis eidem Reginali Majestati inscribi debeant, et obligari, et Castellani arcium, per praesentes obligatarum, in forma juramenti per nos praefatae Reginali Majestati, mediantibus literis, subscriptione manus nostrae propriae, et impressione secreti sigilli nostri munitis data, coram sua Reginali Majestate statuto die jurare, et si quem illorum successu temporum aliqua causa mutari, vel mori contingeret, ex tunc illi quoque, quos loco illorum constituemus, in simili forma coram praefata Reginali Majestate juramentum praestare debeant, et teneantur. Arces sunt: Solymos, Lippa, Dewa, Chicho, et Kykellewwar, medietas Tokaj, et Tricesima Cassov. et quamvis Arces Chycho, et Kykellewwar nullo jure Waywodae Moldaviensi, in cujus manibus antea erant, resitui debeant: tamen, si in aliquo casu, nobis ignoto illae ex necessitate aliquando restitui deberent, ex tunc nos, et Successores nostri similes Arces in proventibus aequivalentes, et in locis similiter tutis habitas, loco illarum Reginali Majestati obligare debeamus. Harum autem omnium Arcium fructus et utilitates una cum Tricesima Cassoviensi, statim ad usus, et necessitates Curiae Reginalis Majestatis converti, et dari debeant. Quae si ad usus et necessitates Curiae suae Reginalis Majestatis minus sufficerent, ex tunc nos ex aliis proventibus nostris Regalibus hujusmodi necessitates supplere debeamus. Item oppidum Dobreczen cum pertinentiis, in eandem dotem, et contradotem Reginali Majestati sit obligatum. Sed quia nunc illud inscriptum est, ita cum praefato Domino Oratore super eo conventum est, quod nos illud spatio ad summum duorum annorum redimere, et justos illius quoque fructus ad usus et necessitates Curiae Reginalis Majestatis dari facere debeamus. Item alia medietas arcis Thokai, et Arx Regecz, et bona dirutae arcis Thallica ad summam dotis, et contradotis Reginali Majestati sint inscripta. Quarum etiam Arcium fructus, et utilitates, dum ex manibus partis alterius illae juxta Articulos inter nos, et serenissimum Dominum Romanorum Regem habitos, vel alio quovis modo eliberabuntur, ad usus similiter, et necessitates Curiae Reginalis Majestatis dari debent. Item quod Arces praedictae, et bona praefata cum omnibus Civitatibus, Oppidis, Villis, possessionibus, ac justis fructibus et utilitatibus eorundem de jure, et ab antiquo ad illa spectantibus dotis et contradotis nomine, in toto pro Summa 100 et 40. mill. flor. aureorum Hung. auri puri, veri, et justi ponderis Reginali Majestati sint inscripta, et obligata, ita videlicet: quod in casu, quo praedictis Arcibus, vel alicui illarum successu temporum aliquod immineret periculum, sive illud sit internum, sive externum, nos ad conservationem illarum gentibus, et aliis omnibus rebus opportunis, et necessariis providere debeamus. Et hoc non ex fructibus earundem Arcium, sed ex aliis proventibus. Item, quod si Reginalem Majestatem absque liberis intestatam decedere (quod Deus avertat) contingeret, ex tunc dos ipsa suae Reginalis Majestatis ad Parentes, vel Fratrem suae Majestatis, vel illis deficientibus ad eos, qui sibi propinquiores sunt, redire debeat, et in eo casu liberam ejus Majestas de dote sua disponendi, et cuicunque voluerit legandi habeat potestatis facultatem. Item, quod nos quoque de Arcibus, et bonis praedictis in casu mortis nostrae libere testari, et quibuscunque voluerimus, illa relinquere postimus, ita tamen, ut posteaquam Reginalis Majestas ad 2da

Digitized by Google

vota transierit, illi, quibus hujusmodi Arces, et bona per nos legantur, totam Summam inscriptionis, hoc est Summam 100 et 40. mill. flor. aureorum Hung. auri puri, veri, et justi ponderis eidem Reginali Majestati deponere, et persolvere debeant, et ita Reginalis quoque Majestas Arces illas, et bona illa citra ullam controversiam ad manus illorum constituere teneatur. Immo Arces: seu castra, et bona praescripta sub modis et conditionibus praemissis, dotis, et contradotis nomine, pro Summa dictorum 100 et 40. mill. flor. Hung. auri puri, veri, et justi ponderis praefatae Serenissimae Dominae Issabellae Reginae, Conjugi nostrae charissimae, inscripta, locata, et obligata esse volumus, prout inscribimus, locamus, et obligamus, promittentes in verbo nostro Regio, quod nos eandem Reginalem Majestatem in hujusmodi inscriptione, et obligatione nostra, quamdiu beneficio Dei Optimi vivemus, manutenebimus, et Successores quoque nostros Reges, et alios quoslibet ad hoc observandum, juxta observationem conditionum praemissarum obligamus. Harum nostrarum vigore; et Testimonio literarum. Datum Budae in Dominica Reminiscere. Anno Domini MDXL. Regnorum vero nostrorum XIV.

Ioannes rex
manu propria.

Dugiel, Codex diplom. Regni Poloniae. Tom. I. 1. pag. 143—145 — Wagner, Analecta Scepusii. Pars I. pag. 165—167.

CXXXIV.

1540. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, informéză pe Papa *Paulŭ III.*, despre modulŭ cum s'a împăcatŭ cu regele *Ioanŭ Zapolya*, şi anume, ca după mórtea acestuia întregă domnia Ungariei se trécă la dênsulŭ, insă Fratele George şi alţi nobili din Transilvania au trimisŭ oratori cu daruri la Turci, ca domnia acestei ţĕri se trécă la fiulŭ regelui Ioanŭ Zapolya. Regele Ferdinandŭ rógă pe Papa Paulŭ III. se învite pe toţi prelaţii Ungariei, ca se lŭ recunóscă pe dênsulŭ de rege legitimŭ alŭ Ungariei întregi. 1540.

Ferdinandus rex Hungariae pontifici narrat, quae ad iucundam cum Ioanne quondam Hungariae rege concordiam egerit, quaeque isto defuncto ei adhaereutes in Hungariae interitum moliantur, petitque, velit praelatos monere, ut sibi veluti legitimo regi obediant, et subsidium denique 100,000 ducatorum contra Turcas dare. Ex originali — Instrum. Miscell.

Beatissimo in Christo Patri et Domino, Domino Paulo III. Divina providentia Sacrosanctae Romanae et Universalis Ecclesiae Summo Pontifici, Domino nostro Reverendissimo.

Beatissime in Christo Pater et Dne, Dne Rme. Post humilem commendationem filialis observantiae nostrae continuum incrementum. Nullum dubium nobis est, quin Sanctitas Vestra antea satis edocta sit, quibus titulis ius nobis

Digitized by Google

in Regnum nostrum Hungariae pridem competat. Idque primum vigore contractuum inter Serenum quondam Dnum Ladislaum Regem Hungariae, et maiores nostros de unanimi omnium eiusdem Regni ordinum consensu atque sententia solempniter firmatorum, deinde haereditario iure Conthoralem nostram dilectissimam immediate concernente, postremo etiam rite et legitime iustaque Regni ordinationes et Statuta facta publica Electione et Coronatione, quorum tamen omnium non habito respectu pro salute et quiete afflicti illius Regni, proque totius Reipublicae Christianae commodo cum Rege Ioanne pacis, et concordiae tractatus inire non sine gravi iurium nostrorum praeiudicio et detrimento sustinuimus, sicque potiorem apud nos communis boni rationem, quam privatae utilitatis ducendam putavimus. At vero cum in istiusmodi pacis tractatibus inter alia diserte puris verbis expressum et sancitum sit, ut nos et haeredes nostri statim mortuo ipso Ioanne Rege sine omni controversia in universum istius Regnum succedere deberemus, non obstante quod filium post se relinqueret, cui iuxta eosdem pacis tractatus ex patrimonio Genitoris sui providere teneremur. Cumque iam idem Rex Ioannes e vita decesserit, sane statutum apud nos firmiter habemus, ut ad tam multiplicia nostra iura tuenda et conservanda, adque capessendum Regni imperium nos propius conferamus. Quia autem fidedigno exploratorum relatu accepimus, Turcarum magnas copias in confiniis adesse, eosque assiduis accessionibus augeri, velleque omnino aut Budam Regni Metropolim, aut aliquod aliud insigne eius propugnaculum violenter in potestatem suam redigere, non tam opportunum hoc tempore, quam pernecessarium visum nobis fuit, nos quoque ad arma accingere, et contractis nostris Regnorumque et provinciarum nostrarum viribus Turcarum crudelitati et tyrannidi obsistere. Hoc vero, quo minus sufficienter, et sicuti volumus et res ipsa postulat, absque adminiculis et subsidiis praestari a nobis queat, satis constat id impedimento nobis esse, quod superioribus continuis temporibus, atque nunc etiam in varios necessarios usus, et maxime ad reprimendos Turcarum insultus plurimos maximosque sumptus fecerimus. Et quoniam Sanctitas Vestra et novit et prudenter perpendit, quam perniciosum foret, si Regnum Hungarie tanquam pomeria quaedam munitissima, ac veluti murus totius Christianitatis sub Turcarum ditionem et iugum veniat, et quam parum spei deinceps reliquum futurum sit, illud rursus e manibus illorum extorquendi et recuperandi, praesertim ubi iam patefacta fuerit ianua Turcis, ut in omnes Christianas regiones pro libidine sua grassentur. Et praeterea pro certo denunciatum nobis sit, non minus funesto quam pernicioso consilio fratris Georgii sociorumque suorum solemnes Oratores, nempe Werbecium et Ioannem Ezeky Quinqueecclesiensem, cum muneribus ad Turcam abivisse, in hoc ut tributi nomine a Turca obtineant, quo relictum filium Regis Ioannis in gratiam et defensionem suam suscipiat, illumque in eo statu, quo pater illius apud se fuit, permanere sinat, creato interim Gubernatore Regni. Facere plane non potuimus, quin ad Sanctitatem Vestram tantam periculi magnitudinem literis nostris primo quoque tempore perferri curaremus, rogantes et obsecrantes eam maiori et ardentiore, quo possumus, animi studio, ut tum rerum omnium pondus, quae in hoc negocio vertuntur, tum maxime periculorum magnitudinem multitudi-

Digitized by Google

nemque, quae ex Regni divisione mutuaque eius populosissimae Gentis discordia expectanda sunt, etiam atque etiam attente consyderet, neque nos in hac tam urgenti necessitate, et vicissim tuendi Regni et publicae tranquillitatis constituendae hac oblata occasione deserat aut destituat, sed potius pro paterna sua in Rempublicam Christianam nosque pietate et affectione iustas suppetias ferat, et Centum Millia Ducatorum contribuat, quo id quod ad Christi nomen et gloriam tuendam atque propugnandam, et omnium Christianorum res stabiliendas pertinet, magno cum fructu promovere possimus: quantum enim ad nos attinet, omnes opes nostras nostrorumque omnium, qui ditionis nostrae sunt, effundere parati sumus, ut Regnum hoc, cum cuius conservatione universae etiam rei Christianae salus incolumitasque coniuncta est, in interitum ne ruat, neve Turcarum immanitati obtemperet. Praeterea petimus a Sanctitate Vestra maiorem in modum, ut simul in nostrum favorem Brevia ad omnes Praelatos in ditione quondam Regis Ioannis existentes expediri iubeat, additis etiam minis, nisi obtemperetur, ut nos, quemadmodum ex aequo debent et tenentur, ac virtute tractatuum pacis praedictae obstricti sunt, pro eorum legitimo et naturali Rege recognoscant, nobis obedientes et audientes sint, et debitum fidelitatis iuramentum sine mora praestent, eosque, qui rebelles et inobedientes fuerint, in iuribus suis Ecclesiasticis nequaquam confirmet, quin potius eosdem de authoritate et plenitudine potestatis apostolicae dignitatibus suis privet. Denique mandet etiam Nuncio suo apud nos agenti, quo dictorum Praelatorum nulli sine scitu nostro, et nisi prius fidem et obedientiam profiteantur, et propter Annatas Sanctitati Vestrae dandas nobiscum concordaverint, Confirmationem Sanctitatis Vestrae tradat aut consignet, sed tantisper eam consignationem confirmationum, donec praemissa exequuti fuerint, suspendat et extrahat, et quod Sanctitas Vestra illic etiam nullam eiusmodi inobedientibus confirmationem concedat: eo enim pacto fiet, ut quos ratio iuris nostri non moveret, hii authoritate et aequitate Sanctitatis Vestrae conherceantur, et ad officium pertrudantur. In quo Sanctitas Vestra rem Deo apprime gratam faciet, et nos id una cum Caesarea et Catholica Maiestate Fratre et Domino nostro Charissimo ita filialiter et obsequenter promerebimur, ut nos prorsus gratos, et bene memores tantorum beneficiorum pietatis et moderationis suae fuisse Sanctitas Vestra perpetuo sentiat. Quibus de rebus omnibus Honorabili Gabrieli Xantho Internuncio nostro, ut diffusius uberiusque cum Beatitudine Vestra verbis nostris loqueretur, iniunximus, cui Sanctitas Vestra fidem solitam (adhibere), nosque pro devota et humili nostra in se observantia paterne commendatos habere dignetur. Datum in Civitate nostra Viena die XIII. Mensis Augusti Anno Dni MDXL. Regnorum nostrorum Romani Decimo, Aliorum vero Decimo Quarto.

E(iusdem) S(anctitatis) V(estrae) Humilis et obsequens filius

Ferdinandus.

Ad. Carolus s.

Theiner, Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. I. pag. 648–649.

Digitized by Google

CXXXV.

1540. 1540. *Dieta feudală a Transilvaniei* intrunită la Sigişóra, decide a se trimite o legaţiune la *voivodii din Moldova şi din Ţera-românéscă*, ca se le recomande amiciţia regatului transilvanŭ.

Articuli conclusi in Diaeta Segesvariensi Die Dominica post festum Sancti Bartholomaei celebrata 1540.

(Art. 1.) Totum et universum Regnum, tam Domini Nobiles, quam Siculi et Saxones trium millium homines tenere et alere penes Dominos Capitaneos debebunt: pro quarum gentium conservatione Domini Nobiles et Saxones pecunias ad manus Dominorum Capitaneorum dare debebunt, ad quam de singulis Portis obligati sunt den. 50 a Dominis Nobilibus; Saxones vero daturi sunt pecunias mensuales.

(A. 2.) Domini Siculi, secundum consvetudinem observari solitam, e medio ipsorum milites dare tenebuntur in numero millenario.

. . . . . .

(A. 6.) Ad Dominos Vajvodas Moldaviensem et Transalpinensem conclusionem praesentis Dietae medio oratoris nuncient et etiam amicitiam huius Regni Transylvaniensis dictis Dominis Vajvodis commendent.

. . . . . .

Monumenta comitialia Regni Transilvaniae. Tom. I. pag. 40—42.

CXXXVI.

1540. 1540. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Ioanŭ Statiliu*, episcopului catolicŭ din Transilvania, despre intenţiunile voivodului *Ştefanŭ Mailatŭ* de a se face singurŭ Domnŭ in Transilvania, care pentru scopulŭ acesta a trasŭ in partea sa pe Secui şi o mare parte din nobilime, şi a decisŭ a trimite legaţi la *voivodii din Ţera-românéscă şi din Moldova*, ca se căştige amiciţia şi bunăvoinţa lorŭ.

Antonius Wrancius Joanni Statilio avunculo S.

Quarto kalendarum Septembrium Segesvarii habuere Transsylvani comitia, quae funestum et seditiosum procul dubio attulerunt seminarium. Utinam autem non habuissent ea, aut salubriora consultioraque decrevissent. Video prorsus Transsylvaniam in partes, dein mox sub Mailadi tyrannidem abituram, quandoquidem indies magis ac magis studium hoc ejus, sollicitu-

Digitized by Google

doque de principatu apud nos confirmatur nec persuadetur minus. Illexit is ad se jam tres Seculorum sedes, potiores vero ejus gentis omnes, et nobilitatis magnam partem, moliturque novae dignitatis titulo tam se quam collegam a toto regno creari in capitaneos, necdum frigefacto et humato optimi principis corpore, ut sic, multorum judicio, decepto collega, quem scit malo et composito sibi consilio fuisse datum, et jam omnibus bonis ad assem privatum, facilius progressum proposito facinori comparet. Quod vel ex eo asseritur, quia in comitiis nemo bonus verbum est ausus proloqui, suis duntaxat omnia affirmantibus et probantibus, quae illi voluissent. Quae igitur illic statuerunt, accipe. Mailadum imprimis et Balassam, utrumque pariter capitaneos generales elegerunt, concessa eis omni potestate authoritateque, qua in vaivodatu fuerunt. Universum item regnum, nobiles scilicet, Seculi ac Saxones, tria millia hominum armatorum illis promiserunt, ad propulsandas quorumcunque injurias ac damna. Pro stipendiis eorum censiti sunt coloni nobilium, quique, ut dicunt, portatim in denarios LXV., Seculi et Saxones seorsum certam summam persolvent ad diem. Praeterea ut ipsi capitanei accipiant in manus suas omnes salium fodinas, quas cameras vocant, omnes aurarias vectigaliaque ac caeteros proventus regios, ubique locorum in Transsylvania existentes, administrentque quamdiu novi principis electio habebitur, hoc adjecto: ut interim liceat eis accipere ex his, impensae hactenus operae ac deinceps impendendae salaria sua. Ut episcopus Transsylvanus penes eosdem capitaneos solitas gentes suas integro numero teneat, si pacifice episcopatu ac reditibus suis frui velit, sin secus fecerit, omnibus privetur et habeatur pro extorre. Totum etiam regnum teneatur insurgere et arma capessere, si negotium quodpiam majus ingrueret ac necessitas, cui particulares vires non sufficerent. Ut pecuniae tam novae, quae Ferdinandi, quam veteres, quae Mathiae, Ladislai ac Ludovici regum, et asprae, quae turcicae sunt, exclusis Joannis regis, sine delectu impendantur ubique. Ut Nicolaus Thomoreus, quem praecipuum accusatorem conjuratores habuerunt, homo singulari studio in patriam, ingenio promptus, lingua tantum mordaci sed prudens, toto regno ac finibus decedat intra XV. dies, quibus expletis, si non paruisset, occidere illum quisque impune posset; uxori, ac liberis patria, domus, bona omnia permissa. Proinde ut mittantur legati ad reginam et ad Hungariae proceres, iisque voluntas, consensusque ipsorum mutuus declaretur, reginae etiam omnium trium nationum uno nomine fidelitas commendetur, petaturque suppliciter, donet facultatem demoliendae arcis Balvanos novi, quod universae Transsylvaniae detrimento esset et causa dissensionum. Ut alii similiter legati ad utriusque Valachiae vaivodas, utpote ad vicinos decernantur, quibus exposita hujuscemodi eorum concordia, agerent pro favore et amicitia solita. Ut Bornemiza, qui Saxosabesum tenet praesidiis, caeterique arcium omnium praefecti, fideles regis filii, hortentur, sederent intra muros quieti, nihil occuparent, in neminem arma exercerent, et commissa sibi custodirent, neque metas excederent, quandoquidem nihil juris exterius possiderent, exspectarent vel tantillum, quamdiu legati a regina reverterentur, se neque nunc, neque in posterum ejus majestatis ditionem invasuros. Caeterum nemini injurium debere fieri, si ipsi interim

Digitized by Google

sua recuperare curent vacante sede principe. Ut nemo demum Transsylvanorum citra regni ac capitaneorum voluntatem praesumat, extra patriam stipendia facere, qua ex re seditio intestina et divisio ordinum oriri posset: quod decretum qui deprehenderentur non servasse, habito delectu aliquot insignium personarum totius regni, debitis poenis atque suppliciis juridice afficiantur; neque quisquam quantumvis summus ac dives novum quempiam regem aut acclamare aut inducere audeat, praeterquam quem primates Hungariae creaverint. Postremo ambo ii capitanei, exigente universo populo, fide sese ad justam administrationem observationemque omnium promissorum, defensionem item communis tam patriae quam libertatis, quoad ejus fieri poterit, obligarunt, deque acceptis hucusque a quibuscunque injuriis nunquam se vindicaturos promiserunt, sic Deus ipsos adjuvet ametque. Paulo enim post solutionem comitiorum, necdum exactis XV diebus, Balassa colonos Nicolai Thomorei in praedam vertit, equitium egregium, pecora armentaque magno numero abegit. Mailadus arcem Gewrgen obsedit, aliaque multa edidere longe diversa ab his, quae comitia decreverant et caverant. Sed tu prudens, et tam arrogantis ingenii Balassae ac Mailadi versutiae, quam reliquorum Transsylvanorum moris minime nescius, expendas animo hujusce conventus deliberationem et actiones authorum conjurationis, quaeso. Nihil profecto, vere nihil probandum invenies. Oratores supplices ad reginam mittunt, fidelitatem offerunt, auxilia poscunt, pro gratia laborant, ab Hungariae proceribus regem se exspectare profitentur, seditiones et factiones prohibent, patrocinium patriae, omnibus ordinibus libertatem, seque quieturos a moliendis rebus novis, dum redierint legati, et justitiam administraturos cunctis pollicentur: interim vero reginae principatum usurpant, novis titulis sese extollunt et armant, arces Geurgyn, Weech, Almas, Letha, Dyod et castellum Gherend obsidionibus ac machinis vexant, fodinas salium, auri, et quicquid vectigalium et regiorum proventuum usquam est, occupant ac diripiunt, officiorumque administratores pulsant et in carceres rapiunt. Ad hoc factiones quoque et seditiones in populo erigunt, omnem, quem arma ferre et rem ampliorem domi habere cognoverint, in partes suas trahunt, et nec justitiae student nec patrocinium miserae genti afferre queunt, dummodo ipsi ditentur et potiantur his, quae invasere. Praesentium rerum status in hoc regno is est. Oremus Deum pro meliore, quia periclitamur, Vale. IIII. Non. Septembris MDXL. Albae Juliae Transsylvanae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores Tom. IX. pag. 144—148.

Digitized by Google

CXXXVII.

1540. *Antoniu Veranţiu* scrie reginei *Isabela*, că în dieta feudală a Transilvaniei ţinută la Ghiertanii s'a presentatŭ unŭ oratoriŭ trimisŭ din partea sultanului turcescŭ şi a declaratŭ pe *Ştefanŭ Mailatŭ de voivodă şi domnŭ alŭ Transilvaniei*, făcăndŭ totŭodată cunoscutŭ, că sultanulŭ a datŭ ordinŭ *voivoziloru din Ţera românéscă şi Moldova*, ca în casŭ de lipsă, se dée ajutoriŭ lui Ştefanŭ Mailatŭ şi se supună pe rebeli. Veranţiu adauge, că acéstă rumpere a Transilvaniei de către Ungaria a causatŭ durere la mulţi din representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate. 1540.

Antonius Wrancius Isabellae reginae Hungariae felicitatem.

Conjuratio tandem Stephani Mailadi in lucem sese exeruit, et quo animo, qua fide, vel perfidia potius atque ingratitudine erga suum principem fuerit, patefecit. Proximis comitiis XI. kal. Octobris in oppido Byrthalom habitis, orator Turcarum caesaris ad omnes Transsylvaniae ordines missus, auditus est, qui legationem in hunc modum exposuit. Potentissimus imperator, caesar Solymanus, cujus et vos et Hungari omnes mancipia sitis, nempe ejus ferro victi et subacti, posteaquam Joannem regem Deus Maximus vivis exemit, quem et si non obiisset, erat tamen quaesiturus, quod in fide et officio secum non perstiterat: Mailado, quem et justum et vestri quoque generis hominem scit, regnum Transsylvaniae cum omnibus finibus, viribus ac reditibus suis confert et donat, jurat ad haec per maximum ac vivum Deum, per avos, proavos, atavos, ac caeteros omnes majores suos, per filios item, per ensem, per salem demum ac panem, se vos omnes in vestra fide, more, consuetudine ac juribus servaturum, nisi per vestram infidelitatem defuerit. Proinde jubet, ut ipsius Mailadi, tanquam vaivodae, principis ac domini vestri legitimi imperata faciatis, quod qui noluerint, sciant, se ipsius Solymani imperata non fecisse, eundemque Solymanum caesarem ultorem habituros. Ad Mailadum dein conversus: Tu vero, ait, interim quospiam rebelles et contumaces tam caesareae quam tuae voluntati cognoveris, ferro ac flamma in hos desaevias. Praecepit etiam ejus majestas tam vaivodae Moldavo, quam Transalpino cunctisque zanzacchis, qui Istranas provincias tuentur, ut poscente necessitate, tibi sese adjungant, et communibus viribus seditiosos ac rebelles facilius coherceatis. His expeditis, Turca subito responderi sibi postulavit, declararique totius gentis ac Mailadi ultimam voluntatem, ne et illi caesarem verbis tenere velle judicentur, et ipse quod a veritate abesset, referret, quae res in perniciem capitis ejus verteretur. Erant haud pauci ex conjuratis Mailadi, praesertim Franciscus Kendy, Ladislaus Mikola, Martinus Gherendy ea sententia, ut mox responderetur: totam Transsylvaniam ipsum Mailadum accepisse in principem, eidemque uti domino pariturum. Sed plures qui meliore consilio ducebantur, et quibus dolebat ab Hungaria scindi Transsylvaniam, rem praecipitare vetuerunt, ne repente Mailadum principem suum confitendo, mendacia ejus apud caesarem confirmassent, et sponte sua subjectioni se dedissent, cujus paulopost eos poenituisset. Consuluerunt itaque, ut prius caesaris hanc voluntatem et Transsyl-

Digitized by Google

vaniae tuae periculum tibi Hungariaeque proceribus, praesertim qui filium Joannis regnare et legitima haereditate paterni regni cupiunt potiri, significent, petantque, ut si ex Hungaria Transsylvaniae conservatio fieri nequeat, ipsi Transsylvani mature cognoscant, et quam consultius maturiusque possint, sibi prospiciant, ne si a Turca vi per injuriam expugnentur, in graviorem servitutem conjiciantur, affliganturque extrema percussione. Quum itaque de termino alii contractiore, alii longiore ferrent sententias, ipse orator, intellecta hujusmodi difficultate responsionis, quum totum regnum non convenisset, annuente et Mailado et caeteris omnibus, spatium quinque mensium ad respondendum praefixit eis, ita tamen, ut unicus dies non praetereat, et responsum certum dent. Ne autem nunc nihil respondendo, caesaris voluntatem neglexisse viderentur, miserunt ad eum cum hoc oratore Turca Lazarum Wezewdy, militem ipsius Mailadi, cui in scripto injuncta est legatio brevissima, et ad praescriptum de industria, nisi aliam in secreto habuerit a Mailado, quod credibile est, propter sitientissimam hominis dominandi cupidinem. Ea autem talis est. Imprimis quod majestatem ejus caesaream cura illorum non praeterierit, quodque se orbatos principe tanta gratia et clementia prosequatur, ingentes agunt gratias, et fidelitatem cum servitute pollicentur. Deinde quod impraesentia certum responsum ad ea, quae ab oratore ejus acceperunt, ei facere non potuerunt, afferunt causam, quia viritim omnes, ut mos est patriae, non convenissent, minimeque liceret paucis in re tam ardua de omnium statu deliberare. Petunt itaque supplices, ut id in bonam partem interpretetur, neque gravetur pro sua benignitate ad dictum terminum per ejus oratorem datum, responsum ipsorum exspectare, quod per legatos viros primarios, quemadmodum fideles subditos decet, facturos sese obtulerunt. Munere dehinc promisso, et precata illi felicitate verbum non addiderunt. At pro munere apparando Seculi contulerunt duo millia numum aureorum, Saxones totidem, coloni nobilium pendent portatim denarios LXXV., hisque commode et mature expediendis designandisque oratoribus alia comitia in oppido Vasarhel ad XV. kal. Novembris habenda indixerunt, in quibus sine dubio multa alia tractabuntur, quae ad hanc scelestissimam proditionem Mailadi pertinebunt. Sed hic orator Turcicus, vera sint quae attulit, estque verus caesaris orator nec ne, haud facile constat. Multi rem compositam et excogitatam a fallacia Mailadi opinantur, et apud caesarem, ministris Radule vaivoda Transalpino et Hieronimo Laski transigi, quo dominationem Transsylvaniae, ad quam dudum succensum fuisse ferunt, possit invadere. Nec desunt, qui dicunt non esse mentitum oratorem, sed Mailadum verba dedisse caesari, certo se scire asserunt; quod scilicet Joannes rex sine filio decessisset, et quod optet totum regnum ipsum sibi in principem dari, tanquam unus esset, qui Germanos arcere possit ab Hungaria et tantae gentis habenas fortiter moderari. Sed haec omnia quamquam non ambigo tuae majestati plane constare, meae tamen fidei, qua in Joannem mihi certe regem clementissimum fui, quaque nunc in filium ejus et in te sum, putavi esse, si totam hujus tragoediae seriem ad te perscriberem. Caeterum, non ut tibi consulerem, quid facto opus esset, sed quid sentirem faciundum dicerem. Quod ejusmodi est. Quum nempe Mailadus ferocissimo et iniquissimo spiritu, impa-

Digitized by Google

tiens omnis morae rem suam non aequis modo sed etiam iniquis rationibus ad finem deduci contendit, et in sola celeritate votum constituit ut rerum potiatur, quo omnium in se unum translata potentia, in dominio permaneat, aut si id assequi nequit, Ferdinando regi, tanquam abhorreret Turcae servire, tradito regno, solus dumtaxat tanti muneris gratiam referat. Quare operae pretium esse, ut extemplo oratores tuos, qui apud caesarem sunt, faceres certiores, mandaresque ut totis viribus. apud eum agerent tuo nomine ac omnium procerum qui tuarum partium sunt, pro favore ac tutela pueri, dilucrentque ejusmodi Mailadi mendacia rei veritate, quod si posceret necessitas, agerent etiam donis, more parentis pueri, quum largitio plurimum potest apud Turcas. Nec diffido, eum principem, quamvis Turcam ac barbarum, qualem sese in patrem fide atque benevolentia exhibuit, in filium quoque similem fore; et proculdubio tum infantia pueri, tum tuae majestatis sexu ac viduitate commovebitur non mediocriter, quandoquidem tantum caesarem, qui viris atque hostibus saepe pepercit, qui iis, quorum genus de fide ac nomine semper odit, aliena regna donat, et in suis donari permittit, in puerum ac mulierem saevire turpe et inglorium esset. Ad me quod attinet, quamquam ego non sim tanti, ut majestatem tuam vel minima mei cura contingat, isto potissimum tuo luctuoso ac laborioso statu, non tamen committam, ut reprehendi possim, quod malo quopiam animo filium domini mei clementissimi ac reginam benignissimam destituissem. Eo enim loci sum, ubi etiam rebus tuis pro mea mediocritate prosim. Etsi forsan alibi velis me esse, lubentissime jussa tua exspectabo, accipiam, obibo. Neque putes me aliam ob causam ab aula tamdiu abfuisse, quam quod et hi motus itinera maleficis hominibus infecerunt, et ut nonnihil rebus avunculi mei praesidio esse possem, quum facile initio bellorum et in obitu principum, Hungarorum non plebis solum, sed etiam amicorum animi perturbantur, varianturque voluntates, a quibus nobis nunc maxime metuendum esse conspicio. Supplex itaque peto, digneris mei, o regina, meminisse, et me in numero fidelium tuorum censeri. Vale. III. id. Octobris MDXL. Albae Juliae Transsylvanae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag 153–158.

CXXXVIII.

1540. Regele *Ferdinandŭ*, trimite în Transilvania pe *Toma Nadasdy* şi pe alţi nobili cu instrucţiunea: se insiste pe lângă voivodii Transilvaniei şi pe lângă representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate, ca se nu se supună Turcilorŭ, de óre ce în casulŭ acesta Transilvania va ajunge în posiţiunea deplorabilă, în care se află *Ţĭra-românéscă*. 1540

1540. Octombre 14.

Instructio data Magnificis fidelibus nobis dilectis, Tome de Nadasd Magistro Tauernicorum et Capitaneo nostro, Caspari Horwath de Wingarth

Cubiculariorum nostrorum Magistro, Sigismundo Balassa de Giarmath comiti comitatus Borsodiensis et egregio Georgio Seredi, Ad fideles nostros Spectabiles et Magnificos Waywodas et reliquos Ordines ac Status Regni nostri Transsylvanie, ita ut si ex ipsis Oratoribus et Nunciis nostris unum aut plures aliquo casu abesse contingeret, Reliqui tamen in ipsa instructione procedere debeant.

Primum dicta salute et commendata gratia nostra tam in Conventu generali trium Nacionum, quam particulari in Civitatibus item ad personas singulares.

Revocent in memoriam Nos ab initio Viuente adhuc Serenissimo Rege Ludovico Sororio nostro charissimo pie memorie, omni studio, cura et diligentia opera prestitisse ea que ad Regni hujus Hungarie conservacionem et salutem pertinere videri poterant et propriis sumptibus castra pleraque in Croacia et Dalmacia conseruasse, ac bonum Numerum Militum stipendio nostro aluisse. Vbi autem casu et infelici prelio prefatus dominus Ludovicus Rex occubuisset, Nos non tam pro Juribus nostris asserendis: quibus clarum erat Regnum hoc Hungarie ad Nos liberosque nostros pertinere, quam pro conservacione tam Incliti Regni et ne ex eius periculo toti etiam christianitati detrimentum accederet, Omnia fecisse et tentasse, que ad salutem et tranquillitatem Regni pertinebant, Vbi pacatis consiliis res non successura videbatur, ad arma confugere fuimus coacti, Cumque varie per annos aliquot certatum fuisset inter nos ac Serenissimum Joannem Regem, Videremusque Mutuis huiusmodi dissidiis et dissensionibus Regnum vastari, militiam atteri et hostibus viam in Regnum aperiri, ex innato erga Nacionem hanc Hungaricam (studio) et pietate, Voluisse nos tolli omnem materiam ruine et cladis huius et ad pacatum concordie modum, quem serenissimus Rex Joannes proposuerat, accessisse, et cum eo Intercedente utrinque Juramento et literis utrinsque Nostrum manu signatis, pacem et concordiam in articulos descriptam firmasse ac determinasse, ad quam observadam omnes illi domini consiliarii Joannis Regis, qui ad tractatus pacis et concordie fuerant admissi, Bona fide se literis ipsorum obstrinxerunt, Omnia illa inter nos sancita firmiter et inviolabiliter se observaturos et observanda totis viribus curaturos, Quod aliqui constanter prestare non negligunt.

Precipuus autem pacis et concordie articulus is fuit, ut decedente ex hac vita Serenissimo Rege Joanne, eciam si filium post se relinqueret, Regnum tamen totum et solidum cum omnibus prouinciis et partibus eidem Regno annexis ad Nos descenderet, filio autem illius aut liberis sexus utriusque de statu conuenienti inter Nos pie conuentum est, Nos itaque sanctissime omnia prestare paratos esse, si in regni possessionem pacate et citra armorum strepitum admittamur.

Iudicasse quidem nos, quod adhuc vivens talem curam de suis promissis et obligacionibus in negocio concordie et pacis Serenissimus Joannes Rex haberet, et ita prouideret, ne iterum ad arma nobis confugere esset necesse; sed videre Nos non deesse quosdam qui obstare nitantur et qui ad Imperatorem Turcarum missis Oratoribus [1] videantur pocius declinare, quam satisfacere

1) Ali Iostû trimiși ca oratori Eszeki și Verbeczi. Veranesics Munkái VI. 116.

Digitized by Google

articulis concordie et pacis. Qui tamen si dicunt defunctum Regem eorum sinceriter Nobiscum pacem iniise, nescitur quid excusationis adfere possunt, si vero dicunt dominum ipsorum noluisse stare promissis, relinqui hoc potest judicio proborum, quali honore mortuum dominum suum, talia asserentes, afficiant.

Cogi itaque nos Jura nostra et pacis ac concordie effectum Armis asserere, Nisi cessauerint tales nobis et Imperio Regiminique nostro obstare, videre enim Nos ex istorum intentione et gestis, Regno Hungariae extremum periculum accersiri, ex quo et totam Rempublicam Christianam labefactari videamus, Quod rerum periti, exemplo multorum Regnorum facile Judicare poterunt.

Intellixisse eciam Nos, prius ab aliquibus primoribus subditis olim Serenissimi Joannis Regis, varie ipsos Transylvanenses sollicitatos esse contra pacis et concordie articulos, Quod fieri non decebat, maxime ab his, qui nobis per literas suas obligati sunt, cum scirent illi, hoc sine notabili calamitate fieri non posse; ne itaque huiusmodi hominum suasionibus seduci sese paciantur, Agant viis et modis quibus melioribus scient et poterunt, pro eorum prudencia.

Intellexisse eciam Nos, quod proxime per Turcarum Nuncios ad dietam et conuentum sollicitati fuerint [1]), ut scilicet illis audienciam prestarent, Nos vero non intelligere, quid illi Nuncii adferre possent aliud, quam Regni periculum, nam siue ad obedienciam Turcae hortentur, siue id petant, ut recens Nato Joannis Regis filio obediatur, non est dubium, quin rem suam agant, ut Regno in tantis periculis constituto, sibi viam ad occupandum paret. Posse autem status Transsylvanię facile Judicare, quam periculosum sit puerile imperium non modo Regno ita lacero et diviso, sed etiam solido et pacato.

Quod si vero preseferat Turca velle se regnum vel partes eius alicui prefecto subdere, Cavere nihilominus sibi debent, vel solo exemplo Transalpinensi et aliorum complurium ne in condicionem ita miserandam, ut est Transalpina, se precipitent, et judicent ipsimet, quod si vel tributi nomine, vel alia quacunque racione se illius Imperio subdiderint, difficillimum erit Regionem eam ita natura et Civitatibus Castrisque munitam ex illius manibus extricare. Idcirco per fidei christiane per patrie, uxorum, liberorum, tantidemque populi christiani et libertatis amorem eos ab hoc proposito dehortentur et retrahant.

Nec est, quod de salute sua et securo Regni Statu amplius dubitent, nam Majestas Cesarea frater noster charissimus, totis viribus in hoc iucumbit, ut cum Pontifice et Rege Gallorum ac Statibus Imperii, ut in defensionem non solum huius Regni, sed tocius Reipublicę Christianę expedicio suscipiatur et Regnum hoc in libertatem pristinam vendicetur. Habere nos et nunc eas vires, ut illos et eciam omnes Regni partes asserere nobis et tueri posse, deo auxiliante, non dubitent.

Pręterea superioribus diebus Waywode ipsi miserant ad nos certum numerum gencium et tormentorum Bellicorum petentes, Nos quidem ea prestare ac paratos fuisse quemadmodum et nunc paratos esse, Sed quum nullam

1) Dieta ținută în Ghiorțănă pe la finele lui Septembre 1540.

Digitized by Google

eo tempore ab ipsis Waywodis et Regno securitatem habuissemus, prestari ea, que petebantur, dilata fuerunt, Quod boni consulant, Ubi tamen medio istorum Oratorum nostrorum de voluntate regni et Waywodarum certiores facti erimus, et numerum illum et si necessitas postulaverit, ampliorem eciam, una cum tormentis bellicis mittere nos paratos esse, ad quod ita expedita et instructa omnia per nos teneri, ut citra moram iter aggredi et in Transylvaniam intrare possint.

Habeant in hoc Oratores Intelligenciam mutuam cum Waywodis, quomodo de his loquendum sit et an publice vel ut consultius videbitur.

Poterunt eciam admoneri Nos eum habere pietatis respectum, quod Regni Hungariç vel partium eius gubernaculum nunquam suscepturi essemus, nisi dei auxilio et fratrum nostrorum viribus ita essemus suffulti, ut crederemus nos eciam tueri et conservare posse.

Agant imprimis cum Waywodis: declarantes nos illorum causa omnia facere paratos et habuisse eciam exercitum paratum ad illorum defensionem et liberacionem ita nos credere, quod hoc intellecto Exercitus Joannis Regis de Transylvania properasset exire.

Exponant insuper Nos graciose respondisse pro illorum voto ad omnia que per Gherendy, Thomam Nádasdy et Joannem Zalay proposuissent [1].

Offerant et deinceps cumulatissimam graciam nostram Illis nunquam defuturam et Illorum consilio utantur in Dietis Indicendis et Alliciendis primoribus.

Nobiles admoneant in universum similiter et precipuos singillatim, ut patrie eorum Saluti et perpetue quieti consulentes: Ita rebus prospiciant: Ne perpetue seruitutis Jugum acceptent et vere Nobilitatis Nomine ac titulo se ipsos exuant et in condicionem Transalpinensem se suamque Nobilitatem et Regnum tam nobile precipitent, et Ne ex Transsylvania Transalpinam faciant.

Siculi eodem modo de memoria sue Nobilitatis admonendi erunt. Preterea usque summam flor. 5. aut 6. et eciam amplius millium, prout commoditatem vel Necessitatem exposcere videbunt, polliciantur, vel ut prioribus temporibus fuit transactum cum Francisco Lazar et Nicolao Kornys. Credimus cum tota Nacione Siculorum (prout nosse dicitur Joannes Lazar) posse transigi in quingentis vel minus. In hoc tamen eorum consilio utendum ducimur, qui rerum sunt gnari et in similibus exercitati.

Saxones item admonendi erunt, quod si Agros et Villas Turcae vel ab ipsis prefectus quisquque fuerit, possideat, non posse vitari quin et Civitates Ingrediantur et ut gentis illius natura et mores sunt, timendum erit, ne pulsis prioribus possessoribus Civitates et municiones occupentur, huic enim rei et praemissis suis blandis et minis Turca viam struit et occasionem querit.

Declarent istis fauorem et graciam Nostram singularem erga eos, pro tot et tantis serviciis et prioribus et que ab Illis expectamus.

Cibinienses singulariter admoneri poterunt de Immunitate ipsis oblata

1) In conceptalii din archiva statului c. r. din Viena se mai află aici și cuvintele: «quod clarius dominus Nadasdy testari poterat.»

Digitized by Google

et in Vniuersum omnem spem eorum de Nobis prius conceptam et per Nos oblatam confirment et roborent verbis quibus poterunt.

Cum singularibus personis agant pro condicione rerum et personarum, juxta consilium Waywodarum et aliorum quos ex animo fauere rebus nostris intellexerunt.

Ferdinandus mp.

Ad mandatum Sacrae Regiae Majestatis proprium
Ad. Carolus mpr.

(L. S.)

Pe dosă: Instructio ad Status Transylvanie pro Thoma de Nadasd Ablegato. Sub L-ra A.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 48—53.

CXXXIX.

1540. *Legaţii Transilvanici trimişi la Constantinopolĭ* facŭ cunoscutŭ *Fratelui George*, episcopului din Orade, că sultanulŭ *Solimanŭ* s'a învoitŭ, ca domnia Transilvaniei şi a părţilorŭ din Ungaria se trécă la fiulŭ decedatului rege Ioanŭ Zapolya. 1540.

Legati Constantinopolim missi, causam filii Zapolyae, cum Solymanno feliciter confectam, in Hungariam perscribunt.

Reverendissimo, Spectabilibus, et Magnificis Dominis, Georgio episcopo Varadiensi Thesaurario, Petro Petrowych, Comiti Themesiensi, Valentino Thewrek de Enyngh, Capitaneo generali, Joanni Podmaniczky, Dominis et amicis nobis observandissimis.

Nacta hac scribendi opportunitate, facere non potuimus, quin summam legationis nostrae, hic apud excelsam Caesareae Majestatis Portam peractae, brevibus, Dominationibus vestris perscriberemus. Sciant itaque Dominationes vestrae, nos, refutatis rationibus adversariorum, Deo optimo auctore, de omnibus negotiis nostris optatam a potentissimo Caesare habuisse relationem, hoc est, natum felicis memoriae Domini nostri clementissimi, in solio paterno [1]), cum tota jurisdictione, et omnibus terminis Hungariae, et Transsilvaniae per ejus Majestatem relictum esse, existimamusque, nos ad valedicendum cras introduci, et sequenti die hinc movere posse. Reliqua omnia in

1) Vi pactorum anni 1539. quae inter Ferdinandum regem, et Joannem Zapolya, interprete Archiepiscopo Lundensi, juramento firmata erant, Hungaria et Transsilvania ab obitu Zapolyae Ferdinando cedenda erat. *(Prey.)*

Digitized by Google

nostro reditu a nobis ipsis, Dominationes vestrae intelligent, quas diu felicissime, ad vota valere desideramus. Datum Constantinopoli, 17. die Octobris anno Domini 1540.

Stephanus de Werbewz Cancellarius
et Joannes de Ezek Episcopus Quinqueecclesiensis.

Pray, Epistolae Procerum Regni Hungariae. Pars II. pag. 87—88.

CXL.

1540. 1540. *Petru Gerendi* scrie lui *Ştefanŭ Mailatŭ*, că *voivodulŭ Ţĕrei-românescі* a trimisŭ în Transilvania pe *Petru Pitariulŭ* ca legatŭ, şi a făcutŭ cunoscutŭ Ardelenilorŭ, că dacă Transilvania se va supune regelui Ferdinandŭ, atunci dînsulŭ din ordinulŭ sultanului va trebui se intre în Transilvania şi s'o prădeze.

Saxones Transsilvani, nihil prius, cui parti adhaereant, volunt constituere, quam comitia celebrata fuerint. Vajvoda Valachiae factiosis favet.

Nescio, quale silentium Vestra Dominatio imposuit Dominis Saxonibus in Schenck, ut nullus sub poena honoris, ac capitis audeat enarrare, quod ipsi in maximo secreto habuerunt. Dominus Emericus Balassa cum intrasset civitatem Cibiniensem, id, quod Dominatio Vestra jussit in secreto tractare, palam omnibus enarravit, ac dixit, ego, et collega meus, omnes sumus jurati regi Ferdinando, et hoc occultari non potest. Sic postea Domini Saxones concluserunt, talem relationem facere Vestrae Dominationi de praedicto silentio, ut nulli Principum consentient, donec generalis congregatio fuerit, ne Nobiles dicant ac Siculi, eos absque voluntate eorum aliquid fecisse. Vayvoda Transalpinensis habuit in Legatione Petrum Paytar, qui in legatione ista dixit, quod si regi Ferdinando adhaerebitis, oportet me ex voluntate Turcorum exire, et depraedari regnum. Nam Dominus Verbőczy, ac 5. Ecclesiensis talem relationem habent, sicut optastis a Deo, Petrum Petrowych constituit Gubernatorem, ac monachum expelli jussit, quod ad eum non venisset, sicut promisit. — — Ceterum vellem, — — si me informaret, ad quid se tenere deberem, nam et ego Ferdinandi regis eram. Dat. Olczovae 11. die Novembris 1540.

Petrus Gerendi.

Pray, Epistolae Procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 88—89.

Digitized by Google

CXLI.

1540. *Regele Poloniei* trimite o legaţiune la *voivodulŭ Moldovei* spre a cere amiciţia şi alianţa Moldovei în contra tuturorŭ inimicilorŭ comuni. 1540.

Maiestas Regia Dominus noster gratiosissimus eius semper animi fuit, et est, ut erga Vestram Magnificentiam veram amicitiam conservet et in omnibus rebus ostendat, idque semqer cogitavit, ut terra vestrae Magnificentiae in pace et in bona defensione contra hostes paganos consistat, quod ex hoc quisque, et imprimis Vestra Magnificentia facile potuit cognoscere, quod in omni eius necessitate contra eosdem paganos exercitum suum, quem in Podolia contra Tartarorum excursiones servare consuevit, ad Vestrae Magnificentiae defensionem semper paratum esse voluit, et omnia aeque libenter semper faceret, quae cognosceret ad Vestrae Magnificentiae et eius Terrae bonum et pacificum statum pertinere.

Attamen ex quibusdam causis Sua Maiestas cognoscit, quod Vestra Magnificentia non satis amicum animum erga Suam Maiestatem gerit, et praesertim ex hoc, quod Suae Maiestati hostium oratores et nuntii saepe veniunt ad Vestram Magnificentiam, cum quibus, quia vicini non sunt, nihil commune videt Sua Maiestas esse Vestrae Magnificentiae. Cognovit id ipsum Sua Maiestas ex imperatore Tartaro, cum quo pacem faciens, Vestramque Magnificentiam in eamdem pacem includere volens, ut omnes Suae Maiestatis amici et confoederati, etiam Vestrae Magnificentiae essent amici, post longos super ipsa re tractatus, quoniam diu in hac Suae Maiestatis voluntati contradicebat, tandem victus multis persvasionibus intimavit Suae Maiestati, id se quidem facere velle, ut sit Vestrae Magnificentiae amicus, hoc tamen adiecit, quod Vestra Magnificentia non sit Suae Maiestati integre amicus.

Et propterea Sua Maiestas considerans tam sua, quam Vestrae Magnificentiae dominia paganis vicina esse, et intelligens communem, sive coniuctam utriusque defensionem contra eosdem hostes, utrique parti multo utiliores [m] esse quam separatam, vel divisam, optata Vestra Magnificentia per me, ut erga suam Maiestatem et Suae Maiestatis dominia talem amicitiam omnibus in rebus ostendere velit, qualem ex Sua Maiestate cognoscit, et qualem necessitas utriusque postulare videtur. Quemadmodum enim non dubitat Maiestas Sua suam amicitiam ad defensionem contra hostes Vestrae Magnificentiae utiliorem esse, quam aliorum Principum qui vicini non sunt, ita etiam credit amicitiam Vestrae Magnificentiae quoad defensionem Suae Maiestatis Dominiis [orum] non inutilem esse futuram.

Ubi autem talis consensus amicitiae ab utraque parte conservabitur, omnia multo melius ad utramque partem eventura esse non dubitat in bellicis actionibus contra paganos, sentient enim meliorem resistentiam ab utraque parte futuram, quam si per discordiam mutuum auxilium deesse in communi necessitate viderent.

Et ut hoc ipsa amicitia inter Magnificentiam Vestram et imperatorem

Digitized by Google

Tartarum per Maiestatem regiam incepta et facta, firma et perpetua esse possit, Magnificentia Vestra det salvum conductum nuntiis imperatoris in manus meas, ut sub eodem salvo conductu ad Vestram Magnificentiam securi veniant et ipsam amicitiam confirment.

Commisit item mihi Sua Maiestas, ut cum Vestra Magnificentia constituerem tempus et locum, quando conventuri essemus in confinibus terrarum, ut satisfieret Vestrae Magnificentiae desiderio de fugitivis hominibus, de quibus apud Suam Maiestatem Vestra Magnificentia questa est, quod a festo assumptionis beatissimae Virginis Mariae in Podoliam profugissent, et sicuti Sua Maiestas promisit se facturam post conventum Cracoviensem, iamque mihi dedit Suae Maiestatis literas ad omnes capitaneos Vestrae Magnificentiae finitimos, ut ad diem per Vestram Magnificentiam mecum constitutam venirent, ut auditis partium querelis et responsis iustitiam faciamus de restitutione hominum fugitivorum.

Dogiel, Codex diplomaticus Regni Poloniae. Tom. I. 2. pag. 618.

CXLII.

1540. 1540. *Ferdinandă*, regele Ungariei, trimite in Transilvania pe *Wolffgang Farkas de Harina*, ca se dojenească pe Transilvăneni se nu se supună Turcilorŭ.

Decembre, 1540.

Responsio Sacrę Romanorum, Hungarię, Bohemię etc. Regię Majestatis ad Dominos Transsylvanenses per Egregium Wolffgangum Farkas de Harynna.

Imprimis salutem dicat et graciam nomine Maiestatis Regię, dominis, qui miserunt eum et in universum si ipsis visum fuerit omnibus.

Maiestas Regia ab ipsis animo gracioso accipit, quod ad suam Maiestatem in re tanti ponderis miserint et perpetua sua gratia referet, quod requisiuerint voluntatem Eiusdem et deliberacionem in tanto casu, nec sine scitu et deliberatione suę Maiestatis in hoc negocio respondere voluerint nuncio Turcę.

Maiestas sua intellegit legacionem et nuncium Turcarum Imperatoris et videt animum illius eundem esse, qui semper fuit, ut Regnum in plures partes dividat, quo facilius eo potiri possit. Maiestas autem Regia, Dominus noster clementissimus eo ab inicio omnem operam intendit, et nunc id agit, ut dispersa et diuisa in unum colligere possit, ne iuxta Salvatoris verbum in diuisione ista regnum desolari et perire contingeret.

Digitized by Google

Non videtur Maiestati suę, quod in aliqua parte applaudendum sit huic nuncio Turcę, ubi eos, et omnes regni incolas mancipia appellat, licet eciam si blandius et delectabilius quid dixisset, eo tamen tendit, ut instar aliorum, qui vera ipsius sunt mancipia, ipsis quoque pro animi sui libidine in rem suam abuti posset.

Nec illud sue Maiestati placet, quod ad ulcionem tendere se in Serenissimum Joannem regem bone recordationis pre se ferat, si diucius vixisset, per hoc enim palam facit in omnibus et amicis et subditis suis: se semper inventurum quod reprehendat et quod cum eorum ruina ulciscatur, unde discere et sibi cauere scient, quicunque ipsius amicitiam et subiectionem querunt, quum constet, interrumpendi amicitiam et foedera nunquam defuturam Turcę occasionem, ubi volet.

Quod item nominatim a se ipso, ex fratribus quidem eorum nulla electionis prerogativa ipsis concessa, principem proponit et eligit. In hoc maius quid derogasse eorum libertati vident, quam hactenus Moldavis vel Transalpinis esset derogatum. Illis etenim ex sanguine suorum pricipum in locum demortui eligere Waywodas hactenus liberum fuit.

Maiestas sua ita semper persuasum de domino Maylato habuit et habet, ut pro libertate patrie mortem quantumvis atrocem perferre esset prompcior, quam sub nomine suo eterne seruituti patriam tam nobilem in Regni et tocius Christianitatis detrimentum et periculum addicere, cui rei clarissimis rebus gestis testimonium dedit, ubi pro patria omnibus fortune casibus vel cum vite periculo sese obiectare nunquam dubitaverit, cuius sententię eum esse eciamnum Maiestas sua certissime credit, quod et ex verbis eiusdem nunc intellexit, licet id Maiestati sue nunciare necesse non erat, cum facta sua omnia optima et Regno salutaria Maiestati sue esse constet.

Tributum quidem et alia onera quod taceat Imperator Turcarum, mirum non est, cum sciat, quod qui se ipsi dedunt imperata omnia eciam intolerabilia libere et ingenue nutis facere et subire cogantur.

Videtur item Maiestati sue, quod electio aut proposicio ista principis, si quis bene introspexerit, non est adeo commoda et utilis, uti blande proponitur. Num putat sua Maiestas proventus Regios Turcam sibi et suo fisco applicaturum et eos non futuros immunes eciam belli in christianos gerendi, et in omnes partes uti ipsi visum fuerit et suis facultatibus, hęc omnia tolerare cogerentur, et principem sibi datum cum sua tota curia nutrire et ad honorem omnem conservare, sicque se omni libertate exuere et pro nomine nobilium et liberorum (quibus principes et reges obligati ad libertatis consvetam formulam et omnem defensionem sanctissimo jurejurando adstricti esse solent) pro hoc inquam mancipiorum nomina et servitutem commutare non videtur prudentis esse consilii.

Nec credere et persuadere sibi debent, Civitatum claustra aut alias municiones in manibus suis relictum iri, sed eorum manibus erepta, in eorum perpetuam oppressionem et servitutis jugum uertentur omnia.

Non Maylathum (quem Maiestas sua certissimo judicio patrie et eius libertatis amantissimum judicat) non alium quempiam ita vecordem putat, qui

Digitized by Google

principatum hunc a Turca oblatum, amplecti aut tenere vel in illum aspirare vellet, si vel naturę humane legem observare cogitent, debent enim homines perpendere, quid ipsi sint, in id eciam suos liberos promovere.

Quod si cuipiam principatus a Turca detur, ad vite tantum spacium datur, vita autem principum sub Turca constitutorum brevis esse solet et ad arbitrium ipsius tantum. Nam liberorum maximę tenerę etatis nulla apud Turcam racio habetur, et hoc esset certa pro incertis relinquere, nec putat hominem synceriter pium et christianum, qui ob suum commodum tot amicos, fratres, et alios omnes ingenuos, nobiles et liberos, patriam denique ipsam in servitutem perpetuam ob suam ad breve tempus duraturam eminenciam precipitare vellet.

Juramentum Thurcarum quale sit, vel periculo Regni huius discere potuerunt, ad occasionem quippe augendi res suas observare solent et cum visum fuerit, mille causis inuentis interrumpere consueverunt.

Nec est, quod sperent, posse se aliquando Jugum Turcarum excutere posse, si semel illi se subdederint, nulli enim hoc pro voto cessit, nec cedet cuipiam, nisi imperio illius penitus destructo. Mordicus enim tenet, quos semel ceperit.

Et his et infinitis aliis causis Maiestas sua et eius consilium accedere nullo modo potest ad primam partem proposicionis eorum, uti scilicet concordię cum Turca ineunde consentiret, aut eam ullomodo probaret.

Quod ad secundam partem, defensionem scilicet a Maiestate sua speratam attinet, jam Maiestas sua per Dominos Nadasdy, Sigismundum Balassa et alios suos Oratores missos, gratiose respondit, et non eum tantum numerum, quem petunt, sed et maiorem prestare parata est. Verum ad ipsorum judicium remittit, se in presidium mittere milites potest, nisi prius certa et secura sit Maiestas sua de his, ad quos mittere debet. Nam preter alia et milites ipsi volunt scire conditionem eorum, ad quos vadant et quorum fidei committantur.

Optauit itaque Maiestas sua per Oratores suos, ut Maiestatem suam assecurent domini Waywode et omnes Regni Naciones, paratamque se obtulit et nunc offert, cum certissimo effectu, toto illo numero petito, et maiori eciam, prout tempus et Regni necessitas exigit, exercitum missurum. Itaque uti primum Maiestatem suam de fide et fidelitate eorum securam et certam fecerint, e vestigio Gentes cum bombardis et ingeniis omnibus expedire parata est, et quo cicius Maiestatem suam de his assecurauerint, eo cicius gentes petite expedientur et in medium eorum ad omnem necessitatem attingent, quibus se pro hac hyemis conditione toto defendere poterunt et castra apud fratrem Georgium et eius complices existencia expugnare.

Nunc Maiestas Regia totis viribus incubuit, uti Budam sedem Regiam et quasi Regni caput recuperare possit, vel bello vel pacato modo, et in utrunque modum habet Maiestas sua bonam provisionem, bello enim instat et urget et si pacato modo illi quorum interest responderint Maiestati suę ac Budam et reliquas municiones, quas habent (uti spem bonam dant) restituerint, et si de hoc inter Maiestatem suam et illos conuenerint, Maiestas

Digitized by Google

sua ante omnia optabit liberari castra et municiones in Transsiluania existentes.

Si vero bello rem transigere cogetur, nihil est, quod Maiestatem suam in missione gentium et bombardarum remoretur, sed intellecta et accepta ab eis certa securitate de fide et fidelitate, gentes in Transsiluaniam cum tormentis bellicis et aliis necessitatibus expedicionis promptas et paratas tenet subitoque expediet.

Ad defensionem autem eius partis Regni in hanc hyemem ita iam nunc providebit Maiestas sua, ut nec Moldavi nec Transalpini neque vicini turcę formidini aut periculo esse possint.

Ad futura vero tempora ut et partes illę Regni Transsiluanę et alia libera sint et secura a Turcis et aliis in pristinumque statum et nitorem restitui possent, Maiestas sua Sacratissima cum Excellentissima et Sacratissima Caesarea Maiestate ac aliis principibus Christianis prouidere decrevit, dei cum auxilio, ut pro certo speret, Regnum hoc universamque Christianitatem ulteriori sollicitudine cuiusuis periculi liberatum iri et in hunc finem Sacratissima Caesarea Maiestas Dietam Imperialem ad Ratisbonam ciuitatem Imperialem, Regno Hungarię propinquam indixit, ubi unanimi voto et consilio defensione inprimis huius Regni ita misere afflicti consuletur et prouidebitur.

Quum itaque videant, nulla in parte securam cum Turca amiciciam vel subieccionem et in Regni unione non parvam salutis spem repositam esse, fidem vero et omnem oblacionem Turcę ac mutacionem in alium quam hactenus fuerit statum periculosissimis perculis plenam esse, ac Maiestatem suam cum Sacratissima Caesarea Maiestate et omnibus principibus ad eorum Regnique tocius ab omni periculo vindicandi salutem totis viribus incumbere decrevisse, Maiestas sua eos hortatur et monet, ut ipsi sint primi, qui se constantes esse demonstrent, contra omnes minas Turcarum et exemplo suo sint primi, qui se constantes esse demonstrent, contra omnes minas Turcarum et exemplo suo sint primi, qui se constantes esse demonstrent, contra omnes minas turcarum et exemplo suo primi sint aliisque preeant ad uniendum et non scindendum Regnum in tot divisiones principatuum, imitenturque maiores suos, qui acerbissima queque et mortis omne genus perpeti maluerunt, quam turpi huic seruituti illius Tyranni sese subiecere, licet sepius blandiori appellacione et promissis quibusquam invitati fuerint.

Cu altă scrisóre: Responsum Ferdinandi ad Transsylvanos.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 56—61.

Digitized by Google

CXLIII.

1540. 1540. *Diferite date istorice, cu privire la Românî*, din registrulŭ de venituri şi cheltueli alŭ oraşului Braşovŭ.

Anno domini millesimo quingentesimo quadragesimo prudens et circumspectus dominus Joannes Hoch electus est in villicum huius civitatis Brassouiensis, qui percepit et extradedit pecunias huius civitatis Brassouiensis ac terrae Barcza hoc indice contentas, de quibus suo tempore plenam daturus est rationem.

Extradata domini villici:

Pentru misiuni şi representări.

Jan. 16. Item feria 6-ta a Antonii prud. et circumsp. domini Petrus Sartor et Georgius Pellio missi sunt ad Fogaras ad nuptias Demetrii Maylad; *cheltueli de călătorie şi intreţinere pentru amêndoi pe 7 dile* . . . . . flor. 6 asp. 32 1/2

Jan. 19. Item feria 2 da a. Agnetis Jacobo Warga cum nuntiis waywodae Transalpinensis ad Fogaras misso, exp. asp. 12; emansit dies 3, salar. . . . . asp. 12

Jan. 26. Item feria 2-da p. conversionis beati Pauli prud. ac circumsp. domini Lucas Hyrser, Vincentius et Joannes Of, missi sunt ad dom. waywodam Stephanum Maylad, causa territorii possesionis Sarkan ac etiam aliorum negotiorum ergo, expensae flor. 12 asp. 31; dom. Lucas Hyrser nullam mercedem accepit neque de vehiculo neque etiam de famulis; dominus Vincentius emansit dies 6 salar. flor. 1 asp. 25; dominus Joannes Of ex Fogaras missus est Cibinium, emansitque dies octo salar. flor. 2; dominus Vicentius habuit unum famulum et coquum dies 6, salar. flor. 1 asp. 4; dominus Joannes Of habuit duos famulos dies octo, salarium . . . . . flor. 1 asp. 14

Febr. 9. Item feria 2-da ante carnisprivium Joannes Draway et Petrus Pythayr profecti sunt in legatione ad waywodam Transalpinensem, quibus dedi usque in Transalpinam equos 5 et 4 famulos, famulis expensae flor. 7 asp. 32; *Alte cheltuieli de intreţinere pentru servitori pe 10 dile* . . . . . flor. 6 asp. 14

April. 30. Item feria 6-ta a. Philippi et Jacobi dom. senatus miserunt Gregorium Therek ad dom. Stephanum Maylad ad Fogaras, dum nostram navim penes Sarkan auferri fecit, exp. asp. 16; emansit dies 3 sal. . . . . asp. 12

Jun 23 Item feria 4-ta in vigilia beati Joannis baptistae dom. Georgius Pollio missus est in castra cum duobus boyaronibus Fogarasiensibus, qui in consistorio nostro captivi sederunt, et de illinc missus est proficisci etiam Cibinium ad dominum magistrum

Digitized by Google

civium causa drabantorum circa Fogaras vulneratorum ac captivatorum expensae flor. 1 asp. 16; *Cheltueli de călĕtorie pentru dĕnsulŭ şi pentru doi servitori pe 6 dile* . . . . . flor. 2 asp. 33

Item feria 5-ta a. assumptionis Mariae dom. Christianus Hyrser et Michael Rod missi sunt ad Prasmar, dum Valachi Transalpinenses Stephano Maylad in auxilium venerunt, circa Bodola castra metantes, quibus dedi exp. flor. 4 asp. 24½; *Cheltueli de călĕtorie şi intreţinere pentru dĕnsulŭ şi 5 servitori pe 6 dile* flor. 3 asp. 38 Aug. 12

Item ipso die beati Bartholomaei dominus Michael Rod missus est in Transalpinam ad Radul waywodam in legatione postquam Valachi, qui penes Bodolam in castris erant, domum reversi fuerant, exp. flor. 12 asp. 18; *Cheltueli de călĕtorie şi intreţinere pentru dĕnsulŭ şi 3 servitori pe 17 dile* . . . . . flor. 9 asp. 17½ Aug. 24.

Item feria 5-ta p. Egidii prudentes et circumspecti domini dom. castellanus, dom. Joannex Fwx, dom. Joannes Kemmel, dominus Petrus Sartor, dom. Joannes Benckner, et dom. Joannes Of missi sunt ad Fogaras ad erigendos cummulos metales territorii Sarkan versus Fogaras, expensae flor. 7 asp. 1½; *Cheltueli de călĕtorie şi intreţinere pentru ómenii aceştia trimişi şi pentru 9 servitori pe 12 dile* . . . . . flor. 40 asp. 20½ Sept. 2.

Item feria 5-ta p. nativitatis Mariae domini senatus miserunt dom. Christianum Hyrser in legatione in Moldauiam cum Philippo Porcalab, expensae flor. 12 asp. 25; *Cheltueli de călĕtorie şi intreţinere pentru dĕnsulŭ şi 4 servitori pe 16 dile* flor. 14 Sept. 9.

Item die exaltationis sanctae crucis dom. Michael Weres missus est Cibinium, propter illos rumores quos ex Transalpina adduxerat, expensae flor. 1 asp. 46; *Cheltueli de călĕtorie pentru dĕnsulŭ şi 3 servitori pe 4 dile* . . . . . flor. 1 asp. 48 Sept. 14.

Item feria 3-a p. Lucae evangelistae dominus Petrus Sartor missus est Czaydinum, ut unum furem ibi suspendi faciat, exp. et famuli salarium asp. 11; Egiptio qui eundem furem suspendit dedi. asp. 12 Oct. 19.

Item dom. a. Thomae prud. et circumsp. dom. Georgius Pellio et dom. Christianus Hyrser missi sunt in legatione ad Fogaras ad dom. Maylad causa rumorum Turcalium quos Nan Logofeth a domino Radul huc adduxit, expensae . . . . . flor. 6 Dec. 19.

Ospetări:

Item eodem die (feria 6 a p. trium regum) misi dono popae Gramma pisces, coliridas *pentru* . . . . . asp. 8 Jan. 9.

Item eodem die misi dono Jeremiae Romaskane de Barlad 2 cantaros vini . . . . . asp. 3 Jan. 21.

Item eodem die misi dono Nicora teloniatori de Sochawa 2 vice *alimente pentru* . . . . . asp. 41 Jan. 22.

Item feria 5-ta post purificationis Mariae misi dono Michaeli Watach Moldauiensi *alimente pentru* . . . . . asp. 9 Febr. 5.

Digitized by Google

Febr. 8. Item dominica a. carnisprivium venerunt huc Joannes Draway regiae maiestatis familiaris, et Petrus Pythayr ad proficiscendum ad Transalpinae waywodam, quibus misi dono *alimente pentru* asp. 37

Febr. 13. Item feria 6-ta p cinerum venit huc ex Turcia ab imperatore Turcarum Georgius Horwath regiae maiestatis legatus, cui misi dono bina vice *alimente pentru* . . . . . flor. 1

Item eodem die etiam misi dono bina vice uni boyaroni Transalpinensi qui cum praescripto nuntio regiae maiestatis ad regiam maiestatem est profectus *alimente pentru* . . . . . asp. 26

Febr. 18. Item feria 4-ta ante festum catedrae divi Petri misi dono Joanni Draway cum Petro Pythayr ex Transalpina ad nos reverso inquam dono bina vice *alimente pentru* asp. 41; dum idem Draway hinc in Transalpinam proficisceretur, relinquit hic duos famulos diebus decem quibus dedi singulis diebus in expensas den. 10, facit flor. 1; Joanni Wynercz hospiti dedi pro lignis, aromatibus ac suis fatigiis habitis flor. 1; octo equi quos idem Draway hic reliquit consumpserunt in decem diebus cubl. avenae . . asp. 40

Febr. 20. Item feria 6-ta a. reminiscere misi dono bina vice popae Grama de Komana *alimente pentru* . . . . . asp. 20

Mart. 18. Item feria 5-ta a. palmarum venit ad nos famulus domini waywodae Moldauiensis cum novitatibus cui misi dono *alimente pentru* . . . . . asp. 7

Item die palmarum nuncio waywodae Moldauiensis a domino waywoda huc ad nos reverso misi dono 3 vicibus *alimente pentru* asp. 14; eidem data sunt dono duo pilea Hwzzarica pro asp. 14

Mart. 22. Item feria 2-da p. palmarum ex commissione dominorum dedi Hermaniensibus bibales, quod quosdam Valachos quaesiverunt ac etiam captivaverunt . . . . . asp. 12

April. 5. Item feria 2-da p. quasimodogeniti misi dono Valachis qui propter litem ipsius Barbul huc venerant, dono *alimente pentru* asp. 14

April. 11. Item feria 5-ta pascae misi dono 3 vicibus uni boyaroni Transalpinensi qui literas attulit dom. iudici nostro, *alimente pentru* . . . . . asp. 22½

April. 20. Item eodem die misi dono 3 vicibus Aradul Lugofoth boyaroni Transalpinensi, qui cum literis huc ad dominos venerat, *alimente pentru* . . . . . asp. 32

Mai 1. Item ipso die beatorum Philippi et Jacobi apostolorum misi dono Michaeli Hwzar waywodae Moldauiensis familiari 4 vicibus *alimente pentru* . . . . . asp. 30

Mai 6. Item ipso die ascensionis domini venit ad nos quidam nuncius waywodae Transalpinensis, literas ferens domino iudici nostro ac dom. castellano Lucae Kys sonantes, cui misi dono panem, vinum et carnes pro . . . . . asp. 5

Mai 7. Item feria 6-ta p. festum ascensionis dom. misi dono uni

Digitized by Google

boyaroni Transalpinensi qui a waywoda huc venerat *alimente pentru* . . . . . asp. 9½

Item feria 2-da a. pent. misi dono tria octoalia vini quibusdam Valachis de Rosnyo, qui rumorem attulerant quomodo Stephanus Maylad intrasset Transalpinam . . . . . asp. 3 — Mai 10

Item duo boyarones Fogarasienses detenti sunt captivi in consistorio nostro, hebdomadibus 9 et 3 diebus, super quos exposuit dom. villicus omnibus in unum computatis . . . . . flor. 4 asp. 10

Item feria 3-a p. vincula Petri dom. Stephanus Maylad venit huc in civitatem Brassouiensem mansitque hic 12 diebus continuis, super quo est insumptum *alimente pentru* flor. 18 asp. 43; vinum bibitum est pro . . . . . flor. 11 asp. 45 — Aug. 3.

Item feria 4-ta p. vincula Petri venit huc unus boyaro nomine Ztoyka Radytsch, poposcitque donum nuncii, quod Marco woywoda in Transalpinam venisset, cui misi dono bina vice *alimente pentru* asp. 22; domini senatus dederunt eidem pro dono nuncii panum pro . . . . . flor. 13 — Aug. 4.

Item feria 2-da a. Laurentii Demetrius Maylad venit huc ex Transalpina, cui misi dono duos cantaros vini et 2 cubl. avenae asp. 3 — Aug. 9.

Item feria 4-ta p. assumpt. Mariae ex commissionne dominorum misi ½ cent. piscium uzonum ad Prasmar Walachis Transalpinensibus dono dandum et raphanos pro asp. 3, facit . flor. 1 asp. 31 — Aug. 18.

Item ipso die Stephani regis prud. et circumsp. dom. iudex noster habuit duos boyarones Transalpinenses convivas, in quos insumptum est *alimente pentru* . . . . . asp. 32 — Aug. 20.

Item feria 5-ta post Bartholomaei misi dono Aradul familiari waywodae Transalpinensi *alimente pentru* . . . . . asp. 10 — Aug. 26.

Item eodem die venerunt huc Benedictus Sykesd et Andreas Kalnay in Transalpinam profecturi, nuncio Turcali ad dominum Maylad venienti in obviam, quibus misi dono *alimente pentru* . asp. 24

Item eodem die venit Philippus Porcolab huc et hinc abiit in Moldauiam in legationem dom. Maylathy, cui misi dono bina vice *alimente pentru* . . . . . asp. 24

Item sabatto a. Matthaei misi dono Eliae ex Moldauia *alimente pentru* . . . . . asp. 5 — Sept. 18.

Item feria 2-ta a. Martini misi dono Kadycz Portayr Transalpinensi *alimente pentru* . . . . . asp. 13 — Nov. 8.

Item dom. a. Catharinae venit unus boyaro a waywoda Moldauiensi cui misi dono *alimente pentru* . . . . . asp. 7 — Nov. 21.

Item dom. a. Andreae venit huc ad nos Joannes Tholkewthew familiaris domini cancellarii et domini quardiani ex Adrianopoli, et unus boyaro Transalpinensis, quibus misi dono *alimente pentru* asp. 24; eidem Joanni Tholkewthew dedi in expensas ex commissione dominorum senatus flor. 6; eidem Joanni et uni suo famulo commodavimus equos usque ad Fogaras; et misimus cum — Nov. 28.

Digitized by Google

eis unum Bulgarum qui equos illos domum reduxit, merces duorum equorum ad dies 4 facit asp. 32; Bulgaro expensae asp. 12; emansit dies 4 salarium . . . . . asp. 16

Dec. 2. Item feria 5-ta p. Andreae reversus est ad nos ex Fogaras quidam boyaro Transalpinensis, cui misi dono *alimente pentru* asp. 17

Item eodem die alter boyaro Transalpinensis venit huc cui misi dono *alimente pentru* asp. 11; cum isto boyarone domini nostri miserunt unum famulum usque ad Fogaras, cui dedi in expensas asp. 12; emansit dies 6 merces . . . . . asp. 24

Dec. 7. Item feria 3-a p. Nicolai boyaro Transalpinensis reversus est ad nos ex Fogaras cui misi dono *alimente pentru* . . . . . asp. 14

Dec. 14. Item feria 3 a p. Luciae venit huc Pwrwul Boero ex Transalpina cui misi dono *alimente pentru* . . . . . asp. 15

Dec. 19. Item dom. a Thomae venit huc Nan Logofeth a dom. Radul waywoda Transalpinensi, retulitque dominis senatus, quomodo dom. Radul waywoda unacum Turcis oporteret super nos venire si filio Joannis regis nos non forenius subduturi, cui misi dono 3 vicibus *alimente pentru* asp. 36 1/2; eidem Nan logofeth datae sunt dono 7 1/2 ulnae panni purgamal a dominis senatus pro flor. 3 asp. 27 1/2

Item duobus boyaronibus qui ex Siculia huc reversi fuerant, misi dono *alimente pentru* . . . . . asp. 13

Daruri:

Pro uno cant. uvarum passarum ac uno cant. orizae dom. Steph. Maylad dono dandis . . . . . flor. 6 asp. 25

Item popae Grama dedi dono ex commissione dominorum unam peciam bogasiae . . . . . flor. 1

Jan. 18. Item Nicora teloniatori de Sochawa ex commissione dom. sunt dono datae 4 ligaturae cultelorum et 4 bona pillea hwssarica flor. 2 asp. 32

Item dum Demetrius Maylad iudices ac villicos huius terrae Barcza p. celebratas (*nuptias?*) ad Zwnyogzeg invitasset, dederunt eidem pro munera 4 tapeta pro . . . . . flor. 13

Febr. 24. Item feria 3-a p. remin. dom. senatus miserunt Segeswarinum Joanni Wytheez Kalay carpiones decem et undecim portiones ceti, constant flor. 3 asp. 25; Valacho qui eosdem pisces dom. Joanni Wytheez Segeswarinum duxit, salarium . . . . . asp. 25

April. 2. Item dom. senatus miserunt feria 6-ta magna Demetrio Maylad pro munere, ut silvam liberam reddere posset 1 pec. bogasiae et 1 par czyzma . . . . . flor. 1 asp. 35

April. 30. Item feria 6-ta a. Philippi et Jacobi Georgius Hwmanay regiae maiestatis familiarius emit unum equum a Ztoyka Goylan, ratione cuius equi ego solvi ex commissione dominorum ipsi Goylan . . . . . flor. 6

Mai 26. Item feria 4-ta p. trinit. solvi dom. Petro Rwd Thwmys

Digitized by Google

unum equum, quem domini senatus dederunt muneri magnifico dom. Stephano Werbewczy regiae maiestatis supremo cancellario flor. 10 asp. 8

Item sabbato p. Viti dom. Michael Rodt missus est in Transalpinam ad waywodam Transalpinensem, et duxit secum pilea ac cultellos boyaronibus dono dandos pro flor. 6. *Cheltuieli de călătorie şi întreţinere pentru dînsulă şi 3 servitori pe 11 dile.* flor. 11 asp. 19½ Jun. 19

Item eodem die emi duobus famulis domini Stephani Maylad qui in vigesima huius civitatis equorum ipsius Maylad curam gesserunt duo paria calceamentorum pro . . . . . asp. 20

Item solvi pro lupatis, vulgo gebesser, ad frena equorum domini Maylad datis . . . . . asp. 3½

Item dom. a. Laurentti dedi dom. Stephany Maylad ex commissione dominorum . . . . . flor. 500 Aug. 8.

Item feria 5-ta p. assumptionis Mariae prudens et circumspectus dom. iudex noster equitavit in castra Walachorum Transalpinensium penes Bodola posita, deditque muneri eisdem Walachis unum vas vini quadragenarium et coliridas facit flor. 5 asp. 20; vectori qui vas vini ac coliridas in castra duxit dedi pro mercede asp. 8 Aug. 19.

Item ipso die Stephani regis dom. senatus miserunt domino Christiano Hyrser et dom. Michaeli Rod ad Prasmar carpiones salsos, cetae, usones et recentes trutas, ut illos pisces dono dent Walachis Transalpinensibus in castris, constant . . asp. 38 Aug. 20.

Item ego solvi dom. Cristanno Hyrser duas pecias taffotae quae dom. Maylath datae sunt . . . . . flor. 26

Item dom. senatus solverunt ratione munerum quae nuncio Turcali in Berethhallom data sunt . . . . . flor. 75 asp. 10 Dec. 18.

Item sabbato a. Thomae apost. dom senatus miserunt dom. Michaelem Weres ad dom. Radul waywodam Transalpinensem et filium eiusdem Marcum waywodam in legatione cum muneribus; domini senatus dederunt eidem ut dominum Radul waywodam ac filium eiusdem munerari debeat, duas pecias pani Berkammer a domino Joanne Benckner emptis pro flor. 42; pro octo ligaturis bonorum cultellorum flor. 4; pro quatour ulnis panni granat a domino Christano Hyrser flor. 14; pro 18 bonis pileis Hwsaricis a Luca Hyrser iuniore emptis flor. 3 asp. 30. *Cheltueli de călătorie cu acăstă ocasiune* flor. 14

Item dom. Lucae Hyrser solvi pro uno equo Turcali quem domino Maylad dono dederat dum in negotiis territorii Sarkan ad suam dominationem profectus fuerat flor. 50; pro una sella flor. 40; pro uno pokrocz flor. 3; pro duabus tapetis flor. 40; pro uno arcu flor. 4; pro una pharetra flor. 3 asp. 10; pro 25 sagittis . . . . . flor. 7

Indemnităţi pentru călătorii:

Item die beati Valentini Franciscus Herczeg duxit usque ad Megyes cum equis 4 Georgium Horwath regiae maiestatis fa- Febr. 14

Digitized by Google

miliarem ac unum boyaronem Transalpinensem, cui dedi in exp. et salar. . . . . flor. 3

Item vectoribus, qui aliquot pixidarios hinc ad Brendorff ac Foeldwar duxerunt, ut ibi custodiant propter Valachos Transalp., solvi . . . . . asp. 16

Plăţi pentru curieri:

Dec. 29. 1539. Item feria 2da a. circumc. Demetrio Chwpra cum unis literis wayw. Transalpinensis ac unis literis dominorum huius senatus ad dom. waywodam misso, expensae asp. 25; emansit dies 5, salar. . . . . asp. 20

Idem Demetrius Chupra a. festum nativit. dom. missus fuerat cum literis ad dominum waywodam Transalpinensem, emanseratque dies 15, cui solvi . . . . . flor. 1 asp. 10

Jan. 21. 1540. Item die beatae Agnetis filius ipsius Rwssa missus est in Moldauiam ad waywodam Moldauiensem cum literis, expensae flor. 2 asp. 25; emansit dies 17, salarium . . . . . flor. 1 asp. 18

Item eodem die Stoyka Dobromyr est missus in Transalpinam ad waywodam, exp. flor. 1 asp. 25; emansit dies 11, salarium . . . . . asp. 44

Jan. 29. Item feria 5-ta a. purif. Mariae Demetrio Chwpra ad Fogaras ad dom. waywodam misso, ut suae magnificenciae referre debeat illum rumorem, quem waywoda Moldauiensis nunciaverat, exp. asp. 12; emansit dies 3, salarium . . . . . asp. 12

Febr. 7. Item sabbato p. Dorotheae virginis Demetrius Tschwpra missus est cum Nicolao Horwath regiae maiestatis familiari usque in Thergouistiam cum duobus equis, expensae flor. 2; Demetrius Tchwpra emansit cum uno equo dies 13, salarium flor. 1 asp. 12; secundus equus emansit dies 7, salarium . . . . . asp. 28

Febr. 15 Item dom. invoc. Joanni Kys cum literis ac uno boyarone Transalpinensi ad Fogaras ad dominum waywodam misso causa Egiptii qui hic captus fuit, expensae asp. 16; emansit dies 4, salarium . . . . . asp. 16

Febr. 21. Item sabbato a. remin. Jacobo Therek cum literis et uno Walacho Transalpinensi ad. dom. waywodam Stephanum Maylad causa 4 equorum furto ablatorum misso, expensae asp. 12½; emansit dies 3 cum duobus equis salarium . . . . . asp. 24

Febr. 29. Item dom. oculi Ztoyka Dobromir cum literis ad waywodam Transalpinensem misso causa pignorationis propter Barbul factae expensae . . . . . flor. 1 asp. 44½

Item dom. laetare Demetrio Chwppra cum duobus equis, cum Nicolao Horwath regiae maiestatis familiari in Transalpinam misso, exp. flor. 1; emansit cum duobus equis dies 4 salarium . asp. 32

Mart. 14. Item dom. p. laetare Ztoyka Dobromyr missus est ad dom.

Digitized by Google

waywodam Transalpinensem expensae asp. 35; emansit dies 5, salarium . . . . . asp. 20

Item die palm. Ztoyka Dobromyr missus est ad waywodam Transalpinensem causa detentionis factae, exp. flor. 2 asp. 10; emansit dies 13, salarium . . . . . flor. 1 asp. 2 — Mart. 21.

Item feria 6-ta magna dom. senatus miserunt unum familiarem ad Demetrium Maylad ratione 4 boum, quos ab incolis Wyfallw auferri fecerat, ac ut etiam silvam liberam nostris hominibus redderet, exp. et salarium famuli ad dies 2, ... asp. 14 — Mart. 26.

Item dom. miseric. dom. Ztoyka Dobromyr missus est in Transalpinam ad dom. waywodam cum literis causa quorundam furum, cui dedi expensas flor. 1; emansit dies octo salarium . . asp. 32 — April. 11.

Item dom. iubilate Demetrio Korlath cum literis in Transalpinam misso ad perscrutandum qualesnam rumores ibi vigent, expensae flor. 1; emansit dies 5, salarium . . . . . asp. 20 — April. 18.

Item feria 5-ta p. iubilate Demetrio Chwpra cum literis ad waywodam Transalpinensem causa Bulgarorum nostrorum ibidem detentorum, misso, expensae flor. 1 asp. 25; emansit dies 9, salarium . . . . . asp. 36 — April. 22.

Item eodem die dom. senatus miserunt Ztoyka Dobromyr cum Georgio Hwmanay regiae maiestatis familiari ad waywodam Transalpinensem, cui dedi in exp. flor. 3; emansit dies 17, salar. flor. 1 asp. 18; idem Ztoyka commodavit illuc 2 equos, dies 20, salarium . . . . . flor. 2 asp. 20 — April. 30.

Item dom. p. festum ascensionis domini Dimitro Chwpra missus est in Campum longum, ad perscrutandum quid Stephanus Maylad agat, et an ibi sit, expensae asp. 34; emansit dies 6, salar asp. 24 — Mai 9.

Item eodem die Demetrius Chwpra missus est ad regiam maiestatem pro informatione accipienda in qua magnitudine rotae illae ad bombardas praeparari debeant, exp. flor. 1 asp. 17; emansit dies 9, salarium . . . . . asp. 36 — Mai 21.

Item feria 4-ta p. trinitatis Bosa missus est in Transalpinam ad waywodam propterea quod nostri homines ibidem cum equis ac rebus ipsorum detenti fuerant, expensae flor. 1 asp. 25; emansit, dies 6, salarium . . . . . asp. 24 — Mai 26.

Item feria 6-ta p. corp. Christi dom. senatus miserunt in Transalpinam duos exploratores pro experiendis rumoribus Turcicis, quibus dedi . . . . . flor. 2 — Mai 28

Item edeom die uni familiari ad Valentini Therek familiarem Joannem Fekethe misso ad referendum, quod nos palas ac ligones in castra mittere non poterimus donec viae ex parte Fogarasiensium securae non erunt, exp. . . . . asp. 4

Item feria 3-a a. Joannis baptistae ipse Bosa missus est in Transalpinam ad intelligendum an Demetrius Maylad adhuc in Transalpina sit, exp. asp. 14; emansit duo dies, salarium . . . asp. 8 — Jun. 22.

Digitized by Google

Jun. 26. Item sabbato p. Joannis baptistae dedi duobus Valachis de Rosnyo qui ex Transalpina novitates huc attulerunt, bibales flor. 1

Jul. 22. Item die Mariae Magdalenae Gregorium Thewrek et Demetrius Chwppra missi sunt ad dom. Ezzekium ad Sabesum, sed iam abierat inde, exp. flor. 3 asp. 3; emanserunt dies 6, salar. amborum . . . . . asp. 48

Jul. 23. Item feria 6-ta p. Mariae Magdalenae Awram Bulgarus missus est Bistricium cum famulo Petri waywodae cui dedi in expensas et salarium . . . . . flor. 1 asp. 40

Jul. 24. Item eodem die Demetrio Tschuppra missus est in Transalpinam ad waywodam ad perscrutandum quinam rumores ibi vigeant, exp. flor. 1; emansit dies 6, salar. . . . . asp. 24

Item eodem die Petrus Waska missus est ad Paulum Beldy causa Stephani Bokor, quem incolae de Bodola vulneraverant, exp. et salar. . . . . asp. 10

Aug. 7. Item sabbato p. vincula Petri Ztan Zyrbul missus est ad Sarkan ut ipsis dicat ut pecora abigere debeant, vulgo sollen flyen, exp. asp. 10; amansis dies 2; salar. . . . . asp. 8

Aug. 13. Item feria 6-ta p. Laurenti dom. senatus miserunt Demetrium Chwppra cum uno boyarone Transalpinensi ad dom. Stephanum Maylad, exp. asp. 10; emansit duos dies merces . asp. 8

Aug. 15. Item die assumptionis Mariae dom. senatus miserunt ad Fogaras unum Bulgarum cum doubus ponderibus seu clitellis piscium vulgo 2 zcem, cui dedi grossae telae ulnas 8 pro asp. 6; exp et mercedem . . . . . asp. 28

Item Fottul Bulgarus missus est ad Weresmarth et ad Monyoros, cui dedi . . . . . asp. 9

Aug. 24. Item ipso die beati Bartholomaei dom. senatus miserunt Stephanum Bwkor ad Fogaras ad dom. Maylad ratione graminis pratorum possessionis Sarkan exp. asp. 25; emansit dies 4 salar. asp. 16

Item eodem die domini senatus miserunt in Transalpinam Zwgoran Bulgarum cum literis ratione equorum ibidem detentorum, exp. . . . . flor. 1

Sept. 9. Item feria 5-ta p. nativitatis Mariae dominus Michael Rod missus est ad Fogaras ad referendum quomodo in Transalpina eidem successerit expensae . . . . . asp. 32

Oct. 26. Item feria 3-a a. Simonis et Judae Petro Waska ad Demetrium Maylad misso causa furum, exp. et salar. . . . . asp. 14

Nov. 14. Item dominica p. Martini Stephanus Bwkor missus est ad Zernyest, ut Petrum Therek huc domum vocare debeat, exp. et salar. . . . . asp. 4

Dec. 2. Item feria 5-ta p. Andreae Stephano Thot ad Joannem Zalanczy ad Kewkylewar misso causa piscium quos a nostris Bulgaris auferri fecerat, exp. flor. 1 asp. 37½; emansit dies 7, salar. asp. 28

Dec. 5. Item dom. a. Nicolai Bosa Bulgaros missus est cum literis

Digitized by Google

ad dom. Radul waywodam in Transalpinam, expensae flor. 2; emansit dies 7 salarium . . . . . asp. 24

Diferiti servitori sunt trimişi cu scrisori: ad Prasmar ac Rosnyo, ut waywodae Moldauensi muratores conducant; ad Sarkan, ut fabros lignarios huc vocet causa novae navis praeparandae; ad Weresmarth, ut iubeat dominum Johannem Of ibidem exspectantem ipsum Ztoyka Dobromyr ut cum ipso ad regiam maiestatem vadat; ad Zwnyogzeg pro excipiendis equis furatis; ad Demetrium Maylath ad Zwnyogzeg; ad castrum Thercz ad dominum castellanum; rursum ad dominum castellanum, ut referat, Thurcalem nuncium esse in Fekethe hallom; cum famulo Petri waywodae ad dominum Stephanum Maylad misso.

Remunerări:

Item feria 3-a p. Jacobi nostri drabanti venerunt domum ex castris ad Fogaras positis, quibus domini senatus dederunt bibales vas vini quadragenarium pro . . . . . flor. 4 asp. 32 Jul. 27.

Item feria 2-da a. Bartholomaei dedi centum drabantis pixidariis qui in portis huius civitatis ac etiam in arcibus ac munitionibus huius terrae tenentur . . . . . flor. 200 asp. 25 Aug. 23.

Item ex commissione dom. senatus dedi Prasmariensibus ratione illarum rerum quas super Valachos Transalpinenses qui in castris circa Bodola erant, exposuerunt . . . . . flor. 25 Oct. 9.

Uni Valacho dedi quod unum lupum mactaverat . . . . asp. 25

Uni Valacho qui funes ac trochealia vulgo klosen ad Fogaras duxit, quibus magnam bombardam extrahere debebant, dedi in expensas asp. 17; emansit dies 4 cum duobus equis salar. . asp. 32

Item feria 5-ta a. assumptionis Mariae pro convocatione provinciae ad avisandum ipsos, quod Valachi Transalpinenses huc in terram Barcza veniunt . . . . . asp. 12 Aug. 12.

Contribuţiuni:

Item dum honesti dom. Vincencius Sartor et dom. Petrus Sartor dominica post Bartholomaei in congregatione Segeswarini celebrata fuerunt, tunc duo electi capitanei dom. Stephanus Maylad et Emericus Balassa imposuerunt super universitatem omnium Saxonum flor. 3000; ex qua summa pecuniae cedunt ad nos solvendi flor. 570. Ea pecunia soluta est per nos ut sequitur: Feria 2-da p. nativit. Mariae dedi Gaspari Zemmere, qua pecunia conscripsit et constipendiavit centum drabantos pixidarum . flor. 300 Sept. 13.

Eidem dedi in paratis pecuniis dom. Stephano Maylad ducendos . . . . . flor. 100

Andreae Kalnay dum in Transalpinam nuncio Turcico ad dom. Stephanum Maylad venienti in obviam missus fuit, dedi ex commissione dom. Maylathy . . . . . flor. 25

Digitized by Google

Philippo Porkolab similiter in legatione in Moldauiam ad dom. waywodam misso dedi ex commissione dom. Maylathy flor. 25

Joanni Thyrk sellatori quod duas sellas dom. Maylad paravit easque pupura floribus aureis variegata abduxit, solvi flor. 3

Remunerări pentru diferite lucrări:

Item pro stannatione caldarium, dum ad nuptias dom. waywodae Demetrio Maylad celebrandas mitti debebant . . . . . asp. 40

Jul. 1. Item feria 5-ta p. Petri et Pauli dedi Egiptiis, quod meretrices ex civitate duxerunt vulgo haben geleit . . . . . asp. 12

Jul. 20. Item feria 3-a a. Mariae Magdalenae dedi Egiptiis qui unum Valachum in palum traxerunt, qui in campo nostro occisus fuerat. asp. 25

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt. II Band. pag. 662—697.

CXLIV.

1541. 1541. *Gonfalonero*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *Farnese*, că Turcii, după ce au cuprinsŭ *Moldova*, au construitŭ acolo în anii trecuți o fortăreță, însă Românii se au revoltatŭ, au cuceritŭ fortăreța și au ucisŭ pe căpitanulŭ turcŭ.

Reverendissimo et Illustrissimo Signor mio Signor osservandissimo.

. . . . . .

Et che oltre di questo havendo il Turco questi prossimi passati anni presa la Moldavia et fatta far una fortezza tragli confini d'essa et del Regno de Polonia et volendo aggravar cinque millia gentilhuomini che havessero il carico di mantener ditta fortezza questi Moldavi si sono rebellati et hanno preso la fortezza et morto il Vayuoda Turco con tutti gli soi et di più sono andati in Campagna ove il Turco doppo preso quel paese verso il Mar pontido per la bontà dei pascoli suol far tenir molti bestiami et hanno predato da cento millia pecore et da ottanta millia capi d'altre bestie.

Et fatto questo per timor dell'Imminente pericolo d'esser destrutti dal Turco hanno mandato dal Re di Polonia ricercandoli adiuto in lasciarli solamente cavar soldati dal di lui paese, et l'ha negato, et però ricercano a questa Maestà et al Imperatore, che vogliano concederli dieci millia fanti con quali pensariano defendersi atteso che tra essi hanno fatto descrittione de quarantamille cavalli et non sa quello di ciò se farà.

Ho dimandato se gli Moldavi intendeano pagar essi questi diece mille fanti, m' ha risposto non saperlo, et che domani, chiamato dal Re per le cose d'Ongheria è astretto andare a Neustot. Del che tutto mi è parso non

Digitized by Google

mancar advisarne Vostra Reverendissima et Illustrissima Signoria nella cui bona gratia con ogni humiltà mi raccomando. Da Vienna alli XI de febraro 1541.

Di Vostra Rev.ma et Ill.ma Signoria

hum. servitor
Alessandro Gonfallonero.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. XVI. pag. 204—206.

CXLV.

1541. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, promite *celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania*, că va apăra ţéra in contra tuturorŭ inimicilorŭ interni şi esterni şi va respecta drepturile şi libertăţile celorŭ trei naţiuni. (Estrasŭ). 1541.

In die conversionis B. Pauli apost. Ferdinandi I. assecuratoriae super defendendis partibus Transilvanicis contra hostes tam externos, quam domesticos, de superque confirmandis libertatibus, et privilegiis trium nationum, nec non constituendis indigenis coronae Regni Hung. pro officialibus.

Orig. in Tabul. Nation. Saxonicae.

Copiam vidimatam submisit G. M. Kovachich Palatino.

Transilvania, An. 1874. pag. 131. Din colecţiunea cont. Jos. Kemeny.

CXLVI.

1541. *Nobilimea transilvană*, întrunită la Zombor, invită pe *cetăţenii din Braşovŭ* se trimită representanţi la dieta Transilvaniei, care se va ţine la Turda, de óră-ce *Turcii şi voivodulŭ din Ţéra-românéscă* voiescŭ se intre în Transilvania. 1541.

Ladislaus, Nicolaus, Caspar ac Stephanus Banffy de Lossoncz, Wolffgangus Berseny, Michael Kesserw . . . emus More, prouisor curie regiae majestatis domini Transsilvaniensis vnacum capitulo Albensi . . . gnis Ladislaus ac Wolfgangus Appafy, Petrus et Joannes Kemeny, Andreas . . . enpaly, Joannes Gywlay, Lazarus et Nicolaus Jankaffy, Joannes Waas, Nicolaus Walkay, Franciscus, castellanus castri Hulnyadiensis vnacum comitatu eodem,

Digitized by Google

Michael, Emericus et Simon Kabos, Ladislaus Makray, Dominicus Gereffy, Ladislaus Kozarvary, Nicolaus Ombozy, Albertus Mihalyffy ceterique domini nobiles hic nobiscum existentes vobis universis et singulis prudentibus et circumspectis dominis, judici ac juratis ceterisque ciuibus ciuitatis Brasso salutem et mutui amoris incrementum. Intellexisse potuerunt dominaciones vestre, quanta pericula in capitibus, bonis hereditarijs ac alijs rebus mobilibus ipsa nobilitas vna nobiscum perpessa sit ab illis siquidem, qui jure jurando sese ad regni et omnium nostrum defensionem obligauerant, vt paucis enumeremus, domorum inuasiones, nobilium et eorundem rerum depredaciones, miserorum colonorum indifferenter misere ac enormiter interfecciones, bonorum nostrorum incineraciones, matronarum, viduarum, ac virginum defloraciones ac salva reuerentia actu venereo occisiones, ecclesiarum parochialium depredaciones, divini corporis de vasis argenteis eiecciones et sine reuerentia illis abusiones, que non saltem a christianis verum et a paganis et hernicis (*sic*, *póte:* hereticis) inaudita esse credimus, et hijs multa similia perpetravimus. Viso igitur vltimo nostro malo et periculo, neminem post deum auxilium habentes, vltima nostra miseria cum Balthasaro Bornemijza et ceteris gentibus relicte regine mutuam intelligentiam habere compulit, quousque cum vestris dominacionibus mutuam intelligentiam habere compulit, quousque cum vestris dominationibus mutuam intelligentiam, habere possemus, nichilominus castella omnibus nobis nociua distrahere et solo equare decrevimus. Admonemus igitur d. vestras, rogamus et obtestamur, dei reuerentiam inprimis pre oculis habentes, quatenus dom. vestre ad dominicum diem statim post festum Fabianj et Sebastianj martirum capitales personas e medio vestri cum pleno mandato ad oppidum Thorda mittere velint, cum quibus pariter uti cum fratribus nostris de regni conservacione loqui, tractare et definire valeamus, nam certas esse arbitramur dom. vestras de Turcico exercitu unacum Wayda Transalpinensi huc Transsylvaniam ingressuro, qui huic regno et omnibus nobis multa pericula inferre possunt. De hijs et alijs omnibus regni negocijs pari concordia et mutua intelligentia cum vestris do . . . erit. Rogamus iterum in quantum salus patrie eisdem chara . . . faciant. Ittidem dominis siculis fratribus nostris scribendum . . . si vero dom. vestre non miserint et aliquid sinistri, quod deus . . . contigerit, non nobis sed dom. vestris culpa ascribendum . . . Datum ex castris sub Sombor existentibus feria sexta post festum beati Pauli primi heremite anno domini 1541.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 61—62.

Digitized by Google

CXLVII.

1541. *Stefanŭ Verbóczi*, fostulŭ guvernatoriŭ alŭ Ungariei, şi *Fratele George*, episcopulŭ catolicŭ din Orade, însciinţézĕ pe Sĕcui, cĕ marele vezirŭ Mahometŭ paşa a liberatŭ Buda de asediulŭ regelui Ferdinandŭ, şi cĕ sultanulŭ turcescŭ a predatŭ *domnia Ungariei* fiului lui Ioanŭ Zapolya. 1541.

Egregij et Nobiles Agilesque domini fratres et amici nobis honorandi, post salutem et nostri commendacionem. Quanto in periculo miserabile Regnum istud per hec tempora versatum est, quantoque iam a tempore strictam et arctissimam, non minusque cruentam ac humanis cedibus plenam huius Ciuitatis et Arcis Budensis obsidionem pro conseruacione tocius Regni huius pertulerimus, Dominaciones Vestras non ignorare credimus, nos certe nec capitibus nec rebus nostris pepercimus, ut Budam et consequenter Regnum istud, patriam nostram communi Hungarice nacioni preseruaremus, nam Buda periclitata, (quod Deus omnipotens procul auertat), mox de toto Regno actum fuisset. Cuius occupacionem centum circiter diebus infinitis Bombardarum ac aliorum ingeniorum iaculacionibus, non sine maxima sanguinis effusione sustinuimus, licet muri moeniaque et Ciuitatis et Castri magno impetu diruta, demolitaque sint, et habeantur, Verum tamen Dei benignitate ipsius, et Inuictissimi potentissimique Cesaris Thurcorum clemencia iam eliberati sumus. Illustris etenim dominus Mahomet Bassa summus eiusdem Cesaree Maiestatis Consiliarius et Vezerius, magna gencium Cesarearum tam terrestri quam nauali expedicione, bombardisque ac alijs tormentisquoque bellicis aduenit, cum hostibus nostris, qui sub monte Sancti Gerardi martiris (obsidione soluta) in castris sese occluserunt, nisi paucissimos dies adiutorio Dei congressurus, atque pugnaturus. Quem quidem Bassam Cesareaquoque Maiestas personaliter Innumerabili multigenarum Nacionum non post multos hos dies sequetur Viennam expugnandam transitura. Summe igitur necessarium est nobis et vobis, ac alijs Regnicolis, antequam Cesarea Sua Maiestas adueniat, (que ex sua pietate regimen huius Regni filio defuncte Maiestatis domini nostri clementissimi cum omni Jurisdiccione, dignitateque Regia, qua Reges Hungarie regnauerunt, donauit atque contulit), conuenire, Nam si nos dispersos et inter nos dissidentes inuenerit, ac vnanimes non esse, de Regnique conseruacione bonum ordinem non instituisse agnouerit, timendum est, ne suam clemenciam a nobis auertat, et aliter de Regni statu prouideat. In Rege autem Romanorum nemo vestrum confidat, Deus enim et Orbis terrarum cernit, ipsum non sufficere ad Regni huius defensionem, prout misera Schlauonia testis, cuius gentes veluti pecora abducti sunt, et dietim abducuntur, adeo ut preter arces et alias municiones modicum quid in ea iam restare superesseque videatur. Testatur eciam insufficienciam suam presens expedicio, et exercitus eius, plus quam decem mensium spacio non absque aliquorum Principum Christianorum subsidio conflatus, atque coactus, numerum duodecim millium ad maximum omnibus computatis non excedens, qui nos hactenus pressit. Eius-

Digitized by Google

cemodj autem copijs et viribus suis nedum omnes partes Regni finitimas defendere, sed neque vnius Basse impetum tollerare posset, et si misera quoque hec patria nostra dicioni Regis illius subjiceretur. Rogamus proinde Dominaciones Vestras, vti fratres et amicos charissimos, velint omnibus eorum negocijs ac rebus postpositis quatuor aut tres personas de medio eorum statim eligere, et cum plenaria authoritate tractandi ac concludendi ad proximum festum Transfiguracionis Domini huc Budam mittere, vt antequam Cesarea Maiestas aduenjat, bonum ordinem et optatam vnionem inter nos vnanimi voto et deliberacione matura stabilire queamus. Et si Cesareamquoque Maiestatem interea aduenisse Dominaciones Vestre intellexerint, ne horreantur, sed secure veniant, nam aliter, vt premisimus, de Regni periculo, (quod Deus gloriosus procul auertat), timendum erit. Secus igitur, si patria hec Dominacionibus Vestris chara est, dominarumque consortum ac liberorum suorum salus et preseruacio placet, ne fecerint, iterum atque iterum petimus. Bude in festo diuisionis Apostolorum Anno domini 1541.

Stephanus de Werbewcz, alias Cancellarius Regius.
Petrus Petrouich Comes Temesiensis.
Valentinus Thewrewk Comes Simigiensis et citra Danubium Capitaneus.
Frater Georgius Episcopus Waradiensis et alias Thesaurarius Regius.
Vrbanus de Batthyan et Emericus de Werbewcz, ceterique Nobiles Bude constituti.

Pe dosu: Egregijs et Nobilibus Agilibusque Dominis vniuersitati Trium Generum Siculorum Transsiluanensium, tamquam fratribus et amicis nobis charissimis.

Szabó, Székely Oklevéltár, II. pag. 66—68. Copiă simplă în colecțiunea de manuscrise «Miscellanea Historica et Diplomatica», care se află în Biblioteca Muzeului transilvanu.

CXLVIII.

1541. 1541. *Două rapórte* adresate regelui din Polonia, probabilŭ de comandanții poloni de la frontiera Moldovei, cu privire la întórcerea *voivodului Petru* de nou la domnia *Moldovei*. (Estrase).

De rebus Valachicis.

Petrus, profugus et per Turcum e Valachia ejectus rediit in Valachiam non plus quam 200 equitibus comitatus, quos ex colluvie Valachorum,

Digitized by Google

Tartarorum, Graecorum, collegerat, tantum habebat secum Turcos, cum Szocsavam ingressus est, permissu praefecti s. Dwornik inferioris Valachiae. Alexander vero juvenis Palatinus Valachiae cum primoribus Valachiae erat in armis. Erant cum eo ad XV. millia hominum. Sed posteaquam intellexit, istum Dwornik venire cum majoribus copiis in auxilium Petro, fugit ipse et alii primores in Transsilvaniam et Petrus ipse interim introivit Scocsavam caput et sedem Valachiae. Populus Valachicus multum est de reditu Petri contentus, eo quod tuebatur illos ab injuriis optimatum ac dominorum suorum, et ita illi deserentes dominos suos, currunt libenter ad ipsum Petrum, priorem Vajvodam suum.

Ex alterius Epistola.

Petrus ille profugus et ejectus Palatinus Valachiae ad XXII. Febr. cum Turcicis et Tataricis copiis Szoczavam ingressus, Vojevodatum amissum recuperavit. Deficiente ad eum promiscua multitudine et primores Consiliarios ac Magistratus ei tradente qui in vinculis asservantur, ceteri qui poterant effugere cum Alexandro, qui nuper factus erat Palatinus in Transsilvaniam profugerunt. Valachi enim, cum Stephanum Palatinum a Turcarum Imperatore, Petro expulso, sibi impositum publice trucidassent, eo, quod nimium Turcis studeret, illum, quem dico, Alexandrum Palatinum sibi creaverant, qui jam rursus e Vajvodatu ejectus est. Vix autem quiescet inquietum illud et violentum Petri ingenium Turcicis et Tataricis auxiliis fretum, ab invadendis nobis, belloque laccessendis, quibus ille hostis semper fuit.

Ut planius res intelligatur.

Post ejectum fugatumque per Turcum Petrum — Jon. Vajewodam ex Valachis, institutus illic erat per eundem Turcum novus Vajvoda Stephanus, Valachus genere, Bogdani olim Vajdae filius. Is quod esset in curia Turci educatus, Turcoque nimium studeret, magnamque partem soli Valachici Turcis concessisset, publice a Valachis necatus fuit. Quo sic trucidato, Valachi alium sibi ipsis Palatinum, Alexandrum nomine constituerunt. Hunc Alexandrum, quia ignavus erat, et plebem a potentioribus non tuebatur, populus sprevit, et Petro priori Vajdae adhaesit, qui antea illos ab injuria potentiorum defendebat. Sic Alexander proditionem metuens ex Valachia fugit, plebs vero primores ac dominos suos Petro reduci tradidit.

Engel, Geschichte der Moldau u. Walachey. II. pag. 184—185.

Digitized by Google

CXLIX.

1541. 1541. *Toma de Nadasd*, domnulŭ ţĕrei Făgăraşului, felicită pe *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, că a scăpatŭ din captivitatea turcéscă şi a ajunsŭ érăşi pe tronulŭ Moldovei. Totŭ-odată i-lŭ rógă se trimită oratori la dieta imperială din *Ratisbona*.

Gravia, horrendaque infortunia, quae annis superioribus Vestrae Dominationi insperate, et praeter opinionem, et demerita ejusdem acciderunt, intelleximus, de quibus certe non mediocriter una cum Domina Ursula de Kanysa, consorte nostra charissima — — condoluimus, eaque nobis omnia molesta, et acerba fuere. Quod si in quibus Dominationi vestrae tunc opitulari, et succurrere potuissemus, perlubenter, ita credat, fecissemus. Sed quis est, qui fide decipi, et fraudari non possit? ille enim, cujus fide, Dominatio vestra delusa, frustrataque fuit, neque solus ipse, neque atavus, neque protavus, nec proavus, neque avus, sed nec pater ipsius ex stirpe Principis alicujus duxit originem, sed sceptrum regni Hung. nuper perperam, contra fata, adultere, per aemulationes, dolosque, et fraudes ambitiose, quasi intrusus, adeptus, sortitusque fuit. Is Dominationem vestram nedum in suis captivum fecerat, verum immemor accepti officii, et beneficii vestrae Dominationis captivum etiam in manus Turcarum tyranni tradere, et mittere, dareque non erubuit. Quod si Dominatio vestra tunc temporis non aliorsum, sed solum ad castrum Huszt, quod sub manu nostra et tunc fuit, et modo est, declinasset, illic Dominationem vestram placide, et pacifice homines nostri excepissent, potuissetque ibidem omnia adversa vitare, et secure permanere.

Sed quid dicamus? Dominatio vestra voluit saevitiam tyranni in bonis, et castro suo declinare, confisaque in malefidi hominis favore talia passa est, voluit tamen Deus ipse gloriosus, cujus sacrosanctam fidem, et religionem pie semper amplectendo coluit, Dominationem vestram post tot cassus, tantisque agitatam procellis, et probatam, salvam et incolumem reducere, et regno, patriaeque suae miraculose restituere pro quo impenso beneficio non dubitamus Dominationem vestram suae Divinae Majestati, et Domino Jesu Christo gratias, prout debet, incessanter agere, acceptumque illi referre. — — —

Ceterum quod ad rem, negotiumque Dominationis Vestrae spectabilis promovendum attinet, non cessavimus, neque desistemus hic apud Sacratissimam Caes. et Catholicam Majestatem, et apud ceteros S. R. Imperii Principes in hac Imperiali Dieta Ratisbonensi, ad quam per Sacr. Rom. Hung. et Boh. etc. regiam Majestatem Dominum nostrum clementissimum cum ceteris Dominis Magnatibus Hung. Orator, deputati missique sumus, laudes virtutum suarum et erga catholicam fidem observantiam, et constantiam Dominationis vestrae praedicare, et, quantum in nobis fuerit, extollere. Quare rogamus Dominationem vestram, velit benignitatis, et beneficiorum divinae bonitatis, quae illam ex tot malis, et periculis liberaverit, eripueritque, memor esse, illique soli de tanta bonitate, et clementia gratias infatigabiles agere, recordarique velit, quod licet ex manibus Imperatoris Tuncarum, et per manus ejusdem tyranni

Digitized by Google

liberatus sit, tamen in eum finem voluisse id Divinam bonitatem secum judicet, ut illi soli, cujus creatura est, serviat, et, quod superest temporis, pro commodo Reipublicae Christianae expendat, neque potestatem hanc, sive dignitatem a tyranno illo; inimico et publico, naturalique hoste nominis christiani, sed a solo Deo datam, et concessam, restitutamque esse putet, et aestimet, Nam in ejus potestate, et omnes Principatus consistunt, et altitudines montium ipse conspicit.

Itaque Dominatio Vestra non negligat; neque praetermittat, sed quam primum aliquos praecipuos, specialesque homines, nuncios, et oratores suos erga Sacratissimam regiam primum, et deinde Caesar. et catholicam Majestates huc designare, et mittere velit, per quos et se, et illud regnum suum suis Majestatibus devoveat, et commendet. Certo namque scribere possumus, Majestates suas cum ceteris S. R. I. Principibus ea fundamenta jecisse, quod si Caesar Turcarum propria in persona hoc anno ad debellandum et prosternendum regnum Hung. venerit, Majestas etiam Caes. et catholica ad confligendum cum eo, cum tot tantisque viribus descendet, ut illi par, et Deo favente, superior etiam esse poterit. Ubi vero Turca solum aliquas gentes, viresque suas miserit, contra illas quoque Caes. et Catholica Majestas tantas, totque vires, et copias suas mittet, ut non solum illis pares esse, verum et confinia, et provincias per Turcam a regno Hung. abrepta, et usurpatas, Deo glorioso opem ferente, eliberare et eripere potuerint.

Dominatio igitur vestra nuncios suos, quos missura est, mittat tempestive, et dirigat, mittatque eos erga D. Stephanum Mayláth perpetuum Comitem et Vayvodam regni Transsilvaniensis primum, illinc postea erga — — consortem nostram ad Sárvár, castrum videlicet nostrum, deinde erga regiam Majestatem Viennam, et tandem huc ad Caes. catholicamque Majestatem Ratisbonam venire, et forte interim nos quoque hic nuncii ipsi reperire, et convenire poterunt. Quod si etiam haec Imperialis Dieta interim, donec nuncii huc pervenirent, dissolveretur, nihilominus non praetermittat Dominatio vestra Caes. et cath. Majestatem, ubicunque fuerit, perquiri faciendam, et se, negotiaque sua, et regni sui Majestati suae unice devovere, et sedulo commendare. — — Ratisbonae feria 3. post festum B. Sophiae viduae 1541.

Thomas de Nadasd, Dominus et perpetuus C. ferrae in Fogaras, Tavernicorum regal. Magister, C. Comitatus Castri ferrei.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 108—112.

Digitized by Google

CL.

1541. 1541. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, aflându-se în castrele dela Făgăraşŭ, face cunoscutŭ tuturorŭ trupelorŭ sale, cari vorŭ trece către *Mureşŭ-Oşorkeiŭ*, că dênsulŭ a luatŭ oraşulŭ acesta sub protecţiunea sa, şi ordónă se nu-lŭ devasteze.

Petrus dei gracia Waijuoda, dominus, et heres verus terre Moldauie etc. Significamus, presentibus, vniuersis et singulis. Salutem et omne bonum, Accepimus oppidum Wassarhel, In tutellam nostram, quibus vel Quorum visum est et fuerit hec littera nostra, In Super hortamus (sic) et severius mandamus, vt quibus, Iter fuerit, ex gentibus nostris, versus Wassarhel, ne aliquam depopulacionem facere, audeant, sive Igne siue gladio, vel ferro, Si enim aliquem Intellexerimus, wllam desolacionem fecisse, capite probet, In cuius vigorem et testimonium Sigillum nostrum duximus, sub Imprimere. Datum ex castris nostris positis, sub fogaras In die Jacobi Apostoli, Anno domini 1541.

(L. S.)

Szabó, Székely Oklevéltár. II. pag. 69. Originalulŭ în archiva oraşului Mureşŭ-Vaşarheiŭ.

CLI.

1541. 1541. *Stefanŭ Mailatŭ*, căpitanulŭ generalŭ alŭ Transilvanici, ordónă nobilimei şi locuitorilorŭ din Transilvania se se ridice cu armele în contra lui *Petru, voivodului din Moldova*.

1541. Feria sexta post festum Sanctissimi Corporis christi. Stephani de Májlát Capitanei Generalis Litterae, Insurrectionem contra Petrum Vojvodam praecipientes.

Kemény, Notitia hist. dipl. capituli Albensis Trans. I. 217. — Ibid. pag. 212.

Digitized by Google

CLII.

1541. Amintire despre o *uniune*, făcută în anulŭ acesta, între cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania. 1541.

Instrumentum Unionis trium nationum Transilvaniae.
Extare in Tabul. Nat. Saxonicae innuit Vajda «Az Erdélyi Törvények historiája» p. 249. 250, ex Kosa de Vajvodis.

Transilvania, An. 1874. pag. 143. Colecţiunea c. Jos. Kemény.

CLIII.

1541. Comuna *Reşinarii* din Transilvania plătesce dişma oilorŭ (quinquagesima) orăşenilorŭ din Sibiu. (Extrasŭ). 1541.

Literae perhibentes Valachos vici Cibinio adsiti Resinar (olim Staedterdorf) Cibiniensibus quinquagesimam solvisse.
Exstant in Tabulario Nat. saxonicae teste Eder de Initiis saxonum p. 164.

Transilvania, An. 1874. pag. 131. Din colecţiunea cont. Jos. Kemény.

CLIV.

1542. Cetăţenii *Mateiŭ Lazărŭ*, *Luca Ciorciocŭ* şi alţi soţi ai lorŭ din oraşulŭ Caransebeşŭ vêndŭ lui *Toma Mixa* dóuĕ fênaţe şi dóuĕ grădini cu pomi de pe teritoriulŭ oraşului Caransebeşŭ. 1541.

Nos Franciscus Bakochy Judex Supremus Ciuitatis Karansebes Necnon Joannes barla, Petrus lwmocha, Petrus Zabo, Mathias Sywko, Petrus Pepa, Gregorius Nagh Jurati, Ceterique ciues et consules de eadem, Damus pro Memoria serie presencium, vniuersis quibus expedit presentibus et futuris significantes Quod venientes Nostrj in presenciam, prudentes ac Circumspecti Mathias lazar, lucas chorchok, Petrus grozaw, lucas Zabo, et Joannes olah ab vna, parte vero ex altera Thomas Mixa Nostri Conciues ac per annotatos

Digitized by Google

Mathiam lazar, lucam chorchok, Petrum Grozaw, lucam Zabo et Joannem olah, Coram Nobis Oraculo Viue Vocis, et spontaneis eorundem voluntatibus fassum et relatum exstitit in hunc Modum. Quod ipsi, Quibusdam Summis Necessitatibus ipsorum euitandis compulsi, dua feneta, et duos hortos fructiferos Jure ipsos concernentes, In territorio Nostre ciuitatis habitos et existentes, quibus fenetis et hortis a plaga Orientalj Torrens wlgo patak ciuitatis, Meridionalj platea ciuitatis, Occidentalj feneta partim Anne Patoch, partim laurency bokor, Septemtrionalj siue aquilonari plagis fenetum Andree bertha, vicinando adiacere dinoscuntur, huic prescripto Thome Mixa primum fenetum Mathie lazar florenis Trigintatribus, Secundum fenetum luce chorchok florenis decem, Tercium fenetum Petri Grozav florenis decem, primum hortum luce Zabo florenis ††II, Secundum hortum fructiferum Joannis olah florenis Sex. In toto florenis L††j puris Aureis Vngaricalibus, plene ut dixerunt, ab eodem receptis et leuatis dedissent vendidissent et apropriassent. Imo Coram et in presencia Nostrj dederunt, vendiderunt et apropriauerunt pro florenis L††j Thome Mixa ac liberis ciusdem vniuersis In filios filiorum suorum, heredumque per heredes et successores Jure perpetuo et Irreuocabiliter tenendum, possidendum, pariter et habendum Nullo penitus contradictore apparente, In Cuius Rej Memoriam, firmitatemque perpetuam, presentes litteras Nostras, Sigillo Auttentico Ciuitatis Nostre roboratas et obsignatas, Thome Mixa ac liberis suis vniuersis duximus dandas et concedendas. In Karansebes feria tercia In festo Beatj Paulj primi heremite Anno Dominj, Millesimo, Quingentesimo Quadragesimo Secundo.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 226—227. — Originalulă pe pergamenă în archiva familiei Macskási.

CLV.

1542. 1542. *Raportă despre dieta Transilvaniei ţinută la Mureşiu-Oşorheiu. Fratele George*, episcopulă catolicu din Orade, face cunoscutu deputaţilorii Transilvani întruniţi la Oşorheiu, că sultanulă turcescu a datu Ungaria dincóce de Tisa şi regatulă Transilvaniei fiului lui Ioanu Zapolya, afară de Orade, de Timişóra, Făgăraşu şi Cassovia. Totu în aceeaşi dietă se presintă şi legaţii *voivodului Petru din Moldova* şi cerù se se restitue voivodului din Moldova posesiunile, ce le are dènsulu în Transilvania; că Transilvănenii se nu pună nici o credinţă în cuvintele Fratelui George, care a datu Buda în mâna Turcilorù, ér pe Petru, voivodulù Moldovei, l'a trimisù legatu la Constantinopolì, de unde cu ajutoriulù lui D-ḑeu s'a întorsù érăşi în ţéra sa.

Novitates in praesenti Congregatione generali Transsylvanica conclusae 1542.

Primo. Verba Fratris Georgii Thesaurarii ad Regnum haec sunt: Domini Transsylvanenses, intelligo in medium Vestrum ejusmodi rumores semi-

Digitized by Google

nasse, quod Ego in perniciem Vestram potius ad Vos, quam aedificationem et defensionem venissem, sed talibus ne detis locum, quia ego in his omnibus manebo, quae Vos determinatis.

Secundo: Verba ejusdem Fratris Georgii: intelligo Petrum Waywodam Moldwensem Regno Vestro Transsylvanico minari, scitis omnes Domini Waywodam in Caesaris potestate esse, et hoc Regnum in defensione Suae Maiestatis fore, dificillimum est Ei contra stimulum calcitrare, non ergo ipse audet quiquam adversus Caesarem movere.

Tertio: Verba ejusdem Fratris Georgii: non Vos latet Domini Transsylvanenses, quomodo Caesarea Majestas de manu nostra Budam regiam sedem ceperit, Reginalem Majestatem Dominam Nostram gratiosissimam et Nos una captos detineri jusserat, ubi unum nostrum Magnificum Dominum Valentinum Therek captum secum abstulit, quales tunc Literas sua Maiestas dederit, si cupitis, Vobis dabo ad legendum, in hunc ergo modum lectae, tenorque Literarum ejusmodi:

Prima pars literarum: Regio et Pars Regni Hungariae, ultra Thyciam et Regnum Transylvanicum collata sunt filio Regis Joannis, exceptis istis quatuor locis Waradino, Themeswar, Fogaras et Cassovia, sed eâ tamen lege et conditione ut quoadusque filius Regius adoleverit, Frater Georgius possideat has duas Regiones videlicet: Hungariam et Transylvaniam.

Item Transylvania et portio Regni Hungariae Filii Regii ad Censum S. Michaelis annuatim cogantur decem millia florenorum in Aureis dare Caesareae Majestati, in manusque Fratris Georgii assignare, qui postea ut fidelis suae Majestatis Voluntati Caesareae ad felicem Portam Caesaream administrabit, si etiam unicus denarius Eis non manebit, dicta decem millia florenorum reddere cogantur.

Quod sua Maiestas Varadinum, Fogaras, Cassoviam cum omnibus suis pertinentiis Fratri Georgio contulit.

Quod Castrum Themessvár cum suis pertinenciis Petro Petrowith Sua Majestas, ad possidendum Szancsaksággol (sic) dedit.

Postremo: Quod omnes eos, qui in his Mandatis nostris perseverabunt, ita habebo, et tractabo, ut reliquos meos mancipatos, qui vero non, talibus igne et ferro nocebimus.

Quod Frater Georgius ita nostrae Caesareae Majestati servire poterit, ut etiam Viennam ipsam Nobilissimam Civitatem Ei conferemus.

Petri Waywodae Legati Verba ad Regnum Transylvanicum: Domini Transylvanenses! loquimini, inquit, Fratri Georgio, ut jam remittat Domus meas Transylvanenses, quia si non remiserit, videtis non me esse Causam et Originem istorum disturbii et discordiarum, sed ipsum esse. Legati Ejusdem Waywodae, Dominationes Vestrae fidem ne habeant Fratri Georgio, nam memineri potestis de superioribus Ejus actibus, Exemploque Vobis bono esse poterunt, Quod Budam dedit in Manus Caesaris, quod me fide sua mediante domo meo evocavit, Consilio suo tractato cum Joanne Rege me captum Caesareae Majestati mittere fecit, sed Deo auxiliante sua Majestas mihi indulsit,

Digitized by Google

sum ergo in Regno meo; si ergo Ei credideritis, procul dubio et Vos in manus Caesareas dabit.

Caeterum quod frater Georgius juramento facto in Capitaneatum generalem publice creatus, quod ei universaliter hostiatim unum florenum minus denario uno in subsidium dare promiserunt, sed ea causa: quod Castrum Wencz Francisco Kendy et civitatem Zazsebes Saxonibus remittat.

Quod nullus Dominorum in medio Saxonum Exercitus teneat, sed civitatim pecunia vivant.

Quod si in his Frater Georgius non manebit, locaque dicta non remiserit, Regnum quoque constitutioni non stabit.

Postremo super hos Tractatus, Bornemyzza motus, iratus in Civitatem Zazsebes profectus est.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. p. 77—79.

CLVI.

1542. 1542. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, ordónă Secuilorŭ din Transilvania se se ridice cu toţii şi se-i repareze drumulŭ până la mijloculŭ pasului Oituzŭ.

Copia litterae Vaivodae.

Nos Petrus dei gratia Waivoda dominus et haeres uerus terrae Moldauiae etc. Significamus praesentibus uniuersis et singulis quorum interest, egregiis nobilibus trium sedium Siculorum videlicet Sepsii, Orbay et Kyzoli et Caeteris omnibus eorum assessoribus salutem et omne bonum deinde rogamus, et adhortamur primum quum has nostras litteras intellexeritis ut omnes insurgere uiamque nobis dirigere et praeparare usque ad medietatem Oijthoss, majoresque lapides et truncos ex itinere ejicere debeatis secus nullatenus praesumentes facturi, insuper iumenta uestra abscondere ad montanas siluas faciatis. Vobis autem nulla sit cura de aliquo periculo neque de liberis uestris, sedete per loca uestra secure et tute, defendere uos in pace uolumus tamquam vicinos dilectos.

In cuius vigore et testimonio duximus subimprimere sigillum nostrum.

Datum Soschauiae die dominico, citissime, ante festum diui Matthei Apostoli Anno 1542.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 152.

Digitized by Google

CLVII.

1542. *Nobilimea Ungariei* întrunită în adunarea generală, ţinută în oraşulŭ Baia-Bistriţei din Ungaria de susŭ, rógă pe regele *Ferdinandŭ* se intervină pe lângă regina-vĕduvă *Isabella*, ca se mijlocéscă de la sultanulŭ eliberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitate. 1542.

Sacratissima regia Maiestas domine domine clementissime.

Fidelium seruitiorum nostrorum humilem commendacionem. Ex instructione Maiestatis vestre sacratissime, quam medio dominorum oratorum suorum, huc Nouum Zolium ad nos mittere dignata est, plane intelleximus serenissimam reginam Issabellam, dominos episcopos Transyluaniensem ac Waradiensem et Petrum Pethrowytth cum ijs, qui eorum factionis sunt, apud Maiestatem vestram agere et laborare, cum eaque aliquam habere intelligentiam. Non dubitamus autem Maiestatem vestram memoria tenere, qua fide et jntegritate dominus Stephanus Maylad frater et amicus noster a certis temporibus eidem seruierit, eaque omnia prestiterit, que ad Maiestatis vestre authoritatem ac dignitatem augendam, ac modis omnibus promouendam pertinuerint, et vt hunc suum animum erga Maiestatem vestram syncerum declarare posset, que damna pertulerit, tum antea tum postremo, quodque captivitatem capitisque periculum subire non formidarit, adeo vt captus nunc in compedibus ferreis, in nouo castro nigri maris, vti ipse ex captivitate scribit, crudelissime detineatur, vnde nulla illi eliberatio, nulla salus speranda est, nisi opera et jntercessione, vti certo accepimus, prefate serenissime regine Isabelle, et eorum, qui factioni ipsius adherent. Quamobrem humiliter sacratissime vestre Maiestati supplicamus, dignetur jntuitu tum seruiciorum ipsius domini Stephani Maylad, que Maiestati vestre hactenus pro virili sua exhibuit, et qui jnposterum quoque, hoc potissimum tempore periculoso, exhibere poterit, tum nostre jntercessionis et obsequiorum gratia, apud prefatos serenissimam dominam reginam Isabellam, ac Transsyluaniensem atque Waradiensem episcopos, et alios illi adherentes, patrocinio suo per literas efficere, vt apud cesarem Thurcarum, jmperatricem et Bassas ac oratorem regis Francie agant, laborent, atque efficiant, vt ipse dominus Stephanus Maylad e captiuitate, quam duram patitur, et jn qua periculosa correptus nunc est valetudine, liberari possit. In ea autem re dignetur Maiestas vestra authoritatem suam jnterea jnterponere, donec apud cesarem Thurcarum palam erit, prefatam serenissimam reginam Isabellam et eius partes ad Maiestatem Vestram accessisse, nam verendum est, ne postea vlla spes sit ipsius domini Maylad eliberationis. Faciet Maiestas vestra jn hoc officium clemente principe dignum. Quod et nos fidelibus nostris seruitijs, omnibus quibus possumus, ab eadem promerebimur. Deus optimus maximus Maiestatem vestram sacratissimam jncolumem, felicemque ad longa tempora

Digitized by Google

conseruare dignetur. In cuius clementiam nos et humilia nostra seruitia iterum atque iterum commendamus. Ex conuentu Nouizoliensi die 3. Martij 1542.

sacratissime vestre Maiestatis fideles seruitores

Prelati et Barones regni Hungarie, in conuentu Nouizoliensi congregati.

Pe dosŭ: Sacratissime regie maiestati, domino nostro clementissimo.

Monumenta comitialia Regni Hungariae. Tom. II. pag. 342—343. — Pray, Epistolae procerum, Pars II. pag. 115—117.

CLVIII.

1542. 1542. *Petru Petrovich,* comitele Timişórei, invită pe castelanii şi pe nobilimea din Caransebeşŭ, se esecute o sentenţă a curiei regale pronunţată în favórea nobililorŭ *Franciscŭ Fiatŭ* şi *Franciscŭ Moise* din Bánatŭ.

Petrus Petrowytth Comes Themesiensis et parcium Regni infferiorum Hungarie Capitaneus generalis etc. Egregys et Nobilibus dominis Castellanis, et vniuersitatj Nobilium districtus ciuitatis Karansebes, necnon prudentibus ac circumspectis Judici Juratisque ciuibus, et consulibus ciuitatis ejusdem amicis nobis honorandis, salutem cum fauore, palam eisdem constare scimus, Quomodo Egregy ac Nobiles Franciscus Fyath, Franciscus similiter Moyses, ac Franciscus Fodor, fratres vterini, contra et aduersus, partem eorum aduersam, in facie videlicet sedis Judiciarie sue Maiestatis in causa triumphauerint, ac prorsus partem eorum aduersam deuicerint et aggrauauerint Jure mediante, obhoc hortamur eosdem (. . . . .) nihilominus impersona ejusdem sue Maiestatis committimus attente, vt secundum obtenta memoratorum nobilium Justiciam prout contenta literarum sentencionalium manibus eorundem extant, eisdem exinde plenariam et omnimodam satisfactionem impendere et impendi facere, eodem debeant et teneantur, neque secus facturi, Datum Lyppwe feria sexta post Dominicam Letare Anno Domini 1542.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 227—228. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási in St. Imbru Gurghiului.

Digitized by Google

CLIX.

1542. *Unionea făcută intre cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania in dieta ţinută la Turda in 25 Martie 1542.* 1542.

Ad primum Articulum in Conuentu Tordensi factum, feria quarta proxima post dominicam Judica 1542 deliberatio facta.

Ittem. Delegatur ex dominis nobilibus de quolibet Comitatu vnus, vsque ad numerum septenarium, qui sit cum domino locumtenenti, quociescunque interfuerit Regni vt vocatus istuc vadat, ad quem locum vocabitur, vt cuncta consilia simul fiant pro bono et utilitate ac conseruacione Regnj.

Eodem modo domini Siculi eligant de Septem Sedibus Et domini Saxones de ipsorum Civitatibus similiter Septem Eligant, qui vocati ad aliquem tractatum teneantur venire, ac sub iuramento fideliter agere et Consilia Secreto tenere.

Ittem. Quod nemo primariorum hominum cuiusque nationis audeat mittere nunctium ad aliquod Regnum externum, sine speciali voluntate, et consensu domini locumtenentis aut substituti ab eo, in persona eiusdem, Si vero Siculj sedium chyk, Gyrgio, Kyzdi, Sepsi et Orbay, voluerint pro mercibus ad necessitatem ducendis proficisci In Moldauiam aut Regnum Transalpinense, tunc teneantur profectionem suam aperire et proponere coram dominis Siculis eiusdem Sedis, sub pena amissionis capitum et Bonorum, Siculj autem eiusdem Sedis astricti sint mox rescribere domino locumtenenti nomen eius qui proficiscitur et causam.

Ittem. Ex gracia dei omnes tres naciones Conuenerunt de mutua pace fouenda et Rebus omnibus Regni, Eodem modo et pari consilio ac consensu gerendis, Et obediencia domino locumtenenti prestanda, Secundum libertatem et antiqua consvetudinem Regni.

Ittem. Omnes tres Naciones convenerunt in hoc, Quod si aliquis hostis Externus venerit ad hoc Regnum, vel eciam internus hostis fuerit, tunc teneantur Singulae Naciones cum omni apparatu Bellico alias ordinato venire per Singula Capita, vel in ea parte sicut dominus locumtenens in literis suis mandauerit, Ipse tamen dominus locumtenens eam curam habeat, vt saltem eam partem Regni de tribus, Nacionibus ad bellum vocet, quae necessaria et sufficiens fuerit, alioquin puniantur qui non venerint pena Capitis, Bona autem talium remaneant heredibus.

Ittem, Quoniam domini Regnicolae ad fidelitatem fily condam Regiae Maiestatis defunctae In festo Sanctae Mariae Magdalenae Anni praeteriti, non Solum accesserunt, Sed eciam Juramento fidelitatem confirmauerunt, Et ab eo tempore eisdem per multos dampna illata sunt, Decretum est, vt inquisicio fiat diligens inter tres Naciones eo modo et per illos, Sicut in Conuentu Wasarheliensi proxime celebrato deffinitum est Et dampna restituantur.

Digitized by Google

Ittem Decretum est ut illi, qui exercitus pro Regni conseruacione tenuerunt, more solito et antiquo, deinceps quoque paratas gentes habeant.

De Nobilitate Electi in Consilium domini locumtenentis:

Dominus Farkas Bethlen de Comitatu Solnok.
» Franciscus Kendj de Doboka.
» Ladislaus Mikola de Cholosiensi.
» Georgius Bagdy de Albensi.
» Johannes Thabiassy de Kykelew.
» Franciscus Thyroskay de Thordensi.
» Andreas pestessy de hwnyadiensi.

De medio Capitulj, vnus mittatur Idoneus ex Senioribus.

Ex dominis Saxonibus:

Dominus Georgius Syweg, Judex Regius Cibiniensis.
» Michael hegyessy Segeswariensis.
» Joannes Fux Brassowiensis.
» Valentinus Judex Bistriciensis.

Aly tres eligantur per dominos Saxones.

Domini siculj eligant ex Septem Sedibus, Septem Bonos viros et prudentes:

Pro Regina deducenda In Transsiluaniam, delecti sunt:

D: Farkas Bethleni, Franciscus Kendy, Ladislaus Mikola — cum equis xxxiij
D: Thomas Myhalffy, Martinus Andras — cum equis xxxiij.
D: Georgius Syweg Judex Regius Cibiniensis, Dom. Joannes Fux Judex Brassouienssis — cum equis xxxiij.

In altă copie, după cele şesă punete de mai susŭ, mai urmézŭ următorele:

Item. Quando per singula capita tam equites, quam pedites et cum omnibus Colonis vocati fuerint, tunc de singulis decem mansionibus unus maneat domi ad custodiam willae et insuper mercenarii sive servi conducti juxta dominorum libitum, pro custodia domus domini ipsorum domi maneant.

Item. Visis literis domini locumtenentis, vel cruentato gladio Nobiles prout vocati fuerint vel in parte, vel aliqui Comitatus vel sedes, seorsim sub amissione capitis eorum consurgere et alterum non respiciendo convenire sine mora quo vocati fuerint, teneantur. Si autem quisquis non surrexerit et non venerit, dominus Waiwoda circare faciat et punire cum amissione Capitis.

Item Caeterae vero Ciuitates Regiae modo solito cum bono apparatu bellico vexillis et gentibus exire debeant ut semper consuetudo ipsarum antiquitus fuit.

Item. Kolosvarienses infra tempus istius belli teneantur conservare Pedites Pixidarios 50; si vero necesse fuerit duae partes Civitatis exeant, tertia parte ad custodiam Civitatis permanente.

Digitized by Google

Item. Dominus Locumtenens committat armare tam nobiles, quam Ignobiles, sicut jam saepius constitutum est, quod scilicet unus quisque Nobilium teneatur habere galeam, loricam, hastam, frameam, clypeum et equum bono modo.

Item. Pauperiores videlicet unius sessionis aratrum proprium habentes teneantur consurgere equites clypeum, frameam et hastam habentes si qui vero servitores sunt, loco sui alium modo simili armis bellicis statuere teneantur. Alii adhuc pauperiores aratrum non habentes neque equos, insurgant pedestres cum hastis, clypeis, et securibus, vel arcu, aut sagittis bono modo.

Item. Coloni sex boum habeant frameam, clypeum, arcum, sagittas, et securrim; aratrum vero non habentes sex boum habeant clypeum, cuspides et securim sive hastam.

Item. Quod loca Camerarum teneant unum in hoc cum Regno.

Item. Quod universitas Praepositorum debeant conservare ducentos sive equites, sive pedites, requiratur Dominus Reverendissimus ut compellat eos.

Item. Omnes Scholastici arma ferre valentes teneantur sub eadem poena capitis consurgere et defensioni Regni interesse.

Item. Scribatur Domino Episcopo transilvaniensi super Consensu Scholasticorum.

Item. Coeteri Coloni omnes qui non consurgerent et non venirent ad levationem officialium Domini Locumtenentis extunc Circator Domini Locumtenentis suspendat talem et res apud eum reperiendas, tam scilicet equum quam vestes, et pecunias auferre valeat, res tamen Domi existentes, Domini Terrestres obtineant. Si vero Circator Domini Locumtenentis talem reperire non posset in eodem processu, extunc per Anni quoque Circulum semper habeat potestatem tales puniendi, et Judex atque Jurati cum Juramento illos extradare debeant.

Item. in singulis molendinis unus tantum molendinator maneat.

Item. Personae decrepitae vel debiles, vel adeo Pauperes ut ambulare non valerent, illi Domi manere possunt, et non impediantur; sed si decrepitus habuerit substantiam, loco sui alium appretiare debet et tenetur.

Item. Quos Dominus Locumtenens Belli ductoribus Comitatibus et Sedibus Regestrum de praetio victualium, et omnium rerum et armorum extradari faciat, ne taxent vendentes pro lubitu suo, emptores accepiant absque pecuniis, sed faciant gentes pecunias vivere.

Item. Quod equos et equaces Dominus Locumtenens ne permittat educere de Regno, nam si quis Nobilium invenerit educentes auferre valeat.

Item. Imprimis ut omnis Comitatus debeat eligere duodecem Juratos nobiles, qui fures, praedones, combustores Domorum, ac novarum, vel falsarum monetarum cusores Comitatibus Comitatus, Judici Nobilium et notario signanter tales quorum annus nondum integer praeteriisset super patracione facinoris extradare debeant; tandem Comes illi Nobili cujus jobbagio extradatus est mittere velit. Si ipse nobilis cedulam acceperit tunc Jobbagionem suum suspendere debeat; et si suspenderit, talium res et bona ad suum Dominum Terrestrem devolvantur; si vero Dominus ejus cedulam accipere no-

Digitized by Google

luerit, tunc Comites illum ubicunque offendere poterunt suspendant, resque Latronis illius propriam suam Personam concernentes, demptis filiorum, filiarum, uxoris, Comites libere habere possint et valeant.

Item. Quod si aliquis Nobilis per alios duos Nobiles ut furticinio uteretur vel cum Jobbagionibus aut Servitoribus suis furari faceret, ita ut idem Nobilis de furtis et rapinis frueretur, accusaretur, et extradaretur, extunc Comites illius Comitatus ad sedem Comitatus citare vel evocare faciant, ille vero infamis compareat ac ex infamia et crimine accusato se ipsum cum aliis sex Nobilibus honestis Personis, hoc est semet septimo cum deposita fide justificet, qui si ita se justificare possint, bene, alioquin suspendatur.

Item. Deinceps qui violenter et more proedonum res et bona Nobilium vel Ignobilium acceperit hos tales in palos imponere faciant.

Item. Quum aliquis Hungarus de aliqua villa accusabitur, et extradabitur, extunc Judex villae semet tertius cum honestis personis ita ut, infra spacium anni integri hominem illum extradatum furticinio non usum fuisse sciret, deposita fide liberare valeat, et non secus nam si aliter suspendatur. Si vero Valachus modo simili Kenezius villae cum aliis probis et honestis ac fide dignis Valachis quartusmet insuper de villa propinquiori Christiana, levatis secum aliis tribus Hungaris Colonis Christianis, honestis Personis ita ut septimusmet fidem deponat, et sic deposita fide accusatus vel extradatus ille eliberabitur.

Item. Mittantur nuncij ad Dominos Kolosvarienses ut Domum Monialium ordinis Beati Francisci, quam ab antiquo ex Eleemosina per probos Christianos erexissent restituant, et rectificent integraliter cum tota Domus meta.

Item. Mittantur Nuncii ad Dominum Draghfi propter Kolosvarienses et ad Dominum Dobo pro Domino Stephano Banffi.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. p. 84—89. — Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. N. F. XII Band. pag. 103—104.

CLX.

1542. 1542. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, invită pe capitululŭ din Aradŭ se introducă pe *nobilii romăni Andreiŭ şi Petru Boşoreanŭ* în posesiunea unorŭ imobile situate în valea Dragomiresci de pe teritoriulŭ oraşului Lugoşŭ.

Isabella dei gracia Regina Hungarie Dalmacie Croacie etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie orodiensis Salutem et graciam, Decitur nobis in personis nobilium Andree et petri Bosoran de Lugas, Qualiter ipsi in dominum illarum terrarum In territorio ciuitatis nostre Lugas, in valle Dragomeresth vocate et circumcirca existencium et habitarum, ex Juridica permissione Ju-

Digitized by Google

dicis et Juratorum Ciuium dicte ciuitatis nostre Lugas, per nobiles Matheum Radowan, Joannem Martynycza, Joannem Hanchwl et alterum Joannem Agosthon In dicta ciuitate Lugasiensi commorantes, cum alys nonnullis ad hoc deputatis, nouiter reambulatarum, per nostrum et vestrum homines legittime vellent introire, Super quo fidelitati vestre harum serie mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Mathias chykman de Zlathyna siue franciscus Gulya de Krywyna, aut Stephanus Gala de Hamaradya vel Sebastianus Belos neue Lucas Herrudy de Lugas alys absentibus homo noster ad facies predictarum terrarum in territorio dicte ciuitatis nostre existencium et habitarum, vicinis et commetaneis earundem in ibi legitime nonuocatis introducat prefatos Andream et petrum de Lugas in dominium earundem Statuatqae easdem eisdem ibidem simul cum cunctis earundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, premisso iure reambulacionis metarum ipsis incumbente perpetuo possidendas si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint euocet eosdem contra annotatos Exponentes in curiam nostram ad terminum competentem, racionem contradiccionis eorundem reddituros, Et post hec huiusmodi introduccionis et Statucionis seriem cum contradictorum et euocatorum si qui fuerint vicinorumque et commetaneorum qui premisse statucioni intererunt nominibus terminoque assignato vt fuerit expedienda nobis fideliter rescribatis, Datum In oppido nostro Deua feria tercia Rogacionum Anno domini Millesimo quingentesimo Quadragesimo secundo.

Raportulŭ capitulului despre introducerea în posesiune este scrisŭ pe documentulŭ de mai susŭ, ér' textulŭ este următoriulŭ:

Capitulum Ecclesie Orodiensis, omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter et futuris harum noticiam habituris, Salutem in omnium Salutis largitore, ad vniuersorum noticiam serie presencium volumus peruenire, Quod nos literas Serenissime domine, domine Isabelle dei gracia Regine Hungarie, Dalmacie Croacie etc. domine nostre clementissime Introductorias et Statutorias pro parte nobilium Andree et petri Bosoran de lwgas confectas et emanatas Nobisque preceptorie loquentes, et directas Summocum honore recepimus in hec verba.

Isabella dei gracia etc. *(Aici e transcrisŭ ordinulŭ de mai susŭ alŭ reginei).*

Vnde nos Mandatis prefate domine Regine semper et in omnibus obedire et satisfacere volentes vt tenemur, vnacum prefato Nobili francisco Gwlya de lwgas homine eiusdem domine Regine in dictis literis eiusdem inter alios nominatim conscriptos specificato, nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum Georgium de Posgawar fratrem et concanonicum nostrum ad premissa suo modo fideliter exequenda nostro pro testimonio transmiseramus. Qui tandem ad nos exinde reuersi retulerunt, quomodo ipsi feria tercia proxima ante festum natiuitatis virginis Marie nouiter transacta ad facies predictarum terrarum in territorio dicte Ciuitatis Reginalis lwgas vocate existencium et habitarum vicinis et commetaneis earundem vniuersis et signanter Nobili Stephano Gala de Hamaradya in sua propria, ac prudentibus et cir-

Digitized by Google

cumspectis Andrea Gasparo et Valentino Zora Juratis Ciuibus in dicta Lwgas Jobagionibus commorantibus ipsius Reginalis Maiestatis nominibus et personis ac alys quam pluribus in Ibi legitime conuocatis et presentibus accessissent, Ibique Idem homo predicte domine Regine antelato testimonio nostro presente Introduxisset memoratos Andream et Petrum Bosoran de lwgas in dominium earundem terrarum statuissetque easdem eisdem Ibidem simulcum cunctis earundem vtilitatibus et pertinentys quibuslibet premisso Jure reambulacionis metarum ipsis incumbenti perpetuo possidendas in faciebus earundem . . . . . nostri in presenciam legitimis diebus et horis congruis J . . . . ni comisimus commorando nullo . . . . . contradictore apparente . . . . . Sigilli nostri munimine roboratas eisdem Andree et petro duximus concedendas, datum per manus venerabilis magistri Benedicti de . . . . . fores ac . . . . . sedecimo . . . . . diei introductionis, praemisso anno domini supradicto presentibus ibidem honorabilibus dominis et Magistris Joanne The . . .gyn de Zeghedino Cantore, Michaele de Kysthold, Custode Andrea de Monizlo et Matheo de lews, Stephano de Bylak, Luca de Zathmar ceterisque fratribus et concanonicis nostris in prefata dei Ecclesia Regi sempiterno iugiter famulantibus et deuote.

Pe dosă: Fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Orodiensis pro nobilibus Andrea et Petro Bosoran de Lugas. Introductoria et Statutoria.

Pesty, Krassó Vármegye története. III. pag. 30—33. Originalulŭ pe chărtie cupŭă în archiva capitulului de Alba-Iulia. Cista Zarand. Fascicul. 2. Nr. 64.

CLXI.

1542. 1542. *Nobilimea din Transilvania* informéză pe *Fratele George (Martinusiu)*, că *voivodii din Moldova şi din Ţĭra-românéscă* au intenţiunea se ocupe Transilvania şi s'o încorporeze cu ţĕrile lorŭ; cu deosebire *Petru, voivodulŭ Moldovei*, ar fi declaratŭ, că intenţiunea sa este se mérgă la Alba-regala, acolo se desgróp̆e cadavrulŭ regelui Ioanŭ Zapolya, alŭ cunoscutului seu trădătoriŭ, şi apoi se-lŭ spênjure.

Transsilvani Fratrem Georgium rogant, ut ex Hungaria in Transsilvaniam acceleret, eosque adversus Petri Vajvodae Moldaviensis incursiones tueri velit. Hujus minae.

Cum jam nomine totius regni Egregium Petrum Hozzvázty ad vestram Reverendissimam Dominationem expedivissemus nudius tertius, novissime Majestas reginalis Domina nostra clem per specialem nuncium suum nos

Digitized by Google

requisivit, ut ad defensionem et conservationem regni hujus solertem gereremus curam. Inter cetera mandat sua Majestas ut rursum post vestram Reverendissimam Dominationem denuo vocandam mitteremus. Nos etiam bene percepimus, quod ad conservationem regni sine praesentia Dominationis Vestrae Reverendissimae insufficientes sumus, et nisi vestra Reverendissima Dominatio hoc onus humero suo assumere dignabitur, quemadmodum eadem se regno semper obtulit, actum erit de regno. Itaque supplicamus Vestrae Reverendissimae Dominationi, dignetur periclitanti huic putriae adesse, et juxta priorem regni admonitionem per Petrum Hozzvazty factam, quo meliori apparatu, et numero poterit venire, veniat quam celerrime. Ex significatione non nullorum amicorum accepimus, Vajvodas Moldaviensem, et Transalpinensem ad occupandum regnum hoc venire velle, ac ipsorum subjicere ditioni, id quod ex quo Dominatio vestra Reverendissima ex regno hoc abest, facile assequi, et regno potiri sperant, absentia enim Dominationis Vestrae ipsis Vayvodis manifesta est. Ceterum, cum tot tantaque regno immineant pericula, videbatur nobis, ut etiam Illustrissimus Dominus Marchio [1]) expeditionis totius Christianitatis per nos requireretur. Id tamen consilio, et prudentiae Dominationis vestrae Reverendissimae submisimus. Itaque quid quid Dominationi vestrae Reverendissimae in hac parte videtur, agere dignetur. Viso consilio expeditionis nuncii D. V. RR. ad ipsum D. Marchionem, si videretur, D. V. RR. bonum esse per eundem D. Marchionem D. V. RR. nuncium, etiam Oratores nostros per litteras nostras admonere, ut jam tandem reverterentur, ut, quo in statu res nostrae etiam illic existerent, commode intelligere possimus. Dat. in oppido Thorda feria 3. proxima ante festum B. Galli Confessoris 1542.

Universitas Nobilium regni Transsilvaniae.

Scriptis jam litteris supervenit nuncius, qui retulit, Petrum Vayvodam Moldaviensem ex Zuchva cum expeditione sua ac bombardis quinque murifragis, etiam quamvis munitam arcem, et civitatem expugnaturis, se movisse, venisseque ad oppidum suum Buhlo vocatum, ubi, quantum potest, numerum colligere pararet. Hic nuncius cum ipso Petro Vayvoda fuit, et vidit haec praedicta: addidit etiam nuncius se audivisse ex ore ipsius Vayvodae plurima convitia, quibus Dominos regni Hung. ac Dominationem quoque vestram inter cetera execrabatur, tamquam perfidos, et proditores, subjungens, hoc quoque se audisse, quod idem Petrus Vayvoda quaerens a suis, quot milliaribus civitas Alba regalis, ubi corpus Serenissimi quondam Domini nostri regis D. N. clem. sepultum jacet, a Buda distaret? quo ipsi declarato, jurasse ipsum, quod, ubi primum Albam regalem pervenerit, statim quaesito sepulcro, et effosso cadavere Domini quondam regis nostri, ipsum cadaver suspendi facere curaret, tamquam corpus proditoris sui manifestissimi. [2]) Etiam atque etiam Do-

1) Marchio Brandenburgensis, qui Ferdinandi exercitum ducebat.

2) Hunc Petrum Zapolya specie amicitiae olim ad se invitatum, captumque Solymanno tradidit. Postea tamen, quam se purgasset, priori dignitati restitutus fuit. *(Pray).*

Digitized by Google

minationi Vestrae Reverendissimae supplicamus, dignetur adventum suum accelerare, ne dilatione adventus ejusdem aliquid mali, quod Deus avertat, contingere possit.

Pray, Epistolae procerum Regni Hungariae. Pars II. pag. 120—123.

CLXII.

1542. 1542. *Episcopulŭ de Caserta*, legatulŭ apostolicŭ din Viena, scrie la Roma, că *Moldova* este aplicată a se alia cu Germania.

. . . . . .

Qui è fama per auisi de Moldauia che quel Signore sia per adherirsi à questa Regia Maiestà che sarebbe non poco aiuto contra il Turcho, essendo coloro homini strenuj et bellicosissimi al possibile, et se ne cauariano 40 mila caualli.

. . . . . .

Da Vienna il 1-o di luglio 1542.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 136.

CLXIII.

1542. 1542. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, intră cu armata sa în Transilvania.

1542. 5 Aug. Locustarum infinita multitudo venit Transilvaniam, et petrus Wayvoda Moldaviae nemine ipsum impediente transit cum exercitu. (Notiţa manuscrisă în calindariulŭ Irenäus.)

Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. (Seria vechiă.) III Band, 3 Heft. p. 356.

Digitized by Google

CLXIV.

1542. *Cele trei naţiuni privilegiate din Transilvania* întrunite în dieta de Cluşiŭ decidă a trimite oratori la regele *Ferdinandă* cu cererea: ca regele se respecteze vechile drepturi şi libertăţi ale celorŭ trei naţiuni privilegiate şi se le apere în contra tuturorŭ *inimicilorŭ interni şi esterni*, de asemenea ca în funcţiunile publice se numéscă numai unguri etc. 1542.

Instructio oratorum per dominos regnicolas Hungarię, et regni Transsyluaniensis tres naciones ad serenissimum dominum Romanorum etc. regem etc. data 1542.

Primum de statu et condicione maiestatis reginalis eius fily charissimi maiestas regia dignetur ita graciose prouidere, ne opprimantur, uerum ut utriusque status et condicio sit honesta, idque eius maiestas ante terminum per magnificum dominum Chasparem Seredy ex eius maiestatis sententia constitutum et conclusum perficere et meliorare dignetur: Preterea super ducatum scepusiensem maiestas regia a catholica Cęsarea maiestate filio defunctę maiestatis regię, literas ordinare dignetur.

Ut maiestas regia regnum Hungarię et in Transsyluania tres naciones nobilium Siculorum et Saxonum in antiquis iuribus et libertatibus per diuos quondam reges Hungarię concessis et relictis conseruare, eosdemque uniuersos ab hostibus tam internis quam externis defendere dignetur, preterea ut maiestas sua regnum Hungarię et Transsyluanie eiusque naciones eo modo dignetur in graciam accipere, ueluti liberum regnum, domini quoque regnicole eius maiestatem ita agnoscent tanquam sponte electum regem et principem.

Vlterjus domini regnicolę supplicant maiestas sua episcopos, comitem Themesiensem, wayuodam Transsyluanensem aliosque officiales qui constituendi sunt, non extraneos sed Hungaros constituere dignetur et arces vel bona aliqua cuipiam extraneo maiestas sua ne contulerit, preterquam Hungaris.

Vt maiestas regia Episcopatum Transsyluanensem tam idoneo conferre dignetur qui tum eius maiestati tum uero regno utilis sit, tali enim forte fortuna conferri posset qui et regno et eius maiestati utilis esse queat, e diuerso alteri qui nociuus fiat.

Cum dominus Petrus Pettrouyth comes Themesyensis defunctę maiestati regię affinitate iungatur, idemque ultra castrum Themes arces finitimas Beche et Beechhkereke, quę ad conseruacionem et defensionem regni magnę importancię sint prę manibus habeat, maiestas regia dignetur ipsum dominum comitem dato aliquo castro et bonis ibi prope ubi maiestas reginalis cum filio suo charissimo collocabuntur reddere contentum.

Vt maiestas regia dominum Franciscum Pathochy in arcibus Gyula [1] et Vylagosvar [2] conseruare dignetur.

Vt maiestas regia a dominis Volfgango Betthlen, Balthasare Borne-

1) Jula.
2) Şiria.

Digitized by Google

myza et Thoma Myhalfy, illa bona que apud eos sunt, siue pro pecuniarum summa, siue per commutacionem aliorum bonorum ab eis ne accipiat, donec hi super huiusmodi bonis, vel equivalentibus bonis vel pecunys contenti reddentur.

Vt maiestas sua, dominos Petrum Markus, Michaelem Syomlyay, Franciscum Kewressy, et Joannem Fekethe in bonis per defunctam maiestatem regiam ipsis donatis conservare dignetur, cum et regię maiestati et regno bene ac probe seruierint, suę itidem maiestati inseruire possint, sin autem eius maiestas bona huiusmodi ab eis auferre voluerit, eius maiestas respectu seruiciorum dominorum regnicolarum, vel hos aliunde uel illos quorum huiusmodi bona prefuerunt contentos reddere dignetur.

Vt maiestas regia dominum Valentinum Therek eiusque liberos, item Joannem Vytez de Kyskallo, Joannem Esthary, Andream Bathory de Syomlyo, Franciscum Horuath, Michaelem Jakchy, Benedictum Bozzay, filios Stephani Thomory, et orphanos Nicolaj Thelegdy, aliosque uniuersos fideles defunctę maiestatis regię in omnibus et singulis bonis quę defuncta maiestas regia ex suo patrimonio ysdem donavit vel inscripsit conseruare dignetur, imo ut bona Benedicti Bozzay per magnificum dominum Andream Bathory decedente maiestate domini nostri illegitime occupata sunt, statim remittantur.

Vt maiestas regia fideles defunctę maiestatis domini nostri, in illis bonis quę per defectum seminis eius maiestas in dicione sua contulit, conseruare dignetur.

Si defuncta maiestas regia adhuc superstes cuipiam subditorum jus suum regium conferre dignata fuit, tales in huiusmodi regio per maiestatem regiam conseruentur.

Si bona aliqua, superstite maiestate domini nostri iure mediante et sententia pronunctiata quispiam obtinuit, literasque adiudicatorias superinde habet, maiestas regia talem imo uniuersas adiudicatorias iuste et legittime emanatas literas in uigore conseruare dignetur.

Si quibus subditis suis maiestas domini nostri adhuc superstes bona aliqua, saluo iure alieno contulisset, maiestas regia et hos in dominio huiusmodi bonorum conseruare dignetur.

Si cuiuspiam bona per defunctam maiestatem regiam, alicui subditorum collata fuissent jsque cuius huiusmodi bona prefuerunt e uiuis cum defectu seminis excessit, maiestas regia tales in libero dominio talium bonorum conseruare dignetur.

Si quis ex consensu defuncte maiestatis regie filiam vel sororem suam, in bonis hereditarys titulo fily vel fratris instituit, tales similiter in vigore conseruantur.

Maiestas regia dominum Balthasarem Bornemyza in bonis quę maiestas reginalis ipsi tam ex bonis dotem eius maiestatis, quam filium defunctę maiestatis regię concernentibus obligauit, confirmare dignetur.

Maiestas regia filys Pauli et Blasy Arthandi de omnibus juribus eorum, iustum iudicium administrari facere dignetur.

Quod dominus Dragffy [1] bona Petri Pazman illegitime et indebite post mortem maiestatis regię occupata, per maiestatem regiam cogatur, ut remittat.

1) Vejt genealogia familiei Dragffy in Vol. II. Partea 2. pag. 320.

Digitized by Google

Vt maiestas regia dominum Velentinum Thewrek eiusque liberos in castro Vayda Hunyad [1]) omnibusque bonis et pertinencys eiusdem conseruare dignetur.

Domini regnicolę communiter supplicant maiestati regię, uti domino ipsorum clementissimo dignetur maiestas sua egregios Martinum Gechey, Gregorium Lonyay, Georgium Moruay et Georgium Ezthery per literas suas graciose assecurare eos ullo unquam tempore, neque per maiestatem suam neque per quemuis alium cuiuscunque status et condicionis sit, ob Cassouie expugnacionem legitime vel alias quomodocunque requiri vel puniri.

De negocio Cassouie:

Quoniam defuncta maiestas regia adhuc superstes, arcem Kysvarda ad manus Egregy Joannis Wytez de Kyskallo assignarat, idem Kallai apud illius maiestatem sepius quidem laborauit ut racione inita de suis impensis contentaretur; arcemque eius maiestas e manibus suis aut eximeret aut vero dominis de Warda quos concerneret remittere dignaretur; cum autem illius maiestas arcem ab eo non abstulerit, atque interea illius maiestas e uiuis decesserit, nunc si domini illi de Warda pro remittenda dicta arce maiestati regię supplicarent eius maiestas ne paciatur fratrem nostrum Kallai opprimi, quin pocius iusta inita racione per dominos de Warda de suis impensis reddatur contentus, litereque obligatorię per dominum Kallaj datę a maiestate reginali eliberentur, hisque condicionibusque paratus est arcem ipsam e manibus suis emittere.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 130—133. Copie contemporană în archiva secretă de la Viena.

CLXV.

1542. *Fratele George*, consiliarulŭ reginei Isabella, scrie lui *Francisc*ŭ *Kendi*, că după scirile primite dela *voivodulŭ Terei-românesci*, sultanulŭ turcescŭ în anulŭ acesta nu va lua parte în persónă la nici o expediţiune, însă are o mulţime de trupe libere şi uşóre gata de a face escursiuni în diferite părţi, şi astŭ-felŭ e de temutŭ se nu calce cumva Transilvania. 1542.

Magnifice domine amice nobis observandissime. Salutem et obsequii nostri commendationem. Specialis homo noster a waivoda Transalpinensi rediit, qui nobis pro certo nunctiavit, sicut et aliunde nobis intelligi datur, caesarem Turcarum hoc anno in persona non exire, nisi begleerbegum citra partes maritimas cum sexaginta millibus hominum exire. Sed tamen nobis longe ponderosius erit quod caesar non exibit, si enim exiret, omnis intentio in eundem tantummodo esset. Nunc autem gentes liberas et expeditas habet, ad quamvis partem liberam habet excursionem, unde Transsylvaniae et par-

1) Hunedóră.

Digitized by Google

tibus finitimis etiam atque etiam timendum est. Quamobrem D^tio V. quoad eius fieri poterit, istic diutius ne remoretur, quin potius adnitatur eadem ut rebus omnibus apud M^tem regiam et alias ubilibet ex summa confectis, quamprimum revertatur. D^tio autem V. in eo summopere laboret ut tam in Transsylvaniam quam partes istas finitimas mox aliqua subsidia imponantur, ne depopulentur D^nem V. foeliciter valere optamus. Datum Waradini ultima die mensis augusti anno domini 1542.

Frater Georgius episcopus Waradiensis thesaurarius etc.

Titulü: Magnifico domino Francisco de Kend etc. domino et amico nobis observandissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 266.

CLXVI.

1542. 1542. *Ferdinandü*, regele Ungariei, scrie *Fratelui George*, că a primitü cu bunăvoinţă pe solii *voivodului din Ţéra-Românéscă*, şi autoriséză pe Fratele George sĕ facă cunoscutü voivodului românü, că în casü dacă i va succede se recuceréscă regatulü Ungariei din mânile Turcilorü, atunci voivodulü Ţerei-românesci şi supuşii sei vorü avé se ascepte numai bine din acéstă nóuă stare de lucruri.

Ferdinandus etc.

Reverende in Christo pater devote etc. Ex litteris Devotionis Tuae ultima mensis Augusti proxime praeteriti et quinta huius ad nos datis cognovimus ea, quae D^tio Tua ad nos de rebus et significationibus Turcarum perscripsit. Quam erga nos fidelitatem et in re hac maximi momenti diligentiam nos a D^ne Tua perbeniguiter suscipimus et commendamus. Eandem omni studio hortantes et requirentes ut cum nostra, regni istius atque totius christianae reipublicae maximopere interesse sciat, certas et continuas habere rerum et successuum hostis explorationes et tanto magis, postquam intelligitur illum adhuc hoc anno in persona propria cum numerosissimo exercitu exiturum, de quo non possumus satis mirari, velit D^tio Tua quicquid certi in posterum de istiusmodi Turcae egressu et eius rerum successu habuerit, nobis quamprimum per fidos homines in beneficium reipublicae christianae significare, sicuti pro sua prudentia facere sciet.

Quod ad vaivodam Transalpinensem attinet, nos eius nuncios benigne et clementer in ipsorum relatibus audivimus eosque cum bona et gratiosa relatione dimisimus. Ex quo autem D^tio Tua a nobis informationem sibi dari

Digitized by Google

petiit, quid eidem voivodae Transalpinensi respondere debeat, nos libenter intelleximus D^nem Tuam illius amicitiam habere et proinde eandem clementer hortamur et requirimus ut ipsum vaivodam perquam diligenter monere et inhortari velit ut in ista sua erga christianitatem propensione, quam nos ab eo omni gratia et clementia suscipimus, memor fidei et religionis christianae, perseverare velit et sese ita gerere ut christianitatis saluti et conservationi prodesse queat. Nos enim omnino confidimus ipseque indubitato sibi polliceri potest, si deo optimo maximo opitulante regnum Hungariae recuperetur et pristino nitori restituatur et in potestatem nostram tanquam christiani regis et principis reducatur, quod ex eo ipsi vaivodae Transalpinensi ipsiusque dominio et subditis non nisi optatum beneficium et commodum proventurum sit. Et nos illum omnis gratiae favoris et clementiae propensione prosequuturos et commendatum habituros esse. Haec sunt quae D^ni Tuae in praesentiarum respondenda duximus. Datum Viennae die 16. septembris 1542.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 267—268.

CLXVII.

1542. *Fratele George* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ a trimisŭ în Transilvania unŭ ciaușŭ cu porunci, ca se libereze din *castelulŭ Făgăraşului* pe ómenii, cari au fostŭ daţi ca ostatici în loculiŭ voivodului Mailatŭ, ér dacă ómenii aceştia nu se voru libera, sultanulŭ va trimite pe *Turci* şi pe *Români*, că se asedieze castelulŭ Făgăraşului. 1542.

Serenissime princeps et domine domine mihi clementissime. Humillimam servitutis *etc.* commendationem.

Hac ista hora supervenit ad me cauz (csauz) unus a porta caesaris Turcarum per quem tametsi caesar de adventu suo mihi nec scripserit nec nunciaverit quicquam, hunc tamen cauz acutis circuitionibus examinavi, si quid ab eo extorquere possem; dicit quidem iste caesarem advenire et vires transmaritimas prope Constantinopolim ad Calib tunc traiecisse dum ipse istinc exivit; utrum igitur caesar adveniat manifeste, ex isto cognoscere non possum; habeo tamen, quemadmodum et antea M^ti V. perscripsi, ad portam duos fidos homines qui si certius quidpiam attulerint, statim ubi revertentur, M^ti V. significare curabo. Is vero chaus cum hac legatione missus est, ut obsides, qui loco Maylad in arcem Fogaras dati fuerant emitterentur, sin minus ut arcem ipsam ego mox obsideam, mihi nunciatum est, et si obsidere nollem, caesar et Turcas et Valachos ad eius obsidionem immitteret. Cum itaque ex his faciliter colligi liceat Turcae animum eum esse ut in Transsylvaniam incursionem

Digitized by Google

faciat, hinc quoque quid mihi agendum esset, a M^te V. informari cuperem. Varadini 17. septembris 1542.

Eiusdem Maiestatis Vestrae fidelis.

Frater Georgius episcopus Varadiensis etc.

Pe dosă: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 268—269. Originalulŭ cu cifre secrete.

CLXVIII.

1542. 1542. Scrisóre anonimă. Unŭ ciauşŭ turcescŭ sosesce în Alba-Iulia şi face cunoscutŭ nobilimei transilvane: că sultanulŭ turcescŭ a decisŭ se începă o espediţiune în contra regelui Ferdinandŭ şi pentru scopulŭ acesta a datŭ ordinŭ *voivodului din Ţéraromânéscă* se trécă cu armata sa în Transilvania şi se înainteze către Buda, ér' pe *voivodulŭ Moldovei* l'a invitatŭ se facă o invasiune în ţĕrile Poloniei.

Itaque paucis accipiat: jn congregacione Varadiensi postulata fuit contribucio a regnicolis qui Thibiscum accolunt, pro tributo cęsarj pendendo quod se negarunt daturos, quia omnes fere adheserunt serenissimo domino Romanorum etc. regi, jd quod aperte profitentur et pre se ferunt, quia profecti sunt ad exercitum Germanorum. Pecijt eciam dominus reuerendissimus Varadiensis subsidium ad conseruacionem ciuitatis Cassoviensis quod est illi omnino denegatum, sicuti etiam celebrauerunt paucis diebus retro actis congregationem in Waarhely [1] quibus exposite sunt regni necessitates multe, ad quas rectificando et bono modo componendo petiti sunt ab eis boues (non enim soliti sunt pecuniam conferre) quod se excusarunt posse dare, idque propter multa et varia damna, que anno preterito tam a Turcis quam a Moldauiensibus et Transalpinensibus Waywodis sunt passi; hodie fuerunt nunctii eorum apud maiestatem reginalem, quibus est responsum quod se a corpore regni non evellant, neque cupiant esse meliore condicione alijs, quia si nil contulerint ad munera Cesarj mittenda, viderint ne ipsi sint in causa devastacionis suę et regni; imitentur duas regni naciones que omnissis suis libertatibus et prerogatiuis, attenta regni necessitate, quamvis sint exhausti tamen pro conseruatione regni contribucionem inter se decreverunt, sint etiam memores eorum quae maiestati suę cum in hoc regnum ingressura esset obtulerunt, futuros semper illi obsequentes et fideles et ea communiter facturos, quae essent pro bono et salute regni maiestatisque sue dignitate, nunc instare iam tempus vt promissa reipsa exequantur; responderunt se, de hac re cum fratribus suis

1) Értă Indoléță: Vasarhely.

Digitized by Google

consultaturos et postea daturos relacionem atque ita sunt dimissi; ante octo dies venit Chawz a porta significans cesarem se cum tota potencia contra Germanos mouisse et mandasse Waywode Transalpinensi vt cum suis gentibus Budam vadat, Iter facturos per Transiluaniam, Vaywode vero Moldauiensi quod in regnum Poloniae vna cum Turcis finitimis irruptionem faciat et illud depopuletur; eadem repetijt pro maiori confirmatione et nunctius Vaywode Transalpinensis, qui specialiter missus erat ad maiestatem reginalem, hoc adijciens Thurcum esse exploratorem, ut certo cognoscat si sentimus cum Germanis vel si adhuc adheremus Thurcis, et data est illi pecunia vt indaget et inquirat veritatem et proditoribus liberaliter soluat, quia venit fama ad portam cesaris quod maiestas sua concordauerit vna cum dominis consiliarijs suis, cum serenissimo domino Romanorum etc. rege; scitur et hoc quod dominus Vrbanus Bathiany et alij homines militares ad exercitum Christianorum ierint; jd etiam itaque in commissis habuit quod presencialiter intersint, si consors magnifici Stephani Mayladt obsides sit libere (quemadmodum cesari et bassis per hominem suum significauit), dimissura, Ethi castrum Focaras sit in manus maiestatis reginalis et illustrissimi fily eius resignatura, quod si hec facere recusaret cesar nunctiauit se predictum castrum obsidione cincturum et constiturus (sic) erat ad executionem huius rei dies certus ad quem nemo nomine consortis domini Mayladt comparuit; dimissi sunt ad serenissimum dominum episcopum Varadiensem nunctij predicti ad quem etiam habuerunt nonnulla mandata; maiestas reginalis misit statim hominem suum ad magnificam dominam Annam consortem predicti Stephani Mayladt, commonefaciens eam de eo quod cesari per hominem suum nunctiasset, respondit se longe alia ad cesarem nunctiasse, nempe id quod ad mandatum maiestatis sue vellet tres potiores obsides in manus maiestatis sue dare reliquos vero tam diu tenere, quoad maritus eius eliberaretur, petijt etiam quod Thurcum ad eam mittamus quod si id non videretur saltim quod hic tantisper retineamus, quoad ipsa sit habitura consilium et informacionem ab amicis et consanguineis suis, ad quos hic ea de re scripsit, responsum domine Mayladine, quod prius debebat (informari) adhibente in consilium vel amicos vel alios quos vellet, quam ad cesarem missiset, si causa est in porta cesaris aliquid promittere prestet, presertim cum idipsum et dominus Stephanus Mayladt maritus eius suadeat, qui nunctiauit se non liberaturum iri detencione istorum obsidum, quod si facere detractaret et marito suo nichil proderit et regno plurimum nocebit. Tercio abhinc die venit rursus Turcus alter missus a cesare ad dominum Petrowitz comitem Themessiensem et ad dominum reuerendissimum Varadiensem, qui superiora nunctiata repetijt hoc addens, quod levent regnicolas et veniant vna cum Transalpinensi et Moldawiensi Vaywode in subsidium Bude, cesar etiam Zandiacis finitimis qui domi remanserant, videlicet Nicopoliensi, Bodoniensi et Derecztelensi seueriter mandauit, quod sine vlla mora cum gentibus suis vadant, et quia nunctiata hec sunt terrorum plena et periculo vicina, jtaque indixit maiestas sua conventum particularem Thorde ad feriam terciam ante festum sancti Francisci confessoris, (oct. 3.) vbi quod decernent pro salute et conservacione regni et maiestatis sue incertum est; jnterim multa mala evenire

Digitized by Google

possunt, jdque propter repentinam irrupcionem Vaywodarum; dominus Thezaurarius qui est locumtenens regius abest, vocatus est aliquoties per maiestatem suam sed negauit se ingressurum in Transsilvaniam nisi prius redyssent nunctij ad serenissimum dominum Romanorum etc. regem missi, sed intellecto regni periculo fortasse veniet, desunt homines qui curam conseruacionis regni gerere velint, alij non audent, alij sunt ignari rerum, maiestas sua caret omnino seruitoribus, vident eam parum posse, vident carere prouentibus carere autoritate, omnes eam deserunt, sequuntur flatum letioris fortune; occisi sunt decem octo Thurcici mercatores diuites in suburbio ciuitatis Varadiensis ex subordinacione (ut dicitur) cuiusdam seruitoris primarij domini Thesaurarii, res eorum multe et care direpte, propter quorum necem et mercium raptum nova orietur dificultas; scripsit iam maiestas sua ad Bassam Budensem excusando Rascianos de quibus erat suspicio huius audacis facinoris; ciues Zegedienses scripserunt huc filium magnifici olim domini Stephani Verbewty qui mille equitibus in Tholvani impetum fecit et quodquod Turcas ibidem reperit omnes occidit. Heri vesperi accurit rursus nunctius Vaywode Transalpinensis, nunctians cum iam venisse personaliter ad Pithazd et illhic iam expectare copias suas, offert preterea se eque fideliter seruiturum maiestati reginali et filio suo ac seruiuit maiestati regię bone memoriae, afirmat se invitum proficisci contra Christianos, mallet vel penes maiestatem suam esse in Transsiluania, vel inter alpes cum suis tam diu manere et moras nectere quoad niues decidant, vt saltem excusacionem apud Thurcum invenire posset, neque vellet quod regnum per milites eius devastetur, jtaque rogauit quod maiestas sua significet illi si quid spei et fiducie in Germanis haberet, vt ipse quoque raciones consiliorum suorum ad id accomodare posset, praeterea si que nova haberet cum eo communicaret; jdem etiam ipse exparte egressus cesaris et eius actoris facturus esset, quem dicit iam Adrianopolim peruenisse, esse tamen incertum si ulterius sit progressurus, postremo affirmat se potius cum Christianis sentire et permanere velle, etiam si id sit cum periculo eius coniunctum, quam cum Thurcis, si bono modo facere posset, quęcumque nobis siue bona siue mala contingent, eadem sibi etiam eventura putat; jndictus erat conuentus particularis ad feriam terciam ante festum sancti Francisci (oct. 3.) sed quoniam periculum non patitur vllam dilacionem, commissum est districte nobilibus quod viginti coloni eorum vnum equitem ad bellum idoneum in camparata Kierezthes ad diem sancti Francisci confessoris expediant in hac regni necessitate, solique se se preparent, vt si necessitas postulauerit vna cum equitibus et peditibus quos habere poterit ad certum locum illis adhuc prefigendum compareant, — jdem debent facere et Saxones.

Siculis etiam est mandatum, quod mille equitibus ad locum et diem prescriptum conueniant; comendo me et seruitia mea dominationi vestre quam sanam et felicem esse cupio; datum Albae Julie feria quarta in vigilia Mathei Apostoli et Ewangeliste anno MDXLII.

Monumenta comitialia regni Transsylvaniae. Tom. I. pag. 137—141.

Digitized by Google

CLXIX.

1542. *Verallo*, nunciulŭ apostolicŭ din Viena, scrie cardinalului Farnese, că *Transilvania* are de gândŭ a se supune Germaniei, ér' *voivodulŭ Moldovei* şi *voivodulŭ Ţerei-românesci* se află in înţelegeri secrete cu imperatulŭ Germaniei in contra Turcilorŭ. 1542.

Reuerendissimo et Illustrissimo Signore et patrone mio osseruadissimo.

. . . . . .

Da Vienna el die XXII di VIIbre MDXLII.

. . . . . .

Postcritta. Sono venuti qua Ambasciatori di Transiluania li quali offeriscono ad Sua Maestà da parte di quel populo di darli la Transiluania con tutte le fortezze nello mano purchè si obblige di defenderi et mantenerli ali suoi spese. Et non restano insieme con li Vngari de instar Sua Maestà ad andare in persona in Vngaria.

Dicesi chel Moldauo ancora tiene secreta intelligentia con questa Maestà contral Turco come ancora fà la Transalpina.

Di Vostra Ill-ma et Reu-ma Signoria

Servitor

Il Vescouo di Caserta.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 143—144.

CLXX.

1542. *Fratele George* scrie lui *Toma de Nadasd*, că-şi va da silinţă, că se obţină dela sultanulŭ turcescŭ liberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitate. 1542.

Voluissem equidem, si Dominationes vestrae Magnificae hominem ipsorum, ut erat a me postulatum, ad me misissent, qui actionibus meis, negotia Domini Maylat spectantibus non interfuisset solum, sed etiam praefuisset. Unus enim vix omnibus sufficit, et consilia amicorum plurimum momenti plerumque adferre solent. Dominationes vestrae tamen ita deinceps quoque de me sibi persuadeant, mihi ad eliberationem Domini Maylat nec curam, nec studium, nec diligentiam defuturam, ut et quae feci, faciamque deinceps, Dominationes vestrae me sponte et libenter facere, cognoscere possint.

Nuncius autem ille, cujus adventus tum, cum D. Franciscus Tahy a me discederet, in exspectatione erat, de Domino Maylat nihil aliud attulit,

Digitized by Google

quam Oratorem regis Franciae responsum esse: gemmam e fundo maris eruere admodum difficile esse: Bassae vero renunciaverant, D. Maylatum in summa indignatione Imperatoris esse propterea, quod in aegritudine, cum ad supplicationem Bassarum mitius habitus esset, fuga sibi salutem quaerere voluisset, hincque factum esse, quod nunc inclementius cum eo ageretur. Interim igitur, quo ira Imperatoris foret remissa, censerent, non esse multum in hac re laborandum. Alter quoque nuncius exspectatur a me in dies, qui si quid certius attulerit, faciam Dominationes vestras certiores. — — Ex Wásárhely feria 3. proxima post festum corporis Christi, anno ejusdem 1542.

Frater Georgius
Episcopus Varadiensis etc.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 117—118.

CLXXI.

1542. 1542. *Petru Peremb̆sky*, secretariulŭ reginei Isabella, scrie lui *Severinŭ Doner*, că *Petru voivodulŭ Moldovei*, voiesce să năvăléscă in Transilvania, şi că în privinţa acésta este înţelesŭ cu Sĕcuii.

Copia literarum Petri Perembsky Secretary Reginae Isabellae ad Severinum Donerum de statu rerum Reginae.

Magnifice Domine domine ac Patrone colendissime. Praemissa salute et servitiorum meorum commendatione. Vaivodę Transalpinensi renunciatum est, ne iter faciat cum copiis suis per Regnum Transilvanę, si cupit iura amicitiae et bona vicinitatis conservata iri, qui Regnicolae tenent in recenti memoria damna exussiones quas anno preterito passi sunt per gentes utriusque Vaivodae et Maestas Sua una cum dominis consiliariis dubitat se posse continere suos in officio, ne oblata occasione ulciscantur iniurias et damna illis illata, proinde admonitus est ut per aliam viam vadat cum copiis suis.

. . . . . .

Si Vaivoda Moldaviensis ingredietur Regnum plerique omnes suspicantur quod habeat intelligentiam cum siculis, qui sunt homines versuti, callidi, inconstantes, Id quod ex eo colligunt quia usque ad hoc tempus nullis rationibus et modis adduci potuerunt, ut pro bono et conservatione Regni et tributo Caesaris pendeum (?) quidque in commune conferant, quę res cum magno Regni periculo et malo est coniuncta. Et aliqui Valachi possident

Digitized by Google

bonam Regni partem, qui leui de causa propter linguae Societatem illis adhaeserunt Expectantur in dies nuncii ad Serenissimum Dominum Romanorum Regem missi, ubi redierent, tum demum certo intelligere poterimus, si Suę Maiestati Reginali diutius hic manendum erit, vel statim abeundum, si Christiani evadent, (quod omnes boni cupiunt) superiores, secundum pacta abeundum esset, et regno cedendum, sed non video quomodo id fieri possit, quia neque servitores neque equos currules propter defectum pecuniae Maiestas sua non habet. Pecuniam autem hoc tempore difficili neque a suis levare, neque aliunde mutuo accipere poterit; servat quisque quod habet ad extremam necessitatem, et magis se ad fugam quam ad defensam homines adornant et parant. Sin vero christiani (quod deus avertat) infeliciter caderent, cum magna trepidatione et periculo hic remanere oporteret, quia Regnicolae nix Maiestatem Suam dimitterent, Sperantes se tutos sub umbra alarum eius futuros, Et interim Thurci una cum Valachis in reditu sub specie amicitię Regnum occupare studebunt, quod si id hoc tempore non facient timendum est, ne ad sequentem annum hoc contingat quia suffecti sumus Thurcum multis de causis, quas antea prescripsi.

. . . . . .

Vaivoda Moldaviensis et nuntiat et scribit Siculis hortando quod viam purgent lapides et robora maiora ex itinere removeant, pecora eorum ad loca montana pellant, ipsi cum uxoribus, et liberis domi maneant, nihil timeant; sed mitto exemplum litterarum eius presentibus inclusum Magnificentiae Vestrae ex quo liquido intelliget Vaivodam habere intelligentiam cum Siculis.

. . . . . .

Datum Alba-Juliae 11 octobris anno domini MDXLII.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XVI. pag. 147—152.

CLXXII.

1542. *Fratele George* scrie împăratului *Ferdinandŭ*, că intenţiunea *voivodului Petru din Moldova* este se intre in Transilvania sub pretestŭ, ca se mérgă în ajutoriulŭ lui Beglerbeg dela Buda, însă dĕnsulŭ se teme, că scopulŭ voivodului este cu totulŭ altulŭ; din acĕstă causă rógă pe împăratulŭ Ferdinandŭ se se intereseze de sórtea *Transilvaniei*, ca se nu ajungă o ţĕră perdută pentru lumea catolică. 1542.

Oradea-mare 6 oct. 1542.

. . . . . .

Scriptis iam litteris venerunt litterae a iudice Brassoviensi in quibus scribit Petrum vaivodam Moldavum in armis esse, expectasseque eum Turcas

Digitized by Google

et viam quae in Transsylvaniam per Oytoz ducit iam purgatam fuisse, indicia exitus illius dicit ad Brassoviam vel Cibinium vel autem Fogaras tendere, itinere unius diei e Moldavia faciliter in medium Siculorum descendere poterit, qui sine dubio ad eum deficient, per quem prius occupabuntur. Caesarem Adrianopolim venisse scribit, Petrus autem Moldavus sub eo praetextu intendit in Transsylvaniam tanquam ad beglerbegum conferendi subsidii causa Budae festinat; sub hoc tamen praetextu opinor eum longe aliud moliri. Itaque M^tas V. ob amorem dei previdere dignetur, ne haec terra et regnum Transsylvaniae a M^tis V. ditione et a christiana republica pereat.

Titlulă esternă: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 501—502. Originalulŭ cu cifre în archiva secretă din Viena.

CLXXIII.

1542. 1542. *Fratele George* scrie generalului *Caspar Seredy*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, se află cu armata sa sub munți; că a datŭ ordine să se repareze drumulŭ Oituzului, și ascéptă numai venirea Turcilorŭ, ca se intre în Transilvania.

Magnifice domine amice et frater observandissime. Servitutis meae commendationem. Nova haec sunt. Pons ad Petherwaragya iam perfectus est et homo meus per eum transiit. Petrus vaivoda Moldavus cum suis omnibus gentibus in armis paratus sub montibus est, iamque viam per Oytoz purgare fecit, expectat tantummodo Turcarum adventum. Ego hic desideo, cum enim istinc nihil intelligam, ignoro quid faciam, Dominatio nanque Vestra neque venire neque certi quicquam mihi significare vult. Caeterum (?) quidem specialis homo cuius nunc nomen ex industria subticeo, ad me miserat, qui mihi nunctiaverat, negocium magnifici Petri Pereny per . . . chybalybek, quem pro fratre adoptivo habet, apud caesarem Turcarum ordinatum esse, cuius iudicium brevi appareret; praeterea nunctiavit se vehementer demirari ego quitnam agerem, quod videlicet in eo loco spem collocarem ubi me neque audire neque acceptare vellent, illuc autem non declinarem videlicet ad regem Poloniae ubi me gratissimo animo et acceptarent et audirent. Haec ideo volui latine perscribere, ut sola D^tio V. intelligeret, hominem vero ubi deo dante convenerimus, D^ni V. significabo. Rem perscribere volui ut ea intellecta si opus fuerit eam cum M^te regia D^tio V. communicare possit. Sin autem non erit necesse rem hanc cum eius M^te communicare, transeat. D^nem V. foeli-

Digitized by Google

cissimam valere exopto. Datum Varadini 7. die mensis octobris anno domini 1542.

Frater Georgius episcopus Varadiensis etc.

Titlulŭ esternŭ: Magnifico domino Caspari Seredy partium superiorum serenissimi regis Romanorum etc. capitaneo generali domino et fratri nobis observandissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 502—503. După originalulŭ din archiva secretă din Viena.—Cf. copia publicată la Hurmuzaki, Documente, Vol. II. Partea 1. pag. 233.

CLXXIV.

1542. *Joanŭ Fux*, judeţulŭ Braşovului, scrie *Fratelui George*, că după informaţiunile primite, sultanulŭ turcescŭ a trimisŭ 9 soli unulŭ după altulŭ la *Petru*, *voivodulŭ Moldovei*, invitându-lŭ, ca se intre în Transilvania; că intenţiunea voivodului Moldovei este, se ocupe oraşulŭ Mediaşului, apoi Cetatea-de-baltă şi Făgăraşulŭ, şi se pună imposite asupra Transilvanici; în fine, că *Radulŭ*, *voivodulŭ Ţĕrei-românesci* a plecatŭ către Rusava în părţile Severinului, astŭ-felŭ că din partea acestuia nu se ve face nici o dificultate Ardeniloriĭ. 1542.

Reverendissime domine domine gratiosissime observandissime. Post servitiorum etc. diligentem commendationem. Octo dies sunt elapsi quod Petrus vaivoda Moldaviensis et litteris et nuncio nos rogavit ut unum nostrum barbitonsorem ad se mitteremus, haberet enim eo opus, ego itaque laetus tantam opportunitatem ad ipsum mittendi mihi esse oblatam, non diuturna mora interiecta, tonsorem ordinavi ut illuc iret, adiuncto ei homine nostro et fido et Petro vaivodae ab aliquot annis optime noto, qui illum suae Magnificentiae commendaret ac ea quae ex me in commissis habuit per omnem opportunitatem efficere posset. Ille homo noster hesterno vesperi ad nos reversus, haec subscripta mihi retulit, quae sub iuramento taciturnitatis a suo optimo amico habuit, nemini praeterquam mihi uni referenda. Primo itaque dixit imperatorem Turcarum novem nuncios unum post alium ad Petrum vaivodam ut se huc emoveret misisse. Estque Petri vaivodae mens ut civitatem Megyes accipiat. Ex Megyes vero velit arcem Kekylewar expugnare inque suam potestatem redigere et Fogaras quoque bello infestare, totamque illam terram Fogaras in cineres ac favillas redigere. Secundo vellet totam Transsylvaniam secundum suam voluntatem dicare seu taxare. Tertio interrogasset Petrus vaivoda, an thesaurarius, inquiens (V. rev^mam D^nem putans) ullum exercitum haberet, non enim (dixit ille homo) diliget ipsum, propterea quod V. rev^ma D^tio accusasset ipsum penes imperatorem Turcarum quod multas desolationes hic fecisset; ideoque imperator ipsi sub capitis sui periculo commi-

Digitized by Google

sisset ut nullam domum in hac Transsylvania debeat ausus esse succendere. Quarto retulit quod Petrus vaivoda quosdam occultos tractatus habeat cum Baltasare Bamfy et cum Christophoro Kawai. Quinto dixit unum legatum esse ibi penes Petrum vaivodam a rege Ferdinando illuc missum, quem etiam secum huc educit. Haec sunt gratiosissime domine quae ex nobis benevolenti homine habui, quae V. rev^mse D^ni sribere necessarium duxi ut eadem ex his et similibus rumoribus quod in bonum omnium nostrum cedere debeat, eo commodius elicere possit. Nunciavit insuper mihi Petrus vaivoda ut ad Fogaras mitterem quo captivi emitterentur. Sed ego illud non faciam.

Radul vaivoda ad Zlatyna descendit ad Russawa iturus, quod versus Zöryn tendit. Unde confido quod nullum impedimentum ab eo hoc anno habebimus. De hac quoque re mihi avisatio facta est ut caveremus nobis ac ac nullis iuramentis aut promissis fideremus, nam quod anno proximo superiori factum fuisset, id etiam hoc anno simili specie forent attentaturi, perfidiam domino Maylatho exhibitam innuendo (?). Proinde domine reverendissime observandissimeque quum tot undique mala non solum huic patriae nostrae Transsylvaniae in communi sed etiam personae propriae V. gratiosissimae D^nis privatum immineantur, rogo quam diligentissime ut quod fieri potest diligentem curam adhibere dignetur ut neque personae V. rev^mae D^nis nec etiam huic regno deinde aliqua nociva molestia accidat. Deus servet V. rev^mam D^nem etc. Ex Brassovia feria sexta proxima ante festum beati Galli confessoris anno domini 1542.

Eiusdem vestrae reverendissimae dominationis

deditissimus

Joannes Fux iudex Brassovienſis.

Titlulu esternu: Reverendissimo domino domino Georgio ecclesiae Waradiensi episcopo etc etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 505—506. După originalulu din archiva secretă din Viena.

CLXXV.

1542. 1542. *Joanu Fux*, judeţulu Braşovului, face cunoscutu comunităţii Sibiului, că *Petru, voivodulu Moldovei*, după cum este informatu, are se intre cu armata sa în Transilvania.

Ex quo Petrus wayvoda omnia ex mandato jmperatoris se facere oportere dicit, et tamen Budam hoc tempore ascendere non possit, est simile vero, ipsum non jmperatori, sed sibi in hac Transsyluania servire velle, qui ab hac die hodierna computando (ut nobis certo significatum est) hic in

Digitized by Google

Transsyluania erit seu constituetur, prout hoc etiam egregio domino Ladislao Mykola scripsimus.

Idem Joannes Fux judex
Brassouiensis.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 157. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

CLXXVI.

1542. Scrisórea nobilului *Mikola* către *Fratele George* despre intenţiunile *voivodului Petru din Moldova.* 1542.

Dominacionem vestram reuerendissimam rogo habeat aliquam curam de hoc regno, quia vt ego intelligo Petrus Wayda est in hoc, vt suam operam cum hoc regno commendare possit quocumque ei visum fuerit, rego igitur dominacionem vestram reuerendissimam, vt curam et salutarem, et honori et dignitati sue congruentem dominacio vestra reuerendissima suscipere velit,

seruitor
Mikola.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 157. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

CLXXVII.

1542. Unŭ raportŭ făcutŭ dietei transilvane întrunite la Turda, că *Secuii* aŭ trimisŭ o deputaţiune la *voivodulŭ Moldovei*, şi dacă nu se va trimite o garnisónă la dênşii, ei vorŭ fi pe partea voivodului din Moldova. 1542.

Scriptis vero jam literis, ex Siculis venit vnus ad nos, qui retullit nunccios jam ad Moldauum per Siculos missos esse, quorum nomina hec sunt, Lazarus Cun, Paulus Beldj, Franciscus Myhalczh, Petrus Daniel, Martinus Andrassy, Franciscus Thamassy, ad quorum discessum, sex denarij ab eis essent exacti, victualiaque omnia ad exitum Petri Waywode comparata, ut si bellum siue presidium ad eos non venerit, ad partem Moldauj essent transituri.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 157—158. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CLXXVIII.

1542. 1542. Raportă anonimŭ. Generalulŭ armatei turcesci din Ungaria trimite unŭ solŭ la *voivodulŭ Moldovei* făcându-i cunoscutŭ se nu mai trécă cu armata sa in ţinutulŭ Tisei, de óră-ce Germanii au fugitŭ.

Venit hodie ad nos quidam wayvoda a Biglerbek, qui dixit, vt idem Biglerbek nunciauit Petro waywode Moldauiensi, ne festinet venire ad istam partem Thiscie sed alicubi remoretur, quia Germani aufugerunt, preterea dixit quod cesar Thurcarum feria sexta ante Galli confessoris fuit in Drinapol, sed nunciauit et illi quod Germani aufugerunt.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 158. Originalulŭ in archiva secretă din Viena.

CLXXIX.

1542. 1542. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, propune *Fratelui George*, ca luándŭ titlulŭ de locotenentŭ regalŭ se intre in *Transilvania* şi se ingrigéscă, ca *voivodii romăni* se nu intre ca inimici in ţéra acésta.

Ferdinandus etc.

Instructio iis rebus quas res magnificus Franciscus de Rewa personalis praesentiae nostrae in iudiciis in regno nostro Hungariae locumtenens et consiliarius noster nec non egregius Paulus Bornemissa secretarius et oratores nostri fideles nobis dilecti tum apud reverendum devotum Fratrem Georgium episcopum Varadiensem etc. tum apud magnificum Andream de Bathor, fideles nobis dilectos nostro nomine coniunctim vel divisim agere et tractare debent.

In primis recta se ad ipsum Andream Bathory ubi-ubi fuerit conferant, exhibitisque litteris nostris credentitiis illi gratiam nostram regiam et omne bonum exponant.

Deinde vero referant nos de illius virtute, animi nobilitate, bonitate, fortitudine et ingenii dexteritate magnam iamdudum spem et fiduciam concepisse valdeque in eum animatos et propensos esse ad ornandum et amplificandum illum tum officiis tum omnibus aliis honoribus, non dubitantes quin in eo bonum et utilem servitorem simus experturi, quandoquidem compertum habentes quam bene et fideliter nobis et regno nostro maiores sui viri praeclari et magnanimi servierint, ideo facile adductos esse nos ut credamus illum quoque suorum maiorum vestigia imitaturum, praesertim cum luculentis testimoniis etiam nunc edocti simus, quam egregie et fideliter in ista expe-

Digitized by Google

ditione nostra contra Turcas sese gesserit, adeo ut de eiusmodi sui strenuitate et probitate nobis quasi omnia audacter polliceri posse existimemus.

Itaque nos tum ob iam dictas causas tum quod personam illius prae aliis elegissemus, cuius fide et opera in rebus maximis uteremur, id consilii cepisse ut ex quo praefatum reverendum Fratrem Georgium episcopum Varadiensem in locumtenentem nostrum in regno nostro Transsylvaniae constituere in animo habemus, hunc ipsum Andream Bathory ceu alterum collegam et locumtenentem adiungeremus.

Quocirca praefati oratores nostri illum verbis nostris etiam atque etiam vehementer adhortari debent ut suscepta istiusmodi provincia ad episcopum Varadiensem se conferre, unaque cum ipso in Transsylvaniam pro curandis et disponendis iis rebus, quas ad conservationem et defensionem istius regni pro praesenti statu temporis utiles et necessarias fore ambo cognoscent, ocius proficisci velit, assumptis secum quingentis equitibus et totidem peditibus, si modo tantum numerum ad manum et in promptu habere poterit. Quandoquidem ipsum Bathory non minorem gentium numerum quam fratrem Georgium illius nimirum collegam futurum ad eiusmodi officium conducere et levare optemus et id sane eundem Andream Bathory commode facere posse nihil dubitemus.

Unde vero dictis gentibus ita levandis et conducendis stipendia curari debeant, hoc partim ex dictis, partim eo modo ut infra sequitur vtriusque industria tam Fratris Georgii quam Andreae Bathory recte effectum reddi posse nos indubitato credere.

His autem apud memoratum Andream de Bathor ex animi nostri sententia confectis et conclusis praefati oratores nostri inde ad reverendum episcopum Varadiensem iter suum accelerent, cui post redditas litteras nostras credentiales similiter gratiam nostram et omne bonum referant.

Deinde vero exponant, nos intellecta sinceritate atque fide qua ipsum ad servitia et obedientiam nostram accessisse firmiter credimus et cognoscentes denique praesentem necessitatem regni nostri Transsylvaniae optantis scilicet a nobis certum gentium numerum quo illis opem et auxilium feramus, neminem ex omnibus magis idoneum et aptum ad hanc rem fore iudicasse, quam suam Devotionem, cui hoc muneris nomine nostro obeundum damandaremus. Quare ipsum omni studio requirendum duxissemus ut veluti locumtenens noster dictum regnum intrare ibique ea omnia et singula quae ad ipsius regni et universorum regnicolarum commodum et salutem nec non defensionem eliberationemque eorundem pertinere videbit, diligenter proque virili sua et ea singulari prudentia qua praeditus est, gerendarumque rerum dexteritate agere et procurare velit, ex omni scilicet parte praecavendo ut ne vaivodae illud regnum hostiliter invadunt, neve seditio aliqua in eo excitetur, quin potius illi qui iussis et mandatis ipsius contraire et repugnare conabuntur, omnibus melioribus viis et rationibus quibus fieri queat per eum ad obedientiam reducantur et in debito quique officio contineatur; confirmando illi, quod hoc tempore non possit nobis magis gratum servitium impendere, quam si istam provinciam subeundo nobis in iam dictis rebus operam stu-

Digitized by Google

diumque suum accommodet; quod ut ipsum facturum nobis pro certo persuadeamus, ita etiam singulari gratia et beneficentia nostra per omnem occasionem erga illum tale servitium recognoscere haud praetermissuri sumus.

Et quia compertum habeamus magnificum fidelem sincere nobis dilectum Andream de Bathor illi esse valde gratum, dilectum et acceptum, ut quem loco filii et vicissim ipse suam Devotionem loco patris habere soleat, ideo non abs re nos facturos existimasse, quod dictum Andream tum propter maiorum suorum merita et servitia fidelissima, tum etiam ob suam ipsius virtutem, probitatem et praeclaras animi dotes, quarum multa documenta vel in praesenti expeditione nostra dedit, uti alterum collegam et locumtenentem nostrum in Transsylvania Devotioni suae adiungeremus, non dubitantes quin bene inter se concordabunt, illudque munus, coniunctis animis atque studiis fideliter gerent.

Caeterum postquam a regnicolis Transsylvaniae numerus gentium ad minus circiter mille pedites et mille equites pro nunc petitus sit per nos in Transsylvaniam mittendus, ideirco dicti oratores nostri cum ipso episcopo Varadiensi nomine nostro diligenter agere et tractare debent ut sine omni mora quinque centum equites, totidem pedites sub stipendiis nostris assumere et conducere curet, prout etiam magnifico Andreae Bathory imposuissemus ut is quoque tantundem equitum et peditum allaturus dictisque gentibus ipsius episcopi Varadiensis associaturus cum iis simul congregatis secum quamprimum Transsylvaniam ingrederetur. Si vero magnificus Andreas Bathory non posset habere eum numerum gentium praesertim peditum, tunc id quod deerit ad completionem mille peditum et mille equitum ipsi episcopo Varadiensi attribuendum erit et conducat. Pro conductione autem eiusmodi gentium, solvendisque stipendiis, quibus sustineantur, donec in regno futuris aliter ipsis de certa solutione provideri queat et pacta ex taxis et proventibus introitibus que regni (sic), cogitavimus interim parandae pecuniae cum modum ad manum esse posse ut de capitulo Varadiensi quanta haberi queat summa, necnon a magnifico Benedicto Bayoni similiter de pecunia illa quam penes se habet, recipiatur, reliquum vero quod opus erit ad levationem et conductionem dictarum gentium vel ex dicis in comitatibus ultra Tibiscum imponendis et exigendis vel alio quocunque modo, prout ipsi episcopo Varadiensi et Andreae Bathory melius et consultius videbitur, colligatur. Quocirca dicti oratores nostri communicato super hoc consilio nostro tam cum episcopo Varadiensi quam cum Andrea de Bathor diligenter cum ambobus agere et tractare debent, ut tantum pecuniam pro levandis et intertenendis iam dictis gentibus praescripto modo parare et adventum ingressumque suum in Transsylvaniam cum praefato gentium numero quantocius maturare curent.

Porro cum circa redditus et proventus nostros regios in Transsylvania ut pote de salibus, de vigesimis, quinquagesimis, cemento, taxa Saxonum, subsidio nobilium, adustione boum idque genus aliis valde operae pretium fore existimemus aliquem bonum ordinem colligendi exigendique illos instituere, cumque ad eam rem non nisi persona matura, grata populo et idonea requiratur et ideo magnificum Benedictum Bayony in receptorem et admini-

Digitized by Google

stratorem istiusmodi proventuum et redditumm nostrorum in ipso regno Transsylvaniae eligendum et deputandum illique hoc ipsum officium propter suam fidem, probitatem et virtutem de qua nobis valde commendatus est, committere et concedere decreverimus; quare iidem oratores nostri hac de re illi voluntatem et deliberationem nostram patefacere nostroque nomine a se petere debent, ut assumpto hoc officio, illud diligenter et fideliter gerere et administrare studeat, requirendo semper si opus fuerit, in administratione et collectione eorumdem proventuum nostrorum auxilium, opem, consilium et assistentiam dictorum locumtenentium nostrorum et praesertim respectum et recursum suum in iis ipsis rebus ad Fratrem Georgium habeat.

Praeterea debent praefati oratores nostri cum dicto episcopo Varadiensi nomine nostro agere, uti nobis dicas sive taxas pro exercitus nostri intertentione dari solitas debitis et opportunis modis pronunc procurare laboret.

Et haec sunt quae praefatos oratores nostros vel communiter vel separatim apud dictos fratrem Georgium et Andream Bathory summa diligentia quaque possunt solertia agere et tractare oportet. Nostram in praemissis expressam et omnimodam exequuturi voluntatem. Datum Viennae 15. octobris 1542.

Postscripta. Cum intellexerimus illum ipsum Andream de Bathor et nonnullos alios ex eo, quod Petrum Perenny et capi et in custodia teneri iussimus, ex castris nostris quasi metu quodam impulsos proximis diebus discessisse; debent dicti oratores nostri hoc sibi nomine nostro confidenter declarare, quod licet dictum Petrum Perenny et arrestari et captivari fecerimus, idque propterea quod confoederationem quandam tum contra nos uti legitimum regem Hungariae tum in perniciem ipsius regni et consequenter totius christianitatis inire et multa alia manifesta crimina contra officium suum et debitum fidelitatis suae, prout fidedigna relatione accepimus, perpetrare et machinare ausus sit; tamen nunquam in animo habuisse et ne cogitasse quidem praeter hunc solum aliquem alium ob eam causam captivari facere. Et quamvis ipsum quoque Andream Bathory de istiusmodi confoederatione intelligentiam aliquam habuisse perlatum sit ad nos, tamen hoc e diverso nobis exploratissimum esse, quod non nisi invitus et illibenti prorsus animo ei se conspirationi immisceri passus sit atque adeo desiderasse ut illum per litteras nostras ab hac confoederatione revocaremus, in quam non nisi sub falso quodam praetextu boni publici et commodi nostri per dictum Petrum Pereny inductus fuerat. Itaque non esse cur vel tantulum eo nomine timeat, quin potius hoc de nobis sibi persuasissimum habeat, nos ut supra dictum est cupere opera et fide sua in maximis rebus uti et tantum abesse ut nos de eius persona indignationem aut inclementiam aliquam suscepisse vereri debeat ut ipsum vel tunc etiam cum iam de iam dicta liga aures nostrae perstrepuissent, ad hoc officium deputare omnino decreveramus et quo magis magisque sciat nostram illi gratiam cumulate expositam et confirmatam esse, hinc pro maiori securitate personae suae adiunctas litteras expediri mandasse, quas iidem oratores nostri, postquam ipse Andreas praefatus locumtenentis munus sibi per nos gratiose oblati se assumere et cum praefatis gentibus in Transsyl-

Digitized by Google

vaniam mox proficisci velle polliciturus fuerit, ad manus illius dare et consignare debebunt.

Ubi autem venerint ad episcopum Varadiensem, tunc illi quoque confidenter verbis nostris ostendant causam illam, quamobrem Petrum Pereny et capiendum et in custodia tenendum curaverimus, ut ne suspicetur nos immerito ad hoc factum condescendisse, ad quod nos ipsa atrocitas rei et plurima illius Pereny facinora perpulissent.

Datum Viennae 17. octobris 1542.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 506—511. După conceptulă originală din archiva secretă dela Viena.

CLXXX.

1542. 1542. *Martinŭ Andrassy* raportézĕ *Fratelui George* despre legaţiunea sa la *voivodulŭ Petru din Moldova*, trimisŭ anume, ca se róge pe voivodulŭ se nu intre in Transilvania, şi se nu devasteze ţéra acésta. La acésta rugare Petru voivodulŭ a respunsŭ, că dĕnsulŭ trebue se intre în Transilvania, fiindcă astŭ-felŭ e ordinulŭ sultanului, dar nu face nimerui nici unŭ reŭ.

Nagyságos és énnekem kegyelmes uram, szolgálatomat ajánlom te nagyságodnak, miképen kegyelmes uramnak.

Ez elmúlt napokban választattunk vala ez országtól több ur[a]immal egyetembem moldvai vajdához.

Mikor az vajdával szembe lönk és az kevetséget neki megmondók, az kevetség csak könyergés vala hogy ez országba ne jöne, ne pusztottatnék ez ország ö nagysága miatt, mert ez elmúlt esztendében es sok pusztaság esék ez országban, inkább ótalmazná ez országot ö nagysága. Ezféle kevetségünk vala etc.

Mikor választ tön, revid szókkal mondá azt hogy el kell jöni mert az császár parancsolatja az; de nem akar senkit bántani: ha szabat akaraton volna, sok arany forintért ki nem jöne, de nem szabad akaraton vagyon; de azt kívánja hogy valami éléssel megsegédtsük. Továbá hogy Fogarasba ez ország keveteket válaszszon és az bojérekért törekedjenek szabodolásokért etc. Továbbá az kijövését igen nyilván mondja azon óton, kin ez elmúlt esztendöben kijött vala.

Az ország népet községet nem indított vala az koron, de ö maga hadakozóképen Románvásárt vala udvarháznépével.

Az ki álgyúi vannak, azok valának Tathos, (Tathros) városban, holonnat

egynapon Kézdi földében lehet mind hadakozóképpen. Elést sokat takarta tott lisztet oda az városba.

Továbbá az havasöi vajdához keveteket bocsátott vala ez ország ezen kevetséggel. Azok es hagyták vajdát útban, ez elmúlt cseterteken kültezett által az Olton, Kalathnán (Zalathynan); mondják az kevetek hogy sok néppel ment el; de igen hitvány lovok volt, jóllehet az ország népének az szine-java volt: de igen hitvany szerrel voltak.

Ezeket írhatom te nugyságodnak. Minket igen biztat az moldvai vajda, hogy nem bánt senkit, hanem inkább óltalmazni akar ha mi azt müveljük az ö akaratját. De inkább azt értem mindem embertül hogy öt senki jó akarattal meg nem várná, az kinek marhája vagyon, az hova lehet, örömest eltakaritjok elötte, ezeket irhatom te nagyságodnak. Továbbá miben tudok szolgálni te nagyságodnak, kész vagyok mindenben. Az úristen tartsa meg te nagyságodat. Ez levél költ Szent Gál napján 1542.

Andrassy Marthon
te nagyságod szolgája.

Fără titlu esternă.

Suplementă la scrisórea de mai susă: Kegyelmes uram. Továbbá mikor választ adott volna ez ország dolgáról moldvai vajda hivata engemet hozzá, sok szóval szóla az te nagyságod dolga felöl és az ö várai felöl és az te nagyságoddal való egyesség felöl etc. Kegyelmes uram, higyjen te kegyelmed, hogy az mit tudék szólni te kegyelmed, felöl jobbat, ki az te nagyságod méltóságához illendö volt, eleget szóltam néki minden dologról, kit meg nem irhatok mostan te kegyelmednek.

Kére engemet azon hogy én te nagyságoddal szemben lennék és te nagyságodnak szólnék az várak felöl és az te nagyságoddal való egyessék felöl kit akarna és kivánna te nagyságoddal lenni. Minden hittel fogadással az mivel te nagyságod akarná, az ö várai meglevén, kész mindenre te nagyságodval egyet érteni minden dologban és olyan hitet tenni, kivel te nagyságoddal egyet érthetne és tarthatna, etc.

Aznak okáért, kegyelmes uram, bizony az, hogyha te nagyságod itt Erdélyben voltát tudhatom vala, minden késedelem nélkül te nagyságodhoz megyek vala, de miért az te nagyságod messze volta lön, költségem annyira nem lön és egészségem.

Továbbá kegyelmes uram te nagyságodnak könyergek mind ezekből, hogy mit kelljen énnekem tennem, te nagyságod adjon énnekem tanúságot minden dologból, mert az miben tudok szolgálni te nagyságodnak, arra mindenbe kész vagyok etc. Azt es értem hogy az ország es te nagyságodhoz bocsátott ezen dologért, Kwacz *(adecă Kovács)* László[ér]t és az Fogarasban ki foglyok vadnak az szabadúlásáért könyereknék (sic). Ezeket adhatom és

Digitized by Google

irhatom te nagyságodnak tudtára lenni. Az úristen tartsa te nagyságodat minden jóval. Ez levél külte szent Gál napján ezer V. száz 42.

Andrassy Marthon
te nagyságod szolgája.

Titulus: Reverendissimo domino et domino Fratri Georgio episcopo Varadiensi etc. domino nobis semper clementissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. pag 513–515. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.— Cf. Hurmuzaki, Documente, Vol II, Partea 1, pag. 234.

CLXXXI.

1542. 1542. Secuiulŭ *Michaiŭ Sandor* scrie *Fratelui George*, că *Petru, voivodulŭi Moldovei*, voiesce se se înțelegă și se lucreze în unire cu Fratele George.

Nagyságos kegyelmes uram, szolgálatom ajánlásának utána etc. ezt irhatom te nagyságodnak, mikoron Kolosváratt te nagyságod engem elbocsáta, hagyá te nagyságod, hogy Andrási Márton bemenne Moldvába te nagyságod, nevébe; az te nagyságod credentiáját nekem ott adák, sem azután nem hozták; de mind országúl ez székelség küldtük vala be moldvai vajdához kit nyilván megért te nagyságod az ö leveléből; moldovai vajda ö maga emlékezik az te nagyságodval való egyenesülésről, — hogy kész volna te nagyságodval megegyenesülni és minden hitvel magát te nagyságodnak kötelezni. Kéri volt ezen Andrási Mártont, hogy te nagyságodval szembe lenne és te nagyságodot megértené az egyenesség dolgából; de nekünk nem tetszék semmiképpen, mignem te nagyságodtól akaránk tanolni, mi legyen az nagyságod akaratja.

Továbbá az vajda kijövése mennyiben vagyon, nagyságod megérti ez Andrási Márton leveléből; könyergünk te nagyságodnak, ez istenért hogy te nagyságod jöjjön be, mert ha te nagyságod közinkbe nem jö, nekünk csak veszedelem minden dolgunk.

Továbbá ezt irhatom te nagyságodnak hogy meghagytuk nagy erösséggel, minél nagyobbval tudtuk, hogy mindjárást felkeljünk; ha egy házban X ember volna es, mind felkeljenek fejek veszteségе alatt. Továbbá te nagyságodat tartsa meg az isten nagy jó egészséggel. [Költ] ez levél Csikba Szent-Miháyon, szent Gál napján 1542.

Eiusdem V. revmae Dnis.

Servitor Michael Sandor.

Pe altă fóia totŭ cu aceeași scrisóre: Továbbá te nagyságod mind ennyi sok háború időben ne feledkezzék rólunk te nagyságod; adjon

tanóságot, értelmet, mihez tudjuk magunkat tartanunk; mert mindenben te nagyságodtól akarunk tanólni és te nagyságod tanósága szerént akarjuk magunkat tartani.

Továbbá érdemljük ezt te nagyságodtól szolgálatunkért, minemü sok rendbéli hireket hoznak közinkbe, te nagyságod bizonyositson meg kiknek hinnünk kelljen hogy mü es tudjunk te nagyságodnak szolgálni.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 515—516. Originalulü în archiva secretă din Viena.

CLXXXII.

1542. Nobilulü *Ladislau Mykola* scrie *Fratelui George*, că Secuii se punü în arme si sunt pe partea *voivodului Petru din Moldova*. 1542.

Reverendissime domine domine mihi gratiosissime. Post perpetuorum meorum servitiorum commendationem. Nunceiavit mihi D^tio V. rev^ma per dominum praepositum Ilmiri ut eandem certis rumoribus tenere deberem. Hucusque quotquod huius (?) D^ni V. rev^mae et nunciavimus et rescripsimus. Nunc autem his servitor Brassoviensis quitquid attulit, eidem quoque D^ni V. rev^mae eandem (sic) portare spero. Igitur supplico D^ni V. rev^mae velit curam omnium nostrum pro amore dei habere, nam intelligo ab uno fratre meo ut Siculi sine praesentia D^nis V. rev^mae nihil nobiscum movere vel intelligere volunt; timendum nisi subsidium D^nis V. rev^mae videant, penes Petrum vaivodam insurgunt. Omnes quotquod sumus, saltem omnem spem nostram in D^nem V. rev^mam posuimus. Altissimus eandem etc. conservare dignetur, et nobis omnibus succurrere eadem dignetur. Ex oppido Thordensi feria secunda ante Lucae evangelistae. Anno domini 1542.

Eiusdem V. rev^mae D^nis.

servitor
Ladislaus Mykola
manu sua.

Titlulü esternü: Reverendissimo domino domino Fratri Georgio episcopo Varadiensi etc. domino mihi gratiosissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 516—517. Originalulü în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CLXXXIII.

1542. 1542. *Ferdinandă*, regele Ungariei, scrie *Fratelui Georgie* se restitue comunităţii Sibiiului vechiulŭ dreptŭ de a schimba şi verifica aurulŭ culesŭ în Transilvania

Ferdinandus etc.

Reverende devote etc. Visum est nobis ex rationabilibus causis ad hoc adductis auri caementum civitati nostrae Cibiniensi ex quo tantopere a nobis eo nomine institerunt, restituere, ut ibi iuxta antiquam consvetudinem servetur. Quia vero caementum illud in manibus Devotionis Tuae iam nunc positum esse atque id quoque intelligimus eamdem D^nem^ Tuam quasi sua sponte cogitasse caementi usum in dictam civitatem nostram Cibinienscm reducere; D^nem^ Tuam gratiose requirimus et hortamur, ut quod in hac re tam benemeritae civitati nostrae non quidem de novo sed pro veteri more concessimus, id Tuae quoque D^nis^ favore et adiumento cum effectu gaudere possint. Nostram in eo benegratam exequutura voluntatem. Datum Viennae 17. octobris 1542.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878, pag. 517. Conceptulŭ originalŭ în archiva secretă din Viena.

CLXXXIV.

1542. 1542. *Wolffgang Bethlen* scrie *Fratelui Georgie*, că după scirile primite, *voivodulŭ Moldovei*, este silitŭ, ca se intre în Transilvania; că armata Moldovei se va uni cu armata Ţerei-românesci şi cu trupele turcesci la Braşovŭ; că dorinţa voivodului din Moldova este, că cele trei naţiuni privilegiate se nu se ridice cu armele, ci din contra împreună cu Moldovenii şi Muntenii se constitue o dietă, în care se decidă despre afacerile acestei ţeri.

Reverendissime domine et tamquam pater nobis observandissime. Praemissa etc. commendatione. Ex quo hactenuis V. rev^mae^ D^nis^ non scripsimus haec fuit causa una: quod ex quo audivimus V. rev^mam^ D^nem^ aliis continue (scribere?) nobis vero nichil, opinati fuimus in eo, quod nos apud V. rev^mam^ D^nem^ pro nichilo reputarem (sic); tamen hesterna die egregius Nicolaus de Haranglib adduxit nobis litteras V. rev^mae^ D^nis^ tritas et destructas cum suo sigillo, quas rursum V. rev^mae^ D^ni^ remisimus in specie ea causa ut eadem, quam turpiter et quam tarde deferuntur cum destructis sigillis, cognoscat, quia litteras V. rev^mae^ D^nis^ honorificentius et celerius deberent offere. Alia causa fuit: quod homo noster de Moldavia nondum redierat; iam rediit et

Digitized by Google

litteras per dominum vaidam Moldaviensem nobis missas in specie V. rev^mae D^ni misimus. Nunciat nobis sua D^tio quod aliud nequaquam potest facere sed cogitur ad hoc regnum exire, licet sponte non veniret et etiam boyarones sui valde obstarent, ut ne veniret. Dicit etiam servitor noster quod in alpibus magnus lutus est et via maxime mala; tamen adhuc neque Turci neque Tartari fuerunt secum et dicit quod cum Turcis et cum vaivoda Transalpinensi prope Brasso confoederabunt et uniuntur et nunciant quod nos in hoc regno contra eos ne insurgamus, sed dum ipsi ad medium istius regni pervenerint, tunc nos cum specialioribus nobilibus dominis huius regni coram ipsos accedamus et de unanimi voluntate diaetam cum ipsis faciamus et singulariter de negocio huius regni unanimiter concludamus. Nunciant etiam quod si nos vinum et avenam mitteremus sibi sub alpes, tunc bona nostra depraedare non permittent. Bonum esset igitur si rev^ma D^tio V. ad hanc congregationem in Megies die dominico nunc affuturo fiendam intraret et de praemissis omnibus concludere. Nam si intelligerent nos quoque hic paratos fore, speramus quod non intrarent; sunt etiam aliqui in hoc regno, qui pulveres sibi apromptuant (?), sunt etiam alii qui . . . . . ab eo requirunt. Bonum esset V. rev^mae D^ni talia intelligere, si enim Siculos ipsi prius perveniunt, timendum est ne et ipsi prope eos starent. Item dicit etiam oratorem regis Ferdinandi apud ipsum fore et libenter cuperet de christianis aliquod verum et bonum rumorem audire. Sed tamen non est nobis tutum sibi credere, quia fraudulentur agit nobiscum.

Quare rogamus atque iterum rogamus V. rev^mam D^nem quod veniat quam citissime ad hoc regnum, quia sine praesentia V. rev^mae D^nis nihil boni scimus facere, quia unus quisque secundum suam intelligentiam trahit. Caeterum in eo quam maxime rogo V. rev^mam D^nem ut has praesentes meas litteras nemini communicet; quoniam si ad aures ipsius vaivodae pervenerit, quod nos talia scribimus V. rev^mae D^ni non erit amplius nobis via, qualiter ab eo aliquid intelligamus. V. rev^mam D^nem deus etc. conservet. Ex Bohnya (Bonyha) in crastino festi beati Galli confessoris anno domino 1542.

Wolffangus de Bethlen etc.

Titlulă esternă: Reverendissimo domino Fratri Georgio episcopo Waradiensi etc. domino et tanquam patri nobis observandissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 518–519. Originalulă în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CLXXXV.

1542. 1542. *Nobilimea* din comitetele *Bihorului, Timişórei, Zarandului, Aradului* etc. întrunită în adunarea particulară dela Orade trimite unŭ deputatŭ la regele Ferdinandŭ spre a-i declara supunere şi fidelitate.

Serenissime princeps et domine domine nobis clementissime. Humillimam seruitutis nostre in graciam Maiestatis Vestre commendacionem. Misimus ad Maiestatem Vestram hunc fratrem nostrum egregium Michaelem Syomlyay, medio cuius omnem animi nostri ad Maiestatis Vestre fidelitatem et propensitatem declarare curauimus. Maiestati itaque Vestre, vti domino nostro Clementissimo supplicamus, dignetur eum exaudire, eiusque relatibus graciose fidem adhibere, et item graciosa relacione eum ad nos remittere. Precamur deum altissimum, vt Maiestatem Vestram felicissimam atque incolumem conseruare dignetur. Datum Waradini sedecima die mensis Augusti, anno domini 1542.

Ejusdem Maiestatis Vestre Serenissime

fideles Universitas nobilium comitatuum

Byhoriensis,
Themesyensis,
Zarand,
Bekes,
Chanadiensis,
Orodiensis,
Chongrad et
Zolnok exterioris.

Pe dosŭ: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando, diuina fauente clemencia Romanorum semper Augusto, ac Germanie, Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Sclavonie, etc. Regi, infanti Hispaniarum, archiduci Austrie, duci Burgundie, Slesie, Brabantie, Stirie, Carinthie, Carniole, Wirtemberge etc., principi Sueuie, marchioni Morauie, comiti Hapsburgi, Tyrolis etc., lantgrauio Alsatie etc., domino nobis clementissimo.

Monumenta comitialia Regni Hungariae. Tom. II. pag. 484—485. Originalulŭ învestitŭ cu 8 sigilie anulare în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CLXXXVI.

1542. Regele *Ferdinandŭ* scrie *Fratelui George* se cerce in totŭ modulŭ, ca se 1542
nimicéscă planurile voivodului *Petru din Moldova*.

Ferdinandus etc.

Reverende devote etc. Jam rursus alias a Devotione Tua accepimus litteras de 12. huius ad nos una cum iudicis Brassoviensis scriptis datas. Quae quidem litterae cum summam D^nis^ Tuae diligentiam minimeque fucatam in nos fidem arguant, non immerito ea ipsa sedulitate et continuatione qua D^tio^ Tua in scribendo ad nos utitur, delectari debemus et certe ita est, perplacet nobis eiusmodi studium illius et a se non nisi grato animo suscepimus. Ceterum quod de vaivodae Moldavensis conatibus scribitur, optaremus quidem meliora nobis afferri sed tamen eam fiduciam spemque singularem in D^nis^ Tuae prudentia et consilio collocatam habemus ut credamus illam omnes vias rationesque inituram esse quibus dicti vaivodae proposita infringi debilitarique possint. Etenim sicuti heri scripsimus, committere voluimus quin secretarium nostrum egregium Paulum Bornemissa ad D^nem^ Tuam cum mandatis nostris expediremus, quem prope diem apud D^nem^ Tuam futurum speramus. Ab eo facile intelliget D^uo^ Tua, quantum ei tribuendum putaverimus. Hodie consequutus est magnificus fidelis nobis dilectus Caspar Seredy, qui cum sexingentis ad minus equis Transsylvaniam petet, cuius quidem et suorum equitum praesentiam ad res fortius atque foelicitius gerendas magnum quoque adiumentum afferre posse existimamus. Accedit ad hoc quod haud negleximus tum magnificis Petro Petrowyth et Dragffy nec non egregiis Michaeli Bydi et Christophoro Kawassy fidelibus nobis dilectis per litteras nostras iniungere uti urgente necessitate quam possunt validissime gentibus suis praesto sint, omnemque opem ad defensionem istarum partium impendant. Sperantes procul dubio illos ipsos pro sua in nos fidelitate mandatis nostris accurate obtemperaturos fore.

Porro postquam ita praeter spem et expectationem tam nostram quam multorum aliorum evenerit, uti Romani imperii duces atque milites re infecta obsidionem Posthiensem deseruerint et inde retrocesserint, nihil certe prius nobis habendum duximus, quam de eo iam nunc agere et tractare ut maiori excercitus nostri parte in hibernis deducta et collocata, potiora subinde loca necessariis undiquaque praesidiis firmemus et muniamus; daturi praeterea operam ut tum apud sanctissimum dominum nostrum et sacram caesaream Maiestatem fratrem et dominum nostrum charissimum, tum apud reliquos principes et potentatus christianos ac praesertim imperii status coeptae huius expeditionis perpetuo cursu continuandae tam necessarium ac pium opus promoveamus; ita sane ut opitulante deo optimo maximo id quod hoc praesenti anno vel cessatum vel neglectum est, sub proximum ver multo auctioribus quam unquam antea viribus resarciatur et restauretur. Et in eo sane prudens D^nis^ Tuae consilium non possimus non vehementer approbare. Quocirca ean-

Digitized by Google

dem hortamur ut quid sibi circa expeditionem illam nostram in omnem partem faciendum esse videatur, ad nos simul cum omnibus rerum occurrentiis crebro indesinenterque perscribere velit; quo nihil nobis acceptius erit et id quoque erga se singulari gratia recognoscere studebimus. Datum Viennae 22. octobris 1542.

La inceputulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag 522—523. Conceptulŭ originalŭ în archiva secretŭ din Viena.

CLXXXVII.

1542. 1542. *Fratele George* scrie căpitanului *Gaspar Seredy*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, a intratŭ în Transilvania, din care causă dênsulŭ încă este silitŭ, că se intre cu trupele sale în Transilvania.

Magnifice domine amice et frater observandissime. Salutem etc. In advento suo D^tio^ V. tantam moram fecit et eousque venit ut regnum hoc mox perdemus. Petrus vaivoda Moldavus iam in Transsylvaniam advenit. Et quamvis quid mihi esset faciendum a M^te^ regia informationem expectabam, cum tamen extremum iam pene periculum impendeat, secus fieri non potuit; nisi ut quatenus dei optimi benignitas faverit, rebus regni prospiciamus. Opportet itaque ut ego cum meis gentibus mox in Transsylvaniam ingrediar et licet sciam per M^tem^ regiam D^ni^ V. mandatum non esse, nihilominus D^nem^ V. magnopere rogo, velit gentes suas mihi et post me in subsidium mittere; aut si ipsamet venire poterit, adducat secum etiam dominum Balassa Simond (sic) ut unanimiter M^ti^ regiae et regno huic inserviamus. Ceterum quantum ego intelligo et prout mihi a iudice Brassoviensi intelligi datur, Petrus vaivoda Thomam Kamarai nunctium M^tis^ regiae ad manus Thurcarum dedit. Quare si quid subsidii D^tio^ V. mittere voluerit, ne tardet eadem, sed mittat quamprimum obsecro. D^nem^ V. foelicissime valere exopto. Datum Waradini in festo beatorum Simonis et Judae apostolorum 1542.

Frater Georgius episcopus Waradiensis etc.

Titlulŭ esternŭ: Magnifico domino Caspari Seredy partium superiorum capitaneo etc. domino amico et fratri observandissimo.

Történelmi Tár. An. 1878. p. 524. Originalulŭ în archiva secretŭ din Viena.

Digitized by Google

CLXXXVIII.

1542. *Fratele George*, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că forţa armată de care dispune dênsulŭ nu este suficientă pentru a apăra Transilvania în contra unui inimicŭ aşa puternicŭ, cum este *voivodulŭ Moldovei*, din care causă rógă de noŭ pe regele Ferdinandŭ să se intereseze de sórtea Transilvaniei, şi se nu o lase, ca se fie o ţéră perdută pentru republica creştină. 1542.

Serenissime princeps et domine mihi clementissime. Humillimam servitutis etc. subiectionem.

Quaecunque nova hactenus intelligere potui, M^ti^ V. singula quam rectissime significare curavi; ego vero vel ex litteris M^tis^ V. ad me datis vel ex hominibus meis qui a M^te^ V. reversi sunt hucusque certum aliquod documentum nondum accepi, unde quid mihi esset faciendum intellexissem, sicut et antea M^ti^ V. scripseram. Impraesentiarum in regnum Transsylvaniae quale periculum supervenerit M^tas^ V. ex litteris iudicis Brassoviensis et regnicolarum quas praesentibus adiunxi intelligere poterit. Quamvis autem mea facultas ad defensionem regni huius tamque validum hostem propulsandum perquam exigua imo nulla sit; ne tamen videar me in tam ardu casu a M^tis^ V. servitute retrahere, quantulascunque tandem potero vires colligere, licet quales sint illi, in quorum medium profecturus sum, M^ti^ V. et antea significaveram et ex praesentibus litteris aperte pateat. Cum his in Transsylvaniam sum ingressurus, equidem illic eatenus possum M^ti^ V. servire quatenus divina favebit et annuere dignabitur clementia. Sed quemadmodum alias saepe numero, ita et nunc M^ti^ V. uti domino meo clementissimo humillime supplico, dignetur de regno Transsylvaniae deque hac terra prospicere, ne a M^te^ V. et christiana republica pereant, haec enim calami[tati]s principia sunt; periculorum quis exitus sequatur, solus deus novit. Ego M^tis^ V. fideles subditos in his partibus existentes per litteras et homines meos requisivi; videbo deo volente si quis ad instantia M^tis^ V. servitia venire non recusabit et prout quisque magis strenue egerit, si deus volet, M^ti^ V. id quoque significaturus sum ad extremum. M^ti^ V^rae^ humillime supplico, dignetur hominem meum praeter moram remittere; res enim ista moram minime patitur. Deus benignissimus dignetur M^tem^ V. etc. conservare. Datum Varadini 29. die mensis octobris anno domini 1542.

Eiusdem M^tis^ V. serenissimae

fidelis

Frater Geor[gius episcopus Varadiensis.]

Postcriptæ. A porta imperatoris Turcarum specialis homo meus rediit, qui refert totam Turciam a facie expeditionis M^tis^ V. vehementer conterritam fuisse eamque ob rem imperator a partibus transmaritimis validum traduxerat exercitum, qui iam tum, dum is exiret, Andrinopolim attigerat, cui Huzreph bassa inter alios quatuor bassas infimus praefectus fuerat; nondum pervenerat eo fama expeditionem M^tis^ V. dilapsam esse, ac proinde incertum est adhuc,

Digitized by Google

utrum is exercitus recta exeat vel autem ad propria dimittatur. Si revertetur, bene quidem et nobis salus; sin minus, nos in solius dei clementissimi manu erimus. Is mihi bassa, tametsi antea in omnibus meis negotiis admodum et contrarius et iniurius fuerit, blandis et adulatoriis verbis nunciavit, se et suam amicitiam etiam atque etiam offerens atque ubi primum adveniret mecum libenter se velle convenire meque omni genere officiosae fraternitatis prosequi; sed tamen vereor imo et scio magnopere ut sub his blanditiis virus et dolus insignis latet. Habeo adhuc illic fidum hominem meum, mittam mox et alterum atque interea donec animadvertent me de facto ipsis hostem esse, M^ti V. paratus sum ex animo inservire.

Ulterius vaivoda Transalpinus quoniam a porta continuo ut exeat sollicitatur, adeo ut unum chauz alter subsequatur, per occasionem misit ad me unum boieronem suum, nam ipsemet cum exercitu in regno suo vestigia celaturus, nolens exire, oberrat, consultat a me quid sibi faciendum censeam et an aliqua spes adhuc supersit, ipse enim ad quaevis paratus esset, dummodo cuius respectu sciret quid facere. Ego illum prout melius scivi, magnopere animavi, M^tis V. expeditionem ineunte statim vere triplo auctiorem fore; cumque per catholicam caesaream M^tem rex Galliae tribus iam vicibus profligatus sit, nullo impedimento illius quoque M^tem caesaream remorari, ideoque personaliter ad futuram expeditionem adventuram deinque clementissimo auxilio christianam libertatem iam tandem a barbaris liberatum iri. His et similibus adhortationibus boieronem dimisi speroque omnino nullum illinc nocumentum nobis hoc anno inferri. Moldavus autem hactenus ut intelligo in Transsylvania nullam depopulationem neque combustionem facit; dicit se ad Fogaras pro eliberandis obsidibus iturum atque inde ad beglerbegum. Jam ego sicut promisi intrabo et sicut deus optimus me iuvare dignabitur M^ti V. servire enitar.

Postremo superioribus diebus beglerbeg iudicem Zegediensem cum aliquot civibus ad se accersiverat; quos ego non sperabam ullo unquam tempore redituros. Judex tamen multis muneribus et promissionibus effecit ut remitterentur. Habent libertatem ad tres menses ut interea temporis Turcae Zegedinum non condescendent. Is est nunc status Zeged. Battiani cum Bornemyza nomine M^tis V. Zegedinum profecturi diverterant ad me, quibus ex pecuniis huius comitatus pecuniam ad unum mensem dari curavi sicque abierunt. — Castra Turcarum etiam nunc ad Baya sunt.

Meminit, ut opinor, M^tas V. cum foelicis memoriae Maiestas domini mei clementissimi Artandinos iuxta demerita ipsorum poena capitis mulctaverat ea punitione omnium dominorum animi quantopere ab eius M^tate abalienati fuerant, vix omni adhibita industria mitigari potuerant, quilibet enim idem periculum in caput suum expectabat. Nunc ob captivitatem Petri Perenny simile quiddam accidisse video, et nescio quid coeperunt inter se mussitare; incidit et haec vox: aliter, inquiunt, facere non possumus, nisi ut Turcae fiamus. Itaque salvo M^tis V. prudenti consilio, forsitan bonum esset ad complacandos istos motus aliquem veluti interpositam personam adhibere. M^tas V. mihi ignoscere dignetur si quid inconsultius scripsero; nam licet sciam

Digitized by Google

incoveniens esse ut ego ad statum rerum M^tis V. sententiam meam feram, cum istic omnia prudentissimo consilio administrentur; sed tamen, domine clementissime, quamdiu M^tas V. dei clementia superstes erit, sive boni sive mali erimus, necesse erit ut nobiscum perseveret ac e diverso nos cum M^te V. Certus sum M^tem V. ex suo prudentissimo consilio facillime modum in ea re excogitaturam, sed fortassis non erit ab re, si quo modo possibile foret Franciscum Dobo ex captivitate praesenti eliberare; eius fratres et affines venerant ad me, qui semet ad omnem fidelitatem et servitutem M^tis V. obnixe commendant; meque rogarunt ut pro illius eliberatione apud M^tem V. supplicarem et laborarem; profecti sunt iam illi ad M^tem V. quorum disiderium si istic M^tas V. ad finem non remiserit et si M^tas V. ex sua clementia permittere dignaretur, ego hic cum eis ne forte iuxta M^tis V. informationem, bono modo possem concludere; haec fortassis ratio, salvo ut praemisi M^tis V. prudenti consilio non aliena esset ab hoc instituto.

Domine clementissime, ob amorem dei supplico ut si quid scripsero, quo M^tas V. offenderetur, mihi ignoscere dignetur; studiose enim nihil scribo penitus quod M^tis V. erga me clementiam refrigeret. Sed tamen mei officii esse puto ea quae ad commodum rerum M^tis V. spectare animadverto, M^ti V. proponere; erit autem in arbitrio M^tis V. num quid ex meis scriptis admittendum et acceptandum sit.

Pe trei fâșii de chârtie separate (cari probabilŭ se ținŭ totŭ de scrisórea acésta) se află următórele:

1) Scriptis iam et obsignatis litteris iterum alius servitor iudicis Brassoviensis supervenit, qui nunciat Petrum vaivodam ad Brassoviam in castris fuisse iamque illinc ad viscera regni penetrasse. M^ti itaque V. pro certo possum scribere eum intra regnum Transsylvaniae esse, mihi armigeris ducentis vel ad summum trecentis summopere necessarium esset, quos si M^tas V. mittere dignebitur, dei auxilio ausim promittere ut ego custodiam.

2) Mandaverit mihi M^tas V. ut hic generalem condicerem congregationem proque subsidio praestando laborarem, ad dominicam igitur instantem, quae est quinta novembris congregationem indixi; videbo si qui comparebunt et in quibuscunque potero, M^ti V. ex animo obsequar; nunc tamen omnium animi in confusione et peturbatione sunt.

3) Quemadmodum intelligo dominus Nadasdy commisit ut si Turci vel Valachi ad pertinentias castri Fogaras irent, obsides illico decapitarentur; quod si fiet, opinor ut in regno Trassylvaniae interim donec ingredientur, insigne inferretur damnum.

Titlulŭ esternŭ: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 524—528. Originalulŭ cu cifre în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CLXXXIX.

1542. 1542. *Fratele George* scrie episcopului din Calocea, că ar fi bine se se termine odată definitivŭ neînţelegerile dintre regele Ferdinandŭ şi regina Isabella, şi regele Ferdinandŭ se ocupe odată Transilvania, de óră-ce *dorinţa Ardelenilorŭ încă din vechime este, ca se fie separaţi de Ţéra-ungurésc㠹*, şi se fie supuşi Turcilorŭ, după cum e Ţéra-românéscă şi Moldova.

(Octobre?) Fragmentŭ.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ulterius intelligo praesentem expeditionem magnam et praecipuam esse eamque M^ti regiae multis discurcionibus (sic) infinitisque sumptibus constare. Quoniam vero certum est bellum fama et exploratione constare (?!) D^nem V. ob amorem dei rogo proponat et suggerat eius M^ti ut diligenti ac prudente praehabita deliberatione, huius praesentis expeditionis status ita gubernetur, ne hominum existimatio hinc concepta frigescere incipiat. Arbitror omnino iam dudum D^nem V. intelligere, ad Pest quid acciderit Id cuius vicio sit factum, mihi nondum constat. Praestaret meo iudicio in publica huiusmodi expeditione tales conatus qui commode ad effectum deduci per insufficientiam non possunt, per dissimulationem differri et non facere, quam ubi auspiceretur re infecta illinc discedere. Sed quemadmodum ego divino, in nobis Hungaris insita illa pristina natura etiam nunc insidet; aut enim nullius prorsus volumus imperium subire aut vero universi perire volumus; quae duo, si salvi permanere velimus, omnino extirpanda essent. Ego D^nem V. iterum atque iterum rogo, laboret apud M^tem regiam ut negocium M^tis reginalis deducatur ad finem, habeatque locum, quo hinc emigret, ut M^tas regia integrum regnum et munitiones universas tam Transilvaniae quam harum partium pure in manus suas accipere queat, quae ubi prae manibus habuerit, eius M^tas postea faciliter poterit homines idoneos designare qui eius administrationis curam habeant. Hac vero in re non deberet longa procrastinatio fieri; nam D^tio V. rev. optime scit universos Transsilvanos inconstantes latrones esse et ex omnibus illis ne unicum quidem esse probum. Scit D^tio V. rever. iam ab antiquo Transsilvanos in ea fuisse intentione ut ab hoc regno Hungariae segregati instar Moldaviae ac Transalpinae se Turcae subderent, quod si itaque animadverterint praesentem expeditionem retrocessisse, timeo vehementer ne conentur statim sese Turcae subicere. Ego et hactenus ut M^ti regiae et regno huic inservirem, cum maximis impensis et fatigiis meis ideo tenui eos nomine caesaris Turcarum ut interea donec M^tas regia regnum illud in manus acciperet, facilius in officio continerentur. Nunc quoque quod eius fieri poterit atque ab eius M^te informabor itidem facere volo. Praeterea de hac quoque terra ut M^tas regia curam habere dignetur D^tio V. rever. efficiat; rogo; nam Michael Siomliaii (sic) prius quam ascenderet, satis stulte quosdam haidones convocarat, quibus decem aut amplius florenos dederat eosque animaverat contra Turcas; imo publice praedicarat tempus acceptabile advenisse, in quo iugum Turcae abiciendum esset! illi itaque pauperculi ad quinquaginta

Digitized by Google

vel circiter convenerant et aliquos Turcas mercatores interceperant; Turcae vero eos adorti ad unum usque enecarunt capitaneumque vinctum abduxerunt; nunc autem toti huic terrae depopulationem comminantur. Cumque dominus Petrouuith apud M^tem^ reginalem sit, opinor enim cum ex industria illic desidere, nemo est ad quem haec terra respectum habeat. Me quoque Transsilvanenses saepius iam ut intrarem rogarunt et necesse est ut ingrediar; expecto tantummodo reditum legatorum. Quamobrem D^nem^ V. rever. pro amore communis patriae haec omnia ex suo prudenti consilio M^ti^ regiae suggerere velit, atque inprimis ut eius M^tas^ negocium reginalis M^tis^ absolvat; alioquin procerto M^tas^ sua integro regno Transsilvaniae nullo modo potietur. Huius praeterea terrae dignetur eius M^tas^ curam habere, ne pereat.

Pe o fóie de chârtie separată, fără cifre: Haec ideo scripsi in ciffris ne quispiam alius praeter D^nem^ V. rever. intelligat; exemplum autem ciffrarum apud M^tem^ regiam est, unde D^tio^ Vra. petere potest.

Titlulŭ esternŭ: Domino reverendissimo Colocensi.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 537—538. Originalulŭ cu cifre în archiva secretă din Viena.

CXC.

1542. *Fratele George*, tesaurariulŭ reginei Isabella, informéză pe regele *Ferdinandŭ*, că *voivodulŭ Moldovei* a intratŭ în Transilvania, din care causă dinsulŭ a trimesŭ înaintea voivodului o parte din trupele, ce le are la dispositiune, spre a puté apăra ţéra acésta. 1542.

Serenissime princeps et domine domine mihi clementissime. Humillimam seruitutis mee in graciam maiestatis vestre commendacionem.

Mandauerat mihi maiestas vestra, ut comitatibus harum partium comicia indicerem, in ipsoque conuentu de contribuendo maiestati vestre subsidio laborarem. Quod ego feceram, sed tamen ex dominis preter Magnificos Anthonium Lossonczy Andream Batthory de Syomlyo et Demetrium Chaky non comparuerant, ex aliquot preterea comitatibus domini nobiles ad hesternum conuenerant diem; licet eciam ceteri domini percunctandi magis, quam comiciorum causa homines suos ad me miserant. Habito igitur conuentu, proposui imprimis voluntatem maiestatis vestre de contribucione, exhibui deinde ijsdem litteras majestatis vestre super captiuitatis Pereny assecuracionem, ut cuiuis(?) securum foret ad maiestatis vestre comicia accedere. Quamuis autem nobiles trium comitatuum, nam ut premisi ex singulis non aduenerant, ad exhibendum subsidium mox paratos sese obtulerunt, cum tamen particulare huiusmodi subsidium maiestati vestre minus commodum erat futurum: visum est mihi, deli-

Digitized by Google

beracione cum dominis et fratribus meis prehabita, diem presentium comitiorum in alterum terminum transferre; partim ne fieret in maiestatis vestre prouentu aliqua dissipacio, partim uero ut uniuersos hos in unanimem et concordem obsequendi maiestati vestre promptitudinem per hanc opportunitatem reducere valerem; facile enim animaduertimus tantam ruinam et desolacionem miserrimi regni huius non perinde aliunde et hactenus, quam ex nostra dissensione prouenisse, vt igitur uniuersi commodius conuenirent, et ego a majestatis vestre seruitute e Transsyluania, rebus illic, si deo optimo placuerit, confectis, redire valerem, terminum comiciorum festum Sancte Lucie constituimus. Quoniam enim Moldauus iam in regno Transsyluanie grassabatur, et maiestas vestra quaternis uel quinis iam in literis mandauerat mihi, ut ego saluti et conseruacioni regni Transsyluanie, similiter huius terre prospicerem; quatenus mea facultas permittebat, iam meum ego apparatum expediueram, fratres preterea et amicos meos requisiueram, ac propemodum in ipso itineris procinctu eram, cum nunctius maiestatis vestre Paulus Bornemyza superuenit, per quem maiestas vestra idipsum mihi mandauit. Tamesti autem in Transsyluania et antea certum numerum equitum et peditum habuerim, dum tamen Bornemyza aduenit, iam tum aliquam partem gencium mearum premiseram, magnisque sumptibus meis preter solucionem meorum seruitorum, coactus sum plures conducere gentes; pueriliter enim, ut non conuenit, ita nec possum eo ingredi. Cum his igitur recta iam ingrediar, ubi equidem majestati vestre eatenus possum seruire, sicuti diuina fauebit clemencia; quod si uero mea studia, meique conatus in parte aliqua defectum pacientur, maiestas vestra non negligencie mee, sed insufficiencie facultatum mearum ascribere et imputare dignetur; cum enim et antea, ut regnum Transsyluanie imperio et dicioni maiestatis vestre integrum subijcere possem, infinitos fecerim sumptus, quemadmodum maiestati vestre scripseram et nunctiaram, licet ut intelligo, quidam maleuoli mei illa studia mea apud maiestatem vestram in diuersam interpretati sunt partem, ego itaque ob illas et presentes impensas penitas exhaustus sum, ex prouentibus enim regni in meas manus pars admodum exigna administratur, mei uero prouentus ad sufferenda et debito ordine conficienda negocia majestatis vestre nullomodo sufficiunt. Ego nihilominus, quod prestare potero, ex animo paratus sum majestati vestre, uti domino meo clementissimo seruire, jamque ingressurus in Transsyluaniam iter aggredior, et quisquis erit rerum successus et exitus, maiestatem vestram de omnibus quamprimum et quam sepissime cerciorem reddere curabo. Interim deus optimus maximus maiestatem vestram incolumem et felicissimam conseruare dignetur. Datum Varadini 9. die mensis Nouembris anno domini 1542.

Eiusdem maiestatis vestre serenissime

Fidelis

Frater Georgius episcopus Varadiensis.

Pe dosü: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando, diuina fauente clemencia semper augusto, ac Germanie, Ungarie, Bohemie, Dalmacie,

Digitized by Google

Croacie, Slauonie etc. regi, infanti Hispaniarum, archiduci Austrie, duci Burgundie, Slesie, Brabancie, Stirie, Carinthie, Carniole etc. principi Sueuie, marchioni Morauie, comiti Habspurgi, Tirolis etc., lantgravio Alsacie etc., domino mihi clementissimo.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. II. pag. 485—487. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

CXCI.

1542. *Ferdinandŭ*, impĕratulŭ Germaniei, invită pe *Fratele George* se stringă armată şi se intre în Transilvania de óră ce starea lucrurilorŭ de acolo se vede turburată din causa atitudinei *voivodului din Moldova.* 1542.

Fratri Georgio.

Ferdinandus etc.

Reuerendissime deuote fidelis syncere nobis dilecte, accepimus rursus alias literas deuotionis tuę, vigesima nona Octobris iam elapsi ad nos datas, simul cum adiunctis ab vniuersitate regnicolarum Transsyluanię et judice Brassouiensi ad eandem deuotionem tuam prescriptis, quibus identidem et non nisi clementi animo intelleximus singularem et assiduam curam illam atque solicitudinem de rebus nostris regnique salute et defensione continue cogitandj consulendique, pro qua re deuotioni tuę debitas agimus gratias, eamque etiam atque etiam vehementer hortamur, vt in tantis regni istius nostri necessitatibus strenue atque fortiter rempublicam capessere, patrieque ac nobis impendentia mala, quantum in ipsa erit auertere velit, nam quid a se hoc quidem tempore vel omnium maxime curari impense cupiamus et quibus denique in rebus opera et vigilantia illius vti decreuerimus, iamdudum deuotionem tuam tum per suos nuntios, tum etiam per magnificum Casparem Seredij et Egregium Paulum Bornemissam secretarium nostrum peculiariter ad se cum mandatis nostris in hoc expeditum satis abunde cognouisse arbitramur, quocirca quum rerum Transsyluaniensium status propter Waywodę Moldauiensis conatus aliquo forsan modo perturbari queat, nobis non potest non magnopere probari consilium et institutum illud deuotionis tuę, vt scilicet primo quoque tempore collectis quibuscumque potest viribus Transsyluaniam ipsam ingrediatur, sicque occurentibus malis obuiam eat, quemadmodum eandem deuotionem tuam sedulo facturam esse nihil dubitamus, quod si magnificus Andreas de Bathor aduentum suum longius quam par esset, differret, vel oblatam per nos sibi conditionem aliquibus de causis recusaturus esset, nihilominus deuotio tua interim per se omnia agere et prouidere velit, quae ista rerum conditione pro

Digitized by Google

conseruacione dicti regni Transsyluanie agi et prouideri debere existimabit; et hoc quidem tanto a deuotione tua studio petimus vt vix quidquam magis; nos etenim haud cessabimus, neque pretermittemus omnes eas uias et rationes inire, quibus iamtandem libertati vnionique huius afflicti regni consuli possit, et valde etiam propensi essemus iam iam ad deuotionem tuam ducentos siue trecentos armigeros, quibus sese summopere opus habere scribit, expedire, sed cum cogitamus tum itineris longitudinem locique distantiam, tum etiam anni tempus admodum sane difficille et graue fore, nobis videtur istiusmodi equitum grauis armature numerum istuc tam derepente mittere presertim cum eorum equi qui in proxima expeditione fuerunt, plus satis etiamnum defatigati et delassati sint, adeo vt ne ad tam longum iter summa nimirum celeritate conficiendum sufficere possint, valde verendum sit; attamen de ijs et alijs ad istius regni defensionem conseruationemque pertinentibus maiorem quam possumus curam gerere studebimus et ob id deuotionem tuam hortamur perclementi animo, vt de omnibus, quecunque nostra ope et auxilio pro defensione istius patrie recte atque commode adhiberi posse iudicauerit, primo quoque tempore nos confidenter admonere velit, quandoquidem deuotionis tuę iuditium et opinionem circa istiusmodi negotia in quibus diu multumque versata est, merito magni facere debemus.

Ceterum quod deuotio tua de blandis et adulatorijs verbis ipsius Husreph Basa, quibus deuotioni tuę se suamque amicitiam obtulerit scripsit, non dubitamus equidem, quin deuotio tua pro sua prudentia facile considerabit, quantum et quatenus talibus hominibus fidendum sit, scietque sibi ab eius dolo vafritieque perquamoptime cauere.

Quantum ad Segedini tuitionem attinet, credimus iam ipsum Bathyanj vna cum Bornemyssa eo peruenisse, illosque daturos operam fore, vt dictum oppidum ab hostium insultu jmpressioneque conserunt et defendant.

Porro quod deuotio tua de Petro Perenij scribit, hoc in bonam partem accipimus, sed tamen eandem ignorare nolumus nos certissimis indicijs et testimonijs de illius delictis habitis, quorum bonam partem ad notitiam deuotionis peruenisse non dubitamus, et prout deuotio tua breui clarius percipiet ipsum capiendum curasse, et nonnisi jure mediante contra illum procedere statuisse.

Circa dimissionem vero Francisci Dobo breui deliberabimus, quid nobis sit ex re faciendum, et ad deuotionem tuam perscribemus.

Super indicta congregatione per douotionem tuam iuxta commissionem nostram expectamus ab ea certiores fieri, quem exitum atque effectum illa ipsa dieta habuerit.

Nota. Cum Thomae Nadasdy mandabimus, ut statim missis ad suas litteris agat, ne obsides in arce Fogaras capite plectantur, etiam si Turce vel Valachi ad pertinentias dicti castri irent, licet existimemus vel iam, quod in animo habuerunt, egisse, vel posthac vix tentaturos fore.

Postremo autem deuotionem tuam clementer requirimus vt de omnibus occurentijs rerum istarum continue nos, prout fecit, admonere curet, libere et confidenter ad nos singula perscribendo, que tum ad nostram tum regni salutem et utilitatem pertinere dijudicauerit; tantum enim abest ut in eo of-

Digitized by Google

fendamur, si quid liberius scripserit, vt potius grato animo talem in nos ipsius confidentiam suscipiamus; pergat itaque deuotio tua sicuti cepit, jd quod nos singulari quoque gratia erga eam rependemus, quam etiam hac latere nolumus, nos iam hic diligenter pro conclusione presentis huius dietę, necessarijsque prouisionibus et presidijs ad tutandas fines, prohibendasque hinc inde hostium excursiones agere et laborare, jtidem postea apud jmperij status in proximis comitijs, quemadmodum antea ad te scripsimus Nurenbergę, tum etiam apud cetera regna et dominia nostra facturi, quicquid autem hic concludetur, dehinc ad deuotionem tuam perscribemus; Datum Posonij die 20 Novembris 1542.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 158—161. Concepţiŭ originalŭ în archiva statului din Viena.

CXCII.

1542. *Representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania* se întrunescŭ de nou la Turda şi încheie unŭ nou *tractatŭ de uniune*, ca se apere regatulŭ Transilvaniei în contra orî cărui inimicŭ. 1542.

1542 die XX die mensis Decembris domini Regnicolae trium nationum Transilvanarum in Conventu Thordensi congregati supscriptos articulos pro bono publico, regni conservatione, et concordia vera et fraterna, fecerunt.

Inprimis cum ex simulata concordia multa mala superioribus exactis diebus sequuta sunt, clades, incendia, depopulationes Regni et exactiones indignae ab hostibus illatae, ne deinceps maiora mala, quae ultimam pernitiem patriae afferre possint, in hoc omnes unanimi consensu, longa praehabita deliberatione, paribus sententys convenerunt, ut futuris temporibus deposito omni odio, simultatibus, ac tantis dissidys, veram fraternamque amititiam servent, et si aliqua vis hostilis regno paribus . . . animis ac voluntatibus ad tuendum Regnum conveniant, juxta mandatum ordinarii judicis, quem Princeps una cum Regno constituit vel constituet, seque mutuo protegant et defendant.

Decretum est si qui hostes Regnum invaderent, tunc singuli Cives Ciuitatum et domini Castrorum familias omnium caeterorum Regnicolarum huius Regni nostri intra muros ac municiones suas recipiant. Recepti vero quicunque fuerint, suis vivant inpensis et nullum damnum, nullam violentiam inferant, neque dolum ac fraudem aliquam committant, sed mutua amicitia et defensione se ipsos tueantur. Si autem aliquis receptus in Castra aliquid deliquerit contra cives, vel Cives et inhabitatores contra receptos, tunc Judex loci Justitiam et Judicium faciant, et quod Juris fuerit exequatur si per bonam concordiam convenire non potuerint.

Digitized by Google

Si cum hostibus pugnandum foret et aliquid infelicitatis (quod deus optimus avertat) cuippiam aut quibuspiam contingeret, tunc ii ob se ipsos et sua conservanda recipiantur in eas munitiones quas casus et fortuna obtulerit.

Statutum est ut nemo unquam in patriae perniciem aliqua consilia et conspirationes ineat, neque factiones exsuscitet, qui si deprehensus et legitimis testibus convictus coram judice ordinario regni fuerit, tunc puniatur ultimo supplicio et ammittat bona quae suam personam concernunt, salvis aliis bonis uxorem et filios eorum concernentibus. Bona vero huiusmodi transgressoris judex Regni ordinarius possit conferre juxta antiquam consvetudinem Waivodarum et reliqua bona si quae superfuerint, Princeps regni conferat.

Ut obuietur privatorum diversis studiis et cupiditatibus, statutum est, ut nullus cujuspiam status et conditionis existat, audeat cum pernitie patriae aliquod commodum seu utilitatem privatam querere, Transgressor vero convictus legitime, ut praemissum est, penes supradictos officiatur.

Decretum est, quod nemo audeat suo ipsius consilio et conatu de principatu aliquid statuere, sed simul cum omnibus regnicolis communi deliberatione id agatur, poena similiter sub praemissa.

Decretum est ut quicunque transgressores praefatorum articulorum et concordiae fraternae intellexerit, talis teneatur Judici ordinario regni aperire. Judex vero ordinarius Principi et consilio ejus patefaciat. Statutum est, ut Principem et Regni Judicem ordinarium simul cum sua comitiua in omnes ciuitates et castra semper intromittere debeant.

Demum statutum est, ut super haec omnia literae conficiantur nomine trium nationum regni Transilvaniae, sub sigillo autentico capituli Albensis Transilvaniae.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 164—165. — Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde N. F. XII Band. pag. 104—105.

CXCIII.

1542. 1542. *Dieta feudală a Transilvaniei* intrunită la Turda decide a plăti ună *tribută Turcilorŭ*, şi a ruga pe sultanulŭ, ca se libereze din captivitate pe nobilii *Valentinŭ Turcu* (Thewrek) şi *Stefanŭ Mailatŭ*.

22 Decembre.

Articuli per Dominos Regnicolas facti in Conuentu Thordensi.

. . . . . .

Item. Quoniam Domini Regnicolae fideles suae Majestatis ac filii sui serenissimi agnoscunt dandum esse tributum Imperatori Turcarum: supplicant Majestati suae, velit cum Dominis Consiliariis eam curam habere ut sub nomine Suae Majestatis et filii sui incolumes permanere possimus.

Digitized by Google

. . . . . .

Item. Domini Regnicolae supplicant Reginali Majestati, ut dignetur curam habere eliberationis dominorum Valentini Thewrek et Stephani Maylad: et si pecunia redimendi fuerint, parati sunt Domini Regnicolae omnia onera possibilia ferre, ut eliberentur.

. . . . . .

Item. Erectiones castellorum et munitionum in Radna Banya et aliis in locis quomodo fieri debeant, dilata est deliberatio ad id tempus, quo convocabuntur supradicti Domini trium Nationum ad suam Maiestatem, quia iam Siculi discesserant, quando ad Dominum Locumtenentem nunciata deliberatio fieri debebat super huiusmodi castellorum erectione.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 169—171.

CXCIV.

1542. *Antoniu Verantiu* raportézã despre *uniunea*, ce au inchiat'o in dieta dela Turda cele trei natiuni privilegiate, spre a se puté apãra mai cu succesũ, de cum s'aũ apãratũ in contra *voivodului din Moldova*. 1542.

Spectabilis et magnifice domine, domine obseruandissime, salutem et seruitutis mee quam plurimam commendacionem; quod et magnificus dominus meus palatinus Cracouiensis per literas suas ad me datas consulebat et ego iamdudum apud reginalem Maiestatem tentaveram, hoc novo anno quem dominacioni vestre magnifice felicem precor, consequuti sumus deo auspice et domino Joanne Lyessieczki autore; hys enim comicijs videram iam tandem domini tezaurarij potentiam, et magnam autoritatem, videram eciam frustra conari, vt eum aut opprimant aut subdant cvi subdi non velit, deum itaque laudemus, laudemus ectiam tam reginalem Maiestatem quam dominum tezaurarium, qui ambo monitis istarum Maiestatum ac dominacionum vestrarum paruerunt, et se vinci permisere. In festo Joannis (dec. 27.) solo domino comite et Pathoczy presente, mutue reconciliacioni assensere, et dominus Lyessieczki orator velut pater manus eorum coniunxit, illeque prior obsequia, et eciam candorem animi, illa deinde clemenciam et amorem pollicta, sed ut vera fatear, nescio quamdiu fedus seruaturi, et vereor ne tempore necessitate rerum, sicut illa ita et ille agat, nam ingeniosus est Vlisses, vtcumque tamen futurum sit, placet concordiam jn comicijs Thordensibus idem et he tres naciones Transilvane fecere, mutuis sese vinculis in vnitatem strinxere, ne alij ab alijs metuant, vt hactenus et ingruente hoste quopiam non vt nuper contra Moldawm, sed diligencius arma sumant, et se defendant.

Saxones, qui in conventu non aderant tot ut tante rei auderent sub-

Digitized by Google

scribere, diem ad deliberandum accepere, quis concordie prime partes extitere, vt eam partem facilius ceteris rebus tam regni quam maiestatis reginalis prospiciatur; nam illico statutum est vt filium defuncti principem habeamus, vt cesari Turcarum tributum mittamus, vt rogemus Ferdinandum Regem, ne in periculum nos adducat si tueri nequit et sinat nosmet ipsos nostri curam gerere, postremo, vt quamprimum et vbi voluerit maiestas reginalis convocet primarios viros regni ad se, ut de prouisione ac meliori statu suo decernatur; quid autem de hys omnibus sperare boni aduc nihil plane audeo, quia et tractatus reginalis maiestatis cum Ferdinando rege impedit et proxima nostra legacio ad eundem regem cum fidelitatis oblacione omnia perturbat, quandoquidem et Turcam timent et in Ferdinandi potencia nulla est fiducia, cuique parieti sit admodum dificillis est deliberacio, sic vereor ne pretextis, a quibus divelli nequimus, pereamus cum hysipsis cum quibus hucusque semper perijmus, nulla sinceritate accionum vsi, nam et rapax Seredi ad suam maiestatem venerat proxime cum diplomate confirmacionis dicti tractatus, honeste remissus est, nique modestia vafer homo preuertisset, decedens ante tempestatem, proculdubio ex ipsis comicijs motu regni pellebant, in quibus enormes rapine tam paruo tempore a suis acte multorum querimonijs sunt declamate.

Reginalem maiestatem tantum salutauit cetera peragere consilium ac regnum vetuit precipue odio rapinarum ipsius Seredi ac suorum; sed et ex hoc quid turbarum expectatur tua dominacio consideret, cum cesare etenim si dubijs annis condiciones salutis inibimus et nesciet quo loco res nostras fore putandum est, verum hijs leuitatibus nos jam asvevimus fluctuemus aduc.

Hodie dominus tezaurarius, comes Themessiensis et Pathoczy proficiscuntur in Hungariam ad habenda comicia, vt ea eciam pars regni, que est inter Tibiscum et Transiluaniam partem tributi conferat.

Vbi vero negocium meum non communicassem cum tua dominacione dominum palatinum Cracoviensem attigit etc. priuata sua negocia, scriptor presencium literarum in literis prosequitur, que supervacaneum michi visum est hic describere.

Datum ex Dzalw ante penultimam decembris 1542.

Wrancius.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae, Tom. I. pag. 172—173. Copie contemporană în archiva statului din Viena.

Digitized by Google

CXCV.

1543. Comitatele *Bihorului, Zarandului, Timişórei, Aradului* etc., trimetü unü deputatü la regele Ferdinandü spre a-i declara supunere. 1543.

Serenissime princeps et domine domine nobis clementissime, fidelium et perpetuorum seruitiorum nostrorum humillimam comendationem. Misimus ad Majestatem vestram Serenissimam hunc fratrem nostrum Egregium Michaelem de Wesen, medio cuius de arduis rebus et negotijs, statum regni concernentibus, nonnulla Majestati vestre, nomine nostro, referenda commisimus. Supplicamus itaque Majestati vestre Serenissime, tanquam principi nostro Serenissimo, dignetur Majestas vestra verbis ipsius fratris nostri fidem facere, eumque sua clemencia ita exaudire, vt res nostre, que in extremo periculo versantur, Majestati vestre cure esse videri possint. Deus optimus maximus Majestatem vestram Serenissimam sanam ac felicem conseruet. Datum in Comitijs Waradiensibus 10. Januarij, anno domini 1543.

Ejusdem vestre Serenissime Majestatis

fideles seruitores

Comitatus Bihoriensis, de Zarand, Themesiensis, Orodiensis, Chanadiensis, Chongradiensis, de Bekes, Zolnok Exterioris et Hewesiensis etc.

Pe dosă: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando, diuina fauente clementia, Romanorum semper Augusto ac Germanie, Hungarie, Bohemie Dalmacie, Croacie, Sclauonie etc. Regi, infanti Hispaniarum, archiduci Austrie, duci Burgundie, Slesie etc., domino nostro clementissimo.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. II. pag. 494—495. — Originalulü cu 8 sigile inelare în archiva secretă din Viena.

CXCVI.

1543. *Nicolae Olachulă (Românulă)* rógă pe regele *Ferdinandă*, ca se fie numitü episcopü la Agria séü în Transilvania. 1543.

Sacratissima Maiestas Regia Domine Domine Clementissime.

Fidelitatis et seruitiorum meorum perpetuorum in clementiam Majestatis Vestrae Sacratissimae humilimam commendationem.

Spe ea ductus, quam mihi Sacratissima Maiestas Vestra de mei pro-

Digitized by Google

motione saepe numero clementer facere dignata fuit, non erubui clementiam et munificentiam eius nunc suplex implorare, cum Sacratissimae M^ti V^rae in episcopatibus Agriensi et Transsilvanensi nunc uacantibus datam esse uideam occasionem, qua in me suam clementiam declarare possit, et mihi locum ac conditionem dare, ex qua non quidem fidelius, quam in hunc diem (id enim totis uiribus curaui), sed diligentius et commodius seruire ualeam.

Suplico igitur Sacr^mae M^ti V^rae humillime: dignetur ex sua clementia altero beneficiorum praefatorum mihi prouidere. Si quid hactenus a me intermissum est seruitii apud M^tem V^ram, curabo id omnibus uiribus prouisus eiusdem clementia cumulate reponere. Gratiosum a Sacr^ma M^te V^ra expecto responsum. Quam deus optimus maximus felicem et incolumen conservet.

In cuius clementiam me et fidelia seruitia mea iterum atque iterum suplex commendo.

Ex Posonio decima Februari Anno 1543.

Sacr-mae M-tis V-rae

humilis et fidelis seruitor

Nicolaus Olahus custos Albensis.

Titlulă esternă: Sacr^mae Maiestatis Regiae Romanorum Hungariae et Bohemiae etc. domino meo clementissimo.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 596. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

CXCVII.

1543. 1543. *Dieta feudală a Transsilvaniei întrunită la Cluşiu* decide a trimite o legaţiune la Constantinopolŭ, ca se ofere tributŭ sultanului, şi altă legaţiune la *Petru, voivodulŭ Moldovei*, ca se încheie cu dênsulŭ unŭ tractatŭ de alianţă şi de bună vecinătate.

1543. Die 26. Mensis Februarii Colosvarini. Articuli Dominorum Regnicolarum.

Quoniam his periculossimis temporibus Reginalis Majestas se, filium vitam et fortunas exponere vult, simul cum Dominis Regnicolis omnem eventum excipere, ideo par est, quod Reginalis maiestas et Illustrissimus Dominus Filius Suae Maiestatis habeant plenam potestatem tenendi, gubernandi et administrandi Trannssiluaniam, et reliqua quaelibet loca comitatusque sub nominibus Suae Maiestatis et filii Ejus existentia.

Omnia Officia, et officiales quilibet, tam Reuerendissimus Dominus Locumtenens, quam caeteri dependeant ab ipsa Maiestate Reginali, et Filio suae Maiestatis, ita, quod secundum Principum Hungariae indulta et Privilegia, libertas Regni huius inconcussa seruetur, quodque omnia Regni negocia

Digitized by Google

Sua Maiestas administret de consilio Consiliariorum ipsius maiestatis Reginalis. Si vero grandia negotia emerserint Sua Maiestas advocet, non solum Consiliarios suos, verum etiam primarios homines Consiliarios alias designatos, e qualibet natione, quorum Consilio utatur.

Nulli officiales in hoc Regno constituantur externi, neque beneficia aliqua in Ecclesiam Albensem conferantur laicis, non suscipientibus ordines, pueris item, et his, qui non sunt oriundi e regnis Coronae Hungariae subjectis.

Cum sua maiestas habeat Ciuitates et arces, in hoc Regno Transsyluaniae, et alibi, possit habitare in quancunque Ciuitate, vel arce Suae Maiestatis. Denique si Lippam, Temesvarinum, Varadinum aut etiam Cassoviam, ire voluerit, proficiscatur, de Consilio tamen consiliariorum Suae Maiestatis et Consiliarorum alias a Dominis Regnicolis electorum.

Ex singulis nationibus mittantur singuli nuncii, ad imperatorem Turcarum, cum censu offerendo, quem portare nuncius Reginalis maiestatis debet, et mandata referre. Ibi oblato censu agantur gratiae Imperatori Turcarum, quod filium serenissimi Dominis Joannis Regis voluerit praeesse Regno, supplicareque, quod si filius Regiae maiestatis e vivis excederet (quod Deus auertat) dignetur libertatem Nostram literis suis confirmare, ut semper possimus aliquem principem, quem voluerimus, ex nostratibus nationis Hungariae (eligere vel habere).

Reliquam instructionem dabit maiestas Reginalis, cum Consiliariis suis, ipsi nuncio mittendo.

Nuncius mittendus a Reginali Maiestate ad Magnificum dominum Petrum Wayuodam Moldauiae, ratione confoederationis et bonae vicinitatis cum hoc Regno, sicut olim fuit amicitia inter hoc et illius, mandata ad eundem Waywodam dari debent a Maiestate Reginali et Consiliariis.

Quoniam ad necessitates reginalis Maiestatis et regni defensionem milites sunt necessarii, ideo domini Regnicolae considerantes pericula instantia, hostes item internos et externos orituros forte esse, qui ne possint incautos dominos Regnicolas opprimere, decreuerunt alendos esse milites mille et quingentos, qui semper parati sint et ubicunque et cuicunque Nationi necessarii fuerint, istuc ducantur et suis uiuant impensis, cum habituri sint sua stipendia.

Domini Nobiles seruent Equites quingentos, Domini item Siculi totidem milites quingentos teneant, Saxones uero pedites quingentos bene instructos armis habeant, praeter illos milites, qui parati esse debent, scilicet singuli de decem portis alias dicatis.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 175—177. Copie în archiva natiunei sâsesci din Sibiiu.

Digitized by Google

CXCVIII.

1543. 1543. *Grigorie Vasarhely* informéză pe *Paulŭ Bornemisza*, secretariulŭ regelui Ferdinandŭ, că sultanulŭ turcescŭ a adresatŭ o scrisóre către dieta Transilvaniei întrunită la Cluşŭ, prin care invită pe naţiunile Transilvaniei se iée parte la espediţiune asupra Germaniloru, şi le face cunoscutŭ, că *voivodulŭ din Moldova* şi *voivodulŭ Ţerei-românesci* voru trece prin Transilvania către Buda.

Egregie domine et Frater obseruandissime, salutem et mei commendacionem; jn alijs literis de statu istius regni nihil ad te scripsi, cum penitus ignorarem quid velint regnicolę nunc in ista congregacione Koloswarini facta intellexi eos, qui jn omnibus rebus et negocijs semper adsum et vt regi significes rogo. Sic autem est negocium regni, Turca misit ad eos literas, mandat in eis, vt per capita in exercitum suum veniant ut victualia sufficiencia ducant, quoniam inquid tanto numero contra germanos proficisci volumus, quod neque antea eo numero exiuimus, vos quoque ita vosmet ipsos ordinetis et preparetis cum victualibus, vt neque vos, neque exercitus noster jn victualibus deficiat, preterea jnquid waiwoda Moldauus per regnum vestrum egressurus est, ne eum molestetis sed pacifice dimitatis, waywoda quoque Transalpinensis venturus est, et iter uterque istorum capiet ex mandato cesaris Turcarum primo die Aprilis, istis quoque Transsyluaniensibus eo modo mandatum est, vt cum illis moueant exercitum Transsyluanensem tam equestrem quam pedestrem; jam frater optime constitutum est hic, vt a singulis sessionibus exigantur denarii LXXV. ex hijs denarii XXV. reginali maiestati dăntur, cum reliquis denariis 50 mittuntur ad Turcam alique persone, ad excusandum se ipsos et expediandum. Anthonius prepositus Albensis unus qui ibit in legacione ista et vt eciam episcopatum a Turca impetret si obtineri potest; mittuntur ad regem quoque et ad cesaream majestatem litere, jnpetraturi sex milia homines, mille armigeros, mille huzarones, quatuor millia pedites, si hos homines possunt jmpetrare a maiestatibus suis, tunc hęc utilitates sequuntur et regno et suis maiestatibus, vt isti waiwode se ipsos domi retinebunt et Turca non erit ita audax jn ascendendo. Si autem isti milites jntrauerint, nos possumus numerosiorem reddere, nam cum nostratibus possumus esse cum septuaginta milia fieri, et eciam pluribus, ergo si vult sua maiestas jntegrum hunc regnum fieri, non recuset hos milites jntromittere ac desiderium huius regni adjmplere aliter vel alioqui regnum istud Transsyluanie pessum ibit, ista de statu regni habes, et refer regi ac me et seruicia mea ipsi commendes, velim si fieri possit vt officium Thordensis camere simul michi ordinares, certe dignus essem eciam aliquid ab eo obtineri, qui fidelissime semper seruiui; vale felix et sis memor mei rogo, datum in congregacione Kolosvariensi penultima februarij 1543.

Vester Wassarhelius mp.

Titlulŭ esternŭ: Egregio domino Paulo Bornemisza secretario regie maiestatis, domino et Fratri obseruandissimo etc.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom I. pag. 178—179. Originalulŭ în archiva secretă din Viena.

Digitized by Google

CXCIX.

1543. *Petru Haller*, primariulŭ comunităţii Sibiului, amintesce regelui *Ferdinandŭ* despre devastarea, ce a făcut'o în Transilvania *voivodulŭi din Moldova.* 1543.

Sacra Regia Majestas, Domine Domine Clementissime.

Post fidelium serviciorum meorum perpetueque fidelitatis et constancie mee erga S. Regiam Mattem. Vestram, humillimam ac devotissimam commendacionem, Non latet Sacram R. Majestatem Vestram, quod proxime elapso anno hoc Regnum Transsilvaniense per speciales nuncios suos, de tribus Nacionibus ad S. R. Mtatem vestram missos (inter quos ego eciam minimus nuncius Vniversitatis Saxonum fui) fidelitatem et obedientiam debitam, tamquam dno suo Naturali et Regi prestiterunt, iuramentoque firmauerunt, Verum, tamen exquo ego, licet minimus inter eosdem nuncios Transsilvanienses, nomine omnium Saxonum, fidelitatem Sacre Regie Maiestati Vestre fide mediante prestiti, Ideoque fidelitatis mee racio, qua erga Sacram Regiam Maiestatem vestram, tamquam dominum nostrum clementissimum deuictus sum, legittime expostulare videtur, ut per nuncium nunc idoneum oblatum, Laurencium, presencium scilicet exhibitorem, statum et condicionem huius Regni Transsilvaniensis velut saltem Brevibus S. Regia Mtati vestre significarem, Siquidem post reditum nostrum a S. Regia Mtate Vestra in Traniam, certe Comitie celebrate sunt in Oppido Thordensi, ab vniuersis Regnicolis trium Nationum huius Regni Traniensis, vbi post miserabilem desolationem Regni a Moldavo acceptam, de permansione Regni varie tractatum est, Verumtamen ultimo in eum finem res est deducta, ut sub nomine et umbra filii Joannis Regis ipsum Regnum permanere debeat, ne ante tempus ab imanissimo tyranno Imperatore Turcharum Nos ac totum Regnum periret, sed ut eciam interim in fidelitate Regie Mtis Vre permaneamus, vbi Siculj Nuncium eorundem apud S. Regiam Mtem Vram habitum in legacione sua non conseruauerunt, ut in fidelitate Regie Mtis Vre permanerent, Et Nobiles quoque aliqui eotunc, quemadmodum et nunc, unius voluntatis cum Siculis fuerunt, sed pro pacifica Regni permansione, in hoc, ad mandatum Reuerendissimi dni Georgii, Episcopi Waradiensis ad S. Regie Mtis Vre Locumtenentis, Censum S. Martini preteriti annj, Reginali Mti assignauimus, Eidemque dno Locum tenenti certam Summam pecuniarum dedimus, Insuper quoque certum tributum Imperatori Turcharum offerendum leuauimus, de quo S. Regie Mti vestre ego antea significaui, pro quo offerendo et intromittendo una specialis congregacio Regnicolarum in Ciuitate Coloswariensi ante proxime preteritam quindenam celebrata est, Verumtamen ipsa vniversitas Saxonum in fidelitate vera Regie Mtis vre permansit, Atque eciam si cor dni Episcopi Waradiensis ac S. Regie Mtis Vre Locumtenentis, veraciter sic est, vt ore fit confessio, Nos Saxones non dubitamus, quin deo duce, una cum eodem et paruo auxilio Sacre Regie Mtis Vestre hoc Regnum Transiluaniense eciam inuitis alijs duabus Nacionibus absque ulla sanguinum effusione in dicione S. Regie Mtis Vestre retinere possemus, Sed cum de ocultis Nemo iudicare possit, Ideoque

Digitized by Google

hic vltimus scrupulus nos iam monet, vt racionem permansionis nostre habentes in certis ac premissis negocijs nos ad tempus conuiuere oporteat, nam in eadem vltima congregacione conclusum est, vt ex singulis Nacionibus Regni, vnus nuncius pro tributo Imperatori Turcharum introducendo et offerendo eligatur et intromittatur, Suppliceturque Imperatori Turcharum, quod eosdem litteris suis mediantibus in hoc Regno confirmet, vt post obitum filii Joannis Regis, de genealogia sua Principem Regni eligere valeant, quod nobis prorsus alienum est et intollerabile videtur, Quapropter eciam in dies et horas oportunitatem occasionem et viam querimus, ut Saxones a tali legacione sint exempti, atque nequoquam nos ad eandem intromittere volumus, nisi maxima necessitate coacti, verumtamen, ne concordia Regni interturbetur, si secus fieri non potest, dabimus vnum qui non omnino nre siet (sic) lingue, neque eciam multe aut magne autoritatis, Quare supplico presentibus S. Regie Mti Vre, tanquam Dno Nro clementissimo, dignetur conseruationi nostre in tempore consulere. Nobisque generosam dare informacionem, quid deinceps facere debeamus, Quod perpetua nostra fidelitate, fidelibusque serviciis nostris erga S. Regiam Mtem Vram deservire volumus, Eandemque felicissime viuere et valere exopto, Datis Cibinii 15. Marcy. Anno dnj 1543.

E. S. Regie Mtis vre

fidelis

Petrus Haller, Magr. ciuium Civitatis Cibiniensis.

Pe dosũ: Serenissimo Principi et dno d. Ferdinando dei gra. Romanorum Hungar. Dalmatie, Crocieque etc. Regi, dno Nobis semper clementissimo.

Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. N. F. III Band. pag. 189—190.

CC.

1543. 1543. Regele *Ferdinandũ* zălogesce nobilului *Antoniu din Trăscău* oraşulũ *Ofenbaia*, precum şi alte trei comune din munţii apuseni ai Transilvaniei, pentru suma de 4000 fl., dreptũ recompensă pentru pagubele, ce le a suferitũ dênsulũ făcândũ servicii regelui.

Ferdinandus etc.

Reverende fidelis etc. Quamdiu et quam fideliter nobis servierit egregius Anthonius de Thoroczko fidelis nobis dilectus, Devotioni Tuae probe constare non dubitamus. Huic itaque in recompensam aliquam et refusionem damnorum suorum in servitiis nostris accessorum adipsius humiles preces oppidum Offonbanya cum tribus suis possessionibus pro summa quatuor millium florenorum hungaricalium gratiose pronunc inscribendum duximus, ita ut illud tamdiu in manibus suis inscriptionis titulo tenere debeat, donec idem oppidum

Digitized by Google

a se vel paratis pecuniis vel aliquibus bonis possessionariis redimere et eliberare possimus. Et quoniam accepimus dictum Antonium de Thoroczko propter suam virtutem et probitatem D^ni^ Tuae valde gratum et charum esse; idcirco eidem D^ni^ Tuae per has nostras committendum putavimus ut si qua occasio sese obtulerit, qua putet a nobis ipsi Antonio de Thoroczko de aliquibus bonis vel paratis pecuniis pro redemptione antenominati oppidi provideri posse, nos de eo admonere et memoratum Antonium cum omnibus rebus et negociis suis hortatu nostro egregie promotum adiutum et commendatum habere velit. Nostram in eo benegratam exequutura voluntatem. Datum Nurembergae quarta aprilis 1543.

La inceputulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 545—546. Conceptŭ în archiva imp. reg. din Viena.

CCI.

1543. *Fratele George*, episcopulŭ din Orade, rógă pe regele *Ferdinandŭ* se se impace cu regina-vedŭvă *Isabella*, de óră-ce altŭ-cum Transilvania se va da pe partea Turcilorŭ, fiindŭ că nimeni nu se póte increde în Ungurii şi în Secuii de acolo. 1543.

Serenissime princeps et domine domine mihi clementissime. Fidelium servitiorum . . . etc. . . . commendationem. Ea quae scitu digna erant per Stephanum Vas et scripsi et nunciavi omnia M^ti^ V. diligenter, volui tamen de illis quoque rebus quae post illius discessum contigerunt M^tem^ V. facere certiorem. Imperator Turcarum in festo Sancti Georgii Adrinopoli se movit Sophiamque venit, ibi omnes copias suas coacturus; naves vero commeatu et bombardis onustas infinitas ex Danubio praemisit; ex quibus colligere licet, subito aliquid illum facere velle statuisse. Quapropter supplico M^ti^ V. ut mature Strigonium et Albam Regalem quibus potissimum ille locis intentus est, firmioribus quibus potest praesidiis et commeatibus M^tas^ V. munire dignetur, cum beglerbey in eum finem imperator praemisit ut et a praesidio et a commeatu civitates illas prohibeat. Quid autem ipse de modo istius belli sentiam, hoc quoque M^ti^ V. per Stephanum Vas perscripsi. Mandaverat praeterea mihi M^tas^ V. ut gentes ex Rascianis ad usum navalis belli conducerem qui ad finem mensis aprilis ad Comarum esse deberent. Paruissem certe mandatis M^tis^ V. et deinceps quoque omnem curam et diligentiam adhibebo ut voluntati M^tis^ V. satisfiat, sed iam impossibile esse puto propter adventum imperatoris quem omnes iam se movisse sciunt, huc delectum militum fieri posse, cum nemo iam domum uxoremque et liberos relinquat, sed saluti suorum quisque quan-

Digitized by Google

tum potest prospicere studet. In martio vero commodius res ista agi potuisset. Feledy autem vigesima secunda maii ad me venit. Mentem itaque M^tis V. tum ipso Feledy tum ex litteris eiusdem M^tis V. intellexi ad eaque me conferam, quae M^tem V. velle cognovero. De conducendis vero aliis gentibus curam habebo diligentem ut ad aliud mandatum M^tis V. paratus esse possim; sed quemadmodum in omnibus fere litteris M^ti V. serenissimae de constituenda honesta reginalis M^tis eiusque serenissimi filii conditione supplicavi ita nunc quoque eo quo possum humilius supplico ut singularem curam M^tas V. de istis Maiestatibus habeat, quo et ego liberius M^ti V. servire possim. Turca quidem bona verba dat, fides tamen nulla est ei adhibenda, propterea quod eiusmodi splendidis verbis multa iam regna in exitium pertraxit. In manifesto itaque periculo reginalem M^tem relinquere non possum, sed necesse est ut hinc ad tutum aliquem locum conferam. Si vero reginalis M^tas negocio cum M^te V. nondum bene concluso ex hoc regno discesserit, timeo vehementer ne totum hoc regnum statim ad Turcam deficiat. Hoc autem ita futurum soli nobiles qui heri ad me convenerant aperte coram testati sunt, quod post discessum reginae statim ad imperatorem Turcarum pro petendo eis aliquo principe nuncium essent dimissuri; propterea M^tas V. nihil, neque regno, neque rebus suis, consultius quidquam agere potest, quam si de conditione istarum M^tum cito, cito prospexerit ut post deductionem reginalis M^tis totum hoc regnum M^tas V. per eum quem huic rei praeficere volet in potestatem suam una cum arcibus recipere possit, sine quibus regnicolas istos M^tas V. in officio tenere non potest. De fidelitate quidem Saxonum quibuscum mihi intelligentia est promittere possum, aliis tamen duabus nationibus fidere non licet. Si vero moram aliquam in hac re M^tas V. fecerit, aliud in tanta rerum necessitate facere non possum, quam ut reginalem M^tem, si alius refugii locus non erit, Cassoviam unacum eius filio deducam. In hoc igitur M^tas V. summum consilium totamque deliberationem conservandi huius patriae sitam esse sibi persuadeat. Hominem quidem in Turcia habeo, priusquam tamen ille rediisset, rumore ad nos hodie allata sunt, civitates Nandoralbam, Sarno, Zalonkemen et aliam in Bozna Novum Montem quam vocant conflagratas esse.

Quemadmodum autem vita nihil neque charius neque iucundius esse potest, ita certe nihil libentius in vita mihi contingere optarem quam ut M^tem V. convenire coramque de rebus ad conservationem regni pertinentibus colloqui possem, inprimis propter negocia M^tis V. quae sive ignoratione rerum nostrarum sive defectu alterius rei, video tamen ire omnia sine ordine, quod causa M^tis V. quam totam in salute reipublicae christianae versari conspicio, quantopere doleam, litteris consequi non possum. De mea autem ad M^tem V. veniendi securitate ea M^tas V. mihi et scripsit et nunciavit ut nihil unquam tam persuasum habeam, quamuis multi aliter de me hoc apud M^tem V. interpretati sint, quam illam singularem M^tis V. erga me clementiam in quam totius vitae meae et quietem et solacium collocavi; nec unquam quidque mihi in mentem venit, quod me a gratia M^tis V. in diversum hactenus ducere potuisset; modum tamen veniendi non video cum propter infinitas curas quibus in conservatione huius terrae distineor, de una arce in aliam ire mihi non

Digitized by Google

licet; immo vero si Turca me ad M^tem^ V. profectum esse animadverteret, quod certe celari nunquam posset, nulla maior occasio invadendi regni illi posset offerri. Caeterum si M^tas^ V. pro sua prudentia modum aliquem reperiret quo sine iactura regni id fieri posse cognoverit, id faciam quod M^tas^ V. regno utile et in rem suam esse iudicabit.

Quamuis autem prius quoque M^ti^ V. supplicavi de arce Vaciensi et Pechvaradiensi ut illas M^tas^ V. ad manus suas reciperet, nunc itaque iterum M^ti^ V. supplico ut Pechvaradinum vel Emerico Verbecy vel episcopo Quinqueecclesiensi, antequam Turca illam eripiat, reddere iubeat, pro cuius restitutione cum iam litteris quoque imperatoris monitus essem, unica hac ratione illos repuli, me adventum imperatoris expectare, arcemque illam ad manus solius imperatoris ne dare constituisse. Illam enim quae a me longissime distat et ad quam per medias Turcas itur, mihi tueri et difficile et impossibile est, quae si a Turcis fuerit occupata, Quinqueecclesiae diu durare non possunt, et Vacia quoque ingentem cladem superioribus partibus regni Hungariae in eo casu adferret procul dubio. Tam de Vaciensi igitur quam Pechvaradiensi quas hactenus meis sumptibus servavi, curet obsecro M^tas^ V. ne turcica manus illas occupet. Scripsi autem ad sacratissimam quoque et catholicam caes. M^tem^ de modo belli, quem M^ti^ V. perscripseram. Per misericordiam igitur dei, per salutem totius reipublicae christianae, per lachrimas innocentium et viduarum, per alta suspiria senum, per trepidationem miseri vulgi M^ti^ V. supplico, dignetur sacr. caes. M^tem^ hortari, ne regnum hoc multo sanguine maiorum nostrum conservatum et pro propugnaculo totius reipublicae christianae omnium opinione habitum ad manus perfidissimorum hostium cum summa christianorum iactura venire patiatur; nunc enim ea defendendi regni huius occasio M^tibus^ V. oblata est, qua nulla nec maior nec utilior esse potest; tanta autem ratio huius regni apud M^tes^ V. esse debet, ut ea occasione neglecta, hostis ex solo hoc regno facile imperium totius reipublicae christianae sibi vendicare potest. Contra si tempestive salus huius regni M^tibus^ V. curae fuerit, promittere possum, dei auxilio infra spatium quatuor annorum continui belli exagitatione et Constantinopolim et maiorem partem Turciae penes M^tes^ V. futuram.

Cum vero quottidie deinceps eiusmodi res emergant, quas statim scire M^tem^ V. necesse erit; supplico M^ti^ V. ut homines meos quumprimum expedire dignetur ut et M^ti^ V. ad eius praescriptum inservire sciam et me rebus necessariis M^tem^ V. facere certiorem. Deus optimus maximus M^tem^ V. . . . etc.. . . . conservet. Datis Albae Juliae vigesima quinta die maii, anno domini MDXLIII.

Quidquid vero iste Michael literatus M^ti^ V. meo nomine dixerit, fidem M^tas^ V. eius dictis adhibere dignetur.

Eiusdem M^tis^ serenissimae

fidelis servitor
Fr. Georgius.

Titulü esternü: Serenissimo principi et domino domino Ferdinando etc. etc.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 554—557. Originalulü cu cifre în archiva imp. reg. din Viena.

Digitized by Google

CCII.

1543. 1543. *Fratele George*, episcopulŭ din Orade, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că sultanulŭ turcescŭ vine asupra Ungariei cu o putere estraordinară, că nobilii şi Secuii din Transilvania ar fi trecutŭ de multŭ pe partea *voivodului din Moldova*, dacă dênsulŭ şi regina Isabella nu ar fi fostŭ în Transilvania.

Fratris Georgii legationes de rebus Ungariae ad regiam Maiestatem, dominum nostrum clementissimum.

Ut sua M^tas^ certo sciat imperatorem Turcarum prima die mensis huius iunii cum omni sua vi ac potestate bellica ex terra Sophiarum venire cepisse.

Ut sua M^tas^ certo intelligat conatum et voluntatem Turcarum imperatoris esse beglerbekum praemittere ut Strigonium et Albam Regiam statim obsideat: ne praesidiarios milites et victualia sua Maiestas intromittere possit.

Imperatorem Turcarum validissimo exercitu venire, quali antea nunquam in Ungariam venit: omnesque bombardas quas ab initio cepit in Ungaria, nunc in Alba Graeca ad currus ordinasse: et adventum beglerbekii expectare, qui simul et venerit, illas omnes bombardas ad expugnandas arces munitiores Ungariae mittere. Ideo:

Supplicat suae M^ti^ Frater Georgius ut sua M^tas^ habeat vigilem rerum curam, fortificet et communiat arces commeatibus, victualibus ac praesidiis, antequam hostis veniat.

Imperatoris Turcarum nuncios apud Fratrem Georgium esse, per quos iubet tributum Ungariae administrari et ipse Frater Georgius tributum iam propter pacis praetextum ac simulationem illi administrari fecit.

Per eosdem nuncios optat et iubet imperator Turcarum ut quam maximo exercitu potest, se ad bellum Frater Georgius paret et visis primis litteris ad Danubium illi obviam eat. Pro hac autem re misit Frater Georgius nuncios ad ipsum imperatorem cum tali informatione, ut aliquantisper factionibus ac simulationibus ipsum remorentur et teneant, quousque M^ti^ regiae rursum vel litteras vel nuncium mittere possit.

Oratoris regis Franciae ad imperatorem Turcarum servus unus venerat in Transsylvaniam, ut rumores famamque illic venaretur et discordiam etiam ac defectionem a sua M^te^ suscitaret. Quem Frater Georgius ita excepit, ita cum eo tractavit, ita demum a se dimisit, ut nullum ex eo sit periculum, nec suam M^tem^ hac causa solicitam esse debere.

Nobiles existentes in Transsylvania et Siculos etiam ita esse inconstantes ut nisi Frater Georgius cum reginale M^te^ inter eos habitarent, iamdudum vaivodae de Moldova adhaesissent. Propterea suae M^ti^ Frater Georgius supplicat ut sua M^tas^ provideat ne si ad M^tis^ suae mandata Frater Georgius illinc fuerit egressus, illi a M^te^ sua deficiant.

Supplicat suae M^ti^ Frater Georgius ut M^tas^ sua habeat curam reginalis M^tis^, nam audiens adventum imperatoris Turcarum adeo territa est, ut nusquam ab eo remanere audeat, ob eamque ipsum Fratrem Georgium in ser-

Digitized by Google

vitiis suae M^tis^ multum impediri. Quare sua M^tas^ ad eam scribat et locum aliquem munitum assignet, ubi audeat remanere, Nam si ipse Frater Georgius ad mandata suae M^tis^ venire cogetur, velit nolit, si non in alio loco, saltem Cassoviae eam oportet relinquere.

Sua M^tas^ per egregium Lestar de Feled nunciaverat ut Frater Georgius ad nazados gentes conduceret, ipse vero quamvis diligentissimam dederit operam, conducere non potuit. Nam adventu imperatoris Turcarum ita omnes esse perterritos ut solum curent: ubi et quo se cum liberis, uxoribus, ac rebus defendant. Nihilominus statim ad mandata suae M^tis^ vaivodas nazadorum vocari fecit omniumque eorum pro fidelitate suae M^tis^ ivramentum accepit, commisitque ut ubicunque invenientur, sex, decem, viginti, triginta secreto conducerentur et ad servitia suae M^tis^ in Danubium mitterentur.

Certos et fidedignos viros cum litteris ad dominum nostrum clementissimum Carolum imperatorem Frater Georgius misit, supplicans ut regnum adflictum adiuvet. Illos vero homines propterea per suam M^tem^ non misisse, ne se sua M^tas^ suspicionem sinistram conciperet; sed sua M^tas^ certo credat, nihil aliud nunciasse, nisi pro auxilio implorando.

Frater Georgius tam a rege Franciae quam etiam ab aliis multis per litteras hactenus est solicitatus ac ad defectionem a sua M^te^ adhortatus: supplicat tamen suae M^ti^ ut nullam de eo dubitationem habeat; nam ab eo tempore quo se suae M^ti^ commendavit, semper omni fidelitate fuisse et nunc se in tota vita suae M^ti^ cum sanguinis effusione promittit serviturum.

Frater Georgius multoties ab imperatore Turcarum est solicitatus: ut Vaciam et Pech Waraddia det in manus eius; ipse tamen spe inani ipsum hactenus fovit et tractavit. Et ipse Frater Georgius scripsit aliquoties domino reverendissimo Strigoniensi ut Vaciam militibus muniat, scripsit etiam domino reverendissimo Quinqueecclesiensi ut et ipse muniat Pech Waraddia, sed ab istis in hunc diem nullum accepit responsum. Nunc suae M^ti^ suplicat: habeat curam istorum locorum, nam iam Turcarum imperatore adveniente, se nescire quo praetextu, qua simulatione tenere possit, si imperator a se rogare ceperit. In utrisque tamen locis servos ivramento adegit, ne usquam ad mortem in manus Turcicas arces dent, si etiam ipsemet Frater Georgius mille litteras ad ipsos scriberet.

In provinciis Chanad et Themeswar sicut sua M^tas^ iusserat, taxam Frater Georgius pronunciaverat et omnium nobilium ivramentum pro fidelitate suae M^tis^ acceperat. Verum postquam seruum oratoris Franciae regis in Transilvaniam venisse intellexisset, illis provinciis relictis, statim in Transsylvaniam ire est coactus. Sicque illi in hunc usque diem taxam solvere neglexerunt. Haec etiam voluit ne sua M^tas^ ignoraret.

Történelmi Tár. An. 1878. pag. 558–560. Copie contemporană în archiva imp. reg. din Viena.

Digitized by Google

CCIII.

1543. 1543. *Fratele George* scrie regelui Ferdinandŭ, că *voivodulŭ Moldovei*, şi *voivodulŭ Ţerei-românesci* ascéptă numai ordinulŭ sultanului, ca se între în Transilvania.

Sacra regia Maiestas etc.

Joannes Fux iudex Brassouiensis fidelis servus M^tis^ V. misit hunc servitorem suum ad M^tem^ V. rogavitque me ut eius personam M^ti^ V. commendarem. Quo minus autem etiam antea hominem suum ad M^tem^ Vestram miserit, non aliud in causa fuit, quam quod ea quae a M^te^ V. accepissem, propter eius erga M^tem^ V. fidem et constantiam videbam me tuto omnia huic committere posse. Probum igitur et fidelem hominem M^ti^ commendo et talem cui M^tas^ V. secure credere potest etc.

Caeterum expectatio mandati M^tis^ V. ad instituenda comitia, de quibus M^tas^ V. prioribus litteris ad me scripserat propter necessitatem rerum urgentissimarum longa admodum esse videretur; comitia dominis Hungariae ad oppidum Derechke non longe a Debreczen indixeram, ubi quid conclusum sit, credo M^tem^ V. ab eo, quem isthuc misimus, iam accepisse. Ego quae per Franciscum M^ti^ V. scripsi, non in alium finem scripsi quam ut M^ti^ V. servire regnumque hoc inter tot bellorum tempestates integrum M^ti^ V. conservare possem, ad quam rem ita omnibus viribus enitar deo auxiliante ut dicta factis quoque respondeant.

Moldavus et Transalpinensis parati mandatum caesaris expectant. Vereor itaque si res imperatoris Turcarum ita ire caeperit, ne Transsylvania aliquod inde malum accipiat. Rogandus est tamen deus ut ecclesiam suam aliquando respiciat et mitiget haec mala. — Pons in Danubio in istam partem a Turcis fieri coepit, Strigonium vero die dominico bombardis iaculari coeptum est. — Deus M^tem^ V. diutissime sanam et incolumen conservet. Datis quinta die augusti anno domini MDXLIII.

Eiusdem Maiestatis Vestrae serenissimae

fidelis servitor

(Frater Georgius).

Titlulŭ esternŭ: Sacrae regiae Maiestati etc.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 327—328. Originalulŭ cu cifre în archiva imp. reg. din Viena.

Digitized by Google

CCIV.

1543. *Fratele George*, locotenentulŭ Transilvanici, informéză pe *George Verner*, că *Petru, voivodulŭ Moldovei*, a trecutŭ peste munți in Transilvania, și din acéstă causă este silitŭ se plece și dênsulŭ in contra voivodului. 1543.

Literas Dominationis Vestrae accepimus, in quibus conquaeritur nobis D^tio V. contra capitaneum Cassoviensem propter detentionem quorundam vinorum M^tis regiae. Credat tamen D^tio V. id neque ex mente nec ex permissione nostra factum esse, dolemusque plurimum rem ita evenisse, quoniam nos tam in parvis quam in magnis rebus M^ti regiae servire et fideliter obedire volumus saepiusque eidem capitaneo nostro commisimus, ut hoc tantum ageret, quod ad fidelitatem spectaret et ne quid contra dignitatem M^tis regiae faceret. Scripserat quidem nuper ad nos de bonis egregii Georgii Soos, cui nos rescripseramus, ut non plura ex illius bonis perciperet, quam consuetum alios fuisset; quoniam nos de hac re antea nil omnino intellexeramus, vel in isto comitatu esse, vel M^ti regiae subjecta fore. Commisimus itaque et in praesentia eidem capitaneo Cassoviensi ut deinceps eiusmodi exiguis rebus dignitatem regiae M^tis offendere caveat, unde maius aliquod disturbium exoriri possit. Et quoniam et ista loca quae nunc ratione disturbii temporum post suam M^tem possidemus, ad M^tem suam pertinent M^ti que suae subiecta sunt, quae ut maiori tranquillitate in pace retineri possint, ista exigua vel tacenda vel bona ratione componenda essent, donec deus M^ti suae integrum imperii huius calamitosi regni concesserit. Nos certe fideliter M^ti suae quo ad vixerimus servire volumus, nec in aliquibus contra dignitatem M^tis suae intendere nedum agere volumus.

Novitates quas D^tio V. nobis scripsit, perbono animo accepimus. Deum precamur altissimum ut foelicem successum et optatum eventum in omnibus sanctissimis suis conatibus largire dignetur.

Nova hic nulla alia habemus. Petrus vaivoda Moldaviensis nunc iterum in hoc regnum hostili manu venire vult, etiam pars exercitus eius citro alpes consedit. Nos deo adiuvante obviam ipsi ibimus et usque ad fines alpium unde ingreditur nosmet ipsi offerimus. Si deo visum fuerit omnibus modis ope divina operam dabimus ut hac vice vires eius ita debilitemus ut alias difficulter se colligere et huic regno negotium facessere possit.

Coeterum significatum nobis est ex colloquio illo quod in Derechke cum dominis proceribus habuimus, fidelitatem nostram M^ti suae minus dextre D^nem V. interpretatam fuisse, quod nullo pacto a D^no V. bono animo accipere possumus. Nos enim ea quae pro ratione illius temporis utilia M^ti suae fore putavimus, loquuti fuimus, quae deinde in arbitrio M^tis suae fuerunt, utrum ita esse deberent vel non. Verum D^tio V. in colloquio nostro privato longe aliter seipsum nobis commendaverat, nec quid tale a D^ne V. meriti fueramus. Et si commodum M^ti suae quaerimus aliud certe fundamentum reperire oportet, quam istud in quo D^tio V. omnem fidelitatem inesse putat. Ex aliquot enim

Digitized by Google

decimis vinorum et acervorum exigua utilitas M^ti suae obveniet, quin potius saltem taedium et molestiam M^ti suae facimus, cum et D^tio V. et Cassovienses de maiori perceptione decimarum inter se contendunt. Nec antea istae res rectificari possunt, quam illud fundamentum quod dicimus reperierimus ut M^tas regia in unum suum regnum hoc gubernare possit, quo adepto facilime deinde et decimae et contributiones rectificari possent. Proinde si sic est D^nem V. rogamus ut nostram sedulitatem et diligentiam longe dexterius interpretari velit neque ex istis munitissimis rebus fidelitatem nostram erga suam M^tem ponderare conetur.

Frater Georgius episcopus
Waradiensis thesaurarius ac locumtenens etc.

Pe dosù: Responsum monachi thesaurarii ad G. Vernerum.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 333—335. Copie trimisă de George Werner în archiva imp. reg. din Viena.

CCV.

1543. 1543. *Paulŭ de Varda*, archiepiscopulŭ Strigonului, informéză pe papa *Paulŭ III.* despre progresele, cc le facŭ Turcii în Ungaria.

Paulus de Varda archiepiscopus Strigoniensis pontificem de progressibus Turcarum in Hungaria, expugnato Strigonio, certiorem reddit.
Ex originali — Instrum. Misc.

Beatissimo in Christo Patri et Domino, Domino Paulo Tertio divina providentia Sacrosanctae Romanae et Universalis Ecclesiae Pontifici Maximo etc. Dno mihi Clementissimo.

Beatissime Pater, Domine Clementissime. Post oscula beatorum pedum et humillimam mei in gratiam Sanctitatis Vestrae commendationem. Inter multa atque ardua negotia, quibus Sanctitatem Vestram pro recta totius orbis Christiani moderatione occupatam iugiter esse sciebam, non putavi his temporibus oportere litteris meis Sanctitati Vestrae negotium praeberi, cum ea maxime, quae ipse de statu huius afflicti Regni scribere debuissem, non ignorarem a plerisque, praecipue vero a Serenissimo Rege meo et eius Legato ad Sanctitatem Vestram perferri. Hoc autem tempore cum praeter omnium bonorum opinionem Arx et Ecclesia mea Strigoniensis, per quos minime decebat minimeque oportebat, turpiter est in potestatem hostium dedita, tametsi

Digitized by Google

exploratum prope habebam, Sanctitatem Vestram de tota belli ratione, deque hostis successu in hoc Regno ad hunc usque diem factam esse certiorem, visa est tamen officii mei ratio suo quodam iure a me exigere, ut ipse inprimis litteris meis Sanctitati Vestrae modum atque ordinem totius rei gestae describerem, quod mihi facile persuaderem, tali tempore inter multas et graves Sanctitatis Vestrae curas mea quoque scripta locum aliquem habitura esse. Opinor autem Sanctitati Vestrae latius constare, quam ut commemoratione longa opus sit, me superioribus annis inter duorum Regum dissidia cum Serenissimo Rege meo me meaque omnia in omne tempus tradidissem, cuius sane causam meliorem esse quemque fovere partes inprimis Reipublicae Christianae, cum multis praeclarisque argumentis, tum vero Sanctissimi Domini nostri piae memoriae praedecessoris Vestrae Sanctitatis testimonio per edictum promulgato plane didiceram, Arcem meam Strigoniensem cum Ecclesia pro voto suae Maiestatis illi, suisque hominibus ad usque pacis tempus libere permisisse muniendam custodiendamque, prout illi magis libitum foret. Cumque non multo post Vestrae Sanctitatis benignitate Annata pro confirmatione mea istic debita mihi condonata fuisset, ea lege, ut pecuniam illam in munitionem Arcis converterem, feci per decennium, ut cum ad singulare meum studium firmandi eum locum validis moenibus et propugnaculis, quo sane meapte natura tenebar, mandatum Vestrae Sanctitatis accessisset, vetera reparando et nova a fundamentis erigendo circum Arcem et moenia, prout magis Praefecto Regio eius loci collibitum fuerat, aedes quoque interiores instaurando ornandoque, expositis ultra quadraginta millibus florenorum in summa proventuum meorum distractione, praeterque alios praegraves sumptus inter tot bellorum strepitus et in Aula principis factos, tantum iam me meis impensis effecisse constaret, ut gravissimorum hominum iudicio quemvis hostium insultum perferre, cuiusvis etiam Principis aditum admittere, ut ita dicam, Arx sic intus forisque a me extructa recte posse videretur. Praesidium gentium quodcunque voluit Maiestas sua, et Praefectum arbitratu suo in ea semper Arce habuit Maiestas sua, neque mihi unquam curae fuit cogitare de numero gentium, quae in Arce satis forent, de commeatibus aliisque rebus in tali loco maxime necessariis. Quod et Maiestas sua id sibi negotii penitus desumpserat, nec sine suspitione aliqua, ut tum quidem se tempora habuerunt, ingerere me ad ista potuissem. Cumque ex Praefecto praesidii vel Castellano, viro, ut mihi quidem videbatur, acri et industrio audirem commeatum omnis generis, bellicas machinas instrumentaque et materiem pro munitione inprimis necessariam ad quamvis diuturnam obsidionem ferendam in Arce repositam et collocatam esse, gaudebam tam periculoso tempore, parum admodum aut nihil esse, quod Ecclesiae meae pertimescerem, praesertim qui in Deo Optimo Maximo confiderem, locum illum eius inprimis cultui dicatum divina eius benignitate uti antea aliquoties mirabiliter a quovis hostili insultu tutum et defensum fore.

Ecce autem hoc anno hostis superbus repente praeter morem Regnum ingressus, debellatisque per deditionem duabus munitissimis Arcibus, Walpo et Soklyos, oppressaque urbe Quinqueecclesiensi, secundam fortunam primo impetu adeptus, tantarumque rerum successu elatus propere ad reliqua subi-

Digitized by Google

genda contendens, opinione omnium celerius Arcem Strigoniensem die XXIII. Iulii obsedit: in qua cum ad mille quingenti pedites praeter aliam turbam collocati essent, satisque praesidii pro magnitudine loci ad quamvis diuturnam oppugnationem multorum iudicio videretur, tribueretur etiam plurimum audaciae et magnitudini animi Praefecti: quippe qui multos iam annos in ea praefectura commoratus, magnam de se expectationem magnanimis suis verbis omnibus concitarat (ut fit plerumque pacis tempore), omnes prope summam spem ex Dei summi benignitate cumprimis conceptam habebamus, fore ut frustra hostis locum illum expugnare niteretur. Sed o spes fallaces, o inanes hominum cogitationes! Septimo die postquam oppugnari quatique moenibus Arx caepta est, (nam decimum ferme diem antea hostes construendis aggeribus et machinis disponendis, allisque huiusmodi parandis transegerant) quanquam pridie eius diei aggressionem irruptionemque hostium, qua moenia disiecta erant, nostri non solum acriter sustinuerant, sed magna etiam et memorabili eorum strage ipsos a moenibus repulerant, ex eoque militibus nostris animi non parum additum erat, Castellanus sive dolo malo antea concepto seu metu praesentis periculi, cum iam inde ab initio obsidionis demisso vultu atque animo menteque attonita et consternata fuisset, adhibitis nonnulli praefectis militum et de numero amicorum quibusdam, mutuoque inter se habito consilio, seditiosos quosdam milites subornat, per eosque caeteris ostentat periculi magnitudinem, disiecta Arcis moenia et funditus eversa multis in locis commemorat, hostem formidabilem et potentissimum adesse, penuriam in Arce quam maximam esse rerum apprime necessariarum, hortatur, ut unanimiter deligantur ad hostes, qui sese atque Arcem dedentes pacem et veniam implorent, praeclare beneque, ut in re extrema, secum actum iri, si vivis inde abire liceat. Cum facile nonnullis persuasisset, Germani milites contra instare, obtestari, nequid tale in perpetuam infamiam atque ignominiam suam suaeque gentis struerent, non videre, unde repentina haec trepidatio in animos eorum invasisset: superiori die feliciter pugnatum, hostes accepta ingenti clade non tam facile posthac vel irruptionem concursuros, denique quidvis potius subeundum esse, quam Arcem Christianitatis propugnaculum per formidinem et ignaviam prodere, seseque pecudum in morem perfidis hostibus cruciandos, et ad extremum necandos ultro obiicere: sperandum in Deo Optimo Maximo et pro moenibus, si ita res ferat, animam simul cum Arce amittendam esse. Que cum nihil proficerent, quod iam obduruerat mens praefectorum, iamque illi inter hos tumultus, nondum exploratis animis militum, misso caduceatore in castra ad fidem petendam, hostibus ex composito Turrim ad aquam positam dedidissent, eo conspecto hostibusque iam intra Arcem ab aliquot partibus ingredientibus, milites consentire deditioni impulsi sunt, atque ita Arx et Ecclesia huius Regni celeberrima turpiter, a quibus minime unquam potuisset existimari, prodita est, ipseque Tyrannus ne aspectum quidem praefectorum post deditionem pertulit, quippe quos tali scelere inquinatos quovis supplicio dignissimos censeret, licet ipse quidem datam fidem, exutis spoliatisque praefectis et militibus, ablatisque insignibus et armis extra Arcem praeter paucos dimissis, integre praestiterit. Sunt qui affirment viri fidedigni, Castellanum iam inde ab initio con-

Digitized by Google

spirasse cum amicis ad tradendam Arcem, scriptasque literas et iaculo applicatas in castra proiecisse, quibus literis debiliorem Arcis partem hostes edocebat, Turrim Sezt aquaticam, eaque expugnata pollicebatur Arcem deditum iri. Haec tamen omnia clarius elucescent: iam enim ex his inditiis et rei exitu inopinato Castellanus cum caeteris deditionis authoribus in carcerem coniectus veritatem patefaciet.

Exposui Sanctitati V. rem, prout gesta est, sane non sine luctu et lachrimis: tametsi enim bona proventusque Archiepiscopatus mei dedita Arce nondum mihi ulli erepti, vel etiam imminuti sunt, vix ipse tamen mihi superesse videor, qui Ecclesia mea, quae mihi mea vita carior semper fuit, tam indigne orbatus sim: neque mehercule mors mihi acerba ulla visa foret, si mihi mori contigisset, priusquam hoc spectaculum viderem. Satis ipse quidem diligenter insteti apud Serenissimum Regem meum paucis diebus ante obsidionem, ut venia sua liceret ad Ecclesiam meam proficisci: divinabam iam tum animo meo peracerbam mihi inposterum vitam fore, cernebamque praesentiam meam maximum momentum ad illius Ecclesiae conservationem allaturam esse, sed in hoc magistratu posito impetrare nequaquam licuit.

Nunc quod restat urgere dies et noctes non cesso, ut sua Maiestas coactis quibus potest copiis, venire in hoc Regnum ipsa non differat, et se hosti ingenti quidem multitudinem hominum stipato, sed paucis ad pugnam manusque conserendas aptis, acriter divino fretus auxilio opponat, habitura, si venerit, incredibilem ex hoc Regno equitum numerum ad tam salutarem expeditionem. Recreati enim nostratium animi, et in spem meliorem erecti, praesentem quisque operam certatim praestabit suae Maiestati, adeo ut divina ope adhuc hoc anno recuperari posse Strigonium sperandum sit. Sanctitati V. meo et aliorum nostratium nomine immortales ago gratias, quod tempestive copias suas velut etiam superiori anno in subsidium huius afflictae patriae misit, pro qua quidem eximia in nos pietate habebit Sanctitas Vestra et sui posteri nationem hanc sibi perpetuo devinctam atque obligatam. Ego vero, qui iampridem in Sanctitatis Vestrae gratia et benignitate peculiarem quandam fiduciam repositam habeo, quique illi et suis omnibus me in omne tempus devovi, cum pro illius incolumitate felicitateque orare Deum nusquam omittam, eidem supplico humillime, dignetur me veterem suum fidelem Capellanum solita gratia amplecti, nec indignum reputare, in quem pro temporum et rerum occasionibus munificentiae et liberalitatis suae aliqua signa conferat. Cui me rursum humillime commendo. Datum Posonii die XX. Augusti Anno MDXXXXIII.

Sanctitatis Vestrae

humillimus ac fidelis servitor et capellanus

Paulus Archiepiscopus Strigoniensis
manu propria.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom I. pag. 654—656.

Digitized by Google

CCVI.

1543 1543. *Dieta Ungariei de susŭ întrunită la Baia-Bistriţii* votéză mai multe dispositiuni pentru *îndreptarea stărei anarchice din Ungaria*, anume: se se restitue celorŭ în dreptŭ tóte moşiile ocupate prin violenţă în ultimii ani; se se demoleze castelele de nou construlte, din cari se comitŭ tălhării şi violenţe; în fine se se restitue iobagii, cari au fostŭ răpiţi cu forţa de pe moşiile domnilorŭ sei.

Constitutiones Novizolii pro festo Beatae Elisabeth Viduae, Anno M. D. XLIII. editae.

. . . . . .

Articulus III.

Violenti autem possesores et occupatores bonorum, qui aliena bona requisiti reddere nollent, post restituta per dominos Capitaneos huiusmodi bona, pro violentiis et damnis illatis iure requiri possunt, et ex parte talium iustitia administretur.

. . . . . .

Articulus IV.

Quia his annis per violentos quosdam certa castella et fortalitia extructa sunt, ex quibus occupationes bonorum, rapinae, violentiae et plurima malorum genera tam Nobilibus, quam miserae plebi inferuntur: decretum est, vt huiusmodi castella et fortalitia domini Capitanei demoliantur et prorsus aboleant, inter quae sunt castella in Hangach, Sztropko, et e regione huius erectum per Georgium Seredy et caeterae id genus novae munitiones; nec liceat deinceps cuipiam castella noua erigere.

Articulus V.

Coloni item ex bonis Nobilium et personarum Ecclesiasticarum per vim alio translati, sub poena generalis Decreti restituantur.

Articulus VI.

Item servitores Nobiles eorum, qui bona aliena et signanter Nobilium et personarum Ecclesiasticarum reddere recusarent, seque huic ordinationi quoquomodo opponerent, a seruitiis dominorum talium auocentur, discedere autem nolentes tum bonorum confiscatione, tum etiam in personis, ubicumque deprehendi poterunt, puniantur.

. . . . . .

Articulus XXII.

In casu autem, quo Turcae hostes aliquam arcem obsiderent, vel munitionem quampiam in ruinam Regni erigere inciperent, item si ad fortalitium

Digitized by Google

aliquod ex violentorum manibus excipiendum ac demoliendum, suis viribus, et quae illis adiungentur copiis, sufficere non possent, iidem domini Capltanei debeant dominos Nobiles viritim, et si necessitatis magnitudo id postularet, etiam colonos ad arma cogere et levare.

. . . . . .

Monumenta comitialia Regni Hungariae. Tom. II. pag. 553—563. — Corpus Juris Hungarici. Tom I. (1779) pag. 385—388.

CCVII.

1543. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la M. Oşorheiŭ*, decide: a se face în Secuime o investigaţiune asupra reclamaţiunii *voivodului din Ţéra-românéscă*, că mai mulţi Secui au trecutŭ frontiera şi au comisŭ daune pe teritoriulŭ Ţerei-românesci; mai departe dieta decide, că iobagii séraci se fie scutiţi de contribuţiune, dacă *judele* séŭ *chinesulŭ* va depune jurăméntulŭ, că iobagii acestia afară de seménături, de haine şi vii, n'au altă avere mobilă. 1543.

a)

Articuli instituti in dieta Wasarheliensi per dominum locumtenentem, ac consiliarios selectos, per Regnicolas Transsiluanenses feria quarta proxima post festum Beatissime Catherine virginis Anno domini 1543.

Primo. Ordinatum est, quod tres Nationes Transsilvanenses disponant ad oppugnacionem Castri Fogaras tria milia virorum.

Secundo. Quod Nobiles qui se absque causa, huc ad presentem dietam vel Congregacionem non exhibuerunt presentes, more alias consueto puniantur in fl. L.

Tercio. Quod domini Siculi puniantur similiter more alias consueto vt Nobiles.

Quarto. Quod omnes Exactores pecuniarum ad quintum decimum diem compareant in oppido Thorda, presertim Exactores Tributi den. 14. domino locumtenenti deputati, deinde denariorum L. Reginalis Maiestatis deputati tempore quadragesimali in Coloswar, item d. L. Reginali Maiestati Albe item d. XXXV quiqui sunt deputati ad victum mittendum Cesari et ad Tributum Cesaris.

Quinto. Quod omnes compareant Collectores victualium Cesaris ad quintum decimum diem Thorde, ad reddendam Racionem de bobus, de ouibus, de pecunys collectis a Nobilibus, pauperibus.

Sexto. Quod multe querimonie sunt contra Comites, si quibus dampni aliquid intulerunt vel aliquam Iniuriam veniant ad dominum locumtenentem, qui de omnibus prouidebit satisfacere.

Septimo. Quod si aliquis ex Comittibus non celebraverit sedes absque probabili causa amittat officium et alius loco Illius succedat vel constituatur.

Digitized by Google

Octauo. Quod Reuerendissimus dominus Locumtenens faciat reuidere inter dominos Siculos, si qui sunt, qui boues, quos deputauerunt pro tributo retinuerunt ipse enim pro illis Tributum persoluit, Reuidere igitur faciat qui non persoluerunt, iam teneantur de facto satis facere, mittat eciam suum proprium hominem, qui more alias solito tales puniat.

Nono. Quod Waywoda Transalpinus conquestus est, quomodo ex tribus Sedibus Siculicalibus sunt Regnum suum ingressi et multa dampna ibidem intullerint, Dominus Locumtenens missurus est suum hominem ad Tres sedes predictas, mittant eciam domini siculi certos Nobiles pro reuisione Cause et si qui erunt puniendi, puniantur dampna eciam illata rectificent.

Decimo. Quodsi aliqua sedis non dederit boues ad victum Cesaris iam statim teneantur illos reddere, simul cum pecuniis ad hoc deputatis.

Vndecimo. Quod Capitulum Albense conqueritur quomodo decime Eius in locis nonullis vi sunt occupate, et tamen precium illarum non sit persolutum, si qui igitur non persoluerunt, jure procedant contra non persoluentes. Ius nemini parcit.

Duodecimo. Quod fures vbique persequantur et suspendantur.

Ad tributum Cesaris mittenda sunt munera.

Cesari Cuppas X. Bassis duobus singulis Cuppas iiij. Alys duobus vnicuique ij.

Circa Munera Bassis flor. $\frac{m\ c}{x\ xj}$ Nunccio in Auro flor. $\frac{c}{iiij}$ Interpreti flor. $\frac{c}{j}$.

Turco qui captiuus fuit in fogaras flor. XXXII.

Nunciys ad Cesarem mittendis in Auro flor. $\frac{m}{j}$.

Cesari pro muneribus in Auro flor. $\frac{m}{j}$. Vxori Cesaris et filie in Auro flor. $\frac{m}{j}$.

Duobus Bassis Maioribus Singulis in Auro flor. ^{m} Duobus Bassis minoribus vnicuique in Auro flor. ^{c}.

Item. Pro cuppis datis prius, tenemur soluere flor. $\frac{m\ c}{j\ v}$ xxj.

Item. Reginalis Maiestas petit subsidium prout oratores exposuerunt.

Item. Reuerendissimus dominus Locumtenens similiter petit subsidium.

Copie contemporană în archiva națiunei săsesci din Transilvania.

b)

Modus Dicationis Colonorum[1]).

Item decretrm est quod Coloni habentes res trium florenorum dicentur, qui vero non habent tantum non dicentur, sed per Judicem, vel Kenesium deposito juramento liberentur, res autem vocantur, res mobiles se se moventes praeter sementum, vestes et vineam.

Item. Molitores dicentur.

Item. Libertini qui Dominis ipsorum nihil solvunt non dicentur, ita tamen ut ipsi quoque per judicem vel Kenesium juramento deposito liberentur.

Item. Si dicator extra Articulos praescriptos voluerit citare, extunc Ju-

1) După altă copie. Articulii de la Inceputŭ sunt, cu puține diferențe nelnsemnate, întocmai ca în exemplariulŭ de mai susŭ.

Digitized by Google

dlium non exspectata Nobilis prohibitione nullum praebeat assensum, nec ulterius cum eo procedat.

Item. In una quaque possessione unicus Judex aut Kenesius in hac dicatione exemptus sit.

Item. Novae Domus non dicentur quarum annus aedificationis non est completus.

Item. Domus combustae non dicentur.

Item. Desertae Domus non dicentur, ita tamen quod Judex vel Kenesius juret quod non ob hanc dicationem, vel hujus colore, sit domus illa deserta.

Item. De singulis Portis dicentur denarii Nonaginta.

Item. Ad Vigesimum Diem post dicationem Thordam pecunia inportetur sub poena depraedationis.

Item. Si contingat in sessione Nobilitari habitare colonum rusticum aeque dicetur, sicuti si extra eum locum habitaret, Persona enim Nobilem locum efficit non e contra.

Modus Puniendi Malefactores.

Item. Quod in Singulis Comitatibus eligantur duodecim jurati, qui firmissimo juramento universos fures, praedones, Incendiarios, cusores falsarum monetarum et alios malefactores investigare et Comitibus extradare debeant, exemptis illis qui a maleficiis sese jam ab anno continuissent, qui quidem Comites nomina malefactorum dominis illorum terrestribus in cedula mittant, qui dominus terrestris si punire voluerit, tunc Comes de rebus illius nihil habere debeat, si vero cedulam accipere et punire noluerit, tunc Comes ubique persequi, et punire libere possit, sed postea res illius dividere valeat, et saltem portionem puniti malefactoris valeat pro se accipere. Portiones vero uxoris et filiorum illius eisdem libere permittere teneatur, si autem dominus terrestris una cum Comite voluerit prosequi, tunc portio puniti malefactoris inter eos aequaliter dividatur.

Item. Quod talibus malefactoribus nec Reginalis Majestas nec Dominus Locumtenens valeat gratiam facere.

Item. Quod exquisitio talium praedonum in bonis Reginalis Mattis et Domini Locumtenentis incipiatur et fiat.

Item. Quod si aliquis Comitum aliquem de talibus per pactationem dimittat, tunc in prima Congregatione coram Dominis Locumtenente et Regnicolis in amissione honoris condemnetur et pronuncietur.

Item. Quod tales Malefactores a nemine recipiantur nec defendantur sed per totum Regnum de Universis Tribus Nationibus ubique libere et sine favore exequantur et exstirpentur.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 183—187. După unŭ codice manuscriptŭ din sec. alŭ XVIII-lea în posesiunea lui Radvănyi Béla.

Digitized by Google

CCVIII.

1543. 1543. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei Moldoviţa o familie de ţigani.

(Estrasŭ din limba slavonă).

Peter Woewoda, schenkt dem Kloster Moldowiza ein Hauswesen Zigeuner, namentlich: Michul mit seiner Zigeunerin Paraska, ihren fünf Söhnen und einer Tochter. Diese Zigeuner hat Se. Hoheit von der Rägin, Stadtrichterin aus Bistriz, gekauft gerecht um vierzig Ungargulden und ein Pferd.

V. J. 7051/1543 Aug. 6.

Wickenhauser, Moldawa. 1 Heft. pag. 81.

CCIX.

1543. 1543. *Castelanii districtului românescŭ Caransebeşŭ* supunŭ spre decidere reginei *Isabella* procesulŭ dintre nobilulŭ *Bogdanŭ* de Porecia cu nobilii *Mactcaşii* şi *Fiatii* în privinţa unorŭ moşii situate în districtulŭ Mihadiei.

Isabella dei gracia Regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fidelibus Nostris Egregys et Nobilibus Castellanis et Judicibus Nobilium districtus de Karansebes. Salutem et graciam, Noueritis Quod feria quarta in festo videlicet Beati Ladislai Regis Magistro nostro prothonotario vnacum Nonnulis dominis et Regni Nobilibus pro faciendo Moderatiuo Judicio Causantibus In sede nostra Judiciaria sedendo. Franciscus Machkassy pro se personaliter Ac pro Nobilibus Joanne fyath, et domina Anna consorte Egregy francisci Bakochy cum nostris ab vna. Ac Blasius literatus de Quinqueecclesys pro Nobili Bogdan de Porychka Cum nostris literis procuratorys patribus Ab Altera. Juxta continenciam literarum vestrarum adiudicatoriarum Transmissionalium. In figura Judicy nostri Comparendo Easdem literas vestras adiudicatorias Transmissionales Eidem Magistro nostro prothonotario et vtrumque exhibuerunt et presentarunt hunc tenorem continentes Serenissime principi domine domine Isabelle dei gracia Regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. domine Nobis semper Naturali et Clementissime. Exhibentur. Ladislaus Rakowychay, et Andreas Bizerey Castellani Districtus Karansebes, ac Georgius Thar, Judex Nobilium de eadem humillimj vestre Maiestis etc. Serenissima princeps et domina domina Nobis Clementissima. Post fidelium Seruiciorum Nostrorum in graciam vestre Maiestatis perpetuam Commendacionem. Nouerit Maiestas vestra. Quod nobis feria quinta In die festi Vrbani pape Nouissime Elapsum,

Digitized by Google

dum in Sede istius Comitatus nostri Judiciaria pro faciendo Moderatiuo Judicio Causantibus consedissemus. Extunc Nobilis Bogdan de porychko. In persona sua: ac franciscus Bakochy de Karansebes: in persona domine Anne coniugis sue, Francisci Machkassy, et Joannis Fyath de Karansebes. Coram nobis personaliter constituti Idem prefatus Nobilis Bogdan de porychko tamquam actor In presenciam nostram literas Transmissionales vestre Maiestatis. Representauit: quas Eidem vestre Maiestati pro Juris Inquisicione Miseramus Nos, vnanimiter et concordi voluntate habendo deum pre oculis ad Judicandum decreuimus. In hunc modum Quod vtraque pars suam assercionem et proposicionem conprobare debeat, Id Quod et in sede Maiestatis vestre adiudicarunt et inuenerunt Igitur franciscus Bakochy de Karansebes In persona nobilium prefatorum tamquam actor Nouum Iudicium vestre Maiestatis proposuit de Quo habeo literas donacionales Ladislai Regis Hungarie similiter et literas Introductoriales quarum tempore fluxerunt (sic) Anno Quadraginta tres. Imo testor et affirmo quod est possesio prescripcio, quia tanto Lapsu temporum constitutus sum in dominio possessionum fewlsew parychko et Also parychko Symonozque. In districtu Myhad habitas et existentes et Nullus me vsque hoc tempus Molestauit, sed in dominio et Nuc (sic) sum. Ergo diligenter Reuideant. Vestre d. Nobilis vero Bogdan de parychko hoc audito proponit Eomodo, licet habeas literas donatoriales et Introductoriales, quarum vigore temporum Introducere Curasti tunc quando frater meus, et frater patris mei fuerunt Captiuy In turcia et cum Eliberati sunt, hinc post triennium, adduxerunt literas Introductoriales. E Capitulo Ecclesie Orodiensis quarum vigore Introduxerunt, vt ne possideas possessiones prenominatas quas idem Nobilis Bogdan. In presenciam nostram posuit, videns autem Ladislaus Fyath, quod frater meus, et frater patris mei contradixissent Ille statim vnacum patre meo Redyt in graciam et in vnionem per talem Composicionem ac concordiam Quod partem predictarum possessionum pater meus possideat et habeat partem vero Michael Kwkawycha ipse Ladislaus Fyath teneat et possideat ac teneatur, Igitur Eam ob rem assero Quod non est possessio prescripcio, quia vsque ad hunc diem fui in dominio dictarum possessionum sed Jam Nunc vi et potencia mediante a me arestati. Actrix vero hoc audito Respondit in hunc modum. Quod pater tuus nullam composicionem habuit cum posterioribus nostris et nunquam fuisti in dominio dictarum possessionum. Sed tantum cohabuisti vt Rusticus Nos itaque ambarum parcium proposicionibus Audiendo vnanimiter et concordi voluntate habendo deum pre oculis et eius Justiciam Adiudicando Inuenimus Quod Nobilis Bogdan de Porychka debeat comprobare cum suis literis, et honestissimis viris quod composicionem habuisset cum Ladislao fyath deinde vt vsque ad hoc tempus fuit in dominio prefatarum possessionum, Actrix uero Minime contenta eandem causam pro Maturiore eiusdem discussione In presenciam Maiestatis vestre Transmittendam postulauit. Quam nos Juxta Appellacionem suam Antiquam consuetudinem ac libertatem nostram ad Tricesimum secundum diem a die datarum presencium computando In presenciam . . . . . vestre Remisimus supplicando Sacre Maiestati vestre vt eadem dignetur causa in eadem Id facere Quod ordo Juris dictauerit

Digitized by Google

In Reliquo vestram Maiestatem (felicissime) ad vota valere optamus. Datum ex Sebes feria secunda post festum diui Joannis, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo tercio. Quibus exhibitis et presentatis continenciarumque earundem perlectis, Intellectis et sane Ruminatis, partes prefate ab ipso Magistro nostro prothonotario inpremissa causa Judicium et Justiciam postulabant elargiri, Et quia Iudicium hoc existit in processu, et discussione, Igitur tales Cause in Nostram presenciam alias non Transmittantur, Sed auditis parcium proposicionibus et testibus, vel Instrumentis Exhibitis Causam post definitam Sentenciam per appellacionem Maturius Reuidendam, in Nostram Transmittatis Maiestatem. Datum Albe Julie secundo die termini prenotati. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo tercio.

Pe dosu: Fidelibus nostris Egregys et Nobilibus castellanis et Judicibus nobilium districtus de Karansebes, pro Nobilibus francisco Machkassy ac Joanne fyath, et domina Anna consorte Egregy francisci Bakochy, contra Nobilem Bogdan de porychko, — Remissio Cause. — Lecta et extradata per me Matheum prothonotarium Reginalis Maiestatis.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 228—230. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

CCX.

1543. 1543. *Isabella*, regina-veduvă a Ungariei, invită pe castelanii şi judecătorii districtului *Caransebeşŭ* se esecute dóue sentenţe pronunţate de curia regală în favórea nobililorŭ *Francisc Fodorŭ* şi *Petru Sereni* din Bănatŭ.

Isabella Dei gracia Regina Hungariae Dalmatiae, Croatiae etc. fidelibus nostris Egregys et Nobilibus Castellanis vice Castellanis et Judici Nobillum districtus Karansebes salutem et gratiam. Exponitur nobis in personis fidelium nostrorum Nobilium Francisci Fodor, Petri Zereny et Francisci Moyses, Qualiter Ipsi Exponentes, certas literas tam nostras quam defunctae quondam regiae Maiestatis domini et Mariti nostri clementissimi felicis memoriae Adiudicatoriae et Sentencionales pro Ipsorum parte haberent confectas et emannatas Quae quidem literae nostrae et praefati domini nostri Regis Sententionales propter certas difficultates hactenus vt debuisset executioni demandata non fuissent, vnde in personis eorundem Exponentium maiestati nostrae supplicatum extitit vt Ipsis superinde de opportuno Juris remedio prouidere, dictasque literas tam nostras quam praefatae Maiestatis regiae domini et mariti nostri amantissimi Sententionales debitae Executioni demandari facere dignaremur accepta Igitur supplicatione pro parte eorundem Exponentium et

Digitized by Google

tanquam ac legitima benigne exaudita et alias frustrā fierent Judicia in causis nisi ea que Judicialiter determinentur debitum etiam sortirentur effectum Igitur fidelitati vestrae harum serie mandamus firmiter quatenus acceptis praesentibus praescriptas literas tam nostras quam praefati domini nostri Amantissimi Adiudicatorias et Sententionales cum praesentes vobis exhibentur in omnibus suis punctis clausulis et articulis Contradictione et inhibitione quorumlibet non obstante debitae Executioni demandare et demandari facere modis omnibus debeatis et teneamini et tandem huiusmodi Executionis vestrae seriem ad decimum quintum diem nobis fideliter rescribatis praesentibus perlectis Exhibenti restitutis, Datum in Gyalw feria tertia proxima post festum Natiuitatis beatissimae Mariae virginis Anno domini Millesimo quingentesimo quadringentesimo (sic) tertio.

Pesty, A Szörényi Bánság. III, pag. 231. După unū transumptū ală părălabilorū Ladislau Rakoviczay și Andreiū Bizerey din a. 1543.

CCXI.

1543. *Castelanii districtului Caransebeşū* introducū pe nobilii *Franciscū Fodorū* și *Franciscū Moise* în posesiunea unorū moşii situate în districtulū Caransebeşului. 1543.

Nos Ladislaus Rakowyczay et Andreas Bezerey castellani districtus Karansebes ac Gregorius Thar Judex Nobilium de eadem. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus Expedit vniuersis et singulis praesentibus et futuris Quod nobis feria quinta proxima ante festum diui Michaelis Archangeli nouissime Elapsum, Dum in sede ipsius Comitatus nostri judiciaria pro faciendo moderatiuo Judicio Causantibus Consedissemus extunc Nobiles Franciscus Fodor et alter Franciscus Moyses, literas reginalis Maiestatis dominae nostrae Clementissime pro parte eorundem Francisci Fodor et alterius Francisci Moyses confectas, Nobis praeceptorie sonantes exhibuerunt et praesentauerunt, quarum quidem tenor is erat.

(Urmézā documentulū de susū Nr. CCX.)

Quibus exhibitis et praesentatis volentes nos vt par est mandatis Suae Maiestatis ex debitae nostrae fidelitatis in omnibus obedientes esse satisque facere praescriptasque literas Sententionales tam defunctae quam regiae et Reginalis Maiestatis debitae Executioni Committere feria enim quinta post octauam Sancti Michaelis Archangeli nouissime elapsam in dominium possessionum videlicet Conyorowa, Ohaba, Also Kanichya, felseo Kanichya, Todorowycza, Domasnya, Gardowyn, Krywa, Poyan Introduximus easdem eisdem Ipsorumque haeredibus et posteritatibus uniuersis Jure perpetuo tenendarum possidendarum pariter et habendarum statuentes relinquimus nullo pe-

Digitized by Google

nitus Contradictore ibidem vel expost apparente, In Cuius rei testimonium et aeternam Memoriam, literas nostras sub sigillis eisdem Memoratis viris Francisco Fodor et altero Francisco Moyses duximus extradandas. Datum in Ciuitate Regia Karansebes feria quinta post octauam diui Michaelis Archangeli Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Tertio.

Pesty, A Szörenyi Bánság. III. pag. 232. După traniumptulŭ regelui Ioanŭ II. din a. 1568 în archiva familiei Fiath.

CCXII.

1544. 1544. *Petru Petrowyth*, capitanulŭ generalŭ alŭ Ungariei de josŭ, scrie *chinezilorŭ* şi *crainicilorŭ români* din comitatulŭ Severinului, se nu persecute pe nobilulŭ Nicolae Fodorŭ din Vălcuţa şi nici pe iobagii sei.

Pe(trus Petr)owyth Comes Themesiensis et parcium Regni Inferiorum capitaneus generalis etc. . . . . Horwath prefecto Arcis nostro Chalya ac Gregorio literato de Zolonkemen . . . . nec non circumspectis Kenesys Kraynicis ac eorum vicesgerentibus similiter . . . . . ceterisque prosequutoribus Nobilis Francisci Fodor de Welkowch. In comitatu Zewriniensi . . . . . is et constitutis salutem et fauorem, veniens nostrum in conspectum, dictus Nobilis Franciscus . . . . . supplicando. Qui exhibuit nobis literas Reginalis Maiestatis domine nostre clementissime . . . . confectas nobisque sonantes. In quibus racione verberacionis cuiusdam molendinatorum, sibi per suam Maiestatem graciam esse impet. . .ebatur manifeste, In eo quod . . . . o suis excessibus, extra Juris tramitem p . . . . piam hominum et vestrorum non . . . .retur pro eo vobis et cuilibet vestro presencium serie in persona sue Maiestatis . . . committimus quatenus. Nullus omnino vestrum eundem Franciscum Fodor et . . . . . ac vniuersos suos subditos in personis et rebus turbare molestare et (perse)qui audeatis gratia Reginalis maiestatis sub obtentu, sed siquis cum eo quicunque . . . pretendere habuerit In presencia Judicis Lwgasiensis requirat, vbi si qua parcium con(pare)re noluerit, In presenciam nostram poterit appellare vbi communis Justicia non . . . . partibus abneganda, secus non facturi presentibus perlectis exhibenti restitutis. In Arce Themesiensi, feria quinta proxima post dominicam Letare, 1544.

(Sigilŭ micŭ în cêră roşia).

Pesty, Krassó vármegye története, IV. pag. 33—34. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási.

Digitized by Google

CCXIII.

1544. Actŭ autenticŭ de schimbŭ, încheiatŭ între nobilii din Bănătŭ *Nicolae Walkay, Gasparŭ Menyhar* şi familia *Simonŭ*, cu privire la mai multe moşii din districtulŭ Comiatului şi alŭ Caransebeşului. 1544.

Nos Capitulum Ecclesie Albensis Transsyluanie, Memorie Commendamus per presentes. Quod Egregy Nicolaus Walkay et Gaspar Menyhar coram nobis personaliter constituti Idem Nicolaus Walkay vniuersorum filiorum et pariter cunctorum fratrum propinguorum et consanguineorum suorum onera et quelibet gravamina si in Subscriptis persistere Nollent super se assumendo, oraculo viue vocis sunt confessi libere ac sponte In hunc Modum Quomodo ipsi Matura intra se deliberacione habita Totales possessiones suas peperygh alio nomine Mochkafalwa In de Komyath et Barna in de Bosor necnon Totales porciones possessionarias in possessionibus Gamza Pokolpathaka, Zelha Zorlyencz Dragwbrathfalwa Hoobycza Glood Mochkaan Magwra Ozyey et Whezyowa in Karansebes districtibus aliaque vniuersa Bona et Jura possessionaria Egregy quondam Stephani Wassa de Wyd alias de Wassilio vbiuis existentibus et habita, ipsum Nicolaum Walkay ex vi contractus inter ipsos habiti concernencia, Simulcum cunctis earundem vtilitatibus, et pertinencys quibuslibet Terris scilicet arabilibus cultis et Incultis Agris pratis pascuis Campis fenetis Siluis Nemoribus Montibus vallibus vineis vinearumque promontorys Aquis fluuys piscinis piscaturis aquarumque decursibus Tributis sew Theloneis Molendinis et eorundem locis et generaliter quarumlibet vtilitatum et prouentuum integritatibus quouis Nominis vocabulo vocitatis ad easdem et eadem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, Demptis Juribus suis in possessionibus Wyd predicta in de Zabolch ac Myhalfalwa In Byhoriensi comitatibus existentibus, que Idem Nicolaus Walkay pro se reseruauit Nobilibus Ladislao Symon, Joanni et Stephano fratribus eiusdem germanis filys quondam Georgy Symon de Karansebes, necnon Michaeli Joanni et Gaspari Symon filys et puelle Elyzabeth filie olim Nicolai Symon de eadem Karansebes ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis pro Sexingentis florenis plene vt dixerunt, ab eisdem Receptis et leuatis perpetue vendicionis et Inscripcionis titulo dedissent contulissent et Inscripsissent, prout dederunt contulerunt et Inscripserunt coram nobis Jure perpetuo et Irreuocabiliter tenenda, possidenda pariter et habenda Nullum Jus nullamque Juris ac dominy proprietatem Sibi ipsis reseruando, sed Totum et omne Jus ac dominy proprietatem, Quod et Quam ydem Nicolaus Walkay et Gaspar In eisdem habuissent seque et suos (unŭ cuventŭ lipsesce) habere sperarent ac eciam in futurum quouismodo In eosdem Ladislaum Joannem et Stephanum ac alios prefatos et eorum heredes vniuersos Transferentes et Transfundentes pleno Jure, Assumendo nihilominus et obligando se se Memorati Nicolaus Walkay et Gaspar personaliter, alios autem ad onera et grauamina In se assumpta prelibatos Ladislaum Joannem Ste-

Digitized by Google

phanum Michaelem et alios prefatos ipsorumque herdes vniuersos in perhennali dominio et pacifica possessione dictarum possessionum et Jurium possessionariarum contra quoslibet legittimos Impetitores Tenere conseruare et protegere proprys Ipsorum laboribus fatigys et expensis harum nostrarum vigore et Testimonio literarum mediante. Datum feria sexta proxima post diem diuisionis beatorum Apostolorum domini, Anno eiusdem Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Quarto.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 34—35. Conceptă contimporană în archiva capitulului de Alba-Iulia. Cista 2. Fasc. 1. Nr. 23.

CCXIV.

1544. 1544. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda*, la care au participatŭ şi *representanţii părţilorŭ Ungariei anexate la Transilvania*, însărcinéză pe *Fratele George (Martinusiu)*, cu administraţiunea afacerilorŭ publice ale Transilvaniei, şi decide: că *darea de oi dela Români* (quinquagesima) şi alte venituri ale visteriei (camerei) regale se se stringă la mâna tesaurariului (George Martinusiu).

Articuli pro festo Beati Petri Apostoli ad uincula Anno Domini 1544. Per uniuersitatem Dominorum et Nobilium Regni Transsiluanie et Hungarie Ditionis Maiestatis sue Thorde in eorum Generali congregacione vnanimi Voluntate concepti et constituti.

Item. Maiestas Reginalis domina Nostra Clementissima vnacum dominis Comite Themesiensi et ceteris Consiliariis, ac Alijs omnibus fidelibus in dicione majestatis eius Existentibus dominum Thesaurarium in supremum omnium ordinum Judicem elegit, et constituit cui Mattas Reginalis qualiter de titulo prouidere voluerit stabit apud Arbitrium sue Maiestatis, exquo Manifestum sit atque elici possit dominum Thesaurarium et officium suum pendere a dignitate sue Maiestatis, qui racionem administracionis et expensarum dare debebit.

Item Dominus Tesaurarius Reginali majestati et filio eius serenissimo cum bona prouisione curam Eorum agat, omnibus ordinibus Jus et Justiciam et Justicie complementum ac omnem execucionem rei judicate administret, omnes ordines Regni in suis antiquis et priuilegiatis legibus et libertatibus conseruare debeat, nullis nouis et inusitatis ordinacionibus introductis; si qui autem judicio domini Thesaurarii non contentabuntur in duobus duntaxat casibus scilicet in casu honoris et sentencie capitalis et amissione bonorum pos-

Digitized by Google

sint causam suam a sentencia domini Thesaurarii in presenciam Reginalis mattis et dominorum Consiliariorum per viam legittime appelacionis prouocare et huiusmodi appellaciones in duobus terminis, videlicet pro festo Beati Michaelis Archangeli et Diui Georgy martiris sub presencia suppremi Judicis cognoscantur et discutiantur [1]).

Item. Dominus Comes Themesiensis maneat in suo officio et officium suum seruet, ordine et modo ab antiquo seruatis, et quatenus pro officio Comitatus Themesiensis Comites priores judicia administrauerunt, modernus quoque dominus Comes administrare possit. At constat quod domini Nobiles coram Comite Themesiensi judicio stare nunquam fuerunt obligati preter Comitatem (?) Themesiensem. Quum eciam saltem in consultis et in illis casibus in quibus Comitum aliorum Comitatuum incumbit, judicio sunt judicati.

Item. Omnes Prouentus Regales, certi et ordinarii videlicet Camere Salium Transiluanensis Quinquagesime ouium, Cementum Auri et argenti, Vigesime, et in partibus Hungarie Tricesime et prouentus Comanorum Regiorum ex voluntate deliberacione sue maiestatis et Regni coligantur ad manus domini Thesaurarii, in vsus et necessitates sue Maiestatis et Regni Exponantur. Quod residuum fuerit seruetur et reponatur ad necessitates eiusdem et Regni.

Item. Prouentus Episcopales et aliorum Castrorum Sue Maiestatis de voluntate administrentur per dominum Thesaurarium ad necessitates Sue Maiestatis si placet Sue Maiestati vel ad manus proprias. Et hoc ex causa ne (prout hactenus) per officiales dissipentur, quibus certi Sallarii (sic?) instituantur et ab omnibus officialibus racio exigatur et qui prouentus Sue Maiestatis dilapidauerint priuantur.

Item. Supplicant domini Regnicole Maiestati Reginali quod Bona Episcopatus nemini conferat, inscribat, nec pignorare dignetur, alienata autem reuocet in statum pristinum.

Item maiestas Reginalis Bona capituli Orodiensis de manibus Michaelis Horwath Excipi et ecclesie restitui faciat. Beneficia autem Ecclesiastica Maiestas sua benemeritis conferat qui Ecclesie dei seruire sciant, et pro Maiestati sua et filio suo deum exorare. Juxta Constitutionem in commiciis in oppido Wasarhel celebratis. Quo tempore Episcopatum Maiestatis sue dedimus.

Item. Supplicant domini Regnicole vt domini Saxones Seruentur in Eorum antiquis Consuetudinibus. Administratores enim ac officiales Sue Maiestatis per abusum cogunt decimas eosdem Saxones colligere, et nouis seruicijs et oneribus eos gauare intendunt, mandet itaque Maiestas sua, ut huiusmodi oneribus et difficultatibus ne vexentur.

Item. Singulis annis celebrentur huiusmodi congregaciones generales, omnibus ordinibus dicionis Maiestatis sue tam Hungaris quam Transsilvanis,

---

1) Veranjiu in scriśóren cźtre Boner (Mon. hung. hist. Script. IX p. 173): «his Calendis Aug. Thordae non exigui momenti habuimus Comitia, quae Hermitam nostrum novis auspiciis summum et solum dominum ac judicem tam Transsylvanis, quam Hungaris quos Tibiscus ad Transsylvaniam claudit, decreverunt. Pro titulo adhuc laboratur, qui non invenitur, quum proregis quo hactenus usus est, sat esse non videbatur. Gubernatoris, aemulatione Joannis Corvini, quem nunquam assequetur, optaret sed is a regina aegre conceditur».

Digitized by Google

vbi domini Regnicole cognoscant, si dominus Thesaurarius pro presenti Constitucione se gessit, quod si cum temeratorem nostrarum constitucionum reperierimus, hoc officium vna nobiscum Maiestas Reginalis auferat et alium idoneum substituat.

Item. Vniuerse actus potenciarii et violencie ac casus iniuriarum exprimentes a morte defuncti olim Reginalis Majestatis felicis recordacionis domini nostri Clementissimi si qui qualitercunque emerserint pro antiqua consuetudine et legibus Regni jure mediante cognoscantur et discuciantur.

Item. Castrum Almas Maiestas Reginalis dignetur judicio comitere in hoc supplicant domini Regnicole.

Item. Decime seruentur in antiqua consuetudine et inuitis patronis tam officiales Maiestatis sue, quam alii aufferre ne possint, ita quod si qui Patronorum in festo Beati Georgy martiris in oppido Bwza in loco scilicet arrendacionis arrendatorem cum dimidia parte pretij legittimi decimarum amouere non neglexerint, contra tales decime nulla racione aufferri possunt et si que ablate sunt restituantur.

Item. Reginalis Maiestas Articulos prescriptos clementer acceptare ratos habere et confirmare dignetur. Et quod Dominus Thesaurarius juret ut cum huiusmodi officium per Reginalem Maiestatem et dominos Regnicolas aufferetur, item dominus Thesaurarius remittere debeat.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 188—190. Originalulŭ pe chărtie în archiva națiunei săsesci din Sibiiŭ.

CCXV.

1544. 1544. *Antoniu Veranțiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scrie lui *Andreiŭ Surianŭ*, că *Ioanĭ Hontherus*, literatulŭ săsescŭ din Transilvania, retrage din circulațiune *charta chorografică a Transilvaniei*, elaborată de dênsulŭ, din causă că nu era destulŭ de exactă; că în Transilvania se află peste totŭ loculŭ inscripțiuni, bani și urme de stabilimente romane, dar în Țéra-românéscă numaĭ pe lângă Dunăre, ér în Moldova de locŭ.

Antonius Wrancius Andreae Suriano S.

. . . . . .

Transsylvaniae tabulam chorographicam, per Joannem Hontherum, hominem doctum, a Saxonibus Transsylvanis oriundum, factam, quam a me petieras, misi ad te, nullis coloribus distinctam, quandoquidem ejusmodi non reperiantur propter authoris retractationem, qui omnes in manum quae veniunt supprimit, utpote primum opus, nec ita absolutum, ut publicum non expavescat. Verum meliores auctioresque cudere dicitur, quas si quando emiserit, curabo ex eis ad te mitti plura exemplaria. Si quid aliud erit, quod

Digitized by Google

ex hac ruditate Scythica optare poteris, fac ut sciam; caeterum de diligentia mea nihil dubites, tametsi mihi, quod hic placeat, a XXVII. anno nihil inveni. De Moldaviae situ, quod ad te describi voluisti, viva vox fratris praestabit. Verum enimvero propter barbariem Geticam, uti miser Ovidius in elegiis suis de Ponto queritatur, insigne nihil habet, quod oppido miror, quum in Transsylvania passim ubique, in Transalpina circa ripas dumtaxat Istri Romanarum visuntur vestigia sive inscriptionum, sive numismatum, sive urbicorum aedificiorum et imaginum tam hominum, quam (ut vetustas erat solita) Deorum immortalium, praesertim Mercurii, Apollinis et Jovis Optimi Maximi, quibus et domus mea spectabilior est, ut votiva praetermittam simulacra, requires testimonia. (?) In Moldavia ne umbra quidem apparet, quantum tam ab indigenis, quam ab exteris, qui lustrarunt eam provinciam, rescire potui. Quod dubio procul indicio est, Romanis eas terras aut brevi tempore dubia possessione fuisse habitas, quia ultra Daciam signa non multum protulerunt, aut indignam existimaverunt, in qua magnitudinis suae monumenta collocassent. Sed de his plus, quam instituerat, currenti intentus calamo, quod quidem largius et id genus plura frater tibi non indicabit modo, verum etiam enarrabit. Vale. Albae Juliae. XIII. kalendis Sept. MDXLIIII.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 173—175.

CCXVI.

1544. *Judecătorii, juraţii şi cetăţenii oraşului Caransebeşŭ* promitŭ în formă solemnă judeţului din Caransebeşŭ, lui *Ladislau Racoviţă*, că în afacerile, ce privescŭ bună starea şi liniscea oraşului, nu-lŭ vorŭ părăsi în nici unŭ felŭ de împrejurări. 1544

Nos Andreas Bertha, Petrus Pepa, Nicolaus Annoka, Joannes Berla, Stephanus Dragna, et Ladislaus Kenesa Jurati Judices Collaterales, Item Franciscus Bakawch, Joannes Peyka, Michael et Nicolaus Lazar, Michael Mezew, Joannes et Thomas Myksa, Petrus Zabo, Petrus Lwmotha, Petrus Thot, Joannes Thot, Joannes Flore, Franciscus Phyles, Stephanus Zabo, Franciscus Moyses, Franciscus Frenda, Demetrius Domsa, Ladislaus Plwgowycza, Nicolaus Mya, Michael Petrach, Franciscus Borchwa, Myksa dekan, Joannes Manda, Georgius Orzag, Georgius Aranyas, Joannes Zabo, Petrus Ohaban, Ladislaus Kys, Demetrius Zabo, Ladislaus Dekan, Thomas Stephon, Joannes Myheyla, Nicolaus Zabo, Gregorius Nagh, Stephooan Myksa, Sebastianus Bazarab, Franciscus Chonthos, Josyka Wynchy, Michael Rerbelecz, Mathias Dorka, Michael Paysgyartho, Stephanus Olah, Benedictus orzag, Demetrius Hath, Georgius Sebessy Baya, Bwkwryna, Martinus Sywko, Nicolaus Bokosnycza et Petrus Kenesa Jurati Cives et consules ceterique uniuersi ciues et

Digitized by Google

inhabitores huius Regie Ciuitatis Karansebes: Recognoscimus et fatemur per presentes, Qud nos cum ad requisicionem Egregy domini Ladislai de Rakowycza suppremi Judicis nostri, tum vero matura ac libera deliberacione nostra pro Bono publico, ac quiete tranquillitateque eiusdem Ciuitatis Liberorumque Nostrorum sana Mente ad Id inducti prestito Juramento . . . . . de intercedente Eidem domino Ladislao Judici nostro Id promisimus, Nosque Eidem obligamus, Quod eundem tam in prosperis, quam eciam Aduersis si quid tale temporum in processu tempore Judicatus sui, et expost quandocunque uita sua, et nostra comite a domino comite Themesiensi, vel alio quopiam, Eidem contigerit, in nullum Euentum Rerum deseremus, sed Illi fideles amatores et consultores patrie non parcendo Rerum ac Bonorum nostrorum, et expensarum diffusioni semper aderimus, penesque illum astabimus. Ad quod Idemque dominus Judex Noster se mutuo Nobis simili modo obligavit, Immo ad hec omnia premissa firmiter et Inviolabiliter obseruanda fide Bona promittimus, et obligamus, dictusque dominus Ladislaus Judex Noster se promisit et obligauit Harum nostrarum Sigillo maiori eiusdem Ciuitatis communitarum vigore et testimonio Literarum, Datum in eadem Regia Ciuitate Karansebes in vigilia festi Beati Mathei Apostoli. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadringentesimo Quarto.

Petty, A Szörényi Bánság. III, 233—234. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fiath. Sub textŭ urma unui sigilŭ în cĕră verde.

CCXVII.

1544. 1544. *Optŭ nobili români din Bănatŭ*, chiemaţi ca judecători aleşi, împărţescŭ moşiile decedatului *Nicolae Gherlisce* din Bănatulŭ Severinului între moscenitori sei.

Nos magister Albertus Zalonkemeny de Coloswar, alias prothonotarius Transsilvanus, per Reverendissimum dominum, fratrem Georgium Episcopum Waradiensem, Thezaurarium ac locumtenentem Reginalis Maiestatis, et Illustrissimi fily eiusdem, et in Regno Hungarie et Transilvanie Judicem generalem etc. ad controuersiam inter infranominatas partes, racione infrascriptorum negociorum habitam cognoscendam et determinandam specialiter deputatus, et per easdem partes beniuole assumptus etc. Necnon petrus Lwmotha, Nicolaus Lazar, Petrus Pryzaka, Joannes Berta, Item Georgius Peyka, alter Georgius orzaag, Nicolaus Annoka, et Andreas Bertha, Nobiles, Juratique et Ciues, omnes de Karansebes, arbitri per easdem partes electi etc. Memorie commendamus per presentes, Quod cum nos feria quinta, crastino festi Beate Elizabeth viduae decimo videlicet die festi Beati Martini Episcopi nunc preteriti, ad requisicionem Egregiorum Andree de Barcha, Nicolai de omboz, et Georgy Bekews ab vna, Necnon Ladislai Prybek Judicis, et alte-

Digitized by Google

rius Ladislai Pobora, de dicta Sebes partibus ab alia, Juxta continenciam literarum prefati domini fratris Georgy composicionalium et obligatorialium, vinculum Mille florenorum in se denotancium, factam, ad faciem terre litigiose, videlicet possessionem Bolvasnycza vocatam, in districtu Sebes existentem, habitam insimul convenissemus, Tunc predicte Ambe partes, coram nobis personaliter constitute, factis primum per easdem partes, racione divisionis bonorum Egregy condam Nicolai Gerlysthey, fily olim Jacobi Bani Zewreniensis, et aliarum violenciarum, plurimis rixis et altercacionibus, Tandem Eedem partes ex ordinatiua composicione nostra, et aliorum proborum et Nobilium virorum fratrum et amicorum ipsorum pro pace et concordia inter eos laborancium, ad talem pacis et concordie devenerunt vnionem, Quod primo sopitis et condescensis vi(. . .)litibus et gwerris inter eos racione premissorum hucusque qualitercumque habitis, prefatus Ladislaus Prybek, pro generosa domina Martha, consorte sua filia videlicet condam Petri pobora, ex condam domina dorothea, filia predicti olim Jacobi Gerlystey Bani progenita, Necnon prefatos Ladislaus filius eiusdem condam Petri pobora, ex eadem condam domina dorothea, procreatus, pro se personaliter, Item Michael Lazar, in domine Magdalene consortis sue, filie eiusdem condam domine Dorothee, Ex Egregio condam, Francisco Fyath, secundo domino et Marito suo, concepte nomine et persona, Joanne quoque filio eiusdem condam Francisci Fyath personaliter presente, et consenciente, Gasparis vero et Balthasaris filiorum eiusdem condam Francisci Fyath Ex eadem domina Dorothea progenitorum omnia onera predicto Ladislao prybek in se assumpmendo, omnes Isti prenominati fratres, pignoracioni et vendicioni Totalium porcionum possessionariarum dicti condam Nicolai Gerlysthey, in possessionibus Zalathna et Kopach vocatis, in districtu Sebes existencium habitarum, pro sexingentis et Quinquaginta florenis, pro debitis eiusdem persoluendis Tum impignoratarum Tum venditarum vnanimi voluntate consenserunt, Ita vt pignoracionem et vendicionem Illarum equaliter sustineant, Item Quod omnes predicti fratres, Medietatem possessionis Thwrygowa vocate in districtu Myhald existentis habitam simul cum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, quibus hactenus possessa fuisset, ad racionem dotis Generose domine Ewfrosine, consortis prelibati Andree Barchay, alias Relicte prefati condam Nicolai Gerlysthey, vsque tempus redempcionis eiusdem apud Manus eiusdem Andree Barchay permiserunt possidendam, Item Quod Medietates possessionum vtriusque priscian vocatarum in districtu Sebes existencium habitarum, vsque futuram plenariam diuisionem, post Emaritacionem Junioris puelle Anna vocate, filie dicti condam Nicolai Gerlysthey fiendam, apud Manus prenominati Ladislai Prybek, modosimili cum cunctis suis vtilitatibus reliquerunt possidendas, Item Quod Interim quinta pars vtilitatum reliquorum omnium Bonorum eiusdem condam Nicolai Gerlysthey, in hys districtibus videlicet habitorum, eidem Ladislao Prybek, cum predictis quibus congruit admit(tatu)r. Alias vero quattuor partes earundem vtilitatum, Memorati Andreas Barchay . . . . . filie eiusdem Nicolai Gerlysthey similiter cum hys quibus congruit percipiant et admittantur. Postea vero facta premissa Emaritacione, Eadem vniuersa bona, inter omnes

Digitized by Google

predictos fratres, et predictas sorores, equaliter dividantur, Jure ipsis incumbente possidenda Item Quod prefati Andreas Barchay, et Nicolaus Ombozy, rescire faciant a Kenezys fide mediante, quantitatem videlicet predictorum Bonorum, videlicet Medietatis Thwrygowa predicte per prelibatos Ladislaum Prybek et alterum Ladislaum pobora, hys preteritis a . . . . . dem v . . que Ladislaus fassiones eorundem Keneziorum, vsque festum, vel ipso festo Epiphaniarum iam venturi restituere teneantur omnes Illas vtilitates perceptas dictis Andree Barchay, et Nicolao Ombozy, sew homini eorundem ad Id deputato, Item Quod prefatus Ladislaus Prybek, in personis domine consortis sue, et fratrum eiusdem, ad racionem porcionis prefate domine Ewfrosine, et filiarum eiusdem, in Molendino in Sebes existente habite, videlicet quinte partis, soluit nunc Jam eidem Andree Barchay, et Nicolao Ombozy in paratis pecunys florenos quinquaginta, et sic Idem Ladislaus prybek, ad racionem eorundem quorum supra, Eandem quintam partem Molendini, simulcum horto videlicet czarina vocato, ad Idem pertinente, titulo perpetue vendicionis possidebit, Et Quod Idem Ladislaus prybek in personis eorundem quorum supra, de parte ipsorum, eidem Andree Barchay, et Nicolao Ombozy, pro expensis eorundem in sortem dicti molendini exbursatis, soluit nunc Jam florenos iterum quinquaginta, Item Quod quia Molendinum in predicta possessione Bolwasnycza, predictus Michael Lazar edificasset, Ideo per duos Integros annos, a die datarum presencium computando, vniuersas vtilitates eiusdem, Idem Michael lazar libere percipiat, expletis autem ipsis duobus annis, quattuor partes earundem vtilitatum molendini prefatis Andree Barchay, et Nicolao Ombozy, ad racionem filiarum ipsarum Nicolai Gerlysthey, et fratrum earundem, proveniant, Memoratus vero Michael Lazar ad racionem consortis Sue, et fratrum eiusdem, saltem cum quinta sua parte sit postea contentus, Item Quod totales et (integras porciones possessionarias) in possessionibus Bolwasnicza predicta, et Plesywa vocatis, in predicto districtu de Sebes existentibus habite inter ipsas partes pro nunc . . (quatuor?) porciones per sortem sint divise, et quinta (pars) annotato Ladislao Prybek cum suis participibus in Scedulis nominatim extradata est, Ita Quod ad ipsam quintam partem, in istis duabus possessionibus, due sessiones Jobagionales populose pervenerunt, perpetue possidende, Tercia vero similiter populosa, saltem vsque futuram plenariam divisionem est assignata, Reliquis quattuor partibus, ad racionem filiarum condam Nicolai Gerlysthey, et condiuisionalium earundem, apud Manus dictorum Andree Barchay, et Nicolai Ombozy, in Scedulis Modosimili nominatim perpetuo remanentibus, Et insuper due similiter populose pre . . . . . divisionem possidende, desertis et predialibus sessionibus Necnon Terris, pratis, siluis, et alys . . . . . vsque eandem futuram diuisionem eomodo Indivisis permanentibus (Item) Quod domus et curia prefati (Nicolai) Gerlystey in dicta Karansebes adiacens, simulcum hortis . . . . . mensurando dividatur et consequestretur, quattuor . . . . . quorum supra, Quinta vero pars annotatis Andree Barchay . . . . . um, ad Ladislaum Prybek . . . . quorum supra relinquatur perpetuo possidenda, Tali vinculo p . . . . . iter as-

Digitized by Google

sump(to) . . Quod si qua parcium premissa de cetero, in toto vel in aliqua . . . . . merit et fr(egerit) quovismodo, Tunc talis pars contra partem alteram, Eadem . . . . . observantem, in eisdem prescriptis Mille florenis, brevi Evocacione mediante, coram Judice . . . ordinario, vel eius in Judicio vicemgerente, semper pro tempore constituto, acquiren. convincatur, ... eo facto, Adque premissa omnes partes prenominate, in modo iam predeclarato Sese spontanea coram (nobis obligarunt) voluntate, harum nostrarum signetis nostris consignatarum vigore et Testimonio literarum mediante. Datum in predicta Karansebes, Tercio die termini prenotati, Anno domini Millesimo Quingentesimo quarto.

(Fragmente de 9 sigile în ceră verde).

Sicut prefertur perfecta est solucio Centum florenorum racione Molendini, Item perfecta est et Mensuracio et diuisio domus in Sebes, In qua diuisione filiabus Nicolai Gerlysthey provenit ad longitudinem a parte porte Civitatis Raaczycza vocate, Terra quadraginta plantarum pedis, super quam Ladislaus Prybek lignis quidem veteribus, sed noviter fecerat parare stabulum pro equis, provenit autem simulcum eodem Integro stabulo, Item penes eam, mensurata est Georgio Bekews ad porcionem suam terra triginta duorum plantarum pedis Ceteris partibus apud Ladislaum Prybek remanentibus, etc.

Idem Magister Albertus.

Pe dosă: 1567. feria quarta post festum Beate Elizabet vidue exhibite presentes litere per Egregium Nicolaum Margay Nominibus et in personis francisci Morsinay de Reketthye, ac puelle Anne filie olim Balthasaris fiat de Karansebes pro earum Transsumpcione In Judicio.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 234—239. Originalulŭ ruptă în mai multe locuri în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

CCXVIII.

1544. *Adunarea generală a districteloră săsesci din Transilvania* decide, că în tóte orașele săsesci, cari au primitŭ *nóua doctrină luterană*, se se foloséscă aceleași ceremonii bisericesci; că mai departe aceia, *cari n'aŭ primitŭ încă nóua doctrină, se fie îndemnați*, ca s'o priméscă. 1544.

Anno Domini 1544.

In congregacione Generali dominorum Saxonum, circa festum Beate Catherine Virginis celebrata, vniversitas Saxonum eo modo concordauit racione religionis, vt Ciuitates, que iam fere omnes verbum dei receperunt eijsdem et similibus ceremoniis in Ecclesiis earundem vtantur. Eos autem,

Digitized by Google

qui nondum verbum dej receperunt, fraterne adhortentur, vt pro gracia dei vnacum alijs vnanimiter supplicent, quo et ipsi simili modo verbum dei acceptare et credere valeant.

Teutsch, Urkundebuch der ev. Landeskirche in Siebenbürgen. I. pag. 3. Manuscrisulŭ originalŭ în archiva națiunei sășesci din Sibiŭ.

CCXIX.

1544. 1544. *Nicolae Olahulŭ (Românulŭ)* amintitŭ ca episcopŭ catolicŭ în Agramŭ.

28. Junii. Nicolai Olachi Eppi. Zagrabiensis nomine Ferdinandi I. Saxonibus Transilvanis datum responsum, et respective assecuratoriae.
Orig. in Tabul. Natio. Saxonicae.

Transilvania. An. 1874. pag. 144.

CCXX.

1545. 1545. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide, că *cele trei națiuni privilegiate* se supórte în mĕsură egală tóte greutățile, ce privescŭ apărarea patriei; ér în ce privesce *reformarea religiunei* se nu se facă nici o înoire; mai departe se se facă investigațiuni prin tóte comitatele după hoți, tâlhari și tăciunari. In satele românesci se amintescŭ *chinezii* în calitate de judi.

Decreta Vniversorum Dominorum et Nobilium Regni Transiluanensis in Comitiis Tordae ad festum B. Georgii Martyris, in Anno 1545 celebratis.

Quemadmodum tum cum Reverendissimus Dominus Thesaurarius in Locumtenentem suffragio omnium Ordinum huius Regni renunciatus esset, domini Regnicolae communi Consilio et vna Voluntate decreverunt, ne quis sine scitu Reuerendissimi Domini Locumtenentis extra Regnum, vel nuncios vel litteras mitteret, hoc idem eciam in istis Comitiis ratum et firmum esse voluerunt ita, vt qui contrarium huic decreto faceret, ille poena Capitis Jure mediante puniatur; qui vero publice huic Ordinacioni ausu temerario contravenire, neque Judicio, neque auctoritate Reuerendissimi parere vellet, sed se

Digitized by Google

contumacem plane ostenderet, talisjure mediante ad exemplum aliorum animadversionem subeat.

Item. Cum Vna Nobis omnibus patria sit, Vnamque ab omnibus charitatem illa desideret, necesse est, vt pari studio et diligencia Causam patriae quilibet tuendam suscipiat, Nemoque se ab hijs, quae Conseruacionem Patriae respiciunt, subducat, idque sive defensionem, sive pecuniariam solucionem, siue aliquid aliud Ejusdem tenoris condicio postulaverit. Deliberatum est: vt Eiusmodi onera Patrie, juxta antiquam Consvetudinem et Constitucionem Regni, omnes tres nationes equaliter perferant, cum utilitas que ex conservacione Regni esse consuevit, ad omnes ex equo pertineat.

Item Wolffgangus, Georgius et Nicolaus Barchyay accusati sunt quod imaginem Crucifixi loro ligatam; humi ad fluvium usque per puerum trahi fecissent, ibique aqua Imersam reportassent, et igni, ad decoquendum cibum, impossuissent, itaque constitutum est vt facta diligenti inquisitione, si Res sic comperta fuerit, Reuerendissimus Dominus Locumtenens, jure mediante, pro magnitudine delicti puniat illos.

Item. In Negocio Religionis decretum est, vt deinceps Nemo aliquid innouare audeat, neque vita, moribus aut Victu extra Civitates, aliquem offendat; sed quisque per omnia se ad aedificationem proximi accomodet. Monachos autem et alios Ecclesiasticos Viros Nemo aliquo impedimento afficiat, sed diuina officia more solito, libere exercere possint.

Item. De conservacione gencium constitutum est vt cum necessitas expostulaverit quilibet Nobilis, ex singulis decem Colonis vno equite armis bene instructo paratus esse debeat, siue vero Nobilis ipse in servitio alterius erit constitutus loco sui alium Equitem bene armatum dare teneatur, penes vero istum apparatum, communitatem quoque sive Plebem Reverendissimus Dominus Locumtenens, et ejus Jussu Comites Comitatus, ita levare velint quemadmodum necessitas ostenderit. Comites autem ipsi nullam excusacionem ordinis, in hac re afferre possint, sed quemadmodum Reuerendissimus Dominus Locumtenens eis mandauerit, hoc modo et in ea parte Regni, more Bellico insurgere debeant. Ne autem Coloni vel aliorum Bona vi eripiant, vel ipsi victualium penuria, deficiant, singuli Viginti Coloni currum vnum victualium habeant, si vero Coloni victualia aliorum nulla solutione impensa, rapuerint, hij in quorum Bonis dampnum commissum erit, Comitem vel Capitaneum illius gentis, cui praefuit requirant. In eiusmodi autem bellica expeditione Nobiles, Siculi et Saxones, juxta Decretum Vasarhellyense, insurgere debeant.

Item. De inquirendis et puniendis furibus, praedonibus, incendiariis et aliis malefactoribus, eum modum quilibet obseruare debet, quod Jurati, qui in Comitatibus sunt malefactorum inquisitionem facere et Comitibus indicare, et tandem Comites Vicelocumtenenti per literas significare debeant, Vicelocumtenens autem informacionem a Reverendissimo Domino Locumtenente, de capiendis eiusmodi malefactoribus recipiat, malefactores autem illi inquirantur et puniantur una cum hospitibus furum, qui ante biennium ab istis Decretis Comitiorum aliquod flagitium commisissent, malefactor autem omnis qui in sede unius Comitatus sentencia condempnatus fuerit, eadem sententia etiam

Digitized by Google

in aliis omnibus Comitatibus et bonis Nobilium, si eo profugerit, puniatur. Si vero Nobilis vel Siculus, aut alius quilibet, malefactorem Sentencia condempnatum, qui ad eum profugisset, ad cedulam ostensam reddere nollet, sed pocius tueri illum vellet, talis suo et malefactoris homagio convincatur. Si quis vero Nobilis testimonio trium nobilium, socius furum deprehensus fuerit, talis Jure mediante per Reverendissimum Dominum Locumtenentem, aut eius Vicelocumtenentem puniatur, et quod huiusmodi malefactorum Inquisitio primum in Bonis Reginalis Maiestatis et Reverendissimi Domini Locumtenentis, deinde vero in bonis aliorum omnium fieri debeat.

Item. Si quis Malefactor e potestate alicuius Nobilis evaserit, talis tribusmet Nobilibus Juramentum prestare debebit, quod si potuisset, malefactorem illum cepisset et punivisset.

Item. Si quis Res furto deperditas apud Nobilem, Comitem, Officialem, Kenezium siue apud alium aliquem reperierit, illeque Nobilis vel Officialis, Juramentum prestiterit, se Res illas vi, a fure seu aliquo alio malefactore recepisse, tertiam tantum partem pro se recipere poterit.

Item. Si quis Nobilis aut Officialis, vel Judex Comitatuum et Villarum, siue Kenezijus aliquis furem deprehensum aliqua summa taxaret, eumque liberum dimitteret, talis in homagio illius furis convincatur, si vero Inquisitores furum in simili delicto deprehensi fuerint, in amissione capitis honorisque et bonorum convincantur.

Item. In empcionibus equorum bouum et aliarum quarumcunque rerum, is modus obseruari debet vt, si quis in foro vel alio aliquo loco et tempore emerit aliquid, Emptor ille coram probis et honestis illius Ciuitatis vel Villae hominibus, vbi emptio facta est, poculum S. Joannis, quod lingua Vernacula Aldomas appellare consueuerunt, in signum juste emptionis dare debeat; si qua vero controversia emptori de rebus emptis contigerit, veram empcionem testimonio illorum hominum, qui poculo S. Joannis interfuerunt, verificare debeat. Si vero emptio extra Ciuitatem vel Villam erit, extunc emptor evictorem, quem lingva nostra zawathos dicunt, dare tenebitur, si vero euictorem emptor dare non poterit, poenam constitutam subeat.

Item. Furis vel malefactoris illius, qui suspensus erit, ea tantum bona recipiantur que eius Personam concernunt, reliqua vero vxori et liberis reddantur.

Item si duo Jure mediante contendunt, post latam a Judice sententiam priusquam Comes ad satisfactionem non exiuerit, inter se concordaverint, Comes ipse in eiusmodi causa birsagium accipere non debeat.

Item si quis a Maiestate Reginali vel a Reverendissimo Domino Locumtenente aliqua bona per defectum Seminis, aut Jus aliquod Regium, calumniose impetrare voluerit, nec Maiestas Reginalis, nec Reuerendissimus Dominus Locumtenens supplicationi talium locum dabit, si qui vero de ijsdem in Judicio contenderint, et utra pars de Jure suo ita deciderit, ut bona illa ad Maiestatem Reginalem et Reverendissimum Dominum Locumtenentem descenderent, extunc collacio talium bonorum erit in potestate Reginalis Maiestatis et Reuerendissimi Domini Locumtenentis.

Digitized by Google

Item si quis ex dominis Nobilibus bona aliqua per defectum seminis aut per novam Donationem, aut Jus Regium in bonis illis, in quibus residet, et possidet, impetrare a Majestate Reginali, vel Reverendissimo Domino Locumtenente voluerit, supplicare (debent) Domini Regnicole, tam Maiestati Reginali, quam Reuerendissimo Domino Locumtenenti, dignetur Eius Maiestas et Reuerendissimus Dominus Locumtenens ad talium supplicationem bona eiusmodi eis dare et conferre.

Item, ut decimas quas Archidiaconi vel Canonici ad domum Eorum accumulare consueuissent, etiam de cetero libere et sine ullo impedimento, id facere possint.

Item si vero in aliqua possessione tres vel plures patroni Decimarum fuerint, is qui juxta Regni consuetudinem, primus in oppido Buza, mediam partem Decimarum ei, cui interest persoluerit, Decimas ipsas pro se colligere possit. Si vero illi tres vel plures patroni, seorsim quisque partem suam pro se tempore ad hoc constituto redimere voluerit, libere hoc facere possit. Si autem tempus et locum solucionis, ex patronis aliquis neglexerit, Decime illius erunt, qui eas prius emerit.

Item. Cum de varietate terminorum multe querele Dominorum Regnicolarum extiterint quantum Domini Consiliarii de consuetudine huius regni meminerint, is modus in causa terminorum fuit obseruatus, vt due Vicine Possessiones, que terminis et pascuis se contingunt, si silvam in usu communem habuerint, ea communiter uti possint, si vero una tantum silvam habuerit et alia non habuerit, illa que silvam habet, possessionem non habenti, ligna ad usum dare non tenetur, nisi rogata dare voluerit, de pascuis autem si vtraque Pascua habuerint, communia etiam illa erunt, verum si una habuerit, et alia pascuis caruerit, jumenta possessionis pascua non habentis, libere et sine fauore ad alterius possessionis pascua, propelli non possunt.

Item. Ut remissiones Bonorum fiant iuxta Decreta Comiciorum Vasarhellyensium.

Item domini Regnicole meminerint, quod possessio Feyerd ad manus Magnifici domini et Egregii Andree de Somlijo et Wolfgangij Batory ab eis tradita esset.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 217—221. După unul exemplariu contemporanu din archiva capitulului dela Alba Iulia.

Digitized by Google

CCXXI.

1545. 1545. Decanii bisericelorŭ săsesci din districtulŭ *Sibiului* şi alŭ ţĕrei *Bârsei*, cari se ţineau de *episcopia Milcovici*, se întrunescŭ la Mediaşŭ cu decanii bisericelorŭ săsesci, din episcopia Albei-Iulie şi se declară de membrii ai unui singurŭ corpŭ şi ai unei singure religiuni (luterane), apoi votézĕ dispositiuni, în cc privesce contribuţiunile credincioşilorŭ pentru cheltuelile generale.

Cum perspicuum sit omnibus, Sanctiones mortalium, labilitate temporum consenescere; non immerito itaque sagax hominum industria comperit, ut Contractus humani, ne temporum iniquitate ruant, literali aliquo monumento fulciantur, scripturaeque ministerio ab oblivionis nota vindicentur. Nos itaque, Michael D. Plebanus in Eczel, p. t. Decanus Generalis, Johannes Fridericus Artium Magister, Protonotarius Apostolicus, Plebanus in Stoltzenburg, Decanus Cibiniensis, Thomas de Monte Petri Decanus Barcensis, nomine et in persona omnium et singulorum Fratrum nostrorum eorundem Decanatuum, et aliorum omnium, de Generalitate nostra Ecclesiarum Parochialium, Plebanorum, hoc ipsum perpendentes: Significamus omnibus et singulis, praesentes inspecturis, visuris, lecturis et audituris, quod dum a priscis temporibus, quorum vix extat memoria, controversia in Regno Transylvaniae inter partes videlicet Albensis et Milkoviensis Dioeceseos Ecclesiarum Parochialium Plebanos, propter Contributiones generales aliquando factas, suborta fuisset; fraterna demum charitate inspecta, ex quo unius Religionis et Corporis membra dignoscimur, e medio dissensionis scandalum tollatur ac sopiatur. Nos videlicet partium praedictarum Ecclesiarum Plebani, de Decanatu Medgyesiensi, Bistriciensi, Kyzdensi, Kozdensi [1]), Schelkensi, Szászsebes cum suis Pertinentiis Albensis Transilvaniae Dioeceseos parte ab una, et de Decanatu Cibiniensi, Barcensi, Milkoviensis Dioeceseos, Jurisdictionis autem Strigoniensis, parte ab altera, in A. 1545. Dominica infra Ascensionem Domini, quae fuit 22 Maji, in causa et Causis satis arduis, in loco Medgjensi nostrae Congregationis solito, in unum convenientes, matura deliberatione praehabita, huic Controversiae finem imponere volentes, salvis amborum partium Jurisdictionibus, Privilegiis, ac Libertatibus hactenus habitis, in hunc concordiae venimus modum, inviolabiliter observandum: Quod scilicet, Decanatus Cibiniensis cum suis Pertinentiis Sedium Schenk et Leschkirchensis Plebanis, unius et dimidii vel medii Decanatus onus subire debeant et teneantur, omniaque onera extraordinaria una cum Generalitate sufferre. Ea tamen lege, quod sine scitu ambarum partium et voluntate nihil attentetur, nec addicatur: quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari, vel reprobari debet: quodque omnes Expensae, necessitate vel per Decanum Generalem factae, aut pro muneribus datae (ut omnis suspicio tollatur) per quamcunque partium, in danda ratione, singullis annis Fratribus ad hoc deputatis convenientibus, in unum redigantur, et persolvantur. Sin autem casu contigerit, aliquem Decanatum aliquod

1) Capitula Bistriciense, Kyzdense, Kozdense, quae non multos ante annos in Dioecesi Milkoviensi numerabantur ad Albensem subita mutatione referuntur (Benkö).

Digitized by Google

munus offerre, aut pro sui Decanatus honore Expensas aliquas facere, exhinc Fratres alius Decanatus de suo nihil expendant et persolvant. In cujus Concordiae memoriam, Praesentes Decanatuum Medgjensis et Cibiniensis Sigillis authenticis appensis obsignare voluimus. Datae loco, anno, mense, die, de quibus supra.

Benkö, Milkovia. Tom II. pag. 525—527. Originalulŭ în archiva capitulului din Sibiiŭ.

CCXXII.

1545. *Dieta particulară a Ungarici intrunită la Dobriținŭ* decide, că tóte comitatele representate în acéstă dietă, se plătéscă *tributŭ* Turcilorŭ şi se trimétă daruri sultanului turcescŭ. Deasemenea se votéză mai multe dispositiuni, în ce privesce scutirea *iobagilorŭ* de contribuţiune şi oblegamentulŭ lorŭ de a lua parte la resbelŭ; în fine dieta decide a interveni pe lângă sultanulŭ, ca se libereze din captivitate pe *Petru Pereny*, *Valentinŭ Turcu* şi pe *Stefanŭ Mailatiŭ*. 1545.

Articuli Dominorum Baronum et Nobilium in Comitiis Debretzinensibus, ad Dominicam proximam post festum Corporis Christi, anno 1545.

1. Inprimis constitutum est, ut census Imperatori Turcarum reddatur.

2. Item. Comitatus, qui anno superiori Congregationi Debretzinensi interfuerunt, et censum Caesari reddere polliciti sunt, nondum tamen restituerunt, ad festum Beati Joannis Baptistae administrare teneantur, et qui reddere recusaverint, per omnia opportuna remedia administrare cogantur.

3. Item, ad censum et ordinationem munerum Caesaris et Passarum contributio unius floreni ad festum Joannis Baptistae administrari debeat.

4. Item, pro conservatione Gentium contra potentiores et impetitores bonorum, et ad diversas Regni necessitates, contributio alterius unius floreni ad festum Nativitatis Domini solvatur; si vero necessitas postulaverit, etiam ante tempus praefixum exigi debeat.

5. Item, certi et soliti proventus regii, cum postulati fuerint, more solito, ut antea, etiam deinceps Maiestati Regiae restituantur.

6. Item, Jobbagyiones sive incolae res sex florenorum non habentes non dicentur.

7. Item, Curia nobilitaris non dicetur.

8. Item, incolae novas domos aedificantes infra spatium unius anni integri non dicentur.

9. Item, in Curia nobilitari habitantes non dicentur, qui vero extra sessionem Nobilitarem residentias habent, res in valore florenorum sex habentes, dicentur.

10. Item, pro decem Jobbagyionibus secundum consuetudinem antiquam relaxentur. (?)

Digitized by Google

11. Item, Servitores, Mercenarii, Libertini, Allodiatores non dicentur.

12. Item, in Curia nobilitari, ubi Nobiles residentiam non faciunt, unus pro hospite relaxetur, caeteri sex florenorum res habentes dicentur.

13. Item, Libertini, qui Dominis neque Nonas solvunt, neque aliquam solutionem faciunt, ad juramentum Judicum relaxentur.

14. Item, Mercatores, Negotiatores, Institores, et quincunque mercionalibus rebus hoc in Regno quaestum faciunt, ac domibus carent, de rebus centum florenos valentibus, unum florenum solvere teneantur.

15. Item, si conservatio Gentium insufficiens fuerit, constitutum est, ut Coloni quoque tam Dominorum, quam Nobilium modo infrascripto instrui debeant.

16. Item, Nobiles unius sessionis res in valore centum florenorum habentes, equitem unum lorica, galea, hasta, clypeo bene armatum tenere debeant.

17. Item, Nobiles res in valore florenorum viginti habentes, pixidem cum pulvere et globulis habeant.

18. Item, Nobiles res in valore decem florenorum habentes lanceam, clypeum et gladium habeant.

19. Item, quilibet Dominorum, Magnatum et Nobilium a singulis viginti Colonis unum equitem armis bene instructum teneant.

20. Item, Coloni tam Dominorum Magnatum, quam Nobilium proprium aratrum habentes, pixidem manuariam cum pulvere et globulis in promtu habeant.

21. Item, Coloni Dominorum et Nobilium dimidium aratrum habentes, arcum, clypeum et gladium habeant.

22. Item, cum litteris Reverendissimi Domini Thesaurarii requisiti fuerint, vel Domini Capitanei, juxta tenorem litterarum, vel per partes, vel omnes insurgere teneantur.

23. Item, Vice-Comites et judices Nobilium cuiuslibet Comitatus singulis annis, intra dies festos Beati Georgii Martyris et Pentecostes, item intra festum Sanctis Andreae Apostoli et Beati Martini Episcopi, equites et pedites tam Dominorum quam Nobilium in aliquem locum convocare et perlustrare debeant, si vero in locis diversis perlustrationem facere voluerint, uno tantum die ac simul id fieri debeat.

24. Item, cum necessarium sit pro ratione temporis paratos esse, constitutum est, ut pro nostris ad festum Nativitatis Mariae in singulis Comitatibus per Vice-Comites et Judices Nobilium, coloni equites et pedites Magnatum revideantur. Si quis Colonorum propter temporis brevitatem ad tempus proximae perlustrationis pixidem ordinare non posset, nihilominus lanceam, gladium et clypeum habeat: ad festum autem Beati Martini Episcopi extra omnem excusationem pixidem ordinare teneatur.

25. Item, de administratione judiciorum in partibus inferioribus Dominus Capitaneus curam habebit.

26. Item, nullus in bonis suis Lutheranos retineat, et cui Reverendissimus Dominus Thesaurarius vel Dominus Capitaneus concesserit, liberum sit, juxta Regni Decretum tales Lutheranos ubique persequi et comprehendere.

Digitized by Google

27. Item, decretum est, ut bona Nobilium tam per Dominos Magnates, quam etiam alios potentiarios suis veris et legitimis possessoribus relaxentur.

28. Item, pro eliberatione Dominorum Petri Pereny, Valentini Therek et Stephani Maylath intercedendum est.

29. Ad Imperatorem Turcarum idonei Nuncii cum muneribus mittantur.

30. Negotiatoribus impositum est, ut cum mercibus suis pixidis adducant, nec majoris divendant, quam ipsi emerint.

31. Monetae omnes, exceptis adulterinis et corruptis, sine discrimine recipiantur; proventus Regii more alias solito reddantur. Anno Domini 1545.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. II. pag. 607—610. Kovachich, Supplementum ad Vestigia Comitiorum. III. 191—195.

CCXXIII.

1545. Regina-vĕduvă *Isabella* invită pe capitulŭ din Alba-Iulia, ca se lase şi mai departe dişmele din *Şibotŭ* în arenda comunităţii Orĕstie. 1545.

Isabella dei gratia regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., fidelibus nostris reverendis ac venerabilis capitulo ecclesiae Albensis Transsilvanae, salutem et gratiam. Expositum est nobis pro parte et in personis fidelium nostrorum prudentum et circumspectorum judicis et juratorum civium nostrorum oppidi nostri Zazwaras [1]), qualiter ipsi decimam possessionis Kenyer [2]) ad praefatum oppidum pertinentis, quam ipsi semper retroactis annis justo pretio vobis persoluto emissent et accumulassent, hacque oppressum oppidum ipsorum adjuvassent et sustentassent, nunc ab eisdem exponentibus, licet integram arendam vobis pro eis deposuissent, occupare et ad usum vestrum proprium convertere velletis. Supplicatum itaque extitit majestati nostrae, ut ipsis circa praemissa de opportuno juris remedio providere, dictamque decimam possessionis Kenyer quemadmodum annis superioribus pro eisdem exponentibus liberavimus et percipere permisimus, ita et nunc liberare et ipsis percipere permittere dignaremur. Hortamur igitur devotionem vestram eisdem nihilominus committentes, ut observata antiqua consuetudine, sicuti alias, ita et nunc praefatam decimam dictae possessionis Kenyer ipsis exponentibus libere percipiendam permittere, et pretium apud vos depositum ejusdem decimae levare debeatis et teneamini, communi justitia suadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in castro nostro Gyalw, feria tertio proxima post festum beatae Anne, anno domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto.

Ysabella regina.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos, pag. 116.

---

1) Orĕstie.

2) Acĕstă comună astăzi este divisată în doue părţi: Şibotŭ (Al-Kenyĕr) şi Vinerea (Fel-Kenyĕr).

Digitized by Google

CCXXIV.

1545. 1545. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, confirmă actulŭ de donaţiune alŭ lui *Alesandru voivodulŭ*, prin care dăruiesce mănăstirei Moldoviţa o topliţă din târgulŭ Baia.

Peter, Woewoda, gibt und bestätiget dem heil. Kloster Moldowiza eine Topliză in der Stadt Baja von oben bis zu ihrer Mündung in die Moldawa, welche Topliză dem Kloster sein Urahn Alexander, Woewoda, geschenkt hat. Auch schenkt er dem Kloster einen Bach (Rinnsal), den Stefan, sein Ahn, dem Kloster Niamz gegeben hatte, damit es das Waszer aus der Moldawa laszen könnte, und abermals bis zur Mündung, wo er in die Moldawa fällt. Das Kloster Niamz dagegen wurde durch einen andern Grund entschädiget. Das Kloster Moldowiza aber soll diese Topliză und diesen Bach beherrschen für immer, in Ewigkeit. Gegen jene aber, die es wagen sollten, diese Schenknis zu zernichten, schreibt er einen groszen und schrecklichen Fluch.

V. J. 7053/1545, Sept. 17.

Wickenhauser, Moldawa, I Heft. p. 81. Traducţiune în limba germană după estrasulŭ făcutŭ în 1775 de Bartolomeiŭ Măzăreanulŭ, egumenulŭ mănăstirei Putna.

CCXXV.

1545. 1545. *Dicta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide o nóuă persecuţiune asupra *făcătorilorŭ de rele* din tóte comitatele; mai de parte dieta decide: că de óră-ce *Românii* trăiescŭ în căsătorii făcute cu *răpirea*, dar nu în căsătorii legale, de aceea pe viitoriŭ, toţi *Românii*, se fie constrinşi, sub pedépsă de mórte, de a-se căsători după *ritulŭ bisericei catolice.*

Constitutiones Dominorum Regnicolarum Trium nationum Regni Transsyluaniae in congregacione eorum Generali in festo Beatorum Simonis et Judae apostolorum Thordae celebratae Anno 1545.

Art. I.

Juxta priorem constitutionem fures extradati in Comitatibus publicari debent, et facta publicatione Comites in terris quorumlibet, Nobiles vero siue Officiales, item Iudices villarum vel Ciuitatum, in terris et tenutis suis, punire et furcae affigere possint et debeant.

Digitized by Google

Art. II.

Praeterea: Exempla omnium Regestorum, quae sunt apud omnes Comites in quibus nomina malefactorum inscripta sunt, singuli Comites habeant pro se, ut, si ex aliis Comitatibus in alium Comitatum fures transfugerent, cognoscant nomina eorum ex Regestis et puniantur. Et si fur fugiens evaserit in alium Comitatum, eousque, quousque visum fuerit, Comites et alii, quibus intererit, persequendi, capiendi, et puniendi habeant facultatem.

Art. III.

Item. Quatuor Jurati Nobiles cum Judice Nobilium iterum perambulare debeant Comitatus, et si qui fures hactenus extradati non fuissent, et ab annis tribus famam suam, opinione bonae vitae auxissent, maneant in pace, et si intra annos tres furto se immiscuissent, iterum extradentur et puniantur.

Art. IV.

Item. Quia Valachi fidem Christi profitentes, turpiter rapto, et non matrimonio legitimo utuntur, ad euitandam peccati fomitem, statutum est, ut a modo Valachi, ritu Romanae Ecclesiae in Sacro Sancti Matrimonio puellam seu mulierem desponsare, et matrimonio contrahere, ac juxta Regni consuetudinem cum uxoribus jurare debeant et teneantur. Contrarium facientes Capite puniantur.

Art. V.

Item. Domini Regnicolae singulae: scilicet duae nationes Domini Nobiles et Domini Saxones, soluant Maiestati Reginali florenos 4000 juxta priorem constitutionem ac condiciones ibidem expressas.

Art. VI.

Item. Tum ad hanc solucionem tum ad alias necessitates Regni, Domini Nobiles de singulis Portis, soluent den. 65, qui computati faciunt florenos 16000 et administrent Thordam ad vigesimum diem et de Schedulis expeditionis non recipiant pecunias. Domini vero Saxones soluent tum ad Rationem Reginalis majestatis, tum ad alia necessaria Regni florenos 16000.

Art. VII.

Item quod bona Majestatis Reginalis aeque ac aliorum Dominorum connummerentur.

Art. VIII.

Item Juxta priores Constitutiones Reginalis Maiestas patiatur Patronis decimas suas colligere.

Digitized by Google

Art. IX.

Item Ut Comites in primo exitu eorum tam Salaria ipsorum, quam Restantias ipsas recipiant.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 222—224. Copie în archiva națiunei săsesci.

CCXXVI.

1545. 1545. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Mureșiu-Oșorheiŭ* decide a se *demola tóte castelele și fortificațiunile* făcute de Sași prin diferite sate, ér din ruinele acestorŭ castele se se fortifice orașele *Sibiiului*, *Brașovului*, *Sighișórei și altŭ Secuiului*; în fine dieta decide de noŭ, a se persecuta și pedepsi în tóte districtele secuiesci *hoții*, *tăciunarii și tâlharii*.

Articuli excerti (sic?) ex articulis Dominorum Regnicolarum in presentibus Comiciis eorundem pro festo Beatorum omnium in oppido wasarhel celebratis confectis Anno Domini 1545.

Item vt omnia castella et fortalicia inter dominos Saxones in pagis extructa demoliantur, ac ex eorum ruinis ciuitates Cibiniensis, Brassouiensis, Segeswar, Zaazsebes fortificentur Ingenia vero et pixides unacum globulis et pulueribus, et alijs instrumentis bellicis ad ciuitates inferantur.

Item. De furibus, falsis cussoribus monetarum, incendiarijs, predonibus hospitibusque qui fures hospicio excipere solent, et alijs malefactoribus Inter dominos Siculos constitutum est vt iudex Regius unacum capitaneo et Judice, villatim in omnibus sedibus circumeant, penes quos a qualibet sede duo precipui homines, et primipili duo eligantur, atque isti de singulis pagis Juramentum exigant. Et Si qui testimonio trium proborum hominum, siue isti in vno pago siue in pluribus degant, fide mediante in spacio vnius anni et dimidij in eiusmodi maleficio deprehensi fuerint, suspendantur.

Item. Si ad puniendos eiusmodi fures, et alios malefactores, Ipsi homines delegati, vel propter fugam ipsorum furum, vel propter aliquam aliam causam non sufficerent, Conscripta talium nomina ad singula loca statim vbi deprehensi fuerint ibidem puniantur.

Item. Res et Bona malefactorum, que personam tantum eorum propriam concernunt, Judici Regio, Capitaneoque et Judici qui eos puniunt cedant.

Item. Si qui ante reuisionem Juris alicuius Bona arrestauerit, in estimacione Bonorum arrestatorum convincatur.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 224—225. După unŭ exemplariŭ contemporanŭ din archiva națiunei săsesci. — Müller, Die Vertheidigungs-Kirchen in Siebenbürgen. Wien 1858, p. 2. — Fabritius, Urkundenbuch zur Geschichte et Kisder Kapitels, pag. 217.

Digitized by Google

CCXXVII.

1545. *Adunarea universităţii săsesci* din Transilvania decide, ca se îndemne pe locuitorii oraşelorŭ şi ai satelorŭ, cari n'aŭ primitŭ încă *religiunea luterană*, s'o accepteze şi dênşii. 1545

Anno Domini 1545.

Item Sabbatho proximo ante festum Andree Apostolj dominj Saxones hic Cibinij in congregacione eorundem Generalj primo ex parte Religionis eo modo concenserunt. Quod hij, qui verbum dej acceptauerunt, tam in Ciuitatibus, Oppidis ac villis Sacramenta Christi, domini Saluatoris nostri Secundum Institucionem verborum eiusdem in omnibus Ecclesijs vniformiter administrare debeant. Reliquis vero, qui verbum dej nondum pure acceptauerunt, non cogendo exhortati sunt et rogauerunt, vt et ipsi tanquam membra eorundem uerbum dej acceptent, Suppliciter deum exorantes, pro sua benignissima gracia eijsdem misericorditer concedendo. Vt autem et Cerimonie quoque ecclesiastice (propter scandala euitanda) vniformiter in ecclesijs omnibus tractentur. Iidem dominj vniuersitatis Saxonum statuerunt, vt certi docti viri delegantur, quibus hoc ipsum Negocium committatur, vti densis Scripture Sacre argumentis de Ceremoniarum tractacione et obseruacione, mature concordent, diffiniant et concludant, Sentenciamque eorundem vnanimem ipsis dominis Saxonibus in congregacione eorumdem proxime futura ad festum Beatj Georgij exhibeant, vt et ibidem quoque concludatur; racione ceremoniarum Ecclesie vniformiter obseruandarum.

Item ex quo Secularis Magistratus custos est legis, non saltem secunde Tabule, sed et prime. Ideoque ijdem dominj Saxones statuerunt, quod tam in Ciuitatibus, Oppidis quam villis Officiales superintendere debeant, atque populum de Theatris, Cymiterijs, Tabernis, vel aliunde ad Sermonem vel audiendo verbo dej compellere per poenam fidelie.

Artikel Buch Bl. 3b.

Teutsch, Urkundenbuch zur Geschichte der evang. Landeskirche in Siebenbürgen. I Theil. pag. 4.

Digitized by Google

CCXXVIII.

1541-45. 1541—1545. *Diferite date relative la Românii* după registrulŭ de cheltueli alŭ economului oraşului Braşovŭ.

1541.

Nicolao Chyzar qui auriqestores (ut nominant) ex Dombawycza ob necessitates civitatis huc vocavit ante adventum Turcarum ac Walachorum, dedi salar. 4 dierum . . . . . asp. 16

Domino Laurentio Schuler, qui sebaceas candeias emit ad portam superiorem dum hoc anno Turcae ac Walachi hic erant asp. 16

Onofrio ac Italo solvi, qui novam cisternam balnei superioris vulgo kaztyn paraverunt . . . . . flor. 15

1542.

Michaeli fabro lignario de Thohan dedimus bibales quod secuit ligna silva Wolkaniensi ad 2 molas in domo praedicatorum Hungarorum stantes . . . . . asp. 25

Uni auriquestori in Dombawycza pro huc vocandis auriquestoribus misso expensas dedimus . . . . . asp. 18

1543.

Feria quarta ante purificationis Mariae solvimus Martino bombardario ex parte aeris companarum a Radul wayda empti, ratione campanae, quam paravit in Transalpina domino waywodae . . . . . flor. 23

1544.

Domino Zawe de Thergowysthya pro cupro quod domini senatus ipsi dedebant . . . . . flor. 337 asp. 12

1545.

Feria secunda post palmarum habuimus mercenarios 14 in amplianda fossa retro claustrum circa propugnaculum corrigiatorum, cum Watach [1] . . . . . flor. 1 asp. 7

Feria sexta in vigilia Jacobi habuimus decem mercenarios qui laboraverunt in fossa circa propugnaculum textorum terram ad novum murum portandam cum ipso Wotach facit merces . . . . asp. 42

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. II. Band, pag. 645—658.

1) vătavŭ.

Digitized by Google

CCXXIX.

(F. a.) *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei *Moldovița* jumĕtate din laculŭ domnescŭ de lângă Dunăre numitŭ Covorŭ, și jumĕtate din taxele, ce le plătescŭ pescarii de acolo. (F. a.)

Peter, Woewoda, gibt und bestätiget dem heil. Kloster Moldowiza die Hälfte des landesherrlichen See's an der Donau, Namens: Kowor und die Hälfte aller Einkünfte von denen, die dort Fische fangen; dann alle Lachen und Bäche auch mit jenem groszen Bache, der von Kochlu herkommt und in den Ialpuch mündet; und welch' immer Theil man mit Fischnetzen herausnimmt oder an Zoll wegen Streitigkeiten oder durch Strafen erhält, der soll als Einkommen ganz dem Kloster gehören.

V. J. — —

Wickenhauser, Moldawa. I Heft. pag. 81—82. Traducțiune în limba germană după estradulŭ făcutŭ în 1775 de Bartolemeiŭ Măzăreanulŭ, egumenulŭ mănăstirei Putna.

CCXXX.

1546. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, rógă pe *Petru, voivodulŭ Moldovei*, se iee mĕsuri, ca locuitorii Moldovei se nu mai facă incursiuni pe teritoriulŭ Poloniei; de asemenea se facă dreptate unorŭ comercianți poloni, ale cărorŭ mărfuri s'aŭ confiscatŭ în Moldova. 1546.

Magnifice Dne vicine, sincere nobis dilecte! Cum querantur in his Comitiis terrarum nostrarum Russiae Nuntii, nunquam magis quam nunc, fines Regni ex Valachia furtis et latrociniis infestari, passim armenta gregesque equorum abigi, neque quidquam a latronibus tutum esse: admonendam Serenitatem Vestram putavimus, ut memor foederum, quae nobiscum pacta est, suos ab inferendis injuriis hominibus nostris contineat: sed et ipsa ab inferendis eis abstineat. Nam frequens est mercatorum regni nostri querela; non licere sibi tuto jam in Valachia negociari, aut in Turciam cum mercibus secundum foedera, quae nobiscum potentissimo Caesare Turcarum intercedunt, proficisci. Alios enim a Ste Vra mercibus esse exutos, plerosque in carcerem conjectos, nonnullos vero etiam Ste Vra jubente necatos; quare foedus violari nemini dubium esse potest; atque eam ob rem cum literis nostris servitorem hunc nostrum misimus, postulantes, ut quas merces negociatoribus nostris abstulit, eas reddat: qui ab eo violati, qui a subditis illius injuria affecti sunt, iis resarciat. Quod nisi a S. V. factum fuerit, cogemur quaerere, rationes,

Digitized by Google

quibus subditos nostros ab iis injuriis vindicemus, vel certe mercatoribus nostris iter in Valachiam interdicemus, fines autem ita muniemus, ut ne impune quis abeat, si praedas agere ex iis velit, quod utrum ad retinenda foedera et bonam vicinitatem pertinet, S. Vrae judicium esto. Nos quidem quidvis aliud mallemus, quam ad haec extrema decurrere remedia. Sed tamen si alia non suppetunt, iis utendum necessario erit, quibus tamen non prius utemur, quam omnia tentata per nos fuerint. Habet hic S. Vra nuntios suos, qui jus dici illi cum subditis nostris Borsoboati Crasnostaviensibus civibus de bobus postulat, qui si quid debere S. Vrae comperti fuerint satisfacere cogentur. Sed vellemus tamen, ut S. Vra quoque subditis nostris satisfaciat, quam bene valere cupimus. Cracoviae XVI. Jan. MDXLVI. regni vero nostri XL.

Engel, Geschichte der Moldau u. Walachey, II. pag. 187.

CCXXXI.

1546. 1546. *Petru, voivodulŭ Moldovei*, dăruesce mănăstirei *Moldoviţa* satulŭ numitŭ Şăläesci şi jumĕtate din laculŭ Orichow; totŭ-o-dată voivodulŭ amintesce, că a mai dăruitŭ acestei mănăstiri şi laculŭ Covorŭ şi satulŭ numitŭ Bălăciana.

Peter, Woewoda, gibt seinem neuerbauten heil. Kloster Moldowiza noch ein Dorf, Namens: Schäläestie mit der Hälfte des See's von Orichow. Auch hat er einen See gegeben, Namens Kowur, ferner das halbe Dorf Balacana und eine Mühle, die unterhalb den Mühlen bei Baja liegt. All' dies hat er dem heil. Kloster zu seinem ewigen Gedenknis gegeben, und die Herrschaft demselben bestätiget. Aber das Gemärke des Dorfes von Schäläestie soll von allen Seiten nach dem alten Gemärke sein, wo es von jeher gegangen; das Gemärke des halben Dorfes Balacana gegen die andern Theile gleichfalls nach dem alten Gemärke. Gegen jene aber, die es versuchen sollten, diese Schenknis zu zerstören, schreibt er einen schrecklichen Fluch.

V. J. 7054/1546, Mai 25.

Wickenhauser, Moldawa, 1 Heft pag. 82. Traducţiune după estrasulŭ făcutŭ în 1775 de Bartolomeiŭ Măzăreanulŭ, egumenulŭ mănăstirei Putna.

Digitized by Google

CCXXXII.

1546. *Petru, voivodulŭ Moldovei* confirmă mănăstirea *Moldovița* in posesiunea satului Bercheșesci și a unei mori de acolo. 1546.

(Traducțiune din originalulŭ în limba slavonă.)

Von Gottes Gnaden wir Peter, Woewoda, Hospodar des moldauischen Landes thun kund durch diesen unsern Brief Allen, welche solchen sehen oder lesen hören: wir haben mit unsrer besonderen Gnade begnädiget, und haben gegeben und bekräftiget in unserem moldauischen Lande unserm heil. Bethort unterm Igumen Abraham, dem Kloster Moldowiza, wo die Kirche der Verkündigung der reinsten Jungfrau'n, der Gottesgebärerin Maria ist, ein Dorf, Namens: Berkischestie an der Moldawa mit der Kirche, einer Topoliza und der Mühle an der Topoliza vermöge Erkaufsbriefen, die unsere Herrschaft von unserm Diener Korlat, so wie vermöge Bestätigungsurkunde, die dieser vom Woewoden Stefan, dem Vater unserer Herrschaft, hatte. Und dieses Kirchlein, die Topoliza und die Mühle an der Topoliza hat auch jener Stefan, genannt Heuschrecke, in seinen Tagen aus dem Erkaufsbriefe, den meine Herrschaft hat, sich herausgeschrieben. All' dies Obbeschriebene soll unserm heil. Bethort, dem Kloster Moldowiza, wo die Kirche der Verkündigung der reinsten Jungfrau, der Gottesgebärerin Maria ist, auch von uns eine Handveste mit allen Einkünften sein unverbrüchlich für immer, in Ewigkeit. Und das Gemärke dieses vorbenannten Dorfes, Namens: Berkischestie an der Moldawa mit der Kirche, einer Topoliza und der Mühle an der Topoliza, soll von allen Seiten nach all' dem alten Gemärke sein, wie es von Ewigkeit her bestanden. Und hierauf ist die Beglaubigung unsrer Herrschaft des Obangeführten: wir Peter, Woewoda, und die Beglaubigung der vielgeliebten Söhne unsrer Herrschaft: Eliä, Stefan und Konstantin, und die Beglaubigung unsrer Bojaren: d. B. d. Hr. Efrem Huru; d. B. d. Hr. Borka, Hofrichters; d. B. d. Hr. Peter Kärkowic; d. B. d. Hr. Stursa und d. Hr. Mogila, Parkalaben von Hotin; d. B. d. Hr. Dancul Huru und d. Hr. Miron, Parkalaben von Nemz; d. B. d. Hr. Schander und d. Hr. Tämpa, Parkalaben von Neuenburg; d. B. d. Hr. Wartikow, Thorwardens von Sucawa; d. B. d. Hr. Juri, Schwärtträgers; d. B. d. Hr. Dan's, Schatzmeisters; d. B. d. Hr. Härbor, Kämmerers; d. B. d. Hr. Trifahamsa; d. B. d. Hr. Petraschko, Mundschänks; d. B. d. Hr. Njegul, Truchsessen; d. B. d. Hr. Plaxa, Marstallers und die Beglaubigung all' unsrer moldauischen grossen und kleinen Bojaren. Und nach unserm Ableben, wer Hospodar unsers Landes sein wird, von unsern Kindern oder unserm Geschlechte, oder wen immer Gott auserwählen wird, Hospodar zu sein unsers moldauischen Landes, der soll unserm heil. Bethort, dem Kloster Moldowiza, wo die Kirche der Verkündigung der reinsten Jungfrau, der Gottesgebärerin Maria ist, unsere Schenknis und Bekräftigung nicht umstossen, sondern sie vielmehr bestärken und bekräftigen, indem wir dieses obbeschriebene Dorf unserm heil. Bethort für die Seelen unsrer Vorältern und unsrer Aeltern, für unsere Gesundheit und für das Heil

Digitized by Google

unsrer Seele und unseres Leibes gegeben haben. Und wer es wagen sollte, diese unsere Schenknis und Bekräftigung umzustossen, ein solcher soll verflucht sein von Gott, dem Herrn, dem Schöpfer Himmels und der Erde, und von der reinsten Jungfrau, der Gottesgebärerin Maria, von den heil. vier Evangelisten von Christus heil. zwölf Oberaposteln Peter und Paul und den übrigen, von den dreihundert achtzehn Gotttragenden Vätern von Nikäa und von allen Heiligen, welche Gott von Ewigkeit her wohlgefällig gelebet; und soll seinen Theil haben mit dem verfluchten Arias und Juda Iskariot, dem Verräther Christi, und den übrigen Juden, die zu Gott Christus, geschrien: Sein Blut über uns und unsere Kinder! wie es ist und sein wird in Ewigkeit, Amen. Und zu mehrerer Bestärkung und Bekräftigung all' des Obbeschriebenen haben wir unserm getreuen Hr. Matia, Kanzler, befohlen, zu schreiben und unser Petschaft beizuhängen diesem unsern Briefe.

Geschrieben hat's Demeter Wäskanowic, zu Hous, im J. 7054/1546, im Monate Mai 27.

Wickenhauser, Moldawa. 1 Heft pag. 82—84. Nr. 47. După originalulŭ, care se află în secţiunea Procuraturei camerale din Cernăuţi.

CCXXXIII.

1546. 1546. *Martinŭ Luca*, judeţulŭ Lugoşului, în urma rugărei lui *Grigore Voivodulŭ* din Caransebeşŭ, încheiă unŭ procesŭ verbalŭ despre depositiunile unorŭ marturi din oraşulŭ Lugoşului.

Martinus lwka Judex de lwgas etc. Juratique cives de eadem, Egregys dominis Georgio Pyka et Gabrieli Gerlystey, Castellanis, Vniuersitatique Nobilium districtus Karansebes etc. dominis et Amicis nobis plurimum honorandis, Egregy domini amici nobis honorandi, post Salutem nostri commendacionem, Ad Instantem peticionem Egregy Gregory Wayda de Karansebes, Matheum Radowan, Juratum et Heliam Warga nostros conciues prius stricte Juratos, examinauimus, Ipsique vnanimiter fassi sunt, Quod Nobiles franciscus fodor et Georgius Moses, erga eosdem venissent, et ipsos rogassent, quo ad Egregium Gregorium Wayda accedere vellent, et ipsum inquirent ac interrogent vellet ne permanere et persistere in composicione et determinacione illa, quam secum Transsiluanie albe Julie fide mediante firmassent, in Ecclesia Cathedrali de eadem, Itaque Gregorius Wayda per pauca verba respondit, quia vellet, respondens pro sese et omnibus fratribus et consanguineis. Idemque optabat fieri Georgius Moses socius ad bona possessionaria, racione quorum est litigacio mota, similiter respondit, et pro se et pro socio suo, et pro omnibus suis fratribus et consanguineis, franciscus vero fodor respondit pro se, tamen incepit multitudinem expensarum obtendere. et pro liberis et con-

Digitized by Google

sanguineis fratribusque suis non Respondit, Non tamen negans composicionem et fidem albe Julie in transiluania prestitam, Sed hoc tamen testes expresse dixerunt, quod franciscus fodor, Gregorium Wayda exquisito colore, decipere conabatur, quam quidem fassionem, Nos Vestris Dominacionibus Egregys consciensiose conscribere fecimus, et Vestras dominaciones Egregias bene valere optamus, Datum in lwgas, feria quarta in profesto Beatorum abdon et Sennar martirum Anno 1546.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 239—240. După transumptulŭ castelaniloră dela Caransebeşŭ, George Pica şi Gavrilŭ Gherlisce din a. 1547 în archiva familiei Mocskási.

CCXXXIV.

1546. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *M. Antoniu Mulla* din Veneţia, că *Ungaria* ajunge în decadenţă totŭ mai mare şi se obicinuesce cu domnia Turciloră, ér *Transilvania* vegetézá plătindŭ tributŭ Turciloră. 1546.

Antonius Wrancius M. Antonio Mullae patricio Veneto S.

. . . . . .

Hungaria indies magis ac magis succumbit, et Turcarum dominationi assuescit. Transsylvania penes fortunam Joannis regis filii, tributi pensione adhuc victitat. Poloni rebus integris in otio student, nec quicquam ab ea martiale in communem hostem exspectetur, quamdiu senior rex vita fruitur, aut non ei ingens aliqua causa belli injiciatur, seu confirmatior et longa unio principum nostri nominis oriatur.

. . . . . .

Aliae res nostrae omnes, immo et Turcicae, sicut anni initio ita et ad finem usque pendebunt ex eventu Germanicarum rerum, hisque exspectationibus in hiemem devenimus, ac silebitur interim. Bene vale. 25. Septembris 1546. Cracoviae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 210—211.

Digitized by Google

CCXXXV.

1546. 1546. Regina-vĕduvă *Isabella* dăruesce soţiei voivodului *Stefanŭ Mailatŭ*, şi fiului seu, comunele Téca şi Ida din Transilvania.

Isabellae Reginae Donationales pro Anna Nádasdi uxore Stephani Maylad et Gabriele Maylad ejus filio, super jure Regio in totali Oppido Theke et possessione Ida habito. Datae Albae-Iuliae fer. IV. prox. post fest. B. Lucae Evgl. annoDomini 1546.

Isabella Regina m. p.

Orig. exstat. in arch. Capit. alb. Tran. sub Lit. D. Nr. 97.

Transumt. hbtr. in arch. fisci R. Tran. fasc. 49. Lit. X. serie 5.

NB. Statutorio Relatoriae super hac Donatione Capit. alb. emanatae, phibentes, quod huic statutioni Paulus Olah nomine Emerici Verböcz contradixerit de anno 1547. exstant aeque in Arch. Capit. alb. Tran. in Cista Comitatus Kolos fasc. 1. Nr. 18.

Transumt. hbtr in arch. fisci R. Tran. fasc. 49. Lit. X. serie 45.

Transilvania, An. 1874. pag. 144. Din colecţiunea contelui Jos. Kemény.

CCXXXVI.

1546. 1546. Magistrulŭ *Mateiŭ*, protonotariulŭ Transilvanici, svătuesce pe *Toma de Nadasd* se predée *cetatea Făgăraşului* in mânile locotenentului regalŭ *George Martinusiu*, şi anume in semnŭ de garanţiă, că dacă *Stefanŭ Mailatŭ* se va întórce din captivitatea turcéscă, dênsulŭ va fi credinciosŭ reginei Isabella şi fiului dênsei.

Ad liberandum e captivitate Majlàtum, svadetur ut arx Fogaras, Locumtenenti Martinusio interim dedatur: Transsilvani pecuniam pro eo liberando conferunt.

Spectabilis — — Dominus Vesprimiensis venit huc, et attulit litteras Dominationis vestrae. Cum ipso conventum habere non potui propter adversam fortunam, qua heri afflictus sum. Kochy meum equi rapuerunt, et praecipitatus sum ex eo, ac decumbo male sanus, — — Nihilominus egi apud Dominationem suam nunciis Gens Transsilvana, ut est novarum rerum studiosissima, ita etiam judicio caret. Regulam bonae politiae non magis servat, quam ignorat. Igitur quid quid in se habeat, etiam sine auctore totum est, quidquid esse potest. Dominus meus Locumtenens (Frater Georgius)

Digitized by Google

haec digito callet et arte. Quod dominus Maylath hactenus non sit libertatus, sibilet exedra, nihilominus hi, qui avidissime volunt esse autores libertatis ejus, causam praebent non libertatis ejus, et praestiterunt — — — si igitur pugnat apud Dominationem vestram, quid causae sit ejus non liberationis, nihil aliud est, quam modernorum subditorum futurae perfidiae timor, quae nullis meritis mitigari potest. Egit Dominus Locumtenens apud Caesarem pro libertate fratris ejus, agat Dominatio Vestra apud Dominum Locumtenentem pro fidelitate, et securitate ejus. Si quaereret Dominatio vestra, qualis cautio debebit esse pro securitate, hanc mutuae voluntates transigere possunt. Ego omnem rerum statum intelligo, sed in praesenti negotio, quid quid promittant alii, unicus Dominus meus Locumtenens apprehendendus est, qui non est homo ferus, nec suxit ubera petrarum, cum hominibus homo est, cum feris ferus. Si Fogaras pro securitate daretur ad manus communes sine pertinentiis, cum bona conditione, donec Dominus Locumtenens fidelitatem Domini Maylath exploraret, mihi in tam ardua causa non videtur alienum, et fortasse ipse quoque in hanc sententiam adduci posset. Quamvis, postquam discessi ex Sárvár, non conveni eum, non enim habui libertatem propter causam publicam Varadinum ire, et cum intravi Transsilvaniam, ipse quoque fuit in Transsilvania, sed per aliam viam egressus est circiter tempus introitus mei. Nicolaus Zolthay, et Stephanus Zichy, qualiter ad suam Dominationem Reverendissimam exierunt, et qua informatione, credo, antequam praesentes reddentur, Dominationem Vestram facient certiorem. Non est, quod Dominatio Vestra de pecunia, quae in redemtionem Domini Maylath dari debet, solicita sit. Domini regnicolae tantulum pecuniarum ea libertate offerre volunt, qua et Dominatio vestra, et Dominus Frater ejus bene contenti esse possunt. Ex Zamosfalva feria 3. proxima post festum Sanctae et individuae Trinitatis 1546.

Magister Matthaeus
Prothonotarius Transsilvanus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae, Pars II. p. 142—144.

CCXXXVII.

1547. *Tribunalulŭ din Caransebeşiŭ*, compusŭ din *castelanii*, *judeţulŭ* şi *nobilimea districtului*, judecă procesulŭ lui *George* şi *Grigorie Voivodulŭ* cu *Franciscŭ Fodorĭŭ* pentru moşiile Domasnia şi Conerova din Bănatŭ. 1547.

Spectabilis ac Magnifice, domine Nobis Semper graciosissime, fidelium seruiciorum nostrorum perpetuam commendacionem, Nouerit Vestra Spe-

Digitized by Google

ctabilis et Magnifica Dominacio, Quod nos feria Sexta octauarum festi Epiphaniarum domini in sede Nostra Judiciaria pro moderatiuo Judicio causancium faciendo, consedissemus, veniendo nostri in presenciam, Nobiles, Gregorius, et Georgius Wayda, Vnacum fratribus ipsorum vt actores ab vna, partibus vero ex altera, franciscus fodor, alter franciscus et Georgius Moses similiter cum fratribus eorum velut in causam attracti, Quiquidem, actores proposuerunt talimodo, Domini inquit Nobiles, quas lites et differencias, habuissemus, de et super possessionibus, domasnya, et konyerowa pertinencysque earundem, Nos albe Julie omnino determinauimus et deposuimus, Nam illic in templo intrauimus, et coram probis et honestis personis, Nos vno altero Juramentum prestitimus, ac Jurauimus, vt medietas bonorum prescriptorum esse debet ipsorum cum fratribus eorundem, medietas vero Nostra iterum cum fratribus Nostris, esset, Quod probis et honestis personis comprobare possumus, Et in super vocabamus eosdem, ad dominos, videlicet, prothonotarium, et Capitularem, eciam coram domino nostro graciosissimo domino Comite Quod sua Magnificencia bene scire poterit, Quia cum Sua Magnifica Dominacione approbare possumus, vti Nos composicionem feceramus, fassiones facere deberemus, ipsi autem dixerunt quid illic ambulare haberemus, Ecce domum ibimus, et illic habemus castellanos, et coram eosdem, ea determinare possumus, et cum domum venissemus, venerunt ad nos ad lugas et a Nobis illic petebant ac optabant prouentum bonorum, vt duobus annis percipere deberent, Nos vero eisdem diximus, vt si in prescripta composicione, quam albe Julie fecimus, persistere nolitis, non vt duobus annis, sed nec vna dierum concedere et permittere volumus, sed qualiter composicionem fecimus in ea persistere velimus, et debeamus, Quod nos ea comprobare possumus, Quibus auditis, in causam attracti allegarunt ex aduerso, domini inquit liberi sunt ipsi actores, quid loquuntur, sed Nos cum eisdem Nullam composicionem fecimus, Nec determinauimus, quia si aliqua composicio inter Nos fuisset, Non fecissemus composicionem coram talibus hominibus Seruitoribus ipsorum, sed eotunc fuimus in Medio dominorum Barronum, et Capitularium, igitur super composicione, vel fassione Nostra, alique littere fuissent emanate, licet aliquam prorogacionem inter Nos feceramus, sed cum domum venimus, accessimus ad ipsos ad lugas, sed illic Nulla determinacio fieri inter Nos potuit, quare Nos in Negocys Nostris ad terminum inter Nos per Magistrum Prothonotarium prefixum et positum, processimus, et ambulauimus, sed cum eosdem (aşa, in locũ de eisdem) Nullam composicionem Nec determinacionem habuimus, Nec habere pretendimus, Nos igitur intellectis ambarum parcium proposicionibus, allegacionibusque, et Responsis, prenotatis actoribus, ad terminum competentem eisdem prefigendum atestari et verificari permisimus, vti cum eisdem in causam attractis composicionem et determinacionem habuissent, Quo termino aduenient prefati actores produxerunt coram Nobis infrascriptos testes, qui fassi sunt talimodo, Primus, Peya Zablyar, Juratus fassus est, audiueram albe gywle cum essem, vocauitque me franciscus fodor, ad prandium vnacum Moses, Ibidem Recordati sunt ex parte Juris que inter eosdem versaretur, et dixisset Moses die crastina litem habebimus, sed quosque florenos viginti non

Digitized by Google

deposuerint, legem eisdem stare Nolo, et ego dixi eisdem, vt pacem haberent, et Non litigarentur. Responditque Moses et dixit Bonum esset, si partem Nobis concederent, et partem ipsi Regerent, Iterum dixit franciscus fodor, Non posse fieri, quia ipse multum expensasset, Iterum dixit Moses, audacter omnia illa omitteremus, solum partem Nobis concederent, Miseruntque me, ad Gregorium Waydam vt pacem haberent, in partem, et Iui ad eos, et dixi deponere causam pacemque habere et dixit Nicolaus Wayda Nolle pacem, donec Nobis cum Sexdecem domos maius Non darent, Iterum Gregorius Wayda dixit pacem habere, in partem, quia crastina die florenos viginti deponere placebit, et ego inquit profecto propter Neminem deponere possum, Posthec Nescio si potuerunt pacem et concordiam instituere vel Non, Secundus testis Nykwl, Juratus fassus est, Audiuisse hic, Quod ipsi pacienciam et concordiam inter se constituissent albegywle, Tercius, Bazka, Juratus fassus est, Audiuise a hominibus vt pacem fecissent in parte possessionum, Quartus, Jankwl, Juratus fassus est similimodo, Quintus, Petrus Zarna, alias Seruitor sed Nunc Non est, Sed isto contradixerunt quia seruitor ipsorum fuisset Eotunc, Juratus fassus est, Misisse eum post fratrem suum Georgium, Gregorium Wayda, vt vocaret eum, et in templum intrauerunt, in alba iulia, et scio, Quod ibi co(ncordauer)unt cum francisco fodor, ex parte possessionis, sed ignoro quomodo fuit constitucio inter ipsos, Sextus Joannes Weres, Juratus fassus est, aliud Nichil scire preter quod (quando) cum georgio Moses iremus ad lugas, dixi quid illac ambularet, et ipse dixisset, vt cum Gregorio Wayda opus haberet, Septimus, Petrus alias Seruitor ipsorum cui contradixerunt, Juratus fassus est, scire eos in templum intrasse, et iurasse, et convenisse, sed ignoro qualiter fuit inter ipsos convencio, audiui Quod ad mediam partem colloquebantur, Octauus, Nicolaus Hastor, Juratus fassus est, scire in ecclesiam intrasse, et sic convenisse, Quod in simul vadant ad possessionem singulam pars ad mediam partem esse debeat, Nonus, Petrus chyzar, Juratus fassus est, scire Gregorium Wayda et franciscum fodor albe Julie composicionem fecisse, Decimus Martinus Zepzakal, alias Seruitor isto contradixerunt, Juratus fassus est, Quod cum ipse aput gregorium Wayda seruitor fuisset, ad Mensemque solucionem habuisset, albe Julie semel vidisset in templo intrantem dominum suum et franciscum fodor et simul Jurassent, vt Medietas bonorum esset Gregory Wayda, nisi litteras priuilegiales extradaret, Vndecimus, Georgius Hosdat, de lugas, Juratus fassus est, Quod fuisset alias Seruitor Nicolai Wayda, et albeiulie fuissent, et tam franciscus fodor, quam Georgius Moses illic fuissent, et in templo intrassent, et per Monumentum Episcopi Transsiluani invicem Jurassent, vt ad quod Jurarent extunc stare vellent, aliud Nichil sciret, Duodecimus, Joannes Hanczwl de lugas, Juratus fassus est, vt cum ipsi Jurassent, Nesciret sed a domino suo audiuisset, quando invicem cum fratribus ipsius verbis altercassent, Nescitis inquit vos expensas meas, igitur qualiter ego cum ipsis determinaui, et vos stare velitis, deponamusque Sentencias infra, et dixit vt ita iurassent, qualiter medietas bonorum esset ipsorum, Nam franciscus fodor postulasset, vt fructus bonorum acciperet duobus annis sed ipse dominus suus noluisset concedere, Tredecimus, Thomas

Digitized by Google

Murg de lugas, Juratus fassus est vt semel cum Gregorio Wayda in domo quadam fuisset et aduenissent, Elias et Thomas Radomer de lugas, et dixissent Gregorio Wayda, veni extra, nam vocant te franciscus fodor et Georgius Moses, et ipse dixit eisdem, venite et vos mecum, et cum exyssent, dixissent, domine Gregori, vis stare quid nos albe Julie determinauimus et ipse dixit volumus, et dixissent fodor et Moses, velitis dare vt fructus bonorum percipiamus quobus a)nnis, ipse dixit, Nolo, tunc vno anno, Nequaquam volo . . . . Nos Nolumus, quia fratres nostri non permittent hoc facere, et dixit eis Gregorius Wayda, quare non vidistis antehac, quando Nos adinuicem Juraueramus albe Julie sed Nunc talia proponitis, Quintusdecimus, Martinus dragomer, de lugas, Juratus fassus est, Sic ut Thomas, tredecimus testis, presentauitque nobis litteras Judicis et ciuitatis lugasiensis, hunc tenorem continentes.

(Urmézã documentulŭ de sub Nr. CCXXXIII.)

Quibus perceptis et intellectis proposicionibus allegacionibus que et Responsis, admissis eciam quibusuis fidedignis testibus, secundum deum, et eius Justiciam ferendo pre oculis Nostris, commisimus et adiudicauimus, eomodo, qualiter in causam attractus videlicet Georgius Moses, et in persona fratrum suorum eciam, Septimometque probis et honestis videlicet Nobilibus personis, Juramentum prestet, vti ipsi cum actoribus, nullam composicionem fecissent, Nec determinacionem habuissent, in dominioque bonorum prescriptorum essent, Actores hoc audito nostro Judicio Minime contentare voluerunt, sed, in presenciam vestre Spectabilis et Magnifice dominacionis transmittere appellarunt, Quare Nos Juxta exigenciam officiolatus nostri, in presenciam eiusdem vestre Spectabilis et Magnifice dominacionis causam ipsam cum tota sua serie maturius discuciendam, et fine debito terminandam, Ad Tricesimum secundum diem a die datarum presencium, transmisimus, et inscribere fecimus. Supplicamus igitur vestre Spectabili et Magnifice dominacioni tanquam domino graciosissimo, dignetur eadem, id facere, quod iuri videbitur expediri, Deus itaque altissimus eandem vestram Spectabilem et Magnificam dominacionem quam diutissime felicem conseruare dignetur ad sua vota, Datum loco et Termino in prenotatis, Anno domini. 1. 5. 4. 7.

Eisdem vestre Spectabilis et Magnifice dominacionis fidelissimi Seruitores

Georgius Pyka, Gabriel Gerlistey castellani,
georgius thaar Judexnobilium vniuersitasque Nobilium districtus de Karansches.

(Pe dosŭ: Spectabili ac Magnifico domino, domino Petro Petrowytth, Comiti Themessiensi parciumque Regni Inferiorum Capitaneo Generalj etc. domino Nobis semper graciosissimo).

Pesty, A Szörényi Bánság. III, pag. 240—244. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási.

Digitized by Google

CCXXXVIII.

1547. *Fratele George*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvanici, informéză pe cardinalulŭ *Farnese* despre *starea deplorabilă a Transilvaniei* după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya. 1547.

Rm̄o in Christo Patri et Dn̄o, Dn̄o Alexandro Farnesio
tituli S. Laurentii in Damaso S. R. E. Vicecancellario, Dn̄o meo
Illm̄o et Obsm̄o.

Rm̄e in Christo Pater et Dn̄e, Dn̄e mihi Observandissime. Obsequiorum meorum in benevolentiam D. V. Rm̄e diligentem commendationem. Frater Augustinus ex Dalmatia Ordinis Fratrum Predicatorum anno preterito ex Urbe rediens litteras Dom. V Rm̄e Albe Iulie sede episcopali regni Transilvanensis, mihi reddidit: quibus tum propter viarum discrimina, tum quod preter hunc fratrem Augustinum, cui hec urbana negotia tuto committerem, haberem neminem, hactenus respondere non potui. Ex quibus et amorem illum, quo me et ecclesias regionis huius Dominatio Vestra Reverendissima prosequuta est, et benignitatem Sanctissimi Domini Nostri ex rebus, studio et diligentia Dominationis V. Reverendissime consequutis abunde intellexi: pro qua re Dominationi V. Rm̄e magnas gratias et ago et habeo, que non solum curam conferendorum suffraganeorum suscepisset, verum etiam existimationis mee summam habuit rationem, cum opinionem illam, que vanitate quorundam de me apud sanctam illam Sedem Apostolicam de episcopatu Transilvaniensi increbuerat, ad me perscribere, meque pro christiana charitate monere non dubitaverit, ut ita aliorum saluti consulerem, ne meam viderer penitus neglexisse. Que tam pia etiamque salutaris hortacio, cum ex abundancia amoris profecta sit, non potest mihi non esse gratissima. Et si meum in ambiendis honoribus voluntatem Dominatio V. Rm̄a cognosceret, non dubito, quin aliter longe de me esset iudicatura. Ego enim mea condicione, que etiam me invito a Serenissimo quondam principe meo, dn̄o Iohanne rege Hungarie etc. dno et benefactore meo clementissimo, mihi delata est, ita sum contentus, ut preter hanc nihil omnino queram amplius. Illum vero episcopatum, de quo accusor immerito, usque adeo non attigi, et cum administratio tantum Regni mihi tradita sit, preter ceremonias et alios ritus in ecclesia illa nihil omnino curandum assumerem. Verum cum post illius quondam Maiestatis obitum regnum Ungarie in hanc calamitatem incidisset, et regia quoque illa Budensi amissa, has tantum reliquias regni tenere cogemur, redditusque regni ita essent in angustum redacti, ut non modo ad solutionem tributi, quod singulis annis Imperatori Turcharum pendimus, sed ne ad sustentationem quidem Reginalis Maiestatis eiusque illustrissimi filii pro dignitate istarum Maiestatum satis esse viderentur, pro illa fidei constantia, quam subditi etiam posteris principum prestare debent, consensu omnium ordinum huius regni episcopatum Transilvanensem cum omnibus proventibus Reginali Maiestati, eiusque

Digitized by Google

illustrissimo filio, unde quotidiane necessitates istarum Maiestatum sublevarentur, deferre voluerunt, in qua ecclesia, teste ipso fratre Augustino, preter preposituram nihil est, quod possideam. Rogo igitur ipsam pro mea erga D. V. R̄mam observancia singulari, velit non aliter de me cogitare, quam homines graves et prudentes de bonis et religionis christiane studiosis cogitare solent, testimonioque bonorum magis credere, quam vanissimorum hominum sermonibus, qui preter insitum quendam animi furorem discordiis tantum et seditione pascuntur. Et quamvis Sanctissimi Domini Nostri clementiam in suffraganeorum per nos electorum promocione summam in nos esse cognoverimus, contigit tamen, ut iidem illi visa tanta varietate doctrine adduci non potuerunt, ut oblatam illis condicionem assumerent. Cum autem eorum opera in consecrandis idoneis ministris, qui perpauci admodum sunt, ecclesie nostre adeo indigeant, ut in decem pagis vix unus minister reperiatur, ad suffraganeorumque confirmacionem (?), preter unum Bodoniensem episcopum suffraganeum Varadiensem, hominem et etate et annis ita confectum, ut diu omnino vivere non possit, habeamus in toto hoc regno neminem: Dominationem V. R̄mam rogo, velit pro sua ergo hoc regnum et religionem christianam affectione, interposita auctoritate sua, hoc a Sanctissimo Domino Nostro impetrare, ut ista novorum suffraganeorum consecratio propter summam inopiam regni, qua ob ingentem tributi solutionem premimur, et gratis ob defectum suffraganeorum ab uno tanto suffraganeo Varadiensi, vel isto mortuo ab alio aliquo, qui reperiri poterit, absolvi possit. Cumque Sanctissimus Dominus Noster non solum religionis christiane summum Antistitem, verum etiam omnium, qui illius opem pio et christiano zelo efflagitant, parentem pientissimum esse videam, filiusque Serenissimi quondam principis dn̄i Iohannis regis, quem ego summa fide parique studio et diligentia, memor acceptorum beneficiorum, educandum suscepi, ope omnium principum christianorum ita sit destitutus, ut nemo sit, qui hunc respiciat, pioque erga eum amore moveatur: Dominationem V. R̄mam rogo, velit causam huius infantis pueri apud Sanctissimum Nostrum ita tuendam suscipere, ut cura Sanctissimi Domini Nostri commendationeque Dominationis V. R̄me hic quoque Regius puer inter aliorum principum filios locum pro sua dignitate convenientem obtineat, qui quo ingenio quibusque moribus esse cepit, non dubito, si vitam huius Deus produxerit, hunc et patrie et toti Reipublice christiane utilem aliquando futurum. Confirmatio autem Episcopatuum huius regni cum a Sanctissimo D̄no Nostro per Rev. D. Hieronymum Rorarium, illius S. Sedis Apostolice fidelem nuncium, considerata tanta regni huius calamitate, nobis Episcopis, qui in hisce regionibus sumus, sine ulla solutione, paternum in nos animum eius Sanctitas in hoc ostensura, gratis semel oblata esset: causam, quominus littere ipse per nuncium nobis reddite sint, scire non potui. Ut igitur et pro confirmatione episcopatus mei Varadiensis litteras necessarias Dominatio V. R̄ma ab ipso Sanctissimo Domino Nostro impetrare velit, vehementer rogo. De quibus et aliis rebus frater ipse Augustinus plura Dominationi V. R̄me meo nomine dicturus est, cuius verbis, ut Dominatio V. R̄ma fidem adhibere velit, ipsam diligentissime rogo.

Digitized by Google

Deus pater Dñi nostri Iesu Christi Dominationem V. Rm̄am sanam et incolumem conservet, Varadini VII. die mensis Februarii a. d. MDXLVII.

Eiusdem Dominationis Vestre Rme

deditissimus servitor

Fr. Georgius E(lectus) Varadiensis.

Theiner. Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. I. pag. 659—660.

CCXXXIX.

1547. Ascultările unorŭ marturi din Lugoşŭ în procesulŭ lui *Grigore Voivodulŭ* cu *Franciscŭ Todorŭ* din Caransebeşŭ pentru împărţirea moşiilorŭ Domasnia şi Conerova din Bănatŭ. 1547.

Egregys dominis Gabrieli Gerlisthey et Georgio P(ey)ka Castellanis districtus Karansebes (etc. dominis et) amicis honorandis.

Egregy domini fratres et ami(ci nobis honorandi post) salutem nostri commendacionem lecta Georgi Moyses prouid . . . . . Eliam Warga . . . . riti . . nos testes Gregorium . . . . . dixerunt . . . . Nosque eosdem examinamus . . . . . semet fidem deposuerunt dicendo quoniam eotunc . . . . partes franciscum fodor et G(eorgium Moses) atque Gregorium et Georgium Wayda parte . . . . hos duos testes nemo fuit, et ante eosdem . . . . . usio fuit, quomodo fuit, tamen quoniam franciscus fodor suas multiplices expensas, et Gregorius Wayda pro suis expensis nihil promisit, nulla ante eosdem facta est, composicio, et finalis determinacio, Illam quidem composicionem quam Albe Julie fecerant franciscus fodor non negauit, et vti inter sese nil determinare potuerunt franciscum fodor Gregorium Wayda ad sedem Judiciariam sue Maiestatis euocauit, item Martinus Belos, Joannes Hanczwl et Andreas Gaspar nostri conciues Jurati fassi sunt, primus eorum quod vidit Gregorium Wayda domino Martino Zabo et Michaeli Maywgh suis testibus denarios sex dicendo, Bibite, et vocando et hunc testem, testis vero Is dixit qu(oniam) penitus nihil scit, Martinus vero Zabo testis dixit Jurando post me dies quia illa que ego fateor vera sunt, secundus testis modo simili fassus est, preter illos sex denarios quoniam tunc presens non fuit, vidit tamen et audivit quod Martinus Zabo testis sese excusabat dicens nudus sum pedes et ire nequeo, Georgius (sic) vero Wayda emit eidem Martino Zabo calceos denariis xxvmj (adecă 29.) et totidem denarios dedit eidem, et sic secum Iuit, vlterius vero testis fassus est, quod Gregorius Wayda, ipsum ad testificandum vocabat,

Digitized by Google

testes vero . . . . dixit penitus nihil . . . . . in . . . . . vestra, ipse vero dixit ego autem vos Jurabo quoniam habemus composicionem quod Bona eadem pro quibus litigamus ad duas partes diuidamus, tamen testis presens secum non iuit Michael Maywgh eotunc dixit si mihi solues denarios L. (adecă 50) ibo, alias non ibo et mane venit Maywgh ad hunc testem dicens eamus, teste hoc respondendo non ibo, Maywgh dixit, et ego ad Ohaba ibo, et tamen fuit cum Gregorio Wayda. Nosque literis v. d. has fassionales testium conscienciose conscripsimus et easdem Bene valere optamus, datis in Lwgas secundo die Inuencionis Sancte crucis 1547.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 244—145.

CCXL.

1547. 1547. *Isabella*, regina-vedună a Ungariei, agraţiéză pe nobilii *Ladislau Gămanii* şi *Stefanii Luncăviţă* din Bănatu, cari in calitate de complici participase la uciderea unui ţeranu românu numitu *Frătuţă*.

Nos Ysabella dei gratia Regina Hungarie, Dalmatie, Croacie, etc. Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit vniuersis Quod nos cum ad Nonnullorum fidelium nostrorum humilime supplicationis instanciam per eos pro parte Nobilium Ladislaj gaman, et Stephani Lankawyczay de Kalowa, Maiestati nostre correctę, Tum vero mote pietate et clementia, qua delinquentibus veniam et lapsis subleuamen solemus impartiri, ac Rigorem iusticie, lenitate misericordię consueuimus temperare. Eisdem igitur Ladislao et Stephano super eo, quod ipsi vna cum Nobile Andrea de Kalowa de Civitate Karansebes egressi, Idem Andreas quendam Walachum fratwza dictum de Obrez in via interemit, si et in quantum ydem Supplicantes, sua presencia occisoris partes quouismodo fouissent, gratiam et misericordiam, tum Capitibus, tum eciam bonis ac rebus eorum vniuersis duximus faciendam, ita tamen, vt prefati Supplicantes, racione premissi homicidy, quo sese innocentes et innoxios asserunt, ad requisicionem eorum, quorum interest aut interereit, in iudicio comparere, debeant et teneantur, Immo facimus presencium per vigorem. Quo circa vobis fidelibus nostris Nobilibus Gabrieli et Georgio Peyka Castellanis, ac prudentibus et Circumspectis, Judici et Juratis ciuibus Ciuitatis nostre Karansebes, et Signanter Nobili Michaeli Machowa, Cunctis eciam alys Judicibus modernis et futuris, presentium noticiam habituris, harum serie firmiter mandamus, quatenus, Nullus omnino vestrum prefatos Ladislaum et Stephanum racione preuia, Contra formam nostre gratie premissę ante reuisionem illius causę in personis ac rebus bonisque eorum quibusuis, impedire molestare, aut quouismodo dampnificare presummatis. Nec sit ausus

Digitized by Google

modo aliquali, gratię nostrę sub obtentu. Secus non facturi. presentibus perlectis exhibenti restitutis, Datum Albę Gyulę feria Tercia proxima post festum diem B. Stanislaj Episcopi. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Septimo.

Ysabella regina.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 246—247. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Sombory. Sub textŭ unŭ sigilŭ mare.

CCXLI.

1547. *Isabella*, regina-vedŭvă a Ungariei, confiscă moşiile nobilului românŭ *Bogdanŭ Michailo*, din districtulŭ Mihadiei, din causă, că dênsulŭ se lăpedase de *religiunea catolică* şi trecuse la *legea românéscă*. Regina dăruieşte apoi moşiile aceste nobililorŭ Ionŭ Fiatŭ şi Ladislau Băcuţŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce le aŭ făcutŭ regelui şi regatului ungurescŭ. 1547.

Nos Ysabella dei gratia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis, quod Nos Attentis et consideratis fidelitate, ac fidelibus seruitys, fidelium nostrorum Nobilium Joannis fiath, Ladislai Bakoch, de Ermenes et francisci ac Joannis Machkassy, que ipsi Sacre primum huius Regni nostri Hungariae corone, ac defuncte olim Maiestati Regie, domino et marito nostro longe charissimo, felicis memorie, ac deinde nobis, et Illustrissimo filio nostro, pro posse eorum exhibuerunt et impenderunt, Totalia predia Kalwa, Oztrez, et pherdyn vocata, in Comitatu Zewreniensi, in districtu Myhald existentia, que olim Myhaylo et Nicolaus, contempta relligione fidei christiane, dampnabili secte Scismatice Valachorum, siue Rascianorum, adhesisse, in eaque occubuisse perhibentur, quam eandem sectam, et Bogdan filius dicti condam Myhalyo (sic), qui eadem predia nunc tenet, non modo non profitetur, verum etiam spreta legittima Coniuge sua et dimissa, alteram adulteram duxisse, et cum ea inhabitare dinoscitur, ad Sacram dicti Regni nostri Hungariae coronam, nostramque et fily nostri charissimi collationem, legittime deuoluta sint redactaque, simulcum Cunctis suis vtilitatibus et pertinentys quibuslibet, Terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, Siluis, Nemoribus, Montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontorys, Aquis, fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, Molendinis, et eorundem locis, Generaliter vero quarumlibet vtilitatum et prouentuum, pertinentiarumque integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis ad eadem predia, de Jure et ab antiquo spectantibus, ac pertinere debentibus, et premissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, (sub eodem amisse relligionis christiane

Digitized by Google

titulo quo Serenissimus condam dominus Wladislaus Rex Hungariae etc. pie memorie, Egregys olim Ladislao et Ludouico fyath Auis dictorum Joannis fyath et Ladislai Bakochi vtramque possessionem porecha, dedisse et donasse conspicitur) Memoratis Joannis fyath et Ladislao Bakoch, ac Francisco et Joanni Machkassy, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, dedimus, donauimus, et contulimus, Immo damus, donamus, et conferimus, Jure perpetuo et irreuocabiliter tenenda, possidenda, pariter et habenda, Saluo Jure alieno, Harum nostrarum vigore et testimonio literarum, Quas in formam nostri priuilegy redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Albe Gyule. In festo die Assumptionis Virginis Marie, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo septimo.

Ysabella regina.

Pesty, A Szörényi Bánság. III, pag. 247—248. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

CCXLII.

1547. 1547. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, confirmă pe nobilulŭ românŭ *Michaiŭ Sebessy* din Iablanița în posesiunea mai multorŭ moșii din districtulŭ *Mihadiei.*

Nos Ysabella dei gratia Regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit vniuersis. Quod Nos Attentis et consideratis fidelitate et fidelium serviciorum meritis, fidelis nostri Nobilis Michaelis Sebessy de Jablanycia, que idem sacre primum huius Regni nostri Hungarie corone ac defuncte, olim Maiestati Regie, domino et marito nostro longe charissimo, felicis memorie, ac deinde nobis, et Illustrissimo filio nostro, cum summa animi sui constancia, et effusione sanguinis sui exhibuit et impendit, Totales porciones possessionarias, in possessionibus Jablanycza et Glob, ac predia Kalwa podmelnyk Zegosan pressyncz Budessyncz, cherowa, Waralyecz, et Rachbonyk vocata in districtu Myhald existencia habitas et adiacencia, que Nobilis quondam Pauli Zenthe prefuissent, Sed ob notam infidelitatis eiusdem olim Pauli Zenthe, in quam incurrisse dinoscebatur, eadem defuncta Maiestas prefato Michaeli Sebessy, gratuitorum et fidelium seruiciorum suorum ob respectum, dedisse et donasse perhibetur, in quarum et quorum quieto ac pacifico dominio certis ab annis perstitisset, et nunc quoque se persistere asserit, Simul cum Jure nostro ac fily nostri charissimi, si quod in eisdem porcionibus possessionarys, ac predys qualitercumque haberemus, aut eedem et eadem nostram ex quibuscunque causis, vys, modis et racionibus concernerent Maiestatem, ac pariter cum cunctis

Digitized by Google

suis vtilitatibus, et pertinencys quibuslibet Terris scilicet arabilibus cultis et incultis, Agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, Siluis, Nemoribus, Montibus, vallibus vineis vinearumque promontorys, aquis, fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, Molendinis et eorumdem locis, Generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quouis Nominis vocabulo vocitatis, ad easdem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, et premissis sic se habentibus, Memorato Michaeli Sebessy ipsiusque heredibus et posteritatibus vniuersis, Noue nostre donationis titulo dedimus donauimus et Contulimus, Immo damus donamus et conferimus, Jure perpetuo et irreuocabiliter tenendas, possidendas, pariter et habendas, Saluo Jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum, Quas in formam nostri Priuilegy redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate, Datum Albe Gywle feria Quinta proxima post festum die Sanctorum omnium, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Septimo.

Ysabella, regina m. p.

Festy, A Szörényi Bánság. III. pag. 248—249. Originalulŭ în archiva familiei Iculŭ.

CCXLIII.

1547. *Fratele George*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Tran-ilvaniei, informéză pe impĕratulŭ Carolŭ, că numai cu rugăminte şi cu daruri mari a înduplecatŭ pe *voivodulŭ Moldovei*, ca se promită, a fi aliatŭ cu împĕratulŭ germanŭ, când va veni ca se elibereze Ungaria din mănile Turcilorŭ. 1547

Serenissime ac excellentissime princeps et domine domine mihi clementissime etc.

Posteaquam Hungaria in eas calamitates incidesset ut se omnino magnitudine malorum oppressa sublevare non posset, saepius mihi eius recuperandae apud sacratissimam M^tem^ V. querenda erat occasio, ne cum tota collaberetur, ingentem luctum toti reipublicae christianae eius ruina adferret. Et quamvis prius quoque quibus in periculis versaremur, M^tem^ V. sacratissimam fecissem certiorem, ne tamen silentio periremus, nosque ipsi nobis in tantis malorum tempestatibus defuisse videremur, saepe eadem oratione apud M^tem^ V. sacratissimam studio consequendae libertatis nobis utendum est, cuius iam diu amissae recordatio non potest nos non reddere sollicitos, maxime cum in dies ita protrudat pedem hostis, ut has quoque reliquias, maximum reipublicae praesidium, eius subdere incipiat imperio, iisdemque nunc artibus nobiscum utatur, quibus Graecorum ademptum est imperium. Si vero ex rebus gestis, quae satis amplae magnificaeque sunt, M^tas^ V. sacratissima aliquam

Digitized by Google

gloriam est consequuta, ex Hungaria illam sempiternam nominis sui celebritatem revera obtinebit, quam nulla unquam poterit delere vetustas, et quae tam facilem de Turcis victoriam M^ti V. sacratissimae praestabit, ut ad evertendum Turcicum imperium haec tantum patria, sua commoditate M^ti V. sacratissimae proculdubio sufficiat. Ut autem praesidia et tuta et firma a vicinorum quoque regnorum praefectis ad res per M^tem V. sacratissimam in futurum foeliciter in Hungaria gerendas viribus nostris comparārem, multis praecibus magnisque munerum oblationibus effeci apud vaivodam Moldaviensem, qui totus in potestate Turcarum nunc consistit, ut nuncium suum ad M^tem V. sacratissimam pro praestanda fidelitate mitteret, ut nostro et ipsius vaivodae praesidio, ubi beneficio dei optimi maximi M^tas V. sacratissima pro liberanda Hungaria venerit, firmissimo se muro munitam esse M^tas V. sacratissima cognoscere possit.

Supplico igitur M^ti V. sacratissimae, invictissime imperator, dignetur M^tas V. sacratissima nuncium ipsius vaivodae ea gratia suscipere ut de clementia quoque M^tis V. sacratissimae erga se certior fieri possit; meque benignissimo eius mandato dignetur ita edoctum reddere, ut et ad futuram spem praesidiorum M^tis V. sacratissimae me unacum his M^tis V. sacratissimae fidelibus sciam accommodare et alios quoque casus periculosos pro ratione temporis vitare possim; tam frequentes autem Turcarum nuncii, explorandi tantum gratia, cum nulla res firma in eorum legatione subesset, ad nos ventitant, ut hos quoque nuncios, ne quid ad illos de hac re perveniret, variis occasionibus per vices in Hungariam, in privatis meis rebus a me dimitterem. Cum igitur et loci tanta intercapedine seiuncti simus et metu quoque hostium de mittendis crebro ad M^tem V. sacratissimam nunciis impediamur apertissimo, supplico M^ti V. sacratissimae, ne mihi hoc vel negligentia vel quod non totus a M^tis V. sacratissimae benignitate dependeam, imputare dignetur. Plura nuncii ipsi Caspar Pesthiensis, secretarius meus et Petrus Haller civis Cibiniensis M^ti V. sacratissimae referent, quorum verbis ut M^tas V. sacratissima fidem adhibere, clementique eos a se responso dimittere dignetur, supplico M^ti V. sacratissimae quam possum humillime. Deus optimus maximus etc. Datum Albae Juliae decima octava die mensis novembris anno domini MDXLVII.

Eiusdem maiestatis vestrae sacratissimae

fidelis servus

Frater Georgius episcopus Varadiensis.

Titlulă esternă: Serenissimo ac excellentissimo principi et domino domino Carolo V., divina favente clementia Romanorum imperatori semper Augusto ac Germaniae, Hispaniarum, etc. regi. etc.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 484–486. Originalulă în archiva imperială dela Viena.

Digitized by Google

CCXLIV.

1547. *Antoniu Verantiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, scrie lui *Ioanŭ Honterus* din Brașovŭ, că după cum este informatŭ, în ruinele unei cetăți române din Secuime s'a găsitŭ o *tablă de aramă*, în care se amintescŭ numele împăraților *Iuliŭ* și *Augustŭ* și de óră-ce tabla acésta, după cum se aude, s'a trimisŭ în Brașovŭ, dênsulŭ 'lŭ rógă se-i comunice o copie de pe ea. 1547.

Antonius Wrancius Joanni Honthero salutem.

Contigit me his diebus intellexisse, quod apud Seculos in sede Kyzdi extarent vestigia urbis cujusdam pervetustae, quemadmodum et in aliis locis per Transsylvaniam passim videre licet, eamque Romanorum fuisse, ex aedificiis quidam, qui id mihi retulerunt, existimant. Adjecerunt insuper tabulam aeneam ibidem esse inventam, in qua Romanis litteris et Julii et Augusti caesarum nomina continentur. Quae res quum non potest non esse visu scituque dignissima, mirum me incessit desiderium, vel id solum cognoscere, quid in ea ipsa tabula contineatur. Quum autem dicunt eam delatam fuisse Brassoviam, ac tibi, et notario cuidam civitatis vestrae traditam, magnopere rogo te, velis ad me, quicquid in illa excissum sit, describere, idque tam insignis monimenti mecum communicare[1]. Quod si et situm ruinarum ipsius urbis describere non gravaberis, facies tu quidem amice, et pro more tuo etiam humanissime. Caeterum et ad vetera vincula nostrae necessitudinis maximam vim adjunges. Quicquid vero et apud me, tum rerum tum officiorum fuerit, vicissim in te omne conferetur, quaecunque usus tuus et benevolentia postulabit. Illud tamen mirifice cupio, ut quam primum isthoc officio defungare, si me amas, quum desiderum ejus tabulae vix sustineo, tantum est. Vale. 15. Decembris 1547. Ex Transsylvania Albae Giulae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX. pag. 288.

1) Mommsen publică în Corpus Inscriptionum latinarum Vol. III. pag. 858, o diplomă militară din a. 92 d. Chr. dată de împăratulŭ Domițianŭ unorŭ veterani din flota Dunărei de josŭ. Acéstă diplomă, spune Bongarsiu s'a aflatŭ în anulŭ 1547 «in Ciculia (Cierlia?) Hungariae prope Brez». Mommsen, Ackner și Müller credŭ, că acésta diplomă a împăratului Domițianŭ din a. 92 este identică cu diploma séu tabla amintită de Verantiŭ în scrisó-ea de susŭ. Sub cuvintele în «Ciculia prope Brez» dênșii înțelegŭ comuna Brescŭ din Secuime.

Digitized by Google

CCXLV.

1547. 1547. *Dieta Ungarici intrunită la Tirnavia* declară în modŭ solemnŭ: că de órăcce *mâna resbunătórie a lui Dzeu a cădutŭ adesĕori asupra Ungariei din causa pĕcatelorŭ grele ale poporului, şi de órăcce «plângerile iobagilorŭ asupriţi se au ridicatŭ până la cerîŭ înaintea feţei lui Dzeu, ca se cĕră resbunare»*, dĕnsa decide în unanimitate: *se se restitue miserilorŭ iobagi libertatea*, de cari au fostu despoiaţi în anii trecuţi, annume se se pótă strămuta de pe moşia unui domnŭ (mai durŭ şi mai severŭ) pe moşia altui nobilŭ.

Constitutiones Conventus Tirnaviensis pro festo s. Catherinae Virginis anno Domini 1547. celebrati.

. . . . . .

Articulus XXVI.

Cum autem variis exemplis et vetustis et recentioribus saepenumero palam innotuerit Dei optimi maximi vindex ira ob peccatum aliquod populi gravius, neque ulla res magis ab aliquot annis florenti quondam Ungariae nocuisse videatur, oppressione colonorum, quorum clamor ascendit iugiter ante conspectum Dei: ad avertendam indignationem summi rerum omnium opificis, eiusdemque benignitatem, pietatem et clementiam aliquando tandem afflicto huic regno reconciliandam, praesertim quod sua Maiestas coram eius rei benigne admonerat fideles suos in proximo conventu Posoniensi: Ordines et Status regni, inter alia, quae ex benigna, paternaque sacrae Regiae Maiestatis, domini eorum clementissimi admonitione in hoc conventu concluserunt, illud quoque statuerunt unanimiter, ut libertas subditorum miserorum colonorum superioribus annis, quacunque ratione illis adempta, restituatur, liceatque inposterum nolentibus sub imperio potestateve alicuius Domini vel Nobilis durioris fortassis et severioris vivere, alio commigrare, modo atque ordine infrascripto observato.

Articulus XXVII.

Quod quicunque subditus vel colonus aliorsum migrare proposuerit, Dominum seu Nobilem, in cuius bona migrare voluerit, et Judicem Nobilium Comitatus, in quo est, de suo faciat proposito certiorem. Qui quidem Judex Nobilium, propositum coloni, domino ipsius vel Judici loci illius, in quo habitat colonus, significare debeat. Ac si intra spatium quindecim dierum ab ipso Domino suo non poterit adduci colonus, ut remaneat in loco suo, tum Judex Nobilium, cum uno Nobile eiusdem Comitatus, ad possessionem illam, ubi talis discedere volens residebat, accedat, et ibi colonus ipse ante omnia, praesente Judice, civibus, caeterisque colonis eius pagi, villae aut oppidi, in quo habitavit hactenus, coram eodem Judice Nobilium, ac uno Nobile ex eodem Comitatu, iramentum deponat, quod ipse nullo privato odio, aut alia ulla ratione adductus inde discedat, quam quod praeter veterem libertatem aut consvetudinem, servitute vel solutione pecuniaria, aut alio aliquo praeter aequitatem onere, impedimentove a domino suo fuisset oppressus.

Digitized by Google

Atque ita ieramento deposito, de omnibus debitis, quibus vel domino suo, vel eius subditis, aliisque quibuscunque ad dominum suum pertinentibus aut eius loci incolis, sive pecunia, sive rebus, proventibusve vel censu fortasse seu libertate ei concessa, domino suo debebat, integram satisfactionem impendat, domum suam desolatam non relinquat aut dirutam, et si quam litem habet vel controversiam, quacunque de causa cum caeteris illius loci incolis, in quo hactenus habitavit, ante discessum ab ea se expediat, fine iuridico in huiusmodi causa consecuto. Atque ita tandem colonus ipse, data ei licentia per Judicem Nobilium, praesenteque dicto uno Nobile, ac deposito censu, quem terragium vocant, libere, quo maluerit, commigret. Domus autem huiusmodi coloni, domino illius loci, unde discessit, remanet, quam is alteri colono pro libitu tradere possit.

Articulus XXVIII.

Si quis Dominus aut Nobilis privata authoritate, et non per licentiam, medio Judicis Nobilium, modo supradicto impetratam, colonum cuiusquam violenter abduceret, is protinus poenam, quam abducti homagium vocant, ac insuper mulctam ducentorum florenorum, parti laesae, sive ipsi domino coloni abducti persolvendam incurrat. Pro qua quidem mulcta ac poena Vicecomes et Judex Nobilium possessionem illam, ad quam colonus huiusmodi violenter fuerat abductus, ad manus partis laesae, titulo pignoris tradant et assignent. Quam possessionem si convictus ille e manibus partis laesae, cui fuit assignata, ante debitam satisfactionem huiusmodi ducentorum florenorum ac poenae supradictae abducti coloni, eripere auderet, extunc pro huiusmodi nova violentia et ereptione vel occupatione possessionis, in facto maioris potentiae per Judices regni ordinarios condemnatus pronuncietur, ac possessio erepta rursum tradatur, cui antea fuerat assignata, perque Maiestatem Regiam ac dominos Capitaneos, servatis de iure servandis, contra illum animadvertatur debita executione.

Articulus XXIX.

Si clam fugeret colonus ad bona alterius, nulla prius licentia petita, teneatur is, ad cuius bona profugit, illum ad admonitionem Judicis Nobilium remittere ad priorem dominum, sub poena praemissa. Vicissim, si quis dominus aut nobilis colonum suum alio migrare volentem, post modum atque ordinem supradictum per colonum observatum, vi retineret, in praemissa poena ducentorum florenorum, ac mulcta, sive homagio talis coloni retenti, contra illum, in cuius bona migrare decreverat, convincatur; et possessio illa, ubi colonus retentus habitabat, parti laesae pignoris titulo tradatur, modo praedicto, ac si illa de manibus laesae partis, ante debitam satisfactionem ducentorum florenorum et homagii, quod est floreni quadraginta, eriperetur, eandem poenam capitalis sententiae, is qui eripuit, incurrat, et modo praedicto fiat executio. Similiter etiam intelligatur de iis, qui colonum suum fideiussione vel cautione astringunt, quo minus de bonis suis posset discedere, tum sane, cum iam colonus per Judicem Nobilium propositum suum alio migrando de-

Digitized by Google

nunciavit. Talis enim dominus vel nobilis in eandem poenam incurret, in quam eum incurrisse supra dictum est, qui vi aperta retinuit. Si quas terras, prata, aut vineas colonus discessurus in territorio prioris domini sui habet, quas sumptibus vel laboribus suis excoluisset, extirpassetve, pro his terris, pratis, aut vineis, iuxta antiquam illius loci consuetudinem, post discessum suum nonas frugum, vinorum, aut capetias, vel urnas, aut munera et proventus solitos teneatur domino suo, a quo discesserit, solvere imposterum, etiamsi ante nihil solvisset. Quod si dominus suus terras, prata, aut vineas huiusmodi in suo territorio modo praedicto excultas, precio sibi vindicare vellet, facta prius per Judicem Nobilium et unum Nobilem de illis vera aestimatione, convocatisque ad id vicinis colonis, soluto iusto precio earum terrarum, vinearum et pratorum, eas sibi possit habere et redimere.

Articulus XXX.

Si Vicecomes aut Judices Nobilium in exequutionibus praemissis favore, vel praetextu forte metus Comitis eorum, vel alterius potentioris, procedere fideliter nollent, in ammissione officiorum suorum et singulis ducentis florenis convincantur.

. . . . . .

Articulus XXXIV.

Recordari potest praetarea Maiestas sua, quomodo in Posoniensi proximo conventu regnicolis iam maiori in parte discedentibus, proposuerat necessarium esse pro munitione castrorum finitimorum, ut exactio vectigalis unius floreni de singulis bobus extra regnum educendis in tricesima duplicaretur, cuius videlicet pars dimidia ad necessitates confiniorum verteretur. Et quia nullum inde in negotiatores detrimentum redundare affirmabatur, quod vicissim ipsi pro duplicato vectigali maiori pretio pecora sua vendere possent, consiliarii nonnulli, simul et certae personae ex nobilitate, qui tum forte aderant, voluntati suae Maiestatis in ea re consenserant. Verum postea certissima experientia claruit, duplicato vectigali maximum detrimentum accidisse non pecorariis negotiatoribus solum, quorum sic complures exhausti negotiationem intermittere coacti sunt, verum etiam communiter omnibus regni Statibus, utpote graviori pretio emere iam coactis, ea omnia, quae venalia in regnum ex aliis regnis et provinciis solent inferri. Accedit autem, quod pecorarii ipsi modos et rationes quaerunt omnes, quibus per graves huiusmodi exactiones declinent, per Poloniam et alias provincias iter facientes, interdum quoque conducentes auxilia, quibus vel furtim, vel fraude loca vectigalium evadant, quos cohiberi vix duplicato equitum numero, qui nunc in tricesima dicuntur esse, videtur esse possibile; praesertim quod per fora Moravica inspectores et alii officiales Maiestatis suae nequaquam admittuntur. Quare cum duplicatio huiusmodi vectigaliorum in tricesima adversus pristinam et antiquam regni consuetudinem sit, supplicant Maiestati suae Ordines et Status regni, ut modum vectigalis in tricesima ad pristinam et antiquam consuetudinem unius floreni benigne restituere dignetur, atque insuper mandare dominis regentibus suis Viennae, ut mercatoribus ac pecorariis negotiatoribus, cum pecoribus et

Digitized by Google

mercibus eorum, per loca et vias ab antiquo consuetas, solutis vectigalibus eorum debitis, iter facere permittant, ne illis solita eorum itinera prohibeant.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. III. pag. 131—147. — Corpus Juris Hungarici, Tom. I. Budae 1779. pag. 408—416.

CCXLVI.

1548. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ Ungariei, scrie lui *Toma Nadasdi*, că *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, a promisŭ, că va interveni pentru eliberarea lui *Stefanŭ Mailatŭ* din captivitatea Turcilorŭ. 1548.

Martinusius spem facit eliberandi Majlati: Caesaris Turcarum apparatus in Persas: filius Rogendorffi per pyratas captus.

Magnifice — — Nos memores fuimus illorum verborum, quibus una Tirnaviae [1] contuleramus de negotio Domini Maylad, et propterea, ut primum domum huc venimus, expediveramus Servitorem nostrum Franciscum Chyakor nomine, ad D. Thesaurarium [2], per quem omnino diligenter Dominationi suae de negotio ipso nunciaveramus. Ille reversus iterum ad nos, optimam, et promtissimam voluntatem ipsius D. Thesaurarii attulit [3], dixisse enim D. Thesaurarium, ut, ubicunque poterit, ac necessarium fuerit, tam verbis, quam precibus se id diligenter facere velle, quod in rem eliberationis Domini Maylad erit. Credimus hoc constanter eum elocutum fuisse. Attamen nos non desinemus iterum per alias litteras nostras, ac vicissitudinarios nuncios, jam jam eum ad hoc admonere, et, si de Transsilvania exierit, nosmet, Deo volente, eum accedemus, et omnia ea diligentius curabimus.

. . . . . .

Ex Bathor 22 Ianuarii, anno Domini 1548.

Andreas de Báthor
Comes et supremus Regni Capitaneus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 160—162.

---

1) Anno 1547. in Comitiis ibidem celebratis.

2) Hoc nomine Lector deinceps semper Martinusium accipiat.

3) Videtur id serio propositum habuisse. Hoc enim anno per nuncios in Comitiis Posonii de dedenda Transsilvania coepit agere. Haec sunt Nunciorum ad regem Ferdinandum verba: «Saepissime Majestati vestrae, «devotio sua (Martinusius) supplicavit, ut Majestas vestra curam conservationis regni haberet, universos enim «Conatus suos in hoc adhibuit, ac omni opera, studio, et diligentia hactenus laboravit, ut regnum illud (Trans«silvaniam) Majestati vestrae salvum, et integrum tradere posset. Quapropter Majestati vestrae Domino suo cle«mentissimo supplicat, dignetur Majestas vestra, pro sua clementia, inter alias suas occupationes, etiam de statu «reginalis Majestatis (Isabellae) et filii sui carissimi prospicere, ut ambo illarum Majestatum honestum statum ha«bentes, totum regnum Majestati vestrae regendum, et gubernandum relinquant, quod Majestas vestra, ex sup«plicatione, et optatis reginalis Majestatis apertius cognoscet.» (Pray).

Digitized by Google

CCXLVII.

1548. 1548. *Tribunalulŭ din Caransebeşiu, compusŭ din castelanii şi judeţulŭ districtului*, decidŭ procesulŭ nobilului *George Moise* cu *Grigore Vorvodulŭ* din Caransebeşŭ. In acéstă sentenţă se amintescŭ mai mulţi *iobagi şi nobili români* din Bănatŭ.

Spectabilis ac magnifice domine domine nobis semper gratiosissime, fidelium seruitiorum nostrorum in gratiam suam humillimam ac perpetuam commendationem Nouerit vestra S. ac M. do. v. Quod nos feria quinta proxima post festum conuersionis Beati Pauli apostoli nouissime transactum dum videlicet in sede huius Comitatus consedissemus pro moderatino Judicio causantibus faciendo, tunc nobilis Georgius Moyses in sua, aliorumque fratrum suorum adherentium personis vt Actor talimodo coram nobis proponere curauit domini inquit Castellani ac Nobiles penes literas Noui Judicy domini nostri graciosissimi domini Comitis etc. aduersus Gregorium Wayda vt in causam attractum ista habeo dicere, quod ego cum ipso nullam composicionem habui, quod ego cum probis testibus, et eciam illis testibus ipsius in causam attractis de Lwgas paratus sum approbare, quod nisi cum illo in causam attracto nulla fuit composicio, nisi dilacio, In causam autem attractus hoc audito talimodo ex aduerso respondit intelligo quid actor dicat sed ego dico quod cum actore habui composicionem quod ego cum probis hominibus sum attestatus et habeo exinde eciam literas Sententionales domini nostri graciosissimi domini Comitis penes quas sto, Idemque in causam attractus statim ipsas literas Sententionales Spectab. ac Magnifici dominacionis vestre exinde confectas coram nobis presentare curauit, Nos vero intellectis ipsis literis, auditisque earundem parcium proposicionibus ac allegacionibus, exclusis prius ipsis partibus a facie Sedis, partes inter easdem tale Judicium adinuenimus, quod actor ad terminum per nos ad id prefixum suam assercionem et proposicionem tum illis testibus in causam attracti de Lwgas, tum vero alys probis personis veram esse approbaret, adveniendo itaque huiusmodi termino dictus Actor hos infrascriptos testes attullit, primum literas attestatorias Reginalis Maiestatis domine nostre clementissime hunc tenorem continentes ab intra Nos Isabella dei gracia Regina Hungarie Dalmacie et Croacie etc. Memorie commendamus per presentes Quod fideles nostri Egregy Matheus Magister prothonotarius sedis nostre Judiciarie, ac Joannes Bwday notarius ejusdem sedis nostre sub onere consueto legittime in persenciam nostri citati, ac super infrascriptis interrogati, ad fidem eorum deo debitam, fidelitatemque Nobis, ac Sacre huius Regni nostri Hungarie corone obseruandam seorsum fassi sunt hoc modo primus testis prefatus Matheus magister fassus est quod recordaretur quodammodo concordie illius, franciscus tamen fodor allegabat quendam fratrem suum abesse sine eius consensu, ad talem concordiam nequaquam venire posset, nesciret autem si ea concordia inter prefatum franciscum, et Gregorium Wayda finita autem facta fuisset, secundus testis dictus Joannes Bwday fassus est se recenti tenere Memoria quod cum franciscus

Digitized by Google

fodor cor(am eo) comparuisset non enim recordaretur de alys qui tunc fuissent cum eo, dixisse eos tamen illam ratione Bonorum inter eos motam pro forma concordie dilatam esse, de condicionibus quoque huiusmodi concordie sibi retulissent, Non recordaretur tamen earum neque diei ad id prefixi qui eciam rogabant ab eo signaturam de tali unione inter seipsos facta, ac eundem Joannem Bwday respondisse, non esse hoc negocium arduum, et posse eum istius vnionis recordari neque interea moritur nesciret tamen aliquam concordiam certam Racione Bonorum litigiosorum inter dictum franciscum et Gregorium Wayda factam fuisse, in quorum quidem fassionis testimonium presentes literas nostras sub sigillo nostro consignatas Nobili Georgio Moyses de Karansebes pro Jurium suorum tuicione duximus dandas et concedendas Datum Albe Julie in profesto die Ascensionis domini Anno eiusdem Millesimo Quingentesimo Quadragesimo septimo, fassionibus tamen eiusdem prothonotarii (. . . . .)annis dictus in causam attractus contradixit ex eo, quod non fuissent facte in loco Capitulari, alias (Marti)ni Lwka Judicis et Juratorum Ciuium de Lwgas nobis ab extra sonante . . . (in) hec verba.

(Urmézã documentulũ din 1547 sub Nr. CCXXXIX.)

Ceterum dictus actor attulit hos quoque testes videlicet quendam Thomam, et Andream Gaspar dictum de Lwgas, sed illis eciam in causam attractus contradixit, fassioni Joannis Hanczwl . . . . . Gaspar ex eo contradixit allegando, quod illi essent participes in quibusdam porcionibus suis . . . . . similiter . . . . . que essent sui adversary . . . . . literatum, qui Jura . . ille ex ore francisci Fodor audiuisset vt nulla composicio et determinacio fuisset inter eosdem sed prorogacio ad tres menses si poterit bene, si autem non, extunc iterum in presenciam sue Maiestatis ire deberemus, Stephanus Horwath productus Juratus fassus est, quod sciret quod litigarent, sed composicionem et pacem ne sciret, si fuit inter ipsos vel non, sed istis quoque testibus in causam attractus contradixit, Insuper actor produxit istos quoque testes, (videlicet) prouidos demetrium Peya de Mezffalw Jobagionem Gaspar Oztrosyth qui Juratus fassus est, ut ipse nullam pacem et concordiam . . . . waydis a francisco fodor audiuisset esse sed quod litigarent, Petrus Roycha Juratus simili modo fassus est, eodem modo Petrus Berla fassus est, item Jankwl Pether, Joannes Beyz . . . . Gaspar Oztrozyth de dicta Mezffalw Michael Waran de eadem Mezffalwa, franciscus Mothnoki Nicolaus Peschina ejusdem francisci, Stephanus Martini Prybek Emericus Laczkovich, Michaelis Machowich, Zthan Pazketha similiter Martini Prybek, Mathias Laczko prefati francisci Mvthnoky Jobagiones de prenarrata Mezffalw Jurati fassi sunt sicut predictus Demether Peya, Jowan Dragomer de eadem Mezffalw Jobagio Ladislai Prybek Juratus fassus est, quod audivisset a francisco fodor in vivis adhuc existente vt timeret a wayuodis et litem haberent, Magister Lucas de Zathmar Juratus fassus est, quod licet ipse in negocio ipsorum tanquam testimonium capituli Ecclesie Orodiensis processerit, sed nullam intellexisset inter eosdem pacem, prefatus eciam Gaspar Oztrosyth Juratus fessus est quod ipse in Transalpina cum ipsis ambulasset sed nullam sciret inter eosdem composicionem hec eodem Thomas de Swrdwk

Digitized by Google

fassus est, ultimus testis prouidus Bogdan de prefata Mezffalw Jobagio dicti magistri Prybek Juratus fassus est quod relicta francisci fodor ipsum vocasset et sibi commisisset wt . . . . riam ad animam suam coram nobis vt pacem et concordiam non haberent, cum Wayuodis sed in lite . . . . . Nos itaque intellectis et bene examinatis testibus ipsorum actorum tale Judicium partes inter easdem . . . . . actor septimus Meth penes suas proponens . . . . . attestationes Sacramentum fidei prestan. . . . . pacis cum in causam attractis haberet, quo intellecto actor adiecit, hoc quoque si donum m . . . ne attestaciones non essent satis paratus, sum si ordo Juris dictauerit de lege et consuetudine (Regni) meam proposicionem veram esse approbare, in causam vero attractus hoc audito, ego inquit stabo penes literas sententionales, nichilominus tamen si honori meo non derogaret paratus sum ad ea quoque. Et quia nos . . . mi duellum dare possemus lata et pronunciata premissa sentencia nostra, Judicioque predeclarato Et in causam attractus minime contentari voluit sed eam pro maturiori ejusdem discussione iuxta appellacionem suam de lege et approbata consuetudine istius cotus nostri ad trigesimum secundum diem a die huiusmodi computando in presenciam S. ac. M. d. w. simul cum tota sua serie duximus transmittendum, supplicando eidem domino nostro graciossimo dignetur Idem eadem facere quod Juri videbitur, Et cum hoc S. ac. M. d. s. semper felicem ualere optamus Datum in loco et termino sedis predeclarato. Anno domini Millesimo quingentesimo quadragesimo octavo.

Egr. Spect. ne. Mag. d. vre.

fideles et perpetui seruitores

Georgius Peyka, Gabriel de Gerlisthe Castellani et Georgius Thaar Judexnobilium districtus Karansebes.

(Pe dosă: Spectabili ac Magnifico domino domino Petro Petrowyth Comiti Themesiensi ac parcium Regni inferiorum capitaneo Generali etc. domino eorum g . . . .)

Pesty, A Szörényi Bánság III. pag. 250—253. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási.

CCXLVIII.

1548. 1548. *Impăciuirea*, încheiată înaintea capitulului din Aradŭ, între nobilii *Nicolae* şi *Michaiŭ Lazarŭ* cu nobilŭ *Michaiŭ Banffy* şi *Ladislau Fecheşŭ* pentru mai multe moşii din districtulŭ *Mihadiei* şi alŭ *Lugoşului*.

Nos Capitulum Ecclesie Orodiensis, Memorie commendamus per presentes, Quod Nobiles Nicolaus et Michael Lazar, ab vna, partibus vero ab altera Nobilis Sebastianus Erdely, in persona Egregy Michaelis Banffy

Digitized by Google

lossonczy de Iklodh, ac Egregius Ladislaus Bekes de Korneth, nostrum personaliter venientes in presenciam, sunt confessi et retullerunt in hunc modum, qualiter inter ipsos, videlicet Nicolaum et Michaelem Lazar, ac Michaelem Banffylossonczy, et Ladislaum Bekes, quedam materia litis Racione et pretextu possessionum Thwregowa, Kwssowecz, ac prediorum Hideghpathak, Themesel, in de Myhaldh. ac Jabalchna, et vtraque Zalyn In Halmos; item also et felsew gawosdya, alias Kewesdh vocatum, in Lugas districtibus, pertinenciarumque earundem coram Spectabili ac Magnifico domino Petro Pettrowyth Comiti Themesiensi, mota suscitata et ventilata fuisset, Vbi Idem Nicolaus et Michael Lazar, contra annotatos Michaelem Banffy Lossonczy et Ladislaum Bekes capitalem incidissent sentenciam, prout patet in literis sentencionalibus prefati Spectabilis et Magnifici domini Comitis superinde emanatis, nihilominus tamen ydem Nicolaus, et Michael Lazar, convicti, ac Michael Banffy Lossonczy et Ladislaus Bekes, actores, in talem deuenissent concordiam, et pacis vnionem, perpetue duraturam, Quod ydem Nicolaus et Michael Lazar conuicti, onera et quelibet grauamina consortum filiorum, filiarum, ac Gabrielis Lazar proximorum Consanguineorum eorundem vniuersorum super se se assumerent, prout coram nobis assumpserunt, promittendo quod nunquam Bona illa litigiosa, prout in literis sentencionalibus clarius patet, Nec Jure, Nec alio quouis colore, a modo deinceps perquirere, prescriptosque actores, et eorum successores perturbare valerent, ansique essent, quoquomodo, item eciam literas et literalia instrumenta vniuersas et vniuersa prefata Bona litigiosa concernentes et concernencia, que apud ipsos haberentur eisdem actoribus omnino Restituerent, velut coram nobis in sede districtus Karansebes proxime venturi Restituere se promiserunt, adque omnia premisso modo scripta ydem Nicolaus et Michael Lazar nostri in presencia, eorum personali astantes sese astrinxerunt, harum nostrarum vigore et testimonio presencium mediante. Datum die dominico Exurgere, In festo scilicet Beate agathe virginis et martiris, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octauo.

Pesty, A Szörényi Bánság III. pag. 253—255. Originalulŭ pe chărtie în archiva capitulului din Alba-Iulia.

CCXLIX.

1548. *Petru Petrowytth, banulŭ (Caran/Sebeşului,* trimite doi nobili, ca se con- 1548.
state şi deosebéscă hotarele de controversĭ, între teritoriulŭ *oraşului Caransebeşŭ* şi teritoriulŭ comunei *Prisaca.*

Nos Petrus Petrowytth de Swraklyn Comes Themesiensis et Partium Regni Hungariae inferiorum generalis Capitaneus, Banusque Sebesiensis etc. memoriae commendamus tenore presencium, Significantes Quibus expedit

Digitized by Google

vniuersis, Quod cum inter oppidanos de Karan ab vna, parte vero ex altera Egregium petrum de Pryzaka racione metarum prefati oppidi Karan, ac possessionis pryzaka, Annotati Petri Pryzaka et fratrum suorum, Omnino in districtu de Karansebes existencium habitarum, Quedam differencia, et litis controuersia mota fuisset et suscitata, partesque ipsae, ultro citroque metas ipsas ad se pertinere assererent, ne diferentia hec per mutuum odium, vlterius serperet, neque maiora dissensionis semina hinc oborirentur utque controuersia hec omnino complanaretur, et de iure transigeretur, Egregios Nicolaum de Thelegd, ac petrum de Thynkwa, homines nostros, ex curia nostra specialiter ad id designatos, pro sopiendis et discuciendis diferentys prescriptis, duxeramus transmittendos, Qui tandem ad Nos reuersi, retulerunt nobis eo modo, Quomodo ipsi feria secunda proxima post festum Sanctorum Philippi et Jacobi Apostolorum proxime transacta preteritum, ad facies prescriptorum, oppidi Karan, ac possessionis Pryzaka, vicinis et commetaneis eorundem vniuersis inibi legittime conuocatis, et presentibus accessissent, vbi ex fidedignis testium testimonys possessionis prizaka metas, a terminis oppidi Karan secundum Antiquam reambulacionem metarum eiusdem possessionis pryzaka, eo modo sequestrassent, et distinxissent, Primo Quod mete possessionis pryzaka Annotate Inchoarentur a metis Nobilium de Mwthnok, Zlathinik vocatis, et exhinc recta versus orientem per Quandam Sylvam in lacum Zagwzan vocatum, et exinde derivarentur ad prescriptam possessionem pryzaka penes domum, Matthie Halaz dicti Concivis oppidi Karan pretacti ac deinde per sepes terrarum extirpatarum laaz vocatarum et expost tenderent ad Quendam campum patentem, popest vocatum, Deinde vero per viam Regiam ad Quandam metam, e terra extructam, et quasi per tumulum egestam et eductam, inde autem per quendam Riuulum fluvy Themes, Qui egrediens de ipso fluuio, iterum in eundem fluuium Themes refluit, Queque metae et terminj possessionis Pryzaka hoc modo terminarentur. In Cuius Rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras, memorato petro pryzaka, et fratribus suis duximus dandas et Concedendas, Datum in Arce Themesiensi, in Dominica Reminiscere. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octauo.

Ad mandatum Domini Comitis proprium

Balthasar Cheffy secretarius m. p.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 36—37. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva familiei Mareskăi de Tincova (?). Sub textŭ sigilulŭ lui Petroviciu în cĕrŭ roşŭ.

Digitized by Google

CCL.

1548. *Banulă (Caran)Sebeşului, Petru Petrovith* pronunţă sentenţa in procesulŭ *Caterinei Fiath* cu *Ana Fiath* pentru restituirea unorŭ documente de posesiune. 1548.

Petrus Petrovith de Suraklin Comes Themesiensis, et Partium Regni Hungariae Inferiorum Capitaneus Generalis, Banusque Sebesiensis Memoriae commendamus tenore praesencium significantes quibus expedit uniuersis Quod feria quinta proxima post Dominicam Reminiscere transactam praeteritam, Nobis unacum nonnullis Dominis Nobilibus pro faciendo moderativo Judicio causantibus in sede nostra Judiciaria considentibus Nobilis domina Catharina Fiath ut Actrix personaliter ab una, parte vero ab altera Franciscus Bakocz de Karansebes et Alter Franciscus Maczkassy alias Laczuk dictus cum sufficienti Procuracionis mandato pro Domina Anna Fiatth Ejusdem Francisci Bakocz Consorte, Filia vero Nobilis quondam Ladislai Fiatth velut Incausam attracta in Figura Judicy nostri comparendo, presentarunt nobis Literas Transmissionales Nobilium Georgy Peyka, et Gabrielis de Gerlisthe Castellanorum Districtus Karansebes, nec non Georgy Thar Judicis Nobilium de Eadem sigillis eorundem contretis obsignatas, juxta quarum continencias eedem Partes clarius exposuerunt, et declararunt nobis, Quomodo dicta Domina Actrix quasdam Literas et Literalia Instrumenta factum Portionum Possessionariarum in Possessionibus Porecha, Also Kalua, Simonuth aliorumque Bonorum et Jurium Possessionariorum prefati quondam Ladislai Fiatth in Comitatu Zevriniensi et districtu de Nagy Mihald existentibus habitorum concernencia, Annis superioribus proxime preteri(tis) manibus prefatae Dominae Annae Fiath dedisset, et tradidisset (tali) sub Condicione, vt aduersus Actionem et Impetitionem Nobil(is Bogda)n de Porechko si opus esset, se se illis in Judicio defendere, e(asdem tamen) eidem Catharinae sorori suae tanquam natu maiori in specie restituere teneretur, ipsa vero Domina Anna Incausam attracta, ex eo quod sororem suam exprenotatis Portionibus, alysque Bonis Possessionarys Ladislai Fiatth Genitoris ipsarum emaritassent, pecuniariaque solutione excontentassent et iam extra Dominium eorundem Bonorum viueret, dicta vero Domina Anna in eisdem Bonis resideret, easdem Literas pro se conseruare neque amplius sorori suae restituere voluisset, et licet annotati Castellani restitui debere adjudicassent, eandem tamen Causam ipsa In causam attracta maturius revidendam nostri in praesentiam provocasset, optarent itaque Partes earundem in praemissis Justitiam sibi per Nos administrari. Quibus praemissis, tenoribusque Literarum Transmissionalium perlectis, sane intellectis, beneque ruminatis, assumpto superinde maturo Consilio et sana Deliberatione, Nos juxta Deum et Conscientiam nostram judicando decrevimus eomodo. Quod licet Actrix extra Dominium praescriptorum Bonorum Possessionariorum sui Genitoris esset, quoniam tamen maior natu haberetur, et adhuc certum Jus suum in eisdem Bonis se sperare allegaret, juxta Continentias Decreti Literarum Conservatio ipsam concerneret, et nihilominus quoniam In causam

Digitized by Google

attracta Bona possessionaria prae manibus haberet, earundem Literarum Paria pro se coram nobis accipere, et pro sui defensione conservare (pos)set. Qua nostra Iudiciaria Deliberatione audita praes(cript)us Maritus, et procurator In causam attractae Nomine eiusdem universas Literas, quaequidem apud ipsos haberentur ad Decimum Quintum diem (re)stituere promittit; nihilominus tamen Duas coram Nobis (exhibui)t Literas, primas equidem fassionales Nobilium Ladislai (Fiat)h et Ludouici Fiatth in Orsova Anno domini Millesimo (quingen)tesimo Primo, Feria quinta post festum Heliae Prophetae proxima coram Jacobo de Gerlisthe, et Barnaba de Bela Banis emanatas, Sigillisque eorum consignatas, Alteras autem Capituli Ecclesiae Orodiensis statutionales, sub pendenti sigillo eiusdem Capituli in eodem Anno Domini praenotato in Pargamena priuilegialiter confectas quarum Literarum paria ipsa In causam attracta sibi per nos concedi medio suorum Procuratorum postulauit, et primarum quidem tenor talis est.

(Urméză documentulŭ banilorŭ Iacobŭ Gerlisce şi Barnaba Bela din a. 1501 in Vol. II. Partea 2. Nr. CCCLXXXV. pag. 481—482).

Secundarum autem Literarum continentia sequitur hoc modo.

(Urméză documentulŭ din a. 1501 in Vol. II. Partea 2. Nr. CCCLXXXVI. pag 482—485).

Nos itaque tenores praescriptarum vestrarum literarum modo praemisso coram nobis exhibitorum omni vicio carentes de verbo ad verbum transsumi, et transscribi faciendo paria earundem juxta Judiciariam Deliberationem nostram praefatae Dominae Annae In causam attractae Jurium suorum pro Cautela sub sigillo nostro extradandas et concedendas duximus, prout extradamus et concedimus per praesentes datum in Arce Themesiensi Die praescripto Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octavo.

Lecta collata et extradata per me Balthasarem Cseepfi, Secretarium Domini Comitis.

Festy, A Szörényi Bánság. III, 255—257. Dupĭ transumptulŭ lui Sigismundŭ Bathori din a. 1587 şi 1597.

CCLI.

1548. 1548. *Isabela*, regina-vĕduvă a Ungariei, confirmă pe nobilulŭ *Nicolae Anoca* şi pe soţia sa in posesiunea moşiei Chzena din districtulŭ Caransebeşului, ér capitululŭ din Aradŭ introduce pe donatari de nou in posesiunea acestei moşii.

Capitulum Ecclesie Orodiensis. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris. Salutem in omnium Salutis

Digitized by Google

largitore. Ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, Quod nos literas serenissime domine, domine Isabelle Dei gracia Regine Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. domine nostre naturalis clementissime Introductorias et Statutorias pro parte Nobilis domine Catherine Thorsok, consortis Nobilis Nicolai annoka, de karansebes confectas et emanatas, nobisque preceptorie loquentes et directas summo cum honore vt decuit recepimus in hec verba. Isabella dei gracia regina hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Orodiensis. Salutem et graciam. Cum nos ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos proparte Nobilis domine Chaterine Thorsok consortis Nobilis Nicolai annoka de karansebes Maiestati nostri porrectam, tum vero attentis, et consideratis fidelitate et fidelibus Seruicys eiusdem Nicolai, que ipse Sacre primum (dicti) regni nostri hungarie Corone, ac defuncte olim Maiestati regie, domino et marito nostro longe charissimo felicis memorie, et post obitum eius Maiestatis nobis, et Illustrissimo filio nostro, iuxta s(ue possi-)bilitatis exigenciam exhibuit et impedit, Totalem possessionem, Chzena vocatam in Comitatu sew districtu karansebes existentem, in cuius quieto, ac pacifico dominio idem Nicolaus a(nnoka ac domina) Catherina coniunx (sic) eius a plusculis temporibus pacifice extitissent et nunc quoque existerent, Sed per hec impacata Belicisque tumultibus, plena tempora (litere et literalia instrumenta factum huiusmodi possessionis) tangencia et concernencia, amisse sunt et deperdita simulcum iure nostro reginali, ac fily eiusdem nostri Illustrissimi, si quod in eadem possessione haberemus, aut eadem nostram (ex quibuscunque cau)sis vys, modis et racionibus concerneret Maiestatem, ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, earunque integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis (ad eandem possessi)onem de iure et ab antiquo spectantibus, ac pertinere debentibus, et premessis sic se habentibus memoratis Nicolao annoka, ac domine Chatherine Thorsok coniugi sue, ipsorum que (heredibus et posteri)tatibus vniuersis, noue nostre donacionis titulo in perpetuum dederimus, donauerimus, et contullerimus, velimusque eosdem in dominium eiusdem possessionis, per nostrum ac vestrum (homines legiti)me introducifacere, fidelitati igitur vestre presentibus firmissime mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum (quo) presente Michael siue Stephanus, aut Johannes vel Mathias Mona de Berzaws; alys absentibus homo noster ad facies prescripte possessionis Chzena, in prefato districtu Karansebes existentis, (consequenterque iuris) nostri in eadem habiti, vicinisque et commetaneis eiusdem vniversis inibi legittime convocatis, et presentibus (accedendo introducat) prefatos Nicolaum annoka, ac dominam Catherinam coniugem suam in dominium eiusdem Statuatque eandem et idem eisdem, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis premisso noue nostre donacionis titulo perpetuo possidendam si non fuerit contradictum, Contradictores vero si qui fuerint, euocet eosdem contra annotatos Nicolaum annoka, ac dominam Catherinam coniugem suam in presenciam Spectabilis ac Magnifici domini Petri petthrowyth, comitis Themesiensis, ac parcium regni nostri Hungarie inferioris Capitanei generalis ad tricesimum secundum diem, r(acionem contradiccionis eorum redditurus.) Et posthec huiusmodi Introduccionis et Statucionis seriem,

Digitized by Google

cum contradictorum et euocatorum, si qui fuerint vicinorumque et commetaneorum qui premisse Stat(ucioni intererunt nominibus, terminoque assign)ato, ut fuerit expediens, dicto domino comiti conscienciose rescribatis, Datum Albe Gywle, feria secunda proxima post festum diei Beati vincenty (martyris. Anno domini Millesimo quin)gentesimo quadragesimo octauo. Vnde nos mandatis eiusdem sue serenitatis in omnibus obedire et satisfacere volentes vt tenemur vnacum Nobili Ioanne Mona de Borza(ws homine sue Serenitatis in premissis litteris eiusdem inter) alios nominatim conscriptos, Specificato nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum Albertum de Soklyos custodem, fratremque et concanonicum (nostrum ad ea, que in preinsertis literis sue) Serenitatis continebantur suo modo fideliter exequenda, et debite peragenda, nostro pro testimonio transmiseramus fidedignum. Qui tandem exinde ad nos reuersi, nobis retullerunt concorditer eomodo, Quomodo ipsi feria quarta proxima post festum Beate Agathe virginis et martiris nouiter transacta preteritum, ad facies totalis possessionis Chzena in prefato districtu Karansebes existentem et habitam, Consequenterque Juris prefate domine Regine in eadem habiti vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis, et signater Nobilibus Stephano, Mathia et Michaele mona de Burzawch, in ipsorum proprys, et circumspectis, ac prouidis Petro Trypson libertino de prefata Borzawch, Demetrio Gatha, in vladan, nobilis Stephani Wladan, Michaele magyar in Bozzasffalwa Gregory wayda de Sebes Jobagionibus in preallegatis possessionibus commorantibus, in ipsorum scilicet antelatorum Dominorum suorum, nominibus et personis, ac alys quampluribus fidedignis personis inibi legittime conuocatis et presentibus accessissent, ibique idem homo sue Serenitatis prafato nostro testimonio presente, introduxisset prefatum Nicolaum annoka, ac dominam Catherinam coniugem suam in do(minium eius)dem possessionis, ac Juris Reginalis in eadem habiti Statuissetque eandem et idem, eisdem, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, premisse noue donacionis (titulo perpetuo possidendam), et quamvis in facie eiusdem possessionis iuxta regni consuetudinem, legittimis diebus, et horis congruis moram protrahendo, nemo contradixerit, tamen expost, hic co(ram nobis) in capitulo decimoquinto die, cum ipsas literas, eidem Nicolao Annoka legitime extradare debuissemus, extunc quidam nobilis Michael Irs)ay, de eadem Irsa offic(iales de) Sidowar, in Egregiorum Francisci et Balthasaris literatorum, Scribarum videlicet domini comitis Themesiensis nominibus et personis huiusmodi introduccioni et Statucioni contradiccionis velamine obuiauit, et licet memoratus Nicolaus Annoka, dictis literis Introduccionalibus cum contradiccione extractis,[1] coram domino Comite Themesiensi contra memoratos Franciscum et Balthasarem propter eorum contradiccionem iure mediante processisset, eosdem in estimacione illius possessionis Chzena (vocate) convicisset, Nihilominus tamen idem Franciscus et Balthasar literati in se reuersi, nec non ordinacione et composiciune certorum proborum virorum memorate contradiccionis eorum cessissent, ac eciam literas, et literalia instrumenta, quas superinde habuissent in manus dicti Nicolai Annoka pro maiori certitudine tradidissent. Incuius rei

1) In transumptulă capitulului: cum contradictis coram etc.

Digitized by Google

memoriam, firmitatemque perpetuam literas nostras priuilegiales pendentis et autentici Sigili nostri munimine roboratas eisdem Nicolao annoka et domine Catherine consorti eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis duximus concedendas; Datum per manus Venerabilis magistri Petri de Tholna lectoris et concanonici nostri vigesimo quarto [1] die diei huius Introduccionis, et Statucionis premissarum. Anno Domini Millesimo Quingentesimo quadragesimo octauo. Presentibus ibidem honorabilibus, dominis et magistris, Stephano de Mohach, cantore, Alberto de Soklyos Custode, Andrea de Monozló, Stephano de Bylak, Michaele de Dyos, Thoma de Zeghedino, Ceterisque fratribus et concanonicis nostris in prefata dei Ecclesia Regi sempiterno iugiter famulantibus et deuote.

Pesty, Krassó vármegye története. IV, pag. 37—40. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva conventului din mînăstirea Cluşului, Cista Cottus Zöreniensis Nr. 7.

CCLII.

1547—1548. *Pórta otomană* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că mai mulţi *boieri*, cari au făcutŭ pagube în *Ţéra românéscă*, au fugitŭ în Transilvania, unde unulŭ din aceşti boieri, cu numele *Barbulŭ*, a căpĕtatŭ de la locotenentulŭ regalŭ unŭ castelŭ pentru locuinţă. Pórta invită pe George Martinusiu, sub perderea capului sĕu, ca se prindă pe boierii aceştia şi se-i trimită la Constantinopolŭ. 1547-48.

Reverende frater Georgi. Cum mandatum excelsae curiae nostrae tibi perveniet, notum sit qualiter prius quoque (?) ex causa auffugientis boieronis regis Transalpinae, ut praedictus (sic) ubique invenire poteris, intercipire et iterum ad curiam M^ti^ nostrae mittere debeas, tibi cum chiaus nostro, nomine Alichaus, mandatum commisimus: iam quoque iterum regni Transalpinensi (sic) vaivoda ad curiam nostram felicissimam significavit ut nunc quoqqe aliquos boiarones cum multa bona ad partes tuas ut aufugerent et in praedicto regno magna damna adhiberant (sic) ac antea iste tegredatur (? sic) et malefactor Barbol, qualis antea cum fratre suo ad partes tuas aufugit, praedictus ad te cum magna praesentia pervenit, tu quoque sibi ad habitandum unum castellum dedisti; quod multum nobis displicuit, tum intelleximus te illos sub tua iurisdictione accepisse. Quare cum praesentibus praeceptis nostris ad te mittimus istum Durmis Chelchi [2] et tibi firmiter iterum atque iterum committimus, ut in continenti et festinanter nulla interposita mora ut invenire debeas aut invenire facias, si diligis capitum (sic) tuum, adtamen praedictos latrones sibi ipsis cum adunatis capere faciatis, simul cum rebus depraedatis, ad nos cum bona custode (sic) cum Durmis Chelebi transmitere debeas, iussimus et si casus

1) In transumptŭ: vegesimo quinto die etc.
2) Mai josŭ Chelebi.

Digitized by Google

contigerit ut praedictum non possis vivum mittere, tunc eius caput ad nos remittas, praecipiendo tibi qnod exequi debeas, praestando integram fidem et obedientiam praecepto nostro tibi misso, cum signo solito nostrae excelsae curiae more apposito. Et si praedictum invenire et capere non feceris, postea nulla excusatio praevalet et postea cave, ne punitio illius veniat in te, sicut scias.

Történelmi Tár. An. 1882, pag. 110—111. Traducțiune contemporană în archiva imperială din Viena.

CCLIII.

1548. 1548. *Mahumed*, dragomanulŭ dela Pórta otomană, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că *Rustanŭ-paşa*, consiliariulŭ sultanului, s'a bucuratŭ fórte multŭ pentru arestarea *boierului Barbulŭ* în Transilvania.

Reverende domine. Ex Andrea vestro accepi litteras emanatas ad excelsam curiam maximo imperatori nostro (sic) et eas eodem tabellario in Asia (sic) contuli ad excelsam curiam imperatoris festinanter ingrediens (sic) ad bellum contra regem Persiarum, et ut in eis continebatur, supremo consiliario [1] omnia exprimi, et omnibus auditis et intellectis in summum gudium (sic) se contulit pro retentio illius Barboli, adeo quod non ignarus tanti vestri servitii, pollicitus est notificare velle ad caesaream M^tem^ maximi sultani Sulemani et agere ut, sua M^tas^ recentem memoriam tenebit et beneficium erga vos remunerationis non deficiet, ut ea semper meruit. Praeterea idem supremus consiliarius mihi allocutus est haec vel similia verba: Quare reverendus Frater Georgius non misit mihi aliquod subsidium pro isto bello? et ego tali suo quaesito quid responsurus essem? nescius tacui. Dominus bassa nunc missurus est Cheivanum secretarium imperatoris nostri ad vos cum litteris caesareae M^tis^ in quibus satis gratuitus videtur de optimo officio et diligentia habita per vos circa apprehensionem factam Barbuli latronis et malefactoris et significamus maximam consolationem assumsisse supremus bassa noster (sic), deditque redditum seu tumarum ipsi pro parte remunerationis diligentiae et virtutis suae habitae in praedicto negotio tuo. Si decetero falcones misurus es, dominus bassa mihi exposuit ut Reverentia Vestra mittat per praedictum Chievanum, vobis et bassae pergratum.

Reverentiae Vestrae amicus

Mahumed dragoman.

Történelmi Tár. An. 1882, p. 111—112. După traducțiunea cu cifre trimisă în 4 Aprile 1548, de residentulŭ imp. Malvezzi.

---

1) Rustan-paşa.

Digitized by Google

CCLIV.

1548. Românulŭ *Ștefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ alŭ Transilvaniei, scrie din captivitatea sa dela Constantinopolŭ, fiului seu *Gavrilŭ Mailatŭ*. Dênsulŭ consiliéză pe fiulŭ seŭ se studieze cu diligență, și-lŭ asigurézĕ, că în curêndŭ va scăpa din captivitate. 1548.

Charissime fili salve! in eo, qui dixit, ego sum diu, veritas, et vita. Intellexi tuam solicitudinem, quod libenter discis, et etiam scripta tua vidi. Unde judicavi te a me bonum donum promereri. Itaque scias, me tibi pulcherrimum equum juvenem emisse, quem brevi ad matrem tuam sum missurus, quem tibi mittet, dumtaxat ab inceptis non desistas, sed studeas. Ante omnia Deum timeas, Spectabilemque D. Comitem (Thomam Nadasd) ac Dominam honora, ac in omnibus illorum mandatis obtempera, nam illi sunt tui parentes quibus te Deus dedit. Spero in Deo Opt. Max. quod et me brevi ex sua misericordia tibi dabit, Dominum Josephum Macarium Praeceptorem tuum nomine meo saluta, ac commenda, Deumque semper pro me deprecare. Dat. ex castro Constantinopolitano, quod Jedicula dicitur 2. die resurrectionis Domini 1548.

Stephanus Maylat m. p.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 171—172.

CCLV.

1548. *Castelanii și universitatea (totalitatea) nobililorŭ români din districtulŭ Caransebeșului* adeverésce, că nobilulŭ *Benedictŭ din Zlatna* s'a împăcatŭ cu nobilului *George* și *Grigore Voivodulŭ* pentru moșiile Zăguseni și Macicașŭ din Bănatŭ. 1548.

Nos Georgius Peyka ac Gabriel Gerlysthe Castellani, Georgius Tar Judex ac Vniuersitas Nobilium districtus de Karansebes: Memorie commendamus vniuersis et singulis quod Nobilis Benedictus Zlathna contra Georgium et Gregorium Wayda nostros cognobiles, pro Juribus Zagusen et Machkas cum earum pertinencys Jure mediante requirebat; quod scilicet ipsum Jure materno concernerent, sed quod ipse Jure mediante, Ab egregys Georgio et Gregorio Wayda est contentatus et expeditus, Ideo nos Jure mediante decreuimus, quod Benedictus Zlathna cum suis filys heredibus et posteritatibus a modo et vsque in sempiternum, In eisdem Bonis Zagusan et Machkas atque earum pertinencys nihil Juris cause et actionis habet Imo ipsis Benedicto Zlathna cum suis filys et heredibus perpetuum silencium Imponimus per presentes: quittos et expeditos ab omni ipsius Benedicti Zlathna et filiorum et

Digitized by Google

successorum suorum Inpeticione, reddentes harum nostrarum per vigorem literarum, quas Sigillis nostris subimpressimus Datum in Karansebes feria quinta proxima post dominicam quasimodo, die videlicet sedis nostre Judiciarie Anno 1548.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 41. Originalulŭ pe chărtie în archiva capitulului din Alba-Iulia. Cista Zarandien. Fasc. 2. Nr. 28. Sub textŭ dóue sigile mici.

CCLVI.

1548. 1548. *Petru Petrowytth, banulŭ (Caran)Sebeşului*, face cunoscutŭ *iobagilorŭ* din comuna *Zacă*, că dênsulŭ a agraţiatŭ pe nobilii *Mwthnoky, Jancului*, pe dómna *Musa* etc., cari se revoltase în contra Turcilorŭ, şi invită pe iobagi, se-i recunóscă şi de aci inainte ca domni pămêntesci şi se le fie supuşi.

Petrus Petthrowytth, Comes Themesiensis, et partium Regni Hungariae Inferiorum Capitaneus generalis Banusque Sebesiensis etc. Circumspectis Judicibus, et vniuersitati Colonorum possessionis Zaak, fauorem. Quia nos nobilibus Joanni Mwthnoky, francisco Mwthnoky, Michaeli farkas, farkas Jankwl, necnon domine Mwssa, relictae quondam Blasy Mwtthnoky, et filio eiusdem dominae Joanni Mwthnoky, ac dominae relictae, Ladislaj olim Thywadar, super illa in Thurcam Insurreccione graciam fecimus, vobis proinde Committimus et Mandamus, Quatenus a modo deinceps ipsis exponentibus, eam obedienciam et reuerenciam prestare debeatis et teneamini, Quae dominis terrestribus prestandae sunt, et secus non feceritis, Datum in arce Themesiensi, feria quarta post dominicam misericordia. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octauo.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 41—42. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiei Macskási de Tincova. Sub textŭ unŭ sigilŭ în cêră roşiă.

Digitized by Google

CCLVII.

1548. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide, că în ce privesce *religiunea* se nu se mai facă nici o *inoire*, de óră-ce în privinţa acésta se voru începe în curêndŭ tractări între principii crestini; — se decretézá mai departe o contribuţiune de câte 99 denari asupra *iobagilorŭ*, spre a se plăti *tributulŭ fĕrei* şi *darurile*, ce trebue trimise la Constantinopolŭ; — se ordónă o investigaţiune în causa boierilorŭ, cari aŭ fugitŭ din *Ţĕra-românéscă* în Transilvania; — în ce privesce *dişma oilorŭ dela Românii din Transilvania* (quinquagesima) se se plătéscă dela 25 oi câte o óie cu mielŭ; — în fie care comună românéscă se remână numai unŭ *chinezŭ*, care se fie liberŭ de dişma oilorŭ; — în fine dieta decretézá, că *preoţii românesci se fie scutiţi de dişma oilorŭ*. 1548.

Decretum Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Regni Transsiluaniae in Comitiis Thordae prima Dominica Festo Sanctae Trinitatis celebratis, anno Domini 1548.

Art. I.

In Causa Religionis, cum brevi deliberationes Principum Christianorum expectentur, decretum est: ut in iis quoque nihil innouetur sed quemadmodum ante biennium constitutum fuit, in eo statu nunc etiam causa Religionis consistat, nec Concionatoribus de loco eis constituto, ad alium concionandi gratia ire liberum sit.

Art. II.

Item. Ex singulis tribus Nationibus eligantur singulae quatuor personae. Itaque ex Dominis Nobilibus sint Domini: Franciscus Kendy, Wolfgangus de Bethlen, Antonius Gerendi, Vicarius. Ex Dominis Siculis, Nicolaus Kornis, Martinus Andrássi, Blasius Bernald, Lazarus Kun. Ex Dominis Saxonibus Domini: Judex Regius Cibiniensis, Petrus Haller, Vincentius Szocs Judex Bistriciensis, Georgius Magister Ciuium Segesvariensium, qui ad mandatum Domini Thesaurarii, quandocunque eorum presentia vel in dimissione Oratorum vel ad alias Regni causas agendas, indigebit, ad Reuerendissimum Dominum Thesaurarium venire debeant.

Art. III.

Item Domini Regnicolae pro Censu Imperatoris, ad Donariaque Caesaris et Bassarum et alias ad necessitates Regni, 99. den. juxta priorem connumerationem, se de singulis eorum Colonis daturos obtulerunt, cuius administrationem ad tricesimum secundum Diem a Feria tertia post octauas festi Corporis Christi, (jun. 5.) esse voluerint, ita, ut si ad diem ipsum istius Census administratio negligeretur, comites ipsi facultatem huiusmodi Census administrandi habere possunt.

Art. IV.

Cum autem varii Rumores varios quoque motus praetendere videantur, Decretum est ut quaelibet Natio, duo millia hominum, pro praesidio, ad om-

Digitized by Google

nem Occasionem teneat, ita tamen, ut coloni quoque omnes, per singula Capita, more bellico, ita armis instructi sint, ut ad mandatum Reuerendissimi Domini, juxta exigentiam rei, et temporis, statim insurgere possint.

Art. V.

Domini Regnicolae rogant Reuerendissimum Dominum Thesaurarium, ut de tempestiua census ordinatione singularem curam habeat, quo Census ipse ante constitutum tempus intromitti possit.

Art. VI.

Cum missio laboratorum ad Szigedinum propter tantam loci Distantiam Dominis Regnicolis admodum difficilis esse videatur, rogant Domini Regnicolae Reuerendissimum Dominum, ac Spectabilem et Magnificum Dominum comitem Temesiensem, ut Commodo Regni in hac re consulere velint.

Art. VII.

Rogant Domini, Regnicolae Reuerendissimum Dominum, ut, juxta mandatum Imperatoris, tum per Joannem Blesan, tum Literis ad Reuerendissimum Dominum allatum, de inquirendis rebus Bojerorum Transalpinensium, sine aliquo respectu personarum tum apud Dominos Nobiles, Siculosque tum apud Saxones diligentem curam habeat, ad quorum investigationem Domini quoque Regnicolae suos homines, quos Dominus Reuerendissimus voluerit homines suae Reuerendissimae Dominationis adhibeant.

Art. VIII.

Quinquagesimam Domini Regnicolae Majestati Reginali ejusque Illustrisimo Filio se daturos obtulerunt, ad cuius connumerationem Reuerendissimus Dominus homines suos mittat. Ut autem missorum vulgus aliqua parte in tantis oneribus sublevaretur, Reuerendissimus Dominus connumerationem Quinquagesimae suis impensis fieri curabit, condonata pecunia mensali, redemtioneque lanarum, porcorum et apum ac Cedularum.

Art. IX.

Ut Auri Campsores teneantur, aurum ad Cameram Regiam administrare, Dominus vero Thesaurarius cum necessitas expostulauerit, lustrare faciat omnes fodinas, videreque, quam fideliter, aurum quilibet administrauerit, viasque omnes jubeat obseruare, ne in aductione auri tanta fiat dissipatio. Si qui vero in offerendo auro deprehensi fuerint, puniantur alias more consueto.

Art. X.

Fures publici et sententia condemnati inquirantur, et puniantur juxta priorem Regni deliberationem, quorum persequendorum curam, Reverendissimus Dominus in se recipiat.

Digitized by Google

Art. XI.

Domini Siculi obtulerunt Congregationem inter se ad festum Visitationis Mariae Virginis proxime futurum indicere, ibique de quatuor millibus florenorum, una cum Fratribus, coram se curam habituros: quos in Comitijs Vásárhellyensibus quae onera suscipienda Domini quoque Saxones una cum Dominis Nobilibus se benevole obtulerunt.

Art. XII.

Modus Exactionis Quinquagesimae. Ex quo Reuerendissimus Dominus Thesaurarius, misertus inopiae Colonorum, pecuniam mensalem redemtionemque lanarum, porcorum, apum et Cedularum condonauit; is modus in exactione ipsius Quinquagesimae obseruari debebit: ex viginti quinque ouibus una ouis cum agnello danda erit, ex quinquaginta una ouis cum agnello et miora [1]: ex septuaginta quinque duae oues cum agnellis et miora [1] ex centum similiter oves duae cum agnellis et miora [1]. Ubi vero vigesimus quintus numerus ovium non erit, singulae oves duobus denariis erunt redimendae. Si vero supra vigesimum quintum, quinquagesimum, septuagesimum quintum et centenarium numerum oves repertae fuerint, ex quo numero ovis recipere non possit, ejusmodi oves quoque singulae duobus denariis erunt redimendae.

Item in singulis possessionibus unus tantum Kenesius relinquatur, qui a solutione quinquagesimae erit liber, Connumeratori tamen juxta morem observatum unum caseum et unam manticam vulgo Izsák dare debebit. Valachorum quoque Presbyteri a solutione Quinquagesimae liberi sint, ita tamen ut connumeratori unam palmam coreorum, unam manticam videlicet Izsák et unum heueder dare debeant.

Libertini qui more bellico eorum Dominis inseruiunt, a solutione quinquagesimae exempti habeantur.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 238—241. După o copie, care se află în archiva universităţii săsesci din Sibiiu.

CCLVIII.

1548. *Ana Bathori*, vĕduva nobilului *Casparŭ Dragfi*, confirmă pe românulŭ *Thoma Lungulŭ* (Hosszu) în *voivodatulŭ comunei Restoltŭ* din districtulŭ Chioarului în Transilvania. 1548.

Datum in Castro nostro Kövár feria V. prox. p. fest. visitat. M. — Annae Bathori de Somlyo olim Casparis Dragfi, tum vero Antonii Drughet de Homona S. Comitis Comitatuum Szolnok mediocris et Kraszna viduae Literae, vi quarum Thomam Hosszu de Kis Nyires in Vajvodatu possessionis

1) «miora» (în altŭ esemplariŭ «meliora»). Cuvêntŭ românescŭ însemnézĕ óie de doi ani.

Digitized by Google

Restolcz, ac loco molendinari ibidem a Ivanne quondam Dragfi eidem collato, ac in exemtione ab omni praestatione, signanter etiam Falconum eidem a Catharina quondam Drughet de Homona dicti Joannis Dragfi vidua olim concessa Confirmat.

Vide eas per extensum in confirmationalibus anni 1655. in Tom. VIII. Dipl. Com. Jos. Kemény p. 482—484.

Transilvania, An. 1874. pag. 145. Din colecţiunea c. Jos. Kemény.

CCLIX.

1548. 1548. Actŭ autenticŭ, făcutŭ în *castelulŭ nobilului românŭ Iacobŭ Becheşŭ din Făgetŭ în Bănatŭ*, prin care nobilulŭ românŭ *Ioanŭ* din comitatulŭ Timişórei, constată, că dênsulŭ a zălogitŭ tóte moşiile sale din comitatulŭ Timişórei sorórei sale Dorothea.

Capitulum Ecclesie Orodiensis Omnibus Cristifidelibus presentibus pariter et futuris, harum noticiam habituris. Salutem in omnium Salutis largitore. Aduiuersorum noticiam presencium serie volumus peruenire, Quod nos ad litteratorie peticionis instanciam, proparte Egregy Joannis de Bozwar eo quod idem ingravi lecto egritudinis decumbens personaliter ad nos venire nequiens nobis porrectam, duos exnobis, videlicet honorabiles Magistros Georgium de Posgawar, ac Laurencium de Erdey Zenthmyhal, fratres et concanonicus nostros pro audienda quadam fassione sua, infra notata, nostro pro testimonio fide dignos duxeramus destinandos. Qui tandem adnos exinde reuersi nobis concorditer retullerunt eomodo. Quomodo ipsi feria quarta infesto diui Ladislai Regis et confessoris proxime preterito, ad possessionem Fagyath, Consequenterque Castellum Egregy Jacobi Bekes ibidem existens accessissent, ibique eundem Joannem Bozwary in premisso lecto egritudinis graue incumbentem vidissent, vbi idem coram dictis fratribus nostris testimonialibus personaliter constitutus, Licet corpore eger, mente tamen per omnia sanus, Matura deliberacione in se prehabita, sponte et liberalem fecisset fassionem perpetuo duraturam, Quomodo ipse senciens, ac cognoscens se in prouecta etate constitutum et aliquos proles, sew liberos masculinos nunc non habere, nec in futurum habendos adquos Bona sua, sew iura possessionaria post decessum suum iure hereditario condescendi et reuolui deberent. Ne autem dicta iura sua possessionaria in Manus alienas deuenirent, Pro eo totales porciones suas possessionarias in possessionibus Bozwar Zeryche Nemesest Zelysthye, Lwkaczfalw Maczas, Bortesth, Bogdanffalw, Morsyna, Korsowa, Persaffalwa, Supanesth, Belewsffalw, popolpatak et Farrasffalwa vocatas omnino in comitatu Themesiensi existentes habitas, simulcum cunctis earundem vtilitatibus, et pertinencys quibuslibet Terris scilicet Arabilibus, cultis et incultis agris pratis

Digitized by Google

Campis pascuis fenetis fenilibus Siluis nemoribus Spinetis rubetis virgultis aquis fluuys aquarumque decursibus piscinis piscaturis Molendinis Sagenis Lacunis gurgustis earundemque locis, Generaliter vero omnium vtilitatum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem porciones deiure et abantiquo spectantibus et pertinere debentibus Egregie domine Dorothee puelle filie sue pro Noningentis florenis auri puri, iusti et veri ponderis dedisset inscripsisset donasset et perpetuasset, imo dedit et inscripsit donauit et perpetuavit tenendas possidendas pariter et habendas, iure perpetuo et irrevocabiliter in filios filiorum heredumque perheredes et posteritates eiusdem vniuersas, tali condicione mediante, Quod siquis fratrum et Consanguineorum suorum temporum in processu, aut post decessum suum prenominatam dominam Dorotheam puellam filiam suam de preallegatis Bonis suis et iuribus possessionarys, iure mediante eicere aut molestare vellet quoquomodo, extunc non aliter, nisi prius depositis eidem supradictis Noningentis florenis, et plenarie persolutis eicere eandem possint atque valeant. In Cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas privilegiales pendentis, et auttentici Sigili nostri muninime roboratas eidem duxerimus concedendas: Datum vacante officio lectoratus per Manus magistri Andree de Monozlo fratris et concanonici nostri, feria tercia inter Octauas Visitacionis marie virginis, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Octauo: Presentibus ibidem honorabilibus dominis et Magistris Stephano de Mohach Cantore, Urbano de Bachya Custode, Dicto Andrea de Monozlo, Stephano de Bylak, Michaele de Dyos, Thoma de Zeghedino: Ceterisque fratribus, et concanonicis nostris in prefata dei ecclesia, Regi sempiterno iugiter famulantibus et deuote.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 42—44. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva familiară a baronilorŭ Fiath.

CCLX.

1548. *Isabella*, regina-vĕduvă a Ungariei, dăruiesce lui *Petru Petrowyth*, căpitanului generalŭ din părțile de josŭ ale Ungariei, mai multe moșii situate în comitatulŭ *Aradului*, *Timișórei* și alŭ *Severinului*. Capitululŭ din Aradŭ introduce pe donatarŭ în posesiunea acestorŭ moșii. În documentŭ se face totŭ odată amintire de multe *familii nobile române din Bănatŭ*. 1548.

Capitulum Ecclesie Orodiensis, Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris, Salutem ineo, qui est omnium vera salus. Cum mundi labilis condicio sit caduca, et geste rei memoria, propter vitam breuem hominum caliginem obliuionis obfuscata nequeat in ewm perdurare, prouida mentis humane solicitudo ad inuenit, vt ea que in tem-

Digitized by Google

pore geruntur, ne simulcum eodem elabantur, sed literarum patrocinio fulciantur, atque solidentur: Proinde advniuersorum noticiam, harum serie volumus peruenire, quod Nos literas Serenissime domine domine Isabelle dei gracia Regine Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Domine nostre clementissime; Introductorias pariter et Statutorias, proparte Spectabilis et Magnifici domini Petri petrowyth, Comitis Themesiensis, ac paricum Regni Hungarie inferiorum Capitanei generalis etc. confectas et emanatas. Nobisque preceptorie sonantes et directas, summacum reuerencia recepimus hunc tenorem continentes: Isabella dei gracia, Regina Hungarie, Dalmacie Croacie etc. Fidelibus nostris, Capitulo Ecclesie Orodiensis Salutem et graciam; Quod nos, debitum (vt decet) habentes respectum ad preclaram fidem, ac gratissima, cumulataque merita, fidelis nostris Spectabilis ac Magnifici domini Petri petthrowyth Comitis Themesiensis, ac parcium Regni nostri Hungarie inferiorum Capitanei generalis etc. que ipse Sacre primum huius Regi nostri Hungarie Corone, ac Serenissimo quondam principi, domino Joanni Regi Hungarie, Domino et Marito nostro longe charissimo, felicis memorie, et post obitum eius Maiestatis, Nobis, ac Illustrissimo filio nostro, in tanta temporum varietate constanter, et animose exhibuit et impendit, deceteroque exhibere et impendere conatur; Totales porciones Castri Chyalya nuncupati duas; Et item totales porciones possessionarias in possessionibus vtraque Chyalyja, Pecl, et Zarchahaza, ac Kowazy, Panad, Cherfalwa, Gyarak, Kewy, Kerezthwr, ac Dezk, Nempe vniuersas pertinencias, dictarum porcionum Castri Chyalya in Orodiensi, Denique totales porciones in pertinencys possessionis Thergowysthya, in Themesiensi, ac porciones Castri Sydowar binas; et totales porciones in possessionibus Nadrag, ac Zydimyr in Zewreniensi Comitatibus existentibus habitas, que quidem porciones Egregiorum Francisci harazthy, ac Francisci chorba de Borsa prefuissent, Sed ex eo quod idem Franciscus harazthy immemor fidei, et fidelitatis sue, qua defuncte ipsi Maiestati Regie fuerat astrictus, falsarum Monetarum cussione attentare, eamque exercere non est veritus; Alter vero quondam Franciscus chorba, absque heredum Masculi sexus solacio decessisse perhibetur, ad Sacram dicti Regni nostri Hungarie Coronam, Collacionemque nostram, ac eiusdem fily nostri charissimi, vniuersa eorundem Bona, et iura possessionaria pretacta, rite et legittime deuolute sunt et redacta. Simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, ac pertinenciarum suarum integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem porciones possessionarias Castrorumque deiure et ab antiquo spectantibus, ac pertinere debentibus, et premissis sic vt prefertur, stantibus et se habentibus memorato Petro petthrowyth, Comiti, suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, per easdem, notam, et defectionem sexus masculini, per quas eadem Maiestas defuncta, eidem vigore literarum suarum dedisse et donasse dinoscitur, dederimus donauerimus ac in perpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium eorundem Bonorum ac iurium possessionariarum, per nostrum et vestrum homines legitime introducifacere; Fidelitati igitur vestre, harum serie firmiter mandamus quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, Quo presente Esaias Judex nobilium Comitatus

Digitized by Google

Themesiensis, vel Joannes Rawazdy de Feeleghaz, aut Joannes, siue Stephanus Zekelzeghy de Thoty, sew Michael Wayda, de Thewes, Neue Gregorius Bethlen, de Bethlemes, an Ladislaus Berkes de Kornyth, Ne Stephanus Was de Kaka, vel Joannes Besan de Ohaba, Ni Nicolaus Kerey de eadem, Nisi Gregorius, Nam Georgius Wayda de Karansebes, Nisisi Joannes enim Stephanus ettenim Michael Mona de Barczhoz, Neque Franciscus Gwlya de Krywim, licet Stephanus de Thynkowa, aut Petrus Machkassy de Thynkowa, siue Franciscus Wngar de Kerchowa, alys absentibus homo noster ad facies prescriptarum porcionum duarum Castri Chyalya, item possessionariarum porcionum, in possessionibus utraque Chyalya in Orodiensi; Denique totalium porcionum inpertinencys possessionis Thergowysthya in Themesiensi, ac porcionum Castri Sydowar binarum, et totalium porcionum in possessionibus Nadrag, ac Zydimyr in Zewreniensi Comitatibus existentibus habitarum, ad facies videlicet vniuersorum Bonorum ac Jurium possessionariarum, dictorum utriusque Francisci pretactorum, vicinis et commetaneis earundem uniuersis inibi legittime conuocatis, et presentibns accedendo, introducat prefatum Petrum petthrowyth in dominium earundem Statuatque easdem eidem, suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, premisso iure ipsi incumbenti perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum, Contradictores vero si qui fuerint euocet eosdem contra annotatum Petrum petthrowyth Comitem, ad tricesimum secundum diem, in presenciam nostram, racionem contradictionis eorundem reddituros: Et post hec huiusmodi Introductionis et Statucionis seriem, cum contradictorum, et euocatorum si qui fuerint vicinorumque et commetaneorum, qui premisse Statucioni intererunt, Nominibus, terminoque assignato, vt fuerit expedienda, nobis fideliter, et conscienciose rescribatis, Datum in oppido nostro Thorda Sabbato proximo, ante festum diem Beati Barnabe apostoli. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octauo: Vnde nos mandatis prefate reginalis Maiestatis semper et in omnibus obedire volentes vt tenemur, unacum Nobilibus Joannes Zekelzeghy de Thothy, Stephano Was de Kaka, et Francisco gwlya de Krywim hominibus eiusdem Reginalis maiestatis in dictis literis inter alios nominatim conscriptos, Specificatis nostrum hominem videlicet magistrum Emericum de Nagh dech, Socium et concanonicum nostrum, adpremissa suo modo fideliter exequenda nostro pro testimonio transmiseramus fidedignum, Qui tandem ad nos exinde reuersi, nobis retullerunt eomodo, Quomodo idem Joannes Zekelzegy feria quarta proxima ante festum Beati Joannis Baptiste nouiter transactum, primum ad facies prescriptarum porcionum duarum Castri Chyalya, item possessionariarum porcionum in possessionibus vtraque Chyalya pertinencysque eorundem in Orodiensi, Tandem memoratus Stephanus Was de Kaka, dominico die in festo Beati Joannis Baptiste, proxime preterito adtotales porciones in pertinencys possessionis Thergowysthya in Themesiensi, Demum preallegatus Franciscus gwlya, feria tercia inprofesto Beati Ladislai regis et confessoris, ad porciones Castri Sydowar Binas, et totalium porcionum inpossessionibus Nadrag et Zydimyr in Zewreniensi comitatibus existentibus habitorum ad facies videlicet vniuersorum Bonorum, ac Jurium possessionariarum pertinenciarumque eorundem dictorum

Digitized by Google

vtriusque Francisci pretactorum, vicinis et commetaneis earundem vniuersis, et signanter Nobilibus Esaia de Papy, Judici Nobilium eiusdem Comitatus Orodiensis, et Chwkathodor de eadem, Mathia Zokoly de Dezk, Vito Horwath de Chyalya, item Michaele Wayda de Thews, Simone Zthanycha, de eadem, Gabriele Deesy de Welche Joanne fodor de eadem Welche, Vito Nemes de Nemethy Tandem Stephano Mona de Borzows Michaele Irsay officiale in eadem Sydowar constituto, Mathia Mona de eadem Borzows, Joanne Swlya de dicta Krywyna (sic) Francisco hungar de Klyuchowa, Nicolao Balko de eadem et Petro Machkassy de Thynkowa, in ipsorum proprys, item prouidis et circumspectis, Sebastiano Nagh, de Aroky, Bartholomeo nagh et Stephano similiter nagh de eadem Aroky, et quodam Petro de Kowazy, Egregy Balthassaris patthochy, Georgio olah de dicta Aroky Judice, in Egregy Casparis maghochy, Elia Kwthffe de Dezk Judice in Nobilis Gregori Chyalyay, Tandem Nicolao Ilya gyana Judice in Egregy Nicolai annoka, Filipo Zthengh alio nomine Balogh vocato de Borzows Judice in Egregy Joannes mathee, Demum Nicolao Zthanimyrowyth de Zaraffalva officiali magnifici Francisci patthochy in eadem Thergowysthya constituto, Ztheyko Dygh, Janko iloma in Egregy Stephani Zabo, Lazyth Saya Judice in Egregy Nicolai chrepowyth, Joanne albo, altero Joanne gyawryka, et Wolffgango Kenezyo de Kerthweles in Egregy Balthassaris patthochy Jobagionibus in preallegatis possessionibus commorantibus in ipsorum antelatorum dominorum scilicet ipsorum nominibus et personis et alys quam pluribus inibi legittime vocatis, et presentibus, accessissent, ibique memorati homines Reginalis maiestatis dicto nostro testimonio semper presente introduxissent prefatum Magnificum Petrum pettrowytth in dominium earundem Statuissentque easdem eidem, suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, premisso iure ipsi incumbenti perpetuo possidendas, infacieque earundem, ac tandem nostri inpresencia legitimis diebus et horis congruis iuxta regni consuetudinem commorando, nullo penitus contradictore apparente. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam literas nostras priuilegiales concedendas et auttentici Sigili nostri munimine roboratas, saluis nostris, et Ecclesie nostre annotate iuribus in eisdem permanendo eidem duximus concedendas. Datum vacante officio lectoratus per manus Magistri Andre de Monozlo fratris et concanonici nostri Sedecimo die diei huiusmodi introductionis et Statucionis premissarum, Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo octauo, presentibus ibidem honorabilibus dominis et magistris Stephano de Mohach Cantore Vrbano de Bachia Custode, memorato Andrea de Monozlo Stephano de Bylak, michaele de Dyos, Thoma de Zeghedino, Ceterisque fratribus et concanonicis nostris in prefata dei Ecclesia regi sempiterno iugiter famulantibus et deuote.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 44—48. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva capitulului din Alba-Iulia. Diversorum comitatuum Cista 2 fasc. I Nr. 46.

Digitized by Google

CCLXI.

1548. *Mircea, voivodulŭ Țĕrei-românesci* scrie *Anei de Nadasd,* soției voivodului *Stefanŭ Mailatŭ* din Transilvania, că oratorii români mergându la Constantinopolŭ au intervenitŭ la înalta Pórtă pentru eliberarea lui Stefanŭ Mailatŭ din captivitate, și e speranță, că dênsulŭ se fie liberatŭ. 1548.

Ad Annam de Nadasd. Vajvoda Valachiae spem facit Majlathi, ejus mariti, post reditum Solymanni, e captivitate liberandi.

Damus ad scitum Vestrae Dominationi ex parte fratris nostri, Domini Mayláth, quia fuerunt homines nostri apud Portam Casareae Majestatis, et modo venerunt, et conquesti fuerunt homines nostri cum Bassis ex parte libertatis Domini vestrae Dominationis, et fratris nostri, et sic ipsi promiserunt, et loquuti sunt cum Caesarea Majestate, ut si Deus altissimus Caesaream Majestatem sanam adduxerit ex ista via, sanum Dominum vestrum remittet in partibus suis. Et sciat vestra Dominatio ista vera esse, et potestis memineri (sic), quia etiam inprimis nos laboramus de libertate Domini vestrae Dominationis, etiam nunc laborabimus die noctuque, et implorare altissimum Deum, in quo omnes speramus, ne forte nostras deprecationes exaudiet, et voluntatem omnium bonorum ad bona proficiat. Ceterum quid familiarius (sic) noster nostro nomine Vestrae Dominationi dicet, rogamus, ut dictis ejusdem credere velitis, sicut nobis. Dat. ex Bokaresth 11. die mensis Julii, anno Domini 1548.

Myrche
Dei gratia Wayvoda, et Dominus verus
haeres regni Transalpinensis.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 172—173.

CCLXII.

1548. *Sigismundŭ*, regele Poloniei, scrie Papei *Paulŭ III.* că veniturile *archiepiscopiei din Lembergŭ* s'au micșoratŭ fórte multŭ, din causă, că moșiile archiepiscopii se află situate lângă frontieră, și espuse în continuu la incursiunile *Tătarilorŭ* și ale *Românilorŭ*. 1548.

Sanctissimo ac Beatissimo in Christo Patri et domino, domino Paulo divina providentia Papae tercio Sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae summo Pontifici, domino clementissimo.

Beatissime Pater et domine, domine clementissime. Post oscula pedum beatorum meique Regni et dominiorum meorum commendationem. Quan-

Digitized by Google

doquidem Rmus dominus Petrus Starzechowski Archiepiscopus Leopoliensis et aetate et valetudine est affecta, ut officio suo recte fungi non possit, adiutorem illi dari vellem Venerabilem Felicem Ligesa Canonicum Cracoviensem, cumprimis nobili genere in Regno meo natum, quem Sanctitati vestrae commendo. Et quoniam quae mea nunc, eadem fuit aliquando voluntas divi olim parentis mei, qui non ita pridem in Christo obdormivit, supplico Sanctitati vestrae, ut quae fuit utriusque nostrum voluntas, ad eam suum assensum aggregare, et ius coadiutoriae Venerabili Felici huic concedere velit: ita ut non modo quoad fuerit adiutor Archiepi, verum etiam posteaquam in eius locum successerit, omnia nihilominus ei sacerdotia retinere cum ipso Archiepiscopatu liceat, cuius proventus et redditus annui tenuiores sunt, quam ut ex illis pro dignitate vitam suam sustentare possit; sunt enim bona Archiepiscopi Tartaris et Valachis finitima, quorum fere semper sunt latrociniis infesta. Rem fecerit Sanctitas vestra mihi valde gratam, si peticioni huic meae locum dederit. Commendo me in gratiam Sanctitatis vestrae, quam ut dominus Deus diutissime servet incolumem, precor. Datum in oppido nostro Niepolomicze XIIII. mensis Augusti Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, Regni et dominiorum meorum anno decimonono.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae

Obsequentissimus filius

Sigismundus Angustus Rex Polonie magnus Dux Lithuanie mpp.

Ex archivo Farnesiano Neapolitano.

Theiner, Vetera Monumenta Poloniae. Tom. II. pag. 560—561.

CCLXIII.

1548. 1548. *Convenţiunea de păşunitu încheiată între Ţéra-Făgăraşului şi districtele săsesci din Transilvania*, prin care se stipulézá că *Românii* din Ţéra Făgăraşului se-şi pótă pasce turmele lorŭ pe teritoriulŭ Saşilorŭ numai cu învoirea comunităţilorŭ respective săsesci, şi pe lângă garanţia în scrisŭ dată de castelanulŭ Făgăraşului. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, confirmă la cererea Saşilorŭ, acéstă convenţiune [1]).

Nos Frater Georgius Episcopus Varadiensis Thesaurarius Locumtenens Reginalis majestatis, ejusque Serenissimi filii, ac in Regno Hungariae

1) Acestŭ documentŭ, de o rigóre estremă pentru Românii din Ţéra Făgăraşului, pórtă în sine indiciile unei redacţiuni cu totulŭ unilaterale a textuluĭ. In anumite casuri se permite Saşilorŭ se pótă uciде pe păstoriulŭ românŭ după bunulŭ seu plăcŭ, şi chiar proprietariulŭ românŭ alŭ oilorŭ respunde cu viéţa pentru incendiulŭ causatŭ de păstoriulŭ seu. In preambululŭ documentului ni se spune, că textulŭ acestei

Digitized by Google

et Transylvaniae Judex Generalis, etc. quod prudentissimus et circumspectus Dominus Joannes Veres Judex Regius, et Petrus Haller Judex Civitatis Cibiniensis in suis, ac aliorum universorum saxonum septem et duarum sedium personis, nostram venientes in praesentiam exhibuerunt, et repraesentarunt [1] nobis quosdam articulos, in simplici papiro conscriptos, qui pacem et concordiam inter ipsos universos saxones, et totam Terram Fogaras continere dignoscebantur, tenoris infrascripti, supplicantes nobis iidem, Judex Regius, et Petrus Haller nominibus quibus supra, ut eosdem articulos ad verbum ad verbum transcribi facien. pro ipsis saxonibus, ipsorumque posteris, in testimonium futurae inter eos, et Terram Fogaras constitutae pacis confirmare dignaremur, quorum quidem articulorum inscriptio talis est.

«Instituta Dominorum saxonum cum Terra Fogaras, super Reformatione observationum, quibus pax inter habitantes terras durare possit».

Tenor vero articulorum hoc modo sequitur:

«Inprimis Valachus Fogarasiensis non educat oves suas in Territorium saxonum, nisi habita conventione coram Judicio [2] Possessionis, et si conventio celebrata fuerit, Judex dabit ei literas, quas perferat ad Castellanum, et e converso Castellanus dabit literas satisdationales, sive fideijussoriales, in quibus cavebit Castellanus pro Domino ovium, et Pastore, et numero ovium, quorum nomina utrinque in literis conscribantur, et sic educet oves suas in territorium ejusdem [3], una cum literis judici exhibendis.

Item, si citra indultum saxonum, in terram eorum oves convexerint, aut citra favorem intervenerint [4], primum denuncient illi saxones per hominem Judicis, ut depellant oves, si pastor non fuerit obediens mandato, ex uno grege accipiantur oves quatuor, si adhuc contumax fuerit [5] pastor, mulctetur in duplo, et si adhuc temerarius erit, secum [6] oves auferant, et si superadest [7] amplius, capiatur, et non dimittatur, nisi soluto homagio, et si maluerit saxò, liberam interficiendi pastorem habeat facultatem.

Item, ubi pecora in damno reperta fuerint, impellantur, et Judex Possessionis proborum aestimatione [8], de ovibus [9] satisfaciat saxoni damnificato, et si Pastor vi, vel manu armata oves defendere voluerit, Judex faciat eum capere, et saxo producat testes de violentia, vel si testes defuerint, juxta legem

---

convenţiuni a fostă presentată pentru confirmare locotenentului regală numai singură din partea Saşilorŭ, dar nu ai din partea Românilorŭ. Totŭ din documentulŭ de faţă resultă, eă textulŭ convenţiunei n'a fostŭ presentatŭ de Saşi în originalŭ, séu în o formă óre care autentică, ci numai în simpla copia (quosdam articulos in simplici papiro conscriptos). În fine nu se face în acestŭ documentŭ nici o amintire de loculŭ unde s'a încheiatŭ acéstă convenţiune; nu se spune nici cine a fostŭ representanţii celorŭ dóue părţi contractante, în specialŭ ai Românilorŭ. Astŭ-felŭ critică istorică nu póte, de cătŭ se declare textulŭ acestei convenţiuni de o simplă redacţiune unilateralŭ în favorulŭ exclusivŭ alŭ unei singure părţi, a Saşilorŭ.

1) In «Archiv des Vereines für siebenb. Landeskde.» II B.: praesentaverunt.
2) Ibid. judice.
3) Ibid. ejusmodi possessionis.
4) Ibid. intertenuerint.
5) Ibid. erit.
6) Ibid. sedecim.
7) Ibid. superaddet.
8) Ibid. habita proborum aestimatione.
9) Ibid. de omnibus.

Digitized by Google

Regni stet ad caput ejus cum septem conjuratoribus, et habita fidei depositione, et criminis in caput ejus coacervatione, subeat sententiam capitalem, ubi vero aufugerit pastor, castellanus eum juri statuat, et procedet [1] contra eum ordine immediate [2] supra scripto. — Ubi vero pastor incendium minatus fuerit, sive ignem excitaverit, si repertus fuerit in territorio saxonum, ordine praescripto celebretur in caput ejus Judicium, et interficiatur, de aliis vero casibus criminalibus si capi poterit pastor, puniatur, habito justo Judicio, et sentencia per bona merita causa [3] elicita et eliminata. Si vero aufugerit, castellanus sistat eum juri in Fogarasiensi foro, hoc est in sede Judiciaria de Fogaras, attamen propter casum incendii, si Dominus suum pastorem in judicium non exhibuerit, vel exhibere non poterit, judicium nihilominus in pastorem transigatur, et testes accipiantur, si non defuerint, si vero penuria testium fuerit, saxo jurat septimo secum in caput pastoris, et Dominus pro eo interficiatur.

Item, Valachus, qui possessionem taxaverit [4], et descripserit [5], capiatur, et introducto, et recepto testimonio fide digno capite puniatur, si vero testes defuerint, in caput ejus juramentum, juxta legem Regni celebretur, et interficiatur, et si transfugerit in terram Fogaras, Castellanus ordine supradicto [6] celebret in caput ejus judicium.

Item Sylvam prohibitam ovibus Pastores desecare non debeant, quod si fecerint, tales pastores capiantur, et convincantur [7] in solutione homagiorum suorum, aliter non dimittantur. Etsi violentiam, et armatam manum inferret, ordo servetur praescriptus in puniendo pastore, si vero aufugerit, et Pastor oves reliquerit, Judex de homagio pastorum accipiat satisfactionem. Si vero oves quoque abstulerit secum et discesserit, Castellanus servet in hoc processum superius praescriptum. Ubi vero ad excitandum ignem arbores prohibitas dissecaverit, solvat pastor birsagium silvae prohibitae in medio possessionis ab antiquo observatum.

Item Valachi, qui de praesenti oves suas in terram saxonum (habent) infra 5. [8] diem a die praesenti, hoc est feria quarta proxima post Dominicam Oculi computando, super pastura ovium cum illis quibus interest concordare debeant, alioquin poenae praescriptae subjaceant».

Nos igitur justa et legitima supplicatione annotator. Judicis Regii, et Petri Haller Cibiniens. nomine universitatis saxonum nobis porrecta exaudita, et admissa, praescriptos articulos non abrasos, non cancellatos, praesentibus literis nostris sine diminutione aut augmento aliquali insertos, quoad omnes eorum continentias, quantum scilicet rite et legitime existunt emanati, viribusque illorum veritas suffragatur, ratos habentes, et acceptos, pro ipsis uni-

1) Ibid. procedatur.
2) Ibid. judiciario.
3) Ibid. caute.
4) Ibid. transiverit.
5) Ibid. destruxerit.
6) Ibid. suo praescripto.
7) Ibid. conjiciantur.
8) Ibid. XV^{am}.

Digitized by Google

versis saxonibus, ipsorumque haeredibus, et posteritatibus universis confirmamus, eosque pro eisdem perpetuo valituros, auctoritate nostra declaramus, harum nostrarum vigore, et testimonio literarum. Datum Thordae feria 6. proxima post Octavas corporis Christi anno ejusdem 1548.

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

Copia in collect. mst. Bibl. Colleg. Refor. Claud. T. II. p. 181.

NB. Has literas confirmavit et transumsit Joannes II. anno 1561, quae legi possunt apud Jos. Com. Kemény Suppl. C. D. T. VII. p. 173.

Transilvania, An. 1874 pag. 144—145. Din colecțiunea contelui Ios. Kemeny. Originalulŭ în archiva națiunei sășesci din Sibiiu. — Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde, II Band (Hermannstadt 1845—1846). pag. 324—327. După manuscriptulŭ din biblioteca contelui Batthyani în Alba-Iulia sub titululŭ: Tabularium Nationis Saxonicae. — La Kemény, Notitia historica diplomatica Capituli Albensis Trans. I. pag. 214, simplŭ amintire.

CCLXIV.

1548. *Dieta feudală a Transilvanici întrunită la Cluși* decide a se face o în- 1548.
vestigațiune în contra *Sașilorŭ*, *Secuilorŭ și boerilorŭ*, cari fără autorisarea locotenentului regalŭ din Transilvania, au cutezatŭ se trécă cu ómeni armați în *Țéra-românéscă*. Dieta decide mai departe, că nime se nu primésc pe moșiile sale pe *boerii fugiți* din Țéra-românéscă.

Articuli Dominorum Regnicolarum in dieta Coloswariensi ad festum Natiuittatis Beatissime virginis Marie Anno 1548.

Oratores ad Imperatorem Turcarum pro importando censu electi sun Egregy Joannes Glessan et Ladislaus Kemyen, Michael Was et Joannes Kemeny.

Quoniam autem domini Regnicole in multis preteritis Comicijs conclu-serunt, ut nemo ad exterum regnum sine scitu et voluntate domini Reuerendissimi Locumtenentis et dominorum Regnicolarum aliquem mittere, vel solus ire presumat, contra hanc determinacionem, non solum per se, sed cum Exercitu et Timpanis multi, tum ex terra Saxonum quam Siculorum cum Boieronibus in Transalpina proficisci ausi sunt, tales igitur Reuerendissimus Dominus Locumtenens diligenter inquirere, et quemlibet secundum eorum demerita iuxta Constitutionem dominorum Regnicolarum punire faciat.

Si quis autem sciens partes talium tenuerit, simili pena punire debeatur.

Item. Nullos vel nobilis vel Saxo vel Siculus aut cuiusqunque conditionis fuerit, Boierones profugos in suis Bonis retinere, vel partes illorum

Digitized by Google

fouere audeat, sed quilibet non impeditis rebus et bonis Eorum a se, vel de terra sua ablegare et exire faciat.

. . . . . .

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. I. pag. 242—243. După o copie din archiva națiunei săsesci din Sibiiu.

CCLXV.

1548. 1548. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, rógă pe marele-vezirŭ din Constantinopolŭ se trimită unŭ ciauşŭ înaintea oratoriloru ardeleni, cari au plecatŭ cu *tributulŭ* la Constantinopolŭ, de óră-ce dĕnsulŭ nu are credinţă nici în ómenii de peste Dunăre, nici în *voivodulŭ Ţĕrei-românesci*.

Illustrissime domine. etc.

Cum iam oratores nostros una cum censu potentissimi imperatoris dimiserim timeamque malos homines qui ultra Danubium sunt, neque vaivodae Transalpinae possem confidere, D^nem^ V. ill^mam^ rogo vehementer, velit unum chausum suum obviam oratoribus nostris in Transsylvaniam mittere, qui una cum ipsis oratoribus meis sit. Scripseram autem prius quoque D^ni^ V. ill^mae^ de negocio ser^mae^ reginae, quod mortuo rege Poloniae vocata erat a regina matre sua ut iam mortuo patre et matris et trium sororum suarum quae adhuc innuptae sunt, curam deinceps ageret; tamen regina sine scitu potentissimi caesaris ire non vult, nec ego eam sine voluntate invictissimi imperatoris abire paterer. Regina igitur nunc manet quieta, nec usque discedere vult priusquam voluntatem imperatoris potentissimi intellexerit. De qua re cum prius quoque D^ni^ V. illustrissimae scripsissem, arbitror illas quoque litteras D^ni^ V. ill^mae^ redditas esse. Novi nunc nihil est. Carolus rex Hispaniarum in Germania est; bellum nullum auditur; Ferdinandus vero in Hungaria congregationem habebit, quid tamen illic concludetur, adhuc incertum est. Regina et regis filius sani sunt et nos quoque post beneficium dei sub protectione potentissimi caesaris tuti sumus nullumque habemus impedimentum. Deus. etc. Datum Varadini die decima septima octobris 1548.

Dominationis Vestrae illmae

deditissimus

Frater Georgius episcopus Varadiensis.

Történelmi Tár. An. 1882. pag. 113. Archiva Imperială din Viena. Traducţiune cifrată trimisă de Malvezzi, residentulŭ Impĕratului Ferdinandŭ, la Constantinopolŭ. Cf. Copia dela Hurmuzaki, Documente, Vol. II. Partea 1. pag. 250—251.

Digitized by Google

CCLXVI.

1548. *Petru Petrowyth*, căpitanulŭ generalu alŭ Ungariei de josŭ, confirmă sen- 1548.
tența *tribunalului din Caransebeşiŭ* pronunțată în procesulŭ dómnei *Caterina Nucia* ca
sócră, în contra lui *Ioanŭ Florea*, ca ginere, în ce privesce dreptulŭ de crescere şi edu-
cațiune alŭ fiilorŭ lui Ioanŭ Florea.

Petrus Petrowyth, Comes Themesiensis, et parcium Regni Hungarie Inferiorum Capitaneus generalis et. Noueritis quomodo (nobi)s feria quarta proxima post festum diui Martini Episcopi proxime transacta, preteritum, hic in arce Themesiensi (nobis) in Judicio causancium considentibus, nobiles, domina catherina Relicta quondam nicolaj Nowcha vt actrix ac Johannes F(lore — — in) causam attractus, in figura Judicy nostri comparentes, exhibuerunt nobis quasdam literas vestras transumpcionales, nobis sonantes, huius . . . . . tenoris, eiusdem spectabilis ac Magnifici dominacionis vestre fideles seruitores Georgius Peyka ac gabriel gerlesthey, ac Judices nobilium nec (non uni)versitas nobilium districtus de Karansebes, spectabili et magnifico domino domino Petro Pettrowyth Comiti Themesiensi (et parcium) Regni inferiorum capitaneo generali etc. domino nobis semper graciosissimo Spectabilis et Magnifice domine, domine nobis semper g . . . post fidelium nostrorum seruiciorum perpetuum commendacionem, noverit vestra spectabilis ac Magnifica dominacio vestra, quod nos feria . . . a post dominicam dedicacionis proxime preterita in sede nostra Judiciaria pro moderativo Judicio, causantibus faciendo consedissemus . . . . o venerunt nostram in presenciam Relicta domina Catherina, quondam Nicolai Nowcha consor, parte vt actor, ab altera vero (Johannes) flore gener eiusdem, coram nobis tale propositum actor fecit adversus in causam attractum. Ego inquit dico domini, Quod filios . . . . filia mea progenitis, mihi venit (?) dignum et oportunum tenere et sustentare, Id Audiens in causam attractus respondit (exad)verso domini inquit, ego dico quod filios de me et conjuge mea . . cia nascentes, mihi soli licet conservare ac nutrire, In . . . . ero venerunt et duo fily in causam attracti similiter voce procelsa sublevando dicebant, Nos inquit ambo dicimus, quod . . . . mortem de patre ac genitore nostro non decidimus, sed cum eo permanere volumus, Et iterum in causam attractus, Re(spondit) domini inquit non permittam ego filios meos de me decidere, Quoniam et Bona Juraque possessionaria ad multa expens . . . . usque erogavi, Itaque nos ambarum partium dictis et responsis admissis exaudiendo ac intelligendo easdem a facie regis excludimus, ac inter nos tale Judicium fecimus, quod ipse in causam attractus filios suos a coniuge sua legittima nascentes, teneat ac sustentat. Actor id audiens Judicio nostro minime est contenta sed eandem causam ante presenciam (spectabilis) ac Magnifice dominacionis appellavit Quam et nos cum . . S . . . . cie sua ad tricesimum secundum diem ante presenciam . . . . Magnifice dominacionis vestre transmisimus, et inscripsimus, et eandem spectabilem ac Magnificam dominacionem vestram felicissime valere peroptamus. Datum in Karansebes post octauas omnium Sanctorum feria secunda, Anno domini Millesimo Quingen-

Digitized by Google

tesimo Quadragesimo octavo. Quibus exhibitis et presentatis, continenciamque earundem perlectis, Saneque intellectis, partes prescripte a (nobis) Judicium et iusticiam postulaverunt elargiri, unde nos sententiam vestram per vos latam in omni sui parte lau(damus) Approbavimus, et Ratificauimus prout laudamus et approbamus et Ratificamus, harum nostrarum vigore et testimonio (literarum) Datum in Arce Themesiensi secundo die termini prenotati, Anno domini Millesimo Quadringentesimo [1] Quadragesimo octauo.

(Pe dosă: Egregys Castellanis et Judicibus Nobilium districtus de Karansebes Pro nobili domina Catherina Relicta quondam Nicolai Nowcha, contra Nobilem Joannem Flore. Remissio cause).

Pesty, A Szörényi Bánság. III. 257—259. Originalulŭ în archiva familiară a baronilorŭ Fáth

CCLXVII.

1548. 1548. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, scrie mareluivezirŭ, că trimite la Pórtă tributulŭ Transilvaniei, şi-lŭ rógă se dée ordinŭ către *voivodii din Moldova şi Ţéra-românéscă*, că la casŭ de necesitate, se fie în ajutoriulŭ Transilvănenilorŭ.

Illustrissime ac magnifice domine . . . etc.

Tributum potentissimae caes. M^tis decem millia ducatorum una cum muneribus per istos homines nostros Joannem Galesanum et Andream Barchai intromisimus. Expectabamus hominem D^nis V. ill^mae pro quo intramiseramus; sed diutius expectare non sumus ausi ne tributi intramissio tardaretur; credimus tamen nostros homines illi, quem D^tio V. ill^ma misit, obviare; D^nem V. ill^mam rogamus, velit de censu isto intromisso nostris hominibus litteras quietantiae dare et ad nos mittere. Novi hic nihil habemus. Ex voluntate dei et regina et eius ill^mus filius et reliqui domini barones regni huius recte valent et in gratia ac clementia potentissimi caesaris quietam vitam ducunt. Cum tamen de futuris eventibus non simus certi, D^nem V. ill^mam rogamus, velit domino magnifico Cazun pastae Budensi et dominis vaivodis Moldaviae et Transalpinensi mandare ut quando necessitas postulat et litteris D^nis V. ill^mae per nos requisiti fuerint, omni subsidio nobis adesse teneantur, litteras autem istas D^tio V. ill^ma velit ad me mittere ut apud nos in promptu habemus, quibus illos perquirere possimus, si aliqua perturbatio nostri contigerit. Eandem felicissime valere . . . etc. Ex [Alba] Julia die 22. novembris 1548.

Eiusdem Vestrae illmae [Dominationis]

servitor

Frater Georgius episcopus Varadiensis.

Történelmi Tár. An. 1882. pag. 114—115. Copie trimisă de Malverzi, residentulŭ împăratului Ferdinandŭ la Pórta otomană. Archiva imperială din Viena. — Cf. Hurmuzaki, Documente, Vol. II. Partea I. pag. 254.

1) Aşa la Pesty în locŭ de: Quingentesimo.

Digitized by Google

CCLXVIII.

1548. Imperatulŭ şi regele *Ferdinandŭ I.* conferesce episcopului *Nicolae Olahulŭ (Românulŭ)*, descendentŭ din familiele domnitóre ale Ţĕrei românesci, dreptulŭ de nobilitate în imperiulŭ germanŭ şi în regatulŭ ungurescŭ. In acéstă diplomă, împeratulŭ Ferdinandŭ declară, că *Românii din Ţĕra-românéscă îşi trageă originea lorŭ dela Roma, dómna lumei*, de unde aŭ fostŭ aduşi şi colonisaţi în părţile aceste ale Daciei, ca se fie o tavilă în contra incursiuniloră inimiciloră în provinciile romane [1]). 1548.

Ferdinandi I. Imp. et Regis Hungariae litterae, quibus Nicolae Olaho, ac per eum Olahianae genti universae, noua nobilitatis Hungaricae iura confert; et auitas immunitates omnes, nec non gentilitia arma, quibus olim in Transalpina vtebantur, pro authoritate sua Regia confirmat.

Nos Ferdinandus etc. Fideli nobis sincere dilecto, Reuerendissimo Nicalao Oláho, Ecclesiae Agriensis Episcopo, Consiliario, et Secretario, Cancellario nostro, salutem, gratiaeque et fauoris in te nostri Regii incrementum. Quod maioribus nostris Diuis Imperatoribus ac Regibus, qui nos maximis rebus, bello paceque praeclare gestis, praeduxerunt, summo semper studio fuit; vt amabiles magis, quam formidabiles haberentur; id sane nimis quam libenter imitamur: siue, quia hic nostrae naturae ductus est; siue, quia re ipsa

1) Nicolae Olahulŭ (Românulŭ), primatŭ alŭ Ungariei şi locotenentŭ regalŭ, a fostŭ unŭ bărbatŭ de mare însemnătate în istoria bisericéscă şi politică a Ungariei. Tatălŭ seu, Stoianŭ, (séu cu numele catolicŭ Stefanŭ), a fostŭ născutŭ în oraşulŭ Argeşŭ din Ţĕra românéscă şi era nepotŭ de soră alŭ lui Ioanŭ Corvinulŭ, alŭ celebrului eroŭ din Transilvania, după cum ne spune însuşi Nicolae Olahulŭ în opera sa «Hungaria et Atila» (Edit. 1763 pag. 56), şi după cum se vede din tabela genealogică a Corviniloră publicată de noi în Vol. I. Part. 2 pag. 463 din acéstă colecţiune. Spre a cunósce însă în liniamente principale istoria vieţei sale, noi vomŭ reproduce aici câteva notiţe biografice extrase chiar din Chroniculŭ lui Nicolae Olahulŭ, din altă operă a sa. Aceste notiţe în limba latină, după cum se află publicate la Cipariu în «Archivu pentru filologiă şi istoriă» pag. 770—771 sunt următórele:

«Nicolaus Olahus A. Eppus. Strigoniensis, natus est Cibinii, civitate principali Saxonum Transilvaniae, in mense Januarii. Anno Dom. 1493.

Dictus Dom. Nicolaus Olahus Anno 1510, in mense Majo, venit ad aulam Vladislai Regis.

Vladislaus Rex Hungariae mortuus est Budae, Anno 1516, et sepultus in Alba Regali, quo anno D. Nicolaus Olahus factus est Secretarius Georgii Zathmar Episcopi Quinque-Ecclesiensis.

Idem D. Nicolaus Olahus An. 1518. creatus in Canonicum Quinque-Ecclesiensem in mense Julii.

D. Nicolaus Olahus Anno 1522. creatus est in Ecclesia Strigoniensi, A. Diaconus Comaromiensis, et Canonicus Strigoniensis.

Dictus D. Nicolaus Olahus 16. Martii Anno 1526. creatus est in Secretarium et Consiliarium Ludovici Regis, et postea ejusdem Regis voluntate, similiter Mariae Reginae, 21. Martii.

Eodem anno (1527) D. Nicolaus Olahus, factus est Custos, et Canonicus Ecclesiae Albae Regalis.

Anno 1531. Serenissima Regina Maria voluntate Caroli Quinti Imperatoris, fratris sui, ex Lincio fuit profecta in mense Martio, ad Gubernationem Flandriae suscipiendam. Cum qua D. etiam Nicolaus Olahus, simul profectus fuit.

Anno 1539. Rmus D. Nicolaus Olahus, rediit ex Flandria Viennam et Hungariam.

Serenissimus Rex Ferdinandus, nunc Imperator, eodem anno (1543) et mense Augusti creavit Rmum. D. Nicolaum Oláhum, Pragae, in Episcopum Zagrabiensem et Cancellarium Hungariae.

Eodem anno 1548. creavit Serenissimus Rex Ferdinandus Posoni, Rmum Dominum Nicolaum in Episcopum Agriensem vigesima Octava Novembr. et postea ibidem publicavit duodecima Decembris.

Eodem anno (1552), capto fortalitio Zolnok, arx Agriensis per Amhat passam, et Begherbegum obsessa est, et oppugnata quadraginta duobus diebus; virtute tamen, et fortitudine Stephani Dobo, de Ruszka, ac Stejhani de Mechke, Capitaneorum ac aliorum servitorum Rmi. Domini Nicolai Oláhi Eppi. Agriensis, caeterorumque militum Regiorum viriliter defensa.

Eodem anno septima de Maji, Sacra Majestas Regia Romanorum, et Hungariae, Soproni in publica

Digitized by Google

atque vsu compertum habemus, ea demum quam firmissima Regni praesidia, ac munimenta esse, quae in animos hominum, clementia et liberalitate principum, collocantur. Etsi vero omnibus, quoad eius fieri protest, bene benigneque facere studeamus; libenter vero hac voluntate prolixius erga eos vtimur, qui virtute et natalibus alios antecellunt; quique tales cum sint, perpetua fide, cura, studio, labore, vigilantia sese nobis indies magis gratos et acceptos reddere contendunt. Quo in ordine quanto magis emines, Nicolae, tanto sumus ipsi, ad te omnibus honoribus et beneficiis cumulandum, propensiores. Nam quod ad genus tuum attinet, sic quidem, certorum fidelium nostrorum fide digna relatione, edocti sumus, te ab ipsis vetustissimis gentis Valachorum principibus originem ducere; patre natus Stephano Oláho, viro praestanti, cuius etiam aetate aliqui tua e Familia Daciae Transalpinae, quae nunc Walachorum patria est, principes fuerint. Nam quo minus ipse rerum potitus est, ideo euenisse, quod animus eius ab omni ambitioso certamine abhorruerit, quietisque et securitatis fuerit appetentissimus. Itaque cum Serenissimi Mathiae Regis tempestate Seuitia et Tyrannide Dragulae Vayuodae, tunc temporis Transalpinae principis, consanguinei scilicet sui, patria excessisset; neque suorum popularium, reditum eius certatim efflagitantium, fauore; neque praedicti Serenissimi quondam Mathiae Regis autoritate et opibus adduci potuisset: ut se in avitas sedes restitui pateretur; maluisse virum, singulari moderatione animi et prudentia praeditum, apud vicinos Transyluanos, ad quos tum secessisse tantum credebatur, in otio vitam, priuatae similem agere; quam principatum cum discrimine tenere. Vixisse tamen eum et in Transyluania cum dignitate, quemadmodum virtus eius merebatur; ita gestis Magistratibus, et viuens in magna omnium fuisse dicatur admiratione, et decedens perpetuum sui desiderium reliquisse. Praeclara sunt haec, quae narrantur, originis et gentis tuae decora; quae tu, paternae virtutis aemulus, non tibi a puerro modo in familia retinenda; sed etiam augenda proposuisti. Venisti enim in aulam Serenissimi quondam Wladislai Regis, Soceri nostri Charissimi; hic et tuapte opera, et praestantissimorum hominum vsu et consuetudine, eam tibi doctrinae, virtutis, et industriae laudem, quasi lucernam quandam parasti; vt filius Rex Successor, Excellentissimus Princeps Ludovicus, eiusque Serenissima coniux Regina Maria, Soror nostra Charissima, te in Secretariorum et Consiliariorum suorum numerum cooptarint. At postquam, ferentibus ita fatis, idem gloriosus Rex Ludovicus, Sororius noster Charissimus, pro religione, proque patria sua, aduersus perpetuos Christiani nominis hostes Turcas fortiter in campo ad Mohácz patenti dimicans, cecidisset; et in tanta omnium consternatione alii alio dilaberentur; tu eandem Serenissimam Sororem nostram, acerbissimo casu mariti grauissime perculsam, peneque exanimatam, secutus es alacriter ita, vt coluisti: vt maximam integritatis, fortitudinis, et constantiae laudem ferres:

Diaeta creavit et publicavit Rmum. D. Nicolaum Oláhum, in A. Eppum. Strigoniensem. quo anno vigesima quinta Junii, Serenissimam etiam Dominam Catharinam filiam suam, viduam ducis Mantuae, Serenissimo Regi Poloniae Sigismundo Augusto desponsavit Viennae, ministerio ipsius Domini A. Eppi. in monasterio fratrum Beati Augustini.

D. Thomas Nadasdy, Posonii creatus in Palatinum, et nomine Regio publicatus per D. Nicolaum A. Eppum. Strigoniensem decima quinta die mensis Aprilis, Anno Domini 1555.

Digitized by Google

qua nos deinde, cum isto Regno nostro Hungariae inauguraremur, excitati, te Albensis Ecclesiae Custodem et Gazophylacem fecimus, ac in ordinem Secretariorum et Consiliariorum nostrorum adlegimus. Quemadmodum autem tua erga eandem Serenissimam Reginam Mariam fides insignis fuit; ita minime obscura eius erga te voluntas: vt quae ab Hungaria discedens, te vnum fere ex omnibus Hungaris delegit, quem e conspectu cladium et calamitatum domesticarum, in Belgicum orbem, in Seruitiis Suis, ab Augustissimo Imperatore Carolo Quinto, Domino et fratre nostro Charissimo, ad multarum Prouinciarum gubernationem euocata, secum duceret; aerumnarumque ante actarum et curarum suarum testem simul et adiutorem haberet. Sic autem versatus es in Belgis; vt te hominem externum summates iuxta ac infimates omnes amarent, colerent, et obseruarent: docti autem homines, ob excellentem omnium bonarum artium cognitionem, ac linguarum Graecae et Latine peritiam, dicendique et scribendi oratoriam simul et poëticam facultatem, suspicerent et admirarentur. Etsi eadem Serenissima Soror nostra te haud temere ab aula sua longius abire, aut abesse passa est; tamen, magnitudine rerum, quas apud nos gerendas habuit, nec cuiuis credere ausa fuit, commota; te ad nos legauit: quo tempore, quia tibi diutius in aula nostra manendum fuit, nos et praestitae eidem a te Dominae Reginae, in maximis rebus et periculis fidei, et sedulitatis memoria; ac pietatis, eruditionis, prudentiae, dexteritatisque tuae, quae in omnibus actionibus tuis eminebant, consideratione inducti: te simul et Episcopum Zagrabiensem et Cancellarium nostrum, eadem Charissima Sorore nostra approbante et applaudente, renunciauimus. Quam te vero praeclare muneribus hisce obeundis gesseris; et quantus inde cumulus ad nostram erga te beneuolentiam accesserit: vel ex eo satis apparet, quod tibi is a nobis habitus est honor, quem Reges, nonnisi aut necessitudine aliqua sibi coniunctis, aut genere, et dignitate praestantissimis, habere solent: nempe quod ad suscipiendam e sacro diuinae regenerationis lauacro filiam nostram Charissimam Ioannam, vltimo genitam, a nobis fuisti admotus; et hac sacra compaternitatis ceremonia ceu obligatus, vt fidem et diligentiam tuam, quam nobis praestitisti et Charissimae conthorali nostrae, Serenissimae quondam dominae Reginae Annae, cuius item clementem voluntatem erga te semper propensissimam fuisse cognouimus, eandem liberis quoque nostris amantissimis praestes: quod te sedulo et sancte facturum esse, iam ipsa etiam re sedulo, maximis laboribus atque periculis susceptis, confirmasti. Nam proficiscentibus nobis e Regno nostro Bohemiae in expeditionem Saxonicam, vt cum Augustissimo Imperatore Domino et fratre nostro ad rebelles hostesque suos et nostros domandos, haereticorum pernitiosas sectas extirpandas, ad profligandasque belli Germanici reliquias, coniungeremur: vbique praesto fuisti; teque in eiusdem Domini Imperatoris ac nostris oculis, inque praesentia Charissimorum filiorum nostrorum, Serenissimorum principum Archiducum Austriae Maximiliani et Ferdinandi, quorum alter Imperatorias, alter nostras copias ductitabat, ita gessisti, vt virum strenuum, bonum, et fidelem decuit. Eadem alacritate, bello Saxonico feliciter, et ex sententia perfecto, in componendis Regni nostri Bohemiae seditionum fluctibus es vsus. Cum itaque, incredibili et plane diuino successu,

Digitized by Google

debellatis, captis, et triumphatis hostibus nostris, ac vniuersa Germania pacata, in Regnum nostrum Hungariae reuersi essemus; te ex sede Episcopatus Zagrabiensis, cui summa cum laude praefuisti, in Agriensem, cuius secundum Archiepiscopatus, in eodem Regno nostro prima semper dignitas et amplitudo fuit, transtulimus: spectatae nobis in illis tempestatibus virtuti et fortitudini tuae conuenire arbitrati; vt qui fuisti laborum nostrorum particeps, idem quoque nouum aliquem victoriarum nostrarum fructum percipieres: donec te vberiori gratia nostra, quae tibi nusquam defutura est, ornare et cumulare possimus. Sed non vt apud te solum, sed etiam apud vniuersam familiam, et posteritatem tuam, nostri erga te fauoris extet testimonium, Nos, ex singulari gratia nostra, et spontanea quadam animi nostri inductione, tibi primum Nicolao Oláho, Stephani Oláhi patris, et Barbarae Chásár matris filio, et per te egregii quondam Mathaei, germani fratris tui, qui viuens, vt nobis dicitur, Magnificus, insignem Iudicatum Regium, Ciuitatis nostrae Zázwáros, et praefecturam Salinarum Transyluaniae honestissime gessit, filiis Thomae et Michaëli, ac filiae Annae Oláhis, sororibusque tuis item germanis, et earum maritis; nempe Vrsulae, quae nunc Georgio Bona et Helenae, quae Nicolao Oloz nupta est; Vrsulaeque filiis Nicolao Cházár, quem ex Christophoro Cházár priore; et Georgio Bona, quem ex posteriori eiusdem nominis et cognominis marito genuit: tibi nimirum, Nicolae, et per te dictis sororibus, et earundem maritis, nepotibusque suis; omnibusque et singulis eorundem liberis; et posteris vniuersis, legitime natis et nasciturs, confirmamus; et, quatenus opus est, authoritate nostra Regia, qua vt Rex Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. diuina Clementia praediti sumus, noua nobilitate donamus; et per nouam donationem conferimus omnia illa auitae et germanae nobilitatis ornamenta, priuilegia, libertates, immunitates, et iura, quae a dictis generosis parentibus tuis accepisti, quibusque alii nostri, et Sacri Romani Imperii, Hungariae, Bohemiae etc. aliorumque regnorum nostrorum a quatuor auis paternis et maternis procreati, veri nobiles vtuntur, fruuntur, et gaudent: talesque nobiles vos ab vniuersis et singulis, cuiuscunque conditionis, eminentiae, status, gradus, et dignitatis existant, perpetuo dici, nominari, et haberi volumus. Quo vero haec tua, domusque tuae decora illustriora, et non modo in animis, sed etiam oculis hominum conspectiora sint; concedimus et largimur vobis insignia, quorum maiori parte ante vsus es: videlicet scutum, cuius medium monoceros, albi coloris, marcula obliqua, coloris caesii, a leaua in dextram, ceu exiliens, cauda molliter elata et intorta, obtinet: in summa et in ima eiusdem scuti parte, colore aurea, lauro viridi cum baccis ex colliculo item viridi assurgente: Angulos vero scuti, dextro inferiori, et laeuo superiori, coloris albi, rosis duabus rubris obtinentibus: scuti latus vtrinque claudunt duo Leones, colore fuluo imbuti, coronati, ore hianti, lingua exerta, et in pedes posteriores erecti, qui pedum anteriorum vnguibus ceu digitis scutum comprehensum tenent; caudis eorum sub ipso scuto decussatim coëuntibus: supra scutum autem est galea aurea, corona regia redimita, et ea, quae faciei obiicitur, parte, cancellata, quam torneamentalem vocant, teniis, aureo et caesio colore variegatis, ab ipso cornu vtrinque laciniarum defluentibus;

Digitized by Google

et supra coronam monocerote, eadem, quae in scuto est, forma extante: quemadmodum haec suis quaeque locis et coloribus in his litteris melius expressa cernuntur. Haec autem monumenta, quia ceu imago quaedam est originis, vitae, et studiorum tuorum, cum tibi mirifice conuenire, tum nepotibus tuis, non modo gloriosum, sed etiam vtile, fore iudicauimus; vt nimirum in hoc crebrius intuentes, ad virtutis tuae recordationem et imitationem excitentur. Asperrimum ferarum, sed eam [1]) generosissimum monocerotem esse, aiunt: sic vero sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines; inter quas Valachi, gentiles tui, minime postremas habent: vt quos ab ipsa rerum domina vrbe Roma oriundos, et in vna illius Daciae opulentissima parte, cui nunc nomen est Transalpinae, ad arcendas finitimorum hostium in prouincias Romanas incursiones, collocatos esse, constat; vnde nuuc quoque sua lingua Romani vocantur. Generis itaque tui nobilitatem refert monoceros simul et ingenium; nam quae in fera asperitas est, ea in homine fortitudo vocatur; qua tua ista gens praepollens fuit, multorum praestantissimorum ducum genitrix; inter quos et Ioannes Hunyades, inclyti Regis Matthiae pater, et illius aetati proximi maiores tui potissimum enituisse feruntur. Etsi vero ad natalium splendorem et animi robore, et magnitudine excellere, praeclarum est; tamen ita demum haec vere vigent, florentque: si pacifera et onusta suis baccis laurus, hoc est, bonae literae, ac cetera pacis studia, suis ornata fructibus cum vitae condore et innocentia coniuncta accesserint; quae tu omnia, cum immortali tua laude et gloria, amplissime consecutus es. Quamobrem pro authoritate nostra, tanquam Romanorum, Hungariae, et Bohemiae Rex etc. statuimus et decernimus, vt haec nobilitatis insignia, instar praemissorum Regnorum nostrorum verorum nobilium, perpetuo vbiuis gentium in omnibus actionibus, expeditionibus, seriisque, vel ludicris certaminibus et praeliis, monomachiis, et quibuscunque pugnis, vexillis, tentoriis, cortinis, scutis, sigillis, annulis, vasis, instrumentis, monumentis, statuis, tabulis, picturis, aedificiis, et quibusuis militaribus exercitiis, ac aliis rebus, ferre et gestare tu, Nicolae, possis et valeas, praefataeque tuae sorores, sororiique, et nepotes, tuaque ipsa posteritas vniuersa possint et valeant, nemine vnquam prohibente, nec obstante, quibuscunque consuetudinibus, statutis, priuilegiis, praedictorum aliorum regnorum nostrorum, praesentibus et futuris, quae quoquomodo contra hanc nostram confessionem facere possent; quibus omnibus ex certa nostra scientia et animo deliberato, per has literas nostras derogamus et derogatum esse volumus. Nulli ergo hominum liceat hoc decretum descindere.

Si quis autem id attentauerit, eum quidem iudicamus grauissimam nostram indignationem ipso facto incurrisse, et mulctam decem ac centum marcarum auri puri, cuius dimidium fisco nostro, alterum, iniuria affecto, cedat. Imo confirmamus, donamus, statuimus, et decernimus harum nostrarum duplici et authentico sigillo nostro munitarum, vigore et testimonio litterarum. Datum per manus Reuerendissimi in Christo Patris Domini Pauli de Warda,

1) De signâ erôre in loco de: etiam.

Digitized by Google

Archiepiscopi Strigoniensis, Primatis Hungariae, Legati Nati, summi Cancellarii nostri, ac Locumtenentis in regno nostro Hungariae, fidelis nobis sincere dilecti, in arce nostra Regia Posoniensi 23. Nouembris Anno Domini 1548, Regnorum nostrorum Romani 18. aliorum 22.

Nicolai Olahi Metropolitae Strigoniensis Hungaria et Atila. Vindobonae, 1763 pag. 228—238. După Codex MS. Caesareus Iuris Civilis CLVI. fol. 60 pag. 2.—Ciparius, Archivu pentru filologiă și istorie, 1870 pag. 692—696.

CCLXIX.

1548. 1548. Regele *Ferdinandŭ* invită dieta Ungariei, intrunită la Poșonŭ, se se inte reseze de sórtea *salinelorŭ din Maramureșŭ*, din cari regatulŭ Ungariei avea până aci venituri considerabile, dar acumŭ au ajunsŭ in deplină decadență, din causa turburărilorŭ și a relei administrațiuni.

Sacra Regia Maiestas fideles suos Status et Ordines huius incliti regni Hungariae in praesenti congregatione constitutos certis de rebus, commune bonum ac publicam tranquillitatem, suaeque camerae proventus concernentibus, requirendos et admonendos esse duxit. Quae seriatim in sequentibus articulis continentur.

. . . . . .

Constat inter allios sacri huius regni coronae proventus minime contemnendum fuisse proventum salium camerae Maromarusiensis; sed is quoque propter iniquitatem temporum ac inordinationem quandam sic est imminutus, ut vix iam ad alendos officiales eiusdem camerae sufficiat. Nam intra terminos dictorum salium Maromarusiensium multi alieni et etiam externi sales sunt importati. Deinde multis in locis sublatae sunt camerae filiales, in quibus dictos sales Maromarusienses antea deponere consuetum fuit. Ad haec vectores salium passim gravissimis damnis affecti, ac diversis et inconsuetis theloneorum ac tricesimarum exactionibus vexati, et saepe non tantum salibus et pecuniis, sed etiam curribus et iumentis spoliati, et per hoc eam ad pauperiem redacti sunt, ut vecturam salium relinquere et posthabere sint coacti. Ut igitur et haec impedimenta atque incommoda tollantur, ac alia graviora praeveniantur, vult Regia Maiestas Status et Ordines in hoc conventu constituere, ut liberum sit Maiestati suae in quorumvis bonis cameras seu loca depositionis salium constituere, ut ibi vel vendi, ved ad alia loca sive per terram, sive per aquam duci possint; et ut sales Maromarusienses in universa suae Maiestatis ditione liberum cursum habeant. Sales autem Transsylvanienses terminos suarum partium non praetergrediantur. Multo minus vero sales Polonici, aut Ruttenici in hoc regnum importentur; verum si qui importati sunt, continuo vendantur, sub amisione eorundem salium, si qui videlicet Transsylvanienses, Polonici, aut Ruttenici sales in ditione Regiae Maiestatis post festum sancti Georgii proxime venturum inventi fuerint, de quo dicatores Regii, qui tunc eurunt, et inposterum futuri sunt, diligenter et sub ea fide, qua alioqui Regiae Ma-

Digitized by Google

iestati in administratione dicae tenebuntur, per singulas possessiones et domos, ac etiam Dominorum ac Nobilium curias inquisitionem facere debebunt.

Item ut omnes vectores salium, sub quibuscunque Dominis aut Nobilibus ubivis in ditione Regiae Maiestatis existentium, nullos alios sales praeter Maromarusienses emere, ducere aut vendere audeant. Nec quisquam quacunque dignitate aut eminentia praeditus, eosdem vectores salium Regiorum Maromarusiensium iniuste vel indebite impedire, molestare, aut aliqua inconsueta, sive salium, sive pecuniae exactione gravare praesumat, sub poena amissionis omnium bonorum suorum. Utque Capitanei, Comites et Vicecomites, vel alii, qui singularem de eo commissionem habebunt, in eos, qui praemissa transgredientur, per ablationem salium prohibitorum et per occupationem bonorum, Regiae Maiestatis nomine, liberam habeant animadvertendi facultatem.

. . . . . .

(Pe dosă: Articuli in communi Congregacione propositi, Posonii anno 1548, circa festum Sancti Martini).

Monumenta comitialia regni Hungariae, Tom. III, pag. 196—206. Copie contemporană în archiva camerei fiscale din Viena.

CCLXX.

1548. *Dieta Ungariei întrunită la Poşonă* acceptéză propunerea regelui *Ferdinandŭ* în privinţa *salinelorŭ din Maramureşŭ*, anume dieta decide, se se pótă înfiinţa deposite de sare pe moşiile ori-cărorŭ nobili, ér întrarea *sărei din Transilvania* se fie interdisă în Ungaria. 1548.

Responsio Praelatorum, Baronum ac Nobilium, aliorumque Ordinum et Statuum regni Hungariae, ad articulos sacrae Regiae Maiestatis, super camerae suae Regiae proventibus, certisque aliis negotiis publicis, eisdem scripto datis.

. . . . . .

In Septimo articulo, ubi Maiestas sua de proventibus camerae Maromarusiensis scribit, constetque externorum salium usum penitus esse tollendum, probatur Ordinibus et Statibus regni opinio suae Maiestatis, conceduntque, ut sua Maiestas in bonis quorumcunque dominorum aut nobilium loca seu cameras filiales ad deponendos sales sibi possit eligere, utque exactio et oppressio vectorum huiusmodi salium ubique cesset, atque insuper externos sales invehere nemo audeat sub poena in articulis proximorum conventuum in violentos et turbatores huiusmodi decreta. Ita tamen ut sales Transilvanienses ad suos usque terminos convehi possint, utque tres comitatus Thurocz, Arwa et Lypthoviensis, qui et longe absunt, et fere inaccessi sunt propter alpes, iuxta vetera eorum privilegia, polonicis salibus, similiter et regnum Sclavoniae, quod et ipsum longius abest, maritimis salibus, veluti hactenus, uti possint. Maiestas autem Regia cameras salium intra certum tempus eligendas,

Digitized by Google

et in eas sales sufficientes convehendos curet eoque facto denunciet in omnes regni partes, ne aliunde, quam ex cameris praedictis quisquam sibi sales petat, qui secus fecerint, puniantur. Fiat autem inquisitio super his, quemadmodum a sua Maiestate descriptum fuit. Prius vero quam loca salium constituta, et tales in illis fuerint repositi, prohibendi externi sales non videntur, ne forte defectum in quotidiano usu regnicolae patiantur.

Si quis dominus aut nobilis vectores salium Maromarusiensium vi et potentia mediante, praeter omnem iustam causam, damno aut molestia afficeret, in ea poena convincatur, quae in turbatores regiarum taxarum in conventu Posoniensi anno 1546, celebrato constituta est. Si servus fecerit, absente vel nescio domino suo, dominus purget se iuramento, per se et nobiles duos praestando. Si servitor nobilis fuerit, praedictam poenam subeat, si ignobilis, teneatur dominus tradere eum ad manus Regiae Maiestatis, debitam poenam subiturum, si fugeret, dominus iuret sine voluntate et scitu suo fugisse, et qui fugit, libere ubique capiatur.

. . . . . .

(Pe dosŭ: Responsio Ordinum et Statuum Regni Hungariae ad articulos sacrae Regiae Maiestatis, super camerae suae proventibus etc. In diaeta pro festo beati Lucae celebrata).

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. III, pag. 207—215. Copie contemporană în archiva camerei fiscale imp. din Viena.

CCLXXI.

1548. 1548. Articulii de lege ai *dietei din Poşonii*, cu privire la reforma administraţiunii *salinelorŭ din Maramureşŭ*; şi prin cari se *suspendezŭ de non libertatea iobagilorŭ* de a se puté strămuta de pe moşia unui domnŭ mai durŭ şi mai severŭ pe moşia altui nobilŭ.

Constituciones seu Articuli Posonienses, in generali Dieta Regnicolarum pro anno Domini 1548. editi.

. . . . . .

XXIX. Videtur etiam Ordinibus et Statibus Regni, ut sua Maiestas ad reformationem Camerae suae salium Maromarusiensis curam adhibeat. Inde enim non parum commodi, et suae Maiestati et regno, prout superioribus temporibus accidit, eventurum esse constat. Modus autem videtur esse adhibendus eiusmodi, ut sua Maiestas, in bonis quorumcunque dominorum vel Nobilium, loca ad deponendos sales, seu cameras filiales sibi possit eligere, prout commodius videbitur, utque exactio et oppressio vectorum huiusmodi salium ubique cesset, sub poena in articulis supradictis Conventus Posoniensis anni millesimi quingentesimi quadragesimi sexti, in turbatores huiusmodi regio-

Digitized by Google

rum proventuum decreta, et superius expressa; ita tamen, ut sales Transsilvanienses ad suos usque terminos tantum convehi possint; utque tres comitatus, videlicet Thurocz, Arwa, Lyptho, qui et longe absunt, et fere innaccesi sunt propter alpes, iuxta eorum privilegia, Polonicis salibus, similiter etiam Regnum Sclavoniae, quod et ipsum longe abest, maritimis salibus intra suos terminos convehendis, uti possint. Maiestas autem Regia Cameras salium intra certum tempus eligendas, et in eas sales sufficientes convehendos curet, eoque facto denuntiet, in omnes regni partes, ne aliunde, quam ex cameris praedictis quisquam sales sibi emere, vel domi eos tenere possit. Qui secus fecerint, puniantur, fiatque inquisitio super his per camerarios et officiales suae Maiestatis, super ipsis salibus constitutos. Prius vero quam loca salium constituta et sales in illis repositi fuerint, prohibendi externi sales non sunt, ne forte defectum in quotidiano usu Regnicolae patiantur.

. . . . . .

XXXII. Quod vero ad colonorum transmigrationem attinet, licet in proximo Conventu Thyrnaviensi huiusmodi transmigrationem sub certis modis et conditionibus Ordines et Status Regni liberam fecerant, quia tamen vel hoc exiguo temporis spatio magnam colonorum inobedientiam erga suos dominos, et insurrectionem contigisse constat, tum igitur ex eo, tum aliis bonis respectibus conclusum est, ut huiusmodi transmigratio pronunc usque ad alium generalem Conventum cesset, nec coloni de bonis dominorum suorum, nisi modo infrascripto, alio se conferre possint. Ne tamen per hoc dominis et regnicolis, aut aliis possessionatis hominibus potestas detur exercendae tyrannidis in miseros colonos, statutum est, ut coloni in eorum libertatibus conserventur, nec ultra, quam iustum, honestumque et tolerabile est, taxentur, crucientur, aut rebus suis spolientur; utque id commodius evitari possit, is modus solutionis et servitiorum eorundem colonorum videtur observandus.

XXXIII. Primo, quod solutio pecuniaria, quae census ordinarius dicitur, nec non victualium, vinorum, munerum et aliorum proventuum ordinariorum administratio ubique dominis terrestribus iuxta antiquam et veterem quarumcunque Civitatum, oppidorum et colonorum cuiuslibet loci consuetudinem fiat. Si vero essent aliquae villae seu oppida, ubi coloni nihil censuum ordinariorum seu victualium et munerum hactenus solvissent, in iis locis fiat solutio iuxta morem et consuetudinem quae in aliis villis et possessionibus illis propinquioribus et vicinioribus observatur.

XXXIV. Item communiter quilibet colonus possessionatus singula hebdomada singultum unum diem domino suo terrestri servire teneatur; salva tamen in iis antiqua consuetudine Regni Sclavoniae.

XXXV. Item in aratura tam vernali, quam autumnali, coloni omnes singulo aratro, uno die integro, a mane ad occasum solis, cum omnibus huiusmodi iteratis arationibus solitis perarare, et semente domini sui terrestris seminare teneantur.

XXXVI. Item tempore culturae vinearum, nec non falcationis et messis, quilibet colonus singulis hebdomadis, singulos duos dies domino terrestri laboret, usque quo tempus huiusmodi culturae ac falcationis et messis durabit,

Digitized by Google

ita tamen, quod postea ex aliis hebdomadis labor huiusmodi unius diei superadditi deducatur.

XXXVII. Item si contigerit colonum in servitiis domini sui sive peditem, sive equitem, sive in curru, in vehendis vinis aut victualibus, vel aliis servitiis una hebdomada plus uno die laborare et iter facere, id quoque ex servitiis reliquarum hebdomadarum deducatur; ita quod per totum annum coloni ipsi quodcunque genus servitii praestent, nonnisi dies quinquaginta duos, tot enim sunt hebdomadae, expleant.

XXXVIII. Item inquilini, secundum facultates eorum, serviant dominis ipsorum.

XXXIX. Item nullus dominorum et regnicolarum ac possessionatorum taxas extraordinarias exigat, aut res colonorum suorum violenter auferat. Tamen secundum veterem consuetudinem pro redemptione capitis domini terrestris, aut in solennitate primitiarum et nuptiarum, aliquod honestum et tolerabile subsidium dominis eorum ipsi coloni praestare teneantur.

XL. Si quis colonorum pro aliquibus delictis et excessibus iure condemnatus fuerit, talis et poenam iure illi decretam subeat, et birsagia seu gravamina iure pronunciata persolvat domino suo terrestri vel eius officialibus.

XLI. Item nemo sine manifestis delictis et excessibus colonum suum in carcerem vel vincula coniicere, aut aliis fortassis etiam majoribus cruciatibus afficere possit.

XLII. Item si qui nec Dei, nec hominum timore permoti, colonum suum quempiam pactaverint, et ad maiora servitia facienda et census ac munera, et victualia danda, administrandaque vi coegerint, vel alio quovis modo contra seriem praesentis constitutionis vexaverint ac oppresserint, talis colonus liberam de bonis domini sui discedendi habeat facultatem, tali modo: quod in singulis Comitatibus eligantur singuli Jurati duodecim Nobiles probi et iurisperiti viri, in minimis vero Comitatibus sex. Talis autem colonus discedere volens, vel dominus aut nobilis, ad cuius bona migrare voluerit, compareat in sede iudiciaria comitatus, ubi residet, ac deferat suam querimoniam coram Vicecomite et Judicibus Nobilium, ac iuratis Nobilibus, quorum iuratorum adminus pars media semper interesse debeat. Qua quidem querimonia delata, Vicecomites et Judices Nobilium ac Jurati Nobiles, postposita illa trina citatione, quae in aliis litibus seu causis fieri solet, ad primam citationem, super huiusmodi querimonia inter colonum et dominum suum iudicium et iustitiam faciant. Et si colonus iustam querimoniam habere compertus fuerit, illorum iudicio, citra omnem appellationem, eo quo voluerit, de bonis domini sui, coram uno Judice Nobilium discedat, ac teneatur dominus suus eum ad bona alterius domini vel Nobilis, quo ire voluerit, dimittere sub poena solutionis centum florenorum partim Judicibus, partim vero parti adversae solvendorum. Viceversa autem, si quis colonus vel clam aufugeret, et dominus talis, quo se conferret, admonitus non restitueret, vel fortassis violenter per quoscunque abduceretur, talis pro violenta abductione ac fugitivi coloni non restitutione, in eadem poena centum florenorum, partim Judicibus, et partim adversae parti persolvendorum convincatur.

Digitized by Google

XLIII. De quibus poenis Vicecomites talium Comitatum exequutionem faciant sine mora, et si non fecerint, priventur offitio, et in poena centum florenorum convincantur Comiti persolvendorum.

XLIV. Quod coloni, qui post liberam transmigrandi facultatem Tirnaviae factam, per legitimam licentiationem, adimpletis omnibus necessariis, prout conclusum est, ad bona aliorum moraturos se contulerunt, ibidem maneant.

XLV. Coloni etiam, qui sub hoc tempus, vel antea fugitive discesserunt, et violenter abducti sunt, ibidem maneant, quo se contulerunt; si tamen aliqua damna prioribus eorum dominis intulerunt, vel debitores manserunt, teneantur domini eorum, in quorum bonis manebunt, iudicium et iustitiam ac satisfactionem administrare; si non fecerint, in poena centum florenorum convincantur. Qui autem ultro ad priores eorum dominos redire voluerint, sub poena centum florenorum remittantur. Sic autem super colonorum migratione in praesenti Conventu, modo atque ordine praedicto, decretum fuit, ut in futuro proximo Conventu generali Maiestas sua cum Ordinibus et Statibus Regni revideat: num praesens modus colonis ipsis praescriptus, an Thyrnaviensis constitutio sit Regnicolis et colonis ipsis maiori usui et utilitati ac tranquillitati. Atque ita super ea re certior et stabilior constitutio ac determinatio tunc fieri poterit, utrum videlicet in constitutione Tirnaviensi, an in praesenti fuerint permanendum.

XLVI. Quod castella Zabadfalva, Gaach, Ordo, Gywlakewzy, Tasnadlonya, Nemethi, Helmecz, Czethen, Zythnya, Kavas et alia, tam in Sclavonia, quam in Hungaria noviter et sine permissione Regiae Maiestatis erecta, per Comitatus illos, qui ex locis illis mala patiuntur, ubique diruantur iuxta priores constitutiones. Si Comitatus per se id facere non posset, Regia Maiestas vel Capitaneus per Comitatum requisitus diruenda curet, et Comitatus illi assistat.

. . . . . .

XLVIII. Quod publici fures et praedones ubique per supremos Regni Capitaneos ac liberos Comites nec non Comites Comitatuum ac Vicecomites, prout in decreto Regni continetur, capiantur, ac puniantur; provideaturque per eosdem omnibus modis, ut itinera ubique sint tuta.

XLIX. Quia vero dicuntur nonnulli esse, qui in suis arcibus, satellites, praedones et zaskodnikos alunt, ab hisque ad latrocinandum emissis partem praedae capiunt, tales homines, in quos publica querela extiterit, per Maiestatem Regiam, vel Capitaneos Regni illico puniantur; ita ut et arces ipsae expugnentur, et ipsimet inde extracti, turpi morte afficiantur sine cuiusquam respectu personae. Bona etiam ipsorum, omniumque illis adhaerentium per Regiam Maiestatis benemeritis personis conferantur. Imprimis autem cum satis constet Matthiam Baso huiusmodi malefactores multos fovere, adeo ut in partibus superioribus per satellites ipsius certis in locis itinera iam pridem obsideantur, multaque latrocinia commissa sint, et in dies comittantur, multique etiam speciales Nobiles interfecti et spoliati sint: dignetur Maiestas Regia ad punitionem ipsius Baso, omniumque servitorum et aliorum illi adhaerentium, absque mora curam adhibere, ut exemplo illius desinant alii ab huiusmodi

Digitized by Google

latrociniis, et Maiestati Regiae, publicisque constitutionibus pareant. Et quia latrones huiusmodi, a quibus infestari solent itinera, in partibus illis sylvarum densitate solent delitescere; statutum est, ut huiusmodi sylvae, per ducentorum cubitorum spatium circumquaque penes vias, per colonos vicinorum comitatuum succidantur, ut commoditas illis latronibus sit sublata.

L. De his autem, quorum suspecta tantummodo, non plane omnibus nota sunt latrocinia, videtur hic modus observandus: ut Comites vel Vicecomites quorumcunque Comitatuum, una cum Judicibus Nobilium ac electis illis Nobilibus, qui ad facienda iudicia super colonis transmigraturis eligendi erunt modo supradicto, singulis anni quartalibus diligentem inquisitionem super omnibus dominis, Nobilibus et ignobilibus faciant, et si qui latrones fovere, vel ipsi latrocinari comperientur, illico Comites vel Vicecomites, si per se sufficientes fuerint, tales omnes ex merito puniant; sin minus, ea de re omni Capitaneos regni edoceant, ut modis omnibus malefactores tollantur.

. . . . . .

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. III pag. 215—236. După o copie contemporană în codicele din archiva camerei fiscale din Buda, sub titlulŭ: «Liber Regius post erectionem Status Camerae Hungaricae scribi coeptus 1549, 1550». Corpus Juris Hungarici. Tom. I (1779), pag. 418—428.

CCLXXII.

1548. 1548. *Familiele secuiesci şi ramurile lorŭ* din Transilvania, cari după vechiulŭ obiceiŭ, aveaŭ se pórte alternativŭ pe fie-care anŭ funcţiunile de locotenenţi militari şi de judecători. Documentŭ importantŭ pentru *organisaţiunea militară şi civilă*, cum şi pentru *vechia onomastică* a triburilorŭ secuiesci din Transilvania.

Hannadsag Inclusiue. Anno. Domini. Millesimo. Quingen. Quattragesimo octawo.

Hadnagsag					Birosag			
Halom	Nemben[1])	gijerg	Aga[2])	—	Megges	Nemben	Megges	Aga
Ewrlech	Nemben	Bwd	Aga	—	Jenw	Nemben	Borozlo	Aga
Jenw	Nemben	Zwmwrw	Aga	—	Adorijan	Nemben	Poson	Aga
Megges	Nemben	Megges fijeleeke	Aga	—	Abran	Nemben	Nagij	Aga
Adorijan	Nemben	Thileed	A(ga)	—	Ewrlechij	Nemben	bwd	Aga
Abran	Nemben	Nagij	A(ga)	—	Halom	Nemben	gijergij	Aga
Halom	Nemben	Peter	Aga	—	Megges	Nemben	Kwrt	Aga
Ewrlijch	Nemben	Zowat	Aga	—	Jenw	Nemben	blasij	Aga
Jenw	Nemben	Wij	Aga	—	Adorijan	Nemben	Wachman	Aga
Meggijes	Nemben	Dwdor	Aga	—	Abran	Nemben	Wij	Aga
Adorijan	Nemben	Poson	Aga	—	Ewrlijchij	Nemben	Echken	Aga
Abran	Nemben	gijerw	Aga	—	Halom	Nemben	Peter	Aga

1) N e m (l. ung.) nénŭ séu tribŭ.
2) Á g (l. ung.) ramŭ séu linie familiară.

Digitized by Google

Halond [1]	Nemben	Halond	Aga	—	Megges	Nemben	Dudor	Aga
Ewrlijchij	Nemben	Seprwd	Aga	—	Jenw	Nemben	Zwmwrw	Aga
Jenw	Nemben	Borozlo	Aga	—	Adorijan	Nemben	Waij	Aga
Megges	Nemben	kwrt	Aga	—	Abran	Nemben	karachijon	Aga
Adorijan	Nemben	Wachijman	Aga	—	Ewrlijch	Nemben	Seprwd	Aga
Abran	Nemben	Wij	Aga	—	Halond	Nemben	Halond	Aga

Halom	Nemben	Naznan	Aga	—	Megges	Nemben	gijarws	Aga
Ewrlijchij [2]	Nemben	Echken	Aga	—	Jenw	Nemben	Wij	Aga
Jenw	Nemben	blasij	Aga	—	Adorijan	Nemben	Tholocd	Aga
Megijes	Nemben	gijarws	Aga	—	Abran	Nemben	gijerw	Aga
Adorijan	Nemben	Waija	Aga	—	Ewrlijch	Nemben	Zowat	Aga
Abran	Nemben	Karachijon	Aga	—	Halom	Nemben	Naznan	Aga

Megges Nemben Dudor Agan vagijon — Halom
ket lofezegem Akosfalwarol es Waijabol. — Jenw
Megges Nemben gijarws Agan vagijon — Ewrlich
Akosfalwij Hazra. — Megges
Abran Nemben Wij Agan vagijon az — Adorian
Akosfalwij Hazra. — Abran.

Szabó, Székely Oklevéltár II. pag. 78—79. După originalulŭ, care se afla în posesiunea lui Kovács István de Nagy-Ajta, şi care l'a fostŭ publicatŭ în «Erd. tört. adatok» I. köt. pag. 261—264. Acestŭ documentŭ a mai fostŭ publicatŭ de J. Chr. Engel după o copie, care se afla în posesiunea contelui Ioanŭ Ker. Eszterházy (Danielis Cornides Vindiciae Anonymi Belae Regis Notarii. Budae. 1802. Supplementum p. 351). De aci a fostŭ reprodusŭ de F. Kallay in «A nemes székely nemzet eredetéröl». N. Enyed. 1829. pag. 90—91.

CCLXXIII.

(F. a.) Altă listă a *familieloru secuiesci* din Transilvania cu ramurile lorŭ [3]. (F. a.)

Siculi dicuntur trium generum. Alii enim sunt potiores vel Primores, alii Primipili, vulgo Loffew, et Fewlo appellati, alii vero sunt, qui nomine Comitatus [4] tenentur, simplices scilicet, et subditi aliorum.

Isti enim universi trium generum Siculi possident hereditates eorum tanquam veri Nobiles, nec praefati Primores, aut potiores, vel primipili habent dominari super communitatem, nisi ex officio haereditario, quod eis provenit vel cedit annuatim de sex generibus infra annotatis, qui habent lineas viginti quatuor, ut infra.

1) Numele acestei familii variézĭ în lista presentă, fiindŭ scrisŭ Halom şi Halond.

2) Numele acestei familii după diferitele scrieri, ce aparŭ în lista acésta, era Örjecz, Örlecxi, Örticz, Örliczi.

3) Lista presentă este din prima jumĕtate a secolului alŭ XVI-lea.

4) Szabó rectificĭ: communitatis.

Digitized by Google

Genus Adoryan, Megyes, Jenew, Halom, Zabram, Ewrlecz, quibus quidem generibus singillatim adduntur quatuor lineae ordine infrascripto:

I. Adoryan nemben	Waczmanaga.
	Thelegdaga.
	Wayaaga.
	Posonaga.
II. Meggyes nemben.	Megyesaga.
	Kyrthaaga.
	Duduraga.
	Syarywsaga [1].
III. Jenyew nemben.	Balasyaga.
	Wyaga.
	Zomorowaga.
	Borozloaga.
IV. Halom nemben.	Halomdaga.
	Naznanaga.
	Petheraga.
	Gyewrghaga.
V. Zabran nemben.	Gyewrewaga.
	Wyaga.
	. . . . .
	. . . . . [2]
VI. Ewrlewcz nemben	Eczkenaga.
	Seprewdaga.
	Zowathaga.
	. . . . . [3]

Item dicti trium generum Siculi habitant in septem eorum Sedibus privatis.

Prima Sedes vocatur Maroszek.
Secunda . . . . . Chykzek.
Tertia . . . . . Sepsyzek.
Quarta. . . . . Kyosdyzek.
Quinta. . . . . Orbayzek.
Sexta . . . . . Aranyaszek.

Septima et ultima Capitalis Sedes Regni [4] Wdwarhelzek, ubi causae appellatae discutiuntur, et inde in praesentiam Comitis deferentur.

Szabó, Székely Oklevéltár II, pag. 80—81. — Kovachich, Scriptores rerum Hung minores. Tom. I. pag. 339. După unŭ codice contemporanŭ din archiva Imp. secretŭ din Viena.

---

1) Szaló întemeiată pe alte liste rectificĕ Gyarywsaga.
2) Aici lipsescŭ dóue ramuri ale familiei Abran (séu Zabran): anume Nagy și Karácson ága.
3) Aici lipsesce ramulŭ Budŭ séŭ Bodága.
4) Sub «Regnum» se înțelege aici țéra Secuilorŭ.

Digitized by Google

CCLXXIV.

1549. *Antoniu Veranţiu*, prepositulŭ din Alba-Iulia, rógă pe *Valentină Vogner* din Braşovŭ, se-i comunice o nóuă copie de pe *tabla de aramă aflată în Secuime*, de óre-ce copia trimisă de reposatulŭ Ionŭ Honterus s'a perdutŭ. 1549.

Antonius Wrancius Valentino Vognero salutem.

Annus est, quod ab optimo et praeclaro viro, omniumque hominum lacrimis deplorando felicissimae memoriae Joanne Honthero petieram, ut elogium tabulae cujusdam aeneae, apud Seculos repertae, et Brassoviam ad vos delatae, perscriberet ad me. Quod ipse vt vir in amicitia singularis, et officiorum plenus, quamquam summa diligentia votis meis satisfecisset, eo tamen tunc quoniam me in Italiam abire contigerat, litterae, quas cum eodem elogio ad Michaelem Cziacchium direxerat, interciderunt. Nunc postquam vera esse perspexi, quae de ea ipsa tabula ferenbatur, videor mihi longe majore desiderio duci memorati elogii cognoscendi. Quapropter oro te etiam atque etiam, mi Valentine, velis non gravate hoc officiolo curare de amicitia inter nos conciliandā, totum id ad me describendo, quod isthaec ipsa tabula retulit ad nos ab inferis. Quod vicissim nos quoque ea studebimus tibi gratitudine reponere, qua maxime solemus contendere ne inhumani habeamur. Veniet autem hoc ad me, quicquid erit, non aliter — mihi crede — quam res quaedam pretiosissima, et aestimatione singulari, mihique habebitur peculiare et immortale tuae erga me primae voluntatis atque officii monimentum. Vale. Kal. Februarii 1549. Albae Giulae.

Monumenta Hungariae historica Scriptores, Tom. IX. pag. 316.

CCLXXV.

1549. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Christanŭ Pomarius*, că charta districtelorŭ săsesci publicată de Honterus la Basilea e greşită, şi-lŭ autorisézā, că la publicaţiunea, ce o face, se adauge şi «*Descrierea Transilvaniei, Ţerei românesci şi Moldovei*» precum şi colecţiunea sa de *inscripţiuni romane* din Transilvania. 1549.

Antonius Wrancius Christano Pomario salutem.

Respondere hactenus litteris tuis non potui, primum propter sollicitudinem cujusdam domus, praesenti fortunae meae instaurandae habitaculum, quae adhuc cogitur agere inquilinam; deinde quod ad amicos tui similes non libenter scribo quasi in cursu, quicquid in buccam venerit, tametsi et hoc

Digitized by Google

ipsum quum facimus, magis interdum ex amicitia facere judicamur. Itaque boni consulas, velim quicquid est hoc in parte dilatum officii mei. Amo enim te, amore, mihi crede, singulari, et virtutes tuas (quod merentur quidem) magnifacio, nec oblivisci possum tui, esto quod etiam diutius tacuissem, quam proximis annis IIII. Sed tandem ut respondeam. Omitto primam partem epistolae tuae, qua videris mihi longe majora tribuere, quae scilicet in claritudine virorum numerantur, quam quae pellicula nostra aut ambire aut capere possit. Secundam etiam paucis attigi, (ut hic legis) ne singulis epistolis mutuum amorem efferendo, verba potius verbis videamur pensare, quam rem ipso usu praestare incipiamus.

Porro, satis existimo usuram intermissae consuetudinis tam diuturnam proximis utriusque litteris sartam esse, quibus ambo et laudes mutuo diligenter absolvimus, et officiorum reparationem, usumque amicitiae magnifice obtulimus; jamque huc delabi saepius vix nos arbitror posse sine aulicae assentationis nubecula aut scholasticae tenuitatis naevo, qui perpetuo si epistolam scribunt, in officiorum et amicitiae commemoratione soleant immorari, tanquam qui adhuc in cortice nant; si vero versus faciunt, nisi Parnasso, Helicone, Musis, Minerva atque Apolline eos stiparint atque infarserint, parum se poetice scripsisse arbitrantur. Nos jam sepositis his, velut parergis amicitiae, usum illius verum capessamus et fruamur fructibus, ad quos legendos ita dudum sumus mutuis stimulis propensissimae voluntatis ambo excitati, ut neuter magis incitari atque accendi possit.

Proinde ubi ea in te non agnoscis, quae tibi a me in describendo Transsylvaniae situ tribuuntur, teque non conferendum cum Honthero, cui late non solum domi jam, sed etiam foris, atque adeo in celeberrima Venetorum urbe multum fuisse tributum scribis, probe et prudenter facis, qui et pudore honestissimo impudentiam declinas, et Honthernm extollendo, non inferior Honthero haberi possis, fateorque equidem non invitus, merito fuisse Honthero omnia summa attributa, quo et Transsylvania nominatior, et civitas Coronensis facta sit celebratior. Quicquid tamen illi tributum est, id detractum tibi minime est. Ille enim prior prodiit fatto suo, aut, (ut cum Christano christiane loquar) divino potius nutu provectus est in publicum, et quum laterent silentes alii, necessum fuit per ora virum Hontherum volitare.

At nunc eo sublatto, cui ego, quantum est in meo judicio, tanti viri dedicem successionem, ad eamque consequendam calculum meum afferam, te inter paucos unum video. Et certe, si multorum voces exaudies, et studia, quae in te expenduntur, complecteris, agnosces vocationem et prodibis, neque tibi erit dubitandum, quin ejusmodi actionibus patriae gloriam atque splendorem sis aucturus, cujus radices uni Honthero, tibi Hercle, et te qui sequentur, fructus debebunt.

Quare si Brennerus, vir apprime eruditus et in litteris haud infelicis judicii, divulgarit studiorum tuorum lucernam, et nomen tuum in lucem arcessit, hoc ipsum sane perspicit agitque, quod et ego. Et quoniam ille diu jam hominem novit, quantumque idem ex sese praestare possit artium bonarum studiosis, expertus est, (nam vestra incunabula eadem civitas extulit) opinor

Digitized by Google

eum minime falli. Sed esto fallamur ambo, fallaris et tu nostra causa. Pulchrum tamen erit, et te amicorum gratia aliquid praestitisse tua non sine laude, et nos amico omni cura atque ratione adesse dignissimum, (quod ex me ipse vel ex nunc ingenue polliceor) ut nec operi tanto succumbas, nec nostrae ac multorum exspectationi non possis satisfacere.

Aude igitur, mi Christane, et jam aggredere rem felicibus auspiciis. Ego quicquid operae atque laboris in tam nobilissimae, pulcherrimae et foecundissimae provinciae descriptione, mea, ut polliceris, gratia, meoque nomine contuleris, quamplurimum tibi debere non dubitabo, postquam sic animum induxisti, ut me prae multis habeas apud te charissimum. Fac igitur, ut opus in suas formas atque tabellas effigias redigasque; et me tecum communicaturum, quicquid est in praesentia fortunarum prae manibus, non diffidas, quum alioqui brevi etiam reliquo statui meo ulterius provisum iri non desperem. Vera scribo, nisi me unus fallat.

Sed interim volo te commonitum, ut tabellam Hontheri, Basileae impressam, cui tantum Saxonum sedes, idque tumultuarie visus est voluisse includere, non imiteris omni ex parte, nam informe nonnihil opus est, dum praeter veram ejus provinciae speciem quadratam fecit, et fluvios sine debitis suis recessibus in rectum direxit. Tu, explorata ipsius terrae longitudine, angulis etiam, quibus aut huc aut illuc recedit et lateribus excurrit, diligenter observatis, non in partes plures, sed in unam integram tabulam, apparenter tamen praecipuarum civitatum cum suis agris, montibus, pagis atque fluminibus collocatis referas. Sic enim opus erit dignius, quando sub uno obtutu totum existet, et suo quaelibet colore civitas distincta significabitur. Quod si in partes digesseris, hoc est, in plures tabulas, minus delectabit, et earum connexio propter vicinarum provinciarum terminos, qui hujusmodi tabellis circumaddi solent, afferent non parum difficultatis, ut videmus in Ptolemaeo. Sed haec ut authori libuerit. Nobis certe et utroque et alterutro modo non displicebit, tantum impetremus.

Isti autem lucubrationi tuae, si libuerit, adjicietur mea Transsylvaniae, Moldaviae et Transalpinae magna jam ex parte exarata descriptio. Jungentur etiam elogia diversarum inscriptionum Romanarum, quae olim in Transsylvania diligenti quorumdam cura, postremo vero mea diligentiore collecta sunt ferme ducenta, cum picturis quorumdam sacrificiorum, simulacrorumque ex lapideis tabulis decerptis. Quae cuncta ubi erunt una, sperabo et nostrae genti et exterarum quam plurimis fore hanc industriam meam non injucundam, praesertim quod his de regionibus pauca eaque valde strictim veteres attigere, praesens vero aetas ab ingeniis nostratium etiam efflagitare videtur.

In calce epistolae calamitates tuas lamentaris, quae tibi a quibusdam propter evangelium irrogantur. De hic hoc solum dixerim: ut glorieris qui dignus factus es pati pro nomine Christi. Neque enim solus is es, patiuntur tecum et alii electi multi, totaque die flagellantur propter veritatem. Deus tamen, qui in suis promissionibus fidelis est, non deseret suos, eosque proculdubio coronabit, qui legitime certaverint. Igitur postquam productus es in

Digitized by Google

stadium, sic curre, ut comprehendas; sic certa, ut bravium consequaris; et nihil timeas eos, qui corpus interficiunt. Haec via ad vitam ducit, mortem non habet. Vale. XV. Julii 1549. Albae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. IX pag. 329–333.

CCLXXVI.

1549. 1549. *Ieronimŭ Camellus*, călugărulŭ franciscanŭ din Galata, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că marele vezirŭ Rustan-paşa a declaratŭ, că sultanulŭ voiesce se libereze din captivitate pe voivodulŭ *Ştefanŭ Mailatŭ*, ér pe George Martinusiu, locotenentulŭ regalŭ, se-lŭ prindă şi ducă la Constantinopolŭ, folosindu-se spre scopulŭ acesta de ajutoriulŭ voivodului *Mircea din Ţéra-românéscă*.

Salus et protectio a deo patre et domino nostro, Jesu Christo sit Dominationi Tuae rev^mae amen.

. . . . . .

Et scribenda volo esse in confessione dicta. Confiteor ergo deo patri et omnibus sanctis et tibi rev^mo domino per deum vivum et per omnes dolores et passiones Christi Jesu adiurato, ut tantum, ea quae dicturus sum, sint tibi soli nota. Quum essem pluries post discessum Georgii vestri nuncius et interpres inter Janus begum summum regis interpretem et inter Maylatum, quia linguam italicam optime scio, qua ipse Janus bey pollet, cui sunt promissa dua millia ducatorum ut sit mediator inter Maylatum et Rustan basam, cui promissa sunt decem millia ducatorum, si liberaverit Maylatum; audivi auribus propriis quod Rustan basa illis diebus quibus erat in castra iturus, dixerit: quando revertemur domum, tale negocium expediam et non oportebit quod ego eum ex parte reginae aut monaci a rege requiram et in gratiam petam; quia rex nimio odio eos prosequitur; et deus scit quum revertemur quid est acturus contra eos; ideo oportebit alio medio uti ad eum liberandum. Et sic de ordine Rustan basae ex parte regis Galliarum procurabitur Maylati libertas. Post hoc ex magnis ipsorum sermonibus extraxi quod obnixe conabuntur omni arte, omni diligentia omnibusque blanditiis aut vi uti, D^nem Tuam rev^mam Constantinopolim ducere ut facilius est si — — — — Transylvaniam possint facere et eam obtinere. Imagino i[ortasse?] Mirce voivodam proditorem et Judam

Digitized by Google

vestrae personae fieri; in istis coloquiis palliatis verbis de Mirce voivoda fiebat commemoratio; itaque ego malam opinionem de ipso contraxerim.

. . . . . .

Valeat . . . etc. Galatae ex coenobio divi Francisci die vigesima prima ianuarii MDXLVIIII.

Dominationis Tuae rev-mae

Servus

Hieronymus Cameltus de Lesina.

Pe dosu: Reverendissimo in Christo patri et domino domino Georgio Varasdini (sic) episcopo . . . etc. Per solum dominum legantur.

Történelmi Tár. An. 1882, pag. 115—117.

CCLXXVII.

1549. Scrisórea voivodului *Ştefanŭ Mailatŭ* din captivitate, către cumnatulŭ seŭ *Toma de Nadasd*, judele curiei, şi comite ereditariŭ alŭ ţerei Făgăraşului. 1549.

Cum nuperrime, id est, 2 die Paschatis, Joannes Literatus supervenisset cum copiis litterarum illarum, quas Dominatio Vestra miserat, quae sonabant processum libertatis meae, eo tum Locumtenens Oratoris Christiani regis, qui hic est, nihil intellexerat de hoc meo negotio. Sed postquam illi misissem tum supplicationem Dominationis Vestrae, tum responsum Oratoris Caesarei, utraque lingva scriptum perlegens, mirum in modum laetatus est, nam mihi benevolus amicus est. Dixit, certe hunc virum, Sororium Domini Majlath omnis homo merito Sororium judicare potest pro tanta sua humanitate, quam fecit pro Domino Majláth; tandem dixit, his diebus supervenit quidam Cursor Domini mei cum litteris Domini mei regis, quas direxit Domino Oratori cum Caesare degenti, omnino, inquit, puto pro ipsa causa Domini Majlath eotunc scriptum esse, quem omni die reversurum exspecto: praeterea exspecto etiam omni hora nostrum nobilem Oratorem a rege christiano. Jusserat Joannem Litteratum hic pausare, donec unus illorum pervenire posset, ut intelligere valeamus, utrum mandatum regis sui ad oratorem per illum cursorem pervenisset super meam eliberationem, vel is Orator, qui exspectatur, adducet. Nam postquam legisset Copias litterarum, dixit, nullum in hoc esse dubium, ex quo rex suus semel obtulit se, pro me intercedere velle, quod aliud in hoc esset facturus. Interea cum Joannes Litteratus hic pausasset, supervenit Dominus Sigismundus Posgay cum donis, quae hic isti Harach nominare solent. Visum itaque fuit tum mihi, tum Domino Lo-

Digitized by Google

cumtenenti, ut Joannes Litteratus cum Domino Sigismundo, qui ad Caesarem est iturus, ad Dominum Oratorem regis christiani proficiscatur, ac illic exspectet finem rei, agatque ibi cum Domino Oratore secundum meam informationem illi datam. Dominico affuturo discedent.

Hic tam Dominus Passa, quam Junus Dragoman, qui hujus negotii est auctor, pro certo me jam assecurarunt mihi libertatem omnino dari, sed prolongant ad adventum Caesaris. Dicunt Caesarem tam occupatum nunc esse, quod vix de hoc negotio nunc cum Caesare poterunt tractare. Itaque si hoc usque ad adventum Caesaris fieri non posset, ut totaliter libertas daretur, tamen erunt in hoc, ut solum me interim ad manus Domini Locumtenentis Oratoris regis christiani dent, ubi de medicinis mihi commodius providere possem, et aliquam recreationem interim accipere valerem. Quid jam futurum sit, nisi Deus scit. Sic nunc hoc negotium se habet. Quid ulterius erit, erit in hoc, ut Dominationem vestram semper certam reddam. Timeo, quod sine solutione libertas vix, more istorum solito, dabitur. Litteras ex Posonio ad me scriptas accepi, una cum litteris Gabrielis nostri [1] diversis, et per eundem hominem Dominationi vestrae, et etiam omnibus Dominis scripseram, qui et nunc libenter illis scriberem, sed tempus non patitur.

Scribit ad me Thomas Hofner captivus Alemannus cum suis sociis, quos hinc duxerant Budam, qui adhuc illic in captivitate detinentur. Agunt Dominationi Vestrae summas gratias de sua erga illos gratia et munificentia, quibus eadem illis affuerit. Rogo, dignetur illis procurare, maxime Thomae, qui mihi — — post Dei clementiam ipse servavit vitam, alioquin impossibile fuisset, me supervixisse. Dominis omnibus Vestra Dominatio dignetur mea servitia commendare, maxime Dominae meae charissimae, quam Deus cum Dominatione vestra sanam una cum omnibus Fratribus et Gabriele per multos annos conservet. Datum Constantinopoli 12. die Maji 1549.

Servitor Mayláth.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 187—190.

CCLXXVIII.

1549. 1549, 13 Maiŭ. — *Universitatea naţiunei săsesci din Transilvania decide, că în locurile de păşunatŭ ale districtelorŭ săsesci se nu se priméscă alte vite de cătŭ de ale comunităţilorŭ săsesci.*

Müller, Geschichte der sielenbürg. Hospitäler. pag. 47. — Amintită la Fabritius, Urkundenbuch zur Geschichte des Kisder Kapitels. pag. 228.

1) Erat is Maylath filius, quem Thomas Nadasd patre captivo, educandum sumsit.

Digitized by Google

CCLXXIX.

1549. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Oşorheiŭ* decide: că *boierii fugiţi din Ţéra-românéscă şi din Moldova în Transilvania*, se nu locuéscă lângă frontiere, ca de aci se turbure pacea ţérilorŭ vecine, ci dênşii se fie strămutaţi mai în lăuntrulŭ Transilvaniei; de asemenea se se trimită o legaţiune la voivodii din Ţéra-românéscă şi din Moldova *pentru rectificarea frontiereloră* şi pentru ca *moneta Transilvaniei* se fie primită în Ţéra-românéscă şi în Moldova, etc. 1549.

Decretum Dominorum Regnicolarum trium Nationum Regni Transylvaniensis in Comitiis Vasárhelyiensibus ad diem festum Thomae Martyris indictis Anno Domini 1549.

Non frustra Deus Imperia certo ordine constituit, magistratus praefecit, cui reliqui optemperarent, Judicia et Leges esse voluit, quibus homines scirent se ad mutuam defensionem conjunctos esse, sine qua nulla respublica diu consistere potest.

Itaque visa hac calamitate publica, quam poenae loco Deus nobis ad ostensionem irae suae erga peccatum immisit, merito nos omnes ad mutuum amorem et poenitentiam invitare debet, qua Deus pacatus, et ingentia mala mitigaret, Magistratusque bonos et optimos gubernatores Regno daret, ac Principum virorum animos a mutuis odiis ad amorem curamque hujus Regni salutarem converteret, ad quam rem consequendam ardentibus votis Deum oremus, ut ea mentibus nostris in isto Conventu nostro inserat, quae ad gloriam sancti nominis sui tuendamque publicam tranquilitatem pertinere videbuntur, ut sublatis impedimentis omnibus in pace Deo et proximo servire possimus.

1. Quapropter cum Deus sub Imperio potentissimi Caesaris nos esse voluit Jusseritque etiam Patribus antiquis pro Regno Babillonico orationes fieri, ut exules in eius Imperio in pace viverent, decretum est, ut nuntius unus nomine Regni una cum oratoribus, qui censum Imperatori deferunt, ad ipsum Caesarem mittatur, gratuletur de victoria, quam ab hostibus suis reportasset, agatque gratias invictissimo Principi tum de pio et clementi eius animo, quo nos ad mutuam concordiam hortatur, ne intestinis odiis et nos et Regnum in ultimum discrimen adduceremus, tum quod fidelem, justum et industrium virum nobis praefecit, qui res nostras et Regni hujus non ut praefectus sed tanquam unus ex nobis, sine arrogantia, nostri studio et cura post suam Majestatem curat, tractat, disponit, et in summa tranquilitate nos fovet; preceturque idem nuncius nomine Regni Invictissimo Caesari longaevam vitam, firmumque et stabile Regnum, ut nos quoque sub potenti manu sua una cum uxoribus et liberis tranquillam vitam agere, Deumque pro incolumitate tanti Principis orare possimus.

2. Ut autem ex Regno omnes tres Nationes ad integram tributi Caesaris solutionem tenentur, ita Dominus quoque Reverendissimus Locumtenens de administratione hujus tributi eam curam habeat, ut ab omnibus recte et sine defectu administretur.

Digitized by Google

3. Cum causa reginalis Majestatis ejusque Illustrissimi Filii caeteris articulis difficilior sit, majorique indigeat deliberatione, illa tota ad Comitia Kolosvariensia ad diem Festum Purificationis Mariae dilata est, ut tunc una cum Dominis Nobilibus ex Hungaria, qui Comitiis ipsis interfuturi sunt, de hac re communi consilio decernatur.

4. Ne autem pauperiores homines laboribus expensisque in prosecutione causarum, ut saepe accidit, conficerentur, decretum est, ut Judicia certo ordine et tempore deinceps fiant, easque causas, quas antea more consueto in hoc Regno in brevibus Judiciis judicare soliti essent, deinceps quoque quatuor anni temporibus: ad Dominicam secundam Quadragesimae, ad Festum Sanctissimae Trinitatis, ad Festum omnium sanctorum, et ad Festum Epiphaniarum Domini, in singulis Terminis infra 15 Diem Judices ordinarii in oppido Thordensi judicare debeant, ita tamen, ut absentia trium vel quatuor personarum Judicia non intermittantur, sed prosequantur ab his, qui adfuerint. Quae vero causae potissimum in ipsis Judiciis judicandae sint, de illis separatim in dictis Comitiis Kolosvariensibus decernetur.

Appellationes et Transmissiones Causarum Reuerendissimus Dominus Locumtenens semper judicabit, eo vero absente sui Vice-Locumtenens, et non alii.

5. Pacificatio autem Regni in his duobus consistit, ut eum, quem Potentissimus Imperator in Curatorem Illustrissimi filii Regis reliquit, quilibet revereri et parere, et quisque suam causam coram eo pro data ei authoritate Jure agere debeat, et ut publica pax cum vicinis Regnis retineatur, quod ut commodius fiat decretum est, ut Boirones, et alii ex Regnis Transalpinensi et Moldavia transfugi, qui vel in Districtu Fogarasiensi, vel in terris Nobilium, Siculorum, et Saxonum essent, ab alpibus, ne nocumento vicinis Regnis sint, statim arceantur et in interiorem Regni partem ablegentur, illi vero qui Filium Vajvodae Moldaviensis circumtulerunt, aut in Bonis eorum tenuerunt, tumultumque concitare voluerunt, inquirantur, et per Reverendissimum dominum Locumtenentem juxta eorum demerita puniantur; qui vero rumores quosdam in hoc Regno vulgarunt, quorum esse dicunt Michaelem Csaki, Archi-Diaconum Hunyadiensem et Canonicum Albensem, et qui contra Regni libertatem ad publica stipendia pedites conduxissent, qualis esse debet Michael Horvath, isti ad Comitia Kolosvariensia in praesentiam Regni evocentur ibi se de objecto crimine purgaturi.

6. Quemadmodum autem Domini Regnicolae certo sibi persvadent nihil a Majestate Reginali fieri, quod contra eorum Libertatem esset, ita illud quoque, quod post eius Majestatis Alba discessum accidit, non voluntate Majestatis suae factum esse credunt, cum Michael Horvath Portam Capituli occupasset, quo Nobiles, qui causa querendarum Litterarum eo profecti essent, non sunt intromissi. Cum autem Capitulum propter Litteras Privilegiales, quarum Custodem Capitulum ipsum esse voluerunt, Domus tamen vicinalis sit Dominorum Nobilium Regni, idemque ipsi Regnicolae Majestati Reginali et eius Illustrissimo filio fideles semper exstiterunt, et nunc quoque sunt, porta vero illa non Capituli, sed Dominorum sit, cui Capitulum et officialis quidem praeest, quemad-

Digitized by Google

modum alia porta Episcopi pro tempore constituta fuit; supplicant Domini Regnicolae Majestati Reginali, ne hoc fieri patiatur, sed liberam portae illius possessionem capitulo concedere dignetur, nec de caetero ipsum Capitulum in causa ejus portae impedire patiatur, cum ex occupatione portae Dominis ipsis Regnicolis non solum magna evenerint incommoda, verum etiam dissidia facile sequerentur.

7. Cum autem Publici conventus in eum finem fiant, ut libere illic quilibet suam sententiam dicere possit, intelligunt Domini Regnicolae quosdam propter sermones in Comitiis habitos impeditos esse; supplicant itaque Reginali Majestati, ut eos ab hujusmodi Libertatis impedimento tueri dignetur.

8. Decretum est, ut fures, cusores falsarum monetarum, homicidae manifesti, adulteri, incendiarii, duas uxores habentes more solito ab his, qui ad hoc sunt constituti, puniantur, ita videlicet, ut res hujusmodi malefactorum sint Comitis, salva tamen parte uxoris et liberorum.

9. Ut aurum nemo cambiare debeat, contrarium facientes puniantur.

10. Causam Thomae Mihállyfi et Kolosvariensium Dominus Reverendissimus jure mediante cognoscat.

11. Eligantur oratores ad Bassam Budensem et Sanchacum Szegediensem, per quos Domini Regnicolae se apud utrosque excusent, ea, quae illis nunciata sunt, non eorum voluntate esse nunciata.

12. Articulum de aedificandis et muniendis Civitatibus Domini Regnicolae ad Conventum Kolosvariensem differri voluerunt, ut una cum Dominis Nobilibus Hungaris consultatio de hac re fiat.

13. Decretum est, ut quemadmodum potentissimus Imperator imperium et administrationem Regni hujus, curamque educandi Illustrissimi Filii Regis dedit Reverendissimo Domino Locumtenenti, in eaque authoritate ex consensu Dominorum Regnicolarum Reverendissimus Dominus Locumtenens sit confirmatus, ita nunc iterum ex nova illam ipsam authoritatem ejus Domini Regnicolae confirmant, ut si qui contra hanc Reverendissimo Domino tributam authoritatem insurgere, aut illam quavis occasione turbare vel impedire, vellent, teneantur Domini Regnicolae trium Nationum, ad requisitionem Reverendissimi Domini Locumtenentis, pro ejus defensione sub amissione capitis et omnium bonorum insurgere, qui vero (nisi legitima causa interveniat) insurgere noluerit, is in Publicam Regni infidelitatem incurrat.

14. Ut nuncii Regni supplicent Regiae Majestati pro Litteris ad Dominum Comitem Themesiensem dandis, quibus hortetur Majestas Dominum Comitem, ut pro consulendo rebus Regni Comitiis Kolosvariensibus interesse velit.

Qui quidem nuncii causam quoquo Nikolai Dotzi, Nobilis Dominae relictae Mathiae Basso, et Nicolai Ombozi nomine Regni apud ejus Majestatem agant.

15. Ut praesidium sex millium hominum in defensionem Regni constitutorum ita semper in promptu sint, ut cum necessitas postulaverit, vel in parte, vel in toto ad requisitionem Reverendissimi Domini Locumtenentis eo,

Digitized by Google

quo opus fuerit, ire possint, sub poena amissionis capitis et omnium bonorum.

Reverendissimus vero Locumtenens militum illorum apparatum semel in anno circa Festum Beati Georgii Martyris Nobiles Thordae, Siculos in Vasarhely, Saxones autem prope Megyes conspiciat, comites autem in omnibus comitatibus juxta Regestrum Contributionis gentes hujusmodi connumerare debeant, ut et armis et reliquo apparatu tempestive paratae esse possint.

16. Causa officialium in arcibus Serenissimae Reginae constitutorum Polonorum et Italorum dilata est ad Conventum Kolosvariensem.

17. Centenarius, libra, ulna et cubulus componatur pro quantitate mensurae Ciuitatis Kolosvariensis, mensura tamen in urna retineatur, qua Domini Saxones utuntur, et deinceps quilibet hoc genere mensurae in omnibus rebus ad mensurandum aptis utatur, et lanii quoque de caetero in vendendis carnibus mensuram librarum obseruent, nec extra libram carnes vendere audeant, qui in Festo Pentecostes usque ad Festum Beati Martini Episcopi vendant, unam et mediam libram tam elixandarum carnium, quam assaturarum denar. 1. Contrarium autem facientes puniantur in ablatione rerum.

Si quis vero non observatores hujusmodi constitutionis deprehenderit, judici illius loci judicare debeat, si vero judex talem impunitum reliquerit, Domini Regnicolae illum Judicem punire debeant.

Pro redemptione vero ulnae, quae tempore nundinarum in hoc Regno observata fuit, cum una ulna jam ubique constituta sit, nemo quidquam solvere debeat.

18. Hominibus extra hoc Regnum constitutis boves ex hoc Regno efferre non sit liberum, nec societas aliqua hominibus hujus Regni cum externo in quaestu intercedat.

19. Item. Equos, equatiales admissarios vel alios quoslibet, pelles praeterea mardurinas, vulpinas, linceas, agninas, et alias cujuscumque generis, item cutes bovinas, vitulinas, vaccinas, ovinas, caprinas lucri causa nemo e Regno educere audeat.

Fabri vero ferrarii, sutores, sartores, pelliones observent in venditione rerum eorumque laboribus locandis morem ante annos 25 obseruatum.

Calceum autem e Regno liberum sit efferre, curam tamen in hoc habeant sutores, ne aliqua penuria calceorum in Regno fiat.

Lodicesque ac saga et vellera nemini effere liceat.

20. De rectificandis metis Regni Transalpinensis et Siculorum Reuerendissimus Dominus Locumtenens mittat nuncios ad Vajwodam, per quos in causa quoque pecuniae tam apud Moldaviensem, quam Transalpinensem Vajvodas agat, ut pecuniae, quae apud nos in usu sunt, a subditis quoque illorum recipiantur.

21. Viae praeterea omnes et semitae in quibus ante annos 25 non est ambulatum, claudantur, et quaelibet Natio eas intercludat sub poena capitis, eligantur autem tres ex singulis Nationibus ad perlustrandas Alpes et intercludendas hujusmodi semitas.

Digitized by Google

22. Nemo nuncios extra Regnum sine scitu Reverendissimi Domini Locumtenentis mittere audeat.

23. Si attestaciones et aliae quaecumque causae inter Nobiles et Saxones intercedant, Nobiles Saxones ipsos primum coram Judice eorum prosequantur.

24. Domini Saxones qua libertate ab antiquo usi sunt ea deinceps quoque utantur.

25. Negotium Kolosvariensium et Bistriciensium in causis Judiciorum ex quo possessiones in tribus Comitatibus in Kolos, Doboka et Szolnok habeant, juxta Fassiones Comitum et Judicum Nobilium et ciuium ipsarum Ciuitatum observetur.

26. Quum propter illegitimas Litteras variae causarum dilationes in multorum dispendium fiant, decretum est, ut Litterae, quae Juridicae non fuerint, ne serventur.

27. Decretum est, ut quemadmodum Nobiles vi et authoritate Juris Patronatus sui, Decimas in bonis eorum existentes pro se contra quoslibet alios solita arendatione retinere possunt, ita etiam Saxones huiusmodi Decimas sibi ipsis coemendi habeant facultatem.

Ad ejus articuli obseruacionem supplicandum erit Reginali Majestati, ut ejus Majestas hujusmodi justae ordinacioni Dominorum Regnicolarum consentire dignetur.

Capitulares quoque Decimas, quas inter Saxones pro se colligere volunt, libere eas colligere possunt.

28. Cum mercatores Cibinium et Brassoviam ad vigesimam cum mercibus venire soliti sunt, alia via in terra Fogaras aperta est, quam Graeci et alii mercatores externi frequentant, neglectis locis vigesimarum, et unde furto equi educi et alia damna huic Regno fieri solent, decretum est, ut hanc quoque viam delecti homines videant et rectificent.

29. In recipiendis proventibus Teloniorum decretum est, ut in omnibus locis, in quibus in hoc Regno Telonia sunt, tempore nundinarum mercatores, et quaestuarii, ac mechanici omnes de singulis curribus soluant Denarios 4.

Coloni vero Dominorum Nobilium et subditi Siculorum et Saxonum Denarios 2. nec majori deinceps solutione graventur.

30. Nuncii ad Majestatem Reginalem, et Dominum Comitem Themesiensem Archi-Diaconus Thordensis, Petrus Toroczkai, Joannes Margondai, et Franciscus Mihaltz.

Budam ad Bassam et Sanchacum Szegediensem Ladislaus Kemény et Martinus Thorony. Ad civitates pro rectificandis mensuris Franciscus Sulyok, et Georgius Nyujtodi, ex Saxonibus Cibinii eligentur. Hujus rei executionem incipiant octavo die Festi Epiphaniarum Domini in Kolosvar, et sic deinde ad alias Civitates proficiscantur, qui fide mediante cognoscant ab omnibus morem ante 25 annos in vendendis rebus observatum, ut ipsa quoque venditio rerum eo modo inter homines possit ubique observari.

Pro revidendis et intercludendis viis et semitis Nicolaus Ombozi, Nicolaus Alard, Petrus Gerendi, ab his insolitae semitae ubique intercludi debeant,

Digitized by Google

ut nemo deinceps iter illac facere, aut merces aliquas deferre possit, fide mediante exigant ab omnibus, an viae illae alias quoque fuerint frequentatae, et a quibus, et cujusmodi merces per eas sunt portatae.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 294—301. După o copie simplă din muzeulŭ transilvanŭ.

CCLXXX.

1549 1549. Nobilulŭ *Petru Sandorŭ* din Bănatŭ rescumpără dela alți doi nobili moșiile sale din *districtulŭ Caransebeșului*, ce i se confiscase pentru nota de infidelitate.

Nos Capitulum Ecclesie Albensis Transyluanie Memorie Commendamus per presentes. Quod Nobiles Stephanus sandor. et Petrus similiter sandor filius eiusdem de Almaffa ab vna, ac Egregy Petrus Tyukway Capitaneus et Balthasar Cheepffy de Kayol Secretarius Spectabilis et Magnifici domini petri petrowyth de Suraklyn (numele din urmă s'a ștersŭ) Comitis Themesiensis et partium inferiorum Regni Hungariae capitanei generalis partibus ab altera coram nobis personaliter constituti, ydem etiam Stephanus et petrus sandor filius eiusdem Stephani Matura Intra se deliberatione prehabita Libere ac sponte confessi sunt et retulerunt in hunc modum, Quod Licet Inter ipsum Petrum sandor de Almaffa ac dictos petrum Tyukway et Balthasarem Cheepffy de Kayol ratione vniuersorum Bonorum et Jurium possessionarium eiusdem petri sandor vbilibet in Comitatu et districtu de Karansebes habitorum que Idem petrus sandor per notam infidelitatis, (quam certis ex causis incurrisse videbatur) amisisset, ac per dictos petrum Tyukway et Balthasarem Cheepffy, a Memorato domino Comite Themesiensi Impetrata et legittime obtenta fuissent, certe lites et questionum Materie orte mote suscitate et aliquamdiu ventilate fuissent, Tamen per interpositionem quorundam proborum et Nobilium virorum: in talem pacis et concordie deuenissent vnionem prout deuenernnt nostri in presencia. Quod ydem Petrus Sandor pro portione sua possessionaria in possessione Almaffa predicta in Comitatu de Karansebes existente habita ipsum solum precise concernentem, prefatis petro Tyukway et Balthasari Cheepfy florenis nouem paratis in pecunys soluisset, quibus ydem plene et integre vt dixerunt Ieuatis et perceptis portionem possessionariam dicti petri Sandor in possessione Almaffa predicta, eidem remisissent et resignassent prout remiserunt et resignauerunt coram nobis, Item ydem Stephanus et petrus sandor directas et equales medietates portionum suarum possessionariarum in possessionibus Motthnyk, Zaak, Morencz, Chernota ac predy Magwra in dicto Comitatu de Karansebes existentibus habitas in quantum dictum petrum sandor solum precise concernent, que nunc partim apud manus Nobilis domine

Digitized by Google

Anne Relicte et Joannis fily sui, partim vero in manibus domine Magdalene Nobilis quondam Ladislai Thywadar Relicte et Nicolai fily eiusdem Titulo dumtaxat pignoris Infra tempus redemptionis haberentur; simulcum cunctis earundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet Terris scilicet arabilibus cultis et in cultis, agris, pratis pascuis fenetis siluis nemoribus, montibus vallibus vineis vinearumque promontorys, aquis fluuys, piscinis piscatoris aquarumque decursibus Molendinis et eorundem locis, et generaliter quarumlibet vtilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus Memoratis petro Tyukway et Balthasari Cheepffy heredibusque et posteritatibus eorundem vniuersis ad se redimendas, dedissent contulissent et Inscripsissent, prout dederunt, contulerunt et ascripserunt coram nobis Jure perpetuo et Irreuocabiliter tenendas possidendas pariter et habendas. Nullum Jus nullamque Juris et dominy proprietatem sibypsis in eisdem directis et equalibus medietatibus portionum possessionariarum prefatarum dictum petrum sandor solum precise concernentem reseruando, sed totum et omne Jus ac quamlibet Juris et dominy proprietatem quod et quam in eisdem haberent seque habere sperarent etiam in futurum quouis modo in Memoratos petrum Tyukway et Balthasarem Cheepffy Transferendo et Transfundendo pleno Jure Coram nobis, assummendo nichilominus et obligantes sese ydem Stephanus et petrus sandor, prefatum petrum Tyukway et Balthasarem Cheepffy in quieto et pacifico dominio prefatarum portionum possessionariarum contra quoslibet legittimos Impetitores causidicos et turbatores tueri defendere et protegere, proprys Ipsorum Laboribus fatigiis et Expensis harum nostrarum vigore et Testimonio literarum mediante Datum feria sexta proxima ante festum Beate Margarethe virginis Et martiris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Nono.

Pesty, A. Szörényi Bánság III pag. 259—261. In archiva capitulului din Alba-Iulia. Cista Zarand. Fasc. 2 No. 53.

CCLXXXI.

1550. *Franciscŭ Kendi* şi *George Machkassy* se obligă a restitui naţiunei săsesci satulŭ românescŭ *Vaidei* din Transilvania, zălogitŭ pentru suma de 1000 fl. 1550.

My Kendy Ferencz es Machkassy Giergh aggywk emlekezethre myndeneknek, hog my wegeztunk az Zaz wraimal Haller Pether es Andras wram zek Byro altal illienmodon, hog ez jeowendew zenth Marthon napyan, ky keowethkezyk, Waydeth, ky Zaazwaroshoz walo wolth, nekyk meg ereztywk, de igh, hogh az mybe zalagon wolth az ezer fforinthba, az napra Machkassy Giergnek Bakayba az ew hazanal megh aggiak az ezer fforintoth,

Digitized by Google

es megh lewen az ew penze kezebeol ky bochassa es ezen my leuelunkel el foglalhassak. Kynek byzonsagara attuk ez my leuelunketh. Keolth Zekelwasarhelth, wyzkerezth estyn wasarnap 1550 eztendeoben.

Auslacher, Urkundenbuch, zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 120. Originalulŭ pe chărtie în archiva națiunei săsesci și a magistratului din Sibiiŭ No. 879.

CCLXXXII.

1550. 1550. *Nobilulŭ Sandrinŭ* din comuna Michaiulŭ-mare protestézĕ: că regele Ungariei *Ferdinandŭ* se nu dăruéscă altora moșiile sale și ale fratelui seŭ din Bănatŭ.

Nos Conuentus Ecclesie Sancti Benedicti de juxta Gron memorie commendamus per praesentes Quod Egregius Sandrinus de Nagy Mihály in sua, et Gabrielis de eadem Nagy Mihály fratris sui in personis nostram personaliter veniendo in presenciam, per modum protestacionis et Jnhibicionis nobis significare curauit in hunc modum, Quomodo ipse Inhibens, dictusque Gabriel, nedum Serenissimum principem dominum Ferdinandum Hungarie et Bohemie etc. Regem, dominum nostrum clementissimum a donacione et consensus sui Regy, universorum bonorum, oppidorum, possessionumque et porcionum, juriumque possessionarium videlicet Nagylak, cum pertinencys Palatha, Mezewhegyes, Rethkerth, Tamásháza, Révéz simul cum predys ad easdem spectantibus, Item Deregegyhaz, Achya et Fighed vocatis in Chynadiensi, item Zenth Gergh, Achy, Kerepcze, juxta fluvium Borza, cum tributis in eadem szent Gergh exigi consueto, et Castello ibidem habito nec non Podversa, Dupocz, Vaath, item Kywles, Raro, Zygheth, Kysded, Belzegh; Item Sythe, Serech, Igricy ac aliarum duarum villarum juxta fluvium Igon, Item Vasarhely, Jaam, et Rusocz appellatarum etiam quarumlibet possessionum atque villarum juxta fluvios Crasso et Withelnyk vocatarum, de eodem Crasso, item Felsew et Also Igazo nuncupatarum cum pertinencys earundem in Themesiensi Comitatibus adiacencium, verum eciam quelibet loca Capitularia et Conuentualia, et alia quoque queuis credibilia a quarumlibet literarum ipsorum, sub quacunque forma verborum superinde extradacione et emanari faccione, quomodolibet iam factis vel fiendis, et alios quoslibet, et signanter Reuerendissimum et Magnificum dominos fratrem Georgium Thesaurarium, et Petrum Petrowich de Petrovyna ab Impetracione, et se se statui faccione, usuque fructuum et prouentuum percepcione et percipi faccione huiusmodi Bonorum et Jurium possessionariorum supradeclaratorum eorundem Protestancium, Idem Protestans nominibus et personis, quorum supra, prohibuit contradicendo, et contradixit prohibendo publice et manifeste coram nobis Harum nostrarum vi-

Digitized by Google

gore et testimonio literarum mediante. Datum feria sexta proxima post festum Epiphanie Domini Anno eiusdem Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. p. 49—50. Dupe transumptulŭ conventului din Garam St. Benedictŭ dela 1795, în archiva familiară a contelui Zay.

CCLXXXIII.

1550. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Cluşŭ* rógă pe regina Isabella, se invite pe comitele din comitatulŭ Hinedórei şi alŭ Zarandului, ca se persecute şi pedepséscă pe *furii şi făcătorii de rele* din comitatele aceste, etc. 1550.

Articuli tam per Dominos Nobiles Regni Hungariae, quam Dominos Regnicolas Trium Nationum Regni Transylvaniensis in Comitiis Kolosvariensibus ad Diem Festum Purificationis Mariae indictis conclusi, et eorum nomine Majestati Reginali exhibiti in Anno Domini 1550.

. . . . . .

6. Licentia vero furum et aliorum malefactorum maxime in terra Hunyadiensi, quin sciamus qui sint; cum eo jam ex impunitate pervenerit, ut infinita mala jam ab eis fiant, Majestati Vestrae supplicamus, ut Domina Nostra Clementissima, dignetur mandare Domino Comiti, ut juxta decreta Dominorum Regnicolarum in Comitatibus Hunyadiensi et Zarandiensi fures et alios malefactores ubique in ditione sua persequi jubeat, ne majora mala per impunitatem illorum in dies subsequantur.

. . . . . .

10. Statutum quoque est, ut quemadmodum hactenus ita etiam deinceps fures et alii malefactores omnes per homines ad id deputatos persequantur, in qua re eo modo et ordine procedatur, quemadmodum fuit determinatum, hoc uno excepto, ut ad fassionem trium hominum ignobilium, Nobilium vero duorum, quilibet malefactor puniatur, ita tamen, ut homines illi, qui eorum fassione alios indicaverint, sive Nobiles sive Ignobiles fuerint, sint probi, honestae et bonae famae homines, ne ad fassionem malorum et infamium hominum alii malefactores puniantur.

Si vero in Nobilem aliqua suspicio furti vel alicujus flagitii fuerit, talis ad fassionem septem aliorum Nobilium honestorum judicetur et ad sedem illius Comitatus, ubi fuerit, ad puniendum deducatur.

Solutio autem comitum juxta ordinem contributionis sunt duo denarii ex singulis portis, nec se ad rem et bona malefactorum ingerant, nec colonos ipsos ad victualia aliqua cogere sed impensis eis deputatis vivere debeant.

Digitized by Google

Cum autem multae querelae contra Comites fiant propter errores ab eis in persecutione malefactorum comissos, videtur dominis Consiliariis una cum Dominis Regnicolis, quod Comites ipsi ad excusationem suam ipsorum, si quando de his accusarentur, penes nomina malefactorum delicta quoque omnia, ex quibus malefactor ille punitionem meruit, consequantur [1]).

Modus autem puniendi talis observetur, ut pro rebus infra valorem floreni nemo occidatur, sed virgis tantum cedatur, pro omni autem quadrupede furto ablato puniatur vita, videlicet pro equo, bove, vacca, ove, porco et apibus. In puniendis vero illis, qui aurum furtim cambiant, cum talis mos ab antiquo fuerit observatus, ut qui in eo crimine fuerint deprehensi, bis caput suum redimere possint, tertio vero capitis supplicio afficiantur, decretum est, ut mos iste etiam deinceps in hac re observetur.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 302—306. Copie simplă în archiva muzeului transilvanŭ din Cluşŭ.

CCLXXXIV.

1550. 1550. Dieta Ungariei, întrunită la Poşonŭ, concede, ca *iobagii se se potă strămuta de la unŭ domnŭ la altulŭ*, pe lângă anumite condiţiuni.

Nos Ferdinandus divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Rex semper augustus, Infans Hispaniarum, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabanciae Marchio Moraviae et Comes Tyrolis etc. Memoriae commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit universis. Quod Domini, Prelati, Barones, Nobiles, caeterique Ordines et Status fideles subditi huius Regni nostri Hungariae, in presenti generali Conventu pro festo Epiphaniarum Domini anno Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo Posonii celebrato, ex edicto nostro congregati, exhibuerunt nobis humiliter infrascriptos Articulos in Conventu ipso communibus omnium ipsorum votis conclusos, ad propositionem nostram eis factam respondentes. Supplicaruntque Nobis humillime, ut universos et singulos Articulos ipsos, omniaque et singula in eis contenta ratos, gratos et accepta habentes, Nostrumque Regium consensum eisdem prebentes, authoritate et potestate nostra Regia acceptare, approbare et confirmare, atque tam nos ipsi conservare, quam per alios omnes consevari facere dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor talis est.

. . . . . .

(XXXIV.) Quod ad migracionem colonorum attinet, ad quam libere

1) In altă exemplariŭ: conscribantur.

Digitized by Google

permittendam multis et gravibus racionibus Maiestas Regia fideles suos clementer hortari dignata est, tametsi dominis Prelatis ac nonnulis eciam ex dominis Baronibus probabatur migracionem colonorum liberam ubique relinquendam esse, nulla condicione interposita; cum tamen in contrariam sentenciam pluribus suffragiis itum esset, ut videlicet condicionibus quibusdam interiectis migratio libera non relinquatur, tandem communibus votis sic est conclusum.

(XXXV.) Ut servicia ac alios census et prouentus, iuxta superioris anni constitucionem, teneantur hoc eciam tempore coloni prestare; verum in imposicione, educillacioneque vinorum, que plerumque miseris grauis admodum et onerosa esse solet, certa limitacio fiat, supraque seruicia superiori anno limitata colonus oppressus alio migrandi liberam habeat facultatem, modo et ordine, ut inferius declarabitur.

(XXXVI.) Statutum est igitur, quod nemo Dominorum, aut Nobilium vina colonorum suorum, illis inuitis, eciam precio auferre possit, sed si vina coloni aliis venderent, ea domini precio ipso, quo aliis vendita fuerant, sibi recipere pocius quam aliis concedere possint. Modus vero educillandi vina is est constitutus, ut in quorum dominorum aut Nobilium bonis promontoria vinearum non sunt, cogunturque coloni aduecticia et externa vina bibere, liberum sit colonis a festo Michaelis usque ad festum Natiuitatis Domini vina educillare, et tandem dominis toto anno, iusto precio, iustaque et consueta loci mensura, tantummodo ne per urnas vel amphoras in singulas colonorum domos vina imponant ac distribuant, preciumque vini hoc modo distributi vi exigant, ab his etiam, qui vino libentius carerent. In illis vero locis, in quibus promontoria sunt vinearum, habentque coloni vina ex promontorio eodem proveniencia, conclusum est, ut de festo Michaelis usque ad festum Georgii coloni sua vina huiusmodi possint educillare. Reliquo vero tempore dominis in bonis suis continua vinorum educillacio sit libera, modo superius descripto, et non aliter. Quod si infra dicta festa Michaelis et Georgii vina illius promontorii colonis deficerent, dominus eius loci, non alius quispiam, possit medio hoc quoque tempore educillare, modo supradicto.

Educillacio autem ipsa medio unius vel alterius ex colonis, per dominos aut Nobiles in suis bonis, iuxta veterem consuetudinem, modo praemisso fieri possit. Ita tamen, ut colonus ille interea quo vinum educillaverit, ab hebdomadali servicio domini sui liber sit, et insuper Dominus suus pro cura et expensis educillationis de singulis urnis, que ubique ad triginta duas pintas supputari possunt, singulos quattuor denarios ungaricos soluere teneatur.

(XXXVII.) Super modo autem et ordine, qui in licentiacione coloni migraturi, si cui videlicet immunitates et ordo, tum in superiori, tum vero in presenti Conventu super his constitutus non observetur, tenere debet, statutum est, ut in singulis Comitatibus coram Vicecomite et Judicibus Nobilium ac Juratis Nobilibus, qui superiori anno fuerant constituti, in facie sedis Nobilitaris, Dominus aut Nobilis is in cuius bona colonus migraturus se conferre constituit, deferat querelam ipsius coloni migraturi; ita tamen, ut singulis quindecim diebus, aut ad summum singulis mensibus sedes in Comitatu conuocetur, eaque querela audita, Vicecomites, Judices et Jurati Nobiles, de eorum medio mittant

Digitized by Google

tres Nobiles, cum uno vel altero Judicum Nobilium, ad faciem eius loci, ubi habitat colonus migraturus, ibique prefatus Dominus aut Nobilis coram ipsis per Judicem et duos ciues illius loci, simul et tres vicinos et commetaneos propinquarum villarum, Nobiles vel ignobiles, comprobet, colonum illum per dominum suum extra premissam constitucionem impeditum fuisse, nec talis Judex, aut civis loci illius, vicinique et commetanei per dominos suos a dicenda veritate prohibeantur, sub pena sedecim marcarum. Si qui prohiberentur, colonus illico dimittatur, sine ullo ulteriori iudicio; propterea quod prohibicio pro sufficienti probacione iuste querele haberi debere videatur. Quod si ipsi Judex vel ciues duo testificari nollent, in singulis marcis convincantur, et nihilominus ad fassionem suam prescriptorum trium vicinorum ac commetaneorum, colonus migraturus absoluatur. Quod si vicini quoque et commetanei fateri nollent, ipsi quoque in singulis marcis convincantur, et colonus modo premisso liber dimittatur. Casu vero quo testes ipsi, testimonia sua deponentes, inter se discreparent, et tam pro colono quam contra eum paria testimonia essent, tum Judices supradicti, secundum ipsorum conscienciam, prout videlicet veriora eis et probabiliora videbuntur, iudicium et iustitiam faciant. Examinacio autem testium eo modo fiat, ut singillatim ac seorsum testes examinentur, ac ad deposicionem iuramenti de veritate fatenda utraque pars, quarum interest, admoneatur. Que si ambe non compararent, tunc nihilominus ad comparentis instanciam dicti Judices procedant, modo supradicto, iudiciumque et iusticiam, secundum premissas attestaciones, ubique faciant. Quod si colonum absolvendum esse compererint, solutis prius debitis, si quibus colonus domino suo vel alteri alicui in bonis domini sui obligatur, illum liberum faciant. Si alterutri parti graue et onerosum iudicium illorum foret, liceat utrique pro libito causam prouocare seu appellare ad Vicecomitem, ac ceteros Juratos Nobiles et Judices Nobilium, in faciem sedis Comitatus eiusdem, teneanturque ipsi Viceconites, Judices Nobilium et Jurati, sine mora, causam ipsam reuidere, et in ea fidelem sentenciam pronunciare. Cui sentencie nulla ulterior sit appellatio. Neque post iudicium huiusmodi factum, colonum suum liberum iam prononciatum quispiam Dominus aut Nobilis vi aut fideiussione, vel alio quovis pretextu retinere audeat, sub poena ducentorum florenorum, per Vicecomitem irremissibiliter exigendorum, et parti ipsi Vicecomiti, Judicibus ac Juratis Nobilibus equaliter, partim vero lese parti solvendorum. Eadem ratio tam in iudicio primo, quam in appellacione obseruetur si cum ipsomet eciam Comite causa alicuius coloni de bonis illius migraturi emerserit. Dominus preterea ac Nobilis, qui sub iudicio vel appellacione colonum illum suum de quo fit iudicium, quovis genere pene, aut multe oppresserit, in pena supradicta ducentorum florenorum conuincatur. Interim tamen idem colonus servicia, instar aliorum colonorum, exhibere ipsi domino suo teneatur, usque ad finem litis. Si vero compertum fuerit quod colonus nullam iustam querimoniam habuisset, propter indebitam accusacionem domini sui, in viuo homagio, florenorum videlicet viginti, domino suo convincatur.

(XXXVIII.) Hoc eciam declarato, quod si quis colonum alterius per vim abduceret, siue clam aut furtim, aut fugientem reciperet, modo premisso

Digitized by Google

tres Jurati Nobiles, cum uno vel duobus Judicibus Nobilium, ad faciem loci illius, quo se colonus alterutro modo recepit, accedant, et ibidem ordine predicto, comperta rei veritate, colonum talem statim domino priori restituendum pronuncient. Si vero dominus eius loci colonum ipsum contra illorum deliberationem retineret, ex tunc in ducentis florenis, modo premisso, parti lese et Judicibus persolvendis convincatur. Si vero dominus vel Nobilis ipse non in eodem Comitatu, sed remotius resideret, aut forte absque scitu illius talis colonus per illius officiales vel colonos abductus foret, aut ipse colonus clam ad eius bona aufugisset, sicque officiales et coloni talis loci, ubi colonus reperietur, inscio domino reddere recusarent, tunc dominus premissa pena statim non mulctetur, sed iuxta loci distanciam terminus unius vel alterius sedis iudiciarie ad restituendum talem colonum ei concedatur, et colonus domino suo per Vicecomitem et Judices Nobilium restituatur sive is in bonis regiis, sive in aliorum fuerit.

(XXXIX.) Hoc preterea addito, quod cum plerumque contingat, aliquos dominos et Nobiles colonum quempiam suum, sub pretextu alicuius falsi criminis captivare, et congregatis personis que sibi videntur, eum in amissione capitis, sub forma iudicii, condemnari facere, vel eciam aliter captivare, et tandem fideiussione obligare, ut sic semper colonus fideiussione obstrictus alio migrare non possit; propterea statutum est, ut non obstante talis iudicii administracione, aut fideiussionis obligatione, colonus indebite hoc modo affectum se esse prehendens, ad eum, ad cuius bona migrare proposuerit, querimoniam et omnes processus ac probaciones, modo praemisso, agere, et si indebite grauatus fuisse, vel aliter iniuste in obligatione fideiussionis positus iure comperietur, fideiussores absoluantur et colonus modo premisso migrare possit. Si autem iusto iudicio condemnatus et fideiussione merito obligatus fuisse iudicabitur, satisfaciat domino suo et maneat.

. . . . . .

(LXII.) Preterea statutum est, quod pro evitandis diversis inconvenientiis, que hactenus sepenumero in Comitatibus contigerunt, propter incerta et ignota sigilla, in posterum in singulis Comitatibus sub uno sigillo litere nomine Comitatus expediende, ex benigna concessione Regie Maiestatis, expediantur, quemadmodum fit in Comitatu Symigiensi; que quidem sigilla postquam fuerint impetrata et comperta, asserventur in singulis Comitatibus in archa, seu ladula, sub sigillo Vicecomitum, Judicum et Juratorum Nobilium, neque excipiantur, nisi cum tempore sedis iudiciarie litere alique nove Comitatus fuerint obsignande, quibus eciam literis subscribant se idem Vicecomites, Judex et Jurati Nobiles, vel ex eis qui sciunt scribere, simul eciam Notarius Comitatus.

. . . . . .

(LXXII.) Statutum est eciam, ut rustici illi, qui vel propter famem, vel metu Turcarum, de Sclavonia in Hungariam, per hos annos, emigrarunt, per eos, in quorum bonis sunt, si sponte redire voluerint, remittantur, nec retinere audeant, sub pena in articulis migracionis colonorum expressa.

. . . . . .

Digitized by Google

Nos igitur supplicacione premissa dictorum fidelium nostrorum Dominorum Prelatorum, Baronum ac Nobilium, aliorumque Regni huius nostri Ordinum ac Statuum, clementer admissa, predictos universos et singulos articulos, modo premisso nobis praesentatos, praesentibus literis nostris de verbo ad verbum inseri et inscribi fecimus, eosdemque, ac omnia et singula in eis contenta, ratos, gratos ac accepta habentes, eisdem nostrum Regium consensum benevolum, pariter et assensum prebuimus, ac illos et queuis in eis contenta, nostra Regia autoritate acceptavimus, approbavimus, ratificavimus et confirmavimus; offerentes Nos clementer, quod premissa omnia, in predictis articulis contenta, tam nos ipsi inviolabiliter obseruabimus, quam per alios fideles subditos nostros cuiuscunque status et conditionis existant, observari faciemus; immo acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum. Datum Posonii decimatercia mensis Februarii, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, Regnorum nostrorum Romani vigesimo, aliorum vero vigesimo quinto.

Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. III, pag. 293—326. Exemplariŭ contemporanŭ in archiva cancelariei aulice ungaresci. — Corpus Juris hungarici Tom. I. (1779) pag. 428—442.

CCLXXXV.

1550. 1550. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie lui *Toma de Nadasd*, comitelui din Fagarașŭ, că-și dă tótă silința pentru eliberarea voivodului *Ștefanŭ Mailatŭ* din captivitatea Turcilorŭ, și că *Polonii* aŭ avutŭ o luptă cu *Moldovenii*, în care luptă au peritŭ mai mulți Moldoveni.

Causam Domini Majlathi ita profecto hactenus egi, ut in omni legatione singularem de eo apud Bassas, quorum opera potissimum hoc negotium confieri posset, per Oratores nostros, mentionem fieri voluerimus. Nunc quoque, cum Oratores nostri, cum censu, et donariis ad Portam Caesaris mitterentur, ita a me edocti sunt, ut et Dominum Majlathum, et Dominum Valentinum Thörök [1] per omnem occasionem conviant, eoque modo, in consequenda eorum libertate utantur, quam soli ipsi Oratoribus praescriberent. Illud tamen quod Spectabili, et Magnifico Domino Comiti a Salmis, Dominatio vestra Spectabilis et Magnifica me dixisse scribit, fieri quidem potest, me ejusmodi aliquid dixisse, tam cum male affecto corpore tum essem, nihil tale a me profectum esse memini. Si vero dixi aliquid huic simile, ad mores Turcicos respexi, quod largitione illi vehementer caperentur, nihilque esset, quod amore pecuniae facere recusarent, nec ullam praeterea viam illius libertatis esse video.

1) Hujus captivitatis, ipse Martinusius, causa erat, nec Majlathi eliberationem, ut ex eventu patuit, serio urgebat. (Fr.).

Digitized by Google

Novi nunc nihil est, nisi quod tres Chiaussi Caesaris non ita multo ante, apud me erant, quorum duo gratulatum ad me, de reditu Caesaris a Persia missi fuerant, quos 15 Februarii remisi, tertium vero una cum Oratoribus nostris, cum censu, et donariis 5 Martii absolvi, qui Coronae nuncium filii Caesaris Feredevith Chiausium obvium habuerunt, per quem molossos, aliosque canes leporarios, a me sibi mitti postulavit. Caesar una cum uxore, filiaque sua, et genero Rustan Bassa, ad loca Adrianopoli vicina, in quibus venari consvevit, animi gratia venerat, ubi filium quoque suum, quem in ejus absentia Adrianopoli reliquerat, convenit, peractaque venatione, remisso iterum Adrianopolim filio, solus Constantinopolim reversus est, ubi bellicum statim apparatum suis omnibus denunciari jussit, quod qua ratione ille fecerit, nescio.

Poloni et Moldavi, bello inter se decertarunt, multique ex Moldavis, ut intelligo, desiderati sunt, quid deinceps ab illis fiat, divinare licet verius, quam scribere. Hic ego inter Moldavos, et Transalpinenses, tamquam inter Scythicam vastitatem sedeo, omnium rerum novarum, quae aliqua voluptate afficerent, inscius. Gratum itaque mihi esset si Dominatio vestra Spectabilis et Magnifica veteris amici sui memor, de rebus, quae isthic aguntur, faceret (me) interdum certiorem, cum ea tantum vera esse ducerem, quae a Dominatione vestra Spectabili et Magnifica profecta acciperem etc. Ex Monostor 24. Martii 1550.

Frater Georgius
Episcopus Varadiensis Thesaurarius et Locumtenens.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag 198—200.

CCLXXXVI.

1550. Istoricului *Antoniu Verančiu* scrie lui *Michaïŭ Ciacu*, că episcopulŭ din Agria, *Nicolae Olahulŭ*, l'a numitŭ archidiaconŭ în diecesa sa [1]). 1550.

Antonius Wrancius Michaeli Chiacchio S.

. . . . . .

Mihi reverendissimus dominus Nicolaus Olahus, vir clarus et antistes, animoque in me maximo, archidiaconatum in ecclesia sua contulit, cujus pos-

1) Din acestŭ documentŭ, precum şi din cele, ce le vomŭ publica mai la vale, se vede, că Antoniu Verančiu, acestŭ istoricŭ plinŭ de urâ asupra Românilorŭ, îşi daloresce întrega sa carieră unui românŭ, lui Nicolae Olahulŭ.

Digitized by Google

sessione per procuratorem accepta, ipse quoque petam Augustam. Tu jam illi negotio, quod te rogaram, respondeas velim, cujus moram si longius proferes, majore me damno afficies. Vale. XVI. Maji MDL. Viennae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 63—65.

CCLXXXVII.

1550. 1550. *George Martinusiu* locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógá pe *Toma de Nadasd*, comisariulŭ regelui Ferdinandŭ, se vină cătŭ mai în grabă cu armata germană, ca se ocupe Transilvania, încă inainte de ce ar ocupa-o Turcii.

Spectabilis et Magnifice etc. Quemadmodum prioribus quoque litteris meis, Dominationem vestram Spectabilem et Magnificam, ita nunc quoque rogo, ne moram faciant, videant, quid de negotio castri Almas statuere velint, dummodo moram ne faciant, etiamsi necesse erit, exercitum Germanicum relinquere sub castro Almas, alias tamen copias statim huc adducant. Illud enim Dominationes Vestrae, certo persuasum habeant, quod hic omnia jam parata sint, nihil aliud jam desideratur, nisi ut Dominationes vestrae cum copiis regiis statim veniant. Si enim Comes Temesiensis (Petrovics) ingredietur, ne haec omnia perturbet, et, si prior Devam venerit, ita angustias illas occupabit, ingeniisque et aliis munitionibus se muniet, ut nos hinc ei nihil nocere poterimus, ipse autem a tergo liberam habebit viam. Necesse igitur esset, ut nos priores Devam occuparemus, ita postea et ille ab ingressu facilius cohiberi posset. Veniant igitur Dominationes vestrae absque aliqua cunctatione. Scripsi etiam Domino Generali Capitaneo (Joanni Castaldo), Suam tamen Dominationem Spectabilem et Magnificam tantopere solicitare non possum, et molestiam aliquam Suae Dominationi Spectabili et Magnificae inducerem. Ingressum autem Comitis (Castaldi) Dominatio vestra Spectabilis et Magnifica intelliget ex litteris reginae, quas Domino Generali misimus. Ex castris ad Albam Juliam positis 5. Junii 1550.

Ejusdem Dominationis Vestrae Spect. et Magnif.

delitissimus

Frater Georgius
Episcopus Varadiensis Thesaurarius et Locumtenens.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars. II. pag. 200—202

Digitized by Google

CCLXXXVIII.

1550. Dómna *Dorotea*, fica nobilului *George Gorbanü* din Almaşü în Bănatü, vinde sororei sale *Ana* părţile sale de moşie din districtulü Caransebeşului. 1550.

Nos Capitulum Ecclesiae Albensis Transsylvaniae, Memoriae Commendamus per presentes, Quod Nobilis domina Dorothea de Zazsebes, filia Nobilis quondam Georgy Gorban de Halmos Relicta vero Jacobi Waday onera et quelibet grauamina Nobilium petri Michaelis, Adami et pauli filiorum aliorumque cunctorum fratrum propinquorum et consanguineorum suorum quos infrascriptum tangeret et concerneret, sew tangere et concernere posset Negotium super se assummentes, Coram nobis personaliter constituta sponte et libere fassa est et Retulit in hunc modum, Quod ipsa cum ob fraternalem amorem et dilectionem, quibus Erga Nobilem dominam Annam Nemes filiam Nobilis quondam Georgy Nemes, consortem vero Nobilis Georgy prygory fily Bena de Karansebes sororem suam afficeretur, Tum vero pro florenis viginti Monete currentis paratis in pecunys plene, vt dixit, ab eodem Georgio prygory leuatis et perceptis, Totales portiones suas possessionarias In possessionibus prygor, Rawna, dolynpathak et pades, In districtu de Karansebes Existentibus habitas ipsam Jure auitico concernentes, simul cum cunctis earundem pertinencys et vtilitatibus quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis pratis, campis, pascuis, fenetis siluis, nemoribus, montibus, colibus, rubetis, spinetis, arundinetis, aquis, fluuys, et aquarum decursibus, piscinis, piscaturis, piscinarumque et molendinorum locis, vineis et vinearum promontorys Et generaliter quarumlibet vitilitatum et pertinentiarum earundem Integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis, Ad easdem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, que videlicet pro nunc in manibus dicti Georgy Prygory haberentur, memoratis nobilibus Georgio prygory, et dominae annae Nemes consorti eiusdem, sorori suae, heredibusque et posteritatibus eorundem vtriusque sexus vniuersis, pro dicto fraternali amore et dilectione ac premissa summa pecuniarum, florenorum scilicet viginti, dedisset et contulisset et Inscripsisset, prout dedit contulit et Inscripsit Jure perpetuo et Irreuocabiliter Tenendas possidendas pariter et habendas, Nullum Jus, nullamque Juris et dominy proprietatem In eisdem sibi ipsi aut heredibus suis reseruando, sed totum et omne Jus ac quamlibet Juris et dominy proprietatem quod et quam prefata domina dorothea in eisdem haberet seque et suos habere speraret Etiam in futurum quouismodo In eosdem Georgium prygory et dominam Annam Nemes sororem suam, eorundemque heredes et posteritates vtriusque sexus vniuersis transferendo et Transfundendo pleno Jure, Saluis tamen Juribus eiusdem dominae et filiorum suorum in prefatis possessionibus habitis, quae nunc apud manus Nobilis Michaelis Mezew titulo pignoris haberentur, eidem dominae Dorotheae et filys suis prenominatis semper permanentibus Ex quibus cum primum easdem Juridice obtinuerit partem, eosdem dominam dorotheam

Digitized by Google

et filios suos concernentem extradare teneatur, harum nostrarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum feria sexta proxima post festum Corporis Christi. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo.

Pesty. A Szörényi Bánság. III. pag. 261—262. In archiva capitulului din Alba Iulia. Cista Zarand. Fasc. 2. Nro. 34.

CCLXXXIX.

1550. 1550. Notariulŭ *Nicolae Mykulich* din Oradea-mare scrie lui *Toma de Nadasd*, că voivodulŭ *Stefanii Mailatŭ* este greŭ bolnavŭ in captivitatea sa din Constantinopolŭ, şi că sultanulŭ turcescŭ se pregătesce cu resbelŭ asupra regelui Ferdinandŭ, dacă nu-i va restitui cetăţile din Ungaria, ce le ocupase in anulŭ trecutŭ.

His proximis diebus fui apud Reverendissimum Dominum Varadiensem (episcopum) Albae Juliae, ubi constitutus sum cum Oratoribus Suae Reverendissimae Dominationis, et Magnifici Domini Joannis Török Constantinopoli adventis, (sic) qui admonuerunt me, ut Spectabili et Magnificae Dominationi vestrae, ex parte Spectabilis ac Magnifici Domini Majlath aliquid scriberem, quem certo narrant, nunc in Tedicula [1]), gravissima affici aegritudine, et nihil pro tunc potuisse huc de statu suo scribere. Dominus Valentinus Török est in Jaynyzzar [2]), separatus jam a Domino Majlath et in gravissimo mancipio detinetur, nec pristino praesidio fruitur.

Orator regiae Majestatis Marcus Zyngy, nondum est (in) aulae conspectum Imperatoris productus, nec tributum eo tunc est ab eodem receptum, neque etiam aliquod adminiculum, hospitii eidem attributum, sed solitariis expensis utitur. Requisitus est per Bassas, utrum sit edoctus, si castra Agriae, et alia anno praeterito intercepta, regia Majestas reddere intendat, alioquin induciarum nulla spes habeatur, sed arma quamprimum exspectentur. Bellum Turcicum dicunt esse in itinere, non tamen ultra 20.000 se extendens. Dicunt praeterea Caesarem contra Persam, recentia arma velle movere, et quamvis Agria obsidenda esse vereatur, timendum tamen sit potius Castro Zigeth cum suis vicinis castris etc. Dat. Agriae 13 Junii 1550.

Nicolaus Mykulich Notarius Varadiensis.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars. II. pag. 202—203.

---

1) Hoc nomine venit Castellum, ut vocant Septemturrium, in quo Legatos aliorum, indicto bello, Turcae solent includere. (Pr.).

2) Verisimiliter carcer, in quem factiosi laniczani conjici solent. (Pr.).

Digitized by Google

CCXC.

1550. Canonicului *Antoniu Verantiu* scrie profesorului *Ionă Hasenberg*, că sultanulŭ turcescŭ cere dela Ardeleni 500 de cai, unŭ nou feliŭ de tributŭ, ce-lŭ plătiau până aci numai *Românii*. 1550.

Antonius Wrancius Joanni Hasenbergio S.

. . . . . .

Nova si quaeris, Viennae, providentia optimi, pii felicis principis quieta sunt omnia; de finium etiam tumultibus mitiora, quam quum discedebatis hinc, afferuntur. Ex Transsylvania id habetur. Oratores, quos Heremita ad Turcam miserat, redierunt; iis audiendis publicus Thordae conventus decretus est, et laetane an tristia retulerint, is qui haec mihi referebat, ignorabat. Barbarus tamen imperavit Hemeritae CCCCC. equos Transsylvanos, Petrovio CC., misitque pro his utrique pecuniam, ne gratis eos petiisse videretur. Quantum haec res habeat fuci, nescio an poteris perpendere, quod ejus factionis ignoras conditionem. Novo certe vectigali, nisi me fallit opinio, sternit Tyrannus viam, et jugum sensim pergit iis injicere, quos in plagas pellicit. O egregium venatorem, o fallacem Heremitae et Petrovii in Turca fiduciam. Nequit, nequit, mihi crede, turcica perfidia cum iis, quibus imminet, ullis vel aequitatis vel honestatis terminis consistere. Hactenus Valacchorum erat hoc tributi genus, de quorum equitiis meminit Strabo VII. libro; jam et Transsylvanorum erit. Verum eos quantum putas animi habituros, ut vel quadrantem pro his equis accipiant? alioqui mox ingratitudinis arguerentur, ne quid pejus divinem, tamquam parum a Turca accepissent: frui scilicet, ejus beneficio, libertate et patria. Novi equidem ego latronum praxes et insolentiam, vereorque insigniter, mi Hasenberge, ne ad tributum solitum, quod quotannis pendunt Solymano a Valpensi, Soklosiensi, Quinqueecclesiensi et Strigoniensi excidio appendant jam et equorum pensionem, paulloque post ubi huic quoque oneri clitellam eorum sufficere viderint, cogantur demum et impuberum suorum decumas dare. Sed vivunt augusti, vivunt optimi et fortissimi caesares nostri, vivantque, obsecro, et valeant, idque jam tandem injuriarum, vibrato in orientem gladio, non ferant. Si quae alia occurrerint litteris digna, officiosssime ad te, dum hic ero, perscribam. Tu vero mei memineris et felicissime valeas. 20. Junii 1550. Viennae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 71—73.

Digitized by Google

CCXCI.

1550. 1550. *Antoniu Veranțiu* rógă pe *Nicolae Olahulŭ*, episcopulŭ din Agria, se-lŭ recomande regelui Ferdinandŭ pentru unŭ nou postŭ în hierarchia bisericéscă [1].

Antonius Wrancius Nicolao Olaho praesuli suo S.

Beneficium quoddam non exile, ut referunt, vacavit per hosce dies Strigonii, cujus causa dudum quidam istuc jam profecti sunt, quod ego serius quidem intellexi, quam res mea postulabat. Quamquam igitur satis verecunde agam pro me ipso in hoc beneficio consequendo, quum adhuc nulla merita me in factione vestra commendent: non desunt tamen causae, quibus id audere non expavescam. Clementia inprimis, bonitas munificentissimi principis tui, deinde singulare judicium quo polles in hominibus cognoscendis. Non dubitans igitur, certum te jam et persuasum esse de integritate mea, qua in istius optimi principis servitio reliquum id aetatis meae sum exacturus, te praesul amplissime, majorem in modum peto, ne dedigneris, si licebit, viderisque e dignitate eque re mea futurum, mei apud serenissimum regem meminisse. Nihil volens interea tanto domino, tamque pio parenti meo, de me jam non mediocriter in episcopatu suo merito vel oneris vel molestiarum imponere. Cujus quidem erga me animum tanti facio et facturus sum per omnem vitam, quanti quidvis beneficiorum, quod in homines quam dignissimos conferri possit. Omnia enim optima et felicissima mihi accessisse perspexi, ubi me in gremium benevolentiae tuae vidi pervenisse. Sed ex me quid vicissim velim polliceri aut debeam? equidem praeter fidem atque obsequia nihil invenio magnitudini tuae convenientius.

Haec tamen ita jam data, dedita atque addicta tibi sunt, ut nisi morte mea divelli a tuo limine minime queant. Quicquid igitur tua opera tuaque commendatione accedet mihi fortunarum, id tuum censebo semper, nempe in tuum hominem collatum. Vale. 2 julii 1550. Viennae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 76-77.

1) Vedĭ și documentulŭ Nr. CCLXXXVI.

Digitized by Google

CCXCII.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie profesorului Ionŭ Hasenberg despre incursiunile, ce le-au făcutŭ *Tătarii* şi *Românii* în ţinuturile Poloniei. 1550.

Antonius Wrancius Joanni Hasenbergio suo S.

. . . . . .

Caeterum quum aliis nostris de rebus nihil est, quod scribam, scribam externa, ne ullum tempus praetermittam, quo aliquid litterarum mearum accipias. Afferunt, Polonos concessisse tandem regi suo uxorem, cujus causa totum illud regnum hactenus turbabatur. Ea tamen conditione, ut de ea coronanda, deque liberis, si quos ex illa suscepturus esset, ad regnandum eligendis prorsus omnem spem et cogitationem abjiceret. Dura amanti et praesertim principi a subditis conditio. Verum sic bonus juvenis evictus procerum suorum pertinacia et libertate, omnino succubuit, et in concordiam cum iis rediit, quam bono, quamque aequo animo, forsan melius perspiciemus cubuit, et in concordiam cum iis rediit, quam bono quamque aequo animo, forsan melius perspiciemus, ubi paulo post evaluerit. Sed ne humanis rebus unquam desit Erynnis aliqua, odia nobilitatis a filio versa sunt in matrem. Insimulant hanc, multa olim dum imbecillitate mariti fracti jam senectutis incommodis regnum moderatur, severius licentiusque, quam pro muliebri sorte conveniebat, praedia et possessiones privatorum usurpasse. Nunc quique sua reposcunt, hisque de rebus eodem comitiorum loci judicia agitant, regina ipsa non plus a comitiis quam uno milliari distante. A Turca etiam non sunt quieti. Superioribus mensibus non exigua Turcarum, Tartarorum et Valacchorum manus fines eorum ex ea parte Poloniae, qua eas nationes attingunt, per Podoliam, transito flumine Borysthene invaserant. Pretvicius homo slesita, belli gnarus, et in hostiles incursus promptissimus, qui ea loca praesidio tuetur, cognito hostium adventu, et jam de insidiis quoque in vicinia dispositis factus certior, dimisso in arce, cui praeest, Ochyakovo nuncupata, parvo milite, cum reliquo ipse quoque in insidias e regione hostium perexit, facta prius late apud hostes fama de sua aliorsum profectione, simulque mandat arcis praesidio, ut ubi hostes impetum in arcem fecerint, edant ingentem omni ex parte tubarum, tympanorum et bombardarum fremitum, quamque maxime possint, persuadeant hostibus ea specie, milite arcem non esse vacuam. Adveniente itaque designato eruptionis tempore, erumpunt ex insidiis barbari, summaque vi atque alacritate impetum in arcem faciunt. Pretvicius accepto signo oppugnationis, quod suis praeceperat, prodit etiam ipse, bifariamque divisis copiis, accurrit impiger, et in hostium terga, qui longe majore numero erant, quam ipse, irrumpit. Insperata invasione tantum fertur terruisse Barbaros, ut ne vultibus quidem ad imminentes Polonos conversis, extemplo se se in fugam effuderint. Pretvicius eos ad Borysthenem usque continuata victoria insequutus, qui jam ob

Digitized by Google

veris vicinitatem imbecilliore glacie tenebatur, in tantum casum adegit, ut qui eis amnem substiterant, ruina glacierum in aquis oppressi sunt. Minimo numero fuerunt superstites. His de rebus missi sunt oratores ad Polonum, qui Turcae nomine Pretvicium cum commilitonibus suis ad necem exposcant, quod si minus libuerit, CC. M. florenorum exigunt propter foedus violatum. Fuere quidam, qui dedendum hosti Pretvicium censerunt, ne saepius id controversiarum cum Turcis habere cogerentur, viaque hinc patefieret justo bello cum hoste tam potenti atque invicto. Iis pene totus conventus infensus fuit. Major pars et forsan etiam melior nec Pretvicium strenuum bellatorem dedendum nec tantam pecuniam hosti dandam contenderunt, judicantes, virtutem et honestatem turpitudini esse anteponendam. Haec igitur sententia ab omnibus demum approbata est etiam si bellum erit cum Turcą suscipiendum, Pretviciusque in publica Comitiorum celebritate mirifice laudatus est et in praetura confirmatus, quod hostium insultus tam saepe retundat, nec gentis Polonae dignitatem existimationemque patitur impune vexari. Rarus enim est annus, quo et bis et ter Tartaros Tauricae Chersonesi, quos nunc Praecopenses appellamus, in Polonorum fines excurrentes non aliqua clade afficiat, ob idque indignissime ferunt tam fortem et animosum virum tamdiu superesse, et praeesse finibus illis. Deus bone, quid summi et potentissimi principes in Turcam non possent, si privati quidam in quibusdam locis possint et praestant. Sed fortasse aliud agunt, ut certe agunt. Me tibi unice commendo, tibique precor omnia optima. Vale. VII. Julii 1550. Viennae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 80—83.

CCXCIII.

1550. 1550. *Isabella*, regina Ungariei, invită pe capitululŭ din Alba-Iulia se separeze de nou hotarele între domeniulŭ regalŭ al *Cârțeĭ*, care e anexatŭ la districtulŭ Sibiiului, și între *țéra Făgăraşului* etc.

Ijsabella dei gracia Regina Hungariae Dalmacie Croacie etc. Fidelibus nostris honorabili Capitulo Ecclesie Albensis Transsiluane, Salutem et graciam. Dicitur nobis in persona fidelium Nostrorum prudentum et Circumspectorum Magistriciuium Judicis Regij et Juratorum Consulum ciuitatis Cibiniensis. Qualiter ijdem exponentes, possessionum Regalium kercz, in Cibiniensi a Jurisdiccione terre Fogaras, Sombor in kewhalom, a possessionum wijffalw, et oklond, Wdwarhel Siculicali, ac dallija et Zakadath similiter Cibiniensi Sedibus, a Horthobaghfalwa vocatis in Comitatu Albensi possessionum existencium habitarum, metali reambulacione plurimum indigerent et essent necessarij, Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter committimus et mandamus. Quatinus

Digitized by Google

vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente petrus Gerendj, Joannes et Christophorus de Eczel, Joannes Nagh, Caspar Ambrowyth, Michael et Gregorius horwath de Mijkezaza, Andreas Wezzewdij Adam et Caspar Bolijaij, franciscus Henther de Mjhalffalwa, Christophorus Thomorij de kewesd, Gregorius ozdj, Simon et Lucas Gereb de Bwrkews, Georgius de prepostffalwa, Joannes de Sarpathaka, Martinus Sarpathakj, Ludouicus valentinus Mohaij et franciscus Morgondaij de Moha, ac Joannes Thoma de Marthonhegje, alijs absentibus, homo noster per Nos ad Id specialiter transmissus, ad facies predictarum possessionum keercz, Sombor, dallija, et Zakadath, consequenterque metarum suarum reambulandarum vicinis et Cometaneis earundem vniuersis Inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo Metas earundem possessionum per Cursus antiquos signaque metalia reambulare, Ac Nouas Juxta veteres, vbi Necesse fuerit erigere, veteres reformare, destructas restaurare et renouare, ac Metalibus signis legittime distinctas et ab aliorum Juribus separatas, annotatis exponentibus, cum his quibus congruit perpetuo possidendas statuere eosdemque in dominio earundem relinquere debeat et teneatur, si non fuerit contradictum, Contradictores vero si qui fuerint, Euocet eosdem ad festum Natuitatis Beatissime Virginis Marie, ad quem videlicet terminum vniuerse cause generaliter sunt prorogate in Locumtenentis presenciam, Racionem Contradicciennis eorundem redditurus, Et posthec vos seriem huiusmodi Metalis reambulacionis et Ereccionis, cum Contradictorum et Euocatorum si qui fuerint, vicinorumque et Cometaneorum, qui premisse Metali reambulacioni intererunt Nominibus et Cognominibus terminoque assignato vt fuerit expedita eidem Locumtenenti nostro Conscienciose rescribatis. Datum Albe Julie dominica post festum Assumpcionis Beatissime Virginis Marie Anno dominj Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo.

Szabó, Székely Oklevéltár. II, pag. 89—90. După raportulă capitululului din Alba-Iulia. 6 Sept. 1550.

CCXCIV.

1550. Regele *Ferdinandŭ* primesce propunerile lui *George Martinusiu* pentru supunerea *Transilvaniei*, şi-i scrie, că va trimite trupele germane, ca se apere Transilvania în contra Turcilorŭ. 1550.

Nos Ferdinandus etc. Recognoscimus per praesentes nostras, quod quoniam fidelis noster reverendissimus in Christo pater, Frater Georgius episcopus Varadiensis, thesaurarius et partium regni nostri Transsilvaniae locumtenens noster, praevisa calamitate et maximo detrimento reipublicae christianae, atque impendenti ruina ipsius regni nostri Transsilvaniae, quae illi per factionem Petri Pethrovyth comitis Themesiensis et aliquorum aliorum, qui eius facinoribus malis adhaeserunt, nunc manifeste intentari dicuntur, cupiens more

Digitized by Google

boni et catholici episcopi religionem et statum reipublicae christianae conservari ac partes illas regni nostri Hungariae ab imminenti periculo tutas esse nobisque et christianitati fideliter servire, misit ad fideles nostros spectabilem et magnificos comitem Nicolaum à Salmis et Newburg ad Oenum, comitem Posoniensem, generalem ac Andream de Bathor, comitem comitatuum Zathmar et Zabolch, tavernicorum nostrorum magistrum supremum praedicti regni nostri Hungariae capitaneos speciales homines et nuncios suos magnificum scilicet Andream Bathory de Somlyo et Georgium Boynychyth de Tinninio cum certis articulis chyrographis eorundem nunciorum suorum subscriptis; supplicans per eosdem comitem Nicolaum a Salmis et Andream Bathory nobis humiliter, ut cum praefatus Petrus Pethrowyth suus et reipublicae christianae inimicus Turcis hostibus fidei adhaeserit et in perniciem christianorum duas etiam arces finitimas, Beche et Bechkerek vocatas, caesari Turcarum sponte tradere velit, vel iam de facto tradiderit; et hoc idem malum facinus etiam de Transsilvania tradenda a nobisque et christianitate alienanda moliatur; ipse vero episcopus Varadiensis tantum malum avertere et nobis ac reipublicae christianae fideliter servire omnibus viribus velit: dignaremur humillimis supplicationibus suis benignas aures praebere ac petitos a se articulos gratiose acceptare eisdem litteris nostris consentire, atque exercitum nostrum in defensionem et liberationem a praesenti periculo dicti regni nostri Transsilvaniae mittere; paratum se offerens et promittens, quod regnum nostrum Transsilvaniae mox in potestatem et fidem nostram daturus et assignaturus sit. Nos itaque visis et intellectis ipsis articulis, humili supplicationi praefati Fratris Georgii gratiose annuere volentes, assecuramus et certificamus eundem ac in verbo nostro regio promittimus, quod filium serenissimi quondam regis Joannis secundum suam dignitatem in omnibus conditionibus conservabimus. Item quod ipsum episcopum Varadiensem in omnibus beneficiis ecclesiasticis et bonis suis secularibus conservabimus et relinquemus. Et quoniam aurifodina et civitas Rivuli Dominarum apud ipsum episcopum Varadiensem in pignore locata esse et super hac impignoratione ipse episcopus Varadiensis litteras quoque serenissimi quondam domini Joannis regis habere dicatur, ideo nos ipsum episcopum Varadiensem, thesaurarium, in ipsa camera et civitate Rivuli Dominarum iuxta continentiam litterarum dicti quondam domini Joannis regis obligatoriarum, conservabimus et conservari faciemus. Item quod de negotiis et actibus suis praeteritis nullus, neque iure mediante neque aliter quomodocunque ipsum episcopum Varadiensem requirere, impedire, aut quovismodo molestare possit et valeat, neque quisque ab eo de administratione praeterita rationem sumere aut optare debeat. Item ut omnes suos fratres, amicos et servitores ad eundem episcopum Varadiensem spectantes in nostram regiam gratiam acceptamus, ac eosdem in eorum iuribus et libertatibus indemnes conservabimus. Melchiori etiam Balassa de suis contra nos excessibus, capiti scilicet et bonis suis omnibus, exceptis castris Lewa, quod iure tutorio possidebat ac Chabrag pertinentiisque eius et monte Athilae, quae iure mediante amisit, gratiam facimus.

Itaque more boni et christiani principis quietem et conservationem christianitatis curae habentes, considerantes fidelitatem et servitia ac bonum

Digitized by Google

et christianum propositum eiusdem episcopi Waradiensis, statuimus et deliberavimus ei subvenire ac christianum populum a periculo et adversitate, dei auxilio, eripere atque in libertatem asserere, exercitum nostrum in eiusdem episcopi Varadiensis auxilium praedictaeque Transsilvaniae defensionem ea tamen lege et conditione decrevimus mittere et expedire, prout expedivimus et mittimus, ut idem Waradiensis in testificationem et fidelem observationem oblationem et promissionum suarum, tum per nuncios suos praedictos nunciatarum tum in praescriptis articulis nobis missis denotatarum civitatem nostram Cassoviensem nunc in manibus suis habitam mox et in instanti ad manus nostras vel hominum nostrorum ad id designatorum cum omnibus suis pertinentiis dare et assignare debeat. Assecurantes et certificantes eundem episcopum Varadiensem atque in verbo nostro regio praemisso modo eidem promittentes, quod super praemissis articulis generalibus, cum primum praedictam civitatem nostram Cassoviensem cum suis pertinentiis nobis remiserit, statim et in continenti, singulares in quemlibet articulum litteras nostras authenticas manu et sigillo nostro roboratas dari et emanari faciemus sine omni dolo et fraude. Imo assecuramus, certificamus, approbamusque et promittimus, harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum quo ut rex Hungariae utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum. Datum in nostra et sacri Romani imperii civitate Augusta Vindelicorum ultima mensis octobris, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo, regnorum nostrorum Romani vigesimo, aliorum vero vigesimo quarto.

Pe dosŭ : Copia litterarum reg. Maiestatis datarum Fratri Georgio etc.

Történelmi Tár, An. 1879 pag. 508—510. Copie contemporană în archiva imp. din Viena.

CCXCV.

1550. *Antoniu Verančiu* scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, cancelariului Ungariei, că în *Transilvania* s'a începutŭ lupta între armata nobilimei transilvane şi între trupele din Bănatŭ comandate de Petru Pétrovici. Pe acestŭ din urmă l'ŭ ajută Turcii şi amêndoi *voivodii din ţêrile românesci*. 1550.

Antonius Wrancius Nicolao Olaho episcopo Agriensi Sal.

. . . . . .

In Transsylvania dicunt Heremitam et Petrovium mutuo incensis animis in castra cum expeditis copiis descendisse. Huic favere Turcas et Valachos ambos jussu Solymani; illi adhaerere Transsylvanos, intra-tibiscanam nobilitatem, et quotidie Varadini ac Debrecenii delectus fieri. Proximo conventu missi erant ex Turcia in alterutrum ciausi, eoque controversiarum ven-

Digitized by Google

tum est, ut Heremitanus palam declamitarit: Petrovianum mentitum esse ciausum, nihilque de ejus legatione vel caesari vel passis constare. Hic contra: verum se et caesarianum esse ciausum affirmare, nihil praeterea jactare in adversarium injuriarum, et subinde dicere, caesarianum sese esse nuncium, a quocunque ille venisset nihil sibi curae esse, et Solymanum ita esse potentem, ita regnorum abundantem, ut uno duntaxat nuncio non uteretur, multos quotidie ad diversas gentes ablegare. Sic Transsylvaniae Amphytrionem Plautinum egisse de mentito Sosia. Sed o nostrorum coecitatem et stupiditatem plus quam bubalinam, ne de avaritia quorundam gravius commemorem, qui patriae libertatem parvo aeri subdiderint, seque in bubalorum morem annulo naribus indito huc illuc rapi patiuntur. De Transsylvanis miseris loquor, qui et vident et palpant pestes suas, et scientes quod his evertentur, ferunt eas nec volunt rebus suis consulere, recentibusque et domesticis uti exemplis, quorum referam unum. Proximis annis Mailadus noster, homo et vita et libertate non indignus, hoc prope modo contendebat cum Balthasare Bornemisza in eadem Transsylvania. Sed ille dudum jam in lucem et optimatum ordinem relatus virtute duce, hic Joannis regni licentia rapinisque paulo supra gregarium militem potitus nominibus, et inter veteranos Joannis habitus, cura Heremitae opponitur conatibus Mailadi, missusque Buda in Transsylvaniam cum imperio sub Capitanei titulo, mox ambo eo animos ambitionis erexerunt, ut alter principatum provinciae usurpare, alter voivodatum appetere non dubitarit. Verum Mailadus exemplo divi Julii, qui legiones dimittere aemolorum conjuratione non audebat, justiore causa monebatur. Aut enim sic superanda erat vetus Heremitae hostilitas, provinciaque regi christiano conservanda, aut evitanda indignitas, ne homini obscuro, et omni pietate atque humanitate carenti casu concedere cogeretur, quum jam et rerum omnium a Joannis morte potiri anhelabat. Balthasar sub ministri imagine, et in temporaria praefectura constitutus, rapta occasione ex periculo Budae, quae obsidione primum germanica, deinde perfidia turcica excepta erat, speravit etiam sese posse esse aliquid. Sic inito spiritu perpetuum voivodinatum consequendi, intendit omnes vires, ut clandestinis praxibus tum fortunam tum auspicia Heremitae in Transsylvania occuparet. Tanta rei moles neutri sine Turcae patrocinio poterat succedere. Ad utrumque itaque a passis caesaris nomine missi sunt ciausi utriusque voluntati graphice accomodati, actaque per Transsylvanos vel me praesente hic illic crebra comitia, mutuoque inter sese adversantia, distracta in diversum nobilitas, populique, quocunque contendentibus libebat, in effascinatorum modum circumducti. Quid demum actum! Delusus est Bornemisza calliditate Heremitae, et a spe voivodatus pecunia abductus. Mailadus Turcae et Moldavi perfidia in captivitatem tractus. Sed an eadem tragoedia nunc quoque agatur, quae tunc, vides. Utinam non eundem finem sortiatur.

. . . . . .

Vale. 2. Septembris 1550. Viennae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X, pag. 97—102.

Digitized by Google

CCXCVI.

1550. *Capitululŭ din Alba Iulia* raportéză locotenentului regalŭ din Transilvania, că voindŭ se fixeze nóuele hotare între domeniulŭ *Cârţei* şi între *ţéra Făgăraşului*, castelanulŭ cetăţii Făgăraşului, Mateiŭ Daczo, a protestatŭ în numele Dómnei Ana Nadasdi şi nu a permisŭ se se ridice movile între domeniulŭ Cârţei şi între ţéra Făgăraşului. 1550.

Reuerendissimo domino fratri Georgio Episcopo Waradiensi Thesaurario Locumtenenti et Judici generali domino ipsorum obseruandissimo Pro prudentibus et Circumspectis Magistro Ciuium Judice Regio Juratis ciuibus et Consulibus Ciuitatis Cibiniensis, Contra et aduersus Magnificam et Generosam dominam Annam Nadasdj, item Agiles Gregorium Thewrewk, Seraphinum et Eliam Bene, ac totam Communitatem possessionis Siculicalis Wijffalw, ac Egregium Joannem Swkesd de Theremij, ad terminum Introscriptum, Metalis Reambulacionis, Contradiccionis et Inhibicionis ac Euocacionis Relacio. Reuerendissimo domino domino fratri Georgio Episcopo Waradiensi Thesaurario Locumtenenti Reginalis Maiestatis et Illustrissimi filij sui ac in Regno Hungariae et transsiluanie Judici generali etc. domino ipsorum obseruandissimo debitam Reuerenciam cum honore, Vestra nouerit Reuerendissima dominacio, Nos Literas Serenissime principis domine Ijsabelle dei gracia Hungarie Dalmacie Croacie etc. Regine domine nostre clementissime, modum et formam quarundam Metarum reambulacionum in se denotantes pro parte prudentum et Circumspectorum Magistriciuium, Judicis Regij et Juratorum Ciuium et Consulum ciuitatis Regie Cibiniensis patenter in papiro emannatas, Nobisque preceptorie loquentes et directas summacum Reuerencia recepisse in hec verba, Ysabella dei gracia Regia etc. (Veḑi doc. de mai susŭ sub Nr. CCXCIII). Nos igitur Mandatis dicte domine nostre Regine in omnibus vt tenemur obedire cupientes, vnacum prefato nobile Simone Gereb de Bijrkes homine suo Reginali in dictis literis Reginalis Maiestatis inter alios Nominatim Conscriptos specificato, nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum franciscum Rectorem Altaris Beatorum decem Millium Militum et Martirum In hac Ecclesia nostra Albensi predicta fundati ad premissarum Metarum reambulacionem Renouacionem et ereccionem faciendam nostro pro testimonio transmisimus fidedignum, Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis vniformiter retulerunt in hunc modum, Quomodo prefatus Simon Gereb, homo Reginalis, dicto nostro testimonio presente feria tercia proxima post festum Beati Bartholomei apostoli proxime preteritum ad faciem prefate possessionis kércz vocate, vicinis et cometaneis Inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo, et dum Metas eiusdem reambulare et Renouare voluissent, Extunc Egregius Mattheus Daczo Castellanus Castri fogaras, in Magnifice et Generose domine Anne Nadasdj domine sue Nomine et in persona, huiusmodi Metarum Reambulacioni et Renouacioni, Contradiccionis velamine obuiasset, Deinde Sabbato proximo post festum decolacionis Joannis Baptiste nouiter preteritum Idem Simon Gereb de Bijrkes, homo Reginalis, dicto Nostro testimonio presente, Ad faciem possessionis Sombor vocate in dicto Comitatu Albensi existentis vicinis et Cometaneis eiusdem

Digitized by Google

vniuersis Inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo, et dum Metas eiusdem a parte occidentali in loco Chalaberez vocato Reambulare et Renouare incepissent, Extunc Agiles Gregorius Thewrewk, Seraphin et Elias Bene, in eorum et tocius communitatis possessionis Siculicalis Wijffalw vocate, Ac die eodem Ibidem Nicolaus poljak in persona domini sui Egregij Joannis Swkesdij, similiter dicte reambulacioni Metarum possessionis Sombor contradiccionis velamine obuiasset, et nec vltra progressi fuissent, Ob cuius Contradiccionis Inhibicionem, homo Reginalis, dicto Nostro testimonio presente, Memoratos dominam Anam Nadasdi, Item Gregorium Thewrewk, Serafinum et Eliam Bene de Wyffalw in ipsorum et tocius Communitatis possessionis Siculicalis Wjffalw nominibus et in personis, ac Joannem Swkesdj, dictis Mattheo Daczo, Gregorio Theorek, Seraphino et Elia Bene ac Nicolao Poljak, palam Audientibus Contra Annotatos Magistrum ciuium Judicem Regium ac Juratos ciues et Consules ciuitatis Cibiniensis ad festum Natiuitatis Beatissime Marie virginis dominacionis vestre Reuerendissime personaliter Euocasset in presenciam, Racionem Contradiccionis eorundem redditurus, Seriem autem Reambulacionis Inhibicionis et Contradiccionis huiusmodi, prout Nobis relata est, dominacioni vestre Reuerendissime Conscienciose rescripsimus, Datum die Septimo Contradiccionis et Inhibicionis prenotatarum, Anno dominj Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo supradicto.

Szabó, Székely Oklevéltár. II. pag. 91–93. După sentența vice-locotenentului regalu Lad. Mikola din 13 Ian. 1551, în archiva națiunei săsesci, din Sibiiu.

CCXCVII.

1550. 1550. Comitele *Salmis* scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că trupele sèrbesci, cari se află în serviciulŭ Turcilorŭ aŭ ocupatŭ castelulŭ Vinţŭ din Transilvania, reședința locotenentului regalŭ *George Martinisiu*, și este pericolŭ ca *Transilvania* se nu cadă în mânile Turcilorŭ.

Mein lieber Her Graf — — Fratri Georg gehet es in Siebenburg nicht wohl. Die Ratzen haben imme ein Castell eingenomen, heist Wincz, und Csanad gar verbrent, und ligen vor den Schloss daselbst. Ich besorge, es werde ihme nicht wohl gehen. Man verläst ihn, wird er ausgeiagt! so ist er vertrieben aus Siebenburg, und Siebenburg kumt dadurch in der Türken Händ. Es wäre besser gewest, wir hätten das Huffeisen angenommen.

Acestŭ post-scriptŭ este din scrisórea cu datulŭ: Agriae die 21 Mensis Septembris 1550 *și subsemnată:* Nicolaus C. a Salmis et Neuburg S. R. M. generalis capitaneus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 207.

Digitized by Google

CCXCVIII.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie din Agria comitelui *Toma de Nadasd*, că după faimele sosite *Românii* şi *Turcii* năvălescŭ asupra Transilvaniei, ér Secuii de frica Românilorŭ se înclină şi dênşii pe partea Turcilorŭ. 1550.

Antonius Wrancius Thomae Nadasdino S.

. . . . . .

De Transsylvanis rebus id habemus. Ajunt Petrovianos oppugnare Cianadinum, Braniczcam, Vincium et quicquid est ejusmodi Heremitae castellorum, Vinciumque jam ultro, nulla vi machinarum accepta, deditum, Braniczcam expugnatum et solo aequatum, Cianadinum oppidum, salva arce, igne consumptum, posteaque remissam esse nonnihil oppugnationem propter caedem, quae ex arce in illos edebatur. Paulum vero Bancum, qui praeest Saxosabeso, veteranus Heremitae miles, facta ex urbe eruptione, eam manum, quae Vincium receperat, graviter perculisse non tamen sine vulnere; Heremitam cum IIII. circiter millibus equitum stipendio suo merentium, et cum nobilium ac plebeorum multitudine Megiessii sedere et silere, circumspectareque quasi mirabundum, quid ageretur. Nec id ex metu sive stupore illum facere, sed consilio, opperientem omnium rerum oportunitatem, multi ambigunt. De Transsylvanorum studiis varie nunciatur. Sunt qui dicant eos neutri adhuc parti adhaesisse, in armis tamen esse; sunt, qui Saxones ferant jam in Reginae et Petrovii partes concessisse, Seculos nutare, et terrore Moldavorum consternatos potius in Saxonum sententiam inclinaturos quam ituros in opem Heremitae. Nobilitatem vero pro consilio Daedali seorsum ab utrisque agere, de se spem utrisque facere, et Francisco Kendino ac Volfango a Bethlen, summis in ea provincia partium instrumentis, domi desidentibus, meliori fortunae vota sua servare. Hinc itaque est, quod paulo supra dixeram, vereri me, nostros nihil profecturos si pauci fuerint, et Heremitam periculum aditurum, cui jure succurrendum censerem publici boni gratia, si se modo regi nostro probe dediderit, velitque nomini christiano salvam esse Transsylvaniam; quamquam ipsum in cruce laetus aspicerem, aut si malit, in furca vel in culeo. Meministi autem, quanta et Grittus in Transsylvanos prodigebat, qua item fiducia, qua constantia illis vitam etiam suam crediderit; sed quid demum? Nonne, audita a Joanne impunitate inceptae audaciae, immo et novis praemiorum pollicitis si Grittum uti animose in eum conspiraverant, ita fortiter confecissent, momento quasi temporis et dilapsi sunt ab eo, et exequuti quod Joanni placuerat? Sic verendum, ne hoc ipsum Heremitae quoque contingat juxta illud Tragici: «o funestus multis populi dirusque favor, qui cum flatu vela secundo rates implevit, vexitque procul, languidus idem deserit alto saevoque mari»; si hinc Turcis inde Valacchis irrumpentibus non habebit a nobis mature justa auxilia, quae Transsylvanis etiam nationibus validum essent alla-

Digitized by Google

tura ad innitendum, parietem, ansam scilicet audaciae. Nam et filios jam Valentini Turci, qui modo cum Heremita sentiebant, Reginae adhaesisse, et Valacchorum ac Turcarum vim non contemnendam ruere in Transsylvanos vulgatur. Quibus hospitibus saepe ego alias vidi, quantum animi habere soleant Transsylvani, idque vel tum maxime quum Mailadus cognatus tuus perfidia Moldavi in ea ipsa provincia circumventus est et Turcae traditus. Sed de his fortasse nimis multa. Turcae nostri limitis dicuntur sedulo congregari, adhuc tamen nihil movent; aliud putantur majus quiddam moliri, quam ut Zolnocchi erectionem impediant. Omnino parvo numero sunt in his finibus, eaque causa conatus differunt, donec augeantur subsidio, et consilio Caesaris sui edoceantur, quid agere debeant. Plura Paulus de his, de statu meo, deque beneficiorum meorum conditione referet, quod te optare non diffido. Vale. XXIV. Septembris MDL. Agriae.

Monumenta Hungariae historica Scriptores. Tom. X. pag. 109–113.

CCXCIX.

1550. 1550. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că sultanulŭ turcescŭ, după ce a înțelesŭ, că *George Martinusiu* voiesce se supună *Transilvania* regelui Ferdinandŭ, a adresatŭ unŭ ordinŭ către națiunile Transilvaniei, invitându-le se se ridice în contra lui Martinusiu și se-lŭ trimită captivŭ la Constantinopolŭ; ér de altă parte Petru Petrovych, comitele Timișórei, a și intratŭ în Transilvania, din ordinulŭ sultanului, cu trupele din Bănatŭ, și a ocupatŭ Vințulŭ, reședința lui George Martinusiu.

Litteras Spectabilis et Magnificae Dominationis Vestrae accepimus, in quibus petit nos eadem, ut perscriberemus, quo in statu negotia Domini Thesaurarii sint. Regina vidua Isabella, ac Petrus Petrovych in hoc Dominum Thesaurarium Caesari Turcarum tradiderunt, quod ditionem universam filii quondam Joannis regis anno proxime transacto cum Domino Nicolao Comite a Salmis, ac aliis Commissariis Sacratissimae Regiae Majestatis ipse Frater Georgius in Bathor convenisset, regiae Majestati contulisset. Hoc intellecto Imperator Turcarum emisit Turcam illum Chiausium, qui praeterita hyeme Viennae apud Regiam Majestatem fuit, erga reginam viduam, et Petrum Petrovich, ac in medium regnicolarum regni Transsilvaniae, per quem idem Imperator Turcarum regnicolis ipsis nunciavit, ut nemo eorum erga Dominum Thesaurarium audiret, sed viritim in eum insurgerent, et captivum ad portam Imperatoris intromitterent, aut, si id fieri non posset, vel saltem caput amputatum ad dictam portam Imperatoris intromittere curarent, ac de cetero semper, et in omnibus Petro Petrovych, et filio condam Joannis regis obe-

Digitized by Google

dirent, et erga eos audirent. Cum igitur Dominus Thesaurarius hanc indignationem Imperatoris Turcarum contra eum animadvertisset, gentes suas omnes ex regno Hungariae in Transsilvaniam convocare fecit, qui postea etiam ad Caesarem Turcarum Legatos suos miserat, qui in hanc usque diem non redierunt.

Praeterea regina vidua Isabella, ac Petrus Petrovych universam nationem Rascianorum Sebesiensium, Lugosiensium, et per deserta Sirmiae commorantium viritim insurgere coegerunt, quorum una pars in Transsilvaniam erga Petrum Petrovych intravit, alia vero Castrum Hunyad obsedit, et illud modo expugnant. Rasciani autem illi, qui in Transsilvaniam ingressi fuerant, obsederant in eorum ingressu Castellum Domini Thesaurarii Vincz vocatum, quod proditor Georgius Handray, qui in eo Castellanus fuit, sine omni expugnatione manibus Rascianorum tradidit, licet Dominus Thesaurarius cum omnibus gentibus suis, et longe pluribus, quam Petrus Petrovych, promtus et paratus est, et in campo Ekemezey castra metatus est. Verum nihil hactenus neque contra reginam viduam Isabellam, neque contra Petrum Petrovych egit, sed tacitus semper apud se fuit, et quomodo nunc ejusdem Domini Fratris Georgii habeantur negotia, ex paribus harum litterarum hisce inclusarum Dominatio vestra intelliget.

Ex parte Castelli Zolnok nihil aliud eidem scribere possumus, quam quod illud in festo adhuc Exaltationis S. Crucis occupatum est, in quo et gentes Sacratissimae Regiae Majestatis, et nostrae insunt, ac summa diligentia simul cum Spectabili et Magnifico Domino Comite a Salmis hoc castellum pro nunc aedificari faciemus, quamvis Turcae vehementer moleste hoc ferant, quoniam ab Imperatore ipsorum serio ipsis mandatum fuit, ut et ipsi hoc idem castellum aedificare debeant, qui pro nunc nimis contra hos, et praecipue Bassa Budensis ac Zanzakus Szegediensis congregantur. Nos quoque quo plures, et meliori modo congregare poterimus, congregabimus. Eramus autem nos 21. mensis die Septembris in possessione Abad prope Tibiscum castra metati, verum cum Dominus Comes a Salmis istuc ad Abad erga nos venisset, a nobisque ad videndum castellum Zolnok profectus fuisset postea in reditu visum est Suae Dominationi, ut nos simul cum Dominatione Sua Agriam veniremus. Quare propter itineris difficultatem, et adversam valetudinem nostram huc Agriam venimus, ubi nunc lecto decumbimus. Dat. Agriae ultima die Septembris. Anno Domini 1550.

Andreas de Bathor
Comes et supremus regni Capitaneus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae, Pars II. pag. 207—210.

Digitized by Google

CCC.

1550. 1550. *Antoniu Verančiu* scrie episcopului *Nicolae Olahului*, cancelariului Ungariei, că *George Martinusiu* s'a înțelesŭ cu *Moldovenii*, ca se nu facă iruptiune in Transilvania, ér *Românii din Țéra-românéscă* vorŭ intra in Transilvania, când vor fi chiemați.

Antonius Wrancius Nicolao Olaho Antistiti suo Sal.

Erecto jam Zolnoccho; rebusque omnibus necessariis instructo et comes Salmus et Andreas Bathoreus Agriam venerunt, traductis huc etiam gentibus, quae trans Tibiscum erant; puto, ut hic consulat, quid agendum erit imposterum, quove bellum promovendum. Turcae non omnino siluerunt. Proxime insperati Secienium usque excurrerant, quae est arx Stephani Lossoncii, oppidumque vi ingressi, abduxerunt homines L., unum occiderunt, pecora pauca reliquere. Arx etiam ipsa periclitata. Paucis diebus post invaserant et Sägh, sed non tam feliciter. Franciscus Jacossius praesidiorum eius loci praeses congressus cum latronibus, obtinuit victoriam, ultaque Secienii injuria, occidit et vulneravit multos, cepit plures, nescitur tamen adhuc, an et damnum aeque recuperavit. Nunc jam videntur ferocire et majora minitari, quantum nocituri, non divino. Sed si nova vis non supervenerit, hos praedones limitaneos nostrae copiae non pavebunt. Ex Transsylvania adhuc turbulenta afferuntur. Et si quibusdam credi debeat, ajunt et Saxones et Seculos ad Reginae jam auspicia transisse, Seculos etiam mutuo conflixisse in comitiis, quos Reginae et Heremitae studia diviserunt, Petrovjum ad Albam castra metasse, nec habere tria M. Rascianorum penes se, quamquam duo excederent, secumque esse Pupillum Joannis, matrem in urbe commorari. Heremitae vires longe majores esse, et posse eum cum Petrovio tuto manum conserere ac victoriam sperare, honore tantum et fide arceri, ne in dominam et filium domini insurrexisse diceretur. Nec alia vi pollere Petrovium quam spe et exspectatione Turcici patrocinii, quo provinciales territi coguntur etiam per fas et nefas ab Heremitae studiis dimoveri; quum tamen fama non silet, fidem ei omnes de se fecisse, remque propterea cum Moldavis ita transactam, ut ab irruptione illorum non sit impense metuendum. Turcas Petrovius et Valacchos Transalpinos nondum induxit, venturos tamen quum voluerit. Sed fertur non audere adhuc tantum scelus, timens penes putrida etiam sanis partibus, ut sunt mores et perfidia turcica, qui nobis non indulgent, neque commiserentur nostra causa, sed suae tantum servant nos opportunitati atque libidini, simulata pietate et dolosa amicitia. Futurum tamen quidquid est haud longa expectacione tenebimur. Utinam autem ea consequantur, quae vellemus; sed vereor ne si hac vice destituetis Heremitam, durior fiat imposterum, ut Joannes olim, quando ei auxilia, quae ex pacto pacis debebantur, Solymano Moldaviam subjugante non fuere missa. Nam quum et illud accepimus, quod oratores, quos in Turciam dimiserat, ex itinere nunciarint, ut esset bono

Digitized by Google

animo, quandoquidem omnia illi laeta Transsylvaniae tuta apportarent, quid quaeso aliud augurandum est, quam quodpiam novum cum Turca foedus, novam necessitatem, qua in pristinam ejus gratiam restitui possit. Quod et Joannes fecit, quum transactam pacem cum rege nostro recusavit promulgare. Ea igitur quae cum Heremita agenda sunt, si agenda modo, mature agi suaderem, quia saepe dilata sublata sunt. Alioqui debebis mihi ignoscere, si quid videor in Areopago consulere, quod minus intelligam minusque deceat praesentem fortunam meam. Saepe tamen alias et in Hungaricis et in Transsylvanicis rebus vaticinia nostra exitus probavere, quum privatarum rerum studia, ubi prius est publicis consulendum, in multis consuevi arguere, nihili faciens odia, quae mihi amor veritatis peperisset. Vale. II. Octobris 1550. Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 115—117.

CCCI.

1550. *Antoniu Veranțiu* scrie comitelui *Toma de Nadasd* despre starea lucrurilorŭ din Transilvania, şi amintesce, că *voivodulŭ Țĕrei-românesci* este pe partea reginei Isabella (séŭ a Turcilorŭ), ér *vivodulŭ Moldovei* este pe partea lui George Martinusiu (séŭ a regelui Ferdinandŭ). 1550.

Antonius Wrancius Thomae Nadasdino S.

. . . . . .

Nuper tamen incidi in Michaelem Somborinum nobilem Transsylvanum, tibi (ut existimo) non ignotum, qui privatae rei causa intra X. dies et venerat et redierat. Is mihi affirmavit, Petrovium ad Albam Giulam castra posuisse, habere Rascianorum penes se II. M., Pupillum Joannis secum esse, et magna cura servari, ne ab Heremitanis suffuretur, Reginam vero Albae manere, Saxones ad eam defecisse, Kendinum et Bethleemum domi sedere, Seculos autem, dum conventum haberent Vasarhelii de concordia et deliberatione, utri parti omnes una subscribere debeant, quod ii Heremitam illi Reginam sequendo contendebant, mutuo conflixisse usque ad multorum hominum caedem et vulnera, face injecta inter eos ab Heremitae militibus, qui missi erant rebellibus a sententia avocandis. Adjecit etiam inducias inter Petrovium et Heremitam fuisse factas ad festum divi Michaelis, eoque interim comitia molitam Reginam, in quibus erat fidei Transsylvanos commonitura, quam olim sibi ac filio suo publicis juramentis obstrinxerant. Heremita vero interceptis his litteris, easdem circumferri prohibuisse, Megiessio deinde mox Tordam contendisse, et suas mature ad regni incolas dedisse. In quibus erat:

Digitized by Google

Hostem et se et Transsylvanos domi habere, cujus temeritate et contentione multa tam in se quam in illos Regina moliretur, praesertim quum nova quaedam comitia indixerit, quae nihilo laetiora forent allatura publicis commodis, quam ea, quibus jam aliquoties in illa provincia periclitatum est inquietudine praefati hostis et reginae levitate. Et quum neminem alium Transsylvaniae praesidem agnosceret agnoscique velit, praeterquam se ipsum, jubere late omnibus sub poena capitali et amissione nobilitatis ac bonorum, ne quis ad Reginae conventum proficiscatur, ne ejus litteris locum det, nec mandatis obediat. Sed quicunque patriam salvam velint et unitatem amant, armati ad se Thordam maturent. Rogavi et de gentibus, quas haberet. Respondit: eum non admodum multos viros secum circumducere. Passim tamen per opportuna loca cohortes habere distributas, hisque in unum coactis agmen ad. IIII. M. hominum posse accedere. De quibus si majora praedicarentur, fidem non habendam. Dixit praeterea, bifariam esse divisam Transsylvaniam. Quicquid urbe Colosvarina, Meggiessina et Kiculiensi arce ad oppidum Dees et Samosum amnem, quem magnum appellamus, includitur, Heremitae paret, reliqua omnia Reginae jus amplectuntur. Arcem Almäs tenet Franciscus Croata miles clarus et generosis factis notus, nisi jam abdomine premeretur. Summus dux Petroviani exercitus, Nicolaus Crepovius, est Rascianus, homo dives, avarus, timidus et scurra. Valacchus Transalpinus cum Regina sentit. Moldavum Heremita, si Somborino credetur, in suas jam tricas solito ingenio et largitione pellexit, usurumque commentis apud Turcam, dicunt, quibus omnino domi in Heremitae gratiam haerere possit. Ad Petrovium nec Turcas nec Transalpinos venturos, nisi advocatos. Sic transactum cum passis. Renunciatum insuper ab oratoribus suis Heremitae, quos in Turciam miserat, quod jam iter ad redeundum inivissent, quod novum ciausum a caesare adducerent, afferentque tam ipsi, quam genti omnia fausta. Allatum postremo est, Gasparem Perussium gravissime in arce Cianadiensi annona laborare propter multitudinem oppidanorum, qui magno numero intra ejus arcis munitiones confluxerant, incenso a Rascianis oppido, misisseque ad Andream Bathoreum pro subsidio, quandoquidem ne adhuc quidem oppugnari a Rascianis, desiisset. Andreas Bathoreus a Somlio non adest. Fertur esse apud Heremitam. Curam litterarum tuarum ad eum solita diligentia, qua utor in tuis rebus, ipse geram, dimisso Paulo, quo jussisti. Quas ad Emericum Homonensem dederas, remisi tibi. Nimis enim a nobis abiit, morte obita. Haec sunt quae de rebus novis habuimus hoc tempore. Quaecunque alia acciderint eaque cognovero magni interesse, ut quam celerrime ad te perferantur, in mortem et equi et servi mei, nulli parcendo pecuniae, curabo, ut ea festinantius scias, quam petas. Vale. II. Octobris die 1550. Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 118—122.

Digitized by Google

CCCII.

1550. *Antoniu Veranţiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, că nobilulŭ din Transilvania (de origine românŭ), *Valentinŭ Turcu*, a muritŭ in captivitatea turcéscă, ér *Stefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ al Transilvaniei, trăiesce şi speră se fie liberatŭ. 1550.

Antonius Wrancius Thomae Nadasdino S.

Oratores Heremitae attulerunt ex Turcia, Valentinum Turcum diem suum obiisse. Nimia carceris impatientia factus passis molestior, Asiae exilio multatus, ea translatione tam iniqua in morbum inciderat, nec locum assignatum attigit, in itinere vitam posuit. Mailadus tuus adhuc vivit et sperat. Nunc fortasse facilius, quam alias unquam potuit, liberabitur, collegae summoto retinaculo, qui quum perpetuae captivitati addictus fuisset, clandestino consilio Mailadi restitutionem impediebat. Sic enim retulere oratores. Tuae igitur partes sunt intendere hoc demum tempore praxim aliquam, ut ex ea captivitate asseratur. Cognatus enim est et amicum praeter te habet neminem. Adjutores autem tanti officii non sunt tibi requirendi; habes Tranquillum, habes Wrancium. Vale. VI. Octobris 1550. Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 126—127.

CCCIII.

1550. Episcopulŭ *Nicolae Olahulŭ*, cancelariulŭ regelui Ferdinandŭ, scrie istorieului *Antoniu Veranţiu*, că regele Ferdinandŭ i-a conferitŭ postulŭ de canonicŭ-lectorŭ la Strigonŭ. 1550.

Nicolaus Olahus Antonio Wrancio suo S.

Binas tuas litteras accepi ante aliquot dies intra Septembrium et Octobrium kalendarum tempus ad me datas. Habeo tibi magnas gratias, quod non praetermiseris me de his rebus facere certiorem, quas ab aliis minus perspicue et copiose cognoveramus. Negotium lectoratus Strigoniensis, spero quod brevi pro voto tuo expediam, habes enim principem tibi benignissimum, me paterne affectum, ejusque donationis litteras, quum Agria Viennam redieris invenies apud Bonnam meum sororium. Proinde mittam hoc triduo istuc Matthaeum Zerdahelinum secretarium meum in quibusdam rebus meis peculiaribus, cui te in omnibus collegam assignavi, jussique, ut nihil prorsus agat sine te et consilio tuo, quemadmodum ex eodem Matthaeo et ex litteris meis, quas

Digitized by Google

ei ad te dedi, intelliges. Tu itaque interim, dum Matthaeus advenit, tuas res familiares istic coniponas, quo postea confectis meis negotiis, ad me remeare possis. Vale 23. Octobris 1550. Augustae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 145.

CCCIV.

1550. 1550. *Antoniu Veranțiu* scrie din Agria lui *Toma de Nadasd*, că locotenentulŭ regalŭ, *George Martinusiu*, cu trupele sale asediéză cetatea dela Alba Iulia, unde se află închisă regina Isabella, şi Petrovich comitele Timişórei; ér' în ajutoriulŭ acestora au plecatŭ paşa din Buda şi *Românii din Moldova şi din Țéra-românéscă*.

Spectabilis et Magnifice Domine — —

Castellum Zolnok ad veram formam effigiatur. Utinam pro Zolnok Transsilvaniam ne amittamus. Heremita obsedit Albam 27. die mensis hujus cum 24000. hominum, ut veriore forma nunciatur. Ex iis equites sunt 16000; pedites vero 8000. sed, qui ejus stipendia merentur, quatvor duntaxat censentur equitum esse millia, peditum mille. Reliquus numerus ex provincialibus alitus, ex Nobilitate diversorum Comitatuum, collatitius est. Inclusa est regina, filius, Petrovichius, et Rascianorum circiter 2000. Nec ulla vi machinarum diu urbem oppugnavit, circumsedit tantum, subinde Petrovichium, ut Turcam, et hostem publicum, filium Joannis, ut gentis ejus Dominum efflagitavit, ceteris ut inutili et imbecillae turbae omnia tuta pollicens. Verum, iis minus obtentis a pertinacibus, jam et bombardas admovit, et acerrime urbem oppugnat, nulla vi praetermissa. Quod fertur non prius agere voluisse quam exploratum habuerit, spem obsessos suae salutis in Turcis posuisse, eosque sibi in auxilium evocatos esse jam in itinere.

Hodie Oratores Heremitae venerunt ad Dominum Generalem, Dominus Andreas Bathory a Somlyo, et Georgius Horváth, qui novarum rerum quid attulerint, plane compertum non habeo. Paventi Varadino, et periclitanti Chanadino succurrendum hortatur, sui etiam, petit, ut geratur cura, nec id, quod jam laboraret, aliquo periculo, sed ne in posterum laboret, quandoquidem Budensis Bassa movisset jam ex campo, Rákos, ubi castra habuerat, et in Transsilvaniam obsessis auxilio, contendit. Quibuscum profectus, feruntur fuisse 500. supra 2000. equitum, evocaturus tamen est viritim omnes Rascianos, quorum jam 6000. Chanadinum convenerunt, si fas est credere, et Valachorum meliorem partem, Turcarumque tot ex adjacentibus limitibus, quod licebit sine periculo praesidiorum. Solicitabatur Dominus Generalis, ne Zolnocum invasisset, cum Praefectus Pesto recta ad oppidum Nagykörös pervenerat, unde Zolnocum non plura, quam 3. milliaria restabant. Verum revocatus consilio, quod non

Digitized by Google

facile scitur, nisi si securitate, et occasione induciarum, reginaeque, et Petrovychi, vel potius Transsilvaniae periculo, Zegedinum petiit, ibique substitit, dubium, metu ne Heremitae et Transsilvanorum, an exspectatione majorum virium, quod Heremitam latere minime putandum est. Ideo satagit, ut tempestive futura jacula praevideat. Sic Dominus Generalis in praesentia liberatus est ea cura, quamquam ne Transsilvaniae quidem deesse vult, si propensior erit voluntas Principis, et mandabitur illi ea provincia, videtur enim in dies perspectius habere, quid facto opus sit in Hungaria liberanda.

Fungitur sane ipse maxima diligentia suo munere, nos etiam cum aliis omnes arma gestamus, et cum Zolnoco omni nocte non admodum laeta somniamus, dubii interdum etiam de magnis rebus, nedum de hoc statu, qui est reliquus, si sic, ut hucusque, omnino nihil facimus, pace majorum dixerim, dum tam probe inducias, nostro malo observamus. Majestas regia unum in suo solo erexit castellum, ut in suo Turcae plura, qui licet saepius jam moniti sint, Caesari eorum injuriam non fieri, nec vim in eos intendi erectione Zolnoci, qui limitibus praesunt, nosque inducias servaturos, servarentur modo et ab illis, ipsi tamen his obauditis, et plane spretis, nunciis etiam nostris male habitis, quatvor jam loca nostra, donec absolveretur Żolnoc, praeda, et vastitate affecerunt. Sed haec fortasse minus vulnerarent, at illa plaga maxime pertimescenda, quam minatur reverentia induciarum. Budensis Turca fiducia fidei, et integritatis regis nostri, qua scit, servaturum inducias, tuto in Transsilvaniam irrumpit, nihil his finibus metuens, quos induciarum fortitudine tutos fore, sibi persvasit: Si igitur et nos in opinione servandarum induciarum jam suscepta, et vulgata perseverabimus, et Turca secure in Transsilvaniae fortunam debacchabitur, Deus bone! quam pudendae, quam damnosae futurae sunt nobis hae induciae! quarum religione jam dudum ab hoste laesa, fratres nostros, atque affinem Hungariae provinciam subjugari patiemur.— — Agriae 12. Octobris 1550.

Wrancius.
(alias Verancius).

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 213—216.

Digitized by Google

CCCV.

1550. 1550. *Andreiŭ de Bathor*, căpitanulŭ generalŭ alŭ regelui Ferdinandŭ, scrie lui *Toma de Nadasd*, că *voivodulŭ Moldovei şi voivodulŭ Ţerei-românesci* aŭ întratŭ amêndoi în Transilvania şi aŭ arestatŭ pe câţi-va nobili unguresci etc.

Vajvodae, Moldavus et Transalpinus, cum Bassa Budensi, Transiluaniam ingressi, Fratri Georgio difficilem provinciam reddunt: cruento gladio circumlato, omnes viritim ad capessenda arma convocantur.

Spectabilis et Magnifice. — — Accepimus litteras Dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae, quibus conqueritur de nostra taciturnitate, quod ex parte Zolnok, et munitione, praesidioque, nihil omnino scripseramus. Nos certe in hunc errorem hic sumus inducti, quod, quoniam Spectabilis et Magnificus Dominus Capitaneus generalis (a Salm), per Legatos, ac Postas, saepius ad illas partes miserit, existimavimus, ipsum, tam Dominum Locumtenentem (Fr. Georgium) quam Dominationem Vestram Spectabilem et Magnificam de omnibus certificasse, igitur nobis id erroris ut ignoscat, rogamus.

De regno Transsilvaniae id Dominationi Vestrae Spectabili et Magnificae scribere possumus, quod Vayvoda Moldaviensis, et Transalpinus, uterque sunt in Transsilvania. Jam et Nobiles quosdam captivarunt. Bassa vero Budensis cum Turcis jam die abhinc quarto, aut quinto, ab oppido Lippa versus Transsilvaniam castra movit. Thesaurarius (Frater Georgius) autem vix quadrigentis equitibus, et trecentis peditibus juxta Thordam castra metatus est. Nam facto cum regina foedere, gentes, quas contraxerat, dimisit. Nunc libenter, si posset, copias cogeret. Circumfertur in regno undique gladius juxta morem regni sangvinarius, simul et promulgatur, ut coloni regni ad arma insurgant; e contra, regina et Petrovich minis prohibent, ut sub perpetuo mancipatu insurgere nemo praesumat. Jam hinc quid expectandum sit boni, non videmus, ac certe facile crediderimus, periculum maximum regni imminere, quam salutem. Ea vero, quae Dominus Thesaurarius nobis scribit, Dominationi Vestrae Spectabili et Magnificae in specie transmisimus.

Ex parte autem castelli Zolnoc hoc scribere possumus, quod nuper, cum Agriae fuissemus, cum Domino Capitaneo generali ad visendum castellum profecti fueramus, quod jam firme est confectum, ac paratum. Paratur etiam modo, sed qualiter fere orsi sunt, quod vix etiam intra integrum annum perfici poterit. Quantum ad praesidium attinet, si multitudo militum fuerit, et hostes plures, quam nunc, non erunt, poterunt conservare. — — Datum ex arce nostra Echet, die Dominico post festum omnium Sanctorum, Anno Domini 1550.

Andreas de Báthor Comes et Capitaneus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 220—222.

Digitized by Google

CCCVI.

1550. *Antoniu Verantiu* mulţămesce episcopului *Nicolae Olahului* «generosului seu binefăcătoriu» pentru noulŭ postŭ, ce i s'a conferitŭ în hierarchia bisericéscă [1]). 1550.

Antonius Wrancius Nicolao Olaho Sal.

Litteras tuas XXIII. Octobris datas, IIII. Novembris accepi, quae quidem me magna laetitia et voluptate affecerunt, idque non tam ut nunciae accessionis novi et opulenti beneficii, quam quod meis te obsequiis uti jam velle video; quamquam et dona et beneficia tua, quibus me prius etiam quam pene cognoveris, et ornare et locupletare coeperis, ita complector et excipio, ut nihil neque gratius, neque desideratius. Deus immortalis hanc tibi erga me benevolentiam simul et beneficentiam omni largitate et ea gratia referat, quae tibi quam gratissima et quam amplissima provenire possit; ego vero enitar omni diligentia, ut gratitudini erga tantum, tamque munificum benefactorem meum nunquam desim. Ad mandata autem quae das, quod attinet Etsi consumptis jam et plane exantlatis omnibus his, quibus retroactae vitae meae anni per tantam varietatem fatorum cucurrerunt, statueram proximis kalendis Jani primitias meas celebrare, ut sequutus felicia tua in hoc sacrorum genere auspicia, is demum ipse quoque esse incepissem, qui dudum esse debebam, nec imposterum ordini meo et spiritui sancto refragarer, qui me ab initio mystem divinorum esse voluerint: tamen postquam et ex litteris tuis, et ex Matthaeo tuo cognovi, quae me id temporis velles in tuis rebus non exilibus, distuli meam hanc cogitationem, et ad injunctam a te provinciam appuli animum, et omnem industriam. De beneficiis tuis illud dixerim, ut mihi illic studeas benefacere, ubi tecum semper esse possim, esto quod Strigonii simus, quis enim hoc non optet tibi? quia hic certe multum etiam imposterum laborabitur, sive id de Turcis, sive de praesidiis nostris rapacissimis velimus intelligere. Nova, quae ex Transsylvania habemus, triduo post scribam copiose. Nam multa uno tempore sunt allata. His autem maturandum fuit, ut quam primum de voluntate mea in tuis rebus tibi constaret. Vale. X. Novembris 1550. Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. p. 146—147.

---

1) Vedi documentele Nrii CCLXXXVI şi CCCIII.

Digitized by Google

CCCVII.

1550. 1550. *Antoniu Veranțiu* scrie episcopului *Nicolae Olahulŭ*, că *trupele din Moldova* aŭ intratŭ în Transilvania pe la pasulŭ Oituzului, ér trupele *Țĕrei-românesci* pe la Turnulŭ-roșu, însă atâtŭ Moldovenii câtŭ și Muntenii au fostŭ respinși de trupele lui George Martinusiu.

Antonius Wrancius Nicolao Olaho S.

Proximo septembri mense Thomas Varcotius permissis Turcis incolumes Lyppam pertingere, et illinc etiam in Transsylvaniam promovere, dubium, quo consilio, praesertim quum et transitum illis obsedisset, et copias haberet longe majores, quam ipsi essent, Cianadinum obsidione Rascianorum liberavit, multa in ea gente et praeda et caede edita, et inde latius propagata victoria, castellis quoque quibusdam Petrovianis potitus. Inter quae potiora sunt: Nagylak, Ciallia, Mako, Egeresth et Orozlanos; hisque in locis castris positis, et possessis castellis dicitur se servare majoribus rebus. Ita certe, si e Transsylvania Turcas redeuntes denuo se videre simulabit. Haec dum aguntur foris per Varcotium, Heremita in Transsylvania deceptus concordiae fiducia, quam cum Regina et Petrovio confecerat, adiit grave periculum, quod tamen evasit. Quum enim omnibus in his obtemperaturum sese Reginae fide obstrinxisset, propter quae in illum commota esse videbatur, promisisset insuper omnia impensa de suo Turcis reponere, et pro more donativum mittere, si modo et ipsa eos sine ulla dilatione regno amandandos curaret: tantum abest, ut et ipsa promissis suis stare voluerit, et Heremitae diu poenitudine et deditione contenta fuerit, ut III. die a concordia ipsum libellum concordiae, illi remiserit, adjecto: respuere se ejus obsequia, partamque secum paulo ante concordiam nolle habere ratam. Sedulo inde sub induciarum tempore sollicitato Turca clandestinis nunciis, ut Kaszuno majores copiae summitterentur, cogerenturque etiam Valacchi novis mandatis in Transsylvaniam properare, et cum Turcis signa conjungere, hisque pro voto impetratis et mox a facta concordia cognitis: mulier pro sexu constantiae immemor, animum in occasionem inclinavit, pollicitaque sibi victoriae fiducia, prosequi inveteratum odium etiam cum periculo et infamia maluit levitatis; quam in pace, quae illi, ut affertur, honestissima et commodissima offerebatur, permanere. Sic omnibus rebus perturbatis subita mutatione muliebri, omnes populos ejus provinciae ab se alienavit, Heremitam vero in coeptis etiam securiorem fecit. Uno enim tempore accepto a Regina concordiae libello auditoque hinc Turcarum, illinc Valacchorum inopinato ingressu, commotus et in furorem quendam incensus, ut qui jam conquieverat in fiducia futurae pacis ex induciis paulo ante Albae transactis, et pergebat ea curare, quae sedandi regni usus exigebat, repente Thordam profectus, convocavit conventum, de reginae inconstantia conqueritur, opinione periculi omnes imbuit, eundumque obviam Turcis, denuo popularibus armis excitatis, persuadet. Ibique omnium

Digitized by Google

animis in Reginam aeque ac in Turcas incensis sibi vendicat, et ad novam expeditionem conflandam inducit. Igitur emisso per provinciam edicto, cum sanguineo veru, ut apud gentem nostram in subitis et gravibus rebus fieri consuevit, denuo omnes populos in arma excitat et jubet Vasarhelium convenire, quo ipse quoque Thorda abierat, indeque paucorum dierum spatio coacto populo et milite mercenario, summa celeritate venit Saxosabesum, statuitque Moldavis prius occurrere eo consilio, ut prohiberet, ne cum Turcis conjungerentur, ea etiam spe, ut si hos mature repulisset, et Transalpini et Turcae ab ulteriore progressu arcerentur. Nec cessit ei tanti consilii tantaeque spei exitus infeliciter. Ingressa erant Moldavorum XIIII. M. per viam Oytoz in Seculiam. Illinc sumpto itinere per Burciae campos, penes Brassoviam, Alutam amnem et oppidum Prasmarinum, inde per Segesvarinorum et Meggiesiensium agrum, relicto in sinistra parte Fogarasio et Cibinio ad Saxosabesum urbem magna planitie circumfusam, Albaeque et Vincio conterminam cum Turcis et Transalpinis conjungi animus erat. Heremita ad Vasarhelium oppidum, metropolim Secolorum, cum suis copiis consederat, loco sane patenti, et ad rem bene gerendam valde opportuno, sive acie foret decertandum sive obsistendum Barbaris, utravis via irrupissent. Nam in ea Transsylvaniae plaga duae potissimum semitae sunt ex Moldavia in Transsxlvaniam: altera Oytoz quae Brassoviae imminet, altera Radnabania, quae Bistriciae; illaque sola currulis est et nonnihil lata, haec angustissima et sylvarum densitate impedita, vixque equiti pervia. Igitur ubi primum constitit Heremitae, Moldavos esse in provincia, extemplo in eos VI. M. equitum misit et praecepit congredi Verum territi Valachi incursu Heremitanorum repente terga verterunt, fusique statim sua ignavia, sine et sanguine et negotio rejecti sunt in suos fines. Eorum casu Transalpini quoque qui jam per Turrim Rubeam Cibinio adjacentem juxta Alutam flumen irrumpebant, repressi; injectus et Turcis metus. Ii enim ad pagum Ilye, paulo infra montem Aranyos nuncupatum in dextera Marisi amnis situm, Devensi arce in altera ripa, duobus circiter milliaribus a tergo dimissa substiterunt, opperientes Valacchorum adventum, ubi in hodiernum diem haerere perhibentur, satis jam de reditu solliciti, quod et Varcotius eis receptum cum IX. ferme M. hominum intercluserit, et Heremitam firmatis praesidio finibus Secolorum cum ingenti turba provincialium a fronte venire intelligunt. O occasionem complectendam, o diu fortasse imposterum talem non eventuram, si hanc emiserimus. quum et reditus difficultate laboret hostis et magnam virium partem Christianis debeat, quos attraxit, secum domi relinquere non ausus, ne quid molirentur in occasione. Vereor adhuc tamen jam violatarum inducarum religionem. Et utinam earum reverentia non obsimus Transsylvaniae, qua amissa ne nomen ipsum quidem aut ipsa umbra Hungariae remanebit. Recte Valacchi itaque, meritoque maxime laudandi, qui tam constanter vel pecunia vel pietate Christiani nominis cum Heremita consenserunt, (quod fama fertur) ut ei ultro primam de se victoriae partem concesserint, fugam simulati; sed nos non aeque commendandi, si et iis et nobis ipsis defuerimus. Regina in arcem Dyod concessit cum Petrovio, nimirum jam sola cum solo. Quae profectio fugae mihi videtur

Digitized by Google

esse similis, eaque omnino comprobabitur si inde ad Gialuanam arcem descenderit. De Petrovio, multa insana, vitam ejus solitudinem et gemitus et suspiria esse ajunt. Visus est non semel in proximum immigrasse e curia redeundo, suum existimans, et in colloquiis saepe subito quodam stupore conticescere, intueri tamen in homines, ut in contemplatione solent a spiritu rapti. Deus et iis mentem restituat, et Transsylvaniae opem afferat. Hic sunt quieta omnia, credo causa absentiae Turcae. A praesidiis tantum nostris expilamur et subigimur. Vale 15. Novembris 1550. Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 147—151.

CCCVIII.

1550. 1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, comisariului regelui Ferdinandŭ, că *George Martinusiu* a cuprinsŭ Alba-Iulia, şi s'a impăcatŭ cu regina Isabella.

Antonius Wrancius Thomae Nadasdino S.

De Joanne Zalancio homine partium Reginae non obscuro neque stupido, et Turcicis legationibus, in quibus totam aetatem sub Joanne egit, notissimo, tristissimos rumores sparserunt, nec omnino falsa aut factis eius indigna. Quae ut planius possis cognoscere, altius quaedam repeto. In evocatione Turcarum Petrovius aeque Reginae ac Turcis ipsis promiserat, se eum exercitum ex Rascianis conscripturum, et in eorum castra deducturum, quo tam ipsi Turcae fidentius in Transsylvaniam prodirent, remque adversus Heremitam gererent, et Regina constantius in ejusdem odio Heremitae perstitisset. Hac enim ratione et causa utrique cum Petrovio de ejus societate et milite pacti fuerant. Misso itaque Zalancio ad Turcas legato, qui de hac fide Petrovii securos redderet, et simul eos deduceret praeparatis ubisque in itinere obviis commeatibus, ne cogerentur rapinas facere, interim autem dum Zalancius apud Turcas moram trahit et lentius quam Reginae necessitas postulabat, Turcae procedunt, infestum exercitum ad Albam primum oppugnandam deinde ad occurrendum Turcis famam emittit, simulque et perniciosa quaedem de Caszuni animo erga eos, quorum auspiciis veniebat, ad Reginam deferunt transfugae, et Petrovius apud Temesvarum solita sua dejectus avaritia adhuc cunctatur, contrahere exercitum, quem promiserat. Sic his de causis Regina inops virium atque consilii, conjecta in metum, deserit Albam Juliam, ut urbem imbecillam, parvo cum praesidio, et concedit Saxosabesum, dato duci mandato, ut urbem dedat Heremitae, si tueri nequiverit. Inde quotidianis nunciis nequaquam adveniente tandem sibi suppetias sollicitato Petrovio, venit He-

Digitized by Google

remita, Albam obsedit, et deditione obtinuit. Tum Regina, tardante hunc in modum Turcarum auxilio, ignaviterque domi desidente Petrovio et Heremitae nimis ex voto fortuna prosperante, compulsa rerum suarum desperatione, multorum, qui favebant Heremitae vexata et circumventa suasionibus, tanquam agnito suo errori reverti vellet ad officium, deliberat cum Heremita facere concordiam. Facile et Petrovio persuasum de concordia, qui jam etiam ipse metum de perfidia Turcarum sibi confinxerat, ne quid argenti ad Reginae tutelam exponere cogeretur, advocatus Albam Reginae litteris, omni opinione celerius cum familiari prope equitatu advenit, ibique novam in societatem reconciliati, cuncta Reginae Heremita pollicente et concedente, quaecumque petebantur, ut in suspicionem illam apud Turcam magis conjiceret, ejusque negotia gravius intricaret, demum quoniam de impetu hostium in dies magis ac magis fama crebrescebat, Regina, misso alio ad Turcas nuncio (quod ex pacto transactae pacis facere cogebatur) oblatoque donativo non contemnendo, ne[1] . . . . viderentur, hortata est, ut reverterentur, quandoquidem reduxisset ad officium et fidem Heremitam, nihilque in posterum de illius integritate tam erga se quam erga Solimanum eorum principem foret dubitandum. Nec jam armis esse corrigendum vel ipsum Heremitam, vel eos provinciales, qui ejus insaniam sequuti fuerant; omnia in illa provincia esse complanata et pacata, Solimanum vero regnis potiri non optare, qui carerent incolis; et satis poenarum seditiosis et pravis fieri, si cum pudore et damno revocassent, quae egissent perperam, — cum Petrovio ad arcem Dyod proficiscitur, fugam illinc ambo ulteriorem meditantes, si Turcae non rediisent casuque aliquo victores penitius in Transsylvaniam promovissent. Heremita quoque deducto ab Alba exercitu Turcis obviam, (uti supra diximus) in Saxosabessianum agrum eosdem repulsurus, si occurrissent. Igitur, ut divina quoque sententia constaret, quid authores hujus tanti facinoris mererentur, si minister poenas mature daret, tam impium scelesto ministerium funestissimum cessit. Ubi enim perlatum est ad Turcas, Reginam atque Petrovium cum Heremita in unitatem rediisse, idque non prius, quam se in fines Transsylvaniae perduxissent, suspicati dolo secum Reginam ac Petrovium agere, (mirum enim videbatur, quod sic praeter omnem exspectationem, et amicitiam cum hoste inivissent, quem opprimendum tanto studio a Sulimano contenderant, seque cum periculo eduxerant, et nunc demum prope ab ipsa arcentur victoria, quum se redire jubent), correpto Joanne Zalancio et quaestioni subdito, diu torserunt, doli confessionem exigentes. Verum quum nihil expressissent, utpote ab homine illis innocente, et hujus rei prorsus ignaro, vinclis inditis, fustibus caecidere. Postremo, nisi e captivitate duobus filiis se se redimebat, abducebatur vinctus in servitutem. Jam de Regina et Petrovio nihil insigne ultra, ut de iis, qui de malefacti conscientia erubescunt, nec tuto lucem intuentur; Heremita vero felix satis successibus, sublimis fertur, quamquam ipse maluissem si Turcas non emississet, sed cum eis, postquam exercitu pollebat, conflixisset, essetque per me vel Alexandro gloriosior, vel Augusto felicior. In Agriensibus rebus novi nihil est, nisi jam Turcarum ex Transsylvania Budam

1) Trei cuvinte terse.

Digitized by Google

reditus injecerit finibus his novae quippiam sollicitudinis. Comes Salmus infirmus fuit per dies aliquot, non omnino graviter, lecto tamen se se continet quietis causa. Stephani Lossoncii et Sigismundi Balassae compositio non est consequuta, obstinatione utriusque, dum neuter alteri quicquam existimationis suae concedit. Bene vale. XX. Novembris 1550.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 155—158.

CCCIX.

1550. 1550. *Antoniu Veranțiu* scrie lui *Paulii Gregoriancius*, episcopului catolicŭ din Agramŭ, că trupele *Moldovenilorŭ* şi ale *Terei românesci* au intratŭ in Transilvania pe diferite pasuri, dar au fostŭ respinse in munți de trupele lui George Martinusiu.

Antonius Wrancius Paulo Gregoriancio episcopo Zagrabiensi.

O gratam perpetuoque mihi conservandam et exosculandam epistolam tuam, Paule antistes, omni veneratione dignissime, qua non solum successione Agriensium sacerdotiorum filium me tibi esse declarasti, quod et casus sibi vendicare et divina providentia potuisset, sed etiam adoptione quadam spontaneae voluntatis, meo prorsus perexiguo ductus officio, eadem epistola tua, veluti publico quodam testimonio, confirmasti. Quod quidem ut amori tuo erga me non obscuro tribui debet, ita etiam bonitati admirabili maxime etiam ascribendum duco, quum ei tu te in patrem obtuleris, qui filius tuus esse non merebatur, sed hoc facis exemplo servatoris nostri, qui prior et eligit nos et suscipit in filiorum adoptionem, quam vel expendere possimus tam praeclarum genus in quod inseramur. Itaque jam te parentem meum confiteor, jam colo, jam suspicio, et praesenti epistola omnibus pronuncio, ac do principium meis erga te filialibus officiis. Quare accipe nova, quae hoc tempore habemus ex Transsylvania. Heremita vincit jam omnia adversa in illa provincia. Milites ejus et Moldavos et Transalpinos Valacchos, qui jam diversa regni parte in fines nostros irruperant, non sine gravi eorum occidione, in sua claustra rejecerunt. Turcas vero, qui Petrovii et Valacchorum adventus fiducia in Devensem agrum ex pago Illye per Marisum transierant, pauloque ultra progressi, Albam cogitantes, quo se Reginae adjungerent, inter Devam, et oppidum Zaasvaros nuncupatum consederant, ipsemet Heremita, qui ea parte Transsylvaniae supra Brassoviam, qua Moldavi per viam Oythoz in Seculiam descenderant, praesidio firmata, Albam cum multitudine Provincialium advenit, eaque urbe capta, transactaque cum Regina concordia, obviam Turcis processit, eosdemque coegit primo adventu subsistere, et de reditu, fugae similiore constituere, jusso inde et Varcotio Va-

Digitized by Google

radiensis praesidii duce, ut eosdem a tergo vi quanta maxima possit, urgeat, totus in eo esse nunciatur, ut hostes intercludere et circumvenire possit. Nec desperatur de victoria, quoniam ad VII. M. equitum, ut verior fama fert non accedunt, Valacchis vero denuo non intrantibus, fundentur etiam non impulsi. Caeterum si in fugam quoque fortiter hoste excepto adigentur, aeque speranda sunt omnia felicia. Is enim illorum locorum situs est, mihi saepissime peragratus, per quae fuga illis erit ineunda, sive per angustias Hazachiani districtus, quae vas kapu, hoc est, ferrea porta appellantur, ducentes ad oppida Karansabesum et Lugassium, Themeso amni adjacentia, sive secundum ripam dextram fluminis Marisi, qua venerant, revertentur, ut angustius atque iniquius nihil esse potest. Nisi si se commiserint sylvis Morsennae oppidi, quae sunt sane vastissimae, et latissime patent. Quum alioqui et in his nihilo levius laborabunt et periclitabuntur, modo Heremita, de cujus ego integritate semper sinistre divinavi, rem bene ac fideliter gerere velit nec fuci quippiam secum meditetur. Porro mille in locis, positis hostibus ex sylvestri materia obicibus, nusquam eis non occurerre poterunt agrestium hominum manus, si jussae fuerint. Verum faxit Altissimus, ut et Turcae temeritatis suae poenas non effugiant, et ii a quibus in Christianos educti sunt, saniora consilia conplectantur. Regina cum suo Petrovio destituta pene omni ex parte studiis provincialium in arcem Dyod quae quinque M. passum distat ab Alba, recepit se, et moereri nunciatur, sero fortasse faciens poenitentiam de Turcarum ope advocata. Quid plura? Primis litteris, quas dehinc dabo, omnium turbarum transsylvanarum arbitror me ad te catastrophen perscripturum, quia jam, nisi me fallit de transsylvanis hominibus, et de Heremita judicium, longa ejus hominis et nationum illius consuetudine acquisitum, videor mihi videre, Turcas incolumes evadere, nec attingi gladio Heremitae. Ferunt enim in exercitu ejus fieri cuncta langvide, dilabi omnes copias sine ulla missione, et sat fuisse debellasse Reginam, atque Petrovium, dudum sua ignavia et avaritia prostratum. Turcae vero audacter vastant, et populantur omnia, et regrediuntur nemine fere lacessente, sic demum, pater, timeo, ne in fine rerum omnium fallat Regem Heremita, fallat reginam Isabellam et Pupillum sibi creditum, adnitaturque omni conatu, ut in transsylvana dominatione sine collega atque censore confirmetur, servata Turcae clandestina amicitia. Verum longe adhuc secus, quam opinamur, et de Heremita judicium et de iis hostibus praesentibus poterit evenire. Tamen ex angustiis transsylvanis non erant in patentes Hungariae campos Turcae emittendi. Vale. XXII. Novembris 1550 Agriae.

Monumenta Hungariae historica. Scriptores. Tom. X. pag. 160–162.

Digitized by Google

CCCX.

1550. 1550. *Antoniu Verantiu* scrie lui *Toma de Nadásd*, că *Ilie, voivodulŭ Moldovei*, care intrase în Transilvania, s'a întorsŭ érăşi înapoi, liberându pe prisonerii, ce-i făcuse în Transilvania. Verantiu adauge, că după cum se vorbesce, George Martinusiu a datŭ bani Moldovenilorŭ, ca se se întórcă înapoi.

Antonius Wrancius Thomae Nadasdino S.

Turcae jam trajecerunt Tibiscum salvo toto exercitu, praeter quosdam paucos, qui in excursionibus ceciderunt, digressique apud Zegedinum omnes in sua redierunt. Convenerant autem Bosnenses, Syrmienses, Belgradenses, Hercegovinenses, Znonikienses, Posegani, Quinqueecclesienses, Albenses et Hatvanenses. Kaszunus ipse cum parte Budensis et Pestani praesidii mansit Zegedini. Nec scitur causa. In Nadlaccko et Cialia sua reliquere praesidia. Cianadinum, quod maxime futurum suspicabatur et rumor late diffuderat, non attigerunt, intenti suo celeriori receptui. Tibiscum ad vicum Zent Miklós nuncupatum III. circiter milliaribus infra Lippam navibus transierunt, non ausi, sese Lippensium fidei commmittere, quos ipsi ante et dolo et vi tentaverant. Orodium inter alia loca, quae afflixere, maxima ruina et occidione affectum. Haydones, qui M.CCCC ante adhuc quam Varcotius expediisset Varadienses copias, Orodium sese tumultuarie contulerant, relicto in agris pecore, inde facto impetu in Bosnensem passam Nadumam nomine, qui cum II. circiter M. Turcarum Kaszuno in subsidium veniebat et ad pagum Zewdy penes Marisum 5. M. passuum ab Orodio situm consederat, tam acriter cum eo a summo mane ad horas vesperarum pugnasse pro castris nunciantur, ut castris perturbatis pedem referre coëgerint. Potiti itaque castris et impedimentis omnibus in propinqua villa quieti sese dederant praedam dividentes, et fruentes fortuna tam propitia, agitantusque consilia de hoste iterum in insequentem diem invadendo. Turca die insequenti non expectato, receptis animis, tanta vi in pastoriciam et rudem turbam, nulla ratione militari utentem inexpectati fecere impressionem, ut recuperatis rebus omnibus, Orodium usque caedentes eos, tanquam pecora insequuti sint, et nisi obvia Orodiensium ope excipiebantur paucissimos pecus suum reduces habuisset. Qui desiderati sunt CC. circiter numerantur, vulnera plures accepere. Eo furore ultionis acti Turcae ulterius iram tulere, putabant enim Symandum, quod Orodio vicinum est, profugisse haidones. Ingressi itaque oppidum, trepida plebes in templum quod repentinis casibus munitum habebant, confluunt. Subeunt hostes, oppugnant miseros, jubent portas patefieri, solos expetunt hajdones, coeteris fidem de securitate salutis faciunt. Creditum tandem coacte barbaris, quia imbecillae munitioni non fidebant. Portis igitur ultro patefactis reperti haidones pauci, iique ibidem statim percussi. Cum oppidanis mitissime actum propter priora officia. Soli impuberes ablati, quos casus abeuntibus obtulerat. At hajdones quos Orodienses summa pietate protexerant triduum Orodii commorati, quod ligandis vulneribus dederant, quarto post gratias in discessu suo amicis et hospitibus relaturi,

Digitized by Google

totum oppidum in praedam verterunt. Hadumus interim sequi [1]) prohibitus, non longe ab Orodio consedit, opperiens occasionem ulciscendi Orodiensium incuriam, qua sibi hajdones eripuerant. Sub haec advenit Orodium cum praesidio Zolnocchino Joannes Balassa, ibique aliquamdiu facta mora, quaerens rationem, qua Hadumum posset opprimere; sed quum nulla occurreret, quod impar hostibus habebatur, cessit conatu, et superveniente cum Varadiensium copiis Varkotio, una in Cianadiensem obsidionem signa convertunt, ubi misera Rascianorum plebe immani crudelitate confecta, castra etiam aliquot Petrovianis adimunt. Nihil postea ab utroque insigne factum, quia Varkotius cum popularium et agrestium hominum colluvie non ausus Hadumum aggredi ad Crysium Album reduxit in castra copias; Zolnocchum Balassa rediit; praeda, quam utique retulit, non fuit turcica sed christiana. Hadumus per id tempus in castris sese continuit, nec Lippam post Kaszunum transire potuit. Sed paulo post haec Kaszuno a Transsylvanis regresso, Hadumus, Orodiensium injuriae non immemor, jungit se Kaszuno, profectique una, cum exercitu Orodienses invadunt. Oppidani, qui contendere cum tanto hoste non poterant, quod nec vallo nec moenibus tuebantur, numeroque etiam pauci erant, alii alio diffugiunt; familiae basilica, quae ibi ingens est, regis Belae Coeci ultione nominatissima, captivae recluduntur. Turcae mox primo impetu igne oppidum aggrediuntur, quo una cum templo conflagrato et in cineres plane converso, quicquid mortalium invenere tam in templo quam in oppido necaverunt, solis parsum est impuberibus, qui in servitutem adacti sunt. Qui vero eam cladem evaserunt ad nos usque confugerunt. Praeda hajdonum III. M. aureorum aestimata. Turcas caedes, conflagratio et impuberum captivitas exauctora vit. Hadumus passa adeo pastorum baculis pulsatus est, ut foeminae nomen imposterum apud suos invenerit; Hadim nempe apud Turcas eunucus appellatur.

Quid cum Moldavis peregerit Heremita, nondum habemus. Hoc solum, quod Helias, gentis ejus vaivoda jussus a Regina eo itinere, quo venit, regno excedere, captivis redditis, quandoquidem nihil jam hostile in Transsylvania pateretur. Tumidus adolescens his primis fortunae auspiciis recusavit parere, dicens se parentis institutum servaturum et Radnensium fodinarum via reversurum, qua pater quoque ejus nuper, postrema in Transsylvaniam irruptione a capto Mailado redierat. Heremita itidem nihil vi, nihil ferro fertur agere, sed hortamentis atque pecunia, quod dicitur et cum Turcis agere, curat emittendum; multorumque opinio est, omnem hanc victoriam pecunia illi non sanguine constitisse, ingenioque eum atque industria magis quam manu laborasse. Sed haec postea melius prodentur. Pathocius non sine diligentia magnae cujusdam rationis causa diutius asservabitur. Zalancini alter filius pofugit e captivitate, ipse domi prae dolore ex ignominia sui casus fertur in tabem esse corruptum, languereque gravissima aegritudine. De causa quoque tam repente factae pacis inter Reginam et Heremitam haec vulgantur. Turca quidam perfugio ad Petrovium transierat, is inter caetera illud quoque retulit: dixisse Kaszunum, si victoriam de Transsylvanis obtinuisset, Moldavis se Reginam

1) Cavčanti illegibili.

Digitized by Google

esse daturum in Poloniam abducendam, filium Transalpinis Constantinopolim deferendum; ipse, obtruncato Petrovio, praeses in Transsylvania remansisset, sede apud Cibinienses caesari Solymano constituta. Hoc itaque metu atque perfidia illudentis barbari permoti, ii de quibus fabula narrabatur, animum ad pacem composuere, eamque sine mora perfecere. Sic utrique odio caesaris Turcarum contra se excitato, velint nolint, uti ipse conjicio, ad regem nostrum cogentur confugere. Sed nescio quam opportune, quam suo commodo, quamque futuri grati, quia necessitate non amore id acturos certum est; quamquam de optimo principe omnia clementiae et pietatis plena etiam hostes ejus sibi possunt polliceri. Sed haec proximum tempus indicabit, quum propius adhuc aduri incipient Turcae confiniarii. Vale. Agria XI. Decembris 1550.

Monumenta historica Hungariae. Scriptores. Tom. X. pag. 166—170.

CCCXI.

1550. 1550. *George Martinuziu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, scrie lui *Andreiŭ de Bathor*, căpitanului generalŭ alŭ trupelorŭ regelui Ferdinandŭ, că *Moldovenii* au eşitŭ din Transilvania, făcândŭ însă mari pagube ţerei acesteia; că de asemenea va cerca se scóţă din ţéră şi pe *Turci* şi pe *Românii* din Ţéra-românéscă.

Spectabilis et magnifice domine et fili nobis observandissime. etc. D^tio V. spect. et mag^ca videt bene quantam desolationem in partibus istis nunc Turcae et Rasciani faciant; audivimus autem et D^nem V. spect. et mag^cam omnia agere ea quae decent dominum et hominem christianum; verum cum omnia apud Turcas sint plena dolis, D^nem V. spect. et mag^cam amore dei rogamus, habeat bonam curam et custodiam sui, ne a Turcis decipiatur; paulatim et lento gradu procedat, congregetur in aliquo tuto loco et habeat multos exploratores semper; si enim Turcae adhuc non abierunt, non frustra illic circumerrant, nisi ut aliquem dolum faciant; credat enim D^tio V. spect. et mag^ca istum Kazann bassam tam callidum et vafrum hominem esse, cui in huiusmodi dolis non est similis alter in tuto regno Turcico; non est sine causa mora istius, sed ut aliquid agere possit; nisi enim D^tio V. spect. et mag^ca bene advigilaverit; veremur ne ille D^nem V. decipiat et improvise opprimat, duobus enim diebus isthuc ubi D^tio V. spect. et mag^ca est, penetrare potest. Quare D^nem V. spect. et mag^cam iterum rogamus ut sit cauta et diligentissime advigilet, ne quam fraudem ab illis patiatur. Nos quoque deo iuvante statim eximus; quamvis enim in hoc regno multa negocia essent, quae componere deberemus; his tamen intermissis, egrediemur. Sicut enim D^ni V. spect. et mag^cae prius quoque litteris nostris significavimus, iam Moldavi ex hoc regno abierunt; non tamen sine magno regni incommodo. Turcas et Transalpinos, deo iuvante, sine aliquo regni huius incommodo eiecimus; dum nos in expellendis istis intenti eramus, Moldavi interim magnum huic regno damnum in-

Digitized by Google

tulerunt et sic in patriam regressi sint, non potuimus enim tam subito cum copiis ad eum pervenire. D^nem V. spect. et magnificam foeliciter valere cupimus. Datum Albae Juliae sexta decembris anno 1550.

Frater Georgius episcopus Waradiensis
thesaurarius et locumtenens.

(Post-scriptă pe o fóie separată de chârtie): De illis rebus pro quibus spect. et mag^cus dominus Nicolaus comes a Salmis et D^tio V. spect. et mag^ca ad nos scripserant, nos maximam habemus curam, pro quibus ad ipsum dominum capitaneum et D^nem V. spect. et mag^cam cras aut altero die hominem nostrum mittemus, quem et nos ipsi personaliter sequemur; fiduciam autem in deo optimo maximo habemus, quod omnia illa negocia bene succedent, melius quam nos sperare potuissemus; quae postea D^tio V. spect. et mag^ca intelliget.

(Pe dosă): Spectabili et magnifico domino Andreae de Bathor, comiti comitatum Zathmar et Zabolch et supremo capitaneo regiae Maiestatis etc.

Történelmi Tár, An. 1879. pag. 511—512. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCXII.

1550. Nobilulŭ *Franciscŭ Kendy* restitue națiunei săsesci satulŭ românescŭ *Vaidei* din Transilvania. 1550.

Nos Franciscus Kendy memoriae commendamus per praesentes, quod nos illam summam pecuniarum mille florenorum, pro qua videlicet serenissimus felicis memoriae condam Joannes Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. rex totalem possessionem regalem Wayde, alio nomine Wyffalw vocatam, in sede Zazwaros existentem habitam, egregio condam Michaely Gywlay de eadem in rationem servitii sui tempus infra redemptionis titulo pignoris possidendam contulerat et obligaverat, ac ipso condam Michaele Gywlay praemortuo ad dominam Barbaram puellam, filiam ejusdem, jure successorio sub eodem titulo pignoris condescensa et devoluta extiterat, a prudentibus et circumspectis magistro civium, judice regio et ceteris juratis consulibus civitatis Cibiniensis, veluti legitimus tutor dictae dominae Barbarae puellae sua in persona accepimus, assumpsimus, accepimus et levavimus, super qua quidem mille florenorum summa dictos magistrum civium, judicem regium caeterosque juratos consules praedictae civitatis, necnon judicem regium ac juratos cives oppidi Zazwaros, quietos, expeditos, pariter et absolutos, uni-

Digitized by Google

versas quoque et quaslibet literas impignoratorias, donationales, causales super eandem possessionem Wayde aliter Wyffalw utcunque confectas et emanatas, viribus carituras ac destitutas jure et authoritate tutoria reddimus et committimus, et nihilominus dictam possessionem Wyfalw reoccupandam et possidendam remittimus et resignamus praedicta authoritate, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in oppido nostro Nag Sayo feria tertia post festum Lucie virginis, anno domini millesimo quingentesimo quinquagesimo.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos pag. 120—121. Originalul pe chârtie în archiva națiunei sâsesci și a magistratului din Sibiiu No. 593.

CCCXIII.

1550. 1550. Documentiu despre *episcopia română din Felécii* în Transilvania, în care documentiu se face amintire de *episcopului Marcu* și de *episcopului Dancio*.

Nos Petrus Theremy Judex Ceterique Jurati Ciues, Ciuitatis Coloswarien., Significamus tenore presencium, Quibus expedit, Universis et Singulis, Quod temporibus preteritis, In Sede nostra Judiciaria, Mota erat quedam causa Inter Valachos Ladislaum Kewwer, Et uxorem eiusdem Petca vocatam in possessione Rhewae residen. Item Michaelem Olah, filium Johannis Presbiteri Valachalis Plebani In possessione Kapusz, Atque Valachum Moyzyn vocatum, In eadem possessione residen., Ut Actores principales Ab una, Atque honorabilem Joannem Presbiterum Valachalem, Plebanum possessionis nostre Felek. Ut in Caussam attractum partibus, Ab alia, Actores Igitur contra Attractum proposuerunt in hunc Modum, Quod Illa bona et hereditates quas predictus Joannes Plebanus possideret, videlicet Domum, terras arabiles, hortum fructiferum, fenetum, que in possessione Felek, et Metis eiusdem, existerent et haberentur, fuerunt quodam Dancho Episcopi, qui Una habuit consanguineam, sororem scilicet, Nomine Annam, que erat Vxor quondam Baradoma Valachi, in possessione Olah Dezmer vocata, olim residen., quam ipsa bona concernerent, post obitum Dancho Episcopi fratris sui, Ipsi igitur supradicti Dna. Petca, Vxor, Ladislai Kewwer, Atque Michael Olah, Nec non Moyzyn, eiusdem domine Anne, fratres propinqui forent, que ex quo iam mortua est, post ipsius decessum, supradicta bona omnia et hereditates, ipsos Jure fraterno concernerent, et non ipsum Joannem Plebanum, quia illa bona, ipse Joannes Plebanus, illegitime possideret, quoniam ipse non verus filius Dancho Episcopi esset, sed spurius, et filius Illegitimus eiusdem. Ideo supradicta bona omnia et hereditates, ipsos tanquam fratres concernerent, quas ad manus ipsorum dari optarent, si de Jure esset. Contra quorum proposita Attractus Respondet in hunc modum, Quod ipse in Illis bonis et here-

Digitized by Google

ditatibus quondam Dancho Episcopi vere et iuste consistit, easque iuste et legitime possidet. Nam sepedictus Dancho Episcopus pater suus legitimus fuit, ipseque filius legitimus eiusdem est, et non spurius, Aliud vero est, Quod si etiam spurius filius esset, ipsius Dancho Episcopi ipse, tamen adhuc illa bona et hereditates, ipsum et non alium concernerent, quia ipse Dancho Episcopus illa sibi reliquit, et in hoc etiam posse suum potuit efficere, quod sibi reliquit. Cum tamen legittimus filius suus est, que probabit. Audiente Dno. Judice nostro, cum suo assessore predictarum partium, propositiones, Allegationes et Responsa, Causam ipsorum predictam, ad probabilia admisit documenta. Actores igitur quam plures testes adduxerunt, qui fassionem fecerunt, que erant solummodo quedam audita, sed manifeste comprobare non potuerunt ipsorum consanguineitatem, que ad ipsorum acquisicionem sufficiens fore potuisset: neque hoc comprobare potuerunt, quod predictus Joannes Plebanus filius spurius ipsius Dancho episcopi fuisset, sed solummodo quedam audita, (ut premissum est). Attractus autem in defensione causse sue produxit in testimonium, Vnas Litteras Dnorum. Judicis, et Juratorum Ciuium illius temporis, sub sigillo Ciuitatis nostre Maiore et Autentico, patentes in Pergameno confectas et emanatas, que manifeste exprimebant quasdam fassiones nonnullorum testium, ipsius Joannis Plebani, Attracti, qui Coram Dnis., Judice et Juratis Civibus illius temporis, fide ipsorum median. fassi fuissent, prefatum Joannem Plebanum esse filium et heredem legittimum quondam Dancho Episcopi, ac proinde nullum alium, preterquam eum, hereditates sue concernerent, Domus videlicet una in possessione Felek, quam pater suus, Dancho Episcopus, per se reedificari fecit, In vicinitatibus domorum . . . . . dom. . . . s. . . . alia, sita et Adiacens, una cum terris Arabilibus, fenetis et horto pomifero qui ad eadem domum spectat, et ab antiquo spectan. Istas vero hereditates quidam Grecus Episcopus nomine Marcus propriis suis pecunijs emisset a quodam Ladislao presbitero Valachali, patre scilicet prefati Dancho Episcopi, eo tempore quo Dancho esset adolescens et Clericus eiusdem Marci Episcopi, quem idem Marcus Episcopus ex quadam speciali dilectione in filium adoptiuum suscepisset, predictasque hereditates proprijs suis pecunijs emtas eidem tradidisset et designasset in perpetuum possiden., in filios filiorum heredumque suorum heredes prout littere supradicte Marci testantur. Item preter hoc denuo produxit attractus, nouiter unum testem Valachum nomine . . E . . . in possessione Berkes residen., qui fide median. fassus est, se scire, Quod Ipse attractus Joannes Pleban. esset filius verus et legittimus quondam Dancho Episcopi eique omnia bona sua legasset ipse Dancho Episcopus. Produxit denique unam Mulierem, in testem suum nomine Naga, relictam quondam petri Czerpe Valachi, in possessione Felek residen., que similiter, fide sua median. fassa est Quod ipsa sciret quod unam domum In possessione Felek residen. ipse Dancho Episcopus, per se preparari fecit, Et eidem attracto Joanni Plebano legavit. Item produxit et alium testem, Mulierem Alba Vocatam, Relictam quondam Stanchul Valachi, in possessione Felek residen., que simili modo fide sua median., fassa est in hunc modum, quemadmodum precedens testis Mulier scilicet Naga. Item insuper ipse attractus

Digitized by Google

produxit et alios testes, qui fide ipsorum median., confessi sunt hoc modo scirent istud, quod portio quondam Dne. Anne sororis quondam Dancho Episcopi, ipsam concernens, eidem extradata et restituta fuisset.

His igitur Intellectis Dns. Judex noster, cum suo assessore, inter partes predictas, talem tulit sententiam, Quod ex quo Actores, cum ipsorum testibus comprobare non potuerunt, consanguineitatem ipsorum, que sufficien. fuissent, ad acquisitionem ipsorum, qua requirebant supradicta bona, et hereditates quondam Dancho Episcopi, neque hoc comprobare potuerunt, Quod ipse attractus, Joannes Plebanus, filius spurius esset, ipsius Dancho Episcopi, ipse autem Attractus comprobavit Litteris, predictorum, dominorum et Juratorum Ciuium illius temporis, suum Jus et Justiciam, Quod scilicet ipse legittime predicta possidet bona, et hereditates quondam Dancho Episcopi, quas quondam Marcus Episcopus grecus, proprijs suis Pecunijs emptas, eidem Dancho Episcopo, tanquam Filio adoptiuo legasset et donasset, et in hoc posse suum efficere potuit, a quo tandem in ipsum Joannem Plebanum attractum illae (sic) hereditates, tanquam ad verum et legittimum filium quondam Dancho Episcopi devolute sunt, Quod si spurius fuisset eciam, tamen ipsum concernerent, quia illas eidem reliquit, Dancho Episcopus, pater suus, (prout ex fassione testium intelligitur, in quo posse suum fecit, Denique Attractus hoc quoque comprobavit, Quod porcio Dne. Anne consanguinee quondam Dancho Episcopi, cuius fratres Actores seipsos esse dicebant, eidem extradata et restituta fuisset. Ideo his de causis et rationibus, ipse attractus Joannes Plebanus, in pacifica possessione, predictarum hereditatum, in possessione Felek, et Metis eiusdem existen. habitarum, permaneat, et illas, ut proprias possideat, De qua quidem domini Judicis nostri sententia, attractus contentus est, Actores autem non sunt contenti, sed causam illam pro maturiori revisione et discussione, in conspectum nostrum, Juratorum Civium, per appellationem provocaverunt, Nos igitur denuo auditis partium prefatarum propositionibus, Allegationibus, Responsis, et probabilibus documentis, Sententiam Dni. Judicis nostri, et sui assessoris, in hac cau-a, tanquam rite et Juridice pronunciatam, approbavimus, et in robore tenuimus, de qua nostra sententia Attractus item contentus est, Actores autem non sunt contenti, sed ulterius appellaverunt. Nos igitur appellationem ipsorum audien., eisdem (Juxta Civitatis nostrae Jura) terminum statuimus, non semel, sed bis, et ter eciam, Ipsi tamen ad Appellationem, eo (quo nostra requirit consuetudo) deducen. non venerunt, neque miserunt, sed omiserunt. In Cuius Testimonium presentes litteras nostras, Sigillo Civitatis nostre maiori, et Autentico Impendenti roboratas, eidem Joanni Plebano, attracto, ad legitimam requisitionem eiusdem duximus conceden. Datum in prefata Civitate Coloswar, Feria Sexta post festum Beate Catherine Virginis, Anno Dni. Millesimo, Quingentesimo Quinguagesimo.

(L. S. pend.) Fără suscriptiune.

Ciparîu, Archiva pentru filologia și istoria, pag. 777—779. Din archiva familiei preoțesci din Felecîu.

Digitized by Google

CCCXIV.

1550. Actulu incheiatŭ intre orăşenii din *Cărăşŭ* şi intre orăşenii din *Caransebeşŭ* de a se apăra imprumutatŭ in contra tuturorŭ persecuţiunilorŭ. 1550.

Nos Benedictus Worgytth iudex de oppido krasso, Necnon Andreas Dumitrowytth, Petrus olbytthh, Stephanus miklossewit, Petrus filius nyc, franciscus Paulowyth, Lazarus dragul, et georgius olah, etc. delecte et segregate persone dicti oppidi krasso: necnon vniuersitas inhabitatorum, eiusdem, a maximo usque ad minimum: recognoscimus serie presentium vniuersis et singulis presentibus et futuris Quibus in Cumbit, Quod nos quam presentes tam futuri, iudex, atque vniuersi populi oppidi nostri krasso, obligamus nosmet ipsos, prudentes et circumspectos iudices iuratosque cives item Senatores et omnes populos ciuitatis regie karansebes atque pertinentiarum Illius, Quam modernos Tam futuros, Contra quoslibet aduersarios uel hostes impedimento et molestatione iuxta possibilitatis nostre exigentiam, in omnibus Tuere, protegere, et auxily nostri habundantem opem ferre, Quam personis Tamque rebus et bonis eorundem, in nullisque persecutionibus eorum, eosdem destituere, ita Tamen quod et ydem nobis similiter, Quam presentes Tam futuri in omnibus necessitatibus nostris uel vnde accedentibus iuxta possibilitates ipsorum sint et fiant obligati: Tuere defendere, et auxilium ipsorum prestare, Quam personis Tam rebus et bonis eorundem: ut fuit alias quoque constitutio inter nos Tempore videlicet antiquo: modo Tamen nouam et inrefrangibilem pacem Componimus: in Cuius Rei memoriam literas nostras presentes Sigillys nostris Compressas et obsignatas pro firmitate Eterna duximus Dandas: in oppido krasso in festo Siluestri Pape, anno Domini millesimo Quingentesimo quinquagesimo.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 50—51. Originalulŭ pe chărtie in archiva familiei Macskási de Tincova, in Cluşiu.

CCCXV.

1547—1550. *Date istorice cu privire la Românii* după registrulŭ de cheltueli alŭ oraşului Bistriţa din Transilvania (Liber erogatorum et expensarum civitatis et reipublicae Bistriciensis). 1547—1550.

Sabbato in vigilia Mathei apostoli (20. Septembre 1550) solvimus vinum in nundinis advenis hominibus nobilibus et innobilibus dono missum fl. 1

Digitized by Google

den. 86. S. 176. Feria tertia post Mathei (23 September 1550) pro vino Walachis tempore nundinarum dato flor. 3 den. 28. S. 177.

Eodem die (feria quarta ante laetare, 16. März 1548) misimus Gregorium Thorozky porkolabionem in Moldauiam ad vaivodam cum muneribus nempe cum duabus cuppis utrisque vaivodis dandis, item boieronibus duo cocleria argentea, pugionem argenteo decoratum ac cultellos dono dando. S. 31. Eodem die (feria tertia in die Michaelis apparitionis, 10. Mai 1547?) pro pugione in Moldauiam hauptman dono dato flor. 8 den. 68. S. 36. Eodem die (feria secunda post iudica, 24. März 1550) Johanni Tschoeb pro operimentis canum venatorum Turco missorum S. 150. Eodem die (feria secunda post palmarum, 31 März 1550) pro vino et mulso seu medone chaws adhuc dato den 42. Eodem die pro panno accepto Braslai quoad cooperimenta canum missorum imperatori Turcarum den. 66. S. 151. Eodem die (sabbato ante Galli, 12. October 1549) solvimus equos sex ad commissionem reverendissimi domini emptos et Moldauo vaivodae dono missos flor. 85. S. 181.

Eodem die (dominico ante Viti et Modesti, 8 Juni 1550) Walachis pastoribus boum ad castra Alemanorum deputatorum dedimus ad expensas den. 37. . . . Eodem die (feria quarta post Viti et Modesti, 18. Juni 1550) Walachis custodibus pecorum abigendorum in castra Alemanorum den. 26. S. 235. Sabbato ante Johannis (21. Juni 1550) Walachis decem redeuntibus ex castris bibalia vel expensae dedimus den. 20. S. 236.

Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. N. F. XXI Band pag. 77—78 şi 81.

CCCXVI.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie Palatinului dela Renŭ, că *voivodulŭ Țĕrei-românesci*, făcăndŭ în anulŭ trecutŭ o incursiune în Transilvania, a fostŭ respinsŭ de trupele ardelene conduse de nobilulŭ Ioanŭ Kendy, deasemenea a năvălitŭ asupra Transilvaniei şi *voivodulŭ Moldovei*, care după ce a arsŭ mai multe sate şi a dusŭ în captivitate pe mai mulţi ardeleni, s'a retrasŭ.

Illustrissimo Principi, et Domino Domino Federico,
S. R. Imperii Electori Palatino Rheni, ac Superioris, et inferioris Bavariae Duci,
et Domino suo omni observantia colendissimo.

Illustrissime — — Quo in discrimine per hoc decennium, regnum hoc sub Turcico Imperio versaretur, et litteris, et nunciis multorum Dominationem Vestram Illustrissimam certiorem factam esse non dubito. Hac tamen aestate quo animo Turca in nos esset, cognovimus, cum apertum se nobis hostem declarasset. Stephanus enim frater germanus Eliae Vajvoda Moldavus, man-

Digitized by Google

dato Caesaris Turcarum, exercitum nostrum contemnendo, in fines regni Transsilvaniae irruperat. Convocatis igitur regni Ordinibus, praemissisque quinque milibus hominum, dum majores copiae sequerentur, inter alpes se recipere coactus est hostis. Interim tamen Bassam Budensam cum sedecim millibus exercitatorum militum, qui pro custodia finium in arcibus constituti erant, venire nunciatum est. Cujus adventu etsi non mediocriter essemus permoti, memores tamen antiquae virtutis, honestamque mortem Servituti anteponentes, coactis undique regni viribus, hosti prius quam locorum angustias superaret, obviam progredi visum est. Qui, cum per exploratores in tuenda patriae libertate nos unanimes esse cognovisset, veritus locorum quorundam angustias, et ne a nostris intercluderetur, tanta celeritate rediit, ut fugae similem in omnibus discessum exhiberet, vastatis igne omnibus locis, in quibus consederat, magna etiam clade per eos, qui viarum angustias obsederant, hostibus illata.

Quibus sic repulsis, Transalpinus Vajvoda, subita irruptione, Turcis in devastando hoc regno successit, quem nobilis Joannes Kendy, qui non parvam opinionem rei militaris inter praecipuos regni Transsilvaniae milites obtinet, adjunctis sibi viribus, non solum fudit, fugavitque, verum et praeda 5000. equorum potitus, tribusque Vajvodae ipsius vexillis ereptis, insignem ab hostibus victoriam reportavit. Cumque de Turcis, quonam illi se contulissent, solicitus tamen Elias Vajvoda Moldavus, de quo superius memini, ejusque frater germanus, accitis in Societatem Turcis, et Tartaris, fines Siculorum invaserunt, cumque ea celeritate, quam res postulabat, in tanta locorum distantia, sedecim enim milliaribus ab hostibus aberam, in repellendis hostibus uti non possemus, humi per incendia plerisque possessionibus aequatis, multisque nostris in servitutem abductis, prius hostis e regno discessit, quam nos illum consequi possemus.

Itaque, cum Turca nunquam deinceps hoc regnum intentatum relinquet, suaeque ditioni futura aestate illud omnino subjicere intendat; rogo Dominationem Vestram Illustrissimam, per misericordiam Jesu Christi, velit animum Sacratae Caesareae, et regiae Majestatis ad tuendum hoc regnum sedula monitione excitare, ne in potestatem Turcarum redactum, perpetuum non solum nobis, sed toti rei publicae Christianae luctum relinquat, et honesta conditione huic puero regio, pro ejus dignitate, constituta, toto hoc regno potiantur. Quae res cum in causa tantum pueri hujus consistat, facile erit optimis illis Principibus, occasione oblata, publicae saluti consulere. Deus Dominationem vestram Illustrissimam conservet incolumem. Varadini die 7. Januarii 1551.

Ejusdem Dominationis Vestrae Illustrisimae

deditissimus

Frater Georgius

Episcopus Varadiensis Thesaurarius et Locumtenens.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 226—228.

Digitized by Google

CCCXVII.

1551. 1551. *Andreiŭ de Bathor* scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că *Petru Petrovici*, comitele Timişórei se află in neinţelegere cu locuitorii din districtulŭ *Caransebeşului* şi alŭ *Lugoşului*, din causă, că acestia voiescŭ se-şi conserve libertăţile lorŭ, ér Petrovici nu voiesce se le respectéze.

Zolgalatomat ayalom kegielmednek mynt byzot vramnak es tarsomnak te Kegmed yrt vala ennekem ez el mwlt napokba hogy ha myt ertenyk maylat vram felewl meg yelentenym kegnek . . . . . byzonyara Kywanam ha te kegnek maylat vramfelewl yob hyrt yrhatnyk de az my vagyon azt kel yrnom az vrysten meg elygleteh ez fewldewn valo nyomorw yletyt es az ewrewk yletre vyte mert hyzem hogy nem azyrt eytete volt az vrysten zegynt ez penytencianak helyre hogy el vezen hanem hogy ewrewke ylyen az ewreke valo yletben azyrt yo wram es yo tarsom nem kel te kegnek feletys keseregny az ew halalan mert myndnyayan hyhetywk ezt hogy az ystenek vagyon howa nekwkys (sic) ygekeznwk kel.

Towaba vysagot ezt yrhatom kegnek hogy zent fabyan sebestyen napyara hyrdetet vala gywlyst frater gewrgy varada mynd erdelyeknek es magyar orzagyaknak kyre ryays gywtek volt enys bocyatam vala egy embert ky ot halgasson frater gewrgy ez el mwlt cyeterteken bement volt az orzag kewzybe es meg mondota nekyk hogy az vezedelem raytok vagyon es hogysem ew sem kyralne azony nen elyg az oltalmazasra yntete arra vket hogy feyedelmet es vrat keressenek ky meg maradassokra gondot twgyon vysselny mert ha myndnyayan petrwytal tewrewke akarnak lenys ew egydwl soha tewrewkel nem akarya tartany hanem mynt kereztyen emberhez ylyk ahoz akarya magat tartany.

ha penyg az orzagys kereztyenwl akarnak magokra es megmaradassokra gondolny ewys kyz velek mynd ylny es myndenbe velek leny ez zokat az en emberem fylyvel hallota.

petroyt most ewzwe vezet az sebesyekel es lwgasyakal az sebesyek akarnanak megmaradny az ew zabadsagokba petroyt penyg aba akarya haborgatny most az sebessyek lwgassyak mynd fel tamatak petroytys kyzwl ha kyral ydeyn ez orzagra gondot kywalt kypen nem vysel ez yewew nyaron oda lyzen erdel az vtan az tewbys en meg yrtam az kyralnak ysten tarcya meg k. mynd azonyomal egyetembe sok ydeyg.

ez lewel bathorbol kewlt bodogazon elewl keden eny eztendewbe 1551.

Andreas de bator manu propria.

tars nem tudom habozwt akarz raytam allany de Kegmed sem foga gyakron yrny.

(Pe dosŭ: Spectabili ac Magnifico domino Thome, de Nadasd Comiti perpetuo terre fogaras, ac Judicici Curie Regie Maiestatis etc. domino Amico et college, observandissimo).

Digitized by Google

(In altă locă cu altă scrisóre: Reddite 12. febr. ante meridiem circiter horam 10. inter Kam et Ozko dum iam ex Kanysa Komaromium tenderem).

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 51—52. Originalulŭ în archiva camerei fiscale din Buda.

CCCXVIII.

1551. *Comisarii regelui Ferdinandŭ* raportézĕ despre tractările dĕnşilorŭ cu *George Martinusiu* pentru supunerea *Transilvaniei*. *George Martinusiu* declară comisarilorŭ, că Românii dela *Lugoşŭ* şi *Caransebeşŭ* ar puté se ţină pieptŭ cu trupele lui Petrovici, dacă li s'ar da unŭ banŭ dintre dĕnşii, şi de asemenea s'ar puté pune *unŭ nou voivodŭ în Ţéra-românéscă*. 1551.

Nagyletha 4. febr. 1551.

Sacratissime rex, dñe dñe clementissime. Fidelium servitiorum nostrorum in gratiam Maj. V. sacratissimae humillimam subiectionem etc. Quemadmodum proximis diebus significavimus Maj. V. sacratmãe, optavit rmus d. Varadiensis, ut cum eo in certo ac commodo loco, remotiori tamen, conveniamus. Ipso itaque id petente ad oppidum Diozeg, quod est egregii Sigismundi Forgach, heri circa vesperas convenimus, ac collocuti sumus cum eo. Principio autem idem ipse d. Varadiensis proposuit, regnum hoc esse in extremo periculo positum, et ad ruinam imminentem avertendam ac regnum ipsum defendendum nec se, nec reginam Isabellam, neque alium quempiam sufficere, nisi Majestas V. sacrat. illius defendendi curam suscipiat. Ad rem vero hanc tria potissimum esse necessaria; primum, ut ante omnia filium regis Joannis Majestas V. sacr., postquam ex patrimonio ipsius id fieri nequit, aliunde modo honesto juxta Majestatis V. una cum caes. Maj. factam oblationem contentum reddat, et etiam dotis reginae curam gerat; secundo, ut paratum et instructum exercitum Majestas V. habeat; tertium vero id esse, ut Majestas V. his rebus nullam moram interponat, sed curet, ut Thurcas praeveniat ac praeoccupet regnum Transsylvaniae, ac ejus munitiones aedificet, antequam hostis advenire possit, cum post hostis ingressum (quod Deus non permittat) omnia sint futura difficiliora. Utilitatem vero ex praedictis eam esse Majestati V. sacr. accessuram: primum quod per contentationem filii regis Johannis potitura sit Maj. V. sacrat. regno Transsylvaniae ac Cassovia, partibusque aliis, quae nunc ab ipsis possidentur; ipsumque d. Varadiensem ac alios viros nobiles ac primarios et status regni ab obligatione ac fidei vinculo, quo regis Johannis filio astricti sunt, una cum corona regni, quae tanti momenti est, eliberatura, ac in suam ditionem et fidelitatem subiectura sit.

Ex reginae vero Isabellae dotis contentatione successurum, ut arces Solymos, Lyppa, Dewa, Kekelew, Boldoker ac tricessima Cassoviensis eliberentur,

Digitized by Google

ac etiam episcopatus Transsylvaniensis, qui licet non ex inscriptione aut dotis nomine utcunque tamen ab ipsa possidetur.

In celeritate vero hoc consistere, ut si contento reddito filio Johannis regis tempestive exercitus Majestatis V. regnum illud ingrediatur, non sit defuturus modus, quo regnum ipsum muniri ac contra hostis vim defendi, si armis agere Majestas V. sacratissima voluerit, possit et valeat; quod si per concordiam ac tributi solutionem Majestas V. sacr. cum hoste transigere voluerit, transactionem quoque hujusmodi commodiorem futuram, cum Maj. V. praesidio ac munitionibus necessariis regno illi prospexerit.

Contigisse praeterea nunc, ut Lugosienses et Sebesienses, quos d. Varadiensis sibi juratos esse dicit, cum Petrovith nova dissidia coeperint; ac illorum praesidio, si officialis inter illos constituetur, etiam si Petrovith refragaretur, possint conatus illius semper reprimi, et etiam Transalpinis, si Maj. V. sacr. voluerit, posse novum wayvodam praefici; adeo ut illinc quoque minus periculi sit futurum.

Quod si omnia praedicta Majestatem V. sacr. non moverint, ac per cunctationem et gerendorum negotiorum procrastinationem regnum illud in discrimen aliquod incidat, id culpa sua non esse futurum, cum senium, aegritudo ac alia incommoda eum urgeant, et ipse tantis rebus gerendis suis viribus sufficere nequeat in tanta hostium, inimicorum et adversariorum multitudine.

Cumque nos respondissemus, Majestatem V. sacr. filium regis Johannis juxta oblationem a Maj. V. ad supplicationem ipsius dni Varadiensis factam pro dignitate ac conditione ipsius filii regis Joannis honeste contentum redituram, ac etiam reginae Isabellae in negotio suae dotis rationem habituram, ac sese erga rīnam dom. suam et alios clementissimam exhibituram, ac exercitum competentem tempestive ad regnum occupandum et conservandum missuram, percunctareturque ipse d. Varadiensis, in quem diem Maj. V. sacr. Viennam esset ventura, nosque de primo mensis martii die juxta litteras Majestatis V. sacr. decimo octavo januarii ad nos datas mentionem facere coepissemus: respondit, rem hanc tanta procrastinatione non indigere, et antequam tractatus illi finiantur, adventurum festum divi Georgii magna totius regni pernitie, rerum quoque magnitudinem non pati, ut nuntii ad Maj. V. mittantur, ac res differatur; sed necesse omnino esse, ut nulla mora interposita a Maj. V. mittatur commissarius pleno mandato instructus, quocum tractari et res ad effectum adduci possit, praesertim quod (ut sunt mulieris mores) cupiat ex animo regina una cum filio regnare, ex qua re cum praesentem ruinam regni accessuram sciat, pueri coronationi, quoad vixerit ac potuerit, sese restiturum, periculum tamen summum in mora esse.

Rogavitque nos, ut haec ordine ac diligenter Majestati V. sacr. primo quoque tempore significemus; interim vero quoad Majestas V. sacr. de contentando puero decreverit, petiit, accipiamus a Maj. V. plenariam instructionem, ut si novos tumultus vel per internos adversarios, vel per hostes Turcas ac alios concitari contingat, quo pacto nos duo, qui Maj. V. sacr. capitanei sumus, ac alii Maj. V. sacr. exercitus praefecti sese sint gesturi, quo majori fiducia res omnes gerere ac salutem regni curare possint ac valeant.

Digitized by Google

Cum vero ex innovatione qualicunque, quae in illis partibus contra d. Varadiensem fieret, possit Maj. V. sacr. rebus non parvum detrimentum, si occasio negligeretur, accedere, supplicamus Maj. V. sacr., dignetur quid factu opus sit, si quid tale contingeret, nobis clementer significare.

Caeterum, clementissime domine, licet cordium scrutator deus solus sit, quantum tamen ex vultu verbis aliisque signis, ex quibus conjectura capi potest, conjicere potuimus, ac etiam ex ipsius consiliariorum significationibus cognovimus, non dubitamus hominem (modo Maj. V. sacr. de statu filii quondam Johannis regis decernat) constantem ac fidelem futurum ac coeptum negotium finem bonum sortiturum.

Cum de exercitus mittendi numero ac qualitate colloqueremur, dixit inter equites illos, quos Maj. V. sacr. se ad hanc expeditionem conducturam significaverat, necesse esse, ut sint quingenti equites cathaphracti ad Valachorum et Turcorum terrorem, et si illi adeo repente mitti nequirent, mittatur Hispanicus exercitus, qui prae manibus est; eas enim esse regni illius hominum conditiones, ut, si Hungaricae nationi externus miles addatur, omnia commodius et majori Majestatis V. sacr. reputatione ac fructu confici possint. Haec Majestati V. sacr. pro debito officii ac fidelitatis nostrae succincte significanda duximus, quam foelicissimam conservet ac plurimis victoriis augeat Deus opt. Datum in Nagletha quarto februarii anno domini 1551. Sacratissimae Majestatis Vestrae fideles servitores Andreas de Bathor Vaciensis, Erasmus Teufl.

Collata cum originali concordant. Laur. Mag. Not.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 10—11. — Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 233—238.

CCCXIX.

1551. Comitele *Toma de Nadasd* supune regelui Ferdinandŭ opiniunea sa: *că Ungaria se póte cuceri numai din Transilvania*, ér dacă Transilvania va cădé o dată în mănile Turcilorŭ nici Ungaria nu se mai póte recuceri. 1551.

Sacratissima Regia Majestas, Domine, Domine mihi semper clementissime! — — — Non libenter essem molestus Vestrae Sacratissimae Majestati in tantis rei publicae Christianae occupationibus, nisi rei magnitudo, et fidelitas mea, Vestrae Sacratissimae Majestati debita, imminensque periculum, me Id facere cogerent, neque hoc pacto audeo V. S. M. multis scriptis obstrepere. Sed Vestra Sacratissima Majestas partim ex inclusis litteris, lingva

Digitized by Google

Hungarica scriptis, quas Dominus Cancellarius vestrae Sacratissimae Majestati interpretabitur, partim ex relatione ejusdem Reverendissimi Domini Cancellarii cognoscet, ad quem diffuse scripsi, rogando, ut, quando Vestram Sacratissimam Majestatem minus occupatam viderit, referat. Hoc unum addere volo, quod ex Transsilvania, Hungaria recuperari poterit, sed ea semel amissa, et per Turcas occupata, nunquam ex Hungaria recuperabitur, et quod nunc uno floreno confici posset, paulo post non expedietur cum nille. Adest igitur tempus, ut, sive levaverit, sive non levaverit Majestas Vestra babatum[1]) aureum, poenitebit Vestram Sacratissimam Majestatem. Sed meo qualicunque consilio, melius est, ut Vestra Sacratissima Majestas levet babatum, et sic poeniteat, quam non levet, et utique poeniteat. Nam si Turca subjugabit Transsilvaniam et partes inter Tibiscum, et Transsilvaniam adjacentes, quod Deus avertat, parvo tempore, levi cura, facilique labore, trahet post se reliquias Hungariae.

Alterum est, nisi fiat mature solutio tam equitibus, quam peditibus Szigethiensibus; et uterque numerus augeatur, absque ulla obsidione, et oppugnatione amittetur Szigethum. Nam ita undique Turcae prohibent inducere victualia Szigethiensibus, quod fame morientur. Nam fere quotidie versantur circa oppidum, cui rei non potest alia ratione provideri, quam si numerus equitum, et peditum augeatur, longe enim pejus se habet Szigeth tempore induciarum, quam habuerit tempore belli.

Tertium est: Supplico Vestrae Secratissimae Majestati, dignetur equitum quoque meorum numerum augere, et etiam ad aliquos pedites ordinem facere. Nam nulla pars regni adeo nudata est praesidio, quam iste districtus cisdanubianus. Nam praeter 200. equites, ad quos ego a Vestra Sacratissima Majestate ordinem habeo, et pedites Szigethienses, nullae gentes sunt, ex illisque 200. equitibus, 100. teneo in Szigeth. Cogitet Vestra Sacratissima Majestas, quid cum centum equitibus facere possim, nam ex Veszprimio, Jaurino, et Comaromio, nisi vellent ea loca nuda praesidio relinquere, mihi auxilio esse non poterunt. Dominus Collega meus, Dominus Magister campi, Dominus Teufel longe est a me, et sic et Szigeth cum indignitate Vestrae Sacratissimae Majestatis, et cum mea ignominia fame consumetur, et subditi Vestrae Sacratissimae Majestatis conficientur, si Vestra Sacratissima Majestas praemisso modo, et absque mora prospicere non dignabitur. Quartum est, Supplico Vestrae Sacratissimae Majestati dignetur mihi generose refundere expensas, quas necessario facere coactus sum, ad equites, et pedites conducendos, dum gentes Dominorum, et Comitatuum, ad Papam, et huc congregaveram, et praeterea nunc quoque non potui pro dignitate Vestrae Sacratissimae Majestatis, et pro honore meo facere, quam aliquos pedites conducere, et etiam numerum equitum augere. Postremo supplico Vestrae Sacratissimae Majestati dignetur meis equitibus non post singulos tres menses, sed ante solutionem facere, quia in istis confinibus, singulis diebus praesenti pecunia opus est, praeterea in tanta annonae caritate, omnia sunt cara. Sup-

1) Baba, nobis significat vetulam, proin thesaurum a Majoribus olim reconditum, videtur indicare. *(Pray.)*

Digitized by Google

plico Vestrae Sacratissimae Majestati pro cita, et gratiosa relatione. Deus Optimus Maximus Vestram Sacratissimam Majestatem felicissimam conservet. Dat. Kanysae, 5. Februarii 1551.

Ejusdem Vestrae Sacratissimae Majestatis

Fidelis, minimus, et jam fere inutilis, et senio confectus Servitor

Nadasdy.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 239—242.

CCCXX.

1551. *George Martinusiu*, episcopulŭ catolicŭ dela Orade, şi locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, publică bula Papei Iuliu III. prin care convócă de noŭ conciliulŭ generalŭ de la Tridentŭ. 1551.

Frater Geergius Episcopus Waradiensis, Thesaurarius, locumtenens Reginalis Maiestatis, eisque Illustrissimi filij, ac in Regno hungarie, et Transsiluanie Judex generalis etc. Vniuersis et Singulis. Vicarijs. prepositis Abbatibus, religiosisque fratribus cuiuscunque ordinis, ac alijs, Ecclesiarum pastoribus, vbiuis sub dicione Serenissime Regine, eiusque Illustrissimi filij constitutis et existentibus presentes nostras visuris. Salutem in domino sempiternam. Quante tenebre in Ecclesiam Ex diuersitate doctrinarum, dum sua quisque studia, contra prophetarum, christique et Apostolorum tradicionem promouere cupit, inuecte sint, arbitramur, Ex vobis neminem esse, qui id aperte non videat, que vt remoueri, Ecclesiaque ipsa in veritatem vere, et salutaris doctrine reduci possit, Sanctissimi Domini nostri Julij tercij, Summi pontificis opera effectum est, vt ceptum generalis concilij, a Paulo tercio felicis reminiscencie opus, ad Ciuitatem Tridentinam, ad illius prosequucionem reduceretur. Cuius rei cum Bulla cum monicione et requisicione prelatorum, et aliorum in Ecclesia ministrorum, ad Nos sub Sigillo adducta esset et in Vrbe primum sub testibus fidedignis publicata, quo magis ea, que ad Reipublice christiane concordiam et vnitatem, ab ipso Summo pontifice vigilantissimo procurantur, omnibus Innotescat, Exemplum ipsius Bulle hisce literis nostris insertum, palam omnibus esse voluimus. Que quidem hoc modo sequitur. Julius Episcopus Seruus Seruorum dei, ad futuram rei memoriam, cum ad tollenda Religionis nostre dissidia, que in Germania longo tempore, non sine tocius christiani orbis perturbacione et Scandalo viguerunt, bonum, opportunum, et Expediens esse videatur, sicuti eciam charissimus in christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, Nobis per suas literas et Nuncios significari fecit, vt Sacrum oecumenicum generale concilium, per felicis recordacionis paulum papam tercium, predecessorem nostrum indictum, et per Nos tunc Cardinalatus honore fun-

Digitized by Google

gentes, atque ipsius predecessoris nomine, vnacum duobus alijs Sancte Romane Ecclesie Cardinalibus ipsi Concilio presidentes inceptum, ordinatum, et continuatum, in quo publice et solemnes habite fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei, quam reformacionis promulgata, decreta, multaque eciam Ad vtramque causam pertinencia Examinata et discussa, ad Ciuitatem Tridentinam reducatur. Nos ad quos et Summos pro tempore pontifices spectat, generalia Concilia indicere et dirigere, vt Ecclesie pacem, et christiane fidei atque orthodoxe religionis incrementum Ad omnipotentis dei laudem, et gloriam procuremus, et quantum in Nobis est, tranquillitati ipsius Germanie, que sane prouincia retroactis temporibus in vera religione, ac Sacrorum Conciliorum et Sanctorum patrum doctrina Excolenda, Exhibendaque maximis pontificibus, christi redemptoris nostri in terra Vicarijs debita obediencia, et Reuerencia, nulli christianorum prouincie fuit vaquam secunda, paterne consulamus, sperantes per ipsius dei graciam et benignitatem futurum, vt Reges omnes, ac principes christiani, Justis, pijsque nostris in hac re votis Annuant, faueant, atque Assistant, Venerabiles fratres, patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, et dilectos filios Abbates, omnesque alios et singulos, qui de Jure vel consuetudine, vel priuilegio, concilijs generalibus interresse debent, quosque Idem predecessor noster in suis indictionis et alijs quibuscumque desuper confectis et publicatis literis, concilio interesse voluit, per viscera misericordie domini nostri Jesu christi hortamur, requirimus, et monemus, vt proximis futuris kalendis Maij, quem diem ad ipsum Concilium in eo, in quo nunc reperitur statu resummendum, et prosequendum, preuia, matura deliberacione, Ex certa nostra sciencia, et de Apostolice sedis Auctoritatis plenitudine, Ac Venerabilium fratrum nostrorum eiusdem S. Romane Ecclesie Cardinalium consilio et Assensu, statuimus, decreuimus, et declaramus, in ipsa Ciuitate Tridenti legittimo cessante Impedimento conuenire, et se congregare, ac ipsius Concilij continuacioni et prosequucioni omni mora postposita incumbere velint. Nos enim operam sedulo daturi sumus, vt eodem tempore, in eadem Ciuitate, nostri omnino adsint legati, per quos si per aetatem nostram, valetudinemque et sedis Apostolice necessitates personaliter adesse nequiuerimus, spiritu Sancto duce ipsi Consilio presidebimus, quacumque ipsius Concilij transacione, et suspensione, ceterisque contrarijs non obstantibus quibuscumque ac presertim illis, que Idem predecessor noster in suis literis predictis, quas cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis, et decretis in suo robore permanere volumus, atque decernimus et quantumuis opus sit Innouamus, voluit (sic) non obstare. Irritum nihilominus decernentes et Inane, si secus super hijs a quoquam quauis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum hortacionis, requisicionis, Monicionis, Statuti, Declaracionis, Innouacionis, Voluntatis et Decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc Attemptare presumpserit, indignacioni omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Rome Apud Sanctum Petrum. Anno incarnacionis Dominice Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo. Decimo octauo kalend. Decembris. Pontificatus nostri Anno primo. Hortamur igitur vos

Digitized by Google

omnes et singulos, vt tam pium et felicem ipsius summi pontificis conatum, Immo verius causam Ecclesie Dei, non solum vestra presencia, qui ipsi Concilio interesse veluerint, verumeciam pura Ad Deum oracione Juuare velitis, ut Deus pater propter Jesum christum vnicum filium eius, ita mentes omnium, qui huic congregacioni aderunt, spiritu Sancto suo dirigat, eaque illis suggerat, per que grata deinceps obsequia Deo in Ecclesia fiant, eiusque nomen, cognicione pure doctrine, magis magisque inclarescat, vos omnes bene valere optamus. Waradini decima quarta die Mensis Februarij, Anno Domini 1551.

(L. S.)

Fabritius, Urkundenbuch zur Geschichte des Kisder Kapitels, pag. 233—235. Originalulŭ pe chărtie în archiva capitulului luteranŭ din Ţĕra Bărsei.

CCCXXI.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, trimite pe *Grigore Bornemissa* la regele *Ferdinandŭ* cu instrucţiunea, se cĕră cătŭ mai in grabă trimiterea trupelorŭ germane în Transilvania, fiindŭ-că regina *Isabella* se inclină ĕrăşi pe partea Turcilorŭ. 1551.

Instructio reverendissimi domini Gregorio Bornemyssa ad Maiestatem regiam profecturo data, Waradini 16. die februarii anno domini 1551.

Primum nuncius ipse sacr. Maiestati regiae fidelissima obsequia rev^mi domini cum singulari commendatione offerat.

Deinde ita dicat, rev^mum dominum de omnibus negotiis tam Maiestatis regiae tum regni huius cum spectabile ac magnifico quondam domino comite a Salmis, priusquam ille e vivis decederet abunde multa colloquutum fuisse, quae omnia existimat rev^mus dominus Maiestatem regiam ab ipso domino comite defuncto ante eius obitum cognovisse.

Post cuius mortem cum rev^mus dominus alium ad habendos tractatus obitu ipsius domini comitis intermissos a M^te regia postulasset, tam ser^ma regina quam dominus comes Themesiensis receperant se in causa regni una eademque sententia cum rev^mo domino futuros, ad quam quidem causam perficiendam ser^ma regina rev^mum dominum postea quoque hortata extitisset: verum cum nunc utrumque diversum ab ea re et agere et sentire rev^mus dominus animadvertat, praesidium Maiestatis regiae quo tum in ipsius Maiestatis tum in regni huius negotio uti posset, admodum necessarium esse iudicat, ut si ser^ma regina tractatus cum Maiestate regia ineundos bonis et honestis causis suscipere nollet, se etiam alia via illis consentire debere cognosceret. Apud quam nunc quoque duo caesaris Turcarum nuncii sunt, omnia foelicia ser^mae reginae promittentes, quo maioribus ipsam malis involvere, productisque in

Digitized by Google

longum eiusmodi pollicitis diebus, totum hoc regnum eorum ditioni subigeretur. Intempestiva igitur hac illorum benevolentia ser^ma^ regina adducta, quantum illius animum rev^mus^ dominus pervidere potest, in eo statu in quo nunc est, se magis esse vellet, quam tractatus cum Maiestate regia habendos assumere; quae omnia auxiliaribus copiis Maiestatis regiae tempestive antevertenda essent, tum propter obstinatos, ut hi vel metu in officio continentur, tum vero propter eos qui christianis rebus favent, quo praesentia militum praesidiariorum magis confirmarentur. Qua re illud tandem palam omnibus esset, ut qui bonis monitis ad suscipiendam defendendamque causam libertatis patriae adduci non possent, aliis etiam modis conservationi regni huius Maiestatem regiam consulere velle agnoscerent. Nam ubi in his, quae nunc illi perficere conantur, magis obfirmati extiterint, longe difficilius eo iterum reduci possunt, unde semel excidissent. Huic certo autem praesidis militari Maiestatis regiae quilibet aliquandiu, quantumvis misere pressus, imperium turcicum ferre mavult, quam aperto se discrimini obicere; de quo ut ante omnia primam curam Maiestas regia suscipere dignetur, rev^mus^ dominus Maiestati regiae domino suo clementissimo supplicat humillime. His igitur de causis rev^mus^ dominus sibi in Transsilvaniam proficisci admodum necessarium esse duxit, ut animo ser^mae^ reginae diligentius explorato, quam alienam a suscepta causa esse cognovisset, quatenus illi fidendum, aut si tuto omnia cum illa communicanda essent, Maiestatem regiam rev^mus^ dominus primo quoque tempore de dimissione nunciorum certiorem redderet; habita interim a Maiestate regia praesidiorum militum quam maxima ratione, quae in utraque re et in assensione videlicet ser^mae^ reginae et in tergiversatione magnopere ad coeptae rei executionem necessariae essent. Plura his idem nuncius Maiestati regiae dicturus est, de quibus fidem illi a Maiestate Regiae habendam rev^mus^ dominus supplicet.

Pe dosu: Instructio reverendissimi domini Waradiensis data Gregorio Abstemio sub die 16. februarii 1551.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 515—516. Copiă contemporană în archiva imp. din Viena.

CCCXXII.

1551. 1551. Unii partisanii ală lui *George Martinusiu*, raportézá: că la dieta Transilvaniei întrunită la Alba-Iulia s'a presentatŭ unŭ oratorŭ ală sultanului, cerêndŭ ca representanții celorŭ trei națiuni din Transilvania se depună jurămêntulŭ de credință reginei Isabella și fiului dênsei, se plătéscă tributulŭ de 50.000 floreni în aurŭ, și se predée cetatea *Bece sangiaculŭi din Severinŭ*.

Colloquium Regnicolarum cum regina et Turcico oratore.

Post obsequiorum nostrorum commendacionem, constat dominacioni

Digitized by Google

vestre reuerendissime, nos ad dominicum diem proxime preteritum, (febr. 22.) Albam per reginalem maiestatem vocatos esse, quo cum venissemus, ita regina loquuta est, «nos propterea ad se venire iussisse, quod orator potentissimi cesaris Albe esset, qui Literas regnicolis attulit, per eumque aliqua cesar nunciasset, jtaque quandocumque dominationibus vestris inquit videbitur, audite illum», nos reginali maiestati respondimus, «vt oratorem illum ad se vocari jubeat», qui cum ad reginam venisset, clemenciam cesaris nobis commendauit, hoc quoque addens, «potentissimus «inquit» cesar querit a vobis si sibi fideles estis, reginalique maiestati et eius filio»: respondimus nos fideles esse, respondens iterum dixit, superest adhuc vnum, scitis cuiusdem (sic) res accidit preteritis temporibus, hoc igitur vult potentissimus cesar vt juramentum ei prestetis reginalique maiestati et eius filio, quesitus a nobis si quid aliud dicturus esset, respondit, plura adhuc se verba habere, pottentissimus inquit cesar, quinquaginta millia aureorum in racionem census a vobis dari postulat, vtque arcem Beche detis ad manus Zanchaky Zewreniensis, quam prius cesar in manu monachi esse putabat nunc tamen accepisset, quod penes Petrum Petrowyth illa esset, si hoc inquit feceritis potentissimus cesar a Danubio ex vna parte, terram quam peciistis ab alia vero parte, Tibisci mediam partem, filio Joannis regis, Stephano regi concedet, nec hoc solum daturus est, sed breui eius jmperium augere vult, regemque eum facere, et coronari, de hac re autem literas fidei daturus est, et se et filios suos hec omnia in perpetuum seruaturos, nec ciuitatem, nec arcem, nec possessionem, posthac ab eo recipiet nec censum augebit; quesitus iterum a nobis orator, an plura dicturus esset, plura inquit.

Me, inquit ita, potentissimus cezar a se dimiserat, ne amplius quinque diebus hic essem, hodiernus vero tricesimus est, quod hic sum, nam hoc quod nunc retuli, cui prius referrem non habebam, voluntatem igitur jmperatoris iam vobis dixi: ad querelas enim regine et aliorum precipuorum hominum, (cesarem loquentem inducens) gubernacionem regni illius acceperamus a monacho, quum nobis ita relatum esset, quod nec regine, nec eius filio fidelis esset, illamque Imperij moderacionem Petro Petrowyth dederamus, cum autem iterum cesar ex literis regine, et vestris, intellexisset, quod probe et fideliter et regine, et eius filio seruiret, hoc ita esse credens, rursum officium et reddidit, ita tamen, vt vere et fideliter regine et filio suo seruiat, itaque iam mihi plura dicenda non sunt, que vero regine dicenda erant, dixi: jam ego hic non jmmorabor, si hoc feceritis videte, si minus hoc quoque perpendite, equus potentissimi cesaris sellatus est, si quid loqui, aut concludere vultis per me hoc fiat, quandoquidem instructionem a cesare habeo: nos ad hec respondimus, cum voluntate reginalis maiestatis, nos mutuo inter nos loqui velle, eique respondere; dimisso autem Chawso reginalis maiestas ita nobis loquuta est, quod sibi quoque cesar ista eadem nunciasset subiungens tamen, dominaciones inquit vestre videant, omnia enim in voluntate dominacionum vestrarum sita sunt, ego neminem cogam ad nullamque rem jmpellam, quicquid ad libertatem vestram pertinet, hoc agite, nec credite me ita destitutam esse, vt non esset quo caput vnacum filio inclinare possem,

Digitized by Google

vos tamen aliam Transyluaniam preter hanc non habetis, videte igitur quid sitis acturi, ego ad nullam rem uos jmpellam, sed quod bonum vestrum est hoc facite; nos facultatem a regina petentes, vt nobis priuatim inter nos de hijs rebus conferre liceret, eaque impetrata, vbi inter nos loquuti essemus, misimus ad reginam supplicantes, vt vnum ex Chawsis dimitteret ad cesarem, actura per illum gratias cesari, de gracia, qua ipsam, eiusque filium et regnum hoc prosequitur, alium vero oratorem Ali nomine retineret vsque ad tempus comiciorum, jndictisque comicijs eo dominos vocaret et alios fideles suos ex Hungaria videlicet dominum Thesaurarium, et dominum comitem; regina respondit, se loquuturam cum Turcico oratore, relacionemque daturam, tandem nunciauit, se cum oratore, de hijs rebus egisse, ille tamen nulla racione expectare vellet, addens nos eciam cum pauciores essemus, de rebus necessarijs alias concludere potuisse, itaque vt nunc quoque concluderemus optabat, facturam se respondens si dilacio a se fieri posset. Turcus tamen nequaquam illi assentire vellet, tandem domini regnicole nunciauerunt regine, quod antea quoque fide obstricti fuerunt sue maiestati, et nunc quoque tam maiestati sue, quam eius filio fideles essent, iuxta mandatum cesaris, vbi vero de hac re bis terque per internuncios vicissitudinaria responsione agitatum extitisset, conclusum est, vt ad maiestatem reginalem ingrederemur, et coram Chawso eius maiestate loqueremur, quo presente gracias egimus cesari de sua erga nos clemencia, quod cesarea maiestas reginam et eius filium, pro principe nostro agnoscendos nobis proponeret, subiungentes nos eisdem maiestatibus fideles esse, Thurcus autem causam quominus hic jmmorari posset, hanc afferebat, quod ipse hic eiusdem rumores in Hungaria vigentes accepisset, quod germanus in hoc regnum ingredi vellet, ipse vero totus in hoc esset, vt domini sui gentes prius huc venirent, quam aliorum, mandatumque a domino suo se habere dixit tam in Moldauiam quam in Transalpinam, negocijs igitur istis ita intellectis, hoc conclusimus, quod dominacioni vestre reuerendissime misimus.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae, Tom. I. pag. 312—314. Traductiune contemporanĂ depe limba ungurĕscĂ in limba latinĂ, in archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCXXIII.

1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Alba-Iulia* decide, a se trimite o deputațiune la *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, cerêndŭ, ca se nu supună *Transilvania* domnici germane. 1551.

Maiestati reginali eiusque filio domini nobiles qui hic sunt, parati sunt coram Chawso de fidelitate respondere juxta voluntatem potentissimi cesaris.

Parati sunt eciam jmperatori Thurcarum gracias agere quod nobis reginalem maiestatem et eius filium, qui nobis naturalis dominus est, pro nostris veris principibus agnoscendos ostendit.

De tributo, quod hactenus regnum soluit, supplicamus maiestati reginali, vt eius maiestas dignetur ita cum Chawso loqui, vt racio tributi in eo statu maneat, regnicole vero promittunt se illud reddituros, si vero reginalis maiestas ita cum Thurco nulla racione concludere posset, supplicamus eius maiestati, vt si quid amplius tributo addendum esset jllud maiestas sua differret, ad generalia comicia, quibus et alij fratres nostri interessent, ne dicerent nos sine scitu eorum nomine regni plus tributi pollicitos esse.

Ex parte quoque Beche supplicant domini regnicole reginali maiestati, quo eius maiestas concludat de arce illa cum Thurco, quod in bonum maiestatis sue, eiusque filij futurum sit, et pro salute regni.

Deinde domini regnicole concluserunt hoc quoque, vt ex omni nacione duos penes reginam relinquant quibuscum maiestas reginalis loqui et agere possit de necessarijs rebus huius regni, vsque ad diem comiciorum, vbi tandem de omnibus rebus, perfectius concludere vellent.

Ad dominum quoque Thesaurarium, ex tribus nacionibus, tres fratres nostros nittere statuimus sueque reuerendissime dominacioni proponere, quod de sua reuerendissima dominacione eiusmodi rumores circumferrentur, quod jmperium Germanicum in hoc regnum jnducere vellet, quod domini regnicole crederent, reuerendissimam dominacionem minime facturam.

Si vero reuerendissimi domini ea voluntas esset, sua reuerendissima dominacio hanc suam intencionem postponeret, quandoquidem a reginali maiestate eiusque filio, domini regnicole, nulla racione seiungi vellent.

Et vt ijdem fratres nostri vocarent reuerendissimam dominacionem in Transyluaniam, sed ita vt seruiret reginali maiestati et eius filio ac regno quoque, sed non esse opus, vt cum exercitu ingrediatur.

De comicijs autem, vt ille ad eum diem fiant, ad quem diem reginalis maiestas esse voluerit, supplicant tamen domini regnicole dignetur maiestas reginalis, eum terminum comicijs designare ad quem alij quoque fratres nostri ex Hungaria ingredi possent, quos comicijs regina interesse voluerit, in hoc quoque supplicant, vt si maiestati reginali videretur locum comicijs Thordam esse concederet.

In hoc quoque supplicant sue maiestati, vt eius maiestas in causa inter

Digitized by Google

dominum comitem et Sebesiensem mota ageret, mandaret autem vtrisque vt ad diem comiciorum ingrederentur ambe partes, causamque controuersiarum maiestas reginalis inter eos cognosceret, vt illas deponerent, eciam si jure postea dissensiones inter eos decidende forent.

Si vero interea bellum aliquod contra regnum veniret, de hac re maiestas reginalis, ex omni parte cercior fiat mandetque sua maiestas omnibus nacionibus huius regni quemadmodum necessitas expostulat, si vel in parte, vel per singula capita insurgere necesse erit, juxta continencias literarum sue maiestatis parate sunt tres ipse naciones, eo ire quo sua maiestas mandauerit, supplicant tamen domini regnicole vt maiestas reginalis tantum pro necessitate rei gentes leuari jubeat.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 315—316. După unu esemplariu contemporanu in archiva imp. din Viena.

CCCXXIV.

1551. 1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Aiudu* decide: se se incaseze de la *iobagi* suma necesară pentru plătirea tributului turcescu. La aceeaşi dietă se înfăţişézä oratorii districtelorü românesci *Caransebeşu* şi *Lugoşiu*, şi se plângü in contra lui Petru Petrovici, comitelui de la Timişóra, care le prădézä averile, le ocupă moşiile, şi comite asupra dênşilorü o mulţime de nedreptăţi.

Decretum dominorum regnicolarum trium nacionum in comitys Enyedinum ad dominicam Judica jndictis anno 1551.

Cum ad mandatum Maiestatis reginalis dominj regnicole Enyedinum conuenissent essentque in consultandis reipublice rebus occupati, fecerat Maiestas reginalis eos de suo hinc discessu cerciores, que per regnicolas rogata ut vnum vel alterum diem dum aliquid per eos decerni posset expectaret, responderat grauibus de causis Enyedino sibi esse abeundum, rogans nichilominus dominos regnicolas ne prius e comicijs discederent quam de rebus regni per eos concluderetur, itaque cum de alijs nunc rebus per eos decernj non posset, quam que in articulis continentur, supplicant Maiestati sue vt ad diem generalium comiciorum ea que nunc per nos decreta sunt suo assensu rata esse dignetur.

Supplicant in hoc quoque ut pro bono regni oratores cum censu, tam Maiestatis sue, eiusque illustrissimi filij quam regni et reuerendissimi domini locumtenentis nomine ad jmperatorem mitterentur.

Verum cum in istis comicijs tum propter absenciam dominorum tum

Digitized by Google

vero aliorum fratrum suorum ex Hungaria quibuscum in tuenda publica salute vna eademque essent sententia, ad plenum de singulis ab eis decernj non potuerit, domini regnicole decimum quintum diem post festum beati Georgij martyris proxime futurum generalibus comicijs esse decreuerunt vt illis quilibet omni occasione semota interesse teneatur, vt tum cum dominis et omnibus ordinibus regni huius ac alijs fratribus eorum ex Hungaria vna constitutj, melius tam de dignitate Maiestatis sue eiusque jllustrissimi fily quam, de conseruacione regni domini regnicole decernant, supplicant igitur Maiestati sue vt hinc eorum decreto consentire dignetur, locum autem comiciorum jn arbitrio Maiestatis sue esse volunt, siue Thorde siue in Wasarheli eos conuenire voluerit.

Preterea cum a duobus iam fere annis tributum cesari non sit datum, ruinamque ex hac re regno dominj regnicole futuram animaduertant, pro reddendo censu jmperatorio vnanimiter contribucionem nonaginta nouem denariorum de singulis portis se daturos obtulerunt, vt quilibet nobilium de suo colono censum ad dictum diem comiciorum, siue erunt comicia aliqua siue non, siue pax erit vlla vel non erit, jmportare teneatur, qui vero hoc non fecerint, comes vnica tantum depredacione tales puniat, qua tam pro censu quam de Birsagio satisfactionem recipiat.

Quemadmodum autem antea domini regnicole Maiestati reginali subsidium de singulis nacionibus se daturos obtulerant, jllud idem Maiestati sue nunc quoque offerunt, habita eciam racione sallarii reuerendissimi dominj locumtenentis, supplicant tamen Maiestatj reginali ne ex hac contribucione aliquam deputacionem facere dignetur, quandoquidem census jmperatorius hoc modo compleri non posset.

Per oratores qui cum censu missi fuerint domini regnicole supplicandum esse censent potentissimo jmperatori, ut hanc moram que in dimissione census accidit eis ignoscere dignetur, qui de causa quoque non missionis per eosdem oratores docendus erit cur id tempestiuius fieri non potuit.

In hoc quoque magnopere apud potentissimum Imperatorem instandum esse decreuerunt, eiusque maiestati supplicandum, vt maiestas cesarea solito nostro censu contenta esse, nec maiorem a nobis summam exigere dignetur.

Dominj veo regnicole cum vna nunc essent constitutj, graues querele per oratores Sebessienses et Lugosienses ad eos delate sunt, de varijs cedibus, rapinis, depopulacionibus, occupacionibus bonorum, alijsque jnfinitis jniurijs, quibus a domino comite Themesiense afficerentur, vtpote qui Thurciis quoque viribus iam aliquocies illis minatus extitisset, que eos cum magnum in se malum contineat, supplicant Maiestati reginalj, dignetur mandare domino comitj ut de Sebessiensibus et Lugosiensibus ad diem comiciorum pacienciam habeat, nilque interea contra illos agat, quin pocius, eos quos ex ipsis captos apud se detinet, liberos statim dimittat, bonaque eorum occupata remittat, in ipsis vero comicijs ambarum parcium causam maiestas sua vna cum domino Thesaurario et regno vel jure mediante, vel bonis alijs modis transigat, quandoquidem ex vi illius federis quod inter dominos regnicolas, Sebesiensesque et Lugosienses intercedit eos in tuenda eorum libertate negligere non possent.

Digitized by Google

Dominj autem nobiles deputaturj sunt vnum ex fratribus eorum a quo summam quatuor millium florenorum, quantum ad racionem dominorum nobilium attinet, Maiestas sua expectet, jtem ut restanciam quinquaginta et viginti denariorum quilibet nobilis de bonis suis administrare teneatur.

Cum autem pecuniam pro censu jmperatorio interim dum contribucio ipsa administrateur, domini regnicolae mutuo leuare coactj fuerint, que ab eis omnimo soluenda esset, decretum est ut penes collectores presentis contribucionis vnum ex fratribus eorum Martinum Chorogh a quo Maiestas quoque reginalis subsidium quatuor millium florenorum habitura erit, constituant, qui cognoscat quantum ex ipsa contribucione in censum cesaris, subsidium reginalis maiestatis, sallariumque reuerendissimi domini decedat, ex qua si quid reliquum fuerit, jd ad alias regni necessitates jmpendatur, si vero pro racione temporis rebus necessarijs non suffecerit, dominj regnicole aliunde huic rej prospiciant.

Dies judicijs deputatus est decimus quintus dies post festum Pasche.

Priusquam vero oratores ipsi cum censu ad portam cesaream expedirentur, leuem quendam nuncium ad cesarem domini regnicole mittendum decreuerunt, qui et de ingressu oratorum et de missione census cesarem redderet cerciorem etc.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 319—322. Copiă contemporană in archiva imperială din Viena.

CCCXXV.

1551. 1551. Regina *Isabella*, invită pe comitele comitatului *Hinedóra* se interdică locuitorilorŭ de acolo tăiarea lemnelorŭ din pădurile Saşilorŭ dela Orĕstie.

Isabella dei gratia regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., fidelibus nostris egregiis ac nobilibus comiti vel vicecomiti ac judici nobilium comitatus Hwnyadiensis, salutem et gratiam. Ex supplicatione et gravi fidelium nostrorum universorum Saxonum majestati nostrae porrecta accepimus, quemadmodum essent plerique ex vobis, qui non curatis et non intellectis eorundem Saxonum legibus, privilegiis et antiquis consuetudinibus in circuitu civitatis nostrae Saxonicalis Zaazwaras commorantium, silvas eorum incaeduas ac vetitas succiderent ac in utilitatem suam converterent, maximo eorundem Saxonum dampno et periculo. Et quia nos universitatem Saxonum aeque cum aliis fidelibus nostris convinctam defendere et protegere statuimus, fidelitati vestrae harum serie mandamus firmiter, quatenus vos ab ejusce modi impetitione Saxonum nostrorum continere, ac de illatis injuriis et succisione lignorum ex parte eorundem, quos ipsi vobis duxerint nominandos, judicium et

Digitized by Google

justitiam cum plenaria satisfactione impendere et administrare debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albe Julie, feria quarta proxima post dominicam Oculi, anno domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo.

Ysabella.

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag. 121—122. Originalulŭ pe chărtie în posesiunea editorului.

CCCXXVI.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că Românii din districtulŭ *Caransebeşului*, cari au avutŭ totŭ-de-una o mare reputaţiune la regii Ungariei, fiindŭ-că apărau frontierele de acolo, astăḑi se inclină pe partea dĕnsului. 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

. . . . . .

Sebesienses qui prius comiti Themesiensi parebant, nunc aliquantulum ab illo dissentiunt, parere illi amplius recusantes, quorum propterea quod confinia regni teneant, magna semper ratio a regibus Hungariae habita fuit. Hii quoque mecum nunc conveniunt, quorum operam propter magnam rei militaris disciplinam, ubi de auxiliaribus copiis M^tis^ V. confirmati fuerint, ut necessariam, ita utilem quoque futuram non diffido. etc. Waradini quarta die mensis martii, anno domini 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae sacrmae

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár An. 1879. pag. 519—520. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXXVII.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că *doi voivoḑi din peninsula balcanică*, voindŭ se scape cu ómenii lorŭ de jugulŭ turcescŭ, sunt gata se emigreze şi se pună în arme în contra Turcilorŭ 60.000 de ómeni. George Martinusiu i recomandă regelui Ferdinandŭ. (Documentŭ relativŭ la stabilirea aşa numiţilorŭ *Români* [Vlachi] în frontieră militară croată). 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Duo summi viri sunt in regno Rasciae Paulo Bakyth non inferiores qui memores religionis christianae in qua a puero fuissent educati, posthabita

Digitized by Google

abominatione turcica, brevi se mihi exituros polliciti sunt christanasque partes tuendas suscepturi. Hi cum summis opibus magnaque inter Turcos authoritate pollerent, de sexaginta millibus hominum praesidiariorum ex his qui servitute turcica pressi ad libertatem aspirant, se respondere posse dicunt, cumprimum de firmo christianorum principum auxilio certiores fierent. Cum igitur eiusmodi novarum rerum accessione deus tam optimos M^tis^ V. conatus pro salute regni huius susceptos iuvare velit; supplico M^ti^ V. domino clementissimo, dignetur M^tas^ V. tum illos, tum alios quoque omnes, qui tam optima mente erga rempublicam christianam sunt, ubi ad nos venerint, gratia sua prosequi, ut beneficio M^tis^ V. provocati, maioribus obsequiis suam erga rempublicam christianam fidem declarare possint. Quorum petitionibus adductus proprium meum hominem ad eos misi, qui cumprimum redierit, quo animo illi sint quique mihi per eos significatum extiterit, faciam ut M^tas^ V. ex me quamprimum ea omnia intelligat. M^tem^ V. deus conservet incolumem. Waradini quarto die mensis martii anno domini 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae sacratissimae

fidelis

Frater Georgius mp.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 520—521. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXXVIII.

1551. 1551. *Antoniu Verantiu* scrie lui *Toma de Nadasd*, comisariului regelui Ferdinandŭ, că sultanulŭ Solimanŭ, ca se impedece trecerea *Transilvaniei* în mănile regelui Ferdinandŭ a invitatŭ pe regina Isabella se incoroneze pe fiulŭ seu ca rege.

Solymanus, ut deditionem Transilvaniae regi faciendam impediat, jubet filium reginae viduae coronari. Novi inde motus.

Illustris, ac Magnifice Domine Patrone, et Benefactor, omni mihi studio, fide, atque observantia colendissime. Transsilvania nondum quievit a periculis. Novi ex ea motus afferuntur, novum erumpit incendium, utinam, non etiam omnium malorum ultimum. Imperator Turcarum misit ad reginam Isabellam duos Chiausios, per quos jubet urgentissime filium Joannem coronari, spe magnificarum rerum Hungaris promissa, quicunque in eam consenserint, tamquam perfidiarum illius non esset adhuc satis. Dominus Petrovich autor forsan hujusce insaniae coegerat in suo Comitatu ea de re conventum, sed hunc Dominus Thesaurarius, permotus, ut ajunt, novitate, a studiis suis aliena, clandestino consilio immissis in fortunas Domini Petrovich militibus,

Digitized by Google

ut eas, e re nata depraedarentur, ac vastarent, curavit impediendum. Igitur, dum periclitantibus bonis potior Dominus Petrovich incessit opitulandi cura, accursum est ad arma, et conventiculum non turbatum solum, sed etiam dissolutum est.

Verum conatus hic non intermittitur, nec Chiausii abire volunt, nisi re peracta, et cognitis iis, qui ad eam coronationem non accessissent. Sed Deus bone! quo demum evasura est infelix Hungaria, si jam et a Turcis reges est acceptura. Hoc novum ex vulgarium hominum rumore ad Vestram Magnificam Dominationem scribere non fuissem ausus, nisi id ipsum etiam a Reverendissimo Domino Cancellario confirmari audivissem. At cum Serenissimo rege nostro rectene agit Dominus Thesaurarius, an simulet, incertum habeo; proxima tamen nocte homo ejus ad regiam Majestatem per Postam Viennensem dimissus est, qui dicebat, in mortem etiam sibi esse festinandum. Sic res narratur.

Ad ea vero, quae nuper Dominatio Vestra Magnifica per me significaverat Reverendissimo Domino Cancellario, paucis ante diebus misi responsum per manus Domini Zeney. Aulici jam regiae Majestatis quotidie frequenter adveniunt, et nunciant ejus Majestatem 12 hujus mensis moturam, sed nemo affirmat, quo die Viennam est appulsura. Quidquid tamen de certiore illius adventu cognovero, curabo diligenter, ut quam celerrime intelligat. Joannes Hasenbergius, liberorum regiae Majestatis Praeceptor diem suum obiit. Augustae — — Viennae 8. Martii, 1551.

Ejusdem Vestrae Illustr. et Magnif. Dominationis

Servitor obsequentissimus

Wrancius.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 242—244

CCCXXIX.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, se-şi dee tótă silinţa, ca se induplece pe regina *Isabella* se cedeze *Transilvania* in modŭ amicabilŭ. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime etc. Non dubitamus quin spect. et mag^cus^ Andreas de Bathor supremus regni nostri Hungariae capitaneus Devotioni Tuae iussu nostro significaverit, nuncium illius Gregorium Abstemium Augustam ad nos paulo antequam illinc discederemus, pervenisse eiusque dimissionem huc Viennam a nobis dilatam fuisse. Nunc autem D^nem^ Tuam clementer certiorem fa-

Digitized by Google

cimus, quod nos postea ternas illius litteras de quarta et unas de nona praesentis mensis accepimus, quibus nos D^tio Tua de iis, quae subsecuta sunt, et de mutatione negotiorum diligenter certiores reddidit, quodque D^tio Tua se iterum in Transilvaniam recipiat extrema quaeque tentatura. Quae quidem D^nis Tuae studia pro regni salute suscepta nos a D^ne Tua clementi animo suscipimus et probamus et propterea quanta fieri potuit celeritate nostrum huc adventum maturavimus, herique applicuimus, et iam omni studio, cura et diligentia ea, quae ad hanc nostram regni et totius christianitatis causam perficiendam pertinent, agere et tractare incepimus, in idque clementi et paterne animo incumbimus, ut omnia ita peragamus, tractemus et concludamus, quo nobili isti provinciae Transilvaniae adeoque aliis regnis et dominiis nostris defendendis, prout necessitas postulat, prospicere, atque omnia ad hanc rem pertinentia cum fructu et utilitate executioni mandare ad optatumque finem et effectum perducere, dictumque D^nis Tuae nuncium citra longiorem moram et procrastinationem ad eandem cum gratiosa responsione nostra remittere possimus. Hoc ipsum autem D^ni Tuae ideo per has litteras nostras indicare voluimus, ut coeptis suis conatibus et institutis forti et inconcusso animo insistat et de nostris paternis studiis, subsidiis et praesidiis firmam spem et fiduciam habere possit. Quo vero D^tio Tua negocia eo melius et fructuosius cum serenissima regina et Petro Petrovith agere et tractare valeat, transmittimus eidem D^ni Tuae sacr. caes. et catholicae regiae M^tis fratris et domini nostri charissimi litteras ad D^nem Tuam et eos scriptas. Et clementer eidem committimus, ut omni cura studio et labore, omnibusque possibilibus viis, mediis et rationibus memoratam serenissimam reginam ab eius proposito abducere eique persuadere contendat, ut gratiosam et clementem oblationem nostram suspiciat, et in amicabilem concordiam et transactionem nobiscum condescendat, quo christiani sanguinis effusio evitetur et praecaveatur, nosque et ipsa regina, uti christianos principes decet, in bona amicitia statusque regni omnes pro illius defensione salute et conservatione in unione et concordia permanere possimus. Nos enim longe propensiores sumus ad ineundam cum ipsa serenissima regina eiusque filio sinceram et amicam concordiam, quam ad tentandum vel inferendum illis aliquid, quod grave eis esset. Potest autem ipsa serenissima regina per se facile perpendere et considerare, si ad concordiam nobiscum ineundam non condescenderit, quae ei imminent pericula et quid evenire possit, praesertim cum non ignara, sed experta sit, quid sub policitationibus et blanditiis Turcarum lateat et quantum eis fidendum sit. Nos tamen prudenti iudicio et consilio D^nis Tua relinquimus et committimus, num ipsas caes. M^tis litteras nunc eis praesentare aut commodius magisque oportunum tempus expectare velit. Non dubitantes, quin D^tio Tua quicquid utilius esse viderit, fideliter summoque studio curatura et tractatura sit. Nos vero uti iam diximus, nihilominus omnia ad rem necessaria paterne et clementer curaturi, et D^nem Tuam auxiliis, et subsidiis nostris nequaquam derelicturi sumus. Eandem clementer requirentes, ut nos de omnibus, quae emerserint, et in quo statu res sint constitutae, deque aliis necessariis occurrentiis diligenter omni tempore certiores reddat. In quo nobis D^tio Tua rem

Digitized by Google

gratissimam et negocio cum primis proficuam factura est . . . etc. Datum in civitate nostra Vienna die XIX. mensis martii, anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas. D.
Vitzecanzler mp.

Ad mandatum s. reg. Mtis proprium
J. Jordanus. mp.

Titlulü externü: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio . . . etc.

Történelmi Tár. An. 1879. pag. 525—526. Originalulü în archiva imperială din Viena.

CCCXXX.

1551. Regele *Ferdinandü*, trimite trei comisari in Transilvania, ca se tracteze cu regina *Isabella*, şi cu representaţii *Transilvanici*, pentru trecerea acestei ţĕri sub domnia sa. 1551

Ferdinandus Commissariis, et Mandatariis suis plenam potestatem tribuit, cum regina Isabella, et Statibus Transsilvaniae, de dedenda provincia transigendi.

Ferdinandus — — — Recognoscimus, et notum facimus tenore praesentium universis. Quod cum nos pro salute, defensione, et conservatione regni nostri Hungariae, et beneficio totius Christianitatis, provinciam Transsilvaniam, cum omnibus illius pertinentiis, simulque cum civitate Cassoviensi, nec non Comitatibus, aliisque civitatibus, oppidis, terris, et locis, ad coronam ejusdem regni Hungariae spectantibus, et pertinentibus, ad manus, et potestatem nostram recipere, ac, uti Christianum regem, et Principem decet, tueri, defendere, et protegere cupiamus; et velimus, necessarium autem nobis sit, Serenissimam Principem, Dominam reginam Isabellam, Serenissimi quondam regis Joannis relictam viduam, Sororem, et consangvineam nostram charissimam, ejusque illustrissimum filium, nec non Reverendissimum in Christo patrem, Fratrem Georgium, Episcopum Varadiensem, earundem regni partium Transsilvanarum Thesaurarium, et Spectabilem ac Magnificum Petrum Petrovich, Comitem Themesiensem, et alios, qui sua interesse putaverint, de iis, quae propter provinciae, civitatum, oppidorum, locorum, et pertinentiarum praedictarum relaxationem, et ad manus nostras consignationem, jure a nobis petere possent, in primis, et ante omnia contentare, ac contentatos, et satisfactos reddere.

Idcirco singularem fiduciam gerentes de fide, intergritate, providentia, rerumque agendarum industria, dexteritate, et experientia Spectabilum, et

Digitized by Google

Magnificorum Thomae de Nadasd, perpetui Comitis terrae Fogaras, Judicis Curiae, et Andreae de Bathor Comitis Comitatuum Zathmar et Zabolch, Supremorum regni nostri Hungariae Capitaneorum, ac Sigismundi L. B. ab Herberstein, Neuberg, et Guettenhag, Consiliariorum nostrorum fidelium, nobis dilectorum, eosdem sponte, et ex certa nostra scientia, animoque bene deliberato, ac omnibus melioribus, modo, via, jure, causa, et forma, quibus melius, validius, et efficacius de jure, vel consvetudine, potuimus, et debuimus, ac possumus, et debemus, fecimus, constituimus, creavimus, ac deputavimus, et tenore praesentium facimus, constituimus, creamus, et deputamus, nostros veros, certos, legitimos, et indubitatos Commissarios, et Mandatarios, ac negotiorum nostrorum actores, et procuratores speciales, et generales, ita tamen, quod specialitas generalitati non deroget, nec e contra. Dantes, et concedentes eisdem Consiliariis et oratoribus Mandatariisque nostris omnibus, simul, vel majori eorum parti, plenam, omnimodamque facultatem, auctoritatem, et potestatem, ut videlicet pro nobis, et nomine nostro, cum praefata Serenissima regina, vel ejus Legatis, et Mandatariis, ac cum praefatis episcopo Varadiensi, et Comite Themesiensi, nec non Statibus, et Ordinibus Transsilvaniae, eorumve Oratoribus, nunciis, et procuratoribus, et cum omnibus aliis, cum quibus opus fuerit, de et super contentione, et satisfactione dotis, et dotalitii, seu donationis propter nuptias, dictae Serenissimae reginae Isabellae, nec non patrimonii ipsius illustrissimi filii, ac eorundem, Fratris Georgii, et Petri Petrovich, et aliorum quorumvis petitionis, ita, ut vicissim dicta Transsilvaniae provincia cum pertinentiis, ac aliis civitatibus, et locis praedictis, ad manus, et in potestatem nostram relaxetur, consignetur et dimittatur, ac de omnibus aliis inde dependentibus, emergentibus, annexis, et connexis, agere, tractare, et concludere, nec non observationem, et confirmationem jurium, libertatum, ac privilegiorum Statuum et Ordinum, et aliorum permittere, et denique quoscunque in gratiam nostram recipere, et condonationem, si quid contra nos admisissent, offerre, et polliceri, et super praemissis omnibus, litteras, pacta, et quaevis alia necessaria documenta, erigere, nec non omnia alia, et singula in praedictis necessaria, et opportuna, quaeque nos ipsi, si interessemus, gerere, et exequi possemus, etiamsi talia forent, quae mandatum exigerent magis speciale, quam praesentibus est expressum, facere, dicere, exequi, cum plena, et omnimoda facultate, et potestate a nobis eis concessa, possint, et valeant.

Ponentes idcirco eosdem Consiliarios, et Commissarios nostros, simul vel majorem eorum partem, quoad praemissa, in locum, et vicem personae nostrae, promittentes etiam in verbo nostro regio, nos omnia, et singula, quae per eos in praemissis, vel circa ea, acta, tractata, inita, conclusa, promissa, firmata, et roborata fuerint, firmiter, et inconcusse observare, ac perpetuo rata, grata, valida, et firma habere, executionique demandare, et inviolabiliter custodire, et observare, nec contra ea, vel eorum aliquod ullo unquam tempore, dicere, facere, vel venire velle, aut debere, dolo, et fraude, omnique alia sinistra machinatione, in omnibus iis, postpositis penitus, et semotis. Harum nostrarum litterarum, sigilli nostri appensione, et manus

Digitized by Google

nostrae subscriptione munitarum mediante. Dat. in civitate nostra Vienna, die penultima mensis Martii, anno Domini 1551. regnorum nostrorum, Romani 21. aliorum vero 25.

Ferdinandus m. p.

Jonas O. (Obernburger.)
Vicecancellarius.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars. II. pag. 246—250.

CCCXXXI.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie impĕratului *Carolŭ V., că Ungaria mai uşorŭ se póte cuceri din Transilvania, decâtŭ Transilvania din Ungaria, că posițiunea Transilvaniei este astŭfelŭ, in câtŭ de la sórtea acestei țĕri depinde sórtea Moldovei, a Țĕrei-românesci, a Poloniei, Moraviei şi Silesiei.* 1551.

Sacratissima et catholica caes. Maiestas etc.

Redditae sunt mihi litterae M^tis^ sacr. V. in quibus se sacr. M^tas^ V. accepisse scribit tractatus inter ser^mam^ M^tem^ Romanorum dominum nostrum clementissimum et illustrem filium ser^mi^ domini Joannis regis Hungariae, domini et benefactoris mei clementissimi piae memoriae, de provincia Transsylvania per me inchoatos esse. Quamvis igitur ego iam antea quid puero huic regio, quid vero coronato regi meo deberem, noveram optime, nec ita puero illi favendum esse sciebam, ut vel regis coronati auctoritatem vel salutem regni huius illius causa mihi posthabendam esse iudicarem; tamen cum illum salva conscientia, ob infinita illa beneficia, quibus ab illius parente ornatus sum, deserere non possem, hactenus semper causam pueri quo magis illam promoverem a rebus regni minime disiungendam esse statueram. Verum cum regnum hoc eorum opera, qui publica utilitate neglecta, privatis tantum rebus student, in servitutem turcicam incidere conspicerem, rationem filii demortui principis mei cum detrimento huius regni nullo modo habendam esse putavi, quinpotius nunc tum in conservando hoc regno, tum in componenda causa pueri illius ad opem sacratissimae et catholicae M^tis^ V. ac M^tis^ regiae domini nostri clementissimi confugio, inde me haec omnia cumulatissime accepturum confidens. Credoque M^tes^ V. ea clementia ornatas esse, ut puerum ipsum, quem semel in tutelam ipsarum recepissent, nunquam M^tes^ V. deserturae essent.

Causa vero huius regni in eo nunc statu sita est, ut in exequendis rebus M^ti^ regiae nunc maxime sit maturandum, ne tam optimam rerum gerendarum occasionem iuxta sententiam sacr. M^tis^ V. alius celeritate antevertat. Nam quo maior mora rebus istis intercesserit, maior etiam difficultas rebus gerendis erit. Tantum vero boni M^tas^ V. sacr. in conservando regno Trans-

Digitized by Google

sylvaniae sibi esse persuadat, ut vicinorum quoque omnium regnorum Moldaviae, Transalpinensis, Poloniae, Moraviaeque et Slesiae salutem in hoc unico regno inclusam esse existimet, faciliusque longe regnum Hungariae ex Transsylvania recuperari poterit, quam Transsylvania ex regno Hungariae posset restitui.

Litteras vero sacr. M^tis^ V. nondum ser^mae^ reginae reddidi, cum id propter reginam quae Turcis plurimum favere videtur, minime tutum esse iudicarem, veritus ne illae in Turciam missae circumferentur ubique. Verum ubi commissarii M^tis^ regiae domini nostri clementissimi ad ineundos tractatus advenerint, tum eas reginae reddam; ne tam pia et paterna M^tis^ V. sacr. monita se ignorasse dicere possit. Nam ut animum quorundam perspicere possum, mallent illi in hac conditione in qua nunc sunt, etiam cum periculo regni, quantum ipsis situm est, esse quam cum salute patriae cum M^te^ regia transigere. Quos illi qui mecum idem in salute regni sentiunt, et numero et sententia superant; adeoque illi in suscepta causa constantes reperientur, ut cum primum praesidium M^tis^ regiae conspexerint, nihil est quod pro libertate patriae non sint subituri, ad quam rem ut M^tas^ quoque V. sacr. M^tem^ regiam hortari dignetur, M^ti^ V. sacr. humilime supplico. Quod si vero tam salutares M^tis^ regiae conatus, M^tas^ quoque V. sacrat. sua opera iuvari dignabitur, forsitan hoc quoque in commodum totius reipublicae christianae futurum erit. Deus opt. max. M^tem^ V. sacr. etc. conservet. Datum Enyedini ultima die mensis martii, anno domini 1551.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 58—59. Copiă contemporană în archiva imp. din Viena.

CCCXXXII.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că districtulŭ *Caransebeşului* şi alŭ *Lugoşului* potŭ se pună în arme în casŭ de trebuinţă 16.000 de soldaţi, de cei mai buni.

Sacratissima regia Maiestas, etc.

Rasciani, quibuscum praeterita hac aestate, propterea quod Turcis se coniunxissent, severius egissem multique ex eis per nostros occisi extitissent, veriti, ne quid nunc simile eis a bubulcis et aliis militibus nostris, quos ad omnem occasionem paratos esse vident, accideret, supplicatum ad me miserant, ut eis ignoscerem, promittentes se a christianis deinceps nunquam defecturos. Quae propterea M^ti^ V. significare volui, ut istorum quoque consensum M^tas^ V. intelligeret. Sebesienses vero et Lugosienses, quae civitates cum eorum districtibus coniunctae inter se sunt iisdemque legibus utuntur, numerum sedecim millium optimorum militum complere possunt; quandocunque

Digitized by Google

id necessitas postulabit. Ut non frustra eos per me M^tas^ V. commendatos esse putet, haec pro mea erga M^tem^ V. fide et observantia singulari M^ti^ V. perscribere volui etc. Enyedini ultima die mensis martii anno domini 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae sacratissimae

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1883. pag. 60. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXXXIII.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că planulŭ reginei Isabella era se înduplece pe toți representanții Transilvaniei se promită credință sultanului turcescŭ, însă dênsulŭ întrându cu trupele sale în Transilvania i-a nimicitŭ planulŭ acesta. Totŭ-o-dată Martinusiu comunică regelui Ferdinandŭ, că a trimesŭ la dênsulŭ pe *deputatulŭ Bănățenilorŭ, ômeni, cari au o deosebită sciință militară, și rôgă pe regele Ferdinandŭ se-lŭ primêscă, grațiosŭ și se asigureze pe Bănățeni, că le va concede érăși dreptulŭ se aibă unŭ banŭ dintre dênșii, după cum au avutŭ și mai înainte.* 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Spectabilis et mag^cus^ dominus Andreas de Bathor comes comitatuum Zathmar et Zabolch ac supremus M^tis^ V. capitaneus triduo ante quam litteras M^tis^ V. decima nona huius mensis Viennae datas accepissem, exemplum litterarum de mora, quam in expediendo Gregorio Abstemio M^tas^ V. facere instituerat, ad me festinanter perferri curaverat. Tum igitur illae, tum novissimae M^tis^ V. litterae diversis eiusdem mensis diebus Enyedini in ipsis comitiis mihi redditae sunt; cumque cura, studio, vigilantia, prudentique M^tis^ V. consilio maiorem in dies accessionem optimis rebus fieri intelligam, hac una re me in tantis dissidiorum procellis sustento, precorque deum, patrem domini nostri Jesu Christi ut paternum hunc et vere pium M^tis^ V. animum in ea cogitatione confirmet, quo publica ista quies post benignitatem dei, per M^tem^ V. nobis restituta videri possit.

Quapropter cum regina et eius complices in prioribus comitiis, quibus propter aquarum inundationem interesse non potui, Albae de praesidio trium millium hominum, qui comitiis ad decimum quintum diem huius mensis Enyedinum indictis cum regina essent et de occupatione castelli Enyediensis, ubi per Mahmwth principis Turcarum interpretem omnes status huius regni de fidelitate caesari et sibi servanda devinctos regina esse volebat, decrevissent, meque regnicolae sine exercitu comitiis illis per suos oratores interesse cuperent, nec per hanc brevitatem temporis, cum decimus tantum

Digitized by Google

quintus dies a prioribus comitiis intercederet, ad eum diem me in Transsilvaniam ingredi posse iudicarent, properandum mihi omnino esse videbatur, ut illorum opinionem anteverterem.

Dimissis igitur regni oratoribus, quibus me Transsylvanensium decretis, ut sine viribus ingrederer, pariturum responderam, conscripto iusto exercitu, me Waradino movi. Itaque in ipso iam itinere constitutus, cum fluvius Crusii qui plerumque vadari potest, tum ex dissolutis nivibus, tum ex aliis aquis, quas Crisius in se recipit, ita subito intumuisset, ut illa aquarum vehementia, curru tanquam obice aliquo retenta, in currum influeret, illumque mecum una in mediis undis inverteret, minimo minus abfuit, quin et ipse et alii qui mecum erant, aquis obruti interirent. Servi tamen qui equis nos comitabantur, ubi nos in tanto discrimine esse vident, certatim accurrunt incunctanter meque et alios ex mediis undis eripiunt; ut nunc primum mihi iterum vitam a deo restitutam esse vere affirmare possum.

Magno igitur haec omnia quae recensui, consilio regina fieri curaverat; verum ubi de meo ingressu et copiis quas habebam, certiores facti essent, concidit omnis illorum animus, collectaque illa praesidia dum quisque se clam subduceret, praeter mille pedites Saxonum qui in castellum, ubi regina erat, introducti tenebantur, in nihilum redacta sunt. Ne autem in castellum conventus aliquis ad reginam fieret, neve iuramento aliquo propter quod occupatio castelli a regina excogitata fuerat, status huius regni astringerentur, perfeci ut nobiles Siculique et Saxones in liberum locum pro consultandis rebus convenirent. Regina igitur cum id quod volebat consequi non posset, infectis rebus Enyedino discessit, quam alii quoque qui partem reginae tuebantur, sequuti sunt. Post quorum discessum habito cum statibus regni huius consilio, nonnulla tum de mittendis ad caesarem cum censu oratoribus, tum de aliis quibusdam rebus decreta sunt; non quo illa rata forent, maxime quae ad missionem oratorum pertinent, sed ne omnino nihil egisse videremur, modum aliquem comitiorum ista consultatione observare voluimus. Actum enim omnino de oratoribus esset, cum primum motum aliquem exercitus M^tis^ V. Turci animadvertere potuissent. Maior tamen numerus cum sit eorum, qui rectius de salute patriae sentiunt, non diffido deo conatus nostros iuvante, quin id quod M^tas^ V. cupit et quod multi alii vehementer exoptant, felicem exitum obtineat. Supplico igitur M^ti^ V., domino clementissimo, dignetur post suscepta consilia eam rationem rerum praesentium habere, quam et dignitas M^tis^ V. et salus huius regni expetit; ut boni et fideles visis M^tis^ V. copiis in spem victoriae excitentur, contumaces vero et praefracti, qui pauciores sunt, vel inviti in obsequium M^tis^ V. veniant.

De litteris sacr. et catholicae caes. M^tis^ ser^mae^ reginae reddendis nondum quicquam apud me constitui, ex quo regina Turcis plurimum faveat omniaque pro voto illorum agat, veritus ne illas in Turciam mitteret; tamen ubi commodum esse videbitur, eas reddere non negligam.

Saxones vero qui et alioqui propensissimo animo in M^tem^ V. sunt, non prorsus alienum esse videretur, si fidei illius quam Petrus Haller nomine Saxonum coram M^te^ V. deposita fide promisisset, M^tas^ V. memores redderet.

Digitized by Google

Dandae vero essent litterae ad Petrum quoque Haller singulares, quas ille amicis ad confirmandos illorum animos ostenderet.

Quapropter si maior nunc numerus militum in tanta festinatione esse non potest, duo tantum millia Hispanorum, qui prope Agriam esse dicuntur, ducentosque aut plures gravis armaturae milites, quemadmodum rei magnitudo exigit M^tas V. statim et quamprimum mitteret, qui Hungaris coniucti, interim dum maiores copiae subsequerentur, magna initia rebus optatis facere possemus. Confido tamen istis quoque copiis rem ceptam absolvi posse; quibus talem obsecro ducem M^tas V. praeficere dignetur, qui et auctoritate polleat, magnoque rerum usu tantis rebus sufficiat. Non enim de duabus aut tribus arcibus res agitur; sed de obtinendo regno, quo deinceps M^ta V. tanquam propugnaculo firmissimo tum ad aliorum regnorum suorum, tum ad defensionem reipublicae christianae commodissime uti possit. — Ex Sebesiensibus de quibus prioribus quoque litteris M^ti V. memineram, praecipuum hunc qui castellani officio inter illos fungitur, ad M^tem V. misi, quibus cum omnes reges Hungariae ob singularem rei militaris disciplinam plurimum semper detulissent, supplico M^ti V. domino clementissimo, dignetur benignis hunc oculis intueri, suamque illis gratiam offerre, quos de bano quoque inter eos pro more regum Hungariae constituendo M^tas V. securos reddere, liberaliterque hunc a se dimittere dignetur, quo reliqui clementia M^tis V. confisi ad omnia M^tis V. obsequia propensiores fiant.

Hoc tamen quod his adiecturus sum, omnibus quo maioribus precibus possum a M^te V. contendo, ipsamque supplex oro, ne istum reginae animum intueri, sed fragilem potius aetatem hanc benignius in ea considerare dignetur; cumque de M^tis V. clementia diffidere non possim, ita semper apud meipsum iudicavi et nunc quoque iudico, M^tem V. etiam in ipsa victoria, quae magnam saepe mentibus hominum mutationem adferre solet, benignitatis suae nunquam fore immemorem, sed ea cum ser^ma regina eiusque ill^mo filio facturam, quae praestans et regia illa natura in rebus istarum M^tum ab ipsa fieri desiderat. etc. Datum Enyedini ultima die mensis martii anno domini 1551.

Eiusdem M^tis V. sacr.

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 60—63. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCXXXIV.

1551. 1551. Ambasadorulŭ regelui *Ferdinandŭ* din Constantinopolŭ scrie comitelui *Toma de Nadasd*, că *Stefanŭ Mailatŭ*, fostulŭ voivodŭ alŭ Transilvaniei, a muritŭ in captivitatea turcéscă.

Internuncius regius Stephanum Majlatum obiisse significat, modumque suggerit, quo defuncti corpus, sine magnis impendiis, in Transsilvaniam perferri possit.

Jam diversis litteris significavi Dominationi Vestrae mortem sui charissimi cognati, et fratris Domini quondam Stephani Maylath, cujus anima requiescat in pace. Remiseram etiam litteras Domino Secretario Jordano ad D. Maylath, et D. Malatesta scriptas; una remitto Dominationi Vestrae epistolam intactam, quam ad praefatum D. Maylath direxerat, cum ad alterum mundum transferre non possim. Nunciis reginae Isabellae, et ordinum Transsilvaniae, quorum unus Najantes, et alter Antonius Ragusinus est, quoniam commissionem habent repetendi corpus Domini Maylath defuncti a Domino Bassa, significavi, ne a Domino Bassa id peterent, quia Bassa ab illis pro corpore, duo vel tria millia aureorum nummum facile petiturus sit, posse illos defuncti corpus leviori sumtu commode sacco impositum transferre in Transsilvaniam absque omni licentia, et quin id resciant Turcae. — — Dat. Adrianopoli 7. die Aprilis Anno Domini 1551.[1]

Joannes Maria Malavezzi.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 250—251.

CCCXXXV.

1551. 1551. *Petru Petrovich*, comitele Timişórei, scrie lui *Mustapha Beg* despre modulŭ cum voiesce regele Ferdinandŭ se ocupe *Transilvania*, şi-lŭ rógă se adune trupe câtŭ mai multe, ca se impedece trecerea *Transilvaniei* sub domnia regelui Ferdinandŭ.

Spectabilis Domine etc. Cum hominem meum ad potentissimum ejus Principem misissem, rumores omnes, quos tunc habebam, Majestati Suae Cae-

1) Jam anno priore hemiplexia tactus erat, ut Episcopus Agriensis ad Thomam de Nadasd Judicem Curiae scripserat. *Litterae*, inquit, *ex Constantinopoli ab Agente regio venerunt, datae circa 26. diem Novembris, quae significant, dominum Maylathum nostrum apoplexia tactum, eum tamen, resolutum, et in alterum latus corporis descendisse, ac paralysim fecisse, et laborasse praeterea podagra. Quae etsi doleam ex animo, eventus tamen, et casus humanos vix quisquam vitare potest. Ex Augusta 17. Januarii 1551.*

Digitized by Google

sareae significaveram per litteras, nunc rursum, quos intelligo, et Majestati Suae Caesareae perscripsi, perscribo veraciter et Dominationi Vestrae Magnificae. Rex Ferdinandus Thomam Nadasdy, cum alio quodam Germano [1], qui nunc sunt in vado ad Tokay, misit, ut legationem ad Majestatem reginalem, ut illi hortentur Suam Majestatem, quod Sua Majestas pareat, et consentiat tractatibus, et conclusionibus illis, quas Dominus Thesaurarius cum Comite Nicolao a Salmis in Bathor fecisset. Si Sua Majestas consentiet, est eorum amicus, ut Majestatem Suam simul cum illustri filio Serenissimi olim regis Joannis defuncti, orphanos videlicet Imperatoris potentissimi ex regno educant, ipsi statim cum Thesaurario una regnum regi Ferdinando occupent, si vero Majestas reginalis eorum hortatibus non consenserit, D. ille Germanus redibit ad regem Ferdinandum, et hoc illi referet, Thomas autem Nadasdy et Andreas Bathory, atque Thesaurarius, movebunt illico omnes gentes regis Ferdinadi, quae nunc sunt in Báthor, et Mezes, et prope Debreczen, contra Majestatem reginalem, et illustrem filium regis Joannis jam mortui, Majestatesque suas, vel in civitate aliqua invenerint, vel in arce, obsidebunt statim, et, si postea regnum a potentissimo Imperatore, et a Majestate reginali, filioque illustris regis Joannis defuncti, qui sunt orphani potentissimi Caesaris, alienabitur, dicent deinde Oratores regis Ferdinandi, Majestati reginali, quod regnum hoc potentissimus Imperator regi Ferdinando concedat, et quod potentissimi Imperatoris voluntas haec est, ut Majestas reginalis regnum regi Ferdinando concederet.

Thesaurarius quoque trahit nunc regnum ad se his verbis. Primo dicit regnicolis, quod Imperator potentissimus regnum hoc regi Ferdinando concessisset: Secundo — — — [2] Ipsemet Carolus cum copiis suis adveniet, et Maximilianum filium Ferdinandi coronabit. Carolo insuper scripsit Thesaurarius, ut festinet cum toto suo exercitu advenire, quia rex Joannes defunctus fuisset talis proditor, qui totam Christianitatem Turcis ipsis in nihil redigere voluisset, filius autem ejus longe praestantioris ingenii futurus sit patre suo. In tantum gens ista Hungarorum huic puero (adhaeret), post paucos annos, si non festinabit, puerum e regno amovere, ut nec vi ab illo tandem regnum occupare possit, sed potius auxilio Turcarum et regem Ferdinandum cum filiis e regno eorum ejiciet, et universam Christianitatem perturbabit. Has autem litteras Thesaurarii, quas Carolo (Caesari) scripserat, habet Majestas reginalis in specie, quibus Thesaurarius subscripsit, et suo proprio sigillo signavit, quas Majestas reginalis vel jam misit Majestati Caesareae, vel cito missura est.

Dominatio Vestra Magnifica ergo videt jam conatum, vel voluntatem Thesaurarii, et nos certiora de illo scribere nequaquam possumus. Dominatio itaque Vestra servet gentes equestres Zegedini quanto copiosiores poterit, et

1) Fuit is Sigismundus ab Herberstein.
2) Hoc loco septem lineae ita carie jam erant exesae, ut legi non potuerint. *(Pray.)*

Digitized by Google

exercitum navalem augeat numero, quia et hactenus terra ista tota per navalem exercitum, qui ascenderat, est servata. Ex arce Temesiensi in die Ascensionis Domini. 1551.

Petrus Petrovich.
Comes Themesiensis.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 252–255.

CCCXXXVI.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, cere ajutoriŭ grabnicŭ dela *Andreiŭ de Bathor*, capitanulŭ generalŭ alŭ trupelorŭ din Ungaria, de órā-ce regina *Isabella* a convocatŭ pe Ardeleni la o dietă particulară, şi amenință cu nota de infidelitate pe cei, ce nu se vorŭ presenta, séu nu vorŭ plăti tributulŭ turcescŭ.

Spectabilis et magnifice domine etc. Per Georgium Melyth, per Tholdy et litteris quoque D^ni V. spect. et mag^cae significavi, tempestiva imo citissima mille equitum intromissio quantopere necessaria esset. Itaque nunc quoque hoc idem acrius et diligentius apud D^nem V. spect. et mag^cam urgeo ut illos statim et quam primum in Transilvaniam mittat, quibus si quingentes pedites iunxerit, nihil hac re utilius hoc tempore esse potest. Abesse enim nunc a meis esse (sic) non possum, veritus ne quid Melchior Balassa sua a me defectione in me meosque moliatur. Quorum praesentia congressum quoque nostrum tutiorem efficiet. Regina enim et sui complices et censum et diem comitiorum de quibus in Segeswariensi conventu decretum erat, invertere conantur, quod regnicolae nulla ratione fieri patiuntur. Immo illorum litteris comitia quoque nunc indicuntur, poena infidelitatis eos puniturі, qui comitiis futuris interesse, aut censum administrare nollent, quem regina sibi vendicare contenderet, vel qui ad meum mandatum ubi necessitas postulat, minime armatus insurgeret. Ista igitur omnia invertuntur ab illis, si tempestive milites illi non venerint, ante quorum ingressum ne nos quidem inter nos convenire possimus. Turcae quoque cum videant se opera reginae id quod cupiunt, assequi non posse, alia via rem aggressi sunt, nunciumque suum Ali chauz nunc caesar cum mandato ad me misit, quem hodie aut cras apud me futurum spero; non igitur esset cunctandum, ne dolis hostium subito inverti possint omnia; quem (= chauzium) ego non prius dimissurus sum, quam rebus ceptis finis omnis fuerit impositus. Rogo igitur et obsecro D^nem V. spect. et mag^cam ut citissime milites illos mittendos curet. — Absolute autem nunc ad omnia D^ni V. spect. et mag^cae respondere non possum, propter oratores ad reginam a me missos; cumprimum tamen illi redierint per meum proprium nuncium faciam de omnibus D^nem V. spect. et mag^cam certiorem. Animum enim reginae primum per nuncios explorare volui, quae si rebus

Digitized by Google

praesentibus annuere voluerit, alio modo res cum ea agenda erit; sin minus, alium modum et hic observare necesse erit. Credo tamen facilius nunc illam ad omnes conditiones perduci posse, posteaquam animum Turcae a se alienum esse cognoverit.

Locum autem conveniendi aut Wywaar, aut oppidum Dees commodum fore arbitror. etc. Ex Segeswar feria secunda post Cantate anno domini 1551.

Frater Georgius episcopus Waradiensis
thesaurarius et locumtenens.

Titlulŭ externŭ: Spectabili et magnifico domino Andreae de Bathor, etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 66—67.

CCCXXXVII.

1551. Nobilulŭ *Emericŭ Pesty* raportézĕ lui *George Martinusiu* despre misiunea sa la regina Isabella: anume regina ar fi declaratŭ, cĕ George Martinusiu voesce se predee *Transilvania* în mănile Germanilorŭ, însa dênsa are mai multă credinţă în Turci, şi nu crede, cĕ regatulŭ Transilvaniei se va puté conserva sub domnia germană. 1551.

Reverendissime domine etc. Heri hora duodecima pomeridiana huc perveni. Dominus Franciscus Kendi et alii nuncii regnicolarum nondum quicquam cum reginali Maiestate loquuti fuerant; eo tamen die post vesperas vocati sunt et audientiam habuerunt. Regina amplius illis eo die respondit, quam ut conveniant simul et loquantur invicem; quicquid pro bono et conservatione regni facere dixerint, libenter factura est; ipsa quoque interim cogitabit, quid facere debeat.

Postquam isti oratores a reginali M^te^ exivissent, ego quoque per Michaelem Chaki vacatus sum, et dominus Franciscus Kendi mecum fuit; cumque M^ti^ reginali nunciata D^nis^ V. rev^mae^ ordine retulissem, iussit ut rursum illa domino Francisco Kendi patrio sermone dicerem; quod cum fecissem alta suspiria ducens, respondit se de his rebus cogitaturam et relationem daturam.

Hodie mane dominus Franciscus Kendi praesentibus domino archidiacono et doctore in horto ad duas fere horas cum reginali M^te^ loquutus est, multisque verbis, ut mihi Emericus archidiaconus retulit, reginalem M^tem^ hortatus est, ut servitia D^nis^ V. rev^mae^ acceptaret. Nam M^tas^ sua sine D^ne^ V. rev^ma^ neque hic manere potest, neque si velit commode exibit, neque sine periculo suo et regni D^nem^ V. rev^mam^ opprimet, priusque et M^tas^ sua et filius et regnum peribunt, quam D^tio^ V. rev^ma^. — Dominus Kendi dixit mihi reginalem M^tem^ longa oratione de D^ne^ V. rev^ma^ conquestam esse, dixisseque D^nem^ V. rev^mam^ iam omnia negotia cum Germanis perfecisse et eo procesisse ut si

Digitized by Google

ipsemet vellet, retractare non posset. Ego autem non video, inquit, neque credere possum, quod hoc regnum sub tutela Germanorum conservetur. Dominus archidiaconus idem dicit: Mtem suam dixisse et conquestam esse, quod Dtio V. revma totus Germanus sit et commissarios adduxerit vultque omnino regnum hoc ad manus illorum dare et ita cum Germanis conclusisse ut filium suum in Ispanias abducant; sed si, inquit, filius meus ad Ispaniae regnum ducatur, ipse quod ad Calekut (??) abducitur. Ad hoc dominus Kendi respondit: Mtas V., inquit confidit in Turcis, revmus dominus in Germanis. Reginalis Mtas respondit: citius, inquit in Germanis dominus thesaurarius decipietur quam ego in Turcis. Postea conclusit: ego, inquit, scio et bene intelligo dominum thesaurarium sine me omnia quae voluit cum Germanis perfecisse et nullam ob aliam causam cupere me convenire nisi ut coram dicere posset, negocium istud conclusum esse.

Sollicitabatur dominus Kendi, obligaret se ad servitia reginalis Mtis, dicit tamen nullam relationem ad hoc Mti reginali fecisse; sed potius illi supplicase, ut Dni V. revmae servitia acceptaret et profecto, quantum video, neutram in partem claudicare videtur, sed contra omnium voluntatem quod sentit, dicit ubique et fatetur intrepide.

. Crastina die credo oratoribus relationem facere et fortasse ego quoque expeditus ero una cum ipsis. Hunc tamen adolescentem ex consilio domini Francisci Kendi praemisi, ut Dtio V. revma aliquid de his rebus, quae hic aguntur, intelligat.

Dominus Kendi Emericus archidiaconus et alii sunt in ea spe, quod reginalis Mtas ad comitia generalia annuet et permittit dominos regnicolas convenire.

Intellexi a praecipuis duobus hominibus, idque certo, quod nisi istis diebus tribus vel quatuor oratores regni huc venissent, Dnem V. revmam Balassa cum sexingentis electis equitibus agressus fuisset. Is enim unus homo tentabit omnia et iuramentum dedit super Dnem V. morituram. Nunc quoque conveniunt undique et ut ego ab eo homine quem Dtio V. revma novit esse amicum suum, intelligo, idem Balassa statim ubi isti oratores discedent, Thordam se cum exercitu conferet, cameramque illam occupabit et pecunias contributionis solus exiget. Hoc etiam dicit vaivodatum huius regni sibi a regina collatum esse dixisseque ipsum Balassa Dnem V. revmam non solum ex hoc regno brevi expulsurum, veram etiam coacturum ut thesaurum regni deponat. Animus est autem [eius] Dni V. revmae viam occludere, ne se versus Wywar conferre possit.

De Germanis sub iuramento spargit ubique nusquam eos esse praeter quam Agriae et in Zolnok; neque isti duo millia hominum excedunt. Dicunt servitorem Joannis Balassa adfuisse et Mti reginali nunciasse brevi huc venturum et una cum suo fratre fideliter serviturum.

Hodie rumor clancularius allatus est reginali Mti de captivitate Gramatozkj, de qua re multum tristatur, dicuntque Varadini per servitores Dnis V. revmae interceptum et domino Bathori missum esse; sciscitabatur reginalis Mtas per Ocheskj, si quid de ea re intellexissem; respondi me hic intellexisse,

Digitized by Google

sed in curia Dnis V. reymae nihil de hac re auditum est. etc. Albae Juliae feria tertia post Cantate anno 1551.

Vestrae reverendissimae Dominationis

servitor perpetuus

Emericus Pesthiensis mp.

Titlulŭ externŭ: Reverendissimo domino, domino Fratri Georgio, episcopo Varadiensi etc.

Történelmi Tár. An 1880, pag. 67—69. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCXXXVIII.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe generalulŭ *Andreiŭ de Bathor* se-i vină cătŭ mai în grabă în ajutoriŭ, de-órăce Transilvănenii nu sunt statornici în promisiunile lorŭ. 1551.

Spectabilis et magnifice domine etc. Quamvis antea ut Dtio V. spect. et magca properaret rogaveram, nunc tamen non tantum properandum, sed etiam volandum Dni V. spect. et magcae censeo, ita ut ad quartum vel quintum diem omnino in Transsilvaniam veniat. Quamvis ego sexingentos equites, quibus me Balassy aggredi cupit parvifacerem, cogito tamen, quo ingenio quam vario scilicet et inconstanti sint Transsilvani, qui vel ex levi motu facile animum despondent. Milites igitur reliqui Dnem V. spect. et magcam facile subsequi possunt, tantummodo sola praecedat statim et citissime. Nam ut res nunc ire coepit, vix res nostrae progressum habiturae sunt, si moram aliquam Dtio V. magca in suo adventu fecerit; nam et comitem Themesiensem et Pathochy ingressum molituros intelligo. Quid autem hic agatur. Dtio V. spect. ac magca ex litteris inclusis intelliget. Ego quoque obviam Dni V. spect. et magcae profecturus Thordam hinc me recipiam. etc. Ex Wasaarhel ultima die aprilis, anno domini 1551.

Frater Georgius episcopus etc.

Titlulŭ externŭ: Spectabili et magnifico domino Andreae de Bathor etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 69—70. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCXXXIX.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie lui *Rustan-paşa*, marelui vezirŭ, cătŭ de credinciosŭ este dênsulŭ sultanulŭi turcescŭ, şi că acusările reginei Isabella sunt cu totulŭ neîntemeiate.

Potenti praedeviti et fortunato domino passae. Egeni servitoris sui propositum est, dominum meum gratiosum mihi iratum esse, cum tamen causam intelligere nequeam. Deus quidem novit quod omni tempore summum studium adhibuerim, ne domino meo gratioso in minimo etiam irascendi causam praeberem; nec existimaveram me aliquam indignationem commeruisse, non possum etiam defectionis alicuius mihi conscius esse, quod propterea Magnificentiae Vestrae iram et indignationem commeruisse debeam. Praeterea Excellentia Vestra cognitum habet tum vitam tum actiones meas, quod pauper ego potentissimo imperatori et Exc^tiae V. fideliter inserviverim, sicut etiam deinceps, donec in humanis ero, non aliter quam candide inserviturus sum. Exc^tia V. de me nihil comperiet praeter fidem et sinceritatem; nisi quantum me adversarii mei delaturi et accusaturi sunt; sed miror quod potentissimus imperator istis adversariis meis aures praebuerit et audientiam adhibuerit, ac inde mihi tantopere indignari ceperit. Sciatis igitur, animae meae in hac vita nihil acerbius accidisse. Cum autem nunc intelligam quod potentissimus dominus ex speciali gratia me derelinquere nolit, sed mihi totum regnum Transylvaniae comitti mandavit adeoque filio regis me tutorem dederit, opto etiam quod deus omnipotens ditissimo et potentissimo sultano suam magnitudinem et potentiam augeat; nam hac re refocillavit animum meum et ego statui ei quamdiu vixero fideliter servire. Ac moriar nisi compertum fuerit, quod adversarii mei iniuste me accusaverint et delationes eorum falsae deprehensae fuerint. Porro nisi potentissimus dominus me sub alas protectionis suae recepisset, dudum nihil amplius fuissem. Quocirca rogo felicem et gratiosum dominum meum ut iram quam in me [con]ceperat, deponere velit et mei in bonam partem apud potentissimum dominum memor esse testimoniumque perhibere fidei ac probitati meae, velitque mihi pauperi gratiam et misericordiam ostendere.

Deinde iamprimum etiam intellexi, quod regina me denuo per interpretem Mahmut detulerit, quod in congregatione non comparuerim et me ipsi anteposuerim puerumque vi eripere voluerim. Fortunatus dominus nolit hisce verbis fidem adhibere, quia iuxta antiquam consuetudinem mihi ex officio meo convenit conventum agere; quamprimum vero comperi mandatum potentissimi domini per Aly chiausium in hoc regnum missum fuisse, ego quoque statim illuc perrexi et conventui antedicto interfui. Ibi regina evocatis ad insurgendum Saxonibus voluit me neci dare; postquam autem hoc pessimum ipsius institutum ei non succedere voluit, ira commota discessit. Postea autem ego servitor vester cum consensu regnicolarum collegi tributum, quod citra moram per oratores regni certo ad potentissimam portam transmittetur. Ad haec ego

Digitized by Google

in antedicto conventu contra eandem reginam nihil prorsus egi, cuius causa illa irasci debeat. Praeterea adfuit quoque interpres Mahmut, quem si Exc^tia V. interrogare voluerit, scio quod veritatem indicaturus est et timebit aliter dicere; sin vero non fuerit in veritate deprehensus: supplico potentissimo domino quod alium iustum et probum servitorem suum, qui neque muneribus neque favore corrumpatur, [mittat] ut omnia recte investiget vitamque et actiones meas inspiciat, quo omnia significare queat. Nam si inventum fuerit verum esse de quo adversarii mei me accusaverunt, puniar; sin autem per summam prudentiam vestram intellexeritis me culpae expertem esse, tum potentissimus dominus et Exc^tia V. amplius adversariis meis fidem non adhibeant. Propterea criminantur et dicunt me factum esse Germanum quia fidelius servio quam ipsi et vellent etiam me ab officio, in quo potentissimo domino fidelissime servio, deponi. Verum ego beneficiorum potentissimi domini ac Exc^tiae V. non obliviscar, et quandiu vixero, potentissimo domino et Exc^tiae V. fidelis ero et serviam.

Porro miror chiausium Ali quod unum vel alterum diem me exspectare noluit ut saltem congredi atque colloqui potuissemus, quia multa habui ipsi dicenda ut Exc^tiae V. referet; credideram eum integriorem, sed iam aliter invenitur.

Si vultis aliquid novi intelligere de istis quae hic dicuntur, nunc nihil aliud quod scribam habeo, quam quod domini confiniorum dicunt potentissimum dominum certissime sub Viennam venturum, quam ob causam Germani in magnum metum inciderunt et communiunt arces in confiniis existentes tam gentibus quam bombardis, ut se in illis defendere queant.

Praeterea rogo Exc^tiam V. velit mihi a potentissimo domino litteras mandati impetrare, quando homines meos in quapiam causa vel negocio aliquo regni ad vos mittere voluero, ut sine impedimento ultro citroque proficisci queant. Quod autem hactenus neminem ad vos miserim, in causa est quia ipsi timuerant sese non tuto proficisci posse. Postremo promptus sum ad mandata Magnitudinis Vestrae

pauper et egenus frater.

Pe dosu: Traductio litterarum Fratris Georgii ad Rustanum passam.

Történelmi Tár. An. 1882. pag. 118—120. Traducțiune contemporană în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCXL.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că a primitŭ în audiență pe deputații trimiși din partea dĕnsului, cum și pe *deputatulŭ Caransebeșenilorŭ și Lugoșeniloru*, pe cari i-a dimisŭ în modŭ grațiosŭ. Totŭ-o-dată regele Ferdinandŭ informĕză pe George Martinusiu despre mĕsurile militari luate pentru *espediţiunea transilvană*.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater etc. Redditae fuerunt nobis binae litterae Devotionis Tuae ex Segeswar die 13. mensis aprilis proxime praeteriti ad nos datae et ea quae per illas nobis perscripsit, omnia intelleximus. Significamus autem D^ni^ Tuae, quod nos illius nuncios una cum eo, qui a Sebesiensibus et Lugasiensibus ad nos missus fuit, statim expedivimus ac clementer et benigne a nobis dimisimus, neque dubitamus quin ad D^nem^ Tuam iam pervenerint. Praeterea transmisit ad nos in specie litteras D^nis^ Tuae spect. ac mag^cus^ Andreas de Bathor ad eum feria tertia post dominicam Jubilate datas, ex quibus tum rerum Transsilvanarum statum, tum etiam D^nis^ Tuae desiderium ac continuum et indefessum studium, pro regni salute et conservatione susceptum abunde cognovimus. Et cum nos quoque in coeptis conatibus persistere et D^nem^ Tuam auxiliis et subsidiis nostris nequaquam deserere, sed una cum ea regni salutem et conservationem omnibus opportunis viis mediis et rationibus curare et promovere decreverimus, statim cognitis iis, que D^tio^ Tua ad ipsum Andream de Bathor perscripsit, ordinavimus ut una cum antea decretis et destinatis copiis in auxilium D^nis^ Tuae et fidelium istorum nostrorum et alii mille equites levis armaturae et sexingenti pedites quos in confiniis habemus, ad praefatum Andream de Bathor sine mora proficiscantur, quos etiam peditatus hispanicus mox subsequetur. Et cum sex illa peditum Germanorum vexilla, sub quibus sunt duo millia et quadringenti bonorum et exercitatorum militum, huc Viennam applicuerint, hodie eosdem milites navi Posonium usque secundo flumine vectos versus Agriam mittimus et speramus eos in 13 diebus ad longius eo perventuros esse, ut deinde et ipsi ad praefatum Andream de Bathor similiter profectionem accelerent.

Hodie quoque se hinc dat in viam recta Agriam versus profecturus spect et mag^cus^ Joannes Baptista Castaldo, marchio Cassani et comes Platinae, ser^mi^ principis domini Maximiliani regis Bohemiae, archiducis Austriae etc. filii nostri char^mi^ in rebus bellicis vicegerens, ut in Transsilvanica expeditione una cum D^ne^ Tua et reliquis consiliariis et commissariis nostris regni istius ac fidelium subditorum nostrorum defendendorum in rebus bellicis curam gerat. — Mandavimus quod si rerum Transsilvaniae status parvulam hanc moram coniungendarum huiusmodi gentium ferre poterit, ut coniungantur, quo sic coniunctis copiis maiori cum authoritate profectio suscipiatur; sin autem necessitas D^nis^ Tuae talis esset, ut facta matura deliberatione et consultatione videretur omnino consultum ut profectio in Transsilvaniam susciperetur, peditatu germanico non expectato, quod tunc id sine mora executioni deman-

Digitized by Google

detur. Nos autem non omittemus dare operam ut postea et ipsi pedites Germani aliaeque copiae cataphractorum equitum subsequantur et praeterea reliqua omnia curabimus quae ad rem bene foeliciterque perficiendam pertinent. Et quia auxilia D^nis Tuae mittenda ex militibus confinorum auximus, ideo ne illa denudata maneant, ordinavimus iam in eorundem locum alios substitui.

Praeterea cum iam plures dies praeterierint ab eo tempore quo commissarii nostri ad D^nem Tuam mandati hinc discesserunt, speramus eos cum D^ne Tua iam convenisse vel brevi omnino conventuros esse, ita ut communi consilio omnia eo melius agere tractare et conficere possitis, quo vel via amicabilis compositionis et concordiae, quod nobis gratissimum omnium esset, vel aliis oportunis viis et mediis tam nobilis provinciae ac fidelium istorum nostrorum saluti et conservationi consulatur et prospiciatur. — Bombardas insuper magnas seu murifragas, quas D^tio Tua praeteritis diebus a nobis requisivit ordinavimus etiam primo quoque tempore invehi et introduci, D^nem itaque Tuam requirimus et ab ea perbenigne petimus ut etiam suas murifragas bombardas apparari nostrisque adiungi curet. Et hoc est quod ei hoc tempore ad litteras suas clementer respondendum duximus. Datum Viennae die prima maii 1551.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 70—71. Conceptŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXLI.

1551. *Isabella*, regina Ungariei, conferesce tuturorŭ *Românilorŭ nobili* din oraşulŭ Lugoşului, precum şi comunităţii *Lugoşului* dreptulŭ se pórte ca însemne militari figura unui *lupŭ*; acésta in semnulŭ servicielorŭ militari credincióse, ce le au prestatŭ dênşii la diferite ocasiuni. 1551.

Isabella Dei gracia Regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis Quod nos cum ad supplicacionem certorum fidelium nostrorum nostre propterea (factam) Maiestati, Tum vero attentis et consideratis fide et fidelitate fidelibusque seruicys fidelium nostrorum Egregiorum Nobilium Valachorum, ac tocius Vniuersitatis Oppidi Lugas, que ipsi Sacre imprimis Regni nostri Hungarie Corone, deinde vero Serenissime Maiestati Regie, ac nobis filioque nostro Illustrissimo pro locorum et temporum varietate constanter exhibuerunt et in posterum exhibere et impendere contendunt. Eisdem igitur ipsorumque heredibus et posteritatibus Vniuersis hec Armorum insignia, videlicet Lupum medium Corone insidentem, Que in principio seu Capite presencium literarum

Digitized by Google

nostrarum suis appropriatis coloribus arte pictoria depicta sunt, Animo deliberato, et ex specialis gracie nostre plenitudine concedimus, et presentibus elargimur, ut ipsi dictique vniuersi heredes et posteritates ipsorum pretacta Armorum insignia more aliorum armis utencium, a modo in posterum ubique in prelys, hastiludys, torneamentis, duellis, ac alys omnibus exercicys Nobilitaribus et militaribus, nec non sigillis, velis, cortinis, annulis et domibus in quarumlibet rerum et expedicionum generibus gestare, omnibusque et singulis gracys, honoribus et libertatibus quibus subditi Regni nostri similis condicionis armis utencium quomodolibet consuetudine vel de iure fruuntur et gaudent, frui et gaudere possint atque valeant, vt in ipsis et heredibus ac posteritatibus ipsorum predictis, nostri nominis memoria et gracia maneat perenniter. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras sigillo nostro, quo vt Regina Hungarie vtimur munitas eisdem duximus concedendas. Date in Ciuitate nostra Alba Julia in festo Ascensionis Domini, Anno eiusdem Millesimo quingentesimo quinquagesimo primo.

Pesty. Krassó vármegye története. IV. pag. 52—53. După transumptulŭ lui Gabrielŭ Báthori din 1609 în archiva familiei Macskási.

CCCXLII.

1551. 1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Turda* decide a se pune în arme şi locuitorii din *ţéra Făgăraşului*, ca se dee ajutoriŭ lui George Martinusiu. Dieta constată totŭ-odată, că nobilii din comitatulŭ *Hinedórei* sunt terorisaţi în totŭ modulŭ, pentru ca se plătéscă tributŭ Turcilorŭ.

Decretum Dominorum Regnicolarum trium nacionum in comicijs generalibus Thorde ad decimum quintum diem Festi beati Georgij celebratis anno domini 1551.

Primo decretum est vt jlli qui comicijs istis non interessent, siue serui conducti siue liberi fuerint, sub nota perpetue infidelitatis, que pena a dominis regnicolis primum in comicijs parcialibus Segeswarini constituta est, et nunc quoque in hys Thordensibus publicis comicijs est confirmata ad decimum diem, hoc est ad feriam sextam proximam ante festum Trinitatis ad castra vbi reuerendissimus dominus Thesaurarius futurus erit venire debeant, qui vero non venerint reuerendissimus dominus vnacum regno ea infidelitatis pena tales puniat, que ab ipsis dominis regnicolis decreta est; potest autem quilibet sine formidine eo venire.

Preterea vt domini Saxones et Siculi statim capitatim, domini vero nobiles iuxta numerum contribucionis insurgere et ad castra ad reuerendissi-

Digitized by Google

mum dominum Thesaurarium venire, jbique quilibet nobilis cum colonis suis se ostendere debeat, sint autem omnes bene armati, quemadmodum antea domini regnicole de hac re decreuerunt; si vero sine execucione rerum punicioneque malefactorum, qui has turbas in hoc regno concitarunt, reuerendissimus dominus Thesaurarius dominos regnicolas ex castris abire bellumque hoc descendere fecerit, decretum est quod deinceps ad nullam reuerendissimi domini requisicionem insurgant; domini vero Saxones iuxta veterem eorum morem ingenia secum ad castra cum pulueribus, ferreis globulis et bombardirjs adducant; in negocijs vero wlgi siue plebis hic modus obseruandus erit:

Vt singuli viginti quinque homines vnum currum pro victualibus secum defferendum habere debeant, in mouendis vero gentibus comitatus et sedes viciniorum eos qui procul sunt ne expectent, sed comitatus Colos, Thorda, Doboka, Zolnok, Kykellew, Alba, preterea sedes Siculicales Aranyas Maros et Wdwarhel, Saxonicales autem Zazwaros Zerdahel Meggyes et due sedes ac alie vicinorum statim consurgant.

Item vt gentes in castellum Enyediense impositi, statim illic efferantur cum et Albensis porte vnius, et castelli quoque Enyediensis custodia in fidem capituli Albensis semper fuerit commendata, alioquin domini regnicole cogitabunt ut castellum jllud funditus demoliatur.

Item cum terra Fogaras quandocumque domini regnicole consurexissent, gentes suas leuare et penes dominos regnicolas seruare debuerit, decretum est vt nunc quoque statim leuare, et eo vbi reuerendissimus dominus Thesaurarius in castris erit, mittere debeat.

Item decretum est, vt castella nouiter erecta que in ruinam regni pocius oppressionemque vicinorum et plebis sunt, demoliri debeant.

. . . . . .

Item quemadmodum in prioribus comicijs de persecucione furum et malefactorum decretum erat, ita eciam deinceps iuxta articulos tunc conscriptos, comites ipsi huiusmodj malefactores omnes persequantur.

. . . . . .

Preterea cum videant domini regnicole contra omnia jura libertatemque regni fratres eorum in comitatu Hwnyadiensi existentes cede, rapinis, verberibus vexari, ligatisque ad collum funibus ad suspendum (sic) duci, censumque potentissimi cesaris quem domini regnicole in redempcionum capitis reginalis Maiestatis eiusque jllustrissimi filij et suorum quottannis pendere consueuissent, vi ferroque ab eis eripi idque per homines abiectos, fidefragos et qui rapto tantum uiuere consueuissent, fieri jn eum tantum finem, vt summam potentissimi cesaris jndignacionem in eorum et regni perniciem concitarent, tantummodo ne censum administrare possint, hys igitur omnibus de causis domini regnicole moti et maxime visa tanta fratrum suorum calamitate, decreuerunt, ad vnum omnes pocius mori quam vel libertatem eorum vel ipsorum fratres a talibus violari et opprimi paciantur.

Preterea in leuacione gencium domini regnicole hunc modum esse voluerunt, vt ex singulis comitatibus et sedibus tam Seclicalibus quam Saxonicalibus sint quatuor precipue persone, que penes comitem vel alium qui alijs

Digitized by Google

prefuerit constituti curam omnium rerum habeant, et homines in officio contineant, ne rapinas extra castra exerceant, quorum nomina in registrum conscripta reuerendissimo domino locumtenenti offerenda erunt, vt eos de quibus querele postea ad reuerendissimum dominum delate fuerint, reuerendissimus ipse dominus perquiri facere sciat.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 323—326. Copiă contemporană în archiva imp. din Viena.

CCCXLIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu*, că a datŭ ordine, ca se înainteze *trupele necesari pentru ocuparea Transilvaniei*, şi indémnă totŭ-o-dată pe George Martinusiu, se nu se încrédă în promisiunile turcesci, ci se remână constantŭ pe calea începută pentru binele creştinătăţii.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater etc. Accepimus binas litteras D^nis Tuae ultima mensis aprilis proxime praeteriti ad nos datas, quarum unae ad manus nostras proprias inscriptae erant, et quae nobis D^tio Tua significavit clementer omnia intelleximus. Cum nos autem ante D^ni Tuae abunde et ad longum perscripserimus, quomodo gentes nostras ad D^nem Tuam in Transsylvaniam quamprimum mittere et coeptum opus ita prosequi decreverimus ut illud divino auxilio mediante ad optatum finem perducere speremus, non videtur nobis necesse eadem nunc denuo repetere, praesertim cum confidamus eas litteras nostras ad D^nem Tuam in hanc diem iam perlatas esse et quod ad ipsius requisitionem in litteris ad spect. et mag^cum Andream de Bathor etc. datis factam non solum petitus equitum numerus ad D^nem Tuam iam transmissus sit, sed quod et reliquae copiae ad hanc expeditionem decretae iam saltem pro maiore parte in profectione versus Transsilvaniam una cum commissariis nostris spect. et mag^co Thoma de Nadasd ect. et praefato Andrea de Bathor existant vel brevi omnino subsecuturae sint. Praeterea nunc etiam ordinavimus et commisimus ut iuxta consilium D^nis Tuae in arcem Thomae de Nadasd Foggaras ducenti equites, si id commode et sine aliquo periculo fieri queat, pro praesidio locentur. Caeterum ea quae D^uo Tua nobis de rebus tam transsilvanicis quam etiam turcicis perscripsit, clementer intelleximus. Et quamvis princeps Turcarum multa de suo bono animo et favore erga D^nem Tuam ostendat, cognovimus tamen ex eiusdem D^nis Tuae litteris illam probe ac satis superque intelligere, quorsum hae blandiciae tendant et quid in se habeant. Quamobrem non est cur D^nem Tuam eius rei moneamus. Et cum ex omnibus non solum litteris sed etiam actionibus D^nis Tuae singularem

Digitized by Google

ipsius erga nos fidem, studium et constantiam plane cognitam et perspectam habeamus, quodque D^tio Tua continuis studiis vigiliis et laboribus in hoc incumbit et intenta est, ut nobis, regno ac reipublicae christianae prodesse possit; nos vicissim in hac sedulam operam dedimus et nunc quoque ita omnia incessanter ordinamus et disponimus, ut institutum opus pro regni et fidelium subditorum salute ad optatum finem perducere queamus, neque dubitamus quin simul cum D^ne Tua etiam capitanei et praefecti gentium nostrarum ita se gesturi et expeditionem susceptam ita promoturi sint, ut illa neque ab internis neque externis adversariis impediri queat. Requirimus proinde D^nem Tuam ut una cum serenissimi principis domini Maximiliani regis Bohemiae etc. filii nostri charissimi in rebus bellicis locumtenente ac praefatis commissariis nostris Thoma de Nadasd et Andrea de Bathor et aliis gentium germanicarum et hispanicarum capitaneis nostris omnia ita dirigere, agere, et tractare adiuvare velit, quo salutiferum et desideratum finem pro communi reipublicae christianae bono consequantur etc. Datum in civitate nostra Vienna die nona mensis maii anno domini MDLI etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas. D.
Vicecancellarius mp.

Ad mandatum sacrae reg. Mtis proprium
J. Jordanus mp.

Titlulŭ externŭ: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio episcopo etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 72—73. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXLIV.

1551. *Toma Diaculŭ*, castelanulŭ cetăţii *Hinedóra* cere ajutoriŭ grabnicŭ dela George Martinusiu, făcându-i în cunoscutŭ, ca cetatea Hinedórei este asediată ér castelele dela *Margine* şi dela *Mănăsturŭ* au căduto în mânile inimicilorŭ, şi e probabilŭ, că vorŭ trece pe partea inimicului şi districtulŭ *Lugoşului* şi alŭ *Caransebeşului*. 1551.

Reverendissime domine etc. Rev^ma D^tio V. ignoscat, non possum non mirari, cur gerendis suis rebus bellicis rev^ma D^tio V. tantopere tardat. Bona domini mei Morsyna scilicet et Monosthor amissa sunt, vix septimana praeteribit, Hunyad obsidetur. Dii perdant Michaelem Kabos; si enim ipse non fuisset, ante tempus contra neminem insurrexissem, sed comis et blandis verbis bona domini mei conservassem, quietusque iam essem. Confisus in rev^mam D^nem V., gentibus reginae rebellavi; inde damnum domini mei crevit cuius iram nunc vereor. Per deum nunc oro, Enyed, Dyodh et alia quae

Digitized by Google

isthic habet negotia, postponat, huc festinet. Si enim pars adversa congregaverit comitatuum gentes, perditi sumus. Interim etc. Datae Hunyad feria tertia post penthecostes, anno 1551.

Thomas litteratus
provisor arcis Hunyad.

Ad dominum Waradiensem.

(Postscriptum): A comitatuum gentibus parum expectet, querit sibi quisque refugium. Perdit rev^mae D^tio V. Lugasienses et Sebesienses, auxilium namque rev^mae D^nis V. expectare non possunt. Papyro enim vel litteris saltem iuvat, quod iam dudum scivimus. Credat tamen non litteris sed gentibus hic opus esse, prius quam exercitum congregaverit rev^ma D^tio V. in Kerezthes Mezeu, vereor ne pars adversa libere hic omnia faciat, et si eadem rebus suis non aliter providebit, pericula, quam hactenus, multa maiora patietur.

In tergo: Provisoris in Huniad litterae ad Fratrem Georgium datae, et ex hungarica lingua in latinam translata.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 73—74. Scrisóre contemporană în archiva imp. din Viena.

CCCXLV.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că a trimisŭ din cetatea Trencinului 4 tunuri mari pentru distrugerea murilorŭ în *espedițiunea transilvanŭ*.

Ferdinandus etc.,

Reverendissime in Christo pater etc. Ordinavimus simul cum gentibus et copiis nostris in Transsylvaniam duci et vehi debere praeter nonnullas alias etiam ex arce nostra Trinchiniensi quattuor murifragas bombardas in usum eiusdem expeditionis transsilvanicae. Sed cum ille cuius curae huiusmodi bombardarum transvectio commissa est, tot equos, qui ornamenta et pertinentias ad tantum pondus vehendum necessarias haberent, invenire non posset, rediit heri ad nos intelligendae ea de re voluntatis nostrae gratia. Quem nos statim cum necessario ad eam rem perficiendam equorum numero iterum expedivimus et dimissimus cum iussione seria et expressa, ut huiusmodi bombardas quamprimum fieri potest, eo transportandas et transvehendas curet. Nihilominus tamen mandavimus ser^mi regis Bohemiae filii nostri charissimi bellico locumtenenti, ut ipse cum gentibus et copiis nostris, non expectatis praedictis bombardis, sed solummodo tantum militum numero, qui ad eas deducendas et comitandas sufficiat, ad illas ordinato et relicto, cum omni cele-

Digitized by Google

ritate profectionem suam maturet et continuet. Hoc ipsum autem sub ea fiducia ita ordinavimus, quod videlicet D^tuo Tua, siquidem ante adventum bombardarum nostrarum illarum usus necessarius fuerit, suas bombardas ad id pro beneficio expeditionis accommodet, praesertim cum rei bene gerendae occasio in celeritate consistere videatur; quod ut D^tio Tua faciat, eandem etiam atque etiam vehementer hortamur et requirimus; promittentes ex nunc D^ni Tuae, nos eidem bombardas suas una cum globis ac pulveribus aliisque necessariis instrumentis et rebus ad eas pertinentibus, quas accommodaverit, restituere vel si aliquae amitterentur aut disrumperentur, omnem defectum resarcire et persolvere velle. Tametsi speramus dei imprimis benignitate et et clementia, deinde D^nis Tuae prudentia dexteritate et directione fore ut bombardis murifragis non simus habituri magnopere opus — — — — — — — — — — — — — — — Datum Viennae die 21. maii 1551.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio, 21. Mai.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 74—75. Conceptŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXLVI.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ din Transilvania, scrie comisariloru regelui *Ferdinandŭ*, că *Lugoşenii* sunt pe partea reginei Isabella, ér *Caransebeşenii* au trimisŭ deputaţi la dênsulŭ, cari promitŭ a fi credincioşi regelui Ferdinandŭ. 1551.

Spectabiles et magnifici domini etc. Heri scripsimus D^nibus V. spect. et mag^cis [nos] Enyedinum venturos castellumque illud obsessuros; motis tamen castris, statim exiverunt, neque adventum nostrum expectarunt; de quo iam nulla nobis cura incumbit. Deo iuvante ulterius progredimur et hodie ad Albam Juliam castra ponimus. Reginalis M^tas heri ex Alba Julia una cum omnibus rebus suis ad Zázsebes se contulit; comes Themesiensis movit se cum copiis tumultuariis multis; Lugasienses ex dissensione aliqua ad eum defecerunt, a Sebesiensibus vero hodie tres praecipui homines ad nos missi sunt, qui promittunt se constantes futuros, petunt a nobis subsidium ne destituti opprimantur. Castellum mag^ci domini Joannis Therek in finibus regni situm per gentes comitis distractum est. Utrum iam ingreditur vel non, nondum satis constat; si tamen intraverit et D^nes V. spect. et mag^cae multum tardaverint, vereor ne quid scandali adventus eius generet. Licet domini regnicolae sicuti in proximis comitiis cum ipsis conclusimus cum sex millibus hominum iam nunc insurgere incipiunt et isti nobiscum erunt. D^nes igitur V. spect. et mag^cae rogamus ut si quid agere volunt, agant cito et festinanter, ne mora ista maiorem difficultatem quottidie pariat. Si vero D^nes V. spect.

Digitized by Google

et mag^cae cum omnibus copiis cito venire non possent, praemittant spect. ac mag^cum dominum Andream Báthory cum aliqua parte equitum et peditum. Si enim D^tio sua mag^ca Hispani[que] milites simul venire possent, magnopere vellemus. Quicquid igitur D^bus V. spect. et mag^cis videbitur, agant cito et festinanter nosque de adventu earundem statim certiores faciant. Deus optimus etc. Ex castris ad Enyed positis, feria sexta post ferias penthecosthes 1551.

V. spect. et mag-earum D-tionum

deditissimus

Frater Georgius etc.

Titlulŭ externŭ: Spect. et mag^cis dominis Thomae de Nadasd, Sigismundo Herberstain et Andreae de Bathor etc. commissariis s. Romanorum regiae Maiestatis etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 75—76. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCXLVII.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informéză pe comisarii regelui Ferdinandŭ, că *Lugoşenii* se au plecatŭ pe partea comitelui Petru Petrovici (anume, ca se rĕmână sub suzeranitatea Turciei), ér *Caransebeşenii* sunt desbinaţi (unii sunt pentru suzeranitatea turcéscă, ér alţii pentru regele Ferdinandŭ).

Spectabiles et magnifici domini, Amici nobis observandissimi Salutem et Serviciorum Commendacionem, prioribus literis scripseramus dominacionibus vestris S. et M. Comitem Themesiensem, duodecim fere Milibus hominum versus hoc Regnum Transilvaniae movisse, Ita quidem Erat prout dominacionibus vestris S. et M. scripseramus, venerat enim vsque ad Lugasienses, qui metu perterriti ad eum defecerunt, Judex Sebesiensis et Communis plebs facta dissensione similiter ad eum Inclinata fuerat, quibus tamen primores ac precipue persone Non Consensere, Credimusque eos constantes futuros, Nam nunc quoque tres Cives pociores ad Nos miserunt, et omnem fidelitatem Maiestati Regie promittunt. Auditu igitur aduentu Comitis festinabamus huc descendere, dominaciones quoque vestras S. et M. Ideo potissimum sollicitabamus, sciebamus enim vt si intrare potuisset Ex Aduentu illius In istis partibus Inferioribus Multorum animi debelitati fuissent, presertim cum duo quoque Castella domini Joannis Therek Monosthor et Morsina per Eos expugnata sit, quorum alterum demoliri fecit, Auditu igitur adventu nostro, Comes ipse cum omnibus Copys suis Retrocessit, Commiseramus enim antea Castellanis Chanadiensibus vt si Rasciani mouerint se statim a tergo illis Insistat, et omnia que potest agere debeat, quod illos fecisse audimus, exindeque Comes

Digitized by Google

ipse cum Rascianis Redire coactus est, Nescimus tamen, vtrum Iam in partibus illis exterius aliquid agere tentabit, Rumor est quidem Chanadinum obsidere velle, quod si tentare voluerit, Neque illic libere omnia faciet. Nam Nos quoque dominum Joannem Therek, et Palatycz Cum aliqua parte Copiarum, ad partes illas missuri sumus, ut Coniunctis cum Sebesiens. viribus si necesse fuerit, Chanadino suppecias ferant. Nos Jam hic ex dei auxilio Negocia suscepta fere confecisse videmur, Restat tantum de Illustrissimo Regis filio et Reginali Maiestate tractare, pociores enim persone huius Regni fere omnes nobiscum sunt, et qui nondum venerunt illos quoque quottidie expectamus, dominaciones igitur vestre S. et M. prout Jam voluerint Cum Copys Regie Maiestatis veniant, Jam enim Nullum timorem habemus. Nos interim de victualibus providebimus, licet modo magna vbique caritas sit annone et presertim de pabulis equorum difficiliter providere possumus, vbicunque tamen in hoc Regno fuerint conquirere, et ad Castra dom. vestrarum S. et Magn. deferenda curabimus. Dominaciones vestras Rogamus, vt literas nostras presentibus annexas Matti Regie d. Nostro C. statim conferendas curent, dominaciones vestras S. et M. Bene valere optamus, Datum ex Castris ad Albam positis, In festo die Sancte Trinitatis, Anno domini 1551.

Vestrarum S. et M. dom.

dedictissimus

Frater Georgius Episcopus
Waradiensis.

(Titlulă: Spectabilibus et Magnificis dominis Thome de Nadasd, Sigismundo Herberstein, et Andree de Bathor Commissarys S Regie Mattis etc. dominis et amicis observandissimis.)

Presentatae Margita 28. May Anno 1551.

Krassó vármegye története. IV. pag. 53—54. — Történelmi Tár. An. 1880. pag. 76—77. Originalulă pe chărtie în archiva imp. din Viena.

CCCXLVIII.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că după cum speră comisarii regesci vorŭ fi intratŭ în *Transilvania* cu trupele ungaresci, germane şi ispane; de asemenea crede, că trupele acéste vorŭ fi suficiénte, ca împreună cu trupele transilvane se apere provincia acésta de invasiunea Turcilorŭ. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime etc. Ex D^nis^ Tuae litteris, quas ex Thorda XVII. huius mensis maii ad nos dedit, pro eo quo erga istos fideles nostros sumus animo,

Digitized by Google

sane clementi et paterno, non libenter intelleximus eas violentias, damna et oppressiones, quae Joanni Kende interim dum D^tio Tua in comitiis Thordensibus esset, a Balassa illatae sunt, eique benigniter condolemus. Speramus tamen fore, ut sua omnia una cum decenti refusione et recompensa perpessorum damnorum brevi sit consequuturus. Quod vero D^tio Tua petit commissariis nostris mandari, ut una cum militibus Hispanis et aliis copiis nostris sine mora in Transsylvaniam ingrediatur, non possumus non confidere attentis prioribus hac de re factis iussionibus nostris spect. et mag^cum Joannem Baptistam Castaldo etc. una cum duobus commissariis nempe spect. et mag^cis Thoma de Nadasd etc. et Andrea de Bathor etc. (Sigismundum enim ab Herberstain propter nonnullas causas, in quibus eius opera opus habemus, ad aulam nostram revocavimus) una cum gentibus et copiis nostris hungaricis, germanicis et hispanicis profectionem suam versus Transsylvaniam ita accelerasse, ut iam ad D^nem Tuam vel locum ab ea designatum pervenerint, vel brevi omnino perventuri sint. Quare à D^ne Tua perclementer requirimus, ut cum dictis serenissimi filii nostri bellico locumtenente (= Castaldo) et commissariis a nobis deputatis mutuam bonam correspondentiam et intelligentiam, quo eo melius et rectius omnia fiant et procedant, habere et tenere ac inprimis providere talemque modum et ordinem adhibere velit, ut copiae ingredientes pro honesto et competenti pretio commeatum et victualia habere possint, ne pauperes et fideles istos subditos nostros propter commeatum quoquomodo gravent causamue alienationis animorum vel odii erga nos praebeant. Nam ex quo eisdem copiis nostris bonam et tempestivam stipendiorum suorum solutionem in singulos menses rite fiendam iam ordinavimus et deputavimus; si ad haec etiam victualia pro condecenti precio habuerint, eo magis et severius ab omni iniuriarum et gravaminum genere coërceri et contineri et contrafactores puniri et castigari poterunt; quemadmodum etiam memorato locumtenenti serio et firmiter mandavimus, ut attenta bona ipsis militibus ordinata solutione fideles istos nostros nullis iniuriis, damnis aut oppressionibus ab ipsis gentibus nostris affici permittat; sed qui aliquid tale facere ausi fuerint eos graviter puniri faciat. Iam itaque confidimus in deo optimo maximo gentes et copias nostras una cum iis quas D^tio Tua penes se iam habet, satis validas et sufficientes essent, cum hiis ea quae ad defensionem et tuitionem fidelium istorum nostrorum et coepti operis exequutionem pertinent, quamprimum perfici atque adeo Status et Ordines provinciae istius Transsilvaniae re ipse sentire et cognoscere queant clementem et paternam nostram erga se animi propensionem, sibique omnino faciendum esse ut ad omnem D^nis Tuae necessariam requisitionem insurgant, praesertim cum iam nunc videant et perspiciant, nos talem suae salutis et conservationis curam et protectionem suscepisse ut nihil iam de eo dubitare, sed pro certo habere possint nos et nunc in hoc incumbere et in posterum quoque idem facturos esse, ut videlicet ipsos fideles nostros in nostra fidelitate retineamus ac in iuribus, privilegiis et libertatibus suis omni tempore conservemus et defendamus.

Quantum autem ad litteras et scripta illa turcica attinet, nos quidem omnia et quam magnifica illi D^ni Tuae polliceantur abunde et apertae cogno-

Digitized by Google

vimus, attamen ut antea non dubitavimus ita neque nunc dubitamus de Dnis Tuae erga nos fidelitate et constantia; quemadmodum Dtio Tua nostram erga se fiduciam ex omnibus actionibus nostris non obscure certaque intelligere potuit, cum omnes praesentes conatus nostras in solius Dnis Tuae piis et christianis adhortationibus fundaverimus, et in eum, in quo nunc sunt statu, deduxerimus, speramusque atque confidimus deo in primis adiutore et deinde Dnis Tuae auxilio, consilio et directione institutum nostrum opus ad foelicem optatumque finem et effectum perducere, pro regni istius nostri aliarumque provinciarum nostrarum totiusque reipublicae christianae commodo et beneficio, ita ut Dtio Tua ea de re a deo optimo maximo benignam remunerationem et apud omnes bene de re christiana sentientes homines perpetuam laudem consequutura sit. De nostra autem erga se clementia ita Dtio Tua persuasum habere potest, nos fidem studia et labores suos omni regia clementia et munificentia recognituros et ita una cum Dne Tua coeptum opus prosequuturos, ut neque eidem Dni Tuae neque fidelibus nostris neque reipublicae christianae nos quoquomodo defuisse videri possimus. Datum in civitate nostra Vienna die XXV. mensis maii, anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas. D.
Vicecancellarius.

ad mandatum sacrae regiae Mtis proprium
J. Jordanus mp.

Titlulŭ externŭ: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 77—79. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCXLIX.

1551. *Representanţii celorŭ trei naţiuni privilegiate din Transilvania,* întruniţi în castrele lui *George Martinusiu*, trimetŭ o deputaţiune la comisarii regelui Ferdinandŭ, şi le declară, că Ardelenii constrînşi de trupele *Moldovei* şi ale *Ţĕrei-românesci* au promisŭ credinţă fiului regelui Ioanŭ. 1551.

Legatio prima ad jllustrissimum dominum ac dominos commissarios per Egregium Ladislaum Ewdemphy.

Reuerendissimus dominus Thesaurarius misit erga jllustrissimum dominum ac dominos commissarios, vt suae dominaciones ignoscere velint sibi, quod tam tarde suas dominaciones perquisiuit, ratio ea est, quod hactenus incertus fuit, vbinam locorum suae dominationes constitutae essent.

. . . . . .

Reverendissimus dominus Thesaurarius, Imperatori domino Carolo, ac serenissimo domino domino Romanorum regi, semper supplicauit, vt suae Maiestates, ex regia ipsorum benignitate, jllustrissimi filij serenissimi quondam

Digitized by Google

domini Joannis regis, diligentem curam habere dignarentur, vt potius sub tutela et protectione Maiestatuum suarum, quam imperatoris Thurcarum mancipio pro sua dignitate permanere debet atque possit, credit enim sua reuerendissima dominatio vt suae Maiestates dominationes vestras cum plena informatione huc miserint, vt dominationes vestrae filium regis ac reginalem maiestatem iuxta eorundem dignitatem, in huiusmodi conditione relinquere velint, quae filio regis ac reginali Maiestati congrua consentaneaque erit, et ad libertatem totius regni ac pacificam incolarum permansionem existat. Id reuerendissimus dominus simul cum toto regno omni fidelitatis constantia perpetuo, Maiestatibus eorum inseruire volunt, quoniam totum regnum, fide mediante, fidelitati filij regis subiecti sunt, tamdiu, quousque suae Maiestates filium regis ac reginalem Maiestatem in suo statu permittunt. Ratio vero obligationis fidei erga filium regis haec est, vt cum, post obitum quondam Joannis regis, piae memoriae, Imperator Thurcarum Thurcas, valido cum exercitu, Moldauiensem et Transalpinensem Waywodas, ad hoc regnum miserat, metu coacti filio Joannis regis fidem dederunt.

Reuerendissimus dominus Thesaurarius reginalem maiestatem in eo ammonuit vt sua Maiestas vnacum filio suae Maiestatis veniret ad castra sub ciuitatem Albensem, et cum jllustrissimo domino ac caeteris dominis commissarijs Romanorum regiae Maiestatis tractaret, et spem habet Maiestatem suam venturam.

Praeterea admonuit etiam dominum comitem Themesiensem vt alijs curis posthabitis ipse quoque veniret, et cum jllustrissimo domino ac caeteris dominis commissarijs Romanorum regiae Maiestatis tractaret de eadem re. Interea dominus comes Themesiensis conuocauerat gentes aliquas contra regnum hoc, cui tamen huismodi gentibus contrariari non potest.

Ratio obsessionis ciuitatis Albae Juliae haec est et nulla alia nisi, vt reuerendissimus dominus Thesaurarius erga vestras dominaciones ac vicissim dominaciones vestrae ad ipsum mittendi, liberam viam habeant.

Alia vero ratio est, vt homines illos qui facinora patrarunt ac rebus illegittime vsi sunt, quorum aliqui in Albam introclusi sunt, ut meriti sunt, impunitos euadere non permittant.

Quod autem ciuitate hactenus non est potitus, ratio est, quia locus capitularis est, et vniuersae literae priuilegiales ac literalia instrumenta vniuersorum dominorum nobilium huius regni, res quoque reginalis Maiestatis in illa ciuitate existunt, propterea reuerendissimus dominus Thesaurarius hactenus ciuitatem impetere noluit, ne impetitio illius in ruinam aliquam euadat.

Caeterum reuerendissimus dominus Thesaurarius simul cum toto regno aduentum dominationum vestrarum desiderate expectant, quibus humilima atque fidelissima seruitia perpetuo commendant.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 327—329. Exemplarii contemporanii în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCL.

1551. Abatele *Martinengo* scrie din Viena secretariului papalŭ, episcopului d'Imola, că lui *George Martinusiu* ia succesŭ a face se se retragă din Transilvania trupele, ce veniaŭ în ajutoriulŭ reginei Isabella, şi că este speranţă, ca *Transilvania* se ajungă sub domnia regelui Ferdinandŭ. 1551.

Vienna 5. Giugno 1551.

Non ho voluto mancare di scrivere a V. S. quello, che per lettere di 28 del passato si ha circa l'impresa di Transilvania. Il frate havendo fatto ritirare Melchior Balasso et altri che erano alla divotione della regina, et rebutati da dieci in dodeci milla Rasciani, quali condotti dal conte Petrovicchi venivano in diffesa della medema regina, si è accampato sopra Alba Giulia, terra metropoli di quella provincia, dove havendo lasciato la detta regina un piccolo presidio di fanti et di cavalli, si è posta in un' altra terra lontana due leghe, et non vedendosi soccorso alcuno si spera, che via di concordio procurarà partito a casi suoi. Dal campo suo scrive 'l frate al sig. Castaldo, che succedendogli le cose prosperamente, come succedono, non metta tempo a congiungersi con seco, et promettendosi la vittoria scrive caldamente in racommandatione del figliuolo del rè Giovanni a questo rè, di sorte che per lettere et progressi suoi è speranza universale, che quella provincia debba venire all' obedientia di questa Maestà, massimamente non vedendosi moto alcuno de Turchi per quel conto.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium, Tom. II. pag. 12. Germania Vol. 17. folio 1 et seq.

CCCLI.

1551. Regele *Ferdinandŭ* invită pe *George Martinusiu*, se termine cătŭ mai în grabă tractările cu regina Isabella pentru *cedarea Transilvaniei* şi pentru predarea corónei unguresci. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater etc. Certiores facti sumus spect. et mag^cos Joannem Baptistam Castaldum marchionem Cassani, serenissimi regis Boheniae Maximiliani filii nostri charissimi bellicum locumtenentem ac Thomam de Nadasd perpetuum comitem terrae Fogaras iudicem curiae et supremum regni nostri Hungariae capitaneum una cum gentibus et copiis nostris Enyedinum pervenisse ibique etiam Devotionem Tuam cum illis fuisse, nec non initium tractationis cum serenissima regina Isabella consanguinea et sorore nostra charissima per ipsum Thomam de Nadasd fieri debere communi consilio

Digitized by Google

deliberatum et decretum esse. Quod quidem non possumus non probare. Nam licet duo ipsius Nadasdy collegae absentes sint, nempe Andrea de Bathor ex podagra laborante et Sigismundo ab Herberstain ad nos ob certas causas revocato, tamen in litteris ad dictum marchionem Cassani etc. locumtenentem et Thomam de Nadasd proximis diebus successive datis non obscure mentem et voluntatem nostram eam fuisse esse aperuimus, ut videlicet dictus Thomas Nadasdy cum eodem locumtenente bellico in hoc negotio agendo, tractando et ad finem producendo nihilominus procederet et quod idem bellicus locumtenens pro constituto in locum absentium commissario haberetur, ne res in longum protraheretur in mittendis aliis commissariis. Iam itaque nobis auditu optatissimum esset, si dictum tractationis initium etiam optatae concordiae et transactionis conclusio consequuta fuisset, et quod erga benignae et non nisi paternae (prout est nunc rerum Hungariae status) oblationis nostrae acceptationem, petita per nos provinciae Transsylvaniae coronaeque regiae consignatio facta esset, in hocque concordibus votis, communibusque consiliis iam versaremini, quomodo loca limitanea et quae ex illis primo omnium fortificari et quibus praesidiis communiri deberent. Quae tamen conclusio, si forte nondum facta esset, non duximus praetermittendum Dnem Tuam requirere, monere et hortari, id quod hisce litteris benigne et clementer facimus, velit tractationem et conclusionem huius tanti momenti negotii ita consilio, directione et auxilio suo adiuvare et promovere, ut si possibile sit, ne ad unum quidem diem conclusio differatur, sed ipsa oblatio nostra de contentanda serenissima regina Isabella eiusque illustri filio acceptetur et vicissim memorata et coronae et civitatum aliorumque locorum consignatio et relaxatio nobis fiat, prout dictus bellicus locumtenens et Thomas de Nadasd a nobis in mandatis habent. Quod autem idipsum ita fieri debeat, tum aequitate et honestate, tum regni salute et conservatione ac totius reipublicae christianae beneficio tum denique ipsius serenissimi quondam regis Joannis filii maiori securitate apertissime exposcentibus, existimamus Dnem Tuam pro iudicii sui praestantia et rerum cognitione satis superque intelligere. Nam si ipsa serenissima regina aliquorum auxiliis freta negocii conclusionem protrahere studuerit, nihil aliud sperandum sibi est, quam ut se suumque filium ac regnum ipsum maioribus periculis implicet et involvat, ex quibus demum etiamsi voluerit se extricare non poterit, cum magno regni universaeque reipublicae christianae iactura et incommodo. Praeterea licet iuxta tenorem tractatus inter nos et quondam serenissimum regem Joannem initi aliquanto plures redditus ipsius filio respectu patrimonii sui dandi et inscribendi a nobis essent, quam nos obtulimus, cum tamen talis in regno hoc nostro immutatio facta sit, ut neque nos patrimonium integrum consignare, neque quae nobis ex tenore tractatus consignari deberent propter ipsius Budae et aliorum multorum locorum amissionem consequi possimus, non existimamus alicui posse videri honestum ut ad ea vel ipsis aequivalentia contentandi media adigamur, ad quae fuissemus obligati, si nobis regnum immediate post mortem quondam Joannis regis ita integrum prout ipse possederat et vigore tractatus cum eo erecti fieri debebat, cessum et traditum fuisset: praesertim cum etiam ex his, quae nobis nunc consignari et relaxari debeant, non solum nulla

Digitized by Google

nostra propria et privata utilitas ad nos proventura sit, sed ultra ea quae regnicolae conferent et ex aliis ipsius Transsylvaniae redditibus ad cameram nostram pervenient, etiam ex aliorum regnorum et dominiorum nostrorum redditibus praeter ingentes curas, vigilias et labores, maximos etiam sumptus in defensionem eiusdem provinciae Transsilvaniae fideliumque subditorum et regnicolarum nostrorum nos facere et subire oporteat, ita quod ex accessione in tuitionem nostram Transsylvaniae non redditus ipsi, sed habita consideratione illius defensionis potius sumptus et impensae augebuntur, idque ad multos annos. E converso serenissima regina eiusque illustris filius contentationibus oblatis in locis securis in quiete et tranquillitate frui et gaudere poterunt, liberi a metu variisque periculis, in quibus hactenus fuerunt et quae fortasse in futurum adhuc maiora habituri essent. Immunes praeterea futuri a tantarum impensarum onere, quod ratione tuitionis et defensionis bonorum in regno nostro Hungariae aut Transsylvaniae sitorum alias subire cogerentur. Unde quidem liquido apparet, quod res suae non in deteriorem sed meliorem quietiorem et securiorem statum colocabuntur, relaxata nobis Transsylvania, nostrae vero pluribus sumptibus et laboribus gravantur. Quare aequissimum et honestissimum cuivis haec recte consideranti non immerito videri potest et debet ut tam serenissima regina, quam illustris eius filius oblationibus nostris contenti, etiamsi quid amplius dicta oblatione nostra ex tenore praedicti tractatus petere a nobis possent, id remittant, attentis iam dictis rationibus et causis omni aequitati et honestati consentaneis, sicuti D^{tio} Tua pro sua prudentia et multarum rerum experientia haec omnia per se optime considerare potest, a qua etiam alias litteris suis ad nos datis existimatum est, serenissimae reginae eiusque filio valde utile esse, ut se in locis securioribus et quietioribus contentari sinerent et regnum Transsylvaniae nobis defendendum relaxarent, atque ipsa etiam D^{tio} Tua non consultum existimavit ut nos ipsum serenissimi quondam regis Joannis filium in regno Hungariae contentaremus, sed alibi ei provideremus ut ducalem statum habere et tueri posset. His itaque rationibus inducti, ac ad vehementem D^{nis} Tuae instantiam ad summamque quam erga eam gerimus fiduciam nos imprimis ad omnipotentis dei laudem et gloriam et deinde ad regni ac fidelium subditorum salutem et conservationem ac universae demum reipublicae christianae beneficium praesentem expeditionem suscepimus, et confidimus omnino, quod sicuti D^{tio} Tua hactenus huiusmodi nostrum institutum et pium propositum sedulo promovit, ita etiam apud serenissimam reginam et eius illustrem filium instabit et sollicitabit omni studio ut cum praefatis bellico locumtenente et Thoma Nadasdy tanquam commissariis nostris ad id deputatis concordiam et conclusionem faciant ac honestis nostris oblationibus re contentari patiantur, atque adeo certa incertis et periculosis non postponant. Ad quod etiam hoc D^{nem} Tuam movere debet, quod quicquid in hoc tractatu obtentum fuerit commodi, illud ipsum commodum non in alium usum, quam regni fideliumque subditorum defensionem una cum longe maioribus sumptibus et impensis ex aliorum regnorum et patrimonalium provinciarum nostrarum contributionibus convertetur, quemadmodum a praefatis locumtenente et Thoma de Nádasd commissariis nostris haec et alia D^{tio} Tua

Digitized by Google

cognosscet, cuius consilio, directione et auxilio nos nonnisi foelicem optatamque conclusionem obtenturos esse iam nunc clementer indubitanterque speramus et confidimus. Quae quidem tanto nobis gratior et reipublicae christianae utilior erit, quanto citius erecta fuerit. Quanto enim velocius transactum conclusumque fuerit tanto minus princeps Turcarum multoties iam ab ipsa regina pro mittendo subsidio imploratus movebitur ad impediendum id, quod iam perfectum esse cognoverit tantoque facilius animum suum ad quietiora consilia convertet, quanto pacatiores nos viderit, nosque una cum D^ne^ Tua et aliis nostris regnicolis res nostras tanto melius firmare et quae futurae defensioni necessaria aut oportuna fuerint, ordinare et apparere poterimus. Proinde iterum atque iterum D^nem^ Tuam clementer hortamur et requirimus, ut citra moram ratione saepedictae contentationis concludi curet, idque aequis et tolerabilibus mediis a nobis oblatis. Nec dubitet se in eo rem Deo gratam eiusque reipublicae christianae proficuam, nobis autem et regno nostro Hungariae ipsique Transsylvaniae valde necessariam facturam, quam etiam nos erga ipsam reginam eiusque illustrem filium et D^nem^ Tuam nostra amica et paterna benevolentia necnon regia nostra clementia et munificentia recognoscemus. Datum in nostra civitate Vienna di vigesima prima mensis iunii anno domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas D.
vicecancellarius mp.

ad mandatum s. reg. Mtis proprium
J. Jordanus mp.

Titlulă externă: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio etc.

Történelmi Tár. An. 1880 pag. 81—84. Originalulă în archiva imp. din Viena.

CCCLII.

1551. 1551. *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, esprimă nemulţămirea sa regelui din Polonia, fiindŭ că dĕnsulŭ permite armatei germane se trécă prin Polonia, ca se ocupe *Transilvania*, ţĕră, care este supusă sultanului, şi care a pusŭ domnŭ acolo pe *Stefanŭ*, fiulŭ regelui decedatŭ, *Ioanŭ*.

Sultan Solyman, Dei gratia omnipotens, et invictissimus Turcarum Imperator, Serenissimo, et Illustrissimo Principi, Domino Sigismundo Augusto, fidei Christianae Dei gratia regi Poloniae, inter Principes et Magnates Christianos Supremo Domino, et Principi Catholico, cum aliis summis Principibus magno in honore, et amicitia semper habito Principatu, et sede ista dignissimo Domino, amico, et vicino nostro charissimo.

Sciat Majestas vestra, perlatum esse ad celsam et magnificam sedem

Digitized by Google

nostram, Germanos contendere per ditiones [1] Majestatis Vestrae, et penetrare in terram filii regis Joannis, multasque injurias subditis ejus facere, ac ita intelligat Majestas Vestra, nos ex gratia, et potenti nostro dominio regnum istud Transsilvaniae regi Stephano [2] certo jam contulisse, et quemadmodum fuit pater illius Joannes, sicut iste est, subditus noster, terraque ejus, sicut quaepiam altera, nos, dominumque nostrum recognoscit, et hactenus in pace servata fuit; subditi ejus nobis tributum impendunt, sicut quipiam alii. Quamobrem non permittemus, nec consentiemus, atque omni diligentia providebimus, ne quispiam illi, terraeque ejus injurias, et damna inferre audeat ad quos prohibendos, nos magnum exercitum comparavimus.

Et cum res ita se habeat, quod regina est soror Majestatis Vestrae, auxilio illi, et consilio Majestas Vestra adesse debet, nunc praesertim, cum id grandis necessitas requirat, ut in ea Majestas Vestra tandem sibi pariat, et gratiam erga Sororem suam declaret. Quod si Majestas Vestra minime perpenderit, non erit id profecto cum dignitate Majestatis Vestrae conjunctum. Necesse enim est, ut Majestas Vestra rationem ejus habeat, atque bene consideret, cum id necessitas requirat, ut illi Majestas Vestra omni praesidio suppetias ferat, atque hostes ejus ex finibus illis ejiciat. Nos autem pro parte nostra, Dei auxilio, quantum poterimus, Sororem Majestatis vestrae, et filium ejus tueri volumus, atque etiam ex nostris milites delegimus in nostra terra, et finibus, jam ita rebus omnibus instruximus, ut jam saltem ad unam certam occasionem intenti exspectamus, idque etiam non minima vicinitatis, et amicitiae nostrae mutuae gratia, quae nobis adhuc, et praedecessoribus nostris, inde jam longo tempore intercessit.

Rogamus idcirco Majestatem Vestram, ut rationem habeat Sororis ejus nunc in ejus ista necessitate, atque illi opem ferat. Quotidie enim ad celsam sedem nostram nova haec perferuntur, regem Ferdinandum, communicato consilio cum Monacho, velle Principatum, et Subditum nostrum regis Joannis filium, una cum ejus matre, immisso suo exercitu in illas terras illius, opprimere, et ad internecionem delere, facta ea transactione, ut hoc regnum deinceps, et quidquid pertinet ad regnum Hungariae, filio Ferdinandi remaneat, quod ad filium Joannis regis spectat. Qui cum adhuc esset immaturus, nec oneri regni satisfacere posset, propterea coronatus non est, postquam adoleverit, et in gradum ire poterit, per Dei clementiam, quamvis etiam nunc sit rex, coronabitur. Quod ita certum Majestas Vestra habeat, atque intelligat, quanta haec sit fraus Germanica, ut deinde Majestas Vestra, mutua ratione earum rerum moveatur. Datum in civitate insigni Constantinopoli, ultimo Junii 1551.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 263—266.

---

1) Pars militiae ex Scepusio regio, non item Polonico, in Transsilvaniam profecta fuit.

2) Hoc nomine filium reginae passim Turcae compellabant, cum ei alias nomen Joannes, esset. *(Pray.)*

Digitized by Google

CCCLIII.

1551. 1551. *Sultanulŭ turcescŭ*, învită pe *George Martinusiu*, locotenentulŭi regalŭ alŭ Transilvaniei, se se opună cu armele regelui Ferdinandŭ, ca se nu ocupe Transilvania, şi-i comunică totŭ-o-dată, că a datŭ ordine *voivoţilorŭ din Moldova şi din Ţéra-românéscă*, se fie gata a-i merge într'ajutoriŭ. Sultanulŭ mai adauge în fine, că *fostulŭ voivodŭ alŭ Moldovei* botezându-se la Pórta otomană (adecă făcându-se turcŭ) a primitŭ numele de *Mehmet*, şi a fostŭ trimisŭ ca Bey în sangiaculŭ Silistriei.

Columnae christianitatis, Fratri Georgio, monacho. Ad nostram portam excelsam Petrowytch M^tis^ nostrae excelsae suas litteras misit, quod gentes regis Ferdinandi ad occupandum et accipiendum regnum Transsylvaniense venire vellent perscripsit. Quicquid autem scripsit et nunciavit, omnia M^tas^ nostra cognovit et accepit. Quoniam autem M^tas^ nostra potentissima regnum istud ex nostra bonitate ac clementia filio olim regis Joannis dedimus et concessimus, te quoque locumtenentem eius constituimus et ipse etiam Petrowytch nobis est fidelis subditus begus; quemadmodum autem reliqui domini (sic) regnicolae ditionis M^tis^ nostrae sunt nostri tributarii, ita etiam regnicolae regni istius Transsylvaniensis sunt tributarii ditionis nostrae et coloni eiusdem universi. Quod autem ex parte Ferdinandi, quod gentes eius regnum intrare idque accipere et occupare vellent, nunquam M^tas^ nostra id illis facere concedit. Quoniam si quid ipsi contra semel initum foedus facere tentaverint, quo regno aut terrae huic aliqua damna inferre vellent, illis omnibus M^tas^ nostra et eis consentientibus, deo volente, de suis actio[nibus] satisfaciet facillime. Tibi igitur mandamus, ut quam fidelitatem hactenus ad nostram portam excelsam habuisti, cum Petro Petrowytch et dominis regnicolis eiusdem regni una sententia et voluntate gentibus ipsis regis Ferdinandi regno in ipso neque villas neque possessiones seu civitates aut arces aliquas occupare concedatis. Si autem secus facere vellent, tu cum omnibus tuis gentibus contra eos bellum moveas, illisque repugnabis, regnum autem ab eis conserves ac custodias, apud enim portam nostram excelsam gentes M^tis^ nostrae potentissimae sunt paratae; domini autem dominiorum Romaniae beglerbegh Mehmet passa cum omnibus gentibus et exercitibus ac dominis regni eiusdem Romaniae in Sophia nunc parati sese multum congregant et contra arma hostium arma beneparata et curam dare propediem ad vos venient. Unde etiam vaivodae Bogdan mandavimus ut sese paratum tenere [debeat]; qui autem antea erat vaivoda Moldaviensis apud portam nostram excelsam sibi baptismam accepit, qui Zanzakbeg de Zylyztre deputatus est Mehmetque appellatus, cui ad fines Moldaviae gentes secum congregare et regni eiusdem princeps fieri mandavimus, sibi et vaivodae Transalpinensi commisimus, qui iam paratus est. Tu autem gentibus regis Ferdinandi, Germanis nullis in rebus obedias, sed illis obstabis; si autem illis

Digitized by Google

obstare non poteris, ad nostram portam excelsam citissime statim perscribes et nunciabis. Datum Constantinopoli.

Pe dosŭ (de unŭ secretariŭ óre care alŭ cancelariei): Litterae principis Turcarum in Transsylvaniam missae, mense Julio 1551. ad M^tem^ regiam inde transmissae.

Történelmi Tár. An. 1882. pag. 122—123. Traducere contemporană în archiva imp. din Viena.

CCCLIV.

1551. *Solimanŭ*, sultanulŭ turcescŭ, invită pe Ardeleni se apere *Transilvania* 1551.
în contra Germanilorŭ, şi le face cunoscutŭ, că a datŭ ordine beglerbegului din Romania, paşei din Buda, sangiacului din Vidinŭ, *voivodului din Ţera-românéscă*, precum şi *voivodului din Moldova*, (care a primitŭ legea turcéscă), ca se între în Transilvania.

In fide Christi existentibus, Spectabilibus, Magnificis, Egregiis, Nobilibus, Agilibus, prudentibus, ac circumspectis, et universis incolis, et inhabitatoribus regni Transsilvaniae, Subditis nostris fidelibus. Cum mandatum nostrum ad vos venerit, hoc ita esse sciatis. Quod Superioribus diebus litteras vestras ad excelsam Portam nostram miseratis, in quibus scribitis, quod cum Tutor, ac Gubernator filii regis, regnique istius Frater Georgius tributum nostrum apromtuare, et mittere voluisset, Petrovichius ab una parte cum expeditione regnum invasit, duoque castella expugnare, et demolirí fecit, item, quod Melchior Balassa insurrexerit, castrumque unius praecipui Nobilis regni istius, fratris vestri intercepit, matremque illius, uxorem, et liberos captivos duxit, resque illius universas in praedam convertit, et etiam de tributo nostro aliquam partem sibi usurpavit.

Quibus visis non potuistis insolentiam istorum pati, nam a nobis quoque mandatum prius habebatis, ut contra turbatores vestros insurgere, eosque punire debeatis. Requisito itaque Fratre Georgio Gubernatore regni istius, simul insurrexistis, et cum versus Albam Juliam movissetis vos, regina audito vestro adventu ex Alba discessit, et se Zaszebes contulit, Albamque Juliam recepistis. Cum itaque rex Ferdinandus tumultum istum intellexisset, subito aliquam partem exercitus sui ad regnum istud misit; in eo tamen laboratis, ut eos ex regno abrogare possetis. Non est enim voluntas vestra, ut isthic maneant. Ista autem ideo nobis significare voluistis, ut statum regni istius cognosceremus, et quod regina jam vobiscum in gratiam venerit, et eos, qui causa istius motus, et seditionis fuerunt, a se dimisit, et quod Frater Georgius post duas septimanas una cum nunciis vestris tributum missurus sit.

Digitized by Google

Haec omnia nobis scripsistis, quibus fidelitatem vestram nobis ostendistis. Sciatis tamen, regnum Transsilvaniae, inter alia regna nostra, nostrum esse regnum, et filius regis Joannis, fidelis noster Servitor est, et regnum istud una cum Subditis nostris fidelibus, omni gratia, et clementia prosequimur. Mandatum nostrum Fratri Georgio missum est, ut copias, et gentes congregare debeat, et regnum a Germanis defendat, capitaque, et viros ex adversariis ad celsam Portam nostram mittat. Si autem Monachus, et alii inter se dissident, ex moraque, et tarditate eorum, a Germanis damnum illatum fuerit, vos, qui Barones, Capitanei, et Castellani regni istius estis, unanimes, et concordes sitis, conjunctisque viribus regnum defendatis, et adversariis resistatis, neque eos intrare permittatis. Si vero iam intrarunt, curabitis eos propulsare. Hostes autem quo in loco sint, quid agant, quomodo eos propulsare possitis, qui fuere causa istius dissensionis, haec omnia nobis fideliter perscribatis.

Servitor Fratris Georgii, qui modo in Porta fuit, interrogatus, respondit, Germanos neque venire, neque intrasse, cum tamen a Bassa Budensi, Petrovich, et aliis Sangiakis intelleximus, gentem Germanorum jam regnum intrasse. Ideo Mehmeth Bassam, Beglerbegum Rumaniae, cum omnibus Satrapis Rumaniae, et gentibus Acantiis expedivimus, Bassam quoque Budensem Haly Bassam, cum reliquis omnibus sangiakis, qui in confinibus regni sunt, apromtuare fecimus. Sangiakus Bodonensis (Vidinensis) Malchochovics, una cum ipsis Transalpinensibus a parte Bodoniensi movebit se, Sangiakus item Nicopolitanus, una cum noviter ad veram fidem baptizato Vajvoda olim Moldaviensi, nunc Sangiako Deretziliensi Mehmet Bego, super gentem, et expeditionem Moldaviensem Capitanei constituti sunt, quibus adjunximus et milites regionis Deretziliensis, ad liberam praedam semper promptos, et asvetos Tartaros. Item de Dobrochia, et regem Tartarorum, magnum Chan, cum omnibus copiis Tartarorum, ut per Moldaviam, et per illud iter, quod illis fuerit expediens, in regnum ingrediantur. Praeterea cum Janiczeris, Satrapis, Zpahis curiae nostrae adhibitis tormentis, et bellicis instrumentis multis, supremum nostrum Resinum Rusztan Bassam subsequi eos mandabimus. Exspectant tamen certum nuncium ex regno isto, ut, si regnum non fuerit pacatum, et Germani ei damnum intulerint, censusque cum Haly Chiausio missus non fuerit, quilibet istorum de locis suis movebit se, et subito in regnum intrabit, et adversarios ac turbatores puniet.

Vos igitur, qui Transsilvaniae incolae estis, penes Sangiakum illius regni, Stephanum filium regis esse debeatis, Deoque juvante, gentibus Germanorum fortiter resistatis, eosque, qui cum Germanis participaverint, graviter puniatis, ut res publica, et subditi nostri quietam vitam habeant, et ad defensionem, et conservationem regni invigilandum erit, et ab adversariis defendendum. Quamdiu autem ad felicem Portam fideles eritis, et Germanis resistetis, turbatoresque vestros, et quietis Status, ad manus nostras dederitis, vos, uxores, liberique vestri, salvi, et incolumes, sub umbra clementiae nostrae manebunt. Si vero infideles, et ad defensionem regni negligentes fueritis, et eos, qui turbaverunt vos, manibus nostris non dederitis, quidquid

Digitized by Google

vobis adversi acciderit, vobis ipsis imputabitur. Hoc ita esse sciatis, et signo nostro excelso fidem faciatis. Constantinopoli, in prima parte Julii, 1551.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 266—270.

CCCLV.

1551 Cetăţenii din *Caransebeşŭ* chiamă în judecată înaintea locotenentului regalŭ alŭ Transilvaniei pe *George Voivodulŭ*, judeţulŭ din Caransebeşŭ, pentru turburare în posesiune. 1551.

Nos Frater Georgius Episcopus Ecclesie Waradiensis Thesaurarius Locumtenens Reginalis Maiestatis et Illustrissimi fily Sui ac in Regno Hungarie et Transiluanie Judex generalis etc. Memorie commendamus per presentes, Quod Nobiles de Karansebes In nostram venientes presenciam, querelamque aduersus modernum Judicem Eiusdem Ciuitatis Karansebes aput nos deponentes, vnde Tum Judicem, tum Eosdem Nobiles In nostram accersiri fecimus presenciam Querelas Eorum cognituri, Quibus Sabbato proximo post festum Visitacionis Beatissime Marie semper virginis Coram Nobis In iudicio Sedentibus, Ex vtraque parte comparendo, Nobiles Aduersus Judicem proposuerunt in hunc modum, quomodo olim inter ipsos ex vna, ac Ciues Ciuitatis predicte ex altera parte, Racione metalis Jurgy et differenciae, plurime controuersie fuissent suscitate, et ad cognicionem defuncte Regie maiestatis, domini Nostri clementissimi ad vltimum delate, Que res Tandem, per Specialem hominem Regie maiestatis per Eum ad Id cum capituli Testimonio Transmissum, Metali Reambulacione, et Metarum erectione fuisset definita et preterea Eadem reambulacio eciam per hominem domini Comitis Themesiensis iterum fuisset recognita et Renouata, Nunc autem Judex Anni presentis scilicet Georgius Wayda, Nescitur vnde motus, in fauorem vt Creditur ciuitatis Territoria Eorum intra veras Metas Eorum posita, occupare Aarare (sic), et quatenus terra fenilis fuisset depascere, et eisdem Nobilibus, plusquam Octo Milium florenorum Auri dampna inferri fecisset, potencia Mediante, que omnia ab eo vna cum pena potencia repetere vellent Jure admittente Hoc Audito Georgius Wayda Judex, Nullum rej conueniens responsum Nobis Requirentibus dedit, Sed quedam ociosas exceptiones, quas Nos Jure mediante (con . . . . . s) inferebat, Quibus sic habitis Nos decreuimus In hunc modum, quod homo noster Commissarius per nos ad Id specialiter Transmissus dictam Metalem differenciam In facie terre Litigiose Jure mediante descindat, Cuius Arbitrio Ambe partes stare, et Eius decretum, Sentenciamque Juste latam, Ratam habere et Acceptam ferre debeant et Teneantur, Ita tamen vt si qua parcium Judicio Eius se grauatum esse senserit A Sentencia Eius consulta-

Digitized by Google

cionis et Maturioris discussionis Causa, Nostram In presenciam prouocandi et Apellandi Remedio vti possint et valeant Jure et Justicia mediante Datum in Ciuitate Zaz Sebes Secundo die Terminj prenotati Anno domini Millesimo Quingentesimo, Quinquagesimo primo.

(L. S.) Lecta.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. 262—264. Originalulŭ pe chărtie în archiva familiară a baronilorŭ Fiáth de Ormenișŭ.

CCCLVI.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că din partea reginei Isabella și a representanților Transilvaniei se nu se trimită deputați la dênsulŭ, până nu se voră incheia definitivă tractările pentru *cedarea Transilvaniei*. Totŭ-o-dată regele Ferdinandŭ rógă pe *Stefanŭ, noulŭ voivodŭ alŭ Moldovei*, se remână și de aci înainte în relațiuni de bună amiciță cu dênsulŭ și se promoveze interesele creștinătății.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater etc. Accepimus litteras Devotionis Tuae 25. proxime elapsi mensis iunii ad nos datas, ex quibus libenti animo intelleximus serenissimam dominam reginam Isabellam D^nis^ Tuae hortationibus et monitionibus eo inductam esse, ut iam a tractationibus cum commissariis nostris ineundis non abhorreat, et utinam id adhuc citius fecisset, ut ingentes illos sumptus, quos in mittendis isthuc gentibus nostris eisque intertenendis fecimus et indies facere cogimur, comparcere et in regni defendendi usum convertere potuissemus; utcumque tamen tum haec tum alia praeterita omnia se habeant, nos mentem et animum nostrum tamquam christianus et pius rex erga ipsam serenissimam reginam eiusque illustrem filium ita inclinavimus et obfirmavimus, ut nos erga eos non aliter quam amice benevole et paterne quouis tempore gerere et exhibere, eosque non solum honestissimis et aequissimis viis et mediis contentare, sed omni etiam amore et benevolentia paterna prosequi et commendatos habere velimus. Et propterea cum praeteritis diebus intellexissemus eidem serenissimae reginae conditiones pro contentando eius filio oblatas tenues et insufficientes videri, statim maiorem et ampliorem praedictis commissariis nostris in ea re et talem quidem facultatem dedimus, ut non possimus non sperare, illos cum serenissima regina praesertim D^nis^ Tuae auxilio, consilio et directione accedente, non solum tractasse, sed etiam finalem conclusionem fecisse, vel ab ea procul non abesse, et quod eius Serenitas missionem tam suorum quam statum et ordinem nunciorum omiserit, utpote in hoc negotio hoc tempore minime necessariam, sed plane superfluam. Quodsi tamen iidem nuncii iam discessissent. vel adhuc discessuri essent, a D^nnone^ Tua perclementer et omni studio requirimus ut apud ipsam reginam

Digitized by Google

efficere velit, quo vel revocentur, vel maneant, ostendendo nimirum Serenitati eius nobis nullatenus consultum videri, ut conclusio huius negotii tamdiu differratur; donec dicti legati et nuncii ad nos venire et isthuc redire possint, quodque tanta mora non solum nobis, sed etiam Serenitati suae eiusque illustri filio atque isti regno plurimum incommodi magnamque rerum omnium turbationem affere posset. Et proinde ut omnibus huic formidandis periculis occurreremus, nos plenam facultatem et potestatem praefatis commissariis nostris spect. et magcis Joanni Baptistae Castaldo etc. et Thomae de Nadasd etc. dedisse cum eius Serenitate illiusque filio ratione ipsorum contentationis transigendi et concludendi. Et quicquid per eos conclusum et promissum fuerit, nos sancte et inviolabiliter observaturos esse; facta autem conclusione, si aliqua de causa Serenitas eius vel status et ordines praedicti oratores ad nos mittere voluerint, id ipsius reginae et statuum arbitrio relinquimus; sed pro nunc amissionis temporis magnam rationem ex praedictis causis habendam esse existimamus. Et proinde Dnem Tuam clementer etiam de hoc requirimus, velit negotium ita promovere ut serenissima regina honestis conditionibus et oblationibus nostris acquiescens pro suo ac filii sui adeoque regni istius bono et commodo ad finalem conclusionem quam primum condescendere velit.

Praeterea intelleximus clementi animo Dnis Tuae consilium et opinionem de prorogandis cum principe Turcarum induciis et sane Dtio Tua ferme id quod et nos sentit; cumprimum autem cum serenissima regina conclusio coierit, nos huiusmodi et alias convenientes vias rationesque inire non differemus, ut quam utilius fieri queat, pro regnis dominiis et subditis nostris vel induciarum ipsarum prorogationem cum inclusione Transsylvaniae obtineamus, vel alias divino mediante auxilio ipsorum defensionem non negligamus.

Quod vero Dtio Tua inter alia mentionem facit, sibi apud nos omnem suspitionem diligenter vitandam esse, optamus ab ea, ne quicquamtale sibi persuadeat. Nam ut ipsa Dtio Tua per se quoque facile considerare potest, si nos de illius fide et observantia aliquam dubitationem vel suspitionem habuissemus, quod neque hunc tractatum, neque expeditionem suscepissemus, neque ipsas gentes et copias nostras Dni Tuae, prout fecimus, concredidissemus, et multo minus etiam apud sacram caesaream et catholicam regiam Maiestatem fratrem et dominum nostrum charissimum atque status et ordines sacri Romani imperii pro obtinendis auxiliis et subsidiis in eum eventum praestandis instetissemus, si videlicet princeps Turcarum non solum alia regna et dominia nostra, sed etiam ipsam Transsylvaniam durantibus induciis vel postea bellica vi et potentia sua invadere conaretur et proinde Dtio Tua nihil nisi omnem benignitatem et clementiam, semota omni suspitione, a nobis expectare potest et debet.

Quamobrem Dnem Tuam perclementer omnique studio hortamur et requirimus, ut negotium hoc coeptum ea fide et diligentia, quam hactenus non obscure nobis, regno et universae reipublicae christianae in hac re praestitit, ad optatum finem et exitum promovere, itaque dirigere et adiuuare velit, ut postquam commissarii nostri plenum mandatum habent circa serenissimae re-

Digitized by Google

ginae eiusque illustris filii contentantionem quamprimum sine aliqua ulteriori temporis amissione, ut quae cum magno periculo est coniuncta, foelix conclusio, quae dante deo magna commoda et beneficia secum allatura est, fiat et ulterius nullatenus protrahatur, ut nimirum ea ratione in bona amicitia et unitate omnium regni statuum omnes res firmari et stabiliri et talis regendae, tuendae et conseruandae eiusdem provintiae modus tempestive adhiberi possit, ut omnes externi hostes, etiam si animum induxissent aliquid contra ipsam Transsylvaniam attentandi, videntes iam omnia transacta conclusa animosque omnium unitos et concordes esse, a proposito et instituto suo absterreantur, vel necessitate postulante, etiam propulsentur; sicuti D^tio Tua per se haec omnia pro sua prudentia facile perpendere potest.

Quantum ad conventum cum statibus et ordinibus et regnicolis istis habendum attinet, non dubitamus, quin D^tio Tua in eodem conventu sit ea actura, propositura et tractatura, quae ad nostrum regnique istius commodum et beneficium atque adeo subditorum istorum nostrorum salutem et conservationem pertinere cognoverit, quod ut faciat, eam vehementer gratioseque adhortamur.

Illud vaivodae Moldaviensis Heliae facinus homine christiano plane indignum non libenter, econverso eius fratris Stephani, qui in vaivodatu successit, christianum animum et propositum penes christianitatem permanendi libenter intelleximus. Et cum D^ni Tuae ita visum sit, ut nos eum in eo proposito suo animaremus et confirmaremus, conscribi iussimus ad eum litteras, sicuti ex adiuncto exemplo D^tio Tua videbit, quae si sibi probabuntur, poterit eas illi statim facta negotii conclusione transmittere et cum eo agere et tractare, ut nobiscum atque cum D^ne Tua nomine nostro bonam mutuamque intelligentiam habere atque partes christianitatis pro viribus suis fovere et defendere velit.

Quod D^tio Tua de archidiaconatibus a nobis petiit, nihil dubitare debet, quod nos ita ab ea iam admoniti eosdem archidiaconatus ante factam conclusionem nemini et postea nonnisi cum praescitu et consilio suo conferemus.

Haec itaque omnia pro nostra erga D^nem Tuam clementia ad litteras suas benigniter respondere voluimus, eam denuo etiam atque etiam vehementer hortantes et requirentes ut una cum commissariis nostris, prout negotii magnitudo exigit, finali conclusioni incumbere, illamqae nullatenus protrahi permittere velit. In quo rem nobis, serenissimae reginae at illustri eius filio longe utilissimam ac regno et subditis non nisi salutiferam D^tio Tua factura est, omni nostra erga eam clementia et benignitate recognoscendam. Datum in civitate nostra Vienna die VIII. mensis iulii, anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas D.
vicecancellarius mp.

ad mandatum s. r. M^tis proprium
J. Jordanus mp.

Titulú externú: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 84—87. Originalulú în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLVII.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui Ferdinandŭ, că după scirile, ce le-a primitŭ, paşa din Buda şi *voivodii din ţările românesci* se pregătescŭ ca se intre in Transilvania. 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

. . . . . .

Fama vero in Turcia iam increbuit, me copias M^tis^ V. ad numerum quadraginta millium hominum in Transsylvaniam recepisse; beglerbecumque in Sophia propter hanc rem milites cogere, mandatum caesaris habens, ut una cum sanchakis, qui in finibus regni, prope Danubium sunt et passa Budensis, ac cum vaivodis duorum vicinorum regnorum in Transsylvaniam veniant, quorum vaivodarum ducem Eliam illum fore affirmant, qui ex christiano Turcus factus est. De quibus omnibus cum verbosius cum dominis commissariis loquutus sim, non dubito locupletissime per eos omnia M^ti^ V. perscripta esse. Et quicquid etiam deinceps erit, hoc idem summa cum fidelitate me facturum polliceor.

Oratorem M^tis^ V., qui in porta caesaris est, sub custodia esse dicunt, nec patiuntur ut illum quisque conveniat, filium tamen orator ipse clam ad M^tem^ V. expedivit, per Ragusium iter facturus, quo liberius ad M^tem^ V. perveniat.

. . . . . .

M^tas^ V. mandare dignetur dominis commissariis; ut cum domino comite Themesiensi bonis et honestis conditionibus conveniant, cum illius praesentia tum propter arces, quas possidet tum propter alias multas causas plurimum et M^ti^ V. et regno utilitatem esset allatura. Deus etc. Ex Zaazsebes 12 die iulii anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V. sacratissimae

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 90—91. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLVIII.

1551. 1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru *cedarea Transilvaniei* s'au terminatŭ; ér in ce privesce incursiunea *voivodului din Moldova*, acésta s'ar puté împedeca, dacă regele Ferdinandŭ ar îndupleca pe regele din Polonia se neliniscéscă frontierele Moldovei.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Compositis iam dei auxilio regni negotiis causa tantum domini comitis Themesiensis supererat, quae et ipsa, illius assensione, bonum exitum erit habitura, tantummodo et huic negocio M^tas^ V. quamprimum finem imponere dignetur. Quemadmodum autem et antea saepe, sic nunc quoque M^ti^ V. domino meo clementissimo supplico quam possum humilime, in defensionem regni ea cura et diligentia deinceps M^tas^ V. incumbat, easque vires ad conservandam hanc provinciam suppeditet, quibus illud incolume retineri possit. Ad quam rem Hispani et Itali imprimis utiles forent, quibus istorum qui hic sunt numerum quamprimum M^tas^ V. augere, maioresque cataphractorum copias mittere dignetur; quibus Turcis nihil formidabilius nec quod terrorem magis illis incuteret, esse potest. Nam Germani ut laborum impatientes sunt, sic etiam ex minima re offensi aegrotant graviter, multique etiamnum ex eis ex dissenteria moriuntur.

Moldavi in Transsylvaniam ingressum certo intelligimus. Itaque si M^tas^ V. serenissimum Poloniae regem inducere posset, ut a finibus illius regni negocium illi faceret, facile illius ingressum prohiberet. Quod ipsum et domino Zdrynio (sic) contra praefectum Boznae agendum esset ut illius conatus impediretur, cum praeter illum nemo ex zanchiacis maiores copias habeat. Quibus hoc modo constitutis non esset nobis deo auxiliante vel a beglerbego, vel ab aliis magnopere metuendum.

Turci enim ubi iam sibi de quadraginta millibus hominum M^tis^ V. in Transsylvaniam ingressorum persuaserint, iuxta hunc numerum suas et ipsi copias contra nos instruunt, ut superiores evaderent; propterea igitur numerum hunc militum M^tas^ V. bonorum et exercitatorum militum copiis quamprimum augere dignetur, ut ad omnem hostium conatum sufficere possimus. Deus etc. Ex Zazsebes duodecima die mensis iulii, anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V. sacratissimae

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 91—92. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLIX.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru *cedarea Transilvaniei* terminându-se, regele în interesulŭ consolidării domniei sale în Transilvania ar face bine, se-şĭ mărite pe o fică a sa după fiulŭ regelui Ioanŭ. 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Ex binis M^tis^ V. litteris, quibus ad meas superiores duas epistolas M^tas^ V. respondit, intellexi ea cura, tanto studio, sollicitudine adeo indefessa salutem et conservationem istius regni M^tem^ V. suscepisse, ut libertas, quae in conservando hoc regno consistit, non solum nobis, in quos summa istius temporis inclementia nunc incubuit, verum etiam vicinis regnis aliisque M^tis^ V. provinciis atque adeo toti reipublicae christianae in ipsa omnium rerum desperatione certissimam spem consequutae melioris fortunae attulisse videatur. Cumque M^tem^ V. nec cupiditas aliqua gloriae, quam unam imperatores in omnibus rebus gerendis magnopere expetunt, nec ullum amplificandi imperii desiderium ad suscipiendam causam regni, quam nunc dei beneficio non infeliciter gerit, sed solum illud de republica christiana benemerendi studium impulerit; cum tamen res praeclare gestas, ut umbra corpus, sic etiam illas gloria sempiternusque hominum sermo etiam apud posteros sequi solet; cum, inquam, nihil eiusmodi inane in animo M^tis^ V. situm sit: deus gravissimas has curas et infinitos M^tis^ V. labores digna profecto remuneratione compensabit; praecaturus et ipse deum optimum ut supra ea omnia, quae aut mente complecti aut lingua exprimere possem, ita M^tem^ V. illustret, ut mea ista vota illius summa bonitas in remuneranda M^te^ V. longe superare videatur. Itaque cum in omni vita hoc primum mihi a deo dari optaverim, ut regnum istud in potestate M^tis^ V. constitutum ex tantis malis per dei gratiam opemque M^tis^ V. eripi possit, non minori studio et illud expetivi semper, ut serenissimam reginam, eiusque filium illustrissimum, serenissimae illius defunctae M^tis^, domini et benefactoris mei clementissimi charissima pignora in tuto et honesto loco collocatos possem aliquando intueri, quod cum nunc beneficio M^tis^ V. me consequutum esse videam, nihil est, quod iam amplius vitam mihi expetendam esse putem; quin potius ultro nunc hinc emigrare cupio summaque in pace discedere, posteaquam sanctissimis rebus tam optimum finem deus ipse in bonum totius reipublicae christianae per tam abiectum vermiculum esse voluerit. Confirmat autem meam hanc gratulationem pius, mansvetus et humanus serenissimae reginae animus, quae de prio et paterno ac liberali M^tis^ V. in se filiumque suum animo ita contenta est, ut nihil amplius expetat, nisi quod iam beneficio M^tis^ V. est consequuta.

Superest nonnihil in causa domini comitis Themesiensis transigendum, quod et ipsum prudentia sanoque dominorum commissariorum iudicio et consilio ita temperatum est, ut non dubitem quin et ille honestis oblationibus acquiescat; ut nunc mihi omnis cura, omnis denique et diurnae et nocturnae cogitationes in eo tantum sitae sunt, qua ratione, quibus modis M^tas^ V. eius-

Digitized by Google

que charissimi liberi et haeredes quietum, firmum et saecurum imperium in hoc regno constituere possint. De his igitur rebus sedulo mihi cogitanti hoc unum ad eam rem perficiendam dignum esse videbatur si Mtas V. puerum hunc regium, optima indole praeditum et qui omnium de se expectationi facile respondeat, omni benificio sibi devinctum reddere dignabitur. Quid autem optabilius, aut quid magno et praeclaro principe dignius, quam beneficio retinere imperium? ad quam rem omni cogitatione Mti V. incumbendum erit, ne puer ipse alterius beneficio devinctus, hanc optimarum rerum occasionem Mti V. praeripiat. Neque enim semper status ipse rerum praesentium intuendus est hiis, qui mutationum, quae temporibus accidere solent, meminerunt; cum saepe rerum quoque foelicium contrarios eventus accidisse multi viderint. Ne tamen hoc quod nunc dicturus sum, nostra intempestiva interpellatione potius exactum esse, quam singulari Mtis V. gratia concessum videri possit, inter tractatus cum dominis comisariis habitos ne mentionem quidem eius rei fieri volui, ut haec tota res in gratia tantum Mtis V. posita videretur. Quapropter si Mtas V. de firmo et constanti imperio cogitare, si suae haeredumque suorum quieti consulere, si denique fideli praesidio etiam imposterum se suosque quam munitos reddere voluerit, nulla profecto causa melior erit, quam si unam ex serenissimis suis filiabus Mtas V. illustrissimo Joanni duci, qui in potestate Mtis V. deinceps erit, despondere dignabitur. Spem autem eam iamdudum de puero ipso concepi, ut nonnisi eximium quiddam et singulare mihi de eo liceat polliceri, persuasum omnino habens, si deus illum diutius superstitem esse voluerit, hunc unum inter alios fideles Mtis V. subditos futurum, in cuius fideli obsequio Mtas V. conquiescere potest. Si vero Mtas V. omnes in quibus vel exiguum virtutis specimen esse cognoverit, ad maiora semper evehere consvevit, suoque tales beneficio vivere velit, puer ipse regius ad recipiendum hoc beneficium multo dignior erit, cum hic se nunc una cum eius serenissima parente in clementiam tantum Mtis V. remisisset, quem sancta illa societate, arctissimo et perpetuo vinculo obligatum sibi Mtas V. reddere potest; ut si mihi meaeque conscientiae in causa serenissimae reginae eiusque filii per gratiam Mtis V. satisfeci, aliis quoque omnibus iam per me satisfactum videri possit. Deus etc. Ex civitate Saxonum Sebes 16. die mensis iuli anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V. sacr.

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 92—94. Originalulü în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLX.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că in *părțile de susŭ ale Bănatului* au fostŭ confiscate o mulțime de moșii, din diferite motive, pe cari regele Ferdinandŭ se nu le dăruéscă nimerui, până nu se va termina definitivŭ luarea în posesiune a Transilvaniei și Bănatului. 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Ad arcem Themesiensem in his disturbiorum temporibus multa bona, tum per defectum seminis, tum alia ratione, prout temporis conditio tulit, occupata sunt, in quorum possessionem nunc multi ingredi vellent, etiam illi, qui nunquam antea illa possiderunt. Inter quae sunt et bona Jakchiorum, Nagylak et quae ad arcem illam pertinent; sunt item et Solymos et Aldiód, pro quibus obtinendis etsi sciam multos esse, qui contendant, tamen interim dum M^tas^ V. negocium istius regni magis edocta extiterit, supplico M^ti^ V. domino clementissimo, ne cui bona illa conferat; et quamvis pro Solymos et Aldiód Joannes Kendeffy M^ti^ V. supplicaturus est, cui M^tas^ V. aliquam partem ex illis confere potest; hoc autem totum in commodum M^tis^ V. consulo.

Intellexi praeterea ab illustri et magnifico domino Castaldo inter milites M^tis^ V. qui in hoc regno sunt, quanta sit difficultas in varietate monetarum. Cum igitur civitas Rivuli Dominarum per serenissimum dominum Joannem regem Hungariae mihi inscripta sit, commodissime illic M^tas^ V. cusionem monetarum instituere posset; ita autem in ordinem et ad commoditatem et usus molendinorum stollonumque et aquaeductus omnes magnis licet impensis meis reducti sunt, adeoque omnis in laborandis mineris difficultas sublata, ut minimo deinceps labore omnis nunc in eo loco cultura exequi et maior quam antea ex montibus utilitas percepi possit; de qua re et cum ipso domino generali multa loquutus sum. Cum igitur omnia mea lubens in obsequium M^tis^ V. conferre cupiam, ut in hac quoque re M^ti^ V. obsequi possem, propter commoditatem cudendarum monetarum civitatem illam M^ti^ V. concederem, ut illius loco, si bona voluntas M^tis^ V. esset, arces Posonio et Viennae propinquas, Bozin et Szentgyörgy M^tas^ V. mihi daret. Cum enim nulla bona locis illis vicina habeam, in eum maxime finem istud fieri optarem, ut eam ad M^tem^ V. emendum foret, esset unde res necessariae mihi suppeditari possent; civitatis vero illius Rivuli Dominarum bonitatem ex utilitate tandem, quam illinc M^tas^ V. acceptura esset, melius cognosceret. Deus etc. Ex Sebes civitate Saxonum decima septima die mensis iulii anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V. sacr.

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 95–96. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLXI.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* respunde lui *George Martinusiu*, că a luatŭ tóte dispositiunile necesari pentru apărarea *Transilvaniei* in contra Turcilorŭ, insă nu crede că regele Poloniei ar puté se se ridice in contra *voivodului din Moldova*, de óră-ce dênsulŭ a incheiatŭ unŭ tractatŭ de pace cu Turcia.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater etc. Redditae sunt nobis ternae litterae Devotionis Tuae XII. huius mensis die ad nos datae. Et quantum ad id attinet, quod primum scribit se a nobis ad litteras suas responsum non accepisse, speramus huiusmodi responsum nostrum D^ni^ Tuae iam redditum esse; hactenus enim ad omnes eius litteras clementem responsionem fecimus. Quod vero D^tio^ Tua impraesentiarum nobis praeter alia nova perscripsit, certo intelligi beglerbegum in Sophia cum copiis turcicis a principe Turcarum in Transilvaniam veniendi mandatum habere, sicuti etiam commissarii nostri nobis id latius significarunt, id abunde intelleximus, fecitque nobis ea in re D^tio^ Tua rem gratissimam. Quamvis autem rumores istos maiores esse existimemus, quam hoc tempore vires Turcarum sint futurae; tamen ne defensioni regni et fidelium istorum nostrorum desimus, deliberavimus augere exercitum nostrum, maiores que isthuc expedire copias, ac etiam plures bombardas pulveres, globos et alias munitiones necessarias transmittere; sicuti a locumtenente bellico D^tio^ Tua latius cognoscet. Et quidem nihil eorum, quae ad clementem et paternam regni istius et fidelium subditorum nostrorum defensionem pertinent, praetermissuri sumus; quemadmodum etiam hactenus nihil omisimus, quin potius non solum eas, quas D^tio^ Tua initio postulavit copias transmisimus; verum etiam maiores expedivimus. Proinde D^nem^ Tuam vicissim omni studio clementer requirimus et hortamur ut sicuti hactenus fecit, ita etiam in futurum fideli consilio et opera sua in rebus isthic omnibus dirigendis et promovendis nobis praesto esse velit, cum eam minime praetereat, nos totum hoc nostrum regni et christianae reipublicae negotium ex consilio et instinctu D^nis^ Tuae incepisse, et proinde nos non immerito sperare et confidere, illud divina praesertim benignitate adiuvante etiam ad optatum exitum deducere posse, eiusdem D^nis^ Tuae directione accedente. Ut autem nihil sit in rebus omnibus pro regni defensione recte constituendis impedimenti, nos de contentatione comitis Themesiensis, non nisi clementem relationem et resolutionem locumtenenti fecimus, ita ut non dubitemus, eum clementiae et gratiae erga se nostrae, si hactenus factum non esset, citra ulteriorem moram humiliter acquieturum iam esse.

Quod vero D^tio^ Tua nobis suasit ut serenissimum regem Poloniae ad facessendum vaivodae Moldaviensis negotium induceremus, et idem a comite Zriny contra zanzakum Bosnensem fieri mandaremus, licet quo ad regem Poloniae dubitemus Serenitatem suam, atttentis induciis quas cum principe Turcarum habet, difficulter ad id condescensuram; tamen cogitabimus an et quomodo sua Serenitas ad hoc induci possit.

Digitized by Google

Sed ex parte comitis Zriny ac etiam in aliis confiniis, in quibus necessarium esse videbitur id sedulo fieri ordinabimus, et huiusmodi D^nis^ Tuae admonitionem clementi ab ea animo accipimus.

De fratre Augustino ordinis praedicatorum id quod D^ni^ Tuae consultum visum est, si alicubi deprehendi poterit, fieri debere ordinem dedimus.

Quod autem D^tio^ Tua pro doctore Francisco ut ei episcopatum Albensem conferamus, nos rogat, cum adhuc omnia non sint conclusa et stabilita, visum est nobis hoc negotii adhuc aliquamdiu differendum esse; intercessionis tamen D^nis^ Tuae nec non statuum et ordinum regni nostri Transsylvaniae clementer memores erimus, quamprimum rebus aliis necessariis pro defensione et conservatione regni recte constitutis, depulsisque iam imminentibus hostium periculis, beneficia tam ecclesiastica, quam spiritualia conferre ceperimus. In quibus omnibus et singulis, sine scitu et consilio D^nis^ Tuae nihil constituere decrevimus, sicuti etiam de collatione archidiaconatuum ecclesiae Albensis nos facturos esse D^ni^ Tuae superioribus nostris litteris scripsimus.

Porro quantum ad personam D^nis^ Tuae attinet deliberavimus tum propter certos respectus, tum quia regni nostri Hungariae supremus capitaneus Andreas de Bathor nobis humiliter supplicavit, ne ipsum onere administrationis gravaremus, D^ni^ Tuae nomine nostro soli omnem illius regni nostri gubernationem et administrationem clementer concedere, benigne et serio se requirentes, ne hoc onus subire D^tio^ Tua recuset, sed in eo tam nobis et regno nostro, quam comuni reipublicae christianae, imo ipsi omnipotenti deo fideliter inservire non gravetur. Illud nos erga D^nem^ Tuam tanquam rex christianus, pius et clemens omni nostra regia gratia recognoscemus et recompensabimus, daturique insuper sumus bonam et diligentem operam ut non solum temporalibus nostris beneficiis D^tio^ Tua ornetur, verum etiam a summo pontifice, quo ad per nostram intercessionem obtineri poterit, maioribus ecclesiasticis dignitatibus et honoribus decoretur. Praeterea ea quae ad intercessionem D^nis^ Tuae per locumtenentem supradictum et commissarios nostros serenissimae reginae Isabellae, sorori et consanguineae nostrae charissimae et illustri eius filio ac ipsi Petro Petrowyth consensimus et promisimus, regie, pie et firmissime observabimus et executioni demandabimus. Denuo a D^ne^ Tua benigne requirentes, ut suis consilii promotionibus et directione negotia omnia ita dirigat, ut hostium conatus aut avertantur aut viribus militum nostrorum et statuum atque ordinum regni nostri Transsylvaniae auxiliis et subsidiis fortiter reprimantur. Quod futurum minime dubitamus, si D^tio^ Tua, prout eam facturam esse non diffidimus, ita ut coepit indesinenter perrexerit; sicut etiam D^tio^ Tua de eo semper bonam nobis spem praebuit. Et haec sunt, quae eandem ad suas litteras latere noluimus. Datum in civitate nostra Vienna die XX. mensis iulii, anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas D.
vicecancellarius mp.

ad mandatum s. r. M-tis proprium
J. Jordanus mp.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 234—236. Originalulü in archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLXII.

1551. 1551. Sultanulŭ *Solimanŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că va plăti cu capulŭ seu, dacă dênsulŭ va suferi ca regele Ferdinandŭ se strămute pe regina Isabella şi pe fiulŭ dênsei din Transilvania in altă ţéră.

Exemplum litterarum caesaris ad reverendissimum dominum.

Laus es tu omnium officialium in fide Jesu Christi existentium, religiosus es tu et membrum es Jesu, tu monache; quamprimum nostrum excelsum signum ad te pervenerit, sciatis ad foelicem portam nostram auditum esse, quod Germani reginam et filium regis volunt educere de terra ista in aliam terram; scias autem quod regnum istud Transilvaniae dedimus filio regis Ioannis in zanchakatum; quemadmodum pater eius noster servus et nostrum mancipium fuit, ita et filius eius noster servus et nostrum mancipium est; omnibus modis convenit ut eum diligatis et custodiatis. Si verum est quod Germani reginam et filium regis in aliam terram deducent, nullo mendacio vos liberare potestis, incidetis in magnam indignationem et oppressionem, et cadetis omnes in gladio nostro; peccatum autem istud recidet in collum et caput tuum. Nunc cogitare debes, ne deinceps dicere possis, te ista prius neque scivisse, neque audivisse. Omnes vos filium regis pro principe et domino vestro habeatis; magnis minis vobis mandamus ne eos e regno exire permittatis. A te expecto ut terram et arces viriliter defendatis et custodiatis et ad foelicem portam nostram semper famam significare debeatis. Mehmet passa autem beglerbegus Rumaniae cum omni exercitu et ianicheris est in Sirmio et beglerbegus Budensis cum exercitu Budensi in promptu est, ut eos quicunque malum inferre vellent regno Transilvaniae, conterat; quibus assidue certos rumores dare debeas; auxilio autem dei hostes a regina et filio regis depellatis; terra autem ista quemadmodum antea, ita etiam nunc eis maneat in pace. Tu ab initio foelici portae nostrae servivisti et noster servus es; itaque cura ne hostes reginam et filium regis a latere tuo abducant. Magnus quoque vezirius noster a foelice porta nostra sequetur beglerbegum cum zpahiis. Cogita igitur et initium et finem rerum futurarum et signo nostro excelso fidem adhibe. Datum vigesima die mensis iulii.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 236—237. Traducere contemporană trimisă de George Martinusiu regelui Ferdinandŭ.

Digitized by Google

CCCLXIII.

1551. Regele *Ferdinandŭ* autorisézĕ pe margrafulŭ *Castaldo*, ca impreună cu *George Martinusiu* se convóce dieta Transilvanici şi se promulge tractatulŭ incheiatŭ cu regina Isabella pentru cedarea acestei ţĕri. 1551.

Die 20. julii 1551.

Et propterea scies etiam cum prudentia et bono modo fratrem Georgium monere et hortari, ut cum non solum eum, quem ipse initio optavit, sed etiam majorem copiarum et gentium numerum isthuc miserimus et postulante necessitate adhuc majorem mittere parati simus, velit etiam ipse, sicuti sane magnopere debet et potest, rem eo dirigere, juvare et promovere, ut etiam status et ordines istius regni Transsylvaniae nobis pro viribus et posse suo adesse statuant, pro ipsorummet ac patriae, uxorum et liberorum tuitione, salute et conservatione, quo sic communibus et collatis viribus nihil eorum, quae ad laudem dei omnipotentis ac in totius christianae reip. beneficium omnibus possibilibus modis fieri queant, omittatur; sed ita res omnes constituantur, ut Beglerbego, etiamsi venerit, deo adiuvante valide resistatur. Nam quantum ex omnibus explorationibus nostris intelligimus, non existimamus principem Turcarum hoc anno in persona propria expeditionem facere posse, attenta gentium suarum divisione, cum nimirum partem contra regem Persarum et Mauros, partem vero in expeditionem maritimam et navalem miserit. Quod si tamen omnino venturus esset, de quo nos bonas explorationes habere curabimus, id quod etiam episcopus Varadiensis procul dubio faciet, et tu ad nos, ubi de eo aliquid intellexeris, perscribere debebis, tunc scis in eo casu a principibus electoribus ac statibus et ordinibus s. rom. imperii non nisi validum et efficax subsidium, communis videlicet nummi contributionem, promissum et decretum nobis esse. Quod quidem subsidium ad primam diem mensis augusti proxime futuri exigi et congregari debet, et hoc ipsum auxilium nos, si necesse fuerit, statim levabimus et in defensionem regni istius Transsylvaniae ac fidelium subditorum nostrorum, si princeps Turcarum expeditionem personaliter fecerit, convertemus. Nec intermittemus etiam in regnis provinciisque nostris eas rationes inire, quibus Turcicos conatus eo melius a regno nostro Transsylvaniae impediamus, avertamus et divino auxilio mediante reprimamus.

(Paulo post in iisdem litteris.) Magnopere autem neccessarium existimamus, ut civitates, oppida et loca omnia ad manus et potestatem nostram recipiantur, et quod statim conventus statibus et ordinibus regni indicetur et cum illis celebretur, in eoque cum consilio, directione et promotione episcopi Varadiensis ac commissariorum nostrorum nomine nostro inter alia necessaria per te ac ipsos, Varadiensem et commissarios nostros, proponatur, quod nos in tractationem et concordiam cum serr̃a d. regina Isabella ejusque ill. filio ineundam non nisi clementi et paterno animo condescenderimus, atque dei benignitate adiuvante eandem concluserimus; idque potissimum propterea fecerimus, ut ad laudem et gloriam dei omnipotentis tam nobilem et munitam

Digitized by Google

christianitatis provinciam in beneficium totius christianitatis penes coronam regni nostri Hungariae retineremus atque conservaremus; eamque atque subditos et fideles nostros penes fidem nostram christianam et in antiquis ipsorum libertatibus et privilegiis atque juribus defenderemus. Cum itaque per te et commissarios nostros certiores facti essemus, quod status et ordines ejusdem regni Transsylvaniae hujusmodi nostrum institutum gratis et laetis animis accepissent, et propterea nobis omnem fidelitatem et obedientiam obtulissent, atque etiam postea sedulo eandem praestitissent; nos de eo singularem laetitiam accepisse; et propterea ad id clementer animum nostrum induxisse, ut sermam reginam Isabellam ejusque ill. filium omni paterna benevolentia prosequamus, ac status et ordines fidelesque subditos istos nostros tanquam christianus ac pius rex et princeps in clementiam et protectionem nostram susceptos commendatos habeamus, eosque in juribus, privilegiis, libertatibus et antiquis laudabilibusque consuetudinibus ipsorum manuteneamus, conservemus et protegamus. Cum autem quosdam rumores de adventu cujusdam Beglerbegi cum nonnullis Turcarum copiis intellexerimus, nos statim decrevisse pro regni istius et fidelium subditorum defensione majores copias, tam equestres quam pedestres, isthuc expedire una cum pluribus bombardis, pulveribus et aliis munitionibus necessariis; et ob id etiam necessarium duxisse atque adeo mandasse, ut conventus hujusmodi cum ipsis celebraretur, in quo episcopus Varadiensis, tu et commissarii nostri cum eis ageretis, et rebus bene et fideliter perpensis et consideratis concluderetis, quomodo confinia praesidiis firmari et loca finitima necessaria cum celeritate communiri et fortificari atque provideri possint; ut si dicti hostes venirent, eis resistentia fieri et majora subsidia expectare queant. Et propterea nos ab eisdem statibus et ordinibus clementer requierere, ut postquam vident, quam clementem curam de ipsis defendendis susceperimus, ipsi quoque pro suamet ac uxorum, liberorum bonorumque suorum ac dulcis nobilisque patriae defensione valida conferre auxilia, ac nobis pro ipsorum viribus contra christianae fidei hostes fideliter adesse et omnia ea quae ad ipsorum defensionem, praesidiorum provisionem et locorum finitimorum fortificationem utilia, proficua et necessaria esse cognoverint, agere, tractare, consultare et concludere atque executioni demandare adiuvare velint, sicuti eos praemissis de causis indubitanter seduloque facturos esse omnino speremus et confidamus, idque erga eos omni nostra gratia et clementia regia recogniturі, et omnia benigna paternaque auxilia una collaturi et eos nequaquam derelicturi simus. Sicuti communi consilio haec et alia necessaria seu oportuna apte et diligenter proponere scietis. Quicquid autem effeceritis, nos de eo quam primum certiores reddas.

Collata cum prothocollo concordant. Laur. Mag. not.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 13—14.

Digitized by Google

CCCLXIV.

1551. Margrafulŭ *Castaldo* scrie din Transilvania regelui *Ferdinandŭ*, că Turcii au intratŭ în *Moldova* şi în *Ţéra-românéscă*, şi se apropiă cu putere mare de Timişóra. 1551.

Sacratissima catholica regia Maiestas domine clementissime.

Regina Isabella ut antecedentibus meis litteris Maiestatem vestram certiorem reddidi heri ex Zassebes vna cum filio recessit ut Cassouiam proficiscatur, ego eam Colosvarium vsque comitabor vbi conuentus indictus est, ut omnibus rebus ad regni istius defensionem prouideamus, quo scilicet modo passus et loca necessaria conmuniantur, victualia cumulentur, presidia disponantur, et vt regnicole armata manu contra Thurcas insurgant: qui iam ut Maiestati vestre dixi, Moldauiam et Transalpinam ingressi erant, ac Themeswarium uersus se apropinquabant maximo etiam apparatu, quem parui faciam si episcopus debitum suum non pretermisserit, cum enim eius continuas mutationes viderem quod negotium sine vlla bona conclusione in longum trahebat et preterea duo comitis Themesiensis post recessum ab Alba Julia, nuntij in Pago Thys (Tövis) ad Reginam Isabellam superuenerant serenitati sue persuadendo vt Zassebes redire deberet et vlterius non progredi nam subsidium imperatoris Thurcarum prope aderat, qui ipsam in regnum defendisset et filium regem apellaret, videremque preterea fratrem propter rumores istos Thurcarum in animo vexatum et dubium, et quod consignationem corone et accessum domini Andree de Bathor versus Themeswar cum presidio suspendebat, ac dominos comissarios de rebus et mutationibus istis male sentire, verendo etiam ne aliquid superueniret quod totum negotium, ac reginę animum peruerteret, ad vltimum remedium deueniendum iudicaui, et sic episcopo Georgio accersito eidem dixi quod si conclusiones rerum istarum ita dirrigeret quod corona et regnum ad manus maiestatis vestre consignarentur, eidem policebar matrimonium vnius ex serenissimis maiestatis vestrę filiabus cum jllustrissimi regi Joannis filio; sperando quod maiestas vestra promissionem hanc meam si res celeritate concluderentur re ipsa confirmaret, quo audito, adeo contentus remansit, quod illico intentionem conmutauit et partes maiestatis vestrę serio amplexus est, et regina hoc intellecto, suasionibus comitis Themesiensis aures non prebuit ut iter intermitteret, nec episcopus id vt faceret consuluit, imo mihi promissit quod hoc sero coronam regni mihi consignare faciet; nescio tamen si hoc pro certo tenere debeam, cum iam plures sint dies quod me in spem hanc continue trahit.

. . . . . .

Ex Torda die XXI Iulij 1551.

Eiusdem maiestatis vestrę

fidelis seruus
qui suas regias manus deosculatur:

Joannes Baptista
Castaldus mp.

Monumenta comitialia Regni Transylvaniae. I. pag. 336—339. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLXV.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că tractările pentru cedarea *Transilvaniei* s'aŭ terminatŭ, ér regina *Isabella* a predatŭ în mânile comisarilorŭ regali *corŏna regatului ungurescŭ*, în care se află întrupată tótă puterea şi tótă libertatea regatului.

Sacratissima regia Maiestas *etc.*

Non frustra me toties meam fideliter inserviendi voluntatem M^ti^ V. recepisse gaudeo, cum fructum quoque aliquem iam ex ea re M^tem^ V. percepisse videam, quod etiam deinceps me perpetuo facturum sancte M^ti^ V. polliceor. Itaque cum iam negocia M^tis^ V. per dei clementiam optime hic constituta essent, et corona quoque sacra, qua reges Hungariae in imperium regni istius inaugurari consveverunt et in qua apud maiores nostros omne robur, omnisque regni libertas consistebat, hodierno die ad manus commissariorum M^tis^ V. assignata esset; memor eram litterarum M^tis^ V., quibus me hortata fuerat, qua ratione quibusque modis principem Thurcarum censum a M^te^ V. recepturum iudicarem; cumque multa mecum ut in tali re fieri solet reputarem, nec in re tanti momenti meo tantum consilio fidere possem, re cum illustrissimo domino Joanne Baptista Gastaldo marchione de Cassano serenissimi principis et domini domini Maximiliani regis Boëmie filii M^tis^ V. carissimi in bellicis rebus locumtenente, capitaneo generale et commissario M^tis^ V. communicata, ubi multa de his rebus inter nos colloquuti essemus, tandem ille: dicturus, inquit, tibi essem quidam, si fidem dares, te taciturum, Pollicitus sum. Qui ita tum mihi referebat: animus, inquit, M^tis^ regiae est ut ibi regnum una cum sacra regni corona, arxque Themesiensis in potestate M^tis^ regiae fuerit, unam ex serenissimis filiabus suis Joannam nomine filio regis M^tas^ regia desponsatura foret. Quod ubi cognovissem, consilium de mittendis ad principem Thurcarum cum censu oratoribus eiusmodi reperiebam, ut nihil nunc quidem illi de hac re significarem, sed simili aliqua legatione et ad hanc rem pertinente oratores absolverem, alios tandem ad illud nuncios missurus, per quos illi de hac re nunciarem; legationem vero quamcunque interim reperirem, qua nunc oratoribus unacum censu abeundum esset, illam M^ti^ V. perscriberem. Summa vero legationis qua apud Thurcam tandem usurus essem haec mihi opportunum fore videbatur: Cum serenissimum principem et dominum dominum Ferdinandum regem Romanorum etc. ex susceptis cum M^te^ V. induciis perpetuam amicitiam et pacem confirmase iudicarem, existimaremque nihil me contra M^tem^ V. potentissimam facturum, si alia quoque ratione amicitiam inter M^tem^ V. potentissimam et serenissimum ipsum dominum Romanorum regem firmam et stabilem futuram redderem, hac potissimum causa fretus, magnis et multis meis supplicationibus perfeci ut serenissimus ipse dominus Romanorum rex filio Joannis regis unam ex serenissimis filiabus suis in matrimonium daret; non ut hac occasione vel a M^te^ V. potentissima defficere, vel contra ipsam aliquid moliri vellemus; sed ut sincerius, maiorique propensione animi M^ti^ V.

Digitized by Google

potentissimae, et in solvendo tributo nostro et in aliis omnibus quae V. Mtas potentissima nobis imperaret, serviremus, et pax ista publica tam inter Mtem V. potentissimam quam illius principis subditos magis retineri possit: filius igitur regis Cassoviam nunc proficiscitur, fide filiam regis sibi in matrimonium principum more copulaturus. Supplico itaque Mti V. potentissimae, dignetur filium regis solita sua benignitate prosequi, in eoque tuendo omnem suam erga illum gratiam ostendere, quem deinceps quoque quemadmodum antea, et fidelem et sibi per omnia obsequentem servum Mtas V. potentissima reperiet.

Si igitur ista animi mei cogitata Mti V. placuerint, cupio a Mte V. fieri certior; quae tandem simili aliqua instructione et suos oratores ad ipsum Thurcam mittere posset, unam ex serenissimis filiabus suis ad multas meas supplicationes filio Joannis regis in matrimonium collocasse, non quo aut puerum e regno eiicere aut in aliqua re illum Mtas V. offendere vellet, quinpotius illud imprimis Mtem V. optavisse ut puer sub tutela illius constitutus, quemadmodum prius, ita etiam deinceps censum quotannis illi solveret. — Prudenti tamen omnia iudicio Mtis V. submissurus, si quid in hanc re esset, quod Mti V. probaretur; ubi vero dominus comes Themesiensis hanc Mtis V. in filium regis gratiam cognoverit, parebit ultro monitis Mtis V. suaque clementi oblationi contentus erit. Quem nihilominus hortaturus sum, ne patiatur ut sua opera res filii regis per gratiam Mtis V. in toto collocatae invertantur. Quae propterea brevibus Mti V. perscribere volui, quod sciebam de omnibus aliis rebus Mtem V. per dominos commissarios fieri certiorem.

Et quamvis summam in rebus gerendis prudentiam, maximum in discernendis controversiis iudicium, humanitatemque qua fere omnes vincit singularem illustrissimi ipsius domini generalis prioribus litteris Mti V. perscripsissem, continere tamen non possum, quin plura adhuc in laudem illius viri dicam, cum tanta fide eaque sinceritate animi res Mtis V. ab illo curari conspiciam; quod igitur unus hic quiete, modeste, sineque armorum strepitu confecit, non centum alii hoc ipsum praestare potuissent, ut coronam, totumque huius regni imperium non tam ab aliis, quam ab ipso solo domino generali Mtas V. se recepisse vere statuere possit. Deus etc. Thordae vigesima die mensis iulii anno domini 1551.

Eiusdem Mtis V. sacratissimae

fidelis

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 237—239. Originalulü în archiva imperială din Viena.

Digitized by Google

CCCLXVI.

1551. 1551. Margrafulŭ *Castaldo* raportézā regelui *Ferdinandŭ*, cā regina *Isabella* a predatŭ in mānile sale corónа, sceptrulŭ şi regatulŭ Ungariei.

Sacratissima catholica Regia maiestas domine clementissime.

Spero tabellarium hunc ad maiestatem vestram appulere prius debere, quam ex literis meis precedentibus maiestas Vestra labores, tedia, suspectus respectus et disputaciones, que in tractatione ista processerunt intelligat, demum omnipotenti Deo placuit, quod omnibus contradictionibus et causis que contrarium inducere potuissent remotis, hoc mane serenissima regina Isabella resolutionem tandem accepit et mihi coronam, regnum, sceptrum et alia pertinencia ad presentiam reuerendissimi episcopi Waradiensis et comissariorum maiestatis vestre in manibus meis consignauit hec verba iterum dicendo: se majestati vestrę et in manu mea qui eiusdem nomine eas acceptabam coronam, regnum eius, propriam personam et filij consignare absque cogitatione alicuius maioris sui beneficij quam ut ipsam in protectione, filiumque in filium et seruum acceptaret.

Ego maiestatis vestre nomine eidem serenissime regine respondi, quod cum coronam maiestati vestre dedisset, illam adeo bene colocauerat, quod ex vna duas sibi comparasset, vnam enim cum hoc regnum ex infidelium manibus erripiat capiti suo imponit, alteram filio suo imponebat cum eius res et statum in tranquilitate reduceret et ipsum in filium nepotem et fratrem traderet, maioribus mundi principibus qui nullo pacto ita hoc munere et largitione vinci paterentur quin eidem compensationem gratissimam darent, quam serenitati sue indicare non poteram, donec re ipsa medio serenitatis sue uniuersum regnum in manu maiestatis vestrę peruenisset, hoc autem dixi respectu illorum locorum qui adhuc in manu comitis Themesiensis permanent, vbi aliud remedium non habemus, quam illud quod regina prestare poterit, serenitas autem sua dicit, quod si ipsa in personam comitem ipsum adire deberet curabit ut omnia in ditionem maiestatis vestre reponantur, quam supplico ut per tabellarium proprium quavis diligentia me clementer, certiorare dignetur a qua persona coronam maiestati vestre transmittere debeam, nam episcopus Georgius et regina vellent ut egomet illam maiestatem vestram presentarem, attamen quietus non essem donec in maiestatis vestre potestatem peruenirет et regie Bohemię dominum meum de ea coronari cernerem, dominus de Nadasd illam maiestati vestrę ferre vellet, sed ego eius persona hic plurimum indigeo; episcopus reginam assotiare vellet sed curabo vt regina ipsum oret quod hic remanere volit, cum tamen dominus de Bathor Themeswarium, vt spero, tendet necessarium erit vt dominus Nadasdi ipsum comitetur, episcopus etiam dicit quod ipse dominus Nadasdi dictam coronam eodem itinere et duo eodem tempore seruitia facere posset, attamen non libenter coronam ipsam periculis que facile accidere possunt committere volem; si in istis partibus ego multum conmorari non deberem illam maiestati vestre por-

Digitized by Google

tare possem, si mihi manendum esset illam etiam iuxta ordinem maiestati vestrę transmittam.

Dicit reuerendissimus episcopus quod multis ex causis deberent Poloni bene et amicabiliter a subditis maiestatis vestre tractari, attamen intelligo quod castellanus domini Perenni, qui Stanislaum Ligenzam Polonum necessarium et afinem comitis a Tarnow superioribus diebus detinuerat, argenteam pateram, petiam integram veluti et alias res quas regine Izabelle portabat et dicto domino tunc debent acceperat restituere noluit, non obstantibus literis meis et spectabilis ac magnifici domini Andręe de Bathor, ut illas omnino consignare deberet, prouideat in hoc maiestas vestra quid sibi consultum videatur; ex Torda 21 July.

Eiusdem maiestatis vestrę

fidelis seruus
qui suas regias manus deosculatur:
Joannes Baptista
Castaldo.

Titlulū externū: Sacratissime catholice regie Romanorum Hungariae, Bonemię maiestati etc. domino meo clementissimo.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 340—341. Originalulū în archiva imp. din Viena.

CCCLXVII.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandū*, că regina *Isabella* mulţămesce regelui, pentru onorile militari, ce i le au făcutū trupele regale, când dênsa şi fiulū seū s'au depărtatū în Alba-Iulia. George Martinusiu adauge, că regina Isabella a predatū corôna regatului unguresc în mânile comisariloră în oraşulū *Vinţulū-de-susū* din **Transilvania.** 1551.

Sacratissima regia Maiestas. *etc.*

Serenissima regina decima octava huius mensis Sebesio civitate Saxonum se movit Albamque Juliam eo die venit, ubi tandem omnium negotiorum deo iuvante finis impositus est. Alba itaque discedens ab omnibus capitaneis et reliquis M^tis V. militibus, qui obviam serenissimae reginae eiusque illustrissimo filio venerant, honorifice magnaque omnium gratulatione excepta, de quorum exhibita humanitate, quam ex summa M^tis V. erga se et eius filium clementia profectam esse iudicat, serenissima regina tum pro se, tum pro filio suo M^ti V. magnas gratias agit; ego vero humillimis meis obsequiis et perpetua fidelitate M^ti V. hanc erga serenissimam reginam et eius filium gratiam inserviam. Ad vigesimum primum autem diem eiusdem mensis, cum ad oppidum Felvincz appulissemus, ibi sacra regni Hungariae corona ad manus

Digitized by Google

dominorum commissariorum M^tis V. per serenissimam reginam tradita est. Dominus comes Themesiensis quatuor hic nuncios habuit; quamvis aliquantulum a nobis dissideat, tamen non diffido quin haec quoque res, quae cum eo intercedit, optime componi possit. Colosvarini proxima dominica comitia particularia per serenissimam reginam indicta celebrabuntur, ea gratia ut domini regnicolae a iuramento quod ipsi serenissimae reginae et filio suo praestiterant, seipsos absolvere possint. Reliqua ex litteris illustrissimi generalis M^tis V. copiosius cognoscet. Deus *etc.* Datum ex oppido Felwynez vigesima prima die mensis iulii anno 1551.

Eiusdem sacratissimae M^tis V.

fidelis

Frater Georgius
episcopus Waradiensis.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 240. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCLXVIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ*, sfătuesce pe *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, ca împreună cu Petru Petrovici comitele Timişórei, se trimită o legaţiune la sultanulŭ turcescŭ, şi se-i plătéscă tributulŭ.

(Viennae) Die penultima julii 1551.

Quod autem devotio tua de legatione ad principem Turcarum mittenda nobis significavit, licet perspiciamus eandem devotionem tuam totam rem diligenter et fideliter perpendisse, quum tamen ex iis, quae jam antea de hac re devotioni tuae scripseramus, et ipsa nobis responderat, principi Turcarum per oratorem isthic nostrum nunciaverimus, pacem et inducias cum magnitudine sua initas a nobis firmiter observatas fuisse, tam in absentia, cum videlicet contra regem Persarum bellum gereret, quam praesentia magnitudinis suae, aliis etiam rationibus observatae pacis ostensis. Deinde cum in regno Transsylvaniae quaedam dissidia anno elapso exorta essent, ac Bassa Budensis, non attentis induciis, quae continent, quod ea, quae in manibus christianorum tempore initarum induciarum erant, in eorundem manibus durantibus illis remanere debere, et e converso ea loca, in quibus Turcae armati morabantur, cum suis pertinentiis ab eis etiam pacifice possideantur, contra ipsam Transsylvaniam movisset; ipsae tamen differentiae in praesentem usque annum protractae essent in praejudicium christianitatis, visum fuisse nobis in ea re nos intromittere, non tamen in praejudicium aut offensionem magnitudinis suae, neque contra praedictas inducias; rem itaque sic transactam esse, ut secundum tenorem ipsarum induciarum Transsylvania in manibus christianorum

Digitized by Google

remaneret; et proinde nos sermam reginam pro dote et contradote sua ejusque ill. filium ratione patrimonii sui contentaremus, regnum vero nobis juxta tenorem tractatus cum sermo quondam rege Joanne initi relinqueretur. Id quod universis statibus et ordinibus, intelligentibus nimirum, id non esse contra magnitudinem suam, et quod eidem nos quoque solitum annuum censum persolvere vellemus, placitum et probatum esset. Quare ipse orator noster deberet apud mag. suam instare, ut tum attentis praemissis rationibus, tum etiam quod regnum illud nobis alioquin jure haereditario pertineret, quo magnitudo sua inducias etiam quo ad ipsam Transsylvaniam nobiscum prorogare velit etc. Cum ergo haec praemissa, uti diximus, principi Turcarum nunciaverimus, videtur nobis necessarium, ut devotio tua cum statibus et ordinibus, atque etiam, si fieri posset, una cum comite Themesiensi legationem ad ipsum principem Turcarum expediret, et praemissis conformia narraret, una cum oblatione census pro tempore praeterito et decurso, ne scilicet contrarietas apud eum proponeretur. Posse autem nunc hoc amplius proponi, sicuti etiam a nobis nunc denuo proponetur, quod nos etiam sermae reginae filio unam ex sermis filiabus nostris in matrimonium promiserimus, et quod nos illum semper tanquam charissimum filium bene et paterne tractaturi, ac magnitudini suae in futurum etiam ratione Transsylvaniae censum una cum alio munere honorario ratione induciarum cum ea initarum, si eas nobiscum prorogare vellet, persoluturi simus. Quare devotionem tuam clementer hortamur et requirimus, ut rem hanc ita dirigere velit, ut evitata contrarietate, nihilominus si fieri queat, prorogationem induciarum hujusmodi obtineamus, quo illis durantibus res omnes eo rectius constituere et firmare, loca necessaria communire et alia ad futuram defensionem necessaria tanto melius providere valeamus.

Collatus cum prothocollo concordat. Laur. Mag. Not.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II, pag. 15—16. Din procesulŭ în contra celorŭ ce aŭ uciss pe G. Martinusiu.

CCCLXIX.

1551. *George Martinusiu* rógă de nou pe regele *Ferdinandŭ* se înduplece pe regele Polonici ca se creeze dificultăți *voivodului din Moldova*, așa ca se nu se pótă ocupa cu cestiunea Transilvaniei. 1551.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Litteras M^tis^ V. sacratissimae vigesima huius mensis datas eiusdem mensis vigesima quinta die in Kolosvár accepi, ex quibus intelligo ad omnes meas litteras M^tem^ Vestram clementem et benignum responsum semper dedisse; idque re ipsa compertum habeo; dum enim nuper M^tē^ V. scriberem me ad

Digitized by Google

unas litteras nullum responsum habuisse, interim litterae M^tis V. ad me allatae sunt, quibus cumulatissimum et benignum responsum M^tis V. habui.

Quod ad beglerbegi in Sophia militum coactionem attinet, M^ti V. ea tum quae per exploratores acceperam, intimare curavi; nunc vere intelligo eum inter Nandor-Albam et Samandriam cum copiis descendisse; non absre igitur sed ex necessitate a M^te V. decretum est ut exercitum pro defensione regni et subditorum suorum augeat. Quemadmodum enim M^tas V. hactenus quoque prudenter et studiose de omnibus rebus etiam praeter nostram expectationem consuluit, ita et deinceps, quod ad defensionem huius provinciae Transilvaniae et regni Hungarie attinet, paterno et regio animo provisuram nihil dubito. Quod quidem ad officii mei rationem attinet; nihil est quod amplius in vita mea cupiam, quam ut in servitio M^tis V. et reipublicae christianae ultimam hanc aetatem meae senectutis honeste et cum reipublicae utilitate absolvere possim. Cum enim illud quod imprimis a deo optimo maximo fieri optabam, benignitate et gratia M^tis V. singulari consequutus sim, serenissimisque meis istis M^tibus ex benignitate M^tis V. omnia pro voto contigerint: quid est cur magnopere vitam hanc expetam? Jam enim et aetate et ingenio ac sensibus deficio. Quantum tamen virium superest, totum id servitio V. M^tis et reipublicae christianae addixi.

Homines domini comitis Themesiensis hodie apud nos fuerunt, quem intelligo clementia et gratia M^tis V. iam optime contentum esse. Nec amplius obstat, quo minus et Themesvar et arces reliquae ac tota pars illius terrae in potestatem M^tis V. sacratissimae veniat. Superest tantum ut M^tas V. de conservatione et defensione totius regni curam habere dignetur. Jam enim ex gratia dei totum regnum, Hungariae et Transilvaniae, M^tas V. in manibus suis habet; de quo deus optimus maximus laudetur in saecula.

Arcem Deva iam in nostris manibus habemus, dominum vero Andream Bathori ad occupationem Themesvar, Solymos, Lippa, aliorumque artium, quae in partibus inferioribus sunt, misimus.

De Episcopatu Transilvaniensi proximis litteris M^ti V. supplicaveram, ut domino Francisco doctori conferre dignaretur, M^tas tamen V. ob certas et probabiles rationes ad tempus differendum esse voluit; dignetur itaque M^tas V. informationem dare, quid de administratione episcopatus istius faciendum sit.

Scripseram M^ti V. et de vaivoda Moldaviensi ut serenissimum regem Poloniae ad fatescendum illi negotium induceret, quo magis ad fidelitatem M^tis V. perduci posset, M^ti V. nunc quoque supplico, ne quid omittat; cum enim nunc inter eos motum et dissensionem esse audiam, facilius ad hoc ipsum induci posse confido; quamvis Moldavus ipse per internuncios suos, quos saepius ad me mittit, offert se ad omnia, huic tamen genti propter levitatem ingenii non prorsus credendum est.

Serenissima regina omnia quae facere eam oportuit iam praestitit et cum in dies gratia et clementia M^tis V. cumulari seipsam unacum illustrissimo eius filio videat, paternumque animum M^tis V. erga se cognoscat, iam in clementia M^tis V. ita acquievit, ut nihil amplius sit nisi ut pro salute et conser-

Digitized by Google

vatione M^tis V. deum optimum maximum precibus et orationibus suis iugiter exoret.

Ubi M^tas V. me quoque ex gratia et singulari clementia sua amplioribus honoribus, quam dignus essem, decorari cupiat, orationibus ad deum optimum maximum assiduis ac omni fidelitate et obsequio perpetuo inservire studebo. Quamvis ne istis quidem honoribus, quibus iam M^tas V. praeter meritum benignissime affecit, dignum me esse iudico, quicquid tamen consecutus sum vel consequor solius gratiae M^tis V. tribuo.

In calce epistolarum hortatur me M^tas V. ut negocia omnia ita dirigere velim, quo hostium conatus aut avertuntur aut viribus reprimantur. Quid mihi de avertendo hoste visum est, proximis litteris M^ti V. scripsi de intromittendo videlicet censu et rationibus quibusdam Thurcae proponendis; nec dubito quin huic rationi acquiescat. Si tamen M^tas V. aliud melius in his rebus faciendum esse iudicat, prudenti consilio M^tis V. committo et gratiosam relationem a M^te V· expecto.

Castrum Almas credo M^ti V. hactenus innotuisse Paulo Bank pro octo milibus florenis per serenissimam reginam impignoratum fuisse quam (sic) ego nunc restituta summa illa pecuniae redemi. Si igitur M^tis V. bona voluntas fuerit, dignetur arcem istam ad tempus in manibus meis concedere. Cum enim in publica via in ipso aditu regni sita sit, vel propterea ut de illis qui in hoc regnum intrant vel exeunt sciscitari possim, nunc prae manibus meis esse necessarium ducerem. Si tamen M^ti V. alia voluntas est, nihil est quod contra M^tis V. voluntatem fieri optem. Deus etc. Datis Colosvarini ultima die mensis iulii, anno domini 1551.

Eiusdem M^tis V. sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius
episcopus Waradiensis.

Történelmi Tár. An. 1880. pag 243—245.

CCCLXX.

1551. *Mehmet*, beglerbegulŭ *Romaniei*, invită pe *George Martinusiu* se fie credinciosŭ sultanului turcescŭ, şi-i face cunoscutŭ, că dênsulŭ înaintézá cu trupele turcesci, şi va trece Dunărea pe la Petro-Varadinŭ, ér la Seghedinŭ se va uni cu Tătarii, cu *Moldovenii*, cu trupele dela Vidinŭ şi dela Silistria. 1551.

Exemplum litterarum beglerbegi ad reverendissimum dominum.

Monache, si fidelis es, scribo pacem et benedictionem; si vero infidelis, indignationem et oppressionem. Scias me cum valido exercitu venisse

Digitized by Google

et nunc Danubium traiicio ad Waradinum Petri; audio autem te ex regno illo tributum potentenssimi caesaris ordinare, sed et Germanos in regnum intrasse et Andream Bathory Lippam ingressum esse audimus. Cuiusmodi autem mendaciosum tuum factum hoc est; cum ne Aly chaus hactenus rediit, nec tu quicquam nobis significasti. Nunc vero mandatum potentissimi caesaris ad te missum est, translatum in linguam rascianam unacum meis litteris, et quemadmodum in litteris caesaris tibi iniunctum est, saepe nos de omnibus rebus certiores facias et Germanos e regno expelle. Ubi est fides tua, iuramentum tuum coram invictissimo caesare prestitum? Datum tertio die mensis augusti.

Litteras autem rascianis litteris scriptas ad nos mitte. Nunc vero misimus ad te hunc chausum Izaa. Penes nos sunt nunc triginta zanchaki, octo millia ianicherorum, akanchiarum centum millia; ex altera vero parte Danubii versus Cibinium veniunt septuaginta millia Tartarorum et Moldaviensis et Bodoniensis et Derezteriensis zanchaki, ut unacum istis Zegedini conveniamus. Et hunc Izaa chausum isthuc immorari non debeas, sed quamprimum, data ei relatione, ad nos remitte.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 245—246. Traducțiune contemporană trimisă de George Martinuzzi regelui Ferdinandŭ.

CCCLXXI.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ*, face cunoscută papei *Iuliu III.*, că în urma tractatului încheiatŭ cu regele Ioanŭ Zapolya, și în urma înțelegerilorŭ avute cu regina Isabella, dênsulŭ a luatŭ Transilvania sub ascultarea și domnia sa.

Beatissime etc.

Non potest non esse notus Sanctitati Vestrae afflictus ille rerum status, quem regnum nostrum Hungariae tam propter immanissimos potentissimosque christianae fidei et religionis hostes Turcas eidem regno vicinos, quam ob intestina regnicolarum dissidia et contentiones, quae hostium vires auxerunt, iam multos annos sustinet. Quare inter plurimas gravissimasque nostras eiusdem regni defendendi et conservandi vigilias et sollicitudines haec non postrema semper nobis fuit, ut regnum ipsum ad unitatem et concordiam reduceremus. Cum itaque post plures variasque elapsis temporibus ea de re factas tractationes hoc tandem anno superiore essemus consequuti, quod reverendissimum in Christo patrem Fratrem Georgium episcopum Waradiensem, qui ab obitu serenissimi quondam Joannis Hungariae regis gubernationem partium regni Transsylvanarum tenuit ac eiusdem regis relictae viduae serenissimae reginae Isabellae eiusque illustris filii tutelam gessit, non alienum esse vide-

Digitized by Google

remus a concordia eorum nomine nobiscum ineunda, atque unitate in regno constituenda, cum nimirum cognosceret id non solum ad eiusdem reginae, ipsiusque filii (siquidem honestis conditionibus et mediis a nobis contentarentur) commodum et securitatem, sed etiam ad regni Hungariae defensionem, religionisque et fidei christianae in eo conservationem atque adeo universae christianitatis beneficium maximopere spectare, pertinereque. Nos sane tunc eisdem de causis nihil non faciendum, subeundumve nobis esse duximus, ut concordiam huiusmodi iniremus, qua mediante nobilem illam Transsylvaniae provinciam, situs et locorum natura munitissimam et alioqui ad nos tanquam Hungariae regem, vigoreque tractatus cum eodem quondam rege Joanne initi pertinentem in manus et potestatem nostram reciperemus divinoque auxilio mediante defenderemus, ne Turcarum imperio tam insignis provincia subiiceretur. Missis igitur eam ob causam superioribus diebus in ipsam Transsylvaniam quibusdam commissariis nostris cum nonnullis copiis et gentibus, hoc tandem divina benignitate hactenus effecimus, ut inter nos et ipsam serenissimam reginam Isabellam pro se eiusque illustri filio concordia honestis conditionibus mediantibus, coierit, nosque eandem provintiam in fidem et obedientiam nostram iam receperimus, non solum reginae et episcopi Waradiensis sed universorum etiam statuum et ordinum bono accedente consensu et voluntate.

Haec autem propterea S^ti^ V. commemoravimus ut eo magis supramemorati episcopi Waradiensis non solum de nobis, sed de tota christianitate egregia, illustriaque benemerita eadem S^tas^ V. cognosceret. Nam non possumus non fateri, eum tum authorem huius tractationis fuisse, tum in ea ad hunc exitum perducenda ita se assiduis studiis et laboribus gessisse, tantaque fide, constantia et prudentia hanc christianae reipublicae causam promovisse, ut eius optimis consiliis et auxiliis confectae rei laudem pro maiori parte tribuendam esse censeamus. Jam vero an in his idem episcopus Waradiensis de republica christiana benemeritus sit, S^tas^ V. per se facile diiudicare potest. Audimus praeterea ab iis, quorum fides et probitas est nobis perspecta, eum in veteri, orthodoxaque fide et religione nostra christiana ita, uti debet, constantem ac sanctae istius sedis apostolicae observantem esse, omnibusque quibus possit modis tam religionis christianae, quam authoritatis apostolicae defensionem contra earum impugnatores acriter sustinere et promovere, et quod denique non minus in divinis officiis, quam in aliis etiam piis operibus exercendis ita se gerat et exhibeat ut boni fidelisque antistitis muneri non deesse videatur. Cum nos igitur eundem episcopum Waradiensem propter praedictas ipsius eximias virtutes ac praeclara de nobis et de republica christiana benemerita magnopere dignum esse iudicemus, qui a Ste V. cardinalatus honore et dignitate condecoretur, idque tum propterea ut virtutibus et benemeritis suis condignum ornamentum nostra intercessione consequatur, atque adeo animi nostri erga se gratitudinem perspiciat, tum ut magis magisque ei sua erga S^tem^ V. et sanctam sedem apostolicam, ac nos et rempublicam christianam cumulandi benemerita, iusta causa praebeatur, praesertim cum sit constitutis a nobis in provincia illa locumtenens noster, in quo quidem officio eum S^ti^ V. nobis et toti christianitati diligenter et utiliter servi-

Digitized by Google

turum esse omnimo confidimus, propter eius prudentiam, summum iudicium, magnamque rerum illarum experientiam, qua illum pollere non obscure cognovimus et re ipsa experti sumus. Quamobrem praemissis plurimis gravissimisque causis permoti, S^tem^ V. obnixe hortamur, rogamus et obsecramus, ut memoratum episcopum Waradiensem ad nostram intercessionem primo quoque tempore in reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium numerum cooptare, eoque honore, dignitate et praeeminentia clementer exornare dignetur. In quo S^tas^ V. non solum nos sibi alioqui devinctissimos longe devinctiores reddet beneficioque singulari afficiet, sed etiam per id regni nostri Hungariae defensionem atque adeo fidei et religionis nostrae christianae causam et erga S^tem^ V. et sedem apostolicam observantiam plurimum procul dubio promovebit, sicuti S^tem^ V. pro sua sapientia haec diligenter consideraturam atque adeo huic nostrae petitioni benignum assensum praebituram esse iam nunc nihil ambigimus, cuius paterno amori et benevolentiae nos humiliter et obsequiose commendamus. Datum Viennae die quarta mensis augusti anno domini MDLI.

Pe dosă: Exemplum litterarum s. Romanorum regiae M^tis^ ad summum pontificem pro rev^mo^ domino Fratre Georgio episcopo Waradiensi datarum.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 246—248. Copie contemporană.

CCCLXXII.

1551. 1551. *George Martinusiu* raportéză regelui *Ferdinandŭ*, că regina Isabella a liberatŭ pe toți Ardelenii de oblegamêntulŭ credinței față cu dênsa, și față cu fiulŭ seu; ér margrafulŭ *Castaldo* a amintitŭ, că regele Ferdinandŭ va da pe o fică a sa în căsătorie după fiulŭ reginei Isabella.

Sacratissima regia Majestas Domine Clementissime! Nullae mihi litterae a Majestate vestra redduntur, quae non uberiorem, multisque meritis cumulatam gratiam semper adferant. Quid enim vel ad conditionem cum summa dignitate conjunctam, vel ad tutelam Serenissimae reginae, ejusque illustrissimi filii, in qua omnis securitas inest, amplius a nobis expeti poterat? ut plane desiderio tum meo, tum ipsarum Majestatum, ac aliorum multorum, abunde a Majestate vestra satisfactum esse videretur, unicoque hoc beneficio contenti, de gratitudine tantum nobis erat cogitandum, quibus modis nos semper memores tantorum beneficiorum Majestas Vestra agnosceret. Sed quid non efficit perpetuum Majestatis Vestrae de aliis bene merendi studium, aut quo se non exerit illa munifica, et liberalis voluntas? ut neminem tristem ab ejus conspectu discessisse viderim, qui se totum in gratiam Majestatis Vestrae contulisset.

Digitized by Google

Quod cum alii magna asseveratione de Majestate vestra praedicarent, accidit nunc beneficio Dei, ut haec ipsa laus ex effusa in Serenissimam reginam, ejusque filium benignitate, per nos quoque magis conspicua redderetur. Itaque cum jam currus omnes Serenssimae reginae ad discessum adornentur, et ad sextum diem istius mensis iter institutum ingredi vellet, regnicolasque omnes ab ea fide, qua sibi, ejusque filio adstricti erant, coram illustrissimo Spectabilique ac Magnifico Dominis, Joan. Bapt. Castaldo, Marchione de Cassano, Serenissimi Principis, et Domini Domini Maximiliani regis Bohemiae in rebus bellicis Locumtenente, Capitaneo generali, et Thoma de Nadasd, Comite Comitatus Castri ferrei, Judice Curiae, Capitaneo supremo, et Commissariis Majestatis vestrae liberos fecisset, laeto statim hanc rem nuncio Dominus ipse Castaldus excepit, coramque regnicolis in confirmationem perpetuae voluntatis Majestatis Vestrae erga puerum regium, de desponsatione Serenissimae filiae Majestatis Vestrae verba fecit, ac ut omnia illa rata, et firma faceret, puerum, data illi dextra, amplexus, paterne illum exosculatus est, quam rem tanta hominum gratulatio subsequuta est, ut voces eorum, quae deo pro tantis beneficiis gratias egerunt, praeter illos, qui nomine regni illius, verba, diserta oratione prosequuti sunt, aperte audirentur. Deus igitur ipse hanc Majestatis Vestrae pietatem sua clementia remuneretur, perpetuisque, et non fugacibus bonis Majestatem Vestram tum in hac, tum in futura vita, exornet, et quamvis in consequuta dignitate ipsarum Majestatum, mihique per omnia satisfactum esse judicarem, praeter meritum tamen meum evenisse video, ut majoribus me quoque semper beneficiis Majestas Vestra ornare non desinat, quam Majestatis Vestrae erga me clementiam perpetua fidelitate Majestati vestrae domino meo clementissimo inserviam.

Memor autem sum eorum, quae de Principe Turcarum Majestati Vestrae scripseram, eam igitur deinceps sententiam et ipse in scribendo observabo, ut meae quoque litterae a Majestatis Vestrae litteris nihil differre videantur.

Quod autem binis jam litteris de illustrissimo Domino Castaldo Majestati Vestrae scripsi, hoc idem etiam nunc de ejus integritate, et prudentia Majestati Vestrae confirmare possum, unicum illum exstitisse, qui res omnes et inciperet feliciter, longeque felicius moderatione illa animi sui cuncta transigeret. Deus Opt. Max Majestatem Vestram sanam et incolumem conservet. Colosvarii Septima die Augusti, anno Domini 1551.

Sacratissimae Majestatis Vestrae

Fidelis Servitor

Frater Georgius Episcopus Varadiensis.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 275–278.

Digitized by Google

CCCLXXIII

1551. 1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că prefecții *cetății Solnocului* au chiematŭ pe toți *iobagii* din comitatele dincŏce de Tisa, se vină cu carele lorŭ, ca se repareze cetatea Solnocului, și fiindŭ-că iobagii din *comitatulŭ Bihorului* de abia s'au întorsŭ din resboiŭ, și au se îngrijéscă de esistența familieloră sale, dĕnsulŭ rógă pe regele Ferdinandŭ se trimită pentru repararea cetății Solnocului vre o mie de ómeni din Moravia.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Praefecti arcis Zolnok miserant ad comitatus cis Tibiscum qui sunt tum M^tis^ V. tum suas litteras, ut omnes coloni istorum comitatuum ad aedificationem istius arcis quam primum ad mandatum M^tis^ V. una cum eorum iumentis ad tres vel quatuor dies isthuc irent. Cumani quidem et in comitatibus arci illi vicinis qui sunt, facile eo ire possunt. Ex comitatu tamen Bihoriensi et qui remotius ad Zolnok sunt, impossibile est ut eo veniant, tum quod nuper tantum e bello regressi non ita pridem consedissent, tum vero propter anni tempus, quo quisquam cumulandis rebus ad victum necessariis intentus est, quibus se, coniugem, liberos et exercitum M^tis^ V. in annum alere posset, quos non minus et metus hostium assidue in officio esse cogit, incerti qua hora iterum, ut sunt nunc tempora, arma contra hostem sumere cogantur; de quo ex litteris spect. ac magci domini Andreae de Bathor, quas ad illustrissimum dominum generalem dedit, M^tas^ V. certior fieri potest, ut longe maiori praesidio haec terra indigere videatur. Quapropter cum et loci tanta intercapedo, et assidua ex conatibus hostium trepidatio istos ad Zolnok ire prohibeat, si M^ti^ V. videbitur forsitan non erit inconsultum, si ex Moravis mille homines eius rei peritos ad aedificationem arcis illius M^tas^ V. adhibuerit, qui et pro praesidio si necesse erit, et in absolvendo opere utiles esse poterunt, quorum labore hi aliqua contributione ad solutionem iuvarent.

Illustrissimus autem dominus Joannes Baptista Castaldus etc. tenet milites sub ea disciplina, qua decet; supplico igitur, dignetur M^tas^ V. servare ipsum in ea reputatione, quam et dignitas M^tis^ V. et illius conditio expostulat.

Hodie serenissimam reginam recta unacum illustrissimo eius filio Cassoviam profecturam honorifice ad duo milliaria de Colosvario deduxi, ut deinceps ad solius tantum M^tis^ V. negotia nos attentos esse deceat. Deus etc. Colosvarini octava die augusti anno domini 1551.

Eiusdem M^tis^ V. sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius.

Történelmi Tár. An. 1883. pag. 248—249. După originalŭ.

Digitized by Google

CCCLXXIV.

1551. Regele *Ferdinandu* respunde lui *George Martinuzu*, că va face demersurile necesari pe lângă regele Poloniei, în ce privesce pe *voivodulŭ din Moldova*. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater. Ad binas Devotionis Tuae succesivo tempore nobis redditas litteras, nempe de ultima mensis iulii proxime praeteriti et de septima praesentis mensis augusti nos hisce unis clementer nunc respondendum duximus. Et quod inprimis D^tio^ Tua ostendit, cum iam serenissimae reginae et illustri eius filio omnia pro voto contigisse videat, se iam nihil magis expetere, quam ut in reliquo vitae suae tempore, quod totum nostro et reipublicae christianae servitio plane addixerit, suum in ea re animum magis magisque notum et testatum faciat; nobis sane id longe gratissimum accidit et vicissim D^ni^ Tuae hoc certo persuasum esse volumus, quod serenissimam reginam spes, quam in rebus suis et illustris ipsius filii in nostra clementia reposuit, nullo unquam tempore fallet, neque etiam D^nem^ Tuam studiorum, sollicitudinum et laborum poenitebit, quos in hac totius reipublicae christianae causa subire non dubitavit, et nunc quoque indesinenter perfert, prout nostrum plane paternum erga ipsam serenissimam reginam, illustrisque eius, imo et nostrum filium, animum ita iam declaravimus et testati sumus, ut ne minimum quidem cuiquam amplius de eo dubitandum sit. Quam benignam autem D^nis^ Tuae ornandae et eius dignitatis amplificandae curam suscepimus, id D^tio^ Tua a spect. et mag^co^ marchione Cassani etiam latius cognoscet, facturique sumus et praestaturi in posterum quoque omnia, quae eximia et praeclara D^nis^ Tuae benemerita a nobis iure suo exposcunt.

Quod autem D^tio^ Tua nos nonnisi fideliter et prudenter ad regni, quod iam plene in manibus nostris existere scribit, defensionem hortatur, nos iam talem de eo curam suscepimus, tamque sollicite dies noctesque in hoc versamur, ut regnum ipsum ac fideles istos nostros clementi et paterna defensione nostra nequaquam deseramus. Hoc a D^ne^ Tua magnopere petentes, ut cum praeter spem et expectationem nostram audiamus (nam ex litteris D^nis^ Tuae longe meliora cognoveramus) comitem Themesiensem adhuc a serenissimae reginae votis et consiliis dissidere, velit eadem D^tio^ Tua una cum memorato marchione Cassani et aliis comissariis nostris eas inire rationes, quae utiles et necessariae vobis visae fuerint, ne tanti momenti loca in manus hostium cum summo regni discrimine perveniant.

Quantum ad episcopatum Transsylvaniensem attinet, decrevimus ut interim donec eundem episcopatum digno alicui viro etiam D^nis^ Tuae consilio accedente conferamus, illius fructus et proventus ad necessarias locorum fortificationes administrentur, prout D^tio^ Tua consuluit et nos ea de re latius ad praefatum marchionem Cassani scripsimus.

Quae D^tio^ Tua de vaivoda Moldaviensi nobis consuluit, probe intel-

Digitized by Google

leximus ac si quid apud serenissimum regem Poloniae effici posse cognoverimus, id non negligemus.

De arce Almas iam antea clementer commisimus praefato marchioni Cassani, ut cum D^ne Tua nomine nostro ageret, speramusque D^nem Tuam clementi oblationi nostrae iam non gravatim acquievisse.

Quod nobis vero posterioribus litteris D^tio Tua de omnium statuum et ordinum laetitia ex eo concepta significavit, quod illustrem ducem Joannem in filium nostrum suscipere non dubitaverimus, publica eius rei per marchionem Cassani nomine nostro ostensa significatione et testificatione, nobis id gratissimum fuit audire, cum plane confidamus ex ea re defensionem regni plurimum adiutam et promotam esse. Et proinde licet de D^nis Tuae summo studio nihil dubitemus, pro more tamen nostro, et ex magno defendendi et conservandi regni istius et fidelium subditorum nostrorum desiderio, eandem D^nem Tuam clementer hortamur et requirimus, ut praesertim nunc, ex quo de hostium adventu rumores dissipantur, quamvis per explorationes ad nos allatas speramus eorum vires tantas, quantae dicuntur, contra nos esse non posse, cum tamen contemni non debeant, velit ita se gerere et exhibere, quemadmodum de D^ne Tua nos confidimus et una nobiscum omnes reipublicae christianae salutem et conservationem cupientes confidunt et expectant. Nihil diffidens D^tio Tua, quin nos omnia quae ad regni illius auxilium et subsidium iam decrevimus, quantum possible fuerit, acceleraturi simus. Id quod nos erga D^nem Tuam omni regia clementia recognoscemus. Datum in nostra civitate Vienna die XIIII. mensis augusti anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas. D.
Viccancellarius.

Ad mandatum s. r. M^tis proprium
J. Jordanus mp.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 252—253. Originalis.

CCCLXXV.

1551. 1551. *George Martinusiu* face cunoscută regelui *Ferdinandă*, că a trimisă ună legată specială la *voivodulă Moldovei* cu scrisórea pe care i-o trimite regele. In urma acestei legaţiuni voivodulă a promisă, că va face tóte, ér pentru a da ună respunsă şi mai precisă, dènsulă a trimisă în Transilvania pe mitropolitulă şi pe ună boieriă de frunte.

Sacratissima regia Maiestas etc.

Ad ternas iam fere litteras meas nihil M^tas V. respondit, cuius quidem moræ causam non sine ratione accidisse opinor.

In litteris autem ad illustrissimum dominum generalem quas M^tas V.

Digitized by Google

dedit, scribit de proventibus regni istius, quos ordine, quatenus mihi cogniti sunt, ex registo istis litteris incluso Mtas V. accipiet, qui ut tempestiva et bona provisione plurimum et augeri et locupletari possunt ut longe maior numerus proventuum existere possit, ita per negligentiam etiam hi qui nunc sunt, diminui poterunt.

Ubi vero de subsidio in causa ducatus qui filio regis daretur, me pollicitum esse Mtas V. meminit, hoc ipsum et per me apud regnicolas praestare poteram, si pace et non bello res agi coepta esset; verum cum bello res tota precederet, non erat occasio illius rei constituendae, cum ne una quidem illi, ita ut in tali re fieri assolet, hactenus esse potuissent (sic), quod tamen illi nulla ratione subterfugere possunt, cum causa ista filii regis et serenissimae reginae in negocio dotis ex necessitate et debito illis incumbat.

Itaque cum iam arces Themesiensis, Beche et Bechkereke et reliqua omnia loca, tam in Hungaria quam in Transsylvania in potestate Mtis V. sint, omniaque in defensione Mtis V. consistant, arbitror me meae nunc oblationi satisfecisse. Superest igitur nunc sola regni defensio, quam magnopere Mtas V. curare dignetur, modumque illis omnibus praescribere et in ordinem omnia regni negotia redigere, ne confuse et sine modo sint, sine quo illius administratio fieri non potest.

Propterea igitur et de episcopatu Albensi nuper Mti V. scripseram, ut si illum nunc Mtas V. alicui conferre nollet, alia via de eo Mtas V. cogitaret; cum haec res damno non utilitati Mti V. futura sit, multaque per caventiam episcopi in causa potissimum religionis fiat, quae per alios ita commode geri non possunt, utpote in quem oculi omnium semper intenti erant, et qui parentis loco ab omnibus habitus esset.

Miseram hominem meum una cum litteris Mtis V. ad vaivodam Moldaviensem legatione litteris Mtis V. conformi, qui licet per nuncium meum omnia se facturum pollicitus sit, ubi de gratia Mtis V. in se certus extiterit, tamen quo plenius ad ea omnia responderet, episcopum summum illius regni Moldaviensem antistitem et alterum ex boyeris suum praecipuum, cuius consilio et parens illius dum viveret in magnis semper rebus utebatur, ad me misit, quorum legationem ubi auditi erunt, ordine Mti V. perscribam.

Cum vero et proventus regni, ex quibus nulli quidem nunc in promptu sunt, sed qui futuri adhuc erunt, iam Mtas V. intelligat, ad rationem illorum et ea quae necessaria in hoc regno sunt, Mtas V. conferre potest.

Iam igitur et ad salinas pro excidendis salibus et ad auri campsionem si Mtas V. illam ad rationem suam retinere voluerit, et ad solutionem servorum meorum, quo scilicet numero me Mtas V. hic esse vellet, pecunia necessaria esset; cum enim ab eo tempore, quo spectabilem et magnificum quondam dominum comitem a Salmis conveneram, nihil mihi a regno tributum esset, tantumque militum numerum, tum contra factionem serenissimae reginae, tum contra Turcam et duo vicina regna, interea meis tantum sumptibus aluerim: Mtas V. pro sua prudentia facile iudicare potest, quantum in solutionem istarum gentium inpendere debuerim. Supplico igitur Mti V. domino clemen-

Digitized by Google

tissimo, dignetur me suo prudenti consilio instruere, quid mihi in tali statu regni faciendum esse censeat. Deus etc. Ex Nova Arce mea decima nona die augusti, anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V. sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius
episcopus Waradiensis.

Absolutis vero iam litteris homo meus a Zegedino eo tempore advenit, quo unacum dominis generale et Thoma de Nadasd in arce mea nova essem, qui chausum unum illic esse retulit nomine principis Turcarum ad me venturum; verum cum ille postam M^tis^ V. unacum litteris interceptum esse accepisset, ibidem Zegedini illum substetisse dixit, nec sine litteris securitatis ad me venturum. Visum est igitur dominis ipsis, ut pro cognoscendis tantum rebus illum de suo ad me adventu securum redderem.

Turci ut mihi idem servitor meus recensuit, propre Zemlyn et Zalon kemen sunt, pontemque iam in Danubio ad Waradinum Petri absolutum fuisse dicebat.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 254—255. După originalu.

CCCLXXVI.

1551. 1551. Regele *Ferdinandu* invită pe *George Martinuzzi*, se se opună cu tóte forţele beglerbegului, care vine cu armata turcéscă asupra Transilvanici, şi se fortifice cetăţile şi pasurile ţerei.

Viennae 21 augusti 1551.

Ferdinandus etc. Rme in Christo pater, fidelis sincere nobis dilecte. Ea, quae devotio tua per litteras suas 8. et 10. praesentis mensis augusti die ad nos datas nobis significanda duxit, probe omnia intelleximus perspeximusque, ex singulari summaque ipsius erga nos fide susceptaque juvandae regni defensionis cura et sollicitudine profecta esse. Quamobrem istiusmodi devotionis tuae admonitiones et consilia, quae libenter audire plurimique semper facere solemus, ab eadem non nisi grato et clementi animo accipimus, requirentes devotionem tuam, ut etiam imposterum nos de rebus istiusmodi fideliter et diligenter libereque admonere non desistat.

Videtur autem nobis, quantum ad mille homines ex Moravis ad castrum Zolnock pro illius fortificatione mittendos attinet, eos illuc in tempore venire non posse. Quare summopere placent nobis ea, quae a devotione tua ad locum ipsum Zolnock jussa et ordinata sunt, sicuti nobis devotio tua se fecisse

Digitized by Google

perscripsit. Nos quoque tam circa ejusdem castri, quam etiam Agriae fortificationem diligentem curam a nostris adhiberi dudum commisimus, et jam iterum adhuc majorem diligentiam fieri mandavimus, ne illinc nobis, regno fidelibusque subditis nostris irreparabile aliquod damnum oriatur, speramusque eos nihil neglecturos esse.

Praeposituram pro medico devotionis tuae petitam illi gratiose contulimus, prout a marchione devotio tuo etiam cognoscet.

Caeterum cum jam diuina benignitate adiuvante Themeswarium aliaeque partium inferiorum arces ad manus spectabilis et magnifici Andreae de Bathory etc. qui nomine nostro eas recipit, consignatae sint, optamus, velit devotio tua una cum marchione Cassani et commissariis istis nostris in eam curam diligenter incumbere ac consultare, proque praesentium rerum statu necessarias vias et rationes inire, quibus partium illarum tuitioni, defensioni et conservationi cum celeritate prospiciatur et consulatur. Inter alia autem devotio tua etiam omni studio, cura et diligentia apud status, ordines et regnicolas publice vel privatim, prout eidem devotioni tuae ac bellico locumtenenti et comiti Thomae de Nadasd oportunius et consultius videbitur, instare et promovere velit, ut si necesse fuerit, contra Beglerbegum majoribus, quibus fieri possit, viribus bonoque ordine non solum insurgant, sed etiam ad fortificationes locorum et pasuum contribuant, quum etiam nos episcopatus Transsylvanensis redditus juxta devotionis tuae consilium ad eum usum ordinaverimus, et alioqui omnia, quae ad paternam de ipsis fidelibus nostris curam pertinent, curanda et providenda nullo tempore praetermissuri simus. Cumque praefato bellico locumtenenti marchioni Cassani commiserimus, ut ad ipsam locorum fortificationem necessario faciendam super fructibus et redditibus dicti episcopatus Transsylvanensis pecuniam a devotione tua anticipet, ut videlicet fortificationes hujusmodi quam citissime suscipiantur conficianturque: ideo devotionem tuam clementer requirimus, ut cum eadem se ex ejusdem episcopatus proventibus et redditibus certam et infallibilem solutionem habituram esse, ac quantum illi importent, sciat, velit tam necessarias fortificationes datis ad anticipationem praedictam pecuniis adiuvare, in eoque nobis et regno isti minime deesse, et praeterea res et negotia ista nostra ita dirigere et promovere, ut cum videat nos plurimos maximosque sumptus sustinere, etiam ex ipsa Transsylvaniae provincia reditus aliquos habere et levare possimus, prout tum aequitas, tum necessitas postulant, atque devotionem tuam etiam sponte sua quam diligentissime illa omnia curaturam facturamque esse non dubitamus. Id quod nos erga eandem omni gratia et clementia regia recognoscemus. Dat. Viennae die 21. augusti 1551. Ad fratrem Georgium.

(Collatum cum prothocollo concordat. Laur. mag. not.)

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 18.

Digitized by Google

CCCLXXVII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie margrafului *Castaldo*, că de óră-ce națiunile privilegiate ale Transilvaniei nu voescŭ se contribuéscă nimicŭ pentru fortificarea țerei, dênsulŭ se întrebuințeze pentru scopulŭ acesta veniturile episcopiei catolice din Alba-Iulia.

(Viennae) Die 21. augusti 1551.

Quod status, ordines et regnicolas pro locorum fortificatione et communitione nihil omnino contribuere voluerint, sane non libenter intelleximus. Cum autem per praecedentes litteras nostras tibi mentem et voluntatem nostram aperuerimus, ut videlicet redditus et proventus episcopatus Transsylvanensis in fortificationum usum, sicuti etiam episcopus Waradiensis consuluit, convertantur: poteris igitur quam citissime super eisdem redditibus et proventibus tantam summam, quantam illi important, ab episcopo Waradiensi, cui ea de re nos etiam nunc scripsimus, idque eum facturum confidimus, anticipare et fortificationes magis necessarias fieri curare, atque si ita episcopo Waradiensi, tibi et Thomae de Nadasdy communi consilio videbitur, apud status et ordines, et praesertim apud civitates et loca fortificanda denuo agere et instare, ut cum id ad eorum tuitionem, defensionem et conservationem spectet, videantque nos, licet alioqui maximis et gravissimis sumptibus gravatos, ejus rei pro parte nostra clementem curam suscepisse, velint et ipsi aliquid in rem tam necessariam conferre, ac suae ipsorum saluti, defensioni et conservationi non deese. Quicquid autem, sive operas, sive pecuniariam contributionem, melius, commodius et utilius ea in re obtineri posse judicaveritis, id obtineri sedulo studeatis.

(Collatus etc. Laur. mag. not.)

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 18.

CCCLXXVIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* cere dela *George Martinusiu* se-lŭ informeze despre respunsulŭ, ce-lŭ aducŭ *oratorii Moldovei*, cari aŭ sositŭ la dênsulŭ.

Ferdinandus . . . etc.

Reverendissime . . . etc. Accepimus litteras Devotionis Tuae 19. praesentis mensis die ad nos datas et non dubitamus quin D^tio Tua postea responsum ad omnes suas litteras acceperit. Nos enim ad omnia eius scripta quae hactenus nobis reddita sunt, respondimus, neque opinamur, tabellarium aliquem denuo interceptum esse, sicuto D^tio Tua ex marchione Cassani eius rei rationem latius cognoscet.

Vidimus regestum redituum regni istius nostri Transsylvaniae et cum

Digitized by Google

sumptus quos facere cogimur, ipsos redditus longe superent, sicuti D^tio^ Tua facile diiudicare potest, magnopere confidimus eandem pro sua rerum istarum omnium sufficienti plenoque intelligentia et cognitione longo usu experientiaque parta ita eorundem reddituum administrationem consilio operaque sua directuram esse, sicuti tempore serenissimi quondam regis Joannis quoque fecit, quo nos tum regni istius defendendi et conservandi onus eo melius hoc tempore ferre et sustinere, tum in posterum divino auxilio mediante, istiusmodi praeteritorum sumptuum vigiliarum et laborum aliquem fructum et compensationem habere et consequi valeamus. Qua de re D^tio^ tua clementem et condignam remunerationem a nobis acceptura est.

Quod nos D^tio^ Tua ad regni istius defensionem cum iam totum sit in potestatem nostram redactum, hortatur, nos sane omnia ad id pertinentia omnibus possibilibus modis, viis et rationibus curare et providere studemus. Cum autem negotium tractatus satis diu protractum sit, et praeterea Themesvarii et aliae partium inferiorum arces, ipsis demum hostibus prae foribus fere existentibus nobis consignatae fuerint nosque speraverimus illas a comite Themesiensi melius provisas relictum iri, quam evenit, non possumus non esse de illis arcibus magnopere solliciti, cum ex tam longinquis partibus earum provisio necessaria tam cito sufficienter fieri non potuerit. Et propterea licet opinemur beglerbegum propter inundationem aquarum hoc anno amplius versus Transsylvaniam vel partes illas inferiores non profecturum, vel saltem in traiectione non parum impedimenti et remorationis habiturum; insuper sicut ex variis explorationibus percepimus, ipsum nedum parvum militum numerum, sed etiam paucos expertos et rei militaris peritos secum habere dicatur; tamen D^nem^ Tuam clementer requirimus, ut una cum bellico locumtenente et commissariis nostris conservationis et provisionis dictarum arcium diligentem curam gerere velit, ut donec munitiones nostrae, quae iam in itinere sunt, isthuc adferri possint, ob earum defectum non periclitentur, atque apud status et ordines istius regni res et negocia nostra eo dirigere et promovere in novo conventu, quem non nisi summopere necessarium existimamus, contendat et laboret, ut super fortificationibus locorum et defensione regni consultare, deliberare et prout necessitas expostulat concludere velint, atque ut eo maiore cum fructu in huiusmodi conventu agi possit, D^tio^ Tua cum dicto locumtenente bellico et Thoma de Nadasd, commissariis nostris diligenter deliberet et concludat, quid et qualiter cum statibus regni agendum et tractandum sit, nobisque super eo opinionem suam perscribat, ut si per temporis brevitatem fieri poterit, ea quae necessaria visa fuerint, ante indicti conventus celebrationem rescribere et committere possimus.

Quod ad episcopatum Albensem et alia D^nis^ Tuae equitum et peditum intertentionem pertinentia nos erga D^nem^ Tuam brevi non nisi clementer resolvemus, ita quod D^tio^ Tua re ipsa expertura sit, nos erga eandem non aliter gessisse, quam prout clementem et gratum regem facere decet, erga eum qui sibi et reipublicae christianae nedum gratissima verum etiam utilissima praestitit servitia. Ideoque apud sanctissimum dominum nostrum papam pro conferenda in D^nem^ Tuam cardinalitia dignitate diligenter instetimus et primo

Digitized by Google

quoque tempore optatum responsum habituros esse speramus et aliis quibus poterimus modis eandem D^nem^ Tuam pluribus honoribus et dignitatibus ornare et decorare inclinati sumus.

Moldaviensis vaivodae oratorem isthuc pervenisse praesertim cum ad omnia christianitatis studia iuvanda domini sui propensionem ostendere videatur, libenter intelleximus; expectabimus tamen ulteriorem D^nis^ Tuae informationem, quam se nobis perscripturam esse significavit, ubi eum audiverit.

Quod cziausium turcicum D^tio^ Tua assecuraverit ut ad eam veniat, non improbamus et D^nem^ Tuam gratiose requirimus ut de iis quae chiaus ipse proposuerit, nos sine mora certiores reddat.

De eo vero quod D^tio^ Tua nobis supplicavit et eam consilio nostro instruere dignaremur, quid eidem in tali statu regni faciendum esse censeamus, D^nem^ Tuam benigne hortamur et requirimus, ut ipsa prudenter apud se expendat, quae praesens rerum et regni status exposcat, nobisque suum desuper consilium primo quoque tempore tribuat et pro sua prudentia eum ordinem et modum deliberet suscipiendum, qui nobis ac regno et universae reipublicae christianae commodus et salutaris esse possit: quemadmodum etiam tempore serenissimi quondam Joannis regis et eo defuncto penes illustrem eius filium ducem Joannem dum in regno esset, fecisse dignoscitur, et tanquam rerum experientia et prudentia pollens adhuc optime facere potest. Nos enim intellecta D^nis^ Tuae opinione et consilio, omnia ea quae ad regni et fidelium istorum subditorum nostrorum conservationem et defensionem pertinere, cognoverimus, libenter amplectemur et quantum possible fuerit, executioni demandabimus; non dubitantes quin D^tio^ Tua in hisce omnibus nobis non minus quam antea consilio et auxilio suo praesto futura sit, ipsique regnicolae pro suis etiam viribus ad suam ipsorum conservationem et defensionem contributuri et ita aliis quoque ipsos iuvandi bonum exemplum daturi existant, adeoque nobis et subditis nostris fideliter plantantibus et rigantibus ea quae ad regni et christianitatis conservationem et utilitatem pertinent, etiam dominum deum sua divina gratia praesto futurum et adiuturum, ut quod ad suam laudem et gloriam, suique christiani populi utilitatem incepimus, ipso incrementum praestante iugiter continuemus et manuteneamus. Et haec sunt etc. Datum in nostra civitate Vienna, di XXVIII. mensis augusti anno domini MDLI. etc.

Ferdinandus mp.
J. Jonas D.
Vicecancellarius.

Ad mandatum s. reg. M-tis proprium
J. Jordanus mp.

Titulü externü: Reverendissimo in Christo patri Fratri Georgio . . . etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 257—259. Dupl. originalü.

Digitized by Google

CCCLXXIX.

1551. *M. Mehmet*, beglerbegulŭ Romaniei, invită pe *G. Martinuzziu* se-i tri- 1551.
nită *tributulŭ Transilvaniei*, şi-i face imputări, că regele minorenŭ alŭ Transilvaniei, fără de voia sultanului a încredinţatŭ pe fica regelui Ferdinandŭ, şi în modulŭ acesta a adusŭ armată străină în ţeră.

Mense augusto a. 1551.

Domino sequaci Messiae et fidei Jhesu nomine Berata, hoc est monacho salutem.

Significamus vobis, quod misistis ad nos litteras, quibus nobis ostendistis, quod etiam nunc, ut antea, potentissimo dno nostro fideles et obedientes existatis; et quod male vos habeat nonnullos minus bene de vobis locutos fuisse. Sed res utcumque se habeant, scimus, quod justi estis; et chiaussio ad vos misso salvum conductum dedistis, simulque petiistis, ut nos quoque vestris hominibus ad nos veniendi et rursus recedendi salvum conductum concedamus. Ex litteris dni sanziacki Segediensis, quas vos ipsi misistis, intellectum est, tributum per vos una cum Aly Chiaus collectum et transmissum, et propter quas causas Germani conati sunt in Transsylvania imperare, videlicet propterea quod filia Ferdinandi desponsata sit filio Joannis; idque factum esse nobis declaravistis. Omnia itaque, quae dicta sunt, nobis sunt demonstrata; sed quod ab illo tempore vos erga potentissimum dnum fideles et rectos exhibueritis, non apparet; aliud quidem de vobis expectabamus. Et licet jam plus est quam unus mensis, quod cum invicto exercitu nostro hic moramur, tamen nullus quidem homo ad nos a vobis missus est vel advenit; si itaque non defecistis, sed adhuc estis obedientes potentissimo domino cur non misistis ad nos homines vestros? Et si magnitudini ejus tributum misissetis, de eo certe debebatis nos certiores facere, ac ad nos ejusmodi tributum expedire, quo nos illud ulterius transmittere potuissemus. Si igitur fideles et sinceri adhuc fueritis potentissimo dno, et tributum nec dum miseritis, tum mittite illud ad nos, ut possimus id deinde ulterius expedire.

Praeterea filius regis servitor est potentissimi domini nostri, et regnum Transsylvaniae de speciali gratia ei in sanziackatum concessum est, et hac ratione ipse magnitudini ejus subditus est. Si itaque voluit cum virgine aliqua matrimonium contrahere, potentissimus dominus noster habet amicitiam et propinquitatem inter ethnicos principes, ex quibus ipse filius regis Joannis sibi cum voluntate et mandato potentissimi domini nostri sponsam deligere potuisset, nec opus fuisset ducere filiam Ferdinandi et regnum Transsylvaniae hostibus complere.

Et ne vobis a sublimi porta potentissimi domini nostri ullum damnum inferatur; misimus ad vos hominem nostrum nomine Dervisch, et alium nomine Nendzal, ut vos recte geratis. Praeterea allata sunt a potentissimo domino nostro firmissima mandata, quae penes nos sunt; propterea mittatis nuncios vestros ad nos, ut istiusmodi mandata per ipsos ad vos perferantur. Per deum, quod illi nuncio vestro nullam faciemus injuriam vel malum; et

Digitized by Google

si vos ipsi etiam personaliter ad nos veniretis, nihil esset vobis timendum, quod aliquid vobis praeter aequitatem fieret, nedum quod nuncius vester laedatur, immo talia ne cogitaremus quidem. Quapropter debetis ipsum nuncium primo quoque tempore ad nos expedire. Datum in fine mensis Schaban, hoc est in fine augusti, anno 957 (secundum nostrum numerum MDLI). Mehmeth.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 20. — Fray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 282—284.

CCCLXXX.

1551. 1551. Sultanulŭ *Solimanŭ* invită pe *George Martinusiu* şi pe nobilimea Transilvaniei se scótă pe Germani din ţéră, şi se ţină domnŭ în Transilvania pe fiulŭ reginei Isabella; la casŭ din contră vorŭ intra în Transilvania trupele turcesci, *voivodulŭi Moldovei şi altŭ Ţĕrei-românesci*, vorŭ tăia pe toţi trădătorii şi vorŭ duce poporulŭ în captivitate.

Fratri, reliquisque Dominis, et Nobilibus Transsilvaniae incolis, qui Messiae adhaerent, et fidem Christi sequuntur. Frater, et vos reliqui Domini Transsilvanienses, quando ad vos pervenerit praesens potentissimum nostrum mandatum nostrum, notum sit vobis, Petrum Petrovich litteras ad potentissimam Portam nostram misisse, quibus nobis significavit omnia, quae in Transsilvania sunt acta. Cum itaque Transsilvania filio regis in Sanziakatum concessa fuerit, ipseque nunc sit Servitor, et subditus noster, sicut et pater ejus fuit servus, et subditus noster, necesse est, ut nos eundem regis filium protegendum suscipiamus. Proinde, si patiemini filium regium a gentibus Germanis abduci, faciemus vos omnes, sine ulla misericordia, gladio in frusta secari. Eapropter res vestras disponere ita debetis, ut filium regis pro domino vestro in regno retineatis. Praeterea mando, et edito vobis, ut Magnitudini nostrae fideles vos exhibeatis, et attendatis, ne regnum hoc devastetur, ac sitis animo virili, quia jam injunctum est subditis meis, dominis Sangiakis, Silistriensi, et Widinensi, ut expeditionem in ulteriore Danubii parte promoveant, qui, Deo volente, hostes, regis filium, et reginam invadentes facile sunt expressuri, et profligaturi, ut deinceps regnum Transsilvaniae, in pace, et tranquillitate permanere possit.

Porro, nos quoque vestigiis consequemur una cum aulicis, et invictissimo exercitu nostro Beglerbegum Romaniae, ipseque Chanus Tartariae nunc moratur in confinibus, cum ingentibus copiis, ad numerum octoginta millium ascendentibus, exspectans mandata Beglerbegi. Si itaque Germanici exercitus e regno Transsilvaniae non ejecti fuerint, et vos quoque injusti deprehendemini, permittentes filio regis, et reginae vim inferri, tum universus exercitus noster congregatus ex hac parte, Chanus vero Tartariae simul cum

Digitized by Google

praedictis Sangiakis, et Moldaviensi, Valachiensique Vajvodis, ex altera parte, sunt invasuri regnum Transsilvaniae, omnesque seditiosos oppressuri, et trucidaturi, depraedantes, et populum abducentes. Sed si filio regis fideles fueritis, tum, ut antea, in dominiis, castris, et villis, quieti, et pacifici vivetis, et nos singulari vos clementia nostra prosequemur, et regnum Transsilvaniae certe sub illius jurisdictione manebit, quia ipse est filius antiqui Subditi, et Servitoris nostri, ac noster etiam Servitor.

Donec igitur nobis fidelis exstiterit, ipsa Transsilvania, ei, et generi suo, nunquam eripietur, ac si hostis aliquis contra eum insurrexerit, et fidelis exercitus noster de eo certior factus fuerit, sicut omnino fieri debet, ipse providebit pro primo anno, et hoc praesenti anno exercitum nostrum, non aliam ob causam in illas partes expedivimus, quam ut pro nostra in filium regis propensa voluntate, ipsi subsidio veniret. Quare vos quoque excitemini, et estote diligentes, praesentibusque mandatis nostris, per quae voluntatem vobis nostram patefecimus, pareatis, et fidem adhibeatis. Datum in mense Schaban, qui est Augustus, anno 957. Secundum vestrum numerum autem, 1551. In Constantinopoli.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 285–287.

CCCLXXXI.

1551. *George Martinusiu* informéză pe regele *Ferdinandiŭ*, că Turcii promitŭ *libertate de iobăgiă* ţeranilorŭ din Bănatŭ, şi aceleaşi promisiuni le facŭ şi ţeranilorŭ din Transilvania, cari credŭ uşorŭ aceste promisiuni, din causă, că tirănia nobililorŭ este aşa de mare, în cât afară de femei şi de copii, ei tóte le răpescŭ dela ţerani. 1551.

Sacratissima regia Maiestas . . . etc.

Hodie unus ex meis Chanadino advenit, qui refert Turcas rusticis ubique fide caesaris immunitatem polliceri, quare effectum est, ut ex Rascianis quoque aliqui ad Turcam deficerent, visaque hac Rascianorum defectione et nostris verba dare incipiunt ut et istos hac ratione ad se alliciant. Homines autem in oppressione constituti verbis eiusmodi facile credunt, cum tamen sub hac spe libertatis extremam servitutem recipiant. Huius autem defectionis occasionem (si quid tale acciderit) nos soli damus, cum in tanta oppressione rusticos teneamus, ut, excepto hoc uno quod uxóres et liberi illis non eripiantur, omnem crudelitatem in illos exerceamus; propterea si M^ti^ V. videbitur, forsitan non esset alienum, si M^tas^ quoque V. animum vulgi ad se alliceret, proposita illis libertate, in quam eos asserere vellet litterasque suas publicas de hac re statim per primum cursorem ad omnes partes mitteret, ut cognoscerent ad omnes status et ordines M^tem^ V. curam habituram; ut deus quoque per hanc rusticis redditam libertatem facilius placeretur.

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 51.

Digitized by Google

CCCLXXXII.

1551. 1551. *Ștefanii Losoncy* informéză pe generalulu Castaldo, că a datu ordine orășeloru *Caransebeșiu* și *Lugoșiu* din Bănatu se pună pe iobagi în arme, ca se lupte pentru regele Ferdinandu.

Illustrissime domine dne et patrone mihi observandissime, Seruiciorum meorum paratissimam commendacionem. Notum facio d. vestre Ill. quod mutuo consilio cum magnifico dno Castrorum magistro deliberato, Mag^{cum} dominum Nicolaum de Bathor, cum Quingentis Equitibus ad partes Castri Bechkereke Nudiustercius expedieramus, ex racione ne Thurci quandoque particulatim ad nostras partes excurrere presumant. Colonorum eciam animi Illarum parcium ut magis confortentur. Eodem die Idem quoque Dominus Castrorum Magister ad Revisenda Castra Beche et Bechkereke profectus fuerat, vt perlustratis vniuersis Castrorum Necessitatibus inde rediens, omnia Negocia eorum d. vre Ill^{me} clarius et suo modo perscribi possint, Qui hesterna die rediere, et quo pacto Castra prefata do. sua Mag^{ca} reuiderit, ac que eciam Nova Interim superuenere, Ill^{e} do. vre sua Magificencia omnia satis aperte et constanter perscripsit, Que nobis hic facere oporteat nichil negligimus, sed gentes vndique congregamus, Scripsimus ad Mag^{cum} dominum Franciscum Pathoche, et omnes Comitatus, Misimus eciam specialem hominem ad Ciuitates Karansebes et Lwgas, quibus nomine et in persona sue M^{tis} strictissime mandavimus, vt sine dilacione Aliquali assumptis vniuersis eorundem colonis, viritim Armis bene instructi Insurgere et pro Regie M^{ti} prestita fidelitate in patrie defensionem huc confluere velint, et debeat, quos in Castra condescendi faciemus, Rasciani soluti erunt insimul hodierna die ex Mandato nostro hic comparebunt Reliquos eciam Insolutos Rascianos cicius assumemus, et Illos omnes in Castris sistemus, interim et Spect^{lis} Mg^{cus} dominus andreas de Bathor etiam aderit, proinde do. Vra. Ill. quicquid optimum est, Maturo tempore facere velit. Res enim moram non patitur, perscripseram superioribus diebus do. vestre Ill. quod Michael Somlyay in oppido Wanya templum fortificare incepisset, quod quidem fortificarat, vbi servitores ipsius se recluserant, et non mediocrem inter oppidanos Tyrannidem exercebat, Inter eosdem colonos, erat quidam Seruitor meus, cum quo Coloni templum Inuadunt et expugnant, Nonnulli ex Colonis wlnerati, aly occisi extitere, Seruitores tamen ipsius Somlyay a templo sine Impedimento dimisere, et officialem eius prefatus Seruitor meus, ab impetu colonorum in eum Irruencium liberum facit, admonetque illum, velit esse Immunis ab omni rixa, ne a colonis alioqui in eum sevientibus wlnvs aut mortem subeat, qui hisce admonicionibus non aquiescens, exorsus est colonis multos Imponere minas, et futurum Illis periculum predicere, qui exclamantes in eum Irruerunt, atque Ibidem occiderunt, haud diffido, quin (dom. R^{us} et sr. dominus), Reverendissimus hanc rem longe seuerius dominacioni vestre Ill. declaret, Certa tamen sit do. vestra Ill. eciam si per proprium hominem suum reuideri voluerit,

Digitized by Google

secus quid, vt premisi, Ill. do vra. non experietur, Quare dominacioni vestre Ill. eciam atque eciam supplico, dignetur cum eodem domino Reverendissimo tractare ac diffinire, vt iam tandem oppidum Illud Juxta continenciam preceptoriarum Regie Mtis mihi restituatur, ne plures contumelias sufferre cogar, Video enim nichil ad Regni defensionem conducere, neque conclusionibus dominacionum vestrarum ipsius Restitucionem obesse, quod si euenire cernerem, vtique hoc presenti tempore ab eius Recuperacione Immunis esse paratus essem. Quemadmodum Rasciani plusquam sexingentos meos colonos hereditarios possident, pro quibus nunc restituiſaciendis Mtem Regiam nec do. vram Ill. offendere volo, scio enim aperte, quod tam defensioni Terre huius quam Transaccionibus dominacionum vestrarum, cum eisdem firmatis plurimum obesset, et si videam Illis in eternum priuari debere, ob has prefatas raciones pro eis non Intercedam, nisi tempore opportuno superveniente.

Ceterum scripseram nuper dominacioni vre Ill. quod ad Literas eiusdem quibus Ill. do. vra de priuato meo negocio Scripserat, per Tabellionem occurrentem responderem, de eodem negocio Mtas quoque Regia ad me scripsit, Intelligo tamen ista ex speciali, do. vre Ill. apud eius Mtem promocione et singulari suo erga me fauore, quo prosequitur euenisse, quod do. vre Ill. perpetuo reseruire contendam. Sua Mtas Sacra ad assumendum hoc officium cum Collega, Magnifico domino Georgio Seredy, admonet, quemadmodum et do. vra Ill. mihi perscripserat, Quamuis me existimabam, post Suam Mtem S. ipsum dominum Seredy precelisse, Maiorique in statu haberi, constat namque toti Regno me et Nacione esse maiorem, et dominium post eius Mtem S. maius habere quam dominus Seredy habeat, et vt ingenue fatear mihi non omnino placet, Sed quoniam vnum hoc me movet, quod Sue Mtati S. semper ab Ineunte ętate mea obedienter ac fideliter inseruiverim, neque in Sue Mtis negocys vllas mutaciones rerum facere solitus sum, verum et deinceps sue Mti S. fideliter inservire et sub eius Maiis fidelitate mortem subire decrevi.

Alterum me movit quod do. vram Ill. singularem patronum meum delegi, studebo vt omnis do. vre Ill. promocio apud suam Mtem S. de me facta, Illesa ac firma, per me maneant, ne quid sua Mtas Sacr. conqueri de me possit, quo minus, commendacioni do. vre Ill. satisfecerim. Itaque me totum consilio do. vre Ill. submitto, quam obserco, dignetur qualitatem tam Condicionis et persone meę, quam eciam ipsius dni Seredy discernere, confido autem in do. vra Ill. quod diminucionem persone meę diffugere dignabitur, maximum tamen necessarium est, vt omnia bono ac firmo ordine componantur ne In negocys ac seruicys sue Mtis S. suo tempore defectus paciatur, quicquid Ill. do. vra mihi consuluerit, eius consilio et mandato uti domini et patris mei confidentissime obtemperare atque acquiescere paratissimum me offero, sed vt Intelligo quas practicas dnus Revmus de Gubernacione huius terre habeat, quas Ill. do. vra ex Literis dni Castrorum Magistri clarissime cognoscet, ne forte alius Inuenietur modus, Ego vero quocunque in Statu meliori fuero, id totum ex gratuita do. vre Ill. in me liberalitate obseruo, quod sempiterne Seruitutis meę officys apud Ill. do. vram promereri studebo

Preterea, dum essemus Lyppę, Solutor hic existens, nunciauerat mihi,

Digitized by Google

vt In lustracione meos equites priores ad Equites 300. supplerem, haberet enim in commissis ad totidem mihi solui debere. In ea Lustracione Lyppensi deficiebam Equitibus 18. posteaquam tamen hic sumus, longe plures quam 300 alui et aleo, bonis apparatibus instructos, et Idem solutor ad eosdem 300 Equites pro vno mense solucionem prestitit, Dixit tamen postea a Mgro Lustracionum mandatum accepisse, ne ad plures quam ducentum Equites soluere debeat, Ego vero non sine Magna summa pecuniaria illos alui, propterea do. vram Ill. rogo, ne numerum 300 equitum diminui sinat, sed prout semel constanter assecuratus sum, ita solucio ad eosdem prestari debeat, Seruet altissimus dnus Deus do. vram Ill. semper felicissimam. Ex Arce Themesiensi Sexta die Septembris 1551.

V. J. D.

deditissimus seruitor

Stephanus Losoncy.

Krassó vármegye története, IV. pag. 55—58. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCLXXXIII.

1551. 1551. *George Martinustu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, informéză pe papa *Iuliu III.* despre causele, pentru cari dĕnsulŭ a *supusŭ Transilvania regelui germaniĭ*, anume, că după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya dĕnsulŭ a rĕmasŭ tutorŭ testamentarŭ alŭ reginei Isabella şi alŭ fiului seŭ minorenŭ, şi cu tóte că sultanulŭ promitea tótă libertatea pentru Transilvania, însă dĕnsulŭ cunoscĕndŭ caracterulŭ Turciloru, a creḑutŭ, că e mai bine se incredinţeze Transilvania în mânile acelora, de cari o légă religiunea şi intercsele sale politice; în anulŭ trecutŭ sultanulŭ a trimisŭ pe paşa din Buda cu o trupă de 20,000 ostaşi, şi pe *voivodulŭ Moldovei* şi alŭ *Ţerei-românesci* cu tótă puterea lorŭ, ca se ocupe Transilvania, ér pe regina Isabella şi pe fiulŭ dĕnsei se-i ducă in Turcia. *Voivodulŭ Ţĕrei-românesci* a şi intratŭ în Transilvania, însă a fostŭ respinsŭ de armata ardeléncă condusă de căpitanulŭ Ionŭ Kendi, ér *Ilie, fratele voivodului din Moldova*, însoţitŭ de Turci şi de Tătari, a devastatŭ ţinutulŭ Secuilorŭ din Transilvania; pentru aceste motive dĕnsulŭ a predatŭ Transilvania în mânile regelui Ferdinandŭ, care a şi logodutŭ pe o fică a sa cu fiulŭ regelui Ioanŭ, în semnŭ că va avé aceeaşi iubire şi grijă de dĕnsulŭ ca şi de fii sei.

Beatissime in Christo Pater, et Domine, Domine mi Clementissime! Post oscula pedum Sanctitatis Vestrae beatorum etc.

Mortuo Joanne rege Hungariae, Domino et benefactore meo clementissimo piae memoriae, cum in tutelam Serenissimae reginae viduae, ejusque illustrissimi filii, ex testamento ipsius defunctae Majestatis succesissem, etsi videbam, quam dura mihi provincia, ultima ipsius defuncti Principis voluntate imposita esset, tamen cum nec illius in me clementiam propter innumera be-

Digitized by Google

neficia ignorare, nec autoritatem aspernari, nec voluntatem negligere deberem, ferebam eo studio, et industria fretus non tam meis viribus, quam Christianorum Principum praesidio, quos me in causa tam utili, et necessaria, minime deserturos confidebam. Itaque cum ad beneficii memoria ratio quoque illa, quae posteris posset salutaris, accederet, ut exstarent publici in hostem odii, defensione Principum Christianorum monumenta sempiterna, non aliud per decem annos, a morte ipsius Serenissimi regis Joannis agebam, quam ut regnum istud, in bonum totius rei publicae Christianae salvum ab immanissimorum hostium tyrannide conservarem. Et quamvis Turca obsequiis nostris delinitus, omnem securitatem retinendae libertatis nobis promitteret, tamen cum de illius ingenio, maxima accepta clade, edocti essemus, cum me semper et honestitatis ratio, et causa salutis adducebat, ut iis potissimum regnum istud tuendum committerem, quibuscum nos et causa patriae, et religionis sinceritas conjungeret.

Cum igitur in placando hoste, dum coeptum opus absolverem, et solutione tributi, et magna munerum largitione solicitus essem, non minus et apud Sanctissimum Dominum nostrum Paulum III. Pontificem Maximum supplex eram, ut ad tuendas has regni Hungariae reliquias, Principes Christianos suis monitis invitaret. Ne autem hostis ab instituto discederet subdolum ejus animum aperte praeterito anno ostendebat, cum Praefectum Budensem Kazzon Bassam cum viginti [1] millibus exercitatorum militum ab Hungaria, ex Moldavia autem, et Transalpinis omnes regnorum illorum copias, ad occupandam Transsilvaniam, Serenissimamque reginam viduam, una cum ejus illustrissimo filio, in Turciam deferendam mitteret [2]. Cumque jam Turcae intra terminos regni Transsilvaniae constituti, loca omnia, in quibus consederant, igne, ferroque vastarent, interim dum praesidia Christianorum Principum adessent, ne quid in tuenda salute nostra a nobis praetermissum esse videretur, cunctis subito regni viribus obviam hosti prodire visum est. Motis igitur Castris, dum recta contra hostem properamus, Transalpinensem Vajvodam, magna manu superatis alpibus, in Transsilvaniam penetrasse, exploratores retulerunt. Praemisso itaque cum mille quingentis equitibus Joanne Kendi, viro inter Nobiles primario, illos non solum fudit, fugavitque, verum etiam acceptis illorum vexillis, praeda circiter 3000. equorum [3] potitus est. Quapropter hostis diffisus ex hac re suis viribus, magna etiam ab incolis terrae illius, qui vias omnes, et aditus intercisis arboribus praecluserant, clade accepta, tanta in reditu celeritate usus est, dum viarum angustias vereretur, ut fugae similem discessum praebuisse videretur.

Post quorum discessum, cum Stephanus frater germanus Eliae Vajvodae Moldaviensis, qui ante adventum Turcarum, Transsilvaniam bello tentaverat, armis nostrorum repulsus esset, Elias frater ejus hanc injuriam ulcisci cupiens, Principis etiam Turcarum adactus imperio; una cum Turcis, et Tartaris, eam regni Transsilvaniae partem, quam Siculi incolunt, invasisse, nun-

1) Ad Palatinum Kheni scripserat, 16000. fuisse.

2) Et tamen Solymannus imperabat, puerum coronari regem, ut alibi memoratum est.

3) Videtur memoria lapsus esse, cum alias ad Palatinum Kheni scribens, 5000. equorum in partem praedae venisse affirmarit. *(Pray.)*

Digitized by Google

ciatum est, Dato igitur signo, eo contendere coepimus. Verum cum hi, quibus praesidium ferendum erat, magno locorum intervallo a nobis distarent, neque per conditionem temporis ea celeritas adhiberi posset, quam res ipsa postulabat, centum, triginta pagis igne consumtis, ac tribus millibus hominum in Servitutem abductis, prius hostis e regno discessit, quam nos illum assequi potuissemus. Bellum igitur hyeme diremtum est.

Quae cum isto quoque anno praesenti ab hoste fieri animadverterem, quo potissimum pro petenda ope confugerem, praeter Sacratissimam, et Catholicam Caesaream ac regiam Majestatem Romanorum, habebam neminem. Hos igitur causa regni istius eisdem proposita, efflagitare coepi, ac per misericordiam Dei obsecrare, ut, habita primum ratione Serenissimae reginae viduae, ejusque illustrissimi filii, qui in meam fidem, et tutelam, ultima voce Serenissimi defuncti regis, commendati exstitissent, loco tuto, et pro dignitate eorum convenienti, eisdem designato, regno jam jam perituro praesidium ferrent, nec illud in eas aerumnas, una cum maxima aliorum regnorum clade, incidere paterentur. Exauditus igitur cum essem a Serenissimis Principibus, regnumque Transsilvaniae, una cum reliqua parte Hungariae, quae sub ditione filii regis fuerat, in potestatem Sacrae regiae Majestatis Romanorum, sine tumultu, et sangvine, Dei beneficio, tradidissem, quo clementia ipsius Sacrae regiae Majestatis supra omnia alia beneficia in viduam reginam, ejusque filium magis conspicua foret, unam ex Serenissimis filiabus suis, Joannam nomine, filio regis Joannis, non sine magna omnium nostrum gratulatione, despondit, ut in eo amore, quo puerum reginm complexa esset, curam quoque regni istius, non minore affectu se suscepisse testaretur.

Quae omnia etsi optimo in regnum istud animo ab ipsa regia Majestate fieri videam, quae et vitam pro salute rei publicae Christianae impendere non dubitaret, quantum tamen vires solius istius Principis contra tam potentem hostem valeant, Sanctitas Vestra optime judicare potest. Si igitur cura, et defensio Sanctitatis Vestrae, si aliorum Principum firma, et tuta praesidia defuerint, salvum regnum istud consistere non potest. Et quemadmodum Imperia iisdem artibus, quibus illud ab initio partum est, retineri consveverint, non alia ratione et Transsilvania, quae regni Hungariae provincia est, defendi potest, nisi illa, quam Majores Hungariae in tuenda eorum patria adhibere soliti erant, quorum sangvine ad limites regni istius, dum pro religione, et libertate, acerrime cum hostibus depugnarent, maduisse, eorum historiae testantur.

Supplico igitur Sanctitati Vestrae, Domino clementissimo, dignetur Sanctitas Vestra ad retinendam hanc Hungariae partem, ad quam eripiendam omnem nunc cogitationem suam hostis intendit, sua pia, et sedula invitatione Principes Christianos inducere. Quo autem loco, quam apto, quam commodo, quam ad res omnes feliciter gerendas convenienti, Transsilvania sita sit, Illustrissimus Dominus Joan. Bapt. Castaldus, Marchio de Cassana, Sacrae regiae Majestatis Romanorum Capitaneus generalis, qui oculis suis ex editissimo quodam monte, omnes regni Transsilvaniae terminos conspicatus est, Sanctitati Vestrae, nacta occasione, coram referre potest, ut ad reprimendos hostium

Digitized by Google

conatus, sive in Hungariam, sive in Poloniam, quo ille sibi iter ad totam Christianitatem parare instituerat, illi erumpere vellent, nec melior, nec utilior Transsilvania esse possit. Ad quam rem Status regni Hungariae nos imprimis hortari debet, cujus partes cum sub regibus Hungariae, salvae adhuc essent etiam post cladem saepius a Turcis acceptam, manebat tamen forma illa Imperii, quae nobis spem diutius retinendae libertatis promitteret. Postea, quam vero in has angustias res nostrae redactae sunt, hac parte regni amissa, quid tandem nobis sperandum sit, non facile affirmaverim, ut longe major calamitas ex suscepta defensione, si neglecta fuerit, nunc nobis, et toti rei publicae Christianae immineat, quam quisquam vel sperare unquam potuisset. Quae pericula nullius alterius, quam Sanctitatis Vestrae studio et cura depelli possunt, quod ut pro incremento totius reipublicae Christianae Sanctitas Vestra suscipere dignetur, Sanctitati Vestrae, Domino clementissimo supplico humillime, cum hostis ipse nunc in visceribus regni haereat, rapinisque, et caede, omnia contaminet. Deus Opt. Max. Sanctitatem pro incremento Ecclesiae Dei conservet incolumem. Ex castello meo Alvincz, 7. die mensis Septembris anno 1551.

Ejusdem Sanctitatis Vestrae

humillimus

Frater Georgius
Episcopus Varadiensis etc.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 290—297.

CCCLXXXIV.

1551. *George Martinusiu* informéză pe colegiulŭ cardinalilorŭ din Roma, despre starea lucrurilorŭ din *Transilvania* după mórtea regelui Ioanŭ Zapolya, şi amintesce că dênsulŭ a făcutŭ ca *Ferdinandŭ* se căştige *Transilvania* fără revoluţiune şi fără versare de sânge. 1551.

Illustrissimi ac reverendissimi in Christo patres et domini *etc.*

Saepe quidem et antea cum sanctissimus dominus Paulus tertius pontifex maximus piae memoriae nondum e vivis decessisset, et sanctae illi sedi apostolicae, quam mihi ad omnes actiones meas unicum et salutare praesidium esse constitui, et aliis principibus christianis, causam regni istius aperui, enumeratis omnibus malis, quibus illud a principe Turcarum immanissimo iactaretur, ut praevisa tanta tempestate, quae universam rempublicam christianam invasura foret, oportune ad depulsionem tantorum malorum consulerent ac ad extinguenda initia tantae cladis, reliquos etiam pro ferendo auxilio invitarent. Nunc tamen iterum hoc ipsum in amplissimo illo consensu Domina-

Digitized by Google

tionum Vestrarum rev^marum facere volui, ne rebus reipublicae christianae essem unquam defuturus. Hac vero ratione potissimum ego huius causae patronus extiteram, quod post mortem serenissimi quondam principis domini Joannis regis Hungariae etc. domini et benefactoris mei clementissimi non solum cura serenissimae reginae viduae eiusque illustrissimi filii; verum etiam totius istius regni Hungariae quae sub ditione defuncti ipsius principis fuerat et provinciae Transsylvaniae administratio mihi ab ipso mortuo rege imposita esset; cui cum decem annos praefuissem, furoremque et domesticorum et externorum hostium tulissem gravissimum, non aliud tamen interim agebam, quam ut retenta rabie hostium regnum Hungariae unacum Transsylvania christianis principibus tuendum committerem, quorum opera libertatem regni Hungariae sub turcica potestate amissam facilius recuperari posse confiderem; in quare quantum mihi vel autoritas sanctissimi defuncti pontificis vel D^num V. rev^marum in persuadendo apud principes christianos prudentia profuerit, rerum praesentium status ostendit ut et pacis constituendae rationem et belli gerendi potestatem apud easdem esse non dubitarem.

Rebus igitur serenissimae reginae viduae eiusque illustrissimi filii apud sacram regiam Maiestatem, dominum meum clementissimum optime constitutis ac eisdem in loco tuto et pro dignitate eorum convenienti collocatis, perfeci dei optimi auxilio, ut et provincia Transsylvania et tota ea parte Hungariae, quae sub ditione filii regis defuncti fuerat, M^tas ipsa regia sine tumultu et et sanguine potiretur, cuius pietate, qua ille erga rempublicam christianam ducitur mortem quoque pro illa oppetere non dubitans, quid praeclarius, quid sanctius unquam esse potest? Verum cum unius illius principis vires contra totius reipublicae christianae hostem impares sint, D^nes V. rev^mae quas deus ipse tanquam luminaria quaedam non solum ad orthodoxae fidei conservationem gubernationemque ecclesiae suae sanctae, verum etiam ad defensionem christianitatis in celeberrimo illo loco esse voluit, rogo quam possum diligentissime, habita ratione tam nobilissimae provinciae, tam sanctissimum dominum nostrum, quam reliquos principes christianos ad istius conservationem invitare velint, de cuius dignitate nec satis commode me dicere posse video, nec illius situm ad omnes res contra hostem feliciter gerendas satis praedicare, ut quocunque se hostis ad turbandum reipublicae christianae statum terrestri expeditione vertere voluerit, quantum ad situm regionis istius attinet, Transsylvania illa sit, quae conatus hostium non solum remorari, sed etiam vires illius et debilitare et frangere possit. Si igitur D^nes V. rev^mae incolumes esse, si curam reipublicae christianae, quam humeris suis sustinent, retinere voluerint, primum illud ab eisdem omni studio impetrare contendo, ut quam acerrime iniuriam a multis iam omnis regno isti illatam ab hostibus vindicandam, ut quam fortissime efferis illis hominibus resistendum curent, illudque cogitent nisi tempestive in hac regni istius causa animum sanctissimus dominus noster et reliqui principes christiani ostenderint, eo brevi prorumpere hostium cupiditatem et scelus et audaciam, ut non in isto tantum regno, sed in tota republica christiana in ipsa denique urbe flammam incendiorum hostilium, infinitamque christianorum cedem ubique et visurae et auditurae sint. Qui cum nunc quoque in

Digitized by Google

istius regni visceribus haereant rapinisque et cede omnia contaminent, vereor ne defensio quae ab ipsa sacra regia M^te optimo quidem in rempublicam christianam studio suscepta est, extremos luctus, perpetuumque nobis exitium brevi sit allatura. Ut igitur saluti reipublicae christianae, ut nomini et dignitati ipsarum D^num V. rev^marum in hoc primo quoque tempore consulere velint, easdem per amorem domini nostri Jesu Christi supplico quam humillime; nec impossibile hoc ipsum, quod postulo, D^nes V. esse putent, cum nihil sit tam difficile quod non studio, cura, diligentia denique ipsa confici possit, animus igitur tantum accedat, oportet, quo ista agere velint, deus ipse reliqua praeter expectationem nostram suppeditabit. *etc.* Datum in castello meo Alwyncz 7. die septembris anno domini MDLI.

Earundem D-num V. ill-marum ac rev-marum

deditissimus servitor

Frater Georgius, episcopus Waradiensis.

Pe dosă: Exemplum litterarum ad collegium cardinalium.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 259—261. Copie contemporană în archiva imperială din Viena.

CCCLXXXV.

1551. *George Martinusiu*, respunde lui *Mehmet*, beglerbegului din Romania, că a fostŭ şi va fi totŭ de una credinciosŭ sultanului turcescŭ, şi va plăti pe fie-care anŭ tributulŭ *Transilvaniei*, până când ţera acésta se va afla în mânile sale. 1551.

Albae Juliae 10 Sept. 1551.

Litteras tuas intellexi, in quibus mihi scribis, si fidelis sum, pacem et benedictionem; si vero infidelis, indignatione et oppressionem; et ut meminisse debeam fidei et juramenti mei invictissimo caesari praestiti, et alia quaecunque scripsisti, intellexi. Scias igitur, quod quemadmodum ego potentissimo caesari ab initio verax et fidelis fui, ita et nunc verax et fidelis sum, eroque etiam in posterum; et ab eo tempore quo regnum istud post filium regis in manibus mei fuit, singulis annis tributum caesaris ad foelicem portam caesaris fideliter misi, quemadmodum etiam nunc ordinavi et intromisi, deinceps quoque ita mittere curabo. Ubi autem scribis mihi, quod Andreas Bathori Lyppam ingressus est, notum sit tibi, quod arces Lyppa et Solymos non fuerunt in meis manibus, sed post obitum regiae majestatis fuerunt in manibus Petri Petrovich. Nunc apparuerunt omnia negotia meorum inimicorum et meorum proditorum, qui me apud potentissimum caesarem omni tempore deferebant, ipsi infideles facti sunt; ego vero fidelis inventus sum, et quic-

Digitized by Google

quid est in meis manibus post filium regis, quemadmodum caesar mihi demandavit, gratia deo, omnia sunt in pace, superstite potentissimo caesare. Et quamvis illius disturbii causa, quem inimici mei suscitaverant, venerat aliquis exercitus Germanorum in hoc regnum; sed ex illis jam aliqui exierunt Inveniemus autem deo juvante viam, ut etiam isti, qui hic sunt, exibunt; et ab istis neque potentissimo caesari aliqua infidelitas, neque huic regno aliquod damnum erit. Quod vero scribis de filio regis, hoc regnum est et nunc filii regis, totumque est in potestate et manibus meis post filium regis. Si quis aliud dixerit, verbis illius ne credatis, quia non vera loquitur. Hoc enim modo etiam Beglerbegus Budensis Rassum-Passa [1] anno praeterito contra me insurrexerat, quia me detulerant in porta caesaris, quod non essem fidelis caesari; tunc tamen aperta sunt mendacia eorum, et mea fidelia servitia; nunc quoque similiter facere vellent. Confido tamen in deo, quod mendacia et proditiones meorum inimicorum recident in capita eorum: ego vero verax et fidelis inveniar. Si autem velis intelligere causam, cur filius regis e regno isto exierit, non in alienam terram profectus est, sed in propria sua civitate Cassoviensi. Propter hanc causam, quia volui, me superstite, ei uxorem ordinare, neque potui ei invenire digniorem, et quae magis ei conveniret, uxorem, nisi filiam serīi regis Romanorum; quia intellexi eum cum caesare pacem habere, ideo ei ordinavi filiam illius regis, et propterea Cassoviam profectus est, ut cum ea juret. Ego vero hic remansi, ut regno ipsius prospiciam et illud defendam, donec ipse suum negotium perficiet. Illic quoque ipse est servus et mancipium caesaris sicut et hic, estque et ipse et regnum ejus sub protectione caesaris. Nunc jam videt et potentissimus caesar et tu fidelitatem Petri Petrovich, qui me omni tempore apud caesarem deferebat; nunc apparuit infidelitas sua, quemadmodum etiam aliorum apparebit, confido in deo, qui de me potentissimo caesari falsa loquuntur.

Ceterum hactenus misissem ad te hominem meum, scio enim, quomodo deberem mittere hominem ad talem principem servum potentissimi caesaris, qualis tu es, sed hactenus non sum ausus mittere. Anno enim praeterito miseram hominem meum cum muneribus ad Sanzachum Belgradiensem, qui munera mea accepit; servitorem autem meum captivavit, quem etiam nunc tenet in captivitate. Si igitur miseris litteras, penes quas homo meus libere et secure ambulare possit, mittam ad te servitorem meum, quemadmodum decet mittere ad talem principem servum caesaris, qualis tu es. Datum Albae Juliae decima septembris 1551.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 21. — Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars. II. pag. 297—300.

1) Pray: Kaszon Bassa.

Digitized by Google

CCCLXXXVI.

1551. *George Martinusiu* înformézã pe regele *Ferdinandŭ*, cã după scirile primite dela *vice-cancelariulŭ voivodului din Țéra-românéscã*, care s'a întorsŭ dela Constantinopolŭ, *Muntenii și Moldovenii* trebue sĕ se pună în arme și se dée ajutoriŭ Turcilorŭ în contra regelui Ferdinandŭ. 1551

Sacratissima regia Maiestas etc.

Comitiae particulares ad octavum diem praesentis Cibinium indictae hodie primum absolutae sunt, in quibus ad munitionem civitatum obtulit nobilitas de singulis eorum colonis, prout census more solito exigi consvevit, denarios 32, quibus Saxones similem summam solvunt; ex Siculis vero cum aliquot tantum personae istis comitiis interfuissent, sine scitu aliorum nihil cum illis decerni potuit.

Nova autem eiusmodi apud nos versantur: beglerbegum iam Danubium ad Varadinum Petri traiecisse, medioque tantum miliari abesse á Beche.

Rediit et viecancellarius vaivodae Transalpinensis non ita pridem a porta caesaris Turcarum, qui dicit Ahmat basam alterum ex praecipuis vesiriis principis Turcarum post beglerbegum venturum cum ianiceris et omnes zanchacos qui in vicinis locis Transalpinensibus sunt, mandato caesaris una cum ipso vaivoda Transalpinensi in armis esse Moldavus quoque pace cum Polonis inita, omnes suas copias iussu caesaris coëgisse dicitur.

Dedimus itaque litteras unacum illustrissimo domino generali ad omnes comitatus regni Hungariae, ut statim per singula capita consurgent. Si igitur militum gravis armaturae copiam M^tas V. habet, mittere dignetur nunc vel sexingentos pro defensione regni versus Temesvaar. Si vero duce bono et perito M^tas V. caret, non desunt mihi servi, iure militari imprimis docti et versati, qui curam rerum bellicarum subire strenueque illam dei auxilio administrare possint.

Zenchacum quoque Zegediensem unacum bombardis obviam beglerbego profectum esse dicunt, Ulmanno cum sexagintis equitibus Zegedini relicto, eo animo ut arcibus Beche et Bechkerche expugnatis, statim Chanadium obsideant, quam si expugnaverint et depopulationibus versus Varadinum omnia loca vastent, traiectoque tandem Tibisco, se cum bassa Budensi ad expugnationem arcis Zolnok coniungat. Haec igitur sunt, de quibus M^tem V. certiorem facere volui etc. Cibini 15. die septembris anno domini MDLI.

Eiusdem M-tis V. sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Titlulŭ externŭ: Sacratissimae regiae M^ti Romanorum etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 269—270. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCLXXXVII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* ordonă lui *Sforția Pallavicino* se dée ajutoriŭ margrafului *Castaldo*, indată ce trupele turcesci vorŭ trece dincóce de Tisa.

Viennae 19. sept. 1551.

Sin vero ipse Beglerbegus in alteram partem Tyssae expeditionem suam transferret, te etiam a nobis in mandatis habere, ut ipsi Castaldo, coacta quantacunque militum manu, quae haberi poterit, sine destitutione tamen ac denudatione istorum confiniorum, ad defendendum, tuendumque adversus hostium impetum et partes illas et subditos nostros istic degentes statim subsidio venias. Ideoque tibi primo quoque tempore significet, quo in loco tu, oblato tali casu, Tybiscum trajicere, et cum ipso vel gentibus nostris tum istic futuris conjungi debeas, prout nos tibi tenore praesentium mandatum et injunctum esse volumus. Quod non expectata alia nostra commissione, quam primum a saepe dicto Castaldo requisitus fueris, eo contendas et subditos nostros istic et provincias tueri ac defendere juves.

Collatus cum originali concordat. Laur. mag. not.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 22.

CCCLXXXVIII.

1551 1551. Generalulŭ *Andreiŭ Bathori* scrie margrafului *Castaldo*, că a invitatŭ pe tóte comitatele Ungariei se apuce armele în contra Turcilorŭ.

Spectabili ac mag. d. Joanni B. Castaldo, marchioni Cassani, comiti Palatinae ac in rebus bellicis s. r. m. capitaneo generali, dno et amico observandissimo.

Themiswarini 19. sept. 1551.

. . . . . .

Praeterea jam per aliquot litteras meas scripsi ad omnes comitatus, ut statim cito et citissime contra Turcas, perpetuos hostes reipublicae christianae, insurgerent, ac ad me venirent. Quid tamen nunc egregius Petrus Naghk, arcis Chianadiensis praefectus, ad scripta mea in litteris suis mihi scribat, in specie his inclusum sp. et m. dom. v. misi, una cum particula litterarum rmi d. Waradiensis, mihi, fateor, nimis admirabilis videtur. Turcus dies et noctes arcem Beche oppugnat, et d. Waradiensis pacem cum zanchiak Zegediensi habet. Aliis omnibus de rebus, quas hactenus

Digitized by Google

habui, erga sp. ac. mag. dom. v. scripsi. Sed ut de hoc quoque negotio, quod mihi per dictum egregium Petrum Naghk scribitur, ipsa certior fiat, sp. ac m. dom. v. perscribere volui. Verum in hoc eandem rogo, ut litteras ipsius Petri Naghk rmo d. Waradiensi ne ostendat. Deus in reliquo felicissime sp. ac m. dom. vram. dignetur servare. Datum ex arce Themesiensi die 19. sept. anno dni 1551. Andreas de Bathor, comes et capitaneus regni supremus.

Collata cum originali concordat. Laur. mag. not.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 22—23.

CCCLXXXIX.

1551. Regele *Ferdinandŭ* invită pe *George Martinusiu*, ca impreună cu comisarii regali, se iée tóte mĕsurile necesari pentru *apĕrarea şi conservarea Transilvaniei*, de óre-ce beglerbegulŭ a trecutŭ Dunărea cu trupele turcesci. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime in Christo pater. etc. Redditae sunt nobis binae litterae D^nis^ Tuae, 8. et 10. praesentis mensis die ad nos datae, ex quibus atque etiam ex iis, quae spect. et mag^cus^ Joannes Baptista Castaldo marchio Cassani etc. nobis perscripsit non tantum illa intelleximus, quae in rebus et negotiis istis nostris in comitiis praeteritis et alioquin a D^ne^ Tua acta provisa, ordinata et constituta sunt, sed etiam rationes quibus D^tio^ Tua in dimittendis chiausiis et in responso ad litteras beglerbegi dato pro rerum praesentium statu et conditione et pro avertendis principis Turcarum et beglerbegi contra Transsylvaniam susceptis conatibus usa est. Non tamen dubitamus si princeps Turcarum vel ipsius beglerbegus bonis verbis non contentus, ab instituto suo invadendarum regni nostri partium inferiorum desistere noluerit, D^nem^ Tuam ea consilia et rationes suscepturam esse, ut hostibus ipsis ita fortiter et viriliter resistatur, ut non solum ipsa Transsylvania, sed etiam partes inferiores arcesque illae finitimae et limitaneae, quae magni sunt momenti et alia regni istius nostri Hungariae loca defendi et conservari queant. Praeterea fidelissima etiam consilia, quae nobis D^tio^ Tua in rebus ad defensionem regni pertinentibus recte in posterum quoque constituendis, providendis et ordinandis impartitur, grato et clementi animo cognovimus, et istiusmodi D^nis^ Tuae in omnibus rebus iudicium, prudentiam, diligentiam gratiose probamus et plurimi facimus. Perspicimus enim a D^ne^ Tua omnia in regiae dignitatis nostrae, regni fideliumque subditorum nostrorum et reipublicae christianae defensionem, summa fide et studio quibuscunque fieri queat viis et rationibus indesinenter, indefesseque agi, suscipi et tractari, adeo quod ex D^nis^ Tuae fidelissimis studiis et consiliis iampridem conceptam spem ea quae

Digitized by Google

parta sunt divino auxilio mediante retinenti et conservandi nunc magis magisque nobis in animo nostro confirmaverimus. Et proinde Dnem Tuam clementer magnopereque hortamur, ut eo studio et diligentia, quibus se nobis, regno et toti christianitati utiliter servire posse putaverit, in posterum quoque utetur.

Gratissimum quoque et illud nobis accidit, quod ex litteris Dnis Tuae cognovimus, eam opera et servitio suo hanc curam omnibus in rebus fideliter et diligenter suscepturam esse, ut nos a magnitudine expensarum sublevare et commodum fructumque uberiorem afferre queat utque redditus quicunque isthic sunt, non dissipentur, sed debito modo nobis administrentur. Et quamvis nihil dubitemus Dnem Tuam, ut quae iam intelligit quam gravissimas impensas sustinemus et ipsamet nobis de his fidem facit, diligenter omnique studio in id incubituram et nihil in eo quoque servitii genere praetermissuram esse. Tamen cum ex isto regno parum hactenus percipere potuerimus, sed ex aliis regnis et dominiis nostris illius defensionem sustinuerimus, hodieque sustinere cogamur, facere non potuimus quin illam denuo clementer hortaremur, ut nobis in hac nostra gravissima cura fidem, studium et industriam suam in posterum quoque non minus quam hucusque iugiter conprobare et testatam facere velit, prout eam facturam esse omnino speramus atque confidimus. Et proinde placent nobis magnopere ea, quae Dtio Tua de modo et ordine tam circa defensionem regni, ut videlicet singuli suum officium facerent et onus competens sustinerent, quam etiam circa militum conscriptionem et conservationem constituendo non nisi fideliter, diligenter et prudenter perscripsit. Speramus enim eo ipso ordine constituto et observato fore ut deo adiuvante regni et fidelium subditorum nostrorum continuae defensioni minoribus quam nunc fit inpensis prospiciatur nosque tandem una cum fidelibus statibus ordinibus et subditis nostris laborem et vigiliarum fructum uberrimum divinae bonitati gratias de eo agentes, sentiamus atque percipiamus.

Quantum autem ad conventum generalem attinet, nobis quoque videtur eius celebrationem omnino necessariam esse et proinde huiusmodi comitia, priusquam illas Dnis Tuae litteras accepissemus, indicenda duximus; sicuti ex aliis litteris nostris ad Dnem Tuam, Thomam de Nadasd et Andream de Bathor datis atque convocatoriis ex cancellaria hungarica expeditis Dtio Tua cognoscet. Et quia ea quae Dtio Tua nobis de regestis per dicatores omnium comitatuum ad comitia afferendis consuluit, clementer probamus; ideo licet nos eorum comitatuum qui hactenus nobis paruerunt, regesta penes cameram nostram iam habeamus, mandavimus tamen ut dicatores regesta ipsorum secum adferant, hortamurque Dnem Tuam ut curet quo comitatibus illis, qui hucusque sub ipsius administratione fuerunt, pari modo adferantur, quo ordo ille quem Dtio Tua non nisi prudenter consideravit, eo melius et rectius constitui queat.

Intelleximus comitia particularia Cibinium ad festum nativitatis beatissimae Mariae virginis iam praeteritum indicta fuisse speramusque in illis circa ea quae ad locorum fortificationem pertinent, aliquam utilem et proficuam

Digitized by Google

conclusionem factam esse, tanquam in re summopere necessaria et ad defensionem regni magnopere pertinente. Et propterea tametsi iusseramus per praecedentes litteras nostras marchioni Cassani bellico locumtenenti, ut D^tio Tua, ipse et comes Thomas de Nadasd nos de iis quae in novo isthic celebrando conventu a nobis proponenda viderentur, informaretis et conventum ad eum diem indiceretis ad quem et responsum a nobis et instructionem una cum credentialibus litteris ad status et ordines dandis accipere possetis, quo maiori cum authoritate et fructu omnia a vobis agi et tractari possent; tamen cum reliqua illa quae ultra locorum fortificationes necnon regni defensionem (quam ex litteris D^nis Tuae iam bene ordinatum esse, quomodo videlicet tempore necessitatis contra hostes insurgendum sit, libenter intelleximus) isthic nunc proponenda censebamus, ad generalia comitia differri et reiici ibique recte tractari posse videamus, placet nobis celebrationem partialium huiusmodi conventuum pro obtinendis subsidiis ad fortificationes a vobis factam iam esse et tanto magis, ex quo iam propter hostium conatus, quos Danubium iam traiecisse audimus, defensioni regni, aliis rebus postpositis, summo studio, cura et labore invigilandum est; sicuti D^nem Tuam una cum bellico locumtenente, Thoma de Nadasd et Andrea de Bathor diligenter omnique studio facturam esse non dubitamus.

Quod vero D^tio Tua se edoceri cupit, an subsidium viginti quinque denariorum quod comitatus illi qui ad Zolnock operas praestare debebant, obtulerunt, vel ad Zolnock vel ad Themesvarium mitti et ad cuius manus consignari debeat, videtur nobis, praesertim cum fortificationi castri Zolnock iam satis prospectum sit, ut praedictum subsidium in fortificationem Themesvarii vel arcium Beche et Becherecze (Becskerek) convertatur et ad manus eius personae, quam dictus bellicus locumtenens una cum nostro bellico solutionum magistro ad id deputaverit, consignetur, communicato ea in re cum D^ne Tua consilio.

Ea quae nobis D^tio Tua quo modo arcem Agriensem provisam intelligit, perscripsit, similiter non nisi clementi animo ab ea intelleximus; scimus enim ista omnia ex fideli et sincero D^nis Tuae erga nos animo proficisci et ab ea fieri. Nolumus autem D^nem Tuam latere nos nuperrime ab egregio fidele nobis dilecto Erasmo Teufel, cum ad eum saepius de arcis illius fortificatione curanda litteras et mandata dedissimus, informationem accepisse omnia, quae ad eiusdem arcis fortificationem necessariamque provisionem atque adeo defensionem et conservationem pertinent, sibi ita uti debent curae et esse et fore, perscribendo etiam in specie quanta ibidem sit salium frumenti et vini aliorumque victualium copia, quam sane etiam nos ipsi sufficientem esse putavimus. Scimus quidem Franciscum Bebeck et castellanos eiusdem arcis nonnihil inter se dissidii alere, propter privatas quasdam lites occasione decimarum et aliarum rerum inter vicinos controverti solitarum exortas; sed eiusmodi dissensiones tales esse non putamus ut propter eas ullum arci periculum metuendum sit; et praesertim cum praedictus Bebeck aut sui homines specialem custodiendae arcis curam non gerant, sed tantum pro tuendis confinibus cum aliis comitatuum gentibus isthic congregati sint; maiorem tamen

Digitized by Google

adhuc eius rei inquisitionem et provisionem quoque quatenus necesse esse cognoverimus, in his omnibus fieri curabimus.

Litteras principis Turcarum et beglerbegi ad Dnem Tuam datas, per interpretem nostrum et linguam germanicam (latinam enim non scit) et deinde ex germanica in latinam traduci fecimus et Dni Tuae huiusmodi traductionis latinae exempla una cum ipsis originalibus transmittimus eiusque prudenti iudicio expendendum et considerandum relinquibus, qui ipsi principi Turcarum et beglerbego ad huiusmodi litteras respondendum sit, Dtio que Tua ita respondere puterit prout sibi pro praesentium rerum statu et conditione oportunum et necessarium visum fuerit. Gratum autem nobis erit ut Dtio Tua earum litterarum assecuratoriarum exemplum quas beglerbegus se transmissurum significavit, quando illos acceperit, ad nos transmittat simul et ea quae ei responderit.

Postremo cum certo intelligamus beglerbegum Danubium iam traiecisse, licet non dubitemus Dnem Tuam una cum bellico locumtenente et comite Thoma de Nadasd omnia necessaria Transsylvaniae et partium defendendarum consilia, curam atque studia suscepturam esse, tamen pro paterna animi nostri solicitudine facere non potuimus, quin ea de re Dnem Tuam clementer admoneremus eamque maiori quo possumus studio hortamur et requirimus, ut nihil eorum, quae ad defensionem et conservationem tam Transylvaniae quam etiam arcium limitanearum in partibus inferioribus pertinere cognoverit, praetermittat, praesertim cum non ignoret, illas maximae importantiae esse. Et quidem nos quoque praefectis et capitaneis gentium nostrarum circa Agriam mandavimus ut in casu quo beblerbegus vel arces partium inferiorum vel Transsylvaniam invadere et expugnare conaretur, postulante necessitate etiam ex hac parte in vestrum auxilium omnia ea suscipere et facere debeant, quae quavis via et ratione poterit, similiter consultum erit, ut si ipse beglerbegus Agriam vel Zolnok vel alia harum partium loca aggrederetur, nos vicissim auxilii et succursus huc dandi consilia et rationes ineatis, quo mutuis consiliis et auxiliis ipsis hostibus deo adiuvante non solum resistatur, sed etiam propellantur. Sicuti haec omnia Dnem Tuam una cum bellico locumtenente et comite Thoma de Nadasd diligenter et sufficienter consideraturam et prout rerum occasio, status et oportunitas seu necessitas expostulaverit, diligenter ordinaturam et provisuram esse non dubitamus. etc. Datum Viennae 20. septembris 1551.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 272—276. Conceptū in archiva imp. din Viena.

Digitized by Google

CCCXC.

1551. Judeţulŭ oraşului *Bistriţa* din Transilvania informéză pe *George Martinusiu*, că *Stefanŭ, voivodulŭ Moldovei*, stă in corespondenţă continuă cu fratele seu *Ilie*, care s'a turcitŭ. 1551.

Reverendissime domine . . . etc.

Ad commissionem rev^mae D^nis V. assidue unum certum hominem in regno Moldaviae hactenus habui, atque hesterna die illinc unus rediit, qui nihil aliud refert vel recti quid percipere potuit, praeter quod Helias vaivoda qui fuit aut tertio aut quarto die certos suos nuncios turcicos ad fratrem Stephanum modernum vaivodam transmittit; quid illorum velle et statuere sit, nemo intelligere potest, communis tamen rumor est illos in unum et idem spirare et consentire. Hodie itaque et alterum in Moldaviae regnum misi hominem, quamprimum quippiam certi intellexero, rev^mae D^ni V. scribere non cessabo. Deus . . . etc. Bistriciae feria tertia post diem beati Matthei apostoli anno 1551.

Rev.mae D.nis V.

fidelis

Vicentius Pellio iudex civitatis Bistriciensis.

Titlulŭ externŭ: Reverendissimo domino Fratri Georgio episcopo Waradiensi . . . etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 652—653. Originalulŭ in archiva imp. din Viena.

CCCXCI.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe margrafulŭ *Castaldo* se scrie şi dênsulŭ impreună cu contele *Nadasdy* regelui *Ferdinandŭ*, ca se restitue *libertatea iobagilorŭ din Transilvania şi din Ungaria* (pe care o perduse in urma revoluţiunei din 1514). 1551.

Illustrissime domine etc.

Exemplum litterarum mearum quas ad M^tem regiam dominum nostrum clementissimum dedi, D^ni V. ill^mae mitto. Rogo igitur ipsam, ut in eam sententiam de libertate rusticorum nostrorum restituenda D^tio quoque V. ill^ma

Digitized by Google

unacum domino Nadasdy regi scribere velit etc. Ex Wyzakna 24. septembris anno domini 1551.

Eiusdem D-nis V. rev-mae (sic)

deditissimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis

Titlulŭ externŭ: Illustrissimo domino Joanni Baptistae Gastaldo . . . etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 653. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCXCII.

1551. 1551. *Lazarŭ Kun* scrie din Secuime lui *Francisch Kendy*, că *Moldovenii* au reparatŭ drumulŭ *Oituzului*, încâtŭ potŭ se vină pe drumulŭ acesta cu care şi cu tunuri.

Szolgálatomat ajánlom te kegyelmednek, mint uramnak. Továbbá megszolgálom te kgdnek, mint uramnak az én értem való sok jó terekedését. Továbbá mint te kgd hatta vala hogy Moldovába valami gondot viselnék, ezt bizonval írhatom te kgdnek, hogy csiterteken az Ojtoz utát kitisztiták, maga azt hallom, hogy nagy eréssen vágtak volt be az ur akaratjából, de annc nép jütt vala rája, csakhamar tisztiták; annera jüttek vala, hogy ide beniztek ez országba, valami johokot találták itt ez országit; itt csak az szélbe Aba megé ütének. — Ezt bizonval írhatom te kgdnek, hogy ugy csinálták meg az Ojtoz utát szabadon mind szekérvel, mind álgyóval szabadon jühetnek, most hadba kiszilnek, a kibarátink bizonval izenik, hogy mind tirek és tatárok és mind az oláhok hogy kijünek.

Isten tartsa te kgdet minden jóval.

Ez level Pethekheen (= pénteken) költ Ozdolán Szent-Mihál nap elétt.

Kun Lázár
szolgál te kgdnek mindenbe.

Titlulŭ externŭ: Ez level adassék az én uramnak Khendy Fherenchnek.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 599. Din archiva imp. secretŭ din Viena.

Digitized by Google

CCCXCIII.

1551. *George Martinusiu* informéză pe comisarii regelui *Ferdinandŭ*, că au sositŭ la Caransebeşŭ unŭ *voivodă şi unŭ boieriŭ, fugiţi din Ţéra-românéscă*, unde cércă se adune trupe, ca se scótă din scaunŭ pe voivodulŭ actualŭ alŭ Ţérei-românesci, însă de órá-ce voivodulŭ actualŭ alŭ Ţérei-românesci se află în relaţiuni de bună amiciţiă cu Transilvania, dênsulŭ crede, că ar fi bine, ca acéstă mişcare se fie reprimată. 1551.

Illustrissime, spectabiles et magnifici domini . . . etc.

Hodie venerunt ad nos Karánsebesienses, retuleruntque vaivodam unum et boyeronem transfugas regni Transalpinensis ad eos venisse, illicque gentes conducere, ut cum illis in Transalpinam contra modernum vaivodam ingrediantur. Cum autem nos vaivodam Transalpinensem assecuraverimus nihil hoc tempore inde periculi habiturum, sub istaque assecuratione pacifice nunc nobiscum vivere videatur, nescio utrum melius est undique adversarios excitare, nisi super hac re D^nes V. mag^cae aliam informationem a regia M^te habeant. Si tamen non habent, scribant D^nes V. mag^cae domino Bathori, nos quoque scripsimus, ne motibus istorum modo consentiat et si voluntas D^num V. mag^carum fuerit, motus eorum reprimere poterimus. Iam autem et vaivodae Transalpinensi scripsimus eumque certificavimus iuxta nostram assecurationem, ut seipsum ab insidiis istorum boyeronum custodire debeat, quod nos facturos antea illi promiseramus . . . etc. Datum in oppido Wyzakna, sabbatho ante festum beati Michaelis archangeli, anno domini 1551.

Earundem D^num V.

deditissimus

Frater Georgius
episcopus Waradiensis.

Titlulŭ externŭ: Illustrissimo spectabili et magnifico dominis Ioanni Baptistae Castaldo etc. et Thomae de Nadasd . . . etc

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 655. Originalulŭ în archiva imperială secretă din Viena.

CCCXCIV.

1551. Regele *Ferdinandŭ* aprobă planulŭ lui *George Martinusiu*, ca comitele Toma de Nadasd şi Franciscŭ Kendy se ocupe părţile Transilvaniei despre *Moldova*; George Martinusiu se iée posiţiune în Bănatŭ; ér margrafulŭ Castaldo se remână pentru siguranţă la Sibiu, şi de aci se trimită ajutóre, unde va crede a fi necesarŭ. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime etc. Nondum expeditis litteris quae ad Devotionem Tuam sub 26. huius mensis die conscriptae erant atque praesentibus adiunctae

Digitized by Google

sunt, supervenerunt aliae illius litterae de 21 eiusdem mensis ex Cibinio ad nos datae, ex quibus simul et illis quas spect. et magcus Andreas de Bathor et Bernardus de Aldana ad vos miserat, intelleximus abunde quo in statu res partium inferiorum ad Themeswarium ad eum usque diem positae erant. Et cum ex litteris Dnis Tuae perspiciamus ab ea ita forti praesentique animo omnia quae ad regni fideliumque subditorum nostrorum tuitionem et defensionem pertinent, agi, suscipi, ordinari et tractari, sicuti pericula et necessitates quae ab oculos versantur, expostulant, fit sane ut maximam ex huiusmodi Dnis Tuae litteris spem conceperimus, dominum deum, mediante eiusdem Dns Tuae magnanima prudentique rerum omnium gubernatione directioneque nobis gratiam et auxilium suum concessurum esse ut christianae fidei et nominis hostes reprimi et repelli possint et quemadmodum ditiones illae nostro imperio Dnis Tuae auxilio et consilio accesserunt, ita etiam nunc defendantur et conserventur atque ipsius de nobis et universa christianitate benemerita apud omnes mortales magis magisque innotescant et illustrentur. Et proinde non solum clementer probamus ea quae Dtio Tua de sua ad Lippam et si necesse fuerit ad Themesvarium profectione, item quod comes Thomas de Nadasd cum magco Francisco Kendy cum sexingentis equitibus loca in finibus regni Transsylvaniae versus Moldaviam teneat, locumtenens vero bellicus Cibinii persistat ut eo quo necesse fuerit subsidia mittere possit, non nisi prudenter fideliterque constituit et ordinavit; verum etiam cum propter rerum mutationes quae in progressu bellico in horas accidere solent, dare consilium et ordinem praescribere ex tam longinquo loco, ut nos hoc tempore sumus, non solum difficile sed plane impossibile sit, in Dnis Tuae iudicio, consilio et directione conquiescimus, ut una cum praedictis bellico locumtenente, comite Thoma de Nádasd, Andrea de Bathor et aliis qui sibi idonei videbuntur, omnia pro rebus natis ordinet, disponat atque fieri curet, ut Dtio Tua cum dei optimi maximi auxilio, profligato exercitu beglerbegi, finem belli facere possit. Subsidia quae ex gentibus quas circa Agriam pro tuitione confiniorum illorum congregatas habemus, vobis mittere decrevimus, Dtio Tua iam antea intellexit. Mandavimus autem marchioni Sphorziae Palavicino non semel sed iterum atque iterum, ut profecionem cum copiis ipsis in vestrum subsidium destinatis quam maxima fieri queat celeritate maturet et non diffidimus eum ordinationem Dnis Tuae maxima cum diligentia exequuturum esse.

De pecuniis quas Dtio Tua nobis in ista rerum necessitate mutuo dare obtulit, ita contentam et satisfactam reddemus ut non solum nullum damnum aut incommodum in eo accipiat, quin potius se eo nomine plurimum de nobis benemeritam fuisse cognoscat. Et praeterea non solum haec sed alia praeclara et illustria Dnis Tuae de nobis et republica christiana benemerita ita recognituri sumus, ut Dtio Tua sensura sit se in nobis habere regem et principem gratum et clementem.

Intelleximus ea quae universitas nobilium comitatus Byhor Dni Tuae de insolentiis quibus Losonczius contra eos utatur perscripserunt et sedatis praesentibus disturbiis curabimus ipsis conquerentibus nobilibus iustitiam fieri et administrari. Et nihilominus mandavimus ipsi Losonczio ut ab istiusmodi

Digitized by Google

actionibus et se et suos contineat atque coerceat; D^nem autem Tuam clementer hortamur et requirimus ut huiusmodi contentiones et dissidia sua prudentia lenire et mitigare studeat, donec commodiori tempore de illis statui et decerni possit. Haec itaque sunt quae D^ni Tuae ad litteras suas praedictas respondenda duximus. Datum Viennae die 27. septembris 1551.

Postscripta. Licet non possimus non sperare quod attento rerum partium regni inferiorum statu, D^tio Tua ac marchio Cassani bellicus locumtenens et comes de Nadasd maiores tam equitum quam peditum copias ad faciendam hostibus resistentiam congregaveritis ac nos etiam brevi non spernendam pecuniarum summam isthuc submittere decreverimus, nihilominus tamen ut fidelium nostrorum defensioni maiori cum fructu praefatus bellicus locumtenens prospicere queat, dedimus ei in mandatis ut a D^ne Tua vel cum eius consilio et auxilio ab aliis aliquam pecuniarum summam mutuo levet ac tantum equitum et peditum numerum, qui haberi poterit vel qui necessarius esse videbitur, conducat et conscribat. Et propterea D^nem Tuam omni quo possimus studio hortamur et requirimus ut nobis necessarium auxilium in ista necessitate magnam celeritatem expostulante vel per se praestare vel per alios praestandum obtinere velit; quo dictus bellicus locumtenens noster cum consilio D^nis Tuae et comitis Thomae de Nadasd praedictam iussionem nostram de conducendis pluribus gentibus et copiis quamprimum exhaurire et executioni demandare possit. Nos enim ea quae nomine nostro promissa fuerint, firmiter et in violabiliter praestabimus et observabimus atque eo nomine D^nem Tuam non solum indemnem regie et clementer conservabimus, sed etiam istiusmodi in nos et christianam rempublicam collata servitia et beneficia omni regia liberalitate et manificentia recognoscemus. Datum ut in litteris.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 656—658. Conceptă în archiva imp. din Viena.

CCCXCV.

1551. *George Martinusiu* rógă pe margrafulŭ *Castaldo*, ca se trimită generalului *Andreiŭ Bathori* o scrisóre a sa in privința boerilorŭ din *Țéra-românéscă*. 1551.

Illustrissime ac magnifice domine *etc.*

. . . . . .

De aedificatione et fortificatio Zazsebes D^tio V. ill^ma merito solicita est. Scripsimus ad omnes partes ut subsidium pecuniae quam nuper obtulerant, administrare debeant; interim rogamus magistrum civium istius civitatis ut aliquid pecuniae qua solutio fiat, D^ni V. ill^mae concedere velit. Litteras nostras quas ad dominum Bathori de boyeronibus qui nunc moverunt se, scripsimus,

Digitized by Google

D^uo V. ill^ma perferendas curet. Nos hodie cum nostris servitoribus ad campum in castris descendemus, quod ideo facimus ut regnicolae citius nos sequamur. Eandem foeliciter valere optamus. Datum ex Wyzakna dominico die ante festum Michaelis archangeli anno domini 1551.

Eiusdem V. ill-mae Dnis.

deditissimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Titlulŭ externŭ: Illustrissimo *etc.* domino Ivanni Baptistae Castaldo *etc.*

Történelmi Tár. An. 1880. pag 658—659. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCXCVI.

1551. 1551. *George Martinusiu* face cunoscută margrafului *Castaldo*, că cvartirulŭ seŭ generalŭ se află la Ludoşulŭ-mare din Transilvania, unde a convocatŭ pe representanţii comitatelorŭ, ai Saşilorŭ şi Secuilorŭ.

Illustrissime *etc.* Hodie ex dei auxilio hic ad possessionem Ludas castra posuimus. Scripsimus autem denuo ad omnes comitatus, Saxones et Siculos ut citissime ad nos veniant. Credimus dominos nobiles intra quadriduum ad summum apud nos futuros; Siculi quoque venient, habemus hic apud nos Nicolaum Kornis, quem cras dimittimus ut eos adducat. D^nem ill^mam rogamus ut dominum Nadasdi nondum expedire festinet; priusquam enim ulterius nos movebimus, D^nem V. ill^mam adhuc conveniemus, ut de omnibus rebus, de quibus cum dominis regnicolis tractabimus, copiosius cum D^ne V. ill^ma loqui possimus. Eandem foelicissimam valere optamus. Datum ex castris ad Nagyludas positis, dominico die ante Michaelis archangeli 1551.

Eiusdem V. ill-mae Dnis

deditissimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Pe o fâşie de chârtie separată: Scriptis litteris accepimus litteras D^nis V. ill^mae unacum litteris domini Sfforziae, cuius adventus nobis gratissimus est; multumque super hoc gavisi sumus.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 659. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

Digitized by Google

CCCXCVII.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că avêndŭ in vedere mişcările, ce le facŭ cei doi *voivoḑi din Ţêra-românêscă şi Moldova*, dênsulŭ trebue se distribue trupele Transilvaniei. 1551.

Sacratissima regia Maiestas . . . *etc.*

Ego deo iuvante iam in castris hic ad possessionem Ludas descendi, sumque solicitus vehementer in convocandis regnicolis, quos tardiuscule quam alias insurgere video. Non enim tam libenter movent se extra rgnum ituri, quam si in regno manerent. Nihilominus non quiesco donec eos convocavero, et quicquid M^ti^ V. et Christianitati servire possum, nihil praetermittam. Ex litteris tamen illis, quas mihi de motibus vaivodarum scribunt, M^tas^ V. intelliget, vires Transsylvaniae quas habemus dividere nos oportere, quod cum omni industria facere conabimus. Illud tamen cogito, ut si nos bono apparatu contra beglerbegum ibimus, viderintque illi vires eorum contra nos non sufficere, alius rursum bassa ex vesiriis cum novis copiis eos subsequetur, quod si fit, et ratio temporis permittit, non dubium, quin adhuc autumno isto generalis expeditio fiat. Bonum est igitur M^ti^ V. de gentibus pluribus ex Silezia et Moravia et aliis regnis providere eosque Agriam versus mittere. Et quicquid M^tas^ V. poterit, faciat nunc diligenter. Nam si deo iuvante istorum impetum modo superare poterimus, quod non diffido, M^tas^ V. etiam a Turcis tandem quiescere potest. Deus. . . . *etc.* Ex castris ad Ludas positis, in festo die Sancti Michaelis archangeli anno 1551.

Eiusdem M-tis V. sacr.

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Titlulŭ externŭ: Sacratissime regiae Maiestati . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 660—661. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCXCVIII.

1551. *George Martinusiu* scrie margrafului *Castaldo*, că după cum crede *voivoḑii din Ţêra-românêscă şi din Moldova*, vorŭ intra în Transilvania. Altcumu însă speranţa sa este, că trupele din Transilvania vorŭ fi superióre trupelorŭ turcesci. 1511.

Illustrissime *etc.* Litteras D^nis^ V. ill^mae^ una cum exemplo litterarum domini Sforziae intellegimus. D^tn^ V. ill^ma^ ex proximis meis litteris motum vai-

Digitized by Google

vodarum Moldaviensium et Transalpinensium intelligit. Credimus autem istos omnino intraturos; praesertim si nullum obstaculum habuerint. Passam Budensem ideo tantum illos apparatus facere iudicamus ut copias istas regiae Maiestatis remoraretur, ne cum reliquis ipsos coniungere possent et ut beglerbego liberius agendi facultas daretur. Non tamen existimo bassam ipsum tantas vires habere posse, ut arces aliquas obsideret vel magni aliquid faceret. Et si necesse erit beglerbego nobiscum confligere, nihil dubium est quin passa Budensis vires suas cum eo coniungat eruntque simul in conflictu. Proinde mihi videtur ut dominus Sforzia relictis ad custodiam arcium praesidiis, quo meliori modo et pluribus hominibus ac bombardis venire posset, veniret. In ea enim opinione sum ut si beglerbegus intellexerit bono apparatu contra eum nos venire, neque expectabit se discedet; quem si uel avertere vel deo iuvante profligare possemus, reliqui omnes silescerent. D^tio igitur V. ill^ma scribat domino Sforziae ut veniat citissime et quo plures secum ducere potest, ducat praesertim bombardas sine quibus nihil efficimus; ex isto autem regno propter motum valachorum non videtur mihi ut bombardas exportare debeamus. Hesterna die scripsimus nos Varadinum ut domino Sforziae obviam ire debeant et de commeatibus illis prospiciant. Melius autem est eos per Varadinum quam per loca campestria venire. Eandem foeliciter valere optamus. Datum ex castris ad Ludas positis, hora noctis tertia festi sancti Michaelis archangeli 1551.

Eiusdem Vestre illustrissimae Dominationis

deditissimus

Fr. Georgius episcopus Waradiensis.

Pe o fâşie separată de chârtie: a) Deo iuvante contra ipsum beglerbequm bono apparatu esse possumus, ut vires ipsius beglerbegi contra nos non sufficiant; arbitror unum ex vesiriis adhuc autumno isto cum novis copiis Turcarum exire, et si tempus patitur, generalem expeditionem fieri. D^tio V. ill^ma scribat regiae M^ti, velit diligenter omnia curare et facere quicquid potest. Si enim deo dante, motus istos nunc reprimere poterimus, M^tas sua etiam ab ipsis Turcis quietem postea habebit.

b) D^tio ill^ma V. scribat regiae M^ti et roget propter deum, ut de M^te reginali et de filio regis aliquam curam habere dignetur. Bonum esset filium regis ad se recipere. Video enim multorum oculos etiam nunc in eam partem infixos esse et nescio quid animus noster praesagit. De Cassovia quoque bonum esset si M^tas sua provideret, ut apud manus potius suas, quam alterius esset.

Titlulu externu: Illustrissimo *etc.* domino Joanni Bapt. Castaldo *etc.*

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 662–663. Originalulu în archiva imp. secretă din Viena.

Digitized by Google

CCCXCIX.

1551. *George Martinusiu* comunică margrafului *Castaldo* scrisórea primită dela judeţulú din Bistriţa şi scrisórea nobilului Ladislau Kun cu informaţiuni din părţile *Moldovei*. 1551.

Illustrissime . . . etc.

Litteras civium civitatis Bistriciensis ac Lazaris Kwn, ad dominum Franciscum Kendi scriptas D^ni V. ill^mae huic inclusas in specie misimus, ex quibus cognoscet, quid de partibus Moldaviae scribant. Nos in hoc sumus ut quo citius fieri potest, regnicolas convocare possimus, et denuo omnibus scripsimus ut festinare debeant. Si quid deinceps habebimus, D^nem V. ill^mam de omnibus certiorem faciemus. Quam bene et foeliciter valere optamus. Datum ex castris ad Naghludas positis in festo Michaelis archangeli anno domini 1551.

Eiusdem Ill-mae D-nis V.

deditissimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Történelmi Tár. An. 1880 pag. 664. Originalulă în archiva imp. secretă din Viena.

CCCC.

1551. *George Martinusiu* esprimă margrafului *Castaldo* părerea sa de rĕŭ pentru căderea fortăreţei Becicherecŭ din Bănatŭ în mănile Turcilorŭ. 1551.

Illustrissime etc.

. . . . . .

Amissionem alterius arcis Bechkereke non sine animi dolore audio; placet mihi consilium D^nis V. ill^mae ut cataphracti illico se Devam versus moveant; ego quoque nihil immorarer, saltem regnicolae advenirent. Litterarum exemplum, quas rursum hodie ad comitatus dedi D^ni V. ill^mae huic inclusum mitto, quibus visis credimus eos citius properaturos.

. . . . . .

Eiusdem V. ill-mae D-nis

deditissimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 665—667. Originalulă în archiva imp. secretă din Viena.

Digitized by Google

CCCCI.

1551. 1551. *George Martinusiu* învită nobilimea din comitatulŭ *Hunedórei* se confisce averile acelora, cari nu voiescŭ se apuce armele pentru regele Ferdinandŭ.

Frater Georgius episcopus Waradiensis, thesaurarius ac locumtenens *etc.* Egregiis et nobilibus comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Hunyad. Salutem et favorem. Cum regni periculum nunc maxime immineat, maiorique nunc celeritate in defensione regni opus sit, videamusque dominos regnicolas ad praescriptum diem non comparuisse, autoritatemque nostram a regia M^te^ attributam contemnere et ad prosecutionem mandati nostri admodum otiosos esse, hortamur vos et authoritate nostra sub amissione capitis vestri committimus, ut nulla habita ratione personarum, statim visis praesentibus, eorum universa bona, qui ad requisitionem nostra et mandatum nondum se movissent, ad rationem sacrae regiae M^tis^ Romanorum occupare debeatis et teneanimi. Secus non facturi. Datum ex castris ad Ludas positis, feria quarta post festum sancti Michaelis archangeli anno domini 1551.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 667. Copie contemporană în archiva imp. secretă din Viena

CCCCII.

1551. 1551. *George Martinusiu* scrie margrafului *Castaldo*, că mulțămesce regelui *Ferdinandŭ* pentru numirea sa ca comandantŭ supremŭ peste trupele din Transilvania.

Illustrissime spectabiles et magnifici domini . . *etc.*

Accepi litteras sacr. regiae M^tis^ ex quibus clementiam et gratiam M^tis^ suae erga me singularem agnosco. Juro tamen ad deum vivum nunquam me pro praemio aut donationibus M^ti^ suae servire intendere; sed tantum ex amore et charitate, quae erga suam M^tem^ affectus sum. Quicquid autem mearum virium erit et quantum possum, corpore et anima M^ti^ suae serviam. Satis illud praemii et mercedis erit, si M^ti^ suae pro voto et reipublicae christianae commodo servivero. Quod autem M^tas^ sua officio belliductoratus me ornare dignata est, id quoque clementiae M^tis^ suae tribuo. Faxit deus altissimus ut ad vota M^tis^ suae omnia succedant.

De Siculis et regnicolis in litteris hac nocte ad D^num^ V. ill^mam^ datis scripsimus. Istis diebus quatuor credimus nobilitatem iam apud nos futuros *(sic)*, et ubi advenerint, statim D^nes^ V. mag^cas^ conveniemus. Ad litteras M^tis^ regiae

Digitized by Google

brevi respondebo; reliqua per Marcum Anthonium D^bus V. nunciavi. Deus optimus D^nes V. servet incolumes. Ex castris ad Ludas positis, ultima die septembris anno 1551.

Earumdem D.num V. ill.marum et mag.carum

dedititssimus

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Titlulŭ externŭ: Illustrissimo spectabili et magnifico dominis Joanni Bapt. Castaldo . . . etc. ac Thomae de Nádasd . . . etc.

Történelmi Tár. An. 1880. pag. 667—668. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCCIII.

1551. *Beglerbegulŭ* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că sultanulŭ s'a convinsŭ pe deplinŭ despre credința sa, şi-lŭ invită, ca împreună cu trupele turcesci, *se scóță pe Germani din Transilvania*, ţéră, care este dată ca sangiacŭ fiului regelui Ioanŭ Zapolya. 1551.

Die 2 octobris 1551.

Dei benignitate et clementia magni et invictissimi caesaris Sultani, qui est super alios reges et caesares, qui in unum deum credit, et qui caput suum non inclinavit coram idolis, multum prudenti et inter episcopos excellenti, qui est gloria omnium religiosorum sub pontificatu papae romani existentium, fratri Georgio Utessenyth, episcopo coram rege missam cantanti, thesaurario caes. majestatis et primati regni Transsylvaniae, salutem tanquam majori suo.

Venit ad me servitor tuus Georgius Kostin cum tua charitate, et mihi tuas exhibuit litteras. Nunc igitur vidi et intellexi, qui sunt fideles et qui infideles potentissimo caesari, et tu multum fidelem te ostendisti. Sic decet omnes servos justos et fideles esse domino suo, quem illis deus dedit ex sua potentia; facies tua candida inventa est apud potentissimum caesarem et apud me, et apud omnes sanzakos aliosque deo credentes regni invictissimi caesaris, quoniam tributum ad portam caesaris misisti. Verbaque tua omnia vera sunt: quae autem verba nos tibi diximus nescientes, tua dominatio mihi ignoscat. Dictum est enim in in sancto evangelio: «Reddite ea, quae dei sunt, deo, et quae caesaris, caesari». Tui inimici, Petrowith et alii, pudefacti sunt. Vidimus infidelitatem eorum, Germanos, idolorum cultores, in arces caesaris induxerunt; ipsi vero clam aufugerunt, et non sunt, sicuti scriptum est in evangelio: «malos male perdet». Si vero adhuc vivit, oportet, ut eum lapidibus obruatis et occidatis, quoniam illegitimos Germanos in arces induxit. Ego dei auxilio cum bello curabo, tu vero alia occasione curabis, ut eos ex arcibus caesaris expellamus. Praeterea dixisti, quod Germani in partibus superioribus exercitum congregant,

Digitized by Google

deus concedat, ut cum eis coram constituamur. Quid enim illis cum regno Hungariae, si deus noluerit? servent se et costodiant pro Vienna; melius esset Germanis et Andreae Bathori, si suam terram defenderent, quam caesaream majestatem ad iracundiam provocarent. Regnum enim Transsylvaniae ad te filio regis datum est in Sanzakatum. Quod vero dixisti Germanos velle expellere, si hoc feceris, mellius tibi coram potentissimo caesare. Fratrem autem meum Zokoly mitte ad me, ad fidem meam eum rursum remittam. Posthac autem mihi saepius famam significabis. Misi Belgradum, ut servitorem tuum, qui est illic in vinculis, dimittere debeant. Augeat deus fidelitatem tuam apud potentissimum caesarem. Datum 2. die octobris.

Misi hominem nostrum Ahmath chiausum ad tuam dominationem cum litteris Athnami; d. v. eum diu ne detineat, fratremque meum Zokoly cum eo insimul mittat ad me, ut eum videam; ad fidem meam eum remittam. deus solus erit obses pro eo.

Ego Hieronymus abbas Martinengus, nuncius etc. recognosco hanc copiam etc. Actum Viennae die XVII. februarii MDLII.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 23. — Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars. II. pag. 300—303.

CCCCIV.

1551. 1551. *Beglerbegulŭ* scrie lui *George Martinusiu*, că auḑindŭ, că tributulŭ Transilvaniei a fostŭ trimisŭ la Pórta otomană, nu a datŭ permisiune *Românilorŭ din Moldova şi din Ţéra-românéscă*, ca se intre în Transilvania, şi învită pe George Martinusiu, ca se aducă înapoi pe regina Isabella şi pe fiulŭ dênsei.

Lyppae die 13. octobris 1551.

Rme, noster amantissime consanguinee et amice fidelissime, dne quamprimum dilectissime! Cum in diebus elapsis d. v. vestrum fidelem hominem Jura nuncupatum misisset praedoctissimis ac gratis litteris una cum imperatori semper augusto dedicatis, fidelissimis epistolis, quibus visis percepimus, cognovimus atque indubitanter credimus vram. dom. sacrosanctae semper foelicissimae maj. caesareae fidum veracemque in his regnis exhibitorem et protectorem esse, quamvis rex Ferdinandus cum suis caesari missis litteris totaliter d. v. accusasset, quod omnia, quae subsequuta fuissent, cum vestro consensu ac permissione essent; quod vero taliter erat etiam totalis opinio, equidem absurdum et minime verum esse cognovimus. Cum in castrum Chanadiense venissemus, palam et publicum fuit; universaeque seditiones, pernities hujus provinciae regnique perturbationes ab ipso Petro Petrowith successae fuere, quia in totis fere castris, locis sibi ex permissione caesarea concessis, invenimus milites regis Ferdinandi, qui vero pro nunc divina justitia debellati expulsique hinc fere: sed etiam in aliis vero locis regni Transsylvaniae audivimus, aliqui assistere tam Hispani quam Itali et Germani haydones, et allii

Digitized by Google

milites et gentium homunculi, qui non recedant, et d. v. eos non expellere opinor, quod erit causa expressae perditionis et dissolutionis hujus regni: quam equidem si voluissem, absque aliquo dubio pro tunc esset, quia tale fuit praeceptum sacrosanctae majestatis. Sed cum audivissemus d. v. nissime censum et tributum portae caesareae potentissimi domini mei per litteras d. v. nolui licentiam tribuere, ut Bogdani, Tartari et Valachi ingrederentur in regnum Transsylvaniae; quibus expulsis, si sincerus, fidus penes omnes fere universi mundi gentes pro acceptis et collatis beneficiis bonae memoriae sermi fidelissimi fratris nostri regis Joannis, quae oblivisci minime virile est, reputata erit; et oportet, ut reginam cum dilectissimo filio suo in regnis his, ab imperatore semper benefactore concessis, praestatis et donatis, reducere, residere feceritis; sin autem prout consanguinitas, amor et amicitia, quae inter nos et d. v. viget, constringit notificare et vatinizare damna et regnorum destructiones, quas evitare pulchrum erit. Et nunc in praesenti sumus in civitate Lyppa, quae possessioni caesareae contributa deditaque fuit, in qua dimisimus ill. et respectabilem dom. Holama Passam cum quinque aliis ill. Sangiachiis, Begys una cum nonnullis janiceriis, militibus et capitaneis tam legionum pedestrium quam etiam equestrium, et illuc invernaturi sunt. Nos autem per aliquod temporis spatium ad Belgradum et in provintia Semendriae sumus invernaturi. Et imperator semper augustus, cum belli itineris belle venit jam in civitate Adrianopolitana una cum militari curia, qui meum expectat responsum et rerum certioritatem. Quapropter necesse et perutile erit: ut d. v. imponat curam et remedium, ne nos huc conveniamus pro electione a toto regno istarum gentium armatarum, et reductione atque restitutione reginae una cum filio dilectissimo suo, quibus auditis cum efficatia et certitudine omnia, prout ante erant, ita constituantur, et cum his hic remanentibus imperatoriae majestatis fidelibus servis, ac Holama Pascia et Sangiachis, Begys bene, benigne et gratiose gerere debeat. Nos autem prout posse erit in restauratione et aplacatione praedicti regni seditiones et rumores curabimus, investigando modos rectasque vias nitemur; quos quidem si seriatim referre velem, ante diem clauso componet vesper Olympo; hisque hactenus. Sed d. v. bene in caesareae semper augustae majestatis gratiam gratiosam valere cohortamur. Quamobrem nobilem Seraphinum nostrum cum antiquo familiari nostrae curiae Dervis ad d. v. misimus. Datum in castris nostrae residentiae ad civitatem Lyppam positis, die vero XIII. mensis octobris feria quarta post festum Francisci anno domini 1551.

Rmo dño fratri Georgio, archiepo Waradiensi, nec non regni Transsylvanico-Hungariae thesaurario ac locumtenenti et judici generali dignissimo, consanguineoque charissimo.

Ego Hieronymus abbas Martinengus, nuncius etc. recognosco hanc copiam cum originali litt. Beglerbegi per me visis et lectis diligenter collatam esse et de verbo ad verbum concordare.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 23—24.—Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 304—307.

Digitized by Google

CCCCV.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie sultanului *Solimanŭ*, că acusările inimicilorŭ sĕi sunt cu totulŭ lipsite de fundamentŭ; că dĕnsulŭ este inculpatŭ a fi partisanulŭ Germanilorŭ numai ca se pótă fi depărtatŭ din oficiulŭ, ce-lŭ ocupă, pe cándŭ în realitate dĕnsulŭ este credinciosŭ sultanului.

(Mense octobri) 1551.

Potentissimo Sulthano, regi potenti ac diviti, qui est subjugator orbis, defensor pauperum et vicarius dei, Sulthanus filius unius Sulthani Chan, cui deus prosperitatem concedat.

Ad pulverem pedum magnitudinis suae ego infimus et egenus servitor, qui terra sum, refero ac notum facio causam, cur ad potentissimam portam non scripserim, nec nuncios meos miserim, hanc esse, quod putaveram me in magna indignatione esse. Cum enim omnia negotia optime exequutus fuerim, prout offitii mei ratio postulavit, atque de cetero etiam perinde exequuturus sim, de iis etiam, quae acciderunt, propositionem et relationem fecissem; sed quo minus id factum est, in causa sunt, chiausii a vestra potentissima porta huc emandati, qui anno praeterito, in quo motus fuerunt, huic pauperi servitori vestro nulla a magnitudine v. mandata significaverunt, nec ullus eorum ad me venit, a quo magnitudinis v. voluntatem et commissionem intelligere, et juxta illam me disponere potuissem, immo difficulter admodum nactus sum interpretem Mahmuth, quem summopere rogavi, quod apud magn. vestram proponere vellet, ut ipsa mag. v. se a me non averteret, sed ut alios fideles servitores suos agnosceret, et per eum ad magn. vestram scripsi, quod adversarii mei falso me detulissent et accusassent. Atque ita tandem magnitudo v. fidelitatem meam cognovit, ac excusationem meam clementissime audivit, et servitium officiumque mihi ut antea administrandum demandavit: quod ego omni vitae meae tempore, quoad a deo mihi prorogata fuerit, promereri nunquam potero vel servitiis vel orationibus meis. Quare precor, ut deus illud magnitudini v. compenset.

Postquam autem ipse Mahmuth cum istis nunciatis recessisset, ego pauper perrexi ad sedandos istos motus, quibus divina benignitate adiuvante compositis contuli me ad exequendum servitium magnitudinis vrae. et fui diligentissimus in colligendo tributo. Venerat etiam a mag. v. emandatus Aly chiaussius in civitatem quandam sitam in confiniis Transalpinensibus, dictam Brassoviam, atque huic misero per litteras significaverat, se ex mandato magn. vrae. huc missum: quare si negotiis occupatus essem, quominus ad ipsum venire possem, quod ipse ad me venturus esset. Quod cum mihi ostendisset, pauper ego ei rescripsi, me potentissimo domino tributum colligere, quare ipse ad me venire deberet, et feci ipsum rogari, ut adventum suum accelerare vellet, quo mandatum magn. vrae. intelligere et juxta id me adcommodare possem. Ad ista Aly chiaus rescripsit et praefixit tempus, ad quod venturus esset; sed mutavit iter atque ad reginam profectus est. Quo

Digitized by Google

cum pervenisset, bis oratores meos ad ipsum misi rogatum, ut ad me venire velit; ipse vero responderi mihi fecit, se quidem venire promptum esse, sed a regina non permitti, eaque propter nunc venire non valere. Sub haec venerunt ad me praecipui quidam viri regni Transsylvaniae, qui apud ipsum fuerunt, mihique retulerunt, quod Aly chiaus ipsis atulerit quoddam mandatum, quod mihi quoque ostenderunt, ac simul ex ejusdem ore audiverint, quod tutela filii regis, gubernatio regni et collectio tributi monacho committi debeat, ac simul mandatum esse, quod praeter scitum et voluntatem ejus nihil fieri debeat. Quod quamprimum intellexissem, non tardavi; sed statim cum ipsis me in viam dedi et subito ipsi Aly chiaussio et Mustafa chiaussio scripsi, quod me expectarent, quia jam essem in itinere, ut ad ipsos venirem; sed ipsi, neglectis hujusmodi litteris meis, quatuor diebus ante adventum meum isthinc discesserunt, mandataque magn. vrae. mihi non significaverunt; verum rursus secum abstulerunt. Id autem quam ob causam factum sit, scire non potui. Ea res cum ita se haberet, et illi me expectare nollent, pauper ego cum praedictis regnicolis iter meum continuavi ad colligendum tributum, idque per oratores regni ad potentissimam portam transmisi.

Quocirca potentissimo domino nunc humillime supplico, velit me pauperem in numero esclavorum et servorum, qui ipsi quovis tempore fideliter servierunt, habere et sub alas suas recipere propter dolos non diligentium me; sed me pauperem protegere et defendere, nec non adversariis meis nullam fidem adhibere, qui singulis momentis mortem meam optant, nec illos audire, quia non aliam ob causam oderunt me, quam quod magnitudini v. tam fidelis sum, et quod magis quam reliqui servire propensus sum. Quod vero criminantur me factum esse Germanum, non alia causa est, nisi quia cupiunt me ab officio, in quo magn. vrae fidelissime servio, amoveri. Ego quidem neminem accuso; quare vero ipsi me apud magn. vram. deferant, eadem magnitudo v. causam a chiausiis hinc inde proficiscentibus clare cognoscere poterit. Praeterea ipsa regina me denuo accusavit, quia ad conventum non comparui. Verum necesse erat hunc conventum meo iussu celebrari, meo enim officio hoc conveniebat. Atque postquam intellexeram hoc esse mandatum magn. vrae., statim ad conventum me recepi; et cum eo venissem, regina convocaverat Saxones, ut me trucidarent. Sed quamprimum rem contra me attentavisset, et cognovisset institutum suum non successurum, ira percita illico recessit. Postea iterum mihi demonstratum est, quod denuo apud magn. vram. accusatus sim, quod pauper ego ipsos hostiliter aggressus puerum vi eripere voluerim. Quod si ita est, magnitudini v. humiliter supplico, ne talibus querelis fidem adhibeat; sed tantum interpretem Mahmuth interroget, qui hic apud nos fuit, quem licet etiam ad me vocavissem, ut cum ipso colloqui potuissem, tum non venit; in hoc enim omnis spes mea posita est, si ad mag. vram. venturus est, quod timebit aliud, quam id quod verum est, loqui. Si igitur aliter loquetur, quam ego scripsi, humillime supplico magnitudini V., velit (quod ex gratia et misericordia sine dubio factura est) aliquem justum, fidelem, pium chiaussium, qui mentiri erubescat, huc mittere; qui etiam muneribus aut favore non moveatur, ut perspectis et cognitis iis,

Digitized by Google

quae gesta sunt, ad mag. vram. redeat, eamque de omnibus fundamentaliter et veraciter informet. Hac namque ratione magnitudo v. innocentiam meam intelliget, et quando magnitudo v. cognoverit, rem aliter se habere, quam ab adversariis meis proposita fuerit, magnitudo v. sciet, ulterius desuper mandare. Hac quoque per intellectum meum deprehendere possum, nisi magnitudo v. sub alis suis me protegeret, ad talem adversariorum meorum delationem jam dudum nullus fuissem, firmiter etiam spero potentissimum dominum fidelia servitia mea oblivioni non esse traditurum, neque delationibus inimicorum meorum permotum iri, sed potius secundum excellentissimum et acceptissimum rationis suae judicium acturum esse. Deus ompnipotens mag. vram. juxta desiderium suum in magnis divitiis in utroque saeculo perpetuo conservet, amen.

Harum rerum, quae apud nos geruntur, novi, quod magnitudini v. scribam, nihil habeo, nisi quod Beglerbegus et domini confiniorum sparserunt famam, magnitudinem v. sese apparare, ut Viennam versus in expeditionem exeat: quam ob causam Germani valde timere coeperunt, et communiunt arces in confiniis existentes gentibus et bombardis, ut se in illis defendere queant. Scio autem, haec alias mag. vram. minime latere. Opto, quod magnitudo v. constans maneat, et subinde fiat secundum magnitudinis v. mandata. Pauper et egenus monachus.

Eodem modo, verbis competenter mutatis, ad Rustanum-passam et Haydar-passam. Ego Hieron. abbas Martinengus, nuncius etc. recognosco etc. hanc copiam etc. Actum Viennae 17. februarii MDLII.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 25—26.

CCCCVI.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, rógă pe *Hebray-paşa* se-lŭ apere înaintea sultanului de acusările inimicilorŭ sei.

(Mense octobri) a. 1551.

Honoratissime domine! Pauper servitor vester ostendit, quod praeterita aestate potentissimum imperatorem, qui defensor orbis est, per unum ex servis suis, qui in potentissima porta interpretem agit, nomine Mahmuth, rogari feceram, ut potentissimus imperator iram et indignationem a me deponeret, atque sub alas suas me recipere vellet. Nunc autem ex mandato, quod Aly chiausius regnicolis attulit, intellexi, foelicissimum ditissimumque imperatorem ex summa liberalitate mei misertum esse, mihique servo suo hujus regni gubernacula concedisse atque demandasse. Deus omnipotens negotia et voluntatem ditissimi imperatoris ad optimum finem dirigere velit!

Digitized by Google

Sed timeo, quod regina potentissimum dominum rursus contra me commoverit, quia per interpretem nunciari fecit, me ad conventum non venisse, sed ipsi me anteposuisse, puerumque vi eripere voluisse. Quare dominus meus gratiosus istiusmodi querelae non velit locum relinquere, quia a veritate aliena; et dominus meus velit interrogare ipsum Mahmuth, quia scio, quod timebit coram vobis aliud quam veritatem dicere. Si vero aliud loqueretur ac ego scripserim, rogo dominum meum, quod apud ditissimum imperatorem proponat et efficiat, ut unum ex fidelibus servis suis huc mittat, qui justus et probus sit, nec muneribus aut affectu moveatur, atque vitam et omnes actiones meas, in quo consistant, inspiciat, et quaecunque compererit et perspexerit, ea omnia referat et ostendat; ac si compertum fuerit, prout inimici mei incusaverunt me, puniar; si autem justus fuero, tunc verbis eorum, qui injuste me detulerunt, nulla amplius fides adhibeatur.

Caeterum novit etiam dominus meus, quod a multo tempore potentissimo imperatori syncere et fideliter inserviverim, cui etiam deinceps pari synceritate et fide inserviam, quam diu vixero, quia oblivisci nequeo beneficiorum, quae ditissimus imperator in me contulit, nec ingratus esse volo, quia deus me tanquam ingratum puniturus esset, si id facerem. Quare rogo divitem dominum, quod me defendere juvet. Si quidem per hoc tempus dijudicare potui, nisi potentissimus dominus me sub alas suas gratiosas recepisset, propter delationes inimicorum meorum jam pridem nullus fuissem, quia ipsi hactenus divino auxilio mediante ac vita vitae potentissimi imperatoris hucusque nihil efficere aut obtinere potuerunt, modo sanus sit potentissimus imperator. Quod reliquum est, fiat juxta magnificentiae vestrae mandata.

Pauper et egenus monachus.

Ad Achmath et Hebray Passas in simile.

Ego Hieronymus abbas Martinengus, nuncius etc. recognosco, quod rom. regiae maj. vicecancellarius aulicus d. Jonas J. U. D. et secret. Joannes Jordanus hanc copiam mihi exhibuerunt, una cum caeteris litteris. Turcica lingua scriptis, cum sigillo q. fr. Georgii per me recognito munitis, et affirmaverunt mediante fide sua in manibus meis praestita, praedictam copiam omnino concordare cum sensu et continentia alterius copiae in lingua Germanica, scriptae per manum Joannis Spiegl jurati interpretis dictae reg. maj., qui praesentes litteras originales Turcicas ita interpretatus sit, regiaeque maj. pro vera versione obtulerit. In quorum fidem haec manu mea scripsi et sigillo meo munivi. Actum Viennae die XVII. februarii anno MDLII.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 26—27.

Digitized by Google

CCCCVII.

1551. 1551. Margrafulŭ *Castaldo* scrie în modŭ confidenţialŭ regelui *Ferdinandŭ*, că secretariulŭ lui *George Martinusiu* venindŭ la dênsulŭ i-a descoperitŭ intenţiunile secrete ale lui George Martinusiu, şi l'a rugatŭ se nu se încrédă de locŭ în dênsulŭ, fiindŭ că Martinusiu voesce se predee armata regelui Ferdinandŭ în mânile Turcilorŭ, şi apoi dênsulŭ singurŭ se se facă rege în Transilvania plătindŭ tributŭ Turcilorŭ, după cum plătise şi regele Ioanŭ.

Sacra regia Majestas! Hac hora, hoc est, secunda post mediam noctem, accessit me bonus ille vir, Secretarius, Majestatis Vestrae fidelis Servitor, et non potens se se a lacrimis temperare, in haec verba prorupit: O Deus O. Maxime, te invoco, teque in testimonium sanae conscientiae meae adduco, quod id, quod jam dicturus sum, in nullum alium finem facio, quam ut tibi melius serviatur, et Christianitati prospiciatur. Post haec, me jurejurando adstrinxit, manu super Sacrosancta evangelia, posita, ne cui hominum, ullove tempore, quae mihi significaturus erat, revelare, quod quidem me ita facturum recepi.

Postea sic loqui coepit. Nisi rex hunc hominem ex hoc regno expulerit, nunquam illius erit compos. His dictis fuit quodammodo perturbatus, et ut ex facie conjicere potui, poenituit eum incepti Sermonis; ego vero eum, quibus potui, melioribus verbis, et promissis, ut institutum Sermonem prosequeretur, hortatus sum, assumto paululum animo, sic loquutus est. Putasne Fratrem Georgium unquam in animum induxisse, una tecum obsessis a Turcis Lippensibus suppetias ferre? minime gentium. Nam ille in hoc negotio sic se geret, ut se se gessit in solvendo obsidionem arcium Beche et Bechkereke Nam, dum tu opportune, et importune apud eum instares, ut illae duae arces obsidione liberarentur, tamen ille bonis verbis te tamdiu distinuit, quoadusque utraque arx expugnata,et capta fuit, et cum Servitorem suum ad Beglerbegum misit, longe alia ratione, ac tibi, et Nadasdio persvasit, id ab eo factum est. Nam in nullum alium finem, praefatum Servitorem destinavit, quam ut Praefecto arcis [1]) Chanad committeret, ut arcem ad manus Beglerbegi daret. Nihilominus ne hoc palam fieret, jussit postea Praefectum in vinculis asservari. Hoc meum esset consilium, ne huic homini fidas, nihil enim aliud satagit, nihil cogitat aliud, quam ut te, et exercitum regium Turcis dedat, quo per-

1) Fuit is Petrus Nagy, qui mandati hujus in epistola ad Andream de Bathor data subobscure meminit. *In praeterii*, ait, *misit Dominus meus Reverendissimus Thesaurarius ad me unas litteras suae reverendissimae Dominationi, cujus pariter de verbo ad verbum in scriptis Vestrae Spectabili, et Magnificae Dominationi transmittere curavi, de quibus eadem perfacile intelligere poterit, quid mihi Dominus meus reverendissimus de Turcis scribit. Itaque Vestra Spectabilis et Magnifica Dominatio videre dignetur, et adjudicare, si possibile est a me, et honori meo conveniat, ut in hac re commissum Domini mei reverendissimi Thesaurarii perficerem, vel mandato ejus obtemperem, et satisfaciam. Novit enim Vestra Spectabilis et Magnifica Dominatio, ut, quid quid contra adversarium nostrum posse meo effectre possem, certe omnia agere essem paratus — — Dat. ex arce Chanadiensi fer. 5. post exaltationem S. Crucis. 1551.*

Petrus Nagy
arcis Chanadiensis Praefectus.

Digitized by Google

petrato facinore, sperat, parvo negotio, Transsilvaniae regno se potiri posse, et Turcarum Imperatori annuum tributum pendere, ut rex Joannes antea pependerat.

Nec persvadeat sibi rex, Fratrem Georgium contentum redditum, quod eum in Vajvodam Transsilvaniae, ac supremum regni Thesaurarium elegerit, vel quod eundem in Cardinalem creari curaverit. Nam vel ille nulla alia de causa ambiebat, quam ut eo facilius et regem, et vos omnes deludat, et securiores reddat, negotiumque differat, quo usque de Thurcarum certo adventu certior reddatur, et ea potissimum de causa impedivit id, quod vos primum agendum decrevistis, nempe, ut civitates, castra, et oppida, victualibus, et aliis rebus necessariis, tempestive munirentur, quod ille magno risu excipiebat, qui probe noverat, eum primum omnia victualia ex civitatibus, et arcibus extraxisse, sub praetextu, quod eis ad alendum exercitum uti vellet. Quod si forte tu huic deliberationi contradixisses, statim fuisset protestatus, tua culpa exercitum contra Turcas non fuisse progressum, et hac via se excusasset, quod idem jam simili modo facit. Nam prohibuit, ne quis rusticus maneat penes exercitum, ad hoc, ut nullum oppidum, vel castrum muniri, et eo facilius a Turcis profligari possit.

Praeterea, non te moveant regiae litterae, clementiae, et sanctitatis plenae, quas tu simul cum Bathory, et Nadasdio eidem Fratri ostendisti. Nam id non impediet, quin ille omnes ingenii nervos intendat, quo suum pessimum propositum, ad optatum finem perducat, hoc est, ut fiat dominus absolutus hujus regni absque superiore, et hoc tibi, velim, persvadeas, quod post Deum nullus poterit e manibus ejus liberare. Nam ipse Frater Georgius miris technis, et modis impedivit, ne gentes, quas Sfortia ducebat, cum tuis jugerentur, nec enim litteras, quibus Sfortiam accersebas, illi transmisit, quin e contrario scripsit, et jussit, ut Sfortia Varadini se contineret.

Inter alia narravit mihi Secretarius, et juravit, quod Frater Georgius magnum thesaurum ex hoc regno eduxisset, sub praetextu faciendae solutionis militibus, et quod tantum triginta millia corporis sui stipatoribus fuerint numerata. Dixit praeterea, quod saepe tentaverit dominum suum ab illo pessimo instituto revocare, admonens eum, et dicens: Domine, memineris, quod jussu tuo, ego Pontifici, Imperatori, et regi Romanorum saepe litteras conscripsi, in quibus te de sancto in Christianos zelo, et quod nihil magis haberes in votis, quam ut hoc regnum e manibus infidelium eriperetur, saepe jactabas, quod aliter a te factum video. Nam non solum hoc agis, ut regnum Turcis tradas, verum eos, qui huc missi sunt, ut te, et regnum a Turcis defendant, et liberent, eos jam trucidandos, morteque dignos judicas, cum procul dubio actum fuisset de te, nisi Jo. Bapt. (Castaldus) tam celeriter tibi cum suis gentibus affuisset. Admonuit etiam Fratrem Georgium, quantam summam pecuniarum Majestas Vestra regia in hac expeditione exposuerit, et quanto cum amborum regnorum periculo, et detrimento, quod quidem Majestas Vestra non incepisset, nisi fretus ejus fide, et dexteritate. Denique Secretarius fecit dicendi finem, dicens, se nihil penitus effecisse, induratumque esse cor Pharaonis.

Deinde ego Secretario, quod me tam fideliter admonuerit, nomine Majestatis Vestrae habui gratiam, rogavique eum, ut me in posterum de

Digitized by Google

omnibus admoneret, nec a Fratre Georgio discederet, nam ipse decreverat petere licentiam abeundi domum, simulata adversa valetudine. Dixi ei praeterea, me firmiter credere omnia, quae ipse mihi retulisset, nihilominus quod vix poteram adduci, ut crederem Fratrem Georgium adeo futurum ingratum, ut tale facinus auderet cogitare, nedum perpetrare, nam similis proditio foret longe major, quam Judae Iscariotis proditio, neque poteram excogitare causas, quibus ad id patrandum adduceretur, praesertim cum jam in regno hoc haberet majorem auctoritatem, Majestate Vestra, quam etiam habiturus esset, quamdiu viveret. Post alia multa inter nos collocuti, rogavi eum, ut mihi fideliter consuleret, quid mihi deinceps faciendum esset, respondit, se nullum mihi consilium dare posse, quam ut me eodem modo gererem erga Fratrem Georgium, quo modo Frater Georgius se erga me gereret, hoc est, ut quamdiu ipse simularet, ego itidem dissimularem, nec illi, nec ejus tractatibus unquam fidem adhiberem.

Ex supra memoratis Serenissime rex, poterit majestas Vestra facile sententiam ferre, utri horum Frater Georgius similior sit, Judae in proditione, an Lucifero in ingratitudine. Ut Majestas Vestra novit, sum hic in hujus manibus, et potestate, nihilominus pro virili enitar, ut, si mihi vitam adimere voluerit, eandem ei magno vendam precio, neque tanti vitae jacturam facturus sum, quanti damnum, et jacturam, quae ex mea Vestrae Regiae Majestati necessario ex hac proditione subsequutura est. — — — Interim deosculor Majestatis Vestrae manus, quae firmiter credat, si contigerit, quod possim Sfortiae copias meis conjungere quod non tam facile poterit hic suos conatus ad finem perducere, quibus etiam, spero, Deum obviaturum, qui Maiestatem Vestram, et omnia sua desideria prosperet. Datum Zazsebes, 16. Octobris 1551.

Sacratissimae Majestatis Vestrae

Fidelis Servitor

Joannes Bapt. Castaldus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 307—313.

CCCCVIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* învită pe *Secuii din Transilvania* se remână credincioşi pe partea dênsului, şi le promite a le da totŭ ajutoriulŭ necesarŭ în contra inimicilorŭ.

Ferdinandus diuina fauente clemencia Romanorum Hungarie Bohemie etc. Rex Semper Augustus etc.

Egregij et Agiles fideles nobis dilecti. Cum ex litteris fidelium nostrorum

Digitized by Google

Reuerendissimi in Christo Patris fratris Georgij Episcopi Waradiensis Waywode ac Thesaurarij nostri Transylnaniensis, ac Spectabilis et Magnifici Joannis Baptiste Castaldi Marchionis Cassani ac Serenissimi Regis Maximiliani filij nostri Locumtenentis generalis, proxime intelleximus, quo in statu negotia istarum Regni nostri partium inferiorum essent, simul de promptitudine alacritateque animorum vestrorum, quibus vos vti fideles subditos et constantes viros decuit, pro patria, pro religione christiana, ad omnes casus paratos obtulistis, Etsi molesta quidem nobis accidit defectio nonnulorum ex inferioribus partibus, qua defectione facilior hosti aditus ad primos subitosque eius explendos conatus patuit, et simul aegretulimus cunctationem subsidiorum tam nostrorum, que quidem multo antea a nobis comparata et in eas partes fuerant ad defensionem expedita, quam etiam nonnullorum fidelium nostrorum ex istis partibus, vestra tamen ista animorum propensione ac promptitudine, qua vos intelleximus, mirifice gauisi sumus. Et quamuis neque antea neque hoc maxime tempore quicquam nobis de vestro studio, fide, diligentia dubitandum esse arbitrati sumus, quippe quos confidimus cum prefatis Waiwoda et locumtenente generali, non mediocri numero neque wlgari apparatu, quocunque hactenus exegit necessitas in expeditionem esse profectos, Voluimus tamen vos clementer hortari, vt in isto animorum ardore persistentes, ita vobis persuadeatis, nullum auxilij aut defensionis genus a nobis etiam imposterum pretermissum iri, quo diuina ope in vestra incolumitate permanere, et que subito inopinatoque hostis aduentu ac nonnullorum defectione et cunctatione per hos dies amissa sunt recuperentur. Nostram in vos graciam ac munificenciam potestis vobis omni tempore polliceri. Datum Viennae die Vigesimo primo mensis Octobris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo primo.

Ferdinandus m. p.

Nicolaus Olahus
Episcopus Agriensis m. p.

Pe dosă: Egregijs et Agilibus Vniuersis et singulis trium generum Siculis partium Regni nostri Transyluanarum fidelibus nobis dilectis.

Szabó, Székely Oklevéltár. II. pag. 93—94. Originalulŭ în archiva capitulului din Alba Julia. (Miscellaneorum Cista III. fasc. 1. nro 41). — Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 381—382.

Digitized by Google

CCCCIX.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, aflându-se în castrele dela Orĕstie, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că a venitŭ la dênsulŭ unŭ nunciŭ trimisŭ cu o scrisóre de către beglerbegulŭ Romaniei, şi rógă pe regele Ferdinandŭ se-lŭ informeze, ce se-i respundă.

Sacratissima regia Maiestas *etc.*

Primum beglerbegi nuncium alius iterum subsequutus est, quem 20. die praesentis mensis in possessione Aran cum Dewam profecturus essem, conveni, litteras itaque quas ab ipso beglerbeg attulit, in specie ad M^tem^ V. mitto, ut ex illis animum beglerbegi M^tis^ V. intelligat, et tam ad priores quam ad postremas illius litteras quid mihi respondendum sit, M^tas^ V. me edocere dignetur. — Res Temeswarienses hactenus per dei bonitatem optime extiterunt, nec dubito quin deus ipse deinceps quoque causam illorum meliorem reddat, cum et ego et ill^mus^ dominus generalis unacum reliquis M^tis^ V. copiis, opem Themesvariensibus laturi properemus. Deus . . . *etc.* Ex castris ad Zaszwaros[1] 21. die octobris, anno domini 1551.

Eiusdem M-tis V.

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Pe dosŭ: Sacratiss. regiae Maiestati Romanorum . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag 55. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCCX.

1551. 1551. *George Martinusiu* aflându-se în castrele dela oraşulŭ Dobra în Transilvania mulţămesce împĕratului germanŭ Carolŭ alŭ V-lea, că în urma intervenţiunei sale dênsulŭ a fostŭ numitŭ cardinalŭ alŭ sceaunului apostolicŭ.

Sacratissime ac invictissime princeps . . . *etc.*

Cum nec nomine ipso clarus, nec ea virtute praeditus essem, ut aliquo me beneficio magnorum et illustrium virorum dignum esse iudicarem, nec merita ulla ad eligendos eiusmodi honores adferre possem, sacr^mae^ M^tis^ V. clementia effectum est ut non solum sanct^mo^ domino nostro notus essem,

1) Orĕstie, oraşŭ în Transilvania.

Digitized by Google

verumetiam in numerum sanctae illius sedis apostolicae cardinalium per summam M^tis V. sacr^mae clementiam connumerarer, ut hac M^tis V. sacr^mae gratia non tam me ornatum quam obligatum esse agnoscerem, ut ea quae in gloriam primum dei, in tuenda religione saluteque regni istius et totius reipublicae christianae hactenus ultro fecissem, nunc tantis M^tis V. sacr^mae beneficiis devinctus, multo maiori studio obligatus facere contenderem. Itaque etiamsi alii acceptorum beneficiorum obliviscuntur, maxima tamen M^tis V. sacr^mae pietas, qua me ornare dignata est, aeternam apud me memoriam cum omni gratitudine retinebit, declaraturus hoc ipsum in tuenda contra immanem illum hostem religione christiana effusione sanguinis et amissione quoque vitae, quam quidem unicam rem mihi ad omnem meam felicitatem restare video. Cuius rei hodie primum aliqua initia per misericordiam dei extiterunt, cum quatuor amissas arces non sine magna hostium clade recuperassemus, maiora longe deinceps tentaturi, si deus ceptis rebus nos adesse dignabitur. Deus . . . *etc.* Ex castris ad oppidum Joffew[1] positis, penultima die octobris, anno domini 1551.

Eiusdem sacr-mae et catholicae M^tis V.

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus Waradiensis.

Pe dosă: Serenissimo ac invictissimo principi et domino domino Carolo Quinto . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 55—56. Originalulŭ în archiva imperială din Viena.

CCCCXI.

1551. Regele *Ferdinandŭ* scrie lui *George Martinusiu* se lucre cu tóte mijlócele, ca locuitorii dela *Caransebeşŭ* şi *Lugoşŭ* se-i remână credincioşi. 1551.

Ferdinandus etc.

Reverendissime *etc.* Redditae sunt nobis binae litterae Devotionis Tuae, 21 et 24. proxime praeteriti mensis octobris die ad nos ex castris ad Zaaswaros et deinde ad Dewam positis datae, ex quibus omnia quae nobis D^tio Tua perscripsit abunde intelleximus. Et primum quantum ad discessum gentium quae ad Lippam congregatae fuerant et Transylvanica subsidia attinet, nos etiam antea ex D^nis Tuae litteris quomodo ea res successerit, cognovimus, atque adeo eiusdem excusationem clementi animo accepimus et probavimus,

1) Dobra, orașŭ în Transilvania.

Digitized by Google

neque animum de victoria despondemus, sed plane confidimus deum optimum maximum haec omnia pro sua divina clementia et bonitate nobis maioribus foelicitatibus et bonis repositurum, opera, industria et studio Dnis Tuae accedente.

Quod magnifici fideles nobis dilecti Stephanus Lossontzius et Bernardus de Aldana et alii milites nostri in Temesvario existentes se contra hostes tam strenue et fortiter gerunt, ut in omnibus adhuc eruptionibus dei beneficio superiores fuerint, sicuti Dni Tuae per eum, qui e Temesvario rediit, ostensum est, valde libenter intelleximus, idque erga eos omni gratia clementia munificentiaque nostra regia recognoscere et rependere nunquam immemores erimus.

Cum igitur habita clementi ratione tam servitiorum praefati Aldanae quam etiam Dnis Tuae intercessionis, pro fratre ipsius Aldanae presbytero, apud nos interpositae ut videlicet ei archidiaconatum Colosiensem conferre dignaremur, omni gratia et clementia eidem propensi simus; dictum autem archidiaconatum Colosiensem priusquam litteras Dnis Tuae accepissemus, cuidam capellano sermae dominae reginae Isabellae qui apud nos ea de causa fuit, contulerimus; Dno Tua istius Aldanae fratri ostendere et respondere poterit; quod nos ei de alio aliquo consimili beneficio ecclesiastico primo quoque tempore vacaturo, gratiose providebimus, ita ut fratris sui ac suorum benemeritorum necnon Dnis Tuae intercessionis fructum sentire queat.

Sebesienses et Lugasienses omnibus quibus fieri queat modis et rationibus in fide et officio retinendos esse censemus, et non dubitamus quin Dno Tua una cum marchione Cassani bellico locumtenente et comite Thoma de Nadasd sit omnes oportunas vias et rationes initura eosdem Sebesienses et Lugosienses hortando et monendo atque auxilia eis etiam praestando ut tam alienati reducantur quam ii qui bene animati sunt, retineantur. Et proinde Dnis Tuae institutum de praemittendis aliquot centum equitibus qui omnibus animum addant eosque in fide et fiducia ferendorum subsidiorum contineant et quod Dno Tua cum omni celeritate expeditionem prosequutura sit, clementer probamus atque ut id faciat, illam benigniter omnique studio hortamur, praesertim offerente se ex divina gratia rei bene gerendae occasione.

Vidimus litteras beglerbegi ad Dnem Tuam datas easque bene intelleximus. Et cum iam antea Dni Tuae rescripserimus ut de iis quae principi Turcarum et ipsi beglerbego per Dnem Tuam ad ipsorum litteras respondenda essent, cum praefatis marchione Cassani bellico locumtenente et comite Thoma de Nadasd consultaret et id quod communi consilio deliberaretur, responderet; nos etiam nunc ad huiusmodi litteras nostras referimus et non dubitamus Dnem Tuam cum eorum consilio tale responsum ad huiusmodi principis Turcarum et beglerbegi litteras daturam esse, quod nobis regnisque et dominiis nostris nullam authoritatis et existimationis labefactionem aut diminutionem adferre queat; sicuti Dno Tua una cum ipsis bellico locumtenente et comite Thoma de Nadasd haec omnia bene perpendere, dirigere et ordinare sciet.

Ubi ipse beglerbegus in litteris suis facit mentionem, quod nos Dnem Tuam apud principem Turcarum, omnia videlicet cum eius consensu et permissione facta esse accusaverimus; nos equidem scripsimus ipsi principi Tur-

Digitized by Google

carum nos adeptos esse possessionem Transsylvaniae pacifice et sine alicuius offensione cum consensu reginae, D^nis^ Tuae et omnium statuum et ordinum regni, ea tamen conditione ut nihilominus ipsi principi Turcarum solitum annuum censum persolveremus etc.; quod tamen non eo animo aut proposito ut D^nem^ Tuam accusaremus, sed potius eo consilio scripsimus ut ipse princeps Turcarum intellecta concordia in Transsylvania constituta, sine soliti sui annui muneris praeiudicio, eo minus spei illius occupandae aut invadendae haberet; sed ab eo proposito plane absterreretur atque adeo ad ineundam nobiscum pacem etiam ratione Transsylvaniae eo magis induceretur, quo illa durante omnia eo melius stabiliri ac loca et confinia firmari possent. Haec autem propterea D^ni^ Tuae significare voluimus, ut nihil quod ad hoc negotium pertinet, eam lateret; quemadmodum iampridem D^ni^ Tuae notificaveramus nos ipsi principi Turcarum ad eum modum scripsisse, quo et D^nio^ Tua eo melius omnia ad eum finem dirigere sciret; secus autem, aut in accusationem D^nis^ Tuae nunquam scripsimus. Et haec sunt quae ad illius litteras clementer respondenda duximus praeter ea, quae etiam ex communibus litteris ad eam et bellicum locumtenentem datis cognoscet. Datum Viennae die 5. nov. 1551.

La începutulŭ scrisórei: Waradiensi.

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 57—59. Conceptŭ în archiva imp. secretŭ din Viena.

CCCCXII.

1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, face cunoscutŭ regelui *Ferdinandŭ*, că a luatŭ *orașulŭ Lipovei* din mânile Turcilorŭ, ér' cetatea Lipovei o asediézá. 1551.

Sacratissima regia Maiestas . . . *etc.*

Non frustra me M^tem^ V. animasse, nec aliam faciem rerum praesentium infra unius vel alterius ebdomadae spatium futuram inutiliter M^ti^ V. recepisse gaudeo; cum id quod votis omnibus a nobis expetendum erat, per summam dei clementiam optimamque M^tis^ V. fortunam abunde adepti simus; in qua re quid fecerim, quamtumque praestiterim, ab illis malo quam a me M^tem^ V. cognoscere. Expugnata enim civitate Lyppensi, caesisque tum in urbe tum extra urbem hostibus, plurimisque in Marusium, qui fuga evadere statuerant, demersis, unica nunc arx restat expugnanda, in qua Ulimanum ducem eorum qui a beglerbego Lyppae relicti fuerant, unacum reliquiis Turcarum inclusum tenemus. Nec dubito quin et hanc dei auxilio recuperaturi simus. Non incruenta haec quidem victoria accidit; ita tamen illa potiti sumus, ut omnis ista gloria, quam nomine M^tis^ V. in clade hostium adepti sumus, soli deo,

Digitized by Google

in cuius manu eventus bellorum consistit, merito sit tribuenda, qui propter Jesum Christum unicum servatorem nostrum et aegrum M^tis V. animum hac victoria sublevare et miseram hanc nationem Hungaricam eiusdem initiis rerum felicium ad spem futurae victoriae revocare dignatus est, cuius nomen sit benedictum in secula amen.

Rebus igitur Lyppae recte constitutis, si deus coeptis rebus favere dignabitur et si per conditionem quoque temporis concessum extiterit, reliquam etiam partem suscepti belli pari studio et diligentia in expugnandis aliis arcibs prosequemur.

Beglerbeg relictis ultra Tibiscum impedimentis, cum selectis militibus cis Tibiscum remansit. Supplico igitur M^ti V. domino clementissimo, ne cesset oratio in ecclesia, ut deus ipse simili eventu reliquam quoque partem belli fortunare dignetur. Deus opt. max. . . . *etc.* Ex castris ad Lyppam positis octavo die novembris anno domini 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae sacratissimae.

fidelis servitor

Frater Georgius
Episcopus Waradiensis.

Pe dosă: Sacratissimae regiae Maiestati Romanorum . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 61—62. Originalulŭ în archiva imp. secretŭ din Viena.

CCCCXIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ* mulţămesce lui *George Martinusiu* pentru zelulŭ, ce l'a arătatŭ la cucerirea oraşului *Lipova* din Bănatŭ.

Ferdinandus etc.

Reverendissime etc. Accepimus litteras Dominationis Vestrae rev^mae die octava praesentis mensis novembris ex castris ad Lippam positis ad nos datas, in quibus litteris cum D^tio V. rev^ma nobis perscripserit victoriam quam exercitus noster deo optimo maximo concedente in expugnanda civitate Lippensi plurimis hostibus trucidatis consecutus est, non potuerunt illae nobis non esse gratissimae. Et quia intelleximus etiam D^nem V. rev^mam ea in re fidem ac bonam voluntatem erga nos et christianam rempublicam suam magna eius laude luculenter declarasse, voluimus per praesentes nostras litteras eidem benigne ac clementer gratias agere, cuius nimirum fides ac rerum nostrarum foeliciter ac bene gerendarum voluntas tanta fuit, quod propria etiam personae suae minimae pepercerit, sed eam nostra causa in oppugnatione Lippensi summis

Digitized by Google

etiam periculis obiicere non dubitavit. Proinde illa praeclara rev^mae D^nis V. erga nos et universam rempublicam benemerita gratissimo accipimus animo et probamus, omnique nostra gratia et liberalitate regia recognoscemus et compensabimus. Cumque divina benignitate occasio oblata esse videatur qua hostes profligari et amissa imo etiam plura recuperari posse videantur, si recepta arce Lippensi hostibus fortiter obviam itum fuerit, summo quo possumus studio rev^mam D^nem V. hortamur et amicissime requirimus et una cum spectabile et magnifico Johanne Baptistae Castaldo, marchione Cassani et comite Platinae nostro consiliario . . . *etc.* . . . fortiter pergere in eoque maxime laborare velit, quo deo proposito reliquiae belli pari prudentia, magnanimitate et fortuna conficiantur et hostis ipse ad gloriam divini nominis et totius reipublicae christianae, praesertim vero afflicti regni nostri Hungariae salutem et conservationem aut opprimatur aut saltem expellatur et amissae nostrae arces praesertim Beche et Bechkereke recuperentur aliaque quae hosti erepta praesidio fidelibus istis nostris et regno esse possent et obtineri poterunt, occupentur. Nec dubitamus plurimum hac quoque hyeme effici posse, cum D^ni V. rev^mae notum sit regem quondam Matthiam hyberno potissimum tempore Turcis maxime nocuisse et locum Szabacz aliaque multa castra et loca vi eripuisse, cum illi prae frigore in campo permanere non possent. — Et in hoc D^tio V. rev^ma factura est rem non solum dignissimam sed nobis etiam adeo gratam, quod nos eam una cum reliquis suis curis laboribus ac sollicitudinibus quas nostra et reipublicae christianae causa iamdiu iugiter et fortiter sustinet, omni nostra clementia regia uberrime et amicissime recogniturí sumus. Datum Grätz 21. novembris 1551.

La începutulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 62—63. Conceptŭ în archiva imp. secretŭ din Viena.

CCCCXIV.

1551. *George Martinusiu*, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că în trupele sale, cu cari a luatŭ oraşulŭ Lipovei din mânile Turcilorŭ se aflaŭ şi *ţerani din Transilvania şi din Ungaria;* că aprópe tóte fortăreţele din Bănatŭ sunt acum luate dela Turci; şi în fine că ciauşulŭ *Aly*, care a fostŭ trimisŭ de Pórta otomană în Transilvania, a venitŭ numai până în *Ţéra-românéscă*, şi de aci a scrisŭ se i-se trimétă unŭ salvŭ-conductŭ, ca se pótă merge în Transilvania. 1551.

Sacratissima regia Maiestas . . . *etc.*
Quod iamdudum nihil ad M^tem V. scripserim, longa obsidio castri huius

Digitized by Google

Lippensis fuit in causa; cum enim quotidie finem expectarem, praeter opinionem diutius protracta est: tametsi tota moenia circumcirca adeo attrita et bombardis quassata sint, fossionibusque ita diruta ut nihil amplius praeter quattuor turres restare videantur et ex illis quoque aliquarum summitates demolitae sunt. Opinio mea erat ut arcem, post captam civitatem, integram ad manus nostras reciperemus, quod ea ratione fieri poterat si istos qui inclusi erant, pacifice dimitteremus. Verum aliis tunc aliter visum est. Iam autem eo ventum est, ut etiam si eam recipiemus, quod dei auxilio non diffido, magna cura de reformatione incumbit. Beglerbegus adhuc citra Tybiscum undecim a nobis miliaribus in castris est. Passa vero Budensis, die proxime praeterita Sabbati Tibiscum traiecit et ad ipsum beglerbegum venit. De numero diversi sunt rumores, nec uno modo referuntur. Nos hic omnem eventum rei expectamus; verum propter longam obsessionem et fastidium mali ac pluviosi temporis pedites rustici, qui cum ex Transsilvania tum ex Hungaria venerant, una cum aliqua parte nobilium recesserunt. Equites quoque tam huzaronum quam cataphractorum adeo attriti et defatigati sunt ut vix pedibus sistere possint; nec credo alios praeter stipendiarios M^tem V. nobiscum perseveraturos. Non ab re igitur esset si M^tas V. novo praesidio hunc exercitum renovare dignabitur, ut possimus auxilio dei pro conservatione terrae contra vim hostis diutius subsistere. Iam autem ex clementia divina arces et fortalitia excepto Bechye et Bechkereke, omnia quae aestate proxima beglerbegh ademerat, videlicet: Bwycz, Eperyes, Lippa, Pálélése, Chyallya, Nagylak, Fellak, Chanad, Makó, Bessenyew, Galad recuperata sunt; restant tantum duae praedictae arces quas deus optimus itidem ut alias ad manus M^tis V. dare potest. Et is est status praesentis temporis, quod M^tem V. ex litteris quoque illustrissimi domini Joannis Baptistae Castaldi cogniturum latius credo.

Ceterum oratores quos cum tributo ad portam imperatoris miseram, salui et incolumes reversi sunt, quos statim ad M^tem V. misissem, ut prioribus quoque litteris scripseram; nullas tamen litteras per eos miserunt praeter unas Rhuztan passae, quas M^ti V. in specie mitto, neque eas interpretari feci. Aly chauz vero, quem una cum istis oratoribus et tributo ex arce me [1]) Wywar dimiseram, simul cum illis venit; cum tamen praesentem motum belli intellexisset, ultra Transalpinam venire non ausus est; sed ibidem apud waywodam substitit, petitque a me literas securitatis, ut tuto venire possit. Interim interpretem unum presbyterum qui et lingua hungarica et latina callet; praemisit, a quo hodie litteras ex Transsilvania accepi, quae etsi brevissimae sint, tamen videntur esse alicuius importantiae. Cum enim hunc Aly chauz cum tributo dimitterem, ex voluntate M^tis V. mentionem illi feceram de pace inter M^tem V. et caesarem ineunda; ad quam ineundam, ut ex litteris ipsius presbyteri turcici et chauzi, quas suis latinis verbis inseruit, M^tas V. cognoscet, non alienum animum habent. Ne igitur chauz iste longa expectatione pertaesus sine relatione retrocedat, decrevi illi litteras meas salvi conductus mittere; interim tamen informationem a M^te V. expecto, quid cum eo loqui, agere

1) In loco del: mea.

Digitized by Google

et tractare debeam. Ex castris ad Lippam positis, XXVIII. die mensis novembris, anno 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus
Waradiensis.

Pe dosu: Sacratissimae regiae Maiestati dei gratia Romanorum . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 64—65. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCCXV.

1551. Margrafulŭ *Sforzia Palavicinus* informéză pe regele *Ferdinandŭ*, că *George Martinusiu* se află în relaţiuni secrete cu Turcii, şi după cum crede dênsulŭ, Martinusiu e mai multŭ turcŭ de cât creştinŭ. 1551.

Sacratissima Caes. regia Majestas. Tenui hactenus Salazarium, quia valde me juvit in omnibus, quae occurrerunt, et quia etiam tamquam testis oculatus, de omnibus, quae vidit, Majestati Vestrae relationem facere queat, quam certam reddo, non sufficere sensum plus quam humanum, ad considerandam, vel tolerandam naturam, et conditionem hominis istius, qui in momento ridet, et plorat, promittit, et negat, in eodem praefert intentionem sanctam, et opera diabolica, in una hora me assecurat cum omni fide, paulo post facit me manibus palpare, omnes dubitationes, et suspiciones, de quibus cogitari potest. Demum credo equidem ipsum magis esse Turcam, quam Christianum, et magis Luciferum, quam Joannem. Artes, et practicae, quas exercet cum Beglerbego, multae sunt. Homines, et litterae, quos ad Turcam expedit, et Chiausii, qui indesinenter veniunt, infiniti sunt, dicit omnia ad bonum finem tendere. Ego credo, hoc ejus salutem fore. Conclusive videtur scire, quid cogitem. In eo ipso enim momento, quo maxime puto, me nihil cum ipso agendum habere, praeparat negotia taliter in servitio Majestatis vestrae, quod sensum mihi adimat, et facit me credere, quod aliter esse non possit, id quod clare est, et quod omnibus horis video, sentio, et manibus palpo usque adeo, quod Deo rem commiserim, is mihi inspiret, quid melius fuerit, et quod in tempore id, quod mihi convenit, exequi possim, posteaquam jam saepius executioni tam propingvus fui, quod mihi impossibile sit visum, eam disturbari. Id quod factum est, et propositum, Majestati Vestrae latine scribo, cui supplico, ut Salazarium commendatum habeat, quia

Digitized by Google

per fidem meam, cognovi ipsum in hoc tempore hominem sufficientem, et cupidissimum ad servitia Majestatis Vestrae quam Deus omnipotens etc. Ex Lippa 30. Novembris 1551.

Sforzia.

Post-Scriptum: Ego certo intellexi, quod hac nocte Uliman Begus fuerit in tentorio Monachi, et postquam colloquutus est multum temporis, et coenavit, discessit[1]. Quemadmodum intellexi, ita Majestati Vestrae scribo. Hoc quidem dico, quantum ego videre possum, hic magis Turca est, quam Christianus.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Part. II. pag. 314—316.

CCCCXVI.

1551. 1551. *Mehmed*, beglerbegulŭ Romanici, scrie lui *George Martinuziu*, că sultanulŭ a datŭ ordinŭ a se retrage armata turcéscă din Transilvania, şi că din causa acésta dènsulŭ a întreruptŭ asediarea fortăreţelorŭ dela *Timişóra* şi dela *Cenade*, şi a părăsitŭ cele-lalte fortăreţe ale Bănatului.

Illustrissime ac reverendissime domine *etc.*

Cum nonnullas D^ni V. misimus litteras, quibus et nostris missis taciturnitas responsum fuit, quo mirum admodum admiramur; nam his autem poenitendi tempus veniet; non semper dolis adulationibusque vestris ab imperatore creditum dabitur, quibus illusi atque decepti sumus. Sed imperator noster semper augustus D^nis V. censu benigne accepto, nobis mandavit ut a regno Transsylvaniae foelicissimum erigeremus exercitum et arma totaliter deponeremus; quapropter expugnationem castri Thimisfar (sic) dereliquimus et castrum Chianad ceteraque castra dimisimus foelicissimoque exercitui licentiam dedimus ac ad castrum Peciai contulimus. D^tio quoque Vestra cum gladiis, fustibus et lanternis ad debellationem civitatis Lyppa venit comitatus caterva

1) Aliter tamen res habuit, ut patet ex fassione Joan. Petho de Gerse, an. 1553. d. 28. April. Sopronii juramento firmata, quae sic habet: *Item dixit, postquam nobis coeperant quatere arcem* (Lippa) *per alliquot dies, cum ego custodirem bombardas, et ibi vigilarem, vidi fratrem Georgium hora quasi sexta, cum jam illucesceret, cum duobus, scilicet Thoma Warkocz, et Caspare Peruics accedentem cum face accensa, per nostras munitiones, et trincheat. ad murum arcis, et relicta face paulo superius, et paulo longius Warkocz, et inhinde in ingressu Trinchearum supposito Peruics, — — solum in fossam prope murot arcis accessisse, unde commode loquentium in arce voces exaudiri poterant. Quod cum animadvertissem, attendebam per unum, vel duas horas, quando regrederetur, ipsum enim videre non poteram, et, cum diutius moraretur, ad D. Castaldi contendi, et illi rem indicavi, et remisse militie, qui observaret reditum fratris Georgii, et nobis referret, cum D. Castaldi manu, et, cum usque post prandium expectassem, vedi ad meam stationem, et adhuc F. Georgius non recesserat, et tandem hora tertia post meridiem vidi illum discedentem. An autem cum Ulymanbego vel tunc, vel postea loquutus fuerit, nescio.* (Pray.)

Digitized by Google

fariseorum atque latronum et aliquantulo Turcarum cumiculo fugam arripipiendo (sic) interfecto ad praefati civitatis castri expugnationem, ubi Holama begh, cum aliquibus caesareis militibus inclusus est, debellare studet. Quo intellecto ab illustrissimo Hali pascia (pasa) Budun [1] beglerbegi cum toto foelicissimo exercitu sibi commisso venit; nos autem cum nil innovare a caesare permissum sit, licentiam dedimus; id vero exorbitatione ac abominatione dignum; cum tale committere ultra totius orbis terrarum leges sit; nam ut Cicero inquit: fides hostibus [data] servanda est; et quae in praeteritis litteris nobis D^tio V. nunciavit, cognovimus ea fide cavere; verumtamen finis omnium rerum et potentia magna nostri imperatoris semper augusti ac eius ferocitas consideranda est, hisque perspectis operari sagacissimum est. Quamobrem D^tio V. nobis Mahamut chausium et Dervis famulum nostrum cum responsu universali mittere dignetur; nam eorum retentio quidne prodeat quod D^ni V. utile sit? Et ne eidem taedium his meis praestem, finem do. Quae semper bene valeat foelix. Datum in castro Peciai, die vero prima mensis decembris, anno MDLI.^o

(Tugra, subscrierea numelui pe fața de întâiu a scrisorei. [2]*)*

Pe dosŭ: Illmo ac rev^mo domino Fratri Georgio . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 65—66. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCCXVII.

1551. Cardinalulŭ *Fani* informézĕ pe cardinalulŭ *Monti* despre succesulŭ, ce-lŭ au trupele regelui Ferdinandŭ în *Transilvania*, şi că Lipova a fostŭ luată din mânile Turcilorŭ. 1551.

Inspruck 2. Decembre 1551.

Illmo e rmo sign. mio oss^mo! Le cose di Transilvania vanno con felicissimo successo de nostri Christiani, perchè essendo ricuperata Lippa con morte di tre mila Turchi de migliori soldati che vi fossero, et essendone stati uccisi altritanti che venivano dal Mar rosso per soccorrere, sono li nostri ingagliarditi et diventati molto superiori. — Et li nostri vanno tanto innanzi, che pensano di avicinarsi a Buda. N. S. Dio lor dia quella felicità, che si conviene: «ne quando dicant gentes, ubi est deus eorum?»

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 28—29.

1) Vidinŭ.

2) Tugră se numesce monograma sultanului, care se pune la începutulŭ acteloră, ce emanézĕ din partea tronului. Aici lasă editorulŭ din «Történelmi Tár» sub tugră înţelege în modŭ greşitŭ subscrierea beglerbegului Mehemed.

Digitized by Google

CCCCXVIII.

1551. 1551. Regele *Ferdinandŭ*, scrie lui *George Martinusiu* se-şi dée tótă silinţa, ca se induplece pe *nobilii şi pe ţĕranii din Transilvania* se remână şi peste érnă in castre, ér cei cari s'aŭ depărtatŭ pe la casele lorŭ se se intórcă érăşi la trupe.

Ferdinandus etc.

Reverendissime etc. Intelleximus fideles istos regnicolas ac subditos nostros partium regni nostri Transsilvanarum qui nuper evocati ad obviandum communi totius reipublicae christianae hosti Turcae, ut eum ex inferioribus regni nostri Hungariae partibus divino favente auxilio profligarent sub ductu rev^mae D^nis V. insurrexerant, in ipso tam praeclari et pii operis quasi limine languescentes reditum ad domos suas parare, imo tantam nunc gentium istarum levatitiarum multitudinem e castris recessisse, quod paucus admodum earum numerus reliquus sit. Qui sane intempestivus fidelium istorum regnicolarum nostrorum (qui nimirum ante paucos admodum dies primum insurrexerunt) ex castris recessus, cum valde inopinatus nobis extiterit, non potuit etiam nobis auditu non esse molestissimus, qui a praedictorum fidelium subditorum regnicolarumque nostrorum fide et virtute hoc tempore alieno nihil minus expectavimus, quam ut iactis tam pulchris rei bene gerendae et egregiae suae erga nos voluntatis atque fidei ostendendae fundamentis, adeptaque a deo optimo maximo tam insigni profligandi hostis ex istis inferioribus regni nostri Hungariae partibus occasione, unde et ipsis et ipsorum coniugibus, liberis atque communi patriae diuturna quies, securitas atque tranquillitas expectanda erat, rebus ad optatum fidem nondum deductis ad domos suas redire tantopere festinaturi essent; sed potius existimavissemus, si hactenus nondum insurrexissent, nunc saltem cognita praedicta optima occasione sua sponte lubentissimis paratissimisque ad communem salutem promovendam animis, quibuscunque tempestatis et aliis eiusmodi difficultatibus posthabitis insurrecturos et a deo concessam occasionem minime neglecturos fuisse, idque maiorum suorum exemplo, qui sub rege quondam Mathia piae memoriae antecessore nostro hyberno maxime tempore summa animorum fortitudine et mira difficultatum eiusmodi tolerantia multa praeclara et memorabilia facinora contra Turcas ediderunt. Atque idcirco D^nem V. rev^mam summo quo possumus studio benigne etiam atque etiam requirimus, quod nunc potissimum optimam suam erga nos, afflictum regnum nostrum Hungariae fidelesque illos subditos nostros et universam denique christianam rempublicam affectionem et voluntatem excitare et declarare velit, atque cum praedictis fidelibus regnicolis nostris agere, tractare eosque animare et cohortari, ex quo valde tarde insurrexerunt quod nunc eo diutius in castris permanere non graventur, simulque efficere ut qui iam recesserunt vel redeant vel alii eorum loco insurgant, quoad scilicet arce quoque ipsa Lippensi expugnata beglerbegus cum exercitu suo, deo omnipotente concedente, vel prosternatur vel fugam arripere compellatur arcesque paulo ante amissae recuperentur. Quod quidem eo minus in longum protrahi poterit,

Digitized by Google

quod Turcae una cum equis et iumentis ipsorum calidioribus regionibus asuefacti frigorum ac tempestatum brumalium rigorem multo minus quam dicti fideles regnicolae nostri in iis asueti et educati ferre poterunt. In quo sane Dᵗⁱᵒ V. revᵐᵃ omnem diligentiam omnesque conatus suos adhibituram esse confidimus, ex quo ipsi cognitum et perspectum est, quanta benevolentia et gratia eandem hactenus prosequuti fuerimus atque in posterum quoque prosequuturi sumus, et quanta denique cura paternaque sollicitudine nos dictarum regni nostri Transilvanarum partium defensionem atque protectionem susceperimus; quemadmodum adhuc in ista cura et cogitatione maxime versamur, ut omni studio caveamus, ne fideles isti regnicolae ab hostibus aliquid detrimenti capiant, sed in pace et securitate vivere possint. Nam in hunc et non alium effectum, pro defensione scilicet ac conservatione partium regni nostri Transilvanarum praedictarum a fidelibus provincialibus et subditis nostris archiducatus nostri Austriae atque ducatus nostri Stiriae tam valida magnaque subsidia, non ad unum annum solum, sed integrum trienium obtinuimus, qualia ab eo tempore, quo nos a deo omnipotente ad regnorum dominiorumque nostrorum gubernacula admoti sumus, nunquam aliqui concessa fuisse auditum est et indubiam spem habemus a reliquis regnis dominiisque nostris non minora nos subsidia impetraturos esse. Quare eandem Dⁿᵉᵐ V. revᵐᵃᵐ iterum magnopere et clementer requirimus ut cum praedictis fidelibus regnicolis subditisque nostris quorum insurrectionem et mansionem ex nutu Dⁿⁱˢ V. revᵐᵃᵉ pendere certo scimus, summa cura et studio agat et efficiat, ne temporis aut aliis difficultatibus a tam laudabili ac salutari opere absterreantur, castrique relictis domum festinent; sed siqui recesserunt, ut illi redeant, vel alii eorum loco insurgant, quo reliqua etiam pars expeditionis quae nunc fere est in fine, tandem foeliciter conficiatur ac tot et tantique labores et sumptus defensionis et protectionis eorum causa maxime suscepti frustra impensi esse non videantur.

Deinde scripsit nobis bellicus locumtenens marchio Cassani revᵐᵃᵐ Dⁿᵉᵐ V. flagitare solutionem stipendiorum pro mille equitibus et 500 peditibus sibi, ut conclusum fuerit belli tempore intertenendis. Nos itaque licet ita conclusum fuisse non ignoremus, tamen in ea etiam conclusione expressum esse scimus, quod stipendia illa ex redditibus partium regni nostri Transsilvaniarum sumi debeant. Proinde cum Dᵗⁱᵒ V. revᵐᵃ eosdem redditus in manibus suis habeat, qui nimirum ad eiusmodi stipendiorum solutionem, sicuti Dᵗⁱᵒ V. revᵐᵃ ipsamet scripsit, non modo sufficiant sed ad maiorem quoque summam ascendant, nos vero alias multos magnosque sumptus et expensas sustinere necesse sit, eandem Dⁿᵉᵐ V. revᵐᵃᵐ benigne requirimus quod de iisdem redditibus seipsam ratione praefatorum 1000 equitum et 500 peditum suorum solvere et contentare velit; prout Dⁿᵉᵐ V. revᵐᵃᵐ omnibus modis facturam esse persuasum nobis habemus . . . *etc.* Datum Viennae secunda decembris 1551.

La inceputulŭ scrisorei: Fratri Georgio.

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 66–69. Conceptŭ în archiva imp. secretă din Viena.

Digitized by Google

CCCCXIX.

1551. 1551. *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, scrie regelui *Ferdinandŭ*, că din causa timpului nefavorabilŭ nu mai póte continua resbelulŭ cu Turcii în Bănatŭ, şi că din acéstă causă nobilii şi ţĕranii din Transilvania s'aŭ întorsŭ pe la casele lorŭ.

Sacratissima regia Maiestas . . . *etc.*

Scribit M^tas^ V. ut post expugnationem arcis Lippensis non quiescamus, sed alterius progredi debeamus hostemque aut profligemus aut expellamus arcesque Bechye et Bechkereke recuperemus. Eramus omnes in ea intentione ut hostem persequeremur; qua tamen causa postea [hoc] neglectum sit, M^tas^ V. suo tempore cognoscet. Jam nunc gentes istae quae nobiscum sunt, longa obsidione, pluviis, luto et mala temporis dispositione adeo attritae extenuatae viribusque suis exhaustae sunt, ut amplius ad res gerendas utiles esse non videntur. Regnicolas quoque longam obsidionem et malum tempus pertaesi ac pro fastidio habentes una cum plebe quas consurgere feceramus, recesserunt; neque enim aliquis pro memoria habet, tanto temporis spatio unquam eos in armis fuisse. Ut igitur bellum durabile sit arbitrio M^tis^ V. stat, necesse est tamen gentem hanc renovare, quod ut commodius fieri possit, opinio mea est, ut M^tas^ V. sine mora statim in Hungaria [comitia] celebrare faciat et si possibile fuerit, bonum esset si M^tas^ V. in eam partem regni descendere posset, ubi propius suis fidelibus subditis esset, ut praesentia M^tis^ V. animarentur et plures quoque comitiis interessent; omnes enim ordines et status regni convocandi erunt, et in istis comitiis M^tas^ V. cum dominis regnicolis omnia pro voto et arbitrio suo tandem concludere poterit. Comitia vero vel ideo non longius differenda sunt ut arces duae Bechye et Bechkereke recuperari possint, quod tempore hyberno quam liquescente terra commmodius fieri potest. Ceterum scripseram antea quoque M^ti^ V. ut si commoditas daretur, libentissime M^tem^ V. convenirem; iam nunc tumultus isti cessabunt, et beglerbegum quoque sine damno recessurum spero; si itaque M^ti^ V. voluntas fuerint ut compositis rebus et sublatis tumultibus M^tem^ V. conveniam, M^tas^ V. suam mihi de hac re voluntatem significare dignetur . . . *etc.* Ex castris ad Lippam positis, tertio die mensis decembris, anno domini 1551.

Eiusdem Maiestatis Vestrae

fidelis servitor

Frater Georgius
episcopus Waradiensis etc.

Pe dosŭ: Ad proprias manus sacratissimae regiae Maiestatis . . . *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 69—70. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena

Digitized by Google

CCCCXX.

1551. *George Martinusiu* scrie regelui *Ferdinandŭ*, că *Ulymanŭ*, căpitanulŭ turcescŭ din fortăréța *Lipovei*, a fostŭ lăsatŭ a se retrage liberŭ cu trupa sa, și în fine că ciaușulŭ *Aly* trimisŭ de Pórta otomană încă n'a mai sositŭ în Transilvania, fără se afle totŭ în *Țéra-românéscă*. 1551.

Sacratissima regia Maiestas . . . *etc.*

. . . . . .

Ceterum Ulymanum ex arce Lippensi una cum suis dimissum esse M^ti^ V. iam notum esse credo; quibus autem de causis adducti simus ut eum dimitteremus, suo tempore M^tas^ V. cognoscet. Verum cum nos illi fidem pro libera dimissione una cum omnibus dominis dedissemus, non defuerunt aliqui qui eam frangere et irritam facere aussi sunt; nihil tamen illis nocere potuerunt, sed cum summa ignominia et turpitudine in diminutionem reputationis exercitus M^tis^ V. retrocedere coacti sunt. Fortasse bonum esset M^tem^ V. in eiusmodi violatores animadvertere ne quilibet tantam sibi licentiam sumeret.

Aly chaus nondum ad me venit; nec scio utrum retrocesserit, an adhuc in Transalpinis maneat. Iam deo iuvante brevi in Transilvania constituar et si intellexero eum nondum ex Transalpinis recessisse, evocare faciam. Interim M^tas^ V. dignetur informationem dare, quid cum eo loqui et tractari debeam.

Hoc quoque M^ti^ V. singnificare volui quod multi falsarii monetarum in hoc regno insurrexerant nec parvum damni intulerunt; ex quibus aliqui intercepti et captivi tenentur. Sunt autem inter illos aliquae praecipuae personae; quid de istis quoque mihi faciendum sit, a M^te^ V. informari peto. Deus optimus *etc.* Ex castris ad Lippam positis, sexto die mensis decembris, anno 1551.

Eiusdem M^tis^ V. sacratissimae

fidelis servitor

Frater Georgius episcopus
Waradiensis.

Idem servitor Waradinus manupropria. [1]

Pe fășii separate de chărtie: a) Non possum differe quin M^tem^ V. conveniam; finitis itaque comitiis Transilvanicis, si bona voluntas M^tis^ V. fuerit, statim ad M^tem^ V. veniam.

b) Scripseram nuper M^ti^ V. de filio regis, ad quod mihi clementem relationem feci; nondum tamen me continere possum, quin iterum M^ti^ V. scribam; intelligo enim sine custodia et moderatore esse; nuper ex equo praecipitatus non parvum vulnus secundum tempora in capite acceperat, ut difficulter a chirurgis curaretur. Timeo ne et moribus decrescat, tum nemo sit, qui puerile ingenium refrenari possit; quamdiu enim ipse apud eum esse potui,

1) Acésta este subscrierea lui G. Martinusiu.

Digitized by Google

summa cura studui, ut rectis moribus et virtutibus educaretur. Supplico itaque M^ti V., dignetur eam curam de eo suscipere, ne susceptae semel vestigia virtutis ob incuriam neglexisse videatur; non enim praeter M^tem V. alius est, qui curam eius habet.

Pe dosu: Sacratassimae regiae Maiestati . . . *etc.* . . . Hungariae . . .

Történelmi Tár. An. 1881. p. 70—71. Originalulŭ în archiva imp. secretă din Viena.

CCCCXXI.

1551. 1551. Beglerbegulŭ *Mehmed* scrie lui *George Martinusiu*, locotenentului regalŭ din Transilvania, că în urma ordinului sultanului dênsulŭ a părăsitŭ *Lipova*, *Cinadea* şi cele-lalte fortăreţe din Bănatŭ, şi dacă dênsulŭ doresce, ca se aibă în posesiune şi fortăreţele dela *Pecia* şi *Becicherecă* din Bănatŭ, atunci se le céră dela sultanulŭ.

Illustrissime ac reverendissime domine uti frater carissime. Cum non nulla quae inter caesarem nostrum semper augustum et sacrum regem Ferdinandum de Austria successa sint, enarrare vellemus, mirum admodum repraehensione digni erimus (sic)[1]. Quapropter censu benigne ab imperatore recepto ex castro Thimisfar foelicissimum imperatorio mandato caesareum exercitum ereximus et de eius debellatione nos convertendo arma deposuimus et ad castrum Pecia conferimus, in cuius itinere sacrae M^ti imperatoriis deditis epistolis Angelus Anconitanus cum meo misso Tyse capitaneo venit, quem sacra M^ti magna habita cura dirigimus. Castrum Chanad ceteraque relicta castra relaxavimus civitatemque Lyppa dimittere commissum fuit; nam D^tio V. non spectando mandatum caesareum exequutioni mandari, cum cumulatione gentium et tumultu barbarorum ad debelationem praefatae civitatis Lyppa se contulit ubi quoque aliquantulos Turcas fugaces interficiendo cepit et Holoma pascia cum aliquibus caesareis militibus et praefectis in castro praedictae civitatis inclusit et per aliquorum dierum spatium percutiendo trudendoque quod D^ni V. convenit, exhibitum est; equidem benignum et iuste praeclarum censendum ab omnibus fere orbis terrarum hominibus esse cognovimus; nam principum laus et gloria in manibus eorum ministrorum consistit, econversaque zizania, discordia et seditio in eorum malignitate constat; hac ideo ne aliquod innovetur scandalum, cum tua erga caesarem fidelitas animique sinceritas a commissis manifestata fuerit, talique modo Holama dimittendo et regium exercitum placando; cuius causa fides quae versus D^nem V. et inter tales et tantos

1) Acéstă scrisóre este plină de erori gramaticale. O reproducemŭ lasă astă-felŭ, după cum este scrisă. (Tört. Tár).

Digitized by Google

principes est, praevaricari debeatur imperatorque noster semper augustus bellum facere teneat, quod si firmiter ac pacifice permanebitur non efficiet; nam D^tio V. nobis missis litteris nunciavit quod castrum Pecia et Bechkerek et civitatem Lyppa neque alia castra usque ad rivum Chiris [1] non esse sub possessione sua neque suae conveniri iurisdictioni; nos autem omnia quae a D^ne V. exposita fuerunt, invictissimo imperatori certificavimus; hac ideo causa praestata et detardatio censui, qui si ante missus fuisset non talia succederent, nec huius discordiae bellique causa fuisset. Nunc vero D^tio V. Holama pasciae ordinavit ut ex parte D^nis V. a nobis castra Pecia et Beischerech peteret, nobisque clarum et manifestum est nullam ex eis sua ces. M^tas utilitatem et commodum habere: nam non nostrum est castra accipere neque tribuere, id praeter caesari decet, nos autem praedicta castra mandato caesareo accepimus, deo dante conservabimus, sed si voluntas D^nis V. fuerit haec habere castra, nuncio litterisque a celso summoque imperatore petat tuaque cognita fidelitate et voluntate non denegabit, benigne atque gratiose concedet. Nos igitur prout posse erit noctuque diuque ad principes pacificandos laborabimus, D^tio que V. in castro Pecia, Beischerech et Charag derelicto duci qui Malchoych beghi nuncupatur ex consanguineis Morat beghi, bene se habere dignetur; cum sit qui commissio[ne] caesarea illic permansit. Nos autem hucusque nihil comburimus neque devastavimus, quod si voluissemus [facere potuissemus] cum medietate Romaniae exercitus regnum istud Transsylvaniae divagati sumus. Ideo finem omnium rerum considerare debet secundum suam prudentiam atque doctrinam religionemque, cui minime decet meos non mittere homines; itaque talis est nostra in D^no V. spes ut his visis mittere dignetur; nos in castro Bellograd invernari praeceptum fuit, foelicissimus vero exercitus in stren[2] et continue facundissimis litteris nos participes reddere dignerit missosque fideles mittere bene potest, ut in dies nostra bene convalescat amicitia et amor, qui omnibus totius orbis terrarum hominibus palam sit et semper amoris vinculis pulillamina amicitiae accrescere nitemur. D^tio quoque V. rev^ma et ill^ma foelix et prospera valeat hisque actenus. Datum in Bellograd die VIII^a mensis decembris MDLI^o.

Pe marginea fetei de întâiu subscrierea numelui și tugra[3].

Pe dosu: Illmo ac rev^mo domino Fratri Georgio *etc.*

Történelmi Tár. An. 1881. pag. 72—74. Originalulŭ în archiva imp. secretŭ din Viena.

1) Crișu.

2) Astă-felŭ este în originalŭ, însă fără înțeles.

3) *tugra*, semnulŭ particularŭ alŭ sultanului.

Digitized by Google

CCCCXXII.

1551. 1551. Margrafulŭ *Castaldo* face cunoscutŭ comitelui *Toma de Nadasd*, că episcopulŭ *George Martinusiu*, locotenentulŭ regalŭ alŭ Transilvanici, a fostŭ ucisŭ, şi că dênsulŭ în urma acésta, a invitatŭ pe generalulŭ *Andreiŭ Bathory* se iee în posesiune regatulŭ Transilvanici în numele regelui Ferdinandŭ.

Spectabilis et Magnifice. Placuit omnipotenti Deo, Illustrissimum Dominum Cardinalem Varadiensem, felicis racordationis ad aliam vitam ducere, morte quadam repentina. Scribo D. Bathory, ut illico possessionem hujus regni, nomine regiae Majestatis ad accipiendum veniat. Propterea, si litterae istae Dominationem Vestram Spectabilem et Magnificam in itinere reperiunt, illico ad nos veniet, si etiam ad domum suam pervenisset, idem faciet. Nam novit, quantum Servitio regiae Majestatis Domini nostri Clementissimi conveniat. Magnificos Dominos Franciscum Ronay, et Paulum Banck, hic mecum habeo, devotissimos regiae Majestati. Eandem bene valere opto. Ex Zazsebes, die 17. Decembris 1551.

D. V. S. et M.

uti frater
Joan. Bapt. Castaldus.

Marcus Antonius, primus inter omnes pugione in gutture bis trafixit Reverendissimum. Ipse Marcus commendat Servitia sua humiliter Dominationi Vestrae Spectabili et Magnificae.

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 317—318.

CCCCXXIII.

1551. 1551. Comitele *Stefanŭ de Losonce* face cunoscutŭ margrafului *Castaldo*, că nu a pututŭ merge asupra fortăreţei dela Becicherecŭ, din causă, că *Românii din districtulŭ Caransebeşului* n'aŭ voitŭ se-lŭ urmeze etc.

Illustrissime domine domine et Tanquam pater obseruandissime, Seruiciorum meorum paratissimam exhibicionem, de Intencione, quam versus Bechkereky concluseramus, supersedere licuit, quia gentes Sebesienses, quibus scripseram nullo pacto venire voluerunt, et in alys suspicio erat an veniant, practicam quam cum oppidanis de Bechkereky moueramus, quod magis pro nobis quam contra nos esse velint, Thurci erga quoscunque suspiciones ha-

Digitized by Google

buerunt, Alios occiderunt, alios vero in perpetuam seruitutem abduxerunt, oppidum Maxima in Custodia tenent, Sed et deinceps tractare non cessamus In quibus habemus Bonam spem.

Nobilibus Hungaris pariter et Rascianis pro feria tercia proxime preterita conuentum Indixeram, cum Illis igitur de omnibus negocys bono modo conuentum est, obtulerunt sese, tam ad victualium suppeditacionem, quam ad frugum vecturam Currus dare, ego vniuersas fruges in hanc arcem conduci Jussu (sic) pro necessitate M^tis Regie, possunt hinc eciam facile eo, quo necessarium fit eas distribuere, Nicolaum Cherepowyth earum administratorem, Centum equitibus sibi adiunctis, vt celerius quo fieri potest administret, expediuimus, vnam possessionem desertam pro mea propria necessitate, et ad Castelli Fellak conseruacionem Restauracionemque occupaui, quod do. vre. Ill^me significare volui.

Bona Rascianorum que apud me hebantur (sic) et Avitica, vniuersa restitui, licet satis animo, graui meas hereditates Illis tradere debui, prout tamen me do. vra. Ill. Monuerat, ita facere volui. Ad Illos eciam qui plura eorum bona occupauerant scripsi, vt eis remittere teneantur, verum et ad Rev^mi dni. Thesaurary racionem per officiales, Arcis Naghlak ac eciam per Mag^cum dmnum Melchiorem Balassa, aliqua eorum bona sunt occupata.

Scio dominum Thesaurarium, do vre. Ill. ita exposuisse, quod ego de taxa quam in hys pertinentys propter plurimas meas necessitates Imposueram, maximam summam habuerim, quantam habuerim d. v. Ill. ex hoc Regesta facile cognoscet, et propterea In presenti conventu dominorum Nobilium modo premisso hic celebrato, Illis proposueram, Quodsi maximam in ea re difficultatem habent, paratus sum Illis ex propria bursa resolvere, qui mihi vnanimiter pro meis seruicys ac fatigys beniuole condonauerunt.

Seruitores Mgci dm. petri petrowyth, ad me venerant, vt tres possessiones, apor, Myndzenth et Naghffalw de meis manibus ad Chalya remitterem, rogabant, Eas tamen ad hanc arcem Themesiensem pertinuisse Intelligo, sed cum dnus Petrowyth, tam hic quam in chalya gubernauit, facile potuit eas ad Chalya, suam Arcem occupare et possidere, bona igitur ad hanc arcem pertinentia, non deberent hinc abalienari.

Ceterum Significo Ill. do. vre. quod iam hic ego non tardabo, sed pro negocys meis ad M^tem Regiam festinabo, vt cicius in eis deliberacionem accipiam, Itaque quemadmodum et antea ita nunc quoque do. vram. Ill. rogo velit sue M^ti pro mea parte ex suo solito erga me fauore scribere, quo sua M^tas me ac mea seruicia clementi animo acceptare digneatur. Duos Seruitores meos speciales Egregios Benedictum Kosar, ac franciscum Dely, cum bona instructione, hic relinquam, qui sine defectu, Omnium rerum bonam prouisionem facere sunt expertes, Dum igitur aliquid interest, do. vra. Ill. Illis Jubere velit, M^tas Regia vbicunque iubet, paratus sum ibidem pro sue M^tis voto seruire.

Quia propter frequentes Tabellarios ad Ill^am dnem vram destinaciones non exigue fieri debet, do. vra. Ill. de ordinanda posta vel modo aliquo adinvento prospicere velit. Binas literas Beglerbegy, quas hys diebus ad me

Digitized by Google

miserat, do. vre Ill. misi, ex eis eadem cognoscet, quid ad me scribat, Qui cum eo animo scripserit, iterum illi relacionem feci in hanc sentenciam, vt dum quid sibi a suo Imperatore mandatur quemadmodum et ipse scribit, debet adimplere, dum autem quid a meo principe michi committitur, ibidem et ego totis meis viribus exequi studeo, nec ea pretermitti debent, Nichilominus tamen mutua familiaritas inter nos conseruari potest, Misimus illi et munus. Cristam vnam Bokortoll vocatam per hominem meum, in eum finem, quo idem homo meus securius omnia perscrutari queat, quodque liberius cum Rascianis de Bechkereky tractare possit, prout enim accepi, vt premissum est, libenti animo oppidum si quodammodo fieri posset Restituerent, se seque dederent. Ea eciam racione hominem meum ad Illum expediui, vt certi Captivi mei Thurce super eorum pactacionibus celeriorem finem sortiri possent.

Literas eiusdem Beglerbegy tercias, Rev^mo dno Thezaurario sonantes, Ill. do. vre. misi, eas cum Mag^co domino Castrorum Magistro ambo aperiuimus et perlegimus. Dum autem prefatus homo meus a Beglerbego redierit, ea que adferet, Curabo vt do. vre. Ill. cognita fiant do. vram. Ill. felicissime valere desidero. Ex Arce Themesiensi 19. Die Decembris 1551.

Stephanus de Losoncz. Comes etc.

Krasso vármegye története. IV. pag. 58—61. Originalulu în archiva imperială secretă din Viena.

CCCCXXIV.

1551. 1551. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la M.-Oşorheiŭ* decide: a) că în ce privesce *religiunea* locuitorilorŭ din Transilvania, fie-care se pótă remâné în credinţa, pe care i-a lăsat'o D-ḍeŭ; b) că regele Ungariei (Ferdinandŭ) se respecteze *drepturile şi consvetudinile vechi ale naţiunilorŭ privilegiate* din Transilvania; c) că regele Ungariei se numéscă *voivodi în Transilvania* numai din membrii naţiunei unguresci; d) mai departe se se céră dela *voivodulŭ Moldovei*, ca se libereze din captivitate pe Ardelenii luaţi captivi în anii trecuţi; e) că *Românii din Ţéra-românéscă şi din Moldova* se pótă face comerciŭ liberŭ în Transilvania; ér *Grecilorŭ* [1]) se fie interḍisŭ comerciulŭ în Transilvania etc.

Articuli dominorum regnicolarum, in generali eorum congregacione in Zekel-Wasarhel profesto circumcisionis domini anno eiusdem 1552. constituti.

I. Quoniam a certis iam annis varie inter nos dissensiones propter religionem orte fuerant, ut autem eas vno consensu sedare possimus, opere

1) Aici sub comercianţii greci în Transilvania se înţelegu comercianţii macedo-români.

Digitized by Google

precium fore uisum est nobis, ut inprimis quicquam de ipsa concluderemus.

II. Conclusum est ut quemadmodum antea adhuc uiuenti condam reuerendissimo domino episcopo Waradiensi conclusum erat, ita nunc quoque quilibet in fide sua, ipsi a Deo data et concessa permaneat, ne alter ab altero preuia racione infestetur; quod autem illustrissimus dominus Joannes Baptista Castaldus etc. etc. hanc constitucionem regni approbare dignetur rogant domini regnicole.

III. Item conclusum est ut ciues ciuitatis Colosvariensis fratres ordinis sanctorum patrum Francisci et Dominici in priorem eorum locum ingredi libere paciantur, nec amplius tale quid sinistri citra constitucionem regni temptare contendant. Nam aliqui nolunt domini regnicole in hys commissis uel commitendis erroribus associari.

IV. Item quemadmodum sacratissima regia maiestas dominus noster clementissimus mediantibus litteris suis hortatur dominos regnicolas et mandat, parati sunt ex singulis nacionibus, spectabiles fratres eorum ad conuentum eius maiestatis Posonij proxime celebrandum mittere.

V. Item quamdiu eius maiestas in Transiluaniam Wayvodam suum missura erit, interim littere ipsius domini Castaldi locumtenentis emanentur, ne domini regnicole si quid aduersi contigerit, quod deus auertat imparati inuenirentur, quin pocius uigore litterarum suarum inuicem conuenire et insurgere possint ac iuxta exigenciam rei prouidere valeant rebus eorum.

VI. Item deputati sunt per dominos regnicolas penes ipsum dominum locumtenentem magnificus dominus Franciscus Kendi, domini Ladislaus Miko-

Digitized by Google

ad septimum articulum: videtur nobis, quod post oblationem clemenciae et deffensionis sue, maiestas vestra remissionem omnium offensionum per eiusdem commissarios anno preterito factam confirmare debeat.

quod maiestas vestra pro conseruacione libertatum ac consuetudinum antiquarum regni regnicolis confirmacionem concedat.

IX. quod maiestas vestra id clementer annuat.

X. Si maiestas vestra episcopatum in aliquem conferre uoluerit supplicat maiestati vestre Joannes Baptista Castaldus humiliter ut vicario Albensi, de quo antea mencionem fecit maiestati vestre, memoriam habeat

la, et Franciscus doctor Vicarius etc. similiter et de alijs singulis duabus nacionibus totidem sunt electi ad seruicia regie maiestatis, quorum consilio idem dominus locumtenens iura ac leges regni dirigere ualeat, ac si ad uicina regna nuncios mittere vel nuncijs respondere opus fuerit, secundum rei necessitatem agant de commodo regni.

VII. Item supplicant regnicole medio fratrum suorum eius maiestati in eo humiliter, ut quemadmodum diebus superioribus, per dominos commissarios suos in Zazsebes de negocio regni concluserat, ita nunc quoque de statu et condicione misere patrię singularem curam suscipere, ac dei optimi auxilio ab externis hostibus secundum facultatem suam eius maiestas defendere dignetur. Insuper autem, semel oblatam clemenciam suam a fidelibus suis regnicolis ne detrahere dignetur, quin pocius priores errores eorum (si qui essent) obliuioni tradat, quemadmodum dominus quoque locumtenens eosdem regnicolas per literas suas assecurauit.

VIII. Item supplicant regnicole eius maiestati ut in antiquis eorum libertatibus ac iustis consuetudinibus conseruare dignetur.

IX. Item supplicant quod eius maiestas vaywodam in Transiluania ex nacione Hungarica constituere dignetur, cum quo de ore ad eos loqui, et illius sub officio sue maiestatis pro temporis condicione inseruire possint.

X. Item supplicant quod quemadmodum diebus superioribus Alba per litteras suas eius maiestati supplicatum erat, pro episcopo futuro fratre ipsorum, cuius nomen tum significatum erat, dignetur clementer eorum supplicaciones exaudire et episcopa-

Digitized by Google

tum fratri ipsorum conferre, quo possint una cum ipso maiestati suę semper fideliter inseruire.

XI. quod in beneficijs ecclesiasticis et officijs castrorum maiestas vestra talem curam habebit, quod beneffi-cium regni, et subditorum quietem concernet.

XI. Item supplicant regnicole quod omnia beneficia ac officia, tam castrorum quam ciuitatum, Hungaris conferre dignetur, qui de legibus ac consuetudinibus regni bene docti sint, ut simul cum ipsis eius maiestati quiecius semper inseruire ualeant, experti enim sunt quales iniurie ac jllegitime oppressiones annis superioribus ab externis officialibus acciderunt.

XII. quod maiestas vestra si bona ista alicui donatura erit, mandabit donatarijs ut posessionem illorum iuxta consuetudinem regni ingrediantur.

XII. Item si bona et iura possessionaria egregij condam Francisci Wizaknay sua maiestas aliquibus contulit, similiter et castellum Branÿchka cum suis pertinencijs, ut illis citra antiquam regni consuetudinem atque legem, se se in dominium illorum bonorum intromittere ne liceat, supplicant regnicolę, sunt enim aliqui qui in illis bonis ius pretendunt, interim autem quoad maiestas sua wayuodam prefecerit, sint illa bona in manibus modernorum possessorum.

De arcibus quas restitui petunt, in 13, 14, 15 et 16. articulis poterit maiestas vestra respondere: quod nondum de rebus istis sit informata, sed comittet wayuode suo Transiluano, ut habita omnium rerum informacione secundum ius et consuetudines regni, unumquemque in posessione bonorum suorum inducat, quod hoc tantum de presenti dominis regnicolis concedere potest, quod bona relicte Gasparis Banffy proximis diebus a cardinale occupata sibi restituantur, quia de presenti res accidit, et omnibus notum est preter ius occupata fuisse.

XIII. Item quoniam spectabilis et magnificus condam dominus Stephanus Maylad wayuoda Transiluanus oppidum Wyncz, Borberek, ac posessionem Tartarya proprijs suis pecunijs emerat, post tandem captiuitatem suam huiusmodi bona a liberis suis per uiolentas manus alienata sunt, supplicant regnicole maiestati regiae dignetur restitui facere liberis ipsius domini Maylad, qui per hostes nominis Christiani penes fidelitatem sue maiestatis interemptus est.

XIV. Item supplicant regnicole ut arces Letha et Dyod domino Melchiori Balassa iam tandem clementer sua maiestas reddere dignetur.

Digitized by Google

XV. Ceterum optime recordantur regnicole, quod arx Almas spectat de iure liberis (sic) magnifici condam domini Gasparis Somy relictam (sic) magnifici condam domini Emerici Balassa Wayuode etc. ac consortem (sic) Ladislai Bamffy de Bolondos, ergo ut sua maiestas illis quoque secundum constitucionem Nouizoliensem simul cum alijs uniuersis bonis per notam aliquibus collatis reddere et restitui facere dignetur: supplicant regnicole.

XVI. Item diebus superioribus cum regnicole castra ad Lippam posuissent, tunc reuerendissimus condam frater Georgius Episcopus Waradiensis etc. bona relicte Gasparis Bamffi ad Naglak pertinentia absque omni uia iuris pro se occupauerat, que ut maiestas sua ipsi domine uidue et eius orphanis ex clemencia sua reddere dignetur, supplicant regnicole.

XVII. quod maiestas vestra wayvode eligendo ac camerarijs salium mandabit, ut consuetudines regni obseruet.

XVII. Item supplicant regnicole ut sua maiestas sal secundum antiquam consuetudinem cidere mandet camerarijs; in eo quoque supplicant ut quemadmodum temporibus antiquorum diuorum regum ita et nunc singulis nobilibus sal pro necessitate domus sue detur in copia.

XVIII. Item conclusum est quod dominus Castaldus generalis etc. intellectis litteris et instrumentis nobilis Bartholomei Lapsay bona sua per reuerendissimum dominum episcopum Waradiensem Thesaurarium etc. possessa ipsi restituere uelit.

XIX. Item quod ipse dominus generalis etc. det litteras suas ad Moldawum, quo illos quos anno superiore abduxerat et sepius se remissurum cum pace obtulit, iam tandem remittat, ob hoc missuri etiam regnicole fratres eorum erga ipsum et intercessuri.

XX. Item conclusum est per re-

Digitized by Google

gnicolas ut singuli castellanj prefecti prouisores, et alij huiusmodi officiales vniuersorum castrorum que antea in manibus predicti condam domini Episcopi Waradiensis Thesaurarij prefuissent, regie maiestati fidelitatem et obedienciam prestent, assecurentque ipsum dominum generalem etc. in eo primo quoque tempore deposito sacramento nihil eos aliud sentire neque moliri uelle, nisi quod attinet ad fidelitatem ipsorum et commodum regni.

XXI. Item rogant dominum generalem regnicole, ut exercitus regiae maiestatis maneat in ciuitatibus, et si casu ad aliquas posessiones uenerit, ne hospitentur milites in domo nobilitari et neque plebs misera paciatur per eos ruinam.

XXII. Item rogant eundem dominum generalem etc. regnicole, ut scribat iudici Koloswariensi ne amplius Georgium Thwry et alios captiuos teneat in captiuitatem, sed intellecta ipsius innocencia si immunes (sic) esse reperiuntur dimitantur, sin minus: subueniat veritati.

XXIII. Item conclusum est per regnicolas vt Grecis mercatoribus non non liceat amplius gracia questus hoc regnum ingredi, verum Walachis tam Transalpinis quam etiam Moldauiensibus liberum sit, sicuti hactenus ingredi et egredi.

XXIV. Item cum regnum dei optimi clemencia intra se pacatum sit et vniuerse factiones sedate, rogant regnicole dominum generalem ut in capitulo Albensi tantam dumtaxat copiam gencium teneat, de quibus non paciantur domini capitulares ruinam.

XXV. Item quod castellanis quoque Arcis Noue precipiat idem dominus generalis rogant regnicole, quo permittant iam tandem nobilibus de Zenth-

Digitized by Google

gerg, molendinum eorum in fluuio Zamos, et territorio posessionis illorum erigere, liceat ipsis quoque post tantas oppressiones hereditatibus eorum gaudere; committat eciam ne de cetero damna et preiudicia nobilibus ipsis inferre contendant.

XXVI. Item conclusum est per regnicolas, vt vniuersi actus potenciarij post festum natiuitatis Beate Marie proxime preteritum patratj judicentur coram domino generali, alij uero actus, qui sedes iudiciarias concernere dinoscuntur, in loco sedis iudiciarie discuciantur, ita tamen quod comites uel iudices et capitanei habitis literis eiusdem domini generalis in termino iudiciorum post emacionem literarum mox absque dilacione ulteriori conueniant et secundum dei iusticiam inter partes iudicium faciant, quod si negligerent actor in presenciam eiusdem domini generalis euocare possit iudices et iure mediante propter eorum negligenciam puniantur de facto, auctoritate ipsi domino generali concessa.

XXVII. Item conclusum est, ut dominorum generalis cum regni comissarijs loco illorum comitum, qui bona et hereditates in illo comitatu ubi prefecti erunt comites, (sic) alios preficiat comites, illi uero qui hereditates suas in comitatu suo possident interim maneant in ipsorum officio, donec sua maiestas Wayuodam prefecerit ac iudicia secundum antiquam consuetudinem celebrentur sine intermissione.

XXVIII. Item conclusum est ut fures, homicide, predones, cussores falsarum monetarum, incendiarij et alij malefactores et habentes duas uxores persequantur, ita tamen ut per eos qui extradare debebunt fide mediante nomina illorum malefactorum, coram notarijs sedium et comitatuum signi-

Digitized by Google

ficentur et interim quandiu persequi debebunt per eos quorum interierit sit in secreto.

XXIX. Item quemadmodum antea conclusum erat, ita nunc quoque conclusum, ut quilibet nobilium armis bellicis bene instructus, promptus et paratus esse debeat, ac de singulis sedecim colonis iuxta connumerationem portarum singulum unum equitem cum bonis apparatibus teneat et quandocunque necessitas postulaverit, uisis litteris eiusdem domini generalis omnes insurgere et secundum rei exigenciam inseruire possint et valeant.

XXX. ex quo iste Joannes cum suis adversarijs se concordauit, et ex errore litterarum suarum inciderat in notam, maiestas vestra illi graciam concedere poterit.

XXX. Item supplicant regnicole maiestati regie tamquam domino clementissimo, dignetur habita racione seruiciorum suorum, ex sua clemencia faciat Egregio Joanni Chomaffai fratri ipsorum et eius consorti graciam, quam maiestati sue regnicole perpetuis suis seruicijs refundere curabunt.

quod negocium nobilium de Kemer secundum ius et consuetudines regni reuidendum comittet.

XXXI. Ceterum annis superioribus quedam bona nobilium de Kemer ad Castrum Almas per posessores occupata erant, et quoniam nobiles isti, propter inopiam rerum suarum non suficiebant iure mediante neque alia racione bona eorum requirere supplicant igitur maiestati sue regnicole ut sua maiestas dignetur mandare in litteris suis Wayuode suo Transyluaniensi, quo causam illam inter posesores arcis illius et istos miseros nobiles fratres eorundem regnicolarum absque longo litis processu reuidere, ac quo spectare dinoscuntur illis restituantur.

Idem de bonis Francisci Chywre.

XXXII. Tandem constat regnicolis bona condam Francisci Chywre in certa parte magnificum dominum Wolfgangum de Bethelen concernere. Supplicant itaque regnicole maiestati sue ut intelectis literis et instrumentis et testimonijs superinde condignis, ne pa-

Digitized by Google

ciatur maiestas sua huiusmodi bonorum causam longo litis processu reuideri facere et adiudicare, quod sue maiestati inseruituri sunt.

XXXIII. Item rogant regnicole dominum generalem ut in hys omnibus eorum supplicacionibus intercedat apud suam maiestatem, quo per oratores ipsorum uoti compotes fieri possint.

XXXIV. Item conclusum est per regnicolas ut hereditates Siculicales Agilis condam Simonis Borosniay orfanis suis restituantur, si quid actionis Urbanus Nag donatarius cum ipsis habuerit, jure mediante requirere poterit, hereditates enim Siculicales per notam non amittuntur, sed in heredes deuoluuntur.

Pe dosu: Articuli pe regnicolas in proximo conuentu Wasarheliensi discussi.

Articuli conclusi per status partium regni Transyluanarum in conuentu Wasarheliensi in *profesto* circumcisionis dominj celebrato.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 382—394. Exemplariu contemporanu in archiva imp. reg. din Viena.

CCCCXXV.

1551. 1551. *Stefanŭ, voivodulŭi Moldovei* trimite la margrafulŭ *Castaldo* pe *Ionŭ Vrănceanulŭi*, prefectulŭ domeniului seu din Ciceu, pentru anumite afaceri.

Stephanŭs dei gracia vaiuoda, dominus et Heres verus terrę Moldauiae etc.

Illustris domine et amice nobis syncere grate; officia nostra promptissima cum summa benemerendi voluntate.

Mittimus ad vos ministrum ac fidum seruitorem nostrum Joannem Wranczany prefectum pertinentiarum nostrarum Czyczo, vt cum vestra jllustrissima dominacione super quibusdam nogotijs nostro nomine communicare debeat, quemadmodum jllustrissima vestra dominacio ex eo intelliget; postulamus itaque

Digitized by Google

amice que nomine nostro coram protulerit indubitatam fidem illi, eadem, prebere velit quam in reliquo bene et feliciter valere desideramus; datum Soczauiae die Siluestris pape, anno domini 1551.

Titlulŭ externŭ: Illustri domino Joanni Baptiste regie maiestati locumtenenti regni Transsyluanie etc. domino et amico nobis sincero grato.

Pe dosŭ: Litterae vaiuodae Moldauiensis.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 395. — Originalulŭ în archiva imp. reg. din Viena.

CCCCXXVI.

1552. Instrucţiunea dată de regele *Ferdinandŭ* comisarilorŭ sei, *Paulŭ Bornemisza*, episcopŭ alŭ Vesprimului, şi lui *George Werner*, trimişi în *Transilvania* spre a cercета, cari sunt veniturile fiscale ale acestei ţĕri, şi cum ar fi mai bine a se administra aceste venituri. 1552.

Exemplum

Instructionis datae Commissariis Regiae Majestatis in Transylvaniam Anno 1552. Jan. 1.

Ferdinandus, Divina favente Clementia Romanorum Imperator, Hungariae ac Bohemiae etc. Rex, semper Augustus. etc. etc. Instructio eorum, quae Fideles nostri, Reverendus et Egregius Paulus Bornemisza Episcopus Vesprimiensis, ac Georgius Vernerus Consiliarii nostri, et ad partes Regni nostri Transylvaniae designati et expediti Commissarii agere, tractare, et expedire debent.

Inprimis cum dictis Commissariis Nostris satis perspectum exploratumqve sit, non modo Nostram, et Regni Nostri utilitatem, sed etiam summam necessitatem exigere, ut Proventus Nostri, qvi sunt rerum omnium et praecipue Belli nervi, non modo recte colligantur, et administrentur, sed etiam, qvoad fieri potest, augeantur, Jam pridem autem multorum significatione cognoverimus, in dictis Transylvaniae Partibus diversis in locis, diversos esse Proventus, in qvibus procul dubio singulis peculiares Officiales collocari oporteat, visum fuit nobis praefatos Consiliarios nostros ad easdem partes mittere qvi de statu et conditione illorum proventuum inqvirant, et plenius

Digitized by Google

in eo firmati[1]) Consilium capiant, de tota ratione Administrationis illorum, deqve constituendis Officialibus idoneis, et ad nos postea referant, qvid ipsi maxime ex dignitate et re nostra fore judicent, ut nos his cognitis tanto facilius de iisdem deliberare, et qvae necessaria erunt, decernere ac providere possimus.

Itaqve iidem Commissarii ante omnia Spectabiles et Magnificos sincere nobis Dilectos, Joannem Baptistam Castaldum Marchionem de Cassano, Bellicum Locumtenentem, nec non Andream de Báthor etc. qvi omnium rerum et Jurium Transylvaniae amplam Notitiam habent, conveniant, exponantqve eisdem, nec non Magnifico Fideli Nostro Nobis dilecto Thomae de Nádasd Comiti perpetuo Terrae Fogaras Judici Curiae et Consiliario Nostro, si illic erit, nomine Nostro causas propter qvas a nobis in Transylvaniam missi sunt: Communicent etiam cum iis praesentem Instructionem Nostram deqve singulis ejus Articulis colloqvantur, tractent, explorent, Consiliumqve de tota ratione Administrationis, ut supra dictum est, capiant.

Et qvoniam Frater Georgius qvondam Proventus Transylvanienses Nobis descriptos antea transmisit, cujus qvidem Descriptionis Exemplum his adjunctum est; Commissarii Nostri de hujusmodi Proventibus, ac Locis, in qvibus iidem colligi administrarique solent, inqvirant diligenter, deqve omnibus, quae Nos scire oportet, qvoqve modo et ordine singula in ejusmodi Proventuum administratione constituenda sint, specialem et solidam informationem capiant, imprimis vero an etiam praeter praedictos proventus aliqvi alii Proventus in Transylvania sint, et an si qvi sunt, aliqua ratione augeri, vel aliqvi Novi pro Nostro, Regniqve Nostri, ac Subditorum Nostrorum Commodo, sine Offensione tamen, institui possint? Praeterea qvid de Jure, qvid de Consvetudine debeatur, ac qvantam in Summam singuli per Annum sese extendant, item de extraordinariis Contributionibus, qvomodo et qvoties per priores Hungariae Reges Praedecessores Nostros ac tempore etiam Joannis Regis et ipsius Fratris Georgii qvondam impositae sunt?

Commissarii Nostri ante omnia eam ipsam Inqvisitionem penes certas et fide dignas Personas Transylvanienses, qvi harum rerum Notitiam teneant, et prout dictis Commissariis Nostris consultius et commodius esse videbitur, habeant, ut de his rebus omnibus multorum Sententiis auditis clariorem et certiorem Informationem capiant. Sicuti ea de re cum praesenti Instructione Literas qvasdam Nostras non tamen inscriptas, sed per ipsos inscribi poterunt, simul etiam Generalia mandata habebunt.

Cum autem Necessitas postulet, ut in Transylvania Persona aliqva idonea subrogetur, qvae Proventus ejusmodi juxta Ordinem sibi per Nos dandum percipiat, erogetqve, et de iisdem certam, legitimamqve rationem teneat, praesertim autem cum diversis in locis illic in Transylvania diversi sint Proventus, in qvibus dubio procul, sicuti supra expressum est, peculiares Officiales collocari oporteat; Commissarii Nostri, posteaqvam Cognitionem ejusmodi Proventuum habeant, et Locorum consecuti fuerint, amplius pergere,

1) Forte: melius de eo informati. *(Engel)*.

Digitized by Google

et inqvirere etiam debent, qvibus Officialibus, et Administris in Perceptione Proventuum Frater Georgius antea usus fuerit, et qvinam ex ipsis adhuc, et an bene serviant, ac utiles, necne sint mereanturqve, ut ipsis imposterum qvoqve fides adhibeatur, vel num qvi sint alii ad res gerendas magis idonei? Item an sint defectus, aut impedimenta aliqva, qvibus pro Augmento Proventuum Nostrorum remedium adhiberi oportet, et qvis ejus remedii modus esse debeat.

Inqvirere etiam, et cum Bellico Locumtenente Joanne Baptista Castaldo, nec non Báthorio, atqve Nádasdio si praesens sit, deliberare debent, an ad Perceptionem et dispensationem Proventuum Nostrorum una Persona, de qva supra mentio facta est, sufficiat, vel ei plures adjungi debeant, vel potius an praestet institui ibidem Cameram eo ordine, qvi alias in Regno nostro Hungariae institutus est, et caeteris in Regnis, Provinciisqve nostris observatur; volumus autem, ut officiales Omnes, qvalescunqve hi sint in Officiis Suis, his Sallariis, qvibus hactenus servierunt, tamdiu permaneant, nullusqve eorum sine praescitu nostro dimittatur, donec de iis, qvinam idonei Fideles, Utiles, et diligentes necne sint, sicuti supradictum est, plenam informationem habuerimus, et de iis ulterius, qvod necessitas postulat, statuemus, sic tamen, ut ejusmodi Officiales omnes nobis Juramentum fidelitatis statim praestent.

Ut autem particularia melius cognoscantur, procedant Commissarii Nostri per singula Proventuum nostrorum Officia, et loca, prout ea idem Frater Georgius Nobis descripta transmisit. Ac primo qvidem agant de his Proventibus, qvae majoris importantiae sunt, videlicet de Campsione Auri, de Cemento, de Cusione Monetae, et inqvirant, qvalibus Officialibus, et qvibus ministris ad gerenda opus sit, qvo Sallario, et qvibus Solutionibus sint intertenendi, et qvalis Instructio ipsis dari debeat? Item qvis sit Residentiae eorum locus, et an aliqva specialis, aut Regia Domus habeatur Cibinii, aut alio aliqvo in loco, in qva Officiales resideant, aut Cusio monetae fieri possit? Praeterea qvis sit Campsionis modus, qvod pretium? An Campsio ipsa ad Nos solos pertineat, et qvae maneat illos poena, qvi furtim cambiunt, aut in alia Regna exportant, qvibus demum modis fraudes talium caveri, et coerceri possint?

Nam qvod Frater Georgius qvondam significavit, Nos magnum ex Campsione fructum percepturos, si eam Nobis retinuerimus, necesse tamen fore, ut in usum semper Summa Qvindecim, vel Viginti millium florenorum deposita habeatur, id qvomodo sese habeat, Commissarii Nostri diligentius indagare studebunt; Simul et intelligere, qvantum utilitatis ad Cameram Nostram ex tali Campsione per Annum provenire possit, et ne utilitas ejusmodi Campsionis, Cementi, cusionis Monetae, ac Salium interea cesset, vel intermittatur (qvod qvidem nostro cum detrimento fieret) Commissarii Nostri curare, et efficere debent, ut nihilominus usqve ad plenam informationem Nostram Campsione, Cemento, Cusione monetae, et Salibus procedatur eo modo, qvo hactenus, ad qvas qvidem res, si necessariae impensae prae manibus in parato non sunt, apud Mercatores vel Negociatores in Transylvania certam, et necessariam pecuniariam Summam mutuo levare, dictosque Creditores de

Digitized by Google

hujusmodi pecunia super dictos Proventus nostros assecurare, atqve adeo ea in re opera, ac Consilio Fidelis Nostri Egregii Petri Haller, hominis probati, et Fidelis, uti, et sic Nos postea de toto Statu eorum omnium certo informare poterunt, ne interim hujusmodi Proventus cessent, aut negligantur.

Cum autem Partes istae Nostrae Regni Transylvaniae semper magnam Laudem ab opulento Auri et Argenti proventu habuerint; iidem Commissarii rescire studeant omnem Fodinarum statum, et quibus in locis praecipue Aurifodinae et Loturae sint. Num etiam qvae Fodinae, aut Loturae pro desertis relictae habeantur, qvae utiliter instaurari, vel potius aliqvae aliae novae excitari possint? Item per qvos, aut qvorum impensis praesentes Fodinae colantur, et qva via plures ad earundem Culturam de exteris etiam locis allici qveant? ut Transylvania ipsa non tantum Opibus, sed etiam Viris augeatur. Qvin etiam ipsimet Commissarii talia Loca Fodinarum, qvatenus commode fieri poterit, revideant, aut alias certas et fide dignas Personas ad ea revidenda transmittant, qvae qvidqvid compererint, diligenter annotent, qvorum Omnium clara informatione percepta, ac cognita, Nos postea homines Nostros proprios Metallicae rei peritos eo mittemus statim, ac destinabimus. qvodsi qvibus deductoribus opus habebunt, Bellicus Locumtenens de eo requisitus bene providebit.

Idem fere agendum erit de Cameris Salium Nostrorum, qvorum Proventus inter praecipuos habetur. Ut resciatur, qvibus in locis Camerae sint, et qvot Officiales apud singulas necesse sit teneri, qvove Stipendio, et cum qva Instructione, Item, qvae sint Camerae filiales intra ea extra Transylvaniam in qvibus Sales sive per Currus, sive per aqvas educti deponi soleant, qvantique Sales apud Fodinas, et qvanti in externis Cameris vendantur? An utilius sit esse aliqvem supremum Camerarium, qvi omnibus Fodinis Salium praesit, et superintendat? an potius Singulis singulos vice Camerarios prae esse sufficiat? Et qvo in Loco talis supremus Camerarius, Si qvis constituendus erit, Residentiam Suam commodius habere possit?

Iidem Commissarii Nostri etiam, a qvibus id commode fieri poterit, resciant, qvantum Salium in Cameris Nostris ab eo tempore, qvo Transylvania novissime se nobis dedidit, in Nostram potestatem devenit, provenerit, et venditum sit, aut adhuc habeatur? Quis etiam pecunias acceperit, aut adhuc solvere teneatur, qvaeve pecuniarum Summa in praesentia non solum de Salium fodinis, sed et aliis omnibus Officiis prae manibus sit?

Et qvoniam dicti Commissarii non ignorant, fodinas Rivulum Dominarum vocitatas inter Caeteras esse, perqvam opulentissimas, qvas Frater Georgius antea tenuit, dicti Commissarii tam de istis Fodinis, qvam de aliis Bonis, aut Arcibus per dictum Fratrem Georgium possessis, et detentis, deqve eorum Uiribus, utilitatibus, et emolumentis omnibus, qvantum qvidem necessitas postulabit, certo et diligenter inqvirant, et de iis, sicuti in aliis supra dictis, et seqventibus Articulis Nos clare, et sufficienter Omnibus Circumstantiis declaratis informent, praesertim qvo pacto Fodinae: Rivuli Dominarum, inposterum Summa nostra cum utilitate sint disponendae?

Item de Vectigali Vigesimarum Nostrarum sciscitentur Consiliarii Nostri,

Digitized by Google

qvaenam sunt Exactionis ejus Loca praecipua? qvae filialia? qvibus Officialibus opus sit? qvis ordo Aestimationis rerum, ac mercium in eo observetur? et qvantum ex eo, si non locetur in arendam, provenire credatur?

Praeterea ratione Census Saxonum Nostrorum et Qvinqvagesimae Nobilium petant Se informari Commissarii Nostri, qvo Ordine, et per qvos solvi, et exigi consveverunt, et an ad eorum Solutionem de Jure semel tantum per Annum teneantur?

De Siculis qvoque Nostris inqvirant, an nihil prorsus Nobis extra illa tempora; ad qvae singuli singulos Boves dare consveverunt, solvere, aut praestare teneantur? qvoties etiam Fratri Georgio ejusmodi Boves dederint? et an non etiam plura ipsi praestare soliti, et coacti fuerint? Qvodsi ad nullam aliam Solutionem tenentur, an non rationes aliqvae inveniri possint, quibus ad Boum Signationem concedendam inducantur, et qvo id tempore commode tentari possit?

Item de Generalibus Contributionibus, an Nationes Transylvaniae Solutione dicarum, qvae de Consensu aliorum Regni Nostri Hungariae Ordinum impositae fuerint, teneantur, vel an eas Nationes singulariter pro talibus Contributionibus reqviri necesse sit? ac qvis in earum exactiones modus et ordo observetur?

Praeterea an sint aliqva Bona, aut Castra in Transylvania, qvae ad Nos et Coronam Nostram Hungariae directe pertineant, et si qvae sunt, per qvos hoc tempore teneantur? Qvae item sint utilitates ac pertinentiae earundem? qvod si qvae sunt pignoratitia apud manus alienas, pro qvanta Summa inscripta sint, qvibusve Conditionibus, et apud qvos?

Inqvirant etiam Commissarii Nostri per bonam occasionem de Beneficiis Ecclesiasticis majoribus, et minoribus, qvinam eis praesint, qvantiqve sint earum fructus, et num qvae vacent?

Cognoscant etiam Statum Episcopatus Chanadiensis [1], qvomodo scilicet huic Ecclesiae provisum sit, per qvem teneatur, et gubernetur? Qvantum item proventuum habeat, et qvis eosdem percipiat, qvosve in usus convertantur?

Cum autem Proventus Episcopatus Transylvaniensis pro munitione certarum qvarumdam Civitatum, et Locorum illic in Transylvania interim ordinaverimus; Commissarii Nostri explorent, qvidnam proventuum hujusmodi hactenus, et qvantum expositum, qvidve munitionum illis in locis, ac Civitatibus de iis pecuniis perfectum, nec ne sit? et an non de dictis Proventibus ad istas necessitates aliqva pecuniaria Summa prae manibus in parato sit?

Et qvoniam intelligimus: esse certa Castra nostra in Transylvania, qvae Wajvoda earum partium, et Siculorum Comes pro tempore constitutus tanqvam Officialis noster tenere consvevit, petant iidem Commissarii nostri, se de eorundem Castrorum statu, pertinentiis, et emolumentis informari.

Summatim, et in genere: Cum Commissarii Nostri ex jam dictis omnibus intelligant, se ad hoc potissimum a Nobis missos esse, ut proventuum nostrorum in Transylvania statum, Locorumqve et Officiorum, in qvibus pro-

1) Error in Originali. De Episcopatu enim Albae Juliae quaestio subversatur. *(Engel).*

Digitized by Google

veniunt, et administrantur, Conditionem, modumqve, et Ordinem Administrationis cognoscant, et investigent, tum praedictis in rebus, ac negotiis, tum in aliis, qvae his conjuncta sunt, ut Nobis cognita, et comperta esse debere, Nostroqve ex Usu fieri posse ipsi existimaverint, pro sua erga nos fide, qvantum maxime possunt, adhibeant operam, et diligentiam, Eaqve Omnia Summo Studio agere, tractare, et eruere, adeoqve horum singulorum bonam et exactam cognitionem conseqvi, et ita de tota ratione Administrationis Consilium capere intendant, Et nos postea tum de dicti Bellici Locumtenentis, nec non praedicti Andreae de Báthor et Nádasdy, si praesens sit, tum etiam sua Sententia et Opinione sufficienter informent, Certioresqve reddant, Nostram in Omnibus clementem, et expressam exeqvuturi voluntatem.

Datum in Arce Nostra Regia Pragae Prima die Mensis Januarii Anno Domini Millesimo Qvingentesimo Qvinqvagesimo Secundo. Regnorum Nostrum Romani Vigesimo primo, aliorum vero Vigesimo Sexto.

Ferdinandus m. p.

Ad Mandatum D-ni Regis proprium
Philippus Breyner.

Engel, Fortsetzung der allg. Welthistorie. XLIX Theil. 2 Band (1798) pag 17—22.

CCCCXXVII.

1552. 1552. *Dieta feudală a Transilvaniei întrunită la Oşorheiŭ*, scrie margrafului *Castaldo*, că *George Martinusiu*, fostulŭ locotenentŭ regalŭ alŭ Transilvaniei, trimisese pe nobilulŭ *Franciscŭ Dobokay* în legaţiune la *voivodulŭ Moldovei*, care întorcându-se, dieta a decisŭ, ca dênsulŭ se refereze maiântâiŭ despre misiunea sa margrafului Castaldo.

Illustrissime domine, domine nobis obseruandissime; post salutem et obsequiorum nostrorum commendacionem; reuerendissimus quondam dominus Episcopus Waradiensis, ex castris ad Lippam positis expedierat hunc Egregium Franciscum Dobokay erga Wayuodam Moldauiensem, qui huc vespere appulit. Noluimus nunciata illius jnterim audire, quoad jllustrissimę dominationis vestrę prius refferret, quem ad ipsam vt mitteremus operepreciuum fore censuimus: rogamus jllustrissimam dominacionem vestram diligenter, ne grauetur eius relata audire, et cito in medium nostri mittere, vt jntellectis illis rebus, quibus cum jngressus erat, et rursus egressus est, mature rebus illis prouidere possimus. Reliquum est, vt jllustrissimam dominacionem vestram, deus optimus maximus, hoc anno nouo, et futuris quoque conseruet, prosperet, et

Digitized by Google

secundet ad vota. Cui nostra obsequia iterum offerimus; datum ex Zekelwasarhel 3 die Ianuarij anno domini 1552.

Vniversitas dominorum
trium nacionum regni Transsylvaniensis.

Pe dosă: Illustrisssimo domino domino Joanni Baptistę Castaldo Marchioni Cassani, ac serenissimj principis regis Bohemię locumtenenti generali etc. domino nobis obseruandissimo.

Pe margine: Littere regnicolarum cum quibus misserunt nuntium ad mę qui a waiuoda Moldauo redijit.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 396. Originalulŭ în archiva imp. din Viena.

CCCCXXVIII.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* respunde *dietei feudale din Transilvania*, că va trimite o scrisóre către *voivodulŭ din Moldova*, ca se libereze pe captivii din Transilvania, şi apróbă intru tóte, ca *Grecii* se nu mai fie primiţi în Transilvania. 1552.

Responsum domini bellici locumtenentis super articulis conclusis in proximo conuentu Vassarheliensi ad dominos regnicolas.

. . . . . .

Ad Moldauum pro restitucione captiuorum dominus vicegerens litteras libentissime daturus est.

. . . . . .

Quod greci in regno de cetero non admittantur, domino generali, consultum ac peroptime factum esse dijudicat.

. . . . . .

De puniendis malefactoribus, uidetur domino locumtenenti quod persequendi sunt, iuxta articulum a dominis regnicolis conclusum.

Quod autem domini regnicole concluserint ut quilibet nobilium, armis bellicis bene se instruere debeat, ac de singulis sexdecim collonis iuxta connumeracionem portarum vnum equitem cum bonis apparatibus teneat, ut si necessitas postulauerit ad requisicionem domini generalis insurgere possint, hoc decretum maxime commendat dominus generalis, et illis gracias agit, eis

Digitized by Google

promittendo quod regia maiestas pro tali cura, ipsos omni sua gracia et clemencia est prosequuturra ac erga ipsos se clementissimum semper principem exhibebit.

. . . . . .

Pe dosu: Responsio facta regnicolis per dominum locumtenentem super articulis in congregacione expeditis.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae, Tom. I. pag. 398—400. Originalulŭ în archiva imp. reg. din Viena.

CCCCXXIX.

1552. 1552. Cardinalulŭ *Fani* informézĕ pe cardinalulŭ *Monti* despre împrejurările morţii lui *George Martinusiu*, a locotenentului regalŭ din Transilvania; anume margrafulŭ *Castaldo* aflase, că intenţiunea lui Martinusiu era de a se face rege peste Ungaria şi Transilvania, de aceea dênsulŭ a trimisŭ în cortŭ la Martinusiu patru ómeni, cari l'aŭ ucisŭ.

Ispruck 8. Genuaro 1552.

Hoggi in questa hora del mezzo giorno è venuto nuova della morte del cardinale fra Giorgio. La cui tragedia è verissima ma li particolari non si sanno anchor così minutamente. Dirò solo le cagioni della morte sua. Egli si mostrò fino nella presa del castello di Lippa esser Turco, con mala sodisfattione di tutti quelli Ongari. In questo tempo fino alli 20 del passato che fù il giorno ultimo della sua vita, esso frate haveva intendimento co'l Turco di farsi rè di Ongaria et impatronirsi di tutto quel paese et di Transilvania, et communicato il fatto co'l suo conseglio, due di quelli, a' quali il trattato non piaceva, lo scopersono al sig. Gio Batt. Castaldo. Il quale ben certificato della cosa mandò quatro huomini al padiglione del cardinale, i quali furono: il secretario del sig. Gio. Battista, il sig. Sforza-Pallacivino, un' Ongar et un Transilvano. I quali giunti alla sua camera del padiglione il secretario gli dette di un pugnale nella gola, et sig. Sforza con una percossa in capo lo fece cader in terra, et li due altri insieme con questi gli tagliarno la testa et portoronla nello essercito. Talmente che volendo il fratre farsi rè, et far tagliare a pezzi tutti quelli christiani dal Beglierbei, che dovea venire al effetto, ha conseguito il fine degno di lui etc. Et al lei humilmente bacio la mano. Di V. S. illma et rma humilmo servitore il cardinale di Fanno.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 29.

Digitized by Google

CCCCXXX.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* raportéză regelui *Ferdinandŭ* despre decisiunile dietei feudale a Transilvaniei ţinute la Oşorheiŭ, şi adauge, că în Transilvania se află *mai mulţi boieri din Ţara-românéscă*, fugiţi aci de tirania voivodului de acolo, care a ucisŭ dintre ei mai multŭ de 1600 persóne; boierii fugiţi voescŭ acum se se întórcă cu armele în mână în ţéra lorŭ; ér în ce privesce pe oratorii voivodului din *Moldova*, dênsulŭi i va concedia cu vorbe góle, precum aŭ venitŭ şi dênşii. 1552.

Sacratissima catholica regia maiestas domine domine clementissime. Postridie regnicole ex conuentu reuersi sunt, et articulos inter eos conclusos mihi presentauerunt, de quibus maiestati vestre exemplum transmitto, in his enim que illis respondenda erant, eis respondi, prout ex adiuncta copia maiestas vestra cognoscet et quia mihi opere precium uidebatur, ut in his que regnicole per ipsos articulos maiestati vestre supplicant, sententiam meam eidem indicarem, habito in hoc aliquorum principalium regnicolarum consilio, illis visum est, ut maiestas vestra id concedere et respondere dignetur, quod in margine ipsorum articulorum annotare fecimus, maiestas tamen vestra pro sua prudencia et voluntate omnia commutare et disponere poterit, sed in officijs arcium et ciuitatum prouidendis succurrat maiestati vestre, quod tempore regis Joannis, cum omnes officiales et castellani regnicole essent, omnes etiam vno tempore a rege defecerunt, et per duodecim annos inobedientes fuerunt, et preterea quod castellani Deue, Wyuar et Varadini pro arcibus restituendis condiciones petunt et nisi remedium inueniatur, quandocumque mors wayuode successerit, jterum arces emende erunt.

In hoc regno aliqui sunt principales Bayarones, quorum nomina maietati vestre presentibus inclusa transmitto, qui ex Transalpina a Wayuoda, qui plus quam mille et sexingentos ex ipsis trucidauit, ignobilesque in loco nobilium ponit, expulsi sunt, isti enim manu armata prouinciam illam aliquando ingredi uoluerunt, sed viuente reuerendissimo fratre Georgio, id nunquam permittere uoluit, nunc et id facere cupiunt et aliquibus ex regnicolis uidetur quod illis auxilium ferre deberemus, aliqui uero contrarium senciunt; mihi enim videtur quod donec meliorem nanciscamur occasionem, nihil innouare debeamus, sed istis bona spe continere.

Oratores Wayuode Moldauiensis cras expediam, et illi pro verbis verba dabo, ac secundum consuetudinem oratores aliquibus muneribus contentos remittam, de ipso tamen Moldauo nullo modo est confidendum, nam semper forciori adherebit, cum nihilominus vxorem manu maiestatis vestre habere cupere ostendat, si de filia aut sorore alicuius seruitoris sui maiestati vestre succureret, bene esset eidem satisfacere, ut eo magis ipsum maiestas vestra ad deuocionem suam obligaret.

Cras hinc discedam et Zibinium me recipiam, ut motibus Germanorum comitis Felicis de Arch prouideam, et modum inueniam quomodo in futurum illos ibi pacifice teneam, licet maiorem semper conquerendi se causam habuerint ij qui sub Brandaiss aduenerunt, nam continue diu noctuque in itinere

Digitized by Google

fuerunt, in castrisque seruierunt, et etiam cum necessitas postulauit peroptime pugnauerunt, nihilominus etiam si illis stipendium per aliquos dies distulerimus huiusmodi sediciones non sunt minati; ne miretur igitur maiestas vestra si aliquando alios laudo, alios apud maiestatem vestram acuso, nam de meritis quorumcumque maiestatem vestram semper cerciorare decreui.

Maiestati vestre in commendacionem Bethlemfalchas antea scripsi, hactenus ipsum ad seruicia maiestatis vestre promptissimum inueni, et quia aliqui ex regnicolis infime satis condicionis ad maiestatem vestram venient impetraturi aliqua bona, que dicto Bethlem per regem Joannem data, et istis ablata fuerant, sub pretextu ut isti dicunt, quod maiestati vestre inseruiuissent, etiam si res ita se haberet, cum ipse Bethlen sit homo principalissimus et qui maiestati vestre bene seruire potest, poterit se maiestas vestra habita racione temporis in hoc negocio resoluere, prout seruicio suo regio conuenire diiudicauerit; quam deus optimus maximus felicissimam ad vota conseruare dignetur. Ex Segeswardae nono January 1552.

Eiusdem maiestatis vestre sacratissime

fidelis seruitor
Joannes Baptista Castaldus.

Titulū externū: Sacratissime catholice (sic!) regie Romanorum Hungariae Bohemieque maiestati etc. domino domino meo clementissimo.

Pe dosū: Castaldus de 9 Januarij; Responsum 24 Januarij 1552. cum transmissione articulorum in conuentu Vasarhelensi conclusorum.

Lista anexatā:
Pe margine: Nomina Valacorum:
Nomina Bayaronum redeuntium ex Transalpina.
Radwl wayda.
Dragyz Zpathayr.
Radwl Lwgophoth.
Stansul Postelnik.
Stanizla Clwtzeyrh.
Twdor Vyzther.
Zwkwl Ztholnyk.
Dragwmyr Zpathayr.
Bayda Komyz.
Creczwn Paharnyk.
Radwl Postelnyk.
Iwan Wyzther.
Nago Postelnyk.
Myana Wyzther.
Bayda Zpathayr.
Zthay Costholnyck.

Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Tom. I. pag. 401—403. Originalul6 în archiva imp. reg. din Viena.

Digitized by Google

CCCCXXXI.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* raportézĕ regelui *Ferdinandŭ*, că uciderea lui *George Martinussiu*, n'a facutŭ nici o impresiune durerósă in Transilvania. 1552.

Cibinii die 12. januarii 1552.

In eo autem, ubi majestas Vestra scribit a me informationem expectare, quo scilicet pacto mortem quondam fratris Georgii ordinibus et statibus regni istius Transsylvaniae publice aut privatim significaverim, sciat Maj. V. me non nisi primatibus regni hujus de hoc negotio rationem reddidisse, quibus non solum per litteras ejusdem rmi fratris Georgii ad principem Turcarum et ad ministros suos scriptas, sed etiam ex testimonio magnifici Francisci Kendi, vicarii Albensis, et secretariorum ejusdem q. fr. Georgii, qui genibus flexis multotiens tentaverant ipsum a sinistris suis cogitationibus divertere, et quibus notum erat, quam amicabiliter et fraterne ipsum admonuerim, ut ab hujusmodi tractationibus desistere deberet, cognoscere feci, quod ipse quondam rmus Waradiensis nihil amplius cogitaret, quam praesidium Majestatis V. ex hoc regno tam ingrate et perfide expellere, ut ipsi primates per se in proxime praeterito conventu Wasarhelyensi apud ipsos ordines et status veritatis testimonium exhiberent. Qui certe haec omnia non difficulter re ipsa cognoverunt, cum jam vidissent tanto cum ipsorum et totius exercitus moerore ipsum Waradiensem Ulimannum cum copiis suis ex castro Lypense tam ignominiose dimisisse, et quod Sanziackos illos Turcicos tum in Moldaviam tum etiam in Transalpinam intentionis suae exequendae causa condescendere fecisset. Quod autem verum sit, quod regnicolae ejus mortem potius optaverint, quam aegre tulerint, id facile cognosci potest, quod in morte ipsius, qui per tot annos illis dominaverat, etiamsi exiguas gentes in tam potenti regno mecum haberem, nullos penitus motus fecerunt, immo omnes, ut ex articulis in superiori convento conclusis Maj. V. clementer agnoscere potuit, omnes unanimiter deo tantum et Majestati V. oberdire statuerunt, nec ullus est qui particulariter mortem ipsius Waradiensis sentiat, tanquam de homine infido et ingrato versus Christum, regem suum et rempublicam christianam.

Ego Hieronymus abbas Martinengus nuncius etc. recognosco hanc copiam cum capitulo etc. concordare, in cujus fidem haec manu mea scripsi et meo sigillo munivi. Actum Viennae die XVII. mensis februarii a. 1552.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 29. — Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars II. pag. 320—321.

Digitized by Google

CCCCXXXII.

1552. 1552. Margrafulŭ *Castaldo*, locotenentulŭ militarŭ alŭ regelui *Ferdinandŭ* in Transilvania, face cunoscutŭ locuitorilorŭ din *Miercurea* şi din *Orĕstie*, că după ordinulŭ regelui Ferdinandŭ, dĕnsulŭ trebue se fortifice oraşulŭ *Sebeşului* din Transilvania.

Nos Johannes Baptista Castaldus, marchio Cassani, comes Platinae, sacrae Romanorum regiae majestatis consiliarius rerumque bellicarum vice gerens generalis, universis ac singulis prudentibus praelibatae regiae majestatis fidelibus subditis, judici et juratis civibus oppidorum Zerdehel [1] et Sasuaros [2] praesentibus nostris requisitis. Salutem cum favore nostro. Noveritis, quod ex mandato regio proque defensione patriae vestrae, Zazebesiam [3] civitatem muniri decrevimus. Cum autem ad coeptum opus certis lignorum generibus, quae commodius apud vos inveniri possunt, indigemus, hortamur ob id vos tenore praesentium firmiter, ut statim visis praesentibus absque ulla mora et tergiversatione mille quingenti trabes sive ligna in longitudine viginti quatuor pedum descindere et ad praedictam fortificationem Zezabesiam (sic!) advehi curetis. Et secus cum in rem publicam hoc ceditur, nequanquam facturi. Datum Zezabesy (sic!), die XXV Januarii MDLII°.

Vester Joannes Bapt.
Castaldus. *Vgailel.*

Amlacher, Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos. pag 122. Originalulŭ pe chârtie în archiva oraşului Sebeşŭ din Transilvania.

CCCCXXXIII.

1552. 1552. Breva papei *Juliu III.*, prin care absolvă pe regele *Ferdinandŭ*, de ori-ce pedepse bisericesci, la cari ar puté se fie supusŭ, din causă, că dĕnsulŭ a datŭ ordinŭ margrafului *Castaldo*, ca se ucidă pe *George Martinusiu*, care voia a se face rege în Transilvania.

Romae 30. jan. 1542.

Julius PP. III.

Carissime in Christo fili noster, salutem et apostolicam benedictionem. Nuper per venerabilem fratrem Paulum, episcopum Zagrabiensem, et dilectum filium Didacum Lassum de Castiglia, clericum Toletanae dioecesis,

1) Miercurea.
2) Orĕstiă.
3) Sebeşŭ.

Digitized by Google

consiliarios et apud nos tuae Majestatis oratores, nobis exponi fecisti, quod cum alias Tu et Joannes Baptista Castaldus, Marchio Cassani, carissimi in christo filii nostri Maximiliani Bohemiae regis illustris supremus in bello locumtenens, ac caeteri tui in Transsylvania et inferioribus regni Hungariae partibus contra Turcos illas invadentes capitanei, quampluribus argumentis et indiciis deprachendissetis, quondam Georgium S. R. E. presbyterum cardinalem, quem antea, tunc episcopum Varadiensem, ob amplam ejus in Transsylvaniam et partibus predictis autoritatem, sperantes eum se totis viribus contra eosdem Turcas conversurum, in ipsius Romanae ecclesiae cardinalem ad tuae Serenitatis petitionem et instantiam assumpseramus, in reprobum sensum datum, et episcopalis dignitatis ac cardinalatus honoris immemorem, cum ipsorum Turcarum tyranno secrete participare et secreta consilia inire, ac nuncios ad eum clam mittere, et ad se ab eo missos recipere et audire, ac demum tractare, quo pacto patriam suam et exercitum tuum proderet, et in manibus Turcarum dederet, seque regem Transsylvaniae et partium praedictarum sub annuo tributo, eidem tyranno annuatim pendendo, constitueret; nec vobis contra ipsum Georgium cardinalem ob ejus in illis partibus potentiam via juris procedendi daretur commoditas, quin immo probabiliter dubitaretur, ne pars exercitus, quae eius stipendiis militabat, si eum in carcerem conjici videret, seditionem et tumultum excitaret, et propterea aut idem Georgius cardinalis sine cunctatione de medio tollendus, aut toti Transsylvaniae una cum exercitu tuo certius certo periclitandum esset, in maximam tui et totius reipublicae christianae pernitiem: dictus Ioannes Baptista sui ipsius et exercitus ac regni praedictorum securitati consulens, de scitu et mandato Serenitatis tuae, eundem Georgium cardinalem gladiis confodi et interfici mandavit et fecit, sicque morte illius se totumque exercitum confirmavit, et insidias Turcarum repressit.

Quare etsi stantibus praemisis Tu credas et pro certo teneas, Te aliquas censuras aut poenas occasione praemissorum minime incurrisse, quia tamen piarum mentium est timere culpam, etiam ubi culpa non est, nobis hummiliter supplicari fecisti, ut Tibi de opportunae absolutionis beneficio ad cautelam saltem providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur negocio hujusmodi cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus mature discusso, de praemissis hactenus certam notitiam non habentes, et nihilominus Tibi, qui antehac, ut pium et catholicum regem decet, cum dei timore et erga apostolicam sedem observantia laudabiliter vixisti, et statui tuo, quantum cum deo possumus, quousque de facti hujusmodi contingentia plenius edocti fuerimus, paterno affectu consulere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Te a quibuscunque censuris ecclesiasticis ex praemissis omnibus et singulis quomodolibet provenientibus, et per Te forsan incursis, quaecunque et qualescunque sint, apostolica auctoritate tenore praesentium ad cautelam absoluimus, et absolutum fore et esse decernimus et declaramus Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, privilegiis, indultis et litteris apostolicis, etiam extravagantibus et in corpore juris clausis, caeterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod Tu in manibus dilecti filii

Digitized by Google

Hieronymi Martinenghi, nostri apud Te nuncii, de parendo nostris et ecclesiae mandatis in forma consueta juramentum praestes. Datum Romae apud s. Petrum sub annulo piscatoris die XXX. januarii MDLII. pontificatus nostri anno secundo. Gal. Aquinas.

Carissimo in Christo filio nostro Ferdinando Romanorum et Hungariae regi, imperatori electo.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 30.

CCCCXXXIV.

1552. 1552. Scrisórea de încredere dată de nobilii români din oraşulŭ şi districtulŭ *Caransebeşului* deputaţilorŭ trimişi la margrafulŭ *Castaldo*, locotenentulŭ militarŭ alŭ regelui Ferdinandŭ în Transilvania.

Illme princeps et domine nobis semper graciosissime Seruiciorum nostrorum fidelium In graciam suam humillimam commendacionem, Expediuimus Circa Eandem in certis et arduis negocys et necessitatibus nostris Georgium Wayda Judicem primarium, atque Franciscum Machykassy castellanum districtus nec non Egregios Franciscum Bakochy, et andream Bertha fratres nostros principales, Que eadem ab ipsis clarius Intelliget. Supplicamus itaque Eidem Tanquam domino nostro graciosissimo quatinus dictis fratribus nostris dignetur Benignam dare audienciam, et fidem indubiam prestare ac Cum graciosa Relatione dimittere ceterum est deus Altissimus Eandem ad uota conservet, Datum ex Karansebes, In festo Scolastice virginis anno domini 1552.

Eiusdem vestre J. Do.

fideles seruitores perpetui uniuersi conconsules ac Tota Ciuitas necnon Vniversitas Nobilium Districtus de Karansebes.

Pesty, A Szörényi Bánság. III. pag. 264. Originalulŭ în archiva imp. secretŭ din Viena.

Digitized by Google

CCCCXXXV.

1552. Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Vicna, scrie cardinalului *de Monte* că regele *Ferdinandŭ*, i-a declaratŭ, că dĕnsulŭ a consimţitŭ la uciderea lui *Martinusiu*, din causă, fiindŭ-că vedea, că Transilvania are se cadă în mănile Turcilorŭ. 1552.

Vienna 19. Febraro 1552.

Il rè giurò in man mia d' obedire a' mandati della chiesa etc. et mi disse, che la difesa della Transilvania gli costa 300.000 fiorini l' anno, oltre l' entrate ordinarie della provincia, quali per gli registri del frate medemo non sono più che 90.000 ducati, se bene ei diceva, quando negociava l' accordo, che sarebbon 300.000. Mi disse appresso, che sono cinque anni che gli era offerta la Transsilvania, et che fin che ha sperate che dovesse restare in poter de Christiani, per non entrar in maggior spesa non ha voluto accettarla. Ultimamente, vedendola al sicuro cascare sotto Turchi, accettòlla, il qual rispetto fù anche in causa di farlo consentire alla morte del frate, che altrimente per nissun modo le haverebbe mai consentito; ch' a lui metterebbe più conto che la Transilvania con tutto 'l resto dell' Hungheria fosse una gran palude, che dominarla con l' interesse, con che la domina. Ha poi voluto ch' io riconosca et fermi molte scritture, con le quali dissegna rimandare il vescovo di Zagabria per riportarne oltre il soccorso, che dimanderà contra Turchi, la total' assolutione senza intervento d' altro prelato, stimando poca sua riputatione, che Sua Santità, già informata della buona vita sua et della cativa del frate, con le giustificationi, che ha mandate et adesso manda, non lo compiaccia senza assistenza, come ha detto, di prelato alcuno; et tanto più che suoi dicono, che da diversi cardinali sono accertati, che non sono incorsi in censure. Come si sia, gl' Hungheri, per quello ch' io n' odo, appellano questa morte horrenda et alcuni di loro malamente s' accomodano a credere che'l frate machinasse le cose, che se gli appongano etc. Del spoglio, per l'informationi che fin' hora ho potuto havere, non trovo ch'arrivi a 100.000 ducati; però n'aspetto qualche altra più certa di Transilvania.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 31.

CCCCXXXVI.

1552. Margrafulŭ *Castaldo* scrie comitelui *Hier. Martinengo*, nunciului papalŭ din Viena, că după mórtea lui *G. Martinusiu* s'au aflatŭ la dĕnsulŭ numai fórte puţini bani din tesaurulŭ miraculosŭ (dacicŭ), de care se vorbia. 1552.

Colosvar 20. Febraro 1552.

Illustre et molto rev. signore! La lettera di V. S. di nove di questo mi è stata al solito gratissima. Ma dove si allegra che Sua Maestà mi ri-

Digitized by Google

tenghi quà, vedo che resta ingannata da l' affettione, perchè se a dio è piaciuto di aggiutar le cose di S. M. come spero che farà sempre, in me però non è tutto quelo che forsi a V. S. pare, et che saria bisogno. Tanto più se il Turco verrà quest' anno in persona con l' apparato spaventoso, che da ogni parte se intende che fa, contra 'l quale oltra lo aggiuto di dio, che sopra tutto in ogni impresa è necessario, bisogna anchor altra non mediocre provisione, et io già sono tanto oltre che, per dir il vero, havrei non men bisogno che desiderio di quiete, et non di novi et maggiori travagli. Ma che mi trovo in ballo, dubito, sarò astretto a finir la danza.

Il maravigiloso tesoro, che si stimava, che havesse il frate, et che V. S. desidera d' intendere, si è poi rissolto in una picciola miseria, la quale non mi accade repplicar a V. S. poichè ne havrà particolar informatione da S. M. a ch' io la mando per il medisimo suo secretario, ch'io volsi che intervenisse meco al intrar del castello, et al aprir de l' uscio et de le cascie, insieme col sig. Andrea Battori, il vicario di Alba et molti capitanei Spagnoli, Ungari et altri, che per mia satisfattione volsi che fossero presenti. Credo ben che siano state nascoste molte cose, ma non che ascendessero ad una minima parte di tanta summa. Credevasi, che in Varadino fosse molto più di quello che si trovò in Uyuar, ma se pur vi era lo negano, et quel poco, che non si potea nascondere, è stato dissipato. Unde si può forsi concludersi, che questo huomo si sostenea più con la riputatione che con alcune altre cose, che tutte furo dissipate da quelli medesimi, a ch' io ne havea dato cura. Pur se n'è ricuperata qualche parte et tengo prigioni quelli, ch'intervennero al sacco, per ricuperare il resto, se si potrà.

Questo posso ben io giurar col vero, et lo sanno tutti che io non ho havuto, nè in casa mia ho voluto ch'entri, quanto sia un pelo, di quelle robbe qualsivoglia che fossero; et tutto quello, che si è possuto ricuperare, l' ho fatto consignare allo pagatore o altri officiali, acciò si converta in uso di S. M. per defensione del medisimo regno.

Il Breve di Sua Santità ho ricevuto, et sa Iddio, quanto mi increscie, che colui, per chi era scritto, non ne facesse la stima, che haveria dovuto di tanta dignità, procuratagli et concessa con tanto favore. Dio perdoni all' anima sua, poichè con l' efferata sua ambitione si causò la morte, sopra di che ogni di si scoprono novi ordini et trattati fatti con il Turco per mantenersi nella sua tiranide; il cui desiderio gli facea passar per licita ogni gran sceleraggine. De le cose di quà già ho detto etc. Di Colosvar XX. di Febraro 1552.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 31. 32.

Digitized by Google

CCCCXXXVII.

1552. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, în urma cererei episcopului *Ladislau*, din mănăstirea de lângă Muncaciŭ, interdice *Rutenilorŭ* de ritulŭ grecescŭ din Ungaria, ca se mai repudieze soţiele lorŭ, şi se despărţéscă căsătoriile, între dênşii singuri, fără intervenirea persónelorŭ bisericesci. 1552.

Ferdinandus. — Fidelibus. — Universitati populorum Ruthenorum — salutem. Exponitur Majestati nostrae per Vener. ac religiosum Ladislaum Episcopum in claustro B. Nicolai Confessoris circa oppidum nostrum Munkács, more Graecorum fundato, Quomodo essent inter vos ex plebe videlicet ista ruthenica complures, qui uxores repudiare et a se dimittere, et e contra uxoresque Maritis suis divortium facere, vel levissima tantum de causa, saepe numero nulla ab eo, vel aliis eorum Episcopo personisque Ecclesiasticis. ad quos dispositio hujusmodi juxta eorundem Consvetudinem, Ecclesiaeque ipsius ritum pertineret, petita licentia, sed solummodo a nonnullis ex vobis solutione exiguae summaeque pecuniariae eis facta licentia hujusmodi impetrata. Quod in magnum scandalum detrimentumque et perditionem animarum talium ista committentium vergere dignoscerentur. Ac proinde pro parte ipsius Exponentis exstitit nobis humiliter supplicatum, ut in hacre de condigno Juris remedio providere dignaremur. Cumigitŭr indignum sit profanos homines sese in auctoritatem Ecclesiasticam quovis modo immittere, praesertim vero dispensando maritis vel uxoribus, ut divortium interse faciant, idque propter pecuniam, quo vix ullum majus existat peccatum Fidelitatibus vestris et vestrum singulis harum serie firmiter committimus, ut praemissis sic se habentibus, post hac nullo modo vos, aut quisqvam vestrum sese ad dispensandum hujusmodi homines, vei mulieres divortium facere volentes ingerere praesumatis, sed praefatum Exponentem, caeterosque Episcopos, et Eccos alios, quorum interest id auctoritate eorum frui — modis omnibus permittere teneamini. Nam alioquin concessimus Exponenti facultatem contra vos et aliquos vestrum qui secus fecerint juxta eorum jura et consvetudines procedendi. Cui etiam nos qva Eccorum Jurium defensores auxilio nostro propuniendis talibus juxta eorundem demerita, pro necessitate affuturi sumus. Posonii 5. Martii 1552.

Дудишковичъ, Историческія Черты Угро-Русскихъ. II. pag. 72—73. — Pray, Specimen Hierarchiae hvngaricae. Pars I. pag. 390—392.

Digitized by Google

CCCCXXXVIII.

1552. 1552. Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *de Monte*, că după mórtea lui *George Martinusiu* s'au aflatŭ în averea sa numai *o mie de monete de aurŭ*, (mare parte din timpulŭ lui Lisimachŭ) din *tesaurulŭ dacicŭ*, care la inceputŭ fusese mai mare de 30 de mii monete de aurŭ.

Possonio 7. Marzo 1552.

Io tenni finalmente lungo ragionamento col rè sopra 'l spoglio del cardinal di Varadino, et sforzai mi mostrargli, che per diverse ragioni ricadeva a N. Sig., con le quali parendomi haverlo fatto assai ben capace dell' intention mia, mi disse: ch'haveva commesso al vescovo di Zagrabia, che giontamente con altre cose parlasse anche di questo a S. S. però non potendo egli partire di Trento per la morte del vescovo di Vienna suo collega, che don Diego Lasso residente costi suplirebbe.

A di passati Zeghedino, che è terra di gran rilevo all' imprese d'Hungheria, con la ribellione de terrazzani venne in potere de nostri, essendovi stati ammazzati da 400 Turchi, et preso il figlio del sangiacco et molti pezzi d' artigliaria vecchia. Hora coll'andata di Aldani, mastro di campo, et altri Hungheri et Tedeschi s'attende all'espugnatione della fortezza, nella quale si trova il Sangiacco con altri tanti Turchi, tutta volta si ci vede difficoltà, perchè il bassà di Buda mostra volerla soccorrere, essendosi volto con la sua cavalleria verso quella banda. Delli apparati Turcheschi non ne scrivo altro che mi rimetto all'inclusa copia della lettera del Castaldo (v. nr. CCCXXXVI).

Forsi, se V. S. rma non si mancherà, farà ritratto delle medaglie d' oro, che, come già le scrissi, ci sono per mille ducati, et antiche e le maggior parte di Lysimaco, che già, tutte di questa sorte, ne furono trovate ragunate insieme più di XXX mille[1]. Il resto del spoglio, che così di nuovo m'afferma il Castaldo, si rissolve in poca quantità appetto alla grande, che si sperava; et tanto minor si fà, quanto che buona parte di quella poca è stata malmenata e dissipata: ancorchè alcuni del cardinal medemo dichino, che lo spoglio può montar a cinque cento mille ducati; che tutto sia dato per maggior lume della causa.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 32.

1) Despre acestŭ tesaurŭ, care a fostŭ aflatŭ de nisce pescari români în albia rîulŭi Streiŭ din Transilvania, vorbesce *Lazius* în «Commentaria reipublicae romanae» lib. XII., sect. II., cap. 1., şi *Şincai* la anil 1543 şi 1551 din Cronica sa.

Digitized by Google

CCCCXXXIX.

1552. Comitele *Hier. Martinengus* informéză pe cardinalulŭ *de Monte*, că *Seghedinulŭ* a fostŭ luatŭ din mânile Turcilorŭ. 1552.

Possonio 10. Marzo 1552.

Zeghedino fù ricuperato da Turchi con la morte da circa a 10 Spagnoli, che gli altri combatendo con gl'inimici fuori della terra et esclusi dal bassà di Buda, che lasciando quelli v'entrò si salvarono tutti, restando gli poveri terrazzani sotto l'indescretione di coloro, che tutti, per le relationi che si hanno, sono stati ammazzati et malmenati.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 32.

CCCCXL.

Comitele *Hier. Martinengus*, nunciulŭ papalŭ din Viena, scrie cardinalului *de Monte*, că au sositŭ la Poşonŭ ambasadorii *voivodului din Moldova*. 1552.

Possonio 20. Marzo 1552.

Sono anche venuti quà ambasciadori de Moldavi, i quali, sebene mostrino divotione et ubidientia, sapendosi nondimeno quanto dipendono dal Turco, et sono infidi et inconstanti, si tengono più tosto per esploratori che ambasciadori. Zeghedino si perdè in fatti con morte di più di tre mille Christiani.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. Tom. II. pag. 32.

CCCCXLI.

1552. *Ferdinandŭ. regele Ungariei, confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase regele Andreiŭ II. Saşilorŭ din Transilvania in a. 1224.* 1552.

Teutsch, Urkundenbuch I. pag. 160. — Fabricius, Urkundenbuch des Kisder Kapitels. pag. 237.

Digitized by Google

CCCCXLII.

1552. 1552. Instrucţiunea dată de margrafulŭ *Castaldo* şi de comisarii regelui Ferdinandŭ în Transilvania, lui Paulŭ Vaczy în cestiunea *monetăriei din Sibiu*.

Instructio.

Super Officio Praefecturae Camerae Monetariae Sacrae Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Regiae Majestatis in Civitate Cibiniensi, usque ad aliam Suae Majestatis Informationem, Egregio Paulo Váczy de Colosvár data per Illustrissimum Dnum Joannem Baptistam Castaldum Marchionem Cassani, et Comitem Platinae, Locumtenentem Bellicum etc. ac Reverendissimum et Egregium Dominum Paulum Bornemissza Eppum Weszprimiensem, et Georginm Wernherum Consiliarios et Commissarios Regiae Majestatis.

Inprimis debet dictus Dnus Vaczy pro ea fide, qua obligatus est Regiae Majestati, omni studio et diligentia incumbere, et providere, ut moneta ipsa Argentea in debita liga et forma fiat, ut ex quavis Marcha justi pagamenti Octo Loronum cudatur is numerus Denariorum, qui in Camera Cremnitziensi cuditur, prout de eo per monetarios Regios Juratos, qui illinc, missi sunt, fuerit edoctus.

Annotet diligenter, quantum Argenti accipit, et quantum det in portionibus, de quibus proba fieri debet, et quantum contineant in gradu puritatis, ac facta dispositione, ad imponendum, et liquefaciendum pagamentum. probas ipsas, quae fient, alteram, ipse servet, alteram relinquat probatori, cavendo tamen, ne ad probas ipsas plus accipiatur, quam necesse est. facta autem impositione, ac deinde fusione peracta, per fusorem assignabit Virgas fusas monetariis ad hoc deputatis, in justo pondere, et in eodem pondere recipiet denarios vel obulos cusos additis Cisalibus, et aliis minutiis, quae ad idem opus pertinent; quodsi ponderi aliquid deerit, id ipsis monetariis de sua Solutione defalcabit.

Super defectu autem ponderis, qui erit post impositionem et fusionem pagamenti, teneat bonam et justam rationem, cavendo diligenter, ne per suam negligentiam, dum liquefit et funditur, defectus major accidat, quam esse debet, neve aliquid in fumum, aut aliquid in terra delapsum pereat, aut amittatur.

Solvet autem Monetariis, et fusori pro laboribus suis juxta modum et ordinem, qui per Comitem Camerae Cremniczienſis fuerit praescriptus, suppeditando interea ipsis Sumptus necessarios in rationem illius Solutionis, donec a dicto Comite Camerae relatio et informatio allata fuerit.

Probatori autem solvet, prout cum ipso de Solutione poterit conveniri.

Sculptori vero ferramentorum tam pro Argenti, quam pro Auri Cusione, ex quo is Solutionem habet suam a Camera Regiae Majestatis in Rivulo Dominarum, dabit pro Intertentione sua per Hebdomadam florenos duos, usque ad aliam deliberationem suae Regiae Majestatis.

Digitized by Google

Ferramenta ipsa Praefectus bono ordine fieri curabit, et cum ratione dabit Sculptori, simulque ab eo recipiet, ac rursus cum ratione assignabit Monetariis, eadem ab ipsis sive integra sive confracta fuerint, similiter cum ratione recepturus, nec cuiquam illorum ferramentum, nisi corrupta et destructa ad reficiendum aut alios usus daturus.

Caeterum Praefectus ille dictus Petrus Váczy habebit pro Salario Annuo florenos trecentos, similiter usque ad Deliberationem Regiae Majestatis, a qua idem augmentum alioqui suae Solutionis expectat, aut se gratiose ab hoc Officio absolvi petit.

Habebit praeterea Solutionem pro uno Servitore, cujus opera ad impositionem et liquefactionem Pagamenti utatur, quem tamen quo poterit minoris conducere studebit.

Debet tamen idem Praefectus Monetae etiam examini Auri, quod ad Cementum comparabitur, tanquam Judex istius examinis interesse, et libere dicere, quid sibi de quovis Auro, quod in Examen venit, videatur. Praeterea vero, quantum auri albi in Cementum veniat, et quotum, quodve gradum obtineat, et a quo detur nominatim, annotet. Intersit etiam conflationi et liquefactioni Auri, et quantum fini Auri post factam Cementationem restet, et quidquid denique ad hanc rationem pertinet, diligenter consignet, utque Aurei stili secundum veram et justam probam fiant, et emittantur, attendat.

Caeteros sumptus ad Cusionem monetae argenteae necessarios pro coëmendis rebus diversis, ut sunt: Cuprum, ferrum, Calybs, Carbones, Lebetes, et pro parandis novis, aut reficiendis veteribus Instrumentis, ac aliis similibus rebus, idem studebit bene moderari, et ita exponere, sicut necessitas ipsa, ususque et utilitas Regiae Majestatis requirit. quicquid autem hoc modo exposuerit, id ab ipso tanquam bene expositum acceptabitur.

Super Perceptis autem et expositis idem justam, debitam, ac liquidam teneat rationem, quam suo tempore Regiae Majestati, aut cui Sua Majestas jusserit, reddere, et approbare possit. Datum Cibinii die 20. Martii Anno Dni 1552.

Engel, Fortsetzung der allg. Welthistorie, XLIX Theil, 3. Band. pag. 35—36.

Digitized by Google

CCCCXLIII.

1552. 1552. Amintire despre fortificarea cu muri a orașului *Mediesiŭ* din Transilvania.

Posonii 25. Martii. Privilegiales Ferdinandi I. ut siquidem Civitas Mediensis moenibus cincta jam sit, hinc Judex Regius duarum sedium Medgyes et Selk.

Copia ms. Danielis Trapoldi, in collect. ms. Josephi Benkö T. XV. p. 43.

Transilvania. An. 1874. pag. 146. Din colecțiunea c. Ios. Kemény.

CCCCXLIV.

1552. 1552. *Dieta feudală a Ungariei întrunită la Poșonŭ* mulțămesce regelui *Ferdinandŭ*, că a luată sub domnia sa *Transilvania*, și în modulŭ acesta a unitŭ érăși intregŭ regatulŭ Ungariei; ér' în ce privesce *libertatea iobagilorŭ de a se puté strămuta de la unŭ domnŭ la altulŭ*, dieta pe lângă tóte, că ar dori, ca D-dĕŭ se-și întórcă mânia sa de asupra Ungariei, totuși în împrejurările resboinice de față nu le póte concede libertatea acésta. În fine dieta votézĕ mai multe dispositiuni în ce privesce moșiile confiscate în Transilvania și Ungaria în timpulŭ certelorŭ pentru tronŭ dintre regii Ferdinandŭ și Zapolya etc.

Nos Ferdinandus, Divina favente Clementia, Romanorum, Ungariae, Boemiae, etc. Rex, semper Augustus, Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit, universis:

§. 1. Quod Domini Praelati, Nobiles, caeterique Ordines, et Status, fideles subditi hujus Regni nostri Ungariae, et partium ei partium subjectarum, in praesenti Generali Conventu, pro festo Cathedrae Beati Petri Apostoli, Anno Domini, Millessimo, Quingentesimo, Quinquagesimo secundo celebrato congregati; exhibuerunt, et praesentaverunt Nobis humiliter infrascriptos articulos, in Conventu ipso communibus votis conclusos, ad positionem nostram eis factam respondentes.

§. 2. Supplicaruntque Nobis humillime; ut universos, et singulos Articulos ipsos, omniaque, et singula in eis contenta, ratos, gratos, et accepta habentes, nostrumque Regium consensum praebentes, authoritate, et potestate nostra Regia, acceptare, approbare, et confirmare, atque tam Nos ipsi observare, quam per alios omnes, quorum interesset, observari facere dignaremur.

§ 3. Quorum quidem Articulorum tenor talis est:

Digitized by Google

Transylvania, cum aliis partibus Regni inferioribus recuperata.

Articulus 1.

Primum omnium, ubi Sacra Regia Majestas in propositione sua initio praesentis Conventus facta, fideles suos Ordines, et Status Regni huc propterea se convocasse, exponere dignata est; ut tempestive de periculis imminentibus, deque aliis, quae ad salutem eorum maxime pertinerent, clementer eos commonefaceret; quodque paucis, obiterque in eadem propositione commemoravit, quantis et sumptibus, et laboribus, defensioni Regni sui Ungariae, jam inde ab initio studuerit; quodque jam tandem Transylvaniam [1] Divina benignitate, cum reliquis Regni partibus inferioribus, in manus suas receperit, ac Regnum omne ad unionem redegerit:

§ 1. Agnoscunt fideles Ordines, ac Status Regni, piam, paternamque Sacrae Regiae Majestatis, Domini, et Regis eorum Clementissimi, erga nos voluntatem, singularemque clementiam; ac proinde quam maximas possunt gratias agunt, atque habent Suae Sacratissimae Majestati, pro his tot, tantisque in ipsos fideles suos beneficiis.

§ 2. Et Deum Optimum Maximum pro felicitate, incolumitateque diuturna ejus Sacrae Majestatis, et Serenissimorum Liberorum, assidue precantur.

§ 3. Tum vero sese, vitam, et fortunas suas, in fide, et servitio Suae Majestatis, eorundemque ejus Serenissimorum Liberorum, profundere paratos offerunt in omne tempus.

Ad bellum contra Turcarum Principem; Status se Regi promptos offerunt.

Articulus 2.

Quod vero Sacra Majestas, communicare itidem cum eisdem fidelibus suis dignata est, rumores quos undique habet certos, de Turcarum Principis in Ungariam celeri ingressu, [2] affirmavitque Majestas Sua, ejus se esse propositi, ut personaliter advenienti hosti, personaliter ipsa omnibus viribus occurrat, ac proinde hortata est eosdem fideles suos; ut Ungari, ad quos prae caeteris imminens periculum propulsandum spectat, pro sua liberorumque, ac conjugum salute, more majorum suorum, ad insurgendum viritim penes Majestatem Suam parati sint; et alia, quae in ejus Majestatis propositione continentur:

§ 1. Status, et Ordines regni, Sanctissimum Majestatis Suae propositum summopere probant, supplicantque; ut etiamsi forte Turcarum Principem erum-

1) Ejus possessione, per transactionem decedente Isabella, et S. Coronam Ung. (quae a morte Joannis Regis in ejus manibus permanserat) sceptrum item, et cuncta Regalia ornamenta restituente.

2) Nempe dolebat Solimano, quod Ferdinandus, Transylvaniae, et partium Regni Ungariae Dominio sit auctus: Quare sexaginta suorum millia, in Ungariam direxit.

Digitized by Google

pere non contingat; nihilominus Majestas Sua institutum suum intermittere nolit, sed ad recuperandam eam Regni partem, quam Turca possidet, ipsa in expeditionem prodire dignetur; ac propterea ad ipsam expeditionem, quaecunque communibus omnium Ordinum suffragiis decerni posse in praesenti Conventu visa sunt, Majestati Suae humiliter offerunt.

§ 2. Supplicantes, ut quamvis ipsi intelligant, pro rerum impendentium magnitudine, multo ab eis majora praestari oportuisse, si id per rerum, et fortunarum copiam liceat; consideratis tamen clementer calamitatibus eorum innumeris, ad quas proximi anni quoque summa annonae caritas accessit; dignetur haec, quae praestari a se hoc tempore posse putarunt, ab ipsis suis fidelibus clementer accipere.

Stipendio externo, nemo Ungarorum hac vice militet; sed juxta Constitutiones Tyrnavienses, Anni Millesimi, Quingentesimi, Quadragesimi quinti, in expeditionem omnes prodeant.

Articulus 3.

Cum itaque constet (id quod Majestas Regia, in sua propositione commemoravit) et antea, et proximo imprimis anno, Ungaros complures, externae pecuniae stipendiis militasse Suae Majestati: Intelligant autem, tum ob hanc causam, tum vero, quod in proxime futura expeditione, innumerabiles Majestas Sua sit sumptus habitura; decere ipsos sine externa pecunia, et Majestati Regiae, et Christianitati, vel in hac saltem expeditione inservire, et palam omnibus facere, sese nullo tempore, vel sibi, vel Patriae deesse:

§ 1. Statutum est propterea, communibus omnium votis; ut Praelati, Barones, Nobiles, caeterique Ordines, et Status Regni possessionati, hoc est; quibus coloni sunt, ac simul Nobiles unius sessionis, nemine excepto; viritim; hoc est; per singula capita, armati insurgant penes Sacram Majestatem, vel Serenissimum Regem Maximilianum ejus filium, in expeditionem prodeuntem.

§ 2. Atque insuper, ex singulis decem colonis, juxta numerum dicae proxime praeteritae, singulos equites bene instructos, ex propriis eorum facultatibus, non sumptibus colonorum: Et praeterea, ex singulis viginti colonis, unum peditem pixidarium, colonorum sumptibus secum adducere teneantur.

§ 3. Neque quisquam Ungarus possessionatus, sub hac expeditione, usque ad illius exitum, externa pecunia audeat positive militare.

§ 4. Modus autem, super hac, in expeditionem profectione is servetur; qui in Articulis Tyrnaviensibus, Conventus Anni Millesimi, Quingentesimi, Quadragesimi quinti celebrati, super hac re clare est expressus.

§ 5. Ad quos quidem Articulos, Ordines, ac Status Regni sese in hac parte omnino referunt, eosque ratos habent, tanquam praesentibus Articulis de verbo ad verbum insertos.

§ 6. Eo excepto; quod ex proventibus decimarum eorum Praelatorum, Praepositorum, Abbatum, vel Capitulorum, quorum reditus per Turcas magna

Digitized by Google

ex parte dissipati sunt, vel occupati; ex singulis centum florenis, non quinque equites, prout in praedicto Conventu fuerat conclusum; sed duo tantummodo, per eosdem Ecclesiasticos, qui decimas percipiunt, ex earundem decimarum proventibus, in praedicta expeditione alantur.

§ 7. Utque ex singulis Capitulis, non tot personae, sicuti antea erat decretum; sed unus tantum idoneus, et ad docendum, Sacraque administranda, quo fieri poterit aptior; reliquorum domi, manentium sumptibus expediatur.

§ 8. Et quod Capitula ditiora, in his adjuvent pauperiora.

§ 9. Similiter etiam eo excepto; quod communes Plebani, Rectoresque altarium, quibus tunc onus impositum erat, ut singuli decem ex is unum equitem in expeditionem suis sumptibus dimitterent; ab eo onere nunc sunt absoluti.

Subsidium trium florenorum, offertur.

Articulus 4.

Decreverunt praeterea; ut tum pro instruenda navali classe, tum vero aliis necessitatibus futurae expeditionis; ex singulis eorum colonis integrae sessionis, praesenti anno, duobus terminis, tres floreni Ungarici Majestati Suae contribuantur: Videlicet dimidia pars ad festum Beati Georgii proxime futuri: Altera dimidia pars, ad festum Beati Lucae subsequentis.

§ 1. Ea tamen interjecta conditione; ut coloni nusquam locorum, ullo onere, sive pecuniaria solutione opprimantur, hoc est; ne ad munitiones arcium vel alterius loci, neve ad insurrectionem, praeter Conventus Constitutionem, vel opera, cum personis, juramentisque ipsorum praestanda, aut milites internos, et externos inter se alendos, aut id genus alia permulta, quibus hactenus oppressi sunt, cujusquam jussu compellantur.

§ 2. Et quia propter celeritatem, ad exactionem prioris termini dicae, juxta superioris anni connumerationem; secundi vero per novam postea connumerationem fieri debere Majestati suae placuit: Propterea statutum est: Ut in exactione ejusdem primi subsidii, is modus observetur:

§ 3. Ut videlicet statim post reditum nunciorum singulorum Comitatuum, praesenti Conventu, in singulo quoque Comitatu, Congregatio quam citissime celebretur, ibique publicetur, ut ad decimum quintum diem ejusdem Congregationis cujusvis Comitatus, dica, ipsa primi termini de omnium Statuum, et Ordinum bonis, ad manus Perceptorum Regiae Majestatis (qui ad singulos Comitatus: ex Camera Suae Majestatis mitti debebunt) per judices oppidorum, et villarum, plene, et sine defectu importari, et administrari debeat.

§ 4. Et in eadem prima Congregatione, literae Birsagiales ad manus Vice-Comitum in singulis Comitatibus extradentur; ut mox elapso suo decimo quinto die, Vice-Comites praemissam contributionem de illorum bonis, qui ad eum diem non solvissent; per onera consueta exigere, et ad manus Perceptorum administrari facere, sub poena amissionis officiorum, et solutionis dupli, teneantur.

§ 5. Quia vero a superioris anni connumeratione, tum propter liber-

Digitized by Google

tatem in plerisque locis expletam; tum etiam aliter, augmentum, vel etiam defectus in bonis quorumcunque contingere poterit: Ne igitur hi, qui aucti sunt, immunes sint, a solutione; et econtra qui sunt imminuti, ne compellantur ad solutionem: Statutum est; ut pro cognoscenda veritate, Perceptores, si voluerint, a Judicibus ipsis, tam de augmento, quam, de defectu, juramentum exigere possint: et secundum id, dica exsolvatur.

§ 6. Quodsi Perceptores ipsi, aliquibus in locis juramentum Judicum acceptare nollent; liberum sit eis ad faciem talium locorum exire, et oculata fide revidere, ac debitam contributionem secundum augmentum, vel diminutionem exigere.

§ 7. Secundae autem partis, contributionis oblatae, connumeratio fiat per Dicatores Regios similiter de integris sessionibus, secundum modum, et ordinem in novissimo Conventu, tam de libertinis, quam aliis descriptum.

§ 8. Et tandem facta connumeratione, is idem modus exactionis observetur, qui hic superius de primi termini subsidio est descriptus.

In duos sequentes singulos annos, subsidium unius, et dimidii floreni offertur.

Articulus 5.

Quia vero in proximum triennium, Majestas Regia certum subsidium in praesenti Conventu decerni voluerit; fideles Ordines, ac Status, duobus subsequentibus annis, in singulum quemque annum, singulos florenos cum dimidio, Majestati Suae ad necessitatem Regni emergendam sese daturos offerunt, modo supradicto.

§ 1. Nisi forte expeditio hoc anno incepta, continuanda foret, vel alia contingant; ob quae, subsidium ipsum imminui, vel augeri necessario oportere videretur.

Damna deinceps Regnicolis ne inferantur a militibus; Rex provideat.

Articulus 6.

Supplicant praeterea Ordines, ac Status Regni Majestati Suae; ut cum hactenus a militibus, tam Ungaris, quam externis, stipendio Suae Majestatis militantibus, gravissima damna, et injurias, plerisque in locis, tum ipsi, tum eorum coloni perpessi sint, adeo, ut ne Praelati quidem, Ecclesiasticaeque personae, vel Nobiles, quibusdam in locis, domi suae tuti esse potuerint:

§ 1. Dignetur Majestas Regia, certum jam tandem constituere ordinem, et modum ut haec imposterum penitus cessent.

Articuli de Religione confecti, ab omnibus observentur.

Articulus 7.

Quod autem ad negotium Religionis attinet, ad quam Sacra Majestas Regia fideles suos clementer hortata est, Status, et Ordines breviter respondent:

Digitized by Google

§ 1. Fuisse in duobus proximis Conventibus, ex admonitione similiter Suae Majestatis, satis in ea re tractatum, et conclusum, tum pro rite exercendo officio Praelatorum: et aliorum Ecclesiasticorum hominum; tum etiam pro obedientia, quae ipsis Ecclesiasticis, ab hominibus saecularibus debetur. Super qua ejusmodi conclusione; extare Articulos confectos, in quibus Articulis Ordines, et Status Regni, sine augmento, vel diminutione ulla, nunc quoque persistunt.

§ 2. Restare igitur tantummodo; ut Sua Majestas Articulos ipsos, ab utroque Ordine, tam Ecclesiastico, quam Saeculari, observari curet: Et, si altera pars obediens non esset, vel aliquis hos Articulos non observaret; Majestas Sua secundum praefatos Articulos in eos procedat.

Colonorum migratio, in priori statu relicta.

Articulus 8.

De colonorum transmigratione tametsi Status, et Ordines regni, ex pia, paternaque Regiae Majestatis admonitione, satis inter se multa tractarunt; conabanturque omnino, permissa colonis migrandi facultate, hac in re quoque, cum Deum Optimum Maximum sibi reddere placatiorem: tum vero Sacrae Regiae Majestati; ut cupiunt, in omnibus morem gerere.

§ 1. Verum instante, ac prae foribus existente expeditione, atque inde exactione, subsidii oblati, vel collectione militum, secundum numerum colonorum; nullam moram admittente: Visum est ob eam causam, in praesentia, sine magna confusione, nihil ea in re posse decerni.

§ 2. Sed relicto negotio ipso, in eo, in quo nunc est, statu, postquam Divina ope, ab expeditione incolumes redire licebit; tum in primo Conventu, migrationem ipsam colonis liberam permittere, ordine, et modo ad hoc excogitato, atque adhibito; qui melior, et secundum Deum, ejusque justitiam adhiberi posse videbitur.

Poena Nobilis, qui sine licentia Capitanei, vel Domini sui, de bello abierit.

Articulus 9.

Quod vero ad modum, et ordinem attinet, quem Majestas Regia, super puniendis his servitoribus, aut militibus, qui sine Capitanei, vel eorum Domini licentia abierint, constitui oportere exposuit:

§ 1. Statutum est; ut quod ad eos attinet, qui juxta praemissam Constitutionem, in expeditionem suis sumptibus convenire debent: Si Nobilis aliquis in exercitu deesse fuerit compertus; in poenam capitis, notamque infidelitatis incurret, ut in praefato Conventu Tyrnaviensi fuerat conclusum:

§ 2. Sin autem ignobilis, ac proinde ab alio conductus; teneatur is, qui eum adduxerat, alium statim conducere loco illius: Aut si non inveniret; Capitaneo suo referat, ut is alterum substituat sumptibus supra dicti.

§ 3. Quodsi nec Capitaneus quidem inveniret; tum is, qui alterum substituere debet, terminum competentem juxta loci distantiam a Capitaneo

Digitized by Google

eodem suo petat ad alterum conducendum. Quo termino exacto, si non faceret; duplum stipendium ejus, qui discessit, Capitaneo suo persolvat; ut is tandem duplo stipendio alium inveniat, et alat pecunia praedicti, qui alterum substituere debuerat: Donec alter loco fugitivi per Dominum suum statuatur.

Milites exsolvendi modus, et tempus.

Articulus 10.

De militibus autem, qui conducuntur in singulos menses, statutum est:

§ 1. Ut milites hujusmodi, initio semper mensis suum stipendium accipiant: Et (nisi aliter facta cum eis fuerit conventio) expleto mense, si illico ad alterum mensem non solvantur; ultra octo dies non teneantur expectare.

§ 2. Quibus octo diebus exactis, si stipendium totius mensis non accipiant; liceat eis, salvo honore, cum persona, et rebus suis a Domino suo discedere: Teneaturque nihilominus Dominus ejus, de servitio octo dierum supradictorum, ei satisfacere.

§ 3. Qui, si non faceret, aut eum non dimitteret; possit is ad suum Capitaneum recurrere, et ille ex rebus, vel stipendio Domini sui, satisfactionem illam octo dierum ei impendi curet; eumque ab ejus servitio absolvat.

§ 4. Talis autem servitor, vel literas ab eodem Capitaneo suo accipiat, super hac libera abeundi sibi permissa facultate; vel duos, tresve militares viros, coram eodem Capitaneo, ejus rei testes adhibeat, atque ita tandem cui maluerit alteri, ibidem, tum in exercitu servire possit.

§ 5. Quodsi forte ibi Dominum non inveniret, a quo reciperetur; ad Generalem Capitaneum recurrat, Per quem, vel conducatur ad stipendia Regiae Majestatis; vel datis ei literis, libere ab exercitu dimittatur.

§ 6. Milites autem, qui stipendio Regiae Majestatis conducti forent; sive in arcibus finitimis, sive in exercitu: secundum quod a Sua Majestate, vel ejus Capitaneis, cum eis facta fuerit conventio stipendii; solutionem expectare debeant; nec ab arcibus, vel castris, possint discedere.

Servitorum conductorum annuum salarium.

Articulus 11.

De his autem servitoribus, officialibus, castellanis, ac militibus, qui annuo salario, pro cujusque arbitrio conducti, vel conducendi sunt, ea est ratio constituta:

§ 1. Ut quilibet ante finem anni, quo amplius servire nolit, teneatur ad minus per unum mensem renunciare servitutem Domino suo; et ab eo accepta sua solutione (reddita prius videlicet ratione, per eos, qui officia aliqua administrarunt) quo malit, possit abire.

§ 2. Eo excepto; quod si forte contingat Dominos eorum in expeditione esse, vel aliqua publica functione; aut extra Regnum in servitio Regiae Majestatis, et Regni; vel si arx, in qua tales aliqui Castellani sint, obsessa,

Digitized by Google

vel in manifesta, certaque expectatione obsidionis esset; teneantur hi omnes, etiam ultra anni spatium persistere in servitio incepto: Donec vel expeditio, vel negotia illa Dominorum suorum, aut arcis obsidio finita esset.

§ 3. Atque ita tandem; de hoc quoque spatio, quo ultra annum servivit, pro rata stipendii secum constituti parte, a Domino suo solutionem accipiat, et dimittatur.

Poena stipendiariorum, se ab exercitu subtrahentium: et, quod hae Constitutiones de exercituatione, etiam de particulari expeditione constitutae intelligantur.

Articulus 12.

Si quis autem accepto stipendio, clam se ab exercitu subtraheret, sive Nobilis sive ignobilis; capitis poenam luat.

§ 1. Supradictae autem Constitutiones omnes, de officialibus, servitoribus, ac militibus, modo praemisso factae; non solum in generali, sed etiam in particulari expeditione, adeoque omni tempore observari debeant.

Equitum, et peditum, solutionis, et stipendii quantitas.

Articulus 13.

Statutum est etiam; ut equitibus, qui in singulos menses conducuntur, et annuum salarium non habent; tres tantum floreni, et viginti denarii: Peditibus vero, duo floreni Ungarici, in singulos menses numerarentur.

§ 1. Cum his autem, qui annuo solario conducatur, liceat quidem unicuique, ut potest, de salario convenire: Sed cum hi in expeditionem conducuntur; in singulos equites pro pecunia menstrua, duos tantum florenos accipiant.

Victualium, ad exercitum convehendorum ordo.

Articulus 14.

Visum est etiam, observari debere ordinem illum, qui semper convehendis ad exercitum victualibus, ex omnibus Regni partibus, fuerat in praefato Tyrnaviensi Conventu constitutus; et limitationem insuper de omnibus victualibus fieri oportere, ut neque militibus commeatus desint, et pauperes coloni non opprimantur:

§ 1. Ad quorum quidem damna avertenda, quae in progressu exercitus quotidie pati consueverunt, ita est constitutum; ut in quocunque oppido, aut pago gentes hospitare contigerit; priusquam inde discedatur, Capitaneus Judicem, et Juratos ad se accersitos interroget; num quid ibi damni a quopiam sit illatum? Ac, si quid compererit; mox per eum, qui intulit resarciti curet.

§ 2. Quodsi id solvendo non esset; tum ex rebus, aut bonis illius, ibidem existentibus, illico Capitaneus satisfieri curet. Sin autem illa forte non sufficerent; ex stipendio tandem militis illius, colono damnum sunm remittat,

Digitized by Google

§ 3. Qui si negligeret; aut sibi, retentum illud stipendium, usurparet; vel militum depraedationi conniveret, aut consentire deprehenderetur: per Supremum Regni Capitaneum capiatur, tamdiuque habeatur in vinculis, donec duplum illati damni persolverit.

§ 4. Si vero milites hujusmodi, tam Majestatis Regiae, quam Dominorum Praelatorum, et Baronum, aliorumque Statuum stipendiis militantes, quacunque de causa, in progressu, vel descensu exercitus, vel ex stationibus eis designatis praedas facerent, et colonis damna inferrent; et ea, per praefatos Capitaneos modo praemisso non rectificarentur; contra tales; et eorum etiam Dominos, quorum nomine ea patrantur; pro talibus violentiis, jure agi possit: Et judicia haec continue exerceantur: Et hi, qui rei comperti fuerint; poena capitis plectantur: Et ex bonis eorundem, damna refundantur; reliqua ad eorum haeredes desolvantur.

Capitanei, sive Praefecti, militibus Ungaris praeficiantur Ungari: et non externae nationis homines.

Articulus 15.

Ut vero praemissa haec omnia, rectius curari, ac perfici possint, visum est ordinibus, ac Statibus Regni summe necessarium; libertatibus praesertim ipsorum ita existentibus, et ita etiam supplicant Sacrae Regiae Majestati:

§ 1. Ut Generales Capitanei, post ejus Majestatem, vel Serenissimum ejus Filium, aut hi, qui in eo tunc sunt officio, vel si illi, alterve illorum aegritudine, aut alia ratione impedirentur, quo minus suo officio fungi possent; alii natione Ungari ad id muneris apti, per Suam Majestatem in expeditione praeficiantur Ungaris.

§ 2. Ut quaecunque exequenda contigerint, ex mandato Suae Majestatis, vel Serenissimi ejus Filii primum; deinde etiam ex consilio, mutuaque intelligencia caeterorum Capitaneorum, quos Majestas Sua secum in exercitu habuerit; per Ungaros Capitaneos, non per externos eis committantur.

§ 3. Quodsi exercitum fortassis aliqua ratione dividi contingat; etiam in tali casu, Ungaris similiter Capitaneus Generalis Ungarus praeficiatur, qui modo praemisso, pari consilio, et authoritate, quoad Ungaros, cum externo Locumtenente, vel Generale Suae Majestatis procedat.

Bonorum occupatorum ratio.

Articulus 16.

Cum autem divina jam tandem benignitate, atque opera Sacrae Regiae Majestatis, Status, et Ordines Regni, antehac per multos annos in diversas factiones distracti, ad unionem, concordiamque redierint; jamque in id summa ope incumbendum esse videatur, ut reconciliati Deo Optimo Maximo, ipsam unionem, animorumque consensum confirmare, et in dies magis roborare inter se possint; ac proinde omnes odii, ac simultatis fomites e medio

Digitized by Google

sunt tollendi: Qui quidem ex retentione imprimis rei alienae oriri, ortique incendium plerumque parere solent.

§ 1. Visum est ob has causas Ordinibus, ac Statibus Regni; ut quod de restitutione bonorum alienorum, per haec disturbiorum tempora violenter occupatorum aut per unum, vel alterum Regem, propter adhaesionem cuipiam collatorum, in primo Conventu Novizoliensi conclusum fuerat: et in sequentibus etiam Conventibus confirmatum; idem nunc in Transylvania quoque, et reliquis Regni partibus, quae nunc recens ad obedientiam Regiae Majestatis accesserunt, imo etiam in reliquis quoque Regni partibus, si quae bona hujusmodi nondum essent remissa, vel si quae denuo forent occupata; observetur, hoc est; ut bona omnia hujusmodi, per eos, qui ea tenent, his, a quibus occupata sunt, haeredibusque eorum, ad quos legitime spectant, sub poena notae infidelitatis, in praefatis superioribus Conventibus expressa, restituantur.

§ 2. Eique rei terminus praefixus est, in reliquis quidem Regni partibus; festum Divi Georgii proxime futurum: In Transylvania vero, quintus decimus dies, ab eo Conventu, qui ibidem in Transylvania hinc proxime celebrabitur.

§ 3. Et, si quid id facere, ac huic Constitutioni parere negligerent; in caeteris quidem Regni partibus per Capitaneos Supremos: In Transylvania vero, per Waywodam: In Sclavonia per Banum: Et in Comitatibus Regni inferioribus; per Comitem Temesiensem executio super his fiat.

§ 4. Imo etiam per Comites, et Vice-Comites, in quibuscunque Comitatibus Regni inferioribus; prout in praedictis Conventibus clarius est expressum.

Fassiones coactae, ratione bonorum factae, irritae sint.

Articulus 17.

Item statutum est; quod fassiones coactae, per quoscunque ratione bonorum propter adhaesionem donatorum, vel aliter sub his disturbiis violenter occupatorum, pro eliberatione partis bonorum suorum, de reliqua parte, vel aliter factae; irritae sint:

§ 1. Et de his, juridica revisio fieri possit.

§ 2. Et etiam qui fortassis in recuperatione talium bonorum suorum, aliquam summam solverint; pro ea, jure agere possint.

Jauriensis Ecclesiae proventus, restituant.

Articulus 18.

Supplicant autem Ordines, et Status Regni, Sacrae Regiae Majestati; ut quemadmodum clementer obtulit, proventus Episcopatus Jauriensis, olim ad graves necessitates Regni quibusvis inscriptos (quantum pro rerum, et necessitatum magnitudinem licuerit) clementer eliberare, et Ecclesiae restituere:

Digitized by Google

§ 1. De bonis vero Dominorum, aut Nobilium, quae a certo tempore in manus Suae Majestatis devenerunt, et nunc habentur; intra anni spatium clementer statuere, et eos, ad quos bona ipsa spectant, vel bonis aequivalentibus, vel pecunia contentos reddere, vel ipsa eis bona restituere dignetur.

§ 2. De illis autem bonis Domini Andreae de Báthor, et aliorum litis consortium, quae ex inscriptione Suae Majestatis apud Dominum Lucam Székely, et Petrum Erdoedi habentur; Majestas Sua, prout in tractatu se super illis esse significavit, tractatos ipsos perficere, et bona ipsa primo quoque tempore eliberare, et restitui facere dignetur.

Injuriae, inter unius partis, et alterius subditos illatae, oblivioni tradantur.

Articulus 19.

Quoniam autem pemulta, adeoque innumerabilia damna, et incommoda, ex violentiis, ultro, citroque illatis, factiosis temporibus praeteritis contigerunt; quae si judicentur secundum leges Regni, magnos tumultus, et discordiarum, atque odii semina sint paritura:

§ 1. Statutum est igitur; quod omnes violentiae, damna, neces, injuriae, et alia hujusmodi malorum genera, quae proximis temporibus, usque ad obitum Serenissimi quondam Joannis Regis, per subditos unius, contra subditos alterius partis patrata sunt; tanquam ea jure belli contigissent, consopita sint penitus, et abolita, ac in omne tempus extincta: Nec earum ratione quisquam, jure, vel facto, adversus alterum quempiam agere possit.

§ 2. De his vero, qui vivente quondam eodem Joanne Rege, per unius, et ejusdem Regis subditos, contra sese invicem; et praeterea, quae post mortem ejusdem Joannis Regis, per quoscunque Regnicolas generaliter patrata sunt; liceat unicuique contra alterum, pro suo jure procedere.

Donationes utriusque Principis, justo titulo factae, et legitime apprehensae; in suo vigore permaneant.

Articulus 20.

Quoniam autem super donationibus bonorum, aut jurium possessionariorum, per Sacram Regiam Majestatem, tam de bonis scilicet praefati quondam Joannis Regis haereditariis, quam etiam alienis, et econtra, per eundem Joannem Regem cuivis factis, diversae controversiae suboriri posse videbantur, quae unionem praesentem facile disrumperent:

§ 1. Visum est Ordinibus, ac Statibus Regni ita statuere: ut donationes omnes, quae per Majestatem ejus, aliqui quovis justo titulo (excepta videlicet defectione, sive adhaesione Joanni Regni facta) de quibusvis bonis factae sunt; quorum scilicet bonorum dominium donatarius, legitimo processu, vel per legitimam concordiam apprehendit, et tenet; in suo vigore permaneant: Non obstante quod ea bona per Regem Joannem alteri alicui donata fuissent.

§ 2. Et contra quae donationes per Joannem Regem datae sunt, justo

Digitized by Google

titulo, et aliter, quam per adhaesionem ad Regiam Majestatem; in suo vigore similiter permaneant: Non obstante, quod eadem bona per Regiam Majestatem alteri fuissent collata.

§ 3. De quibus etiam Joannis Regis donationibus; possint, qui voluerint, confirmationem impetrare a Regia Majestate.

Donationes utriusque Regis, justi tituli, nondum apprehensae; in quibus Comitatibus robur habeant?

Articulus 21.

Super donationibus vero per alterum Regem cuivis, praemisso legitimo titulo factis, quarum vigore donatarii dominium talium bonorum assequi non potuissent, sed adhuc penderent, conclusum est:

§ 1. Ut donationes Joannis Regis, super bonis in partibus Transilvaniae, et Comitatibus; Bihariensi, Orodiensi, Chongradiensi, Chanadiensi, Zaránd, Békes, Torontaliensi, Themesiensi, Szólnak exterioris, et Szoerinyiensi, habitis, defectu seminis, aut alio titulo legitimo, et a Divis Regibus observato, emanatae, ac debito tempore, per legitimam stationem executae; non obstante donatione Regiae Majestatis, super talibus bonis in eisdem locis facta, robur habeant; et earum vigore suis modis recuperari queant, per eos, quorum interest.

§ 2. In reliquis vero omnibus Comitatibus, et partibus Regni Ungariae, donationes Regiae Majestatis legitimo titulo factae, non obstante quavis Joannis Regis donatione; suum habeant vigorem, et per eos, quorum interest, recuperari possit suis modis.

Joannis Regis propria bona.

Articulus 22.

Similiter etiam de bonis quondam Joannis Regis propriis, et hacreditariis statutum est:

§ 1. Ut quicunque penes donationem unius, vel alterius Regis, per legitimam statutionem, in pacifico dominio est aliquorum Joannis Regis propriorum bonorum; in illis permaneat.

§ 2. Contentiones autem, si quae ratione hujusmodi aliquorum bonorum, inter donatarios quoscunque, quoquo modo suboriri possent; Majestas Sua superinde in proxime futuro Conventu, clementer se deliberaturam obtulit, quid sit faciendum?

Donationes Reginae Isabellae, et ejus filii, ac aliorum; irritae sint.

Articulus 23.

Quia vero ab obitu quondam Joannis Regis, nullus in Regno Ungariae, vel partibus illi sujectis, praeter Serenissimam Majestatem Regiam, legitimus

Digitized by Google

Rex fuit; cui videlicet, authoritas donandi bona, vel ulla jura possessionaria, quovis titulo ad Coronam ab antiquo pertinentia, aut devoluta, esse potuisset:

§ 1. Statutum est; ut donationes omnes, quae nomine Serenissimae Reginae Isabellae, vel ejus filii, vel Episcopi quondam Varadiensis, vel Petri Petrovith, aut alterius cujusquam, super bonis ad Coronam pertinentibus, vel devolutis, aut etiam super alienis bonis, quovis pacto, aut titulo emanatae; nullius sint vigoris.

§ 2. Nisi illae, jam per Regiae Majestatis Commissarios, proximo anno ad Transylvaniam, cum pleno (ut dicitur) mandato delegatos; vel aliter per ejus Majestatem fuissent confirmatae, vel imposterum confirmarentur: Salvis tamen (ut moris, et juris est) juribus alienis.

§ 3. Venditiones autem, et emptiones bonorum, in praedictis locis, ab obitu ipsius Joannis Regis, coram Capitulis, vel aliis personis authenticis, juxta consuetudinem, et leges Regni, legitime factae; suis modis in vigore permaneant.

§ 4. Judicia autem per praefatum Episcopum Varadiensem, si quae per Juridicos processus finem sortita sunt; maneant in suo vigore: Ita tamen; ut si qui in hujusmodi causis decisis injuriam sibi illatam putarent; novum judicium in illis impetrare, et eas virtute novi judici resuscitare possint; non obstante, quod ibi quoque novum judicium obtentum, et qer illud causae decisae forent, perpetuumque sit silentium impositum.

§ 5. Ita tamen; ut haec alterius novi judicii petendi constitutio, Generali Decreto; de novo judicio semel tantum concedendo, non deroget in aliis causis coram suis judicibus Ordinariis vertendis, et adjudicandis.

§ 6. Illae vero causae, quae indecisae mansissent; in eodem, in quo sunt, statu reassumi, et illis jure procedi possit, coram Judicibus suis Ordinariis.

Palatino creato, universae causae, etiam veteris; aliter vero; solitae tantum judicentur.

Articulus 24.

Cum autem nullae soleant esse constitutiones publicae, adeoque frustra fiant; nisi postmodum observentur, et nisi in eorum transgressores, jure mediante animadvertatur: Et alioquin etiam nullum tempus justitia vacuum, oportere esse videatur:

§ 1. Statutum est propterea; ut creato Palatino, universae causae, non solum videlicet de quibus fuit conclusum; sed veteres etiam, atque ante obitum Serenissimi quondam Ludovici Regis piae memoriae; Octavalibus suis antiquis terminis judicentur.

§ 2. Quodsi forte Majestati Regiae in praesentia Palatinum pronunciare non placeat; nihilominus reliquae causae omnes, secundum priores, et praesentem Constitutionem, a primo videlicet Conventu Novizoliensi, ad hunc usque diem factas; modis, ac terminis, in eisdem Conventibus, eorumque Articulis, expressis judicentur.

Digitized by Google

Ecclesiastica judicia (praeterquam tempore belli) continuo fiant; Et invocato brachio Regali, executioni demandentur.

Articulus 25.

Judicia etiam Ecclesiastica, processusque per censuras per judices Ecclesiasticos fieri: invocatoque auxilio brachii saecularis, ad effectum perduci, continue debeant; modo, et ordine super his ab antiquo observato:

§ 1. Ita tamen; ut quo tempore saecularia Judicia propter bella celebrari non possunt: etiam Ecclesiastica jura sileant.

Judicia de rapinis, et violentiis; etiam in bello fiant.

Articulus 26.

Praeterea, quia saecularia judicia modo praemisso celebranda, propter instantem expeditionem, inchoari forte nunc non poterunt; ne per intermissionem omnium judiciorum, multa malorum genera committantur, statutum est:

§ 1. Ut latrocinia, violentiae, occupationesque bonorum, cum quinque casibus, a die creationis moderni Domini Locumtenentis patratae, per Regiam Majestatem, vel praefatum Dominum Locumtenentem, Judicesque Regni Ordinarios secum existentes, tam usque ad expeditionem, quam in ipsa etiam expeditione continuentur.

§ 2. Transmissiones vero; exnunc, atque omni tempore judicentur.

§ 3. Judicia vero Locumtenentis, die decimo quinto, a festo Divi Georgii inchoentur, et semper continuentur.

Causae continue judicentur, et executioni demandentur.

Articulus 27.

Statutum et etiam; Ut si qui bona aliena, juxta Constitutiones praesentis, vel praeteritorum Conventuum, usque ad terminum superius declaratum non remitterent; Supremique Capitanei, Wayvoda, Banus, aut Comes Themesiensis, vel ipsi Comites, aut Vice-Comites Comitatuum, progressus, executionesque super his constitutas, ob aliquos respectus facere negligerent:

§ 1. Tales causae similiter continue per Regiam Majestatem, vel per Dominum Locumtenentem, cum Judicibus Regni Ordinariis, in Sede Judiciaria Regiae Majestatis continue judicari; et executioni postmodum mandari possint, Contradictione, inhibitione, et repulsione non obstante.

Causae viduarum.

Articulus 28.

Causae etiam viduarum, et aliorum; ratione dotis, ac rerum paraphernalium motae, vel movendae, modo praemisso continue judicentur in judiciis Locumtenentiae.

Digitized by Google

Decimae, quomodo arendentur?

Articulus 29.

Decimas, inferioribus Comitatibus, qui nunc ad obedientiam Regiae Majestatis accesserunt, eodem modo, atque ordine arendari oportere statutum est; qui super hujusmodi arendatione, in superiori Conventu Posoniensi fuerat constitutus, et in Articulis eis Conventus extat expressus.

§ 1. In Transylvania autem, juxta veterem ejus Provinciae consuetudinem, arendatio earundem decimarum fiat.

Maiestas Regia, veteres libertates, ac privilegia Regnicolarum observare dignetur.

Articulus 30.

Caeterum, cum Sacra Regia Majestas, supplicantibus identidem fidelibus Ordinibus, ac Statibus Regni, ut vereres libertates, ac privilegia ipsorum clementer observare dignaretur, in superioribus Conventibus benigne a aliquoties responderit; sese supplicantionibus suorum fidelium in ea re clementem esse habituram rationem, ubi Regnum hoc suum aliquando in unionem rediret:

§ 1. Postquam Divina clementia (quod jam dudum Majestas Sua, pariter atque ejus fideles, summis semper votis exoptarunt) unio, et concordia inter ipsos est tandem consecuta; nec quisquam est ex Ungaria, qui Majestatem Suam pro Rege, et Principe suo legitimo non agnoscat:

§ 2. Statutum est; Majestate Sua ad novissimam eorundem Statuum supplicationem id annuente; ut universae libertates omnium Ordinum, ac Statuum Regni sui Ungariae, et partium illi subiectarum, tam scilicet in his, quae ad Consilium, quaeque ad Cancellariam, et Sigillum Ungaricum, et universarum expeditionum, proventuumque Ungaricorum administrationem pertinent; quam etiam super Magistratibus, Tricesimis, caeterisque officiis in Regno Ungariae conservandis: Praeterea bonis, ac juribus possessionariis, nec non Praelaturis, aliisque Ecclesiasticis beneficiis, locis etiam depositionum mercium, pro Liberis, ac Montanis Civitatibus, mercimoniisque, tam per internos, quam externos, exercendis, omnium denique immunitatum veterum genere tuendo, clementer a Sua Majestate imposterum conserventur; et per eandem conservari ab aliis, quorum interest, curentur.

§ 3. Et quia tam repente Majestas Sua certos Praefectos, et Castellanos arcium, in manibus Suae Majestatis intra Regnum existencium, quibusdam de causis amovere non posse asseruit; contenti sunt Status, et Ordines Regni, ut juxta Suae Majestatis deliberationem, Castellani quidem ipsi externi ad arcium tantummodo custodiam gerant curam.

§ 4. Verum Provisores, et Administratores proventuum; Nobiles ex Ungaria praeficiantur, per quos sine vicinorum damno, vel injuria reditus illi administrentur.

§ 5. Quodsi contigeret nihilominus, per externos quoscunque Praefectos,

Digitized by Google

vel officiales, Nobilibus, aut aliis violentias, damnaque in Regno inferri; tales non minus, quam indigenae Officiales Regii, in praesentiam Judicum Regni Ordinariorum avocari possint: Iidemque in jus eorum vocati, coram Judicibus ipsis Regni Ordinariis comparere, et sese defendere teneantur.

§ 6. Ac, si demum rei esse comperti fuerint; Majestas Sua, vigore sententiae tales per Judices latae, eos, intra, et extra Regnum puniri; et damnificatis per eos hominibus, satisfieri clementer curabit; uti clementer obtulit, quando tales in Regno non habeant bona.

Externi Officiales, judiciis Regni subjaceant.

Articulus 31.

Contenti sunt etiam Status, et Ordines Regni; ut fodinarum, ac minerarum cultura, per Officiales ejus rei peritos, etiamsi externi fuerint, curari possit:

§ 1. Iidem tamen judicatui, Judicum Regni Ordinariorum, ratione violentiarum, et damnorum, si quae cuiquam inferrent; subjaceant, modo, et ordine in proximo Articulo declarato; et secundum sententiam Judicum, modo praemisso puniantur.

§ 2. Idem autem, de quibusvis etiam Officialibus in Tricesimis, qui Dominos, et Nobiles, vel alios quoscunque, contra priores Constitutiones, eorumque libertates vexarent; est observandum.

Maximilianus, cum plena authoritate in Ungaria permanere dignetur.

Articulus 32.

Caeterum, quemadmodum Majestas Sua, ad supplicationes fidelium suorum, tam prioris quam praesentis Conventus, clementer obtulit; vel ipsa, vel Serenissimus Rex Maximilianus, Filius suus cum plena authoritate, in Ungaria majorem temporis partem permanere dignetur.

Arces, ad Austriam impignoratae, redimantur.

Articulus 33.

Praeterea supplicant Ordines, et Status; ut quemadmodum Majestas Sua, cum Provincialibus suis Austriacis tractare proposuit, in negotio restitutionis arcium ad Austriam olim impignoratarum, ac ad Regnum Ungariae pertinentium; ita cum ipsis tractare dignetur: Ut adventatibus primis Comitiis in Ungaria celebrandis, id, quod in ea re, pro justitia fuerit decernendum, possit tandem decerni.

§ 1. De tredecim quoque Oppidis, ad Regnum Poloniae, inscriptis; et etiam de arce Arva, vel per Majestatem Suam, vel per Ungaros aliquos,

Digitized by Google

ex consensu Suae Majestatis redimenda; Majestas Sua, ut clementer obtulit, cum suis Consiliariis Ungaris tractare, et concludere dignetur.

Metarum Regni negotia et alia; in consilio discutiantur.

Articulus 34.

Supplicant etiam Ordines, et Status Regni; dignetur Majestas Sua, jam tandem in negotio metarum Regni, et aliarum differentiarum, in omnibus partibus juxta revisionem, determinationemque Commissariorum, per ejus Majestatem ab utraque parte ad id delectorum, ad Majestatem Suam demum rejectam; in consilio Ungarorum, et aliorum, quorum interest discutere, ac terminare:

§ 1. Ut et Majestas Sua, ea cura aliquando liberetur; et omnes discordiarum cum vicinis fomites tollantur; mutuaque inter se omnes vicini amicitia, et pace vivant.

Telonia sicca, et nova tollantur.

Articulus 35.

Telonia sicca, et denuo erecta, juxta Constitutiones priorum Conventuum, Majestas Regia penitus tolli jam tandem jubere dignetur, in omnibus Regni Comitatibus.

Fodinarum novarum, erectio.

Articulus 36.

Quod autem ad novarum fodinarum erectionem attinet; Regia ejus Majestas, Decretis Generalibus, et privilegiis Statuum, et Ordinum, quae super ea re, a Praedecessoribus Majestatis Suae habere dignoscuntur; non contravenire, sed illa observare, uti clementer obtulit, dignetur.

Aurum, et argentum extra Regnum non educantur.

Articulus 37.

Praeterea, cum in eodem veteri Decreto expresse cautum sit; ne quis cujuscunque status, nationis, aut conditionis existat, aurum, vel argentum conflatum, ac non cusum, aut in monetam non redactum, e Regno quovis modo, vel quavis de causa possit educere, sub poena amissionis ejusdem auri, vel argenti, ac aliarum rerum, atque etiam detentionis personarum hujusmodi eductorum:

§ 1. Dignetur Majestas Sua clementer ubique mandare; ne quis subditus, vel Officialis suus, aut alius quicunque aurum, argentumve audeat e Regno educere, ne in poenam Decreti supradicti incurrat.

Digitized by Google

Comites jurent in Comitatibus: aliqui officio priventur.

Articulus 38.

Item Comites in singulis Comitatibus, juxta veterem consuetudinem, prioresque Constitutiones; coram Comitatu juramentum praestent:

§ 1. Et qui hactenus post tot Constitutiones jurare contempserunt; officio Comitis priventur, et eorum loco alii praeficiantur.

§ 2. Quodsi qui coram Regia Majestate jurassent; literas super ea re afferant ad Comitatum; alioqui in Comitatu (ut praemissum est) jurent, et secus non acceptentur ad honores Comitum; sed conferantur honores ipsi, iis, qui jurarint.

Comitatuum membra distracta, in suum corpus redigantur.

Articulus 39.

Item, Comitatuum membra, per haec disturbiorum tempora distracta; in suum corpus redigantur; sicuti Hevesiensis, Hontensis, et alii.

Nobiles unius sessionis, per violentos in suam ditionem recepti; libertatibus restituantur.

Articulus 40.

Item, Nobiles unius sessionis, per quoslibet violentos, his disturbiis, in eorum ditiones violenter compulsi; in suam libertatem restituantur:

§ 1. Ut illi quoque, bellica atque alia quoque onera publica, pro Regni defensione, instar aliorum Nobilium ferre possint.

Capitula, vel Conventus, nisi ad minus quinque personas Ecclesiasticas habuerint, executiones facere non possint.

Articulus 41.

Statutum est praeterea; ut in Conventibus, vel Capitulis, ubicunque ad manus quinque personae Ecclesiasticae non fuerint; ad executiones exire, et ea, aliave, quae officiorum eorum sunt, in negotiis publicis Regni administrandis gerere non possint:

§ 1. Sed Capitula illa, in quibus complures morantur Presbyteri; ubique ad loca propinquiora procedere, in executionemque exire possint; ne propterea, in executionem justitiae defectus contingat.

Praelaturae, Beneficia Ecclesiastica, ac Officia Baronatus, Ungaris conferantur.

Articulus 42.

Praelaturas, et alia beneficia Ecclesiastica, in Regno vacantia, Sua

Digitized by Google

Majestas, uti clementer obtulit, primo quoque tempore, Ungaris benemeritis, et Ecclesiasticis conferre dignetur; similiter etiam Baronatuum officia.

Malefactores publici, puniantur.

Articulus 43.

Publici malefactores, juxta priorum Conventuum publicas Constitutiones; in omnibus Comitatibus perquiri, et puniri possint.

Judicia, Cassoviae celebrentur.

Articulus 44.

De celebratione judiciorum Cassoviae, pro viginti octo Comitatibus Majestati Regiae nominatis; Majestas Sua clementer resolutionem facere dignetur.

Nobiles profugi, et alii, qui in domibus suis tuti non sunt; in Civitates recipiantur.

Articulus 45.

Similiter etiam de mandato dando, omnibus Civitatibus Suae Majestatis, Liberis, et Montanis; ut Nobiles profugi, et alii, qui hoc turbulento tempore in locis apertis domi tuti esse non possunt; in Civitatibus, hospitiis competentibus recipiantur; et domos etiam emere possint; sine tamen praejudicio libertatis Civitatum.

Moneta parva, in liga octo lotonum; aurea vero, in valore priori cudatur.

Articulus 46.

Postremo, quod ad monetae novae cusionem attinet; posteaquam Regia Majestas Ordines, ac Status Regni certiores facere dignata est, cusionem novae illius monetae, cujus ligam, et valorem in scriptis eisdem Ordinibus proposuit, in eadem liga octo lotonum qua primo cusa est: Monetam etiam auream, in eodem valore, quo prius erat, cudi debere, et tantum commodum ipsis allaturam; ut post haec per omnia Regna, et dominia vicina, moneta Ungarica, monetae Germanicae adaequata, eodem ubique valore cum Germanica, indifferenterque expendi: Unde toti Regno non mediocre emolumentum sit redundaturum:

§ 1. Status, et Ordines Regni, ad benignam Suae Majestatis admonitionem, juxta superioris Conventus deliberationem, in hanc novae monetae cusionem consenserunt.

§ 2. Nihilominus moneta Ungarica, quae hactenus in liga Cremniciensi cusa est; etiam deinceps semper, usquequo durabit in suo vero veteri valore; ubique in Regno Ungariae, sine damno Regnicolarum capiatur, et recipiatur.

Digitized by Google

Conclusio.

Nos igitur, supplicatione praemissa dictorum fidelium nostrorum Dominorum Praelatorum, Baronum, ac Nobilium, aliorumque Ordinum, ac Statuum hujus Regni nostri Ungariae, et partium ei subjectarum, clementer admissa; praedictos universos, et singulos Articulos, modo praescripto Nobis praesentatos, praesentibus literis nostris de verbo ad verbum inseri, et inscribi fecimus; eosdemque, ac omnia, et singula in eis contenta, ratos, gratos, et accepta habentes; eisdemque nostrum Regium consensum benevolum, pariter et assensum praebuimus; ac illos, et quaevis omnia in eis contenta, nostra Regia authoritate acceptavimus, approbavimus, ratificavimus, et confirmavimus:

§ 1. Offerentes Nos clementer, quod praemissa omnia, in omnibus punctis, clausulis, et Articulis, tam Nos ipsi inviolabiliter observabimus; quam per alios fideles subditos nostros, cujuscunque status, et conditionis existant, observari faciemus: Imo acceptamus, approbamus, ratificamus, confirmamus, harum nostrarum vigore, et testimonio literarum mediante.

§ 2. Datum Posoniii, Vigesima sexta die mensis Martii, Anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo secundo: Regnorum nostrorum, Romani Vigesimo secundo, aliorum vero vigesimo sexto.

Corpus Juris Hungarici, Tom. I. (1779). pag. 443—451. — Decreta, Constitutiones et Articuli Regum inciti Regni Ungariae. Nagyszombat, 1854. pag. 530—544. — Monumenta comitialia regni Hungariae. Tom. III. pag. 357—378.

CCCCXLV.

1552. *Ferdinandŭ*, regele Ungariei, restitue nobililorŭ *Ionŭ de Leva*, *Ionŭ Forgach* şi *Ionŭ Pastoy* fortăreţele *Chalya*, *Lugoşŭ*, *Ţidovinŭ* şi *Recaşŭ* din Bănatŭ, cari aŭ fostŭ mai inainte ale părinţilorŭ şi strămoşilorŭ sei. 1552.

Ferdinandus diuina fauente clemencia, Romanorum Hungarie Bohemie etc. Rex, semper Augustus, Infans Hispaniarum Archidux Austrie, etc. fideli nostro Magnifico Comiti Themesiensi (numele nu e scrisŭ) et parcium inferiorum Regni nostri Hungarie Capitaneo Salutem et graciam, Expositum est maiestati nostre In personis fidelium dominorum Magnifici Johannis de Lewa Aule nostre familiaris, ac Egregiorum Johannis Forgach et Joannis Pazthoy, Quomodo Arces Chalya Lwgas, Sydowar et Rekas, ab antiquo Auorum, parentumque et fratrum suorum fuissent, In eorumque pacifica possessione ydem Aui parentesque et fratres eorum perstitissent, vsque ad proxime preterita tempora, Quibus propter fidem et fidelitatem eorundem parentum suorum nobis prestitam, ab ipsis alienate fuissent, Quibus quidem e vita sublatis Eedem Arces simulcum earum pertinencys deiure in eos essent deuo-

Digitized by Google

lute, Que cum nunc per Exercitum nostrum e manibus Thurcarum erepte In manibus nostris haberentur, Supplicatum est Maiestati nostre, nomine eorundem exponencium humiliter vt easdem Arces simulcum suis pertinencys, Eisdem generose reddere et restituere dignaremur, Quorum nos humilli supplicacione moti, Considerantes, quod dicte Arces antea vt premissum est, propter fidem et fidelitatem parentum Eorundem nobis prestitam fuissent ab ipsis alienatae, Respectum eciam habentes, ad fidelitatem et fidelia seruicia predictorum exponencium, prescriptas Arces eorum, cum earum pertinencys Eisdem generose reddendas duximus et restituendas, fidelitati Itaque tue, harum serie firmiter Comittimus, Quatenus acceptis presentibus, et premissis sic stantibus, memoratas Arces Challya Lwgas Sydowar et Rekas cum earum vniuersis pertinencys, mox et de facto, Eisdem reddere, et acceptis ab Eis super eorum restitucione literis quietancie presentes, pro tua superinde expedicione conseruare debeas, Secus non facturus, Datum Posony vigesima octaua mensis Marcy, anno domini Millesimo, quingentesimo Quinquagesimo secundo.

Pesty, Krassó vármegye története. IV. pag. 61—62. — După transumptulŭ imp. Maximilianŭ II din 1657 în camera fiscală din Buda.

CCCCXLVI.

1552. 1552. *Raportulŭ comisariloră financiari* trimişi de regele Ferdinandŭ în *Transilvania*, ca se cerceteze, cari sunt veniturile fiscale ale acestei ţĕri, şi *opiniunea* dĕnşilorŭ în privinţa reformeloră administrative financiare din Transilvania. Documentŭ fórte importantŭ despre salinele, minele de aurŭ, monetăria, vămile, dişma oilorŭ, castrele regale şi castrele voivodale din Transilvania.

De Proventibus Regiis in Transilvania juxta Revisionem et Inqvisitionem per S. Regiae Majestatis Consiliarios, et Commissarios Paulum Bornemisza Episcopum Weszprimiensem et Georgium Wernerum facta

Relatio.

Mensibus Martio et Aprili Anno 1552.

Ad Instructionem et Commissionem, qvam Sacra Romanorum, et Regia Majestas iisdem suis Consiliariis, et in Transylvaniam Commissariis dedit.

Qvod Sacra Regia Majestas dictis suis Consiliariis et Commissariis mandavit, ut Transilvaniam adirent, ibiqve Proventuum Suae Majestatis statum, et conditionem inqvirerent, ac de his informati referrent ad Majestatem Suam, qvid ipsis de tota ratione Administrationis eorundem Proventuum; deqve constituendis Officialibus ex usu et dignitate Suae Majestatis videretur, id eisdem, qvantae debuit, curae fuit.

Digitized by Google

Primum igitur, qvemadmodum ipsis commissum fuit, Dominum Joannem Baptistam Castaldum Marchionem Cassani, et Comitem Palatinae, Regiae Majestatis Capitaneum Generalem tum in Colosvár inventum convenerunt (nam Dominus Andreas Báthory et Dominus Thomas Nádasdy, qvos simul convenire jussi erant, Transilvaniam ante ipsorum adventum erant egressi) et oblata eidem domino Generali Instructione commemoraverunt causas, propter qvas Regia Majestas eos in Transylvaniam mittendos esse censuisset.

Qvia vero videbatur de Constituenda ratione Administrationis nullam deliberationem recte suscipi posse, priusqvam status et modus Proventuum cognitus haberetur, statuit Dnus Generalis cum Commissariis ante omnia factu necessarium esse, ut adirentur ea loca, in qvibus Proventus sunt, et administrantur, ibiqve tanqvam in re praesente certa cognitio de modo praesentis Administrationis, et qvalis qvondam fuerit, a peritis harum rerum caperetur. qvemadmodum id ipsum qvoqve ex praescripto Instructionis fieri debuit.

Itaque Commissarii a Colosvár una cum eodem Domino Generali Cibinium redituro digressi ad Oppidum Thordam, ubi est Principalis Camera Salium, primam Inqvisitionem de ejus Camerae statu facere exorsi, et inde ad caeteras Salium Cameras progressi sunt. Qvibus lustratis Cibinium ad eundem Dominum Generalem redierunt, caetera quoqve cum Consilio ipsius tractaturi.

Qvo autem in statu, qviqve Regiae Majestatis proventus per Commissarios sint inventi, et usqve ad aliam ejusdem Regiae Majestatis dispositionem relicti, et qvae sint alia in istarum rerum Contractione comperta, qvae deniqve sit Domini Generalis, et Commissariorum de futura Administratione Opinio? Ordine dicetur.

De Cameris Salium.

In Transylvania fuerunt qvinqve Camerae Regiae fodinarum Salis circa totidem oppida, qvorum Nomina sunt: *Thorda*, *Dées*, cui adjuncta est Dées-Akna, *Kolos*, *Szék*, et *Viz-Akna*. Thordam Germani vocant Thornburg. Vizaknam, Saltzburg. Caetera commune in utraqve lingva nomen habent; Szék Oppidum Joannes Rex obrutis fodinis uno aut altero Anno, priusqvam moreretur, donavit seu inscripsit Francisco Kendy Nobili in tota Transilvania primario, qvi nunc qvoqve id possidet. Restant igitur qvatuor Camerae, qvas Commissarii Regii in eo, qvi descriptus seqvitur, statu invenerunt.

Camera in Thorda.

In Oppido Thorda, qvod duobus milliaribus distat a Civitate Kolosvár, qvae prima occurrit Transylvaniam ex Hungaria intrantibus per Viam Váradiensem, est Principalis Camera Salium, apud qvam Comes ejus Camerae qvi Caeteris qvoqve Cameris Salium communiter praefuit, in Domo Regia, qvae etiam Domus Camerae vocatur, residentiam suam habere consvevit.

Digitized by Google

Haec Domus Camerae Curiam habet spaciosam, sed desolatam, et ipsa Domus nunc fere muro tantum, et tecto constat, ut qvae jam per multos Annos certo hospite caruit, Nam qvi fuerunt Camerarii aut Vice Camerarii crebro mutati sunt. nec ullam aedificiorum Curam habuerunt, et novissime Frater Georgius hic Camerarii loco unicum tantum Scribam Rationistam juvenem tenuit, qvi illo sublato ad Waradinum se contulit, ibiqve mortuus esse dicitur, Tempore hujus Revisionis tenuit hanc Cameram ex ordinatione Domini Generalis Georgius Hanvay Nobilis de Comitatu Gewmeriensi, qvi antea sub Monacho, et deinde sub Domina Regina Isabella praefuit Camerae in Viz-Akna circiter decem Annos, cum qvo nondum ulla de ejus statu, aut Sallario transactio facta fuit.

Ad Latus Oppidi Orientale extendit se mons non altus Vitibus consitus. Supra qvem in planitie qvadam declivi sunt Salium Fodinae duae qvasi contiguae, altera vetus sive major, altera minor sive nova vocata, major alta est Orgias seu ulnas Brachiales septuaginta qvinqve, lata vero easdem ulnas triginta unam, cum media, ubi justam et Circularem latitudinem habet, sed in aliqva sui parte Octo tantum ulnas cum media lata est. reliqva pars relicta est inexcisa, alibi ad Sex, alibi ad Octo ulnarum altitudinem et triginta trium latitudinem, qvod creditur per incuriam Officialium, et negligentiâ Sectorum evenisse, cum magno damno Camerae et ipsius Fodinae, qvae si in aeqvali latitudine circulariter excissa fuisset, nondum in istam profunditatem pervenisset, per qvod non exigui sumptus, et labores lucrifieri potuissent. Qvin supra partem dictam inexcisam relictus est inexcisus Circulus integer duarum ulnarum latitudine, Sectores dicunt hoc factum propter Fodinas desertas vicinas, et jam aqvis repletas, ne ipsae aqvae eo penetrarent, minor vero fodina alta est ulnas Viginti qvinqve cum media lata ulnas qvindecim. In utraqve Sal distat a Superficie Terrae ad ulnas qvindecim, Sal ipse bonus et solidus est, aliqvid tamen Terreni admixtum qvandoqve habens, qvod post excisionem a reliqvo Sale segregari solet.

Circa fodinas, qvae trium, aut qvatuor Jugerum latitudine distant ab Oppido, est Domus una parva, in qva habitant Magulatores, Kepelistae, ac distributor Saevi, qvo ad lucernas utuntur Salicidae. Magulatores sunt numeratores Salium, qvorum hic fuerunt duo, utpote pro qvavis fodina unus, Christophorus Literatus de Thur, et Joannes Literatus de Lippa, qvi sunt Servitores dicti Georgii Hamvay. Kepelistae sunt Curatores, et Rectores eqvorum, qvi Salem e Fodinis extrahunt, Eqvi fuerunt octo, et Kepelistae tres, et praeter hos nouus Eqvus, qvo utuntur Magulatores ad evocandos Sectores, si forte ad Opus faciendum non venerint, Est praeterea ibi Stabulum pro dictis Eqvis, qvi Sumptibus Camerae aluntur. Sunt item horrea, in qvibus Sales excisi reponuntur. Qvatuor; qvorum duo saepe clausa sunt, sed ne Stramine qvidem bene tecta, alteri adjunctum est Stabulum, in qvo tenentur Eqvi Kepelistae. Reliqva duo sunt tecta tantum sine ullo Sepimento, sub Fodinis autem in parte montis adversa sita est Officina fabri, qvi ferramenta ad excindendos Sales necessaria exacuere et reficere solet.

Sectorum alii sunt Conductitii, qvos vulgo Poszthoos vocant, qvod

Digitized by Google

in singulos Annos panno conducantur, qvi tenentur ad labores, alii vocantur advenae, sive peregrini, qvibus liberum est laborare cum velint. Conducuntur autem Sectores Conductitii in Annum circa festum Joannis Baptistae novem ulnis panni, sive is sit, qvi vulgo dicitur Trautner, sive Rövidlurnberger, hoc est Nürnbergensis brevior, eodem tempore etiam datur eis unum vas Vini, et unus florenus pro jentaculo.

Dantur vero tam conductitiis, qvam peregrinis, seu externis Sectoribus pro labore excisionis Centum Salium viginti Denarii, et Conductitiis ultra hoc in singulos Centum Sales, qvatuor Sales, externis autem Sales octo, qvos Sákfoö vocant, et insuper in singulos mille dantur eis Centum, Ipsi vero tam Conductitii, qvam externi in singulos Centum Sales superaddunt Sales Octo, et alios decem loco Vessmáss: hoc est, loco eorum Salium, qvi confringuntur aut justam qvantitatem non habent, et rursum alios octo, qvi in singulos Centum sales emptoribus superaddi solent, qvi debitum Salium numerum hebdomadatim excindunt, qvem alii Centum, alii tantum qvinqvaginta esse dicunt, et Sabatho operantur. his eodem die datur singulis denarius unus pro balneo. Dicunt praeterea ipsis qvovis Sabatho deberi unam, aut duas bulgas Darabonum, hoc est, portionum Salium confractorum, et singulis Dominicis diebus aliqva bibalia et subsidia, prout Camerarius eos plus aut minus per hebdomadam laborasse et meritos esse cognoverit, et ita nunc observatur.

Datur praeterea illis alterum vas vini ad Festum Natalis Domini, et qvoties novus Camerarius Camerae praeficitur.

Kepelistis dantur singulis in Annum floreni duodecim aut Sales tanti praetii, pellicium unum de pellibus ovinis, et lodix una, praeterea victus ex Domo Camerae.

Distributori Sevi similiter floreni duodecim, pellicium et lodix, ac victus.

Fabro vero in singulas Hebdomadas denarii qvinqvaginta, et pro balneo Sabatho denarius unus. Praeterea in Annum novum ulnae panni, et unum pelliceum.

Magulatoribus singulis solvuntur in Annum floreni sexaginta in salibus aut pecuniis, et Victus utriqve datur a Camera.

Milliaristae, qvi in Maramarosio vocantur Kerekistae, sunt qvatuor. qvorum opus est, intra Fodinas onerare bulgas vel utres, in qvibus Milliatura, hoc est minutiae Salium, aut Sales ipsi extrahuntur, ac foris exonerare, Salesqve extractos in horrea importare. His qvoqve in Annum dantur singulis novem ulnae panni, ac in singulos dies dum operantur denarii decem, et Sal unus, ac pro balneo Sabatho denarius unus.

Est praeterea, qvi dicitur Judex seu Custos vadi, ad qvem pertinet observare transeuntes cum salibus, et inqvirere, qvantum qvisqve Salium, et unde habeat; ad haec invigilare, ne exscindantur Sales prope Possessionem Ujvár, qvae est Episcopatus Albensis, duobus a Thorda milliaribus distans, ubi Sales ad ripam Marisi supra terram exstant.

Habent etiam Solutionem: Rationista Domus Camerae florenos decem

Digitized by Google

et octo; Dispensator florenos duodecim, Cocus similiter, Hortulanus qvoqve prout cum eo potest conveniri, et victus datur eis in eadem Domo.

Venduntur hic singuli Centum Sales, superadditis ut dictum est octo Salibus, florenis qvinqve apud Fodinas. hoc pretium Salibus primus statuit Monachus, aucta eorum qvantitate, sicut infra dicetur. Exportantur autem ad alia loca tam per currus, qvam per naves, sed per currus rarissime, de qvovis curru solvuntur apud Fodinas Denarii qvatuor, qvi cedunt Magulatoribus, et media pars mercedis Cisurae denarii decem, qvi Camerae cedunt.

Naves ibi fiunt prope Oppidum ad fluvium Aranyos, et per eum vacuae deducuntur in Marusium fluvium usqve ad Possessionem Deche, qvae duobus Milliaribus abest a Thorda, ibiqve onerantur Salibus, qvi per currus usqve ad eum locum deducuntur, Nam fluvius Aranyos minor est, qvam ut Navem debito modo oneratam ferre possit. Solvuntur autem pro vectura per currus de singulis Centum Salibus a Fodinis usqve ad eum locum Denarii viginti qvinqve, sed nunc nullae Naves paratae habentur. neqve facile parari poterunt hoc Anno, qvod Asseres desunt, qvi Anno praeterito ad hoc parari debuerunt.

Qvi Naves praeparant, et easdem cum Salibus deducunt, vocantur Celeristae. Tenentur vero educere Regios Sales pro certa mercede ad Lippam, Chanadinum, et si tutum esset Szegedinum usqve, ubi Principalis Locus depositionis Salium fuit. Inter eos vero hic ordo observari consvevit.

Habent Decanos duos, qvos Camerarius consvevit reqvirere, cum Sales emittere per Naves cogitat. Cum olim minores Sales, qvi dicti sunt Navales vulgo Mágla-Soo, aut Hajo-Soö in Fodinis caederentur. de qvibus infra plura de singulis terminis soluti sunt usqve ad Szeged Celeristis floreni qvadraginta duo. Facit autem terminus unus Salium decem millia. Naves praebuerunt Celeristae, ad qvarum praeparationem eis pecuniae in rationem illius solutionis per Camerarium sunt subministratae, sed naves in loco depositionis Salium Camerae cesserunt. Si contigit haerere navem alicubi in triduum, expensae fuerunt Celeristae. Si diutius haesit, expensae in rationem Camerae cesserunt.

De Currulibus autem Salibus, qvi majores sunt Navalibus, dicunt Celeristae, qvod, dum Fuggeri Cameras tenerent, medio Domini Nicolai Gerendy Albensis Episcopi Thesaurarii ita cum ipsis fuerit conventum, ut de singulis mille salibus, cum superadditione octo Salium, in singulos Centum usqve ad Szegedum eis solverentur floreni viginti unus. Duxerunt autem talium Salium in una nave septem millia, et usqve ad octo et novem millia.

Cum Celeristae ad sortem suam educere Sales voluerunt, dati sunt eis Sales in Credentiam additis in singulis Centum octo Salibus. pro qvibus ipsi ultra pretium consuetum in singulos Centum solverunt dimidium Cisurae, hoc est Denarios decem, deinde Salibus additis in unam Summam computatis dicunt superadditos fuisse rursus in singulos Centum alios octo, veluti alii asserunt sedecim, Et sic Celeristas pro singulis Centum Salibus totius superadditionis solvisse integram Cisuram, hoc est Denarios viginti qvinqve.

Celeristis Sales in Credentiam dati sunt apud Fodinas, et ipsi eos ad

Digitized by Google

Deche, ubi Horrea, seu repositoria Salium sunt, deduci suis sumptibus curaverunt, ibiqve navibus imposuerunt, qvi vero nomine Camerae emissi sunt, eos Officiales Camerae ad eundem locum deduci fecerunt per Thordenses, solutis in singulos Centum pro vectura Denariis viginti qvinqve.

Qvi primam Navem educit, habet cum suis famulis Praerogativam qvamdam Solutionis a Camera. Sunt aliae qvoqve Solutiones diversae apud Fodinas, qvae fiunt Sectoribus, qvoties praeter opus Secturae aliqvid operantur, ut in refectione Scalarum, per qvas in Fodinas descenditur, in appositione novorum funium, in reparatione lignorum, qvibus sustineantur partes Fodinae, et similibus, de qvibus infra.

Oppidum Thorda satis freqvens est et magnum, qvanqvam id Cives sub Monacho propter ingentes Oppressiones, et exactiones valde imminutum esse qveruntur, commoratae sunt etiam in eo novissimis Annis in Contributionibus subsidiorum portae 750. et ultra, tenentur omnes inhabitatores ad Servitia Camerae, alii Sectores sunt, alii Celeristae, alii eqvos et currus habentes in deportandis a Deche Salibus sunt obligati servire, sed pro hujus Oppidi qvantitate minor est Sectorum numerus, qvam esse deberet, nam pro utraqve Fodina nunc non fuerunt plures Conductitii Sectores, qvam viginti qvatuor infirmi, qui opus facere non potuerunt, advenae vero septem. In die Revisionis, quae fuit Tertia Martii, fecerunt opus in minore Fodina, Sectores decem et novem, qvi non plures, qvam qvadringentos Sales eo die exciderunt. In altera majore fuerunt octo, qvorum Sales eo die non sunt extracti. Paucitatem Sectorum imputant Monacho et ejus Officialibus, qvi eos male tractarunt, et aucta Salium qvantitate non auxerunt pretium, nec solverunt, qvod eis jure deberetur.

Oppido Thordensi conjuncta est Possessio Egyházfalva dicta, qvae pertinet qvidem ad Capitulum Orodiense, sed iisdem utitur legibus et libertatibus, qvibus Thordensis, estqve eodem modo ad Servitia Camerae obligata. habet Camera prata, in qvibus magna vis faeni colligi potest. tenentur Cives metere, coacervare, et importare pro mercede constituta.

Camera in Colos.

In Colos Camera est Salium unicam Fodinam habens non longe ab Oppido in qvodam montis clivo sitam. Oppidum ipsum nunc potius Villam repraesentat, propter oppressiones et desolationes, qvas Incolae per Monachum tempore exstructionis Arcis Ujvár, et deinde per ejusdem Arcis Officiales factas esse dicunt, nam etiam sub Joanne Rege dicatas ibi fuisse portas sexaginta tres, nunc vero viginti duas dicari.

Fodina ipsa habet Salem solidum et bene compactum, coloris subcinericii, qvod majorem terrestritatem arguit. Turcae tamen hunc potius, qvam eum, qvi magis purus est, Thordensem emere dicuntur, et magis salsum esse ajunt. Sal in hac Fodina distat a superficie Terrae tribus ulnis brachialibus, tota vero alta est ulnas qvadraginta octo, lata vero Ulnas 23. et mediam, ubi est latissima. Nam minus lata est in una parte propter inaeqvalem exci-

Digitized by Google

sionem, qvam Sectores accidisse dicunt propter negatam redemptionem Salium angularium, qvos ajunt singulos duobus denariis antea fuisse redemptos. Ipsi Fen-Szakasztás vocant.

In Oppido sita est Domus Regia, in qva Vicecamerarius residet, ad habitationem qvidem ejus non incommoda, sed nihil praeterea aedificiorum habens. Sunt Prata in qvibus multum faeni parari potest.

Vicecamerarius est Franciscus Zilahy Provisor Abbatiae Colos-Monostra, et nunc qvoqve ex Ordinatione Domini Generalis Castellani Castri Almáss, qvi eidem Camerae etiam ante mortem Monachi per tres Annos praefuit, habet pro Sallario ratione hujus Officii per Annum Centum florenos, praeterea Victum pro se et suis Servitoribus, ac pabulum pro eqvis.

Habet apud Domum Camerae Scribam Rationistam Matheum Literatum de Dées, cui dantur per Annum floreni decem, et octo, et is Domesticae rei et Solutionum curam gerit. Nam ipse Vicecamerarius raro ad eum locum venire, aut ibi manere solet, habet Clavigerum, cui dantur per Annum floreni sex, et Cocum, cui datur tantundem.

Magulator apud Fodinam est Clemens Literatus, cui per Annum dantur floreni sexaginta, et Victus.

Kepelista est unus, eqvi qvatuor, habet per Annum florenos duodecim, panni, qvalis datur Sectoribus, ulnas novem, unum pelliceum, et unam lodicem, ac Victum.

Eodem modo intertenetur Faber unus.

Distributor Saevi, seu Candelarum, ad beneplacitum tenetur, et sustentatur.

Milliaristae sunt qvatuor, qvibus singulis per diem, qvo sunt in opere, solvuntur Denarii sex, et Sabatho octo.

Sectores Conductitiis, seu pannuarii, fuerant pro hoc Anno, sed qvatuor mortui esse dicuntur. Externi nunc plures, nunc pauciores sunt, nam hi ad labores non sunt obligati, nunc fuerunt triginta duo. Conducuntur autem Sectores eodem modo, qvo in Thorda ad Festum Divorum Joannis Baptistae aut Petri et Pauli Apostolorum, per Adsignationem panni. Si non est pannus, solvuntur ut dicitur floreni duo loco panni, datur eisdem ad id tempus Bos unus ad Festum Divi Emerici, rursum unum vas vini, item vas unum qvoties novus Camerarius constituitur.

Dicunt praeterea Sectores sibi ad singulos dies Dominicos deberi aliqva bibalia, et subsidia, nec negant Officiales id fieri consvevisse, sed hoc in discretione Camerarii situm fuisse pro modo diligentiae ipsorum, in salium excisione. Externis tamen ajunt praecipue necesse esse dari Subsidium aliqvod in Victu, ut alliciantur ad labores, sed id magis incommodum esse, cum ipsi pretii loco multo plus Salium sine Solutione exscindant, juxta Camerarii aestimationem, et idem etiam pannarios ad compensanda bibalia facere.

Solvuntur autem tam Conductitiis, qvam Externis Cisoribus pro Centum Salibus, qui non multo minores sunt Thordensi, Denarii sedecim.

Ipsi superaddunt in singulos Centum Sales, sedecim; loco superaddi-

Digitized by Google

tionis consvetae, et pro Vessmáss. rejiciuntur tamen nihilominus Sales, qvi justam qvantitatem non habent, aut sunt terrestres. Ultra hoc vero exscindunt Pannarii pro se in singulis Centum Sales octo, externi autem Sales sedecim, qvos libere auferunt, et vendunt qvanti possunt. Contenti tamen futuri, si duobus Denariis in Cameram redimerentur. Sed haec Accessio noviter est inducta post auctam qvantitatem Salium per Monachum. Nam antea qvatuor tantum pannariis, et octo Externis dati sunt. Dantur etiam Externis, ut in Thorda in singulos mille Sales Centum, qvos ipsi sine Solutione exscindunt. Sabatho singulis, qvi operantur, dantur denarii duo pro balneo, habentqve Sectores Judicem, cui per Annum dantur floreni tres.

Sales hujus Fodinae partim per Currus, partim cum desunt in Thorda Sales, etiam per Naves educuntur. Venduntur autem singuli Centum his, qvi per Currus exportant, per florenos qvatuor, superadditis qvatuor Salibus, Celeristis vero, seu Nautis, per florenos qvinqve, additis Salibus octo, et ultra hoc aliis Salibus decem, qvasi pro pretio Vecturae usqve ad Thordam. Nam de singulis Centum Salibus usqve ad Thordam solvuntur Denarii Viginti qvinqve. Solvitur in Centum Sales media pars Cisurae per emptores Denar. octo.

Oppidum ipsum habet in metis suis villam unam Oláh-Kára dictam, qvam Monachus ipsis ademptam donavit Egregio Ladislao Mikola, qvam pauperes sibi reddi petunt.

Qvidam Nobilis Nicolaus Onbozy ademit eis Sylvam, ex qva ligna ad aedificia et alios usus habuerunt, eam qvoqve sibi petunt restitui.

Qveruntur praeterea: Se valde infestum habere Vicinum Paulum Bank in Possessione Apahida, qvam Monachus ab Abbatia Colos-Monostra, cujus propria est, avulsam eidem Paulo inscripsit.

Camera in Dées et Dées-akna.

Camera Salium in Dées sibi merito primas inter omnes Transylvaniae Cameras venditare potest. Est enim Oppidum ipsum per se amplum satis, et Domus Camerae caeterarum Camerarum Domibus tum aedificiis per Monachum utrinqve refectis, tum imprimis situ praestat. In ripa enim est fluvii Szamos, ubi Naves Salibus onerandae, et in Tibiscum ad Szolnok ac ultra emittendae Stationes habere solent. Nec est alius in tota Hungaria Sal purior Désiensi. Domus Camerae Curiam habet satis spatiosam. In eam solent importari Sales de Fodinis, et collocari in duobus Areis nunc male tectis, unde per posticum in Naves exportantur.

Sunt autem ejus Salis Fodinae duae, altera in Territorio Oppidi, qvam vulgo Cserakna vocant, altera in Vicinia, et contermina Possessione vel Oppido Akna, alias Déésakna dicto, qvae item Regia est Possessio Jurisdictione qvidem ab Oppido dirempta, sed ad Servitia Camerae eodem, qvo Oppidum ipsum modo adstricta. Cserakna distat ab Oppido ad qvatuor Jugerum longitudinem in Clivo qvodam Montis, et ab ea inaeqvali pene distantia abest Dées-akna sub eodem Clivo. In Cser-akna distat Sal a superficie terrae de-

Digitized by Google

cem et novem Ulnas brachiales, tota alta est ulnas qvinqvaginta duas. Pro hac altitudine minus lata est propter malam provisionem, et inaeqvalem excisionem, habet enim Ulnas decem et novem cum media, ubi est latissima. Relicta est inexcisa pars una decem Ulnas alta, et qvinqve lata, et praeter hanc sunt aliae multae inaeqvalitates, et defectus in rotunditate Circuli. In Déés-akna vero Sal abest a superficie terrae ulnas undecim, alta est tota ulnas triginta sex, lata ulnas viginti tres, ex hoc vero facile, qvantus in altera defectus sit, colligi potest, sed est hic aliqvid incommodum, qvod correctu difficile est. Caeperunt enim Aqvae in una fundi parte scaturire, qvae averti propter loci declivitatem non possunt. Itaqve necesse erit aliam Fodinam inchoari, cui Sectores facile bonum locum et idoneum in propinqvo inveniri posse ajunt. Ne vero redundantibus Aqvis nunc impediatur Salium excisio, commissum est ut in medio Fundo excavetur locus instar putei, in qvem aqvae deriventur, qvae deinde extrahantur, ut reliqvis Fundi partibus per hoc siccatis opus Secturae continuari qveat.

Apud Fodinam Cserakna est Domus, in qva manet Magulator unus, et Kepelistae duo, qvi curant eqvos, qvorum hic sunt novem. Ibidem est novum Stabulum pro eqvis eisdem, et Horreum unum, in qvo Sales excisi deponuntur, et una Officina Fabri.

Magulatori per Annum dantur floreni sexaginta, et Victus Kepelistae uni per Annum floreni sedecim, alteri sex, et utriqve Victus.

Fabro per Hebdomadam Denarii qvinqvaginta et Sabatho pro Balneo denarii duo. Milliaristis, qvi sunt qvatuor, per diem singulis, cum sunt in opere, denarii decem sine victu.

Apud Fodinam Déésakna est exigua Domus Camerae, in qva Officiales apud Fodinas manere solent. Sunt autem totidem, qvot apud Cserakna, Magulator unus, Kepelistae duo, Milliaristae qvatuor, Faber unus, et eadem qvoqve horum est Solutio, et intertentio per Annum. Eqvi tamen sunt undecim, qvi ibidem prope Stabulum habent. Horreum est unum, in qvo Sales deponuntur.

Sectorum qvoqve in utroqve loco eadem est Solutio. Pro Secatura Centum Salium, qvi sunt mediocres, et ea qvantitate, qva olim communiter apud omnes Fodinas sunt excisi Transylvaniae, cum superadditione qvatuor Salium. In singulos Centum dantur Denarii sedecim. Mos inolevit, ut qvosvis viginti Sales duos recipiant Sectores, sic cedunt eis in Centum Sales octo. de qvo plura infra. Externis praeterea hic qvoqve in singulos Mille Sales Centum pro se caedere liberum est. Apud Fodinam Cherakna sunt Sectores pannarii triginta. In Déésakna Sectores triginta unus. Advenae Sectores in utroqve loco nunc plures, nunc pauciores. Tempore revisionis istius fuerunt apud Cserakna advenae octo. In Déésakna decem; Sabatho dantur opus facientibus pro balneo singulis, qvi Centum Sales per Hebdomadam exciderunt, Denarii duo.

Judici Sectorum apud utrumqve dantur in Annum floreni 6.

Conducuntur Sectores eodem qvo in Thorda modo, per Assignationem novem Ulnarum panni, dantur eis bibalia, et Subsidia Dominicis diebus, prout

Digitized by Google

mereri videntur, ut alibi. In Anno duo vasa vini ad utramqve Fodinam, alterum tempore Conductionis, alterum ad natalem Domini.

Tempore ingressus novi Camerarii in Officium datur item ad utramqve vas vini unum. Dicunt et Boves singulos, qvoties vinum datur, sibi deberi.

Plebano in Déés exscindunt pannuarii ad singulos Centum Sales qvatuor. In Akna octo. qvi ubi compleverint numerum Centum Salium, redimuntur per Cameram denariis sedecim, qvi Plebanis cedunt. Advenae Sectores nihil conferunt Plebanis.

Sales ex Fodinis Déés tam per Currus, qvam per Naves exportantur, venduntur singuli Centum superadditis qvatuor Salibus florenis tribus, et ultra hoc solvuntur denarii octo, qvae media pars est mercedis Cisurae. dantur praeterea de qvovis Curru qvatuor denarii, qvos Magulatores sive pro Camerario, sive pro se recipiunt.

Sales, qvi emittuntur per Naves a Fodinis, importantur ad Curiam Camerae in Déés, ut dictum est, et ad importationem tenentur Déésienses, et Aknenses, datis eis pro vectura in singulos Centum Sales denariis sex. Ipsi ante octo denarios sibi datos esse ajunt, et eos nunc qvoqve sibi dari petunt.

Celeristae tenentur parare naves, sunt autem Naves majores Thordensibus, rostratae, qvibus decem et usqve ad decem millia Salium ad rationem Regiam imponi solere dicunt.

Celeristae, qvi parat Navem, subministratur pecunia a Camera ad praeparationem, et ea computatur in Rationem flor. sexaginta, qvi ei, anteqvam navigat, dari solent. In Szatmár, ubi primus est depositionis Salium locus, dantur ei floreni totidem, et in Szolnok, si eo descenditur, totidem. Ac tantumdem sibi deberi ajunt, etiamsi non ad Szolnok navigent, sed Sales aliqvo medio loco inter Szathmár et Szolnok, ut in Tokaj, vel alibi, deponant. Navis est Camerae. Ipsi dicunt sibi in loco depositionis, florenos duos deberi pro Nave, qvi cedunt Ecclesiae Déésiensi, et qvod liceat Celeristae mille et ducentos Sales uni Navi imponere, educere, et pro usu suo vendere. Deberi praeterea sibi in loco Depositionis Salium in singulos Centum Sales qvatuor, qvos liberum est Celeristae pro suo etiam usu vendere ultra Darabones seu Sales in Navi confractos, qvi similiter Celeristae cesserint. Nam in locum eorum, qvos contingeret frangi alios qvingentos, aut sexcentos, et plures Sales fuisse in singulas Naves impositos, atqve eos sibi nunc qvoqve concedi petunt. Sed qvid alii hac de re dicant, infra explicabitur.

In Navibus majoribus nemini liberum est educere Sales, praeterqvam Camerae, educuntur autem etiam in Scaphis multi usqve ad Possessionem Sybo, qvae sex milliaribus distat a Déés, idqve semper ab antiqvo liberum fuisse dicunt.

In Oppido Déés tempore Joannis Regis dicatae sunt portae trecentae et triginta duae, sub Monacho autem tempore exstructionis Arcis Ujvár, qvae uno milliarii distat a Déés in desinentibus laboribus, et exactionibus oppressi pervenerunt ad portas Centum septuaginta, nunc vix Centum connumerari posse ajunt.

Digitized by Google

Cameram autem Déésiensem ante mortem Monachi per aliqvot Annos tenuit Joannes Dobay, qvi etiam dictae Arci Uj-Vár praefuit. Is ea Arce in manus Domini Generalis tradita, Cameram qvoqve reliqvit. in cujus locum idem Dominus Generalis supra dictum Georgium Hamvay suffecit, sine ulla certa designatione Sallarii, usqve ad designationem Regiae Majestatis.

Sales de Camera Szék, anteqvam obruerentur Fodinae, ducti sunt ad Dées, qvemadmodum de Coloss ad Thordam duci consveverunt.

Camera in Wiz-akna, Germanis Saltzburg.

Wiz-akna Oppidum distat a Cibinio uno Milliari, ejus inhabitatores qvondam fuerunt omnes Saxones, nunc id mixti Saxonibus Hungari incolunt.

Hic duae sunt Domus Regiae contiguae, in qvarum altera Camerarius Sedem habet, in altera Familiam habet. utraqve habitationi satis commoda est. Fodinae duae sunt in propinqvo Cumulo, in qvem a Domo Camerarii prospectus patet, est ibidem hortus, et habentur prata, ex qvibus magna Faeni copia colligi potest.

Camerae huic praefuit Franciscus Pataki nobilis Transylvanus sub Regina Isabella, qvi loco sui habebat Rationistam aegrotum Literatum Georgium de Colosvár, qvi ibi tempore revisionis fuit. In Fodinis nullus fiebat labor, altero Magulatore cum multis Sectoribus et aliis Incolis Oppidi Cibinii detento, altero vero per fugam elapso ob contentionem, qvae ratione electionis Plebani inter Hungaros et Saxones fuerat exorta. Itaqve absente dicto Camerario, qvi ad Commissarios non venit, ne vocatus qvidem, et ob infirmitatem dicti ejus Rationistae nihil ab eis de Solutione ipsorum aut Statu Camerae inqviri potuit, inspectae sunt tamen Fodinae, et indagatae qvae ibi indagari potuerunt.

Fodinae, ut dictum est, sunt duae qvasi contiguae, altera major, altera minor dicta Salem habet bonum. In majori Sal abest a superficie Terrae ulnis brachialibus octo. In minore qvatuordecim, major tota illa est Ulnas qvadraginta octo, minor vero ulnas triginta duas. In utramqve per noctem unam tantum aqvae per terram illabitur, qvantum vix octo aut decem Urnis magnis et capacibus extrahi potest, cui incommodo jusserunt Commissarii remedium adhiberi, non desunt tamen, qvi consulunt, mature alio in loco vicino aliam Fodinam esse inchoandam, ne, si arceri aqva non possit, Fodinae istae inutiles reddantur, praesertim major, cujus ruina timetur.

Apud Fodinas est una Domus, in qva habitant Magulatores et Kepelistae. Stabulum pro Eqvis, qvorum sunt octo. Horrea tria, qvorum unum plenum est Sale, alia duo semiplena.

Magulatoribus duobus per Annum dantur utriqve floreni triginta, et Victus.

Kepelistae sunt tres: uni dantur per hebdomadam Denarii qvinqvaginta sine victu, aliis duobus singulis denarii viginti qvinqve et victus.

Duobus Judicibus Fodinarum, qvorum interest Sales in utribus emittere de Fodina, dantur per diem singulis denarii qvinqve cum sunt in labore, et singuli Sales.

Digitized by Google

Milliaristae non sunt, sed eorum partibus ipsimet Sectores fungi coguntur, exonerando Utres, et Sales in Horrea comportando.

Non est Distributor Saevi. nam Sectores pannuarii simul et Advenae suis pecuniis Candelas, qvibus utantur ad excisionem, emere coguntur.

Sectores pannuarii sunt qvadraginta, qvi octo ulnis panni conducuntur. Conducuntur autem hic, per Judicem Oppidi, et non per Camerarium, et idem cogitur eos ad faciendum opus ex Officio suo compellere, si ultro non veniant, pro qvo eidem certa Solutio ex Privilegio annuatim debetur. Sunt hic qvoqve Externi Sectores alias plures, alias pauciores, nunc fuerunt viginti qvinqve. Pro singulis Centum Salibus cum superadditione sedecim Salium dantur eis Denarii viginti.

Sales ipsi qvantitate communiter superant Thordenses, Pannariis de majore Fodina propter ejus profunditatem dantur in singulos Centum Sales duo. Externis autem de utraqve qvatuor in singulos Centum et in singulos mille, Centum ipsimet Sectores sibi Candelas emere coguntur. Dicunt Sectores sibi ad qvatuor festa majora in Anno deberi Centum Sales in commune. Et Judices Fodinae, qvos Sales e Fodina emittere dictum est, ajunt sibi antea in singulos menses unum florenum, vel tantum Salium datum esse.

Sales hujus Camerae exportantur per currus ad Káransebes, Temesvár, et alias partes. Sed major pars devehitur ad Alvincz, ad Ripam Marusii, ibiqve Navibus imponitur, et ad Lippam, indeqve ad alia loca deportatur. Singuli Centum cum consveta superadditione venduntur apud Fodinas florenis qvinqve, qvibus item media Cisura accedit. de qvovis curru solvuntur Magulatori denarii qvatuor.

De Cameris Filialibus in Alvincz et Borbergh.

Ad Fluvium Marusium sunt sita duo Oppida sibi opposita in utraqve ripa. Alterum vocatur Alvincz, alterum Borberg. haec pertinuerunt ad Saxones, et idem utriqve Oppido Jus fuit sub Rege Ludovico, cum Joannes Rex esset Transylvaniae Wajvoda. uterqve locus est datus Wajvodae Transylvaniensi Radul, accepta ab eo arce in Transalpina Ponayer dicta, ut haec ceu pignora fidei et concordiae utrinqve haberentur. Joannes Szalanthay primus ista Oppida nomine Radul occupavit, et tanqvam Officialis ejus tenuit, qvi nunc qvoqve in Alvincz domum habet. Contradictum est huic ordinationi nomine omnium Saxonum per Marcum Pemflinger tanqvam Judicem Regium eorundem. Cujus contradictionis exemplum infra scriptum est. Postea sublato per Turcas Wajvoda Radul, idem Joannes Rex donavit utraqve Oppida Nicolao Koczárdy, qvi ei coronam Regiam tradidit. Redempta deinde octo millibus florenorum ab eodem, pervenerunt, ut dicitur, in potestatem Maylát. postea redierunt ad alterum Radul, qvi modernum Wajvodam Transalpinum praecessit. Koczárdy sibi pro sede sumpsit Monasterium in Alvincz, Ordinis Praedicatorum, ex qvo postea Monachus fecit Castellum, in qvo vitae suae exitum invenit.

In Oppido Alvincz fuit Camera filialis Salium de Vizakna, qvam Ci-

Digitized by Google

ves exstruere et intertenere cogebantur, ad depositionem Salium, qvi eo deducebantur per Celeristas. Cujus ratione solutos sibi ajunt qvotannis ex Vizakna florenos Viginti qvatuor, de singulis vero Centum Salibus ibi depositis solutus est Camerae eidem Vizaknensi, qvae ibidem semper unum hominem tenuit, per singulas septimanas denarius unus, nam nulla est ibi Camera, sed Sales in privatis Civium domibus deponuntur.

Eadem Conditione fuit Oppidum oppositum Borbergh, ubi nunc qvoqve exstat Camerae domus ad deponendos Sales, qvi ducuntur ex Camera Thordensi, qvae similiter ibidem hominem suum habere solet, Est enim utrinqve Oppidum valde opportunum ad emittendos Sales aliasqve res per Marusium, nam eo conveniunt Nautae ejusdem fluvii, Accolae cum suis Naviculis, qvi ad Lippam sedecim Milliaribus illinc distantem ducunt tantum oneris, qvantum una ferre et capere potest pro florenis sex, capit autem circiter qvadringentos Sales, qvales nunc exscinduntur. Aliorum, qvales prius fuerunt excisi, qvingenti, sexcenti, et usqve ad septingentos imponi potuerunt. nec plus recipere audent Nautae pro unius Navis onere, etiam si qvis pluris conducere vellet. Apparet autem hic qvoqve in utroqve Oppido magna desolatio, et numerus Oppidanorum est valde imminutus, qvi humillime petunt se prioribus libertatibus restitui, et Saxonibus, a qvibus distracti sunt, conjungi, qvod et ipsi Saxones communiter petunt.

Ad haec duo Oppida pertinent qvatuor Possessiones Valachorum, ex qvibus Monachus unam donavit Petro More, per qvod istae pertinentiae sunt imminutae, qvarum census fuit sub Vajvodis Transalpinis floreni trecenti; exempti fuerunt a Solutione Decimarum, sed qvinqvaginta Jugera conserere, fruges metere, et importare tenebantur.

Monachus aliqvamdiu suo sumptu curavit ex Thorda et Viz-akna deduci Sales ad utrumqve locum, et ibi vendi Lippensibus et aliis. Postea pertaesus sumptuum, permisit hoc facere alios, idqve magis ex usu suo esse est expertus.

De aliis Cameris Salium Filialibus in Hungaria, deqve Libertate, qvam se Transylvani in usu Salis habere ajunt, et de Salibus Siculorum.

Sunt deinde aliae Camerae ad ejusdem fluvii Marusii ripam in Hungaria in Lippa, Szegedino, et in locis intermediis, ad qvas olim maxima pars Salium de dictis Fodinis Thordensi et Vizakna per Naves devecta, et deinde ad reliqvas Partes Hangariae ultra et citra Danubium, ac ultra Nandor Albam ducta est, unde Reges Hungariae maxima emolumenta habuerunt, sed nunc Szegedino in Turcarum potestatem redacto, ac rebus illarum Partium fluctuantibus, valde parum Salis in comparatione priorum temporum exportatur, et metuendum est, nisi illa loca pacata et conservata fuerint, ut non modo fructus et emolumenta dictarum Fodinarum pereant, sed ipsas qvoqve Fodinas perire et desolari necesse sit. Sublata enim exportandi facultate et securitate in Hungariam, non erit locus in qvem portentur. Nam tota fere Transylvania nihil fere Salium pro usu suo emit. Nobiles asserunt se hac

Digitized by Google

gaudere libertate, ut gratis eis dandum sit tantum Salis, qvantum pro domestico suo indigent. mittunt currus suos ad Fodinas, et in his aliqvid Avenae, pullos aliqvot, caseos, et similia, qvibus donant Officiales, qvi ipsis eos currus Salibus oneratos remittunt. Saxones qvoqve vadunt cum curribus suis ad easdem Fodinas ac praesertim Vizaknensem, ac solutis qvatuor Denariis de qvovis jumento currum trahente, ac totidem de qvavis rota, tantum recipiunt Salis, qvantum eo curru et jumentis auferre possunt. qvodsi qvis ita oneret currum, ut frangatur, anteqvam de finibus ejus loci, in qvo Fodinae sunt, egreditur, potest ei Camerarius et currum et jumenta auferre.

At Siculi passim in Regione sua tantum Salis habent, ut, si non omnino gratis datur, minimo emi possit pretio. Caeditur ibi sub dio non aliter, qvam alii Lapides in Lapicidinis, suntqve ejus generis Secturae in pertinentiis Arcis Görgin, qvae pertinet ad Officium Vajvodae et Comitis Siculorum, et apud Possessionem, qvae vocatur Sancti Martini, et aliis pluribus in Locis.

Qvamqvam autem Siculi Salibus suis domi tantum uti debeant, nec eos effere ultra terminos ipsis praefinitos, in qvibus etiam aliqva pars Saxonum ultra Segesvár, usqve ad Coronam per Terram Barczensem, et Fogaras continetur; tamen qvia nihilominus occulte in alias qvoqve Transylvaniae partes importantur, liberum est Camerariis in tales ubiqve inqvirere, ac si qvos in via compererint, eos una cum curru ac bobus auferre, si vero domi, omnia ejus, apud qvem inveniuntur, Bona occupare. Qvae cum ita se habeant, satis apparet valde exilem in Transylvania Fodinarum fructum esse futurum, si Sales in Hungariam non poterunt exportari. Nam aliae vicinae Provinciae, Moldavia, et Transalpina, proprium Salem habent, nec aut ex Transylvania, aut aliunde petere coguntur.

De Camerarum Provisione sub Domina Regina, ac tempore Monachi, deqve numero Salium apud easdem invento.

Qvae fuerit provisio, et qvi numerus Salium apud Cameras eo tempore, qvo Regina Isabella Transylvaniae cessit, a nemine resciri possit, potuitqve, nam omnia fuerunt in Monachi potestate, ab obitu vero ejus qvantum fuerit, cognoscendum erat a Camerariis, sed eorum nullus apud Cameras praeter unum Colosiensem fuit. nec postea, qvamqvam vocati per Camerarios essent, comparuerunt. Georgius Hamvay, qvi, ut dictum est, ex ordinatione Domini Generalis Cameram Thordensem et Desiensem occuparat, dicit tempore occupationis in Thorda inventa fuisse Salium qvatuordecim millia, ad ea postea qvantum accesserit ejusdem tempore ad modernos Officiales, ex Inventario per eos conscripto et infra apposito patet. In dies vero dicit idem apud Domum Camerae invenisse Salium terminos duos, ducentos et viginti qvinqve. Apud Fodinam Cserakna Salium terminos qvatuor, octo millia, octingentos, et octuaginta septem. Apud Fodinam autem in Dées-Akna Salium terminos duos. nongentos et octoginta qvatuor. Qvantum deinde accesserit ex Sectura, indicabit Inventarium, qvod propter defectum Contrascribae nunc non potuit effici.

Digitized by Google

In Camera Colosiensi dicit Camerarius ejus loci fuisse usqve ad tempus mortis Monachi Sales mille qvingentos et septuaginta duos, a morte vero ipsius usqve ad diem revisionis, qvae fuit qvinta Martii accessisse Salis terminos duos, mille qvadringentos et viginti octo.

In Camera Vizakna tempore occupationis per modernos Officiales factae, connumerati fuerunt Salium qvatuor termini, tria millia et qvadringenti, sed restabant connumerandi in uno Horreo, qvi propter angustiam loci connumerari non potuerunt.

Qvantus autem fuerit reliqvae Provisionis ad Cameras et Fodinas necessariae ordo, ex hoc intelligi potest, qvod in omnibus istis Cameris tempore istius Revisionis tantum in diem vivebatur, nec qviqvam prorsus aut Victualium, aut Saevi, aut funium, ac similium rerum in reposito habebatur. Eqvi Kepelistae apud omnes Cameras viles, et fame pene enecti, Funes vero qvibus Sales extrahuntur, ubiqve fere laceri, rupti, attriti, et qvibus se Sectores tuto committere non auderent.

Qvantus vero Salium numerus prioribus Annis sub Regibus excisus sit, facile ex Regestis infra appositis cognosci potest. Ac fuit tum haud dubie magnus Sectorum numerus. Nam etiam sub Joanne Rege in sola Desiensi ultra Centum Sectores fuisse dicuntur. Atqve hic qvidem fuit Camerarum status tempore hujus Revisionis. nunc etiam qvaedam subjicientur, ex qvibus, qvae fuerit qvondam Camerarum et Cameratiorum, ac reliqvorum Camerae Servitorum Conditio, poterit cognosci. Fuerunt autem qvovis tempore multi abusus, defectus et inordinationes, qvibus erit per bonam informationem medendum.

Qvis fuerit olim Camerarum et Cameratiorum Status.

Sub Regibus qvondam unus fuit, qvi omnibus Cameris praefuit, qvandoqve etiam duo, qvi sunt dicti Comites Camerarum, qvorum existimatio in Transylvania semper magna fuit. Hi postea, qvos voluerunt, singulis Cameris praefecerunt. Unus qvidem unum Vicecamerarium; si duo, uterqve suum VCamerarium habuerunt. Sub Monacho autem nullus fuit supremus Camerarius, sed ipse Officia Camerarum assignavit Servitoribus suis, qvorum opera etiam ad alias res usus est. A tempore Revisionis istius, ne hi qvidem apud Cameras fuerunt, qvos ipse Administrationi earum praefecit. praeter unum Camerarium Colosiensem, ut dictum est. Itaqve de Solutionibus, aut Sallariis eorum nihil ab ipsis cognosci potuit. nec fuit de eo valde laborandum propterea, qvod apud Cameras sub Monacho omnia inordinata fuerunt. Qvantum autem ad ordinem sub Regibus observatum attinet: Camerarius supremus, qvi ut plurimum Thordae, ut dictum est, Residentiam habuit, dicitur per Annum habuisse florenos mille, et praeterea Solutionem ad centum ac plures usqve ad ducentos eqvos, pro qvovis eqvo per mensem florenos duos, cum qvibus etiam militavit, cum opus fuit. Habuit praeterea Victum pro se et familia usqve ad duas, tresve, et aliqvando qvatuor mensas, ac pabulum pro eqvis suis propriis. Si fuerunt Camerarii supremi, tantundem alter dicitur habuisse.

Digitized by Google

Vicecamerarius Thordensis dicitur pro persona sua et sex eqvis habuisse per Annum florenos ducentos. Praeterea ad usus et necessitates Culinae florenos ducentos, et qvandoqve amplius, minores autem usus vocaverunt Olera, Legumina, Butyrum, Caseum, Oleum, Cepas, Allium, et similia, praeter fruges, Vina, Boves, Larida, Species, ligna, avenam, et alia hujus generis, qvae specialem rationem habuerunt.

Eandem solutionem et alter Vicecamerarius, si duo fuerunt, pro se et eqvis suis habuit. Mensa qvidem fuit communis, sed expensae nihilominus pene duplicatae. habuerunt et Rationistam, in domo Camerae Dispensatorem Cocum, Hortulanum in solutione Camerae, ut supra dictum est. Eadem folutio et conditio fuit Vicecamerariorum, unius et duorum in Dées.

In Colos dati sunt VCamerario pro persona sua et tribus Eqvis floreni centum, et caetera ad usum pro numero Personarum limitata eodem modo et Vicecamerario in Szék.

Vicecamerario in Viz-akna dati sunt pro persona sua et pro qvinqve aut sex Eqvis in Annum floreni centum et qvinqvaginta, et caetera ad usum pro numero Personarum.

Et qvia, ut supradictum est, Magulatores, Kepelistae, et Distributores Saevi, victum habuerunt, a Camera assignata est singulis pro usu ipsorum aliqva pecunia, ad manus Magulatorum, qvi eis inde Victum praebuerunt. et nihilominus pro usu ipsorum cessit qvidqvid Victualium ex miliatura Salium per Communitatem est paratum.

Officiales Fuggerorum in Camera Thordensi, cum viderent, Vicecamerarium Regium, ipsis per Dominum Thesaurarium Nicolaum Gerendy adiunctum, crebro velle convivari, et magnas facere dissipationes, ut fieri solet, ubi de alieno vivitur; convenerunt cum eo, ut ipsi pro se et sex eqvis suis haberent in singulos menses pro qvovis Eqvo florenos qvatuor, et ille tantundem reciperet pro totidem eqvis tam pro Sallario, qvam pro mensa, atqve ita qvilibet viveret suo arbitratu. Magulatori vero dederunt per Hebdomadam pro victu Denarios septuaginta qvinqve. Duobus Kepelistis florenos duos. Distributori Saevi Denarios qvinqvaginta. Hunc autem ordinem sine dubio etiam apud alias Cameras pro conditione cujusqve loci et Officii observandum curaverunt. De Thordensi qvod dictum est, constat ex Regestis, et informatione Christophori Liszth jurati Civis Cibiniensis, qvi eo tempore Officialis Fuggerorum in Thorda fuit.

De Solutione Sectorum et qvantitate Salium diversa.

Habent Sectores Salium apud Cameras Transylvaniae antiqva Regum Privilegia, qvorum exempla infra sunt adjuncta, ex qvibus constat, eis qvotannis pannum, et pro excisione Salium; qvantitas, aut qvalis esse debeat, non explicatur. Hoc qvidem palam est, qvod sub Uladislao et Ludovico Regibus, ac antea qvoqve excisi sunt Sales duplices, alii navales, alii currules dicti, navales minores fuere currulibus. Sectores Thordenses qvantitatem eorum justam et olim observatam exscindere jussi, praesentaverunt Commissariis

Digitized by Google

Navalem Salem unum. Cui pondus fuit Hungaricarum librarum qvinqve cum media. Currulem autem pondere decem et septem librarum cum media. At Sectores in Vizakna idem facere jussi exciderunt navalem librarum decem, currulem vero librarum viginti duarum. Qvia vero inter hos Sales est magna discrepantia, alii de ipsa eorum qvantitate interrogati dixerunt navalem Salem per Thordenses excisum aliqvanto minorem esse justa qvantitate, Vizaknensem vero majorem. Atqve idem de currulibus indicarunt, ajunt itaqve solutionem decem denariorum ad Centum Sales navales referri oportere, et non ad currules, pro qvibus tanqvam majoribus semper plus sit solutum. Nam Sales navales semper ad rationem excisos, et in Hungariam per Naves exportatos fuisse, idqve magis ad solutionem militum in Confinibus servientium, qvam ut pecuniis venderentur. et ideo nullum eis in Transylvania pretium fuisse. In solutionibus autem militibus et aliis factis, datos esse singulos Centum pro florenis qvinqve, ac tanti etiam qvandoqve venditos esse, cum integri et per pluvias non inminuti illa in loca pervenerunt. Sed horum excisio et exportatio paulatim desiit, postqvam in partibus illis Hungariae, Nandor Alba et Severino, aliisqve Arcibus in Confinibus amissis, praesidia militum teneri desierunt. Sunt enim qvi affirmant, Fuggerorum primum tempore eis viginti denarios in singulos Centum Sales solutos esse. qvod eo fortassis consilio factum est, ut per hoc tollerentur dissipationes inordinatae, qvas Sectores ipsi sibi ultra mercedem debitam qvotidie aliqvid Salium sumentes facere consveverant. et constat alioqvi ex Regestis Officialium, qvi tempore Regis Joannis Cameris praefuerunt, qvorum Summaria aliqva infra sunt apposita, Solutionem istam viginti denariorum postea fuisse abrogatam, ac aliqvando duodecim tantum, qvandoqve qvatuordecim, et ad Summum sedecim denar. solutos fuisse. qvae qvidem sedecim Denariorum solutio etiamnum apud Cameras, Désiensem et Colosiensem, manet. Monachus tamen novissime aucta qvantitate Salium, in Camera Thorda et Vizakna solutionem etiam auxit, et utroqve in loco pro excisione Centum Salium viginti denarios dari ordinavit. ultra qvos etiam Sales aliqvi Sectoribus dantur, ut supradictum est. de qvantitate autem, in qva nunc Sales apud Cameras Transylvaniae exscinduntur, judicium facere licet ex pondere Thordensis. Communiter est librarum Hungaricarum triginta duarum, Vizaknensis triginta trium, Colosiensis viginti unius, Désiensis vero decem et novem. De panno autem Colosiensi qvi Sectoribus qvotannis juxta Privilegia eorum debetur, non constat qvalis fuerit. Tempore Fuggerorum datus est, qvi vulgo vocatur Trautner, et eundem etiam alii post ipsos dederunt. Alii vero dederunt brevem pannum Nürnbergensem, qvem Hungari Rövidlürnberger vocant, novissime etiam datus est pannus Vratislavicus, vulgo Braszlay, de subsidiis vero, qvae Sectores sibi singulis Septimanis deberi ajunt, constat ex veterum Officialium narratione, qvod datum est eis aliqvid qvovis fere Dominico die aut Festo. praesertim cum in defectu Salis ad labores essent incitandi. fuisse autem subsidium omne in vino, qvandoqve additum etiam bovem unum, aut oves aliqvot. Id vero Camerae per eos bene esset compensatum, tanto enim alacrius ipsos laborasse, et anteqvam Sales pro consveta mercede sua exsinderent, pretium eorum,

Digitized by Google

qvae sibi data essent, juxta aestimationem Camerarii sine omni solutione excidisse. Tempore Fuggerorum observatum est hoc idem, sed parcius, nam juxta Regestum Officialis eorum in Camera Thordensi a fine Xbris usqve ad primum Junii dati sunt Sectoribus hujusmodi extraordinarii subsidii nomine flor. viginti duo cum medio. Tempore qvoqve Assignationis ejus Camerae ad manus eorundem donati sunt illis floreni duo. fuerunt autem eo tempore Sectores conducti sexaginta sex. habuerunt iidem tum in more, ut qvovis die unum Salem secum aufferrent domum. Sed eum abrogare conati sunt Officiales. Cujus rei causa Sectores labores facere recusarunt. qvi tamen deinde placati sunt florenis duobus, et persvasi ut haberent patientiam, donec per D. Thesaurarium ea de re decerneretur.

De superadditione Salium, qvae Camerae sit per Sectores, et per Cameram emptoribus.

Superadditio Salium in singulos Centum apud Cameras est diversa, ut supra in singularum revisione videre est. Et eandem diversitatem olim qvoqve fuisse indicant Regesta veterum Camerariorum, qvorum transumpta aliqvot infra posita habentur. qvippe superadditi sunt per Sectores in singulos Centum praeter Vessmáss vocati, sunt superflui. et iidem alibi eodem numero, alibi minore dati sunt, et dantur nunc qvoqve per Cameram emptoribus, qvi Centum Salibus cum ea superadditione acceptis non tantum solvunt pretium Centum Salium, sed ultra hoc qvoqve mediam partem solutionis, qvae sit Sectoribus pro Cisura. Hac igitur ratione tantum dimidium Cisurae Camera Sectoribus solvit, pro Vessmáss autem datur alibi plus, alibi minus, exclusis tamen semper iis portionibus, qvi pro justis Salibus computari non possunt, qvi inter Darabones referuntur.

De Solutione Celeristarum et Navium praeparatione.

Pro diversitate qvantitatis Salium, et distantiae Camerarum exterarum, observata est etiam diversitas in solutione Celeristarum, qvi, ut dictum est, Sales per Naves educunt, ac Naves ipsas facere tenentur, accepta a Camera pecunia, qvae eis deinde in rationem et solutionem eductionis computatur. In una nave Thordensi, qvae minor est Désiensi, ducti sunt Navalium duo termini et insuper duo millia, et amplius. De qvovis termino soluti sunt Celeristis floreni qvadraginta duo usqve ad Szegedinum. De Currulibus autem mille. Tempore Nicolai Gerendy Thesaurarii soluti sunt usqve ad eundem locum floreni viginti unus. qvae solutio postea sub Rege Joanne usqve ad decem et octo florenos limitata fuit. De Centum vero Salibus ad Cameram filialem Alvincz octoginta denar. Celeristis solvi consveverunt. Longitudo Navis Thordensis, ut dicitur, debet esse pedum triginta, latitudo vero qvindecim. Currulium Salium septem et qvandoqve octo et usqve ad novem millia in una duci possunt, ut supra qvoqve est dictum. praesertim si ligna, ad praeparationem navis idoneo tempore fuerint succisa, qvod attentionem Ca-

Digitized by Google

merarii reqvirit. Deesiensis Navis quemadmodum ab iis, qvi Cameris sub Rege Joanne praefuerunt, relatum est, debet esse longa ulnas Transylvanicas sexaginta unam, lata autem decem et octo, vel novem.

Celeristae, qvi eam faciunt, educuntqve usqve ad Szathmár, debentur floreni sexaginta unus. ac totidem ei floreni ibidem in Szathmár dantur. Qvodsi Navem a Szathmár ducit usqve ad Szolnok, qvi primus fuit locus depositionis Salium Déésiensium ultra Szathmár, solutum est ei tantundem, nec eo amplius, etiamsi Navem usqve ad Szegedinum ducere oporteret. Liberum fuit Celeristae aliqvem Salium numerum ad sortem suam educere, pro arbitrio tamen Camerarii. Idem qvoqve primariis duobus Nautis, ac caeteris pro cujusqve conditione est concessum, ut ad ducendam, custodiendamqve, et servandam Navem tanto essent attentiores, ac licuit ipsis eos Sales divendere, ut vellent. Qvod vero proposuerunt Cives Déésienses, ut supra dictum est, frusta eorum Salium, qvi forte confracti essent tempore exonerationis, Celeristis esse concessa, praeterea qvadringentos, aut qvingentos impositos esse navi, qvi in locum confractorum subderentur; id Officiales antiqvi nunqvam factum esse ajunt.

Suo in Statu Camerae Salium per Commissarios sunt relictae.

Cum apud nullam Cameram praeter Déésiensem certus Officialis esset, aut resideret; Commissarii de consilio et consensu Domini Generalis singulis singulos Camerarios praefecerunt. eisdemqve Articulos certos loco instructionis usqve ad aliam Regiae Majestatis dispositionem observandos assignaverunt qvorum exemplum infra est adjunctum. Delegerunt autem Camerarios, et adjunxerunt eisdem Contrascribas (qvi Ordo antea Cameris istis ignotus fuit) secundum commendationem et testificationem Dnorum Consiliariorum, qvi per Provinciales Dno Generali sunt adjuncti, exploratis nihilominus etiam aliorum sententiis, qvibus Conversatio et mores earum Personarum magis cogniti fuerunt. In Vizakna collocatus est Nobilis Fransicus Mikola, qvi fuit Servitor Reginae, cum Contrascriba Joanne Literato de Vingarth. In Thordensem collocatus est Joannes Vaday de Colosvár, qvi sub Monacho qvoqve eidem Camerae praefuit. Cui adjunctus est Contrascriba Andreas Balogh Thordensis. In Colosiensi relictus est Franciscus Zilahy prior Camerarius, adjuncto ei Contrascriba Joanne Literato de Lippa. In Déésiensi similiter relictus est Georgius Hamvay, qvi eam Cameram, ut dictum est, ex ordinatione Dni Generalis occuparat. Cui propter defectum hominis idonei nondum est Contrascriba adjunctus. Jurati sunt omnes de fidelitate Regiae Majestatis praestanda una cum Magulatoribus, qvorum duo constituti in Déésiensi, totidem in Vizaknensi, qvamqvam dissimili solutione. In Thordensi unus cum famulo. In Colosiensi unus tantum. In solutionibus autem eorundem Magulatorum, Sectorum, et Milliaristarum ac Kepelistarum nihil est mutatum, sicut nec in pretiis et qvantitate Salium, aut caeteris ejusmodi in rebus, sed haec omnia ad dispositionem Regiae Mattis sunt dilata.

Camerariis designati sunt floreni ducenti in Annum pro Sallario, ac

Digitized by Google

Victus cum pabulo pro eqvis eorum, ut habetur in Instructionibus. Colosiensis qvoqve Centum florenos habens, in priore suo statu est relictus. Sed ipsi cum ea conditione assenserunt huic Assignationi, ut, si aucta fuerit eis solutio, maneant, sin minus ut fiant qvam primum certiores, et liberum sit ipsis Officium in spem uberioris solutionis susceptum relinqvere, de qvo R. Matti mature erit cogitandum.

Caeterum qvia nihil paratae pecuniae apud Cameras fuit, nec Sales tam cito vendi posse apparebat, ne intermitteretur labor Secturae, neve caetera ad usus qvotidianos necessaria deessent; Commissarii ad assecurationem Domini Generalis sumpserunt a Joanne Roth Judice Regio Civitatis Cibiniensis florenos trecentos et qvinqvaginta: ex primis proventibus Salium ante omnes etiam solutiones restituendos; de qvibus per manus Georgii Hamvay, qvi eas pecunias levavit, assignati sunt floreni sexaginta Camerario Vizaknensi; centum Camerario Thordensi; reliqvi apud eundem Hanvay ad provisionem Camerae Dééssiensis sunt relicti. Exemplum Assecurationis dicto Joanni Roth datae habetur infra sub lit. H.

De Camera Cementationis et Campsionis Auri in Transylvania.

Cameram Cementationis, et Campsionis Auri, ut dicitur, semper fere locaverunt Reges Civibus primariis Cibiniensibus pro certa pecuniae Summa, ac qvantum in memoria hominum est, semel tantum evenisse ajunt sub Uladislao Rege, ut ea per Officialem et Camerarium Regis proprium, Joannem Kis Tharczay, administraretur. idqve per unicum Annum tantum, qvo tempore cognitum fuisse dicunt, ex hujus Camerae locatione plus utilitatis, qvam ex ejus administratione ad Fiscum Regium pervenire, fuit autem Summa Locationis qvatuor et qvandoqve qvinqve millia florenorum, in Auro. qvanqvam non desint, qvi dicant Joannem Lulay, cui successit in Conjugium, simul Officium, Marcus Pemflinger, eam septem millibus conduxisse. Joannes Rex vehementer infensus Cibiniensibus ob id, qvod partibus ejus, deficiente ad se reliqva Transylvania, adhaerere recusarent, Cameram istam Caementationis, Campsionis, et Cusionis Auri ad Colosvár transtulit, et aliqvando suo nomine curavit administrari. Idem fecit Monachus, mortuo Joanne, et Camera Cibiniensibus restituta, adscitis tamen sibi in consortium aliis, qvibus cambiendi potestatem dedit, Petro Haller praesertim, tanqvam homini inter Saxones primario. qvi, cum in usum pecuniam suppeditavit, et lucri particeps fuit. Non est autem dissimile vero, qvod ex sola caementatione non multum commodi capi possit. imo qvod utilius sit, eam pro qvatuor, ac qvinqve milibus florenorum locare, qvam exercendam curare. Sicut etiam videre licet in Ratione de caementatione Anni qvinqvagesimi nominanter per Georgium Matskásy et Joannem Bornemisza facta, et inter alia Regesta Monachi reperta, si tamen vera est ratio, cujus exemplum infra positum est. Sed sine dubio in Campsione Auri maximae utilitates continentur, si ei recte fuerit invigilatum. Plurimum enim auri in Transylvania invenitur, et paratur praesertim ex Loturis, qvod nemini nisi Soli Regi cambire licet. Nullus est fere Transylvaniae locus

Digitized by Google

ea praesertim in parte, qvae Hungariae ab oriente in meridiem vergens cohaeret, in qva non sint Loturae Auri opulentae. Sunt tamen et minerae Auri, qvae exscinduntur apud Oppida Abrud-bánya, Offen-bánya, Körös-bánya, et Kiss-Bánya, de qvibus infra dicetur. Sed ex tanta auri copia, ne qvarta qvidem, aut hac etiam minor pars ad Cameram omnium judicio praesentatur. Habet enim multos insidiatores, qvi id coëmunt, et privati lucri causa in exteras Regiones exportant, cui licentiae maximam occasionem dedisse videntur ipsimet Camerarii, qvi debitam custodiam non adhibuerunt, nec homines suos pecuniis ad cambiendum instructos miserunt, aut collocarunt in loca opportuna, ad qvae aurarii tuto et facile accedere et praesertim pecuniam accipere potuissent. Grave est enim pauperioribus, qvi qvotidie in auro parando laborant, et omnem vitae suae sustentationem ex eo habent, Cibinium excurrere, et si Camera non cambit, qvod propter pecuniae defectum saepe evenire solet, id qvod pauculum habent auri, qvasi obtrudere aliis cambiendum, qvi qvanti volunt, aut non justa Campsione emunt. Ad qvod accedit, qvod iis, qvi permissione Camerarii aurum cambire possent, grave est, pecuniis suis carere, qvoad caementatio fiat. nunc vix in medio Anno una fit cementatio: cum sub Rege Mathia, ac deinde Uladislao qvovis mense unam atqve alteram factam constet ex Schedis cemmentationis veterum Camerariorum, qvarum transumpta aliqva infra habentur. Ex qvibus etiam modus olim in cementatione observatus, et auri proventus cognosci potest. Adjecta vero sunt veteribus Schedis etiam recentiores nonnullae cementationum sub Joanne Rege, ac novissime sub Monacho factarum promemoria et exempla.

Est autem cambiendi modus diversus, nam alii campsione, qvam vocant, integra, alii media utuntur, qvarum neutra aeqva et justa est, id autem faciunt foeneratores lucra sectantes, ad qvos aurarii pauperes confugere et aurum deferre coguntur, cum pecuniis indigent; qvas hi ad tales campsiones semper paratas, et certis in locis occulte dispositas habent. Sunt etiam nonnulli, qvi aliqvanto pluris cambiunt. Sed non tanti tamen, qvanti Camera solet, qvae campsionem certam et aeqvam habet, qvam propterea Camerae campsionem vocant. Ea vero maxime contenti essent Aurarii modo Camera in locis oportunis haberet paratas pecunias, qvibus aurum redimeretur.

Quo in Statu Camera Caementationis et Campsionis Auri sit relicta.

Quamvis Regia Majestas Commissariis injunxerat, ut aliquam pecuniae Summam mutuo sumerent a Mercatoribus ad Auri Campsionem, Cementationem, et Cusionem curandam; tamen quia hoc statu rerum Causa non fuit, cur hunc in usum mutuum sumeretur, nec si sumendum fuisset, inveniri potuisset quispiam, qui credidisset, aut se super hos proventus assecurari passus fuisset, necessario evenit, ut ab hac cura esset supersedendum. Quod autem sumendi in hunc usum mutui Causa non fuerit, partim ex iis quae paulo ante dicta sunt, apparet. quod videlicet nemo, certe quam paucissimi, Aurum ad cambiendum Cibinium ad Cameram adferunt. partim ex eo quod nunc periculosum est, per loca, in quibus invenitur Aurum, pecunias circumferre, aut

Digitized by Google

his credere, qui sibi in auri rationem, quod nondum paratum habent, pecunias subministrari petunt. Sunt enim lotores auri Valachi fere omnes. Oppida supranominata, quae tamen etiam paene majorem Operariorum suorum partem Valachos habent. tamen adhuc etc. (Hic est lacuna tam in hoc, quam in aliis MS^tis.)

Ad Cementationem redimatur et colligatur, deque eo Regiae Majestati cedat id Lucri, quod Camerae Suae debetur; ad promovendam autem Auri Campsionem, et ad deterrendos ab ea alios occultos et inordinatos Campsores, Dominus Generalis nomine Regiae Majestatis edicta proposuit ac etiam per privatas literas iis, quae de occulta Campsione suspecti habentur, firmiter commisit, ut omne aurum Cibinium ad dictum Petrum Haller afferretur. Injunctum vero est Petro Váczy, cui commissa est Praefectura monetae Argenteae, ut examini Auri, quod ad Petrum Haller afferetur, et in Cementationem veniet, intersit, ac super eo rationem teneat, et quidquid in hoc negotio fiet, non minus, quam ipse Haller intelligat.

Idem vero Petrus Haller, praeter alios interrogatus, quantum crederet Auri in uno Anno, aut medio, in Transylvania conquiri posse, respondit: impossibile sibi videri, quod effici possit, ut omne Aurum, quod in Transylvania invenitur, ad Cameram perveniat, etsi debeat omnino pervenire cum gravissima poena, nempe amissione Capitis. — — (Iterum lacuna tam in hoc, quam in aliis MS^tis.) plus Commodi accepturam esse Regiam Majestatem ex hac Camera, si eam cuipiam locet, quam si per Officialem suum administrari curet, quaesitum est a dicto Petro Haller, quanti existimaret in Annum locari posse, qui mox significavit, se a Conductione non esse alienum, sed se plus quatuor millibus flor. in auro tam pro Campsione, quam pro Cementatione non esse daturum. idque ea etiam lege, ut sibi pro eadem annua Arenda in quatuor Annos continuos sit obligata, utque Regia Majestas gravissimis edictis inhibeat, ne quis alius vel palam vel occulte Aurum ipso inscio cambire audeat. poena sub praemissa; quam ipse a quibusvis Authoritate Regiae Majestatis, ac si opus sit etiam cum superioris Magistratus auxilio, exigere possit. Haec quidem Petrus Haller; qui tamen non negat magnam utilitatem ex Campsione capi posse, si fraudes avertantur, et efficiatur ut omne Aurum in Cameram praesentetur.

De Fodinis et Loturis Auri.

Transylvania Auro magis, quam Argento abundat. Auri autem major ex Loturis, quam ex Fodinis proventus. Nam, ut supradictum est, quatuor tantum in locis sunt minerae Auri, et ex dictis locis unicus tantum pertinet ad Regem. videlieet Offen-bánya. apud quem etiam solum minerae Argenti fodiuntur. Inveniuntur tamen, et apud Kiss-Bánya, et Köröss-bánya, quae loca duo Arci Csillagosvár ad Dominum Andream pertinenti subsunt, et Hungariae potius, quam Transylvaniae annumerantur. minerae Argenti nec cuprum deesset, si qui vellent fodere, sed nunc eorum locorum inhabitatores aurum tantum exquirunt. Abrugbánya vero est Capituli Albensis. quod ob Auri copiam potissimum celebratur. Abrugbányam Germani Saxones dicunt Gross-

Digitized by Google

Schlatten; Körössbánya, Altenburg; Kissbánya, ; (sic), Offenbánya, Offenburg; vocant.

Eorum Locorum status et conditio juxta revisionem factam in Scripto Germanico infra adjecto[1] continetur. Cui etiam Loturarum nomine, non omnium quidem (nam, ut dicitur, eas enumerari difficile est) sed quae ex principibus resciri potuerunt, sunt adjuncta. Habetur autem per experientiam, quasi pro certo cognitura, quot Carattas seu gradus Aurum quibusvis in locis habeat, nec temere ajunt incidere mutationem, si incorruptum, ita, ut invenitur, maneat. Sed nonnullos quandoque ramenta vel pulverem Auri per admixtionem pulveris Cupri adulterare.

Quantum autem Auri ad Cameram novissimis Annis sub monacho, et antea quoque sub Joanne, olimque sub Regibus provenerit, id ex schedis Cementalibus supra memoratis aliqua in parte cognoscere licebit. In Abrugbánya quidam Civis senex Blasius Literatus, qui Joannis Lulay Camerarii Cibiniensis, tempore Ludovici Regis, Vice Camerarius eodem in loco fuit, narrat: eodem tempore per Annum septem Cementationes factas, et se in Abrugbánya, ac villis vicinis ab una Cementatione ad aliam plus quam unum Centenarium auri comparasse, excepto auro praecipuorum montanistarum ejusdem loci, qui Aurum suum per se ad Cementationem importarint. Sed de his plura in dicto Scripto Germanico.

Sunt Fodinae Argenti omnium testimonio excellentes apud Possessionem Rodna tribus milliaribus a Civitate Bistriciensi distante, quae cum aliis quatuor villis Cementaneis eandem Civitatem jure proprietatis concernit, sed occupavit haec loca Wajvoda Moldaviae Petrus, Wajvodae moderni Stephani pater, eo tempore, quo Transylvaniam praedabundus invasit, atque ex eo usque tempore fodinae istae quasi neglectae jacent, quae cum in potestate Bistriciensium essent, magnam Argenti copiam metallicis praebuerunt, quamquam in memoria hominum non est, eas ita excultas esse, quemadmodum coli debuerunt, propter infidam Moldavorum vicinitatem. Sed de his fodinis quoque nonnulla ex narrationibus hominum collecta infra apposita habentur; nunc in illis operantur homines pauperes profugi, inter quos etiam aliqui Anabaptistae esse dicuntur. Supplicant autem Cives Bisztriczienses Regiae Majestati pro recuperatione istorum Bonorum, quam facilem futuram credunt Majestati Regiae, si dicto Vajvodae Arcem Kikelleü, cujus Bona idem alioquin praeter oppidum Arci subjectum possidet, restituere dignabitur.

Communis est omnium Transylvanorum opinio, et sermo, quod praeter ea loca, quae jam a proventu auri et argenti nota sunt, multa alia sint loca metallifera adhuc intacta, praesertim in Terra Siculorum, qui neminem ad ea investiganda admittunt, et magis agrestes sunt, quam ut his opibus frui possint.

De Monetae Cusione.

Monetae Argenteae cusio in Transylvania per multos ante Annos nulla fuit, quod procul dubio evenit propter argenti defectum, in cujus fodinis Transylvani minus elaborant, quod majorem sumptum, quam Lotura auri

1) In meo MSto defuit. *Nota Ed.*

Digitized by Google

requirant. Habetur tamen pro certo, ex fodinis Offenbánya, si per continuationem et consummationem Cuniculi, seu Stolae, quam Monachus post mortem Joannis Regis prorsus neglexit, siccatae fuerint, magnam Argenti copiam cum magno lucro proventuram, et si accedat Rodna, ex Proventu Argenti utriusque loci monetae cusionem bonam et utilem in Transylvania institui, et continuari posse. Quod vero attinet ad praesentem monetam, quae ex argento per monachum relicto Cibinii cuditur; significatum est Regiae Majestati literis Commissariorum, quod in ea re modum et ordinem una cum Dno Generali usque ad aliam Regiae Majestatis dispositionem dederint Petro Váczy tanquam magistro monetae, cujus opera idem Dnus Generalis in novissima cementatione et cusione Auri usus est, et ad Argenteae quoque monetae cusionem ante Commissariorum adventum uti coeperat. Instructionem vero eidem Petro Váczy datae exemplum infra appositum est, ex quo magna pars illius Ordinis cognosci potest. [1])

Domus Camerae Regalis Cibinii nulla est, nec fuisse ante, dicitur. Sed qui fuerunt Commissarii, [2]) in suis domibus Cementationem et cusionem fieri curarunt. nunc Petrus Haller ad hunc usum praebet domum, qua etiam monachi tempore usi sunt, conductam, ut dicitur, in Annum pro florenis centum, quos nunc quoque Haller sibi persolvi petit. Separatorium Auri ab Argento nullum est, sed separat quisque ut libet.

De Vigesima Regali.

Vigesimae Regalis tria sunt praecipue loca: Brassovia, seu Corona, Cibinium, et Bistriczia. Tenuerunt vigesimam fere semper antea Civitates istae ex locatione Regum. Consvevit autem Coronensis Vigesima locari flor. bis mille, Cibiniensis mille, Bisztricziensis ducentis. Non habent aliqua talia loca filialia in Transylvania, in quibus semper Officiales residere oporteat, praeter unum, qui tenetur ex Corona in Arce Töresvár, quae sita est in faucibus Alpium, per quos ex Transylvania venitur. et alterum, qui tenetur ex Cibinio apud Turrim Rubram vulgo Veress Torony in similibus faucibus eorundem Alpium, quae ante paucos Annos vi et impetu aquarum magna ex parte eversa est. In his locis solent dari, et recipi Schedae vigesimales de mercibus, quae Coronam, aut Cibinium importantur, nam per hos duos aditus necesse est venire omnes, quibus ex (Valachia) in Transylvaniam iter est Ad caetera loca, in quibus aliqua custodia, aut animadvertentia opus est, vadunt officiales tantum nundinarum tempore, ut ad Segesvár ex Brassovia, et ad Szász Sebes, et Hunyadinum ex Cibinio, non est autem dubium quin Conductores hujus Vectigalis multo plus capiant ex eo commodi, quam solvant, et quin rebus pacatis, dum libera sunt inter Transylvanos et Moldavos, et Transalpinos commercia, multo plus, quam bis mille floreni proveniant.

Bistricziensis Vigesima similiter est in potestate Civium ejus loci, quemadmodum iidem Commissarii per Nuntios suos, duos Senatores, Vincentium

1) S'a reprodusă sub Nr. CCCCXLII. pag. 688.

2) Forte Camerarii. *Nota Ed.*

Digitized by Google

pellionem, et Gregorium Lederer, hujus rei causa missos, significarunt, non ex locatione tamen, sed quasi ex speciali gratia Monachi, quae tamen ipsis magno constitisset. Nam eum subinde a Civibus gratiae hujus obtentu multo plus emunxisse. Ajebant autem hunc Proventum saepe ne ducentorum florenorum quidem Summam implere, praesertim impeditis cum Moldavis commerciis, quod frequenter incidere soleret. Addebant praeterea se sperare, quod Regia Majestas ad supplicationem Judicis, qui nunc esset in Curia, Proventum istum Civitati esset concessura, et ideo orare Cives, ut ejus Administratio et perceptio apud ipsos usque in adventum Judicis relinqueretur. His eorum petitionibus ea conditione assenserunt Commissarii, ut usque ad aliam Regiae Majestatis Ordinationem pro ea fide, qua eidem sunt obstricti, non aliter, quam si ejus officiales essent, Administrationem hujus Proventus gerant, et super ea bonam et justam rationem teneant, ut tam de his, quae imposterum percipient, quam de aliis, quae a tempore transactionis cum Domina Regina perceperunt, Regiae Matti respondere possint.

Qui vero sit exigendae Vigesimae modus, infra cum aliis Scriptis ad hunc de Vigesima Articulum pertinentibus appositum habetur.

De Quinquagesima Nobilium.

Quinquagesima Nobilium habetur pro ordinario Regis Proventu; exigitur tamen a solis Valachis nobilium Trannorum semel in Annum inter festum Paschae, et Pentecostes, circa id tempus quo foetura agnorum est completa, quo tempore alioqui Nobiles Quinquagesimam a dictis Colonis suis quotannis exigere consueverunt; non desunt tamen, qui dicant hunc Proventum non esse ordinarium, sed quasi precario concedi Regibus a nobilitate, sed constat hunc proventum redditum esse Regibus non obstante eo, quod Nobiles exactionem Regis sua exactione praevenissent. Observatum est tamen, Nobiles Transylvanos per Literas Regias pro administratione hujus proventus requiri solere. Indicto eis Conventu ad oppidum Thordam, quo in loco Congregationes Nobilium generales fieri solent.

Solet vero et hic Proventus locari. Summa usitata Locationis est quatuor millium florenorum. Regina Isabella etiam ter mille flor. tantum locavit, sed multo major est ex ipsius administratione et collectione fructus. Nam cum septem fuere nobilium Comitatus, ex unico Comitatu Thordensi, qui mediocrium est unus, quemadmodum ex quodem Regesto Administrationis Anni 1537, quod unicum haberi potuit, compertum est, provenerunt in quinquagesima Agni simul cum foetu ejusdem anni mille et octo, oves unius anni quingentae et octoginta quinque. In praecipuis vero redemptionalibus floreni Sexcenti Septuaginta Septem. Denarii quinquaginta unus. Qui vero modus sit exigendae Quinquagesimae, infra habetur.

De Censu Saxonum.

Saxones in Commune conferunt Censum suum ordinarium Regibus debitum, juxta usitatum inter ipsos modum, eumque semel tantum in Anno

Digitized by Google

ad Festum Divi Martini solvere tenentur. Est autem tota Summa Censu florenorum Octo millium, et quingentorum. Sed nihilominus ultra solutionem Census contribuunt subsidia, ut sequitur.

De Contributione Subsidiorum in Transylvania.

Constat Transylvanos trium Nationum, Hungaros videlicet, Siculos, et Saxones, non tamen solutione eorum subsidiorum, quae aliorum Regni Hungariae Statuum et Ordinum consensu a Regibus imponi solent, teneri, sed vetus est mos ad haec usque tempora observatus, ut ejusmodi subsidia ab illis specialiter peterentur; fuit autem temporibus priorum Regum, ut dicitur, modus iste, ut nobilibus Hungaris, qui primas inter Nationes istas habent, indiceretur, Conventus ad oppidum Thordam, eoque nuntii, vel Commissarii, a Rege mitterentur, qui subsidii petitionem proponerent. Petitum est autem alias plus, alias minus, prout causae fuerunt petendi, sed Contributionum maxima fuit unius floreni, minus uno denario. De singulis Colonis nec passi sunt nobiles sibi plus una in Contributione imponi, sicut ne nunc quidem patiuntur. Haec autem Contributio ad viginti quatuor millia florenorum se extendit; ad multo majorem tamen Summam, et forte hujus duplum, ut dicitur, sese extensura, si connumeratio et exactio recte fieret; qua de re cum tempore cura erit habenda.

Eodem modo indictus fuit Saxonibus Conventus ad Cibinium, in quo cum ipsis per homines regios de conferendo subsidio tractaretur et decerneretur. Non est autem facta connumeratio per portas, quemadmodum in Bonis Nobilium, sed petita ab ipsis est una Summa alias similiter major, alias minor. Ipsi dicunt se quandoque decem aut duodecim, aliquando sedecim, et usque ad viginti millia solvisse, rarissime amplius. Sub Ludovico Rege ajunt Joannem Doczy semel tantum ab ipsis triginta exegisse, cum quadraginta petiisset. Sed eum arte circumvenisse Primores Saxonum, quorum aliis centum, aliis ducentos florenos fuisset pollicitus, quos tamen postea non reddidisset, et his corruptelis etiam alios nuntios Regis ad petenda a Saxonibus subsidia missos saepe usos fuisse.

Siculis Subsidiorum causa indicere Conventum non fuit necesse, cum ab omnibus Contributionibus exempti haberentur; dempta Boum signatura, (sic enim appellant,) ad quam tenebantur, quoties Rex aut coronaretur, aut nuptias celebraret, aut prole aliqua augeretur, tunc enim singuli singulos Boves dare sunt obligati. Quoties tamen aliquis Conventus pro re aliqua publica, et ad tres nationes communiter pertinente, ex mandato Regis habendus fuit; is ad oppidum Vásárhely, quod est in solo Siculorum, et peculiaris locus Conventus pro re aliqua publica eorundem, indici consuevit. quod eam potissimum ob causam inolevit, ne Siculi extra solum suum evocati, nuntios mitterent tergiversatores, quales fere mittere solent, qui se tanquam non satis instructos ad ea, quae agerentur, domum ad suos revocare, et per haec non tantum effugia et dilationes quaerere, sed etiam alios distrahere, et ne quid decerneretur, impedire studuerunt, quod suo in solo Congregati non potue-

Digitized by Google

runt facere, cum hi qui inter eos sunt potiores, quos vulgo Nobiles, Lófeü Székelyetz vocant, viritim soleant convenire.

Quia vero Joannes Rex, et post eum Monachus a Siculis quoque semper aliquid subsidii, primum praetextu necessitatum publicarum, postea ob tributum, quod Turcis novissimis annis solutum est, extorquere conati sunt; non retinuerunt morem petendi antiquum. Sed causa praedicta moti, induxerunt communiter dictis tribus Nationibus Conventum ad Vásárhely, quas etiam inter se sic convinxerunt, ut, quod duae earum offerrent, aut decernerent, id tertia approbare et ratum habere cogeretur. Hac ratione Siculi ad conferenda subsidia sunt adducti, idque Saxones primum per speciem tantum in gravamen suum inventum, et excogitatum ajunt, ut, Hungaris et Siculis in subsidii collationem consentientibus, ipsis contradicendi facultas eriperetur, et praecipua Oneris pars imponeretur. Nam Ungaros et Siculos respectu solutionis suae parum solvisse, et de eo quoque, quod solutum est, potiores inter illos ex occulta cum Monacho intelligentia partem habuisse; inductum autem fuisse morem, ut tantum solverent Saxones, quantum Nobiles: hoc est, Viginti quatuor millia, Siculos vero, quoties aliquid contribuerunt, non multo plus sex aut septem millibus florenorum solvisse, idque etiam sic ab aliis est relatum.

Jam vero utro more Majestas Regia uti velit? in ejusdem potestate situm erit, Saxones quidem sperant, Eandem veteres ipsorum Consuetudines et libertates clementer esse confirmaturam et observaturam, qui si verum dicere oportet, nervus sunt Transylvaniae. Quaesitum est tamen diligenter, an non usitatum ante fuisset, aut utilius esset, Saxones, eodem, quo Colonos nobilium, modo connumerari, sed compertum est: eos ita libertate perpetuo usos, et gavisos esse et praestare, ut una ab universis Summa exigatur. Ipsos enim inter se non per Capita, aut pro numero portarum, sed pro modo et valore bonorum immobilium contribuere, et hoc plus solvere quemlibet, quo plures agros, prata, vineas, et alia similia Soli bona habet.

Caeterum constat hoc quoque: Nobiles et Saxones etiam bis in Anno postulante necessitate ad requisitionem Regum subsidia contulisse; Siculos quoque signaturam boum ad requisitionem Regum aliquo justo titulo praetento admisisse. Nemo autem nunc quoque dubitat, in Transylvania Regiam Majestatem justas habere causas, cur subsidium pro hoc Anno duplicatum, a Nobilibus et Saxonibus, ac signaturam Boum a Siculis petat, nam si Monachus efficere potuit, ut sibi duo in Anno subsidia, et aliquando signatura quoque Boum extra tempora consueta concederetur: quanto justius hoc Regiae Majestati tot justos titulos habenti concedi debet? Quoties autem concessa sit signatura Boum Monacho, id non potuit certo comperiri. Est tamen omnium testimonio extraordinarie crebrius, quam sub ullo ante Rege concessa.

Dicuntur autem quondam in una signatura triginta sex et usque ad quadraginta Boum millia provenisse; nunc vix duodecim millia exigi posse ajunt, nam Siculos potentiores fecisse sibi obnoxios alios pauperiores, qui eadem cum ipsis sorte esse deberent, neque eos aliter, quam pro Colonis habere, et per hoc a signatura Boum eximere, hoc praetextu, quod se ultro

Digitized by Google

eorum tutelae et protectioni subdiderint, per quod ipsos ad nullam solutionem teneri contendunt. Ipsi vocant eos Földön latzó Szézelyetz [1], quasi in eorum solo habitantes Siculos, quod merus abusus est, et ad confirmandam paucorum potentiam et minuendos Regios reditus excogitatum.

Ceterum modus signaturae Boum infra annexus habetur cum uno Regesto Connumerationis vice [2] Anno 1542. in Bonis Nobilium factae, quod Monachus pro exemplo reliquarum Connumerationum habuisse videtur. Est enim Albae inter alios quosdam ejus Codices repertum per Commissarios, cui etiam accessit inter alia quaedam ejus Regesta inventa Distributio decem et novem millium florenorum, quae Saxones pro uno subsidio contulerunt. Item Divisio dictarum trium Nationum per Comitatus, quae omnia Commissarii memoriae causa et quasi informationis cujusdam loco adjungenda duxerunt.

Civitas Colosvár quondam Saxonum Colonia fuit, nunc communiter a Saxonibus et Hungaris habitatur. nec connumeratur inter alios Saxones, sed quasi privata respublica separatim solvit Regibus Censum ordinarium annuum, cujus Summâ nec Monachus, nec Rex Joannes, nec alii Reges, ut dicitur, fuerint contenti.

De Castris et Bonis quibusdam ad Regem pertinentibus.

Ad Reges Hungariae et Coronam Regni in Transylvania proprie pertinent Sedes, seu Comitatus Saxonum, quorum nomina in Scripto praememorato continentur. a quibus tamen quaedam alienata sunt ut Alvincz, Borbereg, et quaedam alia, de quibus supra dictum est.

Pertinent etiam ad Reges Oppida, apud quae sunt Fodinae et Camerae Salium, quorum, ut dictum est, fuere quinque, nunc quatuor tantum sunt, per abalienationem oppidi Szétz [3], quod Rex Joannes una cum Possessione Zezelay [4] eidem annexa Francisco Kendi contulit. et villae Olah Kára ad oppidum Colos pertinentis, quam Monachus donavit Ladislao Mikola, ut supra.

In Terra Barczensi, quam Saxones vocant Burzelland, est Arx parva in Angustiis Alpium, per quas itur in Transalpinam nomine Törtsvár (Saxones Törtschburg vocant.) quae item est Regum, ac nunc tenetur a Civibus Coronensibus, qui sibi eam pro quindecim millibus florenorum per Ludovicum Regem inscriptam esse ajunt, cum hac conditione, ut dictae Summae ratione intertentionis hujus Arcis quotannis accederent floreni quingenti, et ipsis una cum Capitali Summa solverentur, ubi eam per Regem redimi contingeret. Habet autem Possessiones novem, de quarum utilitatibus, aut numero Colonorum nihil certi potuit comperiri.

In Regestis Contributionum, quae Commissariis visa sunt, alias portae plures ducentis, alias plures etiam trecentis scriptae sunt.

Cives dicunt, emolumenta eorum ad Castelli conservationem minime sufficere, eoque Reges, dum suos in eo Officiales tenerent, pro supplemento

1) Erőre de copiare în locŭ de: Földön lakó Székelyek.
2) Rectius: dice. *Nota Ed.*
3) Erőre în locŭ de *Sódk* (rom. Sicŭ) orăşelŭ în comitatulŭ Dobâcei.
4) » » » » *Zekulój* (rom. Seculaie).

Digitized by Google

Intertentionis in singulos Annos de Censu Terrae Barczensis quingentos florenos deputare consuevissent.

Simile Castellum tenent Cives Cibinienses in similibus Alpium angustiis, quod vocatur Turris Rubra, vulgo Veres Torony, quam, ut prius dictum est, ante paucos annos subita aquarum inundatio fere totam subruit et evertit.

Est apud eorum manus aliud Castrum Szelicze[1] vocatum, quod juxta Regesta Contributionum habet Possessiones septem, in quibus Portae plures ducentis et quinquaginta connumerate reperiuntur, sed quo jure haec teneantur a Cibiniensibus, non potuit satis erui, nec putaverunt Commissarii hoc tempore de eorum exacta cognitione apud Cives valde laborandum, ne inquisitionem contra se fieri, aut quid aliud geri suspicarentur.

Venit in potestatem Regiae Majestatis per mortem Monachi Arx Ujvár, quam idem a Fundamentis exstrui curavit, diruta altera Arce Balványos, quae fuit Episcopi Varadiensis, cujus Bona Arci Ujvár applicavit. Ejus Arcis possessio neminem magis, quam Regem decet, ut quae rebus Regiis in Transylvania magno praesidio esse, nec etiam ab Episcopo facile interteneri potest.

Monachus ad eam intertenendam magnam partem Proventuum Camerae Salium in Dées, quod Oppidum uno milliari ab Arce distat, impendit, et alia quoque bona applicavit. Ejus Pertinentiae et Proventus infra descripti habentur.

Quo vero modo Episcopus Varadiensis pro Arce ista per Assignationem aliorum bonorum, et praesertim Castelli Pocsay, quod fuit Monachi, prope Varadinum, contentari possit? id alias per Commissarios Regiae Majestati est explicatum.

Eodem Monacho mortuo, venit in manus Regiae Majestatis Castellum Branyitska, ad ripam Marusii situm, quod idem Monachus tenuit; Dominus autem Generalis Paulo Csáky et Joanni Dobay ratione resignationis dictae Arcis Ujvár pro quatuor milibus[2] quae item infra habentur.

Dicitur etiam a quibusdam, Regiae Majestati sortem ejus competere ad Arcem Fogaras, quae fuit Stephani Maylath, et nunc a Genero suo Domino Andrea Bathori de Somlyó tenetur. habet Arx ista ditionem amplam, et Dominium liberum ab oneribus et Contributionibus, quae reliqua Transylvania Regibus praestare et conferre solet, qua quidem immunitate omnes alias in Hungaria et Transylvania Arces excellit.

Sunt nunc quoque in potestate Regis aliae plures Arces, quae per Joannem Regem ademptae fuerunt Emerico Balassae; videlicer Almás, et Létha, quarum altera jure dicitur pertinere ad ejus Uxorem et liberos, altera ad fratres. Super pertinentiis et proventibus Almás Castellani dederunt Regestum infra appositum. De Létha dicitur, quod ad trecentos Colonos habeat, et Loturas Auri insignes. Regestum Bonorum et Proventuum haberi non potuit.

Tenetur etiam nomine Regiae Majestatis Castrum Kikeleu, quod pertinet ad Vajvodam, sed cum unico oppido tantum Arci subiecto, reliquas

---

1) Rectius: Szelistye. (rom. Selisce)
2) Subintellige inscripsit. *Nota Ed.*

Digitized by Google

Pertinentias idem Vajvoda Moldaviensis tenet. Sicut et alterius Arcis Chiken, quam monachus dirui curavit.

De Castris Wajvodatus Transylvaniae.

Sequitur Officium Vajvodae Transylvani et Comitis Siculorum [1]. Duae Arces, quae similiter nunc sunt in manibus Regiae Majestatis; altera Déva, in qua Dominus Generalis posuit Officialem Regium; altera Gergény, in qua relictus est Ladislaus Edemffy, qui fuit Comes Siculorum sub monacho, nunc est Servitor et Officialis Regiae Majestatis. Arcis Deva pertinentiae et proventus in Regesto per Castellanum misso et infra apposito continentur. De Gergény nulla informatio propter absentiam dicti Ladislai Edemffy haberi potuit. Ex Regestis tamen Contributionum constat, ad eam Arcem pertinere possessiones viginti et septem, et in iisdem ultra trecentas portas fuisse connumeratas. Vajvodae Transylvaniae soliti sunt, suos Vice Vajvodas in eas collocare, et ipsos proventibus eorundem contentare.

De Beneficiis Ecclesiasticis.

Beneficiorum Ecclesiasticorum, quae sunt de collatione Regis in Transylvania, Caput est Episcopatus Albensis cum Praepositura ejusdem Ecclesiae, et Archi Diaconatibus, Cathedrali et Kikeleu. Praeterea Abbatia Colosmonostra, quae est extra muros Civitatis Colosvár. Episcopatus habet Arces duas: Alteram Szent Mihalykensem, alteram Gyalu. Praeterea extra Transylvaniam Curiam in oppido Tasnád, ubi est specialis quaedam Jurisdictio Episcopi, in qua etiam magna pars proventuum ejus continetur.

Super Proventibus totius Episcopatus nullum certum et integrum Regestum Albae, neque in Capitulo, neque ab aliis haberi potuit, quae vero tradita sunt ab Officialibus, ea infra sunt adjuncta.

Praepositura Albensis habet in Annuis proventibus flor. mille ducentos, tantumdem Archi-Diaconatus de Kikeleu, nec multo minus Archi-Diaconatus Cathedralis.

Abbatia Colos Monostra, apud quam nunc unicus monachus est, et idem etiam eo in loco non satis firmus, quantum faciat in Proventibus patebit ex Regesto exhibito per [2] Franciscum Zilahy, qui nunc quoque eodem officio fungitur ex ordinatione Domini Generalis.

Cibinienses Cives tenent unam Abbatiam Kertz, sive de Candelis vocatam. cum aliquibus aliis Bonis Ecclesiasticis, quae Serenissimus quondam Sigismundus Imperator Ecclesiae ejus loci Parochiali dicitur applicasse fundatione facta pro intertentione duodecim Sacerdotum, quorum nunc nullus tenetur. Quantus autem sit numerus et proventus Bonorum, non potuit nunc commode resciri.

Sunt duo Capitula Plebanorum in Transylvania, Cibiniense et Coronense, Jurisdictioni Archi-Episcopi Strigoniensis subjecta, quorum alterum Ci-

1) Subintellige: ad quod pertinent. *Nota Ed.*

2) Deest forte: Administratorem. *Nota Ed.*

Digitized by Google

biniense tenetur quotannis eidem Archi-Episcopo flor. 40. in monetis, alterum vero Coronense in Auro fl. 80. tertio quovis Anno.

Provisor Albensis modernus Jacobus Pokay interrogatus, quantum Proventuum post discessum D. Reginae Isabellae percepisset, et quos in usus erogasset, et num aliquid ad aedificia et munitiones Civitatis Albensis, vel aliorum locorum, de his subministrasset? respondit: se ex Decimis per eandem Dominam Reginam relictis non amplius in paratis pecuniis, quam florenos Octoginta tres accepisse, fruges vero quasdam, et vina nonnulla in diversis locis exstare, et jussu Domini Generalis servari, quae partim ex Decimis Episcopalibus, partim ex proventibus Praepositurae et Archidiaconatus Kitzeliensis ac aliunde collecta, ac etiam propriis Monachi pecuniis empta essent; dixit autem fuisse vasa vinorum sexaginta tria, ex quibus Dominus Generalis nonnulla ad usum Castrorum et caeteras necessitates assignari jussisset, quantus autem numerus frugum esset, sibi certo non constare. Reginam fecisse multas assignationes super Decimis ante discessum suum per literas suas, quas Monachus observari commississet, quae se extenderent ultra florenos mille, demptis his, quos Franciscus Kendy in Bonis suis percepisset, quorum Summa facit florenos 500. et duodecim. et Volfgangus Bethlen, quorum Summa est flor. 200. et quinquaginta quatuor. Praeterea dicit, se percepisse de Censibus Plebanorum in Auro flor. 500. et novem, quos dedisset Monacho antequam moreretur. et eo mortuo se praesentasse Domino Generali viginti Marcas argenti ab eisdem Plebanis acceptas. Alios autem quotidianos Proventus non sufficere ad quotidianos usus, et familiae sustentationem, ac provisionem Arcis Szent Mihalykensis, quae Bonis omnibus carens proventibus paratis Episcopatus interteneretur. Atque ideo Nihil ad aedificationem et munitionem Albensis Civitatis, aut aliorum locorum suppeditari potuisse.

Episcopatus Chanadiensis habet in Transylvania certa Bona, inter quae sunt Saxonum villae quatuor bonae, et fructuosae, quas nunc tenet Vicarius Ecclesiae Albensis Doctor Franciscus ex concessione Domini Generalis, de quorum fructibus Majestas Regia usque ad aliam de Episcopatu dispositionem merito deberet providere. Nam dictus Vicarius alioquin in Ecclesiis Albensi et Varadiensi octo beneficia eximia habet. ac praeterea Plebanatum optimum in oppido Saxonum Musnya; de reliqua provisione dictae Ecclesiae Csanadiensis, quae Extra Transylvaniam est, nihil aliud potuit comperiri, quam quod Castrum ejus loci tenetur nomine Regiae Majestatis per Praesidiarios, qui haud dubie reliquos Proventus percipiunt. Episcopatum ipsum Chanadiensem nunc Varadini figere [1] ajunt.

Habet et Orodiense Capitulum, quod nunc Praeposito caret, et dissipatum est, certa bona in Transilvania. Capitulares profugi, qui manus Turcarum effugere poterant, diversa in loca se recepisse dicuntur.

De Rivulo Dominarum.

Civitas Rivuli Dominarum, quam Germani Ungrisch Neustadt, Hungari Zathmár Bánya et Nagy Bánya vocant, extra Transylvaniam est, in

1) Rectius forte: Episcopum ipsum Varadini degere ajunt. *Nota Ed.*

Digitized by Google

recessu quodam montium, qui Transylvaniam Marmarosio conjungunt. Locus fuit olim celebratissimus ob opulentas Auri et Argenti fodinas, quarum praecipuae aquis ita obrutae et refertae sunt, ut exhauriri et siccari nequeant. Joannes Turo[1] Senior, qui conduxit eas, utcunque potuit, magnis sumptibus conservavit, et ex eis maximas utilitates percepit, sed nemo majores, quam Rex Mathias, cujus tempore potissimum floruerunt. defecerunt deinde aquis sensim superantibus, ac paulo retro actis temporibus quasi pro neglectis habitae fuerunt, nisi quod prorsus haud desiit labor. indigenis nimirum ipsis ea quae a majoribus ceu minus utilia, et generosa relicta fuerunt supra aquas, et sub dio, magis sustentandae vitae, quam lucri causa persequentibus. Verum Joannes Rex postea quemdam Fridericum Schmalcz de Posnania eum in locum induxit. qui sublatis molendinis, quibus minerae cum parvo fructu molebantur, alium faciliorem et utiliorem ad eas tundendas modum commonstravit, qua re incitati indigenae diligentius Venas Metallorum inquirere, et fodere coeperunt. Accessit ad hoc, quod ejusdem Consilio repurgatus est Cuniculus quidam collapsus, quo repurgato levatae sunt nonnulae fodinae veteres aquis aliqua ex parte, ubi nunc satis bonae minerae effodiuntur. Inter alias autem ejus Loci fodinas una est Regiae Majestatis minime contemnenda, in qua jam nihil operis sit propter pecuniarum defectum. Eundem vero ob defectum et Camera nullos paene proventus habet, non potest enim Aurum, et Argentum, quod Metallici praestito pretio Camerae reddere coguntur, redimi, per quod ipsis liberum fit, ut vendant, cui velint. quod cum magno Regiae Majestatis damno est conjunctum. quamquam hoc potius defectui boni ordinis, qui plane nullus est, quam defectui pecuniarum imputandum esse videtur. Sub Rege Mathia singulis Septimanis facta est separatio Auri et Argenti, perinde ac Schemnicii fit, similiter et Cementatio, et continuata est assidue Cusio Aureae simul et Argenteae monetae, quemadmodum videre est in schedis Cementalibus ejus temporis infra positis. Idem duravit aliquamdiu sub Rege Uladislao, quin sub Ludovico quoque Rege, quo tempore Hieronymus Balbus Camerae huic sive Regis, sive Reverendissimi quondam Episcopi quinque Ecclesiarum, postea Archi-Episcopi Strigoniensis Georgii nomine praefuit[2]. Crebrius et separatio et cementatio facta est, quod ipsa etiam res arguit. Nam qui ea tempora norunt, ajunt Cameram ad quadraginta millia florenorum per Annum in proventibus habuisse, nunc separatio vix quater, et cementatio bis tantum per totum fit annum. Quantum autem sit lucrum ex eo, Schedae moderni Camerarii Petri Literati caeteris conjunctae indicabunt. Sed de his defectibus, et inordinationibus adjectum est singulare Scriptum Germanicum, in quo praesens Camerae et Fodinarum status continetur.

Est intra moenia Civitatis Castellum, sedes propria Camerae et Camerarii, quod item non minus, quam ipsa Camera bona reformatione indiget. In eo sunt Officinae separatoria, crematoria, et hoc genus alia, quae ad Cameram pertinent. Ad Castellum pertinent Villae quatuordecim, quarum duae

1) Lectius: Thurzo.

2) Vide: Hieronymi Balbi. Opera. Ed. Josephus de Retzer. T. I. Vindob. 1791. pag. 33. *Nota Ed.*

Digitized by Google

sunt Hungaricae, reliquae Valachicae. Monachus in eo tenuit Castellanum, Georgium Parnassy, magnum pauperum vexatorem, quem Camerarius Petrus Literatus, qui privatas in Civitate aedes habet, cum primum ad se de morte monachi esset allatum, subito in Castello oppressit, et inde ejecit, ne quid negotii exhiberet Regiae Majestati, neve eo Authore scinderetur Civitas, ab eo tempore idem Petrus Castellum tenuit, imposito Castellano, qui est Civis Juratus ejus loci. Contulit se deinde ad Dnum Generalem, eidemque reddidit de Camerae et Fodinarum Proventibus marcas Argenti 633½, piseta 12. in Auro flor. 4536. praeterea Lances argenteas ponderantes Marcas 92. piseta 12. Postea idem accusatus de Claustri Fratrum Franciscanorum, quod extra moenia fuit, destructione, et eam in suspicionem adductus, quod plura haberet de proventibus Camerae, et prioris Domini sui Monachi rebus, quam obtulisset, detentus fuerat in Colosvár per Dnum Generalem, unde postea datis fidejussoribus se contulit ad Regiam Majestatem, quae audita illius excusatione, eum remisit cum literis ad eundem Dnum Generalem, et Comissarios, ut in officio Camerariatus, siquidem idoneus etset, retineretur. Cum his literis reversus est domum, supervenientibus paulo post Commissariis, qui ipsum ad eundem Dnum Generalem remiserunt, ponentes in ejus arbitrio et potestate, an dictum Petrum in Officio relinquere, an ei alium surrogare vellet. Erat autem paratus Petrus in Officio manere et pecuniam ad provisionem, et necessitates Camerae ac fodinae Regiae mutuo levare ea lege, et assecuratione, ut sibi Summam levatam, et cum bona ratione expositam et ejusdem Camerae Proventibus recipere liceret, quam assecurationem credunt Domini Commissarii Dnum Generalem ei esse daturum. Siquidem eum in officio relinquendum esse putabit, quod Commissarii non incommode casurum esse existimabant, propter certas causas, quarum aliquot in illo Germanico Scripto sunt explicatae, modo Regia Majestas reformationem Camerae istius, et recusionem fodinarum per homines harum rerum peritos mature suscipiendam et conficiendam curet.

Non est autem dubium, quin Regia Majestas fodinis hujus loci bene constitutis et ordinatis non parum utilitatis inde sit habitura. Porro communem Civitatis statum, qui propter discordiam Civium valde perturbatus erat, Commissarii accepto ab eisdem publico Juramento fidelitatis, quod nondum praestiterant Regiae Majestati, bene compositum, et pacatum reliquerunt.

Distat a Rivulo Dominarum ad unum milliare aliud Oppidum, quod latine vocatur mons medius, germanice Mittelburg, Hungarice Felsö Bánya dicitur, a cujus incolis sumptum est similiter Juramentum fidelitatis pro Regia Majestate per Commissarios. Sunt autem omnes Metallici, et eodem cum civibus Rivuli Dominarum jure utuntur. quin hujus oppidi origo vetustior habetur, quam civitatis, et ipsi oppidani etiam montani jurisperitiores aliis esse creduntur. quam tamen peritiam ex nullo Scripto, sed solum ex usu et consuetudine habent. Utriusque loci conditores fuerunt Germani, et retinent etiamnum Fodinae, Operarii, et pleraque rei metallicae Instrumenta appellationes germanicas, quibus Hungari tanquam vernaculis utuntur. Estque, ut dicitur, sero inductus mos, ut in Rivulo Dominarum uno anno Judex Germanus, al-

Digitized by Google

tero Hungarus crearetur, et centum viri pro media parte Germani, partim Hungari essent, qui mos duravit usque ad tempus gubernationis Monachi, qui primus eum ante quatuor aut quinque Annos mutavit, et statuit ne quis Germanus in Senatum aut centum virorum numerum reciperetur, quosdam etiam civitate ejecit, quod crederet eos cum D. Andrea Bathory occultam de tradenda civitate intelligentiam habuisse.

Opinio Commissariorum de Ratione et Reformatione Administrationis Proventuum in Transilvania.

Quo in statu inventi sunt Proventus Regii in Transylvania, quove in loco relicti sint per Commissarios, non obscure ex praecedentibus intelligi potest. Exstat scriptum Monachi ad Regiam Majestatem, in quo Summas Proventuum, et emolumentorum, quae Regia Majestas ex Transylvania habere potest, annotavit. Sed in eo monachus sive data opera hoc fecit, (sicut quidam familiares ejus, qui dum conficeretur Scriptum illud, interfuerant, factum esse fatentur), sive opinionem suam quamdam secutus est, minus profecto large Majestatem Regiam informavit; nam quos Proventus ipse pro praecipuis posuit, et commendavit, hi nec ipsius tempore, nec sub ejus Rege Joanne, nec ante sub Ludovico tales fuerunt, quales ipse esse scripsit. Cameras Salium ait facile per annum quadraginta millia florenorum, Campsionem autem Auri magnum fructum allaturam esse, si Summa quindecim aut viginti millium florenorum semper ad campsionem parata haberetur. Negari non potest, quin ex utroque Proventu magnae utilitates percipi possint, si sint res Transylvaniae et Hungariae ut fuerunt prius, et melior Ordo, quam hactenus fuit, servetur. Sed hoc statu rerum profecto ex Salibus Summa tanta, quantam ipse scripsit, parari uno anno non potest. Nam ex Cameris Thordensi, et Vizaknensi, unde maxima vis Salium in Partes Themesienses per Currus et per Naves ad Lippam, Szegedinum, et inde Danubium, et partes ultra Danubianas duci consvevit, in hac turbatione rerum parum ducitur, ac verendum est, ne vel utramque, vel alteram earum Camerarum perire necesse sit. nisi partes illae pacatae, et confirmatae fuerint, nam ab iisdem Cameris nihil aut valde parum Salis in alias Regni Partes exportantur. Quantum vero lucri ipsemet Monachus ex Campsione Auri acceperit, et supra dictum est, et ex Schedis quibusdam Cementationum suo tempore factarum, quarum aliquae reliquis scriptis adjunctae sunt, intelligi potest. Certum est tamen, hunc Proventum prae aliis valde utilem fore, si effici possit, ut omne aurum ad Cameram proveniat, quod omnino efficiendum erit quavis ratione. nisi ne hoc fiat, utilius erit Campsionem una cum Cemento alicui locare pro certa Summa, quam retinere usum solius Cementi, qui se hoc rerum statu sine Campsione per annum ad quatuor millium florenorum Summam nequaquam extendit. non minus autem larga fuit Monachi Informatio de contributione Nobilium, quam supputavit pro una vice ad viginti quatuor millia florenorum, quae ipse nunquam ex ulla contributione dicitur percepisse. In Regesto quodam Contributionis anno 42. factae, quod ipse pro principali Regesto, et tanquam pro

Digitized by Google

exemplo habuisse videtur, ut supra dictum est, continentur 21725. Sed ex eodem Regesto apparet multa inexacta esse relicta. Visa sunt alia quaedam Regesta exactionum sub eo factarum, in quibus non multum ultra dimidium praedictae Summae continetur. Idem de contributionibus Saxonum intelligendum est, quas Nobilium Contributionibus pares esse ait. Sed quaecunque causa tandem moverit Monachum, ut Regiam Majestatem tam large informaret, dubitandum tamen non est, quin rebus Transylvaniae bene constitutis et ordinatis Majestas Regia utilitates amplissimas, et his etiam quas Monachus annotavit majores, cum tempore sit perceptura. Nullum est enim fere boni genus in Natura, quo non Transylvania abundet, sed quod tam parum fructus inde ad Reges pervenerit, id privati Commodi studio et per defectum boni Ordinis in administratione Proventuum Regiorum videtur evenisse. Quia vero hic defectus tanquam maxime nocivus quamprimum tollendus est, et Majestas Regia Commissarios suos cum Dno Generali de tota ratione Administrationis consilium capere, seque de eorum opinione certiorem fieri jussit: Commissarii Dni Generalis Sententia de Capitibus principalibus, antequam ab eo discederent, cognita, quid quaque in re pro Commodo Regiae Majestatis observandum, mutandum, aut instituendum, de communi Consilio putent, ad Regiae Majestatis deliberationem hoc, qui sequitur, ordine referendum duxerunt.

De Reformatione Camerarum Salium in genere.

Camerae Salium, si fructum, quantus de his expectatur, afferre debent, necessario sunt reformandae. Videtur autem communiter ad omnes Cameras pertinere, ut sub uno Superintendente, de quo postea dicetur, singulis singuli Camerarii praesint, qui Regiae Majestati sint Jurati, et his singuli Contrascribae sint adjuncti, qui omnium rerum, quae per Camerarium in administratione Officii sui geruntur, notitiam habeant, et super quovis introitu et exitu tam Salium, quam pecuniarum, Regestum teneant. Apud Fodinas singulas, singuli sunt Magulatores, seu Numeratores Salium, si tamen uno eodemque tempore extrahuntur sales e fodinis. Quodsi duae fodinae eodem in loco sunt conjunctae, ut in Thorda, et Vizakna, et per vices dierum hodie ex una, cras ex altera sales extrahuntur, sufficere videtur unus Magulator, aut si minus sufficeret, satis erit ei famulum unum adjungere. Contigit enim aliquando, ut magulator Sectores ad faciendum opus compellere, et hujus rei causa a fodinis discedere cogatur. Cui rei tamen aliqua alia ratione medendum esset, quod facile fieret, si induci posset in alia Camerarum loca is mos, qui est in Vizakna, ubi Judex quotannis Sectores accepto a Camerario panno conducere, et quotidie ad labores, si morantur, compellere cogitur. Quot vero Milliaristae, et Kepelistae, et equi ad Salium extractionem teneri debeant, modus laboris secturae apud quamvis fodinam indicabit. Divisorem Saevi, aut Candelarum ad Secturam pro hac unica re tenere, videtur esse minus necessarium, aut si tenendus esset, danda esset ei praeterea alia aliqua pars laboris, ne solius distributionis Saevi causa, victu et solutione Camerae interteneretur. In Vizakna, ut dictum est, singuli sectores suis pecuniis Candelas

Digitized by Google

ad labores emunt, et quamquam sales majores, quam in omnibus aliis Cameris exscindunt, non tamen plus mercedis in Centum sales recipiunt, quam alii Thordae, quibus Saevum de Camera datur. Imo Thordenses recipiunt in singulos Centum sales pro se quatuor, quod non fit in Vizakna. Si igitur posset hic modus in alias Cameras quoque induci, id operae pretium esset. Solent enim Sectores alioquin abuti Saevo et Candelis, ubi de Camera dantur.

De salariis Cameratiorum deque numero Servitorum, quem alere debent, ita conveniendum videtur cum eis, ut pro Salario simul et victus in Annum pecuniariam solutionem habeant, nec suo arbitratu de Proventibus Camerae vivant. Nam quantae in eo fuerunt ante dissipationes, et inordinationes, dictum est. Non meretur autem onus aequale Salarium, nec indiget aequali numero Servitorum, nam alibi plus, alibi minus est curae, et laboris. Desiensis Camerarius nunc plus oneris, quam caeteri habet, nam ex ea Camera sales, et per currus, et per naves exportantur. Thordensis idem oneris habuit, cum liberum esset exportare sales ad Szegedinum, et Lippam, ubi olim fuerunt Camerae salium filiales magnae importantiae. nunc id sumptibus Regiis facere, non est tutum. Sufficit enim, Celeristas ipsos privati lucri causa sales exportare, donec rebus pacatis vetus ille modus exportandi per naves restitui poterit, qui non erit posthabendus, quamquam paene dubitari potest, utrum utilius sit Regiis sumptibus exportare sales per naves, an hunc questum Celeristis relinquere, propter causas, quae mox dicentur. Cum igitur Thordensis, qui antea in solutione aequalis fuit Deésiensi, minus laboris habeat, et ex eadem camera Thordensi valde parum salium per currus exportetur, merito idem minore solutione esset contentus.

Quod dictum est de Camerariis, ut videlicet ratione Victus et Salarii unam Summam habeant, id etiam de Contrascribis, Magulatoribus, Kepelistis, et distributoribus Saevi, qui victu Camerae ali consueverunt, est sentiendum. quodsi aliud fieri non possit, quam ut eis Victus de Camera praebeatur, non valde erit fortassis repugnandum, modo efficiatur, ut uno in loco habitent, quemadmodum Camerariorum et Contrascribarum muneri convenit, nullibi potius, quam apud fodinas habitare. At ut habitent Camerarius et Contrascriba in oppido, et ibi peculiarem mensam habeant, et aliis apud fodinas habitantibus etiam specialis Victus detur, id parum utiliter fieri posse satis apparet. posset autem non magno sumptu, ut apud fodinas fierent et necessaria aedificia, quae cum ipsis fodinis in uno septo essent inclusa, ubi Camerarii, ac caeteri officiales manere, et sales deponi possent. Nunc omnia tanquam in campo stant aperta, et nullus est fere locus, ubi sales recte deponi, aut a pluviis conservari queant.

De Sectoribus et Sectura salium videtur hic dandus Ordo, ut Sectores apud omnes Cameras eodem modo conducantur, et aequalis eis fiat pro Sectura solutio, ac ipsi quoque Sales apud omnes Cameras sint aequales, et aequali pretio divendantur. Nam ista inaequalitas quantitatis et pretii per monachum inducta damnum potius cum summa molestia conjunctum, quam utilitatem habet. Imprimis autem plurimum refert tolli abusum, qui apud omnes Cameras inolevit, ut pro quarumvis rerum preciis, pro Servitorum mercedibus,

Digitized by Google

pro Vectura, ac similibus, Sales et non pecuniae dentur. Item quod Sectores in singulos Centum sales alibi duos, alibi quatuor, alibi octo pro se recipiunt. Nam haec res facit sales vilescere, et magnam praebet occasionem furandi, dum quilibet, ut vult, vendit, et libere circumfert, tanquam pro mercede aut precio datos. Statuenda videtur certa quantitas salium, et pro ea quantitate statuendum erit per Cameram etiam pretium laboris, et quidquid emendum, aut solvendum erit per Cameram, id parata pecunia fiat. Ac ita apud solam Cameram vendendorum Salium potestas, quasi apud unam manum sit, et inde emat, qui vult. Thordae quidem nunc, ut supra dictum est, pro excisione Centum Salium, qui venduntur florenis quinque, dantur Denarii viginti Sectoribus, qui praeterea quatuor Sales in singulos Centum pro se exscindunt, et vendunt, qui per Denarios quinque computati faciunt alios Viginti denarios. exscindunt autem bene magnos, ut tanto facilius vendere possint. et tamen saepe minoris vendere, aut pro rebus, quibus egent, commutare coguntur. appendit autem eorum Salium unus circiter triginta, et plures libras. In Vizakna tantum solvitur pecuniis, sed sunt Sales Thordensibus majores. In Dées Sedecim Denarii pro Centum, qui sunt paene librarum Viginti. In Colos, ubi sunt Sales Déésiensibus majores, Denarii totidem, atque haec quidem est illa diversitas, quae tolli deberet. Si igitur effici posset, ut in singulis Cameris Sales exscinderentur eadem quantitate ad libras viginti, et Sectores in Singulos Centum contenti essent Viginti denariis, ea lege, ut ne quos Sales ipsis pro se recipere liberum esset, sicut Fuggeri efficere conati sunt. id Commissarii e re Regiae Majestatis fore judicent. Nam hac ratione multi abusus tollerentur, et praescinderetur occasio fraudibus, et rapacitati, ac liceret Regiae Majestati salibus pretium statuere, quale vellet. Sales Currules, qui, ut supra dictum est, juxta excisionem Tordensem fuerunt librarum plus minus septemdecim, venditi sunt prius florenis tribus. Si igitur quantitas Salium augeretur ad libras viginti, possent singuli Centum Sales florenis quatuor divendi, et possent uno Curru totidem paene Sales auferri, quot antea, quod in salibus per monachum immodice auctis fieri nequaquam potest. Nam quo curru prius ducti sunt Sales Currules centum et quinquaginta, ex eo vix Sales centum modernae quantitatis duci possunt, quod etiam incommodo non caret. Nam cum sales moderni, qui sunt Thordae, et in Vizakna, triginta duarum aut trium librarum, vendantur florenis quinque, facile supputari potest utilius esse Centum et quinquaginta Sales Viginti librarum vendere florenis Sex, quam Centum Sales librarum triginta duarum florenis quinque. Nam Centum et quinquaginta Sales viginti librarum minus habent salis, quam alii Centum Sales librarum triginta duarum, et hac ratione minueretur etiam murmur, tam Sectorum, quam Vectorum, qui se ista quantitate valde gravatos esse queruntur. Utendum autem fuit pondere ad rem explicandam, non quod ad pondus Sales soleant aut debeant excindi, sed apud omnes fodinas necesse erit proponere aliquam formam exemplarem, ad quam excindantur, quae cum hoc pondere, aut prout Regiae Majestati medius videbitur, quadret. Quodsi videbitur vetus quantitas Salium Currulium retinenda et in singulos Centum Sectoribus tantum solvendos esse Denarios sedecim, ac eosdem tribus

Digitized by Google

florenis esse vendendos; id quoque in Regiae Majestatis potestate situm erit. Sed ne liberum sit Sectori, ultra mercedem debitam aliquam Salem secum auferre domum, id magnopere erit cavendum. poterit eisdem pro usu suo proprio statis temporibus, quantum indigent, dari de milliatura, hoc est, minutiis Salium, aut salibus confractis, quos vocant Darabones. Si in futurum licebit Majestati Regiae ordinare, ut exscindantur Sales magni, quales in Polonia, qui exportentur per naves, et vendantur per pondus in locis Camerarum filialibus, aut portentur versus Silesiam; id quoque cum tempore fieri poterit, in sola tamen Camera Dées, unde per fluvium Szamos usque ad Tokay duci possunt.

De subsidiis, quae solent dari Sectoribus festis diebus, ut tanto libentius ad labores faciendos accedant, et diligentius operentur: Videtur eis aliquid cum bona tamen moderatione esse concedendum, modo Sales eis, ut dictum est.[1] Omne fere subsidium consistit, et addatur quandoque aliquid de Carnibus, pane et similibus. Nam per hoc Camerae nihil decedit, si servatur tamen is modus, de quo Commissarii per priores Camerarios sunt informati. Pro pretio enim earum rerum, quae ipsis communiter dantur, Camerarii eis aliquem numerum Salium respondentem pretio, et plerumque etiam pretio majorem sine mercede exscindendum imponunt, quem etiam communiter, antequam excisionem pro mercede aggrediuntur, exscindunt. Quod vero eis vi Conductionis, quae fit per assignationem panni, vas unum Vini per annum dari soleat, id quoque tanquam jam confirmatum antiqua Consuetudine facile ferri potest. de panno autem Conductionis, quia alius atque alius diversis temporibus datus est, providendum erit, ne se hac in re justa et secundum Privilegia eorum debita mercedis suae parte privari jure queri possint, ita tamen, ut Conducti vicissim praestent, quae debent, et quotidie cum opus sit in fodinis praesto sint, nec se cogi, aut evocari sinant. Hoc idem dictum sit de aliis eorum libertatibus, quae videlicet juxta Privilegia eorum a Contributionibus et expeditionibus sint exempti. Nam per hoc sine dubio augebitur numerus Sectorum, qui vehementer est imminutus. Volunt et oppidani omnes eadem libertate gaudere, et proferunt Privilegia antiqua, quae constat eis non esse observata, nec apparet causa, cur debeant observari, cum alia sit ratio Sectorum, alia relinquorum Civium, nam Sectores quotidie debent esse in opere, quorum sunt paucissimi, alii vero domi res suas agunt, agrosque, et vineas colunt. Sunt quidem Celeristae, sed hi non semper navigant, et nunc Thordenses nullos Sales educunt Regios; verum educendo quaestum pro se faciunt. eadem est nunc quoque Vecturae ratio per Currus, qui similiter intermissa navigatione cessat. quamquam igitur Thordensium paene nullus praeter Sectores, et hi pauci Camerae serviunt hoc tempore, tamen manet ipsis integra illa libertas, quae eis ratione navigationis et Secturae est concessa, ut videlicet Regibus nullum Censum ordinarium solvere teneantur, qua libertate etiam caetera oppida Camerarum Salium fruuntur.

Camerae Vizaknensis modus, quo observatur, ut Judex ejus loci Secto-

1) Videtur deesse: secum domum auferre vetitum sit. In aliquot urnis vini etc. *Nota Ed.*

Digitized by Google

res conducat, et ad opus faciendum, si cessant, compellet, quoque Sectores sibi Candelas ad faciendum in fodinis opus pecuniis parare coguntur, valde bene et utiliter est constitutus, nec obstare videtur quicquam, quominus Regia majestas etiam cum reliquis oppidanorum civibus indicta eis aliqua Congregatione, in qua ipsis reformatio Camerarum proponenda erit, hac de re tractationem aliquam fieri jubeat, ut si unus et idem apud omnes Cameras ordo, qui deinde perpetuo observetur.

De Sectoribus advenis et externis plus est difficultatis; nam cum hi ad opus faciendum non teneantur, sed maneant, ac laborent, quod velint, propter paucitatem aliorum Sectorum conductorum, necessarium fuit eis plus, quam Conductis tribuere, maxime cum defectus Salium esset, atque inde evenit, quod eis in singulos Centum Sales dati sunt octo, et in singulos mille, Centum, et ultra eam mercedem, quae Conductis data est. Sed haec difficultas tolletur, si augebitur numerus Conductorum, de quo singulis oppidis Cura erit imponenda et injiciendus Scrupulus, sive hoc colore, quod non poterunt gaudere libertate exemptionis a Solutione Census Ordinarii, nisi Officia et Servitia debita Camerae praestiterint, sive alio aliquo praetextu.

In Vizakna tenentur Sectores pro numero Civium, et Judex, ut dictum est, eos conducit, aut si conducere non potest, tenentur ipsimet Cives Sectores esse. Habent autem Sectores quadraginta, et designatus fuit numerus Salium, quem quilibet per hebdomadam excindere teneretur. Hoc exemplum adversus alios plurimum valiturum esse videtur, hoc autem Ordine posito non erit magnopere de Advenis Sectoribus laborandum. Nam aut iis opus non erit, aut ipsimet ultro ad labores pro eadem, qua alii, solutione accedent.

De Superadditione Salium, quae fit per Sectores in singulos Centum, qui item eodem numero emptoribus dantur, nihil videtur commode mutari posse, nam ipsi Vectores, ultra pretium Salium, quos emunt, dimidium Cisurae solvunt, et hac ratione dimidium tantum mercedis Camera solvit Sectori, altero nimirum dimidio ab emptoribus ad Cameram redeunte. De ea vero Superadditione, quae fit a Sectoribus pro Salibus confractis, aut justam quantitatem non habentibus, id quod aequum videbitur, statuendum erit.

Celeristarum Solutio habet modum suum, modo Naves in debita longitudine et latitudine, ac debito tempore fiant, et caveantur aliae fraudes, quae et dum onerantur naves, et dum educuntur, multae fiunt. Navis sumptibus Regiis paratur et educitur, et tamen saepe fit, ut minima pars Salium, quae imponitur, sit Regis. Nam quosdam Camerarius imponit, ut suo lucro vendantur. quosdam alii Officiales, et hi sunt majores aliis, ut tanto majoris et celerius vendantur. Magister etiam Navis habet numerum suum, item et alii nautae. Sicubi haeret navis, ut allevianda sit, ejiciuntur Sales Regii, Camerario et caeteris nihil perit, quin etiam Nautae ipsi quandoque data opera in loca minus vadosa navem ducunt, ut haereat et ad levandam navim Sales ad ripam exportant, ibique per Subornatos vendunt, ac postea in loco depositionis Salium de defectu Salium requisiti affirmant se eos haerente nave, aut aliqua tempestate incidente in profluentem abjicere coactos. quandoque etiam inter navigandum duos Sales ex uno faciunt. Si igitur fieri posset, ut

Digitized by Google

singulis navibus Custos Regius imponeretur, id quidem non esset negligendum, sed cum etiam ipsos Custodes custodire sit difficile, primum erit curandum Camerario, ut ipsemet intersit, dum onerantur naves, et terrestri itinere mittat homines suos, qui naves persequantur, et observent, an alicubi haeserint, et quid fiat. In loco autem depositionis Salium necesse erit collocare alium certum Officialem, non ipsi Camerario, sed Regiae Majestati obnoxium, qui videat, qui sint Regii, qui aliorum Sales, et si qui educti fuissent praeter Regios, eos recipiat, et ad Rationem Regiam convertat et conservet, praeter Sales, qui Magistro Navis et primariis Nautis de vetusto more concedi solent, ut ad ducendam et servandam navem tanto sint attentiores. in qua tamen Concessione bona moderatio erit observanda, quod, si qui Sales ad levandam navem necessario erunt ejiciendi, pro rata nautarum parte tantum, quantum pro Regia Majestate, ejectum esse, merito debet supputari. est autem primus locus depositionis Salium, qui ex Dées ducuntur per fluvium Szamos, in oppidio Szathmár, ubi talem Officialem necesse erit poni, si longius non ducentur, utpote ad Tokaj aut Szolnok, ubi non erit necesse poni Officiales alios, quam qui nunc ibi sunt.

De emissione Salium Thordensium, posteaquam erit tutum versus Lippam et Szegedinum ducere, statui poterit, utrum (ut dictum est) sit utilius fieri per Cameram ad rationem Regiam, an hoc Celeristis ad Sortem suam relinquere faciendum. Habet hic locus alioquin plus difficultatis ad navigandum, quam Dées. Nam in Dées domum ipsam Camerae alluit fluvius Szamos, et a fodinis usque ad eam Domum pro Vectura centum Salium denarii tantum sex dantur. at ex Thorda necesse est ducere usque ad Possessionem Bécse, quae duobus milliaribus distat a Thorda, ubi naves onerari consveverunt in fluvio Marusio, cum in altero fluvio Aranyos, qui Thordam praeterlabitur et Marusium influit, Naves oneratae duci non possint. Sed huic quoque difficultati remedium paratum fore existimant Commissarii, si Sales ad rationem Regiam erunt educendi, nam inter Thordam et Décse ad alteram ripam Marusii locus erit Salinis fodiendis prope Possessionem Ujvár, quae est Episcopatus Albensis, ubi ipse Marusius Sales in ea ripa exstantes lavat, et apparet quandoque ibi Sales fossos esse, qui locus nunc per singularem hominem, qui vocatur Judex vadi Thordensis, custodiri solet. ut supra dictum est, apparent nunc quoque vestigia fodinarum, quae proculdubio propter crebras inundationes Marusii corruptae, et ideo desertae sunt. Sunt enim loco humili, qui tamen paulatim altius, atque altius montis instar assurgit, et fodinis faciendis idoneus est, quibus factis levabitur Camera damnis, quae salibus in currus ponendis et reponendis, numerandis, et renumerandis accidere solent. Item Sumptibus, qui fiunt pro vectura Centum Salium denarii viginti quinque. praeter Officialium ultro citroque cursitantium expensas. Neque per hoc multum decedet oppido Thorda, si excitatis dicto in loco fodinis Camera transferatur. Est enim Thorda loco opportuno in via Regia, qua ex omni fere Transylvania transitus est, sita; habens vineas, agros, prata, unde suas fortunas facile sustentare possunt. quodsi videbitur minus operae pretium esse, ut Sales ad Regiam rationem per Marusium emittantur, poterit Camera Thordae, ut hac-

Digitized by Google

tenus fuit, manere. nam Sumptus Vecturae Salium, quos Celeristae ad quaestum educunt, non sunt Camerae, sed ipsorum.

In Cameris filialibus Alvincz et Borberegh soliti sunt tenere homines suos Camerarii Thordensis et Vizaknensis, alter quidem in Alvincz, alter in Borbergh, quorum in locum etiam merito, qui Regiae Majestati jurati essent, collocari deberent, nam hi quasi Contrascribae futuri sunt, dictarum duarum Camerarum in Salibus, qui ex utroque loco per Marusium ad Lippam ducuntur ut dictum est. Committendum etiam esset Civibus in Alvincz, ut Cameram ejus loci reficerent, soluto eo, quod sibi pro reformatione et conservatione ejus Camerae deberi ajunt.

In nonnullis rationibus Camerarum Transylvaniae sit mentio de milliatura, seu Scroba, et minutiis Salium, et ajunt tam veteres, quam moderni Officiales, quod nulla unquam de his ratio data sit, propterea quod non emantur pecuniis, sed rarissime accedant aliqui cum rebus exilibus, pro quibus sibi milliaturam dari petunt. Sed dandus est modus, ut, sive vendantur pecuniis, sive commutentur, Ratio liquida super ea teneatur. Constat enim ex eorundem Camerariorum narratione. Nobiles, qui sibi Salem, quanto pro usu suo domestico egent, deberi ajunt, Currus suos Victualibus oneratos ad Officiales mittere solere, cum Salem e fodinis petunt. Item Saxones, qui eandem libertatem praetendunt, tam de jumentis, quam de curribus, aut rotis Curruum, quos pro Salibus mittunt, aliquam Solutionem facere solere. Haec vero Camerarios pro se extra rationem usurpare, non est aequum.

De ea vero tam Nobilium, quam Saxonum libertate, diligentius erit inquirendum, unde originem habeat, quo fundamento nitatur; quin quavis ratione perficiendnm est, ut, sive libertas sit, sive abusus, aboleatur. Nam ut tota Transylvania Salem gratis habeat, et nihil inde fructus ad Cameram Regiae Maj. proveniat, minime videtur convenire. Hoc vero tempore opportuno in aliquo Generali Conventu erit tractandum. Statuendus erit etiam modus et terminus salibus Siculorum, ne usui et precio Salium Regiorum in Transylvania officiant. Quia vero sub arce Görgény, quae pertinet ad Vajvodatum, sunt ejus generis Salinae, agendum erit cum Domino Vajvoda, ut ipse quoque idem observet, et alios quoque observare compellat.

Quod dictum est: Consvetudinem fuisse in Cameris, ut pretia rerum, et mercedes Servitorum Salibus persolverentur, id omnino abrogandum est, propter causas praedictas. In aestate facile suppetit pecunia, qua omnes solutiones fiant, nec magna Summa opus est, quae per hyemem ad Secturam Salium et alios usus sufficiat, si per Annum exscinderentur centum millia terminorum, quod temporibus Monachi nunquam factum est, et pro singulis Centum solverentur Denarii viginti, merces Secturae non amplius, quam bis mille flor. faceret. Accedant his alii bis mille, aut ter, vel etiam quatuor mille pro reliquo usu Camerarum, et erunt in toto sex millia, quibus tamen opus non est. quis non videt ex pretio centum millium terminorum, quorum singuli salibus centum per tres tantum flor. computatis faciunt florenos trecentos, facile illa sex millia de tota Summa centum millium terminorum, quae facit triginta millia flor., decidi, et ad continuandam Cisuram ceteramque

Digitized by Google

Provisionem curandam semper in promptu haberi posse. Licebit vero et ducenta et trecenta millia terminorum quovis Anno exscindere, modo sint operarii, et loca, in quae sales deportentur, et ubi vendi possint.

Oppidum Széz[1]), quod fuit unum de locis Camerarum, per Joannem Regem cum Possessione Zekelay ad idem oppidum pertinente a Corona Regni alienatum, recuperandum erit. non propter fodinas jam obrutas, quas instaurare non est necesse, sed quod referat Regiae Maj., talia loca apud Coronam conservari.

De eadem recuperanda erit Possessio Oláh Kára, quam Monachus ab Oppido Kolos distractam donavit Ladislao Mikola, quando et oppidum Kolos est de locis Camerarum, licet et hujus loci fodina non magnopere utilis et necessaria est, et conducit alioqui cum ad alia, tum ad minuendos Sumptus, ut tales administrationes in arctum contrahantur.

De Possessione vero Egyházfalva, quae ut dictum est, cohaeret oppido Thorda, et iisdem libertatibus utitur, invenienda videtur ratio, ut sit in potestate Regiae Majestatis, quod per Collationem Bonorum aequivalentium, quae Capitulo Orodiensi propinquiora essent vel, per assignationem alicujus numeri Salium ex Camera in Lippa singulis Annis facile fieri posset, nam Coloni ejus Possessionis, quorum sunt circiter quinquaginta, tantum decem et octo Denarios per Annum Capitulo solvere tenentur.

Et quoniam nonnullae fodinae propter neglectum debitum excisionis modum jam nimis in profundum jactae sunt, quaedam etiam ob defectus supra commemoratos minime diu duraturae videntur, providendum erit, ut earum in locum aliae maturius effodiantur.

De Reformatione Camerae Cementationis et Campsionis Auri.

Non esse tanti emolumenti, hos Proventus, quanti Monachus significavit, ante dictum est. Sed per hoc intelligi non debet, quod contemnendi sint, nam si utrique aliter providebitur, quam Monachus providit, certum est, maximos fructus, et majores forte quam Monachus capi posse putavit, inde esse proventuros. Sed non tantum pecunia opus esse videtur, neque etiam tanta Summa, quantam Monachus existimavit, verum in bono ordine, fideque et diligentia Camerarii praecipua quoque videntur consistere. Ad bonum Ordinem pertinet, ut Camerarius certum locum residentiae habeat, qui videtur esse debere Cibinii, ubi priores quoque Camerarii propter opportunitatem et celebritatem loci sedes habuere. Atque haec ipsa residentia debet esse in Domo Regia, quae vocatur Domus Camerae. Est enim in illustri Civitatis loco posita, et ampla satis, et in ea jam et fornix cementaria, et Officina Cusoria parata habetur. reliquit hanc ampliorem domum Joannes Lulaj, et qui ei successit Marcus Pemfflinger, et eam voluit emere Monachus ad eosdem usus. Sed eam Civitas aversata hunc Civem emit, et pro Praetorio habet. habita igitur Domo Camerae, proponenda erunt severissima Edicta, deque eo etiam erit in Generali Conventu agendum. ut omne aurum in Transyl-

1) Erore in loco de: Szék.

Digitized by Google

vania, aut Locis finitimis sive ex Loturis, sive ex fodinis proveniens ad Cameram Regiam praestetur. Sub poenis in decreto expressis collocandi erunt deinde in loca magis opportuna, et in quibus uberior est Auri proventus, Servitores fideles, quorum praesentia fraudatoribus aliquem metum incutiat, et ad quos Aurum afferatur, qui pecunia instructi, pretiumque, quod debetur, pro valore auri reddant. Servandus erit modus justae Campsionis Auri Camerae secundum Carattas, et non circumveniantur pauperes Campsionibus foeneratorum. Nam ubi viderint rem sincere geri, sponte adferent, quod habent. Ubi vero se circumveniri cognoscent, deterrebuntur, et quaerent modos ne quid praesentent. Aut siquid praesentabunt, propter metum id minime erit pars ejus, quod habent, et cum reliquo concurrent ad eos, quos sibi plus dari sciunt. Oportebit etiam homines Camerarii omnes praecipuorum locorum nundinas visitare, ibique observare nundinantes, qui occulte cambiendo Cameram fraudare studeant. proderit etiam subornare homines, qui Varadini et in Döbröczön observent tales fraudatores, et idem etiam Tricesimatoribus, et in Confinibus versus Poloniam et Austriam faciendum committere. Quin Viennae quoque Mercatorum ex Transylvania venientium sarcinas excutere. si qui vero deprehensi fuerint, eos necesse errit secundum Decreta et Constitutiones Regni ita punire, ut hoc exemplo alii a talibus absterreantur. Nam alioquin edicta omnia frustre erunt. Ne vero pecuniae semper magna Summa opus sit, crebra Cementatione perficietur, et id alioqui in commune omnibus gratum, et conducibile erit, acuetque diligentiam eorum, qui aurum quaerunt. fuit ante in more positum, ut Camerarii aliquibus honestis personis concederent facultatem cambiendi ea lege, ut Aurum Cambiatum Camerae praesentent. Eum morem etiam Monachus, cum eum pigeret suppeditare pecunias, observavit, qua re quam multos ab ea abalienavit et metus illius, et quod videbant propter raritatem Cementationum tarde redire ad se pecunias suas. Nec erit ea Consvetudo subito abroganda, sed toleranda, donec Camerarius, ejusque Servitores, aut Vicecamerarii, qui in diversa Loca disponendi erunt, hominum et Locorum notitiam eorum consequantur. Ex veteribus Schedis Caementationum constat: olim singulis mensibus unam atque alteram Cementationem factam esse, etiam sub Rege Uladislao. Proximis temporibus per Annum, et aliquando etiam diutius duae mediocres factae sunt. Cum tamen non minus Auri, imo multorum sententia plus inveniatur, quam olim est inventum, qua una ex re, quantum Auri per occultos Campsores subtrahatur Camerae Regiae, ac extera in Loca exportetur, quantaque Commoda accessura Camerae, si omne Aurum importetur, facile intelligi potest.

In Pertinentiis Arcis Világos Vár, quae est D. Báthory, copiosius fere, quam alibi Aurum provenire dicitur. Id autem ipse in suum usum cambiendum curat. quo exemplo idem etiam alii Domini et Nobiles faciunt in Bonis suis. quia vero hoc exemplum valde damnosum est Camerae, agendum erit cum eodem Domino Báthory, ut homines Regios ad cambiendum Aurum admitat in Bona sua, idemque etiam alios facere curet. Ad eum quoque tanquam Vajvodam pertinebit Arx Déva, quae similiter multas praeclaras Loturas Auri in suis pertinentiis habet, de quibus idem cum eo erit agendum.

Digitized by Google

Caret nunc Camera Cementario, eo nimirum, qui fuit nuper, mortuo. quia vero in Transylvania difficile est invenire Successorem; interest Majestatis Regiae mittere quamprimum aliquem, ne Camera persona tam necessaria destituatur.

De Fodinis, et Loturis Auri, ac Monetis.

Qua reformatione, et provisione indigeant Fodinae et Loturae Auri, licebit quadamtenus ex Scripto revisionis cognoscere, sed melius de his judicabunt homines metallicae rei peritiores, quos Camerarii censent primo quoque tempore in Transylvaniam et in alia Transylvaniae vicina loca esse mittendos, cum aliis quibusdam Commissariis, quibus nota sunt negotia Camerarum, quique in his bonum Ordinem, et modum, quo vehementer opus est, dare et instituere sciant.

De monetarum Argenti Cusione hic minus erit laboris, cum, ut dictum est, in Transylvania argenti tantum, quantum ad Cusionem sufficiat, ex fodinis hoc tempore non proveniat, sed debet nihilominus haec Camerae pars minime negligi, aut inordinate relinqui propterea, quod instaurata re metallica bonus argenti proventus minime defuturus esse videatur.

De Vigesima Regali.

Existimant Commissarii hunc Proventum minime locandum esse prius quam certo cognoscatur, quantos fructus adferat, aut si cui facienda est locatio, ut in eo servetur idem modus, qui nunc Cibinii est servatus. quod videlicet Administratio sit apud Officialem Regium, quae vero proveniunt cum bona ratione Conductori assignentur, quod quidem nunc etiam institui potest apud Coronenses, qui sibi Vigesimam ejus loci a Monacho inscriptam esse ajunt, in quantum etiam Regia Majestas hanc inscriptionem valere sinit. Caeterum quia in administratione hujus Proventûs multos abusus irrepsisse apparet, et aestimationes rerum vectigalium, quarum exemplum suprapositum est non responderit nomini Vigesimae, incedendum est his defectibus et ponendus Ordo, ut non modo in Transylvaniam [1] et Moldaviam euntes, aut inde redeuntes, Schedas Vigesimales, aut Testimonium Officialis habeant de possessione mercium, et Solutione Vigesimae, sed etiam, qui in Hungariam cum mercibus illinc allatis egrediuntur. quod hactenus observatum non est, aut certe in desuetudinem venit. Cujus rei causa necessarium fore videtur, ut aliquis Officialis in Colosvár constituatur, cui etiam Campsionis Auri cura, aut saltem Superintendentia quaedam committi potest. Nam quidam ejus loci Cives praecipue multum Auri occulte cambire, et in alia loca auferre dicuntur.

---

1) Rectius: in Valachiam. *Nota Ed.*

Digitized by Google

De Quinquagesima Nobilium, Censu Saxonum, et Subsidiis trium Nationum.

Haec suum modum et ordinem habent, nec videtur hic requiri amplius, quam diligentia Officialium, ut recte exigantur et administrentur, nec fiant pactationes, quales sub Monacho, et sub Rege Joanne, ac antea quoque factas esse constat.

De Ratione, ac Modo Administrationis Proventuum Transylvanicorum, et Personis ad hoc necessariis.

Sacratissime Rex, etc. Quod Sacratissima Majestas Vestra in Instructione nobis data cum Domino Generali tractari, et in Deliberatione poni jussit, an ad Proventuum Sacratissimae Majestatis Vestrae in Transylvania Administrationem una persona sufficiat, vel ei plures adjungi debeant, vel an praestet institui Cameram eo ordine, qui in Hungaria, et in aliis Sacratissimae Majestatis Vestrae Regnis et Provinciis institutus est et observatur, id a nobis diligenter est factum. Visum est autem eidem Dno Generali unum esse oportere Principalem, qui omnium Proventuum Administrationem et curam gerat, quocunque is vocetur nomine; modo ne Thesaurarius appelletur. Ei vero hanc Provinciam cum ea Authoritate tradendam esse, ut in rationem Proventuum, si quando pecuniae ad usus necessarios desint, et mutuum levare et cum sua Securitate etiam Creditores ipsos, sive per aequalem restitutionem Summae Capitalis sive etiam per Interesse, si aliud fieri nequeat, securos et contentos reddere possit. Haec breviter est Domini Generalis Sententia, cui haec declaratio accessit, ut ille unus adjunctos sibi habeat homines fideles et industrios, quorum non modo opera, sed etiam consilio in Administratione utatur.

Nam cum Sacratissimae Majestatis Vestrae Proventuum in hac Provincia non una sit ratio, non unus modus, et alii in Fodinis Salium, alii in Metallis, Cemento, et Monetis, alii in Vectigalibus, Subsidiis, et Contributionibus siti sint, ac propterea non facile sit invenire hominem, qui, quo pacto haec gerenda et administranda sint, omnia solus sciat, aut omnibus ita ut necesse est intendere, aut defectibus incidentibus mederi possit, necessario visum est sequi, illum Principalem Administratorem certos alios adjutores et Subsidiarios habere opertere. Inter eos vero praecipue unum esse debere Magistrum Computatorem, qui generalem rationem super omnibus Proventibus teneat, et ad quem singulorum mensium, aut ad minus singulorum Anni Quartalium Extractus, et Regesta Perceptorum simul et Expositorum per Officiales referantur, ut, quid quoque loco, et quomodo geratur, sciri, et Sacratissima Majestas Vestra tanto crebrius et perfectius de Statu Proventuum Suorum informari possit. Quia vero nos quoque in hac Sententia acquievimus, duximus eam Sacratissimae Majestati Vestrae sine longiori cunctatione significandam esse, ut, sive hic modus eidem placebit, sive alius, non differat Summae Administrationis Proventuum suorum de una, pluribusve Personis idoneis providere. Nam qui in Administratione particulari Proventuum collocati sunt, aut collocabuntur, certa guber-

Digitized by Google

natione, et bona Superintendentia opus habent. et pernecessarium est, ut quae minus ordinata sunt, ut sunt fere omnia, in bonum ordinem ponantur. Etsi vero non dubitemus, quin Sacratissima Majestas Vestra a nobis exspectet nomina aliquarum Personarum, ex quibus delectum facere possit, tamen hic certe nondum invenimus, quos Testimonio nostro tanquam ad principalem administrationem satis idoneos et sufficientes ornare possimus. Nec Dnus Generalis, qui jam hujus Regionis homines bene novit, et alioquin exactum de Ingeniis habet judicium, nominare potuit quemquam, cui merito primas in Administratione partes tribui posse arbitraretur. Tanta est et hic hominum penuria! Itaque circumspiciendum istic erit de Principali, quo invento minus difficile erit accessoria invenire. Nam quod ad alia particularia minora Officia Proventuum attinet, qualia sunt Rationistarum, et Scribarum apud Cameras Salium, et similia, ut apparet, nullus defectus in Personis est futurus.

Huic opinioni jam nihil aliud adjungendum esse duxerunt Commissarii praeter hoc: quod, cum Proventus Ordinarii praecipui in duabus Cameris, altera Auri, altera Salium, siti sunt, ut illi quicunque erit Principalis, cui alios adjutores, ceu Consiliarios adjungi oportere visum est, adjungantur, alter Metallicae rei, et ejus Ordinis, qui in Cameris Auri, atque Argenti observari debet, bene peritus, alter qui Camerarum Salium negotia intelligat et dirigere sciat. Hac autem ratione fiet, ut nullo alio loco Supremo Comite Camerarum Salium, aut Camerae Auri, opus sit futurum, et per hoc etiam reliqua communia onera reddentur leviora Communicatione quadam Consiliorum, et operarum. ac minus erit Sumptuum. Sit praeterea, ut est, in his bonus et fidelis Magister Rationum, et adjungantur his Scribae, ac Servitores necessarii, et sit apud Principalem, eique adjunctos duos, Authoritas, ut in rebus Administrationem Proventuum concernentibus, quae ex usu videbuntur Regiae Majestatis, statuere possint. in his praesertim, quae dilationem non ferent.

De Rivulo Dominarum.

Etsi Rivulus Dominarum ita cohaeret Transylvaniae, ut Camera ejus loci etiam ab Administratoribus Proventuum Transylvanicorum regi posse videatur; tamen hic proprio Officiali tanquam Camerario et eo quidem negotiorum Camerae bene posito opus est. Non enim contemnendus est locus, nec desunt, qui rebus Camerae ibi bene constitutis, et instaurata re metallica non minus inde utilitatis, quam ex Camera Transylvanica, pro praesente quidem ipsius Camerae Statu percipi posse putant, nec videntur valde falli, nam in Rivulo Dominarum praeter Aurum uberior, quam in Transylvania Argenti Proventus est, quae res haud dubie movit Monachum, ut huic loco valde metueret, eumque circumvallandum curaret. Qui nunc Camerarii Officio hic fungitur, per eundem Monachum constitutus, Petrus Literatus, videtur quidem peritiam aliquam rerum Camerae habere, sed ad regendam Cameram vel hoc nomine minus idoneus esse existimatur, quod ipsemet fodinas suas proprias fodinis Regiis contiguas habet, quodque unus fere plus auri et argenti ex iisdem fodinis

Digitized by Google

suis parat, quam reliqui omnes ejus loci montanistae, et non modo ut Camerarius, sed etiam ut Civis caeteris est potentior.

Sunt praeterea alii multi apud Cameram istam defectus, qui bona et matura reformatione indigent. Sed inprimis opus est pecunia, qua Aurum et Argentum in Cameram redimatur. Nam propter pecuniae defectum nunc omnis fructus, qui ex ista redemptione capi deberet, qui minime contemnendus est, ad alios transit. Mittendi erunt igitur quamprimum reformatores Camerae et Inspectores fodinarum, quorum consilio defectibus istis remedium adhibeatur. Si quid tamen obstaret, quo minus tales Commissarii possent mitti, proximum errit, ut adjungatur dicto Camerario bonus et fidelis Contrascriba, et pecuniis provideatur Camera, quibus redemptio auri et argenti fiat, et Cultura fodinae Regiae, quae cum magno damno neglecta manet, instauretur. Nam ex pretio Salium in Kisvárda hunc in usum deputato nondum quicquam colligi potuit. Levabit autem deinde pecuniae inopiam crebior Auri Caementatio, quae hic quoque perinde atque Cibinii tantum bis per Annum cum magno pauperum Montanistarum gravamine facta est. ac poterit praeterea hic aliqua competens monetae Argenteae Cusio institui, cum et Cusores sint, et officina non desit, et argentum, Camera et re metallica reformata, omnium Judicio uberius, quam hactenus effici potuit, sit proventurum. Caetera plenius ex scripto Germanico, quo praesens hujus Camerae Status continetur, percipere licibet.

Paulus Bornemisza Eppus Veszprimiensis m. p.
Georgius Vernherus m. p.

(Cele-l-alte acte referitóre la acestă raportă asupra stărei financiare a Transilvaniei în epoca acésta, se vorŭ publica în volumulă următoriŭ)

Engel, Allgemeine Welthistorie, XLIX Theil, 2 Band. (Halle, 1797) pag. 22—42; 3 Band. (1801) pag. 6—31.

EMENDANDA.

Pag. 437. linea 7. în locŭ de «tavilă» citesce «stavilă». — Pag. 307. 331. şi 437. în sumare, în locŭ de «imperatulŭ» citesce «regele». — Pag. 585. în sumariŭ, în locŭ de «în Alba-Iulia» citesce «din Alba-Iulia».

Digitized by Google

3 9015 02267 9438

Filmed by Preservation NEH 1992

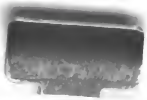

Digitized by Google